18-a. 1-

185

n. 13958

ISTII

Nº

del Collegio de la Compañia de Jesus de Granada

n. 13958

18-a-1

THEMISTII PERIPATETICI

Acutiſſimi paraphra-
ſeos Libri.
In Poſteriora Ariſtotelis.
In Phyſica
In Libros de anima.
In Cōmētarios de memoria ⁊ reminiſcētia
De ſomno ⁊ vigilia.
De inſomnijs.
De Diuinatione per ſomnium.

Interprete Hermolao Barbaro patritio Veneto. Po-
ſitis in locis proprijs caſtigationibꝰ q̄plurimis: quas
auctor idem poſt primam huius operis impreſſio-
nem addidit. Adiectis preterea in hac nouiſ-
ſima impreſſione additionibus mul-
tis ab Excellentiſſimo quodā
Philoſopho: que The-
miſtij obſcuriora que-
dā loca apertiſſi-
ma reddūt.

✠

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

¶ Hermolai Barbari Patritij Veneti Zacharię equitis filij in Paraphraſin Themiſtij Peripatetici Prefatio. Ad Sixtum. IIII. Ponti. Maximum.

Qui tibi ſtudiorū ſuorū opera nūcupant, Pontifex ſūme Sixte quarte alij id agūt: vt te vtcūqꝫ ſibi ꝓmereant̄: alij, vt fructū aliquē ſentiāt iudicij tui de ſe: alij, vt abs te tuti ꝓbentur: alij ob alias cauſas. Ego vero hęc tibi dedico: tū vt meam in te obſeruātiā ꝑſertimqꝫ Zacharię patris: qui iſtic ad te pro Venetis agit legatus: agnoſcas: tū vel maxime vt te ꝓ fide ea: q̄ a me tibi vt principi meo debet̄: ſūma inſtituti illius tui ꝓclari ⁊ diuini cōmoneā: quod protinus q̄ȝ creatus Pōtifex ex flagrantiſſime amplexus videris adiuuandi ꝓuehendiqꝫ literas: que procul dubio ſine auctoritate ⁊ diligētia doctiſſimi Principis aut interiturę penitꝰ videbant̄: aut ad priſtinam barbariem redituręe. Nā ⁊ ingenia vndiqꝫ conduxiſti: ⁊ bibliothecam opulentiſſimā ęre tuo impenſaqꝫ publicaſti. Nunc te obſecrant obteſtāturqꝫ bone omnes artes: ne (que tue māxie occupatiōes ſunt) negligentiuſcule in poſterū habeantur. Errāt qui credunt grauius eſſe cū quibuſuis hoſtibus: q̄ȝ cum imperitis ⁊ idiſertis bellum. Inteſtinum hoc: ⁊ intra parietes: ac perpetuum. Illud externū temporariūqꝫ. In eo libertas: imperiū: vita ſub alea eſt. In hoc labes animi certe. Per illud deſinas viuere vt res peſſime cedat. Per hoc viuas oīno: ſed viuas nō homo. A barbaris, a feris, a vulgo: differimus: ꝙ literas habemꝰ: illi nō habēt. Ceteris vincimur. Tolle hoc diſcrimen: deteriores ſimus q̄ȝ ferę q̄ȝ vulgus. Hoc tibi (quod cepiſti) ſpectandū identidem premendumqꝫ aſſidue propoſitum eſt. Nulle ſint cogitationes tue tā multe tam ardue: que curam tibi hāc aut excutiant aut offundant. Sub Nicolao Principe exerere ſe ac reuiſcere ſtudia ceperūt. Niſi tu (quod facis) facere perſeueres: neceſſe eſt conſeneſcāt denuo atqꝫ decedāt. Igitur Themiſtium e familia Ariſtotelis elegantē Phm̄: ad te in latinū ſermonem conuertiſ: ratus non ingratiſſimam tibi rem me facturum: ſi phia ea (que de natura eſt) latinis literis quanta modo legitur in ſcholis contineret̄. Videbam nihil incultius: horridius: ineptius: q̄ȝ partē iſtam literature haberi. Placuit periclitari in Themiſtio: an iſtec quoqꝫ proprietatē ⁊ lucem Romane lingue reciperent.

Quippido q̄ȝ laboratum mihi in hac interꝑtatione eſt: nō taȝ ꝙ nihil iuuari ab his auctoribꝰ potui: qui Ariſtotelem cōmentati fede ac barbare pridē ſunt: q̄ȝ ꝙ ne ab illis q̄qꝫ q etate noſtra latinam eloquētiam profeſſi: greca eius Phi cōmētaria tranſtulerunt. Horum pleriqꝫ omnialienam inſcitiam inſectantur: ſuam prodidere. Adeo omnia ab his peruerſe deprauateqꝫ ſunt ꝑſcripta: vt ſi quis interꝑtationes eorū cum illis veteribus cōferat quas reꝑhendunt: vel in aliqua Ariſtophanis libra aut Critolai appenſas examinet: vtre earum vergant internoſci non poſſit. Percenſerē ſigillatiȝ quecūqꝫ peccaſſent: niſi plura eorū eſſent errata q̄ȝ verba. Alioquin non inceſſendi quēqꝫ lacerandi ve ſtudio: ſed iuuandi bonas mentes hec ſcribimus. Magnā incomparabilemqꝫ iacturā nō pridem fecimus Pōtifex maxime in Theodoro Gaza: qui vir grecus latinos omnes in hoc munere ſcribēdi īterꝑtandiqꝫ ſuperauit. Is ſi diutiꝰ vixiſſet: linguam latinā hac quoqꝫ parte locupletaſſet. Quot ⁊ fecit in libris illis abſolutiſſimis de aīalibus Ariſtotelis: ⁊ Theophraſti de ſtirpibus. Hic vnus mihi certare cum vetuſtate ipſa viſus eſt: hūc mihi quem colereȝ quem imitarer propoſui: ab huius ſcriptis adiutū me ⁊ fateor ⁊ predico: hūc ego nō magnopere īcurioſius legi: q̄ȝ M. Tullium, Plinium, Columellam, Varronem, Senecam, Apuleiuȝ: ⁊ ceteros: quos in hoc genere cōmentandi diligenter euoluere neceſſarium eſt. Ne ille quoqꝫ minimꝰ labor noſter fuit: ꝙ in his libris vertēdis: nō modo non expreſſimꝰ verbum e verbo: quod interpretes in indiſertos ſolere Cicero memini: ſed libere ⁊ trāſlationibus ⁊ figuris ⁊ tropis vſi ſumꝰ ad morem Romanum ſenſibus ſtantibus. Luſimus arbitratu noſtro: ſed ſentētiam integram dedimus auctori. Tātū vero abeſt: vt aliquid ꝑtermiſerimꝰ diſſimulauerimuſue: vt illud periculū ſit: ne ꝙ eruditioni impenſe ſtuduimus addidiſſe aliqua potius q̄ȝ detraxiſſe inuiſoribus videri poſſimꝰ. In plenū nō taȝ latinum reddere Themiſtium q̄ȝ certare cū eo volui. Hec eni laus (vt ille ait) lingue latine eſt: vt grecā proprietatem ⁊ gratiam in transferendo aut eques: aut etiā antecellas. Hoc me non dico aſſecutuȝ fuiſſe: ſed crimē meum confiteor: laboraui plane hoc ambitu: ſed an effecerim qđ querebam: alij iudicent: ipſe certe mea nec magnifacio nec probo. Sed quid te Princeps humaniſſime oratione lōga detineo? finē faciam ſi quedam de Themiſtio dixero. Is Libanij ſophiſte ⁊ Juliani Ceſaris temporibus floruit. A quibuſdā abbreuiator creditus Alexandri ex Aphroſiade eſt: ſed falſo. Nam ⁊ ab eo diſſentit haud timide: quom collibuit: ⁊ ab ordīe ac ſerie eiꝰ euariat. Preterea ipſemet ſe paraphraſten Ariſtotelis facit. Eſt autē paraphraſis exercitamēti apud rhetoras genꝰ. Ea finit̄ a grecis hoc modo: vt ſit que narrationi ꝓportione reſpondeat: aut ſic in qua vertimus alioꝝ ſcripta. Nō in alia que humiliora grandiorave ſint: vt a metaphraſi differat: ſed in paria ſenſu modo ſeruato: quod ⁊ Fabius duobꝰ locis ſic explicat. Tū mutatis verbis interꝑtari. Tū paraphraſi audacius vertere: qua ⁊ breuiare quedā ⁊ exornare ſaluo modo ſenſu dimittitur: quod opus cōſumatis ꝓfeſſoribus difficile qui cōmode tractauerint cuicunqꝫ diſcendo ſufficient. Alio itē loco. Sȝ ⁊ ipſis inquit ſentētijs addicere licȝ oratoriū robur: ⁊ omiſſa ſupplere: ⁊ effuſa ſubſtringere. Neqꝫ ego paraphraſin eſſe interpretationem tm̄ volo: ſed circa eodē ſenſus certamē atqꝫ emulationem. Dictus eſt ⁊ a quibuſdā ecphraſtes. Eſt aūt ecphraſis mera puraqꝫ enarratio. Quod ergo diximꝰ inter initia doctiſſime Pontifex ſuſceptū abs te patrociniū literarum ne deſere: cū dico literas: phiam intelligo: q̄ cōiūcta cū eloquētia ſit. In te eruditio ſūma: ⁊ ſūma fortuna. Facile ſperare poſſumꝰ tēporibꝰ tuis futuꝝ: vt recta ſtudia volēte te (nā potes nec alius pōt) ad dignitatē priſtinā reuocent̄. Vale Venetijs. MCCCCLXXX.

¶ Index operū Themiſtij. ⁊ pⁱmo in Libros poſteriorū. deinde in Libros de anima, poſtea ī de memoria ⁊ reminiſcētia: ac etiā de ſomno ⁊ vigilia, ⁊ in Libellum de īſomnijs. Itēqꝫ in de diuinatiōe ꝑ ſomniū.

Anteqꝫ quid ſciatur ꝑnoſcere aliqd oportere. Cap. 1.
Duas eē ꝑnotiōes vt ſit ⁊ qd ſit. Cap. 2.
Concluſionem anteqꝫ demōſtratiōes: partim ſciri: partim neſciri. Cap. 3.
Quid ſit ſcire: quid ſit demonſtratio. Cap. 4.
Quid ſit propoſitio īmediata. Cap. 5.
Plus credi ꝓpōnibus q̄ȝ concluſionibus Cap. 6.
Nec ſciri demonſtratione omnia nec circulo. Cap. 7.
Neceſſarias eſſe ꝓpoſitiones in demōſtratiōe. Cap. 8.
Quid ſit dici de omni. Cap. 9.
Quid ſit dici per ſe. Cap. 10.
Qui modi eorum: que per ſe dicuntur: ad demōſtrationem pertineant. Cap. 11.
Quid ſit vniuerſaliter dici. Cap. 12.
Quemadmodum circa vniuerſale in demonſtrādo error ꝯtingat. Cap. 13.
In demonſtrationem neceſſaria ingredi. Cap. 14.
Que ſunt per accidens demonſtrationis rationē nō ingredi. Cap. 15.
Demr̄ationē ex ꝓprijs nō ex extrarijs cōſtare. Cap. 16.
Demonſtrationē non cōſtare cōmunibus. Cap. 17.
Demōſtrationis ꝯcluſionem eſſe perpetuaȝ. Cap. 18.
Demonſtrationem non eſſe caducorum. Cap. 19.
Quid ſit principium cōe: quid proprium. Cap. 20.
Quot modis principia ꝑnoſcantur. Cap. 21.
Differre ꝓloquia a poſtulatis ſubiectiōibuſqꝫ. Ca. 22.
Qui vſus primorum principiorum in demonſtrationibus ſit. Cap. 23.
In quibus cōiecent ſcientie ⁊ quemadmodū pⁱma philoſophia a dialectica differat. Cap. 24.
An iterrogatio aliq̄ demōſtrationi ꝯueniat. Cap. 25.
Cōmendatio. Matheſeos: ⁊ qd ſit ſyllogiſmū ampliari in directum: in latus per media. Cap. 26.
Queadmodū vna ſcientia vtraqꝫ demonſtratiōe vtatur: ⁊ q̄ꝫobrem vt ſit. Cap. 27.
Aliꝰ modꝰ: quo ī vna ſcīa vtraqꝫ demr̄atio eſt. Cap. 28.
Quemadmodum altera demonſtratio in altera ſciētia hebeatur. Cap. 29.
Qui modus ſit: quo in diuerſis ſcientijs demōſtret̄ vt ſit: ⁊ q̄ꝫobrem ſit. Cap. 30.
Que figura ſyll'i aptiſſima demr̄antibꝰ ſit. Cap. 31.
De ſyllogiſmo imperitie ignorantięue. Cap. 32.
Queadmodū ſyll'o īperitię occurratur. Cap. 33.
Abolito ſenſu aliq̄: ſciam illiꝰ ſenſus aboleri. Cap. 34.
Quid ſit ꝑdicari per aliud: ſeu per accidens. Cap. 35.
An demonſtrationes in infinitum euadant. Cap. 36.
Infinita non eſſe media: ⁊ ſi in affirmatiuis hoc veꝝ: in priuatiuis verum. Cap. 37.
Terminos predicatos infinitos non eſſe rationibꝰ logicis probatur. Cap. 38.
De eodē rationibus proprijs: terminoſqꝫ ſubiectos nō exire in īmenſum. Cap. 39.
Demōſtrationē vl'eȝ ꝑſtare particulari. Cap. 40.
Demr̄ationē affirmatiuā ꝑſtare negatiuę. Cap. 41.
Demonſtrationem aſſertoriam potiorē eſſe ducēte ad incōmodum. Cap. 42.
Quot modis ſcientia prior ⁊ certior aliā ſit. Itē q̄ vna atque diuerſa. Cap. 43.
Plures demonſtrationes eiuſdē rei eſſe. Cap. 44.
Fortuita non ſciri. Cap. 45.
Senſum non eſſe ſcientiam. Cap. 46.
Non omnium eadem principia eſſe. Cap. 47.
Sciam differre ab opīone rebus ſubiectis. Cap. 48.
Sciam differre ab opiniōe gn̄e approbādi. Cap. 49.
Quid ſolertia ſit. Cap. 50.

¶ Tabula Secundi Libri.

Quattuor eſſe queſtiones. Cap. 1.
In omnibus queſtionibus cauſam queri. Cap. 2.
Nō eē eiuſdē oīno demōſtrationē finitionēqꝫ Cap. 3.
Non poſſe demonſtrari finitionē per ſyllogiſmuȝ duplantem. Cap. 4.
Nō poſſe definitionē ꝓbari ꝑ ſyll'm diuidētē. Cap. 5.
Diuiſionem conferre ad finiendum. Cap. 6.
Per ſyll'm finitiuū nō ꝓbari finitionē. Cap. 7.
Neqꝫ a ꝯ̄rijs: neqꝫ ꝑ iductionē ꝓbari finitionē. Cap. 8.
In vniuerſuȝ finitionē demōſtrari nō poſſe. Cap. 9.
Quantum aliqd valet ad demōſtrandū rem eſſe: tātuȝ valet ad demonſtrandum qd ſit res. Iteȝ demōſtratione nō ſciri finitionē: ſed īnoteſcere. Cap. 10.
Que cauſam non habent: eoꝝ finitione non īnoteſcere per demonſtrationem. Cap. 11.
Tres eſſe ſpecies finitionum. Cap. 12.
Quatuor cauſas eſſe poſſe media demōſtrari. Cap. 13.
Idem effectus ꝑ plures cauſas monſtratur. Cap. 14.
Queadmodū effectꝰ coęui cū cā demōſtrent̄. Cap. 15.
Quemadmodum effectus non coęui cauſam demonſtrent. Cap. 16.
Quemadmodum cum hoc poſt hoc oritur: ꝯtinuatio hec accipienda ſit. Cap. 17.
Quando demonſtrationes reciproce: circulareſqꝫ: ſingulareſqꝫ locum habeant. Cap. 18.
Effecta que maiore ex parte eueniāt: ꝓbari per media eiuſdem generis. Cap. 19.
Quemadmodum finitio indiuidue ſpeciei inueſtiganda ſit. Cap. 20.
Queadmodū definitio geneꝝ īueſtigāda ſit. Cap. 21.
Facilius ſpecies q̄ȝ genera definiri. Cap. 22.
Queadmodū diuiſio vtilis finientibus ſit. Cap. 23.
Contra Speuſippum: qui putabat ſcire oportere oīa eum qui recte finiret. Cap. 24
Tria precepta diuiſionum. Cap. 25.
Solum vniuerſalia definiri. Cap. 26.
Ex rōne diuiſionū: ⁊ cōmētatiōe diſſectionū: vberē copiā diſſoluēdis q̄ōnibus cōparari. Cap. 27.
Que ſint eadem queſtiones. Cap. 28.
Queſtiones quaſdam ſub quibuſdam queſtionibꝰ cōtineri. Cap. 29.
Demonſtrationes ex reciprocis conſtare. Cap. 30.
Mediū ſequi ꝯditionē maioris extremitatis. Cap. 31.
Queadmodū reciprocēt ſubiectū ⁊ affectio. Cap. 32.
Eiuſdē effecti plura eſſe media: ſȝ nō pⁱmo oīa. Cap. 33.
De habitu principiorū: ⁊ quemadmodū cognitio vniuerſalium in homine variatur. Cap. 34.
Uniuerſale a ſenſu ortum habere: ⁊ ab intellectu formari. Cap. 35.
Queadmodum vniuerſale per inductioneȝ accipi intelligendum ſit. Cap. 36.
Principia in nobis non natura eſſe inſita: ſȝ creari ab intellectu. Cap. 37.
Intellectum eſſe habitum principiorum: queadmodū ſcientia habitus eſt ſcitorum. Cap. 38.

¶Tabula in Libꝛos Themiſtij de anima.

De vtilitate ⁊ pſtantia ſcientię de anima. Cap.1.
De difficultate ſciẽtie de anima ⁊ definitionis. Cap.2.
De queſtionibus pertinẽtibus ad ſubſtãtiam anime cognoſcẽdã: ⁊ que ſint in definitiõe anime adhibenda. Cap.3.
Utrũ vna definitio vniuerſalis ſit oĩbus animis q̃rẽda: an ſingule ſingulis generibus accõmodãde. Ca.4.
Utrum in animali vno multe anime cõtineant᷑: an vna tm̃: que tñ diuerſis partibus: ac virib⁹ ꝯſtet. Ca.5.
Utrum de mẽbꝛis prius q̃z de integritate agẽdum ſit: ⁊ de actibus q̃z de mẽbꝛis ⁊ partib⁹: ⁊ de ſubiectis q̃z de actibus. Cap.6.
Accidentia cognita conferre ad cognoſcendam naturam ſubſtantię. Cap.7.
Perquirendum eſſe: vtrum omnes affectiones ſint cõmunes anime ⁊ coꝛpoꝛi: an altere alterius ꝓpꝛie peculiareſq̄ habeantur. Cap.8.
Anime definitionem eſſe cũ materia cõiungenda: ⁊ q̄d ſit definitio phyſica ⁊ dialectica: ⁊ que ſciẽtie: qb⁹ modis definiant. Cap.9.
De ſententijs veterum de anima ⁊ de opinione Democriti. Cap.10.
De opinione quoꝛũdã Pithagoꝛeoꝝ de aĩa. Cap.11.
De opiniõe Empedoclis ⁊ opĩo. Timei ſiue Platonis in Timeo. Cap.12.
De opinionibus multoꝛum: qui de anima male ſenſerunt. Cap.13.
De opione Thaletis, Alcmeonis, ⁊ alioꝝ. Cap.14.
Epilogus generis: ꝙ omnes vno ex tribus animã definierunt: aut motu: aut cognitiõe: aut tenuitate: ideſt incoꝛpoꝛeo. Cap.15.
Generaliter contra omnes: qui putant animaz eſſe coꝛpus mouens ⁊ motum. Cap.16.
Contra Theophꝛaſtuz: qui rationes Ariſtotelis repꝛehenderat. Cap.17.
Sentire ⁊ ĩtelligere nec mot⁹ eſſe nec aĩe mot⁹. Ca.18.
Si motus ſit eſſentia animę: futurum vt anima mouẽdo ſe pereat. Cap.19.
Spãliter cõtra Timeum: ſiue Platonem. Cap.20.
Item contra eundum. Cap.21.
Aĩam non imigrare cuilibet coꝛpoꝛi cõtra antiquos: q nihil de coꝛpoꝛe dixerunt. Cap.22.
Animam non eſſe harmoniã: ⁊ de anima mũdi, ⁊ vtrũ aĩa noſtra ſit vita potius q̃z aĩa appellitãda. Ca.23.
Animam non moueri: ſed coꝛpus per animaz: ⁊ quod coꝛpus mouetur per animam dupliciter: ideſt ꝑ animam a qua ⁊ ad quam Ca.24.
Utrum animam intelligendo contẽplandoq̄ moueat᷑: ⁊ dubitatiões ſuꝑ verbis illis Ariſtotelis vbi dicit intellectus nobis vt ſubam quãdã accidere. Ca.25.
Contra Xenocratem dicentem animam eſſe numeruz ſeipſum mouentem. Cap.26.
Contra Andronicum dicentez Ariſtotelis verba ꝯtra Xenocratem non intelligi. Cap.27.
Contra eos qui dicunt animam ex elementis eſſe coalitam. Cap.28.
Contra Empedoclem dicentez: ſimilia cognoſci ſimilibus: ⁊ tñ ſimilia a ſĩl̃ibus pati non poſſe. Cap.29.
Ueteres neq̄ de vniuerſa anima: neq̄ de humana perfecte loquutos. Cap.30.
Superfluo videri aliquibus animam ex vtroq̄ cõtrario concretam eſſe: ſufficiat enim alterum quia eadẽ ratio pollet in contraria. Cap.31.
Aĩam nõ eſſe per oĩa coꝛpoꝛa intectã ⁊ fuſaz. Ca.32.
Ueteres de anima nihil bene dixiſſe. Ca.33.
Cõtra Platonẽ q partes aĩę diſcludebat locis. Ca.34.
Plantas ⁊ ſtirpes ſine dubio animatas eſſe. Cap.35.

Tabula Secundi Libꝛi.

Diuiſio entium: ⁊ qui ſit ꝑfectibabia ⁊ quotuplex. Cap.1.
Animam eſſe foꝛmam ⁊ perfectionem coꝛpoꝛis naturalis vitam habentis. Cap.2.
Animam non eſſe coꝛpoꝛis: ſed foꝛmam coꝛpoꝛis ꝑfectionemq̄. Cap.3.
Aĩam eſſe actum pꝛimũ ⁊ 2m: ſ; pꝛimũ magis. Cap.4.
Animam eſſe perfectionẽ oꝛganici coꝛpoꝛis. Cap.5.
Declaratio per exempla definitionis allate de anima: ⁊ ꝙ oꝛganicũ idẽ eſt ꝙ vitam hñs potẽtia. Cap.6.
Anime partes alias abiũctas eſſe a coꝛpoꝛe: alias non abiunctas. Cap.7.
A notioꝛibus eſſe incipiendum: ⁊ definitionem afferẽdam: que cauſam q̃zobꝛez cõtineat: ⁊ omnia per animam viuere. Cap.8.
An definitio anime cõmunis ad intellectuz: ⁊ vim motricem pertineat. Cap.9.
Per animam ⁊ coꝛpus viuere animalia: ſed ꝑ animam pꝛimum: nec per quidlibet coꝛpus: ſed per certũ ⁊ diſpoſitum. Cap.10.
Omnib⁹ animalib⁹ tactũ ineſſe ⁊ appetitionẽ aliquã. Item ex qbus rebus oĩa nutriantur. Cap.11.
Oꝛdo potentiarum anime ⁊ differentie definitionũ: q̄ per notiones cognominis: ⁊ que per eſſentiã cõſtituuntur. Item ſingulas definitiones accõmodãdas eſſe ad ſingulas anime ſpecies. Cap.12.
In definitionibus particularibus a reb⁹ ſubiectis incipiendum. Cap.13.
Initium ꝑceptionis declarationiſq̄ partium aię. Item omnia deſiderio ĩmoꝛtalitatis teneri. Itẽ duplicem haberi finem. Cap.14.
Animam eſſe animanti cauſam triplici genere. Itẽ cõtra Empedoclem ⁊ alios qui cauſaz augumẽti: aut elementa: aut ex elemẽtis ignẽ ꝯſtituebãt. Cap.15.
De vi aię altricis: ⁊ de natura alimenti. Cap.16.
Que differentia ſit inter altricem, auctricem, ⁊ ꝓcreatricem virtutem. Cap.17.
De inſtrumentis concoquendi cibi. Cap.18.
De vi ſentiendum generatim: ⁊ ſenſuz eſſe paſſionẽ q̃zdam. Item ſimile pati tum a ſimili: tum a diſſimili. Item actionem ⁊ paſſionẽ genera eſſe comparatione motus. Cap.19.
Adhuc generalia quedam in ſenſu. Itẽ de ſenſu actu ⁊ potentia. Item dĩa inter ſciaz atq̄ ſenſuz. Cap.20.
Aliqua eſſe ſenſilia cõmunia: aliqua ꝓpꝛia: aliqua per ſe: aliqua ex accidenti. Cap.21.
De viſu: ⁊ de incidentibus ſubiectiſq̄ viſui: ⁊ de ꝑſpicuitate. Cap.22.
De lumine ⁊ natura luminis. Itez lumẽ eſſe ad quẽdã modum viſile. Cap.23.
Quot modis accipiatur viſile: ⁊ quemadmodũ aſtra ⁊ reliq̃ gñe hoc tũ noctu tũ interdiu videat᷑. Cap.24.
Ut viſus conſtet opus eſſe intermedio perſpicuo coꝛpoꝛe. Cap.25.
De auditu ⁊ ſubito ⁊ ſono ⁊ de ſonantibus. Cap.26.
De Echo. Cap.27.
De intermedio in auditu. Cap.28.

Unde oꝛiat᷑ ſonus ⁊ quẽadmodũ exaudiat᷑. Cap.29.
De differẽtijs ⁊ diſcriminibus ſoni. Itẽ exanguia ⁊ piſces vocem non mittere. Cap.30.
De voce. Cap.31.
De olfactu: quez homo hebetiſſimũ habeat: eoq̄z odorũ nomina pꝛopꝛia non hẽri: ſed a ſapoꝛibus transferri. Cap.32.
Cognitionez ſubiecti ⁊ ſubiecto oppoſiti pertinere ad eundem ſenſum. Item quot ſignificatus ſint inodori ⁊ inuiſilis ⁊ talium. Cap.33.
De intermedio ſenſus olfactus: ⁊ quemadmodũ aĩalia odoꝛentur pꝛeſertim inſecta. Cap.34
De guſtu qui exterioꝛe intermedio careat. Item ſapoꝛem in humido haberi. Item quot modis inguſtabile dicatur. Cap.35.
Quot ſint guſtabilia: ⁊ qđ inſtr̄m guſtus: ⁊ quale itez differentie ſapoꝛum ⁊ genera. Cap.36.
De tactu queſtio an ſit vnus: ſolutio non eſſe vnũ. Itẽ carnem non eſſe ſenſoꝛium tactus: ſed intermediũ ⁊ operimentum ſenſoꝛij. Cap.37.
Utrum duo coꝛpoꝛa ſolida de concurſo ſeinuicem tangant: ⁊ in quo differat aut nõ differat guſt⁹ ⁊ tactus a reliquis ſenſibus. Cap.38.
Epilogus eoꝝ q̄ de tactu dicta ſunt: hoc eſt tactũ inter medio vti. Item tactũ multos ſenſus eſſe. Cap.39.
Contra Alexandrum qui putauerit carnem eſſe ſenſoꝛium tactus. Cap.40.
Senſum tactus maxime coꝛpulentum videri. Item tactum mediocritatem eſſe ⁊ quoddam alio modo q̃z ſenſus ceteri. Cap.41.
Cõmunia ſenſuum hoc eſt ſenſum recipere res ſenſiles citra materiam. Item ſenſum non pꝛopꝛie pati. Itez exuperantias ſenſilium: omnibus officere ſenſibus. Cap.42.
Plantas expertes ſenſus eſſe: ⁊ rõ q̃zobꝛem ſint expertes l; ſint compotes anime. Cap.43.
Non ſentire oĩa: que recipiant ſenſile. Itez reperit᷑ carnem non eſſe ſuum ſenſoꝛium tactu. Cap.44.

¶Tabula Tertij Libꝛi.

Omnes quinq̄ ſenſus animalibus perfectis tribui nec plures haberi. Cap.1.
Nullum ſenſum pꝛopꝛiuz eſſe: quo ſenſilia cõia cognoſcantur. Item illa per ſe ⁊ non per accidens ſentiri. Item quemadmodũ ſenſus circa pꝛopꝛia ſenſilia ⁊ cõia: ⁊ que per accidens ſunt fallatur. Cap.2.
Non poſſe vnum tm̃ ſenſum eſſe ſenſiliũ oĩum. Cap.3.
Queſtio an eodem ſenſu: quo ſentimus percipiamus non ſentire. Cap.4.
Idem eſſe ſubiecto ſenſum in actu ⁊ genus ſenſile. Itẽ vtriuſq̄ actum in ſenſu haberi. Item ſenſilia eſſe ẽt cum non ſentiuntur actu. Cap.5.
Senſus oẽs eſſe rõnes quaſdam ꝓpoꝛtioneſq̄. Cap.6.
De ſenſu cõmuni quẽadmodum vnus ſit: tum in ſe: tũ per reſpectum ad tẽpus: in quo multa cognoſcit atq̄ diſcriminat. Cap.7.
Quemadmodum ſenſus cõis contraria cognoſcat: ⁊ quemadmodum ſit ſimilis centro. Item ſenſum cõmunem merito pꝛincipem ſenſuum vocari: ⁊ cui ſenſus ceteri ancillentur. Cap.8.
De mente intellectuque quem veteres exiſtimauerunt idem eſſe cum ſenſu. Item in quo differat intellectus a ſenſu. Cap.9.
Intell̃m nõ eẽ ſenſum: neq̄ itẽ imaginationẽ. Cap.10.
Imaginationẽ eſſe virtutẽ diuerſam a ſenſu. Cap.11.
Imaginationẽ a ſcia: itellectu: opiniõe differr̃. Cap.12.
Contra Platonẽ qui imaginationẽ dixit eſſe cõplexionem opinionis ⁊ ſenſus. Cap.13.
Imaginationem habere ſimilitudinez cum intellectu. Item que ſit definitio eius ⁊ quot modis diſtinguatur à ſenſu. Cap.14.
Imaginationes quot modis ⁊ cur ſint falſe. Item cur dicatur phãtaſia. Item abſolutio definitionis eius. Item cur animalia maioꝛe ex parte viſis ⁊ imaginatione ducantur. Cap.15.
De intellectu potentię qui vt ſenſus a ſenſilibus: ita ipſe ab intelligibilibus patitur: nec vllam pꝛopꝛiam foꝛmam obtinet. Cap.16.
Intellectum neq̄ coꝛpus eſſe: neq̄ coꝛpoꝛe pꝛo inſtrumento vti. Item intellectum eſſe locum ⁊ conceptaculum foꝛmarum. Cap.17.
Quemadmodum intellectus poſſit: ⁊ qñ incipiat perfici: ⁊ ſeipſum agnoſcere. Cap.18.
In rebus materialibus aliud eſſe res ipſas aliud rerũ eſſentiam: ⁊ quemadmodum intellectus vtrũq̄ intelligat per ſimilitudinem ad lineam rectam ⁊ flexam. Cap.19.
In mathematicis aliud eſſe rẽ: aliud eſſentiã rei: ⁊ quẽadmodum ab intellectu noſcantur. Cap.20.
Anaxagorã impfecte d̃ itellectu dixiſſe. Itẽ pariter patiat᷑. Itẽ itellectũ ceu nudã tabulã eſſe. Cap.21.
Cur idẽ intellectus ⁊ intelligibilis ſit: ⁊ cur aſſiduitas ꝯtemplandi laboꝛẽ ⁊ egritudinẽ afferat. Cap.22.
De intellectu agente qui neceſſarius ſit ad perficiendũ intellectum potentie. Cap.23.
Intellectum agentem facere vt res mãles intelligibiles intelligant᷑ actu. Item quo mõ ⁊ qñ intellectus ꝑtãtis agat ope intellectus agentis. Cap.24.
Intellectum agentem haberi coniunctuz cũ intellectu potentie: ⁊ q̃re ⁊ quoties collibitũ eſt ſpeculari poſſimus. Itẽ intellectũ agentẽ eſſe ad ſimilez deo ⁊ nobilioꝛem intellectu potentie. Cap.25.
Nomine pꝛioꝛem eſſe intellectũ poteſtatis q̃z agentez. Item agentem ſemꝑ intelligere ⁊ ſine diſcurſu. Itez eternum ⁊ ĩmoꝛtalem eſſe. Item eius ſubſtantiã merum actum intelligendi eſſe. Cap.26.
Nominis eſſentiam eſſe intellectũ agentem. Item agẽtem indiuiſiliter intelligere: intellectum potentie diuiſiliter. Cap.27.
Ariſtotelem ſenſiſſe hominẽ eſſe intellectum agentem. Item quid ſit intellectus patibilis: qui ⁊ coꝛrumpitur ⁊ aboletur in nobis: ⁊ cur pꝛimo moꝛtem recoꝛdemur. Cap.28.
De eodẽ ex qbus verbis animaduerti poſſit quid Ariſtoteles de intellectu agente ſenſerit. Cap.29.
De eodem verba Theophꝛaſti de coniunctione vtriuſq̄ intellectus: ⁊ cur non ſemper intelligit: cur obliuiſcitur: cur fallitur. Cap.30.
Contra eos qui dicunt intellectuz agentem eſſe deum: aut pꝛopoꝛtiones pꝛimas. Item intellectũ agentem eſſe ſpeciem anime ceu partem. Cap.31.
Queſtio an intellectus agens vnus in omnibus hominibus ſit: ⁊ cur ſolus homo ⁊ intelligat ⁊ intelligatur ab alijs. Cap.32.
Melius queri vtrum omnes homines ⁊ omnes intellectus ſint vnus: q̃z vtrũ oẽs aĩe ſint vna: ⁊ ꝙ intellectus docentis ⁊ addiſcentis eſt vnus. Cap.33.
Utrum intellectus potentie immoꝛtalis ⁊ impaſſibilis ſit. Cap.34.
Intell̃m patibilẽ differre ab itellectu potẽtie. Cap.35.
Quid differat intellectus agens ab intellectu potẽtie: vter pꝛioꝛ vter pꝛeſtantioꝛ. Cap.36.

Platonem quoq; poſuiſſe in homine intellectum aliũ moꝛtalem alium immoꝛtalem. Cap.37.
De eodem intellectu moꝛtali. Itez quo modo affectus humani cum ratione iungantur. Cap.38.
Quid Theophꝛaſtus de tribus intellectibus ſenſerit. Cap.39.
Pꝛimam actionem intellectus eſſe ſimplices terminos verſari: deinde circa compoſitionem in qua iam ſit veritas falſitas. Cap.40.
Non modo in rebus: ſed in tempoꝛibus quoq; veritatem aut falſitatem adeſſe. Item tempus non a ſenſu ſed ab intellectu cognoſci. Cap.41.
Quotuplex ſit indiuiſile. Item intellectionem ⁊ tempus pari iure indiuiſilia ⁊ diuiſilia eſſe. Itẽ intellectuz per ſe in non tpe intelligere: ſed ex accidenti in tpe: ⁊ quid ſit eſſe ex accidenti diuiſile. Cap.42.
Omne continuum indiuiſiliter intelligi: ſed ⁊ quantitatem diſcretam quadamtenus. Cap.43.
Quemadmodum intelligantur puncta ⁊ momenta ⁊ pꝛiuationes. Cap.44.
Potentiam ⁊ imperfectionem eſſe rõnem qua intelligantur pꝛiuationes ⁊ malum. Itẽ neq; deũ: neq; intellectum agentem intelligere pꝛiuationes: ſed ſeipſos: ideoq; veritates eſſe. Cap.45.
Quando ⁊ quemadmodum intellectus intelligendo fallatur. Cap.46.
Quod in ſenſu voluptas ⁊ doloꝛ eſt hoc intellectu eſſe bonum ⁊ malum. Item quo mõ ⁊ qñ tam ſenſus q̃ intellectus perſequat᷑ aliquid aut fugiat. Cap.47.
Quid differat ſenſus a ſecunda concupiſcentia ⁊ intellectus a voluntate. Item eandẽ eſſe potentiaz q̃ perſecutionem dictet ⁊ fugam. Cap.48.
Intellectum mouere: tam pñte q̃ abſente ſenſu. Item intellẽm actiuũ nõ ſpeculatiuũ mouere. Cap.49.
Mathematica intelligi citra materiam abſq; mendacio. Cap.50.
Utrum ⁊ quemadmodũ ſubſtantie ſeparate intelligãtur ab intellectu potentie. Cap.51.
Repetitio eoꝛum que hactenus dicta de aĩo ſunt: quẽadmodum ſcit omnes res ⁊ quẽadmodum anima dicatur eſſe foꝛma foꝛmarum. Cap.52.
Nihil ſciri aut intelligi poſſe niſi via ſenſuum. Itẽ quẽadmoduz viſa ⁊ phantaſmata intelligẽdo fingant᷑: foꝛmenturq;. Cap.53.
Aliud eſſe ipſa viſarum phantaſmata ad ꝓpoſitiões: que de phantaſmatis componuntur. Cap.54.
Differentiam eſſe inter phantaſma rerum ⁊ notionez ſiue conceptum. Cap.55.
De anima motrice ſecus locum. Item q̃ſtio vtrũ plures partes habeantur anime q̃ tres ille: quas Plato exiſtimauit. Cap.56.
Uim altricem eſſe cauſam animalibus inceſſus ⁊ motus. Cap.57.
Uim ſenſualem non eſſe cauſam motus animalium localis. Cap.58.
Intellectum mentemue non eſſe cauſam motus animalium localis. Cap.59.
Animam in qua iraſcentia: ⁊ cupiditas continetur: nõ eſſe cauſam motus localis. Cap.60.
Intellectum actiuum ⁊ appetitiuum iunctim cãm eſſe animalium motus. Item que differentia ſit inter intellectum actiuum ⁊ ſpeculatiuum. Cap.61.
Unum ⁊ idem genus eſſe quod intelligitur ⁊ appetit᷑: de quo oꝛitur localis motus. Cap.62.
De appetibili. Itẽ de quo appetibili itelligamus: ⁊ de quo non. Cap.63.
Appetitum inter potentias anime cõnumerandũ eſſe. Item quẽadmodũ vnus appetitus ſit ⁊ actus tres. Itẽ contrarios appetitus in homine reperiri: ⁊ cur reperiantur. Cap.64.
Plures numero appetitus haberi. Item plura appetibilia. Item ad motum animalium localẽ neceſſaria eſſe quatuoꝛ. Cap.65.
Quod ⁊ quale inſtrumentum ſit: quod motui animalium locali pꝛeſeruiat. Cap.66.
Imaginationem eſſe vbi ſit appetitus. Item imaginationem rationalem ad ſolum hoĩem pertinere. Itẽ aliquid eſſe ceu menſurã per quam intellectus iudicat ⁊ ſeligit melius quod eſt. Cap.67.
Animalibus imperfectis imperfectam imaginationẽ ⁊ appetitionem adeſſe per quas mouent᷑. Cap.68.
Quemadmodum vniuerſalis ⁊ particularis pꝛopoſitio moueat. Cap.69.
Animam altricem ineſſe omnibus viris. Item tactum eſſe in aliquibus vbi reliqui ſenſus non ſit non ecõtrario. Item terroſa a cognitione ⁊ ſenſu altera eſſe. Item que ex vno elemento conſtant vacua eſſe ſenſu. Cap.70.
Quamobꝛem perfectis animalibus neceſſarij ſenſus ſint: ⁊ q̃obꝛem celeſtibus animalibus non ſint neceſſarij: neq; plantis. Cap.71.
Q̃obꝛem tactus animali neceſſarius ſit: ⁊ qꝛ plãte nec tactu vtantur nec guſtu: ⁊ qꝛ ſenſus ceteri per exterius internuntium ſentiant. Cap.72.
Nullum animal oꝛtus occaſuſq; particeps ex vno elemento conſtitui. Item quemadmodum celeſtia animalia cognoſcant res ſenſiles ſine ſenſu. Cap.73.
Tactum attingere animalis vitam eſſentiãq; ceteros ſenſus ad cultum ⁊ oꝛnatum adiunctos. Item que tactum coꝛrumpunt vniuerſo animali abolitionem afferre. Cap.74.

FINIS.

Tabula in libꝛos Themiſtij de memoria ⁊ reminiſcentia.

Non eoſdẽ facile meminiſci q̃ facile reminiſcant᷑. Cap.1.
Futura ⁊ pꝛeſentia ad memoꝛiam nõ pertinere. Cap.2.
Sola p̃terita eẽ ſubiecta memoꝛie. Cap.3.
Quemadmodum in omni memoꝛia adhibere tempus opoꝛteat. Cap.4.
Que bꝛuta habeant memoꝛiam: ⁊ que dĩa inter memoꝛiam bꝛutoꝝ ⁊ hoĩum ſit. Cap.5.
Quẽadmodũ memoꝛia intelligibiliũ reꝝ ſit: ⁊ in quo diſtet memoꝛia rerum ſenſibilium. Cap.6.
Qui vſus quantitatis intelligentibus ſit quom res ẽt non quante intelliguntur. Cap.7.
Q̃uo res q̃ãte itelligant᷑: q̃ dĩa iter id ſit qõ ſibi intellectus fingit: ⁊ id qõ imaginatio ſibi pñtat. Cap.8.
Quas ad res intelligendas vtilis imaginatio ſit: ⁊ ad quas inutilis. Cap.9.
Quot memoꝛia non ſit vis ⁊ affectio intellect⁹ ſed partis duntaxat ſenſilibus. Cap.10.
Quãobꝛẽ recoꝛdemur rerũ abſentiuz. itẽ imaginationẽ pꝛopꝛie non eſſe ipſum ſimulachꝛũ ſed actũ virtutis imaginantis. Cap.11.
Que temperature ingenioꝝ recoꝛdari idonee ſint: ⁊ q̃ non idonee. Cap.12.
Queſtio quot quoties meminimus nõ eius potius ſimulachꝛi meminimus qõ habet᷑ in nobis pꝛeſens: q̃ eius quod a ſimulachꝛo refertur. Cap.13.
Unde eueniat vt ea que q̃s meminit aliq̃ñ meminiſſe ſe neſciat. Cap.14.
Unde ſit vt ea que quis imaginat᷑ fingitq; aliq̃ñ meminiſſe ⁊ recoꝛdari ſe putet. Cap.15.

Tabula Secundi Libꝛi.

Reminiſcentiã non eſſe appꝛehẽſionem diſcipline neq; renouationem vniuerſe memoꝛie: ſed partis eius cuius quis eſſet oblitus. Cap.1.
Reminiſcentiã ſimpliciũ nõ eſſe niſi perraro. Cap.2.
Reminiſcentiam induci per multos motus qui oꝛdinem ⁊ conſecutionem habeant. Cap.3.
Quedam ſimulachꝛa neceſſario ſequi: quedam ex aſſuefactione. Cap.4.
Ex pꝛincipio ſimili vel diſſimili aut pꝛoximo reminiſcentiam oꝛiri. Cap.5.
Reminiſcentiam aliq̃ñ pꝛodire ſine pꝛincipio aliquando ex pꝛincipio non poſſe erui. Cap.6.
Eandẽ rõnem eſſe reminiſcendi vetera ⁊ recentia: item oꝛdinẽ reꝝ vſui eſſe reminiſci volentibus. Cap.7.
Aliud eſſe reminiſci aliud iteꝝ diſcere: item vltimum motum eſſe per quẽ reminiſcentia eliciat᷑. Cap.8.
Ex qualibus locis pꝛincipijſue memoꝛia rerum amiſſa facile reuocetur. Cap.9.
In reminiſcendo id qõ medium eſt maximum habere momentum. Cap.10.
Quot iterdum reminiſcamur interdũ nõ: itẽ cur aliq̃ñ plus mouent veteres q̃ recentes imagines. Cap.11.
Quot erret interim reminiſcentia: ⁊ quomodo faciat ſoloeciſmum. Cap.12.
Cõia memoꝛie ⁊ reminiſcentie: in oĩ memoꝛia ⁊ reminiſcentia neceſſario adhiberi tempus aut certũ aut incertum. Cap.13.

Uim ſenſualem eſſe que intus iudicet de pluri minoꝛi q̃ tempoꝛe. Cap.14.
Que dĩa inter memoꝛiam ⁊ reminiſcentiam totius ⁊ partium ſit: item vl'is ⁊ ſingularis. Cap.15.
Semꝑ rñdere ꝯceptioni reꝝ ꝯceptionez tempoꝛum ſiue certum id ſit ſiue incertum. Cap.16.
Dupliciter falli eos qui meminerunt aut reminiſcunt᷑ item tria adhiberi ad verã memoꝛiã ⁊ reminiſcentiam: rem, tempus, animaduerſionem. Cap.17.
Hactenus cõia memoꝛie ⁊ reminiſcentie: nunc dĩa ⁊ diſcrimen eaꝝ: item quot ſolus homo reminiſcẽdi vim habeat. Cap.18.
Memoꝛiaz ⁊ reminiſcentiã eſſe coꝛpoꝛeas affectiões. item non eſſe illas in noſtra p̃tãte. item melancholicos potiſſimum hoc genere tentari. Cap.19.
Quibus ex cauſis pomiliones, pueri, ſenes, immemores ſint. Cap.20.
Peroꝛatio. Cap.21.

Tabula in Libellum de ſomno ⁊ vigilia.

Queſtiones ad ſomnuz ⁊ vigiliã pertinentes. Cap.1.
In eadem particula ſomnum ⁊ vigiliam collocari. Cap.2.
Somnum ⁊ vigiliã affectiones eſſe coꝛpoꝛi ⁊ anime cõmunes. Cap.3.
In animalibus omnibus ſomnum ⁊ vigiliam vitibus contingere. Cap.4.
Q̃obꝛẽ aĩalia oĩa doꝛmiãt, plante nõ doꝛmiãt, Cap.5.
In ſomno oẽs ſenſus hẽri ĩmobiles. Cap.6.
Sapoꝛem tactus ⁊ immobilitatem ſenſus cõis cauſaz eſſe ſomni. Cap.7.
Impotentiã oĩum ſenſuum non eſſe ſomnum: ẽt ſi oẽs ſenſus in ſomno impotentes reddunt᷑. Cap.8.
Quis finis, qẽ agẽs, q̃ foꝛma, q̃ mã ſomni ſit. Cap.9.
De cauſa finali ſomni ⁊ neceſſitate eius. Cap.10.
De cã agente ſomni. Item omnis motus pꝛincipiũ eẽ coꝛ hñtibus ſanguinem ⁊ carentibus qdã vice coꝛdis ⁊ ſpũm interioꝛem. Cap.11.
In coꝛde vigiliam ⁊ ſomnum oꝛiri eiuſq; affectiones eſſe. Cap.12.
Quemadmodũ cibi ꝯuertant᷑ in ſanguinẽ: de quo ſcire opoꝛtet: qꝛ pꝛecipua rõ ſomni ſunt cibi. Cap.13.
An imaginatio eoꝝ qui linquant᷑ animo videri i ſomnũ poſſint: ⁊ an moꝛbus ipſe ſit ſomnus. Cap.14.
Quando incipiat doꝛmire animal: ⁊ quãdo perfecte conſopitum dicatur. Cap.15.
Laboꝛes ⁊ moꝛbos ſomnuz inducere. Item paruulos plurimum doꝛmire: ideoq; frequẽter incidere comitialem moꝛbum. Cap.16.
Quot qui venas conditas habent. Item quot nani ⁊ pueri ſomnolenti ſint. Cap.17.
Quot melancholici parum doꝛmiant ⁊ multum comedant. Cap.18.
Quot contemplantes ſomnus inuadit. Cap.19.
Quẽadmodũ aĩal dũ doꝛmire icipit alteraſcat. Ca.20.
Quot ſomnus refrigeratio q̃uo ſit: cauſas tñ calidas habeat ⁊ quot homo ſolus quomodo doꝛmit: ſternatur iaceatve. Cap.21.
Non oẽs cauſas ſomni calidas eſſe: ſed aliquam eſſe frigidiſſimam. Item partem cibi fluctiones mouere: partem ſomnum facere. Cap.22.
Quando animalia expergiſcantur: ⁊ quemadmodum alentis ſanguinis efficiatur diſcretio. Cap.23.

FINIS.

¶ Tabula in Libellum de inſomnijs.

In ſomnia ſenſu nō recipi. Cap. 1.
Inſomnia nō eſſe opinionem nec actum intellectus. Item quid preter ſomnium. Cap. 2.
Non oē qḋ dormienti apparet ſomniū eē. Item qd ſit proprie inſomnium ⁊ qd viſuꝫ. Cap. 3.
Qua ratione dormiēdo in ſomnijs fallimur. Cap. 4.
Quāq̄ꝫ in ſomnio nihil ſentiant ſenſus: tamen afficiuntur intus. Cap. 5.
Quot imaginibus ſomnij modo fallimur modo non fallimur. Cap. 6.
Inſomnium eſſe potentie ſentientis affectionem: non qua ſentiens eſt: ſed qua imaginatrix. Cap. 7.
Cauſa producens inſomnia: ⁊ iterum quādo erremus aut non inſomnijs. Cap. 8.
Poſt receſſum rei ſenſilis imagines ⁊ affectiōes in ſenſu manere. Cap. 9.
Senſus differentijs leuibus pelli: nec ſolū pati ſꝫ agere. Itē de ſpeculo qḋ aſpectu ſordeſcit. Cap. 10.
Facile decipi qui morbo aut affectu tentantur. Itē aliquando deciputum intelligi: q: iudiciuꝫ animi a iudicio ſenſuum diſcrepat. Cap. 11.
Iudicia ſenſuū inter ſe ꝯria eſſe deſidereꝗꝫ. Cap. 12.
Quot dormientibus ⁊ noctu magis q̄ꝫ interdiu ⁊ vigilantibus viſa occurrant. Cap. 13.
In ſomnio quot imagines multe occurrant. Item que prime/ que medie/ que nouiſſime motiones dicātur in ſomno. Cap. 14.
Quot ſtatim a cibo non ſomnient animalia. Itē quot nec pueri. Item quot modo ſomnient animalia. Itē quot nec pueri. Item quot modo ſomnient animalia modo non ſomnient. Iteꝫ deturbatis ⁊ tranquillis inſomnijs. Cap. 15.
Quot ſinceris in ſomnijs animus modo obſiſtat/ modo conſentiat. Cap. 16.

Motiones in ſenſibus factas inducere ſomnia. Iteꝫ q̄ actu earum: que potentia ſint. Iteꝫ ſomnia explanatiora vltimis ſomnis afferri. Cap. 17.
Animum ſopiri vi alimonie: nec tamē ſemper ſopiri. Item non idē eſſe aliq̄ apparere ⁊ videri. Cap. 18.
Imagines rerum abſentiū modo in ipſis ſenſorijs: modo in corde verſari. Cap. 19.
Definitio inſomnij ⁊ que inſomnia videantur cum nō ſint. Cap. 20.
Quamobrem aliqui nunq̄ꝫ ſomniēt: ⁊ quamobrē quidam ſomniare ſero incipiant. Cap. 21.

¶ Tabula in Libellum de diuinatione per ſomnium.

Ne exiſtimandum ſit aliq̄ꝫ diuinationem haberi per ſomnium. Cap. 1.
Sōnia alia cauſas reꝝ eſſe: alia ſigna alia fortuita: ⁊ quēadmodū ſint ſigna. Ca. 2.
Quemadmodum ſomnia poſſint eſſe cauſe actionum noſtrarum. Cap. 3.
Que ſint fortuita ⁊ temeraria ſomnia. Cap. 4.
Somnia non venire a deo. Iteꝫ quot melancholici aliquando preſagiant. Cap. 5.
Quot pauca ſomnia euadant. Itē non ſequi ſemꝑ quorum ſigna preceſſerint. Cap. 6.
Democritum ſomnia imaginibus a corpore fluētibus tribuiſſe: peripateticos motionibus qbuſdā. Ca. 7.
Quot preſcita noctu potius ⁊ ſtolidis q̄ꝫ ſapientibus prebeantur. Cap. 8.
Quot ecſtatici futura preuideant: ⁊ quot de amicis ꝟa ſint ſepe ſomnia. Cap. 9.
Quot melāncholici ⁊ phanatici futura ꝓſentiāt. Cap. 10.
Quis artificioſiſſimus ſomnioꝝ interpres ſit. Cap. 11.

F I N I S.

¶ Themiſtij Euphrade Peripatetici nobiliſſimi: paraphraſis in Poſteriora analytica Ariſtotelis: interprete Hermolao Barbaro Patricio Veneto Viro Clariſſimo.

Acturū me ſuperfluo iuxta ꝑambitioſeq̄ꝫ ſentio: ſi Ariſtotelicarū cōmentationū: poſt tales tantoſq̄ꝫ auctores interpretationē iuſtā aggrediar: preſertim q̄ūo haud temere multa inuenias: que illi perinde nō dixerint: alioqn: vt omiſſa pauca ſarcias: tm̄ laboris a capite retexere: ſimile feceris: ac ſi Phidie Mineruam reformare de integro vniuerſam inſtituas: vt aut amentū ſoleis: aut anſulam crepidis: aut ligulam baſeis: aut quid aliud pauxillū: quod ſubſultet: reponas: ꝙ ſi pretermiſſa moroſitate diſputationis: ſūmas rerum per confectaria collegero: hiſq̄ꝫ limatam ⁊ cōpendiariam enarrationē adiūxero: breuitatemq̄ꝫ ⁊ ſeriem Phi ex ſūmis viribus perſecutus imitatuſq̄ꝫ fuero: videbor vtiq̄ꝫ rem nec vulgarā neq̄ꝫ admodum inutilē noſcentibus hec paraſſe: qḋ genus explorate vtilitatis his erit: qui aliqn̄ libros Ariſtotelis legerint: vt q̄ūo ꝓpter ꝓlixitatem explanationū repetere ſemper: atq̄ꝫ adire illas nō poſſint: habeant ſaltē aliquid: quo ſe cōferētes: in memoriā facile reuocēt: quoꝝ ſe repēs forte obliuio tenuiſſet. ¶ Hac igitur forma (qua dixi) primū inſtitutionē: eam que poſterioꝝ analyticoꝝ. i. reſolutorioꝝ inſcribitur: ingreſſi ſumus exponere: qḋ quidē laboris noſtri auſpiciū ſtatiꝫ tibi dicauimus nūcupauimuſq̄ꝫ: cū vt ad exquiſitioreꝫ doctrinā tibi aliquid operis vſuſq̄ꝫ conferremus tum vel maxime: vt hoc q̄ſi donario: admonitus eſſes amoris erga te noſtri. ¶ Equidem in cōmētarijs his neq̄ꝫ diſſimulatum iri opinor: neq̄ꝫ ignoratum: ſicubi deceſſum de via eſt. Q̄ūo. n. pleraq̄ꝫ oia Ariſtotelis ſcripta: quaſi de cōpoſito: caligine quadā offuſa oppletaq̄ꝫ habeātur: illud potiſſimū opere hoc intelligitur: cum ob ipſum genus locutionis: qḋ (ſi alibi) maxime preſſuꝫ hic ꝑciſumq̄ꝫ ē: tuꝫ ob capita: q̄ nullo ordine viſunt̄ diſpōſita: q̄ꝫobrē ab his q hec cognoſcēt: impetranda venia eſt: vti ne dānēt: ſi qua liberius exornauero ampliaueroq̄ꝫ. Nec. n. totideꝫ v̄bis exigi poſſunt obſcura: aut ſiqua paulo audacius vertero cōmutaueroue: qḋ facere opꝫ: vt capita rerū cōtinētius ⁊ cohibilius collocentur: ꝙ ſi q̄dā quoq̄ꝫ breuiauero: cauſe ſunt: qbus in eo coargui aut taxari nō poſſim. Nā que tametſi artificio ſam ſeorſuꝫ cōtēplationē habere poſſunt: non multū tm̄ cōducūt: ad peritiā demōſtrādi ineptiſſimus ſim: ſi oratione lōga circūloquar. Alioquin cui propoſitum ſit: q̄ ad hoc negocium pertinent: non ſcrupuloſe ⁊ anxie ſꝫ leuiter ⁊ commode perſequi.

Omnia fere Ariſto. ſcripta ſūt de cōpoſito caligine offuſa.

Paraphraſis modus.

¶ Anteq̄ꝫ qd ſciat̄ ꝓnoſcere aliqd oportere. Cap. I.

Vicunq̄ꝫ ad aliquā itellectualē doctrinā aut diſciplinā accedūt: neceē ē ꝓn^a q̄dā nālia teneāt: ꝑ que aliqd de his: quoꝝ amplexuri ſciam ſunt: prenoſcāt. Nō. n. oia accipe poſſumus a docēte. Sed aliq̄ ſunt que quaſi ſuppetias ad diſcendū: domo afferre oportet: ſine qbus fruſtra aditum in ſcholas feramus. Proinde docemur a geometra pūctū eſſe quoius nulla pars ſit: ſed anteq̄ꝫ doceremur: cōpertuꝫ habuimus: qd noīe partis indicaret̄. Arithmetic⁹ mōſtrat numerū imparē eſſe q ꝫm ineq̄lia diuidat̄: ſed noſ qd eſſet ineq̄le ꝓſcinimus. ¶ Nō ſolū aūt doctrinas diſciplinaſq̄ꝫ ſed artes quoq̄ꝫ anticipatione iſta conſequimur. Diſcimus edificare: ſed nō anteq̄ꝫ qd lapides: qd intritū: quid maceries eſſet: noſſemus. Diſcimus dēpſare pelles ⁊ ſutoriā facere: ſed tum demū q̄ūo: ⁊ qd eſſet coriū: ⁊ qd culter: ⁊ qd ſubula: perceptū nobis eſt. Eodē mō fabrica nauium: excuſſoria: ſtatuaria: textoria: poſtremo oīs vtenſiliū peritia: ſuis queq̄ꝫ ꝓſumptionibus ⁊ antegreſſionibus cōdiſcunt̄. ¶ Maxime [a] ꝟo rō hec manifeſta in eoꝝ artibus eſt: que ſermocinales dicunt̄: q̄les q rhetores ⁊ dialectici ꝓfitētur. Dialectici ſyllo agūt ⁊ inductiōe. Rhetores q ⁊ ſophiſte vocant̄ cōmētationib⁹ ⁊ exēplis: in vtroq̄ꝫ genere neceſſe ē q̄dā: aut ſingularia: aut aſſumptiōes: aut ſimilia cognoſci: anteq̄ꝫ explorata cōcluſio ſit. ¶ Ceterū [b] nō mō q ab alijs inſtituūtur: ſed ⁊ q ipſi a ſe inueniūt: ex initijs quibuſdā nō dubijs: ad id qḋ dubitat̄: q̄rēdū ⁊ demōſtrādū mouētur. ¶ Q: ſi hec vera ſunt: neceſſe eſt oēm [c] rōnalē doctrinā diſciplināq̄ꝫ ex notitia aliqua antecedenti ⁊ quaſi ꝓcurrēti contingere. ¶ Nec perturbent nos que ſenſu percipiuntur: quippe que nulla cognitio preeat: quandoquidem hec neq̄ꝫ per diſciplinam: neq̄ꝫ per aliquam inſtitutionem intellectualem noſcuntur.

a En Themiſtij. verba ἐπὶ τῶν διὰ λόγου τί διδασκόντων īterꝑtat⁹ ē: q̄ ſermocinales dicunt̄: ſed ⁊ alio fortaſſis mō latine exprimi ꝑt: qḋ The. voluit: ꝫ ē maxie ꝟo rō hec manifeſta in eoruꝫ artib⁹ ē: que dū docēt rōne vtuntur: λόγοσ eniꝫ rōnē ēt ſignificat: qb⁹ ꝟo rōnib⁹ vtant̄ ipſemet exponit. Dialectici ſyllogiſmo agunt ⁊c̄.

b Hic videt̄ Themiſti⁹ alludet̄ expōnt̄ Philo. vt tū de inductiōe: tū de ſcia quam ab alijs docemur: ſepatim loquat̄ Ar. ī hoc ꝓncipio.

c Nō nſi intellectualem expoſuerunt: id rationaleꝫ The. dixit / ⁊ recte qdē: q̄ſi dixerit: q̄ rōcinatione ⁊ diſcurſu cōſiſtet. nā eā viꝫ hēc vī grecū illud verbum διανοητικὴν apud Ar.

¶ Duas eſſe prenotiones vt ſit ⁊ quid ſit. Cap. II.

In quibus itaq̄ꝫ ꝓnoſcere neceſſe eſt: in his dupl'r ꝯtigit ꝓnoſcere: aliq̄ enim ꝙ ſunt (ſiue vt ſint) neceſſariū eſt ꝓſumere. Aliquoꝝ qd nomē ſignificet: opꝫ ꝓſcire. Nā querētibus q̄ꝫobrē a magnete ferrū trahat̄: ꝓnoſcēdū eſt: ferrū a magnete trahi ⁊ mores pati ſolet̄. Querētes itē: quidnā motus tēpuſue ſit: exploratū habere debemus: cognitione ꝙ ſunt. In qb⁹ ꝟo id ſciſcitamur docemurq̄ꝫ: ſint: nō ſint. ꝟbi gr̄a. ſint nō ſint: dij: ſit nō ſit: ꝓuidētia: in his neceſſe eſt qd vocabulo indicet̄ ꝓnoſcere. Adeo ſcire rē eē impoſſibile eſt: niſi ſcierimus: qd eius rei noīe deſignet̄. Cōtra fieri pōt vt ſciatur qdē: qd nomē rei ſignificet: ſꝫ neſciat̄ an ſit. Nemo eni eſt qui ignoret: qd Scille: qd Hippocētauri appellatio: denotet: ſed an ſit dubitare ⁊ ignorari omneis vident̄. ¶ Nec enim putādū eſt: ideꝫ eſſe ſignificatū nois: ⁊ id quod ſub hoc verbo qd ſit rei eſſe intelligit̄. Sed duo hec iterſtitio inſigni diſſentiūt. Nā ſignificata oium vocū etiā imperitiſſimis ⁊ vulgo ſunt perſpecta. Neq̄ꝫ. n. vllum tā ſtupidū mancipium ē modo eadē nobiſcum lingua ſit: quod audiens hoiem rogari: equum adducat: aut arculam poſci caligam afferat. Quid tm̄ ille res ſint: ⁊ qḋ illis eſſe non niſi exercitatiſſimis facile traditu depromptuq̄ꝫ eſt.

¶ Concluſionem anteq̄ꝫ demonſtrationes partim ſciri partim neſciri. Cap. III.

Ex his que modo diximus patere intuitu poteſt inter cognoſcere ⁊ diſcere nōnullam cōſtitui differentiā oportere. Qui cogniturus aliqd eſt: prenoſſe aliquid debet. Qui condiſcit pōt ꝯtingere vt nihil prenoſcat. Preterea cognoſcūtur q̄ prius quodaꝫ genere ſcieris. Diſcūtur ſepenumero que neſcieris: ſed ſimulatq̄ꝫ diſcūtur obiter ⁊ ſciūtur: quoiuſmodi ſūt ea que ſub vniuerſali aliquo: quoius notitiā ante habueris ꝯtinētur. Nā q ſcit omne triāgulū duob⁹ rectis pares habere angulos interiores: nec ſciat hoc triāgulū

Aptiora eſſe videtur hoc in loco greca Themi. ꝟba: ipſe. n. ſic ait δῆλον ἐστιν ὅτι τὸ γνωρίζειν καὶ τὸ μανθάνειν μ...

eſſe: qͦd hac ſceda delineatũ ſit: quom primum oculos ad hoc triãgulum coniecerit: ſtatim vtiq; agnoſcet ⁊ diſcet: non tñ eodem modo agnoſcet ⁊ diſcet. Sed diſcet triãgulũ eſſe. Agnoſcet duobus rectis pares hẽre. Nã triãgulũ eſſe nunc demum vidit: didicitq;. Sed habere hoc duobus rectis pares: in illo vniuerſali pridem cognouit. ¶ Quom enim cognitio deſignati huius trianguli duo hec requirat: ⁊ vt triangulus eſſet ⁊ vt duobꝰ rectis equales habere intelligat᷑. Primũ. i. triangulũ eſſe: vſurpamus conſpectu atq; ita diſcimus. Alterum ideſt duobus rectis equales habere ſyllogiſmo cõplectimur. Quippe ad qͦd ſenſus aliquis non poſſint attigere ſed mens ⁊ demonſtratio. Demonſtratio autẽ citra cognitionẽ vlis nõ conſiſtit. Quom. n. omni triangulo affectio illa inſit duobꝰ rectis pares habere tris angulos: quoniã hoc qͦd cernitur: eſt triangulus: continuo duobus rectis pares habeat: neceſſe eſt. Proinde ſi deſcriptus in abaco triangulus occulat᷑: partẽ fateberis neſcire: hoc eſt an hic duobus rectis pares angulos habeat. Quia neſcias vtrũ vſpiam triãgulus ſit: partẽ non fateberis qꝛ de illo in cõmuni ⁊ vlr noueris. ¶ Quapp captiones ille que ab auctoribus ſuis ſenticoſe confragoſeq; appellãtur: pertimeſcende aut defugiẽde nõ ſunt: ſed his fidenter cõferendus pes eſt. Noſtin oẽm binariũ parẽ eſſe? Annuente hoc tetat hic (inquiunt) quẽ intra pugnũ cõdimus: nec binariũ noſti eſſe nec parem. Eo fieri vt eandem rem ſcire ⁊ neſcire dicaris. ¶ Sed poſtremũ hoc cõcedi põt: neq; abſurdũ eſt. Noui vlẽm affectionẽ binarij: an ṽo vſq; binarius ſit: ignorare poſſum. Nõ qꝛ id (qͦd ſcio) ignorẽ. Sed qͦd ſciam quidẽ in vniuerſum: ſed ſigillatim ignorem. Exẽpli grã. ſcio oẽm hominem aĩal eſſe: ſed eum q Sardis inambulet: neq; hoĩem eſſe neq; animal ſcio. ¶ Nõ. n. eo modo diluendũ ſophiſma eſt: quo multi conãtur q negant ſe binarium ſcire parem eſſe: ſed fatentur ſcire oẽm quẽ binarium eſſe intelligãt. Solutio hec periculoſa ꝯtrouerſaq; eſt. Nã illa ꝓculdubio nobis ſciunt᷑ quoꝝ approbatiõnẽ demõſtrationẽq; aut habemꝰ aut accepimus. At accepimus nõ cũ iſta adiunctione, videlicet eum binariũ eſſe parem: quem nos binariũ eẽ nouerimus: ſed ſimplr abſoluteq;. Nã demõſtrationes dẽ omni binario ⁊ de omni triangulo ꝓmiſcue ſolẽt cõſtitui. Et hercules (quãtũ mea fert opinio) nihil vetat: qn ea que diſcimus: partim ſcire: ꝑtim ignorare poſſumꝰ. Itẽ ex his partim prenoſſe: partim querere ⁊ ſcrutari ꝯtingat. ¶ Eadẽ rõne rõ Platonis refellit᷑: que poſita eſt in illo libro q ab eo inſcribitur Memnon. Ibi nitit᷑ oſtẽdere oẽm inqſitionem impoſſibilem videri: argumẽto ꝙ neceſſe ſit eum: q inqrit: id inquirere qͦd neſciat: in quod ſi caſu aliquo iciderit: offenderitue: nũ aĩaduertat nec recognoſcat id eſſe: quod querebat: ꝙ ſi oĩs inqſitio gratia diſcendi ſuſcipit᷑: inqrere ṽo nemo poſſit niſi cognoſcat: alteꝝ duoꝝ relinquitur: aut nos nihil oĩno diſcere: aut ea diſcere: que antea ſciebamus. Ita enim demum venire quẽ in cognitionẽ rei alicuius liceret: ſi intelligat᷑ ea res eſſe: quã querebat. Quemadmodũ ⁊ ſeruũ fugitiuũ: cuius nec formã nec iditia aliqua: qbus habeat cognoſci: detineas nũq; neq; inueſtigare poſſis: neq; a fuga retrahere. Quẽ ṽo de facie cognoſcas: ⁊ inqrere ⁊ inuenire facile ſit. ¶ Huic rationi vel canillo potius videt᷑ Plato manus dediſſe. Nam ⁊ fatetur ea nos diſcere que ſciamus: atq; [a] hoc qͦd qs videtur doceri: nihil aliud eſſe quã recordari ⁊ reminiſcẽdo cognoſcere. Nos ṽo differre iſta plurimum dicimus. Nã poſſunt addiſci que prorſus ignores. Cognoſcuntur que ante cognoueris. Nec quicq; ꝓhibet quo minus is (qui diſcit) ſciat ea q diſcit: ſed alio vtiq; atq; alio modo. Ut dictũ prius eſt. Sicut nihil obſtat: quin oĩs doctrina diſciplinaq; ex ꝓncipijs qbuſdã confeſſis ⁊ cõpertis euadat. Que ad id qͦd incõfeſſum incõpertũq; eſt: perducãt. Ac ꝑ hec docuimus an queri ⁊ dmõſtrari aliqd poſſit. Nũc qd ſit demõſtratio ꝓſequẽdũ.

ἠρὸν διαφέρει, εἴγε τῶν μὲν προγινωσκομένων ἡ μάθησις καὶ γνωρίζει μὲν, ἃ πρότερον τίς ἐπίσταται καί τοι γε ἔνια καὶ γνωρίζειν ἐστὶν εὐθὺς καὶ πρῶτον μανθάνονται οἷον ὅσα, &c. quoꝝ hec verè fidelis interpretatio: ꝓpriã intercedẽ diſtãtiã inter adiſcere ⁊ cognoſcere. ſiqdem diſciplina eoꝝ eſt q ꝓnoſcũtur. ea ẽt aliqs cognoſcit q ſciuit prius: veꝝ fieri põt vt qs nũc p[rimu]m aliq cognoſcat. eaq; dicerit prius: q̃us modi ſunt ea q ſub vlia ⁊c.

Memnon Platonis.

a Them. ṽo grece hoc in loco ſic ait. καὶ τὸ μανθάνειν, οὐδὲν ἕτερον

¶ Quid ſit ſcire. ⁊ quid ſit demonſtratio. Cap. IIII.

Verbum ſcire bifariam dicitur: latius preſſius. Latius quom oẽm notitiã: qualiſcũq; ſit: ſiue de ſolis accidẽtibus rei: ſiue alia ratione queſita: ſciẽtiam vocamus. Preſſius quom cãm illam tenere credimus a qua res vt ſit hꝫ ⁊ que cauſa eẽ cognoſcitur. Nec putamus id aliter eſſe poſſe ac ſit. Hec ꝓpria: hec ſimplex ⁊ abſoluta ſcientia eſt. ¶ Indicium ꝙ oẽs: q aliquã ſcientiã ꝓfitẽtur: conditiones has aut habere ſe cogitãt: aut ṽo iã habẽt. ¶ Sunt ⁊ alij modi ſciẽtie eius que ꝓpria eſt. Nã ⁊ definitionum notitie ⁊ ſumptorum: que ꝙ ꝓma ſunt: demonſtrari nõ poſſũt: ſcientie appellantur. Nec diffitẽdum eſt cognitionis hꝯ genus contineri ſub ſcientia ꝓpria vt ſpecies. ¶ Eam ṽo ſcientiam qua de modo agitur demonſtrationẽ vocamus. ¶ Eſt enim demõſtratio ſyllogiſmus ſcientiã pariẽs. ¶ Porro ſi neceſſe eſt in ſyllogiſmo ꝓpoſitiões cauſas eſſe concluſionis. Illi ṽo q ſcire ſe arbitratur cõuenit vt cãm rei cognoſcat: nimirũ vtrũq; in ꝓpoſitionibus demõſtrationis exigit᷑: ⁊ vt efficatiam habeant cõcludende cõficiendeq; rationis: ⁊ vt cauſam rei dmõſtrande contineant. Nã q̃uis cauſa concluſionis huius: ignẽ hic deurere: ſit cinis pridie relictus: nõ tamen cauſa rei dicẽdus cinis eſt: qꝛ cinis igniũ: cauſa eſſe nõ põt: ſed ignes cineris potius. At in demõſtratiõe vtrũq; reqrit᷑: vt cauſa cõcluſionis cauſa etiã rei ſit: que cõcludatur. ¶ Sed qꝛ cauſa omnis ⁊ prior ⁊ potior effectu eſt: neceſſe eſt: ꝓpoſitiones quoq; ⁊ ꝓprias ⁊ priores ⁊ potiores eſſe cõcluſione. ¶ Et qm̃ ſcire cõtingit: quãdo credimus eẽ aliter nõ poſſe: q̃ ſit: iccirco veras haberi ꝓpoſitiones oportet. Si. n. falſum aliquod continerent: ſequeretur ſciẽtem opinari eſſe: que nõ eſſent: veluti ſi ex falſis ꝓpoſitionibus induceretur diametrũ eſſe cõmẽſurabilẽ coſte. ¶ Sed ſi omnis doctrina ⁊ diſciplina ꝓnotione anticipationeq; paritur: neceſſe eſt ⁊ in demõſtratione hoc ꝓbari. Hac de cauſa oportet notiores eſſe ꝓpoſitiones quã concluſionẽ cõcedi. Prenoſci ṽo has neceſſe eſt nõ ſolũ vno modo ideſt cognitione: qd indicent nomina: ſed etiã illo: cognitione ꝙ ſint. Nam in hoc ſita veritas eſt. ¶ Sed teſtemur breuiter: que ꝓpoſitionibꝰ demonſtrationis neceſſaria diximꝰ. Ea ſũt hec. Ut cauſe ſint. Ut priores. Ut potiores. Ut ꝓprie. Ut vere. Ut notiores. Plane demonſtratio omnis non ſolum ex prioribus ſed etiam ex primis cõſtat. Si enim ſumpta demonſtrari per alia ſumpta poſſunt: priora qdẽ concluſione videbuntur eſſe: ſed non prima. Si ṽo aliqua oĩno demonſtratione non egent: ſed per ſe ꝓbabilia manifeſtaue ſunt: hec prima ⁊ ſumma intelligãtur neceſſe eſt. Quod genus veteres proſata ⁊ ꝓloquia ⁊ enũtiatiões vt ſic dixerim immediatas: ⁊ dignitates appellant: in que reliqua cõferẽtur: ⁊ ꝑ quã ſumptiones que ſyllogiſmum optimatẽ cõſtituunt: approbarentur aſſererẽturq;: eoq; ⁊ principia demõſtrationis vocãtur. ¶ Quare ſi que ꝓpoſitiones ita ꝓme ⁊ ita priores habẽtur: palã eſt eas priores eſſe nõ nobis: ſed nature. Nã nobis priora ſunt ſingularia: ⁊ que ſub ſenſuꝫ cadunt: nature vniuerſalia ⁊ a ſenſu longiſſime poſita. Nã ⁊ quom notiores dicũtur: id referendum ad naturam eſt. Nec enim demonſtratio ad menſuram ſe ingenij noſtri ſubmittit: ſed rectam tenet ad veritatẽ viam: nec quid ipſi poſſimus: attendit: ſed in ſolã rei naturã incũbit: illam veſtigat: illã explorat: etiã ſi nobis ignota incõſpectaq; ſit. Nã ſyllogiſmus ſciendi in eo maxime a reliquis euariat. Quod illi tũ verũ ex falſis poſſunt oſtendere: qͦd apud rhetores frequens eſt: tũ priora ex poſterioribus: qualis videt᷑ ſyllogiſmus: q ex ſigno coniecturaq; ducitur. Iã ceteri vt cõcedamus ex veris: non tamẽ ex proprijs formãtur. Sed ita vt ſi aliquis medicꝰ vulnera orbicularia difficilꝰ curari ⁊ coaleſcere eo cõprobet: ꝙ figura ea capaciſſima oĩum ſit. Nec enĩ medico ꝓpria ea ratio ẽ: ſꝫ geometrie. Et hec omnia obſeruanda in his ꝓpoſitionibus ſunt: que ad demonſtrationem exqſitam ⁊ ſtabilem adhibentur.

τοῦ γνωρίζειν cuiꝰ hec põt eẽ fidelis interpretatio. at qꝫ adiſcere nihil aliud prorſus eſſe q̃ agnoſcer. nos ṽo ⁊c.

Id qͦd Ariſ. ſimplr dixit exponere vꝫ Them. ꝓpe ſicuti ẽt Io. Gra.

Nota q' ſint alij ſciendi modi de qbꝰ poſteriꝰ agendũ eſſe dixit Ariſto.

κἂν ἡμῖν μὴ δοκεῖ etiã ſi nobis nequaquã ſic videat᷑ dicit ipſe grece.

¶ Quid ſit propoſitio imediata Cap. V.

Propoſitio itaq; ſũma imediata q̃ dr: q̃ nulla ſupior eſt: ⁊ quã nemo demõſtratiõe alia ꝯfirmare põt. Atq; omnes he cõplexu vliũ conſtant. Sũt eniꝫ nõnulle: que ex ſenſilibꝰ nectantur. Nã tunicã eẽ candidã: ꝓpoſitio imediata eſt. Sed non eius generis quoius eſſe principia demõſtrationis reqrunt: qppe q̃ vniuerſalia eẽ neceſſe ſit. Quoius rei cauſã poſt viderimus. ¶ Immediataꝝ ꝓpoſitionum que demõſtrationi aſſeruiũt: alie ea natura ſũt vt neceſſe ſit oẽs homines: qui doceri quicq̃ velint: notitiam ⁊ informationẽ eaꝝ impſſam ⁊ ante captã habere ſine doctrĩa: ⁊ hec (vt dixi) ꝓloquia ⁊ ꝓnũtiata dicunt᷑. Conſurgunt enĩ ⁊ conualeſcunt notiões qdam ⁊ ſenſus cõmunes in hoĩe: ſuapte natura: citra docẽtẽ: ſine quibus nec itelligi quicq̃: nec queri poſſit. Quobrẽ Theophraſtus illas ita finit. Prologuũ ſiue dignitas perſuaſio qdam eſt. ¶ Quoius due ſunt ſpecies. Una impromiſcua: ⁊ ad ea tm̃ pertinens: que certo genere continentur: qualis illa: ſi ab equalibus eq̃lia demas. Altera vaga ⁊ in omne genus fuſa: qualis ea: in qbus aut etiã aut non ponitur alterutrum eſſe verum oportet. Hoꝝ cognitio perinde vti cõgenita ⁊ cõmunis omnibus videt᷑. Ab hac rõne dignitates vocantur: ⁊ merito. Nã quoꝝ vſus aut ſimpliciter ĩ oĩbus cõſtat: aut particulatim in his: que vnius generis ſunt: digna ꝓculdubio iudicantur: qbus potiſſimum credat᷑: ⁊ que inter ea: in quibus poſita ſunt: principẽ locum obtineant. Atq; hec vna ſpẽs imediate ꝓpoſitiõis eſt. ¶ Altera poſitio dicitur: que q̃q̃ demonſtratione alia ſtabiliri nõ poſſit: nõ tamẽ neceſſario a diſcente ꝓſcitur: ſꝫ accipiẽda a docẽte eſt. Poſitionis aliud genus definitio eſt: aliud ſubiectio. Definitio eſt oratio: in qua nec eſſe: nec nõ eſſe rem dicimus: ſꝫ tm̃: qͦd ſit rei eſſe. Quis q̃ ſequi poſſit: vt ea res ſit: quoius definitionem afferimus: non tamẽ hoc finiendis rebus principaliter accuramus. Nam: vt ſit res: per accidens eſt. Per ſe vero quidnã res ſit: definitio exprimit. Definitiones porro ſolas ſcire oportet. ¶ Prohinc ambigit᷑ vtrũ definitio aliqua ꝓpoſitio videat᷑ eſſe. Et hercule non videtur: quom definitio quadrare ⁊ reſpõdere debeat nomini: qͦd dfiniat᷑. Alioquin in eo nobis Ariſtoteles clara voce teſtat᷑. Definitio inqt rẽ eſſe vel nõ eſſe non ſumit. E cõtrario ſi nõ ſit ꝓpoſitio: q̃obrem vt ſpecies ꝓpoſitionis imediate affert᷑. Sed hoc alijs ꝑẽſiculãdũ: ⁊ explicandũ relinquo. Mihi in tranſcurſu admonuiſſe ⁊ locũ monſtraſſe ſat ſit. ¶ In duas itaq; ſpecies (vt dixi) poſitio ſecatur. In definitionẽ ⁊ ſubiectionẽ. Cõmune autẽ cuiuſq; ſubiectionis eſt primũ nõ contingere hoĩbus a nã: ſed ab artifice ꝑceptoreq; imprimi. Tum deinde ꝓpoſitionẽ eſſe. Cõſtat enim quicquid in ſubiectione collocatur: de eo: aut vt ſit: aut vt nõ ſit: ſemꝑ aſſerri: quoiuſmodi ille ſunt. Motuꝫ eſſe: ex nihilo nihil fieri. A quocũq; puncto ad aliũ punctũ lineã rectã educi. Ac ſubiectiones quidẽ potiſſimũ appellamus: que vel a ſe nobis perſpicue ſunt: vel ſimulatq; didicimus: aſſertione etiã noſtra facile cõprobantur. Que ṽo non ita ꝑſpecue ſunt: he poſtulata ſiue petitiones dicuntur. Ut apud geometrã: lineas que a minoribus angulis extrahuntur conuias fieri. Atq; hec ſimpliciter proprieq; poſtulata ⁊ ſubiectiones vocãtur. ¶ Sed aliud genus poſtulatoꝝ ⁊ ſubiectionum habetur: que neq; immediate ſunt: neq; demõſtrationis aſtructu indigẽt: ꝙ ſi quis illas citra explicationẽ in ſyllogiſmo cõſtituat: neq; ſubiectiones: neq; poſtulata omnibus ⁊ ſimpliciter dicent᷑: ſed illi vni dũtaxat: q ꝯſtituerit cõceſſeritq;. Demõſtrationes vero nõ ex talibus: ſed ex prioribus certis ⁊ cõfeſſis exiſtit. Quid ſit imediata ꝓpoſitio que demõſtrationi conueniat: quid poſitio: quid ſubiectio: quod poſtulatum: executi iam ſumus.

Theophraſtꝰ

Difficilis admodũ eſt hec ambiguitas: ⁊ plimũ nřis fuit moleſta. eá tũ vẽ diluere voluiſſe. qͦdã pacto i verbis illis q̃ mõ preceſſerũt: q̃uis diſſimulauerit.

¶ Plus credi propoſitionibus q̃ cõcluſioni. Cap. VI.

Nunc videamus priuilegia ea que ꝓncipijs demõſtrationũ tribuimus: recte an perperã ſint tributa. Id fiet cõmodiſſime: ſi a capite ſingula percenſebũtur. Diximus aſſumptiones in demonſtrationibus notiores ꝯcluſione haberi: nec iniuria quando ꝑ illas ⁊ ſcire ⁊ credere ꝯcluſionẽ oportet. Semper. n. id quod pluribus tribuitur: ita vt alteri per alterũ tribuatur: neceſſe eſt: vt illi plus cõpetat: per quod alter cõmunicatur. Si igitur cõcluſiones merito propoſitionum ⁊ creduntur ⁊ cognoſcũtur: profecto neceſſe eſt: vt propoſitiones amplius credantur ⁊ cognoſcantur. Qui enim preceptorem ob diſcipulum diligit: nimirũ neceſſe eſt: ipſum magis diſcipulum diligat. Ita ꝓpoſitiones ille neceſſario notiores ſunt: interiꝫ omnis ex qbus ſyllogiſmi conficiuntur: interim non omnes: ſed quedã omnino. Sunt porro alique: qbus ꝙ admoduꝫ euidẽtes nõ ſunt: ita demum vtimur: quom demõſtrate per alias fuerint. Quare ſi verum eſt propoſitiones: q̃ concluſionem plus cognoſci. Duoꝝ alterũ dabitur: vt aut illas ꝑ demonſtrationẽ ſciamus: aut vt in his noſcẽdis melius ⁊ locupletius affecti dicamur: q̃ quum per demonſtrationem quid ſcimus. Atq; hoc modo circa dignitates ⁊ enũciationes primas afficitur. ¶ Non ſolũ autem credibiliores oportet ꝓpoſitiones q̃ cõcluſionem concedi: ſed etiã vt nihil ex his q ꝓpoſitiones his cõtrarie continẽtur: credibilius ſit. Nam ſi nihilo magis propoſitionibus q̃ contrarijs credas: neq; concluſioni vtiq; credideris potius: q̃ huic contrarie. Eo credere etiam continget: poſſe aliter eſſe q̃ ſit confectum. Ita fiet vt ꝯcluſionis ſcĩa inuariabilis eſſe nõ videat᷑.

¶ Nec ſciri demõſtratione oĩa nec circulo. Cap. VII.

Nonnulli aũt ſunt: qui male vtẽtes his que a nobis recte dicunt᷑: demonſtrationẽ de medio funditus tollãt. Ac nos qdẽ putamus: ſi vlla demõſtratio ſit ſumpta eius oportere ampliꝰ ſciri q̃ cõcluſionẽ. Illis ṽo hoc nõ videtur: ſed arbitrant᷑ nihil ſciri a nobis poſſe: niſi qͦd per demõſtrationẽ ſciatur. Nõ igitur concedent ꝓpoſitiones amplius ſciri: niſi fides his per demõſtrationis lucem acceſſerit. Quare ſi aſſumptiones neceſſe eſt demõſtrari per alias: atq; has rurſum per alias ſemper: aut in infinitũ caſura inquiſitio eſt. Infinita aũt exigi aut abſolui qui poſſunt? Unde ſi defatigatus ꝓceſſu deſiſtas: ſine dubio relinqre ignotas ſaltẽ illas oportebit: quibus demonſtrãdis prefa-

ſtidio ſuperſeſſurus ſis. Ex ignotis autē principijs qui
poſſit quicq̄ꝫ cognoſci? Nā quorum principia ignoran
tur ipſa que de principijs ꝯfluūt ſciri non poſſunt: niſi
forte per hypotheſim: ideſt ſubiectionē adiūctionemqꝫ
illoꝝ. ¶ Sane poſtremum hoc veriſſime dicit̄: priori/
bus ignoratis: poſteriora cognoſci non poſſe. Illud ꝑ/
peram ſciri non poſſe: niſi qḋ ꝑ demonſtrationem ſcia/
tur. Nā plurima ſunt que ⁊ ſciātur nec demōſtrationē
capiant. ¶ Profecto idem peccant ⁊ qui nihil ſciri: ⁊
qui omnia ſciri per demōſtrationē defendūt. Sed quē/
admodū notiſſimum eſt pleraqꝫ hꝰ eſſe: vt fidem aliun
de ⁊ ꝓbationē requirant: ita nihilominus ꝯſpicuū videt̄
cōplura eſſe que ſuopte ingenio cognita exploratāqꝫ
ſint. Immo magis etiā q̄ꝫ q̄ cōfirmationi alterius adci
cūtur. Iā principia demōſtrationis demōſtrationes eē
nō poſſunt: ſed ꝓpoſitiones indubitabiles imediateqꝫ
⁊ luce ſua ꝯſpicue. His ꝑfecta mens eſt: que terminos
cōprehēdit quoꝝ cōplexu dignitates ⁊ prefata concipi
mus. ¶ Melius hoc mō dr̄ q̄ꝫ cōceditur: ea que noſcā
tur oīa videri ꝑ demōſtrationē queſita. Alioquin dum
infinitam illā progreſſionē declinant: vidētur in circu/
larē ⁊ reciprocam demōſtrationē incidere. Hoc autem
eſt errorem errore alio operire. Ita quom ea ſumāt: q/
bus nitantur demōſtrationē ſeruari: nihilominus con/
ceſſis his neceſſe eſt demōſtrationē excidi. Nā ſi ex ꝓo
ribus ⁊ notioribus cōſtitui demōſtratio debet: impoſſi
bile autē eſt eiſdē eadem eſſe priora poſterioraqꝫ: fieri
nullo modo poteſt: vt quicq̄ꝫ circulo demōſtretur. Nā
circularis demonſtratio eſt: in qua id quo demonſtrā/
dis alijs vtimur per illa ipſa retro aſtruimus. Ac pōt
quidem accidere vt eadem eiſdem priora poſterioraqꝫ
habeantur: non tamen ſimul nec vno reſponſo: ſꝫ diuer
ſo: vt ſi alia ad nos: alia ad nām referri dicantur. De/
monſtratio ꝟo ſemꝑ priora que ſ̄m naturam ſint prio/
ra deſiderat. Q̄ ſi ex prioribus ſ̄m nos demonſtratio
aliqua nectitur: vt demōſtratio appellari poſſit: non tñ
ſimpliciter: ſed ſ̄m nos demōſtratio fuerit. ¶ Non ſo/
lū autē ratione hac demonſtratio reciproca euertitur.
Sed ob deridiculū quoqꝫ qḋ ex ea ꝯſeqtur. Id tale eſt
a. eſt: ſi. a. eſt. Nā ſi per. a. oſtenditur. b. per. b. ꝟo aſſe/
ritur. c. per. c. rurſum cōmunitur. a. manifeſtū eſt. a. de/
mōſtrari per. a. A quo eniꝫ cepta eſt: in id reſilire: ac re
ferri videtur oratio. Hoc autē ambitu nihil ſit demr̄a/
tu ⁊ explicatu difficile. Multa alia icōmoda his eue/
niūt: q̄ nos in cōmētationibꝰ de ſyllogiſmo collegimꝰ.
Quare relegādi illuc ſunt q̄bus ea noſſe accuratius
ſtudiū eſt. Nos hoc loco repetere nō eſt neceſſe: ſꝫ plu/
ra fortaſſe q̄ꝫ vſus poſtulabat: extra negociū diximus.

¶ Neceſſarias eſſe ꝓpōnes in demr̄one. Cap. VIII.

Redeamus ergo vnde ſumus de/
ducti. Dicebamus ſu
pra veras eſſe ꝓpoſitiones ſcientie oporte
re. Nec ſolum ſimpliciter veras: ſed etiam
que aliter eſſe non poſſent. Quod nihil ali
ud eſt q̄ꝫ propoſitiones neceſſarias facere. Atqꝫ hoc re
ctiſſima rōne. Quom enim idꝰ quoius fides per demon
ſtrationem accipitur: neceſſarium ſit. Neceſſarium au/
tem id dicitur in artificio demonſtrandi: quod aliter eſ
ſe non poteſt: atqꝫ hoc ita etiam non aliunde cognoſci/
tur niſi ex demonſtratione ⁊ ſyllogiſmo ſcie. Nimiruꝫ
neceſſarias opꝫ haberi ꝓpōnes: ꝑ quas illud efficit̄.

Hec tñ ratio
nō eſt ſine ali
qua ambigui
tate. vī enim
viꝫ hīe, vt ait
hoc in loco
Ioā. grā. ex q̄
daꝫ ꝓ10: qḋ
tñ valde ē du
biū: q̄ꝫuis ip/
ſe aſſerat tāq̄ꝫ
notum fuiſſe
ab Ari. reli/
ctū ꝓnm. ħ ē:
nō poſſe ali/
qḋ nec̄ ūꝫ ex
ñ neceſſarijs
ꝯcludi.

¶ Quid ſit dici de omni. Cap. IX.

Deinceps enumerāde q̄ōnes ſunt:
que ad demōſtrationē ꝑ
tinent educendaqꝫ ratio eſt: quēadmodū
abundare copia ꝓpoſitionum earū poſſi
mus: que ad hoc genus queſtionuꝫ accommodantur.
Initium autem a ſermone de propoſitionibus inſtitu/
to ſumatur: ex illis enim ſyllogiſmus ꝯſurgit. Quoniā
itaqꝫ omnis ꝓpoſitio ex ſubiecto aliquo ⁊ ꝑdicato con
nectitur: ſcire opꝫ predicatū in ꝓpoſitionibus demon/
ſtrādis: non vtcūqꝫ: ſed per ſe de ſubiecto dici afferriqꝫ
oportere. Sed quidnā ſit hoc: qḋ per ſe vocamus dcla
rabitur mox. Sed prius eſt vt ſciatur quid ſit predicar̄
de omni: nam ſine hoc verbū per ſe explicari probe nō
pōt. ¶ Predicare de omni eſt: non qḋ in aliquo ſit: in
aliquo nō ſit: aut qḋ modo ſit: modo nō ſit. Aliud eniꝫ
genus ħ ab eo quoius in libris de ſyllogiſmo habita
mētio ē: ibi nāqꝫ de oī appellabatur qḋ nō ſemper ſed
aliquando omnibus ineſſe diceretur. At hic aliter au/
diēdū eſt: qḋ de omni affirmatur. Exēpli gratia: de oī
homine aīal dicit̄: de quo enim verū eſt hoīem dicit de
eodem verum alterū eſt aīal: ⁊ ſi nunc vnuꝫ eſt verum:
alterū quoqꝫ verū eſſe neceſſe eſt: ꝙ autē tale ſit id qḋ
nuncupatur de omni: ꝯſtat argumēto eo ꝙ hi q̄ indu/
ctionē afferre ⁊ reꝑhēdere hoc genus volūt ſolēt alte/
rū ꝓbare: aut ꝙ alicui vni non inſit: aut ꝙ aliquando
nō inſit: atqꝫ hoc eſt qḋ de omni dicitur ſiue de toto.

¶ Quid ſit dici per ſe. Cap. X.

Per ſe ꝑdicari vidētur ea: que q̄ño de
omni dicātur: in eo qḋ ſit rei eē
de ſubiecto dicūtur: vt de hoīe aīal: de pla
tano arbor: de triāgulo linea. Eſt eni triā/
gulus q̄ directis tribꝰ lineis cōtinet̄. Por
ro nō omne qḋ predicat̄ de omni: ꝑdicat̄ etiā ꝑ ſe. Nā
de omni cygno cādidū ꝑdicat̄: q̄a ⁊ ſemper ⁊ omni cy
gno cādor ineſt: non tñ in eo quod ſit cygno eſſe. Sane
modus hic vnus eoꝝ eſt: que per ſe predicari dicuntur
quoius vſus in demōſtratione primarius ⁊ maximus
eſſe ſolet. ¶ Secūdo modo accñā illa: in quoꝝ defini/
tionibus collocātur ſubiecta: ꝑ ſe ineſſe dicunt̄ his ſub
iectis: que in definitione ſumūtur: declarante q̄d ſint: ꝓ
inde ſimitudo ꝑ ſe naſo ineſt: q̄r ꝺ̄finitio ſimitudinis na
ſi cauitas eſt. Ineſt ꝑ ſe ⁊ rectitudini linea: q̄a in finitio
ne eiꝰ linea adhibet̄. Nihil. n. aliud directio eſt: q̄ꝫ mē
ſus is q̄ ſuper puncta linee indeclinis ⁊ equiremus ē.
Ineſt ⁊ iparitas numero: q̄d eni eſt impar niſi numerꝰ
in partes inequales diductus. Inſunt ⁊ aīo virtutes q̄r
in finibus eaꝝ: aut pars aliqua animi: aut potētia ſem
per adiūgitur. ¶ Tertia forma eoꝝ q̄ per ſe adſunt: ꝑ/
tinet ad accidētia: que ita ſubiectis ſuis inſunt: vt non
alijs ꝓus: quo mō ſupficiei color. Ea igit̄ q̄ tribus his
modis de aliquo afferūtur: ꝑ ſe afferri dicuntur. ¶ Eſt
⁊ q̄rtus modus ꝟbi huius ꝑ ſermon in his: que de alio
predicētur: ſed in his q̄ neqꝫ ꝑ aliḋ ſūt: neqꝫ in alio con
tinētur: atqꝫ hec indiuidue ſubſtātie ſunt: Callias: So/
crates: Plato. ¶ Sūt ⁊ cauſe q̄dā ꝑ ſe que nō ex accñ/
ti: nec forte fortuna ſunt cauſe: vt ſi inambulāte me ful/
ſerit. Nō. n. ꝓpterea ꝙ inambulabā: fulſit: ſed temere
ꝯtingit. Itē ſi paſtinādo in theſaurū quis offendat: non
iccirco paſtinabat: vt theſaurū inueniret: ſed ita cecidit.
Si ꝟo iugulāte te. Socrates morit̄: euenſſe id caſu nō
dicimus: quia iugulatio illa per ſe cauſa interitus eſt.

¶ Qui modi eorum: que per ſe dicuntur: ad demonſtra
tionem pertineant. Cap. XI.

Atqꝫ hec poſteriora ſignificata eiꝰ
quod per ſe appellaui/
mus adiecta ſunt amplificandi exornan/
diqꝫ gratia. Priora autem duo manifeſtuꝫ
eſt: ex neceſſarijs conſtare. Non enim poſ
ſunt non eſſe: que in definitione de nominibus: in eo
quod ſit rei eſſe: dicuntur. Nec que ita ſubiecta accidē

Themiſtius
modos q̄nqꝫ
enumerat: q/
bus dici pōt
al' q̄d ꝑ ſe. ce
teri ꝟo oēs
relicto ħ 3o q̄
tuor tñ expli
cāt. in 2o ēt d
nia lib. cap.
22. huius ter
tij modi ꝑ ſe
meminit ipſe
eiuſqꝫ rōnem
ibi legere po
tes.
Duo tñ po/
ra ſignificata
eiꝰ qḋ ꝑ ſe di
cit̄: ad demō/
ſtrationem ꝑ
tinent.

Caput ħ mlt
tis vī ſcatere
difficultatibꝰ.
ꝓmo. n. nul/
laꝫ video rō/
nem cur ſcḋs
modus conū
q̄ dicunt̄ per
ſe: vlr ēt eſſe
nō poſſit: nā
exēpla q̄ ex/
plicant̄ ma/
gna ex pte.
2o mō ꝑ ſe di
cunt̄: mihi ēt
vī Themi. ea
dicere: q̄ pu/
gnēt inicē: a
ꝓncipio eniꝫ
negauit ſi ali
q̄d per ſe' ſit:
ſtatim ēt eſſe
vlē. deīde ꝟo
velle vī ꝑ ſe:
⁊ q̄tenꝰ ipſuꝫ
eē audienda
vt eadē. vbi
animaduer/
te Theophr.
(vt refert Io
an. Grā.) di/
xiſſe ꝑ ſe cōtꝰ
eē q̄ꝫ ſit q̄te/
nus ipſum.

tibus ſunt: vt indefinitionem eoꝝ addant̄. ¶ Ceterum
ſine aliqua rōne intelligi pōt: neceſſario eē ea que in de
finitione noium collocātur. Illud nōnullā cōtrouerſiā
habet: vtrū accidētia quoqꝫ ipſa neceſſario ſint: que ſi/
ne ſubſtātia ſui ſubiecti definiri nō poſſunt. Uerū hoc
facilius fiet intellectuqꝫ capietur: ſi prius q̄ōnes quaſ/
dā que huic videntur attingere ſoluerimus. Nullū igi
tur tale accidens poteſt ex ſua natura omni aliquoius
ſpeciei indiuiduo ineſſe. Nā ſimitas omni naſo non in/
eſt: neqꝫ omni numero paritas. Ex hoc ſeqtur: vt dice/
re bono periculo liceat: nō ineſſe neceſſario ſimitudinē
naſo: neqꝫ numero paritatē. ¶ Atqꝫ hoc veriſſime dici
tur: ſiquis accidētia hec ſeorſum acceperit. Q̄ ſi de ac/
cidētibus his ita ſermo fiat: vt q̄bus ꝯtraria ſua reſpō
deant: paritati imparitas: ſimo reſimū: ⁊ ſingulis ſin/
gula. Tunc alterū ꝯtrarioꝝ neceſſario ꝑdicabitur de
ſubiecto. Omnis. n. numerus par vel impar eſt: ⁊ om/
nis linea arcuata vel directa. Proinde negatio vnius
cōfirmatio alterius eſt. Nā numerus: q̄ eſſe non impar
dicitur: ſtatim cognoſcitur par. Et naſus q̄ neqꝫ rectus
neqꝫ reſimus ſit: cōtinuo intelligitur ſimus. Sunt eniꝫ
aliqua quoꝝ contrarietas pluribus q̄ꝫ duobus cōſtet.
Atqꝫ hec ſunt que inter ſe exceſſu defectuqꝫ differunt.
quoniā in his ⁊ medietas cernitur. Q̄obrem ſi de q̄qꝫ
re: aut affirmatio: aut negatio vera eſt. Negatio auteꝫ
taliū accidētiū: alterum ponit in ſubiecto habili deter/
minatoqꝫ: manifeſtum eſt alterū illorum neceſſario in
eſſe omnibus: que ſubiecti generis natura participāt.
Quid ſit de omni: quid per ſe: diffinitum iam ſit.

¶ Quid ſit vniuerſaliter dici. Cap. XII.

Hunc de vniuerſali agamus. Uniuerſa
le appello qḋ de omni ⁊ per ſe ⁊
quatenus ipſuꝫ eſt: dicitur. Quare ſi quid
per ſe eſt: nō cōtinuo ſequitur vt vniuerſa/
le ēt ſit. Nā ſecūdus modus eoꝝ que dicū/
tur ꝑ ſe: ⁊ ſequētes duo: vniuerſaliter eſſe non poſſunt.
Neqꝫ eni ꝓpterea ꝙ de omni dicunt̄: ſtatim neceſſe eſt
vt vniuerſaliter ſint. Nā albū de omni cygno affertur:
⁊ atrum de omni coruo: non tamen vniuerſaliter: quia
neqꝫ ꝑ ſe. Utrum igitur adeſſe neceſſe eſt his que vni/
uerſaliter predicantur: ⁊ vt per ſe: ⁊ vt quatenus ipſa
ſunt: predicentur. ¶ Hec duo nobis hoc loco audiēda
vt eadē ſunt. Eſt enim alterū alterius ita cōſentaneum
cōnexumqꝫ: vt ſeparari alterū ab vtroqꝫ nō poſſit. Exē
pli gratia: ineſt ꝑ ſe lōgitudo linee: q̄a in definitione eiꝰ
affertur. Ineſt ēt quatenus ipſa eſt. Rectitudo quoqꝫ i/
eſt linee: tum per ſe: tum quatenus ipſa eſt. Nam ſine li
nea rectitudo definiri nō pōt. ¶ Sed q̄ro num omnia
que definitionem aliquoius cōmuniunt: vniuerſaliter
ꝑdicētur: vt genera: vt differētie: que ⁊ ꝺ omni ⁊ per ſe
afferri predicariqꝫ cōuenit. ¶ An ſi definitionem vni/
uerſalis reddere accuratiſſimā volumus: adijcienduꝫ
eſt nō modo: vt ꝑ ſe: ⁊ vt de omni dicatur: ſed vt primū
adſit huic: ⁊ nulli alij prius. ꝟbi grā. Habere duobus
rectis pares ꝓmo adeſt triangulo. Hec enim affectio ⁊
ꝑ ſe triāgulo: ineſt ⁊ omni triāgulo: q̄a per eſſentiā pri
mūqꝫ adeſt. Habere igitur duobus rectis equales vni
uerſale in figura non eſt: q̄a omni figure nō adeſt. Naꝫ
q̄drātali nō adeſt: ſed nec vt vlē ſchalario adeſt: q̄ꝫuis
enim omni ſchalario ⁊ omni eq̄latero ⁊ omni eq̄pedo
adſit: nō tñ his adeſt vt ꝓmis: q̄a prius adeſt in cōmune
triangulo. Illud ergo qḋ omni ⁊ primū ineſt ineſſe vni
uerſaliter dicit̄: ⁊ demōſtratio ex hoc genere affectio/
nū: ſiue vniuerſalium conſtat: q̄ꝫuis ad ea quoqꝫ vſum
ſui demonſtratio porrigat: que ſub vniuerſali habent̄.
Nā q̄ triāgulū ꝯtinere duos rectos oſtēdit: equipedū
quoqꝫ cōtinere duos rectos obiter demōſtrat. Geome
tra tñ explicationeꝫ ſuam nō ad equipedum: ſed ad tri
angulū generatim accommodat. ¶ Nec deterreri hoc
exēplo quēq̄ꝫ velim: quom vniuerſale ſubiecto eq̄pol/
lere: ⁊ cū eo reciprocare conueniat. Scire licet genera
q̄ꝫ q̄ꝫ in plura ſe quaſi fundunt hiantqꝫ: tñ differentijs ꝓ
ximis ineſſe vniuerſaliter: mox ⁊ differētias ſpeciebꝰ:
alioquin ſiquis hoc negauerit: cogetur fateri demon/
ſtrationem ad ſolas pertinere definitiones.

¶ Quemadmodum circa vniuerſale in demonſtrando
error contingat. Cap. XIII.

Haudquaq̄ꝫ autem ignorandum
eſt: circa vniuerſale
frequēter errari. Fit enim ſepenumero. In
terim vt q̄ demōſtrēt demōſtrare non cre/
dant: interim ꝯ. vt qui nō demonſtrent de/
mōſtrare ſe putent: Tres adeo cauſe allucinationis hu
ius noſcuntur. Prima eſt: quom id de quo aliq̄d ꝺ̄mō/
ſtramus ſingulare ⁊ indiuiduū eſt: vt Sol: Luna: Mū
dus. Nam quom nihil ſit his ſuperius aut cōmune: ſed
mera idiuidua ſint: tm̄ vnꝰ eſt Sol: ⁊ Luna vna: ⁊ vna
Tellus: ⁊ Celum vnū. Quoties de his demōſtratiōeꝫ
aliquā nectimus: vt de terra ꝙ in meditullio orbis ſit
locata: aut de celo ꝙ circūagatur: tum id qḋ vlē eſt de
monſtraſſe non videmur. An eſt qui neſciat de his: vt
ſingularia ⁊ particularia ſūt demōſtrationē cōponi nō
poſſe. Nō. n. de Sole vt vnus eſt demōſtramus: deliq/
um eius: Lune interuētu cōtingere. Sed ita vt etiam ſi
multi ſoles eſſent idē ꝓbaſſe demōſtraſſeqꝫ videremur.
ꝟbi cauſa. ſi ex omni triāgulo ſolus equipes haberet̄
quē duobus rectis equales angulos cōtinere demon/
ſtraremus: nihil ad me faceret: eq̄pes eſſet necne: ſed at
tineret eū eſſe triāgulū: etiā ſi equipedē ſolū extare ſub
iectū ſit. Ita quom ſolē ꝓbamus maiorē terra: nō in eo
ꝙ vnus eſt: ſed in eo ꝙ ſol ꝓbamus: eoqꝫ neceſſe eſt de
mōſtrationē nō ad hunc ſolem referri: ſed ad omneꝫ ſo
lem ſi plures illuceſcerēt mūdo. Quare quom de ſingu
laribus rōcinationes alique aſtringūtur admonēdi ſu
mus: nō de ſingularibus: ſed de vniuerſali: qḋ mēte cō
cipitur aſtrictū ⁊ demonſtratū intelligi. ¶ Altera dec
puli cauſa eſt: quom ſpēs multe differenteſqꝫ rōne vna
cōueniūt. Sed illud in quo ꝯueniunt innominatum ē.
Differūt diſcriminibus ſpeciei numerus: magnitudo:
tēpus. Sed in illo conueniunt: ꝙ ſicut quatuor cōpari/
les numeri cōmutatis vicibus eiſdē ꝓportionibus re/
ſpōdent: ita magnitudines quatuor ⁊ tēpora quatuor.
Porro de ſingulis demonſtratio ſeorſum fieri ſolet: q̄a
res cōmune nomē nō habet: neqꝫ nā aliqua ſuperior ē
numero magnitudini tēpori: de qua poſſit illa vlis af/
fectio demōſtrari. Ac ē q̄dem generalr̄ veruꝫ: vt q̄cūqꝫ
ita cōparilia ſunt: cōmutato ordine eiſdē ꝓportionibus
cōgruāt. Quia ꝟo nomen aliqḋ eius rei cōmune ⁊ cer
tū afferre nō eſt: ſoluitur demōſtratio vna in multas: ac
qꝫ ita de ſingulis demōſtratū vlr̄ videtur: quod tñ ſecꝰ
eſt quia nec numerus vti numerus ē: neqꝫ magnitudo
q̄a magnitudo: neqꝫ tēpus in eo ꝙ tēpus in demonſtra
tiones illas ſufficiunt. Pari pacto falli ꝯtingeret: ſi ſe/
paratim de ſchalario ꝓbaret̄ duos eū rectos habere:
ſepatim de eq̄pede: ſepatim de equilatero. Nunc ꝙ in
his noiatum cōmune habet̄: vt triangulus falli nō fa/
cile eſt: in q̄bus ꝟo non habetur facile. ¶ Tertia erro
ris cā eſt: quom is q̄ aliq̄d ineſſe omni demonſtrat: cre
dit ſe id ineſſe vniuerſalr̄ demōſtraſſe. ꝟbi grā. Probet
geometra ſi linea recta que ſuꝑ duas lineas rectas ceci
derit: rectū vtrinqꝫ ſecus angulum faciat: duas illas li/
neas rectas nunqꝫ coniunctim iri. Hoc oibus lineis cō

Ea etiā q̄ hic
Themi. aſſe/
rit ſunt du/
bia valde: ex
cio. n. ſtatiꝫ ſe
quit̄ genꝰ ꝑ
ſe ꝑdicari de
ꝓrimis diffe
rentijs: qḋ tñ
omnes recla/
māt: nā ꝯ̄/
riū vī Ariſ.
docuiſſe ſe/
primo prime
phie libro.

uenit que rectos angulos faciunt. Non tñ per hoc pri
mũ eque diſtantes ſunt. Nã ſi nõ vtrũq3 facerent rectũ:
ſed duo: qui ſimul iũcti equales duobus rectis eſſent:
nihilominus eque diſtantes ꝓbãtur. Jlla ergo demon
ſtratio: que cõfirmat duas rectas nõ cõiunctum iri: pri
mũ ꝛ vlr̃ cõcepta eſt. Jlla ṽo que vtrũq3 angulũ cõmit
ti rectum demõſtrat: nõ vniuerſaliter: ſed de omni dũta
xat cõcludit. ℭ Sed quoniam diſcerniculo intelligitur
de omni: an vniuerſaliter conſtituta demonſtratio ſit.
Sed cõſtat: ſi idem eſſe triãgulo eſſet ꝛ ſchaleno: quem
admodũ veſtimẽto ꝛ tunice: his qui ſchalenu3 habere
duos rectos oſtenderet: vniuerſalẽ affectionẽ nouiſſet.
Omnis enim ſchaleno duos rectos cõtineat qua trian/
gulus eſt: tñ ex ſubiectione idẽ eſſe triangulũ ꝛ ſchale/
num conceditur. Qꝫ ſi non idem: ſed alterũ eſt: nec qua
ſchalenus: ſed qua triangulus affectionis eius parti/
ceps eſt: ꝑfecto hi q demõſtrationẽ eã de ſchaleno qua
ſchalenus eſt cõditam arbitrãtur: ignorant affectionẽ
illã vlẽ3 eſſe. ℭ Sed quero: qua rõne ſcrutari poſſim⁹
duos rectos: vt ſchalenus: an vt triangulus habeat.
Hoc enim ſolum nobis reliquum eſt: ad mentionẽ pre/
ſentẽ. Jgitur affectio vniuerſalis per illud adeſt habe/
turq3: quo adempto: qa primũ inter illa eſt: que inſunt
ipſi: cõtinuo ꝛ p̃dicatũ adimitur. Ṽbi gr̃a. Huic trian/
gulo inſunt omnia hec. Eſſe eneum. Eſſe ſchalenũ. Eſ/
ſe triãgulũ. Eſſe figuram. Finibus claudi. Queritur p
qđ ex his: que mõ numerauimus: affectio hec: duos re
ctos habere p̃dicet̃: de triãgulo. Tolle eneũ. Num ꝓ/
pterea duos rectos demeris: nequaq3. Tolle ſchalenũ.
Adhuc duo recti ſupſtites ſunt. Tolle triãgulũ. Jam h
oportet p̃dicatũ tollatur. Nec eni3 p̃terea duos rectos
habere aliqs triãgulus poſſit: ſi triãgulus eſſe deſierit
Sed dicet quiſpiam: ratione illa effici: vt affectio hec:
ad figurã: ad ſupficiem: ad extremitates ptineat. Nã ſi
aut figura: aut ſupficies: aut extremitates tollant̃: nõ/
ne duos rectos ſublatũ iri neceſſe eſt. Ego ṽo cõfiteor
adiũcta figura: ſupficie terminis: abiturã affectionẽ il/
lã cõmorituraq3: ſed nõ qꝛ figura ſuperficies terminiq3
qa triãgulus: abiunctis his: neceſſario tollitur. Si eni
ſine figura: terminis: ſuperficie: incolumis eſſe triangu
lus poſſet: vtiq3 ſublatis etiã is duos rectos haberi cõ
tingeret. Sed hoc impoſſibile eſt. Tu ṽo id ita cõtem/
plare. Manẽtibus: figura: planitie: clauſulis: triãgulũ
deme. Statim duo recti demũt̃. Ergo habere tris: hu/
ic p̃mo ꝛ vlr̃ dicẽdum eſt ineſſe: nam alijs ceterorum abo
litis nõ aboletur qualia ſunt: eneum eſſe: ſchalenum eſ
ſe. Alijs manẽtibus nõ manet: qualia ſunt: figura: pla/
nities: termini. Põt enim figura duos rectos nõ hẽre:
qualis eſt quadrãgula: ꝛ multãgula. Triangulo certe
ſeruato ſeruat̃: perempto perimitur. Qꝫobrem recte di
ctum videtur vniuerſalem affectionem per illud cõſta/
re: quo primũ abiuncto p̃dicatũ abiungitur. Abiũgit̃
ꝛ abiuncta figura: ſuperficie: terminis: ſed nõ primis.

> Si h in oĩb⁹ verũ ſit: vt abolito ſubto p̃dicatũ aboleat̃: ꝛ eo manẽte maneat qñ vlr̃ ꝛ p̃o i/ eſt. neſcio q̃ rõne defendi poſſit The. q in p̃cedẽti cap. affirmabat: nõ ea ſolũ q̃ eqpolẽt ſubi: ꝛ cũ eis reciprocant vlr̃ ineſſe: ſ3 qña etiã ꝓ primis dẽntijs. nã perempta dña gen⁹ nequaq3 p̃imit̃

ℭ Jn demõſtrationẽ neceſſaria ingredi. Cap. XIIII.

His ita cognitis palã eſt ex vlibus: ꝛ
ex his que p ſe adſint: demõ/
ſtrationẽ exiſtere. Nã ſi notitia p demon/
ſtrationẽ queſita ex principijs neceſſarijs:
ꝛ q̃ aliter eẽ nõ poſſint cõſurgit. Sola aũt
ea neceſſaria ſunt: de qbus dicunt̃. Que per ſe in his ꝛ
vniuerſalr̃ ꝯtinent̃: manifeſtũ eſt demõſtrationem ex il
lis cõſtitutam videri. ℭ Hac rõnẽ aliqui cauillantur ꝛ
cõparant huic. Si aĩaliũ corpora ex ſiccis ꝛ humidis
cõſtant cibus ꝛ potus ſiccũ ꝛ humidu3 eſt. ergo ex ci/
bo ꝛ potu corpa aĩalium cõſtant. ℭ Sed vir ſapientiſ/
ſime non probaſti: ſola hec eſſe hũida ſiccaq3. Ariſtote

> Hec ob id dicunt̃, ne rõ Ariſt. videat̃ ex duab⁹ affirmatiuis ꝯclare in ſecunda figura.

les ṽo ſola ea eẽ neceſſaria primũ oſtendit. Quãuiſq3
nõnulla accidentia ſint: que ineſſe ſubſtantijs ſuis neceſ
ſario videant̃: vt albedo niui: quia tñ natura horum eiuſ
modi eſt: vt aliquibus ſubiectis nõ inſint neceſſario: ef
ficitur vt neceſſaria ſimpliciter credi non debeãt. Quẽ
admodũ ſimplr̃ illa neceſſaria ſunt: que ꝛ per ſe ꝛ vni/
uerſaliter predicant̃. ℭ Porro ex his que vera tantu3
ſint conſtituere ſyllogiſmum poſſumus. Sed qui tñ de
mõſtratio nõ dicatur. Exẽpli gr̃a. Callias inambulat:
q inambulat mouetur. Mouetur igitur Callias. De/
mõſtrare nõ poſſumus niſi ad demonſtrationẽ neceſſa
ria p̃ncipia conferantur. ℭ Quã ṽo omnis demõſtra
tio ex neceſſarijs ſit: argumẽto eſt: ꝙ cũ demõſtrationẽ
euertimus infirmatione illa vti ſolemus: ꝙ ea que ſu/
munt̃ neceſſaria nõ videãtur. ℭ Unde ridẽdi ſunt q ꝓ/
poſitiones: que demõſtrationi ꝑſeruiunt: poſſe accipi d
veriſimilibus ꝛ credibilibus arbitrant̃: qđ Protago/
ras contendit: qui ꝓpoſitiones in demõſtrationẽ ꝓba/
biles ꝛ veriſimiles tãtũ addebat: quas qui nouiſſet ſci
entiã cõſecutũ putabat. Qui ṽo ſcientiam cõſecut⁹ eſ/
ſet ꝓculdubio ſcire qd eſſet ſcientia. Sed ſi demonſtra/
tio nõ ſolũ veris ſumptis contenta eſt: ſed ꝓprias cau/
ſas ꝛ alias conditiones: quas retro aſſeruimus: requi/
rit: facile datur intelligi: demõſtrationẽ ex ꝓbabilibus
nõ coaleſcere. ℭ Nunc q̃3 verum ſit omnẽ demonſtra/
tionẽ ex neceſſarijs conſtare: probabimus. Primũ ne/
mo ſcierit q̃3obrem neceſſaria concluſio ſit: niſi ꝓpoſi/
tiones neceſſarias cognoſcat. Nã concluſionem ſeorſũ
facile eſt neceſſariam intelligere: vnde nã autẽ neceſſa/
ria ſit ſciri nõ poteſt: ſi ꝓpoſitiones neceſſarias eſſe nõ
cõſtet. Animal in hoĩe neceſſario cõtinetur: ſed ſiquis
in homine ꝓpterea cõtineri animal credat: qa deambu/
let: rem qdem neceſſariã cognoſcit: hoc eſt in hoĩe cõti
neri animal: ſed rationẽ qđ animal in hoĩe contineatur
ignorat. ℭ Preterea: tale mediũ: ſalua concluſione põt
extingui: quãdo autẽ mediũ ꝯcluſionis extinguit̃: tollã
tur cauſa ꝓpter quã neceſſaria cõcluſio videbatur. At
nõne mirabile eſt: re incolumi: ſaluo q ſciat: rõne q̃ nõ
exciderit: manẽte nihilominus ignoratũ id videri. Sa
ne concluſionẽ demonſtrationis neceſſariã eſſe conſen
ſum fere oĩum meruit: ſed ſunt qui putent fieri poſſe: vt
cõcluſio neceſſaria p mediũ ſequioris generis cõfirme
tur. ℭ Ac põt qdẽ ex his quorum vſus nihil conceditur
neceſſaria cõcluſio effici: ꝛ ex nõ veris vera: nã l3 ex ne
ceſſarijs: nõ niſi neceſſariũ ſequat̃: nõ tñ cõmeat vt ne/
ceſſariũ ex nõ neceſſarijs euenire poſſit. Non eni3 quẽ/
admodũ cõtingẽs ex cõtingẽtibus: ita eternum ex eter
nis ſemp cõcluditur. Plurib⁹ de hoc alio opere in mẽ/
tione de ſyllogiſmo egimus. Uerum qui ita ſentiunt
ignorant vtrũq3 in cõcluſione demõſtrationis reqri: ꝛ
ꝙ ſeorſu3 neceſſaria ſit: ꝛ ꝙ p demonſtrationẽ id habe
at. Habere autẽ id per demõſtrationẽ nihil aliud eſt q̃3
p mediũ tale aſtringi quo ſublato neceſſariũ ſit conclu
ſionẽ nec ꝑfecte nec abſolute cognoſci: ſiue de cauſa: ſi/
ue de effectu agatur. Quãobrẽ ſi mediũ: p qđ demon/
ſtras: neceſſariũ putabis: nec tamen neceſſarium ſit: ꝑ/
ſuaſionẽ quidẽ ſcientie habebis: ſed ſcientiam nõ habe
bis: ꝙ ſi vim medij huius infirmã proindeq3 non neceſ
ſariam noueris: tunc nec ſciẽtia3: nec ſcientie perſuaſio
nẽ habueris. ℭ Que autem differẽtia ſit inter demon
ſtrationẽ: que ab effectis ꝛ que a cauſis ducit̃: quaru3
priorẽ quia expoſitionẽ cõtinet rei: ꝙ eſt ſub hoc verbo
vt ſit: alterã ꝙ cauſam qđ ita ſit declarat ſub hoc nomi
ne: q̃3obrẽ audire Phis in more eſt: ſatis hoc loco erit
exẽplo monſtraſſe. Quãdo probamus quintũ corpus
eſſe qđ orbiculari motu cõuertit̃ ipſum: vt ſit: addici/

mus. Quãdo lunã deficere interpoſitu obiectuq3 ter
re oſtẽdimus: ipm q̃3obrem explicamus. Horum vtrũq3
ſiquis p media non neceſſaria comprobet: per demon
ſtrationem ſcire non poterit.

ℭ Que ſunt per accidens demonſtrationis rationẽ nõ
ingredi. Cap. XV.

Situr accidẽtium eorum: que p ſe non
adſunt quẽadmodũ definiui/
mus: verbũ per ſe: ſcientia per demonſtra/
tionẽ cõciliari non poteſt. Non enim hic cõ
cluſionem neceſſariam nectere eſt. Nã ac/
cidẽs de quo modo loquimur cõtingere poteſt vti nõ
ſit. ℭ Sed quero quos tales ꝓpoſitiones que de cõtin
gẽtibus conſtãt: interrogare percũctariq3 ſoleamus: ſi
cõcluſio neceſſaria ſequi nõ põt. ℭ An q̃3uis de ꝓpoſi
tionis ꝯtingẽtibus concluſio ſeorſum ꝛ a ſe neceſſaria
nõ euadat: tamẽ neceſſario ſeqtur quatenus ꝓpoſitio/
nes illas admittimus. Uerũ ad demonſtrationẽ artifi/
cium interrogandi: nõ ptinet: qa ſyllogiſmũ ſcientie ab
eo: ꝙ ꝓpoſita cõcedãtur aut negẽtur: pendere non con
uenit: ſed ex ipſa plane rerũ nã. Spectare aũt illa ſolu3
oportet: que cuiq3 generi per ſe inſunt: de qbus demon
ſtrationes ducantur: vtpote que ſola ſyllogiſmũ ſcien/
tie pariant. Cetera accidẽtium neceſſaria nõ ſunt: non
ſolũ ea que adiungi ꝛ ſepari contingat: ſed aliqua etiã
que ſemp innexa adiunctaq3 habeãtur: vt q̃cunq3 non
inſunt per ſe. Na3 ſyllogiſmi q proficiſcũtur a ſigno fe
re media ſumũt: que firma ꝛ ꝑpetua ſint. Nã ꝛ lacteſce
re ſemp ineſt mulieri que peperit: ꝛ ignibus fumare.
Sed media hec accõmodata demõſtrationi nõ ſunt: qꝛ
in hoc genere priora ex cõſequẽtibus concludũtur. Di
ctũ eſt pluribus fortaſſe q̃3 res poſcebat. Propoſitiões
demõſtrationis corrogari neceſſarias oportere. Nunc
illas ꝛ peculiares ꝛ proprias requiri docebimus.

ℭ Demonſtrationem ex proprijs non ex extrarijs con/
ſtare. Cap. XVI.

Si neceſſe eſt medium ſummo: ꝛ p̃/
mum medio ineſſe per
ſe: manifeſtũ eſt demonſtrationes de gene/
re vno in aliud migrare: aut conferri non
poſſe. Uerbi gr̃a. vt geometrice arithmeti
cis congruant. Jlla enim que alicui per ſe inſunt: ex eo
dẽ genere ꝛ natura cenſentur: qa de ſubſtantia rei pro/
deunt. Quod vt facilius capiatur paulo altius peten/
dum nobis eſt. ℭ Quom tria in demõſtrationibus vi/
ſant̃. Unũ id qđ: aut adeſſe aut nõ adeſſe oſtẽditur: atq3
hoc p̃dicatũ illud eſt: quod in concluſionem confertur.
Alterum ipſa proloquia e qbus demõſtratio cõmuni/
tur. Atq3 hec cõplexu eorum: que per ſe ſunt: conflantur.
Tertiũ eſt genus ſubiectũ: ꝛ natura ea de qua affectio
nes: ꝛ que per ſe inſunt: monſtrantur: vt magnitudo vt
numerus. His ſubiectis: videamus qñ ꝛ quẽadmodũ
de genere in genus tranſitũ facere demõſtrantibus li/
ceat. ℭ Palam eſt quom genera oĩno abiuncta diſcre
pantiaq3 habẽtur: qualia iter ſe ſunt ea: circa que arith
metici ꝛ geometre verſantur: tum de genere in genus
demõſtrationes referri nõ poſſe. Hoc tale eſt. Fieri neqt
vt arithmetice ꝓbationes accidẽtibus magnitudinu3
cõueniãt accõmodenturue. Accõmodare accipimus ꝓ
eo ꝙ eſt vti his: que in alia ſciẽtia demõſtrãtur. Quan
do ṽo genera illa quaſi cõicant: ꝛ nature que ſubiecte
ſciẽtijs ſunt ſocietate aliqua cõtinẽtur: tũc alteri alteri
us p̃ſidio vti cõcedit̃: ꝛ ꝓnuntiata alterius ad cõmodũ
ſuũ trãſferre. ℭ Hoc federe ꝑſpectiua cum geometrica
ꝯiungit̃. Confinia enim ꝛ cognata vtriq3 genera ſunt.
Jmmo vt verius loquar alterũ ſub altero continetur.

> Nõ intelligat id qđ dici ꝯſuetũ eſt, ſciam vnã in aliã dſcẽder: ꝛ demõſtrationes alteri⁹ alteri accommodari.

Nã lineas rectas eſſe: ꝛ angulos rectos: ꝛ lineas eque
diſtãtes ꝛ lineas cõcurrere: ꝛ omnia quorum vſus perſpe
ctiuo eſt: geometria demõſtrat. Ab hac igit̃ ꝑſpectiui
p̃n⁹ ſua p̃cario poſſidẽt. Jdẽ ordo inter muſice3 ꝛ arith
meticem cernitur. Nã duplio: ſexqtertium: ſexquiplũ:
inde ortum habẽt: mox a numeris ad melica ꝛ menſus
canoris trãſlata. Sed ꝛ medicina ſepiſſime ꝓbationes
a nã deſumit. Quoniã corpus humanũ circa qđ nego/
ciũ arti ei eſt: ſub corpore naturali cõprehẽdit̃. ℭ Sed
vel inde adſtrui euidẽter põt: qđ dicimus. Geometra d
nullo gñe geometrica rõne monſtrauerit: qđ a lineis ꝛ
ſuperficiebus ſit abiunctũ: vt de hoc. Cõtrariorum eãde3
rõnem haberi: aut de illo. Cõtrariorum contraria eſſe con
ſequẽtia: imo ne de his quoq3 que tãctſi a lineis ſepata
nõ ſunt: nõ tñ per ſe inſunt: neq3 in eo ꝙ linee ſupficieſ/
ue: ſed extranea rõne: que ab earũ ſubſtãtia lõge abſit.
Exẽpli cauſa. vtrũ pulcherrima linearu3 ſit recta. Uel
vtri magis orbiculari opponatur an arcuate. Nõ eni d
pulchritudine his: neq3 de oppoſitione cõtrariorum: qua
geometre ſunt: agitur. Propterea ꝙ ꝓmiſcua hec vidẽ
tur ꝛ in pluribus generibus reperta.

ℭ Demõſtrationẽ nõ cõſtare cõibus. Cap. XVII.

Locos igitur omnes vagos perinde
vſitatiſſimoſq3 a demõſtratiõe
reijcimus: quales in tractatibus dialecti/
cis executi ſumus: vt qui a cõtrarijs: a con
ſequentibus: a ſimilibus: a coniugatis vo
catur. Jactati hi ſunt ꝛ tranſlaticij. Nihil vt proprium
ꝛ alijs generibus non conueniens preferant. ℭ Sed
queſtio eſt: ſi ꝓprias eſſe op3 ꝓpoſitiones: qbus demõ
ſtratio ſarcit̃: q̃3obrẽ dictũ eſt ꝓloquia ꝛ dignitates: q̃
cõibus verbis ſunt cõcepte: in demonſtrationẽ venire:
Ut illa ſi ab equalibus equalia demeris. Jtẽ illa: de q̃/
q3 re aut affirmatio aut negatio vera eſt. ℭ Soluitur.
Sunt hec qdẽ cõmunia: ſed quom vtunt̃ his: q demon
ſtrant: nõ vt cõibus ſi pro qualitate ꝛ nã ſubiecta cũ ad
iũctione ꝛ p̃ſcriptione quadã vtunt̃. Qꝫobrem geome
tra poſtulatũ illud. Si ab equalib⁹: nõ ſimplr̃ tractat:
ſed cũ aſtrictiõe: ſi ab eq̃libus magnitudinib⁹ demas.
Et arithmetica. Si ab equalibus numeris. Enuntiatũ
quoq3 illud diſparatorũ oĩbus artib⁹ ꝑſeruit: ſed cum
adiectiõe accõmodationeq3 gñis ei⁹ circa qđ verſant̃.
Ṽbi gr̃a. numerus oĩs aut eſt aut nõ eſt. Nõ ergo ſatis
in demõſtratione eſt: ꝓpoſitiones veras cõferri: neq3 itẽ
imediatas: aut que pre ſua claritate ꝓbari aliũde non
poſſint: ſed p̃ter omnia hec: neceſſe eſt ꝓprias ꝛ gene/
ribus alijs ipromiſcuas corrogari. ℭ Quapp q̃dratu
rã bryſonis demõſtrationẽ geometricã nemo appellet:
ꝙ is ꝓnũciato vtitur, qdẽ ṽo: ſed cõmuni. Eſt ea hꝰ. Jl
la inter ſe paria ſunt que eiſdẽ maiora minoraq3 habẽ/
tur. Hoc p̃fatũ nõ mõ in magnitudinibus ſed ẽt in nu/
mero tẽpore ꝛ cõpluribus alijs verum eſt. Sed qdna3
illud eſt: quo aſſũpto viſum bryſoni eſt: q̃drari circu
lũ poſſe. Sane q̃3q̃3 hoc ꝓſequi in loco nõ eſt. p̃libandũ
tñ tãtiſper videt̃: cõtẽplatione eorum qui auidiuſculi ſint
noſcendi. Omnis inquit circulus maior eſt omnibus fi
guris multãgulis: que intra circulũ deſignẽtur: ꝛ mi/
nor oĩbus que deforis circũſcribãt̃. Figura porro mul
tãgula: q̃ inter exteriores ꝛ interiores figuras magni/
tudine media ſit: ſine dubio maior his erit: q̃ intrinſec⁹
cõduntur: ꝛ minor his q̃ extrinſecus ambiunt. Eiſdem
igitur maior ꝛ minor circulus videt̃: qb⁹ ꝛ media hec
figura. Jta ex illo ꝓloquio vincitur: vt figura multãgu
la cũ circulo: pari magnitudine ſit. Sed vt ꝓloquium
hoc verũ ſit: ꝛ ſi ita vis: etiam immediatu3 ꝛ euidẽtius
q̃3 vt ſit vendicandũ: ſyllogiſmus: certe totus iacet: qa

> Jn his duobus cap. cu3 ordinem mutat quẽ ſeruauit Ariſt. cur aũt id effecerit i exordio hui⁹ opis legere potes.

pncipio nitit̄ vago cōmuniq;: nihil rei quā docebat priuatim addicto. Quoniam id neq; vt ad circulū neq; vt ad magnitudinē ꝓprium ſumit. ¶ Eodē modo falluntur q ex accidētibus demōſtrant. Propterea ꝙ aſſumptiones afferunt: a gn̄e ſubiecto lōge remotas. At q ſi accidētariā ſed ſtabilē ſciētiam optinet: illam ex principijs rei: ⁊ ex his que per ſe īſunt ꝯſecuti vident̄. In hac neceſſe eſt vt medius terminus ⁊ ꝓpoſitio ea que ſyll'm intēperat: aut ex eodē penit⁹ genere habeat̄: aut ex aliquo huic cognato vicinoq; nō lōge petito aut q̄ſito: cuius exēplū ſuperius nobis expoſitū eſt: quom dixim⁹ ꝓportiones ad interualla ⁊ ꝯſonātias vocū a numeris ꝓfectas: eoq; duas illas artes ꝓximitate quadā finitimas exiſtere. Nā muſice iccirco ꝓpoſitionibus arithmeticis vti pōt: q̄a ſcie oēs que cōſtitute ſub alia ſunt: ipſum (vt ſit) cōmonſtrāt: vt muſica: diateſſaron ꝯſonātē mēſum eſſe: qđ genus in muſice tātū penſat: quantū epitritus in numeris: ⁊ ꝑſpectiua: lineas eque diſtātes: ſi ꝓcul ſint deſite: ꝯiūctas videri. Sed ipm quāobrē. i. quot ita ſit a ſuperiorib⁹ ſciētijs mutuant̄. Nā collatio ſexquitertia: ratio eſt vt diateſſaron cōſtātia ſit: ⁊ minores anguli faciūt: vt linee eq̄liter diſtantes: ſi emin⁹ ſpectētur videātur coire. Differūt aūt demōſtrationes he ab his: q̄ vno tm̄ genere ꝯtinētur: in eo ꝙ in his termini tres ꝯſpirant: ⁊ quaſi populares gētileſq; inuicē ſūt. In illis diſſenſiūcula quedā habet̄: q̄a ꝯcluſio inferiori ſciētie eſt: mediū ſuꝑioris. Nā forma ſexquipla per ſe in numeris perhibetur: ⁊ cauſa eſt q̄obrem diapente i melicis interuallum conſonans ſit.

¶ Demōſtrationis cōcluſionē eſſe perpetuā. Cap. XVIII.

Illud etiā perſpicuo liquet: ſi ꝓpoſitiones ex q̄bus ꝯſtituitur ſyllogiſmus vniuerſalr̄ ſumant̄: ꝯcluſionē eiuſdē demōſtrationis ꝑpetuā euenire. Nā ꝓpoſitiōes neceſſarie ſempiterneq; ſunt. Ex neceſſarijs aūt ⁊ ſempiternis neceſſaria ⁊ ſempiterna veritas oritur. ¶ Sed hic ſpectandum eſt. Cōcluſio ꝓmū dici vniuerſalis poſſit: nec ne: vbi propoſitiōes poꝛes vniuerſales eſſe noſcunt̄. Ac videt̄ qdem id cōcluſioni adeſſe primū nō poſſe: quod prius aſſumptionib⁹ conuenit. ¶ Reſponſio eſt prima: ꝙ non ſemper neceſſe eſt ꝓpoſitiones haberi vl'es vnde ſupra dictū Ariſtoteli eſt: non abſolute vniuerſales ſumi: ſed ſi vniuerſaliter ſumant̄ quaſi eſſe alique poſſint: que vl'r nō ſumantur. ¶ Altera reſpōſio eſt vt dicamus: nihil vetare quo minus in cōcluſione primū ſit. Nō id qđ ſimpl'r vniuerſale eſt: ſed id qđ primū inter ea vl'e eſt: q̄ demonſtrari poſſint. Atq; hec ſol'o ea eſt quā Alexāder priore iprobata cōmunit. Cōmodius enim dici ita q̄ꝫ putari. Ariſtotelē dūiam tā ſubtilē deſignauiſſe: vt x̄bū: vl'r: ꝯcl'oni. x̄bū p ſe: ꝓpōnibus cooptaret. Sed h̄ nuſq̄ꝫ apte ab eo ꝓditū legit̄. Alioqn nec poſſibile vr̄. Quo mō eniꝫ vl'e ꝓmū i ꝯcluſione fuerit: ſi ex vlibus demōſtrata res ſit. Nam palā eſt: qđ p̄dicatur primū medio ineſſe: p̄dicatū porro id eſſe qđ primū demōſtrari pōt: ita: concluſionē vl'em euadere. Ac forte hec de cōcluſione ea ꝓbabiliter dicerent̄: q̄ de ꝓpōnibus immediatis ꝓmis ꝯducit̄. De ſequētibus vtiq; aut his que ex ꝓbatis ⁊ d̄mōſtratis ꝓbant̄: non video q poſſint intelligi. In illis. n. que ꝓmā demōſtrari poſſunt: nō viſunt̄. Q̄obrē aut demōſtrationes gn̄is huius reijciēde circūſcribēdeq; ab his ſunt: qui neceſſariū arbitrātur: vt vniuerſale in concluſionibus primū ſpectetur. Aut fatendū eſt quemadmodū per ſe ita ⁊ vniuerſaliter cōcipi ꝓpōnes etiā primoꝝ: ⁊ que demōſtrari nō habeāt: ⁊ ad quās ꝓpoſitio oīs reducit̄ ac refert̄. Nā euidētia demonſtrationis: ⁊ firmitas in ꝓpoſitionibus ꝓmis ⁊ cōcluſionibus: q̄ ex talibus ꝓpōnibus cōficiātur: poſita eſt. Unde ſyll's neceſſarius cōſiſtit: Hoc Ariſtoteles docet quom inq̄t: ſi ꝓpōnes [a] vniuerſalr̄ ſumant̄ ceu neceſſe nō ſit omnino vniuerſales ſumi: ſeq̄tur ꝯcluſionē haberi perpetuam oportere. ¶ Aut ergo ita dicēdū eſt: aut cōſtituendum vtrūq; vl'r accipi: ⁊ id qđ in cōcluſionē demōſtrationis adiūgitur: ⁊ id per qđ demonſtratio neceſſaria concluſione aſtringitur. vbi gr̄a. in triangulo: ⁊ id qđ eſt duos rectos habere: qđ qdē in concluſionē demonſtrationis refertur: ⁊ id qđ eſt exteriorem angulū parem duobus his eſſe qui rn̄dēt intrinſecus: per qđ duos rectos in triāgulo ꝯtineri addicitur. Atq; in hec vtilitatis cā nobis hactenus ſecedēdū fuit. ¶ Qđ x̄o dicit̄ (inquit Ariſtoteles) demōſtrationē ex vniuerſalibus ⁊ perennibus conſtare: ideo non valet vt ideas inferri neceſſe ſit. Nā qui ideas cōminiſcūtur: nō contēdunt vniuerſales eas eſſe: neq; tanq̄ꝫ vniuerſalia quedā in ſingularibus poſitas. Sed ſingulas ad numerum conſtituunt ⁊ a particularibus ſeorſum abiungūt. Ita tamē vt particularia per illas eſſe intelligātur. Quom itaq; vl'ia de ſingularibus ſynonyme afferant̄: ideſt cōſortio appellationis ⁊ rei. Ideas omonyme ideſt ſocietate nominis ſola participari a ſingularibus ꝯſter. Certe nullus eaꝝ vſus demonſtrandis rebus cōparet: vniuerſalium cōparet: vt ſine quo medium teneri non poſſit.

¶ Demonſtrationem non eſſe caducoꝝ. Cap. XIX.

Ex his ⁊ illud dilucet: ſi cōcluſio d̄mōſtrationis perpetua eſſe debet: nullā demonſtrationē caducarū ⁊ diſſipabilium rerū ſimpl'r futurā: proindeq; nec ſciētiam. Sed ſolum ratione vna ſi mentio earū cōcepta vniuerſaliter ſit. Que enim cōfirmatio eſſe cōcluſionis poteſt: quoius ſubiectum diſſolubile ſubciſiuūq; habeatur: ⁊ cui predicatum: neq; ſemper: neq; ſimpl'r: ſed mō inſit: modo nō inſit. vbi gr̄a. ineſt Socrati vt aīal ſit: ſed nūc: nec q̄ Socrates eſt: ſed q̄ homo. ¶ Plane quoꝝ cōcluſio cōmutabilis ⁊ corruptibilis ē. in his ꝓpōnes nec vniuerſales omnes habētur: neq; p ſe. Sed neceſſe eſt ſaltē alterā corruptibilē nec vniuerſalem afferri. ¶ Quēadmodū aūt caducoꝝ demonſtratio necti non pōt: ita nec definitio. Naꝫ definitio vel demonſtrationis initium eſt: vel demōſtratio eſt ſolo ſitu differēs: vel demōſtrationis cōcluſio. Initium demonſtrationis eſt: quādo vel pro immediata ꝓpoſitione: vl' pro termino in ꝓpoſitione deſumitur: ſitu ſolo a demōſtratione differt. Quoties talis definitio ē: que cauſam rei qđ ita ſit cōtineat: vt illa. Deliquium ſolis eſt occultatio luminis eius ob lunā ei oppoſitam atq; ſubiectā. Definitio hec ordine paulū mutato in demōſtrationem cōmeat. Hoc modo. Luna ſubijcitur atq; opponitur ſoli. Id qđ ſubijcitur atq; opponitur: occultat. Luna igitur ſubiecta atq; oppoſita ſolē occultat. Cōcluſio autē demōſtrationis definitio ea eſt: que cauſam materialē attingit. Sed de rōne definitionū ſequētibus diligētiore vſu docebimus. ¶ Nūc illud videdū quēadmoduꝫ earū rerū que nō ſemp: ſed ꝓpēſius eueniūt: ſciētia ⁊ demōſtratio poſſit cōſtitui: vt defectū lune qđ hī nō ſemp ſed ſtatis tēporibus accidāt. Sed facilis ⁊ abſoluta defenſio eſt earū reꝝ que certis interuallis redire in ſuos orbes videtur: forma tm̄ cōis in demōſtrationē venit. Nec enim de vno aliquo defectu hoc vel illo: qui hac vel illa hora compareat: demonſtratio accipitur: ſed d̄ omni quē ex talibus cauſis prouenire neceſſarium: ⁊ perpetuum eſt. Ita in his vniuerſale non particulare mōſtratur. Niſi propterea particulare monſtrari dicamus q̄ ſub vniuerſali poſitū cōſtitutumq; ſit. Quēadmodū de caducis retro conceſſimus. Hactenus dictuꝫ volumus: quo pacto duas illas notas: per ſe: ⁊ vniuerſaliter: audire in demonſtratione oporteat.

Si recte animaduertis. Themiſ. vna cū Ap. circulari vi vti demſratiōe. naꝫ cap. 8. q̄a cōcl'io nec̄ia ſit, ex ꝓpōnibus neceſſarijs demſratione cōſtare ꝓbauit. ⁊ hic ꝯcl'oneꝫ ſempiternam nec̄iāq; q̄ ꝓpōnes ſint neceſſarie.

Si vera ea ſē q̄ ſup⁹ ſūt ꝓbata, negaſ ñ poſſum⁹ demſratiōi ꝯcl'onē vl'em eē ⁊ p ſe. nā cap. 14. dixit Themiſt. Ari. probaſſe, ſola ea eē nec̄ia: q̄ p ſe ⁊ vl'r ſunt: vl'igit̄ fatendū ē ꝯcl'oneꝫ vl'eꝫ eē: vel ñ eē nec̄iaꝫ ē affirmādū. oēs ēt errores: q circa vl'e committi pn̄t fere ꝯcl'oni accommodauit. q̄re recte videt̄ Alexā. rn̄diſſe: neq; illud obſtat: quod Themi. in 5.

tū afferre vt def. de ea. n. tātūmō loq̄mur demſōne: cui⁹ definitionē ſuꝑius dedim⁹: q̄ ex īmediatis ꝓncipūs ꝯſtat. h̄ veriſſima ē ⁊ ꝓpriſſima ē demōſtratio: cetere x̄o ſūt ſcđo loco. neq; alia rōne demōſtratōes appellant̄: niſi qua in ꝓmis hāc referunt. iuniores dicerēt primū. qđ in ꝓmiſſis q̄ritur eē quo ad cām: q̄a. ſ. nulla ſit prior cā p quā illđ mōſtrari poſſit. in cōcluſio necxo quo ad ſubm: q̄ nullū ſit pri⁹ ſubiectū de quo illud predicatum poſſit demonſtrari.

a Sic dixit ipſe grece. ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου, οὐχ ὅτι ἐστὶ καθόλου καὶ τὸ συμπέρασμα ἀΐδιον ἀνάγκη ἀλλ' ὅτι ἀΐδιον, h̄ ē cū. n. dixit ſi ꝓpōnes vl'es fuerint: nō intulit ꝙ ēt cōcl'onē vl'eꝫ eē oporteat. ſed ꝙ ſempiternam.

¶ Quid ſit principium cōe quid ꝓprium Cap. XX.

Ad nullā ſcientiaꝫ ꝑtinet principia ſua oſtendere.

Hunc initium aliud ſumamus. Si oīs demōſtratio ex prioribus exiſtit. Certe ad nullā ſciētiam pertinet: principia ſua oſtēdere. Nec. n. p̄terea dicerentur eſſe principia: ſi per aliqua priora ſe confirmari explicariq; poſſent. Nā ſi hec quoq; cōprobar̄ neceſſe eſſet: rōnē hāc in infinitū extrahere oporteret. Si x̄o nō eſſet neceſſe: ſed tanq̄ꝫ notiſſima ſubiacerēt: nimiruꝫ hec principia ſtatuerentur. Porro q hec nouit: ⁊ ex his demōſtrat ſcientior eo eſt: q poſteriores propoſitiones nouit: ⁊ poſterioribus principijs demonſtrat. ¶ Sed quero ſit hoc inexorabile: vt pr̄icipia geometrie: arithmetice. Muſice: ceteraꝝ artiū demōſtrari non poſſint? An poſſunt qdē illa ſed nō in ea ſciētia cuius ſunt ꝓncipia: ⁊ que his vt principijs vtitur: nā ſi ita ſit: tūc ſcientie alia ꝓncipia ſuis principijs facerent. Sed ratio hec prime p̄hie cōmiſſa mādataq; ē. Quoius ambitu oēs doctrine cingunt̄. Ita. n. demuꝫ obire ſcias: oēs pōt: ſi amplexa oēs ſit. Quēadmodū geometria perſpectiuā: alioqn impoſſibile arbitror: q̄n̄qdem neceſſe eſt demōſtrationē aut ex ꝓprijs: aut ex cognatis ⁊ finitimis cōfici. Atq; hec illa eſt predicatiōe oīum cōcelebrata. Sapientia quā ſimpliciter ⁊ maxime ſcientiam appellare op;: vna hec cauſas reꝝ nō oēs: ſed ꝓncipes ⁊ optimates attingit. Principes ⁊ optimates cauſas nūcupam⁹ quaꝝ nulla ſuperior cauſa ſit. ¶ Probic difficile agnitu eſt teneamus rē ſcia nec ne: q̄m intelligere arduuꝫ ēt vtrū ex ꝓprijs quicq; principijs: an cōmunibus ſit cōfectū: hoc. n. x̄o ſcire. Hec nunq̄ꝫ ſuos numeros hꝫ ſcie niſi p hec queſita. Si. n. ſatiſſactum deſiderio quis credat: ꝙ aſſumptiones veras mō cōpererit: ī maximo errore verſatur. Sed vt ſepi⁹ teſtati ſumus: adhibere ꝓncipia op;: tum cognatiſſima his que demonſtrantur: tum eiuſmodi: que p ſe in his adeſſe ⁊ contineri dicantur. Equidē ſua quoiuſq; generis principia appello: que vt ſint neceſſe eſt conſtituere: ſi habenda demōſtratio eſt. Ipſum vero vt ſit in principijs oportet ꝓnoſſe. In his: que a principijs fluunt: probare.

Locꝰ hic eſt annotatōe dignꝰ. affirmare. n. vi Themi. ceteras ſcias ea rōne ſub ꝓma p̄hia cōtineri: q̄ muſice ſub arithmetica ⁊ ſub geometria ꝑſpectiua.

¶ Quot modis principia prenoſcantur. Cap. XXI.

Sed diuidēdum a capite eſt ad hūc modū. Quom tria ſint mométa quib⁹ abſoluitur omnis ſcia. Genus ſubiectum: vt numerus: magnitudo: triangulus: teſſera. Affectio ideſt ea que p ſe in genere illo inſūt: paritas īparitas: duob⁹ rectis eq̄pollere tris angulos: lineas a minorib⁹ angulis eductas concurrere. Tertiū ipſa ꝓloquia: ſi ab eq̄lib⁹ eq̄lia demeris. Gen⁹ ſubiectū ſtatuere op;: vt ſint. Affectiones: ⁊ ea que p ſe inſunt: qđ ſignificēt. Proloquia vtrūq; deſiderāt. Naꝫ ⁊ vt ſint ⁊ qđ ſignificēt anteq̄ꝫ demōſtrationes: ſciēduꝫ. ¶ Sed q̄obrē generi ⁊ affectioni altera prenotio ſufficit: proloquio vtraq; neceſſaria eſt. An q̄ proloquio teximus inuicē terminos ⁊ ꝯcluſionē aſſuimus. ¶ Nōnulla ſane ſunt que cōſtituere ſuperuacaneum ſit: qualia que nobis admoduꝫ perſpecta explorataq; ſunt: vt ſubiectam naturam eſſe ſi hoc ita cognitum ſit: ⁊ vt i prouerbio eſt: vel pueris ſcitum. Nec. n. ꝯſtituit phyſicus aliquid eſſe feruidū: algidum: ſuduꝫ. Nec medicus humanū corpus eſſe. At numerum ⁊ vnitatem eſſe: conſtituendū arithmetico eſt. Quia hec non perinde vt cetera in euidenti ſunt. Solemuſ ⁊ preterire conniuēdo ea que pre ſua facillima cognitione qđ ſignificēt noſcantur vulgo: ſit. n. perridiculum quaſi acta agas que ſuopte ingenio expoſita ſint conari exponere.

¶ Differre ꝓloqa a poſtulatis ſubiectiōib⁹. Cap. XXII.

Et proloqa qdē a poſtulatis ⁊ ſubiectionibus differūt: ꝙ neq; cōſtituunt̄ neq; petunt̄ concedi: q̄ ⁊ vera ſunt ⁊ videntur. Quom dico vident̄ vera: nō id dico: ꝙ cōcedant̄ ore. Nam hoc quidem modo poſſet cōtingere vt ꝓloquia nulla eſſent: ſane quom ſalteꝫ exteriore verbo poſſint negari. Naꝫ interiore non pn̄t. Qui. n. negaret paribus demptis ſb̄ſidua eē paria: ſermone potius q̄ꝫ interiore ſenſu cōtenderet: ⁊ vt vetus ē ſumptū ab Euripide. Diſſentiret lingua nō corde. Demonſtratio aūt non ad exteriorē locutionē: ſed ad internā intellectualemq; pertinet: quēadmodum ⁊ ſyllogiſmus. Non ergo ex eo qđ quiſq̄ꝫ foras pronunciat: ſed ex eo qđ intrinſecus approbat auctorātur ꝓloqa. Plerūq; eni diſſonat: qđ in lingua promptū habet̄: ab eo qđ clauſum geritur in pectore. Nā nec geometre lineis his vtuntur: ſuper q̄bus ſpeculamina ſua exigūt: ſed his quas aio retinent cōceptas: ⁊ quarū tanq̄ꝫ exēplaria ⁊ note ſint linee: q̄ in abaco aut i puluiuſculo deſcribunt̄. Quom. n. pedalē lineā ducāt: que nō ſit pedalis: aut eq̄laterū: qđ ſit eq̄laterū: nō ad ea que graphio deſignantur: ſpectandum eſt. Sed ad ea que mente intelligūtur. Atq; hec x̄o ſunt: q̄bus illi quom demonſtrant vtūtur. Nā in cōcluſione lineam vl'em accipiunt: ſed docēt per illā interpretē: que deſculpta in menſula eſt. Aliter enim linea vera ſignificari diſcentibus non poſſet.

Plerūq; diſſonat qđ in lingua prōptuꝫ hꝫ: ab eo qđ clauſuꝫ gerit̄ in pectore.

¶ Qui vſus primorum principiorum in demonſtrationibus ſit. Cap. XXIII.

Proloquia x̄o eſſe admodū agnita certaq; manifeſtuꝫ oibus eſt. Quid. n. certius q̄ꝫ nihil eē qđ ſimul affirmare negareq; liceat: ⁊ vſq; eo enim ꝓloquij huius indubitata lux ē oibus: vt id in demōſtrationibus locare aſſūptiōis loco depudeat. Fere. n. plixū ac ſupfluū vr̄ ꝙ nihil ſit eo conſpectius: exploratius: prōptius: ⁊ tm̄ ſūt in q̄bus neceſſe eſt p̄fatū illud cōſtituere aſſūptionis loco. Sed dicet aliqs. Q̄ſinam aut quēadmodū: Quoties intētio eſt: id ꝯcludere: vt aliqđ eē: ⁊ qđ ei opponit̄: nō eſſe demōſtratiōes. Uerbi gr̄a: finitū eē mūdū: nō qđ huic opponit̄. i. mūdū eē finitū: nō finitū nō eſſe: hoc eſt nō eē infinitū. Rō aūt ſic formabit̄. De nullo corpe finitudo ſimul pōt affirmari ⁊ negari. Mūdus ē corpus. Semper q; in hoc gn̄e maior ꝓpoſitio talis ſumi oꝫ: cui aſſimilis ſubiungēda ꝯcluſio eſt. Nō ſolū aūt manifeſtū ē nihil affirmari ⁊ negari ſimul idē poſſe: ſed ⁊ illud quoq; de quaq; re neceſſario alterā partem afferri. Hec. n. nā diſpatoꝝ vr̄. Nā ꝯtraria q̄q̄ꝫ ſimul hēri nō poſſūt: nō tm̄ alteꝝ eoꝝ neceſſario habeatur neceſſe ē. ¶ Hoc proloquium ab aliq̄bus in demōſtrationem cōfertur. Preſertim eā que ad incōmodū perducit. Nā q demōſtrat impoſſibile eſſe oppoſitū eius qđ vult tenere: neceſſario adhibet alterā partē diſiunctionis. Nec aliunde rōni ſue neceſſitatē molit̄: q̄ꝫ ex initio eo: ꝙ neceſſe ē: in omni diſiunctione in qua: aut etiā aut nō ponitur alterutrū eſſe veruꝫ. Hinc illud eſt qđ dicit̄ diameter aut cōmenſurabilis eſt coſte: aut in cōmenſurabilis. Item aut commenſurabilis: aut nō commenſurabilis neceſſario eſt. Incōmenſurabile porro: ſiue nō cōmēſurabile nihil aliud eſt q̄ꝫ altera pars diſperationis. Quod qdē quāuis explicitum expreſſumq; demonſtrantibus nō ſumitur: tm̄ vis ꝓloquijs eius ſubeſt ea quaꝫ diximus.

¶ Accōmodat̃ vero ⁊ q̄ſi deſcēdit in māīm ꝓpriā: quo/
ties id qđ in eo fuſum vbiq3 eſt: ad genus certū ꝯtrahi
mus. Dictū.n.⁊ ſupius eſt: cōia ꝓfata nō q̄3diu cōia ſer
uant̃ in demōſtrationē venire: ſed tum demū quom ad
ſubiectam nām̄ traducta ſunt ſubditis: ꝑ que cōuenire
in alia deſinant: ita vt aſtrictione hac: generi de quo agi
tur propria ⁊ appoſita euadant.

¶ In qbus cōmunicent ſcīētie: ⁊ quemadmoduȝ prima
philoſophia a dialectica differat. Cap. XXIIII.

Sunt aūt peruulgata quedaȝ ꝓloquia
⁊ in oē genus ſparſa: in qbus oēs
ſcīētie cōicare inuicē vidētur. Habētur vero
due virtutes: quaꝝ altera iferior eſt: altera
ꝓſtantior. Sapiētia ⁊ dialectica: cōueniūt
inter ſe: q̄ ꝓloquijs nō eodē more vtunt̃ quo artes ce/
tere: ſed cōfirmāt ea ⁊ cōprobāt. Veꝝ intereſt: q̄ diale/
ctica ex ꝓbabilib⁹ ratiocinat̃: ſapiētia alio genere. Itē
dialecticā in ordinē ſciarū nō redigimus: q2 genus cer
tum nō habet: in quo verſetur: nō lineas: nō numeros:
non proportiones. Preterea non de his que per ſe iſint
ſed de his que ineſſe videātur accurat. Quāobrem dia
lectici interrogationibus cōfidēter inceſſunt: q2 vtrum
cōceſſum negatumue ſit rōnes habent qbus respondē
tē: aut in laqueos inducāt: aut reuincāt. Hoc nō facerēt
ſi vterentur his: que ab oībus cōcedūtur. Et.n. impoſ/
ſibile eſt de eodē ꝓbari cōtraria: vbi grā: ꝯ aio vt mor
talis imortaliſq3 ſit. At is q demōſtrat: alterā parteȝ in
ſumit probandā: q2 nō interrogat ſed veritatem veſti//
gat. Quo circa ſi quis moueri ſemper animū negaue/
rit ⁊ alteram partē cōceſſerit: dimittetur ſtatim: nec pre
terea fatigabitur percunctationibus.

¶ An iterrogatio aliq̄ demr̄oni ꝯueniat. Cap. XXV.

Sed q̄ro num ſit q̄n interrogare debeat
qđ demōſtrat? ⁊ num interrogatio
al̄ q̄ ſit q̄ ſciaȝ pariat? quēadmodū aliqua
captioſa ⁊ aliqua dialectica eſt. Soluitur.
Ratio eſt vt quēadmodū ꝓpoſitio aliqua:
ita ⁊ interrogatio aliqua q̄ demonſtrationi obſeruiat:
habeat̃. Nō tn̄ interrogatio ois ſicut neq3 omnis ꝓpo/
ſitio ad demonſtrādū appoſita eſt. Sed ſolū ea de qua
ſyllogiſmus quacūq3 ſcientia proprius nectitur. Hanc
tu ſi paulū cōmutaris interrogationeȝ ſcitam efficies.
Interrogabit vero geometra nō vt de reſpōſo ꝓpoſitio/
nē ad ſyllogiſmū ꝓpriū corroget. Nā ꝓpoſitionē illaȝ
habere intus pōt etiā ſi ab alio nō ꝯdiſcat: ſed vt pertē
taturus aliquos: q eandeȝ ꝓfiteant̃ artē ad id qđ vult
efficere interrogādo perueniat. Alioqn nō ſemꝑ inter/
roganti r̄ndendū: nec ſemꝑ ſubeunda diſputatio ē. Sȝ
geometrice rogāti geometrice r̄ndēdum non muſice: ⁊
muſice agēti muſicus nō geometra r̄ndeat. ¶ Sed q̄ri
aſſolet: num que arithmetica iterrogatio ꝑtinet̃ ad mu
ſicaȝ poſſit? aut nālis ad medicinam? aut ꝑſpectiua ad
geometriā? Et videri pōt ꝑtinere. Nā ex arithmeticis
principijs in muſica tractatus multi habent̃. Et ex geo
metricis in perſpectiua. Solutio eſt. In his reſponden
dū eſſe etiā ad ea quoad viciſſim cū ſcientijs generalio
ribus cōicāt. Ad principia nō reſpōdendū neq3 ad quā
cunq3 rogationem quemadmodum ſupradictum eſt.
Itaq3 conſtat ſi geometra coarguitur: q̄ tonuȝ in duas
partes nō ſecuerit: non vt geometra inceſſitur: ſed vt is
quē cū imperitia muſices geometram eſſe contingat.
¶ Cū his igitur q geometriā neſciūt de geometria diſ
putandum nō eſt. Nec enim intelligere aliquis poteſt
recta captioſaue diſputatio ſit: ſi id de q̄ diſputat̃ igno/
ret. Nec quēadmodū earū rerum que probabiles tan/
tū ⁊ ꝑſuaſibiles ſunt: ita earum que ſcienter tractantur
adhibere imperitos iudices poſſumus. ¶ Imperitoꝝ
aūt due habētur ſumme forme: vna eoꝝ q de re omni/
no nihil intelligūt. Altera eoꝝ q intelligūt qdē aliqd:
ſed ꝯtra q̄3 ſit ⁊ deprauate. Ita vterq3 iperit⁹ geometrie
fuerit ⁊ q nihil de lineis eque diſtātibus nouerit ⁊ qui
coire illas poſſe crediderit. Atq3 hec iperitia q̄3q̄3 geo
metrica pōt dici ratione vna: q̄ ſuper re Geometrica ē:
que recte intelligi poſſit: tn̄ lōge difficilior ꝑore ⁊ ma/
gis etiā varia atq3 multiplex eſt. Sed quēadmodū dif
ficilior videat̃: ⁊ quot modis ꝯtigat: demū qua ratiōe
obuiam ei eūdū occurrendūq3 ſit ꝓceſſu docebimus.

Impitorum due forme de q̄ ēt cap. 32.

¶ Cōmēdatio Matheſeos: ⁊ qd ſit ſyllogiſmū amplia/
ri in directum: in latus: per media. Cap. XXVI.

IN matheſi obratiocinatio (ſic.n. paralo
giſmum interpreter) nō adeq3 cōmitti
tur. Nā mediū in his ſemꝑ duplicez habet
reſponſum: ſeu omonymū: ſeu ſymonymuȝ
ſumatur. Prefinitū vero certūq3 omne eſt: ⁊
cuiuſq3 appellatio demonſtrationē iuſtā minimo min⁹
penſat. Nam qui nomen circuli audit: cōtinuo circulū
contuet̃ in ſe deſcriptū afformatumq3 animo: nec ad ſi
gnificatum deerat. Sed in illud tn̄ refertur: quoius ⁊
definitionem cōmunit. Qđ ſi quedam carminis forma
dicitur circulus: tn̄ ratio circuli: que a geometra men/
te concepta eſt: ſuſpicari non patitur circulū eſſe carmi
nis genus. At rōnes dialectice nec medijs ꝯſtitutis vtū
tur: nec in aliquo genere preſcripto verſantur: qualis
illa. Scientes diſcūt: qui diſcunt neſciunt: ſcientes igit̃
neſciunt. Nā diſcere dicunt̃: ⁊ q ſciunt: ⁊ qui docētur.
¶ Plane fallacia interim a medio naſcitur: vt ſyllogiſ
mis his: qui per medium omonymū: ac ſi cognomine
dixeris aſtringunt̃. Eſt aūt id mediū: qđ ante comple/
xionē iteꝝ ſumit̃. Quare quoties alio ſignificatu in ꝓ
poſitione vna accipitur: q̄3 quo auditū i altera eſt omo
nymia cōmittitur. Interiȝ oritur ex forma: vt ſiqs dua
bus affirmatiuis in ſecūda figura vtatur: vbi mediū ex
vtraq3 extremitate conſeqtur. ¶ Si aūt fieri non poſ/
ſit: vt ex falſis vera cōmōſtrarentur: facile vtiq3 eēt qua
cūq3 doctrina reſoluere. Reſoluere appello: vera con/
cluſione poſita: ꝓpōnes ex qbus cōfecta ſit: exquirere.
Hoc inq̄3 facile factu eſſet ſi verū nō niſi de veris euade
ret: q2 certa determinataq3 haberent̃ in que referenda
cōcluſio eſſet. Nūc quāuis ex ꝓpōnibus veris: nō niſi
vera concluſio exiſtat: nō tn̄ in contrariuȝ recurrit. Se
pius enim cōcluſio vera ex ꝓbabilibus ſumptis elici/
tur. Atq3 hinc difficilis reſolutio eſt: q̄m perſecutio il/
la ꝓpoſitionū inueſtigatioq3 in immēſum excurrit: q̄n/
quidē infinita ꝓbabilia eſſe poſſunt: de qb⁹ vera cōclu
ſio eueniat. ¶ Porro in hoc mathematice rōnes a dia
lecticis differunt: q̄ he faciliores reſolutu q̄3 dialectice
ſunt. Ratio ea q̄m ad ꝯcluſionem ꝓbandā falſa non ſu
munt. Sed ne vera qdē adhibent oīa: vt que: aut cōia
ſint: aut ex accūtiū genere: ſed oēs: aut ex finitionibus:
aut ex his q̄ ꝑ ſe herent promuntur. Hec vero facilia nu/
merari definiriq3 ſunt. ¶ Eſt ⁊ ſimplicior reſolutio ma
thematicarū rōnū: reſpectu alio: quia cōpoſitio earum
⁊ accretio ſimplicior eſt. Nec enim quēadmodū in dia
lecticis ita in mathematicis duplex earum ampliatio
viſitur. Naȝ dialectice rōnes ⁊ extrinſecus aſſumendo
ꝯcluſionibus dilatant̃: idq3 bifariā. Nā aut in directū
excurrūt: aut in latus fundunt̃: ⁊ media corrogādo aſ/
ſumptionibus creſcūt. Mathematice alio genere ꝓue
hunt̃. Quod.n. ex prioribus ꝓbāt inſequētia: ſimulat
q3 in his aliqd explicatū demōſtratūq3 eſt aſſuitur inſe
quēs. Hac forma cōtinenter toto opere attēdunt̃ porri
gunturq3. Ita videmus: ꝑmo theoremati ſcđȝ annecti:

Animaduerte, quid ꝓpe reſoluer̃ ſit ꝺ quo ēt lati⁹ h̃ Ioan. gram.

⁊ tertiū ſcđo ſubiūgi: ⁊ deiceps eadē ſerie reliqua. Me
dioꝝ aūt nulla in his corrogatio eſt. Igit̃ hec ꝓpoſitio
nē aliquā mediatā nō ſumūt: quēadmodū vero in his ab
vno coorta cōpoſitio ē: ita reſolutio ad vnū ꝓcumbit.

¶ Quēadmodū vna ſciētia vtraq3 demonſtratione vta/
tur: ⁊ q̄3obrem ⁊ vt ſit. Cap. XXVII.

Scire ꝑ cām duob⁹ modis accipit̃: aut
q2 ꝑ mediū quoddā ſciatur: nam
oē mediū cauſa ꝯcluſiōis elicite eſt: aut q2
explicatio ꝑ cauſam rei: que cōprobatur
ꝯtingat. Priore ſignificatu: ſyllogiſmus ꝑ
cām format̃: q2 ois rōcinatio vtcūq3 ex medio ſuo exi/
ſtit. Poſteriore ꝑ cām nō ois ſyllogiſmus deducit̃: ſȝ ſo
lū is: q a nobis demōſtratio.i. euidēs ꝓbatio appella/
tur. ¶ Sunt ⁊ ſyllogiſmi alij: q demōſtrationes dican/
tur: modo cetera q̄ reqſiuimus hēant. Sed ſyllogiſmū
q de cā rei emanat demr̄ationē: quot ita ſit: ſiue q̄3obrē
ſit: dicim⁹. Qui vero de medio ſolo ꝯſurgit: ⁊ de recipro
cis tn̄ ꝯſtat demonſtrationē: vt ſit ſiue qđ ſit: vocam⁹:

¶ Alius modus: quo in vna ſcientia vtraq3 demonſtra/
tio eſt. Cap. XXVIII.

Hoc idē ſupius cap. 4.

Sane fieri pōt: vt eadē ſcientia: modo
ipſum q̄3obrem tractet: modo ip
ſum vt ſit explicet: aliq̄n eſt: vt diuerſa ſciē
tia ſit: q̄ q̄3obreȝ condocet ab ea que vt ſit
demōſtrat. Sed videamus quēadmoduȝ
eadem ſcientia vtrūq3 attingat. Duplex is ē vnus: hic
quē modo exequemur. Q̄m cauſa rei vt ꝑ ſe inſit: neceſ
ſe eſt ⁊ ꝓpinqua ſit rei quoius eſt cā. Syllogiſmus q ꝑ
ꝓpoſitiones mediatas abſoluit̃: fere demonſtrat: vt ſit
q vero ꝑ immediatas magna ex ꝑte q̄3obrē ſit: declarat.
¶ Ut aſtronomus: quom ꝓbat auſtrales ſtellas ocius
q̄3 aqlonias demergi: ꝑ id qđ aqlonie mouent̃ minore
ſegmēto: demōſtratio q̄3obrē eſt: q2 ꝑ cām rei ꝓximam
⁊ adiunctā exprimit̃. Quom vero eandem ꝯcluſionē cō
firmat: ꝑ id qđ ſtelle meridionales a ſeptētrione plus
diſtāt: q̄3q̄3 verū ex veris addicit: nō tn̄ ꝑ cām ꝓpinquā
⁊ ſūmā oñdit. ¶ Eodē mō in ſcīa nāli: quoties imorta/
litas animi de motu eius iteriore ⁊ indigete approbat̃
tum remota ⁊ interpollata demonſtratio ſit. Quoties
vero ꝑ id qđ animus vitalitatis initiū ſit: exordio fineq3
vindicat: tum iuncta ⁊ ꝯtinēs demōſtratio eſt. Qui fru
ges itē arboreſq3 ꝓbat nō ſpirare de eo q̄ aīalia nō ſint
de lōginquo collimat. At q de eo id demōſtrat: q2 deſit
his pulmo rōnē immediatā attingit. Nec enim q̄ que
res aīal nō ſit ꝓxima cauſa eſt: vt nō reſpiret. Alioquin
retrorſum cōmearet: vt q̄ qd animal eſſet ꝓxima cau/
ſa diceret̃ q̄ ſpiraret. Atq multa ſunt animalia: que ni
hilominus animā non trahāt: vt que vocātur inſecta.
Sed proxima: vt dixi cauſa: vt nō ſpiret̃ eſt carere ſpi/
rabili viſcere. Certe aīal nō eſſe abiuncta ⁊ lōge petita
ratio vi3 q̄ frutices nō ſpirent: q2 ſpirare animal predi/
catio hians mediataq3 eſt: nec niſi interuentu eius qđ ē
pulmonē habere coaleſcit oppleturue. Proinde quom
ſtirpes non ſpirare dicūtur q̄ animalia non ſint: ſuper
latio in cauſa reddēda cōmittitur. ¶ Idē peccat Ana/
charſis: cum percuntantibus cauſam q̄ in terra Scy/
thia tibicines nulli eſſent. Reſpondit: q2 vitem non fer
ret. Remotiſſima hec ſane cauſa: nā ꝓxima erat: quia
temulenti Scythe non fierent. Cauſa huius q2 temetū
nō haberent: huius q2 vites eſſent his negate. ¶ In ſe
cūda ēt figura ſyllogiſmi ꝑ cauſam remotaȝ ducuntur:
vt in exemplis his: quorum modo habita mentio eſt.
Quom.n. aīal de omni quod reſpirat dicat̃: planta de
nullo: relinqtur: vt plāte nō reſpirēt. Et quom vites tn̄
date his ſint: qbus tibicinū: Scythis non ſint. dateire
ſtat vt Scythis tibiarum vſus deſit.

Huius loci fidelis iterꝑtatio hec ē. poſteriore ſignificatu nō ois: ſȝ q ꝑ cāȝ rei. iſti⁹ dr modi ſolū is ē: quē ꝓprie demōſtratiuum appellam⁹. nam ⁊ alter demōſtratiuus eſt. ſic enim ait. Κατὰ τὸ δ᾽ ἅτερον δὲ οὐχ ἅπας, ἀλλ᾽ ὁ διὰ τῆς αἰτίας τοῦ πράγματος τοιοῦτος δὲ μόνος, ὃν κυρίως ἀποδεικτικὸν ἐλέγομεν ἐπεὶ λέγεται καὶ ὁ ἕτερος ἀποδεικτικός.

Si ꝯclo ſylli q ꝑ remotaȝ cām ducit̃ affirmatiua fuerit in prima tātum figura dicit Ioā. grā. duci pōt q̄ ſit negatiua: cōmode ī ſcđa figura, ī ꝑma.n. nō cōcluditur immediate ꝓpoſita ꝯclo niſi minor eſt ꝯclo cōuertantur cuius rei cāȝ exponit ipſe hoc in loco.

¶ Quemadmodum altera demonſtratio in altera ſcien
tia habeatur. Cap. XXIX.

Alius modus: quo eadē ſciētia: ⁊ vt
ſit ⁊ quot ita ſit demōſtrat: eſt
quoties rōnes duas immediatas quidem
illas: ſed alterā a cā: alterā a ſigno cōmu/
nit. Qui enim argumēto q̄ peperit ꝓbat
mulierē lacteſcere: cām quot ita ſit edocet. At qui re/
tro agit peperiſſe dicēs q2 lateſcat: vtitur demōſtratiōe
q̄ eſt. Itē qui cremētū lune ex plenitudine orbis demō
ſtrat: cām quot ita ſit declarat. Qui vero vice inuerſa id
ꝓbat expoſitionē iſtituit rei: qđ eſt. ¶ Ac [a] ſepe quidē
contingit vt cauſe ⁊ ſigna reciprocent: ⁊ inuicem ꝓben
tur: ita vt quēadmodum a ſigno in cauſam ſubitur: at/
q3 hec explicatio rei vt ſit vocatur: ita plerūq3 a cauſa ī
ſignum demonſtratio recurrat: que quot ita ſit: ſiue vn
de nā ſit dicatur. Quom igitur a ſignō argumentū pre
ſtatur: tum ab eo tanq̄3 a notiore q̄3 cauſa ſit: cōcluſio/
ni fides affertur. Quom vero a cauſa ꝓficiſcitur: tum ab
ea tanq̄3 a principio rei procedit. ¶ Aliquādo ſigna ⁊
cauſe retro nō cōmeant. Nec enim quia ignes ſunt ſi fu
mus adſit: etiā fumus adeſt ſi ignes ſint: ⁊ q̄3uis neceſ/
ſe ſit: vt que peperit cū viro coierit: non tamen retror//
ſum valet: q2 poteſt coiſſe cum viro que non peperit.
In his demonſtratio vt ſit poteſt ornari: demonſtratio
quāobrem non poteſt. Nam cauſa per ſignū ſemꝑ oſtē
ditur: ſignum per cām non ſemper oſtenditur. ¶ Quē
admodum itaq3 non omnes cauſe cum effectibus ſuis
reciprocant: ita nec omnia que reciprocant effectus ⁊
cauſe ſunt: quia fieri poteſt in eiuſdem cauſe plura in/
dicia ſint: que inuicem recurrant. Cauſe huius: q̄ quis
febriat ſigna ſunt arterie creber pulſus ⁊ intentus ca/
lor: ſigna hec mutuo ſe aſſerūt. Sed de neutro ſyllogiſ/
mus q̄3obrē ducit̃. De vtroq3 ſyllogiſmus vt ſit compo
nitur. Hi modi ſunt: qbus eadeȝ ſcientia demonſtratio
ne q̄ ita ſit: ⁊ demonſtratione q̄ eſt: tractatur.

a Locus hic illis fauet: q defendunt regreſſum in demr̄onibus

¶ Qui modus ſit: quo in diuerſis ſcientijs demonſtret̃
vt ſit: ⁊ q̄3obrem ſit. Cap. XXX.

Hunc aggrediamur ad modos: quib⁹
demōſtrationes ille in diuerſas
ſcientias diſtribute habētur. Ergo quom
ſciētie ita viciſſim ſe habēt: vt vna alteri ſb
dita ſit: vt Perſpectiua Geometrie. Ma/
chinatio Stereometrie: Muſica: q̄ arbitrio aurīū con
ſtat Muſice: q̄ in cognitione rōnis poſita eſt: eoq3 ma/
thematica dī: nautica aſtrologie. Sunt enim ſciētie ali
que id genus q̄ q̄ſi ſynonyme ſunt: nec definitionē oīno
diuerſam obtineāt. ¶ Quāobrē harmonicus dī. ⁊ qui
muſicē aurīū: ⁊ q mathematicā muſiceȝ nouit. Quom
inq̄3 iter ſe ordine hoc ſcīe fuerint: demōſtratio vt ſit ad
ſciētias ſenſiliū faciet: demōſtratio q̄3obrē: ad ſpectati/
nas ⁊ mathematicas ꝑtinebit. Nā mathematici cau/
ſas hn̄t ꝑſpectas: ſit: nō ſit: plurimū neſciunt. Nā ⁊ qui
vlia contēplātur ignorāt ſingularia: q2 de his perinde
nō cogitant. Equidē a mathematicis didici ſummam
chordā reſpōſum ⁊ ꝯſonātiā habere cū media: ſed ſen/
tire ꝯſonantiā non poſſum: q2 vſu eius artis ⁊ exercita
tione deficior. ¶ In plenuȝ ſcientie: que magis mathe/
matice ſunt: ideſt que in inſpectiōe rerum amplius ver
ſantur: ⁊ que formis citra mā ⁊ ſubiectū vtuntur: ꝑmt
q̄3obrē: ſemper oſtendunt: qualis geometria reſpectu
optices eſt. Geometra.n. que lineis rectis propria ſint:
tn̄ ſumit has: q̄3q̄3 actu a rebus auocare non poteſt: ta
men genere quodā abiūgit. Nā omne rectū aut in ere:
aut in lapide: aut in ligno demuȝ aliquo ſtrato recipit̃

Καὶ τὴν ναυτικὴν ἀστρολογίαν, πρὸς τὴν μαθηματικήν. hoc ē, τ nautica aſtrologia aſtrologie mathematice

Sed artifex id nō vt in aliquo hoꝝ cōtinetur veſtigat:
ſed vt ſeorſum habet: ⁊ abductū a rebus. ſed ꝑſpectiuꝰ
rectā lineā accipit: q̄ aut in amuſſi: aut in es īciſa cerna
tur. ¶ Ac ſunt qdē aliqua qbus tractandis ſcīa nālis
ad ꝑſpectiuā eo mō ſe hꝫ: quo hec ad geometriā: vt rō
arquus celeſtis. Naturalis definit arquū vt ſit aſpectꝰ
ex tali nube in ſolē refractus: ſed q̄ꝫobrē tali forma: tali
colore viſatur: ꝑſpectiuꝰ abſoluit. ¶ Sunt aūt ſciētie:
quarū etiā ſi altera ſub altera nō reponitur: eodē tamē
modo ꝓxime inuicē vidētur: vt medicina ⁊ geometria.
Nam ſcire vulnera orbicularia tardius ſolideſcere ad
medicum pertinet: ſed vnde nam ad geometram.

¶ Que figura ſyllogiſmi aptiſſima demonſtrantibus ſit. Cap. XXXI.

Figurarū prima ad ſcientiā accō
modatiſſima eſt. Naꝫ ⁊
mathematici rationes ſuas ſm̄ illā texūt:
Arithmetici: Geometre: Perſpectiui: po
ſtremo qcunqꝫ demōſtrationē quot ita ſit
frequētant. Nam medie figure vſus rarus ⁊ in pauca
idoneus. Amat. n. cauſa ꝑ affirmationē oſtēdi. Quom
ergo notitia q̄ꝫobrē potiſſima ſit: efficit: vt figura hec
ad ſciam q̄rendā aptiſſima videatur. ¶ Sed ad cogno
ſcēdos fines cōmodiſſima eadē eſt: imo ad genus hoc
ſola perducit. Nā definitiones verbis vlibꝰ ⁊ affirmā
tibus ꝯſtāt. In media figura cōplexio negatiua cōcipi
tur. In poſtrema particularis. ¶ Preterea mediatas
ꝓpōnes ad imediatas nō alia figura q̄ꝫ prima reduci
mus. Nā eadē figura ꝯtinēter ꝓpoſitio mediata ad im
mediatā refert: qua p̄mū cepit aſtringi: nec in ſcōa: af
firmatiua: nec in ſumma vlis ꝯcludit. Ita ꝯſtat ꝑ has fi
guras mediatā ad imediatā ſolui nō poſſe. ¶ Imme
diate porro non oēs affirmatiue ſed ⁊ negatiue alique
habētur: eque eni imediate ſunt oēs: q̄ ſyllogiſmo ꝯfir
mari nō habēt: q̄les negatiue ille ſunt: in qbus de neu
tro termino affirmari aliqꝺ genus pōt. Nā in talibus
vterqꝫ ab altero citra mediū remouetur. Si. n. mediuꝫ
aliquod ſtatuat: neceſſariū ſit illud de altero termino
affirmari: atqꝫ ita per id terminus ſubiectus a predica
to contraue abiungi ſyllogiſmo probabitur.

Id eſt defini tiones.

¶ De ſyllogiſmo iperitie ignorantieue. Cap. XXXII.

Cap. 25.

Unc id diligētius exquirat de quo ſu
pra: neſcio qd ꝑſumpſimus: duaſ
eē ſpēs iperitie: vna quom aliquoius rei
penitus rudes: ignariqꝫ: ſumꝰ: vt pueri cō
cluſiōis eius. Triāgulū duobus rectis pa
res: hēre. Atqꝫ hec nobis dimittēda eſt: nihil. n. cōtem
plationis artificioſe in ea cōperias. Altera ſpēs iperi
tie eſt: q̄ affectionis vocat: quom quis rudis qdē nō ē:
ſed falſam eius rei ſciam obtinet. Ut ſi triangulum ha
bere tres angulos duobꝰ rectis maiores aut minores
exiſtimet. Dicit autē iperitia hec affectionis: qꝛ quom
ꝯtingit: aīus ꝑſuaſione quadā affectus ⁊ formatus vi.
Putat. n. ſe id ſcire quod neſcit. ¶ Hec igr̄ iperitia: aut
eaꝝ rerū eſt: que īmediate iuncteqꝫ ſunt: nō ſunt: aut ea
rū que ꝑ aliqꝺ mediū pn̄t offendi. In vtroqꝫ autē gene
re bipartita eſt. Nā aut per ſyllogiſmū cōtingit: aut ꝑ
ſimplicem apprehēſionē imbibitur: vt triangulum du
os rectos angulos nō habere: aut diametrū cōmenſu
rabilem eſſe cuꝫ coſta. Nam in his etiā ſine ſyllogiſmo
corruere poſſumus. Qualis enim in ſenſu error alluci
natio ⁊ obauditio eſt: talis in mēte apprehēſio ⁊ opina
tio falſa ꝯſurgit. Solemꝰ ⁊ rōne aliqua mētita captio
ſaqꝫ decipi. Atqꝫ hoc varijs ⁊ pluſculis modis cōtigit.
Nā ⁊ ſyllogiſmoꝝ forme multiplices ſūt: eoꝝ p̄cipue
qui paralogiſmi dicunt. In quos facile ſit quē collabi.

¶ Ergo id qꝺ imediate aut mediate nō ieſt: vt ineſſe ꝑ
ſyllogiſmū credatur: in p̄ma tm̄ figura poteſt accidere.
Ut. n. quoties aliquid vere vl̄r negatur: ſeria demōſtra
tio in alia figura quā p̄ma deduci non pōt: ita ⁊ quoti
es aliquid falſo vl̄r negat: ratio mentiēs alia figura n̄
texitur. Et hec cauſa eſt q̄ꝫobrem imperitia hec teterri
ma ⁊ ſtolidiſſima ſit: qꝛ ſibi perſuaſionem ſcientie arro
gat: ⁊ ꝓprietates eius aſciſcit: ac vēdicat: qꝺ ⁊ accepta
vl̄r eſt ⁊ regulis ſciētie vſa. Que vo mediate in aliquo
īmediateue ꝯtinētur: nō cōtineri putare: ſyllogiſmo pri
ma ⁊ ſecūda figura ꝯtingit. Proinde interim bine ſu
munt falſe iteriꝫ altera. Sed qn̄ ⁊ quēadmodū vtrūqꝫ
gn̄s eueniat: ab Ariſtotele ipſo peti volumus. Nos ſi
ꝑſequeremur oia: inferemus offenſionē adeuntibꝰ hec.

¶ Quēadmodū ſyllo iperitie occurrat. Cap. XXXIII.

Huc potius cōferenda oratio eſt: vt
doceamus ſolere ꝓpōnibus fal
ſis: e quibus ob ratiocinationes he ideſt pa
ralogiſmi ducunt: reſiſti nō opponendo diſ
perata: aut particulariter refellendo: ſed cō
traria obijciendo ⁊ vl̄r confutando. Ex his enim con
ceſſis ⁊ veritas aſſeretur: ⁊ id quod errori contrarium
eſt vendicabitur. Nā deceptionē ita ſumet poſſumus:
vt per eam contrarium demeremus. Ac dialecticus q
dem etiam particulariter occurret: quippe cui conclu
ſio aliqua vniuerſalis propoſita non ſit. Demonſtrator
ſemper reprehenſiones vniuerſaliter afferet.

¶ Abolitio ſenſu aliquo: ſcientiam illius ſenſus abo
leri. Cap. XXXIIII.

Manifeſtum vo ē ſi quis ſenſus de
fecerit: ſcientiaꝫ gene
rum eoꝝ que ſub ſenſum illum cadunt ne
ceſſario defecturam: ita vt ab eo: cui deeſt
queri ⁊ capi nō poſſit. Hoc ſic inſtruimus.
Si verū eſt quicquid condiſcitur: aut inductione: aut
demōſtratione cōdiſci. Demōſtratio aūt vlibus: indu
ctio particularibus ꝯſtat. Fieri nequit: vt ſenſiliū gene
rum vl̄es notiones ſcruteris: niſi ea ꝑ inductionē ꝑſpe
cta ⁊ cognita habeas. Inducēdis porro ſenſilibus qui
pōt is valere: q diminutus ſit ſenſu quo illa noſcunt?
Quom ergo: neqꝫ ex vlibus qcq̄ꝫ ſciri poſſit ſine indu
ctione: neqꝫ inductio ſine ſenſu abſolui: nulla ei via reli
quitur: qua ſciam capiat. ¶ Nā ⁊ illa que ꝑ abiunctio
nē a mā noiant abſtracta: q̄ꝫq̄ꝫ lōge a ſenſu vident re
mota: tn̄ auxilio ſenſus ⁊ inductione faciliora ⁊ euidē
tiora diſcētibus reddunt. Supficiē longitudinē: latitu
dinē: ⁊ ceteros menſus ſeorſum haberi facile credimꝰ:
qūo fides inductiōis accedit. Nā triangulū tribus la
teribus claudi: fere aut ſenſus aut inductio cōprobat.
Nā tametſi hec neqꝫ reuera exolui a mā: neqꝫ ſeparatiꝫ
pn̄t ꝯſiſtere: tum ea inductionis vis eſt: vt qꝺ cuiqꝫ ho
rum ꝑ ſe ingenitū ſit: comitatu ſenſus exploret.

¶ Quid ſit p̄dicari ꝑ aliud: ſeu ꝑ accn̄s. Cap. XXXV.

Quoniam vo ſepiſſime teſtati ſumꝰ
eū q demōſtrat ſemꝑ ſu
mere: q̄ dicant ꝑ ſe: dialecticū nō ſemꝑ: ſed
interim q̄ ꝑ accn̄s predicent: modo ꝓbabi
liora notioraqꝫ videant: q̄ꝫ ea q̄ iſunt ꝑ ſe.
Definiēde nobis forme ſunt: qbꝰ aliqd ꝑ aliud aut per
accn̄s predicari ꝯtingit. Sane fuſa ⁊ multiplex eiꝰ ver
bi ſignificatio eſt. Primū corpus per aliud eſſe candi
dū dr̄: qꝛ ꝑ ſuperficiem: ⁊ vitis alba per aliud: quia ra
cemos albos obtineat: ſed de accidēte accidens dicat:
ꝑ aliud videbit dici: vt de candido muſicū. De ſubſtan
tia quoqꝫ allatum ꝑ aliud predicabitur. Si de numero
eoꝝ non ſit: que ꝑ ſe habentur: vt ſi de homine ruffum

aut ſubatrū. Tum vo maxime: accidētaria p̄dicatio ē:
quoties peruerſo nāe ordine ſubſtantiā de accidente af
fertur. Ut quom de albo animal dr̄. Naꝫ oratio hec al
bum eſt animal: differt ab ea que eſt animal eſt album.
In eo: ꝙ in poſteriore quod ſubijcitur: neqꝫ ī alio ineſt:
neqꝫ per aliud conſiſtit: ſed ꝑ ſe ſubſtantia eſt. In priore
id ſumit vice ſubiecti: qꝺ vt ſit hꝫ: ab eo quoius eſt ac
cidens. ¶ In more itaqꝫ dialecticis eſt: quom argumē
tantur p̄dicatis vti probabilibus cognitiſqꝫ: nullo diſ
crimine. Demonſtraturus predicationes inconditas:
⁊ prepoſteras quēadmodū ⁊ accidētarias vitabit: ni
ſi que accidentia hꝫ ſint: q̄ ꝙ ꝑ ſe inſunt p̄dicari ēt ꝑ ſe
poſſint: de qbus retro monuimus. Atqꝫ oia hec fortaſ
ſe de his: q̄ ſuperius nobis expoſita ſunt: conſtant.

¶ An demōſtratiōes ī iſinitū euadāt. Cap. XXXVI.

Expectat pridēꝫ nos diſquiſitio ea:
neqꝫ ignobilis hercules
neqꝫ ſuperflua. An finitus ſit numerus eo
rum que predicant de ſubiecto ꝑ ſe: an vo
ſerie cōtinenti in infinitum hec exeant. At
qꝫ hoc qꝺ dico tale ē: ꝯſtituamus ſummū ⁊ vltimū ſub
iectū eſſe: vbi eſt. c. quod de nullo preterea dicatur. Sꝫ
de quo id vbi eſt. b. Primū immediateqꝫ predicet. De
b. vbi eſt. d. de. d. vbi eſt. e. Quero numqn̄ neceſſe ſit:
vt extractio hec ꝓcumbat: an in immenſum ſit caſura?
Ita vt de. e. predicari ſubinde. f. poſſit de. f. iterum. g.
Idqꝫ in infinitū abeat. Sitqꝫ predicatorū vis inexhau
ſta ⁊ inconſumpta: que idētidem ſuppetant. Atqꝫ hec
prima nobis queſtio ponit. Secunda eſt huiuſmodi.
Fingamus ſeu ſubiectū ſit. a. tale eſſe: vt de ipſo nihil di
catur. Sed vt predicatū primū ſupremumqꝫ ſit tum vt
a. imediate inſit. in. f. rurſum. f. vt inſit in. e. Deinceps
vt. e. inſit in. g. Quero num ratio hec ceſſet: an egredi ī
infinitum ſit neceſſe? Nec aliquod ſubiectum inuenire
ſit: qꝺ nō obiter de alio predicet. Differt vo conſidera
tio hec a priore. Qm̄ in ea id querit: an p̄dicata infini
to aſcenſu. In hac id agitur: an ſubiecta de ſcēſu infini
to ſuppeditēt. ¶ Tertio: qꝺ eſt conſtitutis extremis: p̄
mo p̄dicato: ⁊ ſummo ſubiecto: vtrū infinita interueni
ant media: vt ſi in ꝓpoſitionibus ſumptis medius ſem
per aliquis terminus ſit: qui cōmitteat: ne qꝺ predicatū
ſubiecto ꝓxime innexum ⁊ cōtinens videat. Atqꝫ hoc
nihil aliud eſt: q̄ꝫ querere: an demōſtrationes progreſ
ſione finita vtant: ideſt an infinita obire habeant q de
mōſtrant: ita vt qcqd ad probationē alterius ſumitur:
ipſum quoqꝫ ab alio probari neceſſe ſit. An verius ſit
aliquas eſſe imediatas ꝓpoſitiones: ⁊ vltimos fines q̊
ſimul ventū eſt demonſtratio ſiſtitur. Eadē ⁊ in negatio
nibus queſtio eſt: imediate alique habeant: an cōtra.
Supra quales imediate negatiōes dicātur oſtēdimus.
¶ In recurrentibus vo reciprocantibuſqꝫ ꝯtrouerſie.
he pari modo nō tractant. Non enim vltimo ſubiecto.
poſito dubitari poteſt: an primū aliquod predicatum
his ſit. Neqꝫ primo predicato accepto querēdū eſt: an
ſubiectum aliqꝺ vltimū habeat. Quom enim aliqua
inuicem cōmutātur: qcquid de altero queritur: de vtro
qꝫ obiter queritur: ⁊ ſi poteſt ſubiectum in his ſumum
ſpectari: poterit ⁊ predicatum primum. Nam ſi vltimū
ſubiectum conuertas predicatum primū efficies.

¶ Infinita non eſſe media: ⁊ ſi in affirmatiuis ħ verū: in
priuatiuis verum. Cap. XXXVII.

Initiū itaqꝫ a qōne tertia ſumendum.
Sed ſcire opꝫ intermedia ſta
tui infinita nō poſſe: ſi ſurſū ac deorſum ver
ſus p̄dicatiōes decūbunt. Uoco ſurſū ver
ſus: q̄ ad vl̄e: deuerſus q̄ ad ꝑticulare potiꝰ
ceſſant. Si. n. quiſquā: cōceſſo vt. a. primū predicatū
ſit ⁊. g. vltimū ſubiectū: defendat media incidere infini
ta: fieri nō poſſet: vt q cepiſſet ab. a. deſcēderet vnq̄ꝫ ad
g. ⁊ q ab. g. ſoluiſſet: ſubiret vnq̄ꝫ ad. a. ex hoc ſeqtur fi
nita extrema non eſſe qꝺ tn̄ erat ꝯceſſum. Atqꝫ hoc eſt
ꝑinde: ac ſi qs numerū dicat ab vnitate ad denariū fini
ri: ſed numeros eſſe qui interiaceant infinitos. Quem
admodū igit: q hoc diceret pugnātia diceret: qꝛ iter li
mites finitoſ numeri actu infiniti ꝯtinerent. Nā eo qꝺ
ſunt p̄ceduntqꝫ: nō eo ꝙ pn̄t accipi: infinita euadūt. Ita
q finitos qdē terminos faterent: ſed iſinita eſſe q̄ inter
cederēt: crederēt: tueri qꝺ fateret: nō poſſent. ¶ Neqꝫ
qcq̄ꝫ officit rōni noſtre: qꝺ de ſectiōe cōtinui ſimile vr̄:
q̄ꝫq̄ꝫ eniꝫ ibi extremitatibus terminatis iter media ma
gnitudo infinite diſtrahit: tn̄ reciſamēta q̄ indidē cor
radūt anteq̄ꝫ accipent: actu nō erāt. Sed hic termios:
q accepti fuiſſent p̄ceſſiſſe actu neceēet: vtpote q ī reꝝ
nā ſint: etiā nō accepti. At in his que diuidūtur: nihil ī
actu euidētiqꝫ eſt: anteq̄ꝫ comitat diuiſio. Quāobrem
neceſſario conſit: vt conſtitutis extremiſ intermedia: in
infinitū prodire nō poſſint. Atqꝫ hic ſtatus nō in demō
ſtratione affirmatiua mō: ſed ⁊ in priuatiua ꝑpetuus ē.
Nā ois priuatio negatioqꝫ adiunctione affirmationis
oſtēditur. Si ergo finite affirmationes ſūt: finite etiam
erūt adiūctiones: ꝑ quas negationibus fides affert.

¶ Terminos predicatos infinitos non eſſe rationibus
logicis probatur. Cap. XXXVIII.

Satis declaratū vr̄: finitis extremis ꝓ
poſitiones ī iſinitū hyare n̄ poſ
ſe. Nūc docendum eſt extrema ipſa vtroqꝫ
verſus finita eſſe: primū cōioribꝰ argumē
tis ꝓbabimus: non ſolū predicata per ſe:
ſed vtcunqꝫ in infinitū nō extrahi. Quom igitur omni
um que de altero predicantur: quedam in eo quod eſt
rei eſſe: quedam genere alio predicētur. Item alia ſecū
dum naturā: ideſt complexu recto dicantur. Alia p̄ter
nām ideſt p̄poſtero. Secūdū nām quoties de ſubſtan
tia accidēs affert. Preter nām quoties de accn̄te ſbſtā
tia. Predicationes q̄ nālē terminis regionē mutant: ne
p̄dicationū qdē appellatiōe cēſemus: eoqꝫ miſſas hoc
loco fieri volumus. In ceteris vidēdū an ſtent: ac ſtatiꝫ
qdē illa: que in eo: qꝺ rei eſſe eſt: p̄dicant: conſtat finita
eſſe. Nec. n. diffinitio aliq̄ ꝯualeſcere inq̄ꝫ poſſet: ſi oia
gn̄e ꝯtinerent ⁊ definitionē agnoſcerēt. Nam ne gene
rū qdē qſq̄ꝫ definitiones vnq̄ꝫ reponeret: ſi ſemꝑ genꝰ
aliud ſuppeteret: qꝺ ſine definitiōe cognoſci nō poſſet.
Ita nūq̄ꝫ neqꝫ initiū neqꝫ ſumma tenebit. Alioqn defi
nire oia nō ſit poſſibile: qꝛ iſinita exigi aut ꝯtinuari nō
poſſunt. Ex his dilucet in finitionibꝰ predicata certo
numero cōprehēdi. Nūc idē de accidētibus mōſtrādū.

Cur rōes he logice appel lent/ duplicē affert Joan. gram. expōcꝫ Altera ē Ale xā. ob id. ſ. qꝛ vnū ſuppōit qꝺ nō ꝓbat. ſ. ꝙ diffinitio ſit/ ſilr ⁊ demō. Altera vo ē Phi q aut lo gicaſ appella ri qꝛ cōes ſūt ⁊ alijs multis pn̄t accōmo dari: necꝫ ſen tentiā deſcen dere vt Thē.

¶ Palā eſt accidētia q̄ de ſubiecta ſubſtātia p̄dicantur:
aut ꝙ q̄litates ſunt p̄dicari: aut ꝙ q̄ꝫtitates: aut ꝙ ad
aliqd relata: aut ꝙ actiones: aut ꝙ paſſiōes: aut ꝙ ali
quē habitū p̄ferunt: aut ꝙ aliquē locū deſignāt: aut ꝙ
aliqꝺ tēpus oſtēdūt. Atqꝫ hoc quoties vnū vni cōfert.
Nā ⁊ albū dicimus pedale eſſe: ⁊ inambulātē loqui: ⁊
duplionē numeꝝ parē eſſe. Sed predicationes he vidē
tur oēs: vt paulo ante dixi: ꝑ accn̄s. Nā quum albū di
cimus pedale nihil afferimus: qꝺ ipſum ꝑ ſe tanta ma
gnitudine cōſiſtat. Sed lignū id lapiſue eſt: ī quo albū
ineſt. Portēta illa hercules ſunt: que aliqui autumant
albedinē: nigritiam: ruborem: numeꝝ: ambulationem:
doctrinam: ſeorſum a rebus ſtare. Ergo quod diximꝰ:
omne accidens de ſubſtantia predicari: certum eſt: que
vo de ſubſtātia predicantur: omnia ſunt finita. Nā de
cē genera certis vtrinqꝫ finibus includuntur.

¶De eodem rationibus proprijs: terminoſqꝫ ſubiectos non exire in immenſum. Cap. XXXIX.

TActenus logicis ⁊ cõibus argumẽtis: nũc preſſius ac reſolutius indicabiť: terminos predicatos aut ſubiectos in demõſtratiõibus: de quo mõ agiť: in infinitũ attineri non poſſe. Demõſtrationes ducunť ex his q̃ ꝑ ſe adſunt. Que per ſe adſunt bifariã accipe eſt. Nã ⁊ que in definitionibꝰ collocanť: ꝑ ſe dicunť: vt multitudo ⁊ quantitas nũo. Et accidẽtia que ſubiectis ſuis definiunť: vt nũero impar. Neutrũ genus in infinitũ attẽdiť. Nec enim ſi impar d̃ numero dr̃: neceſſe eſt: vt de impari aliud quicqꝫ obiter predicetur: nec vt impar: in definitionem illius addať. Queadmodũ numerus in definitionem imparis cadit. Semꝑ enim termini: q hac forma predicanť: anguſtiores q̃ꝫ ſubiecta ſumũtur. Tandemqꝫ attenuati impendio cõminutiqꝫ: ad indiuiduũ recidunt. Nã queadmodũ arctius eſt impar q̃ꝫ numerus: ita id quod de impari ꝑdicabiť: cõtractius q̃ꝫ impar ſit opꝫ. ¶Ergo predicationes he aut rõne quã diximus: cõſiſtent: aut qꝛ qcquid de impari predicabitur: de numero quoqꝫ ꝑdicari neceſſe erit. Demũ quecũqꝫ ineſſe terminis dicẽtur: eadem ineſſe ſubiecto fatendũ. Jta in definitionibꝰ eorũ oĩum adhibebitur numerus: infinita igitur per ſe inerunt numero: ⁊ definitiões ĩfinitas numerus obibit. Sed ea: que ꝑ ſe inſunt infinita eſſe nõ pñt: qꝛ hec ſimul actu eſſe neceſſariũ foret cõcedere. ¶Preterea[a] fieri nequit: vt accidenti per ſe aliquid per ſe inhereat: alioqn accidens nã quedam ſubiecta ⁊ ſubſtantia videreť eẽ. Sed ne illa quoqꝫ infinita conſtitui pñt: que in definitionibus predicãtur: qꝛ nullius rei definitio teneretur. Quãobrẽ late pꝫ nec demõſtrationes abire in infinitũ: nec oĩa eſſe talia: vt demõſtrari vendicariqꝫ habeant ꝙ nõnullis viſum diximus inter initia. Nam ſi non ſemꝑ nec in omni ꝓpoſitione mediũ terminũ accipere eſt: ſꝫ ſimul ad ꝓpoſitiones immediatas deuenimus: ſcrutinium ⁊ perſecutio definit: nõ põt defendi cadere in dmõſtrationem omnia. Probatũ enim ſuperius eſt definitꝭ extremis: que interſtitium obtinent neceſſario finita intelligi. Demonſtrationes aũt in ĩfinitũ nõ euadẽt: niſi inumerabiles termini p̃ſto ſint: ⁊ q̃ſi hẽanť ad manũ: q ꝯtinẽter afferri poſſint ad concludendũ ſequentia.

Pria hec rõ ẽ Alexan. vt Philop. ait non Ariſ.

Ariſt. hãc rõnẽ adducẽs tãtũmõ ad h̃ ducit icõmodi: ꝙ ſeqtur vni iñnita ineſſe. non tñ ꝓbat cur hoc ĩpoſſibile ſit. Alex. aũt (vt tradit phil.) ob id eẽ ipoſſibile ait, qa ſeqť ex eo eẽ actu ĩfinitũ. ⁊ ꝗ̃m vr̃ inſeq The. Aliq̃ at tñ id eẽ ipoſſibile aiũt: qꝛ ĩ definitiõibꝰ aliqbꝰ opꝰ eſſꝫ ĩnnita aſſumeť: qꝛ ſꝑ pora ĩ definitõe poſteriorum. Jpſe ꝟo philop. ca de cã eẽ ĩpoſſibile dixit qꝛ ſeqť nulliꝰ rei pfectaꝫ hẽri poſſe cognitiõeꝫ pfecta. n. rei cognitio ẽ q̃ oĩa ꝑ ſe nãe illiꝰ ĩherẽtia cõphẽdimꝰ.

¶Demõſtrationẽ vl̃em preſtare particulari. Cap. XL.

VJdeamus nunc demõſtratio vl̃is particulari potior ſit nec ne. Sed prius eſt vt afferamus ea: qbꝰ particularis poſſit videri potior. Quod ꝑticulare eſt: per ſe amplius conſiſtit ⁊ euidẽtius homini eſt: nã qui priuata cõmentatione Calliam rationabile animal eſſe intelligit: exquiſitiꝰ noſſe id vr̃: q̃ꝫ qui cõi ratiocinatione aſſecutus id notitie ſit: qa ſcꝫ oẽm hoiem eſſe animal rõnabile ſcierit. Res enim per demonſtrationeꝫ particularẽ: vti eſt: ita cognoſcitur: ꝑ vl̃em duntaxat in cõmune. ¶Preterea vl̃is nulla ſoliditas eſt: particularis aliqua eſt. Sed enim potior demonſtratio earũ rerum habẽda: que ſunt: q̃ꝫ earũ: que nõ ſunt. ¶Etiam errores nullibi frequẽtiores: q̃ꝫ circa vl̃e: vt de quo ceu a ſingularibus abiuncto demonſtrationes ꝓcedãt. Cõtra qd̃ particulare eſt: vſurpať: viſu: ⁊ q̃ſi manu teneť: demõſtrationes de eo nihil falſi: nihil incõſtantis enũtiant. ¶Sed rõnes hee q̃ꝫq̃ꝫ videntur plauſibiliter dici nõ tñ labore multo rephẽdũť. Ac primum qdẽ nota ꝑ ſe vl̃i: q̃ꝫ particulari iunctius inheret. Nam rectos habere duos ex eo potius intelligiť: ꝙ per ſe triangulus eſt: q̃ꝫ ꝙ equipedus aut ſcalenus.

a Hoc dum valõ vr̃ qd̃ h̃ aſſerit The. ex eo eni deſtrui vr̃ ratio vniuerſa ſcie mathematice. n. demonſtrationes accidẽtia ꝑ ſe d̃mõſtrãt figurarũ. ⁊ nũerorũ: q̃ itidẽ ſũt accidẽtia. nec Ariſt. hãc rõnem affert.

¶Et de vl̃i tanq̃ꝫ de eo quod ſit: demonſtratio nectitur. Nec enim appellatio vl̃ium omonyma eſt: neqꝫ meruꝫ his vocabulum reſpondet: ſed hypoſtaſis etiam aliq̃: ideſt ꝯfirmatio euidẽtiaqꝫ: nõ tñ abiuncta: quemadmodũ neqꝫ accidẽtibus: ſed que in ſingularibus: poſita re: ab ſe conſpicua ſit. ¶Deinde continentur in ſingularibus pluſcula: que natura vniuerſali nõ particulari ſũt deſumpta: vt rationabilitas Socrati: nec. n. qua Socrates eſt: ſed qua homo rationabile animal Socrates eſt. ¶Jtẽ: illa optimatior demonſtratio eſt: que a potiore cauſa trahitur: ſed potior ⁊ amplior cauſa: vl̃e q̃ꝫ ꝑticulare eſt. Nã queſtio ⁊ inueſtigatio q̃ꝫobreꝫ qcq̃ꝫ ſit: ad vniuerſale ceſſat. Exẽpli gratia: queritur q̃ꝫobrẽ in triangulo exteriores anguli: quatuor rectis pares habẽtur? Rñdetur: qꝛ ſublitius: non eſt ſatis: qꝛ ſcalenꝰ: neqꝫ hoc itidem ſatis: qꝛ trangulus: nihil facit: qꝛ figura rectilinea eſt: nihil ſupererit ad demõſtrandum: qd̃ velis. ¶Huc accedit ꝙ demõſtratio particularis fere infinitoꝝ eſt. Sunt enim particularia ad numerũ infinita. Uniuerſalis finitoꝝ. ¶Jtẽ: illa preſtantior demõſtratio eſt: per quaꝫ vberius ⁊ locupletius ſcitur. Per vniuerſalem ſcire locupletius cõtingit. ¶Jteꝫ: quanto vniuerſalior demõſtratio eſt: tãto ex ĩmediatioribꝰ ſciẽtia paritur. ¶Jtem: qui vniuerſale agnoſcit potentia: ⁊ particulare agnoſcit. Nec retroagitur: vt q particulare intelligit continuo: ⁊ illud intelligat. ¶Poſtremo vniuerſale rationis: ⁊ animi eſt. Particulare alumnuꝫ eſt ſenſus. Per hec probatum videtur: demõſtrationeꝫ vniuerſalem antiſtare particulari.

¶Demr̃onẽ affirmatiuã p̃ſtare negatiue. Cap. XLI.

NUnc docẽdũ demr̃ationem affirmatiuã negatiua ſuperiorẽ eſſe: affirmatiua preſidio negatiue nõ indiget. Negatiua ſine vſu affirmatiue nõ cõſtat. Proinde demr̃atio ex ſolis negationibꝰ texta: nihil efficit. Affirmatio ẽt por ⁊ ſimplicior negatiõe ẽ.

¶Demonſtrationem aſſertoriam potioreꝫ eſſe ducente ad incõmodum. Cap. XLII.

POtior quoqꝫ demõſtratio ea eſt: que aſſertoria: q̃ꝫ que ducẽs ad incõmodũ vocatur. Aſſertoria dr̃: que id qd̃ propoſitum initio eſt: cõmentatione recta concludit. Ducens ad incommodum: que contrarium eius: quod tuetur: intendit. Quo facile reprehenſo infirmatoqꝫ: tum ad q̃nem propoſitam commeat. Aſſertoria ſimplex ⁊ impromiſcua eſt: qꝛ ſolũ ex ꝓpoſitionibus nectitur: altera multiplex ⁊ miſſelanea: vt que hypotheticas etiam corroget.

¶Quot modis ſcientia prior ⁊ certior alia ſit: item que vna: que diuerſa. Cap. XLIII.

SCientia por ⁊ certior alia multifariam dr̃. Uno mõ ſi hec per ipſum: q̃ꝫobrẽ confirmet vt ſit. Jlla tantuꝫ demõſtret ꝙ eſt. Atqꝫ ita non ex primis: ſꝫ ex ſequẽtibus: ⁊ ſignis oſtendat. Alio mõ ſi hec intelligibiliũ ⁊ vniuerſaliuꝫ generum ſit. Jlla ſenſilium. Quo habet arithmetica ad muſicem. Geometria ad opticeꝫ. Demũ omnes ſuperiores ad ſubditas. Tertio mõ ſi ſimplicioribus principijs hec vtatur. Jlla quaſi cõnexis ⁊ iunctis. Hac forma arithmetica: q̃ꝫ geometria certior videtur. Nam arithmetice vnitas ꝓ principio eſt: geometrie pũctus. Sed vnitas ſitu caret. Pũcto adiungiť ſitus. Jllo modo ⁊ geometria q̃ꝫ aſtrologia exq̃ſitior eſt. Jlla ſimpliciter accipit corpꝰ. Aſtrologia nõ ſimpliciter corpus: ſed quod mouetur circumagiturqꝫ. ¶Scientia vna dicitur: que affectiones ꝑ ſe

vnius generis cõtẽplatur. Unũ genus eſt: quoiuſ eadẽ prima pñª ſũt: vna ergo ſcia geometria ſtereometriaqꝫ eſt. Diuerſe ſciẽtie appellãtur: quarum diuerſa principia ſunt: nõ que de principijs alterius ortũ habent. Ut geometria ⁊ perſpectiua. Atqꝫ hoc ꝯſtare poterit: his q aduſqꝫ prima indemõſtrataqꝫ ſubierint initia. Si enĩ nulla his inter ſe cognatio fuerit: tuꝫ ſcientie probabũtur diuerſe. Nã principia: que cum his: que demõſtrãtur: eiuſdem generis ſunt: ſi nihil cõmune inter ſe habeant: neqꝫ ipſa illa: que demonſtrantur: habuerint.

¶Plures demõſtrationes eiuſdẽ rei eẽ. Cap. XLIIII.

PLures ꝟo ſuper eandem rẽ demõſtrationes ⁊ ex pluribꝰ medijs necti cõtingit: vt ſi aliqd modo ex cõgeneribus: ⁊ que ſe recta inuicẽ cõprehẽdãt: modo ex his q̃ alteriꝰ ordinis aut generis ſint addicatur. Ex cõgeneribus: ⁊ que ſe recta inuicẽ amplectanť: quom platanũ eſſe ſubſtantiã: aliquãdo per arborẽ ceu ꝑ mediũ: aliqñ per plãtã quoꝝ vtrũqꝫ ex eodẽ verſu ac ſerie eſt demõſtramus. Ex his que ſequioris ordinis aut generis ſint: quom hoiem eẽ ſubſtãtiã qñqꝫ per rationale: qñqꝫ per bipes oſtendimus. Hec auteꝫ media parte ſe continent viciſſim: qꝛ vtrũqꝫ de altero extremorum generatim affertur.

¶Fortuita non ſciri. Cap. XLV.

VErum q̃ caſu viceqꝫ fortuita ꝓueniunt ſcientia per demõſtrationẽ attolli nõ põt qꝛ nec neceſſaria ſũt: quorũ temeritas domina ẽ: neqꝫ textũ ſyllogiſmi recipiunt. Nedũ ꝟo neceſſariuꝫ: ſed ne frequẽs quideꝫ ẽ: quod forte fortuna cõmittiť. At oĩs ſyllogiſmꝰ: aut ex neceſſarijs: aut ex frequẽtibꝰ trahiť.

¶Senſum non eſſe ſcientiam. Cap. XLVI.

SEne per ſenſum quoqꝫ ornatur demõſtratio: qppe que vniuerſaliuꝫ ẽt: ſenſus ad ſingularia pertinet. Si enim cerni oculis poſſet triãgulũ habere duobꝰ rectis equales: nondum tamen demonſtratio teneretur concluſionis eius: in qua oẽ triangulum habere pares duobus rectis exponiť: ſed trianguli huius cognitio tantum ac ſenſus. Aut ſi deliquium lune fieri obiectu terre contueri poſſemus: non tñ in vniuerſum ſciremus oẽ deliquium lune interpoſitu hoc exiſtere: ſed ſolum id quod aſpectus oſtenderet. ¶Sane omnis demonſtratio veritaſqꝫ a ſenſibus oritur: nec intelligi datur vl̃e: niſi de multis opibus ⁊ functionibus ſenſuũ. Nã de particularibus multis vniuerſale reponitur ⁊ euidens redditur. Nec tñ iudicium veritatis in ſenſibus eſt. Nec demõſtratio credi ſenſus aliquis poteſt: qꝛ ſenſus q̃ꝫobrem quicq̃ꝫ ſit: non poteſt docere: ſꝫ ſemper in cognitione: qd̃ eſt verſatur. Expoſitio cauſe quot ita ſit qcqꝫ tota vl̃ium eſt: eoqꝫ non modo notitiã huius vnius defectus: quẽ nũc patitur luna: ſed ſimplr̃ oium ꝯtinet. Nã interuẽtus terre non tam huius defectus cauſa eſt: q̃ꝫ omnium qui poſſint omnibus ſeculis euenire. ¶Quoꝝ itaqꝫ cã aliqua eſt: eoꝝ cognitio vl̃is nobilior ⁊ antiquior eſt: q̃ꝫ ſenſus: neqꝫ ſenſus tñ: ſed etiã q̃ꝫ ſimplex eoꝝ ⁊ citra cãm apprehẽſio intellectioqꝫ: vt ſiquis illi ꝯcluſioni: in triangulo interiores angulos eſſe pares duobus rectis: abſolute fidem haberet: nec acceptã referet angulo exteriori: q controuerſim interioribus rñdet. Jgiť apprehẽſio: que cõiuncta cuꝫ cã q̃ꝫobrem eſt: lõge vr̃ p̃ſtãtior: q̃ꝫ que ſeorſum habetur. Diximus aũt ſupra quoꝝ cauſa aliqua ẽ vt notitia pñcipioꝝ eſſet excepta: vt que vel ſine cauſa extra emulaꝫ optimate ſit eminẽtia. ¶Sed querat aliquis ſi ſenſus

ὅσων τοί ὕυν ἄιτιον ἕτερον. hoc eſt q̃ruꝫ itaqꝫ cã altera eſt. qd̃ qũo ĩtelligať lege ea q̃ annotauimꝰ ſcdo huiꝰ ca. xij.

ſciẽtia nõ eſt: vñ fit: vt ſenſu defecti deficiať ⁊ ſcia? An h̃ ita intelligẽdũ ẽ: nõ vt ſenſus ſcia eſſe poſſit: ſed vt ex ſenſu vl̃e ꝓficiſci dicať intercepto aũt initio: neceſſe ſit ꝓſecutionẽ intercipi. Ut modo addubitari ſolet q̃ꝫobrẽ vitrũ: ſi ex aduerſũ ſoli retineať accendat. Qd̃ ſi lumẽ ſolis foraminibus ꝑſpicuis cõmeans oculi cernerẽt: rũ ⁊ vl̃e ⁊ cauſa miraculi huius intellecta eſſet ꝑ ſenſum.

¶Non omnium eadem principia eſſe. Cap. XLVII.

EAdem aũt principia ſcientiarũ omnium haberi nõ poſſunt: nec remota: nec ꝓxima. Nõ ꝓxima: qa quom pñª rebus que demõſtrãtur ſua quibuſqꝫ reſpondeãt. Que ꝟo demõſtrãtur non eadẽ ſint: imo ſepius ⁊ genere differãt neceſſe eſt: vt propoſitiones quoqꝫ taliũ reruꝫ diſcrepẽt genere: ꝓpões enĩ ex his q̃ ꝑ ſe ſunt ꝯſtant. Alia itaqꝫ pñª Geometrie: alia Arithmetice ſũt. Adeo aũt viciſſim accõmodari ñ poſſunt: vt neqꝫ hec de illis dicãtur ſubijciãturue: neqꝫ altera alteris ꝓ medio inferãtur. ¶Cõmunia quoqꝫ ⁊ prima pñcipia in oẽm ſcientiã nõ intrãt: vt oẽ aut affirmari aut negari neceſſe eſt. Nec. n. ꝓbari quicq̃ꝫ ex ſolis his põt: ſed quoties hec in demonſtrationem rogãtur: propoſitiones alie propinque ac proprie adhibentur. Neqꝫ ꝟo ꝓloquia in ſyllogiſmo ſumuntur vniuerſaliter concepta: ſed ad genus aliquod ſubiectum quaſi cõtracta. Hoc modo cõmune profatum eſt. Quoties quatuor momẽta cõparilia ſunt ordine cõmutato: eaſdem manere ꝓportiones. Utuntur hoc artes. Sed reſtricto. Geometra quoties q̃tuor magnitudines. Arithmeticus quoties q̃tuor nũeri. Naturalis quoties quatuor motus: aut quatuor tẽpora. ¶Deinde ſi principia omniũ ſciẽtiarum eadem forent: neceſſe eẽ numero aliquo cõprehenſa dicere: vt elemẽta: ſed queqꝫ ſcientia ꝓmoueri in immẽſum põt. multiplex enim concluſionuꝫ amplificatio ⁊ dilatatio eſt. Ergo principia totideꝫ cõſtituere oportet. Nõ igitur cõmunia ſuffecerit. ¶Poſtremo ſi eadẽ principia omnibus cõuenirent: ſequeretur vt quicqꝫ ex quoqꝫ eoꝝ demonſtrari contingeret. Sed ex muſicis Geometrica demonſtrari nõ poſſunt. Ex his intelligitur principia: neqꝫ omnium eadem eẽ: neqꝫ penitus aliena: neqꝫ prorſus affinia.

Uerba h̃ addidit latinuſ ĩterpres. ſ. ergo principia totidem ⁊c̃.

¶Sciaꝫ differre ab opiniõe rebꝰ ſbtis. Cap. XLVIII.

SCitum ⁊ ſcia ab opiniõe vera: ⁊ opinabili differunt. Nã de falſa opinione: nulla dubitatio eſt: qn cum ſciẽtia: nihil ſil'e hẽat. Sed ⁊ inter opinionem verã: ⁊ ſciaꝫ plurimũ intereſt. Primuꝫ que ſubiecta ſcie ſunt: neceſſaria eſſe opꝫ: ⁊ que aliter hẽre ſe nõ poſſint. Opinionis que ſunt nõ opꝫ. Sed hec aliquãdo poſſunt ⁊ mutari. ¶Deinde ſcia: vt ex neceſſarijs: opinio: vt ex poſſibilibꝰ ꝓpõnibus pendet. Et ita alius modus eſt approbãdi: q̃ opinemur: alius q̃ ſciamus. Diſtat ergo ſcia ab opiniõe diſcriminibus binis: rebus ſubiectis: ⁊ gñe approbãdi. ¶Quã ꝟo de poſſibilibus ꝯtingẽtibuſue opinio ſit: hic docebimus. Cõtingẽtia: nec ad ſciam ꝑtinẽt. Alioqn non poſſent alr̃ ſe hẽre. Neqꝫ ad ĩtellectũ. Hoc loco intellectũ appello pñcipiũ ſcie: q termini cognoſcunť. Neqꝫ ad apprehẽſionẽ credulitatẽue ꝓpõnũ imediataꝝ: quã qs ſciam indemõſtrabilẽ dixerit. Qd̃ ſi habitus oẽs: qbus vera noſcunť aut ſcia: aut ĩtellectꝰ: aut opinio eſt: relinquiť opinionẽ earũ reꝝ videri eẽ: q̃ vt vere ſint: tñ ſecus eẽ pñt: ac ſũt. Jncõſtãs igiť: ⁊ iſtabilis opinio eſt: qꝛ inſtabilis ẽt illa eſt nã: qua vtiť ſbiecta. Preterea nemo putat opinari ſe: q̃ credit alr̃ eẽ nõ poſſe q̃ꝫ ſũt: ſꝫ ſcire: opinať ꝟo tũc quom ita eẽ rẽ vtiqꝫ putat: ſed que tñ aliter poſſit.

Hec eadẽ de intellectu hꝫ Themi. ſupiꝰ cap. ⁊. vbi ẽt hec exponit. ⁊ ibidẽ Philoponꝰ aliaꝫ expõneꝫ recitat hoꝝ ꝟboꝝ: quo termini cognoſcũtur terminos enĩ ſubãs abſtractas exponit: q̃re lege Philop. vbi locũ hũc ⁊ ſupiorẽ expõit.

¶ Scientiam differre ab opinione genere approbandi. Cap. XLIX.

Hinc do͂z genus ⁊ modũ approbandi: aliũ in opinãdo: q̃z in ſciendo eẽ. Eadẽ res ex eiſdẽ ꝓpõnibus modo ſcita: mõ opinata eſt. Atq̃z hoc ↄtingit ſeu ſyll'ſ ꝙ eſt: ſeu ſyllogiſmus quãobrẽ fiat. Unde dubitauerit quis: quot q̃ita opinanẽ nõ etiã ſciãt: q̃ñ ⁊ ꝓpoſitiones ⁊ ſubiecte res eedẽ ſunt. Et quot adeq̃z ſi cognitio hec ſcientia ſit: illa non ſit. ¶ Solutio: ſi crediũt aliter eſſe ꝓpões nõ poſſe q̃z ſunt: nõ opinio: ſʒ ſcientia hec dicetur: qꝛ de his que per ſe ſunt: ⁊ que ꝺ̃ ſubſtantia rei ꝓdeunt: ſcientia non opinio adornatur. Sin ꝟo neceſſaria q̃dem credũt: ſed que neceſſaria eſſe non putẽt: hec opinio non ſcientia fuerit. Atq̃z tuz circa eaſdẽ res ſubiectas: tantuz arbitror: opinio vt ſcientia verſari videbitur: ita eiſdẽ propoſitionibus opinio vt poſſibilibus: ſcientia vt neceſſarijs vtitur. Quãobrem fieri non poteſt vt ſcientia ⁊ opinio eedez ſunt. Nam ⁊ definitiones earum euariant: ⁊ modi approbandi credẽdiq̃z diſſident. ¶ Eodem modo q̃z q̃z interim contingit vt de eadem re: tum vera tum falſa opinio habeatur: non tñ ideo valet: vt vera ⁊ falſa opinio idem ſit. Alioquin quod firmum conſtanſq̃z eſt: cũ fluxo ⁊ labili non poteſt idem eſſe. Nec quod cõmutari non poteſt in falſum: cum eo quod poteſt. Quapropter nemo vnq̃z opinatur ea que ſcit: ne idem ſimul aliter ſe habere poſſe: ⁊ neceſſariũ credere oporteat. ¶ In diuerſis certe vſu venit: vt eadem res cõprehenſa opinione ⁊ ſcientia ſit. Erat opinio in Epicuro quom diceret Solẽ deficere: cũ luna ſub rotã eius ſubiret: quia putabat aliter quoq̃z id poſſe. Erat in Ipparcho ſcientia. Sed vt in eãdez aiam: eodẽ tp̃e: de eadem re: cadat opinio ⁊ ſcientia: nõ põt contingere. Hactenus de opinione dictum eſt.

¶ Quid ſolertia ſit. Cap. L.

Solertia ꝟo eſt ſagax repentinaq̃z a de ptio: ⁊ quaſi collimatio medij. Ut ſi q̃s vidẽs lunã: qꝺ̃ eius ſpectat ad ſolẽ: i͂d hẽre lucidũ: reliqua obſcura eſſe: pũcto: tp̃e: cãm coniectet: qꝛ. ſ. recipiat ſplẽdorẽ a ſole. Aut ſi quẽpiã cum nũmulario aut argentario colloquentẽ intuitus ſtatim intelligas verſurã eũ facere: ⁊ omnino feneraticiam eſſe cãm. ¶ Ergo is q̃ ex aſpectu audituue extremoꝝ celeberrime ꝑt perſpicere: q̃d iter illa ſit mediũ: hic ſolers ⁊ perſpicax dr̃: ⁊ virtuti nomen ſolertie inditum: vt que reſolutio quedam concluſionis ſit in primas propoſitiones: ⁊ velox quaſi comprehenſio ⁊ continuatio medij.

¶ Themiſtij Paraphraſeos in Poſteriora: Liber ſecundus: interprete Hermolao Barbaro.

¶ Quatuor eſſe queſtiones. Cap. I.

AB his Conſequens eſt: vt differẽtias querẽdarũ rerum tractemus. Nã ⁊ que inueniẽdis ↄueniãt obiter cõi vſu noſcenẽ. Eadẽ eniz querẽdi: ⁊ inueniendi diſcrimina ſũt. Quia queſtio omnis inuentionis grã initur. Querimus ergo aut de ſimplici ſolitarioq̃z: aut de cõpoſito: ⁊ qꝺ̃ in cõplexu orõnis ſit. Solitariũ ⁊ ſimplex intelligo: quot ſeorſum ex vno aliquo decẽ generũ ſumitur. Deum: centaurum: carybdim: cõpoſitum dico. Utrum luna deficiat: iuſtum natura: an lege potius ⁊ inſtitutione hominũ ſtet. Quoties de ſimplici querimus: ꝑma ⁊ occurſoria q̃ſtio eſt: an ſit: ſcꝺ̃a quid ſit. Nã primũ querimus: an ſit deus: deinde deus q̃d ſit. Si de cõpoſito: ⁊ qꝺ̃ in cõplexu ſerieq̃z loquẽdi ſit q̃rimus: ꝑma queſtio eſt: an ſubiecto ꝑ̃dicatũ inſit: ſecũda quãobrẽ queãdmodũ inſit. Naz ſimul didicimus: lunam deficere continenter: quam ob cãm deficiat q̃rimus. ¶ Sunt igiẽ q̃ões quatuor. An ſit. Quid ſit. An huic illud inſit. Quãobrem inſit. Ex his vnũ par ad ſimplicia: vnũ ad cõpoſita ꝑtinet. ¶ Neq̃z cõturbari queq̃z volumus: ꝙ in cõmentationibus topicis aliã queſtionũ partitionẽ ornauimꝰ. Illic. n. forme dialecticaꝝ q̃õnũ ſole afferũtur: ⁊ que non niſi in conſtructione ⁊ cõpoſitione conueniant: tantũq̃z in his modus ꝓpoſitionum diuerſus vr̃. Cauſa verbi an quicq̃z de altero dicatur: vt genus. An afferatẽ vt ꝓpriũ. An affirmetur: vt accidẽs. An ꝑ̃dicetur vt finis. Naz ſi de definitione ritu dialectico agamus: primũ ex ea ꝓpoſitionẽ texemus: tuz deinde q̃õnem ita formabimus. Eſtne anima numerus ipſum ſe mouens: vt Xenocrati videbaẽ. Sed ſi ad vſum demonſtrationis queratur: qꝺ̃ ſit rei eſſe: tũ q̃ſtio in modũ ꝓpõnis concepta non erit: ſed nec queſtio: quãobrem põt dialectica eſſe queſtio. Non eniz is: qui ita interrogat: optionẽ aduerſario dat vt alteram partẽ deſperationis accipiat: qꝛ non interrogat captandi coarguẽdiue ſtudio: ſed ſciẽdi qꝺ̃ querit.

¶ In omnibus queſtionibus cauſam queri. Cap. II.

PLane querentes vtrũ ſit inane: vtrũ luna delinquat: videntur id querere: vtrum teneri aliqua cauſa poſſit: qua inane ſit: ⁊ qua luna delinquat. Item is: qui iam ſcit inane in rebus eſſe: ⁊ q̃ iaz ſcit lunã delinquere: querit autẽ quid ſit inane: quid ſit lunã delinquere: videtur ſtatuere aliquã eſſe cãm: qua inane ſit: ⁊ aliquã qua delinq̃t luna. Sed ſubinde vult reſcire: qualiſnaz ea cã ſit. Nimiꝝ id conſtat quom primũ inuentum eſt: q̃d ſit inane: ſimul cõpertam eſſe cãz: qua inane eſt. Nam definitio: ⁊ quod eſt rei eſſe: cauſa eſt: vt quicq̃z ſit. Rurſum [a] agnito quid ſit lunã deficere: ſtatim intelligitur cã: qua obſcuratur ⁊ offundiẽ luna. Nã ſi luna iccirco deficit: qꝛ lumen eius vmbra terre: in quam incidit hebetatur: hebetatio luminis cauſa erit defectus. Omnis igitur queſtio ꝺ̃ cauſa eſt: ſiue ob quam res ſimpliciter ſit: ſiue ob quã aliquid in alio adſit. ¶ Quod ſic clariꝰ docebimꝰ in his: que quot ſint: aut quot talia ſint: ſenſu: cauſa: põt cognoſci: nihil queritur neq̃z ſint: neq̃z quid ſint: neq̃z qualia ſint: neq̃z quã obrem ſint. Nam ſi ſuper Lunã eſſemus: ⁊ oppoſitum illũ terre cõtueri eſſet: tuz neq̃z ecq̃d deficeret luna: nec quid eſſet defectus: necq̃z an accideret lune: neq̃z quam obrem accideret quereremus. ¶ Neq̃z hoc dico: qꝛ velim idem eſſe cauſam tenere: ⁊ ſenſu precipere: ſed [b] qꝛ per ſenſum nanciſcimur cauſam: ⁊ ad ſcientiam ſubimus. ¶ Quom ergo querimus: vndenaz ſit quicq̃z: intelligitur exploratum nobis eſſe: ꝙ eſt. Quom ꝟo vtimur demonſtratione quot eſt: ſimul quod ita ſit euidẽter probamus. Hoc enim demonſtrationis illius potiſſime ingeniuz eſt: vt cõmuni examine vtranq̃z abſoluat cognitionẽ: ⁊ vt ſit: ⁊ quãobrem ſit: aut verum non eſt: qꝺ̃ inter exordia notauimus. In demõſtratione mediũ non modo cõcluſionis: ſed ⁊ rei quoq̃z cauſam videri. ¶ Diſſimilis ratio eſt queſtionum: an ſit ⁊ q̃d ſit: que ꝺ̃ ſimplicibus querũtur: naz anteq̃z quid ſit roges: neceſſe eſt fingas: id eſſe quod rogas. Quom ꝟo an ſit queritur: interim quid ſit obiter cõſtat: interim non cõſtat. Sed eſt: quando aut ſignum: aut cõſequẽs eſt ad naturam rei: qua de queritur demonſtrandaz valeat: ſed accidentia hec inuentionis non rei ſunt principia.

¶ Non

¶ Non eſſe eiuſdem omnino demonſtrationem finitionemq̃z. Cap. III.

QUemadmodum q̃ſtiones cõpoſite mõſtrarenẽ: dictũ ſupra eſt: nũc vtrum id quod rei eſſe demonſtrari poſſit: videdũ. Sed prius eſt: vt diſſeramus: vtrũ omnia eodẽ reſpectu per definitionem ⁊ per demõſtrationez ſcire contingat. Dixi eodem reſpectu: quia triangulũ eſſe figuram planam tribus lineis cõꝑhenſam: per definitionẽ accipiẽ. Triãgulũ habere duobus rectis equales: demonſtratione cognoſcitur. Sed primũ intelligitur: vt id quod triãgulo eſſe eſt: alterũ ſcitur: vt triangulo accñs. ¶ Tractemus igitur qꝺ̃ propoſuimus. Utrum ſemper cuius demonſtratio eſt: eiuſdem definitio habeatur. Abſurdum id quidem ⁊ impoſſibile eſt. Nam ⁊ demonſtratio ⁊ ad negationes porrigitur: definitio non porrigitur niſi ad affirmationes. ¶ Sed querat aliquis cõtra: vtrũ quoiuſcũq̃z afferri definitio põt: de eo quoq̃z demõſtrationẽ conſtituere liceat: impoſſibile eſt ⁊ hoc. Nã principia demonſtrationum: ⁊ termini primi per definitionẽ noſcunẽ: per demõſtrationẽ nõ poſſunt. Alioquin cõquiſitio in infinitũ euaderet. ¶ Sed reliquũ eſt vt q̃ramus: vtrum aliquoius poſſit reddi definitio: quoius ⁊ demõſtratio ſit. Neq̃z hoc põt cõtingere. Quom. n. ex his: que ſuperiore libro diximus cõſtet: tum demũ ſciri quicq̃z quod poſſit demõſtrari: quom de eo tenetur demonſtratio. Si id quod demonſtrari poteſt per definitionem ſciretur: tum quod demõſtrari poſſet: citra demõſtrationem ſciretur: nihil enim vetat definitionẽ eius ſeorſum a demonſtratione haberi. Qꝺ̃ q̃ dicit nihil põt obtuſius. Ita cõficitur nihil eſſe: quoius notitia vtroq̃z genere capiat. ¶ Per inductionẽ quoq̃z huic aſſertioni fides accedit: q̃ñ nulla ẽ definitio: q̃ quicq̃z earũ rerum demonſtret: que aut per ſe: aut ꝑ accidẽs: aut ſimpliciter habeãtur. Naz ſi definitio aliquid accipit: quod per ſe inſit: nõ propterea per demõſtrationem id accipit: nec enim hominem eſſe animal demõſtrat: ſed conſtituit: nec hominẽ eſſe rationale comprobat: ſʒ tm̃ ſumit. Preterea definitio vniuerſam rei ſubſtantiã euelat: demonſtratio ea: que per ſe inſunt explicat. Porro dubiũ non eſt: que per ſe inſunt: ſubſtantiã rei nõ eſſe. Itẽ definitio rei qua de agitur: quod ſit rei eſſe: declarat. Nulla demõſtratio ad eſſentiam pertingit: aut illã concludit: ſed ſubijcit ac ꝑ̃ſumit: vt in mathematicis: quid impar: q̃d vnitas ſit. Iã omnis demonſtratio quicq̃z de quoq̃z demonſtrat: in definitiõe nihil eſt quod de aliquo ꝑ̃dicare: neq̃z animal de greſſili: neq̃z retrorſum greſſile de aiali: neq̃z figura de plano: neq̃z contra planum de figura. Nam neq̃z vniuerſali notatione determinationeue vtitur: neq̃z ſi vtereẽ vera eſſe poſſet ꝑ̃dicatio. Sed ne de ipſo quoq̃z homine ſua definitione ꝑ̃dicatur. Non eniz homo pars aliqua ſue definitionis eſt: queãdmodũ omne ſubiectũ: vt pars in cõcluſionem confertur. Quod ſi quis ita efferat. Homo ẽ animal bipes inceſſile: is nõ definitionem ſed propoſitionẽ afformat: in qua de homine definitio ſua dicatur. ¶ In plenũ queſtio quid ſit: diuerſa eſt ab omnibus his que per ſe adſunt. Diuerſa inq̃z alio genere: q̃z quo vniuerſalia demutant ab his: que intra ſe continent ſingularibus: triangulus ab equipedo. Que ꝟo diuerſa vſq̃z adeo ſunt: diuerſas etiam rationes habeant: quibus noſcanẽ: neceſſe eſt. Quãobrem apertiſſimum puto: nihil idem in eodem reſpectu finiri ⁊ demonſtrari contingere.

¶ Non poſſe demonſtrari finitionem per ſyllogiſmuz duplantem. Cap. IIII.

SEd queritur an definitio aliqua poſſit de re: que definiẽ: ꝑ demõſtrationez ꝓbari. vbi grã. ꝙ aĩal bibes ingreſſile definitio hominis ſit: q̃z q̃z ꝟo de his q̃ mõ retulimus facilis ⁊ abſoluta q̃ſtionis huiꝰ diſcuſſio ſit: tñ opinor digna cõtrouerſia ẽ: de qua ſeorſuz mẽtio ⁊ cõmẽtatio aliq̃ habeaẽ. Si ois ſyllogiſmus: aliq̃d de aliquo: per aliqꝺ̃ ceu mediũ: cõficit: neceſſe ẽ: vt q̃ demõſtraturus ſit: illũ eẽ hois finẽ: mediũ aliqꝺ̃ cooptet. ꝑ qꝺ̃ rõcinationem ſuã deducat. Hoc aũt mediũ: ipſa ſit hominis definitio oportet: vt demonſtratio ad hũc modũ fiat. Homo eſt aĩal mortale capax rationis. Tale animal ẽ bipes ingreſſile. Homo igiẽ bipes igreſſile ẽ. Aliter de eo qꝺ̃ ſit rei eẽ cõponi ſyll'ſ nõ põt. Siue eniz id qꝺ̃ pro medio accipiẽ in plura poſſit q̃z hõ: ideſt q̃z mior extremitas: ſiue in pauciora: ſiue ⁊ reciprocet. Nec tñ in eo: qꝺ̃ ſit rei eẽ: dicaẽ. Maior extremitas. i. definitio ipſa in eo qꝺ̃ ſit rei eẽ ꝑ̃dicari non poterit: ꝙ ſi hec vera ſunt: neceſſe ẽ eũ: q̃ de hoie: qꝺ̃ ſit rei eẽ: demonſtrat: aliud ſumat: qꝺ̃ ſit rei eẽ. Sʒ vñ obſecro ſcieris: animal bipes ĩgreſſile de aĩali mortali rõnali ĩ eo qꝺ̃ ſit rei eẽ: ꝑ̃dicari: aut aĩal mortale rõnale ꝺ̃ hoie: Nõ eniz ſi ex ſecũdo cõſequiẽ primũ: neq̃z ſi ſcꝺ̃m ex tertio: neceſſariũ ẽ: primũ illud definitionem ſecũdi eſſe. Multa adeo ſunt: q̃ cõſequantur: nec tamẽ cõſequantur: vt definitiones. Genus differẽs: ꝓpriũ: accidẽs: id qꝺ̃ ſeparari nõ põt. Si ergo ſimpl'r ſumpſeris ꝑmũ euenire ex ſecũdo: ſecũdũ ex tertio: nũq̃z probabitur primũ eẽ definitionẽ tertij: ſed tm̃ hoc primũ ineẽ tertio vtcũq̃z. ¶ Qꝫ ſi duplaueris ſumptũ: ideſt ſi ſecũdũ de tertio nõ abſolute: ſed cũ adiunctione hac: in eo qꝺ̃ ſit rei eẽ: ꝑ̃dicaueris: tum cõplexio q̃dẽ ſyllogiſmi cõficitur: ſed ſumiẽ: qꝺ̃ in queſtiõe diſcuſſioneq̃z poſitũ eſt. Inſtitueras docere definitionẽ homis per demõſtrationem addici: ſed ſtatim ſumis ſine demõſtratiõe aliquã eſſe hominis finitionẽ. ¶ Preterea [a] ſi ita dicaẽ: nihil obſtabit quo minus definitio vna de altera poſſit demonſtrari: qꝺ̃ ab demr̃atione alieniſſimũ vr̃.

¶ Non poſſe definitionem probari per ſyllogiſmum diuidentem. Cap. V.

SEd ne per diuiſionez quoq̃z definitio explicaẽ: qꝺ̃ ⁊ in inſtitutiõe de figuris ꝑ̃ſecuti ſumus [b] qꝛ id: qꝺ̃ ita mõſtraẽ: q̃ſi ꝑ iductionẽ mõſtraẽ. Nec ex certis aut ꝓbatis ſeorſum: ſʒ ex cõceſſis ꝑ iterrogationẽ rñſioneq̃z ſequiẽ. Fere. n. tota: hꝰ rõ ꝑ vices rogãtis: ⁊ rñdẽtis abſoluiẽ. Ita vr̃ aliud per aliud: qꝺ̃ datũ ſit colligi. Ecq̃d hõ aial iaialue ẽ: Aial ſumit nõ aſſeriẽ ſyll'o. Rurſus oẽ aial ecq̃d greſſile aut aq̃tile: Daẽ greſſile: nõ ꝓbatur. Deinde aial greſſile: ecq̃d bipes: aut multipes ẽ: Cõcediẽ bipes. Tũ rõ texiẽ. Hõ ẽ aial bipes greſſile. Uideri genus hoc totuz interrogatiõibꝰ ⁊ aſſenſionibꝰ eoꝝ: q̃bus cũ iſtituiẽ cõſtare. Nec. n. in eo q̃cq̃z vt neceſſariũ: ſed vt ↄceſſuz accipiẽ. ¶ Sed neq̃z ſiq̃d ſingulare ſepatimq̃z veꝝ ẽ: cõtinuo ſequiẽ vt iũctũ cũ alijs veꝝ ſit. Nõ. n. ſi veꝝ ẽ: ſutorẽ quẽ eſſe: ⁊ virũ bonũ: vtiq̃z neceſſe ẽ eũ eẽ ſutorem bonũ. Itẽ vt omnia etiam iunctim vera ſint: non tamen in eo: quo ſit rei eſſe: vera ſunt.

¶ Diuiſionẽ ↄferre ad finiẽdũ. Cap. VI.

SAne qui diuiſiõe vtunẽ cõpẽdiuz ꝓbationis faciũt. Nã eã que cõfirmare eẽt neceſſe: ratiõe rogatio

Greci auctores cãm reddũt, cur liber ſcꝺ̃s. a q̃õnibꝰ ſumpſerit exordiũ: quã The. breuitatis cã omiſit: ea ãt eſt hec: aiũt ipſi itentio libri iſtiꝰ ẽ de medio demõſtratiõis ĩ grecꝰ qꝺ̃ ẽ diffinitio q̃z ꝟo

hec iq̃t ſ... ſcie dmõſ... tõis ſit ne... q̃ões idic... nã qꝺ̃ om... medij q̃õ... q̃cũq̃z aũt... mꝰ vt ſcia... q̃rimꝰ: a... demr̃õne... mus ea q̃... imus: iõ ... dij iq̃ſitio ... demr̃õne... me eſt nec...

[a] Sic Themiſti... καὶ πάλ... ὅταν ἐξ... ρη διατ... ἡ σελήνη ... κλείπει ... ẽ. rurſũ a... to q̃zobrẽ ... na deficiat

[b] Uerbatim Themiſtij ſũt h... ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐκ τ... αἰσθάνεσ... ται τὸ... θόλου ἐγένετο καὶ τὸ ἐπ... στασθαι... q̃ hoc ſon... videnẽ. S... qꝛ ꝑ ſenſu... viẽ nanciſ... mur ⁊ ad ſc... entiam re...

De ipſo hoie ſua definitio nõ ꝑ̃dicatur.

[a] ¶ Sic ait ipſe grece hoc in loco. ἔτι οὐδὲν ἧττον καὶ ἕτερος ὅρος ὁμοίως διὰ τοῦ ἑτέρου δειχνύατο que aliq̃ũ videnẽ hec itellectũ. ſic. n. iterꝑ̃tari pũt. Preterea nihil obſtabit: quomnꝰ ⁊ altera definitio ꝑ alterã poſſit dmr̃ari: alluſiſſe eniz vr̃ Themiſt. his vbis: rationi quã tradunt: attuliſſe Alexã. i hoc loco. ſi. n. (dixit ipſe) vnã diffõnem aſſumis ad alteriꝰ demr̃ationẽ cũ ambe ſint pari paſſu eiuſdẽ rei definitiões eadẽ ẽt rõne alteram ad demr̃ationẽ ꝑine aſſumere poteris. ex q̃ ſeq̃t poſtea ꝙ idẽ notiꝰ erit ⁊ ignotiꝰ: ⁊ alia abſurda multa.

[b] Grece ſic ait Themiſt. οὐδαμοῦ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τοῖς τεθεῖσιν ἕπεται τὸ δεικνύμενον, ὥσπερ οὐδ᾽ ἐν ταῖς ἐπαγωγαῖς, quoꝝ fidelis interpretatio hec ẽ: neq̃z enim ad ea q̃ poſita ſunt ex neceſſitate ſeq̃t id qꝺ̃ dmr̃aẽ. ſicuti neq̃z in inductione.

nis ſumuntur: ꝓpterea ꝙ nihil ipſi afferunt ad ꝑſuadendum: ſed eo: qđ ſibi dat: qui cũ diſputãt: qđ volũt demonſtrãt. Vbi gr̃a. homini animal ineſſe poteſt per ſenſile ſyllogiſmo exponi greſſile ꝑ aliud quicq̃ʒ lucrãtur hoc laboris: q diuidũt: ꝓpterea ꝙ hominẽ ⁊ animal eſſe ⁊ greſſile. cõcedit is: q cũ inſtituta diuiſio eſt. Proinde nõ probari diuiſione: ſed adiuuari: finitionẽ oportet. Nec ſyllogiſmus diuiſio ẽ: ſʒ ratio tamẽ qualis docendi: ſicut inductio hec ſyllogiſmus dici: vtiq̃ʒ nõ põt: ſed quo quomodo aliqđ cõficit. ¶ Vtiliſſima vero diuiſio eſt quoties cõmunita his p̃ceptis affertur: vt omnia: que in eo: qđ ſit rei eſſe habẽtur cõtineatur. Vt nihil redũdat: nihil deſit: neu q̃ tranſiliat ad vltimam ſpẽm. Tranſilit q animal ſtatim in bipes ⁊ multipes diuidit. Nã prior diuiſio erat in volatile ⁊ greſſile. Omittit q greſſile in bipes: ⁊ quadrupes diuidit. Nam ⁊ depes ⁊ multipes p̃teritur. Hac obſeruatiõe diuiſio vſum ſui aliquẽ finiẽtibus p̃ſtabit. Nec tamẽ qui diuidet ratiocinatione ſyllogiſmoue vti dicetur. Nam queadmodũ in cõmẽtationibus his: in quibus medium verbis explanatũ non eſt: etiam ſi mente cõceptum euidens nõ ẽ: quãobrẽ ſequantur. Ita neq̃ʒ in eo ſyllogiſmo: qui ex diuiſione reponit̃. ¶ Ac forte quidẽ ſingula: q̃ in ſermonẽ illũ vltro citroq̃ʒ habituʒ incident: probare certis rationibus poſſis: vt aiatum hominem eſſe: quia nõ inanime: ⁊ rationale: quia nõ irrationale: totã certe concluſioneʒ: q̃ de mẽbris diuiſionum coalita ẽ: definitionẽ hoĩs eſſe non probas.

¶ Per ſyll'm finitiuũ nõ ꝓbari finitionẽ. Cap. VII.

VTrum vero finitio per finitionem finitionis poſſit monſtrari: q̃ſtio nobis reliqua eſt. Id hoc mõ exponitur: vult quis docere: finẽ hominis eſſe: animal bipes greſſile: atq̃ʒ ita rationẽ format. Oratio que cõſtat ex his que ad eſſentiã pertinent: ⁊ propria rei ſunt: definitio ẽ. Hec oratio: aĩal bipes greſſilẽ huiuſmodi ẽ. Definitio igitur hominis eſt: animal bipes greſſile. Nũquid forma hec probãda Ph'o eſt. ¶ Sed deridicula videtur: ⁊ quidẽ amplius q̃ʒ ſuperiores: q2 peccat idem qđ ille: ſed apertius euidentiuſq̃ʒ. Fingit enim fortiter ac p̃ſumit qđ ẽ probandũ. Nam dicere complexuʒ hunc: animal bipes greſſile: rerum eſſe que priuatim attingant eſſentiam hominis: nihil aliud eſt q̃ʒ conſtituere: eam eſſe definitionẽ hominis. Igitur in propoſitionibus his: concluſio non vi aut potentia (nam hoc rectum eſſet) ſed actu poſita collocataq̃ʒ eſt. ¶ Dehinc perinde faciunt: qui demonſtrando finitionem: finitionem finitionis: propoſitionum loco ſumunt: ac ſi ratiocinando finem ratiocinationis loco aſſumptionis adhiberent. Quemadmodum ergo quoties ratiocinamur: nõ ſumimus quid ſit ratiocinatio. Ita quoties demõſtranda finitio eſt: admonendi non ſumus quid ſit finitio: ſed neceſſe ante eſt: vtrũq̃ʒ ⁊ quid ratiocinatio ſyllogiſmuſue ſit: ⁊ quid finitio perſpectiſſimũ habuiſſe. Vnde ⁊ nobis facillime in offenſiſſimeq̃ʒ ſimulatq̃ʒ velimus: accurrant: ⁊ alios qui addubitarent: docere ac perſuadere poſſimus. In demonſtrationeʒ certe: vt partes ſumptaue cooptari non debent.

¶ Neq̃ʒ a contrarijs: neq̃ʒ per inductionem probari finitionem. Cap. VIII.

DIcat aliquis: ſi hoc modo nõ lʒ licebit alio. i. affictione ſubiectioneq̃ʒ: affectiõe hoc loco ẽ per hypotheticũ ſyllogiſmũ ſiue cõditionalẽ hoc more. Si definitio mali eſt diuiſilitas. Fingatur enim diuiſilitatẽ eſſe definitionẽ mali: contraria definitio contrarij fiunt. Ergo definitio boni indiuiſilitas dicet̃. ¶ Sed nõne vides: q ita faciũt arceſcere q̃ſtionem a capite. i. ad demonſtrãdã finitionem ſumere finitionem aliam: q̃ non ſit minus dubia: q̃ʒ q̃ demonſtranda ſit. Nam contraria ea: que diuerſa dicuntur: vt bonũ malum: celeritas: tarditas: tantũdem euidẽtie ignorationiſq̃ʒ habent. Conſtatq̃ʒ ſi quis definitionẽ mali explicare voluerit: eodẽ modo ſumpturum eum definitioneʒ boni: hoc aũt aliud non eſt: q̃ʒ inuicẽ probari ⁊ demonſtrationes reciprocas: et obambulatorias cõmitti. Preterea cuʒ multa ſint: quibus nullum contrarium e regione occurrat: quonãmodo finiẽdis his: ratio hec poterit ſufficere. ¶ Forte credat quiſpiã fines per inductionẽ ꝓbari: ⁊ hercule dici nõ poteſt. Cum inductio ex ſingularibus exiſtat. Nulla definitio ſingularium ẽ. inductio aliud de alio p̄dicat. Definitio in complexu non eſt.

Definitio ĩ complexu ñ eſt.

¶ In vniuerſuʒ finitionẽ demr̃ari nõ poſſe. Cap. IX.

QVis ergo modus finitionis demonſtrãde fuerit. Nimirum digito: auribus: cõſpectu: demuʒ ſenſu aliquo vſurpari aut tangi non põt. Alioquin ſcio hoc de nobis q̃ri: ecquid aliqua ratio ſit demonſtrandi finitiones? Et videtur nulla: q2 neceſſe eſt: eum qui debet ſcire: quid ſit hõ: aut quid vis aliud: pro certo habeat: hominẽ eẽ. Nã id quod non ẽ: nemo põt ſcire quid ſit. Nam quid nomen Hircocerui ſignificet: ſcire quidẽ multi poſſunt. Sed quid ſit hircoceruus nemo: ſi id ignorat an ſit. Ergo ſi demonſtrari poſſet qđ quicq̃ʒ ſit ſimul demõſtraretur: ꝙ eẽt. Hoc videtur impoſſibile: quia vnius rei vna ẽ demonſtratio. Porro aliud ẽ ſcire homineʒ eſſe: aliud quid ſit homo. Huius definitio. Illius demonſtratio ẽ. Deum eſſe ⁊ prouidentiã eſſe demõſtramus: quid ſit deus: quid ꝓuidentia definimus. Qui ergo poteſt: qui definit definitionẽ ſyllogiſmo excipe. ¶ Atq̃ʒ hoc obſeruari in oĩbus artibus videtur. He ſeorſum: quid ſit res: deſcribũt: ſeorſum demonſtrãt. vt ſint: quom vero id demonſtrant: primuʒ: quid res ſignificet: ſumunt pro cõperto. Igitur añq̃ʒ trianguluʒ probes eſſe: quem tribus lineis cõſtituas directis: neceſſe ẽ intelligas appellatione trianguli venire areaʒ trib⁹ directis lineis cõp̄henſaʒ. Propterea ꝙ agnitionis in omni exquiſitione caput origoq̃ʒ ẽ. qđ ſignificet. Ita efficit̃ vt demonſtratio vna in plures euadat. Qui eniʒ qđ rei eſſe ſit: demonſtrat: ſimul ⁊ eẽ rẽ confirmat. Qui autẽ definit. nihil affert: q̃ʒobrẽ neceſſe ſit: id eſſe qđ definit. Proinde qui finit circulũ hoc modo. Circulus ẽ figura plana quem linea vna circũcurrens amplectitur: non demonſtrat circulũ eẽ. Nulla enim cauſa in definitione ea ẽ que vt circulus ſit: efficere videatur. Sed ne ratio quidẽ aliqua continet̃: quot ea definitio circuli ſit habẽda: poſſet quis definitionẽ illam eris ⁊ fibule ipſius credere: q2 nulla vis cõparet: quia circuli potiſſimum definitio ſit: ſed hoc extrinſecus petitur. ¶ Si ergo nõ demõſtrat rẽ eſſe: qui quid rei eſſe ẽ: demõſtrat: definitio: quid ſit: demõſtrare nõ poterit: ſed quid nomẽ indicet tm̃. Ita fiet vt rerum: q̃ non ſunt afferri definitio poſſit. Nã ⁊ Hippocentaurus aliquid ſignificat. Deinde omnis vboꝝ explicatio notatione: ideſt qua de cauſa queq̃ʒ res ita ſit nominata: quã etymologiã appellãt: vt hoĩem vocari: q2 ſit ex humo coalitus: ⁊ aquã quia ſit id a qua viuimus. demũ omnis noſtra cõmentatio: cõfabulatione definitio diceret̃. Ipſa quoq̃ʒ ilias Homeri definitio

finitio vna videri poſſet. Cũ dico iliada nõ ipſuʒ nomẽ intelligo: ſed ſubiectã nomini poeſim. Item illud. Sed vos qui tãdẽ quibus aut veniſtis ab oris? Et illud. Venimus huc iuſſi. Et illud. Dic mihi muſa virũ. Et illđ. Nos troia antiqua veſtre de⁹ applicat vrbi. Hoꝝ diuʒ fere vna vis eſt. Tãtũ hic iterrogat. Ille reſpõdet. Hic prefatur. Ille adnarrat. Res tota perridicula. ¶ Naʒ preter id qđ nõ oĩs oratio: que qđ nomine deſignat̃: exponit definitio ẽ: nec illud quoq̃ʒ definitio explicat: definitionẽ neceſſario cũ nomine equali eſſe potentia. Si eniʒ hoc ſit: tum rebus nomina nõ arbitratu inſtitutio neq̃ʒ hominũ: ſed natura eẽnt impoſita. Nec agnominationes omonymieue fierẽt: ideſt ad res diſſimiles ſimilia verba accõmodari nõ poſſent. ¶ Ex his liquet: neq̃ʒ eandẽ rem videri eſſe definitionẽ ⁊ ſyllogiſmum: neq̃ʒ eius rei ſyllogiſmum poſſe conſtitui: quoius definitio teneatur. Dictum ⁊ illud ẽ: per definitionẽ neq̃ʒ vt ſit res: neq̃ʒ vt eius rei definitio ſit: cognoſci.

¶ Quantũ aliquid valet ad demonſtrandũ rem eẽ: tantum valet ad demonſtranduʒ quid ſit res. Itẽ demonſtratione non ſciri finitionẽ: ſed innoteſcere. Cap. X.

QVoniam vero hec diſputãdi cauſa potius: q̃ʒ decernẽdi ſñia diſſeruimus: nũc quid hoꝝ recte: quid perperã dictũ ſit. ⁊ queadmoduʒ demõſtratio effici d̃finitio poſſit extimabim⁹ Sʒ accerſenda res altius ẽ. Sicut ergo quom tenem⁹ rem eſſe: aliquãdo q̃rimus: q̃ʒobrem ſit: aliquando nõ querimus: q2 protinus: quã didicimus rẽ eſſe: quot ita eſſet: perſpicuũ nobis fuit: nec retrorſuʒ ꝯtingit: vt p̃us quiſq̃ʒ: q̃ʒobrẽ ſit: q̃ʒ ꝙ ſit: cognoſcat. Ita nũq̃ʒ q̃rimus quid ſit res: niſi nobis eſſe rem conſtet. Quid eniʒ ſtultius ineptiuſue: q̃ʒ definitionẽ eaꝝ reruʒ velle ſcrutari: quas ſint: nõ ſint neſcias? Ergo neceſſe nõ ẽ definitione oſtẽdi rẽ eẽ: quãdoquidẽ p̃ſumi ⁊ conſtare id oportet: anteq̃ʒ ad definitionẽ accedas. Et queadmodũ qui reʒ demõſtrat: qđ ẽ: ſimul ⁊ quot ita ſit: inuenit. Nam demonſtrationes a cauſis ducũtur. Ita ſepenumero fit vt in demonſtratione: que docet reʒ eſſe: definitio ⁊ qđ ſit eſſe rei eluceat. Quod quidem: qua ratione: ⁊ quando contingat: repetendum ab initio eſt. ¶ Eſſe rem cõcludimus in demonſtrando multis modis: interim ex accidentium momentis: que ab rei ſubſtantia longe ſunt poſita: interim ex aliquo: quod in re cõtineatur: vt ps. Deos eſſe ꝓbat Chryſippus: quia viſuntur altaria. Id ab accidentibus trahitur. Stoici deos aſſerunt eſſe: q2 mortalibus ſuppetias plurimas afferunt: futura vaticinantur: celeſtes globos innumerabilibus ſeculis cõmouent. Hec a re ſumpta demõſtratio eſt. Porro: que adſunt in re: alia propius: alia remotius ſunt iũcta: qđ quidem exemplis iiſdem inſtruitur. Accidentia: per q̃ tantũ docemur rem eſſe: nihil afferunt ad naturam ⁊ definitionem rei cognoſcendam. Quando ⁊ eſſe rem egre ac exiliter demonſtrant. Nam cognitio accidẽtiũ tranſlaticia eſt: nec habet quicq̃ʒ annexũ qđ cogat. At ex his que propria ſunt: ⁊ ab rei natura dependent: ad definitionem ⁊ rationẽ eſſentie facilius venitur. Quantum igitur efficacie habent res ad probandum rẽ eſſe: tantum habent ad confirmandum ⁊ demonſtrandum quid ſit. Id hoc modo explicabitur. ¶ Propoſita queſtio ſit: ecquid deficiat luna? Quicunq̃ʒ docet deficere: propterea qđ luna: quo modo ad plenitudinem orbis ſui peruenit vmbra non iaceat: ab accidẽte diluit queſtionem. Nec quicq̃ʒ cõmunit vnde poſſit intelligi defectus lune quid ſit. Qui vero demonſtrat: eo ꝙ lumẽ eius in plenilunio interuẽtu terre occulit̃: is egregie ac ꝓprie oſtẽdit lunã deficere: atq̃ʒ obiter occaſionem vberem p̃ſtat: vti: ſciatur quid ſit defectus lune: quia verã cauſam miri huius nãciſcitur. Cauſa vero definitio: ⁊ ꝙ ſit rei eſſe: ẽ. Itaq̃ʒ in hoc genere ſimul ⁊ ratio eẽntie: ⁊ quãobrẽ ſit cõſpicitur. Quid ẽ defectus? Occultatio luminis ob interpoſitũ terre? Cauſa ergo defectus occultatio ẽ. Quid eſt tonitruũ. Reſtinctio flãme quã nubiũ conflictus excuſſit. Definitiones has cõmuta in q̃ões: ⁊ cauſas quãobrẽ vtrũq̃ʒ ſit: afferes. Q̃ʒobrem eſt defectus? ꝓpter occultationẽ ex obiectu terre ortã. Q̃ʒobreʒ tonitrus? propter reſtinctionẽ ignis in nube. ¶ Ex his q̃ dicta ſunt patet: q̃ʒuis definitio: ⁊ id quod rei eſſe eſt demonſtratione addici non poſſit. Tamen fieri: vt in his q̃ per cauſas ſuas monſtrantur: per demonſtrationem definitio eorum innoteat.

Anũ nõ vĩ expſiſſe Verſi. latie: qđ ĩ grece voluiſſe vñr The. ⁊ Ariſ. nõ. n. in his: q̃ inſunt ĩ alio veꝝ ẽ id: qđ mõ dc̃latũ eſt: ob id tm̃: q2 mediuʒ in his hẽat: qđ cã ẽ cõcl'onis ⁊ res ſʒ ẽt qa mediũ id aliud ẽ: ⁊ cã illa nõ ẽ eadẽ illi rei: q̃ dm̃rat: ⁊ cui⁹ q̃rit̃ d̃finitio: ſicuti ĩ teruẽt⁹ terre eclipſis qdẽ ẽ cã: nõ tm̃ ẽ illud idem qđ eclypſis. ĩ d̃finitiõe vero eorũ q̃ ĩ alio nõ iſũt: ſʒ per ſe ſũt: nihil hʒ: qđ ipſis idem nõ ſit: ſic hoĩs d̃finitio ⁊ hõ eadeʒ res ꝓrſus ẽ. ⁊ ob id hec ipſa dm̃rari non p̃nt ꝙ ſint: nec q̃ʒobreʒ ſint: nec ꝑ demſonẽ eorũ d̃finitio innoteſcere p̃t. imo ſi aliqd demr̃are voluerim⁹: his q̃ p ſe ſũt ineſſe: p cõp d̃finitionẽ eã rõnẽ peterẽ id qđ ĩ pncipio q̃rit̃ aſſerũt greci expoſitores: maxieq̃ʒ Alc. q̃ qdẽ ola maxie aduerſantur illis quolũt d̃finitionẽ ſubiti mediũ eẽ ĩ potiſſima demõſtratione. ergo ait Themi. gre. καὶ ἄλλο ἐστὶ τούτων τὸ μέσον τε καὶ τὸ αἴτιον τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ πράγματος, hoc ẽ: ⁊ aliud in his mediũ ipſʒ ẽ: cãq̃ʒ cõcluſiõis ⁊ rei. deĩde ſubdit. at ea que per ſe ſunt ⁊c̃. οὐ γὰρ εἶναι αἴτιον ἄλλο ἐστὶν ἐφ᾽ ἁπάντων. hoc ẽ: q2 non repit̃ hoc i oĩbus vt cãʒ aliã hẽant: q̃uiuſmodi ſunt ſua ſingulis ſcijs ſubta. ⁊ idẽ repetit inferius: vbi ait deum eſſe ⁊ quid ſit deus ſumit Philoſoph⁹. ait. n. οὐ γὰρ ἔστι λαβεῖν αἴτιον ἕτερον. hoc ẽ: neq̃ʒ. n. cauſaʒ alterã afferre eſt.

¶ Que cauſam non habent: eoruʒ finitionem non innoteſcere per demonſtrationem. Cap. XI.

ILlud ſane neceſſariũ ẽ recipere: hoc qđ modo diximus: nõ eſſe paſſim definiendis omnibus verum. Sed tamen his: que inſunt in alio: vt defectus: vt tonitrus. Sola enim hec in demonſtrationem vocantur: eo qđ medium in his quoddam habetur: qđ cauſa eſt: ⁊ concluſionis ⁊ rei. At q̃ per ſe ſunt: nec in alio inſunt: in his eadem ratio obſeruari nõ poteſt: q2 cauſam ſuperiorem non habent per quã monſtrentur: quoiuſmodi ſunt ſua ſcientijs ſingulis ſubiecta. Que tum vt ſint: tum quid ſint certum ⁊ conſtitutum eſſe neceſſe eſt. Nec alio mõ cognoſcibiliora euadunt: q̃ʒ aut indictione: aut fide aliqua: aut ꝑiculo: demonſtratione non euadunt. Quo modo ipſa ſint principia demonſtrandi: qđ quidem omnes ſcientie cuſtodiunt: vnitatem eſſe: ⁊ quid vnitas ſit: conſtituit arithmeticus: non demonſtrat deũ eſſe: ⁊ qđ ſit deus ſumit: Ph's demonſtrare non poteſt: q2 cauſam: qđ dij ſint afferre non eſt. Nam cõſulere eos rebus humanis: ⁊ mouere ſe perpetuo agitatu: q̃ʒq̃ʒ ex momẽtis his ſubſtãtia eorum percipitur: q2 naturam diuinam attingunt. Nõ tamẽ ſunt cauſe: quot ſint: nec qđ ſint dij. Ac forte cõſtitui deſcriptio quedã ex talibus poſſit. Hoc modo deus ẽ: animal ſempiternũ humano generi beneficum: definitio nõ poſſit: niſi cõcedẽdũ ſit cauſam eſſe aliquã quãobrem ſint dij. Nam quod rei eẽ eſt: origo ⁊ cã intelligitur: quãobrem id: quod definitur: ſit.

¶ Tres eſſe ſpecies finitionum. Cap. XII.

DEfinitio multifaria ẽ. Alia exponit: qđ ſignificet nomen: q̃ ne definitio quidẽ appellari digna: ſʒ interpretamentũ potius quoddã vocis: q̃ efferatur. Plerũq̃ʒ eniʒ fit vt qui definitionis hoc genus audiũt: neq̃ʒ ſit ne res: neq̃ʒ vnde nã ſit nouerint. Nam vacuum quid indicet: ſcimus. Sit non ſit: aut quãobrẽ ſit poſſitue eſſe: aſſignare non poſſumus. Alia definitio rẽ quidẽ cõmonſtrat eſſe: ſʒ quãobrẽ ſit: nõ cõmõſtrat. Quoiuſmodi ea ẽ: lunã deficere: ẽ lunaʒ nõ collucere plenilunijs. Atq̃ʒ hec oratio: q̃ʒq̃ʒ aliquid deſignat nihil tamẽ ad ſciẽtiã demonſtrat. Alia definitio ſimul vtrũq̃ʒ cõplectitur. Nam ⁊ vt ſit res: ⁊ cauſaʒ qđ ita ſit cõtinet. Hec definitio ſola minimo minus demõſtratio ẽ. Nã id qđ rebus eſſe eſt a demonſtratione demutat ſolo flexu. Eadẽ oratio paucis mutatis in demonſtrationem ⁊ definitionẽ effingitur. In demõſtrationẽ hoc modo. Vbi flãma reſtinguitur tonat. In nube flãma reſtinguitur. In nube igitur tonat. Nã ſermo in prima figura continuus texitur. In definitionẽ hoc modo. Tonitruũ ẽ reſtinctio ignis in nube. ¶ Tertiũ

genus definitionis eius ē:que cauſam aliā vnde ſit habet:eoqꝫ in concluſionem demonſtrationis poteſt ꝯferri. Ut tonitruū ē eliſus in nube ſonitus. Quarta forma definitionis eoꝝ ē:que prima imediata ſunt. Atqꝫ hec a demonſtratione nō differt ſolo ſitu: qꝛ ad cauſam ſuperiorem nō refertur. Nulla eniꝫ cauſa primis imediatiſqꝫ ē. Neqꝫ concluſio item demonſtrationis dici hec poteſt:ſed principiū potius ⁊ theſis: ſiue propoſitū qōdam eſſentie:quod demōſtrari nulla vi poſſit. ¶ Dempto igitur primo:tres modi relinquunt̄ finitionis. Primus is de quo ante mox diximus : qui ad id qō rei eē eſt pertinet:nec demonſtrari poteſt. Alter eius q̄ a demonſtratiōe poſitu caſuqꝫ ſolo euariat. Tertius eius: que demōſtrationis cōcluſio ē. Oratio [a] certe illa q̄ ſolam cauſam:q̄ꝫobrem:cōtinet:qualis hec. Ira ē libido repuniendi. Tonitruū ē reſtinctio igniuꝫ in nube:imediata eſt nec demonſtrari vſq̄ꝫ poteſt.

¶ Quatuor cauſas eē poſſe media ð̄mr̄andi. Ca. XIII.

Ex his que retulimus:propalā ē:nullam finitionem demōſtrari cōtingere. Nam ſole ille differūt a demōſtratione poſitu:q̄ cauſam rei quod ita ſit edocent. Atqꝫ he ad ſciētiam ſole appoſite videnť. ¶ Quatuor autē numero ponimus genera cauſarum. Primū/ſubſtātie rationē. Secūdū/rem ſubiectā:quā materiā vocamus. Tertium/id vnde initium motus. Quartū/quoius gratia quippiā ſit. Oēs he in demōſtrationibus:q̄ꝫobrē:ſpectantur ⁊ medij termini ſunt. Ac ratio quidē ſubſtātie.i. quod rei eſſe ē:quēadmodum in demonſtrationeꝫ veniret: ſupra tanq̄ꝫ ꝓoccupationeꝫ docuimus. Materia quoqꝫ reddita ē. Hec in ſyllogiſmo regionē mediā maxime obtinet:ꝓpterea ꝙ in demonſtratione omni:materia [b] ſyllogiſmi videť medius eē terminus. Nā medius terminus duas illas propoſitiones ꝯſarcinat:in quibus ꝯſtituta demōſtratio ē. Porro ſepe accidit:vt materia ea que ꝓpria ſit allata:queſtio:q̄ꝫobrē:ceſſet. Q̄ꝫobrē animaliuꝫ corpora conſumantur? qꝛ cōtrarijs conſtant. Redditur ⁊ ꝓmuꝫ mouens:q̄ꝫobrem mūdus viſenda pulchritudine ē? qꝛ Deus opifex:hic id a quo ortū motus habet cā ⁊ medium eſt. Q̄ꝫobrem Socrates vxorem ducēdā rebať? vt liberos haberemus. Quāobrē fabricatus eſt mundū deus? qꝛ bonus erat. Hec finis:⁊ cā quoius grā ē.

¶ Idē effectus ꝑ plures cauſas mōſtrať. Cap. XIIII.

Tractatio autēꝫ ⁊ cōſtitutio medij atqꝫ cauſe nō eodēꝫ modo in omnibus habet:ſꝫ aliud priore ordie q̄ꝫ effectus eſt:vt mouens: aliud poſterius:vt fines:⁊ ea quorū gratia res queqꝫ ⁊ efficiūtur ⁊ ſunt:aliud ſimul:vt definitio ⁊ qō rei eē ē. ¶ Nihil v̄o prohibet:quin idem ⁊ gratia melioris note ⁊ ex vſu materie ſit. Uerbi gratia: quāobrem de laterna egreditur lumen:quia neceſſe ē:vt id quod foraminulentum ē : ⁊ ampliuſculos habet meatus : quale cornu laterne videtur:peruium lumini ſit:vt ſubtiliori graciliorīqꝫ. Hec neceſſitas materie ē. Huic coniuncta ⁊ ratio boni pulchriqꝫ:ne qui noctu procedunt ad aliqua offenſent. Idem ſed clarius in corpore celeſti apparet. Nam ⁊ conuertitur in orbem neceſſario:qꝛ nec graue eſt:nec leue. Et gratia aliquoius: vt q̄ꝫ proxime poſſunt:imitatione:accedant ad deuꝫ. Plurimis adeo nature operibus:⁊ neceſſitas:⁊ finis ineſt. Patet hoc in dentibus: quorum primores acuti ſunt:tū ꝙ ex oſſe gignuntur tenuiore:tum gratia finis : vt cibo ſecando dirimendoqꝫ habiles ſint. Contra maxillares lati ⁊ quod ex pinguiore materia exiſtunt:⁊ vt in attritū molendo ⁊ ſubigendo ſufficiant. Tonitruū quoqꝫ duplici cauſa fit:⁊ ꝙ ignis reſtinctus neceſſario ſtridet perſonatqꝫ:⁊ cōminationis terriculamētiqꝫ gratia:vt ſontibus:qui in tartaro ſunt:formidinem afferat:quemadmodū Pythagorici cōminiſcuntur. ¶ Dehinc duplex cuiuſqꝫ natura eſt:vna que ad formam refertur: ⁊ hec cum fine ipſo eadem eſt. Forma oculi eſt videre: idem eſt finis ad quē iuncti ſunt aialibus oculi. Auriū audire:idē ē finis ad quē date ſunt aures. Alia q̄ ad mām: neceſſitatemqꝫ. In inſtitutione auſcultatoria de natura quemadmoduꝫ materia eſſe neceſſitas videtur:diſputatum nobis abunde ē. Ea ex fictione ſubiectioneqꝫ nō abſolute neceſſitas dicitur : hoc modo. Si futuri ſunt oculi:materiā talē adeſſe neceſſe ē. Si dentes talē. Hec igitur neceſſitas:in rebus nature omnibus habeť inſita:qꝛ materia quoqꝫ oibus addita ē. Itē actus impetuſue:qui ob materiā ſingulis corporibus ſui debenť: eodē genere neceſſarij ſunt:nec abiūgi poſſunt ab his: quorū eſſe vidētur actus:vt terra in mediū locū mūdi ad pares angulos fertur:qꝛ grauis. Cōtra ignis in celeſtē locū rectis lineis ſubuolat:qꝛ leuis. Nec igiť preter naturā extraue : neqꝫ violēter coniuncta rebus neceſſitas ē:ſed ſuopte quibuſqꝫ nutu ingenioqꝫ: ⁊ vt ita loquar:ſponte nature. Uidetur enim de ſubſtātia ipſa: ⁊ naturali quoiuſqꝫ tēperatura euenire. Uiolenta ꝟo preter nām:ꝑterqꝫ nutū extrinſecus afferūtur. ¶ Molitur aūt natura quicquid moliť. fere dixerim aliquoius gratia. Moliť inq̄ꝫ: qꝛ gratia finis molitur:q aut bonus ſit:aut bonus eē videať. A fortuna temere oīa nihil prouenit aliquoius gratia:etiam ſi in rebus illis cōſiſtat:que aliquoius gratia inite inſtituteqꝫ fuerint. tūc eniꝫ qd cōmiſſum fortuito diciť:quoties aliter atqꝫ cogitatum ē cecidit. Putearius fodiēs offendit aurū: ſed non propterea fodiebat vt aurum offenderet:ſꝫ vt eſtuarium faceret. Proceſſit alius ad balneas:debitorē inuenit:recepit argētum:non tamē egreſſus ē vt pecuniam referret. Pleraqꝫ etiam ex his:que per artē ⁊ intelligētiam fierēt:caſu interim fortunaqꝫ prodeunt. Reſtitutus quis valitudini:eſt:potu frigide:quā tñ nō ad valitudinē:ſed voluptatis gratia ſumpſerit. Eodēꝫ modo caſu defenſa nauis a naufragio ē:ꝙ eam tempeſtas aliqua ſtationi tute applicuit. Domus certe aut lectica effingi caſu nō poteſt. Sꝫ ne omnes quoqꝫ artes fortuna eque participāt. Alie ꝑcius:alie amplius. plurimū v̄o q̄ ꝯiectura ꝯtinētur:⁊ ſūt opinabiles. Atqꝫ hꝫ plura fortaſſe ſunt:q̄ꝫ p̄ſens cōſideratio poſtulabat.

Duplex cuiuſqꝫ nā ēvnā q̄ ad formam referť : aliaq̄ ad mām. id ſcdo phy. lib. capi. vltimo.

¶ Quēadmodū effect⁹ coeui cū cā demr̄enť. Cap. XV.

Semper autē cauſa ea : que forma ⁊ eſſentie ratio ē: quā magna ex parte pro medio accipi in ſyllogiſmo diximus equeua rebus eſt: quaruꝫ ē forma: ſeu ille iā ſint:ſeu gignantur futureue ſint: his que iam ſunt heret indiuidua. In his que gignuntur:gignitur:cum his que exoleuerunt exoleuit:in his que futura ſunt:futura etiam ipſa ē. Quāobrē defecit luna pridie? quia terra inter ſolem ⁊ lunam extitit media. Quamobrem deficiet poſtridie? quia exiſtet media. Quāobrem ð̄ficit modo? quia exiſtit media. Igiť in his cauſe cum effectis ſuis inuicem reſpondent: ⁊ quaſi pedem pariter ponunt:vnde ⁊ reciprocantur.

¶ Quemadmodum effectus non coeui cauſam demonſtrent. Cap. XVI.

In his v̄o: que ſimul nō habenť: ſed cauſe temporib⁹ ꝑeunt:quales parte plurima ſunt agētes: vt Sardas aggreſſi bello: quod cōtra Medos

dos

dos ſuſceptū eſt cauſam dederet:⁊ raptores Helene:vt Ilium euerteretur:in his inquam : nec reſponſus ille: nec regreſſus ſeruatur:neqꝫ eadē neceſſitas demōſtrationis deſcēdētibus atqꝫ aſcēdētibus perpetua eſt: ſed ſi ceptum a cauſa ſit:concluſioni neceſſitas non afferť: ſi ab euentis affertur. Domus eſt:oportet igitur haberi parietes. Parietes ſunt:oportet igitur fundamenta eſſe iacta. Agamus retro fundamēta:ſunt igitur ⁊ parietes. Parietes ſunt:igitur ⁊ domus:non ſequitur.

¶ Quemadmodum cum hoc poſt hoc oritur:continuatio hec accipienda ſit. Cap. XVII.

Sed hoc mirum cuipiā ilico ſit. Nā ſi quod factū prius eſt:cauſa eius nō dicitur:quod poſterius factū ē: quomodo id cōtinuāde generationis cauſa fuerit? ideſt ne ſucciſſiuus rerū ortus interpolari vnq̄ꝫ habeat. An tempus propterea quod cōtinenti ſerie ē:videri facit res:que modo fiant:contineri cum factis? Nam omnis generatio in tēpore abſoluitur. eſſe quicq̄ꝫ generatum ⁊ factuꝫ:generationis cōſūmatio finiſqꝫ ē : vt punctus linee. Ergo quemadmodum linea inter puncta dirimitur:neqꝫ preterea cū parte que conſequitur:continua eſt:ita ſi factum quicq̄ꝫ eē ⁊ generatum notaueris:neceſſe erit generatio inſequēs attineri non poſſit cum priore. Nam generatum eē aliquid in confinio temporis:⁊ momento cōtingit. Tempus ex momētis nō conſtat:neqꝫ generatio ex his:que quod (cū prefatione dixeriꝫ venie) ſub hoc nomine:generatum eſſe:intelliguntur. Sed hec ab iſtituto noſtro aliena ſunt:diligentiuſqꝫ de his in libris de motu egimus. Illud manifeſtū ē in his:que plerūqꝫ eueniūt: ab effectis:ad cauſas:⁊ a poſterioribus ad p̄ora neceſſariū recurſum videri. Si eniꝫ generatio eēt cōtinua:iter effectum ⁊ cauſaꝫ:ſiue iter poſterius ⁊ prius:media cā interueniret. Nūc ꝙ acceptio terminorū cōtinua nō ē: ad imediata procumbit ⁊ ceſſat. Si domus ſit:⁊ parietes. Si parietes:fundamenta. Si fundamenta:cementum ⁊ lapides. Inter hos terminos nihil intercidit.

Sexto phy. lib.

¶ Quando demonſtrationes reciproce:circulareſqꝫ:ſingulareſqꝫ locum habeant. Cap. XVIII.

Uerum quom aliqua huiuſmodi habeantur:que ſe circuitu quodam inuicem generent:in his ⁊ demōſtratio ob ambulatoria locum habebit: quoniam hec in totum reciprocant:ſibiqꝫ modo cauſe:modo effecta vicibus ſunt:ita in argumentādo robur ⁊ felicitas par:ſiue ab initio:ſiue a ſūma auſpicium capias. Terra imbri madida halat vapores: hos vi caloris efferri neceſſe eſt. Ex his nubem cogi oportet:hac coacta imbrificataqꝫ denuo madeſcit terra. Hoc autem eſt id a quo ſumptum exordiuꝫ eſt. Res ergo in orbem deducitur. Uno aliquo poſito aliud oritur:quo orto ſubinde aliud naſcitur:quo nato: iterum ad originem reſilitur.

¶ Effecta que maiore ex parte eueniāt:probari per media eiuſdem generis. Cap. XIX.

Sane habitus hic maxime cernitur in his:que perpetuo ac neceſſario generanť. In q̄bus eniꝫ neceſſarius ē circularis motus:i his ⁊ demōſtratio circularis neceſſaria ē:i his ꝟo:q̄ fere:ac ꝓpēſius euadūt:directa rōcinatio ē. Nec ab vtralibet parte initiitur:vt dictum eſt:ſed a cōſequētibus tm̄. Atqꝫ in his media quoqꝫ ipſa ex eodē generꝭ ꝯiuga ⁊ quaſi popularia adhibere oportet:ideſt q̄ plurimū fieri ſoleant:⁊ poſſibilia non neceſſaria ſint.

¶ Quemadmodum finitio indiuidue ſpeciei inueſtigāda ſit. Cap. XX.

Sed redeundum vnde abſceſſimus. Quum definitio demonſtratione confirmari nō poſſit:per demonſtrationeꝫ reddi euidēs poſſit : inueniēda nobis aliqua rō eſt:qua venari eā veſtigareqꝫ facile ſit. Ex his q̄ in eo: quod rei eſſe ē:adſunt cōmunia: quedam extenduntur vltra genus nature eius:q̄ ſumitur finienda:quedam citra cōſiſtūt. Ineſt ternario aliqd eē. Eſt eni numerus. Ineſt imparitas:ſꝫ ipſuꝫ eē ſupra ē:q̄ꝫ numerus ⁊ q̄ꝫ natura ternarij. Nam ⁊ alie res dicunť eſſe : que numeri nō ſunt. Imparitas citra ē: qꝛ tm̄ ad naturā numeri ꝑtinet. Adeſt quinario:adeſt ſeptēnario:adeſt nonario: ⁊ ceteris eius forme:q̄bus omnibus numer⁹ ineſt cōmunis. Reponere igitur ac reſiligere p̄dicata tot oportet:quot iuncta nō excedāt id quod finire volumus: ēt ſi ſeorſum ſingula in plus valeāt. Ineſt ternario numerus:ineſt imparitas:ineſt vt primus impariuꝫ ſit:atqꝫ hoc bifariam:⁊ ꝙ eum numerus alius non metitur:⁊ ꝙ in numeros alios referri aut reſolui nō pōt. Hec igitur definitio ternarij ē. Numerus impar ꝓmus incōpoſituſqꝫ dupliciter. ¶ Harum conditionum prior omni numero impari promiſcua eſt. Poſterior binario. Propria vtraqꝫ nulli extra q̄ꝫ ternario. Quā v̄o hic ſit finis ternario liquebit. ſi conſtitutum ſit definitionem ineſſe rei:quoius eſt neceſſario:⁊ ſoli:quorū vtrūqꝫ certiſſimū ē. Neceſſario:qꝛ quecūqꝫ in definitione ſunt:in ſubſtantia predicātur. que in ſubſtantia predicantur: vniuerſalia ⁊ neceſſaria ſint neceſſe ē. Soli:nam da nō ſoli:erit ergo genus:⁊ inerit pluribus. Sed cedo qb⁹ definitio inerit ternarij:que nō ſint ternarij? Ergo huiuſmodi oratio definitio ē:⁊ quod eſt eē rei ſignificat. Eodem collectu definitio hominis ſarcitur:animal rōnale mortale:vel animal bipes inceſſile. Atqꝫ hic modus finiendis indiuiduis ſpeciebus cuſtodiri debet.

¶ Quēadmodū definitio geneꝝ īueſtigāda ſit. C. XXI.

Generibus autem his:que in ſpecies alias ſoluuntur: ſparguntur qꝫ: definiendis:via hec ſeruabitur. Primum ſumende ſunt omnes eius generis ſpecies indiuidue: vt numeri ternarius:binarius cetere forme. Fingamus eniꝫ has eē vltimas ſpecies numeri:vel quauis alia. Item omnis ſpecies linee que ſint recta circūflens linea. Omnes ſpecies anguli que ſint acutus retuſus directus. Deinde harum ſpecierum definitiones promēde: vt paulo ante precepimus. Tum ſumenda legendaqꝫ omnia: que ſint ſpeciebus his que definiantur:cōmunia. Quid eſt linea recta? Longitudo citra latitudinem:quoius puncta media non prominent ab extremis. Quid eſt linea circūducta? Longitudo citra latitudinem: ad quoius ſūmum linee omnes a centro ducte ſunt pares. Quid eſt linea obliqua? Longitudo citra latitudinem flexuoſa. In omnibus itaqꝫ finitionibus linearum: longitudo citra latitudinem vt quiddā cōmune ponitur. Hoc reponendum:deinde redeundum ad lineam: ⁊ in quo ex decem principijs ſit:querendum:⁊ quoniaꝫ in quātitatis genere eſt. Hoc ſumendum:⁊ cum illo communi:quod in definitionibus omnium ſpecierum comperimus:iungendū:ita definitio linee tota hec fuerit. Linea eſt quantitas citra latitudinem longa. Nā [a] genus ſummum cum his que omnibus ſpeciebus cōmuniter inſunt:definitionem generis citerioris cōſtituit. Ea. n. cōmunia ſumenda: q̄ ſupra nō ſint: q̄ꝫ genus quod de

Them̄.

[a] Extreme ꝑtis iſti⁹ cap. greca v̄ba a latīs nō nihil videnť diuerſa:ſic eniꝫ ait. ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων λόγος, τίνι τούτων ἐπάγοιτο ἂν ζοῖον ὀργή, hoc ē: at oīo illa cām cōtinēs:ad quem horū reducemus? qualis h̄ rē. ⁊ deinde ſubdit. τάχα καὶ οὖν αὐτοὶ ἄμεσοί τε, καὶ ἀναπόδεικτοι, hoc ē forſitā igiť ⁊ hec imediata ē: ⁊ que demr̄ari nuſq̄ꝫ poſſit.

[b] ¶ Medius terminus vł materia ſyllogiſmi.

[a] Hic ſūt aliquātulū greca v̄ba diuerſa a latīa iter ꝑtatiōe:ſic. n. ait Themiſt. ἔστι γὰρ δὴ τὰ τοῦ γένους ὅσα κοινά ἐστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῶν ὑπ᾽ αὐτὸ ἀτόμων εἰδῶν, hoc ē:ꝑ gen⁹ eni inſūt cōia oia:q̄ in definitiōib⁹ indiuiduaꝝ ſp̄erum inſunt gñi ſuppoſitarum.

finitur: ⁊ quia ſupra non ſunt: ſoli generi propriū quiddam efficiunt. nam genus ex ſpeciebus ſuis conſtat: ⁊ quemadmodum genera per ſuas ſpecies ſunt: ᵃ ita q̄ generi inſunt: per ſpecies ineſſe putādum eſt. ¶ Principia ergo definiendi finitiones ſpecierum ſimplicium ſunt. Simplices audio indiuiduas. Id enim quod ſimplex eſt: vbiqꝫ rationem principij obtinet. Et hic definitioni generū modus: quoties in definitionibus ſpecierum aliquid continetur cōmune. Quoties vō nihil cōtinetur cōmune: tum ſcire oportet ſpecies illas ſub vno genere comprehēdi non poſſe. Cauſa exēpli. Quid eſt altitudo animi? Primū ſumo vtutis eius ſenſilia: hoc eſt: omnes qui magno animo memorantur fuiſſe/ Alcibiadem/ Aiacem/ Achillē: omnibus his cōmune illud aderat: iniuriam acceptam impune abire non pati. Sꝫ hic bellādo vlciſcebatur: ille obiraſcēdo: alius ſibiipſi manum afferendo. Creduntur ⁊ Diogenes: ⁊ Socrates magnanimi fuiſſe. Nūquid ⁊ hos in eos magnanimo dixeris: in quo Achillē? Aiacē? Alcibiadeꝫ? Quō iniurie impotētes eēnt? nequaq̄: ſꝫ in eo ꝙ res q̄ in fortuna eſſent poſite: aſpernarentur inſuper haberentqꝫ. Ergo diuerſa in his: ⁊ in illis virtutis huius rō ē. Illi propterea magnanimi appellanť: ꝙ notā honoris modice nō tulerunt: hi propterea: ꝙ bona fortune deſpicata cōtēptaqꝫ habuerūt. Nihil in his viſitatur cōmune. Nō eſt igiť magnanimitas genus: ſꝫ due virtutes ſunt omnino abiuncte: ac diſſimiles: ſꝫ q̄ ſocietate ſola nominis vt cetera omonyma conuenire videantur.

a Hec recte ſūt intelligēda, nā ſi pingui minerua percurrātur: maxīas afferrēt āguſtias: ſi enī q̄ generi īſūt ꝑ ſpēs īſūt vniuerſa ea ruūt: q̄ de vlī: ac de eo q̄d ꝑ ſe dī in ꝑmo li. ſūt expoſita: imo ħ videnť penitus aduerſari ꝗbꝰ illis grecis: q̄ nuꝑ annotauimus.

¶ Facilius ſpecies q̄ꝫ genera definiri. Cap. XXII.

Ex his delucet: longe facilius ſpecieꝫ īdiuiduā finiri: q̄ꝫ genꝰ. Ea. n. que ſingularibus inſunt: cōmunia magis q̄ꝫ q̄ ſpeciebus ꝑſpicua ſunt. Definitio ſpeciei ex ſingularibus. Definitio generis ex ſpeciebus colligiť: ⁊ ſane. Preterea euidētior ſpeciei q̄ꝫ generis agnominatio omonymaqꝫ ē. Proinde ſpecies diciť ſenſiliū eē. Senſilia facile dignoramus: omonyme ſunt: necne: vt hominem pictū a vero. Agnominatio generum: nō niſi per collationem ad ſpecies diſcernitur: ideo animal pictum omonymos animal vocať: quia homo pictus omonymos homo intelligitur.

¶ Quēadmodū diuiſio vtilis finiētibꝰ ſit. Cap. XXIII.

Si hec vera ſunt: expeditiꝰ videtur finibus querendis a ſpeciebus incipere ſubireqꝫ colligendo: q̄ꝫ a generibus deſcendere diuidendo. Diuiſio certe per differentias generū cōmodiſſima eſt ad ſumendum: que per ſe: ⁊ vniuerſaliter predicatur: quoniam ordine quodam incedit quaſi gradatim: incernēdo ⁊ ſeligēdo que ꝑ ſe adſint. Semper enim differens generi diuiſo additum: genus integrum conficit. Iterum genus hoc diducendū per differentias alias eſt: idqꝫ vſqꝫ eo perſequi oportet: dum finitio e duabus rebus perfecta genere ⁊ differentia citima coaleſcat. Dixi genere: quia omnes ante citimā differentie ſi cum genere comitantur: integrum genus vnum attollunt. Quodquidem etiam ſi innominatum eſſet: tamen vis in eo generis appareret. Nam ⁊ valeret in plura: ⁊ in eo quod rei eſſe ē predicareť. ¶ Modus hic myrifice ad ordinē confert. Nec preterit quicquā eorum que in ſubſtantia continentur. Nam ſemper neceſſe differentias maioreꝫ priore ſitu diſponere: neu que vellicatiꝫ incondite aut prepoſtere adducanť. Oꝫ ſi forma hec in diuiſionibus neglecta erit: ſepe fiet: vt genus nō in differentias generis: ſed in alias diſtrahatur: vt qui animal in totipēne ⁊ ſciſſipēne diuideret: is non animalis ſꝫ volatilis differētias afferret. Ille animalis differētie ſunt: volatile: greſſile: aquatile. Prima igitur in hec cōmittēda diuiſio eſt: deinde animal volatile: genus alterū in totipēne ⁊ ſciſſipēne ſoluendū. Ac prime quidē differentie in quodqꝫ genus conueniunt. Animalis differētie in quodqꝫ animal cadunt. Volatilis differētie in totuꝫ auitium. Piſcis differentie in oē piſcitium. Hac via eunti ⁊ ordinem hūc ſeruāti: nihil pretermittitur: nihil redundat: ſi aggrediaris alia: neceſſe eſt collabare: ⁊ inſcienter facias.

¶ Contra Speuſippum: qui putabat ſcire oportere oīa eum qui recte finiret. Cap. XXIIII.

Viſum autem Speuſippo ē: vtiqꝫ nō recte: eū qui definiturus ſit: ſcire omnia oportere. Neceſſariū inquit ē: omnes rei differētias teneri: per quas genus id quod definire velis: a ceteris differat. Hoc nemo aſſeq̄ pōt: q cetera nō cognoſcat. ¶ Primū id nō eſt neceſſe omnes differentias ſciri: propterea ꝙ infinite ab accidentibus trahi poſſunt: quibus res eadē ſpecie compꝛhēſe inuicem diſcernunť. Socrates a Platone: Zuthꝰ a Callia. Quocirca nihil attinet ſcire has: neqꝫ ad ſubſtantiam reruꝫ indicandam: neqꝫ ad finitionem earum conſtituendā. Deinde qui genus in differētias propinquas ⁊ cōtrarias diducit: vt animal in rationale ⁊ irrationale: ⁊ ꝑterea cognoſcit hominē in altero membro diuiſionis reponi: ⁊ ſumit rationale: nō ilico neceſſe eſt eum ſcire: q̄cunqꝫ ſub irrationale: quod alteruꝫ membrū diſtributionis ē cadunt. Nam abundanter ſcitur: hominem eē animal rationale: ſi intelligiť: ſub altero diſcrimine cōtineri nō poſſe. Rurſum animal rationale: aliud mortale: aliud imortale. Sumatur mortale: nihil neceſſe ꝑterea ē: vt que imortalia dicātur: querere laboremus. Ergo ᵇ hec oratio ſpeciei: q̄ comitatu differentiū diuꝫ ſepta exaggerataqꝫ ē: definitio ſubſtantie appellatur. ¶ Illud adeo non poteſt dici: quom ſpeciē diſſeremus ſub altera obuerſarum neceſſario compꝛhendi: ſumptū id eſſe vtiqꝫ non confeſſum. Nihil eniꝫ eque ꝑſpicuum eſt: q̄ꝫ ſi differētie generis proxime iuncteqꝫ afferanť. Et q̄ ita iuſtū ex altera ꝑte adhibite rñdēteſqꝫ ſint: vt nihil medio ſpatio hiet: ſpēm in altera earum includi.

b ὅταν δι... οὕτω βα... δίζων ἐ... φαρμόσει τὸν λόγον τῶ εἴδει καὶ μηκέτι προσδέηται διαφορᾶς, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας. i. quō vo ho... mō ꝓcedēs... orōnem ſpēi ita accōmodauerit: vt nō ſit vlteriꝰ opꝰ dr̄ia: diffinitionem ſubē... adeptus.

¶ Tria precepta diuiſionum. Cap. XXV.

Plane in diuiſionibus: que ad finitionum momenta pertinent: triplex obſeruatio neceſſaria ē. Primum ſumenda ſunt: que quacunqꝫ de re: quaꝫ finimus dicuntur predicatione quid ſit: vt genera: cū q̄bus differentie eoꝝ ſciſcēde. Idqꝫ ex topicis petēdum. Nam quēadmodum loci ſunt: q̄bus accidēs quicq̄ꝫ: ſit nec ne: diſcernitur: ita ſunt: quibus genera ⁊ dr̄ie ſubſtātiales noſcunť. Alterū ꝑceptum ē vt differētie collocētur ⁊ digeranť in ſeriē. Hoc fiet: ſi maiores quaſqꝫ loco priore cōſtituas. Tertiū ē: vt diuiſio vſqꝫ eo euadat: dū perueniatur ad vltimaꝫ ſpeciē: q̄ vltra concidi non poſſit: ⁊ duꝫ propriū q̄ddā ex oībus exeat: q̄ð in aliā rē neq̄at trāſferri. Orationē his rebus ac preſidijs ornatā expromittere poterimus abſolutā eſſe finitionem: vt que in eo quod rei eſſe ē: predicetur: ⁊ cum eo quod finiendum ſit quadret.

¶ Solum vniuerſalia definiri. Cap. XXVI.

Semper autēꝫ definitio vniuerſaliū eſt: quemadmodū omnis ⁊ diſciplina ⁊ ars. Medicus valētia ſpectat nō huius oculi: ſꝫ ſimpliciter ſpeciei: ⁊ ſimpliciter oculi. ¶ Sicut vō in demōſtrationibus primum id curari debet: vt concluſio ſeria ſit: ita in definitiōibus: vt res que definitur: fiat ꝯſpectiſſima: Obſcuritatis multe ſunt cauſe. Precipua ea que ī aſſignatione differētiarū poteſt contingere. Quapropter querendis his caute ⁊ ſollicite verſari oportet: q꞉ communes pluribus ſunt. Definitio quemadmoduꝫ ꝑ demonſtrationem euidēs fieret: ⁊ quemadmodum veſtigari haberet: executi affatim ſumus.

¶ Ex ratione diuiſionuꝫ: ⁊ commentatione diſſectionū: vberem copiam diſſoluendis queſtionibus comparari. Cap. XXVII.

Ut vero facile ſit: cauſam q̄ꝫobrem quicqꝫ eſt reddere: ⁊ querētibus de nobis quicq̄ꝫ: abundanter occurrere: ⁊ ratio diuidendi ⁊ diſſectionum cōmentatio in promptu habēda: quā nobis primus Ariſtoteles perſcripſit. Si enim que proprie ſingulis generibus ſunt diſſectiones noſſemus: ſuppeditaretur nobis ad ſciendum quod queqꝫ res ſit: mirabilis copia. Nam ea que: generibus omnibus inſunt cōmunia: per ea que ſigillatim habentur: exquirere ē. Verbi gratia, in animali animatum ⁊ ſenſibile per diſtributiones ſciuntur. Quom enim ſubſtantiā per animantem ⁊ inanimantem diuiſeris: tum comperies animal in ſubſtantiam animantem referri. Denuo quom ſubſtantiam animantem in ſenſibilem ⁊ inſenſibilem ſolueris: tum intelliges animal in ſubſtantiam ſenſibilem reponi. Hec per diuiſiones noſcuntur. ¶ Per anatomē vō. i. membrorum conſectionem intellectū eſt: oē animal ex humidis ⁊ ſiccis conſtare. Eadē ratio ad ſingulas ſpecies accōmodata magno vſui erit. Proinde ⁊ piſcē proſcindere: ⁊ auē exdorſare vtile fuerit his: q cōmunia piſcibus ⁊ auibus volunt excipere. Q̄obreꝫ quedā cōmunia ex diuiſione ſummi generis: quedā ex diſſectione iſta ſumētur: qui hec ad manum habuerit: cauſas plurimaꝝ reruꝫ cognoſcere ⁊ reddere poterit. Oīa nāqꝫ: que in genere vniuerſo inſunt: ꝑ ipſuꝫ genus in ſpecies quoqꝫ trāſeunt. Q̄obrem ſciſſipēne aīal gallinaceus eſt? q꞉ volucris. Quāobrem caret pulmone glanis? q꞉ piſcis. ¶ Qꝫ ſi genus non habet nomen: tñ affecti aliqua deꝑhēdi poteſt: que cōpluribus ex natura ſit cōmunis: vt cornigerū eſſe: ex hac que ſequuntur adiunctaqꝫ ſunt ſpectāda. Primum eſt omaſum habere. Eſt autem omaſum boum ⁊ ruminantium venter: alterum ē primoribus maxille ſuperioribus dentibus carere. Hec ex anatome colligūtur. Rurſum q̄bus cōtingit cornuta eē: ceruis: bubus: capris: his illa ineſſe neceſſe ē: q̄ ex hoc ꝙ cornua habētur: ſequi ſolēt. Illud ergo fuerit mediū. Si querať q̄ꝫobrē bos omaſuꝫ hꝫ? q꞉ cornigerū aīal ē: q̄ꝫobrē ceruo vita longa? q꞉ vacat felle. Sed ⁊ hoc mediū ex diſſectione ſumptū ē: q̄ð vō ex medio cōſequiť accidit medio. Accidit ⁊ his quoꝝ cōmunis affectio ē. Mediū igitur modo per cōſectionem: modo per diuiſionem accipiť. ¶ Sunt ⁊ que ꝓportione ſola cōmunia ſint: vt ſpina: os ſepiū. Eſt autē ſepium quidā inſitū ſepijs validiuſculuꝫ: latiuſculūqꝫ: fungoſum ac friabile: inter ſpinā ⁊ os: naturam mediā referens. Hec ſeligere oportet: vt queſtionibus in hoc genere propoſitis reſpondere in promptu cuiqꝫ ſit.

Cauſas plurimoꝝ reꝝ reddere poterit, q rōnē diuidēdi ⁊ anatomē ad manꝰ habuerit.

¶ Que ſint eedem queſtiones. Cap. XXVIII.

Queſtiones autem eedeꝫ dicunť: que idem mediū cōtinent: ⁊ quibus eadē ratio ſatiſfacit. Quāobrē lapiſ magneꝫ trahit? q̄ꝫobrē electrū? Quāobrē cucurbicula medicinalis? hoꝝ omniū (vt Platoni placet) cauſa ē: reciprocatio: ſic eni antiperiſtaſim voco. Idem mediū vel ſpecie intelligi volo: vel genere. Specie idem in exemplo ſuperiore ē. Nam tria illa mira reciprocatiōi aeris tribuūt. ¶ Genere hoc modo. Quāobrē echo redditur? q̄ꝫobrē aſpicientes in ſpeculum formam ſuā agnoſcūt? Quāobreꝫ arcus celeſtis ſit? Omnia hec per refractionē ⁊ diſſultationē contingunt. Aeris echo: obtuitus repreſentatio: radiorum arcus. Queſtiones igitur inter ſe eodē: quo ⁊ media: diſcrimine differrent. Ita alique ſpecie: alique genere conſentient.

¶ Queſtiones quaſdam ſub quibuſdam queſtionibus contineri. Cap. XXIX.

Eſt ⁊ modus alius: quo inter ſe q̄ſtiones multe conueniunt: vt cū cauſa vnius queſtiōis ab alterius pēdet: ⁊ cōtineť ſub illa. Verbi gratia. q̄ꝫobrē Nilus torrētior ab idibus videtur: q꞉ mēſis quo modo exit: hyemātior ē. Atqꝫ hec vna ē queſtio. Quāobrem hyemantior eſt mēſis: quo modo exit? quia luna tum deſcreſcit: ⁊ collucere deſinit: he due queſtiōes diluunť cauſa vna fere. i. coitu ſolis: ſed intereſt: ꝙ coitus proxima ratio eſt: q̄ð luna interlunis collucere deſinat. Remota: q̄ð mēſis vergens hyemantior ſit. Remotiſſima: quod menſe prono fluuius cōcitatis ⁊ properantibus aquis vehatur.

¶ Demōſtrationes ex reciprocis ꝯſtare. Cap. XXX.

Ab hec ambigat quiſpiam de cauſa: ⁊ eo quoius ē cauſa. Cauſam ipſum mediū voco. Id quoius ē cauſa cōcluſionem. Quemadmodū medio allato ponitur cōcluſio: Ecquid in contrariū cōmeet cōcluſione poſita: vti medium afferatur: periculoſum id videri: ne omnis demonſtratio redux ⁊ reciproca euadat. Deficit luna: quia īterponitur terra. Interponitur terra: quia deficit luna. ¶ Sed quemadmodum ſubabſurda res eſt: demonſtrationem conſtituere ex retortis: atqꝫ his que inuicem probentur. Ita demonſtratio putanda non eſt: que nullo modo aut ex cauſa: aut ex aliquo: quod cogitatione prius ſit: ducatur. Nam lunam deficere: non eſt cauſa q̄ð terra ſe mediam oggerat: ſed poteſt eſſe concluſionis: vtiqꝫ rei nō poteſt. Atqꝫ hoc latiſſime patet: quandoquidem defectus lune in definitione terre: aut interpoſitionis illius non ponitur. Contra in definitionem defectus: terra ⁊ interpoſitio eius ingreditur. ¶ Qꝫ ſi non reciprocarētur: ſed concluſio ſemper effectibus mandaretur: medium cauſis: neceſſe eſſet plura media: ⁊ plures cauſaꝫ haberi eiuſdem concluſionis: quod fieri non pōt. Porro tam effecta q̄ꝫ cauſe in demonſtrationibus vicē vniuerſalium cauſarumqꝫ obtinent: ⁊ tum hec: tum illa in ſubiecto genere continentur. Quāobrē decidua arboribus folia ſunt: ſiue cauſam afferas: amplitudinē foliorum: ſiue inopiam humoris calidi: vterqꝫ ordo ſtabit. Que defrondeſcūt earūdem folia exilitate caloris humidi cōtrahi: ⁊ quarū folia cōtrahuntur: eaſdē frondes dimittere. Nullum autem incōmodum ſuſcipiť: ſi cauſa talis cum ſua cōcluſiōe retorqueri dicatur. Nec enim eadē ratio vtrinqꝫ reciprocandi eſt: ſed quom ab euētis ad cauſaꝫ ſubitur: ſyllogiſmus tm̄ vocať: quom econtrario ē: abſoluta demonſtratio dicitur. ¶ Sane media plura: ⁊ cauſe plures eiuſdem rei eſſe: niſi ꝑ accidens nō poſſunt. In quo genere demonſtratio a ſignis ⁊ ex accidēti proficiſcitur. Quāobrē folia decidūt arboribus? quia contrahūtur ⁊ obareſcunt. Unde ortū incendium ē? Ex reliquijs cinerum aut carbonū. Sed dictum ſepe ē: demonſtrationes hac forma deminutas

Imperfectaſqꝫ eſſe:atqꝫ in his media : nõ cauſas rei:ſꝫ concluſionis intelligi. Explodēda igitur ab inſtitutiōe noſtra hęc ſunt:ſed pręcipue quę per accidens cōſtāt: vt ex quibus interrogationes ſcitę afformari non poſſint. Nemo eniꝫ q̃rit q̃ꝫobrem arbuſta nigra: aut vitis pullat:aut ſuffulta platanus folia deperdāt. Sꝫ ſimpl'r q̃ꝫobrem arbores nudentur. Huius rei vna ē omnibus arboribus cauſa:ꝛ merito. Cauſa enim qd̄ folia amittant:definitio ē:ꝛ eēntia illius caſus:quę nihil aliud ē: q̃ꝫ contractio humidi. Quemadmodū cauſa defectus lunę:nihil aliud eſt:q̃ꝫ interuentus terrę.

Ex his vbis dilucide habet mediū in demōſtratiōe eſſe paſſionis definitionē.

¶ Mediū ſeq ꝯditionē maioris extremitatꝫ. C.XXXI.

In demōſtrationibꝰ ex his terminis:q in cōcluſione collocātur:maior extremitas dicit̃: quoius cauſa mediū eſt: minor extremitas:cui mediū cauſa eſt:mediū:ipſa iam cauſa. Ratio igitur maioris extremitatꝫ: quę in cōcluſione ponitur:medium eſt. quo circa maiori extremitati reſpondere mediū oportet: vt ſi omonyma:ideſt cognominis hęc ſit:omonymum:ꝛ mediū ſumatur:ſi ad proportionē ſimilis:ideſt analoga:eodem modo ꝛ medium ad proportionē ſimile afferatur.

¶ Quēadmodū reciprocēt ſubꝫ ꝛ affectio. C.XXXII.

De reciprocatione aūt cauſę:ꝛ eius quoius ē cā:ꝛ eius cui ē cauſa:ita res hꝫ. Voco id cui ē cauſa ſubiectum:arborem: vitē:ficum. Id quoius ē cauſa:affectionē: defrondeſcere. cauſam. humorē contrahi:aut quiduis aliud. Dictū ē ſupra cauſam : ꝛ id quoius eſt cauſa inuicem cōmutari:ſi eiuſmodi ſint : vt definitio cauſa ſit: id qd̄ definitur effectum. ¶ Nunc quemadmoduꝫ reciprocet cum ſubiecto:breuiter explicandum videtur. Si ex genere ſubiecto ſingulare aliquod ꝛ ſenſilē adhibueris:locum reciprocatio non habebit:vt ſi quęſieris q̃ꝫobrē ficus:aut morus folia dimittant. Nam dimittere folia:ꝛ humorē inopia caloris conſiſtere:affectiones ſunt amplius fuſę : q̃ꝫ vt cōmeare poſſint cum ficu:aut vite. Sin vo arbores in commune attuleris: quibus folia decidunt: tum reciprocatio ꝛ coęquatio ſeria:ꝛ incolumis fuerit. Oportet igitur id ſciri: quod omnibus arboribus:quę amittunt folia:ineſt cōmuniter:vt ex eo id ſumamus:quod ſubiectum huius affectionis ſit:de quo nectenda ſit queſtio:quãobrē. Huic enim primo cauſa inerit: medium:ꝛ quod plus eſt:inuicem cōmeabunt. Obſeruatum eſt non cadere arboribus folia:niſi quibus illa ſint lata : cum hoc ꝛ cauſa ipſa ꝛ id quoius cauſa eſt reciprocat.

¶ Eiuſdem effecti plura eſſe media:ſed non prima omnia. Cap.XXXIII.

Sunt autem in q̃ſtionibꝰ his termini quatuor:decidere folia:ſuccū cōcreſcere:latifolium eſſe ficus. Duo ſunt extremi:duo ſunt medij:ſꝫ vnꝰ ſubiecto ꝓpior ꝛ ſubiecto cōior:alter: ꝑdicato affinior:cū quo ꝛ reciprocat. In his igit̃ quorum media plura ſunt: vtrū eorum cauſaꝫ dixeris: qd̄ de ſubiecto ꝑdicetur affectio:nimiruꝫ id quod iūctius ſubiecto ē: quia per hoc ineſt ꝛ remotius. Verbi grā. ficū eſſe latifoliuꝫ: potius cauſa eſt quod ei folia decidant:quoniam per hãc habetur alia cauſa in ficu:q̃ eſt ſuccum cōſiſtere:inareſcereqꝫ. ¶ Dicat aliquis clariſſime videri plura eſſe in quibuſdam eiuſdeꝫ rei media. Nam in cōmune cauſa deliquij:ꝛ interuētus lunę in ſole:ꝛ interuētus terrę i luna. Certe plures finitiōes eiuſdem rei afferri non poſſunt:nominis poſſunt.

¶ De habitu principiorum:ꝛ quemadmoduꝫ cognitio vniuerſalium in homine pariatur. Cap.XXXIIII.

De demōſtratione dictuꝫ ē vt conſtet:dictū etiā de ſciētia demōſtrãdi: quoius opus demonſtratio ē. Nunc de principijs eius quēadmodum cognitio eorꝫ ingeneretur in nobis:ꝛ qui habitus ſit:quo illa innoſcātur diſſeremus. Sꝫ anteq̃ꝫ deſcēdimus:purgāda q̃dã: ꝛ amoliēda:quę vidētur obſtare. Neceſſe ē ꝓma principia aut cognoſci a nobis dicere: aut non cognoſci. ſi cognoſcimus:aut demōſtratiōe:aut alia via cognoſcimus. Itē aut ſciētia:aut virtute omnino aliqua: pleraqꝫ.n.ſciri per demonſtrationem non poſſunt:quę nihilominus ſciūtur vt finitiones. ¶ Sciri certe principia demonſtrationis:neceſſe ē,eum qui ſcire vult:q̃ de principijs oriuntur : idqꝫ ſupra ꝛ probauimus. Nec illud pretermiſimus principia demonſtrandi:demonſtratione oſtendi non poſſe. ¶ Videamus nunc:ecquid horꝫ: que prima imediataqꝫ ſunt:ſciētia ſaltē aliqua:aut potentia ſit. ſed a queſtione illa initium capiamus: principia hec iam inde ab ortu noſtro inſignita impſſaqꝫ animo ſint quidem:ſed lateant. An vo tum demuꝫ quom adulti iam ſumus percipi a nobis:cognoſciqꝫ ſoleant. ꝛ hercules inſita illa in nobis aliquando eſſe:nec intelligi:non poteſt defendi:quia quemadmodum demonſtrationem tenere nemo poteſt : ſi tenere ſe ignoret: ita nec ſcire principia qui ſcire ſe neſciat : tanto preſertim exquiſitiore horuꝫ notitia q̃ꝫ demonſtrationis. ¶ Altera adeo pars : que vult principiorum notitiam:progredientibus ꝛ confirmatis etatibus ali. Diſſentanea a nobis eſt:qui ſtatuimus omnem doctrinam diſciplinamqꝫ:ex preſumptis quibuſdaꝫ et ante perceptis exiſtere. Nihil eniꝫ principio ſuperius priuſue eſt. ¶ Hec ſunt que controuerſiam pariunt : nec diſſolui poſſunt niſi vis anime aliqua inueniatur:que prima inter ceteras cognoſcat. Et a qua principiorum intelligentia originem habeat. Ac videtur quidem hec omnibus animalibus data:quippe quibus iſinexa ſit diſcernēdi q̃dam:iudicandiqꝫ ratio. Sed quãuis omne animal inſtructum ſenſibus ſit:non tamen iudicio eque valet oē. Sunt eniꝫ ex his alia:que abiuncto ſenſili ſpectrū eius diutius ſeruant:alia que nō ſeruant. Eorum que nō ſeruant:quedam omnino nō ſeruant:vt muſce:vermiculi: culices:quedam exilites:vt brutoruꝫ ꝛ auicularū:nōnulle:que cantibus:quos audiūt:iſueſcūt. Ea in quorum animis res ſenſibus percepte nō manſitant: nihil ſine ſenſu cognoſcunt. At quibus digreſſo ſenſili imago eius inſculpitur:vt ſi Socrate abeunte formã eius detineāt animo:pōt his alia cognitio: q̃ꝫ q̃ per ſenſum accipitur:cōtingere:atqꝫ hec in animalibus impfectis memoria dicit̃:quoius id officium modo eſt: vt ſimulachrū rei eius:que accepta ſenſibus ē:in theſauro ſuo diu cuſtodiat. Quedam preter hoc ꝛ cōnectere:que in memoria condiderint:poſſunt ꝛ ſimilia ſimilibus ꝯferre. Quod genus ratiōalia perfectaqꝫ ſunt. ¶ De ſenſu itaqꝫ proficiſcitur memoria:vt dictum eſt:de memoria oritur peritia ꝛ experiētia : vtiqꝫ ſi de aliqua re ſepius agitatum cogitatumqꝫ ſit. Naꝫ memorie vt ita loquar multe vna exit experiētia. Hoc enim quod fel diſcutit: primum ſenſu percipio:veratrū eē:deinde ꝛ recordor: iterum ſentio:ꝛ iterum vſum eius agnoſco:ꝛ iterū memini. Simul hoc periculum ſepius fecero :tū ex pluribus ſenſiōibus memoria vna coaleſcit: ꝛ ex memorijs multis peritia hec cōſurgit : vt ſciam veratrū bilē trahere.

Cap.6.lib.

Quã ſenſū appellamꝰ ipſe deidel quit:ſꝫ q̃ꝫu ꝛc. q̃ vbaſi forſitã i cu librariorū omiſſa.

here. Hęc peritia in dies accreſcit:ſenſu: experimētis: memoria:cōfirmatur. Tandeꝫ enuntiatū vle reponit̃: idqꝫ in anima obmanet : tale omne veratrum purgat.

¶ Vniuerſale a ſenſu ortum habere:ꝛ ab intellectu formari. Cap.XXXV.

Vniuerſale autem notio ē quedaꝫ in ſingularibus repta ꝛ ad plures differentias pertinēs. Hęc initium artis ꝛ ſciētię omnis ēª artis: ſi circa ea ſit:quę oriūtur ꝛ occidunt. ſcientię:ſi circa his contraria. Neqꝫ igitur iã inde ab initio vitę ꝑncipia ſciuimus:alioquin pfecti abſolutiqꝫ naſceremur. Neqꝫ item ab alia potētia priore pręſtantioreue:oriuntur hęc. Alioquin confitēdum haberemus:aliquid ꝑnoſci ante principia:ſed a ſenſu ꝛ memoria cōgregant̃. Nam quemadmodū inclinato exercitu fuſoqꝫ:ſi vnus aliquis reſiſtere incipiat:ſępe fit vt alius primū:deinde alius:atqꝫ alius cōuolet. Demū globo facto: ꝛ fauore multorum addito animo:tota acies iterat pugnã:ꝛ redintegrat pręlium. Ita de ſimulachris dicēdum:ꝛ reliquijs inhęrentibus earum reruꝫ: quę ſenſu hauriunt̃: primo veſtigio ſecundū allinitur : ſecundo tertium nectitur:ab his alia confluūt:corrogãturqꝫ: de q̄bus poſtremo vniuerſalis quędã notio cohaleſcit. Hęc.n.animę acrimonia ē:vt etiam ſi genera: q̃ accidūt ſenſibus cōtinēter laberent̃ ꝛ fluerēt: tñ ſiſitudines eorū excipe ꝛ memoriaꝫ continere poſſit: ꝛ qd̄ in ſingularibus cōe vniuerſaleqꝫ ē:deprehēdere notareqꝫ. ¶ Nã ꝛ ſenſus hoc ꝑcipit. Quoties eniꝫ Socratē quis agnoſcit:ſenſu:vna ꝛ hominē agnoſcit:in Socrate. Et q hoc rubēs hoc candidū videt:ſimul ꝛ rubens ꝛ candidum videt: nec quiſquam eſt qui Calliam ꝛ hominem:vt eandem omnino rē ſentiat. Alioquin ſicut nō eſt niſi vnus Callias:ita videre non poſſe aliū hominem niſi Calliam. Sed quom Socratē videt:videt in Socrate id quod in alijs quoqꝫ hominibus ſimile cōmuneqꝫ ineſt. Quare ad quēdã modū vniuerſale ſenſu percipitur:non tamen ſeorſuꝫ a ſingulari:ſꝫ obiter ſubindeqꝫ. Alia quippe vis ē:qua ſenſu circa ſua incidētia ſubiectaqꝫ occupato:ipſa vnum ex multis rimatur:indifferēs:ex differētibus:idē ex diuerſis:promiſcuum ex impromiſcuis colligat:hominē:ex Ariſtone ꝛ Callia:animal:ex hoīe ꝛ leone:ſubſtantiã:ex animali ꝛ planta. Durat eni aſcēſus hic:vſqꝫ eo:dū multa in aliquid: qd̄ vnū oīno ſimplexqꝫ ſit reducamus referamuſqꝫ ꝛ tanq̃ꝫ religemus.

Sic ait ipſe grece καὶ ἔστι πρὸ καθόλου πρὸ μοίου καὶ ταυτὸν ἐν τοῖς καθ᾽ ἕκαστον, καὶ ταὐτὸ ἐν τοῖς πολλοῖς. hoc ē.vle aūt eſt id qd̄ ſile atqꝫ idē i ſingularibus et multis eſt.

a Græce alit̃ The. loquit̃: ſic.n.ait artis ſi circa ea ſit: q̃ ab ipſa ſiūt ſcię:ſi circa ea que a natura.

¶ Quemadmodum vniuerſale per inductionem accipi intelligendum ſit. Cap.XXXVI.

Quãobrem modus quo vniuerſale conſtituitur:cognoſciturqꝫ inductio eſt. Inductioneꝫ accipio hac parte aggreſſionem illaꝫ rationemqꝫ: per qua ex notitia particularium vtcunqꝫ ad intelligentiam vniuerſalis venitur. ¶ Huius rationis aſſumptiones:ipſi erunt ſenſus. Naꝫ ſenſus quoqꝫ principia ꝛ cauſę ſunt vt ſingularia noſcitentur. Vniuerſale mentis opus eſt ꝛ ab ea effingitur. Huic enim proprium vnire ꝛ cogere eſt:atqꝫ vt inquit Plato infinibilia fini obſtringere. Diuidit illa componitqꝫ : pluribus modis conuariat:atqꝫ commutat: omnino agilis ꝛ permobilis natura eius deprehenditur. ¶ Porro inductionis huius in qua ſenſus vicē obtinet ſumptorum:vniuerſale concluſionis:non ſtatim a ſumptis concluſio ſequitur:nec paruo tempore abſoluitur: ſed inter ſumpta ꝛ complexionem aliquanta vis incidit temporis. Naꝫ ſumpta illico afformare incipit ſenſus: ſed quom proceſſit admodum : ac diu exercitus eſt:tū ea vis animi quę intellectus nominatur:concluſionem ipſam ſubiūgit. In hoc autē opus eſt ętate longa ꝛ vſu multo:q: quod effuſum ſparſumqꝫ eſt: niſi ſpatio temporis cogi:ꝛ in vnum conferri non poteſt.

¶ Principia in nobis non natura eē inſita:ſed creari ab intellectu. Cap.XXXVII.

Sed adeo paulatiꝫ ſenſimqꝫ aſſuit̃ inductio hęc:vt cōtinuatione ipſa lateat : vnde orta perfectaqꝫ ſit. Quapropter cōtingit multos credere naturam homini notitias quaſdaꝫ ingenuiſſe ſine doctrina:nec intellectum eſſe:qui de ſe illas promeret excitaretqꝫ : quod falſum eſt. ¶ Quam vo hęc ſola vis anime ſit:que vniuerſales ꝛ imediatas propoſitiones communiat:hinc docebimur. Habituum qui ad intelligentiam pertinent:alij ſemp veri:alij non ſemper ſunt. Nō ſemper veri opinio ꝛ ratiocinatio: vterqꝫ enim earum rerum eſt : quę aliter eſſe poſſunt ac ſunt. Sed opinio fere ſpectatiui generis eſt:ratiocinatio adminiſtratiui. Veri ſemper ſunt:ſcientia ꝛ intellectus:ꝛ ſcientia principiorum non eſt . Nam ſcientia eſt notitia per demonſtrationeꝫ quęſita: relinquitur intellectū eſſe cui principia debeantur. Nam principia exactius ꝛ exquiſitius cognoſci: q̃ꝫ quę a principijs ſunt oportet. Solus intellectus exquiſitior omni ſcientia eſt. Intellectus igitur hic:qui principia ſciētijs miniſtrat:quē primum natura indidit homini:ꝛ qui intellectus potētię dicit̃ ſimpliciſſimus ſit oportet. Hic ceu animę oculus ē. Hic initio vite iudicio ꝛ ratione omni caret. Per hunc homo ſtatim ab ortu ſuo rationale animal natura exiſtit. Hic nobiſcum ab ineunte etate ad obeuntem ſenectam augetur:prouehiturqꝫ. ¶ Primum notiones ſimplices capit:quas terminos vocamus ꝛ incompoſitas voces : que prima orationis tanquam elementa ſunt. Nam hominem:terram:algidum:candidū:ſtatiꝫ a pueris efferre:ꝛ audita ab alijs in cōplexu itelligere poſſumus. Deinde quom paulum proceſſimus:tū ꝛ ꝓgrediens confirmatur animus:ꝛ ſimplicia incipit nectere:ꝛ quid ſit homo agnoſcere. Adhuc proficiſcente longius etate:quaſi adultior fit:vt iam ꝛ conflare vniuerſalia ꝛ cōmentari a ſe poſſit. Nec ceſſat profectus: quouſqꝫ ad expletionē quandã ꝛ abſolutionē nature perueniat:ꝛ habitū intellectualē : per quem rationale animal ſumus:attollat. ¶ Ac certe accidit ſimile q̄dã animo:qd̄ corporimã paruuli ꝓmo ſic iacēt:vt neqꝫ flectere ſe:neqꝫ igredi valeãt. Deinde vt quadrupedes reptant:tū erigūt ſe:ꝛ incedūt vt bipedes:nec indigent comite:qui manū det:adeo vo promouent hoc proceſſu:vt iam ꝛ ad curſum vegeti:ꝛ ad omnes vſus corpis firmi robuſtiqꝫ ſint. Eodem modo animus primū nominare tm̃ res poteſt:ꝛ intelligere que nominat. Tuꝫ componere ꝛ meditari. Poſtremo vniuerſalia quedaꝫ iudicia ꝛ notiones ſcrutatur:quas protinuſqꝫ elicuit: in ſeipſo deponit atqꝫ conſignat.

Intellectꝰ potentie eſt ceu aīę oculus.

¶ Intellectum eſſe habitum principioruꝫ: quēadmodū ſcientia habitus eſt ſcitorum. Cap.XXXVIII.

Intellectus igitur principiū ſciētię ē. Principio vtiqꝫ principiorū notitia tribuēda ſubijciendaqꝫ eſt. Quemadmoduꝫ ſcientie omnia: que ſciri per demonſtrationeꝫ poſſunt:ita enim principium ad principiū ſe habet:ſicut ſciētia tota ad totum id:quod ſubiectum ſcientie eſt.

FINIS.

❡ Hermolai Barbari Patricij Veneti. Z. F. In paraphraſin Phyſices Themiſtij. Prefatio ad Anto. Galatheum.

Philorenum Eryxidis ⁊ Gnatonem Siculum gule proceres: imo vo extremos ac perditos gulones cupediuoraſqꝫ: infamant litere: ꝙ conuiuijs adhibiti emūgere ſe in pultarijs ſoliti eſſent: vt abſtinētibus ceteris: ſoli epulis ampliter fruerentur. Idē mihi videntur peccare: qui ſtudia liberalium artium docere: aut ſcribere ingreſſi: vocabulis ſordidis ⁊ ex intima plebei ſermonis fece acceptis: fedant ⁊ contaminant omnia: vt bonis mentibus ⁊ preclaris ingenijs aut auerſis: aut perterrefactis: ſoli rerum potiantur: voluptentur qꝫ citra emulū. Ita fit: vt qui paulo modo humanius educati inſtitutiqꝫ ſunt: non reformident hec adeo: ſed fugiant: oderint: deſpuant. Contra rudiſſimus quiſqꝫ infantiſſimuſqꝫ admoliri manus his audeat. Quod non contingeret niſi ꝙ (vt in prouerbio eſt) balbi balbos intelligunt. Ac ſunt quidem nonnulli tam male affecti animatiqꝫ: vt putent que in philoſophia/matheſi/iuris ſcientia/tractantur: latine dici aut explicari non poſſe: non tam propter egeſtatem lingue: ⁊ rerum nouitatem (vt Lucretio videtur) q̄ꝫ ꝙ ſentiunt humanas literas quaſi negocium faceſſere: ⁊ impedimento eſſe maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius ſtolidiuſqꝫ affirmant: pugnantia eſſe hec non alio genere: q̄ꝫ ea que diſparata ⁊ contraria animantibus dicuntur. Proinde vitio vertunt: ſi qui vtrunqꝫ aut iunctim cōdiſcat: aut ab eloquentie ſtudijs ſe ad philoſophiam conuertat. Hi ſunt qui plauſus modo in celebritatibus captant: qui per vrbes vehuntur conſpicui: qui vnicos ſe Ariſtotelis lectores: narratoreſqꝫ ⁊ credunt ⁊ predicant. Durius fortaſſe verbum q̄ꝫ vt vel homo minime iurgioſus imodeſtuſqꝫ afferat: vel vt abeſſe ab eo inuidia poſſit. Sed fortis fortuna dicendum eſt: nihil eque pernitioſum in omni repu. eſt q̄ꝫ iſta perſuaſio: nihil tota vita incōmodius: indignius: fedius: q̄ꝫ peruerſio hec ⁊ deprauatio ſtudiorum. Addicerem hoc neceſſarijs rebus ⁊ teſtibus: ſed nolo eſſe longior in re non dubia. Illud non poſſum tacere: hoc qđ vulgo creditur: philoſophos non eſſe rebus gerendis aptos: nauoſqꝫ: non aliunde habuiſſe ortum: q̄ꝫ ꝙ ex his plurimi: dum ſe totos ponunt: in vna illa cui addicti ſunt arte: aſpernantur ⁊ deſerunt cetera: eloquentiam abdicant. i. cultum ⁊ elegantiam vite: hiſtoriam negligunt. i. magiſtram ⁊ ducem bene ac beate viuendi: de qua ⁊ vſus rerum omnium prouenit: ⁊ peritia tota reipublice adminiſtrande conſtituendeqꝫ paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur: cum pretores iuridicundo ſedent: cum in ſenatu ſententiam rogantur: mirum non eſt: ſi aliquando preſentibus riſum excutiunt: ſi fatua: ſi delira: ſi extrema deblaterant: ſi tota eorum non plus incōpta q̄ꝫ imprudens oratio eſt. Et Hercules nullum hominū genus viſitur tam abhorrens a ſenſu cōmuni: tam diſtorto ⁊ corrupto iudicio: q̄ꝫ qui aut philoſophiam: aut ius ciuile ſine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus (obſecro) hos: qui non verbis ſed ferula cōmonendi eſſent. Niſi ꝙ ſenex eſt pſitacus negligit ferulam. Prius tamen q̄ꝫ hinc decedo de genere hoc ita ſtatuo. Quemadmodum Luſcitioſi exquiſitius cernunt veſperi q̄ꝫ interdiu: ita hi facilius prepoſtera ⁊ confuſa q̄ꝫ recta ⁊ explanata percipiunt: ⁊ quemadmodum qui miſere degunt (vt inquit Plato) dicunt humanum genus felix ac beatum eſſe non poſſe: ita qui diuerſum a muſis ingeniū obtinent: negant habitare eas poſſe: in quibus ipſi artibus verſentur. Ceterum hortor te mi Galatee vt adoleſcentibus iſtis veſtris nouitios philoſophos cum veteribus conferas: penſiteſqꝫ vt quantum interſit intelligant. Incumbe omni ſtudio labore dexteritate prudentia vt opinionem illam: de qua ſuperius dixi que fere in hominum mentibus obduruit: aut diſcutias aut mollias. Ita enim ⁊ illos priuatim ⁊ literatos omnes in commune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit. Pontanus noſter: cuius tanta eſt vel doctrina: vel auctoritas: vel vtrunqꝫ: vt ſperare ſit: eum ſi vires intenderit: talem huic malo futuruꝫ: qualis aut Sphingi Oedipus: aut Hydre Hercules fuit: ꝙ ſi quos nactus fueris egregie pertinaces (ſunt enim ⁊ in volucrum ⁊ in terreſtriū genere animalia: que fetidis gaudēt) ad hos tu ceu aui prepoſtera, ortos luſtratos: ⁊ intemperijs actos ac plane depoſitos deploratoſqꝫ ne manum quidem admoueas. Nunc reſtat vt de me ipſo tibi aliqua dicam. Mirari te nolim ſi infinitos errores: quos iſti partim imperitia lingue: partim Ariſtotelice diſcipline inſcitia prelegunt ⁊ defendunt in ſcholis: non coarguo. Nec enim hanc prouinciam ſuſcepimus ſcribendi res phyſicas: vt cum illis tanq̄ꝫ in paleſtra (vt dicitur) certaremus de laude ⁊ gloria: quippe quos vincere nullum negociū ſit: ſed vt vel nobis ipſis cōmentaremur hec: ſi nullos habituri lectores eſſemus: vel ſi quibus idem qui nobis ſtomachus eſſet: his ad bonas literas aliquid operecule adderemus. Nec enim ſpiritus magis magnos in hoc q̄ꝫ vtiles (vt ille inquit) afferimus. Nec de nobis quicq̄ꝫ magnopere arduum pollicemur: ſed quedam tamē inueniſſe non negamus que aggredientes ad hec tantiſper morari non inuenta potuerint. Illud tempus eſt: in calce vti dicamus: nos tibi interpretationem in paraphraſin phyſices pro noſtra veteri ac ſtabili neceſſitudine volentes dicaſſe. Alioquin dicaturam hanc ſtipulatus a nobis es: quom eſſemus iſtic: Opigneratam tibi fidem reluimus: q̄ꝫq̄ꝫ preſcriptione vti poteramus ⁊ fori ⁊ decennij. Sed beneficio harum legum renunciant philoſophi: quibus in fraude ponitur vel furioſo abiurare gladium. Vale. Venetijs. M.CCCC.LXXX.

❡ Themiſtij Phyſices Liber primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Nõ ē Themiſtij phemiū hoc q̄uis illud Herm. aſcripſerit. ſꝫ Simplicij ſicuti illi facile cognoſcē poterūt q callent lras grecas.

Libror Ariſtotelis de auſcultatione phyſica facile ē aſſeq intētionem: ſi prius eius ptis phie diuiſio: q̄ de nā ē: ad memoriā reuocata: in mediū ꝓferat: fortaſſe vō operepciū facturi ſim⁹: ſi vniuerſa phie diſtō: q̄ ab Ariſtotele ē inſtituta, tata nobis hoc loco breuiter expoſita explicataqꝫ fuerit. ❡ Eſt. n. vt corporis medicina: ita aie phia pfectio. Porro aie vna pars irrōnalis: altera rōnalis ē. Rurſum eius ptis: q̄ rōnalis ē: vna ē portio irrōnalitati obſeruiēs: q̄ intell's ptātis vocaẛ. Altera portio eſt ſepata prorſus atqꝫ ſe iuncta: q̄ dr intellectus agēs. ❡ Preterea duplex totius aie vis habeẛ: appetendi vna: altera cognoſcēdi. Plane id genus qđ pficit appetitū: qđ totū in irrōnalitate ⁊ intellectu affectibus irrōnalibus delegato poſitū cōſtitutūqꝫ ē: peripatetici actiuū adminiſtratiuūqꝫ ⁊ circa negociū actioneſqꝫ cōſumatū noiauere: fineqꝫ eius pticule ſtatuerūt: boni delectū atqꝫ ideptionē. Alterꝝ vō genus: qđ in cōſpectiōe dūtaxat ⁊ eſtimatiōe rerꝝ ſola ꝯſiſtit: cuiuſqꝫ finis ē veritas: gñali vocabulo ſpectatiuū ꝯtēplatiuūqꝫ appellari voluere. ❡ Iterꝝ genus hoc poſterius ſecaẛ in ſpēs. Nā ea ſpeculatio: quę circa res a mā non ſepatas vſatur: queqꝫ auxilio ſenſus ⁊ viſionū ope ipm poteſtatis intellm pficit: nālis ſcia nūcupaẛ: ea rōne: ꝙ ⁊ circa eas res ⁊ in his ꝯſiſtere nā videaẛ. Eam aūt ꝯtēplationē: q̄ circa res mā oīno carētes ⁊ puriſſimā itellectus agētꝭ actionē: nec nō circa illū actū itellectus poteſtatis verſatur: q vna cū itellectu agēte ꝯficiẛ: diuinarꝝ rerꝝ ſcientiam: ⁊ primā phiaꝫ ⁊ metaphyſicā vocant: qr ſcꝫ poſt nālium rerꝝ traditionē iſtituta illa ⁊ ordinata eē videatur. ❡ Ceterꝝ ea cognitio: cui ſubiectę ſunt res: priꝫ cōiunctę māe: ptim abſtractę: Mathematica ⁊ ſcia de aia nūcupaẛ. Et. n. mathematicarꝝ rerꝝ ſubſtātiā affinitate quadā: ⁊ interſtitio vtriuſqꝫ nāe ancipiteꝫ eſſe: atqꝫ intermediā autumāt: eo ꝙ ſi vſitatem: atqꝫ in cōe ſpectes māę ſint expertes: ſi dimēſuꝫ ipm diſcretionēqꝫ pticularem ac ſenſilem a mā diſiungi: atqꝫ auelli non poſſint. Idē de aia dr. Ex ſenſibus nāqꝫ ⁊ imaginatiōib⁹: atqꝫ illo ipſo itellectu potētię: multū ineſſe māę colligūt: ex agente vō intellectu: quem caput eē animi Ariſtoteles oſtēdit: aiunt eē aiam ab omni materia prorſus abiunctam: q̄ꝫuis non idem Alexādro videatur. Verū alias philoſophię ptes diligētius ſuis locis exeq̄mur. Nūc de naturali dūtaxat eſt agendum.

Contēplatio actiōis puriſſime itellect⁹ agētis: ac ei⁹ quoqꝫ intell's poteſtatis actiōis: q vna cū agente conficitur metaphyſica eſt.

Nō autumat Simp. ſciam de aia mathematicā eē: vt qdaꝫ credūt: ſꝫ mediā iter nālē ⁊ metaphyſicā ⁊ mathe.

Nālis ſciētię diuiſio.

Scientie naturalis: ps vna circa pncipia rerꝝ nāliū: q̄tenus nāles ſunt atqꝫ corporeę: qđ ꝓrſus idē ē ⁊ circa ea quę neceſſario ꝯſequētia ſunt ⁊ ꝯnexa pncipijs. Altera ps circa ea vſaẛ: q̄ ex pncipijs oriūtur. Ex his que de pncipijs oriunẛ: q̄daꝫ ſimplicia habenẛ quędaꝫ cōpoſita. De ſimplicibus ea pertractat ſciētia: quę de cęlo ē ab Ariſtotele inſtituta. Nam prioribus duobus voluminibus de q̄nta ſubſtātia eius: quod ꝓprię celum ē diſputatur. Superqꝫ perēnitas etiā illius oſtenditur. In reliqs duobus libris de q̄tuor elemētis agiẛ: q̄ ſub lunę orbem ſunt: q̄tenus ſimplicia ſunt ⁊ q̄tenus motus ſimplices hñt. Sic. n. vt arbitror melius dr q̄ꝫ Alexādro viſum eſt: q de perpetuitate ⁊ orbiculatiōe addit ēt de quolibet corpe nāli: ſeu de mūdo vliter in his libris traditā eſſe diſciplinā. Nam de nālibus rebus: que ſunt nāles in his libris: quos mō exponimus: agi ipſemet Alexander fatetur. Dē aūt cōpoſitū nāle eſt: de compoſito vō nulla ibi fit mentio: ſed de ſimplici tm̄. Queādmodū ⁊ ipſe Ari. in tertio operis ſui volumine manifeſte ꝺclarat. De pmo inq̄t elemēto iā dictū ⁊ quale ſit nā ⁊ q̄ꝫ icorruptibile ingenitūqꝫ: reliquū ē ꝺ duob⁹ dicere: duo aūt itellexit q̄tuor elemētorꝝ cōplexiones: q̄ duobus generib⁹ motuū ſubijciunẛ: vni q migrat a medio: alteri q tēdit ad mediū. Simplicia porro nūcupauit elementa. Quom vō cōpoſita oia ⁊ genita ſint ⁊ corrūpanẛ. Simpliciuꝫ aūt rerꝝ: q̄dā ſempiternę: quędam gñatiōi ⁊ internitiōi obnoxię habeanẛ. De ſempiternis agiẛ i p̄orib⁹ libris qui de cęlo inſcribunẛ vt ſupradixi. De genitis ⁊ interituris q̄tenus ſimplicia ſunt in tertio ⁊ q̄rto. ❡ Sed quom ꝺ gignēdis caducisqꝫ iā eēt dicēdū. Primū duo volumina de gñatione ⁊ corruptione cōſcripſit: q̄bus nāe rerū earū quę gignuntur quatenus ſunt gignēdę: ⁊ ea quę cōiter ꝯſequunẛ quatenus hꝰ ſunt pleniſſime cōtinenẛ ⁊ indicanẛ. ❡ Preter hec alia itē de reb⁹ alijs ſcripta idē Ariſtoteles reliq̄t. Nāꝫ vtiqꝫ earꝝ rerꝝ q̄ ſupra nos regiōe ꝓxia generāẛ: ꝑ eos libros: quos Metheorologicos vocam⁹: abūdāter edocuit. De his vō q̄ īfra nos ꝓducūẛ: in aīs ſatiſfecit: in ea inſtitutione: q̄ metallorꝝ nāas nobis complectiẛ. Et q̄m in tria genera ferre animāas nā diducẛ. Aīalia: frutices: ⁊ ea q̄ qr ex vtroqꝫ nām hñt Zoophita appellanẛ: ceu inter aīalia atqꝫ plātas ambigua ⁊ in amborꝝ generꝝ collinitio cōſtituta. De aīalibus veluti per quendā hiſtorie modū exequutus eſt in his libris: quos de aīalium hiſtorijs inſcripſit. Rationes vō atqꝫ cauſas in his libris apuit: quos ꝺ gñatiōe aīaliū ptib⁹ motib⁹ ſomno ſimilibuſqꝫ cōpoſuit. Eodem pacto de ſtirpibus atqꝫ plantis duplici via ⁊ rōne diſſeruit. Hec ē vt q̄ꝫ breuiſſime dicā nālis phie diuiſio diſtributioqꝫ a peripateticis prodita.

Liber ꝺ cęlo

Contra Alexan.

Liber de generatione et corru.

Metheororꝝ

De aīalibus.

Operis itētio.

Preſentis aūt operis ſūma intētio eſt ea docere: q̄ vliter inſunt in rebus naturalibus: qua naturales ſunt. Idē ē autē ⁊ corporeas dicere ⁊ naturales. Plane principia ſunt oībus cōia: queqꝫ annexa pncipijs. Principia ſunt ea: que phi cauſas: ⁊ concauſas vocāt cauſe apud Ariſtotelicos ſunt efficiētes ⁊ fines: concauſe forma ⁊ materia: ⁊ poſtremo elemēta. Verū Plato addidit cauſis exēplari: concauſis officialem ſiue inſtrumentariā. Quā vō inſtitutio hec de his rebus ſit: q̄ inſunt naturalibus vniuerſaliter rebus: ſtatim exorſus Ariſtoteles oſtēdit. Neceſſariū ait eſt nature ſtudioſis in pmis: ea vt videat: atqꝫ diſcutiat: que ad principia pertinēt. Idem declarat in tertio volumine. Eſt inquit manifeſtum: ⁊ ob hec: ⁊ qr oībus videnẛ: hec eſſe cōmunia vniuerſaliter: iſta eſſe conſideranda: ab his qui debent ſingula ⁊ pticularia perſequi. eſt enim poſterior rerū particulariū ſpeculatus eo qui vniuerſalium eſt atqꝫ cōmuniū. ❡ Quoniā vō natura quodā pacto efficiens ꝓximū ē: naturalium rerum ⁊ principiū motus: vnde fit vt quelibet res naturalis in ſeipſa ſui motus principiū habere dicaẛ. Neceſſarius oīno tractatus erit ꝺ motu ei q naturalē ſciētiam volet ediſcere. Rurſum cum tēpus metiaẛ: oīa q̄ mouētur: q̄ aūt mouentur in loco eē ſit neceſſarium: ⁊ temporis: ⁊ loci nature vidētur eſſe explicande. Item

quom corpus tp̄s locus motꝰ ꝯtinua ſint:neceſſe ē edocere qd ſit ꝯtinuū. Atq̄ʒ hęc ſunt ea q̄ nos ꝯñtia diximꝰ ⁊ annexa ꝑncipijs. ¶ Sʒ iter hęc icidūt q̄ōnes: ⁊ ea q̄ de inani ē:⁊ ea q̄ de iſinito. De iſinito ea rōne: ꝙ quom ⁊ nālia corpora ⁊ motus,⁊ locus,⁊ tempus ꝯtinua ſint ⁊ dimēſum habētia:neceſſe ē eē ſectilia in iſinitū. Itē vel iſinita eē vel finita:vel ptim finita:ptim iſinita. Q̄m v̄o nōnulli ſunt arbitrati locū eē inane quoddā ſpatiū: ⁊ carentē corꝑe dimēſionē:iure ſermo is q eſt de vacuo ei q ē ō loco ſuccedit. Q̄ñ ꝑſertim phyſicoꝝ plurimi ⁊ quidē nō ignobiles vacuū iter ꝑncipia numerauerunt. Phyſicę igitur diſciplinę omnis functio circa ea ē:quę vel cōmuniter in rebus inſunt naturalibus:vel videnť vtiq̄ʒ ineſſe:q̄ʒuis non inſint.

Inſcriptio. **Cauſa** etiam inſcriptionis pʒ:docet.n. de his rebus eē tractādū:q̄ nālibus cōiter inſunt:qua nālia ſunt. Proinde merito vl'e quodā nomē ē inditū operi de phyſico.ſ.auditu:ſiue de auſcultatiōe nāli. Ceteꝝ auſcultatio dr̄ ceu ad eum modū elaborato exactoq̄ʒ opere:vt in auditionē ꝑceptionēq̄ʒ alijs ſit ꝓpoſitum. ¶ Adraſtus v̄o in his libris:quos de ordine cōmētationū Ariſtotelicaꝝ ꝯſcripſit:tradit a nōnullis eē de ꝑncipijs inſcriptū:a qbuſdā de phyſico auditu:aliquos ꝑora qnq̄ʒ volumina de ꝑncipijs iſcripſiſſe: reliq̄ tria de motu:hoc etiā ſenſiſſe videť Ariſtoteles:quom multis in locis hac diſtinctione meminerit.

Cōmētatōes oēs:i qbꝰ res altiores ſubtilioreſq̄ʒ agitabanť:auſcultatorias ſolitus ē appellare Ariſ. de q̄ re i fine ꝓhęmi huius.

Vtilitas. Oibus artibꝰ mechanicis nālis ſcia ꝑncipia ſubminiſtrat.

Ceterum nālium reꝝ ſcientia: nō ſolum ad eas res vtilis ē: q̄ in vita tractanť:vtpote q̄ ⁊ medicinę ꝑncipia prębeat:⁊ mechanicis cęteriſq̄ʒ hꝰ artibus ſubminiſtret. Quęlibet eni ⁊ nāʒ ſubiectę materię ⁊ nāles ōrias ſpeculať. Itē nō ſolū ꝑficit ea cognitio: ptē illā animę nobis aſſociatā atq̄ʒ cōplicitā: eo mō quo theologia ptē itelligibilē: atq̄ʒ ſupremā:ſʒ ēt reliq̄s viribꝰ ⁊ poteſtatibꝰ aię plurimū affert ⁊ vtilitatis ⁊ ornamēti. vʒ.n. ad v̄tutes actiuas adipiſcēdas ſcia nālis maximū hr̄e momētū. Primū ad iuſtitiā: q̄ñqdē elemēta ⁊ reliq̄s ptes orbis vniuerſi:⁊ ſibiiuicē cedē:⁊ ſuū amare queq̄ʒ ordinē:eq̄bilitatēq̄ʒ ſeruaŕ geometricā plane ꝑſpicimꝰ. Vñ ab auaritia ⁊ poſſidēdi libidie nos faciet abhorrētes. Ad ꝯtinētiā deinde tēperātiāq̄ʒ ꝓficiet:quom doceat eā eē nāʒ voluptatis:vt nō ſit añs vllū aut ꝑ ſe ac ſuapte nā bonū:ſʒ poſterius qdā ⁊ ſubſequēs dū id qō vehemēter mouē ⁊ magnopꝑe expetēdū vʒ:multa ēt num turpitudie ꝑter nām cōmixtū ⁊ coingnatū appeat. Hmōi itaq̄ʒ ſtudiū phię facile nos a corpis voluptatibꝰ ōterrebit:atq̄ʒ ab eoꝝ oīuʒ cupiditate:q̄ externa quom ſint: plurimū admirari ⁊ ꝑcioſa exiſtimare ſolemꝰ. Vñ illud eueniet: vt ⁊ iuſti ⁊ ꝯtinētes eē poſſimꝰ: ⁊ in cōi hoīuʒ ꝯſuetudie atq̄ʒ cętu:ꝯſultiſſimi ⁊ prudētiſſimi eē videamur. ¶ Sed e phyſicis ⁊ fortitudo ſumeť ꝯ̄ mortis metū:quom didicerimus hoieʒ vix eē portiūculā ſenſilē vniuerſi:⁊ viuēdi ſpatiū vix totiꝰ tpis eē momētū. Itē genitū oē corrūpi diſſoluiq̄ʒ in ſimplicia oportere: ⁊ ptes ꝓprijs elemētis reddi:atq̄ʒ reſtitui vniuerſitati. Nihil.n. aliud ē corruptio q̄ʒ diſſolutio diſſipatioq̄ʒ cōpoſiti:ꝑ quā vt dixi partes in generalitatē.i. naturā ſuam recurrentes reciprocanteſq̄ʒ quaſi accepto feruntur vniuerſitati renouātur ea:que conſenuerunt:confirmātur ea:que debilitata fuere atq̄ʒ proſtrata. Cęterū nūc ſiue paucis poſt annis emori in nulla eſſe ponendū ratione ei: qui temporis numerū atq̄ʒ adeo iſinitudinē eſtimarit. Q̄ʒ ſi ſeparatā illā ai ſublimitatē ad ea cognoſcēda traduxeris que a corꝑe ſunt corꝑeiſq̄ʒ remota:tūc penitꝰ cupieris vita excedere. Qui v̄o ita ē aio ꝯſtituto atq̄ʒ cōpoſito: vt mortē ꝯtēnat: qd eē pōt tā admirabile: qō illius q̄ae mētē ꝑuertere. ¶ Prudētiā quoq̄ʒ cū plurimā hēat cū intellectuali ai pte cognitionē:ea maxie iuuabit diſciplina:q̄ nām reꝝ oñdit ⁊ edocet. Excelſo itē aio eē atq̄ʒ magnifico facit ea ſcia:q̄ ꝑſuadet nihil eſſe magnū aut eximiū i rebꝰ humanis. Quom v̄o ita reuocamus:mētē a ſenſibꝰ: vt nulli cupiditati pturbatiōiq̄ʒ pareamꝰ: ſʒ modicis:atq̄ʒ adeo itra deſideriū nāe cōtēti: noſtras poſſeſſiōes velimus eē cōes:alienis ſuſtineamꝰ: liberaliſſimi ⁊ munificētiſſimi efficimur. ¶ Iā v̄o maximuʒ illud atq̄ʒ optimū genꝰ vtilitatis:qs nō ꝑſpiciat? Q̄ō ⁊ ad ai nr̄i ſubſtātiā cognoſcēdā:⁊ ad ſeparataꝝ diuinarūq̄ʒ reꝝ notitiā capeſcēdā: hec potiſſimū rō atq̄ʒ via eſſe videaŕ. qō ⁊ Plato dicit: q ex nāliū motuū perceptiōe:ad eā ſubſtātiā inueſtigādā ꝓrexit: q̄ quom ſeipſamet moueat:ꝑdita ē intelligētia ⁊ diuinitate. Sed ⁊ Ariſtoteles quoq̄ʒ hoc ipſo ope ex perēnitate motꝰ orbicularis: imobilē quādā ſubſtātiā adinuenit: q̄ motū oīuʒ origo eēt ⁊ cā. ¶ Accedit ad gr̄aʒ: ꝙ huiuſcemodi ſtudiū phie:nr̄aʒ erga deū obſuātiā pietatēq̄ʒ multū adauget:⁊ tāq̄ʒ ꝯcalefacit. Nā cognitis his ꝑfecte q̄ fecit deꝰ: i admirationē cōmēdationēq̄ʒ ſui oium aios atq̄ʒ ora ꝯuertit. Hāc aūt admirationē ꝓpēſa charitas fides:ac ſpes:certiſſime ꝯſequunť: ꝓp hec maxie phyſiologie dāda ē opa vel īpēſiſſima: ꝙ ſi vtilis ē ea ſcia: certe vtiliſſimū erit hoc opus: quo totius phyſiologie ꝑnª ꝯtinenť:ſine qbꝰ nālē diſciplinā cōplecti nō ē: quēadmodū ex initio ſtatiʒ Ariſtoteles docet. Tūc inquit intelligere vnūquodq̄ʒ arbitramur: quom cauſas cognoſcimus primas:⁊ ꝑma principia vſq̄ʒ ad elemēta.

Ordo. **Si quid** aūt ⁊ de ordine huius opis eſt dicēdū ex v̄bis Ariſto. q̄ nos ſupra recitauimus: manifeſtū erit primos hos libros hr̄i in nāli ſcia: vtpote qbus ꝑnª nālia ꝯtineanť. Nā poſt morales ſcias q̄ ad vite nr̄e inſtitutionē ptinēt: ⁊ poſt rōnales q̄ nobis tradūt regulas diſcutiēde diiudicādeq̄ʒ v̄itatis: capeſcēda erat rerū nāliū diſciplina. ¶ Quā aūt Ariſtotelicū opus hoc ſit ſuꝑuacaneū ē inueſtigare: quom res ꝯtrouerſa nō ſit:ꝑſertim quom in his libris: quoꝝ auctorem fuiſſe Ariſt. nemini dubiū ē: ipſemet Ariſter opus h' liq̄do videaŕ agnoſcere. Preterea ſtudioſiſſimi eius diſcipuli:⁊ oēs demū Peripatetici Ariſtotelicū opꝰ h' eē meminerūt: quoꝝ nōnulli quoq̄ʒ repti ſūt: qui id in capita texerint: ⁊ breuiaria indidē cōpilarint. ¶ Quom itaq̄ʒ bifariā diuidanť hi libri: ꝑoribꝰ qnq̄ʒ voluminibus de ꝑncipijs deq̄ʒ his q̄ ꝑncipijs ſunt annexa:⁊ his q̄ veniūt in q̄ōnē agi. Adraſtꝰ putat: i ſexto initiū a motu capi: tribuſq̄ʒ reliq̄s vniuerſaʒ de motu ſñiaʒ ꝓmi:⁊ nālia eius rei ſpeculamina pleniſſime iudicari. Quare ⁊ Ariſto. ipſe h' diſcerniculo nomē clatu re:ſolitus ē ꝑora qnq̄ʒ de ꝑncipijs vocare: poſteriora de motu. In ꝑ̄ eoꝝ q̄ de ꝑncipijs ſūt: agiť ō ꝯcauſis mā videlʒ atq̄ʒ forā:⁊ ō ea q̄ forme opponiť ꝑuatiōe. In 2º de cā efficiēte tractaŕ: quā eē nāʒ dicit:⁊ ſilr̄ ō ipſo fine ⁊ q̄ ſunt alie quoq̄ʒ cāe: q̄ ꝑ accn̄s cauſe efficientes videnť eē:eodē libro 2º ō hꝰ genere cauſaꝝ egit: q̄les ſūt caſus ⁊ fortuna. Quom aūt ſtatueret nām eſſe ꝑncipiū motus:⁊ earū deinceps reꝝ oiuʒ:que motus alicuius ꝓprietate indicaturaq̄ʒ deſignanť. In tertio docuit qd eēt motꝰ:⁊ in vniuerſuʒ ⁊ ſigillati ſingula gn̄a. Quom v̄o ꝯtinuus ſit naturalis motus:oē aūt ꝯtinuū i iſinitū ſit ſciſſile:eodē tertio libro ⁊ ō iſinito:⁊ ō ꝯtinuo diſputatur. Corpa autē naturalia cū loci egeāt:⁊ eius i quo ſūt:⁊ eius i quo moueňť, ea ratiōe:ō loco diſſeriť i qr̄to. Ad hec quom nōnulli putarent locum eſſe vacuum interuallum:atq̄ʒ inter principia ipſum inane magno plauſu cōſenſūq̄ʒ collocarent:iure eodē libro: eas exulcerat queſtiones:q̄ de inani atq̄ʒ vacuo ferebanť. Iteʒ quom motum omnem metiatur tempus:neceſſariū videbatur de tēpore diligēter eſſe accurateq̄ʒ perquirendum:ita q̄rtus liber finit. In q̄nto: motuʒ q ꝓprius eēt ab alijs mutationibus ſeparauit. Iaʒ q̄ oppoſitiones: pugnātięue tum motus ad motum:tū quietis ad q̄etē: q̄ motus itē viciſſim q̄etiſq̄ʒ haberētur:poſtremo quis eſſet motus vnus deinceps oſtēdit:hactenus hęc. Ego v̄o additis paucis conuertar ad expoſitionem.

In qbꝰ diſſēſerit Ariſ. ab alijs phis. **Ex his** igitur:q ante Platonem fuere philoſophatiq̄ʒ ſunt: Thales ⁊ Anaximāder:atq̄ʒ hꝰ oēs:vtpote q poſt diluuium: ⁊ rerum neceſſariarū inſtaurationem:ſtudium phię primi in Gręcia excitauerint:quom rerum nāliū cauſas quęrerent:pinde ac ab vltimis inchoātes ſola mālia ⁊ elemētaria principia cognouerunt:quę poſtmodū nobis tanq̄ʒ rerum omniū principia paſſim idiſcreteq̄ʒ tradiderūt. Xenophanes aūt Colophonius: ⁊ diſcipulus eius Parmenides:mox ⁊ Pythagorici ꝯſummatiſſimā q̄dē rerum nāliū:atq̄ʒ earū quoq̄ʒ:quę trans nām ſunt:ſed plenam enigmatū ambiguitatumq̄ʒ nobis phiam reliquerūt. Anaxagoras quoq̄ʒ Clazomenius efficiētem cām adinuenit intellectū ac mentem: q̄ʒq̄ʒ in redditione ⁊ aſſignatione cauſarū rariſſime vſus ē ea: qō in Phedone Socrates momordit. Tametſi nō erat id magnopere abſurdum:nam ⁊ Timęus ⁊ Plato:qui Timęum introduxit:q̄ʒuis efficiētes cauſas ⁊ exēplares:⁊ fines ꝓ poſuiſſent:tn̄ corporaliū cauſaꝝ ꝓbationes:nō ex illis: ſed ex planis figuriſq̄ʒ demū ab ipſa elemētorū nā duxerunt. Verūtamē ipſe Plato Pythagoricoꝝ Eleatarumq̄ʒ placitis:q̄ inuoluta ſubobſcuraq̄ʒ ferebanť: lucē quādā vtiq̄ʒ intulit:⁊ ea quę vltra naturam ſunt elegantiſſime cecinit. In naturalibꝰ quoq̄ʒ rebus atq̄ʒ genitis elemētaria principia diſſeparauit a reliquis: huiuſmodiq̄ʒ ꝑncipia primus Plato diciť appellaſſe elemēta: vt Eudemus eſt autor. Efficientes item cauſas ⁊ exemplares ⁊ finē: ita tradidit vt diſtincte inter ſeſe eſſe viderenť. Nam materiam ſimul ⁊ formā: Ariſtoteles ex eiſdē ꝑncipijs cōperit. Is efficientem cām diuinum ſtatuit intellectū. Finē aūt illius bonitatē propter quā vnūquodq̄ʒ ſenſile itelligibilis exēplaris ſimilitudinem gerit. ¶ Ab his igiť: qui Platonē anteceſſerūt: non ſolum in eo diſſentit Ariſtoteles,ꝙ efficientē cām intellexit: verū etiā ꝙ materialem enucleatius vidit ⁊ prodidit. Nam quom illi homiomerias: hoc eſt ſimilares particulas:vel vnum ex quatuor elemētis vel plura vel omnia rerum eſſe principia cenſuiſſent: vel inſectilia vſq̄ʒ corpora ꝑueniſſent: Ariſtoteles ⁊ homiomerias ⁊ quatuor elemēta diſſoluit:atq̄ʒ ipſam corporalē naturam in formā materiamq̄ʒ diduxit: quēadmodum ⁊ ante Ariſtotelem,Plato,⁊ ante Platonem,Timęus Pythagoricus fecerant:arbitrati ꝓxima principia eē quatuor elemēta:⁊ ante elementa ſuꝑficies. Principia v̄o prima elemētaria eſſe formā atq̄ʒ materiam. ¶ A Platone aūt ſimul:⁊ ab his q Platonem ꝑceſſere Ariſtoteles videť in eo euariaſſe: ꝙ cū nōnulli: videlʒ hi q ante Platonē fuere: de naturalibus rebus ꝑinde: atq̄ʒ de oibus diſputauiſſent. Nōnulli ita egiſſent de naturalibus rebus q̄tenus in mūdo habenť:⁊ quatenus ſunt partes mūdi: ita vt in libris de mūdo huiuſcemodi ꝑncipia quęſiuiſſe tradidiſſeq̄ʒ videanť: quēadmodum ⁊ Plato: quiq̄ʒ ante Platonem fuere cōplures factitaſſe reperiūtur. Ariſtoteles naturalia omnia: quo ſe quęq̄ʒ ordine habeant:edocuit. deq̄ʒ ipſo corꝑe naturali: quale ſit ſuapte natura: ēt ſi nunq̄ʒ fuiſſet mundus dicato ſeorſum opere cōmonſtrauit. Sed ⁊ in elemētis aliud a materia priuationem eſſe oſtendit: quom Plato ante aut materiam: aut ex materia priuationem diffiniuiſſet. Cęterum quom cauſam efficiētē alij deſeruiſſent. Anaxagoras v̄o atq̄ʒ Plato: idem eſt autem ac ſi Pythagoricos dicerem: diuinum intellectum efficientem eſſe cauſam voluiſſent: vnus Ariſtoteles adiunctę ⁊ ꝓpinquę rerum cauſę laborans: naturam id genus cām efficientem expreſſit: quam Plato inſtrumentariam eē putauerat: moueriq̄ʒ ab alio: ⁊ mouere ſubinde alia. Verum Ariſtoteles non ſiſtit in ſola natura: ſed ad immotam quandam ⁊ mouentem omnia cām eſt ſuperuectus: vniuerſaq̄ʒ: q̄ mouerenť: in huius operis calce pendere inde: atq̄ʒ niti acutiſſime comprobauit.

Genus quoq̄ʒ philoſophandi Ariſtotelis differt a ceteris quatenꝰ obſcuritates ⁊ ſcrupos illoꝝ trāſtulit in ꝑſpicuaʒ quādam ⁊ ꝓpriam expoſitionem. Et vim ꝑterea ꝓbationibꝰ ⁊ ſyllogiſmis adiecit. A Platone aūt eo vſq̄ʒ videť diſſenſiſſe ꝙ demonſtrationes aptius illuſtriuſq̄ʒ inducit: quodq̄ʒ eaꝝ principia a ſenſu ⁊ ab euidētibus rōnibus ſumit. Ab omnibus ꝑterea ſimul in eo diſſidet Ariſtoteles: quod partes oēs philoſophię naturalis vſq̄ʒ ad ſingularia euolutas ac reſolutas reliquit. Genꝰ phandi Ariſto.

¶ Quom aūt ſcriptorum cōmentationūq̄ʒ ſuarū ſpecies duas haberet: vnā eorū quę exteriora nominabat: quales erant hiſtoricę ⁊ rhetoricę meditationes: demū omnia ea quę minus: tum curę ac diligentie: tum intentionis ⁊ ſtudij requirebant. Alteram eorum que auſcultatoria nuncupabat: in quibus philoſophia remotior ſubtiliorq̄ʒ agitabatur. Ex quorum numero habetur hoc opus: cui titulus eſt de phyſica auditione. In auſcultatorijs data opera voluit obſcurus eſſe: ratus hunc in modum obiter poſſe rudiora ingenia ab huiuſmodi ſtudio quaſi reici deterreriq̄ʒ: vtpote quibus futurum ſit: perinde ac ſi neq̄ʒ ſcripta quidē vnq̄ʒ fuiſſent. Quapropter Alexander poſt Perſarum euerſionē hec ad illū ſcripſiſſe fertur. Cōmentationū Ariſ. due ſpecies.

Alexādri regis epiſtola ad Ariſto. ¶ Alexander Ariſtoteli ſalutem. Non recte feciſti ꝙ auſculatorios libros foras inuulgaueris. Naʒ qua alia re ꝑſtare ceteris amplius poterimus. Si ea q̄ abs te accepimus oīuʒ prorſus fiant communia: ego v̄o malim doctrina anteire q̄ʒ copijs. Alexandro v̄o reſcripſit Ariſtoteles his verbis.

Ariſ. reſpon. ¶ Ariſtoteles Alexādro regi ſalutē. Auſcultatorios libros quos editos q̄reris: ⁊ nō proinde vt archana abſconditos: ſcito neq̄ʒ editos eſſe: neq̄ʒ nō editos. Cognobiles.n. his tm̄ erūt qui nos vtiq̄ʒ audierint. Vale. Plutarchus Cheronęꝰ in vita Alexādri de editione librorū metaphyſice hec vltro citroq̄ʒ fuiſſe ſcripta meminit.

1 **Eſt autē** totius opis ꝓpoſitū nāe earūq̄ʒ reꝝ ſciaʒ rationē q̄ʒ explicare: q̄ a nā ꝓducuntur. Nā ſine rōne cognoſcere facile ē cuiuis homini. Pñt.n. oēs qui ſano ſunt ſenſu diceř hoc terrā: illud aquā: hoc plantam: illud aīal eſſe. Is v̄o q cū certa cognoſcit ſcia: neceſſe eſt principia rei cognite priora cognoſcat: quod ⁊ alie artes rōnales declarāt. Grāmaticos ſiquidē dicimus: non qui nomina auſcultant: ſed quibus in promptu eſt dicere: ex quot conſtet elementis nomen vnumquodq̄ʒ. Item muſicos vocamus: non qui ſumma aure cantus excipiunt: ſed qui in tonos ⁊ ſemitonia ſciunt diſſoluere.

Ad hoc loco ꝑncipium ſumit The. paraphraſis ꝓhemiū: a ꝑncipio ſtati og ſo itētionē iudicat: ait Simpli. h' in loco. ⁊ hoc idē voluit The. oſtēdere.

Moralesſcientie reꝝ nāliū diſciplinā ꝑcedē d̄bēt.

Q̄ō opus ſit Ariſtotelicū diuiſio.

2 **Ed qui** fieri pōt dubitauerit quiſ
piā: vt de ṗncipijs demō/
ſtret̃ qc̄qȝ? Nā ſi demonſtratio ex priori
bus exiſtit ṗora īueſtigātes: ṗncipiorūȝ
ṗncipia īuenire velle videbimur. ¶ Sȝ
ſoluit̃. Jd qȝ prius ē dupl'r ſolet referri: ⁊ ad nos ⁊ ad
nām: nobis ea ṗora vident̃ eē que notiora ſunt nobis:
queqȝ facilius poſſum⁹ deprehendere: queadmodū no
mina ⁊ ſyllabe manifeſtiora q̄ȝ litere: ſunt. Nature aūt
priora ſunt illa: que ex ſub ſubſtātia ſimpliciora quoqȝ
habent̃. Queadmodū litere ſimpliciores ſunt q̄ȝ ſylla
be. Contrarius v̄o eſt vtrinqȝ ṗceſſus. Nos ex cōpoſi/
tis ad ſimplicia vtpote nature priora reſoluimus. Na
tura contra ex ſimplicibus compoſita fabricatur.

3 **Uom** igit̃ compoſitoꝝ rōnem exq
rim⁹: ea ex nature ṗorib⁹ in/
dicare oportebit. Quom v̄o de ṗncipijs
agimus ex his q̄ ṗora ſunt nobis: ⁊ ē il/
la qdē ṗpria demonſtratio: hec v̄o q̄ȝq̄ȝ
nō ṗpria: tñ ſufficiēs ad demonſtrāda ea q̄ volumus.
4 ¶ Si itaqȝ ṗncipijs oſtēdēdis: īcipimus a cōioribus
⁊ plura cōpḣēdētib⁹: nemo miret̃. Quia ex illis ad
ṗticularia veniemus: cognobiliora ſiqdem nobis cōia
ſunt aliquāto q̄ȝ ṗpria: ſunt. n. tanq̄ȝ cōpoſitiora q̄ȝ ṗ/
pria. Nā ⁊ in ſenſilibus videre licet: accidētis ṗcul aīa
lis: celerius totū corpus: q̄ȝ caput: aut manū: aut pedē:
aut ṗtem aliquā cōpḣēdi. Eodē modo promptius eſt
dicere id qȝ pȝ eminus aīal eſſe q̄ȝ hoīem. Jta ⁊ in his
quorū rationes querimus: vniuerſalia atqȝ cōia: mani
feſtiora ſunt nobis q̄ȝ ṗxima ⁊ ṗticularia. Quippe q̄
magis ṗmiſcua cōfuſioraqȝ ſint q̄ȝ particularia. Eſt. n.
penes intelligentiā totū qdā id qȝ eſt vniuerſale: ṗtes
v̄o ea q̄ ab illo cōplectunt̃. Jta ⁊ rhetores ſolent cōmu
nia capita prius proponere: mox de vnoquoqȝ genere
ſingillatim diſputare atqȝ perpendere. Eodeȝ pacto ⁊
in libris reſolutorijs: is qui ē de ſyllogiſmo tractatus:
prepoſitus ē ei qui querit de demonſtratiuo: dialecti/
co: atqȝ ſophiſtico. Quom. n. a cōmunioribus initium
capimus facilius cuiuſuis rei qȝ ṗpriū ē atqȝ propin/
quum aſſequimur: ſed ⁊ prime quoqȝ imaginationes
viſioneſqȝ indiſcuſſe inexplanateqȝ habētur: ⁊ a cōmu
nibus ſimulachris impreſſe inuecteqȝ ſenſibus: q̄ꝛ ſm
naturam generalitas ſpecialitatē antecedit atqȝ ṗcur/
rit. Jtaqȝ pueri ab vniuerſalibus inchoantes nullo di
ſcrimine viros oēs arbitrantur ⁊ appellitant patres:
mulieres matres: vtpote: qui marem ⁊ feminā perin/
de ac cōia quedam vocabula prius intelligant: q̄ȝ ea q̄
5 parentum ſunt propria. Jdem dixerim [a] de nomine ⁊
diffinitione: appello nomen id qȝ diffinit̃. Uerbi gra/
tia: hominem. diffinitionem vt animal terreſtre bipes
intelligens. Nam homo videtur confuſe vl'r ſignifica
re: pōtqȝ ſi cōmunionem aut conſortium nominis ſpe/
cies: pro alijs etiam num pleriſqȝ rebus capi: veluti ṗ
hoīe ficto pictoue. Sed diffinitio vi ſubſtātiā ſubie/
ctā in mēbra ṗtiri. Eſt igit̃ hic maxime auſpicandū.

6 **Eceſſe** eſt ṗncipiū vnū eſſe: vel plu
ra: ⁊ ſi vnū: aut mobile aut
imobile: finitū: aut infinitū: ſi plura: rur/
ſus aut mobilia: [b] aut imobilia: numero
aliquo terminata: aut īfinita. Sūt. n. nō/
nulli q īfinita ṗn[a] poſuerūt: q̄les Anaxagoras Demo
crituſqȝ fuere: veꝝ Democrit⁹ ſubſtātiā atomoꝝ. i. i/
diuiduoꝝ corpoꝝ arbitrat⁹ vnā eē gñe ſola effigiatiōe
diſcreuit. Anaxagoras [c] v̄o homiomeras ꝯrijs q̄litati
7 bus diſtinxit caliditate: frigiditate: nigritia. ¶ Eodē
mō diducti ſunt itē in ſectas: q de entib⁹ apud veteres

Aliſo mō vt Them. Ariſ. intelligere et Alex. ⁊ Simpli. hoc in loco: q̄ȝ Auer. ⁊ latini: ſi recte ṗpēdant̃ ei⁹ v̄ba. nō. n. ob id dixiſſe Ariſ. volunt ab vl'ib⁹ ad ṗticularia eſſe deueniendū: vt manifeſtaret ordinē ṗceſſus i ṗhia nāli. ſȝ tm̄mō vt doceret q̄ pacto ſit ipſe diſſurus ṗnci pia nālia: q̄ꝛ ſcȝ per quedā cōmunia tanq̄ȝ per notiora.

a Longe diuerſa ē The. expō ab expōne Simp. nā The. nomen diffinitiōi cōparat tanq̄ȝ qd cōius q̄ꝛ nomē ṗt plīra ſignificat̃ ⁊ plīb⁹ accōmodari: ⁊ diffinitio vni tm̄ rei. Simp. autē: queȝ Auer. ⁊ latini ſūt īſecuti: nomē velut totū qȝ/dā cōpoſitū īdiſtincte ſignificās ea: q̄ per diffōnē particulant̃. vl' vti

philoſophati ſunt. Jlli entia putabāt eē ṗncipia: q̄ren/
teſqȝ quot eēnt antia: īueſtigabāt quot eſſent ponenda
principia: ṗterq̄ȝ fortaſſe Parmenidē ⁊ Melliſſum: q
quom vnū ens eſſe ⁊ imobile ſtatuiſſent: non tamē vnū
principiū ⁊ imobile efficere potuerunt. Nam quom
principium ex eoꝝ genere ſit: que referunt̃ ad alteruȝ:
plura ſecū trahat ē neceſſe: atqȝ tot demū: atqȝ ea: quot
⁊ quoꝝ ṗncipiū ē. Alioqn quom dicāt ens imobile ſe/
ipſos obiter ṗdūt. Ens illud nequaq̄ȝ ṗ principio ac/
cepiſſe. Quo. n. pacto aliud quidpiam gigneret̃ ex eo
principio quod moueri non poſſet?

8 **Ontra** hos aūt diſputare minime
ꝯgruit phyſico. Sȝ q̄ȝobrē
īquies: q̄m motu ſublato: ṗncipia tollūt̃
nālia: imo v̄o ipſa plane nā. Probare āt
atqȝ addicere ṗncipia ṗpria nullius eſt
artis: queadmodū neqȝ ad geometraȝ ṗtinet puncta ⁊
lineas demōſtrare: neqȝ ad arithmeticū vnitates: ſȝ ex
his veluti ſubiectis: atqȝ cōſtitutis ea efficere atqȝ col/
ligere q̄ ꝯſecunt̃. Qn̄ ṗſertim ex qbus oñdere poterit
phyſicus nām eē? Nā ex ṗn⁹ aliquo nāli? At ſumeret̃
pro argumento qȝ erat in q̄ōne diſcuſſioneqȝ poſituȝ.
Num ex alijs qbuſuis extrinſecus? At nō d̄mōſtraret
vt phyſicus? ſed ſi qua ē ſcia prior nāli: illa vtiqȝ aſci/
ſcēda eēt atqȝ ide haurire ac petere ṗncipia oporteret:
queadmoduȝ a nāli principia medicine: a Geometria
perſpectiue petunt̃. Qꝫ ſi grauaberis: vti ea ſcia opor/
tebit: q̄ cōis inſertaqȝ ē oībus artibus: queqȝ ṗ ṗba/
bilia tm̄ demōſtrationes ſuas ⁊ rōnes inducit. Ceterū
ſiue hoc: ſiue illo mō: ṗceſſeris: nō diſputabis vt phy/
ſicus: ſed aut vt Dialecticus aut vt Phs primus.

9 **Uamobrē** docere quot: ⁊ q̄ ṗn
cipia ſint nature ſpe
ctat ad phyſicū: ſȝ q̄ natura ſit: nō ē am/
plius phyſici functio: q̄ȝuiſqȝ illi directo
minime videant̃ tollere nām: nihilo mi/
nus ex his: q̄ dicūt: id liqdo ſequit̃. Qui. n. minime cō
cedit motū eſſe: neqȝ vtiqȝ ṗncipiū motus dabit. Jd āt
eſt ipſa porro natura. Qꝫ ſiqui ṗncipia q̄ȝq̄ȝ concedūt:
in his tamen que ſequunt̃ ex principijs male ꝯcludūt:
ſtatim ad phyſicuȝ ṗtinet ea videre in quibus fallunt̃.
Si v̄o ṗpter difficultates aliquas quas diſſoluere ne/
ſciebant: ſuſtulere principia nature: diſputatio inſtitu/
ta cum illis philoſophie naturalis fines egredit̃: atqȝ
10 tranſcendit. ¶ Nam ⁊ falſas rationes ſi geometricis
principijs nō repugnant a geometra ſoluuntur: ⁊ con/
ferendus eſt pes: congrediendumqȝ cominus: ſi repu/
gnant abſtinendum temperandūqȝ: atqȝ hoc quale ſit
illorū exēplo monſtrabit̃: qui circuluȝ quadrare ſunt
conati: Hippocratis Chij ⁊ Antiphontis: nam Hip/
pocratis error: q̄ꝛ principia retinebat: ſoluendus ē. Js
enim eo peccat q̄ ſolum eam lunulam quadrauit: que
circa eius quadrati latus cōſtituit̃: queȝ deſignauit in
circulo: cum Antiphonte v̄o non diſputat geometer.
Js nāqȝ quom triāgulū equilaterum deformauiſſet in
circulo: ⁊ in quolibet latere ad circūferentiam circuli
alteꝝ equipedū. i. Jſochelem cōſtituiſſet: atqȝ deinceps
hoc idētidem ſubindeqȝ factitaſſet: arbitrabat̃ vltimi
trianguli latus: qȝ rectuȝ erat circūferētie adequaſſe.
Hoc auteȝ erat tollere ſectionem in infinitum: [d] quod
apud geometras proloquium eſt: ⁊ cōmunis quedam
11 ceu notio. ¶ Ac ṗmū qdē hec intuētibus conueniēs
videt̃ (vt dixi) Parmenidis ⁊ Melliſſi rationes miſ/
ſas facere: ṗſertim quom opinio ea ⁊ ṗlixa ſubabſur/
daqȝ ſit: ⁊ ṗterea huiuſmodi: q̄ egre perſuaderi cuiq̄ȝ
poſſit. Nam dicere omnia hec q̄ ſupra ⁊ ſubter vnum:

exēplū qȝ/ tortius cōpo/ ſiti exponit. b The. ſecun/ hoc i loco c/ demū (vt Si/ pli. refert) ṗl/ ra ṗncipia d/ uidit imob/ lia ⁊ imobili/ ab ipſa nā di/ uiſiōis tract/ Aꝝ. tñ huiu/ rei nō memi/ nit ob id q/ (vt idē ſſeri/ māifeſtū ē/ īpoſſibile/ pluribus no/ motis alig/ fieri.

c Alex. expo/ nēs Ariſ. to/ tuȝ h̃ Dem/ crito attribu/ it: vtpote q/ ꝯrietate ṗnc/ pio ſua diſtin/ xerit. poſui/ enī iter ṗnci/ pia plenū ⁊/ cuū: ꝯrietat/ ēt i pōne: figu/ ra ⁊ ordine/ Simpli. ver/ vtriqȝ ait h/ congruere.

d ἦν ὑπό θεσιν ἢ γεω μέτρης λαμβάνει dicit ipſe grece. hoc ē. qu/ ſubiectionem geometra ac/ cipit. q̄ aūt tu/ terſit diuiſi/ ter ſubiectio/ nē ⁊ ṗloqu/ declarat ipſ/ primo poſte/ rioꝝ cap. 5.

id eſſe qȝ ē: qd ē aliud q̄ȝ dicere Dionē illud vnū eſſe
qȝ ē: vel aliud qdpiam tale ex eoꝝ genere tueri: q̄ v̄/
bo dūtaxat nō ēt rei vllius atteſtatiōe ꝯſendunt̃: q̄le
eſt id qȝ Heraclitus dicebat: eadē eē iter ſe ꝯria. Sȝ
⁊ rōnes quoqȝ qbus vtunt̃ ſane litigioſe captioſeqȝ
ſunt ṗpoſitiones ſiqdē falſas aſſumūt: neqȝ recte ex
forma cōcludūt: q̄ȝq̄ȝ magis ſtolida atqȝ importuna
ſunt: ea q̄ a Melliſſo dicunt̃: qppe q̄ nullaȝ prorſus
12 difficultatē afferre videant̃. ¶ Uerūtñ q̄m de natura
q̄ȝq̄ȝ nihil loquunt̃: q. n. de natura loq pñt: q naturā
tollūt? Naturales tñ ambiguitates attingūt: de va/
cuo: de īfinito: de motu: fortaſſe haud ab re fuerit: de
hꝭ paululū diſputare: q̄ȝuiſqȝ hoc munus nequaq̄ȝ
ṗtinere ad phyſicū ſit oñſum: tñ a ṗho minime alie/
num. Diſſereremus itaqȝ ꝯ eos hoīes: non vt impu/
gnata īfirmataqȝ ⁊ ceu loco mota: atqȝ īpulſa eorum
opinione ſtatim ſic naturā ⁊ motū inueſtigem⁹: hec
eniȝ vti manifeſta nobis ſubiecta atqȝ ṗpoſita eē de/
bēt: ſȝ aliter: vt hoc ipm videlȝ tanq̄ȝ ex ſupabūdāti
nouerimus ṗſcrutemurqȝ: qd ⁊ q̄tenus illi ſenſiſſe d̄
nā recte ⁊ ṗperā videant̃: ac ṗmū qdē opinionē ipaȝ
ſepatim eſtimabimus: deinde ſoluemus rōnes eas:
quibus ea q̄ ſentiunt aſſerere ⁊ cōfirmare conantur.

13 **Nitium** igit̃ eoꝝ oīuȝ q̄ ſumus
dicturi cōmodiſſimū ē
ṗcūctari qd illis ſignificet id qȝ ens vo
camus: vtruȝ putēt multiplicē eē illius
ſignificatū: an ſimplicē. Si multiplicē:
vt nos in ṗdicamētis oſtendimus: nomē qdē ipſum
entis vnū erit: ſed ſubſtātiā: atqȝ rē multiplicē eē fa/
teant̃ neceſſe ē. Qꝫ ſi erit ſubſtātia: ⁊ q̄ȝtitas ⁊ quali/
tas: ſiue ſeparata illa ſiue ꝯiūcta poſuerit: plura erūt
14 ea q̄ ſunt: q̄uis vna vox de illis oībus ṗdicet̃. ¶ Qꝫ
ſi ſimplicē ſignificatū eē voluerint: atqȝ ita rē ipſaȝ ⁊
id qȝ ſignificat vnū eē: q̄remus eam reȝ ſignificet ne
tanq̄ȝ genus: an tanq̄ȝ ſpēs: an tanq̄ȝ indiuiduū? Sȝ
ſiue tanq̄ȝ genus ſiue tanq̄ȝ ſpēs accipiat̃: nō poterūt
effugere: qn plura colligant̃ ea q̄ ſunt: ṗpterea q̄ ⁊
genus: ⁊ ſpēs: de pluribus differētibuſqȝ ṗdicātur.
Supeſt igit̃: ſi ens ē vnū accipi: tāq̄ȝ indiuiduū opor
tere: queadmodū ē Bucephal⁹: Callias: hoc rubēs.
15 ¶ Sed rurſum vrgebimus: vtrū ſubſtātiā eē id ve/
lint: an accidens. Uident̃ ſane vterqȝ arbitrari acci/
dēs eē quom alter finitū dicat: alter infinitū eē qȝ ē.
Jnfinitū v̄o atqȝ finitū: in genere q̄ȝtitatꝭ collocant̃.
Eſt enim infinita magnitudo q̄ ṗcurri nō pōt: finita
que pōt. Si ergo de ſubiecto aliquo talia ṗdicant̃:
duo intelligēt eē ea: q̄ ſunt / ſubſtātiā. ſ. ⁊ quātitatem.
Si v̄o de nullo ſubiecto dici quātitatē autumāt: ſta/
tim hoc incōmodū īpoſſibileqȝ ſuſcipit eē aliqȝ acci/
16 dēs poſſe: ſine ſubiecta ſubſtātia. ¶ Jtē qȝ vnum eſt
numero: quom multifariā dicat̃ queadmodū ⁊ ens
ipſum: capit̃ enim ⁊ pro cōtinuo: quo ſignificatu li/
neam eē vnā dicimus: ⁊ pro inſectili: cuiuſmodi ſunt
punctus ⁊ nota: ⁊ ṗ eo q̄ vnā eādēqȝ definitionē hȝ:
vt veſtis ⁊ tunica. Proferāt obſecro qua ſignificatio
ne velint vnū ens eē. Neqȝ. n. vt ꝯtinuum quidā pñt
accipere. Nam cōtinuum eſt ſectile in multa vel po/
tius infinita. [a] Qꝫ ſi id qȝ ad vnionē ⁊ ad cōpoſitio/
nem venit: vnū quidā ⁊ diuiſile eē fateant̃: nō ne ſta/
tim vident̃ ꝯcedere ex hoc plura eē entia oportere?
17 ¶ Dices pars a toto ſeparari non pōt: q̄ꝛ ꝯtinuū dr̄:
quatenus ē vnū actu. Primū reſpōdemus: illos nū/
quā diſtinxiſſe ens actu ab ente poteſtatis: ṗterea cō
cedamus: ⁊ quaſi condonemus hoc illis: illud profe
cto nō negauerint: quedam eſſe cōtinua: que nō mo/

¶ Sic ait ipſe grece. ἢ γὰρ διό τι ἥνωται ἐν αὐτῷ λέγουσιν, ὅτι ἐστὶ διαιρετὸν ἐροῦσιν

do ſimilaribus partibus cōſtēt: ſed etiam diſſimila/
ribus: qualia ſunt aīalia atqȝ plane. Nā huiuſcemo/
di corpoꝝ ṗtes: nō cumulū tm̄ habēt atqȝ congeſtū:
ſed diſpōnē ⁊ collocationeȝ: q̄ illas ita digeſtas atqȝ
inter ſeſe cōmiſſas deuincit ⁊ illigat. Qꝫ ſi pars linee
eadem atqȝ vna ſit: cū linea vniuerſa: ṗpter eā rōneȝ
q̄ nō eſt a toto ſeparata: cur nō ſit ⁊ manus ⁊ pes idē
vniuerſo cū Socrate exiſtimandus? Cur reddi non
poſſit ratio diuerſitatis? Qꝫ ſi vtraqȝ illa ſunt eadem
cū eodē toto: neceſſe eadē eē inter ſeſe fateri. Quare
idē erit manus: pes: oculus: aluus. ¶ Uerū [b] hec q̄/
ſtio idē ne ſint partes atqȝ totū: iactata veteribus di/
ſputatione ſeorſuȝ excutitur: atqȝ vtrinqȝ difficultas
occurrit. Nā ſi idē ſit totū: ⁊ pars: ſequunt̃ ea q̄ dixi
mus ſupra. Si diuerſum eueniet: totū eſſe aliud a ſe/
ipſo. Neqȝ. n. hec pars a toto diuerſa ē: illa nequaq̄ȝ.
Sed ſi vna ē a toto diuerſa: videtur oēs a toto equa
liter eē diuerſe: omnes v̄o partes nihil aliud ſunt q̄ȝ
ipſum totū. Eadem ſequētur: ſi partes quoqȝ aliaꝝ
rerū conſideraueris puta domus ⁊ cetus. Soluunt̃
hec autē alibi. Neqȝ enim eſt verum ṗpter id quod
particulariter ⁊ ſingillatiȝ accepta quelibet pars va
riat ⁊ differt a toto: ꝯtinuo ēt omnes ſimul numera/
tas a toto eē diuerſas. Qꝫuis. n. ſingule diuerſe ſint
ab eo vniuerſo qȝ ꝯtinet: oēs tñ efficiūtur illud vni/
uerſum. Sed ſatis hec hactenus. Ex his ergo q̄ dixi
18 mus: pȝ ens nō poſſe vnū ens eē ita vt ꝯtinuū. ¶ Di
cent fortaſſe ens vnū eē vt inſectile. Ergo vnitates ⁊
puncta erūt ea q̄ ſunt oīa. terra: mare: celū. Quo qd
eſſe poteſt magis horrēdū? Jtem quo pacto īcludēt
qualitatē puncto? Quando neqȝ affectio vlla: neqȝ
figura cōſtare indiuiſibili poteſt. Jtē quātitas qua ſe/
de locabit̃? ſi puncta nō ſunt quātitates: ſed termini
quātitatis. Preterea neqȝ finitū neqȝ infinitū pote/
rit eſſe qȝ eſt: quoꝝ vtrūqȝ: alterū tamē alter: volūt
de ente ṗdicari. Jam cuȝ terminus ſit indiuiſilis: Si
ens terminus fuerit nuſq̄ȝ erit: quod terminatur. Sȝ
manifeſtum eſt dato termino: rem quoqȝ termina/
tam ſtatim dari oportere. Refertur enim ad alteruȝ
terminus: ſemperqȝ cū altero eſt. Fieri ergo nequit:
19 vt ens vnū ſit ita vt inſectile. ¶ Reſtat vt dicāt vnuȝ
eſſe ens eo pacto quo merū ⁊ vinum: veſtis ⁊ tunica:
quod ſi dixerint in errorē eum incidiſſe videbuntur:
quē inuexit Heraclitus. Eadē ſiquidem fierent diſ/
finitione: hō / planta / volatile: deinde bonū atqȝ ma/
lum: ⁊ poſtremo cōtraria. Jta ⁊ diſperata quoqȝ ſi/
mul vera efficerent̃. Nā ſi idē ſit album ⁊ nigrū: idē
quoqȝ neceſſe eſt: ſit albū ⁊ non album. Quod enim
nigrū eſt nō album eſt. Si autem idem eſt affirma/
tio ⁊ negatio: quot nō idem eſſe cōceſſerint: id quod
eſt: ⁊ id quod nō eſt: id quod eſt vnū: ⁊ id quod non
vnum. Jta abſurdiſſime delirabūt: neqȝ ſolum id qȝ
eſt vnū: fatebunt̃ non vnū: ſed nihil omnino poſuiſ/
ſe animaduertēt. Qꝫ ſi hoc modo dixerimus Socra
tes eſt ṗhs. Socrates eſt bipedalis: num in vnaqua/
qȝ oratione idem ſignificabimus? nonne riſu ſit po/
tius dignū arbitrari eandem rem eſſe in propoſitio/
ne qualitatem ⁊ quātitatem? Siquis v̄o me interro/
get: quo pacto vnū eſſe putem: Socratem queȝ ⁊ ſi/
mum ⁊ bipedalem ⁊ philoſophū dico. Neqȝ enim
numerus multitudone ſimpl'r eſſe Socrates poteſt:
vnitatem tamen ab illo videor ſubſtuliſſe. Qꝫ ſi de/
derimus Socratem plura ⁊ vnū eſſe: Cur non cōce/
dat̃ hoc idē Parmenidi ⁊ Meliſſo: ita vt eadeȝ res
20 vna ſit ſimul ⁊ nō vna. ¶ Hec cauillatio Lycophro/
nē qui qȝ poſt illū fuere antiqores tātū perturbauit

αὐτὸ κατὰ τοῦτο πολλὰ εἶναι. quoꝝ v̄borū hec vē fidelis īterṗtatio: qȝ ſi ob id: q̄ꝛ ad vnionē venit: ipm vnū eſſe affirmant: q̄ꝛ diuiſile ē hac rōne multa eē fateantur.

b Cur q̄ōneȝ de toto ⁊ ṗtib⁹ iterpoſuerit Ariſt. diſſenſio ē inter grecos expo. Porphi. n. ob id ei⁹ meminiſſe ait: vt q̄ſdam redarguerit: q̄pter tres illos modos vni⁹ ab Ariſ. enumeratos: aliū q̄r tū aſſerebāt: quo ṗtes q̄ inuicē ſūt diuiſe: cum toto vnū eē credebāt. Hos igitur redarguit q̄a ſi vnaq̄qȝ ṗs toto eēt eadē: eēnt ēt inuicē eedeȝ. Alex. v̄o vt ex ſolōne ei⁹ dubitatiōis: q̄ ṗbare vē totuȝ idē eē ṗte: d̄claratovidelȝ ea nō eē vnū ⁊ idē. manifeſti⁹ appeat: nō ſolū i ṗtib⁹ inuicē ⁊ a toto ſepatis: ſȝ ēt i his q̄ ſūt inuicē ꝯiūcte ⁊ cōtinue: ṗlitas repiri cū inuicem ⁊ a toto ſint diuerſe. Hanc v̄o q̄ōnē non facere ad ṗñtē ſmonem dixiſſe Ariſt. ait: nō quo ad ṗpoſitū nō ſit. ſed q̄ꝛ ſine ēt hac q̄ōne alia ſatis erāt ad ṗbādū qȝ volebat. Simp. tñ aucte Eudemi: ob id nō eē ad hūc ſmonē dixiſſe ait: q̄ꝛ dialectica ē ⁊ ṗbabil'r ad vtrāqȝ partem habet inſtantiam.

vt quom ea ſola putarēt eſſe: de qbus hoc verbū eſt
pręḋicabat᷑: de ſola ſubſtantia p̄dicari v̄bū illud pa/
terētur: vt Socrates eſt. Siquod v̄o accidēs de So
crate diceret᷑: ne plura eſſe vnū Socratē fateri coge/
rentur: nolebant amplius de illo v̄bū eſt poſſe pręđi
cari. Non eniꝫ dicēdū putabāt. Socrates eſt albus:
Socrates eſt bipedalis: ſed ſimpl'r: Socrates alb⁹:
Socrates bipedalis. Jta errori errore alio occurrē/
tes ꝓpoſitionē: ⁊ orationē enūtiatiuā tollebant. Sa/
ne [a] Plato mutabat orationē: ⁊ loco huius qō canus
21 eſt: dicebat incanuit. ¶ Nos aūt cēſemus: idē eſſe:
vnū ⁊ nō vnū poſſe. ¶ Ueꝝ neqꝫ eodē reſpectu neqꝫ
ſimul. Eſſet. n. īpoſſibile hoc: quom alterū poſſibile
⁊ veriſſimū eē cōprobet᷑: eundē videlꝫ Socratē vnū
eſſe ſubiecto: plura cogitatione ⁊ rōne. Eſt. n. alia rō
muſici alia bipedalis: quo fit vt nulla inſit in dcō pu
gnātia. Jlli v̄o temere tumultuauerint. Jdē de diui/
ſione cōtinui dicēdū eſt. Jā illi hoc loco deficiūt ma/
nuſqꝫ dant: coacti ɔcedere idē eē poſſe vnū ⁊ multa.
Ceteꝝ vnū ⁊ multa idē eſto: dum nō ſimul aut eodeꝫ
reſpectu ɔſideret᷑: quippe quę eo modo oppoſita eē
⁊ repugnātia viderent᷑. Sit ergo vnū actu. Sit mul/
ta potētia. Queādmodū ſi diceremus. Triticū eſſe
ſpicā ptāte: nō actu: neqꝫ hęc pugnāt ſibi ɔ̄ſpiciūtne.
Si meminerimus eaꝝ diſtinctionū: q̄ nobis traditę
ſunt ɔ̄ fallacias īportunas: atqꝫ calūnias ſophiſtaꝝ.
Hūc in modū ꝑpenſa examinataqꝫ opinione veteruꝫ
fieri poſſe non videtur vnum: vt ſit ea quę ſunt.

SEd ⁊ rōnes illoꝝ ſoluere nemini ē difficile. Stati. n. Melliſſi ar/
22 gumētatio vitioſe ɔcludit. ¶ Si fcm̄
23 (inqt) ē ens, p̄ncipiū hꝫ: nō ē aūt factū,
nō hꝫ ergo p̄ncipiū: quo fieri vt ⁊ vnū
ſit ⁊ infinitū. Nā quom opꝫ retorquēdo aſſumere id
qō ē oppoſitū ɔſequēti in cōnexione ⁊ ſubijcere op/
poſitū añcedēti. Jta. n. ɔficit᷑ ſecūdę figurę ɔditiona/
lis ſyllogiſmus. Non hoc fecit: ſed intulit id qō non
erat antecedēs: ⁊ oppoſito antecedētis aſſumpto at/
tulit oppoſitū ɔſequētis: hꝰ aūt argumētoꝝ frequēs
⁊ vulgaris captio ē. Si homo ē: aīal eſt: nō aūt ē hō:
Neqꝫ igit᷑ aīal: ſi ambulat Socrates mouet᷑: nō aūt
ambulat: nō igit᷑ mouet᷑. ¶ Pręterea quom appella
tione principij qō plura ſignificat abutat᷑ ꝓ vno rei
ſignificatu latere ac fallere arbitrant᷑. Eſt. n. p̄ncipiū
aliud tpis vt quom dicimus, genitur ę ſuę principiuꝫ
habuiſſe Platonē hunc vel illū diē. Aliud rei ⁊ ma/
gnitudinis queādmoduꝫ caput vię ⁊ cuiuſuis ſpacij
dicimus eſſe principiū. Quare quom Melliſſus di/
cat factū oē habere principiū: q̄remus de quo p̄nci/
pio ſit locut⁹. Quicqd. n. ſimpliciter gignit᷑ p̄ncipiū
hꝫ tpis vt homo, equus, olea, platanus. Non tñ oīa
principiū magnitudinis habere pñt: qualia ſunt ea q̄
nō ſimpl'r fiunt: ſed per alterationē ⁊ momētaneam
mutationē progenerant᷑: fit. n. ⁊ gelu ⁊ caſeus. Non
tamē magnitudinis p̄ncipiū licet accipere: vñ p̄muꝫ
ceperit cōcretio. illa atqꝫ coitio. Rurſus quom dicit
qō non eſt factum nō hꝫ p̄ncipiū: eodē modo quęrē/
dum eſt de quo p̄ncipio ꝓpoſitionē ſuā intelligat: nā
principiū tpis nō hꝫ ea quę facta nō ſunt. Magnitu/
dinis v̄o nihil ꝓhibet: qn poſſint hr̄e: ſicuti ſol ⁊ lu/
na ⁊ reliqua ſydera: q̄ ſi in aſſumptionibus de p̄nci/
pio magnitudinis loquebat᷑: ɔſequēs quidem recte
affert᷑. ſed falſę ſunt aſſumptiōes. Si aūt de p̄ncipio
tpis intelligebat: ē qdē verus in quibus id collocat:
ſed cōcludit ⁊ efficit nō ea q̄ vult. Uult. n. magnitu/
dinē entis infinitā oſtēdere: vꝫ autem nō magnitudi/
24 nē demōſtraſſe ſed tp̄s. ¶ Deinde dicit: īmobile eē
id qō eſt. Nō. n. locū eſſe vllū poſſe in quo moueat᷑
id qō ē vnū ⁊ quoquo verſus infinitū. Sꝫ q̄obrē hō
acute: vt. n. moueri non poſſit totū: q2 ſit infinitū: cur
tñ ptes moueri nō poterūt? niſi ⁊ mare putaueris eē
īmobile: ea rōne ꝙ vniuerſum de locis ſuis atqꝫ al/
ueo nō egredit᷑: q̄uis manifeſtiſſime in reciprocatiō
nibus trāſferant᷑ ⁊ moueant᷑ ptes. Alterationē iteꝫ
aut motū eē nō credis: aut ſi credis q̄ de cā eripis: iſi
nito? qñ neqꝫ calefaciēdis rebus: neqꝫ refrigerādis
opus eſt loco. Abſurda itaqꝫ vꝫ eē hꝰ rō: atqꝫ in eō
vno maxīe fluctuare: et iacereqꝫ: qō ɔtēdit p̄ncipij ſigni
ficationē ad vnā reꝫ tm̄ ptinere: qō niſi ꝓtinus mihi
ɔceſſerint calūniari aptiſſime videbunt᷑. Dicet fortaſ
ſe ens vnū eē rōne diffinitioneqꝫ. Sꝫ quęro queād/
modū ens accipiat. Nā ſi ens ꝓ p̄n⁰ accipit: diciturqꝫ
vnū eē rōne p̄nᵐ: vtiqꝫ aliqd dicē atqꝫ idē ſentire vi/
deret᷑: qō pleriqꝫ naturales p̄hi ſentiūt oīuꝫ v̄o rerū
⁊ entiū vnā dicē eē rōnē atqꝫ nām equꝫ hoīs: ɔ̄ rorſ:
qd pōt dici ſentiriue ɔ̄ veritatē atqꝫ ſenſum illuſtri⁹?
Hactenus ɔ̄ Meliſſuꝫ ⁊ qdem plura q̄ꝫ oportebat.

COntra Parmenidē deinceps ē diſputandū: ceteꝝ modi
quos in refellēda taxādaqꝫ opinione
25 Melliſſi pauloāte cōmēti ſumus. Jdē
in Parmenidē quoqꝫ ɔueniunt. Pro/
pria v̄o ſunt ea: qbus īterrogationi illius occurrit᷑.
Eſt aūt ad hāc ferme ſnīaꝫ interrogatio. Jd qō p̄ter
ens ē nō ē ens. Jd qō nō ens eſt nihil eſt. Nōne ergo
vnū eſt ens? Fallit᷑ aūt in eo ꝙ quom multiplex ſit ſi/
gnificatus entis queādmodū oñdim⁹ ſimpl'r dici at/
qꝫ accipi putat. Eſt v̄o hoc ꝑinde atqꝫ ſi dicat qſpiā:
Jd qō p̄ter cancrū eſt nō eſſe oīno cancrū: ⁊ qō p̄ter
canē eſt nullo mō eē canē. Atq fieri pōt: vt id qō p̄ter
canem eſt ſit ēt canis: ⁊ qō p̄ter cancrū eſt ſit ēt can/
cer. Nā id qō p̄ter canē marinū ē fieri neqt vt canis
marinus ſit. Celeſtis tñ atqꝫ terreſtris eē nihil vetat:
qn poſſit intelligi. Eodē modo ⁊ ſiquid p̄ter ens eſt:
exempli gratia: id qō p̄ter ſubſtātiā eſt nō poteſt eſſe
ſubſtātia: poterit tñ ⁊ quātitas eſſe ⁊ qualitas: pari
rōne: ſiquid p̄ter qualitateꝫ fuerit non erit amplius
qualitas: ſed vel ſubſtātia eſſe vel quātitas poterit.
Demū nihil ꝓhibet hoc modo plura eē ea quę ſunt:
atqꝫ ita primū Parmenides prendit᷑ falſus. ¶ Quā
v̄o neqꝫ ɔcludat quidē ea rō manifeſtum fiet ex ſub/
iectione hac: ſi videlꝫ eadē figura oratiōis: alia ſum/
pta conceperis hoc mō. Ponatur ens ſignificare id
ſolū qō eſt album. Jd v̄o qō pręter albū ē nihil pror/
ſus eē: contexaturqꝫ ſimiliter argumētuꝫ hoc pacto.
Siquid pręter albū eſt. Jllud nō eſt albū. Quod v̄o
nō eſt albū: nihil eſt. Quod ex illis aſſumptionibus
conficias: aliud q̄ꝫ id nihil eſſe: qō pręter album ſit?
Nam ſi ad ea pręcepta: quę in reſolutorijs cōmenta/
tionibus expoſita ſunt reſpicias facile intelliges: ſic
maxime eſſe cōnectendam aſtringēdāqꝫ rōnem. Jlle
v̄o: ita cōcludit. id ſolū eſſe quod albuꝫ eſt. Cur igit᷑
importuniorem magiſqꝫ fatuam dixit eſſe rationem
Meliſſi? Nempe q2 Parmenides q̄ꝫq̄ꝫ perperā clu/
dit: artificioſe tñ cōponit ꝓpoſitiones. Non. n. eſt ne/
gatio illa quom dꝫ: qō pręter ens eſt nō ē ens. Alio/
quin verbū nō ens: qō ille in ſecūda ꝓpoſitione rōci/
nationis ſuę ſumit ꝓ ſubiecto: ɔſtitui q potuiſſet? Sꝫ
eſt ex trāſpoſitiōe affirmatio. At Meliſſi aſſumpta
fallaci vicioſaqꝫ reciprocatione: ⁊ ɔuerſiōe nitūtur.
Ueꝝ ɔcedamus illi recte hactenus effici ſolū id eſſe
qō albū ſit. Quid ꝓhibet plura ſaltē eē q̄ ſint alba?

Cignū, niueꝫ, lac, ceruſſaꝫ? Sꝫ quonā ſe vertēt: quā/
do hec iter ſe ꝑſpicuo diuerſa ſūt: ⁊ numeꝝ p̄terea ac
multitudinē liqdo inuehūt. Niſi potius ɔtēdūt: id qō
albū eſt: ɔtinuū eē: atqꝫ hac fieri vnū. At neqꝫ hoc qui
dē ꝑfugio tueri ſe pōt. Nā ſi ad rōneꝫ definitionemqꝫ
aīaduertas: reperies duas res minimū in eo ente cōti
neri oportere: ſubm. vꝫ. corpus: ⁊ albedinē. Eniuero
res ille q̄ꝫq̄ꝫ ſunt due fieri tñ neqt ſeorſuꝫ: vt altera ſi/
ne altera ſit. Nā color ſine ſubto prorſus nō pōt conſi/
ſtere. Definitiones v̄o q2 diuerſe ſunt illoꝝ nām indi/
cant eē differētē. Alteꝝ eni eſt corpus: id qō colorauit
albedo. Alteꝝ eſt color: cuius ea vis eſt: vt diſſipet vi
ſum: ⁊ diſgreget aciē. Porro hec nōdū vidit. Parme/
26 nides. ¶ Dicet fortaſſe quiſpiā nō vrgeri hoīeꝫ argu
mētis ⁊ rōnib⁹: ſꝫ cogi plane circūueniriqꝫ. Nō. n. pu
taſſe Parmenidē: vnū illud ens: qō īexiſſet accñs eē
aut ex eoꝝ numero q̄ ea re ſunt: qō alijs herent. Sꝫ ɔ̄
eo ente loquutū fuiſſe: ꝙ eēt ꝓprie ⁊ maxime: atqꝫ v̄e
ens: hoc. n. apud nos ſignificat vere: ⁊ maxie ens: qō
apud Platonē dꝫ ens: vt ita loquar ipſiſſimum: neqꝫ
tā obſtupidus erat Parmenides vt ignoraret: fundā
dis ſiſtēdiſqꝫ accñtib⁹ ſubto aliquo opus eē: qō ſi ſo/
lū accidēs foret: ens ipm̄ vti ſubꝫ eē ens nō potuiſſet:
qm̄ fuiſſet ab ente diuerſuꝫ: imo v̄o maius incōmodū
ſuſciperet᷑ ſubam ſimul eē: atqꝫ nō eē. Eſſe qō enti ſup
poneret᷑. Nō eſſe ꝙ ſolum accidēs ɔſtitueret᷑ ens eē.
Qm̄ v̄o nō erat hoꝝ oīno neſciuꝫ: neqꝫ illud itē igno
rabat ſe: ſi ꝓpter hꝰ abſurditatē ſubam ens eē conceſ
ſiſſet: q2 ſine ea cōſtare accidens non poſſet: ſimulatqꝫ
accñs ſolū eſſe ens putauiſſet: neceſſario plura eē en/
tia ɔceſſurū fuiſſe: p̄ſertim quū illa ſeparatas ⁊ diuer
ſas diffōnes obtinere aptiſſime videret᷑: lꝫ ita mutuo
innexu implexuqꝫ teneant᷑ vt ſeiūgi nō poſſint: iniurij
atqꝫ adeo vitilitigatoris hoīs eēt: exiſtimare veterem
alioquin Phm̄ tāta reꝝ inſcitia laboraſſe. ¶ Uerum
eniuero nihilominus dato ēt nū hoc atqꝫ ɔceſſo Par
menidi. Jd. ſ. ſolū ſignificare ens: qō ſit maxie ⁊ v̄iſſi/
me ens ⁊ ipſiſſimuꝫ: ⁊ poſtremo ſuba: ⁊ id qō hereat
nulli: potius cui hereāt atqꝫ accidāt cętera nihilomi/
nus inqꝫ eueniet: ens eē nō ens. Nā hoc qō vocamus
vere ens. Nū albū? nū nigrū? nū quouis alio noīe ali
ud quidpiā eē voluerit? ꝑfecto ineſſe aliqd ſubſtātię
ɔceſſerit: qppe q̄ ſubta ſit oībus. ¶ Si albū ergo di/
xerit: id qō eſt ſubſtātia: ɔ̄ obſtabo. Albū v̄o ens eē
nō poſſe. Nā id qō vere ens dꝫ apud eū ſubam ſignifi
cabat. At albū eſt accidēs. Qꝛ ſi albū nō ſit vere ens:
neqꝫ ens vtiqꝫ vllo mō eē poterit. Erat enim ſupra cō
27 ſtitutū ab illo. Solū id eſſe ens qō vere ens eſſet. Qꝛ/
obrē albū erit nō ens: non eo qdem gn̄e partim vt ſit:
ꝑtim nō ſit. Sꝫ ex ſubtione ac poſito erit penitus atqꝫ
oīno non ens. Neqꝫ. n. dici pōt ipꝫ vere ens huic albo
heſiſſe accidiſſeqꝫ: quū ſit ipm̄ ſubtū albedinis. Quę
quū ita ſint: quūqꝫ albū oīno eſſe nō poſſit: ſequēs eſt:
vt ſi ineſſe illud in vere ente dixerimus: vtiqꝫ id quod
maxie nō eſt: dicamus eſſe in eo: qō maxime eſt: atqꝫ
hoc iā q̄ꝫ ſit diſſonū latet neminē. Age ſi vere ens fue/
rit albū: albū porro iā oīno ñ ſit: nōne eueniet: vt id qō
maxime eſt efficiat᷑ nō ens? Neu ſit quiſpiā qui nō cō
fectū putet: queādmodū nō ɔficeret᷑: ſiqs ita cōpone/
ret: albū eſt accñs: corpus eſt albū: corp⁹ igit᷑ accñs.
¶ Sed nulla eſt ſilitudo inter poſteriorē hūc ⁊ prio/
rē ſyll'm. Js enim qui dicit albū eē accidēs: cōcedit p̄/
ter ſubaꝫ eē aliqd: qō quū ꝑ ſe ſit ens: alteri deinceps
hereat: ꝑinde ſi ſubiectū eſt aliud ens: ⁊ diuerſuꝫ ab
accñte: q̄ꝫq̄ꝫ eſt pticeps accidētis: qō idē eſt ens diuer
ſum a ſubto: vitio clodit rō: in qua inducit᷑ corp⁹ ſiue
ſubiectuꝫ accñs eſſe. At hic non ſic eſt: ſed albū: atqꝫ
omne hꝰ accñs ſimpl'r negāt ens eē. Conſit igit᷑ albū
de vere ente p̄dicari nō poſſe vt accidēs: alioquin qō
negauit ens eē fateret᷑ eē. Quo ɔceſſo nō ſolū ens: ſꝫ
ēt vere ens erit. Quo dato ſtatim ſequit᷑ appellatiōeꝫ
vere entis late patere ⁊ multa ſignificare: nō vt ille vo
lebat vnum: qō ſi nō p̄dicet᷑ vt accidens: certe aut vt
ſpēs: aut vt genus p̄dicabit᷑. Ex his omnibus ſequit᷑
id quod ſimpliciter eſt nō ens: ɔ̄ eo qō ſimpliciter ens
eſt appellatū ⁊ p̄dicatū iri. Jacet igitur tota cōcluſio.

28 ASitur infinitū illud ens neqꝫ corpus eē neqꝫ magnitudinis
vllius ſitū hr̄e cōcedent: ne aut in par/
tis cogantur multas diuidere: aut acci
dentia adiūgere: vtrū ne igit᷑ definiēdū
putant id qō vere ens vocat᷑. At quā nā ſubſtātie rō/
nē afferre pñt? Niſi forte ēt hoc tollere voluerint ab
eo ente qō fingunt. Qꝛ ſi ſuſtulerint non video qd di/
ci ſcribiue de eo amplius poſſit: de quo nihil neqꝫ vt
accñs: neqꝫ vt genus: neqꝫ vt ſpēs: neqꝫ vt d̄ria: neqꝫ
vt diffō: neqꝫ demū vt deſcriptio poſſit afferri. Siquā
v̄o dederint diffinitionē: diuidi illā ſciāt oportere: in
vere entia: veluti ſi ponat᷑ hō id eē qō vere eſt. Aio ne
ceſſariū eſſe: hoīs diffinitionē ex his q̄ vere ſunt eē cō
poſita: ideſt aīal ⁊ terreſtre ⁊ bipes ex eoꝝ eē numero
q̄ vere ſunt. Nā ſi vere eē illa negaueris accñtia feciſ/
ſe videberis. Sed fieri neqt: vt ea q̄ diffinitionē rei cō
29 plent: accñtia ſint diffiniti. ¶ Quam aūt veꝝ hoc ſit:
facile eſt vt arbitror p̄ſuadere. Accñtia oīa aut talia
ſunt vt adeſſe poſſint: ⁊ nō adeſſe: ideſt vt ⁊ adiūgi ⁊
ſepari ab eo poſſint cui accidūt q̄lia ſunt ſedere, legē,
diſputare: aut ei⁹: quoꝝ diffōnē ſubm ipm̄ ingrediat᷑:
q̄lia ſūt: ſimitudo paritas ⁊ iparitaꝫ nūeri. Eſt. n. na/
ſi canitas ſimitudo: ⁊ nūerus q ſecari pōt ī inequalia
ipar. Utriuſmodi igit᷑ accñs erit aīal? Naꝫ ſi prioris
modi. ſ. ei⁹ vt adeſſe poſſit: ⁊ nō adeſſe: fiet interdū: vt
hō: neqꝫ ſit aīal: neqꝫ bipes: neqꝫ terreſtre. Sicut ple/
rūqꝫ fit: vt neqꝫ diſputet: neqꝫ ſedeat. Sꝫ forte ſecūdi
modi putaueris: at fieri neqt. Nō. n. ineſt hō in diffō/
ne aīalis bipedis terreſtris: poti⁹ e diuerſo illa ī hoīs
diffōne claudunt᷑. Eſt. n. vl'e p̄ceptū ea q̄ ī alicuiuꝫ dif
finitiōe ponunt᷑: in ſua diffōne diffinitū hr̄e nō poſſe:
aliogn id qō totū ē: ptis ps fieret. Nā hoīs ps ē aīal:
qppe qō cū alijs iūctū ɔſtituat hoīem. Quare ſi hō in
ſert⁹ inexuſqꝫ ſit diffōni aīalis: totū erit in pte: ⁊ pars
ptis fiet. Neqꝫ. n. ſiqd ɔſtat ex plurib⁹: vt albefactū ex
albo ⁊ corpore: pōt ineſſe in alteri⁹ ſuaꝝ ptiū diffōne
puta in diffōne albedinis: aut in diffōne corpis: ſꝫ ecō
trario potius. ¶ Dices hoī: neqꝫ aīal accidit: neqꝫ bi/
pes: ſꝫ cuidā alteri. Ego v̄o primū id p̄tereo: qō quū
ita dicis: duo iā eē ea q̄ vere ſūt fateris: deīde illud re
gro poti⁹. Si aīal bipes ⁊ terreſtre accñtia ſint: hoīeꝫ
quoqꝫ: q ex illis exiſtit: accñs eē maxie oportet᷑: qō q
dicit magna ē vecordia: ſi aūt vt oñdi hec nō accidūt
hoī: manifeſtū ē: hoīs diffōnē in verę entia eē diuiſaꝫ.
Quoties aūt de hoīs diffōne: hoc loco habita mētio
ē: oīa itelligi de eo: qō v̄e ens ſit: atqꝫ illuc trāſferri. ſ.
volum⁹. Multa igit᷑ v̄e entia habebunt᷑: q̄uis neqꝫ
ſeparari mutuo: neqꝫ diſiūgi poſſint ab eo: qō v̄e ens
ſit: atqꝫ idipſum vere ens ex indiuiſibilibus inſepara
bilibuſqꝫ tāetſi cōponit᷑: tñ ex vere entibus conſtat.

30 CEdere nōnulli man⁹ victi ratiōe Parmenidis ⁊ rōne Ze/
nonis: q quū putarēt ens eē idiſſolubi
le idiſiūctile atqꝫ ɔtinuū: conati ſūt vel
hūc in modū ꝓbare: vnū ens eſſe: q2 ſi

diuidi pōt nō ſit ꝓprie vnũ:qñ ſectio hꝰ corꝑis in infi/
nitũ abit. Quã difficultatẽ quũ ſoluere qdã eẽnt ag/
greſſi: nō ſolũ illos loco dimouere nō potuerũt: ſed ēt
alia q̃dã magis cũ obſcura ſalebroſaq̃ tũ dubia ꝯtro
uerſaq̃ attulere. Nã Xenocrates loco ſectiōis infini
te indiuiſibiles quaſdã lineas cōmentus eſt: ⁊ ne vnũ
⁊ multa eſſe fateretur: que putabat eſſe pugnantia in
aliã quandã ⁊ quidẽ maiorẽ ꝓlixioremq̃ repugnantiã
vĩ incidere. Cōſtituit.n. idẽ eſſe magnitudinẽ ⁊ nō ma
gnitudinem: quo qd pōt eſſe pugnantius? Porro idẽ
eſſe vnũ ⁊ multa nō pugnãt: ſi cui nota eſt ea diſtõ: q̃ a
nobis explicata eſt de actu ⁊ ptãte. At is q idem pu/
tat eſſe lineã ⁊ indiuiſile: nimiꝝ dicit lineã eẽ nō lineã.

31 PLato quoq̃ nō mō primã aſſum/
ptionẽ Parmenidis ꝯcede
bat. vz. eã: id nō eſt qd̃ ꝑter ens eſt: veꝝ
ēt aſſentiebat̃ vnũ ens eẽ. Jd vō: qd̃ iã
efficere: ⁊ ꝯcludere rō videbat̃: vnũ. ſ.
eẽ oĩa minime cōprobabat: q̃. vz. ēt nō entia quodã mō
eẽ opinabat̃: nã ipm vere ens ꝯſtituebat ideã. Mãm
vō primã: atq̃ iformẽ eſſe qdẽ: ſz nihil hr̃e entis exiſti
mabat. Arbitrabat̃ ſiqdẽ ꝯſtar̃ res ex duobꝰ. i. ex eo
ente: qd̃ volebat vnũ eẽ: ⁊ ex eo nō ente: qd̃ ꝑmã mãz
appellitabat: ceteꝝ ipſe quoq̃: neſcio quonã fato in/
cidit ſcopulũ: quẽ vitare maxie cupiebat. Si.n. vnaz
tm̃ rez ſignari ab ente ꝯcedit: addit aũt ꝑter hoc ens
aliud qdã eẽ. vĩ ſil' ⁊ vnũ ens dicere: ⁊ efficere multa:
qd̃ q fatent̃: nōne fatent̃ vnũ eẽ ⁊ nō vnũ? Neq̃.n. ꝓ/
pterea vĩ poſſe effugere: qd̃ alteꝝ ꝓprie ens: alteꝝ im
proprie dicat vocari: qn etiã magis: magiſq̃ tenetur:
atq̃ in eadẽ pugnãtia fortiꝰ penituſq̃ v̄ſat̃. Nã ſimul
ꝯriaz ꝯſtituit iter ea q̃ ſunt: velit nolit numeꝝ facit: ⁊
plura eẽ entia apte demr̃at. ¶ Nos vō dicimꝰ q̃uis
vnũ ſignificare videat̃ ens: poſſe tñ defendi eos: q po
ſuere: nō ens eẽ: ne ꝯria: ⁊ aduerſantia dicer̃ videant̃.
Neq̃.n. de eo nō ente locuti ſũt: qd̃ ꝓrſus nō eẽt: qd̃ue
vſquequaq̃ ꝑter ens eẽt: nã hꝫ tueri: ẽ tueri pugnãtia:
q̃. ſ. quũ vnã entis eſſe nãm ꝯſtituis ſine repugnãtia:
aliã iducere atq̃ iferre nō potes. Jllõ tñ nō ens: aliq̃te
nus ens dicere nō veremur. Etenim quũ dicimus ens
vnã ſignificare nãm: nō iõ volumus vnã nũero entis
eſſe nãm: pōt.n. ea quoq̃ ſignificari: q̃ gñis ſit: ⁊ ea q̃
ſpẽi. Quid igit̃ ꝓhibet: hꝫ ipz ens: qd̃ dico eẽ vnũ: itel
ligi vnũ eẽ gñs? Ponat̃ g̃ ens aĩal eẽ. Qui itaq̃ canẽ
eſſe: nō ens dicit: nō ſtatĩ dicit: ꝑter ens canẽ eſſe. Sed
pōt ēt illud itelligi: vt canis q ſit: non equus ſit: tñ ca/
nis. Nō eſt igit̃ altera entis nã itroducẽda: ne oĩa fiãt
vnũ. Sz etſi noĩe entis ſolũ: id qd̃ vō ẽ: ⁊ qd̃ ipſiſſimũ
eſt venire ſignificariq̃ placeat. Nō ꝓpterea excludi/
mur: qn multa numero vel ſpecie entia eſſe affirmare
poſſimus: queadmodũ dictum eſt. Contra itaq̃ Par
menidem: ⁊ Melliſſum ſatis hec ſunto.

32 QUi vō ens ꝓ ꝑnᵒ acceperũt: ⁊ vnũ
ens: vnũ dixere ꝑnᵐ: q̃s iu
re q̃s appellauerit phyſicos in duo gñ̃a
ſecant̃. Alij vnũ ex el'ntis ꝑnᵐ ſtatuere.
Mox ex eo reliq̃ deriuarint raritudine
dẽſitudineq̃ adhibita: qbus q̃litatibꝰ vl'iora illa vñr
eſſe ꝯria. Supantia ⁊ defectꝰ ſub qbꝰ magnũ ⁊ ꝑuũ
Platonis ꝑnᵃ collocant̃. Veꝝ Platoni magnũ ⁊ ꝑuũ
mãz ſignificabãt: vnũ v̄o cãz efficiẽtẽ ⁊ formã. ꝯ phy
ſici ꝓ vno mãz ⁊ ſubtũ accipiũt: ꝯria aũt formas eſſe
⁊ ꝯrias arbitrant̃. Ceteꝝ alij vt Anaximãder nullũ
ex el'ntis ꝑnᵐ faciũt. Sed tertiã quãdã nãm: q̃ ⁊ igne
ſit craſſior: ⁊ tenuior: ⁊ gracilior aere. Porro idez ille
Anaximãder exiſtimauit nō eſſe opus alteratiōe ge/
nerãdis rebus: ſed ex infinito illo el'nto ꝯrietates iſer
tas atq̃ innexas excerni. Queadmodũ ēt hi q multa
ꝑnᵃ ⁊ vnã efficiẽtẽ cãm poſuere. Anaxagorã dico ⁊
Empedoclẽ: quoꝝ alter ſimilares illas ꝑticulas quas
homiomerias vocabat: ⁊ mẽtẽ ꝑterea diuaz inuexit.
Alt̃ q̃tuor el'nta ⁊ ᵃ ſpheꝝ. i. deũ putauit eẽ ꝑnᵃ. Pla/
ne hi cũ Anaximãdro in eo ꝯueniũt: ꝙ ad ortũ ⁊ ge/
nerationẽ reꝝ: nulla alteratiōe vtunt̃: ſed q̃ fieri: atq̃
naſci ſubinde nobis vident̃ ꝯtẽdũt: ex ea miſcella oĩa
ꝓinde: atq̃ prius inherẽtia: ſed latẽtia exꝑmi': atq̃ ſe/
cerni. Ceteꝝ differũt in eo: ꝙ alter ſecretionẽ illã tpi/
bus qdẽ terminatã facit: ſz iterpollẽ ac reducẽ vicibꝰ.
Anaxagoras vō ſempiternã putat eſſe: ⁊ nũq̃ deſitu
rã itercaſurãue. Huic itẽ el'nta vĩr eẽ infinita: illi fini/
33 ta. vz. q̃tuor. ¶ Sane due rōnes fuere qbꝰ Anaxago
ras ita opinari motꝰ eſt: vna ꝙ videbat ex ꝯrijs gigni
ꝯria. Nã quũ fieri poſſe nō putaret: vt ꝯriũ vllũ in ꝯ/
riã nãz abire: qppe q crederet reꝝ ꝑnᵃ eẽ caſura iteri
turaq̃: ſi ꝯria in ꝯrias nãs verti poſſent: arbitratꝰ ẽ:
in ꝯrijs ineſſe ꝯria. ¶ Altera rō erat: ⁊ qdẽ q̃ coegit il
lũ: atq̃ ipulit maxie ita ſentire: ꝙ notat cōe antiquoꝝ
fere oĩum eſſe ſcitũ: nihil fieri poſſe de nihilo: ꝓideq̃
obtinuiſſe: vt ſingula eſſe in ſingulis indicarent̃: ⁊ fie
ri res: aut gñari nihil aliõ eẽt: q̃z detegi euelariq̃: aut
excerni. Corrũpi ꝯ: nihil aliud eẽt: q̃z diffundi: ⁊ coa/
leſcere. Apud Anaxagorã porro rẽ fieri: atq̃ naſci ni
hil aliud eſt: q̃z alteraſcere: ⁊ mutare. Veꝝ ex ipſiꝰ rei
nã ituitu pz illũ viz vocabuli nō tenuiſſe: q gñationẽ:
nō (vt ceteri) coitionẽ: ſiue ꝯcretionẽ: ſz alteratiōez ap
34 pellet. ¶ Sz ⁊ ſyll'o vtit̃: ad ſuã ſñiaz ꝯfirmãdã: hũc
imodũ. Oẽ qd̃ fit: vel ex ente fit: vel nō ex ente. Sz.n.
ex nō ente nō pōt: ex ente g̃ fit oẽ qd̃ fit: ita ſequit̃: vt ſin
gula inſint in eo vñ fit aliqd: vt in hac aq̃ crines oſſa
neruos carnẽ ineſſe ſit neceſſe. Perſpici aũt: atq̃ deꝑ/
hẽdi nō poſſe: a nobis hoꝝ ſingula ꝑ ſua exiguitate.
Ex qbꝰ poſtremo intulit imiſta ⁊ inexa eẽ ſingl'is oĩa
poſteaq̃z ex oĩbꝰ oĩa fieri videbant̃. Sz q̃nã ẽ ea cã:
vt oĩa nō appeant eſſe ſilia: ſi eque ꝓueniũt ex ſingl'is
oĩa? Qm̃ inqt ille vniuſcuiuſq̃ rei ineq̃lis eſt in oĩbꝰ
portio: ſed in vnaquaq̃ re vnũ quippiã abundat ma/
gis: atq̃ ſupfluit: vt in hoc ſit aque plus: in illo ſit cor
poris. Quod ergo apparet aqua: facit hoc copia: qñ
nihil eſt ſincere aqua, caro, terra, ſanguis.

35 CUm igitur ꝯñs poſt eiꝰ opinio/
nis ꝯfutationẽ q̃ tolle
re ꝑnᵃ videbat̃ eoꝝ ipugnare ſñiaz q iſi
nita eẽ. illa putauẽ. Vellẽ fieri poſſet vt
ipſimet intereẽnt nr̃e diſputatiōi: facile
opior faterent̃ finita reꝝ nãliũ eẽ ꝑnᵃ. Eqdẽ ꝑᵐ illud
admiror quo pacto hi q nãe ſciam ꝓfitent̃: ignorare
rint id ſe temere ꝓfiteri ſi ſuã ſñiaz retineri tueriq̃ ve
lint. Si.n. tũc ſcire vniuſcuiuſq̃ rei nãm arbitramur
quũ cãs illius: ⁊ principia cognoſcimus: infinitaruz
aũt reꝝ quũ is aperte ꝯcedat nullã poſſe haberi noti
tiam. Nimiꝝ q infinita dicit eſſe principia tollit rei:
quã tractat cognoſcẽde facultatẽ: ꝙ ſi quũ infinita ea
faceret Anaxagoras q̃litates alioqn nuᵒ definiuiſſet:
q̃uis ſciri nō poſſet: ex quot exiſteret vnũqdq̃: ſaltez
illud cognoſcere licuiſſet: ex q̃libus ꝯſtare. Nunc v̄o
quũ: neq̃ ꝑ ꝓꝑetates: ac ſpẽs: neq̃ ꝑ numeros ſuas il
las ſimilares ꝑticulas q̃s finxit: diſtixiſſe diſcreuiſſeq̃
repiat̃: quũq̃ ea ſe docere pollicitꝰ fuerit: q̃ ꝑmꝰ ipſe
neſciat: aptiſſime nos veteratorio iſtõ expromiſſo vĩ
36 eludere. Hactenus extra negociũ. ¶ Jã v̄o illud q̃
pacto nō eſt abſurdũ: qd̃ ex illa opiniōe ꝯſequit̃: que
putat miſta eſſe in oĩbꝰ oĩa. Seqtur.n. quũ vnaqueq̃

similarium

craſſior ⁊ gracilior acre: ob id arbitratur qdã hũc locũ Themiſtij non carere mendo ē in grecis codicibus.

a Spherũ interꝑtat̃ Hermo. i. deum. qd̃ vnde acceperit neſcio. nã Empe. nō deũ cãm efficientẽ ſed litem ⁊ amicitiam poſuit. Simp. õ hac re ſic ait. ei miſcella apd Emp. ex qua tuor ẽ el'ntis q̃ ſi ab amicitia ꝯcernãtur ſpheruz efficiunt: ſi vō a lite excernantur mũdum hũc ꝯſtituũt: ob id aũt forſitan hoc mō Herm. eſt interpretatꝰ: q cũ illis cõnũeratus eſt Emp. q vnã efficiẽtẽ cãm poſuerũt: qd̃ ad amicitiã litem non videt̃ poſſe referri cuz duo ſint. ſed Simp. ait ponit hic vt vnã cãm accipi. q̃ non ſimul efficiũt ſed ſeorſum nũc vna nũc altera dominatur.

Non Anaximander: ſed Anaximenes legit̃ vnũ feciſſe ꝑncipiũ quod ſit igne

ſimilariũ partiũ ⁊ augeri in infinitũ ⁊ minui poſſit: ne
q̃ maximã vllã: neq̃ minimã poſſe q̃ztitatẽ capi. Qd̃
ēt ipſimet Anaxagore ipoſ'e vĩ eẽ. Fatet̃ enim cōpoſi
tũ oẽ ꝯſtare ꝑtibus: ꝑtes aũt illas voco: q̃ ⁊ viciſſim a
ſeſe ⁊ a toto ſepari actu queũt. Palam quoq̃ illud cō
cedit: magnitudinẽ totius pẽdere: atq̃ regi magnitu
dine ꝑtiũ: vt ſi. vz. ꝑue ſint ꝑtes: ꝑuũ ēt habeat̃: ⁊ totũ:
ſi ꝯ magne magnũ quoq̃ ⁊ illud hẽat̃. Et ſi infinitus
vtrinq̃ ꝓceſſus in partibꝰ fuerit: futuꝝ eẽ itidẽ in cō
poſito infinitũ. Quãta.n. eẽ pñt oſſa, caro, nerui, tm̃ ⁊
ipm aĩal: Eodẽ mō de partibꝰ plãtaꝝ: ⁊ de plãtis ip/
ſis iudicandũ ẽ. Aeq̃ ēt e diuerſo illud ẽ veꝝ: ſi ſit im/
poſ'e: totũ grãdeſcere: ꝑtes quoq̃ eſſe ipoſ'e: plane aĩa
libus oĩbꝰ atq̃ plantis exitꝰ magnitudinis ẽ: ipſo ēt
num Anaxagora cōſentiente. Eſſe igit̃ ⁊ partibus ne
ceſſe eſt: neq̃ fieri pōt: vti q̃ztalubet ſit caro hoĩs ea: q̃
cũ infinitis alijs rebus ineſt ⁊ deliteſcit millio: aut vti
in minores ſecet̃ portiones: ⁊ tñ caro adhuc remane
at. Sane hoc q dicit magna vĩ amentia. ¶ Veꝝ Ana
xagoras fortaſſe rñderet hũc in modũ: minime qdẽ ſe
ꝯcedẽ magnitudies aĩaliũ ⁊ plãtaꝝ ex ſimilariũ ꝑtiũ
auctiōe ⁊ diminutiōe pendere: eẽ v̄o ſecutuꝝ: id ſi aĩa
lia atq̃ plante ex q̃libet ſimilariũ partiũ ſpẽ: vna tm̃
ſimilarẽ ꝑticulã nacta eẽnt: vt vnã oſſis: ⁊ vnã ſangui
nis: ⁊ vnã geneꝝ ſilr reliquoꝝ: ſz nō eſt ita: imo vō cō
ſtituere ſe: atq̃ collocare in vnoquoq̃ aĩantiũ genere
multas ſimilares eiuſdẽ gñis ⁊ ſpẽi ꝑticulas: ꝓhinc
nullũ icōmodũ ſuſcipit: ſi ꝯcedat̃ carnẽ diuidi poſſe in
infinitũ: aĩal non poſſe. Nã eã carnẽ q̃ ineſt in aĩali ex
pluribꝰ ꝯſtare carnibꝰ tanq̃z ꝑncipijs ⁊ el'ntis. ¶ Sz
nō effugit. Tãetſi.n. hoc ita fuerit nihiloſecius horũ
el'ntoꝝ oz magnitudinẽ definire. Dabit̃ porro nume/
rus aliqs carũculaꝝ: q̃ cōpoſite efficiãt eã carnẽ: q̃ in
eſt in aĩali. Sit aũt q̃ternariꝰ vl' q̃narius exẽpli cã. Si
igit̃ haꝝ carũculaꝝ vnaqueq̃ diuidi pōt in infinituz:
ea caro q̃ ex q̃tuor illis ꝯſtaret vſq̃ adeo concidi atq̃
exigua reddi poſſit: vt ex tãtilla carne nullũ aĩal ꝯſiſte
ret. ¶ H. Quid eſt qd̃ aiũt: hoĩs carnẽ ex pluribꝰ car
nibus eẽ cōpoſitã? Cur illaꝝ q̃libet carũculaꝝ nō erit
rurſus ex pluribꝰ cōpoſita carnibꝰ? Si minui pñt ſi/
milares ꝑticule in infinitũ? Jllud quoq̃ q̃z perridicu/
lũ ẽ? Elephãti carnẽ ex paucioribꝰ ꝯſtare carũcul': cu
licis carnẽ ex pluribꝰ: nihil.n. itereſt: vtꝝ duas ex plu
ribꝰ an ex paucioribꝰ aliqd eẽ ꝯſtitutũ: quũ nullũ ma
gnitudinis exitũ cape poſſis: neq̃ icremẽtũ v̄ſus ne/
q̃ diminutionẽ: oĩno aũt carnẽ minuere in infinitũ ni
hil aliõ eſt q̃z carnẽ efficere ampliꝰ ne ſit caro. Oĩnis
.n. carnis in eo qd̃ corpus eſt infinitã ſectionez poſſis
agnoſcere: in eo tñ qd̃ caro eſt nō pōt. Breuiſſiqdẽ ca/
rũcule ille ex ſectiōe deſinerẽt eẽ carũcule: atq̃ ita cor
rũperent̃. Qd̃ queadmodũ ꝯuenire poſſit ei q rerũ
37 ꝑnᵃ ſtatuit icorrupta: nō video. ¶ Si itaq̃ v̄a ſũt h: õ
finitaq̃ atq̃ certa eſt carnis minime magnitudo: fieri
nō pōt vt in quolz admiſtũ ſit qdl̃z. Sz q̃obrẽ? Quia
oẽ finitũ corpꝰ: ſi finitas: ⁊ qdẽ minimas portiũculas
deſeces q̃ñq̃ deficiet: eſt neceſſe: mō nō ꝓportionẽ ſeq̃
re: ſed certã aliquã ⁊ ꝑſcriptã magnitudinẽ decidas.
Si igit̃ ex aq̃ caro vniuerſa ꝯtinuo excerant̃: ꝓculdu
bio ſumptitabit̃ aliqñ vniuerſa q̃ ſuberat: neq̃ abiri
poterit in infinitũ. Neceſſe eſt itaq̃ alteꝝ ex duobꝰ ſe/
q̃: aut vt excretio illa cadat deponatq̃ abſũpta atq̃
exhauſta omni mã: aut ea durãte infinita vis carũcu/
laꝝ q̃ habebat̃ vel anteq̃z cepiſſent excerni: in magni
tudine ac mole finita: puta, aq̃ vel alterius corꝑis re/
linquat̃. Qd̃ dicere aut ſentire ſupat oẽm ſtoliditatẽ.
38 ¶ Adhuc ſi corpꝰ oẽ ſublatis ꝑtibꝰ reddit̃ minꝰ: car/
nis v̄o certa eſt definitaq̃ vtrinq̃ ſecus q̃ztitas: ma/
nifeſtũ eſt ex minima carne nullũ corpꝰ poſſe ſecerni:
eẽt.n. aliqd minus ac modiciꝰ minimo: ꝙ ſi ex mini/
ma carne nullũ corpꝰ pōt excerni: q erũt in oĩbꝰ oĩa?
ſz qd ꝯſector leuia? Si iſunt oĩbꝰ oĩa: nō ſoluz caro in
minima carne collocãda erit: ſz ⁊ ſanguis ⁊ os ⁊ cere
brũ: ⁊ reliq̃ ꝓinde affatim oĩa: ſilr i ſanguine aliꝰ iteꝝ
ſanguis: alia caro: aliud os: ad idẽ exẽpli: ⁊ in ceteris
oĩa inſerẽda inculcãdaq̃ eſſent. ¶ H. Quo pacto nō
latiſſime delirãt hi q in minima carne: carnẽ dicũt eẽ
infinitã: ſilr aquã ⁊ terrã: atq̃ aerẽ ifinitũ: eaq̃ poſtre
mo oĩa q̃ nos ſupradiximus ꝑ ſeipſa poſſe ſubſiſtere:
⁊ a ſe viciſſim eẽ diſiũcta: quo qd pōt eẽ horridiꝰ? Nã
i eo qd̃ ſepata ſũt: terminũ ⁊ finẽ accipiũt: q̃ ſimulat/
q̃ ſepant̃: diſtōnẽ ⁊ loci magnitudinis nãciſcũt̃. Quã
obrẽ ſi v̄a eẽt Anaxagore ſñia: fuiſſent ꝑnᵃ nō ſolum
multitudine: ſz ēt magnitudine ifinita: ꝙ nihil aliud ẽ
q̃z facere vt ſint ifinities ifinita. ¶ Qd̃ ſiqs tueri Ana
xagorã velit: dicatq̃ ꝑnᵃ qdẽ: qm̃ aliã nãz hr̃e ñ pñt:
imiſta nō eẽ ſz quũ dĩ ineẽ oĩbꝰ oĩa de ſenſilibꝰ id ꝯcre
tiſq̃ eẽ itelligẽdũ. Trãſferant̃ rōnes ſubinde ac ſenſi
lia ⁊ ꝯcretiōes. exẽpli gr̃a ad aq̃z ſenſilẽ. Aq̃.n. ineũt
carnes ⁊ oſſa infinita: q̃ ſepata actu ꝯcretiōes ſũt atq̃
ex oĩbꝰ gñabunt̃: q̃ ⁊ ſenſilia ſũt: ⁊ pñt excerni. Qua
re ⁊ hoꝝ ſingulis rurſum alia quoq̃ ineſũt. Nũq̃.n.
fieri poterit: vt in ſincera ⁊ ꝑᵃ ꝑnᵃ reſoluant̃. Nã hoc
39 eẽ ipoſ'e idẽ Anaxagoras clariſſime atteſtat̃. ¶ Quo
igit̃ ea efficer̃ diuina mẽs ſtatuat? Nōne potiꝰ videri
ſtultiſſima atq̃ inſipiẽtiſſima debeat? Si aggredi ve/
lit ea q̃ ſint factu ipoſ'ia? ¶ At q recte qdẽ illõ: ſz for/
te fortuna dixit Anaxagoras fieri poſſet: nũq̃z vti de/
ſtrue illa maſſali oĩa entia ſecernant̃. Accñtia nãq̃ a
ſuba ſepari nō pñt. Quẽ igit̃ finẽ laboris inueniet ꝓui
dẽtiſſima. ſ. mens: ſi ea attẽtauerit: q̃ ꝑfici ⁊ ad exitum
ꝯferri ñ poſſint? Qñ neq̃ magnitudinẽ ꝑnᵒꝝ dfiniuit
qppe q̃ diuidi cẽſeat in ifinitũ: neq̃ q̃litatẽ. Nequeũt
.n. a ſuba ſepari colores: habitꝰ ⁊ poſtremo accñtia re
liq̃. Quoꝝ alteꝝ mẽti ſue: neq̃ ille qdẽ tribuit. Alte/
40 rũ nos v̄itatis gr̃a iſiciamur. ¶ Qñ ꝑſertim: neq̃ il
lud quoq̃ acute Anaxagoras videbat: ꝓpea carnez
ex carũculis ꝯſtare: lapidẽ ex lapillis: auꝝ ex aurellis
qd̃ putabat vnãquãq̃ ſimilariũ ꝑticulaꝝ i ſimilares
ꝑtis minimas ſecari poſſe: vt ſiqd inde abiret: atq̃ de
cederet coalitu earũdẽ ꝑtiũ: q̃ receſſiſſent: nouus alius
ꝯtinuo ceu ꝑtus exiſteret: ceteꝝ nō ꝯficit̃. Lutũ.n. ⁊ i
luta diuidit̃: ⁊ in aquã: ⁊ i terrã. Ex qbꝰ g̃ potiſſimuz
dixeris ꝯſtare lutũ: vtꝝ ex lutulis: an ex terra potius:
atq̃ hũore? nōne veriꝰ ſit lutũ. fieri: nihil eẽ aliud: q̃z
ex hũore ⁊ terra ꝯſtare: ex lutulis cōponi: nihil aliud
eẽ: q̃z increſcere: atq̃ grãdeſcere? Neq̃.n. queadmo/
dũ lateres ſua ſtrue ⁊ cōpoſitura domum efficiũt: ita
quũ ex aq̃ fit aer: vl' e diuerſo ex aere aq̃ quũ fit: coeũ/
tes aquule totũ ꝯflãt: ⁊ ꝯſtituũt elemẽtũ. Qd̃ tñ ſeq̃t
apud eos: q egregiũ ſcz: ⁊ admirabilẽ illũ ꝯcretionis
modũ ꝑferunt. Enĩuero ipm aerẽ ſcimus in aquã al/
teraſcẽdo trãſferri atq̃ ita fieri aquã ſaltẽ ſenſu ꝑcipi
mus. ¶ Eodẽ pacto ⁊ Empedocles excretiōe atq̃ cō
cretōe arbitratꝰ ẽ oĩa gñari. Tñ leuiꝰ errauit: ꝙ finita
⁊ certa ꝑnᵃ poſuit. Sz nōduz eſt tractãdis his locus.

41 CEterum illuc me refero: ꝙ ꝯtra
ria ꝑnᵃ oẽs ꝯſtituer̃: ⁊
hi qui vnũ oĩa ⁊ imobile: ⁊ hi q plura
eẽ dixerũt: ⁊ qui ēt ifinita. Eteniz Par/
menides in ᵃ his libris qbꝰ ſñiam ſuaz
aſtruxit: calidũ ⁊ frigidũ: ꝑnᵃ eſſe dixit. Quoꝝ alterũ
ignẽ: alteꝝ terrã vocauit. Anaxagoras quoq̃ i ſimi/

Caro i eo qd̃ corpꝰ infinitum pōt: i eo qd̃ caro non pōt in infinitum ſecari.

a Uerba greca: que videt̃ Hermol. interpretatus eſſe in loco. h ſũt ἐν τοῖς πρὸς δόξης que aliũ vñr hr̃e ſenſum: ⁊ ſic interꝑtari poſſe in his: q̃ ſm exiſtimationem ſunt. Parme. eniz ſenſibilia ⁊ nãlia: entia ſm exiſtimatiōez appellabat: ⁊ horũ ꝑncipia calm̃ ⁊ frigidũ eſſe dixit. itellectilia v̄o entia ſm veritatem ⁊ ea eẽ vnũ ⁊ cuz ex alijs: tum ex Simpli. licet colligere.

laribus particulis poſuit ꝯ̃rias: queadmodū Anaxi
māder ſecretionē ⁊ ꝯcretionē: ⁊ Democritus plenū
⁊ inane: que quū ꝑncipia ꝯſtituiſſet: ⁊ gn̄atiões reꝝ fi
gura/ſitu/⁊ ordie/diſtinxiſſet: aptiſſime viſus eſt adhi
buiſſe ꝯ̃ria. Sūt.n. oīa illa ꝯ̃rioꝝ gn̄a ſitus/figura/or
do. Nā ſitus alius dexter alius ſiniſter/ſupnus infer
n⁹/anterior poſterior. Figuraꝝ quoqꝫ rectilinea alia:
orbicularis alia: q̄s ille ꝓ ꝯ̃rijs habuit. Nā de Em
pedocle atqꝫ Platone deqꝫ his phyſicis qui raritudi
nē denſitudinēqꝫ: ꝯ̃ria ꝑnᵃ eſſe voluerūt: abūde ſupra
42 diximus. ¶ Ac mihi qdē acrius intuēti mediuſfidi⁹
vr̄r oēs haud ſine rōne in hāc ſnīam diſceſſiſſe. Nā ſi
nām ꝑncipij ſpectes: repies tria eē in ꝑncipijs neceſſa
ria. Primū/vt ex ſe viciſſiꝫ nō exiſtāt: alioqn ꝑnᵃ ⁊ nō
ꝑnᵃ eē ꝓbarent. Scōm/vt neqꝫ ex alijs ꝯſtēt. Nā ſi ꝑ
ma ñ ſūt: quo pacto pn̄t eē ꝑnᵃ. Tertiū/vt ex illis ꝯſtēt
cetera: atqꝫ hoc eſt principijs maxie ꝓpriū. Hec auteꝫ
oīa ꝑmis ꝯ̃rijs opꝫ ineſſe. Prima ꝯ̃ria voco: q̄ ſūt ma
xime gn̄alia. Nā ex alijs ꝯſtare iccirco nō debēt ꝑnᵃ:
qm̄ ipſa ſunt ꝑma. Neqꝫ mutuo ex ſeipſis ea rōne q̃
ꝯ̃ria ſunt. ¶ Neqꝫ pturbet quiſpiā: ſi qn̄ audiat dici
ex albo fieri quidpiā vt ſit nigrū. Nō.n. ita dicunt ex
ſeſe fieri ꝯ̃ria: vt ꝓprie mutuo fieri intelligant ex ſeſe:
ſꝫ ita: vt quaſi poſt ſeſe mutuo atqꝫ ordine quodā ꝓ
duci gn̄ariqꝫ videant. ¶ Sꝫ q̄ſnā ille modus eſt inq
es: quo fieri ex ſe mutuo poſſe ꝯ̃ria negauimus? Ni
mirū is: quo de ere ſtatuā dicimus fieri. Neqꝫ.n. vno
ꝑmanēte ſupſtiteqꝫ ꝯ̃rio gn̄ari alteꝝ pōt: neceſſe ē aūt
ꝑnᵃ nō corrūpi: ꝙ ſi ſeruata in alteꝝ trāſmutēt ſeque
43 tur duo ſil' adeſſe ꝯ̃ria: qđ eſt ipoſſe. ¶ Sed q̄res quo
nā pacto ꝯſtēt ex ꝯ̃rijs ceu ex ꝑncipijs reliqua: ꝑfecto
id ea rōne nēciūꝫ maxime vꝫ: qđ ꝑ tranſmutationē ge
neratio oīs ꝯficit: queadmodū oñdet. In ꝯ̃ria porro
oīs gn̄atio deſinit. Uerū q̃ obſcuriora vident hec eē
q̄ dicimus: paulo alti⁹ repetere ac remetiri ſtatuim⁹:
vt hoc ipm̄ facilius fiat intell'iqꝫ capiat. Exiſtimare
itaqꝫ opꝫ nihil eē qđ aut agere in qđlꝫ ⁊ vtcunqꝫ fors
tulit aut pati a quolꝫ poſſit. Nā neqꝫ hō generādo aſi
no nā idoneus eſt: neqꝫ adamas nō tutus a ferri ictu.
Nō igit fieri aut naſci oīa de oībus poterunt. Nā al
bū ex muſico fieri nequit: ſꝫ ex nigro dūtaxat: aut fla
uo: aut ex his coloribus aliquo: q ꝙ ſunt in interlini
tio ꝯ̃rioꝝ poſiti ancipites mediiqꝫ hn̄tur. Dices for
taſſe nō eē hoc ꝑpetuo veꝝ. Uideri.n. luſciniā de mu
ſica fieri cādidā: ſꝫ ſoluit: illud euenit: nō in eo ꝙ mu
ſica: ſed in eo ꝙ nigra fuiſſet. Nā quū accidere poſſit
vt idē qui ſit alb⁹: ſit ēt muſicus: facile aberrat: dum
nō ex albo: ſed ex muſico nigrū fieri credit: ꝙ ſi id qđ
ꝑ ſe eſt diſtinxeris ab eo qđ ex accn̄te fit: iuenies albū
ex nigro vel ex fuſco ꝑ ſe: ex perito aut grāmatico ꝑ
accn̄s factū. Nihil.n. vetat eūdē q niger ſit: aut muſi
cū: aut fabrū aut excuſſorē: aut militē: aut impatoreꝫ
eē. Qua re vſurpatio atqꝫ abuſio fuerit: ſi queq̄ꝫ dixe
ris nigrū eē fcm̄ ab arithmetico volatili bipede: ſunt
.n. h⁹ gn̄atiões ex accidēte oēs. Per ſe aūt albū gn̄at
ex nigro: ⁊ ſiqs ſubtilitate diligēti exigat id ex nō al
bo: nō tn̄ hoc ita accipiendū: vt ex oī eo: qđ ſit non al
bū: fieri nigrū putet. Eſt.n. Hippocētaurus ⁊ Scylla
nō albū: ſed de eo nō albo intelligēdū eſt: qđ de fuſco
veneto rutulo: ⁊ ceteris finitimis ꝑdicet. Pariter mu
ſicus de nō muſico fiet: nō de colūna: neqꝫ de naui: q̄ ⁊
ipſa ſunt nō muſica: ſꝫ de eo qđ amuſon. i. imuſicū no
uo qdē noie ⁊ fortaſſe duro: ſꝫ ad rē demōſtrādā ſatis
idoneo appellaueris: aut ſiqđ'iter muſicū ⁊ imuſicuꝫ
44 ambigit. ¶ Eodē mō albū ñ abibit corrumpeturue
in qđlibꝫ: neqꝫ ꝑ ſe corrūpet in muſicum: ſꝫ ex accn̄te.

Ammonius tñ vt refert Simpli. eodē pacto itelligi voluit cōtraria ex ſeſe mutuo fieri nō poſſe: quo ea ex alijs fieri negatū eſt: q̃.ſ. alterum altero ꝑncipalius nō eſt vel prius ⁊ vlti⁹: ob id.n. ait ipſe: q̃ cōtraria ſunt ⁊ equiualentia nihil magis hꝫ alterū altero cur ſit principium.

Nā vſtilati hoīs coloratiqꝫ albedo ꝑ ſe in nigriciem
corrupta eſt: ꝙ ſi ꝯtingat vt idē ille q vſtilatus eſt mu
ſicus fuerit: dici pōt ex accn̄te albedinē in muſicū fuiſ
ſe cōuerſam. Sil' mō ſi muſicū corrūpat nō corrūpen
45 tur in nigrū: ſed in imuſicū. ¶ Neqꝫ ſolū hec vident
eē vera in his que ꝑ alterationes accn̄tiū producunt:
qualia ſunt q̄ mox diximus: ſed ēt in his vel latiſſime
pꝫ eadē rō que ꝑ ꝯcretionē ſecretionēqꝫ generant: q̄
lia ſunt ea q̄ vocamus cōpoſita. Latet tn̄ in his qn̄qꝫ
eadē cā: ꝙ ꝯ̃rioꝝ fere pluriū non hꝫ vſitatuꝫ nomen:
queadmodū habet albi nigriqꝫ. Ita quibuſdā priua
tiones ſuis noibus efferunt/qbuſdā nō ipſe priuatio
nes: ſed alioꝝ ſole negatiões hn̄tur: nā cōia cōpoſitis
oib⁹ noia facile eēt inuenire: cuiuſmodi ſunt ꝯuenien
tia incōueniētia: ex qb⁹ gn̄atio ꝓficiſceret oīs ⁊ in q̄s
corruptio itidē reuerteret. Particularibus vo ſingu
liſqꝫ cōpoſitis ꝓpria in cōi vtriqꝫ loquēdi ꝯſuetudine
nō reperiunt. Uerūtn̄ oē ꝯueniēter factū ex nō ꝯueni
ente fit ⁊ ad incōueniēs corrūpit nō ad qđuis ſed ad
id qđ ſpeciatiꝫ ꝯ̃ponebat aduerſabaturqꝫ. Nō.n. ho
minis ꝯueniētia ad incōuenientiā eq corrūpit: neque
ea q̄ canis eſt: in eā que ſit plātaꝝ: neqꝫ rurſuꝫ ex illis
fiūt. Sed hō in hoīs incōueniētiā abit. Equus in eaꝫ
q̄ ad equū ptinet. Plane nihil intereſt loco incōueniē
tis ⁊ ꝯueniētis ordinatū ⁊ inordinatū dicas cōpoſitū
46 ⁊ icōpoſitū: aptū ineptū: deformatū informe. ¶ Ni
mirū eadē rō in oībus ſeruāda. Sumant itaqꝫ vnde
lubet exēpla. Domus ordinatio ex ordinatiōe fit non
omni: neqꝫ ex ea q̄ nauis eſt: ſed ex ea q̄ ſpectat ad do
mū. Eſt.n. ea inordinatio in eo ꝙ neqꝫ lapidū: neqꝫ la
terū ſtrues cū admodū ornata ⁊ diſpoſita eſt: quo cō
ueniebat in domū. Ecōtrario quoqꝫ domus qn̄ cor
rūpit: in eādē hāc inordinationeꝫ redit. Itē aceruus
ꝯgeſtuſqꝫ tritici fit ex oppoſito q̄ꝫ aceruo tritici con
gruebat nō q̄ꝫ aceruo lignoꝝ: corrūpit quoqꝫ nō in
lignoꝝ: ſed in tritici diſſol'onē. Aeq̄ ⁊ ſtatua ex ſtatue
47 infigurat a fit. ¶ Et ne in ſingulis morer. Manife
ſtū eē arbitror oē qđ fit: ex ꝯ̃rijs fieri: ⁊ oē qđ corrūpi
tur in ꝯ̃riā aut finitimā ꝯcedere atqꝫ abire ſubaꝫ. Nā
⁊ intermedia ex ꝯ̃rijs gn̄ant: qđ videre in colorib⁹ lꝫ:
vt illud q̄ꝫ poſſit veriſſime affirmari. Quecūqꝫ nā ſūt
facta aut ꝯ̃ria eſſe: aut ex ꝯ̃rijs ortuꝫ hr̄e. Cōtraria ea
ſūt que eiuſdē gn̄is extremos ceu margines obtinēt.
Ex ꝯ̃rijs ꝯſtātqꝫ hoꝝ in medio collocant. ¶ Ceterū
illud cōmonuiſſe hoc loco expediet: q̄ꝫuis ex ꝯ̃rijs ge
nerationes oēs ꝓcedere ⁊ in ꝯ̃ria corruptiões abire
dixerimus: nō tn̄ reſtare ꝑmanereue ꝯ̃ria illa corru
ptis: aut genitis reb⁹ ꝯcedim⁹: alioqn nobiſipſis pu
gnaremus. Eſt aūt ita itelligēdū vt dixi: fieri hoc ab
48 illo. i. hoc poſt illud. ¶ Hactenus ferme oēs ꝯſenti
unt el'nta atqꝫ ea q̄ cuiqꝫ ꝑnᵃ videbant hr̄i ꝯ̃ria: non
tā rōne inducti q̄ꝫ ipſa veritatis vi. Diſſentiūt aūt iter
ſe oēs in ea re ꝙ alij priora gn̄alioraqꝫ: alij poſterio
ra ⁊ particulariora ꝑnᵃ tradidere: alij conſectati ſunt
ea que rōni ꝑſpicua magis eēnt: alij que notiora ſenſi
bus viderent: alteri calidū/humidū/frigidū/ſiccum:
que poſteriora particulariora cognobilioraqꝫ ſenſi
bus ſunt ꝑnᵃ ꝯſtituerūt: alteri magnū ⁊ paruū: par ⁊
impar: ꝯcordiā diſcordiā: que cū rōne priora eē: tum
49 gn̄aliora notioraqꝫ videbant. Uerūtamē hi partim
diuerſa ſeq̄bant: partim eadē videbant. Hec eniꝫ oīa
inter ſe quādā ſimilitudinē habēt. Nā queadmoduꝫ
cōcordia refert ad litem: ita impar refert ad par: ca
lidum ad frigidum: ſiccum ad humidum: preterea q̄
dam ex illis ſub cōcretionem: ⁊ ſub exceſſum cadūt:
quedam ſub ſecretione defectuqꝫ reponuntur.

50 Quam itaqꝫ ꝯ̃ria ꝑnᵃ eſſe neceſſariū
ſit: ſatis manifeſtū eſſe iudi
co. Eſt aūt ſequēs (vt arbitror) quis ſit
numerus ꝑncipioꝝ oñderet: indicatum
eſt ſupra neqꝫ vnū eē poſſe ꝑnᵐ neqꝫ ifi
nita. Unū ea rōne q̃ ꝯ̃ria ⁊ oppoſita quū ſint: hoc ip
ſo nequeunt infinita eē. Quū ꝙ ſepare ac diſtrahere
illa oporteret in duo: tū ēt ꝙ reꝝ ſciētia obiter tollere
tur. Accedit ꝙ nāe vnius ⁊ gn̄is vna vꝫ eſſe oppoſi
tio ꝯ̃rietaſqꝫ. Gen⁹ aūt vnū dꝫ ꝓprieqꝫ: qđ pōt in ſpēs
non ēt in genera ſecari. Ita circa colorem albedo ⁊ ni
gritia: circa ſapores dulcor ⁊ amarities inueniuntur.
Oppōnē vocamus duoꝝ oppoſitoꝝ ꝯ̃riorūue habitū
quedā atqꝫ rn̄ſuꝫ. Circa mālē igit gn̄atilemqꝫ ſubſtā
tiam: cuius ꝑnᵃ querimus: vna quoqꝫ eē dꝫ oppoſitio
nō infinite: qn̄ ꝑſertim nihil ꝓhibet adortus: ⁊ noua
tiões reꝝ ꝑncipia finita poſſe ſufficere. Nā Empedo
cles: qui poſuit eē finita: melius mehercle ⁊ cōmodi⁹
51 q̄ꝫ Anaxagoras reꝝ que gn̄ant nām abſoluit. ¶ Q̄
ſi hec vo ita ſunt atqꝫ vna eē vnius nature oppoſitio dꝫ:
ſequit neceſſario: vt aut duo ſola ꝑnᵃ ſint. vꝫ. ꝑma illa
ꝯ̃ria: aut ꝯiungēda ꝯſociandaqꝫ illis ſit ēt num mā q̄
dā atqꝫ ſubtū. Qđ tā ⁊ ſi mihi maxime neceſſariū vr̄:
velim tn̄ ſeorſuꝫ ipſe tecū paulo ſerius ꝯſideres: ſit ne
vlla denſitudo q̄ ipſa ꝑ ſe poſſit raritudinē facere: ꝯ̃
ue aut vlla caliditas q̄ frigiditatē: aut amicitia vlla q̄
odiū: poſtremo q̄litates vlle que ꝯ̃rias qualitates gi
gnāt: ſed neduꝫ facere aut gignere reputemus: nū ēt
eē ipſa ꝑ ſe poſſint: atqꝫ ſeorſum ꝯſiſtere: frigiditas ca
liditas/ꝯcretio/ſecretio/⁊ ſilia his. Nōne potius ter
tium qddā ſubſternenduꝫ ſubijciendūqꝫ eſt: circa qđ
veluti fundamentū ad viciſſitudinē reꝝ ꝯſtituēdā ia
ctū: ⁊ illa ſubſiſtere ⁊ gn̄are deinceps reliq̄ poſſint. Nō
.n. ſeſe illa (đ ꝯ̃rijs ꝑmis loquor) mutuo ſuſtinēt: neqꝫ
itē ſupſtite ꝯcretione ſecretio naſcit aut ſuſcipit in cō
cretionē: neqꝫ raritudo dēſitudinē ſubit: ſed alteꝝ alte
ri cedit: tertio quodā recipiēte baiulāteqꝫ id qđ noua
tur ⁊ gignit. Quapp ēt Phi veteres ꝯ̃rijs vnā plureſ
52 ue nās ſubijciebāt. ¶ Sed vel huic quoqꝫ ꝓbabitur
qđ volumus. Principia dixerit aliqs in ſubto colloca
ri nō debēt: alioqn ꝑncipij ꝑnᵐ cogemur afferre. Naꝫ
ſubtū vꝫ prius eſſe ⁊ ſuba: his q̄ in ſubo ꝯtinent: ꝯ̃ria
porro in ſubto ſunt oīa. Nō igit vident eſſe poſſe ꝑn
cipia: q̄ dicant eē ꝯ̃ria. Itē nulli rei videmus ſubta eē
ꝯ̃ria. Principia aūt neceſſe eſt oib⁹ ſubijci. Nō igit ꝯ̃
ria ſunt ꝑnᵃ. Itē negamus ſubam vllā aduerſari ſub
ſtantie. Nō igit ſubſtātie ſunt que vident eē ꝯ̃ria ꝙ ſi
nō ſunt ſubſtātie: manifeſtū eſt nō eſſe ꝑnᵃ: alioqn fate
ri cogeremur principia ſbarum non eſſe ſubſtantias.
53 ¶ Ueꝝ ſi prior oratio demōſtrabat oppōnē ineſſe ꝑn
cipijs: ⁊ vꝫ nihilominus ſecūda hec ⁊ poſterior effice
re ne ꝑnᵃ videant eſſe ꝯ̃ria: cū illis vtriqꝫ ſentiendū eſt:
q duob⁹ ꝯ̃rijs tertiā addidere māꝫ q̄ prior q̄ꝫuis eēt:
q̄ꝫuiſqꝫ magis ēt num inſigniter ꝑnᵐ eē videret: nihi
lominus illoꝝ indigeret: vtpote q̄ per ſeipſa ꝯſtituere
54 nihil architectariue poſſet. ¶ Atqꝫ hoc quoqꝫ vete
ribus placuiſſe cōperio. Illi.n. vnā q̄ꝫpiaꝫ nām ꝯ̃rijs
ſubiecerūt: ꝓp quā vnū oīa eſſe arbitrabant: aut aq̄ꝫ:
aut ignē: aut id qđ mediū fingebāt inter aquā ⁊ ignē.
¶ Propius aūt accedūt veritatem: qui intermediū il
lud cōminiſcunt. Nā ignis apertiſſime ex ꝯ̃rijs con
ſtat: qppe qui feruida ⁊ ſicca nā ſit: quoꝝ frigiditas ⁊
humiditas ꝯ̃rie qualitates habent. Opꝫ aūt id quod
eſt ſubtum ꝯtrarijs in ſua nā nullum hr̄e ꝯtrariū: alio
quin neceſſe eſſet: vt alterutrū: aut non ſuſciperet: aut
corrūperet: quoꝝ vtrūqꝫ pugnat dſcriptioni ꝑncipij.

Quid ſibi velit gn̄is nomī ac ēt ſube ꝑ hi loco, nō eodē mō greci expoſitores expoſuē. Alex. eni quē videt The. ſeq̄ genus vnū qđ i gn̄a nō diuidit. ſbam do forāꝫ ſubaleꝫ mālē: vel' poti⁹ cōpoſituꝫ ex mā ⁊ forā: ſꝫ q̃ nō i gn̄e tm̄ ſbe: ſed i alijs ēt pn̄tis ꝯtrarietas forme ⁊ priuationis reperit. ⁊ Ap. nō trāſmutatiōis ſolū ſbalis ꝑncipia inquirit ſed cuiuſlibꝫ nālis. iō Anmo. dixit quēadmodū ens ꝑᵒ qdē đ ſba di: poſteri⁹ đ alijs ꝑntis: ita ēt ꝯtrarietas priuatōis ⁊ forme ꝑᵒ reꝑit in ſba 2ᵒ in alijs ꝑntis ⁊ ꝑᵒ ꝑnᵒ ſunt trāſmutatōis ſbalis. 2ᵒ aliorū. Syrianus tn̄ per gen⁹ ipſum ꝑntis intellexit. q̄uis .n. multe ſint in ꝑntis ſupme ꝯtrarietis oēs tn̄ in vnā reducunt q̄ ē exceſſus ⁊ defectus. Animo. āt ꝑ gen⁹ vnū ſbm vnū expoſuit. ſicut.n. numerus (ait ipſe) ſe hꝫ ad par ⁊ ipar ita nā ſbta nāli ſbe ſe hꝫ ad formā ⁊ ꝑuatione. Simp. vo oībus his reiectis. per ſbaꝫ lata quadā acceptiōe intelligit ge qđ in tranſmutatōe eſſe hꝫ: ⁊ in mā: hmōi.n. ſube ꝑncipia querimus. per genus aūt vnuꝫ rōnē q̄daꝫ nāe quo mō

Quare nō abſqꝫ rōne ſenſerunt hi: q ſubtuꝫ aliud ab
el'ntis quatuor poſuere. Eadē rōne min⁹ errat ab his
qui aerē ſubſternūt. Habet.n. aer minimā diaꝝ ſenſi
liū portionē. Tertio ſuccedunt loco: q aquā ꝯſtituere
ſubiectū. Caleſit.n. eadē ꝑmanens ⁊ frigeſcit: liquat
55 ꝯgelaſcit: fundit cogit. ¶ Plane vident oēs vnuꝫ il
lud ſubiectū ꝯ̃rijs informaſſe: alij raritudine denſitu
dine: alij magno atqꝫ paruo: hec aūt ſub exceſſu. ſ. defe
ctuqꝫ recidunt. Ur aūt ꝓuentus eē opinio: tria reꝝ eē
ꝑncipia oportere: ſubm defectū exceſſum. Ac numeꝝ
qdē ꝑncipioꝝ eundē oēs aſciſcūt: nō tn̄ eodē oēs mō.
Nā veteres duo agere: tertiū pati putauere: in ꝯ̃rium
Plato nō viſum: duo pati: agere vnū: queadmodum
⁊ ſupra dixi. Q̄obrē ꝯuenit tria eſſe ꝑncipia ⁊ el'nta.
Eſt aūt de his elemētis nobis i ꝑſentia ſermo: q̄ reb⁹
gn̄atis inſunt. Plura vo eē q̄ꝫ tria: nō amplius ꝯueīt.
56 Nam ad patienduꝫ ſufficit ſubm
vnū: ad agēdū ſatis ſūt
ꝯ̃ria: ꝙ ſi aut alterā addideris oppōnē:
aut ſubm alteꝝ: cogeris vtrūqꝫ dupli
care. Nā ſi alteꝝ ſit ſubiectuꝫ: alteram
quoqꝫ oppōnē eē ꝯtinuo oportebit. Et ſi altera ſit op
poſitio: alteꝝ pariter ſubtū hēbit. Aut igit ex vtraqꝫ
trinitate eadē gn̄abūt: aut diuerſa: ſi eadē: ſuperfluet
altera: nō erunt eadē principia reꝝ gn̄ataꝝ: neqꝫ el'nta
in ſe vicibus ꝯuertent ignis/aer/aqua/tellus. ¶ P.
Et cur due ſolū ⁊ nō plures trinitates erunt atqꝫ ſub
inde infinite: nullā cōperio rōnē: q ſi duas: non eadeꝫ
quoqꝫ poſſit plures atqꝫ adeo infinitas afferre? Nā ſi
iccirco dixeris duas eſſe: ꝙ ea q̄ aialiū principia ſūt:
differre oporteat ab his que ſunt plantaꝝ: cur nō ita
differre debebunt: que ſingillatim cuiuſqꝫ gn̄is ſunt
plantaꝝ? Deinde videm⁹ aialia plātis ali: plātas por
ro fieri ex el'ntis: ita vt manifeſtū ſit in vices oia trāſ
mutari alternāte ⁊ reciprocāte nā. ¶ Q. ſi duas op
poſitiones ⁊ vnū ſubtū attuleris: dixeriſqꝫ inter ſe il
las mutuo vicibuſqꝫ trāſferri: nihiloſecius eadē te in
cōmoda ſequent: atqꝫ altera illaꝝ vtiqꝫ erit ſupuaca
nea: qn̄quidē ſi mutua ꝯuerſio ſit: neceſſariū ē illa cetera
coaleſcere: atqꝫ eadē fieri. Nā ſi ꝯ̃rioꝝ oppoſitoꝝ: in
ꝯ̃ria ē abitio: ſit vna oppoſitio. a. b. altera. c. d. Si igit
ipm̄. a. queadmodū pōt in ipſum. b. mutari: ita poſſit
in. d. ꝑfecto ipm̄. b. ⁊ ipm̄. d. plane ſint idē futura. e. ſi
ipm̄. b. queadmoduꝫ pōt in. a. ita poſſit in. c. nēcio. a.
⁊. c. eadē omnino res fuerit. Eſt.n. in ꝯ̃ria tranſitus ⁊
vnuꝫ vni aduerſat. ¶ Sꝫ ⁊ ſupra diximus circa vnā
nām verſari oppōnē vnā. Eſt aūt gn̄atilis māliſqꝫ ſub
ſtantia: nā vna. Nā ſi plura q̄ꝫ duo ꝯ̃ria inuenirentur:
vtiqꝫ ſub primis illis que ꝓpria ſunt ſūme ſubſtantie
collocare ⁊ reponere oporteret. Qđ ⁊ in qualitatis
principio licet videre. Nā ⁊ album ⁊ nigruꝫ ꝓpinqua
ſunt colori: cōtraria nō qualitati. Si qua igit qualita
tis eius que de ſūmo gn̄e eſt cōtraria habebunt: illuc
cetera quoqꝫ referenda erunt. Ergo neqꝫ vnuꝫ eſſe ꝑn
57 cipium: neqꝫ duo: vel tria: manifeſtū fecim⁹. ¶ Utrū
autē duo tm̄ an tria ſint magna ⁊ lōge dubia queſtio
eſt. Nunc igit nobis de reꝝ gn̄atione tractandū: neqꝫ
de ea demuꝫ que ad ſbam ꝑtinet: verūetiā de ea q̄ ad
alterationē: hoc eſt non mō queadmodū ſtirpes atqꝫ
hoīes fiant: ſed queadmodum geometre/grāmatici/
muſici: atqꝫ hoc ſūmatim ⁊ cōibus ſcitis agetur. Ita
.n. facilius cōmodiuſqꝫ vꝫ: queadmoduꝫ ⁊ initio faci
58 endum eē oñdimus. ¶ Quū dicim⁹ aliud ex alio fie
ri: aut ex ſimplici: aut ex compoſito fieri dicimus. Ex
ſimplici quū ex imuſico muſic⁹ fit: ex illiterato lr̄at⁹:
vl' alr quū imuſic⁹ efficit muſic⁹: ⁊ illiterat⁹ lr̄at⁹. Eſt

aliquā dicim⁹ duo eē reruꝫ gn̄a: aliđ ſenſiliū: aliud intelligibiliuꝫ. vel per ſbam oē id in quo ſbale qđ reperit ſicuti dicimus diſgregare albo ſbaliter ineſſe.

.n.eadẽ ſignificãtia vtriuſqꝫ oꝛonis:tãetſi ṽba paulũ
cõmutant᷑. Nã quũ dicimꝰ hõ fit muſicꝰ ẽt tũc ſimplici
voce vtimur. Neqꝫ ſolũ id qḋ trãſmutat᷑. vꝫ. hõ:ſꝫ ẽt
id in qḋ trãſmutat᷑.vꝫ.muſicꝰ ſimplex ẽ:ꝙ ſi ꝑ cõple/
xionẽ dixero:imuſicꝰ hõ fit muſicꝰ:iũctũ erit id quod
mutat᷑.i.hõ:cũ eo in qḋ mutat᷑.i.imuſicꝰ. Inter hꝫ aũt
duo q̃ cõpoſitã dictionẽ faciũt:hoĩeꝫ dico ⁊ imuſicuꝫ
nõnulla dĩa hꝫ:⁊ in voce:⁊ in ſignificatiõe:ſi ſeoꝛſum
⁊ ſimplꝛ ꝓferant᷑ in voce:qꝛ alterũ duplꝛ põt efferri.
Nã ⁊ ex imuſico fieri muſicũ:⁊ imuſicũ fieri muſicuꝫ
ꝯſueuimur dicere:in altero variare nõ eſt:ſꝫ plurimũ
vtimur recto:ita hõ fit muſicꝰ:nõ flexo:ita ex hoĩe fit
muſicꝰ. Callias fit lr̃atus nõ ex Callia: alioqn pauca
ſunt in qbꝰ rectiꝰ dicas:ex hꝫ fit q̃ꝫ hꝫ fit:ṽbi cã. Ex ere
fit ſtatua:rectiꝰ q̃ꝫ ſi es:ex lateribꝰ fit domꝰ:rectius q̃ꝫ
59 ſi lateres dicamꝰ. Atqꝫ hꝫ ẽ in voce diſtãtia. ¶ In nã
ṽo ⁊ ſignificatione illud eſt ⁊ qdẽ maximũ ꝑſpicuũqꝫ
diſcrimẽ. Nã alteꝝ in trãſmutationibꝰ remanet:alteꝝ
perit. Hõ.n.quũ fit de imuſico:muſicꝰ ⁊ hõ ẽ ⁊ rema/
net:imuſicꝰ nõ remanet:qñ neqꝫ tunc quoqꝫ remanet
quũ ꝑ ſe dicimꝰ imuſicũ fieri muſicũ. Sꝫ etſi imuſicuꝫ
cũ hoĩe copulaueris:adeque imuſicꝰ hõ nõ remanet.
Loquoꝛ aũt de tota dictione q̃ duabꝰ illis iũctim vo
60 cibꝰ ꝯſtat. ¶ His igit᷑ hũc in moduꝫ expoſitis: id qḋ
reſtat ac ſupat mãm voco:id qḋ nõ ſupat:ſed abit va/
netqꝫ ꝑuationẽ:imuſicũ dico illiteratũue. Utrũqꝫ ṽo
imaginari facile eſt ex eadẽ eẽ mã numero:qñ neqꝫ ta
lia pñt ſeoꝛſũ citra mãꝫ ſubamqꝫ ꝯſiſtere:ſed in hoĩe
cognoſcunt᷑. Rõ aũt ſola diſtinguit. Neqꝫ.n.idẽ ẽ ho/
minẽ ⁊ imuſicũ hoĩem eẽ. Opꝫ aũt ⁊ prioꝛes dĩas me
miniſſe:hꝫ eſt alteꝝ ꝑmanere:nõ ꝑmanere alteꝝ: hoĩeꝫ
ſupeſſe:nõ ſupeſſe imuſicũ. Atqꝫ hoc nimiꝝ rectiſſima
rõne vĩ ꝯtingere. Facta ſiqdẽ imuſicũ abitiõe: ꝯtinuo
effugit id qḋ veniẽti opponebat᷑:id manet qḋ nõ op/
61 ponebat᷑:hꝫ eſt ſubtũ. ¶ Satis quoqꝫ ampla atqꝫ ſuf
ficiẽs ea dĩa eſt:quã oñdimus voce ꝯſtare. Declara/
uimꝰ.n.quũ de ꝑuatiõe paulo ante loq̃remur:nõnul
las eẽ res:in qbꝰ ⁊ hꝫ:⁊ ex hꝫ recte vtrũqꝫ dici ꝯſueuiſ
ſet ex imuſico muſicũ fieri:⁊ imuſicũ muſicũ:idẽ ſmo
cõpoſitis ꝯgruit. At quũ de mã ṽba fiũt diſſimilis ẽ
rõ loquẽdi:aliqñ vtimur recto:aliqñ non vtimur. Nã
hoĩeꝫ fieri lr̃atũ dicimꝰ:nõ ex hoĩe:ꝯ nauim ex lignis:
nõ ligna nauim fieri:alioqn videbat᷑ caſus ille ex hoc
ꝯuenire maxĩe ꝑuatiõi:rectꝰ mãe ⁊ ꝑmanẽti. Nã infle
xio illa de recto vr̃ abiens qddã ⁊ ꝯcedẽs ſignificar᷑.
Rectꝰ ꝯ caſus ſbſiſtẽs ⁊ reſtitãs. Ceteꝝ q̃ꝫq̃ꝫ ita eẽ vi
dent᷑:vtimur tñ interdũ ⁊ flexo: quũ de mã loqmur:
vt ſupꝛa dixi:appellat.n.mãꝫ ablatiuus ex hoc ꝑpeat:
ꝙ intra ſe tꝫ ꝯrĩũ aduenĩẽtis foꝛme. Quũ eni nullum
habeat᷑ nomẽ:quo priuatio eiꝰ foꝛme:q̃ ad ſtatuã ꝑti
net:idicet᷑:⁊ ex ere fieri ſtatuã dicimꝰ:ꝑinde ac ſi eri iſit
illius foꝛme ꝑuatio:hꝫ aũt mõ loq ſolemꝰ: q̃ſi ex ere in
foꝛmato ea ꝑuatiõe:q̃ ſpectat ad ſtatuã:ſtatua efficia/
tur:⁊ ex lignis ifoꝛmatis ea ꝑuatiõe q̃ ſpectat ad claſ
ſem:exedificet᷑ claſſis. Qꝫ ſi hꝫ ex vi dictiõis illiꝰ ñ ẽ ꝑ/
ſpicuũ:nihilominꝰ ſubeſt q̃dã ṽtꝰ in ea ꝓpõne:qua id
maxĩe ſignificat᷑. Quãobꝛẽ:initio tũc quũ eã diſtictio
nẽ adhibui:demõſtraui ablatiuũ ex hoc ⁊ de cõpoſi/
tis dici:nũc oñdi interim manifeſtũ eẽ ſignificatũ:vt ĩ
eo exẽplo qḋ añ ſubieci. Interim ſolã viꝫ ⁊ ṽtutẽ ꝓpõ
nis elici:vt quũ di:ex ere fit ſtatua. Igit᷑ quũ ex aq̃ di
cimꝰ aerẽ gigni:ṽbo ex aq̃ vtimur tãq̃ꝫ cõpoſito. Eſt
.n.aq̃ cõpoſitũ qddã ex ſubto qḋ ꝑmanet ⁊ ꝑuatiõe ea
que foꝛme aeris erat oppoſita:vt appareat eiuſmodi
quoqꝫ in totũ remanere nõ poſſe. Qḋ quũ his conue/
nit q̃ ſupius diximus. Nã cõpoſita dicebamus nõ re/
manere vniuerſa.exempli cã.hõ imuſicus: totũ hoc
manet:quum muſicus fit. Sed de hoc producti ſumꝰ
vt plura foꝛtaſſe diceremus q̃ꝫ erat neceſſe.

¶ DIGRESSIO.

Plane gñatiõibꝰ ꝯſtituẽdis ĩ mã
opus eſt priuatione: alio/
qn nihil fieri poſſet:qꝛ qcqd fieri dice/
ret᷑:neceſſario anticiparet eſſe. Quare
q̃ꝫq̃ꝫ nullibi ſubſit priuatio: ſed ſola rõ
ne neceſſaria tñ eſt ceu altera quedã nã:q̃ alteri natu/
re accidat. Sed ꝯ eſt illud:ſi mã in ſua ſuba priuatio/
nẽ hꝫ innexã cõpꝛehenſamqꝫ:mõne ex ea mutatiõe coꝛ
rũperet᷑ que eẽt ad foꝛmã? Quũ priuationis eſſentia
in eo ſit qḋ eſt priuatũ eſſe. Preterea.eẽntia mãe cõſti
tuit᷑ potẽtia:potẽtia poꝛro ꝯiuncta eſt ꝑuatiõi:alioqn
poª nõ fuerit:ni priuationẽ cũ illa copulatã intelliga/
mus. Sed ſoluit᷑:⁊ ne ꝓpterea tumultuemus: paulo
altius repetenda res eſt. Oĩa q̃ rebus alijs inſunt:aut
ꝑ ſe inſunt:aut ꝑ cõparationẽ ad alteꝝ. Ligno ꝑ ſe cõ/
tingit eẽ bipedale:dupluꝫ eſſe hꝫ per cõparationẽ ad
alteꝝ. Mã igit᷑ ad ſuã eſſentiã ꝯſtituendã nõ indiget
ꝑtãte:neqꝫ ꝑtãs vlla in ꝑma ac ſimplici rõne mãe iclu
dit᷑:ſed primũ res q̃dã eſt in ſe ⁊ exiſtit actu:deide mã
intelligit᷑ alioꝝ eẽ:⁊ ſm poſterioꝛẽ hãc cõſiderationẽ
rõnẽ potẽtie ꝯhit. Nomẽ itaqꝫ materie in eo reſpectu
ſecum ꝓculdubio affert poteſtatis eſſentiã:⁊ ad quaſ
cunqꝫ res mã deriuat᷑ ad eaſdẽ referenda ⁊ cõicanda
eſt rõ ꝑtãtis. Ita tñ vt queẽadmodũ dixi ꝑma materie
notio nõ ſit eiꝰ vt referat᷑ ad alia. Scio tñ eẽ ꝑdifficile
illa rñſione relationeqꝫ ſeq̃ſtrata mãm nudã ⁊ ſolam
intelligi:ceteꝝ aſſeq poteris ſi in eã indaginem paulo
acrius incubueris ſtudiũqꝫ ꝯtuleris. ¶ Sed repeten
dũ eſt denuo. Quũ de mã duo nomia ꝑdicari ſoleãt
ſubm.ſ.⁊ mã:nomẽ materie magis accedere vĩ ad eã
nãm:quã ipſa ꝑ ſe obtinet. Subtũ ꝯ ꝓpius ad eã ꝯſi/
derationẽ ſm quã referi᷑ ad alia. Utrũqꝫ tñ nomẽ ex
his vocibꝰ eſt:que referunt᷑ ad aliud. Nã ⁊ mã eẽ dr̃
alicuius mã:⁊ ſubtũ alicui ſubiectũ. Sed cũ pꝛo mã
alicuius capit᷑ tunc cũ potentia priuatio:neqꝫ id ẽ. Di
cit᷑.n.mã eaꝝ reꝝ eẽ:q̃ facte aut oꝛte nõdũ ſunt. Quũ
ṽo accipit᷑:ꝓ ſubto:tũc cũ priuatione nõ eſt. Nihil.n.
ꝓhibet mãm alicui foꝛme ſubiectã eẽ:illius autẽ qui
põt eẽ mã: cuius ꝯtinẽdi ꝑtãtẽ amiſit? Quapp es ea/
tenus dũ ſine foꝛma vlla eſt:recte dixeris mãꝫ ſtatue.
Poſteaq̃ꝫ ṽo iã eſt foꝛmatum iam in Apolline aut in
Mercurio factũ fuſumqꝫ:nõ mãm amplius recte ſed
ſubtũ appellaueris. Huius rei ſignũ eſt illud qḋ idẽ hꝫ
es ſubtũ ⁊ ꝑmanẽs alias aliaꝝ reꝝ mã efficit᷑. Quẽ/
admodũ.n. Boethus inqt:mã qualitatibus infoꝛma
ta nõ ampliꝰ mã remanet. Nã ſm ſe infoꝛmis ẽ ⁊ ſpẽ/
bus oĩbus caret:ſed adhibitis q̃litatibus mã abit in
ſubtis:qppe qḋ cũ foꝛma ⁊ termino ſit:⁊ foꝛme ſubij
ciat᷑ ⁊ termĩo. Mãe igit᷑ appellatio tãq̃ꝫ ꝑtinet ad fu
tura:ſubtũ ad fcã oliꝫ atqꝫ ꝑducta:ſane hꝫ res quã ma
teriã vocamꝰ ſubtũ eẽ qḋdã põt:cui accidit in nã fac
tas recipiẽdi ⁊ ferẽdi ꝯrĩa:nã vt foꝛmã põt ita ⁊ ꝑua/
tionẽ recipe. ¶ Quõ igit᷑ mã dr̃ inaffecta? ideſt carẽs
affectiõe ⁊ q̃litate oĩ? Qm̃ mehercule inaffecti voca/
bulũ hꝫ loco nõ ſigt ꝑuationẽ q̃litatis ſꝫ ꝓꝛſus negatio
nẽ:q̃lia ſũt illa illiteratꝰ/imuſicꝰ/ꝓ eo qḋ eſt nõ muſi/
cꝰ:nõ lr̃atus. Nã ſi inaffectio illa ꝑuatiõeꝫ ſigret:quũ
ꝑuatio q̃litas q̃dã eẽ videat᷑:hꝫ ipſo q̃litatẽ ãplecti ꝑ/
ferriqꝫ mã videret᷑. In qbꝰ itaqꝫ negatio ṽa ẽ: in his
priuatio nõ ſequit᷑. Nõ eni de quo põt dici:nõ iuſtuꝫ:
de eodẽ dici põt iniuſtũ:neqꝫ de quo veꝝ eſt dicere: ꝙ
comã aut capillitiũ nõ hꝫ:de eodem veꝝ eſt dicere ꝙ
caluet.

Mã ꝑmum res q̃dã eſt in ſe ⁊ exiſtit actu:deide mã alioꝝ intelligitur eſſe.

Dĩa iter materiã ⁊ ſubi.

Hec res quã vocamꝰ mãꝫ ſubm qḋdã eſt cui accidit facultas recipiendi ꝯrĩa.

Τὰ αὐτὰ εἶναι τῇ ὕλῃ hoc eſt eadeꝫ eſſe ipſi materie numero.

caluet. Nulla igit᷑ rõne eſſentia mãe põt in eo cõſiſte/
re:qḋ eſt priuatũ eſſe:ſed queẽadmodũ cera:ex q̃ fingi
leo põt:nõ eſt ampliꝰ cera:quũ factꝰ eſt leo. Ita ⁊ ꝑm
illud ſubiectũ:qḋ põt foꝛmas oẽs ſuſcipe: q̃ꝫuis ꝑua/
tũ oĩbꝰ videat᷑ eẽ:nõ tñ in eo qḋ ſbtũ ẽ ꝑuatũ eẽ dicitur
põt. Subiectũ.n.eſſe nullo mõ poſſet ſi foꝛmã cũ pri/
uatione recipet. Sꝫ priuatũ eſſe dr̃ ea rõne ſm quã ei
accidit accõmodatio:atqꝫ habilitas q̃daꝫ ad foꝛmas
oĩs ſuſcipiẽdas. Dixi accidit:qꝛ priꝰ in ſe q̃dã abſolu/
ta res eſt q̃ꝫ referat᷑ aut accõmodet᷑ ad alia. Quapp
mã ꝑ foꝛmã aliquã terminata:ſubiectũ põt dici:mate
ria nõ põt. De hoc aũt poſterius quoqꝫ videbimus.
Nunc redeundum eſt:vnde diuertimus.

62 Cum itaqꝫ multifariã fieri qd/
piã dicat᷑: hoc ſim/
pliciter:illud nõ ſimplꝛ:ſimplꝛ fiũt ſbe.
Nã albũ fieri ſimplꝛ neqt: ſed id dũta/
xat qḋ nũcupat᷑ ⁊ mõſtrat᷑ hoc aliqd.
Coꝛpꝰ.n.quũ albũ fit ⁊ bipedale:nõ ſimplꝛ fieri dr̃:ſꝫ
hec arboꝛ hec planta. Quũ igit᷑ tot modis fieri res
dicant᷑ in accñtibus:manifeſtũ eſt ſbtum eſſe aĩal:aut
plãtã:aut diõ coꝛpus aliqḋ:in quo ⁊ q̃litas ⁊ q̃ꝫtitas:
⁊ relatiões:⁊ id gñs cetera gñat᷑:ſubſtãtijs aũt ꝓdu/
cendis ſuſpicare poſſet qſpiã:nõ eſſe ſubiecto opꝰ:nõ
.n.fieri factã ſbam. Eſt autẽ ea ꝑª ⁊ ſenſilis:q̃ neqꝫ eſt
in ſubiecto:neqꝫ de ſubiecto vllo ꝑdicat᷑. Uerũtñ opꝰ
eſſe ſubiecto aliq̃ gñatiõibꝰ ſbe faciẽdis:appꝛime ad
hũc modũ manifeſtũ fiet. Si.n.cõia q̃daꝫ ⁊ gñalia in
rebus q̃ ꝓducunt᷑:exploꝛare ⁊ ꝯtẽplari volueris: fa/
cile inuenies oẽm ſubam:q̃ gñet᷑:ex aliquo gñari fie/
riqꝫ ſubiecto: queẽadmodũ aĩalia ⁊ plãtas ex ſemine.
63 ¶ Oĩa q̃ fiũt in vniuerſum:aut trãſfiguratiõe fiũt: vt
ſtatua. Nihil.n.aliud in ere mutat᷑: q̃ꝫ figura poſitu/
raqꝫ ꝑtiũ:aut appõne ferruminatiõeue:vt ea q̃ augẽt᷑
coagmẽtãturue:aut detractiõe: vt ex lapide Mercu/
rius:aut ſtrue ⁊ ꝯpõne:vt domuſ:aut alteratiõe:alte/
rationis due hñtur ſpẽs:altera q̃ in q̃litate aliq̃ affe/
ctioneqꝫ patiaria verſet᷑: ⁊ hec ꝓpꝛie vĩ alteratio ap/
pellãda:altera q̃ ad ſbam ꝑtineat:⁊ hec ꝓpꝛie trãſmu
tatio vocat᷑. Que nihil aliud eſt q̃ꝫ foꝛme rõniſqꝫ trã/
ſitio. Atqꝫ hec oĩa citra oẽm exceptionẽ in ſuo queqꝫ
ſubiecto gerũt᷑. Neceſſe eſt.n.eſſe ⁊ ſubijci aliqd in q̃
ſeruato ⁊ ſupſtite trãſmutatio ꝯficiat᷑: queẽadmoduꝫ
neceſſe eſt eſſe id:circa qḋ appoſitio detractio compõ
64 exerceant᷑. ¶ Quare ex his q̃ dcã ſunt ſatis oñſuꝫ ẽ:
oẽ qḋ fit ex foꝛma ⁊ ſubiecto eſſe cõpoᵐ:ſicut ẽt ꝯpoᵐ
illud fuerat vñ oꝛtũ ⁊ fcm̃ eſt illud:poꝛro illud:vñ fa/
ctũ eſt:hoc duobꝰ ꝯſtabat:⁊ eo ꝙ foꝛme gignẽde op/
ponebat᷑ ⁊ ipſo ſubiecto. Dico aũt imuſicuꝫ opponi:
hoĩeꝫ ſubijci:ſilꝛ infigurationẽ infoꝛmitatẽ inoꝛdina
65 tionẽ voco ꝯrĩa:ſbm appello es/auꝝ/lapidem. ¶ Si
igit᷑ reꝝ nãliũ cãe atqꝫ ꝑnª hñda ſunt illa:ex qbꝰ tãq̃ꝫ
intrinſecus poſitis vnaq̃qꝫ res fit:⁊ q̃ vniuſcuiuſqꝫ rei
eſſentiã ꝑficiũt:latiſſime pꝫ:ſbm ⁊ foꝛmã hꝰ eſſe ꝑnª:
ex qbꝰ oĩa cõponant᷑ atqꝫ ꝯdant᷑. Cõponunt᷑ ṽo nõ
queẽadmodũ ex lapidibus aut lateribus domus: ſed
66 rõne. Eſt.n.alia hoĩs rõ:alia muſici. ¶ Eſt aũt ſubm
ſi in ſe ꝯſideret᷑:vnũ qdẽ nũero:ſed rõne duo. Dico hꝫ
ꝑꝑ priuationẽ:q̃ mãe accidit. Ceteꝝ ſcire te velim q̃ꝫ/
uis numero vna res ſit:rõne tñ ⁊ cogitatiõe differre.
vt Socrates ſimus. Sane hõ ⁊ aurũ q̃ꝫuis ex his in
primã ſubiri mãm poſſit:ꝓpꝛie ⁊ maxime numeralia
ſunt:⁊ hoc aliqd:q̃ monſtrari vel digito poſſint. Pri/
ma vero mã q̃ꝫq̃ꝫ nõ eſt numeratilis ⁊ hoc aliqd:ali/
quanto tñ ꝓpius accedit ad numeꝝ q̃ꝫ priuatio: imo
vero numeratilis eſt cõparatione vtiqꝫ priuationis.
Quanto igit᷑ plus cõpoſito:qḋ vere hoc aliqd ẽ:ma/
teria ꝯfert q̃ꝫ priuatio: ꝯfert aũt ꝓculdubio plus: qꝛ
⁊ remanet ⁊ apparet recedente illa:tanto hꝫ magis
hec vt ſit hoc aliqd q̃ꝫ illa. Nã priuatio nullo mõ aſſe
qui põt:vt hoc aliqd eſſe videat᷑: qppe q̃ faceſcat in/
grediẽte foꝛma exoleſcatqꝫ. ¶ Deinde ex mã nõ fiũt
per accidens:ea que fiunt. Ineſt.n.his q̃ ex ea gignũ
tur:ex priuatione oĩa per accñs generantur. Nã qm̃
materie:que per ſe ⁊ ꝓpꝛie ꝑnᵐ eſt:priuatio accidit:
icc irco fieri res dicunt᷑ ex priuatione per accñs: quo
fit:vt ſi ꝓpꝛie ſit loquendũ:duas eſſe reruꝫ principes
cãs neceſſe ſit:mãm atqꝫ foꝛmã. Ceterum exiſtimare
poſſis tertiã eſſe priuationẽ:que icc irco ſit cã:vt con/
67 traria principia cõſtituatur. ¶ Plane ſimplici admo
dum ⁊ pingui Minerua dictũ eſt:hactenus priuatio
nem ⁊ foꝛmã eſſe ꝯtraria. Sed queẽadmodũ intelligã
tur eſſe contraria acutius deſcriptiuſqꝫ indicabimus
poſt. Sunt.n.nõ tanq̃ꝫ ꝯtraria:qꝛ in ſe mutuo agere
nõ videtur poſſe:neqꝫ viciſſim pati. Que rõ efficit vt
neceſſariũ ſit:materiã quandã ſubiectã eſſe cõtrarijs.
68 Dictũ eſt ⁊ quot principia: ⁊ cur tot in reꝝ naturaliũ
gñatione verſent᷑:fecimus palã ꝯtrarijs ſubijci aliqd
opoꝛtere:docuimus duo ꝓꝛſus eſſe cõtraria: tametſi
numerus hic fere ſuperuacaneus eſſe videat᷑. Nã al/
terius ꝯtrarij abſentia aut preſentia ſufficere videtur
ad tranſmutationes:ita fieri vt foꝛma vicẽ priuatio/
nis ſubire prebereqꝫ videat᷑. Nã priuatio neqꝫ nã eſt
69 neqꝫ foꝛma ſed foꝛme mera velut abſentia. ¶ Nã ṽo
ſubiecta.i.mã ex ꝓpoꝛtione atqꝫ relatione cognoſci/
tur:vt enim es ad ſtatuã ⁊ lignũ ad lectum:ita mã ad
cõpoſitam ſubam ⁊ ad reliqua item entia reſpectũ ⁊
ancillatũ gerit. Nã quũ ſit ſubiecta ſbe:manifeſtũ eſt
ſubijci debere quoqꝫ his q̃ ſbe accidunt. Utrũ autem
70 materia ⁊ foꝛma ſint ſbe:nondum liquet. Neqꝫ illud
item adhuc eſt declaratũ:quo pacto foꝛma ꝑnᵐ ſit:⁊
an incoꝛruptilis aliqua:aliqua ṽo coꝛruptibilis ha/
beatur. Itẽ ſi incoꝛruptilis quelibet quõ nõ eterna ſit
quelibet:⁊ ſi nõ quelibet incoꝛruptilis quõ q̃libet ni/
hilominus ꝑnᵐ ſit. Uerũ ſuperſedeamuſ hoc loco hu
iuſcemodi queſtionibus:qppe que ad partẽ aliquaꝫ
inſtituti nobis operis adiungi nõ poſſint:ſed ad curã
ſuperioris Philoſophi pertinere maxime videãtur.

71 Poſt hec exponemus ⁊ docebi/
mus mediũ: q̃ difficul/
tates eas:q̃ aĩos antiquoꝝ perdiu ve/
hemẽter anxerunt facile diluant᷑. Pla/
ne illi quũ ex phĩe rõnibus ṽitatẽ ⁊ re/
rũ nãꝫ appꝛhẽdere vel ĩpẽdio niterent᷑:a ṽitate lõgiſſi
me receſſerũt. Qꝛobꝛẽ aliã ingreſſi ſunt viã ex imperi
tia diſputãdi:putauerũtqꝫ nihil gigni poſſe neqꝫ coꝛ/
rũpi:quũ id ſeq arbitrarent᷑: ꝓpea ꝙ neceſſariũ vide/
bãt eſſe qcqd oꝛiretur aut ex ente oꝛiri aut ex nõ ente.
Eniuero ex ente nõ poſſe:qppe qḋ iam ſit:neqꝫ ex nõ
ente:vtpote qḋ fieri nequeat. Sꝫ opoꝛteat diõ inſtruĩ
⁊ ſubijci aliqd. Quãobꝛem quũ generationẽ atqꝫ oꝛ/
tum de medio ſuſtuliſſent:ꝯcretionẽ ſecretionẽqꝫ ſuf/
fecerunt qbus res nõ nouari gigniue:ſed erui atqꝫ in
72 lucẽ ꝓferri ꝯtingeret. ¶ His ita rõnibꝰ quũ vterẽtur
id qḋ ꝯñs ſtatim erat adijciebant: hoc eſt multa non
eſſe entia opoꝛtere: ſed vnũ. Nã ſi multa ſunt (inqũt)
differentia ⁊ diuerſa erunt inter ſe:⁊ qḋ ſequẽs eſt:di
uerſa ⁊ dĩa erunt ab entibus. Que aũt ab entibꝰ dif
ferunt eſſe nõ poſſe. Hãc igit᷑ opinioneꝫ ꝓpter eas q̃s
diximꝰ cãs maxime ſecuti atqꝫ amplexi ſunt veteres.
73 ¶ Nos vero hꝰ q̃ones duobus modis exoluimus.
Quoꝝ prioꝛ eſt hic. Duplꝛ dicit᷑ fieri ex ente aliqd.

Item ens aut nō ens fieri: atq̧ vt gn̄alibus loq̄mur:
ens pati agereue ſolet hīc ſignificatos duos. Neq̧ h̄
mō in ſimplici gn̄atione intelligēdū q̄lis eſt hoīs: ſed
ꝛ in ceteris quoq̧ vt quū q̄s albus aut muſic⁹ fit: vt
74 aūt latius ea res pateat: ſubijciem⁹ exēplū. Dicimus
medicū agere q̄dpiā aut pati dupl'r: per ſe. i. in eo q̄ḋ
medicus: ꝑ accn̄s in eo q̄ḋ non medicus. Quū. n. cu-
rat egrotos ꝑ ſe id facit vt medicus. Quū ꝟo edifi-
cat nō facit id amplius tāq̄ꝫ medicus: ſed tāq̄ꝫ is: cui
accidit edificator vt eſſet ꝛ opifex. Rurſum ſi ꝑ igna-
uiaꝫ aut negligentiā dediſcat medicādi artē: patit̄ in
eo q̄ḋ medicus. Si ꝟo efficiat̄ albus nō patit̄ hoc in
eo q̄ḋ medicus: ſed ꝑ accn̄s: puta in eo q̄ḋ niger. Igit̄
duo ſign̄ant̄ quū ex nō entibus fieri aut non ens fieri
dicit̄. Vnū vt id q̄ḋ eſt nō ens inſit: ꝛ eſſentiam ſuſci-
piat: q̄ḋ eſt impoı̄e atq̧ hic eſt ſign̄atus orōnis illius
in qua dr̄. De non ente in eo q̄ḋ non ens fieri aliquid.
75 Quē ſignificatū quū ſolū eſſe veteres eſſent ſuſpicati
gn̄ationē ademerūt a rebus. Alteꝝ q̄ḋ ſignificant ea
ꝟba eſt: vt ītelligat̄ nō ens abire ꝛ ꝯcedere ei enti q̄ḋ
eſt futurū: queādmodū fit ex inmuſico muſicus. Atq̧
hoc eſt de nō ente ꝑ accn̄s fieri. Id. n. q̄ḋ ex aliquo tā-
q̄ꝫ nō ſubſito īmanēteq̧ fit: per accn̄s ex nō ente fieri
dr̄: quo ſignificatu nos diximus ex nō ente fieri ea q̄
fiunt. Quī ex priuatiōe q̄ in ſe non ens eſt ꝯcedente ꝛ
abeūte fiunt. Vel alio mō ēt fiunt ꝑ accn̄s ex non ente
ꝙ ex ea mā gn̄ant̄: cui priuatio q̄ non ens eſt accidit:
ita fit vt in rebus gn̄atis poſſit ineſſe non ens: non tn̄
id: q̄ḋ eſt ꝑ ſe nō ens: ſed id cui nō ens hēſit ꝛ accidit.
76 Hoc aūt eſt ipſa mā. Neque ꝛ illud fieri nō pōt: vt
ex eo q̄ḋ eſt fiat ſimpl'r aliq̄d aut id q̄ḋ eſt fiat: ea ꝑte
qua eſt: ꝑ accn̄s aūt: ex eo fieri q̄ḋ iā eſt nihil pugnat.
Et vt clariora ſint ea q̄ dicimus: adhibebit̄ exēpluꝫ:
Ponam⁹ canē in equū mutari aut in q̄duis aliḋ aīal:
q̄ḋ ꝛ fieri cernit̄ in aliq̄b⁹. Queādmodū itaq̧ is qui
dicit aīal fieri ex aīali: non dicit id: quatenus aīal eſt.
Nō. n. fieri pōt vt aīal quū abit in alteꝝ aīal: trāſmu-
tet̄ in eo q̄ḋ aīal: neq̧ q̄ḋ fit aīal ex aīali: tāq̄ꝫ ex aīali
fit aīal. Sꝫ quū ex aīali fieri aīal dr̄: nihil aliud ſign̄a
tur: q̄ꝫ ꝙ ex eo: cui eſſe aīal ꝯtingit: alteꝝ q̄ddā fit: cui
77 eſſe itidē aīal cōtingit. Sil'r ſi aq̄ fiat ex aere: ens ex
ente fcm̄ eſſe videbit̄: nō ꝙ ea res q̄ iā eſt fiat denuo:
aut ea q̄ iam eſt facta: ſed ꝙ ex aliquo de quo ꝑdicet̄
ens: alia res gignat̄ de qua ēt ꝑdicet̄ ens. Queādmo
dū ḡ ſi fiat aīal in eo q̄ḋ aīal: non ex aīali fit: ſed ex nō
aīali: puta ex ſemine. Ita ſi ens ſimpl'r fieret: nō ex en-
te aliquo fieret: ſed penitus ex non ente. Quod fieri
oīno nō eſt. Eodē mō neq̧ id q̄ḋ ſimpl'r eſt nō ens: fie
ri pōt vlla rōne. Quapp ex ente ꝛ nō ente generari
res queūt ſine vlla ꝯtrouerſia repugnātiaue: q̄r nō eo
dē reſpectu ꝯſiderationeq̧ capiunt̄. Nā ſi ex ente ge-
nerari reꝫ dixeris: recte dixeris: q̄r alteꝝ q̄ddā eſt. Si
ꝯ̄ dixeris ex n̄ ente: recte ēt dixeris: q̄r hoc nō eſt in eo
q̄ḋ fit: ꝛ vt Simplicius loquar. Gn̄atio eſt ꝑtim ex en
te q̄ḋ nō fit: ꝛ ꝑtim ex non ente: q̄ḋ fit. Quo euenit vt
priuatio ꝛ hō nā ipſi⁹ neceſſaria ſit ad gn̄ationē ꝯſer-
uandā: q̄r ᵃ ſcꝫ nullū ens in eo q̄ḋ ens: gn̄ari pōt. Cuꝫ
mā igit̄ merito dꝫ adeſſe priuatio. Atq̧ hic vnus eſt
78 diſſoluēdi modus. Alter eſt is q̄ ducit̄ ex ea diuiſiōe
q̄ nobis ꝑdita eſt de actu ꝛ ꝑtāte. Ex mā ſiq̄dē quuꝫ
fiāt res: fiūt ꝑculdubio ex ente poᵃ: non ex ente actu.
Atq̧ huius quoq̧ ſolutionis viā nobis nā priuatio-
nis apuit: ᵇ q̄ppe q̄ efficiat: vt mā ſit ꝑtāte non actu.
Non eſt itaq̧ ꝑſus inutilis gn̄andis reb⁹ priuatio.
Quāuis cā ꝑ accn̄s rerū q̄ gn̄ant̄ appellata ſit. Non
tn̄ pari loco cū his cauſis hn̄da, collocandaq̧ eſt que

Duob⁹ mōis (dicit Alex.) exponi ꝑt ex nō ente ꝑ ac-
cidens aliq̄d fieri. altero q̄r ex priuatiōe fit: q̄ ꝑ ſe non
ens eſt: nō tn̄ tanq̄ꝫ imma-
nēte q̄ḋ eſt ꝑ accidens fie-
ri. altero q̄ ex mā fit cui accidit vt ſi eus ſit, ꝛ hāc
duplicē expoſitioneꝫ recitat hic in loco Themi.

ᵃ Sic ait ipſe grece hic in loco οὔτε τοῦ ὄντος ᾗ ὂν γινομένου διότι σὺν ὑπάρχει τῇ ὕλῃ οὔτε τοῦ μὴ ὄντος ᾗ μὴ ὂν διότι

per accidens eſſe iudicantur: quales ſunt album ꝛ ni
grum: quū ei accidunt homini qui muſicus efficitur.
Nā hē cauſe ad generationē nihil ꝯferunt. Plurimū
priuatio ꝯfert ad vniuerſam. Eſt enim cā principiūq̧
per accidēs quādoquidem non pōt ꝯtingere: vt q̄cq̧
fiat ex eo ſubiecto cui non ſit oppoſitū aliquid.

79 Vare igitur accuſant̄ coarguū turq̧: q̄ nām vſq̧
adeo neceſſariā aut ſuppoſuerūt: aut ta-
citi ꝑterierūt: hoꝝ alij nihil oīno de pri-
uatiōe dixerūt. Alij dixerūt q̄dē: ſed im
ꝑfecte. Nā hi q̄ reꝝ mām ſubiectū q̄ḋdā actu eſſe ar-
bitrabant̄ ꝛ corpus: vt ignē, aquā, aerē, aut hō aliq̄ḋ
priuationē penitus ignorabant. Plato ꝟo quū dice-
ret mām inter nō entia eſſe annumerādā: innuiſſe vr̄:
quodā modo eſſe priuationē in rebus: ceteꝝ non ple
ne nāꝫ illius expoſuit. Nā ex his q̄ dixit ſeq̄tur ex nō
ente in eo q̄ḋ nō ens, generari res poſſe. In eo nāq̧ ꝙ
Parmenidē laudat ſententē vnū ens eſſe: ꝛ id q̄ḋ pre
ter ens eſt: eſſe nō ens: vr̄ ꝯcedere ex ſimpl'r nō ente fie
ri oīa oportere. Nā ſi vnū ſit ens: ꝛ id q̄ḋ ꝑter ens eſt
nō ꝑte ſit ꝑte nō ſit. i. per accn̄s: ſed ſit ſimpl'r atq̧ ab-
ſolute nō ens: vt Parmenides exiſtimabat nō pōt effi
ci: vt materie nā remaneat: aut vt ꝑtim ſit ꝑtim nō ſit
ſcꝫ ꝑtāte ſit: actu nō ſit. Si auteꝫ ex vno illo ente fieri
q̄dpiā nequit: quū ſit imutabile: ſi itē neceſſe eſt: vt id
q̄ḋ fit fiat ex altero: q̄cq̄d vero ꝑter ens eſt oīo nō ens
ſit: ſequit̄ maxime vt is: q̄ accedit Parmenidi: q̄ꝫuis
negat apte q̄ḋ ſequit̄: quū ꝑmū tn̄ gn̄ationē eſſe cōce-
dit ſtatim videat̄ illā ex nō ente deriuare atq̧ deduce
re. Sꝫ neq̧ illud q̄dē recte: ꝙ māe definitionē non
ſeiungit a definitione priuationis: ſed q̄m nūero ideꝫ
eſſe ambo illa videbantur: arbitratus eſt rōne quoq̧
idē eſſe, ꝑinde eque pollere definitiōe ꝛ ꝑtāte nature.
Nos vero māꝫ ꝛ priuationē diſcrimine aptiſſimo di-
ſtare cognoſcimus: illa ꝑ accn̄s non eſt ea rōne q̄ḋ cō-
plectit̄ priuationē: q̄ per ſe atq̧ oīno non ſit: illa vſq̧
adeo ꝑpe eſt: vt ſit ens: vt ꝛ ꝑpinqua compoſito ſit ꝛ
ꝑs ipſius ᶜ ex principib⁹ altera: illa poſtremo: in quā
reꝝ oīum abitio fiat ac reſolutio: ꝯ̄ de priuatiōe dōꝫ.
Ita ꝯcludit̄ ex ſimpl'r non ente nullas ꝯſtare gn̄atio-
nes: ſed ex eo ſolū: q̄ḋ per accidēs non ſit: vel ſi ſit po-
80 teſtate tm̄ ſit. Qui vero ꝑuū ꝛ magnū principia fa
ciunt: ſiue vnū ſignificent illa: ſiue duo: q̄r tn̄ vtraq̧ ni
hilominus de mā predicari volūt: nō tria res ſed tria
vocabula credūt eſſe principia. Nā magnū ꝛ ꝑuū: nō
hoc mām: priuationē illud oſ̄dit: ſed vtrūq̧ mām: ita
priuationē oēs deſpectā idiſcretāq̧ habuere. No-
bis plane (vt diximus) differre illa pl'm vident̄: mate
ria. n. cā ꝑmanēs eſt atq̧ vna cū forma cuius eſt cōiu
ge tāq̄ꝫ mater gignēdis rebus preſto eſt. Altera pars
ꝯ̄rietatis priuationē dico. Si qualitatē illius atq̧ of-
ficium aīo cōplectare: intelligat̄ neceſſe eſt oīo nō eē:
corrūpit. n. eſſentiā rerū: ꝛ formā: q̄ rebus oībus bo-
na ſunt. Quāq̄ꝫ illud admirari nō deſino ſi ſit pri-
uatio corrūpi rerū eſſentiaꝫ: ſi non ſit: oriri atq̧ naſci
omnia oportere. Nihil enim fieri poſſe niſi corruptio
alicuius diſſolutioq̧ precederet. Alioq̄n fuiſſent oīa
immortalia ꝛ ſempiterna. Malū itaq̧ ex hoc profici
ſcitur: ꝛ ꝑꝑ hāc ꝯtingit interitus. Nā quū materia ſit
receptrix capaxq̧ priuationis: atq̧ id habeat ſolū: vt
potētia ꝯſtet: infirmior ꝛ ībecillior eſt q̄ꝫ vt poſſit for-
82 mas: quas vicibus ſuſcipit ꝑpetuo retinere. Sed
cur ſuſcipit vicib⁹ formas: q̄r appetēs eſt diuinitatis:
ꝛ diſcupiēs boī. Voco aūt diuinū ꝛ bonū primā for-
mam ꝛ primam cām: quo referunt̄ collimātq̧ oīa: ꝛ
cui queq̧

οὐκ ἂν ὑπάρχει τῇ ὕλῃ. cui⁹ hec: vt i, terꝑtatio, nā neq̧ ens i eo q̄ḋ ens generatur: ob id q̄r māe cohe ret neq̧ non ens in eo q̄ḋ nō ens ob id q̄r nō ē vnuꝫ ꝛ idē cū mā.

ᵇ Priuatio efficit vt mā ſit poteſtate.

ᶜ τὴν δὲ ἀπουσίαν ἐκείνου. ait ipſe grece. hoc ē: altera vero eius eſt abſētia.

cui queq̧ res tendit fieri quā ſimillima quātū poteſt:
poteſt autem quātum natura conceditur. Ea ꝟo appe
titio quonāmodo eſt in materia. Profecto veriſſimū
puto quod dicitur: prouidentiā fuiſſe: que ꝛ turpi de-
ſideriū honeſtatis: ꝛ egenti opulentie quantū ſit ſatis
iniecerit. Huic igitur forme prime: que ab omni abiū
cta materia eſt: que libera vndiq̧ ꝛ impromiſcua in to
tumq̧ abſtracta ꝛ ſeparata: atq̧ his preterea formis
que ꝑfecte ſunt ab illa ꝛ in materia cōſtitute: ꝯtraria
eſt ꝛ aduerſa priuatio. Materia autem refertur ꝛ qua
ſi idētidem reſpectat ad formā: cuius eſt appetentiſſi-
ma: eiq̧ adicta ſemper atq̧ preſeruiens eſt. Non ē igi
tur in materie natura priuatio: quia formam ſimul ap
peteret: labem ꝛ corruptionē ſuam appeteret. Vnius
enim corruptio eſt alterius contrarij conſtitutio reꝑ-
ſentatioq̧. Iaꝫ ſi non ſit diuerſa ratio priuationis a ra
tione materie: ſed vna atq̧ eadeꝫ penitus: q̄ poſſet de
fendi: ne priuatio: quemadmodum ꝛ materia formaꝝ
cōceptaculum haberetur? Proindeq̧ tanq̄ꝫ materia
formis omnibus participaret: atq̧ ita cum formis il-
lis adeſſet conſociareturq̧: quarum nihilominus pri
uatio fuiſſet quod eſt quidē dictu ſaltē portentiſſimū.
Nam materia qui conſiſteret: ſi per alterum priuata
ſpoliataq̧ diceretur. Altero particeps ꝛ conſors eēn
tie fieret? Age ꝟo natura materie ſi iunctam atq̧ ine-
xam priuationē hēbit: nonne omnibus ſimul formis
priuata neceſſario videbitur? Atq̧ ita corrumpi de-
mum omnia atq̧ deſtrui oportebit: tametſi aliquā ex
formis habere: aliquam non habere dicatur. Si igi-
tur neq̧ forma eſt appetens ſui: quum nemini ſeipſo
ſit opus: neq̧ contrarij: quia corrumpūt ſe mutuo pe-
rimuntq̧ contraria: reſtat vt materia ſit que appetat
formā: quemadmodū femina mareꝫ: ꝛ turpe honeſtū
ꝛ pulchrum. Dixi materiam eſſe appetentem forme:
quemadmodum turpe honeſti ꝛ pulchri: ſed turpe q̄
turpe non eſt appetens pulchri. Ceterum non eſt ꝑ ſe
in materia turpitudo deformitaſq̧ ſed per accidens
quatenus priuationis eſt conſors.

82 Materia vno modo fit ꝛ corrumpi
tur: altero neq̧ fit neq̧ cor
rumpitur. Per accidens corrumpitur:
quando id quod materie accidit cor-
rumpitur per ſe: hoc autem eſt priuatio:
corrumpitur ergo: q̄m id quod intra ſe tenet corrum-
pitur: quemadmodum corrumpi amphoram dicim⁹:
quum vinum quod eſt in amphora muceſcit aut pu-
tret. Sed per ſe ꝛ ex propria natura corrumpi non po
teſt. Nunq̄ꝫ enim potentia illa intercidit: que in mate
ria eſt: neq̧ igit̄ genita eſt vnq̄ꝫ: neq̧ interitura vnq̄ꝫ.
Nam ſi generari poſſet materia neceſſarium eſſet ſub
iectum vtiq̧ aliquod: ex quo manente antecedenteq̧
vt cetereq̧ res produceretur. Hoc autem nihil aliud
eſt q̄ꝫ ipſa porro materia. Ita eueniet: vt fuiſſe videat̄
anteq̄ꝫ fiat: ſimiliter ſi corrumpi poſſet: in materiā de-
mum reſolueretur: ita corrupta eſſe videbitur anteq̄ꝫ
corrumpatur. De materia ſatis dictuꝫ: ꝙ ingenita: ꝙ
incorrupta: ꝙ diuerſa res a priuatione: ꝙ primuꝫ ſub
iectum ex quo primo conſtante inmanenteq̧ omnia
procreantur non per accidens: dixi non per accidēs:
vt exciperet̄ priuatio: ex qua fieri per accidens: ꝛ ge-
83 nerari res poſſunt. At de forma vtrū vna an multi
plex ſit: ꝛ que ſit: non intereſt phyſici querere: ſed mu
nus eſt primi philoſophi. De naturalibus auteꝫ ꝛ cor
ruptilibus formis: que proprie principia nō ſunt: ſed
ſolum cauſe ꝛ tanq̄ꝫ elementa generatilium rerum: ꝛ
ſequentibus libris: ꝛ toto opere agemus.

Themiſtij Phiſices Liber ſecūdus. Interprete Hermolao Barbaro.

1 Hunc his rebus ita conſtitutis
alind initiuꝫ inſtitutioni no
ſtre cōmodius ſumentes reddere dif
finitionem curabimus eius rei quam
naturam vocamus. Omnia que ſunt
aut per naturaꝫ ſunt: aut per cauſas:
alias: per cauſas alias ſunt: lectū: ſun
damentum: militia: theſauri: reper-
tio: ex his alia ꝑ artem ſunt: alia per fortunā habent̄.
Per naturā ſunt aīalia: ꝛ animaliū mēbra: coꝝ nāq̧:
que natura cōſtant: partes quoq̧ natura cōſtabunt.
Non ſic in his que arte aut manu fiunt. Domus enim
per artem fit: lapides nō fiunt. Sed ꝛ plante ꝑ naturā
ſunt: ꝛ corpora illa ſimplicia: ignis: aer: aqua: terra.
Si itaq̧ acceperimus notauerimuſq̧ id in quo ea q̄
per naturam conſtant differunt ab his que nā nō con
ſtant: definitionem nature tenebimus. Differunt autē
eo ꝙ naturalia vident̄ ꝑnᵐ ꝛ cām inter ſe habere q̄e-
tis ꝛ motus: q̄ḋ manifeſtiſſime animalia declarant.
Hec. n. ꝛ locū ex loco mutant: ꝛ augentur: ꝛ minuun-
tur: ꝛ alterantur ab ea cā: quaꝫ intrinſecus obtinent.
Plante quoq̧ q̄ꝫq̄ꝫ motu locali carēt: alios tn̄ motus
exercēt. Cōtra eſt de elemētis ſimplicibuſq̧ corꝑib⁹:
q̄ppe q̄ nullo motu alio extra q̄ꝫ locali moueant̄. Nō
ſolū aūt hec ꝑ naturā intus poſitā mouentur: ſed etiaꝫ
quieſcunt. Diuinū ꝛ celeſte corpus excipio: in quo na
tura eſt principium ciens ſempiternum motū: non ēt
2 cā: aut principiū quietis. Artificioſa ꝟo qualia ſūt
lectus ꝛ tunica: in eo ꝙ artificioſa ſunt. i. in eo ꝙ lect⁹
ꝛ in eo ꝙ tunica nullum habent principium inſitū mo
tionis. Quieſcit. n. ſemper ea forma quā ars apposu-
it. Ceteꝝ lectus ꝛ tunica ꝛ oīa arte facta in eo q̄ḋ ter-
racea lapidea eburnea aut ex pluribus elemētis ꝯcre-
ta: fieri pōt: vt dimiſſa ferātur deorſuꝫ: aut putria fa-
cta coaleſcētiaq̧ cōprehēdāt: ita vt germinēt: quo fie
ri vt nā videat̄ in q̄b⁹ ineſt ꝑnᵐ ciens quietis ꝛ mot⁹.
Eſt ne itaq̧ nāle corpus ſtatua? quum deorſum fe
ratur: geratq̧ intra ſe cām motus? an non intra ſe pri
mo gerit? neq̧ dr̄ ſtatua in eo ꝙ gerit: ſed intra es po-
tius. Ceteꝝ nauis quā gubernator mouet: ſi vim voca
buli ſpectes: cur nō hēat itra ſe motū hunc ex natura?
Eſt. n. intra ipſam gubernator: ꝛ q̄dē intra ipſaꝫ: prīo.
Nā quonā in altero prius q̄ꝫ in naui eē pōt? Neq̧. n.
de peritia ipſa ꝛ ſcīa gubernādi loquor: q̄ppe q̄ primū
in aīa inſit: ſed de illo gubernatore: q̄ temonē manu te
net. Sed dōm eſt nauim nō ꝑ ſe moueri a gubernato-
re: quū in definitiōe nauis nullus cōprehēdat̄ guber-
nator: neq̧ ꝯ̄ nauis in d̄finitione gubernatoris. Quo
rū vterq̧ modus eoꝝ ē: q̄ ꝑ ſe habētur. Quapropter
gubernator ſeparat̄ a naui: q̄r naui ꝑ ſe nō ineſt. Nam
ꝛ ſi egrotet medicus reſtituatq̧ ſibi ipſi ſanitatem ha
bet certe intra ſe primū mouēdi ꝑncipium: artē videli
cet: ſed ſanat̄ ꝛ mouet̄ hūc i modū nō ꝑ ſe: q̄r in eo q̄ḋ
egrotus ſeipſum recurrat: alioq̄n oēs q̄ egrotarent ſe
ipſos poſſent curare: ſed in eo quod accidit: vt is qui
egrotabat etiā medicus eſſet. Proinde ꝛ hec viciſſim
a ſe diſiūgi diſſociariq̧ poſſunt. Similiter de omnib⁹
eſt ſtatuendum: que fingunt̄: ficta voco ꝛ artificiaria:
quorum nullum intra ſe pōt habere ꝑnᵐ fictionis: vt
domus ꝛ omnia manu facta: aut ſiquid eſt quod in-
tra ſe principiuꝫ fictionis habere videatur: illud neq̧
primo: neq̧ ꝑ ſe pōt habere: vt medicus: q̄ ſeipſuꝫ cu-
rat egrotum. Ex his arbitror nature definitionē factā

Hoc ab Alexan. ſumpſit The. Simp. ꝟo et oppōit: q̄r ꝑtes corꝑ q̄ arte fiunt: ipſe ēt arte fiunt: ſi q̄ vere ꝑtes ſunt iſpi ciāt̄: ſicuti domus ꝑtes ſunt: tectū: ꝑietes ꝛ fūdamēta: q̄ fiūt ēt arte. ſi ꝟo noiā ꝑtes ad ꝑpa ēt rei elemēta extēdat̄: tūc neq̧ reꝝ nāliū vltima elementa nā fiūt vt puta mā dicit tn̄ Simp. nālia ab artificioſis hoc pacto differre ꝙ ꝑxia elemēta nāliū nā ꝯſtant vt q̄tuor elementa. artificioſoꝝ ꝟo elemēta ꝑxima nō arte: ſꝫ nā ꝯſtat vt i ſtatua es: ꝛ lapides ꝛ ligna domus.

Ex hoc loco colligi pōt: ſi cuti ēt Sim. aſſerit: falſuꝫ eē: q̄ ꝛ Auer. ꝛ alij q̄ꝫ mlti dicunt: ꝑ ſe ꝛ prīo differre ſi cut magis ꝛ minus vl'e. imo nec quodlibet q̄ḋ ꝑ ſe ī eſt primo etiā ineſt: neq̧ q̄ḋ primo ieſt oē ēt ꝑ ſe ineſt.

eſſe notiſſimã. Natura eſt principiũ ⁊ cauſa motus ⁊ quietiſq;: in eo cui primo ineſt per ſe: ⁊ non per accidens.
4 HAbere nãm dicunt̃ quecunq; h9 pncipiũ tenẽt: eaq; oĩa ſũt
ſubſtãtie. Nã id qđ cõpoſitũ ⁊ ꝯditũ dr̃
ex forma ⁊ materia exiſtit. Natura ſiq/
dẽ ſemper ſubiectũ aliqđ h; ⁊ in ſubie/
cto eſt: nõ queadmodũ accñã: ſed vt pn^m materiale re
5 rũ nõ oĩum ſed corpalium. Scđm naturã aũt ea eſſe
dicũtur: que naturã hñt intra ſe: ⁊ pterea actus quo/
q; eoꝝ naturales: ⁊ ĩpetus: q̃lis eſt in igni ſurſum tẽdẽ
te migratio delatioue. Nõ. n. põt delatio eſſe p naturã
ita vt ignis: q: natura eſt pn^m delationis illius. Ipſa
vero delatio nõ h; intra ſeſe nãm: qñ qdẽ actus ille ſub
iectũ eſſe nõ põt. Eſt igit̃ ex eoꝝ nũero: q̃ ſm naturam
ſũt. Quare amplius eſt ſm nãm eſſe q̃; naturã hẽre.
Sũt ẽt res q̃ dñr eſſe nã: atq; hoc plus eſt q̃; ſm nãm
eſſe: ſunt. n. q̃dã res natura: q̃ ſm naturã eſſe non pñt:
q̃lia ſunt vitia obleſioneſq; ex ipſa genitura cõtracte.
Nã ⁊ hec nature opa ſunt: q̃; q̃; laceſſite atq; fruſtrate
neq; eouſq; puecte: q̃ naturalis rõ: atq; ordo duxiſſet.
Atq; iſta qdẽ hunc in modũ explicata ſufficiant.
6 SIt aũt perridiculum conari de/
mõſtrare naturã eſſe: quũ
manifeſtũ ſit pleraq; eſſe natura ⁊ p na/
turã. Neq; hoc quicq̃; eſſe clarius aut
illuſtrius poſſit. Qui vero ex obſcuriori/
bus contendit demõſtrari manifeſta poſſe: neceſſitatẽ
demõſtrationis ignorat. neq; diſtinguere id qđ p ſe no
tũ eſt: ab eo quod per ſe ignotũ eſt poteſt: ſed quemad
modũ nihil pfecerit: ſiqui iam inde ab ortu cecus ex/
oculatuſq; cupet de coloribus q; ſint: ſyll'o notitiã ca/
pere. Nã ſi vidiſſet ſel' ſupuacaneus ſyll's foret. Nunc
vero ſolas meraſq; voces hauriet coloꝝ: de reb9 nihil
intelliget. Nõ. n. ſyll'o: ſed viſu colores iudicãtur. Ita
ſi ei q neq; mẽte ſit ſana: neq; manifeſta ⁊ ante oculos
poſita videat: ſyll'os pbueris: verba qdẽ temere fundẽ/
tur: res vtiq; pcipi ⁊ iudicari non poterit. Igit̃ nã; eẽ
abſq; vlla rõne ꝯſtituẽdũ recipiendumq; eſt.
7 ILlud querẽdũ potius vnã tm̃ rez
an plures nomẽ nature ſigni
ficet. Ui aũt fere multiplex eẽ nomẽ. Nã
vno ſignificatu nã dr̃ eſſe mã. Mã iterũ
duplex eſt. Una pticularis: atq; hec non
p oĩa informis eſt: ſed ad quẽdã modũ: vt edium late/
res: laterũ humor ⁊ terra: ſtirpiũ elemẽta. Altera gñã
lis: atq; hec eſt vltima ſine forma prorſus. Alio mõ nã
p forma ⁊ ſpecie ⁊ ſubſtãtia diffõnis affert̃. Tertio p
via ⁊ motu ad formã accipit̃. Habet̃ ⁊ res alia: q̃ quũ
motus illius efficiẽs cauſa ſit: inſitq; oĩbus natura cõ
ſtãtib9: nomẽ ſibi nãe maxĩe ⁊ ppe vẽdicat. Dicitur ⁊
ſubſtãtia q̃libet eſſe nã: q̃liſcũq; ea ſit: ſiue ſimplex: ſiue
cõpoſita. Sane de reliqs ſuo tpe diſputabim9. Nũc đ
mã ⁊ forma diſq̃rẽdũ illud eſt vtra ſit dignior nomen/
8 clatione nature. ⁋ Nõnullis vr̃ mã magis eẽ natura
q̃; forma: vt lecti natura ſit lignũ: nõ ars: ſtatue ſit es.
Propterq; h̃ natura aq̃ pmũ ſubiectũ eẽ credebat̃: q;
⁊ informiſſimũ videret̃ ⁊ lõge carẽtiſſimũ figura. Eius
rei argu^m afferebat Antiphon: q; ſiqs lectũ ifoderit:
ita vt vires putredo ꝯcipiat ⁊ germinet: nõ lectũ ſed li
gnũ eẽ pueturũ: pinde ac ea diſpoſitio quã fac̃ rithm9
p accñs ſit illi. Rithmũ aũt vocabat̃ formã: ppe vero ſb
ſtãtiã eẽ illã dicebat q̃ pmaneret ⁊ ꝯtinue huiuſmodi
varietates nouatiõeſq; ſuſtineret. ⁋ Idẽ arbitrabat̃
dicendũ de reliquis ſubiectis. i. queadmodũ de ligno
dr̃ reſpectu lecti: ita de aqua terra ⁊ quolibet alio cor/
pore eſſe dđ; reſpectu ligni. Sũt. n. illa ſubiecta ligno
⁊ eo iure quo lignũ ẽ natura lecti exiſtimãda. Ita aq̃;
9 ⁊ trã: ſi ſbta ſint ligno: nã; ligni eẽ ꝯſtituẽdã. ⁋ Proĩ
de q ignẽ vel aerẽ eẽ materiã reꝝ putabãt: iidẽ nature
vocabulũ igni atq; aeri tribuebãt: ⁊ q itẽ plures ma/
terias ediderũt: ẽt plures ꝯſtituere naturas. Reliq̃ oĩa
10 aut q̃litates illaꝝ eẽ aut habit9 aut affectiões. ⁋ Hãc
igit̃ imortalẽ eẽ ſeculis oĩb9: vt interit9 ita ⁊ ort9 imu
nẽ. Reꝝ ſiqdẽ naturã ſeruatã op; cõmeare. Cetera ⁊ ĩ
finities fieri ⁊ corrũpi: Hũc in modũ conant̃ illi mate/
11 riã demõſtrare potiorẽ eẽ naturã. ⁋ Qui vero pugnãt
p forma: ꝯtẽdũtq; illã veri9 dici iuſtiuſq; naturã: vtũ/
tur artefactoꝝ exẽplis. Queadmodũ inquiũt ĩ ſtatua
atq; naui: ⁊ poſtremo oĩb9 q̃ fingũtur arte: nõ in ma/
teria: ſ; ĩ forma artificiũ ſpectat̃: ita in plantis ⁊ aĩali
b9: ⁊ poſtremo in oĩb9 q̃ pducũtur a natura: naturã
nõ ĩ materia: ſ; in forã cõperias. Et queadmodũ arte/
factoꝝ ars ẽ forma: ita ⁊ naturaliũ forã ẽ natura. Ne/
q;. n. ligna ſũt artificiũ nauis: neq; es artificiũ ſtatue:
ſ; figura dũtaxat ⁊ forma: atq; hoc ẽ artificiariũ ⁊ ar/
tefactũ. Quare p^m ſubiectũ nõ eſt natura: ſed rõ ⁊ de/
finitio ſinguloꝝ. Atq; hoc ẽ p naturã factũ ⁊ natura/
le. Nã es artẽ nõ h; anteq̃; ſtatue formã recipiat: neq;
materia naturã anteq; aduẽtu fore alicui9 ornet̃: q̃lis
ẽ caro po^a: quũ actu fit caro. Qr ſi materia ſimulatq;
ſuſcipit formã: ⁊ naturã hẽre dr̃: ⁊ ſm naturã eẽ: nĩmĩ
rũ formã eẽ naturã op;. Si aũt definituri ſubſtãtiam
reꝝ: nõ figurã: pulchritudinẽ turpitudinẽue: ĩ finitiõe
ſumim9: ſed id ſolũ ſm qđ queq; res ſuã h; eſſentiã:
ſcire aũt op; ĩ pmis: naturã eẽ ſingulis reb9 eẽntiam:
atq; id p qđ qđl; ẽ id qđ ẽ: ſ; q̃l; res ẽ id qđ ẽ ex fora
12 nõ ex ſubiecto. ⁋ Nã igr̃ eẽ forma vr̃. Formã porro di
cimus a mã nõ re ipſa ſed rõne abiũgi. Ceteꝝ id qđ ex
forma exiſtit atq; mã: natura qdẽ eſſe iã nõ põt: ſed ex
natura. Nã forma ⁊ materia iugate nõ amplius ẽ na/
tura: ſed ex nã: vt aĩal atq; planta. Seorſum itaq; par/
ticulatimq; vtrũq; ꝯſiderãti fora vr̃ magis eẽ natura
q̃; materia. Siqd ergo fiat enaſcaturq; nõ ante ſuum
13 indipiſcet̃ nomẽ: q̃; formã recipiat vniuerſam. Tunc
enĩ ⁊ ſunt ⁊ eẽ dñr ſingula quũ actu ipſo ſunt: hoc eſt
quũ ſuã queq; nãm ꝯſecuta ſũt atq; pfectionẽ. Perfe
ctio aũt eſt ipſa plane forma. Qñobrẽ põt hũc in mo/
dũ ꝯſtitui ſyll's: cuius pñtia nãles res ſunt ex nã. Illđ
neceſſario ẽ nã: ſed pñtia forme nãles res ſũt ex nã: eſt
14 igit̃ forma nã. ⁋ Nã rõ illa Antiphõtis cõmeat ⁊ fa
cile retorquet̃. Si. n. ppterea mouet̃: opinari materiã
eſſe naturã q; ex eo lecto q putris factus coaluerat:
cõphẽderatq; demũ ⁊ pullulũ atq; germẽ excluſerat
lignũ nõ lect9 apparuiſſet: quur quũ ex hoĩe hõ naſca
tur: nõ ſit ẽt fora natura? Eſt. n. hõ fora: vt ex finitione
latiſſime põt patere. Nã artificialẽ formã neq; nos q/
dẽ naturã facimus: quare forma lecti neq; apud nos
quoq; eſt natura: qppe que non ſit principium motus
queadmodũ eſt natura. Forma itaq; naturalis mate/
rialiſq; ſemper gñationẽ cõſtituit ⁊ prebet ex ſimili:
15 canis ex cane: equus ex equo. ⁋ Preterea oẽ qđ fit ⁊
appellat: ⁊ fieri dr̃: id quo pergit non id vnde ſoluit:
nec a diuerticulo ſed ab intentione accipit nomẽ. Nã
q̃; obrẽ lignum fieri a fabro ſcãnũ non lignum putas?
Qm̃ inquies ex ligni forma pceditur ad formam ſcã
ni. Item quum ſe aqua in aerem vertit: quur aerẽ di
xeris nõ aquã oriri? q: nimirũ huius deſerit formã:
illius cõſequitur. Eodẽ pacto igit̃ ea que naſcunt̃ nõ
ante dicunt̃ nata q̃; venerint ad naturam. Ad formã
antẽ veniũt oĩa que naſcũt̃: erit igit̃ forma nã. Nõ. n.
denominat̃ natura queadmodũ medicatio: que q̃; q̃;

Marginal notes, left page:

Prius loci: h̃ ſũt vba greca οὔτε γὰρ φύσις τοῦτο, ἡ γὰρ τῆς φορᾶς ἀρχὴ φύσις, οὐκ αὐτὴ ἡ φορὰ οὔτε ἔχει φύσιν οὐ γὰρ ὑπονεμένον τί ἐστιν ἡ ἐνέργεια. hoc eſt nõ. n. hoc nã eſt: q: delatiõis pn/cipiũ nã ẽ: nõ ipſa vtiq; de/latio: neq; na turã etiã ha b; qñqdẽ ac tus ille ⁊c.

Nã eſt id p qđ qđlibet id quod eſt

Forma ⁊ mã iugate nõ nã ſed ex nã

tendit ad ſanitatẽ nõ tñ a ſanitate: ſ; a miniſterio atq;
officio dicta ẽ. Nõ ſic nã genituraue: ſed queadmodũ
ſanatio: q: via eſt ad ſanitatẽ ⁊ calefactio: q: via ẽ ad
calorẽ ab artiũ magiſtris ſcitiſſime appellat̃: ita ⁊ nã
rectiſſime dicta ẽ: q: via eſt ad nãm. ⁋ Qm̃ vero iam
oñdimus formã magis eẽ nãm q̃; mãm ſcire op; eã
nãm: q̃ p fora capit̃: duplicẽ ſignificantiã hũiſſe. Nã
puatio quoq; ipſa quodãmodo fora appellata ẽ: quo
fit vt vitia defectuſq; corpis ex nã videantur accidere.
Ueꝝ qd ea de re ſentire cõueniat poſterius idicabit̃.
Illud quoq; docebit̃: quõ ꝯria forme itelligatur eſſe
puatio: ⁊ quõ ſimplex generatio. i. ea q̃ ad ſubſtantiã
ptinẽt ex aduerſantibus contrariiſq; conſtituantur.
16 HUnc alienũ nõ ſit pſcrutari in quo
differat a mathematico phyſi
cus. Ac vterq; qdẽ circa corpa ⁊ accñã
corpi verſari vr̃ lõgitudines: pũcta: ſoli
da: plana: atq; h9 multa. Ceteꝝ diſſimi
li gñe phyſicus: ita vt cũ mã ſunt ꝯiuncta. Mathema
ticus ita vt a mã cogitatione: rõneq; abiungunt̃. Itẽ
intẽtio phyſici refert̃ ad corpus nãle: qđ eſt in motu.
Nã quum de figuris agit phyſicus: de his agit: vt ſũt
clauſule ⁊ termini corpis nãlis: mathematicus nõ ita
definit figuras vt terminos: ſed vt ſpẽs q̃ſdã ⁊ formas
17 p ſe citra motũ ⁊ mãm cõſiſtẽtes. ⁋ Plane aſtrolog9
pxime ad phyſicũ vr̃ accedere: nã ⁊ de his que mo/
uẽtur: tractatur in aſtrologia: ⁊ de magnitudine ⁊ fi/
gura: q̃ p ſe corpibus inſunt nãlibus: de qbus phyſi/
ci necio cõtẽplãtur: nã ſi ſcierit qd ſit ſol: ignorauerit
q̃ p ſe inſũt ſoli: nõ erit plene neq; pfecte ſciã aſſecut9:
q; ſi vterq; circa figuras ſolis ⁊ lune verſat̃: docetq;
vtrũ mundus aut terra ſit rotunda: in quonã obſecro
phyſic9 ab aſtrologo differet? ⁋ Sed certe q̃; q̃; de
18 eiſdẽ ambo reb9 agũt: nõ tñ eodẽ plane mõ. Nõ aſtro
logus celeſtiũ corpoꝝ accñtia vna cũ geometra ſpecu
lat̃: nõ illoꝝ ſubſtãtiã querit: neq; id. ſ. curat: q̃; tales
figure magnitudines motus talib9 ſubſtãtiis accom
modent̃: neq; vires illoꝝ pueſtigat: neq; q̃; ſic eẽ illa
pſtet: q̃ oĩa ſuſcipiũt̃ ⁊ explorãtur a phyſico. Et q̃; q̃;
vterq; de motu celeſtiũ corpoꝝ ſatagit: tñ alter q̃ntita/
tẽ mot9 docet: alter q̃litatem inſtituit: vbi gr̃a de ſole
vterq; motu ei9: ſ; ſupputat Aſtrolog9 ſolẽ tãto tpe:
tm̃ celi emẽſum phyſicus docet: ſolẽ ferri orbiculari
motu ſuapte nã. Itẽ alter rotũdũ dicit eſſe ſolẽ: q: ne/
q; igne9: neq; terreus: ſed ethere9 habeat̃: alter quia
quoquo verſus eq̃ ꝯſpicit̃ tot9: nã mathematici mã nõ
vtunt̃. ſed triãgulũ ⁊ cubũ citra mãm motũq; defini/
unt. Qr ſi nõ ſolũ intelligi: illa ſine mã: ſed cõſiſtere ẽt
poſſe ſine mã voluiſſent: certe rẽ nõ mõ difficilẽ: ſed ẽt
factu ipoſſibilẽ ſuſcepiſſent. Nõ. n. cõſiſtere pñt margi
nes ſine his quoꝝ ſunt margines. Qm̃ vero ſola cogi/
tatione ſm quã videl; ſolã pñt. a mã ſeparãtur: peneſ
q; mentẽ ceu ſequeſtrẽ abiungẽdo abſtrahendoq; re/
ponunt̃: neq; mẽdaciũ eſt neq; vllus error intercidit.
19 ⁋ At hi q ideas defendũt: q̃ neq; cogitatiõe qdẽ ab/
ſtrahi pñt: nedũ itellectu ſolo: ſed actu quoq; a mã exi
mũt. At par qdẽ ⁊ ipar rectũ ⁊ curuũ figurã ⁊ lineã
definire poſſum9 ſine motu ⁊ ſine mã. Carnis vero aut
oſſis aut id gen9 corpis definitionẽ reddere ſine vlla
mẽtione mãe nõ poſſum9: queadmodũ neq; ſine naſo
ſimitas definiri põt: neq; ſine crurib9 bleſitas. Eſt ãt
bleſitas ĩcuruatura ſuraꝝ cruriũue quã q hñt bleſi ⁊
20 vari dicunt̃. ⁋ Qr aũt ſint hec vera: argumẽto ſũt
diſcipline ille q̃ ĩter mathematicas pxime ad ſciã nã
lẽ vident̃ accedere. Quippe q̃ ⁊ motu ⁊ ſenſu nitant̃.
Cuiuſmodi ſũt pſpectiua: harmonica: aſtronomia: h̃e
quũ lineã accipiãt a geometra: quã ille tametſi nãlẽ: ſi
tñ vt nãlẽ ꝯſiderãt: ſed vt a mã cogitatiõe ⁊ rõne ſe iũ/
ctã: quũ itaq; h9 lineã accipiãt a Geometra nõ quem
admodũ facit Geometra abſoluũt illã a motu ⁊ a mã
ſed q: ad illaꝝ artiũ demõſtrationẽ neceſſaria ẽ linea
ſubſiſtẽs actu. Utunt̃ illa tanq̃; mobili ⁊ tãq̃; nãli: qđ
⁊ Dioptraꝝ vſus oñdit. Si igit̃ ea q̃ pñt cognitiõe rõ
neq; ſeparari: ſimulatq; ponunt̃ eẽ actu nõ pñt ampli
us ſeparari. Quãto magis ẽ obſeruandũ ne actu ſe/
21 parem9 ea q̃ neq; rõ qdẽ põt ⁊ cogitatio ſeparare.
QUoniã vero bifaria nã ẽ
fora. vel ⁊ mã
queadmodũ is q ſimitudinẽ finit: adhi
bet in finitione mãm: ſimitudo inqt ẽ ca
uitas naſi: q̃; q̃; ea res melius deſcripti/
uſq; p formã exp̃mit̃: vtpote p quã fiat vt ſimus ſit q̃ſ
piã. Ita de reb9 nãlibus eſt dđm. qppe q̃ ⁊ in mã ſint
⁊ cũ mã habeãtur ⁊ eſſe id qđ ſunt: ſint aſſecuta p for/
mã. ⁋ Qñobrẽ definiturus rẽ naturalẽ: vtet̃ qdẽ mã: ſ;
definiet p formã. Nã ⁊ illđ ſcio poſſe addubitari: quũ
due nature ſint: vtra ad phyſicũ ſpectet. Utrũ de vtra/
q; ſeorſum dđm agendũ ſit: an de eo qđ ex ambabus
puenit. Qr ſi de eo qđ ex ambabus: oportebit maxi/
22 me vtrãq; cognoſcere. ⁋ Ceteꝝ ſi ad veteres reſpici/
as ſola mã ptinebit ad phyſicũ. Nã Democrit9 ⁊ Em
pedocles modicũ qddam ⁊ q̃ſi p ſomniũ de forma di
xerũt. Atq; hic odium ⁊ amorẽ pncipia capitalia eẽ
voluit: ille figuras poſuit. Ueꝝ ſi vim eaꝝ pbationũ:
q̃s attulimus ſupra: ꝯſideraueris inuenies eũ q đ for
ma eſt tractatũ phyſico peculiariter eſſe ppoſitũ: nõ
ne penit9 mã negligat̃ anteducaturq;. Nã ſi ars imi/
tatrix ⁊ emula eſt nãe a qua effingit: artis aũt eſt for/
mã ⁊ mãm rei ad aliquẽ finẽ cognoſcere: vt medici ẽ
ſanitatẽ bilem pituitam noſſe in qbus tum bona: tũ
mala valitudo cõſiſtit. Sil'r edificator opifexq; ⁊ for
mã domus ⁊ mãm ſpectat vt ligna ⁊ lateres. Nimirũ
ꝯueniat ẽt phyſico nãm vtranq; pſpectã ⁊ exploratã
23 hr̃e. ⁋ Preterea eiuſdẽ ſcie eſt ⁊ finẽ cognoſcere: ⁊ ea
que inſtituunt̃ ⁊ ordinant̃ ad finẽ: vt medici ⁊ ſanita
tẽ: ⁊ ea q̃ ſũt efficiẽtia ſanitatis: ſed mã pp formã ẽ in/
ſtituta. Ad quẽ igit̃ ptinet formã cognoſcere: ad eun/
dẽ quoq; mãm ptinebit. ⁋ At vero formã h9 eſſe nã;:
vt finis ſit nãliũ corpoꝝ gñaliter hũc ĩ modũ ediſces.
Id qđ cõtinue motum actumq; deinceps ad vltimũ
qddã peruenit genitq;: vr̃ motus finẽ habuiſſe: ⁊ con
ſecutũ id cuius gratia mouebatur. Qđ tñ de eo mo/
tu intelligẽdũ puta: q neq; fuerit interpollis: neq; vl/
la extrinſecus turbata: aut offenſaculo ĩpeditus: ita vt
ad id poſtremũ: quo tendat citra oẽm vim ſponte nãe
puenerit. Eiuſmodi aũt extremũ: ⁊ finis eſt forma: eo
nãq; naturales motus collimant generatio auctio: ⁊
inde perfectionẽ adipiſcũtur ſuã: qua apprehenſa cen
feriis ociantur: ⁊ cõquieſcunt: tum deinde cõmeantes
vicib9 reflectũtur: atq; reciprocant. Perridicule vero
poeta viſus eſt finẽ ⁊ metam: cuius gratia facti ortiq;
ſumus: cõſtituiſſe mortẽ: eſt certe vltimũ qddã mors.
Non tamen omne vltimũ tẽdit eſſe finis: aut id quod
ſub hoc verbo cuius gratia ſignificatur: ſed id pprie
finis intelligitur habeturq;: qđ preſtantius: atq; meli
us ſit: eſt enim queq; res boni alicuius appetẽs: ⁊ au
ctio nõ mortis cã fit. Nam ſepe deſinit augeri res an
teq̃; moriat̃: ſed pfectiõis ⁊ forme gratia augẽtur om
nia: ⁊ in ea qeſcũt ſimulatq; eſt ad illam ventũ mors
vero eſt vltimũ nõ vt meta: ſed vt huiuſcemodi ſubſtã/
24 tie debitus ⁊ neceſſarius qdã euentus. ⁋ Sed ⁊ gi/
gnũt quoq; materiã artes nõnulle. Alie ſimplicit̃: vt

Marginal note, right page:

Vitia ⁊ defect9 corpis ex nã vident̃ ac cidere.

edificatoꝛ lateres: alie dedolādo poliēdoue: vt plaſti/
ce cerā. Si igr̃ opariis artibꝰ ꝯtingit mām aliqñ facē:
quur nō ſit ſpeculatiuaꝝ cognoſcere? Sed ⁊ nos quo
qꝫ ipſi q fines ſumꝰ: multa.n.nr̃a cā ſiūt: nō ſolū intelli
gimus ⁊ cognoſcimꝰ: ea q̄ ꝓp nos ſūt: ſꝫ ēt ad noſtros
illa vſus plerūqꝫ trāſferimꝰ. Cetexꝝ quo pacto rexꝝ fi/
nis ſit hō: q̄ꝫqꝫ duplex finis habeat̃ in libꝛis de moꝛi/
bꝰ declatū eſt. ❡ Nō opꝫ aūt mirū videri: ꝙ diximus
nōnullas eē artis: q̄ ſuā māꝫ faciūt. Q.ñ ēt ille q̄ qꝛ ꝓn
cipes fabꝛice ſūt architectonice appellant̃: queqꝫ vi/
dent̃ maxīe merito foꝛe ꝑeſſe inferioꝛibꝰ artibꝰ: mām
oīno nō negligūt. Due ſūt ſpēs hꝫ artiū: q̄ꝝ vtraqꝫ ne/
ceſſe ē hēat rōnē māe: haꝝ altera hꝛ: q̄ ſola vtit̃ foꝛa:
q̄qꝫ ei quā ifra ſe tenet ꝑſcribit ⁊ iperat: q̄lis ⁊ quēad/
modū futura ſit foꝛa: ħ mō gubernādi ſcia ꝑeſt ei: q̄ ē
faciēdi naues: vtit̃.n. foꝛa nauis gubernatoꝛ: ſed īpe/
rat tñ fabꝛo: q̄le nauigiꝭ genꝰ idoneū ſit futuꝝ magis
ad nauigādū: neqꝫ ex oī mā: aut ligno edificare nauim
ſinet: ſed ex tali vel tali. Ita mā quoqꝫ illi cure erit. Foꝛ
me.n. q̄ vtit̃: certa mā opus ē: ad artē egregie: atqꝫ na
uiter exercēdā. Alteꝝ genꝰ ē eaꝝ artiū: q̄ vt dixi ꝓnci
pes ⁊ capitales vocant̃: qꝺ nō vtit̃ foꝛa: ſed itroducit
foꝛmā ⁊ ꝑficit: iperatqꝫ his ſilr̃: atqꝫ ꝑeſt artibꝰ q̄s ifra
ſe ꝯtinet. iperat dico q̄li mā opꝰ ſit: exempli gr̃a: faber
his q nauim ē facturus ꝑeſt ei q ſiluā cedit. Q̄ꝛobꝛē vt
rō oīs cōpēdio habeat̃: quēadmodū i artefactis: quū
mām creat ⁊ facit ars foꝛe gr̃e ⁊ opis facit. Sic ⁊ i nā
libꝰ: quoꝝ mā fieri neqt: ſꝫ iā exiſtit hēturqꝫ neceſſe ē
26 gr̃a foꝛe: ⁊ ꝓp foꝛam mām eſſe. ❡ Dictū eſt aūt ei q fi/
nē intelligit: itelligēda eē ea q̄ ſpectāt ⁊ regūt ad finē.
Itē mā ex eoꝝ nūero ē q̄ appellāt̃ ⁊ referūt̃ ad aliud.
Eſt.n. mā alicuiꝰ foꝛme mā: atqꝫ alteriꝰ itē altera: vi/
delꝫ ea q̄ ꝑticularis eſt ⁊ ꝓpinqua. Iꝫ igit̃ q alteꝝ aſci
ſcit: alteꝝ quoqꝫ neceſſario ſuſcipit. De mā itaqꝫ phyſi
cus in tm̃ aget vt cogitationē ad foꝛmā referat vniuer
ſam: [a] de foꝛma quoqꝫ aliq̄tenus ita vt a mā nō deijci/
at oculos: ſed idētidē reſpectet in totū: quēadmodum
medicus neruū exploꝛat: ita hoiem phyſicus cōtēpla/
tur. Q.uāqꝫ.n. foꝛe māles q̄ñqꝫ a mā cogitaꝰᵉ atqꝫ aīo
eximunt̃. Nō itē ꝑñt actu aut ſubſiſtentia eximi. Q̄ꝝ āt
foꝛme nāles ſint oēs in mā cōſtitute ea rō aſtipulat̃: ꝙ
q̄cūqꝫ gignunt̃ oꝛiunturqꝫ ſilia his ꝓueniūt vnde ſūt
genita. Nam ⁊ hoiem hō gignit ⁊ ſol vt videri poſſit:
vnaqueqꝫ efficiēs cā in mā eſſe collocata: tam ea que
ꝓxima adinuētaqꝫ eſt hō q̄ꝫ ea q̄ remota ſol. ❡ Utrū
aūt alique foꝛe habeātur q̄ ſm ſubſtātiā a mā ſint ab/
iūcte: ⁊ quonā pacto reſpiciāt iferioꝛa hec: ⁊ q̄ poſtre/
mo ſit eaꝝ nā: munus eſt pꝛime philoſophie indicare.
Satis hactenus dictū de his ꝓncipijs eſt: q̄ tanq̄ꝫ ele/
mēta naturalium reꝝ eſſentiā ſubſtātiāqꝫ cōſtituunt.

a Simpl. alr̃ ꝑñtem locuꝫ apud Ariſ. intellexit. ait.n. Ariſt. voluiſſe oñdere cōtēplationem phi nālis i cognoſcēda foꝛma in cām finalē terminari/ hoc āt accepta ſilitudine ab artibꝰ. eo n. mō nālis ſe hꝫ in cognoſcēdis foꝛmis de qbꝰ ꝯtēplatur: q̄ medicꝰ vl̃ faber ea cōſiderat q̄ illis artibꝰ attinēt v.g. medicus neruū: ⁊ faber ees: hec ñ velut artiū mām iducēs ſed vt foꝛmas q̄s artes ꝯſiderāt: i hoc tñ differunt/ ꝙ artes practice ea cōſiderāt. nālis ꝟo ſciēter: ꝓpꝛia ꝟo ſubtra circa q̄ opantur artes cōſiderāt vſqꝫ ad

28 Hunc altiꝰ repetito ꝓnᵒ conabimur
nūeꝝ ⁊ gn̄a cāꝝ exponere. Ac
vno qdē mō cā ꝓ eo accipi ſolet ex quo
immanēte ſbſtāteqꝫ aliqd fit. Ut es ſta
tue auꝝ phiale ⁊ hoꝝ gn̄a: exēpli cauſa
Phiale ꝓpinqua mā hoc auꝝ: generalis eſt: aurū me/
tallū coꝛpus. ❡ Alio mō cāꝫ ꝓ foꝛa capimꝰ ⁊ exēpla
ri ħ eſt ꝓ definitiōe rōneqꝫ eius qꝺ appellāt ħ nomīe
qd ſit rei eſſe. Ut ſi eius ꝯcētus q Diapaſon dꝛ: defini/
tionē illā attuleris. Diapaſon eſt vniuerſitas concen/
tus: ſiue duoꝝ ad vnū rñſus ac menſus. Tūc fueris ⁊
foꝛmā eius rei: ⁊ qd ſit reꝫ illā eſſe cōplexus. Exēplar
aūt voco nō eo mō quo hi qui ideas poſuere: ſepatas
quaſdā ſpēs atqꝫ ipſas per ſe nullo innexu māe ſubſi/
ſtētes: ſed ꝓpterea qꝛ definita pꝛeſcriptaqꝫ ē eoꝝ oiuꝫ
foꝛ[a] q̄ a nā ꝓueniūt: hois/ eq̄/ bouis/ fici/ olee: platani:
ēt illud ꝓncipiū vnde hec oꝛiunt̃: eatenus pergit mo/
uēdo ⁊ exercēdo mām: donec foꝛma illa ⁊ ſpēs mate/
29 rie coaptet̃ ⁊ ꝯgruat plene atqꝫ ꝑfecte. ❡ Tertio: dꝛ
cā id vnde ꝑ ꝓnᵐ motus capit: quēadmodū is q conſi
liū dat: ⁊ quēadmodū pater eſt cauſa filij. Dixi ꝑᵐ ꝓn
cipiū iccirco: q̄m inſtrumēta quoqꝫ ꝑñt cauſe qdē mo
tus videri ſed nō ꝓme. ❡ Q.uarto finis dꝛ ēt cā. Eſt au
tē finis ea cā quā ſub hoc noīe cuiꝰ gratia notari ⁊ in
telligi volumus. Atqꝫ hoc mō cā geſtatiōis deambu
latiōiſqꝫ ſanitas eſt: neqꝫ deambulatiōis mō: ſed ⁊ re/
liquaꝝ actionū fūctionūqꝫ: q̄s is q ſanitati ſtudet ali/
as ex alijs añ finē exercet attenuatiōis ieiunij potionū
poſtremo ⁊ inſtr̃oꝝ oium quoꝝ ē ad ea faciēda ⁊ obe
unda vſus opuſqꝫ. Sūt.n. hec oīa gr̃a finis: tūᵇ geſtio
nes ipſe vt āmbulatio vſtioꝛ tū inſtr̃a vt cucurbita medi
cinalis ⁊ ſpecillū. Cauſa itaqꝫ accipit̃ tot fere modis.

vſum ⁊ offi qꝺꝑ ſtāt op bꝰ ꝑfectio ꝓ q̄ ſūt ipſe ar tes itroduc eodē etiā m foꝛaꝫ nālē co gnoſcet nāl phs eo vſqꝫ cognoſcat ꝓ pꝛiuꝫ munu cuiꝰ gr̃a fiat eſt. oīs.n. co gnitio (ait ip ſe) q̄ ex cauſ hꝛ eſt ſcie ac cōmodatiſſi ma. que ꝟo cauſa finali alijs oībꝰ ꝑ ſtat.
b Carpit̃ hi ⁊ qbuſdā in pꝛes latinus qꝺ eni grec The. egya dixit ipſe ge ſtiōes ē inte ꝓtatꝰ ꝓpetī oge ſignifica grecū illꝺ ē būn. opus a ab actiōe q geſtiōe o nā aliqd cō opus dicip neq̄ꝫ ꝟo tio: ſꝫ omn actio opꝰ ꝑ ſit appellan vñ cōius no mē ē opuſqꝫ actio.

30 Forte aūt accidit. vt quū multifariā
cāe nūcupent̃ plures vnius ⁊
eiuſdē rei cāe inueniant̃: neqꝫ id quoqꝫ
ꝑ accñs: ſed nō eodem tñ reſpectu: neqꝫ
eadē cōſideratione. Nā phiale cāe ſunt:
⁊ auꝝ: ⁊ is q fudit: ⁊ vtrūqꝫ eſt cā ꝑ ſe: veꝝ hoc vt mā:
illud vt excuſſoꝛ vel opifex: fieri ēt pōt: vt nōnulle res
cōmeent ſintqꝫ ſibi mutuo viciſſimqꝫ cauſe: exempli
gr̃a: laboꝛ ſuſcipit̃ bone valitudinis cā: ꝯtra laboꝛ bo
nā valitudinē facit: verū nō eodē vtrūqꝫ modo. Nam
bona valitudo cauſa eſt vt finis: laboꝛ vero cā eſt: vt id
vnde pꝛincipiuꝫ motus creat̃. Sunt.n. laboꝛes bone
valitudinis cauſe efficiētes: laboꝝ ꝯtra finis eſt bona
coꝛpis valitudo. Sed ⁊ ꝯrioꝝ euentuū eadē pōt eē cā:
dum nō eundē habeat in vtroqꝫ modū. Nā idē guber
natoꝛ ſi adſit naui: cauſa eſt ſalutis: ſi abſit naufragij.
31 ❡ Uerū he cauſe oēs in quatuoꝛ aptiſſimos recidunt
modos. Sunt aūt a nobis denuo recurrēdi: vt res ꝑq
ſitius diligētiuſqꝫ cōſcripta ⁊ dilucidioꝛ efficiat̃: ⁊ fir
mius diutiuſqꝫ retineat̃. Ac pꝛimū qdē genus i mām
cadit ⁊ ſubiectū. Nō eſt aūt māe modus vnꝰ: nā aliter
ſubiecte ſunt ſyllabis lr̃e: Id.n. fit ſtructura cōpoſitio/
neqꝫ: aliter mā foꝛme: qꝛ videlꝫ fit hoc ꝑ alteratione.
Terra aūt ⁊ aq̄ aialiū coꝛpibus ꝑ cōpoſitionē ⁊ alte/
rationē ſubijciunt̃. Partes ꝟo toti altero ex duobus
mō: ⁊ ꝓpoſitiones ſyllogiſmoꝝ cōcluſioni. ❡ Secun
dū genus eſt id: qꝺ nos ſupius qd ſit rei eſſe vocamus
idqꝫ multis noībus fūgunt̃. Nā ⁊ totū dꝛ i his rebꝰ:
que ex ꝑtibus cōſtāt: atqꝫ totū qdē nō ita vti vna cum
ꝑtibꝰ accipiat̃: hoc enim eſt vniuerſum: id qꝺ ex omni
bus ꝑtibus oꝛitur: ſed vti ea res: q̄ oibus ꝑtibus ſup/
ueniat: atqꝫ in oibus ſpectet̃: ideſt ipſa abſolutio rei:
atqꝫ ꝑfectio: ꝓp quod videlꝫ totum res dicunt̃ ⁊ iudi
cātur tote. Dicit̃ ⁊ cōpoſitio i compoſitis: ⁊ dꝛ foꝛma
potiſſimū cōparatione māe. ❡ Tertium genus eſt ea
res: vnde pꝛincipium ſumitur cieturqꝫ motus: vt ſe/
men genitale: vt medicus: vt is qui cōſiliū dedit: ⁊ po
ſtremo oīs res que efficiens eſt rei alicuius. ❡ Q.uar
tū genus eſt finis ⁊ bonū: id enim cuius gratia ſūt oīa
requirit optimum eſſe: atqꝫ finem reliquaruꝫ rerum.
Nihil aūt diſtat bonum dicas: an qꝺ appareat bonū.
Cauſe igitur tot ⁊ huiuſmodi habentur.
32 Verūtñ q̄ꝫq̄ꝫ ſunt quattuoꝛ genera
cauſarū: vnūqꝺqꝫ nihilo/
minus genus in multos diſſecabimus
modos. Efficiētium cauſarū alia eſt ꝓ
pinqua: cōmuniuoꝛ alia: ꝓpiqua: vt quū
recuperate valitudinis cauſam fuiſſe medicum dici/
mus: cōmunioꝛ: vt quum id feciſſe artificem dicimus.
33 ❡ Ruſus huiuſmodi cauſarū: alie ſunt ꝑ ſe: alie per
accñs: per ſe cā eſt valitudinis medicus: ꝑ accidēs de
curatus. pōt.n. accidere: vt is medicus ſit ēt recuratꝰ.
Licebit igit̃ dicere recuratū aliquē fuiſſe cāꝫ ſanitatꝭ:
ſed ⁊ illa quoqꝫ q̄ cauſas: ꝑ accidēs tāq̄ꝫ ꝑtes ⁊ ſpēs cō
tinēt atqꝫ cōplectūt̃: vt gn̄a: ꝑñt cāe appellari: vt hō ⁊
aīal ſanitatis cā fuiſſe dicant̃: ex accñtibus quoqꝫ cau
ſis q̄dā adiūctioꝛes ⁊ ꝓpioꝛes habent̃: quedā remo/
tioꝛes: vt albus ⁊ muſicus: q̄lem eſſe cōtingit medicū:
34 dici poſſet cā ſanitatis fuiſſe. ❡ Illa quoqꝫ diſtinctio
ꝓdita ē: aut.n. ſeoꝛſū illas aut iūctim efferimus: iūctiꝫ
vt quū dicimus recuratū medicū fuiſſe cāꝫ ſanitatis:
ſeoꝛſuꝫ vt quū ſepatim alterutrū dicimus. ❡ Q.uo fit
vt modi cāꝝ naſcant̃ hēanturqꝫ mltifoꝛmes. Nā aut
ꝓpinque ⁊ ſingulares ſūt: aut remote ⁊ gn̄ales: aut ꝑ
accñs: aut ꝑ ſe: aut vt gn̄a. Itē aut ꝯiūcte aut ſepate: at
qꝫ ħ nō ſolū in cauſis efficiētibꝰ repit̃: ſed ēt in ea que
ad mām ꝑtinet. Auꝝ.n. hoc cauſa ē ⁊ mā rei effigiate
⁊ nō ſolū hoc auꝝ: ſed ſimplr̃ aurū. Itē hoc coꝛpus: ⁊
nō ſolū hoc coꝛpus: ſed ſimplr̃ coꝛpus. Itē hoc flauuꝫ
⁊ nō ſolum hoc flauum ſed ſimplr̃ flauum ⁊ ſimplici/
ter coloꝛatū. Iteꝫ nō ſolū diſtincte auꝝ ſed cōiūctim
35 auꝝ flauū. ❡ Effecta quoqꝫ cū cauſis eundē videntur
hꝛe rñſum. Alia nāqꝫ vt ꝓpinqua: alia vt genera ꝓfe/
runt̃: quēadmodū ſi diceres: Polycletū effigiaſſe dia
dumenū illū molli iuuēta exꝓſſum: deide diceres ſta/
tuā: poſtremo imaginē. Ideꝫ videre licet in effectis ꝑ
accñs: quoꝝ exēplis ſupſedebo: ne moꝛā atqꝫ impedi
36 mētū inferā his que ſequunt̃. ❡ Ruſus alia eſt diui
ſio: ſinguli ſex modoꝝ: quos cauſis diximus eſſe attri
butos: in mēbꝛa diducuntur duo: actum ⁊ poteſtateꝫ.
37 ❡ Differunt autē hec inter ſe: ꝙ cāe q̄ in actu ſunt: ſil̃
ſint neceſſe eſt cū effectibꝰ q ꝓcreant̃: vt ſecās ſil̃ cum
eo q ſecatur: ⁊ vrens ſil̃ cū eo q vrit̃. Cauſe ꝟo q̄ non
ſūt actu ſed poteſtate nō ſemꝑ ſil̃ cū rebꝰ effectis habē
tur. Nō.n. ſil̃ cū edibus coꝛrūpitur edificatoꝛ: neqꝫ ſi/
mul cū lecto faber. Eſſe aūt poteſtate id nūc appello:
qꝺ nō ſolū egit: ſed pꝛoꝛſuꝫ receſſit ab opa: ⁊ deſiit agē
38 ❡ Ceteꝝ opꝫ vniuſcuiuſqꝫ rei ꝓncipē cām ⁊ ꝓximam
q̄rere: atqꝫ hec eſt illa: ad quā ſimulatqꝫ ꝑuētū eſt: ceſ/
ſat qꝺ ea que quur ita ſit ⁊ vñ nā a Dialecticis nūcu/
pata eſt: exēpli gr̃a querit̃ vñ nā cā ediū eſt Sabꝛias?
Rñdet̃ qꝛ edificatoꝛ. iterū querit̃ q̄ꝛobꝛē edificatoꝛ ē
Rñdetur qꝛ edificādi ſciam ⁊ artificiū tenet. Huc vbi.
applicitū eſt: ne ꝯo ſiſtitur. Eſt.n. aut veſani aut ꝑtina/
cis hois vlterius percunctari. Pꝛima igit̃ cā edium ē
ars edificādi. ❡ Sed ⁊ gn̄alium effectoꝝ gn̄ales cau
ſe aſſignāde ſunt ⁊ ꝑticulariū ꝑticulares: vt ſtatuariꝰ
dicat̃ ſtatue cā fuiſſe: ⁊ hic huius. Itē effectoꝝ pote/
ſtate: reddende ſunt cauſe poteſtate: ⁊ effectoꝝ i actu
cāe in actu ꝯſtituēde referēdeqꝫ. Q.uot igitur cāe ſint:
q̄tuoꝛ vꝫ ⁊ quot accipiantur modis ſed videlꝫ: arbi/
troꝛ abunde ⁊ accurrate demonſtratum a nobis.

Poteſtate ap pellat (ait hic Simp.) non id qꝺ eē pōt. ſꝫ id qꝺ opeꝛāti opponit̃. hoc aūt ē qꝺ nō opat̃. non opat̃ ꝟo ⁊ qꝺ operari pōt ⁊ qꝺ opari deſiit.

39 Exiſtimātur autē caſus ⁊ foꝛ/
tuna cōpluriū eē
effectuuꝫ cauſe: ⁊ fieri euenireqꝫ multa
tum caſu tum foꝛtuna ꝯſueuiſſe. Ac pꝛi
mum qdē dignū ſcitu eſt ſub quo nā ge/
nere cauſe duo illa genera collocent̃ reponāturqꝫ. De
inde illud quoqꝫ nō ignoꝛādum: ſit ne caſus ⁊ foꝛtuna
idē: an res cauſeqꝫ diuerſe. Poſtremo aggrediēdū qd
40 vtrūqꝫ ſit ꝓdere. ❡ Adeunda tñ diſcutiēdaqꝫ pꝛiꝰ ea
qꝺ eſt: q̄ in vnoquoqꝫ negocio cognoſcendo maxime
dꝫ eſſe pꝛinceps ⁊ caput. Sit ne in rei nā caſus vllus
aut foꝛtuna: an inania potius vocabula temere circū/
ferantur. Q.uod pleriqꝫ iducti rōne dixerunt: qꝛ vide/
bāt oium reꝝ quaꝝ cās facimus foꝛtunā ⁊ caſū: alias
nihilo ſecius cās aſſignari afferriqꝫ poſſe ex eaꝝ gene
re aliquo: q̄ nobis ſupꝛa ſūt ꝓdite: vel nūero: ꝟbi cā:
ſiqs in foꝝ exierit alloquēdi ꝯueniēdiqꝫ quēpiā gr̃a:
occurratqꝫ ei amicus aliqs ꝑegre ꝓfectus reuerſuſqꝫ
ex itinere: atqꝫ hūc q̄ꝫq̄ꝫ cupiebat interuiſere: nō tamē
ſꝑabat futuꝝ obuiū ſibi: illū Hercules ſiqs iterroget
q̄ꝛobꝛē? aut quēadmodū nactꝰ ſit amicū? Caſu rñde/
at. Sed nuge ſunt. Q.uur.n. caſu dicat̃ occurriſſe ſup
ueniſſeqꝫ potiꝰ q̄ꝫ ſpōte atqꝫ ab ea volūtate q̄ is exiue
rat: vt in foꝝ deſcēderet? Nā ⁊ ſi ei nō id cōſiliū fuerit
ꝓcedēdi: ſed diuerſo qdē negocio deſtinatꝰ hoſpitem
foꝛte q̄dā incurrēti: nō tñ eo valet id vti ꝓpterea noua
re: aut ꝯfingere aliā cām opoꝛteat: q̄ amicus ſit cōper
tus: ꝑter volūtatē illā atqꝫ itionē in foꝝ. Si igit̃ vniuſ
cuiuſqꝫ rei q̄ fieri dꝛ foꝛte foꝛtuna certā licet cām red/
dere q.ſ. ꝑñt effugere hi q foꝛtunā putāt cām quādaꝫ
eſſe inſtabilē indefinitāqꝫ: qn videāt̃ nudū ⁊ ſine re vl
la nomē foꝛtune iter cās referre collocareqꝫ voluiſſe?
41 ❡ Q̄ꝝ ſi paꝝ ꝓficit rō: valeat inquiunt auctoꝛitas ve/
terū: q quū de cauſis reꝝ oium cōquirerēt vident̃ nul
lo nūero habuiſſe foꝛtunā. Hec fere illa ſūt arma qbꝰ
nōnulli foꝛtunā de rebꝰ adimere ⁊ ꝓfligare conātur.
42 ❡ Nos ꝟo dicimꝰ ꝑmā rōnē illoꝝ ꝯriū eius qꝺ vole
bāt effeciſſe. Nā quū foꝛtunā demere niterētur: neſci/
unt ſe illā maxīe ita ſtabiliuiſſe. Si.n. oīa q̄uis modo
eueniāt ꝯferri in cauſas certas ⁊ determinatas ꝑñt: id
qꝫ nemo ē q neſciat facere: quur tñ fieri q̄dā foꝛtūa di
cimꝰ: q̄dā nō dicimꝰ? Nimiꝝ opinoꝛ: qꝛ foꝛtuna cā q̄/
dā ē ꝑter certas illas atqꝫ determinatas: Nā ſi q̄dā ef/
fecta hñtur ꝺ qbꝰ ſimulatqꝫ iuēta ē certa ꝑfinitaqꝫ rō:
nihil ampliꝰ poſſis ābigere. Q.uedā ꝯ repiunt̃: ꝺ qbꝰ
nō ſimulatqꝫ iuēta ē certa pꝛefinitaqꝫ rō deſinas ambi
gere: ſꝫ adhuc ad foꝛtunā ꝯfugiū hēas: ſūma ꝑtinacia
ē iſiciari foꝛtunā eē rōnē ⁊ cām q̄ꝫdā extra certas illas
atqꝫ ꝑfinitas. Nā q̄ꝛobꝛē obſecro Achilles Hectoꝛeꝫ
occidiſſet vltro: Adraſtꝰ filiū Creſi foꝛtuito? Alioqn
ſi nullū ſit diſcrimē i cauſis: opoꝛtuerat Adraſtū ſuſce
piſſe id facinꝰ: ⁊ ꝓpoſito ꝑcuſſiſſe: ꝑinde atqꝫ dicitur ꝺ
Achille. Sed ⁊ reliquꝰ ē adhuc illis delirādi locꝰ ita
rñdere ſolitis: niſi telū collibuiſſet mittere: Creſi filius
viueret. Sed.n. voluit quū miſit: volebat aūt nō Creſi
filiū ſed ferā trāſigere: miſſiōis igr̃ cā volūtas fuit: vul
neris moꝛtiſqꝫ nō fuit: Nā ſi ꝓuidere potuiſſet euentū
nūq̄ꝫ iaculū itoꝛſiſſet. Q.uo fit vt id caſu factuꝫ merito
videat̃: ſecutaqꝫ ſit moꝛs nō ſpōte illiꝰ: ſꝫ foꝛte foꝛtūa:
venia quoqꝫ digni ſint. Nec poſſis culpe addicer̃ q id
genus deerāt ac peccāt: ⁊ creſus ſi ſapiēs fuerat: igno
43 ſcēdū hūerit: nedū exarſerit i ꝑpetrātē. ❡ Q̄ꝝ ſi ex ve/
teribꝰ vi nemo q foꝛtūe mētionē hūerit. Q.uid tū po/
ſtea? ꝑſerti quū ħ ipſo vel maxīe taxādi repꝛhēdēdiqꝫ
ſint: foꝛtūa ꝟo ꝓpterea nō tollit̃. Et Hercules vident̃
antiq nuſq̄ꝫ ꝟba feciſſe de foꝛtūa: nō Empedocles: nō
Anaxagoꝛas: nō aliꝰ q̄ſpiā. Nullam.n. ex his cauſis
q̄s ſtatuebāt arbitrabant̃ eē foꝛtunā: nō odiū nō amo
rē nō mētē: nō poſtremo elementū vllum: ceteꝝ ⁊ hoc
rōnē noſtrā multū cōfirmat adiuuatqꝫ ꝙ neqꝫ de cau/
ſis alijs ⁊ qdem magis neceſſarijs tractatū aliquē ha
buere. Tēpus poꝛro ⁊ longa etas aptiſſima efficaciſ/
ſimaqꝫ eſt ad veritatis indaginē rō. mirū tñ illud ē ꝙ
quum foꝛtunam ꝓ nihilo habendā putarent: nō cona
ti ſaltē ſint ꝑſuadere: nomen foꝛtune falſuꝫ atqꝫ inane:
ab hoibus fuiſſe receptum. Neqꝫ minus mirum eſt il
lud ꝙ qdam q eſſe foꝛtunam in rebus arbitrabātur:
noluerūt tamen qualis queue ea rerum poſſet caligā
tibus ⁊ cecutiētibus moꝛtalibus edere. Ego ꝟo me/
mini locum in quo Empedocles ⁊ qdeꝫ iuitiſſimꝰ in/

Tēpus ⁊ etas longa aptiſſima eſt ad veritatis indaginem rō.

ꝯdit mētionē fortūe. Is.n. q̄ñ clā nobis poſſet id face
re aliq̄n in explicatiōe nāe vtif cōmoditate: ⁊ occaſiōe
fortune. Naꝫ ꝙ aer ſeceſſerit ſecretuſq; fuerit fortune
tribuit: ⁊ tāq̄ꝫ refert acceptū hoc verſu. Sic cecidit vo
litās aliter quoq; ſepius aer. Sed ⁊ mēbra quoq; aīa
44 liū plurima eē facta cecinit a fortuna. ℭ Uerꝫ hic ꝙ
raro fortunā cōmētis ſuis ⁊ placitis adhibet: minꝰ no
bis accuſandus eſt ſilētij huiꝰ. At Democritꝰ atq; alij
quo pacto nō ſunt ob eā rē grauiter reprehēdēdi atq;
dānādi: ꝙ quū temeritati atq; fortūe res p̄ſtātiſſimas
ſubiecīſſent: nullā rōnē aut viaꝫ hoibus ad eā indagi
nē reliquerūt. Nā neq; ifinitos mūdos: neq; fas neq;
ordinē illū vniuerſa ꝯtinentē atq; nectentem ad aliam
cām retulere: ſed tm̄ a fortuna tm̄ caſu pendere ꝓueni
45 re oīa defenderūt. ℭ Atq; h̄ ſeorſum in eo hoīe maxie
ſoleo demirari ꝙ quū videret quū animalia tum ſtir/
pes ⁊ frutices ex cauſis fieri ſuo ⁊ certo ordine ꝯſtitu
tis atq; p̄ſcriptis: ſiue nāꝫ fecerit cām ſiue mētem: ſiue
alio id noīe cōmōſtrarit: Neq;.n. de hoc ꝯtrouerſia ē:
Mirari ſoleo vehemēter qūo ea q̄ ⁊ maxia videbanť
⁊ pleniſſima diuinitatis ac numinis: celuꝫ aſtra ſedes
⁊ locos aſtroꝝ: quoꝝ nihil poterat idefinitū nihil ex/
46 ordinatū videri: fortune tm̄ caſuiq; tribuerit. ℭ Nam
aīalia ⁊ frutices ꝓcul abeſſe a caſu ꝑſpicuū ē. Si.n. ad
eas gn̄ōnes fortūa aut temeritas ꝑtineret: quur n̄ poſ
ſet ex q̄libet vtcūq; fors tuliſſet gn̄ari: ⁊ fieri q̄ḋlibet:
Nūc aūt ⁊ hō ex hoīe oriť ⁊ ex Platano Platanus:
neq; q̄ſq̄ꝫ ē.q equū ex equo ſpicā de frumēto naſci ca
ſu putet: ꝙ ſi iferiora hec:q̄ ⁊ itercipi impedirīq; pn̄t
⁊ plerunq; intercidūt: eundē nihilominus ſemper ac
diffinitū tenorē ⁊ curſuꝫ ſeruāt: q fieri p̄t: vt celū: ⁊ ſy
dera: ⁊ ordo ille reꝝ īmutabilis atq; ſempiternꝰ mē/
te careat ⁊ rōne: caſu ꝯſtet atq; fortuna: vtriſq; igr̄ ē
erratū: ⁊ his q reꝝ oīum cām ꝯſtituere fortunā: ⁊ his
47 q nihil nobis de fortuna tradidere. ℭ Sūt ⁊ nōnul
li q q̄uis cāꝫ reꝝ pluriмaꝝ fortunā faterēť ⁊ crede/
rēt: q̄ tm̄ illiꝰ nāꝫ aut aſſeq: aut explicare nō poterāt:
ſpecioſam eius rei definitionē ⁊ magnificā attulerūt:
dicētes fortunā eē cām q̄ ſupra captū hoīs eēt. Uerū
tm̄ videnť ex his q̄ dicūt diuinā quādā rē atq; precel
lētē exiſtimare fortunā: qua ſn̄ia plurimi fere mortali
um ſunt q fortunā colāt vt numen ꝯſtitutis ēt dicatiſ
q; priuatim ei rei tāq̄ꝫ dee tēplis. Sup ea igiť re ꝯſi/
derādū eſt vſitata nobis diſputandi ratione ac via.

48 FOrtunam eſſe ⁊ in quibus ſit
hunc in modū poſ/
ſumus colligere. Reꝝ alie ſemꝑ eodem
modo ꝓueniunt vt pennia. Alie fere ⁊
plerūq; vt nālia: nōnulle rarēter. Nā ſi
ſunt q̄ plerūq; ⁊ maiori ex ꝑte ꝓueniūt: manifeſtum
eſt eſſe quoq; ea oportere q̄ rarēter ⁊ inſolenter fiāt:
q̄lia ſunt ea q̄ rerum nālium neceſſariā gn̄ationē ab/
rūpunt. Pōt ne igitur fortuna locum habere in his q̄
neceſſario eueniunt? Nequaq̄ꝫ: q̄s.n. ita amens ſit: vt
dicat ſolē hodie fortuito ortum eſſe? aut fortuito occi
diſſe? Dices in his verſari fortunā? q̄ frequēter.i. plu
rimū ⁊ maiore ꝑte ꝓueniūt. Atq̄s niſi ipudēter ac te/
mere ꝑtinax dicat: Callie manum caſu q̄nq; digitos
habuiſſe aut calores eo t̄pe fortuitos: q̄o Syriꝰ emer/
git: aut frigora tūc quūꝫ ſol in Sagittario eſt. Reſtat
igiť vt in his fortuna reperiať q̄ infrequēter ⁊ raro.
Qd̄ ⁊ cōi ſn̄ia ꝓbari ſolet. Nā ⁊ ea q̄ fiunt a fortuna:
raro euenire dn̄r ⁊ ea q̄ raro eueniūt fortuna fieri ſal
49 tem vulgo videnť. ℭ Sed ſiſtamus tantiſꝑ infrene/
muſq; orōnē hoc loco reuerſuri mox vn̄ digredimur
diuidamuſq; aliūde initio repetito. Effectoꝝ alia alī

cuius gr̄a fiāt: vt ea quoꝝ opifex eſt aut nā: aut volū
tas. Alia nullius vt capillū quū vellimus: aut paleaꝫ
quū abijcimus. In vtris igiť fortunā ſtatuo? ꝑfecto
i his q̄ gr̄a alicuiꝰ fiūt: qḋ queadmodū poſſit eē cun/
ctari parūper dū volo: atq; h̄ i pn̄tia q̄ꝫ veꝝ ſit inito:
Sed paulopoſt demōſtraturus cōprobaturuſq; ſuſci
piā. Id āt qḋ ex aſſūptiōibꝰ ſeqť ſyll'o nūc colligam.
Poſitū ē fortunā in his eē q̄ raro fiūt atq; ēt in his q̄
gr̄a alicuiꝰ fiūt. Quid igiť aliḋ ex his cōcludi pōt q̄ꝫ
aliq̄ fieri raro i his q̄ gr̄a alicuiꝰ fiūt? Hac ego de cā
ſuꝫ iductꝰ ſyll'ꝫ vt clauderē añ aſſūptionū ꝓbationē.
Quū mirari neminē volebā: id qḋ gr̄a alicuiꝰ fit: non
ſolū i neceſſarijs: ⁊ in his q̄ plerūq; ꝓueniūt inueniri
poſſe: ſꝫ ēt i his q̄ paucies ⁊ ꝑraro ꝯtingūt repiri ſole
50 re hactenꝰ ſatis. ℭ Qūo igiť caſus ⁊ fortūa ꝟſanť i
his q̄ rarēter fiūt? Opus Hercules ē rōne aliq̄ atq; ex
plicatiōe: atq; h̄ eſt qḋ pauloante polliciti ſumus oſ/
dere. Porro ꝯſentiūt oēs q̄cūq; aut a nā aut a volūta
te fiunt: gr̄a alicuiꝰ rei fieri oportere. Exēpli gr̄a quū
domū egredimur lauādi cā aut cōtinuādi quē aut cō
ueniēdi ꝑhos: ⁊ quū tegula de ībricibꝰ tecti cadit de
ſiderio ꝓpriū ⁊ nālē locū tenēdi: vtpote quā nullo ob
iecto repagulo: quū graue ⁊ terraceū corpꝰ ſit deferri
deorſū oporteat. Quū itaq; is finis occurſoriꝰ ⁊ obui
us ſit rebꝰ: cuiꝰ gr̄a initio facte iſtituteq; ſūt: nihil tūc
hꝫ cōe fortūa. Quū ꝟo (vt fieri ſolet aliq̄n) aliꝰ finis
ceciderit q̄ꝫ is q ꝓpoſitꝰ fuerat: tūc ⁊ fortūa ⁊ caſus
exerit ſe atq; elucet: vt ſi q̄s lotū egreſſꝰ canē offēdat
a q̄ mordeať: aut ſi tegula in terrā deuoluta: vt i ꝓpo
⁊ nāli ꝯſideret loco ꝑtereūtis hoīs caput ꝯfrigat: ſa/
ne hꝰ effectuū cāꝫ eē aut nām aut volūtatē licet dicē:
nō tm̄ ita vt ꝑ ſe cāe ſint: nā neq; vt mordereť ille ꝓfici
ſcebať ad balneas: nec tegula cecidit vt vulnꝰ affer/
ret: ſed euenit vtrūq; ꝑ accn̄s. Atq; h̄ iā ē caſus ⁊ for/
tuna: quū nā aut volūtas alicꝰ fcā ē ꝑ accn̄s cā. Quo[a]
ſignificatu acceptū id opꝫ: qḋ paulo añ diximꝰ: fortu/
nā.ſ. circa ea ꝟſari: q̄ gr̄a alicuiꝰ fierēt.i. ad eos effcūs
euētuſq; ꝑtinē: q aut a nā aut a volūtate ꝑ accn̄s ꝓfi/
ciſcereť. Per accn̄s āt cū nā tū volūtas cāe fiūt: q̄ties
eueniūt alia q̄ꝫ ea q̄ꝝ gr̄a iſtituta actio fuerat. ℭ Sūt
enī[b] queād[m] ex rebus: alie ꝑ ſe vt ſb̄ie: alie ꝑ accn̄s vt
accn̄a: ita ex cauſis alie ꝑ ſe vt ediū redēptor: alie ꝑ ac
cidēs vt albꝰ ⁊ muſicꝰ: ⁊ ē ea q̄ ꝑ ſe ē certa ⁊ p̄finita.
Que ꝟo ꝑ accn̄s incerta atq; indefinita. Pn̄t enī infi
nita accidere edificatori. Eiuſmodi eſt ⁊ fortuna eo q̄
idefinita. ℭ Diſtat aūt a reliq̄s ꝑ accn̄s cauſis fortu/
na: in eo ꝙ ille iccirco cāe nuncupanť: q̄ accn̄tia ſunt
cāe ꝑ ſe: vt albꝰ grāmaticus muſicꝰ deambulator ſeſ/
ſor: quo fit vt nullū tale ſit ꝓprie cā ediuꝫ. At in fortu
na actio vna atq; eadē eſt huius effecti cā ꝑ ſe: illiꝰ cā
ꝑ accn̄s. Nā foſſio ꝑ ſe cā eſt ſationis. Per accidēs in
ueniēdi theſauri. Quare illic in cauſis eſt diuerſitas:
hic nō in cauſis: ſꝫ i finibꝰ ⁊ euentis. Quia queādmo
dū in reliq̄s cauſis ꝑ accn̄s due cauſe reperiunť eiuſ/
dē effecti: vna ꝑ ſe altera ꝑ accn̄s: ita i fortuna nō q̄dē
due cauſe reperiunť eiuſdē effecti: ſed ꝯ potius vna cā
dūtaxat reperiť duoꝝ effectuū: quoruꝫ alter ꝑ ſe erat
51 .i. ꝓpoſitus. ℭ Eſt aūt indefinitū nihilominus fortu/
na immo latius etiā aliquāto q̄ꝫ cetere. Nā theſaurū
reperire multis ⁊ infinitis ex cauſis poſſumus gr̄a
factis ⁊ iſtitutis alteriꝰ. videlꝫ. ſerēdi gratia: pauimē
ti ſternēdi: deducēdi aqueductus ad puteum: cōſtituē/
de cōdendeq; ſepulture: templi exedificādi: atq; ſimili
um infinitoꝝ. Igitur quemadmodum dictum eſt pri/
us neq; enī vereor preſertim hoc ocio explicādi ne/
gocij gratia frequētiorē eiuſdē rei repetitionē quū ea

a Simp. ... in loco ... rare volen... qūo fortu... circa ea ... q̄ gr̄a alicu... fiūt: aut ... itelligēdū ... vt oīno q̄ ... a fortuna ... alicuiꝰ fiā... q̄ talia ſūt ... alicuiꝰ gr̄a ... ri pn̄t: ... ꝯnumera... alicuiꝰ gr̄a ... unt hoc ... Ariſ. teſtim... nio cōprob... q iferiꝰ ali... acceſſiſſꝫ ... dē gr̄a acc... endi argen... ſi nouiſſet ... nō huiꝰ g... acceſſit ... b The. ide... Ariſto. di... ens hoc q̄d... ꝑ ſe eſt: ill... ꝟo ꝑ accn̄... refert i ſub... ⁊ accidēs: ... quēs veſtig... Alexan. S... Simp. ene... ponit. i. eff... ctus: vt ſc... Ariſt. is fi... cuti effectu... q̄dā ꝑ ſe ... q̄dā ꝑ acc... eodeꝫ mō ... cauſis alie ... ſe ſunt: alie ... accn̄a. naꝫ ... ipſe: ⁊ ſi ce... ra ꝑdicam... ta accn̄a ... nō tm̄ ꝑ acc... inſunt ſem...

... oppoſitū ... videnť hec ... ſignificare ... quod voluit ... Ibe. dicere: ... ēt ꝟa nō ... ... n. talis ... rei exitus:

que facta ⁊ iſtituta gr̄a alicuiꝰ ſūt efficiūť alteriꝰ cāe ꝑ
accn̄s: ea effecta q̄ ide ꝓueniūt fortūa fieri ⁊ caſu dn̄r:
exēpli gr̄a: lauādi cā dſcēdit q̄s i foꝝ: offēdit q eꝰ ma
nuariū referebat: ita recepit argētuꝫ: ꝑfecto ea itio cā
ꝑ accn̄s argēti recipiendiq; fuit: nō.n. illiꝰ gr̄a iuerat:
alioq̄n nō dicereť forte fortuna receptū. Neq; ſi nec̄io
ad eū locū deſcēdiſſet: neq; ſi ex conſuetudine plerūq;
aut crebiter eo ſolitus eſſet deſcēdē: q̄ videlꝫ nō eēt id
amplius p̄ter rōnem neq; ꝑ raruꝫ. ℭ Sed ⁊ illud q̄ꝫ
aīaduertēdum puto: ꝙ nō ſolū cauſe efficiētes aliq̄ ꝑ
accn̄s cauſe appellāť: ſed etiā effectꝰ ⁊ fines aliq: fines
⁊ effectus ꝑ accn̄s vocanť. Nā queādmodū egreſſus
⁊ deſcēſus in foꝝ ꝑ accn̄s cā fuerat exigēde pecunie:
ita ⁊ exactio finis ꝑ accn̄s deſcēdēdi fuit: atq; ille q̄dē
deſcēſus vt cā quedā efficiēs dr̄ fortuna: exactio tāq̄ꝫ
finis: ⁊ ea cā que ad finem ꝑtinet: euentus q̄dā vocať
⁊ exitus a fortūa. Opꝫ aūt ⁊ hūc quoq; indefinitū eē
⁊ minime cōſtitutū: ne ſi certus ꝯſtitutus fuerit: nō am
plius videri poſſit a fortuna pepēdiſſe. Quare hꝰ euē
tus atq; finis oīno habēdus erit incertus perīde idefi
nituſq;: vtpote q ſit ꝑ accn̄s factus. Fieri.n. poterat vt
nō ſolū reportatio pecunie ex illa ꝓfectione eueniret:
ſed ⁊ vulnus aut pōpe alicuiꝰ ſpectatio: erat q̄dē vna
res tm̄: ꝑꝑ quā inita erat ꝓfectio: ſed ifinite que accide
52 re poterāt. ℭ Ex his igiť q̄ dicta ſunt pꝫ fortunā eē ꝑ
accn̄s cām earū reꝝ que nō neceſſario aut plurimuꝫ:
ſed que raro ꝓueniūt: atq; in his dūtaxat eſſe ꝯſtitutā
ac poſitā: que gr̄a alicuius ex ꝓpoſito ⁊ ꝯſulto gerūť.
Quare q̄bus ꝓpoſitū ⁊ volūtas ſubeſt: ineſt i his for
53 tuna. Uolūtas aūt ſine mēte non habeť. ℭ Indefinite
igr̄ cāe ſūt neceſſario: ex q̄bꝰ fieri pōt: vt aliq̄d fortūa
icurrere euenireq; videať. Proinde videri pōt fortūa
indefinita res eē. Oēs.n. ꝑ accn̄s cauſe indefinite ſūt.
Nā hac re maxime differūt a ꝑ ſe cauſis: ꝙ in illis aſſi
gnari p̄t ſua cuiuſq; rei certaq; cauſa: vt edificator do
mus: in alijs nō pōt. Neq;.n. ē albus cā q̄ꝫ muſicus po
tior ita ⁊ deſcēdēti in foꝝ reportāde pecunie cāe pote
rāt occurrere infinite. Nā idē porro accidere potuiſſꝫ
ſi ꝑſequēdi aut fugiēdi: aut ſpectādi poſtremo faciēdi
aliq̄d aliud gr̄a deſcēdiſſet. ℭ Quobrē vt ꝟbo rē vni/
uerſam cōplectamur: ſūma eſt hec. Si ſolū ea q̄ ꝑ ſe ſt:
cāe reꝝ exiſtimanť: nihil p̄t fieri a fortuna. Sed ſi cāe
quoq; ꝑ accn̄s q̄dā recipiūť: videri plane p̄t aliq̄d fie/
54 ri a fortūa. ℭ Neq; miꝝ ē putari fortunā carere rōne.
Nā rō in his ſolū habeť viſiturq;: q̄ aut nec̄io aut plu
55 rimū fiūt. ℭ Uerꝫ q̄m fortūa q̄ꝫq̄ꝫ ꝑ accn̄s: tm̄ cā effici/
ens ē. Cauſaꝝ aūt efficiētiū alie ꝓpiores ſūt. Policletꝰ
ſtatue: alie remotiores: hō. Idē ſpectari in cā fortuito
rū dꝫ vt alia ꝓpior ſit: alia remotior videať eē. Uerbi
gr̄a: ſanitatis cā egroto fuit aut ventus: aut eſtus: aut
capitis tōſio: quū tm̄ hoꝝ nihil adierit feceritq; valitu
dinis gr̄a: ſed aut agēdi q̄dpiā aliud aut ſpectādi aut
capilli ponēdi. Etenī h̄ loco ꝓpior cā ſanitatis ē ſpūs
flatuſue q̄ꝫ tōſio. Plane ſi ꝑ accn̄s cās ſcire volumꝰ ꝓ/
piores q̄ ſint q̄q; remotiores: ꝯſtituēde ſunt actu atq;
ita viciſſiꝫ cōparāde ꝑpēdēdeq;: alioq̄n ſi ſimpl'r ⁊ ab
ſolute q̄ſieris: q̄ fuerit cā rei fortuite ꝓpior nullam li/
cebit afferre. Nā infinite poſſunt cauſe extitiſſe: quem
admodū multies nobis eſt ſupra commonitum.

56 FOrtunatus dr̄: quum finis at
q; exitus rei talis
habeť qualē q̄s aīo añ cōceperat: atq;
ſtatuerat. Infortunatus eſt econtrario:
quum q̄s ſtatuto fine nō potitur. Bona
fors nūcupať: quū bonū q̄dpiā accidit: mala quū ma
lū. Infortunatus ſane ⁊ fortunatus eſt: cui res magni

alicuius momenti cōtingūt: ita vt lōge infortunatiſſi/
mus habeať: q ꝓpe fuerit: vt magnū aliqḋ bonū cōſe
queretur. Iā.n. id aīus tāq̄ꝫ pn̄s ⁊ in manibus poſitū
tenere ⁊ poſſidere ſe fingit. Nā id qḋ ꝓpe eſt vr̄ tanq̄ꝫ
preſto eſſe. Eꝯrio fortunatiſſimus videať: q ꝓpe fue/
rit: vt in diſcrimen aliqḋ atq; incōmodū maximū ad/
ducereť. Incōſtās ꝟo hmōi felicitas dr̄ que ꝑtinet ad
fortunatos rectiſſima rōne. Nā ⁊ fortuna ipſa incōſtā
tiſſima eſt: quū neq; ex earū rerū numero ſit: que plu/
rimū veniant: neq; ex earum que neceſſario. Quid ſit
fortuna dictum arbitror q̄ꝫ copioſiſſime.

57 EST aūt ⁊ caſus temeritaſue vt
predictum eſt cā ꝑ accn̄s
eoꝝ: q̄ raro fiūt: ⁊ gr̄a alicuius. Differt
aūt a fortuna in eo ꝙ caſus de pluribus
afferť. Quicq̄d.n. fortuna facit: facit ⁊
caſus: nō cōtinuo q̄cq̄d fit caſu: fit itidē a fortuna: for/
tuna.n. ⁊ id qḋ eſt a fortuna: circa eas res verſanť: q̄/
bus adeſt ea nā: vt fortunate poſſint dici ⁊ demū circa
eas ad q̄s ꝑtinet actio. Quapꝑ nec̄e ē circa res q̄ agi
geriq; pn̄t ꝟſari ⁊ exerceri fortunā. Oīa porro q̄ agi
geri adminiſtrari dicunť: vt in moralibus libris ē de/
58 mōſtratū: volūtate ⁊ cōſilio fiūt. ℭ Signū eiꝰ rei ma/
ximū ē: ꝙ fortunati dn̄r iidē q ⁊ felices. Felicitas aūt
eſt bona q̄dā actio adminiſtratione aut oīno in actio
ne adminiſtratiōeq; poſita. Si hec igiť ita ſūt: ſeqť vt
nihil dici poſſit a fortuna factū: qḋ ab his rebus fiat:
59 ad q̄s nō ꝑtinet actio. ℭ Quāobreꝫ neq; inaīale q̄cq̄ꝫ
neq; brutū facere pōt fortuito aliq̄d: q̄ volūtate ⁊ cō/
ſilio carēt. Un̄ neq; fortunata neq; infortūata pn̄t eē:
p̄ter q̄ꝫ ꝑ ſilitudinē ⁊ trāſlationē quādā: cuiꝰ gn̄is ē id
qḋ Protarchꝰ dicebat: fortūatos lapides eſſe: ex q̄bꝰ
altaria fierēt ⁊ ſimul'achra deoꝝ: q̄ quū nihil ad hāc rē
ꝑ ſe cōferāt: colunť tm̄ a nobis ⁊ adoranť: ꝯ eē ifortūa
tos ꝯiuges ⁊ eos q̄s humi ſtratos cōculcaremꝰ. Pn̄t
ēt inaīa q̄nq; videri faceť aliq̄d a fortūa. Si q̄s aliq̄ꝫ
rē acturus rebꝰ ianimis tanq̄ꝫ inſtrumētis: ꝟbi gr̄a.
Enſis ille quo q̄dā quū Tyrānū Promethea occidē/
di cā feriiſſet: vomicā apuit ⁊ attulit medicinā: fortūa
tus vtiq; appellari poſſet: q̄ppe q forte ceptꝰ ſit ꝓ deo
60 hēri ab eo q curatꝰ ita ē. ℭ Caſus ꝟo nō ꝑ ſilitudinē
aut trāſlationē: ſed peculiariter ad inaīa ꝑtinet ⁊ ad
aīantes eas q̄ carēt rōne: exēpli cā: equus ab hoſtibꝰ
captus caſu liberatꝰ eſt h̄ mō q̄ quū deſiderio potꝰ ſe
ceſſiſſet ad fontē i manꝰ dn̄i incidit. Itē caſus ē: vt tri/
pes q cecidit iaceat ad ſeſſū oportune accōmodateq;:
cuiꝰ gr̄a nō ceciderat: atq; vt exitus atq; finis videať
caſu eueniſſe: nec̄e ē vt alienꝰ ſit a rei nā q̄ cecidit: naꝫ
ſi lapis cubus deuoluiť nō ē caſus ſi repiať iacere ad
ſedē idonee: q̄ hoc hꝫ ex nā vtcūq; ceciderit vt oīa la
tera regāt ad ſeſſū. Quapꝑ neq; ignis caſu ſurſū dfer
61 tur: ⁊.n. hec ē elemēto illi nā. ℭ Illḋ igr̄ qḋ fit caſu q̄le
ſit diximꝰ. Naꝫ ſi gn̄aliter caſuꝫ accepis poterit ēt de
fortuna p̄dicari. A fortūa ꝟo ſūt ea q caſu q̄dē fiūt: ſꝫ
in his q̄bꝰ ꝯſiliū ⁊ volūtas ineſt. Uerūtm̄ non ea oīa q̄
citra conſilium ⁊ voluntatē eueniūt ſtatim fieri viden
tur a fortuna. Euenit hyeme nauigāti naufragiū face
re: hoc neq; ex ꝓpoſito conſilioue: neq; fortuito eue/
niſſe dicimus: q̄ plurimū ſolet exitus iſte eſſe nauigā
62 tium hyeme. ℭ Quaꝫ ꝟo caſus ſiue temeritas talis
ſit qualē oſn̄dimus: illud ē argumēto ꝙ ea fieri temeř
⁊ fruſtra dicunť: quoꝝ exitus diuerſi ſūt ab his quos
ſtatueramus. Egrediť quis deducēde alui cauſa: id ſi
nō cōſeq̄uiť: dicemus illum temere id eſt fruſtra egreſ
ſuꝫ fuiſſe: vt qḋ temere fruſtraq; fit videri poſſit gra/
tia factū alterius: tunc quū id non eſt ſequutuꝫ: cuius

q̄lē p̄rius aīo q̄s ꝯceꝑat: ac ſtatuerat: nō vtiq; id a fortuna dicimuſ ꝯtigiſſe: ſꝫ cū aliḋ q̄d p̄ter id qḋ aīo conceꝑat: vt ſupꝰ declarauit ipſe Them. grece ꝟo: ſic ait. ἀτυχία δὲ ἐστιν ὅταν τοιοῦτόν τι ἀπαντήσῃ τέλος οἷον αὐτὶς καὶ προείλετο ἐξ ἀρχῆς. hoc eſt fortunatuſ dr̄: quū finis rei talis hꝫ: qualē q̄s vtiq; priꝰ elegiſſet etiam.

gr̃a iſtituta ſuſceptaq; actio fuerat. Nã ſi qs dicat te/
mẽ ſe lauiſſe: ꝓpea ꝙ deliqſſet ſol: plane ridiculꝰ hẽat:
q̃ videlʒ illiꝰ gr̃a ñ lauabaẽ. Ita fit vt nomẽ temerita
tis ab eo qḋ temẽ ẽ deriuatũ eſſe merito videaẽ. Igiẽ
euenit qdẽ ſepe vt poſt rẽ icaſſũ ac temere factaʒ nihil
aliud ꝯſequaẽ: ſed ſolũ ḋ ſuo fine ceciderit iſtitutio: vt
ſi ꝓfectus qſpiã ad deducendã aluũ: reuertaẽ aluo nõ
deducta: atq; hoc eſt qḋ incaſſum appellaẽ ⁊ temere.
Cõtra euenit aliqñ vt poſt rẽ icaſſũ temereq; ſuſceptã
alius qdã exitꝰ ꝯſequaẽ: nõ is q erat ꝓpoſitꝰ: ⁊ iſtitu/
tus: vt ſiqs ad deponẽdũ onꝰ nãe ꝓfectus: aurũ repiat.
Atq; hoc ẽ qḋ dr̃ caſu factũ ⁊ temeritate ſpontina.

63 DIſtat aũt id qḋ caſu fit: ab eo qḋ teme
re ſit: qḋ diſtat finis a cã efficiẽte:
⁊ q̃tũ diſtat id qḋ fortũa fit ab ipſa fortu/
na. Semp. n. quũ talẽ quippiã accidit: qḋ
q̃q; cãm ꝓpriã efficiẽtẽ hẽret nõ tñ ab ip
ſa cã p̃cedẽte factũ eſt: ſed ab alia: ad quã aliꝰ ⁊ ꝓpiꝰ
exitus ptinebat. Tũc ea res q̃ antecedit temeẽ dr̃ fcã:
qm̃ ꝓpoſitũ finẽ aſſecuta nõ ẽ. Id ṽo qḋ factũ eſt caſu
dr̃ factũ: q̃ ſine ꝓpria cã p̃cedente factũ eſt. Verbi cã:
lapis: cecidit: p̃tereũtem ꝯuulnerauit: hoc loco finis ⁊
exitus rei ẽ ꝯuulneratio: cã efficiẽs ẽ ipſe caſus ⁊ ḋuo
lutio lapidis: cetep̃ vulneratio aliã ꝓpriã cãm ⁊ pecu
liare pñm hẽbat: nõ caſum lapidis aut deuolutionẽ: ſʒ
vt ita dicamꝰ deturbationẽ ipulſionẽue de iduſtria ini
cã: ita vt ꝑcuteret is q p̃teribat. Caſus itẽ lapidis non
eũ hẽbat finẽ vt vulneraret: ſed vt in ꝓpriũ ⁊ nãlẽ lo/
cũ ſeſe reciperet: q̃q; id forte quadã in p̃tereuntis iniu/
riam recidit. Sed ⁊ ꝑ acciñs fit inuicẽ vti altep̃ cã: alte
rũ finis eẽ dicaẽ. Is aũt q aliqd agẽdi gr̃a egreſſus ẽ
domũ. ⁊ plagis affectꝰ re ifecta rediit: temere dr̃ egreſ
64 ſus: caſu vulnera retuliſſe vel ẽt a fortuna. ¶ Naʒ id
qḋ caſu eſt in plura diffundiẽ q̃ʒ id qḋ ẽ a fortũa: atq;
hoc diſcẽ poteris hoc exẽplo. Quũ aliqd p̃ter nãʒ fit
vt mõſtrũ: id nõ fortũa: ſed caſu dicimus ꝓueniſſe: vt
manꝰ ſexdigita: ⁊ ſtruthocephalus. Ni forte fateri no
lis hꝰ portẽta nãe fieri caſu: ſed ꝓpriã ⁊ certã cãʒ hr̃e
eã videlʒ: q̃ itriſecus fuerint anteq̃ʒ ederenẽ in lucem
aut ſyderationẽ aut mãe exuberãtiã ⁊ copiã aut ꝯ de
fectũ. Sʒ q ita dicũt nõne videt idẽ poſſe dici de lapi/
de: quẽ caſu cecidiſſe nõ negarẽt: Habuiſſe illuʒ vtiq;
itra ſe cãm grauitatẽ ⁊ põdus. Sed certe põdus cã ef
ficiẽs ẽ deuolutiõis ⁊ caſus: nõ ẽt ꝑcuſſiõis: ſʒ caſus ꝑ
cuſſiõeʒ fec̃. Quid itaq; caſus ſit: ⁊ qd fortuna: queq;
ſit iter eas res diĩa: ſatis videẽ explicatum a nobis.

65 REdiguntur aũt referũturq; tũ
fortuna: tũ caſus
ad genus cãe efficiẽtis: ea rõne ꝙ natu/
re volũtatiq; applicãtur ⁊ innectuntur:
quarũ vtraq; inter cãs efficiẽtes reponi
tur. Nã deuolutus eſt lapis: iſq; ſua grauitate preter/
eũtẽ ꝑcuſſit. Volũtate theſaurũ Socrates: comperit
quũ fundamẽta ediũ iaceret. Plane neq; inuẽtio the
ſauri neq; iactio fundamẽtop̃ ⁊ foſſio ſimplr̃ ptinent
ad fortunã. Poſſet. n. qs fodere ex iduſtria ſpe iueniẽ
di theſauri. Sed tunc quũ nõ ad eã finẽ fundamẽta ſꝫ
iacta: ſed iaciẽti obuiꝰ factus eſt theſaurus: ⁊ quodã/
modo offendit fodiẽtis manũ: hꝰ occurſus ſupuẽtũ/
66 ue fortũa ꝓpriẽ nũcupaẽ. ¶ Qm̃ ṽo caſus ⁊ fortuna
i his eẽ demõſtrãtur: quop̃ vel nã vel volũtas cauſe ꝑ
acciñs ſũt: vñ maxie neceſſariũ vt volũtas ⁊ nã priores
caſu ⁊ fortũa ſint cãe. Semp. n. priora ſũt ea q̃ ꝑ ſe ſũt:
67 his q̃ ꝑ acciñs hñt. ¶ Proinde mãifeſtũ ẽ eos: q rerũ
oĩum cãm ſtatuere fortunã: volũtatẽ ⁊ intellectũ prio
rẽ eẽ illa neſcio ꝯceſſuros: ꝙ ſi maxie ſeqtur: vt cãm rõ
nẽ ⁊ intellectũ velint: nemo eſt q nõ videat q̃ʒ ridiculũ
ſit id qḋ relinqtur. Nã ſi intellecꝰ ſit cã ꝑ acciñs hoĩs:
haud itelligo cuiuſnã rei poſſit eẽ cã per ſe efficiens.

Alex. ẽt queʒ
vr̃ imitatus
The. ait caſũ
⁊ qḋ temere
dr̃ iuicẽ diſta
re, queadmo/
dũ finis ab ef
ficiẽte diſtat:
ſicuti ẽt fortu
na ab eo qḋ
fit ab ipſa for/
tuna. vep̃ Si
pli. ab eis diſ/
ſentiẽs i hãc
fere ſñiaʒ ſcri
pſit qḋ caſus
⁊ qḋ temẽ dr̃
nõ ſint eadẽ,
recte qdẽ di/
ci mihi vi. nã
temere factũ
id dicimꝰ, qḋ
nihil cõſeqẽ.
caſu autẽ, qḋ
ꝯſeqẽ qdẽ ali
qd oĩno, ꝑ ac
cidẽs tñ. Sʒ
ꝙ id qḋ teme
re ẽ, ab eo qḋ
cãu diſtet, q̃ʒ/
tũ diſtat for/
tũa ab eo qḋ
a fortũa fit, ne
q̃q̃ʒ recte di//
ctũ puto. naʒ
fortũe: nõ id:
qḋ temere dr̃
ꝓportioue rñ
det: ſed caſus
ipſe. ei ṽo qḋ
a fortũa fit: id
qḋ a caſu. nã
⁊ Ariſt. dixit
tam fortunaʒ
q̃ʒ caſum eſſe
cãs efficiẽtẽ.
rõʒ aũt teme
re nũq̃ʒ. fineʒ
ṽo id quod a
fortũa ⁊ a ca/
ſu dixit non
aũt caſum.

68 VT vero cãs hẽri quod enume/
rauimus: hinc licet ac
cipe. Si i nte rgati fuerimus q̃ʒobrẽ
vnaqueq; res ſit: aut diffinitionẽ vltimã
afferemꝰ: atq; hoc i mathematicis faci/
mus. Eq̃les. n. ꝓpterea linee ſunt q̃ ab eodẽ circuli cẽ
tro ꝓficiſcũẽ. Que ṽo a cẽtro ꝓficiſcunẽ: iccirco ſunt
eq̃les q̃ circulus plana figura ẽ: que vna linea vndiq;
69 circũducta ad mediũ eq̃liter vergit. Seruaẽ idẽ in reli
quis: q̃ a geometra diffiniunẽ: aut cãm mouẽtẽ pmaʒ
aſſignabimꝰ. Q̃obrẽ Phocẽſibꝰ Thebani bellũ itu
lerũt: q̃ tẽplũ ſpoliauerãt: aut reddimus finẽ: cuiꝰ gr̃a
ea res fcã iſtitutaue ẽ. Q̃obrẽ rex Perſarũ idixit Gre
cie bellũ: q̃ Grecis volebat iperare: aut ad vltimam
mãm ꝯfugimꝰ. Q̃obrẽ putruit cõprehẽditq; lectꝰ: q̃
70 ꝯſtabat ex ligno. Phyſicus itaq; quũ oẽs cãs inueſti
gare dẽat neceſſe ẽ ipm q̃ʒobrẽ (Ita. n. appellaẽ a phy
ſicis) aſſignare ſciat ⁊ reddere. Nã hõ morieẽ: aut q̃a
ẽ aĩal rõnale mortale: aut q̃ efficiẽs illiꝰ aĩa migrat a
corpe: aut q̃ ex mã tali exiſtit q̃ ſit obnoxia corruptio
ni: aut q̃ illi ẽ meliꝰ mori. Tres aũt cãe in vna pleruq;
cernunẽ: forma: finis: efficiẽs. Nã. n. forma ẽ ⁊ finis: ⁊
efficiẽs rep̃ nã ꝯſtãtiũ: queadmodũ aĩa eſt aĩalis: ſed
71 ⁊ hoiem gignit hõ: q ſpecie plane idẽ eſt cũ hoĩe geni
to. Silr̃ oĩa q̃ mota ipſa imediate. i. citra mediũ mo/
uẽt: obiter ſibi ꝓpinqua eiuſdẽ gñis ac forme ſũt cum
his que ꝓducũtur. Loquor aũt de naturalibus rebꝰ.
72 ¶ Plane gnõnis cãe hũc in modũ ꝑquirunẽ: vt ſciaẽ
qd poſt qcq; fiat. Gr̃a. n. forme moueẽ nã ante illaʒ: ⁊
quũ ꝑfectũ abſolutũq; ẽ ceſſat ab eo motu q rem q̃ fie
bat creabaẽ q̃ aũceſſit. Itẽ vt ſciaẽ q̃le ſit id qḋ ꝑpeſſũ
⁊ alteratũ ẽ. Hoc aũt ẽ mã. Itẽ vt ſciaẽ qdnã fuerit mo/
uẽs ⁊ efficiẽs cã: atq; hic nõ q̃libet ſatiſfacit neq; q̃li//
bet eſt q̃rẽda: ſed ꝓxia ⁊ ab alio identidẽ mota. Nã ſi
ſit imobilis aliq: q̃ tñ ſit pñm motus: nõ phyſicus am
pliꝰ: ſed phs pmꝰ ſiniẽde illius negociũ ſuſcipiet atq;
mumꝰ. Q̃obrẽ circa tria ſubiecta rõ vniuerſa ꝑtrandi
ṽſaẽ. Nã aut circa ea q̃ mouenẽ ⁊ corrũpũẽ: aut ea q̃
q̃uis moueanẽ ñ itẽ corrũpunẽ: aut circa ea neq; mo/
73 ueri pñt neq; corrũpi. ¶ Duplex. n. pñm eſt nãlr̃ mo/
uẽs. Sed alterũ tñ nãle ẽ: alterũ nõ ẽt quũ nõ habeat
itra ſe neq; motus pñm neq; nãm. Hoc aũt ẽ cã rerũ mo
74 uẽs imobilis ipſa: ⁊ rep̃ pma oĩuʒ. ¶ Vt igiẽ antedi
ctũ eſt adhibẽnde ꝓducẽdeq; ſunt oẽs cauſe phyſico:
atq; h ſepius exulcerari retractariq; tuʒ memorie: tũ
exercitatiõis gr̃a ꝯueniat. Iccirco factũ ẽ qdpiã: q̃ il
lud huiꝰ efficiẽs erat: ac iperpetuis qdẽ h ſimplr̃ ⁊ ne
ceſſario fit. Scõm. n. oĩno regiẽ atq; pẽdet a pmo. In
gñatis nõ neſcio: ſed plurimũ euenit. Deinde ſi hoc fie
ri gñariq; debuit neceſſe fuit mãm hãc priꝰ habitã fu
iſſe: queadmodũ ſylli ꝯclõ exiſtẽ nõ põt: niſi prius ſũ/
pta ⁊ ꝓpõnes habite fuerint. Eſt ⁊ id qḋ nos ſupͣ noĩa
ri diximꝰ: qd ſit rẽ eẽ: ⁊ definitio ⁊ rõ eẽntie cognoſcẽ
da: q̃ nõnũq; vt dixi: idẽ ẽ ⁊ finis: vbi videlʒ ea ꝯſide/
ratio adhibeẽ: vt videaẽ optimũ: ita rẽ eẽ vti ẽ: Vbi cã:
hoi meliꝰ eẽ hmõi formã hr̃e q̃ʒ aliã q̃uis: Porro qḋ
meliꝰ ⁊ locupletiꝰ ſit nõ ſimplr̃ abſoluteue accipien/
dũ ẽ: ſʒ ꝓ mõ rep̃ ⁊ ꝓ ſua cuiuſq; nã. Nõ. n. oĩum rerũ
finis ẽ optimꝰ alioqn finis vnus eẽt oĩum rep̃ ſingen
dus: ſed id rei meliꝰ eẽ dõʒ ẽt: qḋ maxie ſit ſue cuiuſq;
nãe idoneũ ꝯgruũq;. Quũ igiẽ talꝰ ẽ finitio rei atq; rõ:
vt ſtati appeat: meliꝰ ac potiꝰ eẽ: vt hoc mõ illa ſit q̃ʒ
quouis alio: tũc finis ⁊ forma ꝯcurrũt ꝯiũgũẽ q; qḋ i re
bus nãlibꝰ

In mathe
(aut h Ale.
quod ẽ h
gr̃a aliud
eſt q̃ʒ fo
cui in ipſ
finalis at
tima cã
fit vt i eis
mũ ſit fo
diffõ. i ma
maticis
negat re
finalẽ cau
Simpl. tñ
tẽdit ma
fine nõ ca
io aũt ẽ vt
ducaẽ aĩa
ſilibꝰ ad i
gibilia. fin
cũ hũc ma
maticus
mathe. ẽ
cognoſcit:
ea ꝑ ipſu
q̃ʒobrẽ ad
finitionẽ vl
mã reduc

Joh. is The
miſt. Alexã.
imitatus eſt.
Simpli. aũt
oſtendere vo/
lens mathe/
matica ñ cu/
rere fine ſic
ait. ſiqs circu
li diffõnem:
aut quadrati
eo mõ acce/
pit. quo hoĩs
diffõnem nõ
ſm formam:
ſed ſm vi ſi ip
ſaʒ inueniet
formaʒ eiuſ/
modi diffõni
eque ꝓpriã
ac in diffõne
hoieʒ cre: tũ
eẽ. q. d. dif/
finitio circuli
ꝯſiderata ſm
eam vim ſm
quã põt face/
re vt circulꝰ
fit. hʒ etiã fi/
nis rõnem ⁊
melioris. me
lius. n. ẽ triã/
gulo vt linee
ducte a cẽtro
ſint eq̃les q̃ʒ
alio mõ: ſicu/
t meliꝰ hõ
mini ẽ: vt re/
cto ſit corpe:
nõ aũt abſo/
lute ſm for/
mam.
a Grecorũ ṽ
bop̃ hoc i lo
co hec ẽ fide/
lis interꝑta/
tio: naʒ q cãe
efficiẽtis me
minerũt: caʒ
quoquo mo/
do attingen/
tes, valere ſi/
nũt. vt Em/
ped. ⁊ Anax.
⁊ ſiqui alij ex
veteribus.

bus nãlibus paſſim aĩaduertere eſt. ¶ Quũ vero nõ
ſtatim appet: tũc forma eſt ſola ⁊ ſeorſum a fine: qḋ in
mathematicis cerniẽ. Nõ. n. queadmodũ ex hoĩs eq
plantap̃ finitione oñdiẽ: ſtatim qd ſit in ſpẽbꝰ illis op
timũ p̃ſtãtiſſimũq; oñdiẽ. Itẽ in mathematicis: qs. n.
obſecro nõ rideaẽ: ſi ꝑgat ꝓbare melius circulo eſſe:
vt linee a centro profecte ſint pares: aut quadrato: vt
ille que quadratum obambulant.

75 SEd quoniã illḋ ſepe a nobis
poſtulatũ vſurpa
tumq; eſt: nãm agere gr̃a alicuiꝰ: vñ ad
inſtõnis nr̃e diligentiã ptinere aliqñ: id
rõne confirmationeq; aliqua vindicare
ꝯtrouerſia. Ineſt. n. in eo ſumpto nõnulla diſſenſio: ſʒ
⁊ illud quoq; oñdendũ eſt queadmodũ nãlibus rebꝰ
ſit ꝯiuncta neceſſitas. Nã oẽs fere q de nã ſcripſerũt
cãs oĩs in neceſſitatẽ ⁊ materiã ꝯtulere: idẽ aũt ſigni/
ficari ⁊ neceſſitatis ⁊ materie noĩe volebant. Poſtq̃ʒ
inquiũt calidũ frigiduʒ ⁊ qḋ q̃ſq; pñm mãle ſtatuerit
tale eſt aut tale: neceſſe eſt h qḋ ex illis principijs mã/
libus oriẽ: ita prius eſſe ꝯſtitutũ vt ẽ. Eos ṽo q cãs
efficiẽtes quoquo mõ attigerũt Anaxagorã ⁊ Empe
doclẽ: ⁊ ſi q alij e veteribꝰ erãt valẽ ſiniũt cũ ſuis inuẽ
76 tis. ¶ Putãt aũt nõnulli nãʒ. neq; facere qcq̃ʒ gr̃a ali
cuius: neq; vt melius ⁊ locupletius ſit: ſed queadmo
dũ Juppiter pluit non vt triticũ huius creſcat: qḋ eſt
in agro: illius diſſipeẽ qḋ in area eſt: ſed ex mãe neceſ
ſitate: vaporẽ. n. ſubeuntẽ vim ſolis refrigerari: ⁊ ꝯge
laſcere oporteret: atq; in aquã verti: verſum denuo in
terrã ibrẽ decidere atq; deferri. Quo delato forte for
tuna euenire: vt hꝰ adoleat meſſis atq; luxuriet: illius
intereat deturq; peſſum. Ita nihil vetare: vt aĩalium
quoq; mẽbra ex neceſſitate talia ſint: q̃ ex tali mã: ſʒ
qñ ita accidit: vt ⁊ diſpoſite ordĩe quodã ptes ⁊ vicſſ/
ſim cõmiſſe innexeq; videanẽ: ita vt ad functionẽ oĩs
officij: ſuã q̃q; opẽ ⁊ operã ꝯferãt: nõ ſecus ac ſi alicu
ius finis gr̃a facte aut aliq̃ rõne iſtitute fuiſſent. Aliñt
id nõ ꝓuidẽtia vlla nãe: nec rõne melioris note: ſʒ ca/
ſu fcm̃ ꝯſuẽtibus temere cauſis: atq; ita cadẽtibꝰ ptẽ
bus: neq; ſoluʒ caſu fieri hec oĩa: ſed ẽt caſu ꝯſeruari:
atq; hoc in dẽtibꝰ pſpici: quop̃ priores acutos aĩali/
bus iũctos fuiſſe maxillares: ꝯ latiores datos nõ ad
eũ finẽ vt alteri ſecent: alteri molãt: ſed ex neceſſitate
mera ⁊ abſoluta mãe: accidere ṽo vt hꝰ poſitꝰ ⁊ col/
locatio dẽtiũ ad dirimẽdũ ⁊ ſubigẽduʒ cibũ accõmo/
datũ ſit: ꝙ ſi q̃ ſunt aut eueniũt q̃ ad nulluʒ opꝰ vſũue
apte diſpoſita eſſe videanẽ: interire illa atq; diſſolui:
q̃les ſũt Empedoclis bouigene priora viri. ¶ Hec
fere illa ſunt q̃ dici ab his ꝯſueuerũt: cetep̃ multũ er/
77 rant a veritate: q̃ʒobrẽ: Qm̃ nãe opa aut eũdẽ ſemp
tenorẽ ⁊ curſum ſeruãt aut plmũ: hõ. n. ex hoĩe ⁊ equꝰ
ex equo fit. Dentes quoq; eãdẽ vim ſp obtinẽt ⁊ eun
dẽ vſum p̃bẽt: ꝯ q̃ fiũt a fortuna docuimꝰ ſupra raro
fieri oportere. Tũc. n. caſu pluit: quũ ſub emerſuʒ ca/
nis pluit: ⁊ calores quũ hyeme ſentiunẽ: caſu dicunẽ
accidere. Si igiẽ in nã plurima ſunt certa ⁊ definita:
in fortuna plurima ſunt incerta ⁊ indefinita: reſtat vt
nãe opa caſu aut fortuna euenire nõ poſſint: rõne aliq̃
⁊ gr̃a alicꝰ poſſint. Sane nãe opa ſunt plante aĩalia
atq; hap̃ ptes: quop̃ nihil eſt fruſtra: nihil temere: ni/
hil mancũ: nihil ſupuacaneũ. Pluit aũt Juppiter fa/
teor nõ vt triticũ meũ increſcat. Quis hoc negat: cete
ruʒ nõ ſeqẽ ſi mei tritici cã nõ plueri: nullius rei gr̃a
pluiſſe. Vr̃. n. ob q̃ʒdã aliã cãʒ pluiſſe: quã ſiq cupiũt
ſcire: adeãt eos libros in qbꝰ de mũdo diſputaẽ: alio
qn eius rei q̃ nã ſit: occaſionẽ agricola cõmoditateq;
78 arripit. Serit. n. eo tpe quo pluuie expectanẽ. ¶ Iã
q̃rũ rep̃ finis eſt aliqs: q quũ tẽdat ꝯtinue motꝰ ibidẽ
fine appheſo ꝯſiſtit: q̃cunq; aũ finẽ illũ fiũt: finis gra/
tia vñr eſſe facta. In opibus aũt nãe videri põt id ap/
tiſſime: ꝯtinue ſiqdẽ mouenẽ res ⁊ finei teruallo eate/
nꝰ tẽdit ꝑgitq; quoad dũ vniuerſum finẽ indipiſcaẽ ⁊
prẽdat. Nã ⁊ herba ⁊ ſtipula ⁊ ſpica ⁊ glũa cetereq;
id gñs multiiuges fore: q̃ añq̃ʒ matureſcerẽt triticuʒ
ſubĩde altere poſt alteras creabanẽ: vñr adeo oẽs ad
triticũ ꝓculdubio itẽdiſſe. Id ſimulatq; ꝯſecute ſunt:
qes q̃dã ⁊ veluti ſtatꝰ inaſciẽ: vt manifeſtuʒ ſit ea oĩa
tritici gr̃a p̃ceſſiſſe. Neq; accidũt itaq;: neq; aũt caſu
fiũt q̃ aũ finẽ fiũt: ſʒ illiꝰ gratia fiũt p̃mittũturq; a nã.
Nã ſi nã domũ edificaſſet non alr̃ opinor edificaſſet:
q̃ʒ eo pacto quo põt ornatiſſime ⁊ aptiſſime ex edifi/
cari: ꝑt aũt aptiſſime ex edificari: ſi ea q̃ finẽ aũcedũt:
finis gr̃a fcã eſſe videanẽ: lapides. n. priꝰ cogẽdi ⁊ in
tritũ hñdũ: lateres quoq; fingẽdi ocẽdiq; ſunt: ⁊ li/
gna cedẽda: tegule cõpãde: demũ oĩa ea inuicẽ coap/
tanda cõponẽdaq; integumẽti tuteleq; gr̃a aduerſus
noxia infeſtaq; corpis: q iã finis ẽ domꝰ. Cõtra ſi ars
aĩal feciſſet: nõ alr̃ q̃ʒ nã feciſſet: feciſſet aũt ars finis
gr̃a: tea q̃ aũ fineʒ fuiſſent. Eũdem igiẽ in modũ ⁊ nã.
79 ¶ Prorſus pficẽ ſolet ars aliqñ ea q̃ nã nõ põt abſol
uere: ſũt. n. q̃dã in qbꝰ nõ nã: ſʒ ars iuenit extre. Nã
ad parãdã ſanitatẽ ⁊ vires recolligẽdas medicamen
ta p̃benẽ tũc quũ nã nõ ſufficit: aliqñ nõ pficit: ſʒ imi/
taẽ nãm ars: vt pingẽdo fingẽdoq; varias rep̃ nãliũ
aĩaliũ ⁊ plãtap̃ effigies. In vtriſq; aũt ea q̃ finẽ aũce/
80 dũt eq̃ referunẽ ad finẽ. ¶ Plane eſt id in aĩalibꝰ ma
nifeſtiſſimũ vt videri poſſit nãm agẽ nõ temere ſʒ gr̃a
alicꝰ. Formice ⁊ aranee q̃uis neq; arte vlla neq; cõſiꝰ
agãt: faciũt tñ ea q̃ faciũt alicꝰ gr̃a. Eodẽ mõ hirũdi/
nes quũ nidulanẽ: quũ paleis ⁊ ſtramẽto lutũ minu/
tiſſime artificioſiſſimeq; ꝯnectunt: ⁊ formã capaciſſi/
mã ⁊ aduerſus iniurias muniiſſimã ⁊ inoffenſiſſimã
ꝯſtituũt. Et apes digniſſime admiratiõeq; potiſſime ⁊ textuʒ
illũ ſexangularẽ ꝯcameratũq; opoſiſſime ſcitiſſimeq;
ꝯſtituũt: ſed ⁊ alcyonũ nidi in aqs tutiſſimi ab aquis
maximã nõ ſolũ admirationẽ hñt: ſʒ ẽt ſignõnẽ ſoler/
tis ⁊ igenioſe nãe: poſſemꝰ inumerabilia alia ad hãc
ꝯfirmationẽ afferre: ſi nũc de ingenijs auitij ⁊ aĩaliuʒ
cetereꝓ cõmẽtaremur. Sʒ qd de aĩalibꝰ loquor: qñ ⁊
in plãtis quoq;: atq; his q̃ viuiſcũt in terra nã finẽ oñ
dit: etenim folia fructibꝰ pſidij gr̃a ⁊ radices alimõie
adiũctas eſſe qs nõ videt: Alioqn cur in diuerſũ or/
do nõ ꝯſtet radices ſupra ſpectenẽ ramop̃ loco: ramꝭ
terra ꝯdanẽ radicũ vice: Cur fructuũ ſemina alia li/
gno itecta: alia corticibꝰ ſepta: atq; libris q̃q̃ʒ muni
mentis qbuſdã ⁊ tunicis veſtiunẽ: Niſi vt ꝓuideret
ne gñatio q̃ rep̃ viciſſitudine ꝯſeruaẽ ſeminibꝰ amiſ/
ſis diſſipatiſq; deficeret: q̃re ex his q̃ dcã ſunt cuiuis
81 clare dilucet nãm agere gr̃a alicꝰ. ¶ Duplex aũt eſt
nã: mã atq; forma: forma ṽo ẽt finis ẽ. Eſt. n. mã gr̃a
forme: q̃ ſpẽs, forma, ⁊ rõ potior q̃ʒ mã: ⁊ p̃ſtãtior cã
eſt: q̃ʒq̃ʒ veteres ꝯ forme mãʒ p̃tulerũt celebrauerũtq;
ſupra q̃ʒ phas erat: vtpote quã ⁊ cognoſcerẽt ſolaʒ ⁊
ad rep̃ gñationẽ ſolã adiungerent adhiberentq;.

82 DIcere poſſet aliqs ſi nã agit fine
ꝯſtituto: cur nõ ſp ꝯſeqẽ fi/
nẽ: Cur itẽ nõ ſemp ars finẽ indipiſciẽ
ſuũ: Nã potio pleruq; nocet ei q ꝑp im
becillitatẽ viʒ medicamẽti ferre ñ poſ/
ſit. Cur fulcrũ lectice maiore aliq̃ põdere frãgiẽ: Da
ta tñ eſt potio vt ꝓſit: ⁊ fulcrũ lectice additũ ad ſuſti/
nẽdũ fulciẽdũq;. Quapp aut finibus ꝓuãde ⁊ eximẽ

deſunt arteſ:aut nã donãda. Utraqꝫ.n.id quo ꝑgunt
aſſeq plurimũ ꝯſueuit:⁊ tũc manifeſti ſunt fines:raro
fruſtrari:⁊ tũc quoqꝫ deꝑhẽdere : nihilominus lꝫ co/
natũ quẽdã illaꝝ ad bonũ quo tẽdebãt: iuitaſqꝫ a ſu/
is finibꝰ ob mãe inopiã:aut redũdãtiã aliqꝫ ꝯcidiſſe.
Nã ẽt tũc quuꝫ fruſtrantur fallũturqꝫ nõ lõge abſunt
aut diſcedũt a fine. Neqꝫ id qđ euenit diuerſuꝫ admo
dũ aut alienũ multũ ab eo eſt qđ ꝓpoſuerãt. Nũqꝫ.n.
ita fraudaꝛ ordo inſtitutioqꝫ nãe:vt ex viro gignatur
aut ꝓdeat platanus:ſed vir maxᵉ:aut ſi non vir. vtiqꝫ
mulier:aut ſi neqꝫ mulier:ſaltẽ aĩal: aut ſi neqꝫ aĩal de
mũ:ſaltẽ caro. Itẽ ficus aut ficũ gignit aut caprificũ:
nõ quercũ alnũue:⁊ olea oleã aut oleaſtrũ:nõ fraxinũ
83 fagũue. ¶ Talia ſunt ea q̃ Empedocles inter aĩalia
numerabat. Bouigenas priora viroꝝ:nã frutices viti/
genas priora olea:ſi nunqꝫ eſt auſus vel fingere:neqꝫ
alia hꝰ portẽta de plantis:quũ tñ aliqꝫto magis lice/
ret mõſtroſos illos ptius iter plãtas qꝫ iter aĩalia col/
locare. Minus.n.in plãtis fines apparẽt. Sed ocioſi
hoĩs eſt ꝑſeq hꝰ deliramẽta:aut putare aliquo nᵒ eſſe
Phm tam ꝓdigioſe ſcie. Exiſtimãdũ tñ eſt adeo ſi ex
ꝑma illa ꝯſtõne molitioneqꝫ rerũ ꝓfatũ eſſet bouige/
nũ:illud pecus qđ priore pte ſeorſus hoĩem:poſterio
re ſeorſus bouẽ referret:eadem obleſione fcm̃ fuiſſet:
quo mõſtra quoqꝫ nãe rudimentaqꝫ cetera: aut ex ſe/
minis imbecillitate:aut ex alicꝰ ꝑncipij diſſolutione
corruptiõeqꝫ:nõ ꝙ dimidiatis aĩalibꝰ dimidiata aĩa/
lia ſubinde coagmẽtata ferruminataqꝫ fuerint. Naꝫ
qđ ille appellare ſolet:totigenũ pfectũ ⁊ abſolutũ ſe/
mẽ:id qđ iã ꝯſiſtẽ ⁊ ꝯſuari pt nõ fuit ſtatiꝫ atqꝫ initio
fcm̃.i.illico nulla re alia precedẽte: ſed ex ſemine certo
84 atqꝫ mã in quauis forme pollẽs eſſet ⁊ ꝑpotẽs. ¶ P.
Qui finẽ eripiũt adimũtqꝫ nãe:cur ipſuꝫ nãe vocabu
lum relinquũt? Nã q nã fcm̃ iunctũue aliqd dicit: ne
gat aũt id gratia alicꝰ eſſe iunctũ:fruſtra nois nature
mẽtionẽ hꝫ. Sũt.n.res nã:q̃cũqꝫ ab aliquo mote ꝑnᵒ
nõ in quẽlibet finẽ ex ꝑnᵒ quolꝫ qđ eſt fortuitaruꝫ:ſed
ordine quodaꝫ in finẽ peculiarẽ ac ſuũ ꝓficiſcuntur.
Atqꝫ in his ex certis ſinguliſqꝫ ꝑncipijs ꝓueniũt cer/
ti ⁊ ſinguli fines atqꝫ exitus ꝯſtituti:q non raro ⁊ for/
tuiti:ſed plm̃ tales tenenꝛ viſitãturqꝫ q̃les nã preſcri/
pſit. Cur ergo que ſunt a nã fieri fortuito arbitrãtur?
85 ¶ Neqꝫ.n.recte poſſumus fortunaꝫ cũ nã ꝯiungere:
86 niſi cõmunione ſola vocabula comitanꝛ. Nã ſignata
mehercule ſunt remotiſſima:neqꝫ iccirco recipiẽda ẽ
nãe ꝓuidẽtia:ꝙ illã oculis ꝯſultantẽ deliberãtẽqꝫ in/
tueri nõ poſſis: queadmodũ potes eos q de rebꝰ du/
bijs in cõe deliberãt. Nã h qdẽ mõ plurimis artibus
eripi fines poſſent:quũ neqꝫ faber in ꝯſultationeꝫ re/
ferat:vtrũ ſit priꝰ ſecãdũ qꝫ poliẽdũ:neqꝫ lr̃ator quo
pacto ſcribẽdũ ſit.a.vel.b.neqꝫ quoties v̈bũ h cleon
ſcripturus ſit:toties eiꝰ v̈bi lr̃as cogitatiõe ꝯqrit ita
vt hereat:qđ elr̃m pᵒ:qđ 2ᵒ loco ponẽdũ:ſilr neqꝫ edi
ficator:iaciẽda ne ſint prius fundamenta: qꝫ integen/
da domꝰ: aut ꝯſtituẽdi parietes dubitat. Eodem mõ
neqꝫ textor:neqꝫ lapicida:ꝑfinita.n.⁊ certa q̃dã rõ hꝫ
obeũdi oĩa hec:atqꝫ ordo qdã eſt in ope ꝯdẽdo faciũ
doqꝫ ꝑſtitutꝰ:q recta nos q̃ſi aliud agẽtes ad ꝓpoᵐ fi
nẽ ⁊ ad ea q̃ ꝯueniant obiter ferrat. ꝑinde oĩs opifex
viã certã ⁊ ordinatã: quã nullo labore ingrediaꝛ hꝫ.
Nec cogitatio exigiꝛ:ſꝫ q̃ſi offerũt ſingula ſeſe ⁊ ſpõ/
te q̃dã ſequũꝛ. Silr̃ agit ⁊ nã qppe q̃ ſit exẽplar artꝭ.
Diſtãt aũt in eo qđ ars exᵗ opꝰ eſt:nã itra:ꝙ ſi intra li/
gnũ fabrica eſſet:lectũqꝫ nõ alio mõ fabricareꝛ qꝫ eo
quo quũ ẽ ars extrĩſecꝰ:manifeſtũ ẽ ſi nũc quũ eſt ex/
trinſecꝰ gr̃a alicꝰ facit:ẽt tũc gr̃a alicuiꝰ fuiſſe factu/
rã:quũ intrinſecꝰ ageret:vt nã. Ur̃ aũt maxᵉ: tũc ars
ſimillima eſſe nãe quum medicus qs ipſe ſe recurat.
Diĩa v̈o ſuperius plane demonſtrata eſt. Ex his põt
perſuaſum eſſe:naturã agere propter finem.

87 [D]Eſt hec diſcutiẽdũ vĩ qũo ſit in
rebꝰ id qđ qdã neceſſi/
tatẽ appellãt:⁊ vtrũ ea q̃ nã fiũt:ita fiãt
ex neceſſitate:vt ex ꝑcedẽtibꝰ cauſis cõ
ſtitutiſqꝫ ꝑncipijs oriãꝛ. An ita vt phy
ſici putauerunt q ex motibus mãe neceſſario euenire
oĩa arbitrati ſũt. Atqꝫ eſt qdẽ nec̃itas q̃dã in rebꝰ nã
libꝰ ꝯſtituẽda recipiẽdaqꝫ. Nõ tñ eoᵒ q̃ illi ꝯſtituũt:
q deridicule admodũ nãe functiões ⁊ opa neceſſitate
aſtringũt ⁊ illigãt. Aiũt.n.tellurẽ i imo ſediſſe nec̃io:
qm̃ grauis eſſet:ſublimatũ celũ ⁊ occupaſſe ſũma qꝛ
leue:rati falſo nãles mãe motꝰ nec̃itate inuariabili cõ
tineri ac regi:queadmodũ ſiqs parietẽ putaret nec̃i/
tate ita ꝯſtructũ vt ẽ:qꝛ:quũ grauia deorſuꝫ ruãt de/
uergãtqꝫ põdere:leuia ſurſũ verſũ nitanꝛ ⁊ euolent:
crederet lapides magnos ⁊ ſaxa igẽtia ob grauitatẽ
iferiore loco ſtetiſſe:lateres atqꝫ ligna ob leuitatẽ in
faſtigiũ cõmigraſſe. Qđ dicẽ nõ ſtupidi mõ atqꝫ atto
niti hois ẽ:ſꝫ q nullã domũ exedificari vnqꝫ viderit.
88 ¶ Nõ.n.lapides ipſi ſpõte ſua:neqꝫ lateres: neqꝫ li/
gna in ſuos delata q̃qꝫ locoꝝ ꝯſtituũt:⁊ architectanꝛ
domũ. Sꝫ talis:aut talis cõpoſitura/aut forma/aut
ars maxie ꝑncipes ſũt edibꝰ fabricãdis. Nõ ꝙ abſqꝫ
illis fieri domꝰ poſſit:ſꝫ ꝙ mãlia illa quũ ſint ſua ſpõ/
te nõ pñt domũ ꝯficere. Ars ⁊ cõpoſitura põt. At mã
qdẽ vt dcm̃ eſt ex eo gñe cãꝝ hꝫ q̃ ſunt ꝑ ſe:ſꝫ minꝰ ꝓ/
pria qꝫ ſit forma. Iõ fit vt motũ mãe forma nec̃io non
ſeqꝛ:qn potiꝰ ad formã mã accõmodanda regẽdaqꝫ
ſit. Nõ.n.ppea ſcalpellũ ferã ⁊ aratrũ eſſe nec̃iuꝫ eſt:
qꝛ ferrũ ſit:ſed ꝯ potius qꝛ ſcalpello ⁊ aratro opꝰ eſt
nobis ad functiões vite. Iõ q̃riꝛ ⁊ eligiꝛ ferrũ. Item
tollunꝛ ⁊ ꝯſtituunꝛ edes nõ ppea ꝙ parati ſint lapi/
des:q̃qꝫ lapidibus opus eſt ad ſubſtructionẽ:ſed ꝓ/
pterea:vt ꝯdamꝰ aliqd:aut vt ab iniuria vindicemꝰ:
atqꝫ h maxie rõ fuerat edificãde domꝰ. Par ꝯſidera/
tio in ceteris:q̃ gr̃a alicꝰ fiũt. Tunica ppea fcã eſt:vt
tutela ſit ab his q̃ de foris veniãt. Ueꝝ h fieri ſine pã
no neqt. Opꝫ itaqꝫ ꝑſtinari pãnũ ⁊ ſubijci. Itẽ calcei
ppea facti ſunt:ne pedes ambulãdo detuſi ꝯterantur
ob lapides: veꝝ hi fieri ſine pellibꝰ ⁊ corio non pñt.
Primũ ğ pelliũ cura eſt hñda. Plane ſi ſimulatqꝫ ad/
eſſet pãnꝰ:nec̃io emergeret ẽt atqꝫ exiſteret veſtis: ⁊
ſimulatqꝫ ꝑſto eſſent pelles e veſtigio calcei naſceren
tur:nec̃iũ eſt vt forme mãs ſeq̃renꝛ:at nõ eſt ita:imo ꝯ
eſt:pp veſtẽ.n.adhibẽdus ⁊ coemẽdus eſt pãnꝰ: ⁊ pp
ferã ſubijciẽdũ eſt ferrũ:⁊ pp murũ cõpãdi ſunt lapi/
des:nõ tñ ita:vt ſtatim cõpato ferro ⁊ lapidibꝰ appor
tatis nec̃iũ ſit aut parietẽ aut feraꝫ exiſtere. Hꝫ itaqꝫ
mã nec̃itatẽ nõ ꝑ ſe:ſꝫ ꝑ formã ⁊ ſpẽm. Nã mãꝫ nulla
ſeqꝛ forã nec̃io. Nec̃iũ ꝯ eſt mãꝫ eſſe forme ſbtam:⁊
tãqꝫ dcõ audiẽtẽ. Qꝛobrẽ ea q̃ añceſſerũt ꝑcurrerũtqꝫ
nec̃iꝰ nõ ſeqtur finis. Sꝫ poſito ꝯſtitutoqꝫ fine:idiciꝛ
nec̃itas mãe ꝑcedẽti. Nõ ergo finis aut effectus nec̃io
ꝓuenit:ſꝫ pp finẽ nec̃itas oĩs emergit. Eſt.n.mã pp fi
nẽ:⁊ ſubꝫ pp formã:mã v̈o atqꝫ ſubꝫ cã ex nec̃itate ẽ.
Qui igiꝛ ſolã cãm poſuere mãꝫ:⁊ ex nãlibꝰ mãe mo
tibꝰ ſeq nec̃ios:⁊ ꝑfinitos effectꝰ: hi ꝓculdubio arbi
trãꝛ ſimplr̃ oĩa lege q̃dã imutabili obſtricta ieuitabi
liter ⁊ nec̃io fieri. Nos v̈o aliã cãꝫ ⁊ qdẽ magis ꝓpã
⁊ ꝑſtãtiorẽ oñdimꝰ:formã.vꝫ.cuiꝰ gr̃a mãꝫ tñ cõpa/
ri tuꝫ duci atqꝫ fingi mõſtrauimus:nõ ꝯ illius gratia
formã hñi:ſed neqꝫ cãm oĩno poſſe mãm ꝯſtitui:neqꝫ

ſimplr̃ abſoluteqꝫ neceſſariã cãm:ſed dũtaxat ſubie/
ctiõe adiũctiõeqꝫ: aut ſi ita malis ex poſito id qđ pro
more nr̃o ſepiꝰ ſupra docuimꝰ.i. ſimulatqꝫ poſueris
ꝯſtitueriſqꝫ formã:hũc in modũ aut illuꝫ ſe hře:ex tẽ
89 plo mãe nec̃itatẽ affingis. ¶ Ceteꝝ hꝰ nec̃itatẽ:h eſt/
nec̃itatẽ ex adiũctiõe vel poſito hñt quodã mõ ẽt alie
diſcipline. Poſitis nãqꝫ ꝓpõnibꝰ nec̃io ſequũꝛ ꝯnes:
nõ itẽ ꝯ̃rio ꝯnibꝰ poſitis:eedẽ ꝓpõnes hñt:põt.n.ea/
dẽ res pluribꝰ rebꝰ addici cõprobariqꝫ:nã ſi qnqꝫ ⁊
qnqꝫ ponanꝛ nec̃io ſeqꝛ decẽ eſſe:ꝯ ſi decẽ ponanꝛ nõ
ꝯtinuo qnqꝫ ⁊ qnqꝫ repies. Poterãt.n.eſſe ſeptem ⁊
tria:aut ſex ⁊ q̃tuor. Ex quo fit vt ea qbus poſitis ſe/
quunꝛ ꝯ̃ne:o ipſa ꝯnibus poſitis nõ ſemp ſeq poſſint.
Qꝛ ſi ꝯ non ſit nec̃ia:neqꝫ ꝓpões vtiqꝫ nec̃ie fuerint.
Nũ igiꝛ hec eãdẽ nec̃itatẽ hñt quã ⁊ res nãles? neq̃/
qꝫ:ſed ordo in ꝯ̃riũ agiꝛ:hic ſi ꝓpões fuerint : erit ⁊
ꝯ:h eſt ſi pᵃ fuerint:erũt ⁊ poſtrema. In rebꝰ nãlibꝰ:
ſi poſtrema fuerint:erũt ⁊ ꝑma:⁊ ſi fuerit fora: erit ⁊
mã. Hoc diſcrimen:cetero ſunt ſilia. Nã forme opus
erat mã:nõ tñ ppea neceſſario forma materiã ſequiꝛ.
Ita in ſylłis:ꝯcluſioni neceſſarie ꝓpões ſunt:non tñ
neceſſario exiſtunt ꝓpões ꝯcluſionibus poſitis. Or
do itaqꝫ cõmeat ⁊ in diuerſum ꝯſtat q̃qꝫ non ꝓſus.

In oparijs artibus duo ſunt ꝑncipia.

90 ¶ Proinde ſcire opꝫ in oparijs artibus quarũ offi/
cia:tum in vſu:tum in rõne ꝯſiſtũt:duo eſſe ꝑnᵃ porro
ſpectãdi ꝯtẽplãdiqꝫ:vnũ cognitionẽ ⁊ finẽ:alteꝝ agẽ
di adminiſtrãdiqꝫ.exẽpli gr̃a. In domo edificãda for
ma domꝰ ⁊ rõ ſpectãdi ꝑncipiũ eſt:fundamẽtũ admi
niſtrãdi. Ubi v̈o nulla eſt adminiſtratio geſtio actio:
ꝯñs eſt:vt vnũ illud ꝑncipiũ adminiſtrãdi tollaꝛ:alte
rũ relinquaꝛ. Qđ cerniꝛ in ꝓpõnibus ſylłi. Qꝛobreꝫ
quũ in ſylło ſua ꝑnᵃ repianꝛ:in artibus itẽ ꝑnᵐ ſuuꝫ
ſit forma:neceſſe eſt vt in vtroqꝫ ſit ſile id qđ afferꝛ vt
ꝯñs. Ex ꝑncipijs.n.neceſſaria ſeq dꝫ ꝯ. Qꝛ queadmo
dũ in adminiſtratiuis ⁊ oparijs artibus nec̃iũ eſt ipſa
mã:ita in ſpectatiuis ꝯtẽplatiuiſqꝫ nec̃iũ eſt ipſa ꝯ. Iã
ꝑſpicuũ eſt tñ id q̃tenus hẽat mã nec̃ia: tuꝫ id q̃tenus
mãe alterationes ⁊ motꝰ nec̃ij eſſe videanꝛ; qꝛ ſine mã
91 forma fieri nulla.ſ.põt. ¶ Ac cã qdẽ vtraqꝫ a phyſi/
co eſt ꝯſiderãda:q̃qꝫ acriꝰ ⁊ diligẽtius forma vt pote
cuiꝰ merito reliq̃ ꝓgignanꝛ. Eſt.n.cã mãe:id cuiꝰ me
rito fiunt ⁊ ꝓueniũt oĩa. Diximus aũt in nãlibꝰ rebus
idẽ eſſe formã ⁊ finẽ. Eſt.n.forma ꝑnᵐ definitiõis ⁊ rõ
nis ⁊ eius qđ ſub hoc vocabulo:qd ſit rem eſſe ſigni
ficamus. Nã ⁊ in artificioſis vt edibus ⁊ quibuſuis
alijs gñis eiuſdẽ:ſi domus talis eſt futura: neceſſe eſt
talẽ adeſſe materiã:itẽ vti talia aut talia priꝰ fiat atqꝫ
exiſtãt. Et ſi talis ſanitas eſt ꝓuentura:neceſſe eſt:ta/
lia prius facta atqꝫ exiſtere. Eodẽ agiꝛ mõ in rebus
quoqꝫ natura gignẽdis hoĩe/cane/boue. Ceteruꝫ in
arte factis plerũqꝫ nõ eſt idem finis ⁊ forma.[a] Nam
domus que e tali materia exiſtit facta:talis eſt defen
ſionis ⁊ cuſtodie gratia:in naturalibus ſemp idẽ eſt
finis ⁊ fora. ¶ Quãobrẽ ſiue ea ſpectes que fiũt a na
tura:ſiue ea que affinguntur arte : intelliges phyſi/
cum in cõmentationibus ⁊ ſpeculationibus ſuis ma
teriam ⁊ eius neceſſitatem comprehenſam habere.
Ei nãqꝫ q ſecandi opus ita finiat. Sectio eſt lignoꝝ
diuiſio:ſtatim ſeſe ferri vſus oſtendet:ita vt materia
ea ſi nõ actu ſaltem rõcinatione aliqua facillime poſ/
ſit intelligi. Plerũqꝫ ẽt actu ipſo cognoſciꝛ. Ut quuꝫ
ita definias. Iracũdia eſt accẽſio feruorqꝫ ſanguinis
circa cor gratia vlciſcendi doloris. Quo fit vt phyſi/
cus ex forma quideꝫ definitiones ducat ac regat: ſed
mãꝫ nihilominus cõionẽ habeat. Eſt.n.hmõi forma
oĩs nãlis:vt ſemp cũ mã ⁊ ſubo aliquo intelligaꝛ.

a In latinis codicibꝰ q̃dã v̈ba ꝯſiderãtur: q̃ in grecis hñt h.ſ. ἐπὶ πολλῶν δὲ ἐμφαίνεται ἐν τῷ λόγῳ καὶ τὸ οὗ ἕνεκον, hẽ i pleriſqꝫ nĩ in coꝝ diffinitiõe: qđ ẽ hꝰ gr̃a apparet. ſeqtur deinde. naꝫ domus ⁊c.

b Them. imitatꝰ Alꝝ. motuꝫ h i loco ⁊ trãſmutationẽ appoſuit: cꝰ rei Simp. duplicem affert rõeꝫ: vel eniꝫ ob id qꝛ nõdũ diſſũ ẽ q̃o iuiceꝫ h differãt. vł ꝓpꝛe hꝰ noĩbꝰ vſus ẽ: eo .ſ. mõ quo inferꝰ declarabit: mutatio .n. in ſba trãſmutatio ꝓꝑe qdẽ ẽ: nõ ãt motꝰ. i q̃litate v̈o q̃titate ⁊ vbi ꝓꝑie motus eſt.

c Primũ expõit Simp. ꝑ ſe ⁊ im̃ediate: vt inuit ẽt Them.

¶ Themiſtij Phyſices Liber Tertius in
terprete Hermolao Barbaro.

1 [Q]Uoniã definiendo nãm ſupe
riore libro diximꝰ na/
turã eſſe vim cientẽ nãles [b] trãſmu/
tationes ⁊ motus: ignorare nõ oꝫ qd
ſit motus:nã qui motuꝫ ignorat ne/
ceſſe eſt naturaꝫ quoqꝫ ipſam igno/
ret. Plane queadmodum de motu
agendũ nobis eſt:iccirco qꝛ motꝰ cõphẽdiꝛ in defini/
tione nãe:ita ſi qd in definitione motus obiter collo/
cabitur:de illo quoqꝫ ſubinde diſputãdũ erit. Porro
in definitiõe motus ſtatim ꝯtinuitatis mẽtio hꝫ: in q̃
deinceps ꝯtineꝛ infinitas. Nã quũ motus ex caꝝ reꝝ
numero habeaꝛ: q̃ vñr eſſe ꝯtinue. Cõtinuũ aũt defi/
2 niendo eſt qñ vtimur infinito. Dicimus.n.ꝯtinuuꝫ id
eſſe qđ ſecari in infinitũ põt:vt plane deꝛ intelligi cõ/
tinue q̃titati [c] ꝑᵐ ineſſe infinitudinẽ:nõ diſcrete:quuꝫ
huius ꝑficiat:illiꝰ nõ ꝑficiat definitionẽ. Merito his
qui eſt de infinito tractatus ꝯſequiꝛ eũ q eſt de motu.
¶ Sed ⁊ is quoqꝫ q de loco eſt:⁊ q de inani ꝑmẽdus
ſubijciẽduſqꝫ eſt. Nã locus ⁊ tp̃s neceſſario q̃runꝛ in
motu. Ipꝫ quoqꝫ inane nõnulli ſunt:q neceſſariuꝫ ad
eandẽ rẽ putarint:quo fit: vt ſaltẽ h ipꝫ in diſcuſſiõeꝫ
vocari eſtimariqꝫ equũ ſit:recte illi:an perperã ſenſe/
rint. Preterea motus/locus/⁊ tp̃s/nãlibus corpibus
vñr eſſe cõia. Cõia aũt initio operis diximꝰ añqꝫ par/
ticularia eſſe tradẽda. Rõ igiꝛ eſt:vt de hꝰ accñtibus
priuſqꝫ de corpore vllo naturali agatur.

3 [D]E motu aũt prius ea ſumenda
ſunt:q̃ ad cognoſcẽdaꝫ
eius nãꝫ ꝑcedere ⁊ q̃ſi ꝑcurrere videã
tur. Ex [d] entibus hñt quedã tñ actu:
q̃lia ſunt ꝑᵃ illa ſummaqꝫ motus ⁊ ma
terie ꝓſus immunia:q̃ nec alteraſcere:nec fieri pñt di/
uerſa qꝫ ſunt:ſed ſemp eodeꝫ mõ ⁊ ſui paria ⁊ ſui ſilia
inueniunꝛ gñis plane ſui natureqꝫ tenaciſſima:q̃dam
cũ actu potentiã iunctã ferũt:q̃lia ſunt ea q̃ ex mã exi/
ſtunt ⁊ forma. Actu ſunt:qꝛ formã intra ſe tenẽt ptã/
te:qꝛ pñt aliã quoqꝫ formã ꝑ reciprocationẽ ⁊ ſucceſ/
ſionẽ induere. Sed ethereum corpus vi ſue nãe ſo/
lo actu eſt:qꝛ neqt de forma ⁊ ſpecie ſua mutari:ſit par/
ticeps tñ ad quẽdã moᵐ poꝛ eſt:quatenus in loco mo
uetur:qꝛ.vꝫ.vbiqꝫ ſimul eſſe nõ poſſit. In totũ q̃cunqꝫ
ſunt actu:aut ſbe ſunt:aut q̃titates: aut generuꝫ reli/
quoꝝ aliq̃ ſpẽs. Hactenus poſtulo vel ſine rõne cõce/
datur hoc mihi:eſſe aliq̃ poſſe:q̃ vno cũ actu innexaꝫ
ẽt ptãtẽ gerãt. ¶ Illud [e] quoqꝫ maxime velim admit
tatur recipiaturqꝫ:qđ tñ erit nihilominus priore po/
ſtulato ꝑſpicuũ:h eſt:ad ea q̃ in gñe ad aliqd reponũ/
tur:nõ ſolũ ptinere defectũ:exceſſum: ineq̃le maius ⁊
minꝰ:ſed ⁊ pleraſqꝫ alias hꝫ ſupelleqꝫ ſpẽs:q̃ ad idẽ
gñs relatiõis poſſit referri ſilitudinẽ eq̃litatẽ ⁊ reliq̃:
ea quoqꝫ q̃ agẽdi ⁊ patiẽdi potẽtiã obtinẽt:h eſt acti/
ua ⁊ poſſiua in eodẽ eſſe gñe collocãda:qppe q̃ vicis/
ſim referri rñdere aptiſſime videanꝛ:illo mõ ⁊ id qđ
mouere põt ad id qđ mouerit:⁊ ꝯ̃rio mobile ad moti
uũ referaꝛ nec̃e ẽ. Sit itaqꝫ ꝯceſſũ h nobis motiuũ ⁊
4 mobile mutuã hře relatõeꝫ. ¶ Tertiũ qđ poſtulamꝰ
eſt motũ in mouẽte ac moto eẽ:nõ ſeorſuꝫ ꝯſiſtẽ citra
ſbtũ:qđ ſi eſt ita manifeſtũ erit totidẽ hři motꝰ oporte
re:q̃t ſunt res q̃ moueanꝛ ⁊ trãſmutenꝛ. Moueñ ãt
res aut q̃ de ſuba ſint:aut q̃ de q̃titate:aut q̃ de q̃lita
te:aut q̃ poſtremo de loco. Erit igiꝛ multifariꝰ ⁊ mul
tiformis motꝰ: nõ vti genus:ſed vti cõis q̃dã vox ad

d Ariſto. hoc pacto explicat pñteꝫ locũ. coꝝ q̃ ſũt alia qdẽ actu tñ: alia v̈o potentia atqꝫ actu h qdẽ h aliqd: h v̈o tñ ⁊c. greci expoſitores dupłr legunt h v̈ba Alex. quẽ Them. imitaꝛ dixit Alꝝ. diuideꝛ ea q̃ ſolo actu cõſtant vt ſbe ſepate ſũt ex vna parte ab his q̃ ſimul potẽtia ꝯſtant ⁊ actu ex altẽa: vt cõpoſita ſũt ex mã ⁊ forma ⁊ Simp. hanc expõnẽ cõtẽnãs. ait nihil ẽẽ qđ hãc diuiſionẽ ſubterfugeꝛ poſſit. nã ⁊ ſi rõ diuiſionis perfecte videaꝛ expoſtulaꝛ vt ens diuidaꝛ i ens actu tñ: ⁊ id qđ tñ potentia eſt ⁊ in id qđ vł actu eſt atqꝫ potẽtia. Alꝝ. attñ ad id ſ̃pexit qđ ſubſiſtẽ põt. ⁊ cũ id qđ tãtũ mõ potẽtia ẽ ſubſiſtẽ minĩe poſſit. iõ illꝰ ptis ñ meminit. voluit deinde ꝙ id qđ actu ẽ ſil atqꝫ potẽtia. in decẽ diuidaꝛ pñta vñ poſt ea verba potentia atqꝫ actu pũgũt. Porph. aũt quẽ latini videnꝛ ſeq. ait ens h i actuꝫ ⁊ potentiã diuidi actũ deinde in deceꝫ pñta. vñ poſt illud. alia v̈o potentia punctũ appõit. illud vero atqꝫ actu ad ſeq̃ntia refert.

e Quio mite ſint ſpẽs in gñe ad aliqd due tñ potiſſimũ deſulũt hiis q̃ de motu ſunt declaranda. ſ. defectus ⁊ exceſſus: motiuuꝫ ⁊ mobile. naꝫ

Plat. vt teſt[is] ē Simp. mo/tū ad exceſſū ⁊ defectū re/ferrebat: quā opī. ſerꝰ improbabit Ariſto. q ad motiuū ⁊ mobile reduxit: et ob id forſitan aliis relictis harū tm̄ mo/do meminit. [a] The. grece d̄finitiōē mo tus protulit hoc pacto. κίνησιν εἶ/ναι τὴν τοῦ κινητοῦ ἐν/τελέχειαν ᾗ τοιοῦτον h̄ ē motū eē mobilis pfe/ctiōem vel vt Hermi. alibi ē īterptatꝰ p fecti habiā q̄ tenꝰ tale ē. at Sip. h̄ i loco notat Ar. nō ἐντελέχει/αν .i. pfecti habiā ſed ἐνέργειαν dixiſſe/ h̄ eſt actū vel geſti/onē. Alex. vero Porphy. q̄ ⁊ Themi. mutaſſe in ea definitione. ἐντελέχει/αν, in ἐνέρ/γειαν ac ſi h̄ p eodē hr̄ent apud Ariſt. Ait tñ Sip. Ar. v̄bo ἐντελέχεια vti ſolitū in ipſa tñ rei p/fectione: q̄ſi quādo eo pro ἐνέργεια vtitur, hoc eſt p actu ⁊ ge/ſtione: non p quocūqꝫ ac/tu id ponit. ſꝫ tm̄ mō pro p/fecto actu: ⁊ hoc ea de cā: q̄ tñ res vna quecꝫ ē i ſua pfectione cū pōt ſuos fini nām actꝰ ede re. verū motū cū res q̄dam imperfecta ſit ſtatim ἐνέργειαν hoc ē actū ⁊ geſtionē vti/qꝫ nō temere appellauit: ſꝫ

multos ſignificatus. Si.n.gn̄s vllū hr̄et illis princi/
pijs q̄tuor in qbus cernit̄ ⁊ cōſtituit̄ motꝰ vtiqꝫ neceſ
ſario illi gn̄i motꝰ p̄mū ineſſe: ita vt nō multiplex am
plius nomē motꝰ futurū ſit: ſꝫ queādmodū gn̄s illud
cōe q̄tuor gn̄ibus fuerint motus. Itē/ q in eo gn̄e col/
locatus eſſet: fuiſſet gn̄s motuū q̄tuor: q ad q̄tuor illa
primordia ptineret. Sūt ḡ motꝰ totidē quot res que
mouent̄: ⁊ q̄ illoꝝ generꝝ diuerſe definitiões ſunt: di/
uerſe erūt definitiões ⁊ motuū. Proinde tā etſi vnam
motꝰ definitionē allaturi ſimꝰ: ſcire tñ oꝫ illā ex earū
gn̄e ořonē futurā: q̄ ſignatū multiplicē amplectatur.
Scitū eſt.n. ꝓut q̄qꝫ res fuerit ſimplex multiplex ue:
definitionē quoqꝫ illiꝰ eodē iure cenſendā. Dēt igit̄ ⁊
h̄ cū his q̄ ꝯceſſa ſunt priꝰ motꝰ appellationē eſſe mul
5 tiplicē. ¶ Quartū poſtulatū eſt: vt in q̄qꝫ re cui mo/
tū ineſſe diximꝰ: bifariā aliqd eſſe dici ue ꝯcedat̄: aut
vt peius: aut vt melius. In ſub̄a priuationē ⁊ formā:
in q̄ātitate abſolutū ⁊ ceſſans: in q̄litate candidū ni/
gricans: aut ex ꝯrioꝝ n° q̄lubet: in loco ſupnū infer/
num. Ita quū motus nullꝰ ex̄ quatuor gn̄a habeat̄:
recte in gn̄ibus q̄tuor ſed duplex in ſingulis ꝯſtituit̄.
Qui v̄o iſta habeant: ſequētibus oſtendemus.
6 Nunc qd ſit motus apiendum: in eo
vtemur earū rerū opportuni/
tate: quas nobis paulo añ parauimus:
corrogauimuſqꝫ. Igit̄ ſupra nobis con
ceſſum eſt in vnoquoqꝫ pñto ſpēs hr̄i: q̄
pticipes tum actus tum p̄tātis eſſent. Quare [a] auſim
dicere motū videri actū geſtionēqꝫ rei mobilis qua/
tenꝰ mobilis eſt. Sꝫ cur addidimꝰ q̄tenꝰ mobilis. Ni
mirū iccirco: vt actus ille fieri videret̄ remanēte etiā
nū ſeruataqꝫ p̄tāte ea: cuius is eſſet actus. Duplex.n.
in vnaq̄qꝫ re actus eſt: nā eris: q̄ð ſtatua p̄tāte eſt: al/
ter actus eſt q̄ñ in ſtatuā obiter mutat̄: alter q̄ñ iā in
ſtatuā ē mutatū atqꝫ formatū. Poſterior hic q poſt p/
fectā mutationē ineſt i ere: nullā amplꝰ ſeruat p̄tātē
ad ſtatuā. Iam.n. eſt ſtatua: p̄tātemqꝫ in eo reſpectu
oēm amiſit ſumptitauitqꝫ. Proinde actus is nō eſt p/
fectio p̄tātis: q̄ corrupit ⁊ impulit p̄tātē: ſed eſt perfe
ctio rei: cui potētia inerat. Priorem v̄o actū: q in ip/
ſa mutatione adiungebat̄ eri: q̄ p̄tātē adhuc retine/
bat ⁊ agnoſcebat: poſſumus motū ⁊ p̄tātis pfectiōē
vocare. Oīs.n. pfectio ſeruat id q̄ð pficit: donecqꝫ po/
tentia illa ſeruat̄: ſeruat̄ ⁊ motus: q̄ ceſſante ⁊ deficiē
te potentia: motus quoqꝫ ceſſat ⁊ deficit. Deficit aūt
p̄tās oīs ꝓprie: ſimulatqꝫ ſpēs adeſt ⁊ forma. ¶ Pla
ne in ſingulis qbuſqꝫ gn̄ibus ſinguli diuerſiqꝫ hūr
modi potētie: q̄lis aūt po[a] eſt: talis ēt exercet̄ ⁊ motꝰ.
Nā eiꝰ q̄ð fieri albū pōt: eā q̄ ex nigro in albū eſt via:
⁊ eiꝰ q̄ð fieri nigrū p̄t: eā q̄ ad nigrū ex albo fit: vtrā/
qꝫ alterationē vocamꝰ: eiꝰ v̄o q̄ð augeri ⁊ minui p̄t:
motū auctionē minutionēqꝫ appellamus. Nullū.n.
cōe nomē vtriqꝫ motui additū vt alteratio. Itē eiꝰ q̄ð
gigni corrūpiqꝫ p̄t motū: tū ortū ⁊ obitū: tū gn̄atio/
nē corruptionēqꝫ dicimus: eiꝰ aūt q̄ð trāſferri ⁊ mi/
grare ð loco ad locū p̄t: motū trāſlationē delationē/
ue noiamꝰ. Ceterꝝ in re trāſlatili 2[x] q̄ꝫ via eſt. Nā res
ſurſū aut ðorſū ðfert̄ ꝑgredit̄ aut retrocedit: ad dex/
trā aut ad ſiniſtrā demo[r]: vnū tñ ꝓditū nomē ē oibꝰ il
lis cōe delatio. Duplex ḡ motꝰ ſingulis gn̄ibꝰ accidit.
Atqꝫ h̄ ē vnū ex his q̄ ſup̄ nobis ꝯceſſa voluimꝰ. Po
ſtulauimꝰ ēt illð: ex̄ res nl̄lū poſſe motū ꝯſiſtē. h̄ itaqꝫ
ex ſupius ꝯſtitutis definitiſqꝫ arbitror eē planiſſima.
7 Quam [b] v̄o hꝰ nā ſit motꝰ eo pꝫ exēplo:
edificatilis res: tunc mouet̄: quū
actu ipſo edificatur: quūqꝫ adhuc p̄tātis ali/
qd ſeruat. Quū v̄o abſoluta ⁊ ꝯſūmata edificatio ē:
vtiqꝫ neqꝫ mo[r] neqꝫ ſuat aliqd p̄tātꝭ. Si ig[r] edificatil'
rei actꝰ: tūc quū adhuc edificatil' mā et: edificatio nū/
cupat̄: edificatio aūt motꝰ eſt: nimirū edificatilis rei
actꝰ: in eo ꝙ edificatilis: erit motꝰ. Eodē mō auctilis
rei actū in eo ꝙ auctilis: ⁊ altilis ⁊ trāſlatilis in eo: ꝙ
trāſlatilis: ⁊ ceteros id gn̄s actꝰ geſtiōeſqꝫ: motꝰ eſſe
hr̄iqꝫ oportebit. ¶ Quare [c] alio quoqꝫ mō finire mo
tū licebit ita. Motꝰ eſt p̄miꝰ actꝰ rei q̄ p̄tāte aliqd eſt.
dixi p̄mus: q̄ vltimus vr̄ eſſe forma: quā res aſſecuta
quū p[m] eſt q̄eſcit. Primꝰ v̄o actꝰ eſt: ea q̄ in formā eſt
itio. Atqꝫ hic ꝓp̄e motꝰ is eſt: quē mō ꝯq̄rimꝰ. Quū
aūt formā ipſā maxime ⁊ ſimpl'r actū vocamꝰ: neče
eſt vt ea ꝓfectio: q̄ ad formā dr̄ inſtituta: ad eū q̄ꝫ actū
īſtituta dicat̄: q ꝓpꝰ atqꝫ p̄cipuꝰ ē. Quo fit vt ea itio:
q̄ ad actū illū pfectū abſolutūqꝫ deſtinat̄ ⁊ tēdit: p/
fectus actus ipſa eſſe nō poſſit: ſꝫ inchoatꝰ ⁊ mācus.
In hūc modū motꝰ intelligit̄ actus eſſe: nō qdē cōſu/
matus ille: atqꝫ cōpletus: ſed laceſſitus ⁊ ceſſans: nō
tñ ita: vt ſit per oia imperfectus: ſed vt ſit nondū per/
fectus: perſolui tñ qui poſſit ⁊ perfici.
8 Quoniā v̄o nōnulle ſunt res: q̄ tñ
actu tum p̄tāte pticipant:
aqua.n. ⁊ actu calet: ⁊ p̄tāte friget: ſed
neqꝫ ſimul tñ neqꝫ ab eodem reſpectu:
aut ſi ab eodē reſpectu: aliq̄ñ nō ſimul
tñ: q̄ fieri neq̄t vt q̄cq̄ꝫ ſit ſimul actu ⁊ potētia calm:
aut ſi ſimul nō tñ ab vno reſpectu: ſed actu calm po/
tentia frigidū. Quū inq̄ꝫ nōnulle res hꝰ ſunt nā: ſeq̄t
mouere illas poſſe ⁊ ſubinde viciſſim moueri: impel/
lere ⁊ impelli demū. Agere ſimul ⁊ pati. exēpli gr̄a.
Sera ⁊ ſecat ⁊ retūdit̄: ceterꝝ aut nō ſimul: aut nō eo/
dē reſpectu: vt dixi: ſecat ex forma: retūdit̄ ex mā. Nā
ferrū eſt nō forma q̄ð retūdit̄: ꝯ ſecat forma: nō ferrū.
Itē ignis calefacit ſil' ⁊ frigeſcit ab ea re quā calefa/
cit ipſe: ſed calefacit q̄a ſit actu calꝰ: frigeſcit q̄ po[a]
frigidus. Quicqd.n. nāl'r mouet: mouet̄ ab his ꝯ̈ q̄
mouet: vtiqꝫ ſi actꝰ ſit ⁊ potētie pticeps. Sed mouet
pte q̄ eſt actu: mouet̄ pte q̄ po[a]: h̄ eſt mouet p formā:
p mā mouet̄. Verūtñ q̄ð dixi nō eſt ſimpl'r ꝯcedēdū:
moueri oē ꝯ q̄ð nāl'r mouet: ſed dūtaxat in his verus
eſt ſermo: q̄ in nā ſua vtrūqꝫ p̄ferūt: p̄tātē ⁊ formam.
Quāq̄ꝫ nō ſū neſcius fuiſſe nōnullos q ꝓmiſcue adeo
ſentirēt moueri obiter cuncta q̄ moueāt. Sed de h̄ in
9 loco viderimꝰ. Nūc ad pēſum redibimꝰ. ¶ Quum
itaqꝫ res fuerit actu altera: altera p̄tāte: actus illiꝰ in
eo ꝙ p̄tātis eſt pticeps motus erit: neqꝫ v̄o vlla moue
ri res poſſet: q̄ p̄tātē ſolā hr̄et: q̄ꝫobrē mā p ſe nō mo/
uet̄: q̄m p ſe nūq̄ꝫ eſt actu. Opꝫ igit̄ actꝰ ineſſe aliqd:
⁊ ita agere: nō ad id cōpandū q̄ð tenet̄ iā hr̄iqꝫ: ſed ad
id demū q̄ð nōdum hr̄t: hr̄i tñ pōt. Sane id q̄ð hr̄i pōt
ita velim accipias. Aes eſt p̄tāte ſtatua: non tñ actus
eris in eo q̄ð es pōt motus eſſe: q̄ in eo q̄ð es eſt q̄e/
ſcit: es nō mouet̄. Sed motus in ere naſcitur in eo q̄ð
pōt in alterꝝ qdpiā verti afformariqꝫ. Pōt aūt in ſta/
10 tuā verti: huiꝰ igit̄ actio motꝰ erit. Nihil.n. vetat qn
es qua es q̄eſcat: qua p̄tāte ſtatua eſt moueat̄ q̄ nō ē
oīno idē eſſe actu es: ⁊ ſtatuā p̄tāte. Alioqn eodē mo
do definirent̄: q̄ð apertiſſime falſum eſt: q̄ꝫuis.n. ſu/
biecto vnū ſint diuerſe tñ earū rerū cernūt̄ definitio/
nes: atqꝫ hoc tā etſi clariſſime demōſtratū puto: nihil
tñ obſtat: qn idē ſi fieri poſſit ⁊ clarius ⁊ illuſtrius do
ceamus exēplo. ¶ Nō eſt eadē rō corpis ⁊ earꝝ q̄lita/
tum facultatūue: q̄ verbis illis ſignificant̄ poſſe ſanū
fieri ⁊ poſſe egrū. Corpus.n. vnū eſt ⁊ ſibi ipſi plane
idem poſſe autē ſanari ⁊ poſſe egrotare non diuerſe
modo

aūt pfecti hr̄biam.
[b] Sim. q̄ et Alex. accepiſſe vr̄. ait Ar. ſyllo diſſere motꝰ d̄finitionem recte eo mō traditam cuiꝰ ſylli ꝓpōnes euidētes ſūt: vtpote q̄ ſolo egedt exº ad declaratione: ⁊ in idem tendunt v̄ba Themi. hic ſi recte conſiderentur.
[c] The. Alex. veſtigia inſequens ex exº Ar. aliā motus d̄finitiōē elicit quā in hūc modū ꝓtulit Alexan. motꝰ eſt rei q̄ potētia ē prima trāſmutatio vel primꝰ actꝰ. q̄ꝫuis et The. v̄bū illud trāſmutatio omiſiſſe vr̄: et ſequentibus tñ v̄bis idē cū Alex. ſenſiſſe vr̄. et ponēs .n. cur p̄mū actum motū appellauerit. ait v̄bum v̄bo reddēdo, vltimū nāqꝫ ē in ipā formam μεταβολὴ h̄ ē trāſmutatio i. q̄ q̄eſcit deide. Simp. v̄o ꝯtra Alexā. definitiōē acerrime inuehit: ⁊ q̄rit qd p tranſmutatiōnē velit ipſe i ea definitione. nam vel idē q̄ð motꝰ q̄ð ſi dixerit motꝰ p motū definiret̄. vel qd cōius ⁊ velut genꝰ motus/ ob id: q̄ gn̄atio motꝰ nō ē: cū tñ ſit trāſmutatio, at nec hoc eſt qdē rōni ſatis cōſonū: tū q̄ īmanifeſtū ē adhuc ⁊ inferius in q̄nto declarabitur: nūc v̄o loquimur: ac ſi generatio motꝰ eēt: tū q̄ motus q h̄ diffinit is eſt cuiꝰ nā p̄mū eſt: ⁊

h̄ ⁊ motū ⁊ trāſmutatio/nē amplecti/tur. Prete/rea. ait ipſe, oīs trāſmutatio a quo pīa eſt in q̄ð pīā. a quo ergo ⁊ in q̄ð ab imꝑfecto ad pfe/ctū nō. ea.n. vltima ē trāſ/mutatio di/cens nō mo/ueri ad mo/ueri: tunc ad motū eſſet: motꝰ: ad trāſmutationem trāſmutatio: ſi ēt oīs trāſ/mutatio mo/tus eſt ea rōe q̄ hic de mo/tu loquimur quō fieri pōt: vt vltia trāſ/mutatio mo/tus nō ſit. hec Simpl. cōtra Alexā. q̄ quō ſolui poſſint cōſidera.
[a] Nonnulla annotat hic Sim. q̄ referre nō erit ab re. primo cur Ar. ⁊ ipꝫ inſecutꝰ Themi. cōtingit vnā/quāqꝫ rē dixere ⁊ c. grece dt ἐντέχεται cū tñ ſit neče id q̄ð potētia ē in actū trāſmutari: alioqn fruſtra eēt potentia: vt manifeſtū ē. ait ergo. vel ꝓpea q̄ eorū q̄ potētia ſūt plurima iterūt prius q̄ꝫ in actū deueniant ⁊ ꝑꝫ id agāt. moriūt̄ .n. multi añq̄ꝫ dentes emittant q cos at tñ hn̄t potentia. vel fortaſſis q̄ ea q̄ ꝓprie potentia ſūt ſicuti' q̄ ⁊ gn̄ant̄ ⁊ corrūpunt̄, ꝯtingēter agūt ēt cū agūt q̄ potentia ſunt. Notat preterea illud q̄ð ibidē dicunt vnāquāqꝫ rē interiꝫ agere, interim non: audiēdū eſſe in qbꝰ repit̄ id q̄ð potentia eſt. in his

modo p̄tātes qualitateſqꝫ ſunt: ſed ēt maxime depu/
gnantes. Nā ⁊ illarū actus ipſi lōgiſſime diſcrepant
aduerſanturqꝫ: ꝙ ſi corpus id p̄tātibus illis idē eēnt,
ipſe quoqꝫ inter ſe nō ꝯrie ſed eędē eſſe reperirent̄. Itē
nō eſt idē color ⁊ viſile. Nā color affectio eſt: que luce
p̄ñte pſpicuū mouet: viſile aūt accñs eſt colori: quate/
nus videri oculis poteſt: ⁊ ſenſum inuehere. Pariter
neqꝫ ſonus idē cū re auditili eſt: neqꝫ calor cū tactili:
neqꝫ vlla poſtremo res actu cū ea q̄ p̄tāte inſit. Quā
obrem patere vel intuitu pōt nō dicturum pugnātia
qui defendat eandē rem ſimul moueri poſſe ⁊ q̄eſce/
re. Neqꝫ igit̄ idē ꝓrſus eſſe: q̄eſcere rem in eo q̄ð actu
11 ſit moueri in eo q̄ð p̄tāte. ¶ Quā v̄o actus hꝰ aliqs
habeat̄: q p̄tātē adiunctā ⁊ illigatā inferat: inde effi/
ciemus palā. Cōtingit [a] vnāquāqꝫ rē interim id age
re: cuius agēdi p̄tātē hꝫ: interim nō agere. Aedifica/
tilis res quū edificat̄: in actione eſt. Quū v̄o nōdum
neqꝫ lapides: neqꝫ calx ab arte mota excitataqꝫ ſunt:
tūc vacua eſt ab actiōe omni. Eſt igit̄ actio aliq̄ q̄ edi
ficatilē rem in ſua adhuc retinet ſeruatqꝫ p̄tāte: eaqꝫ
edificatio nūcupat̄. Nā ſi illa nō ſit: quenā eſſe poſſit
alia: viderint q acutius vidēt: ego videre non poſſū.
Neqꝫ.n. domū ipſam auſit q̄ſq̄ꝫ edificationē vocare:
quū nō ſit amplius edificatilis domus q̄ ſuā formā
recepit. Aedificatio aūt tūc eſt: quū res adhuc edifi/
catilis manet ita ꝯcludit̄ edificationē eſſe rei actū edi
ficatilis oportere. Ipſe actꝰ nihil aliud eſſe pōt q̄ꝫ mo
tus: ex eo cōſit vt neqꝫ añ tūc moueret̄ quū edificati/
lis tñ eſſet: neqꝫ poſt quū edificatio pſoluta ⁊ ad exi/
tum eſt collata: ſed medio tp̄e quū de p̄tāte. ſ. ad actū
12 iretur. ¶ Q̄ð aūt motus in his recte ſit collocatus a
nobis: q̄ cū actu p̄tātē hn̄t ānexā: ēt illi vr̄ cōcedere
aſtipularīqꝫ: q motū ꝯfictis noibus alteritatē inequa
litatem nō ens eſſe dixerūt. Ceterū ſi hꝰ aliqd motus
eſſet vt illi arbitrant̄: pfecto his qbus illoꝝ aliqd in/
eſſet: motū quoqꝫ ineſſe ꝓcul dubio oporteret. Q̄ð eſt
ipſo ſtatim in limine pſpicuo falſum. Cernimus.n. cō
plura hr̄e inter ſe alteritatē atqꝫ diuortiū. i. altera eſſe
atqꝫ diuerſa: q̄ tñ ꝓpea minime moueant̄. verbi gr̄a.
Inter me ⁊ equū eſt alteritas: nō tñ ea re ꝯtinuo mo/
ueor: ſed ⁊ denarius q̄nario inequalis eſt: nō tñ cōfe/
ſtim ⁊ mouent̄. Dices te non de ea alteritate loq̄: qua
qs ſit alter ab altero. Sed de ea: q̄ in ipſa re inſit. Sꝫ
neqꝫ hoc qdē eleuat ſatiſfacitue. Ineſt.n. in rebꝰ mul/
tis alteritas. Motus vbi nō eſt: cernit̄ in cuiuſqꝫ rei
ptibus alteritas: cernit̄ in his q̄ duabus illis rebꝰ tā
lōge diſtātibus diſcrepātibuſqꝫ p̄tāte cōſtant: ⁊ actu:
nō tñ e veſtigio cernunt̄ ea moueri: quoꝝ ptes multe
adeo ſunt: neqꝫ ea q̄ ptim ſunt actu: ptim p̄tāte: cuiuſ/
modi eſt es: q̄ð quū ſit actu es: dr̄ eſſe p̄tāte ſtatua. Ex
his vt dixi: nihil eſt mehercle: q̄ð iccirco moueri ne/
ceſſe ſit: q̄ partiū ⁊ nature alteritatē diſcrimenue in/
tra ſe teneant. Sed fortaſſe alteritatem intelligi ⁊ ac/
cipi volunt ꝓ alliatione vt ita loquamur. At hunc in
modū motus p motū definiret̄. Quid.n. alliatio pōt
aliud ſignar̄ q̄ꝫ alterationē: ſi idē ē aliud ⁊ alterꝝ: aut
quādā trāſmutationē. Nos v̄o rectiꝰ in motu deſcri/
bēdo fecimꝰ: q actū tā q̄ꝫ gn̄s i ea definitiōe poſuimꝰ.
13 Qui v̄o non ens eſſe motū voluerunt:
fuit aūt ea Pythagoricoꝝ ſn̄ia: fe
re a idem ad veritatē ꝓpius acceſſiſſet:
ſi nō ens ita accipiūt: nō q̄ð oīno nō ſit:
ſed q̄ð nōdū in eā nām abierit: quo ten/
debat: inchoatū. ſ. ens: ⁊ imperfectū. Queādmodum
nos quoqꝫ ſentimus: q p̄tātē in motus diffōne addi/
dimus. Verūtñ obſcurius illi atqꝫ tanta res poſtulat
definierunt. Videnť.n. accñs q̄ddā motui potius q̄ꝫ
rei nām explicauiſſe. Accidit ſiqdē motui: vt ſit non
ens: ex eo q̄ð ꝓcul eſt ab ente: inſuperqꝫ nō ſtatim mo
ueri opꝫ id cui accidit eſſe non ens: alioqn in motu ⁊
exitu eſſent omnia. Quicqd.n. eſt. vnum eſt: nō infini
ta. Atqꝫ ita hoc reſpectu: rōne etiā dicent exēplo: q̄c/
quid mutat̄: videri ex alteritate in alteritatē: ex ineq̄/
litate in inequalitatē mutari: alteritatē ergo ⁊ ineq̄li/
tatem eſſe oportere trāſmutationē ⁊ motū. Sꝫ errāt.
Nā eo qdē mō: ſi diis plꝫ identitatē ⁊ entiā quoqꝫ mo
tum liceat dicere: quū ex idētitate in idētitatē mutari
pene oia videamus. Nā ⁊ a forma in formā: ⁊ a colo/
re in colorē cernunt̄ res aptiſſime trāſmutari. verum
enimuero fortaſſe ea cā eſt: cur motū in non ente alte/
ritate ineq̄litateue collocādū putent: q̄ indefinita q̄/
dā res eſſe motus videbat̄. Nā ſimulatqꝫ p̄ſinit̄ va/
neſcit ac perit. Quo fit vt egregie illi qdē ⁊ fortiter ſi
bi videant̄ excogitaſſe quū dicerēt motū eſſe alterita
tem: eſſe ineq̄litatē: eſſe nō ens. Sūt.n. hec oia indefi/
ta: queādmodū ⁊ illa decē initia. q̄ ad genus priuatio
num Pythagorici referūt: eoꝝ nullū (ſunt.n. priuati/
ua oia) eſſe definitū pōt: neqꝫ ita vt hoc aliqd: neqꝫ ita
vt quale: neqꝫ ita vt quantū: neqꝫ ita poſtremo vt res
vlla generū reliquoꝝ. Subiecimus claritatis gratia
vtriuſqꝫ ordinis deſcriptionē quandā: atqꝫ picturā ⁊
eius q forme tribuit̄: ⁊ eius q ad priuationē adiūgit̄.

Par	Impar.
Finitum.	Infinitum.
Dextrum.	Siniſtrum.
Maſculum.	Femininum.
Quietum.	Motum.
Rectum.	Curuum.
Quadratum.	Altera parte longius.
Intellectus.	Opinio.
Unum.	Multa.
Lumen.	Tenebre.

14 ¶ Ob eā v̄o maxime rōnem: motū eſſe indefinitam
rem: ac fere cōmētitiā putauere. Q̄ð quū ens in actū
⁊ p̄tātē diuiderēt ad neutrū genus ptinere poſſe mo/
tum arbitrabant̄. Exēpli cā. p̄tāte pedaneū nō moue
tur ꝯtinuo augeturue: neqꝫ q̄ð iam eſt actu pedaneū.
Item qui pōt Romā Athenaſue ꝓficiſci: nō ſtatim ne
ceſſe ēt eſt ꝓficiſcat̄: neqꝫ qui iam ad eas vrbes perue
nit. Itē id q̄ð eſt p̄tāte albū: nō albeſit neceſſario: neqꝫ
id q̄ð iam eſt in albefactū. Sed neqꝫ priuatio quoqꝫ
eſſe motus pōt: q̄ppe q nō in priuatione: ſed exiſtētia
ꝯſtet. Et p̄terea q̄cqd priuū eſt: nō ēt mouet̄. Ex his
cauſis natura motus viſa eſt: oppido difficilis cogni
tu: q̄ñ neqꝫ in his q̄ potentia: neqꝫ in his q̄ actu ſunt:
neqꝫ in his q̄ priuatione ꝯſtitutus viſita maxime reli
quū eſt eā definitionē ꝓbari oportere: quā nos ſupra
reddidimus: motū eſſe actū rei quendā arduū qdem
15 ſpiſſumqꝫ ſcitu: ſed q tñ eſſe poſſit. ¶ Sꝫ denuo eadē
illa repetamꝰ: nō mō iterū: ſed ter ⁊ quater: ⁊ ſi libue/
rit ēt ſepius: vt difficultates illas ſaltē frequenti tra/
ctatu facile aſſeq̄mur. Duplex eſt in quaqꝫ re ſpēs pfe
ctionis ⁊ actus: vna q̄ adeſt: quū abſoluta ⁊ ꝯſūmata
res eſt: cūqꝫ nām ſuā pleniſſime eſt cōſecuta. v̄bi gr̄a.
oculus poſtq̄ꝫ eſt pfectus: actū ⁊ functionē ſuā hꝫ: ea
viſio eſt: ipſe aūt actus a forma nihil differt: hoc enim
eſt oculum eſſe: q̄ð eſt actu ipſo videre: atqꝫ hunc ego
actū pfectionemqꝫ: motū eſſe nō dico: vtpote q ſit for/
ma ⁊ ſpēs ⁊ ad q̄etis ꝓpius q̄ꝫ ad motus nām acce/
dens. Altera ſpēs perfectionis ⁊ actus eſt: que adeſt
rei: vna cū p̄tāte: qualis eſt ipſa formatio ⁊ fabrica/
tio pupillarū. Quū.n. formant̄ oculi circūdanturqꝫ

.n. q̄ ſp moue/tur h̄ verꝝ nō eſt. tertio v̄o loco ait q̄ actus rei q̄ potentia eſt magis paſſio eſt q̄ꝫ actus: attū actum appellant: q̄ ſm illū agitur ab agēte ⁊ a mouēte mouet̄: ea ēt rōne q̄ via eſt ad id q̄ð actu: ob id ēt q̄ priꝰ quieſcēs ⁊ in ſola pſiſtens habilitate ad id q̄ð actu ꝓmouetur vel forſitan ꝙ nāles motꝰ cū ab intrinſeco fiant: idem q̄dā mō habēt mouēs ⁊ motū: quo fit vt paſſio h̄ actiua quodāmō videatur. nā ꝫ mā patiēs primo, corpꝰ diſponit.

a Nō erit for/ san ingratuꝫ ea audiri q̄ Sim. scripse/ rit locuꝫ hūc ptractās. ait. n. qꝛ dixerat pri⁹/m ouens physice rē ip/ sum etiā esse mobile. eius/ modi. n. om/ ne quuꝫ mo/ uet mouet: vult nūc sil' ⁊ inditia ponē coꝝ q̄ dū mo uent ꝯ etiam mouentur. ⁊ (vt inquit) Alex. diuinū corp⁹ vindica re ab h̄ vt ꝯ moueat pa/ tiaturue. eo/ dē aūt vt idi tio separe id qd ē physice. mouēs qd qꝫ ꝯ mouetur a mouēte qd ē immobile ve luti ꝑma est atqꝫ itellectil' sbāꝫ: ⁊ ab eo ēt qd sp in mo/ tu extrō mo/ uet. sicuti sūt celestia. qd naqꝫ physice mouens est, quū ipꝫ etiā potentia sit mobile mo/ uet: q̄pp ēt ꝯ mouet: neqꝫ eiūmō mobi/ le. sꝫ motiuū ēt ē potētia. ꝑma vō sba ab oī ꝓsus potētia est li/ bera q̄ vl' mo/ ueat vel mo/ ueat: estqꝫ pe nit⁹ imobilis nec ē potētia motiua h̄ igi tur discrimie ab eo separ quod physice mouet atque potētia mobi le ē. alio ēt ꝙ ⁊ si aliqñ imo bile ꝑmaneat mouēs physi ce. ei⁹ tñ atqꝫ ꝑme sbe nō ē silis imobili/ tas. in physi/ cis. n. imobili tas: qꝛ mouē turaliqñ: qes dr ꝑrie āt sbe imobilitas: qꝛ oīo ē imo/ bili: qes nō ē. sꝫ idētitas im mutabilisqꝫ stabilitas. eis/ dē ēt idītijs a celestib⁹ sepa rent ea q̄ in

pupille genis ac tunicis: retinēt in ipsa formatiōe po/
tentiā. Ipsa vō formatio circūdatioqꝫ ipfecta ē: neqꝫ
qꝛ instituta est ad potiorē finē ad quē festinat. Et her/
cules qcqd ptātē hꝫ: impfectū est: quatenus ptātē illā
gerit. Q̄obrē in eo ꝙ ois ptās vanuit ex oleuitqꝫ sim
pliciter nūcupamus actū: in eo vō qd simul adest du/
ratqꝫ aliqd ptātis: actū impfectū vocamus: cuiusmo/
di ꝓbauimus motū esse: sed de hoc satis.

16 Sed retractemus ⁊ id moueri rē mouentē posse si ptāte fuerit mobilis: ᵃ hoc est: si q̄ñqꝫ moueat: q̄ñqꝫ nō: cuius imobilitas sit quies. Ea. n. qbus inest mot⁹ quoties nō mouent dñr qe/
scere. Merito aūt hꝰ mouēs rē moueri ēt dr: vt po/
te q̄ ptātē apprehēsam ferat: ex actu siqdē hꝫ vt rem
trāsmutet agatqꝫ vim suā imobile. Quapp ⁊ mouebi
tur ꝯtra vicibus: ⁊ ꝯ ppetient. Ex eo. n. ꝙ actu res est:
aget: ex eo vō qd ptāte est: patiet. Atqꝫ hoc est in mo
uentibus motisqꝫ rebus ppetuuꝫ. Adest. n. ⁊ id quod
actū: ⁊ id qd potētiā pferat in vtroqꝫ. Quare sibi mu
tuo vicissimqꝫ ꝑ actū pstant: vt agere ꝯ possint: per po
testatem: vt ppeti: qcqd itaqꝫ mouet: actu cōtactuqꝫ
rerū vicissim motarū mouet. Mouent aūt ꝯ ea dūta
xat: q̄ sunt ptāte mobilia. Rectā itaqꝫ finitionē motus
attulimus: motū. s. esse actū oēm rei ptātē habētis:
in eo qd ptātē illā hꝫ. Nisi forte excludenda sit prius
ea calūnia: quā qs posset afferre. Dictū est rem omnē
que de ptāte ad actū egredit esse oportere in motu: vi
deri pōt: hoc esse salte interim falsum. Nā arbor. exē/
pli gratia: que a dextris est ptāte: si ad leuā me cōtule
ro: de ptāte qdē ad actum mutatur: nō iō tñ mouetur.
Adauget difficultatē: quot ego qui ad leuā me cō/
tuli: in motu fui: si ergo id qd ptāte leuū erat in motu
fuit: quo id qd ptāte dextruꝫ fuerat: sine motu potuit
ad actū ꝑficisci. Una porro potētia est eoꝝ q̄ in gene/
re ad aliqd collocant. Ipsa. n. illa rūsio qua dextrū ⁊
leuum ad se mutuo ⁊ sunt ⁊ dicunt aut potentia/aut
actus est. Quare si alterū mouet: alteruꝫ quoqꝫ mo/
ueat necesse est. Ceterū soluit. Aio actuꝫ eoꝝ q̄ in
gñe ad aliqd sunt nō seruare ptātē: sed de ptāte subi/
tam ⁊ momētariā fieri mutationē in actū. Quū itaqꝫ
duo sint actus in reliqs gñibus ad q̄ ptinet motus: in
gñe relatiōis vnus dūtaxat cōspicit is. s. qui pfectus
⁊ absolutus est. Impfectus vō ⁊ inchoatus nō ꝯspi/
citur. Nō. n. pedetētim accessim arbor trāsit ad leuā:
quū in dextrā me cōijcio: sed de repente cunctim atqꝫ
momēto. At ego quū in dextrā eō: nō fm relationeꝫ:
sed fꝫ locū moueor. In hūc modū qui ꝯ nos hac qō/
ne ierunt: facillime reuincunt: ꝙ si qui volunt argu/
tius id facere: primo debēt actū aliquē impfectū ostē
dere: deinde ita pede collato definitionē mot⁹ nobis
assignatā impellere. Uerū qꝛ pdicamentoꝝ oīum
sua ptās est: motus vero nō in oibus repit: loco ᵇ ei⁹
qd nos in definitione diximus ptātē hñs cōmodius
collocabit mobile ad hunc modū. Motus est actus
mobilis in eo qd mobilis. Neqꝫ nos aliqs repre/
hēndat: quasi videamur nāꝫ motū p mobile: hoc est
per eque ignotū indicauisse. Nā quū motus ex eoruꝫ
numero sit q alio referunt: erat aūt ⁊ hoc postulatuꝫ
a nobis supra: quū motus inqꝫ referat ad mobile: ali
ter definiri nō potuisse adijciat id quo refert: queād/
modū neqꝫ pȳem sine filio: neqꝫ duplū sine dimidio de
finire recte aut sciēter possis. Accedit ꝙ noti⁹ est mo/
bile aliqꝫto quā motus. Nō. n. idē est nosse motū esse:
⁊ qd sit motus exploratū hre. Nam vt sit motus ne/
minem latet: quid aūt sit, vel nos: quoqꝫ nūc qrimus.

At vero motū esse res mote nobis ostēdunt. Hec aūt
sunt que nos mobilia nuncupamus. Quare is qui in
motu definiendo admonitioneꝫ hꝫ rei mobilis affert
rem magis planā ⁊ notā ad docendū id qd erat igno
17 tius. Prorsus ᶜ omne qd mouet: formā habeat ali
quam aut substantialē opꝫ: aut q̄ztitatis: aut qualita/
tis: aut de generibus reliqs. Mouet. n. per formam
res omnis: ⁊ principiū omnis motus est forma.

18 Deinceps q̄rendū in mouēte ne motus sit an in re que mouet. Sane in re ipsa est q̄ mouetur: idqꝫ ex eo colligas: qꝛ rei mobilis actū ꝓbabimus motū esse. P. quuꝫ in eo sit
actus in quo fuerat añ potētia. Actus vero rei ptātē
hñtis est motus: necesse est in re mobili motū esse cō/
stituendū. Quāuis aūt in re mota sit motus: non tñ a
re mota creatur aut fit: sed a mouente. Est autē vnus
idēqꝫ motus q ⁊ in re mota ꝯsistit: ⁊ a re mouēte ꝑdu
citur. ⁊ ipsa actio mouētis in re mobili est: Ea tamet/
si vna: facit nihilomin⁹ vt motiua res sit actu mouēs:
⁊ res mobilis moueat actu. Est aūt hꝰ actus mouen
tis ⁊ mote rei subō vnus: rōne ⁊ ꝯsideratione nō vn⁹:
queādmodū itaqꝫ ascēdētes descēdētesqꝫ idē iter: atqꝫ
idē spatiū q̄zq̄z pagūt: diuersus tñ descensu ab ascēsu
est: qꝛ hinc capescētib⁹ viā ascēsus est: illinc descēsus.
Ita motus ⁊ actio rei mouētis ⁊ mote subiecto q̄zq̄z
est vna: hꝫ tñ a mouēte vt sit factio: a mota hꝫ vt pas
19 sio: ita fit vt rōne due res videant esse. Q̄ si hec nō
recipiant ꝓsto erit ᵈ addubitatio illa nō admodū le/
uis ꝯtēnendaue. Videt. n. necessariū maxime: vt qdā
sit rei mouentis actus: qdā rei eius: q̄ mouet: quorū
prior sit factio: posterior passio. Hos aūt inter se dif/
ferre manifestū est: quū ⁊ opera effectaqꝫ differre cer
nantur. Nā factionis effectus factū: passionis effect⁹
est passum. Ponant itaqꝫ diuersos esse actus oporte/
re: deinde q̄rat: quo pacto duo actus esse vnus pos/
sint. Primū igit aut vterqꝫ in agente: aut vterqꝫ in pa
tiente: aut alter. i. factio in agente: alter. i. passio in pa
tiente collocandus est: nā ᵉ ꝯ̄rio esse nō pōt vt factio.
vꝫ. in patiente sit: passio in agente: ni abutendum sit
noie factionis ꝓ patientis actu. Sit itaqꝫ ꝑᵐ in agēte
factio: in patiente passio: seqtur ergo vt queādmodū
res mota hꝫ in se motū tanq̄ꝫ ꝓpriū ⁊ peculiarē actū:
ita ⁊ mouēs habeat motū quendā suū tanq̄ꝫ ꝓprium
actū: atqꝫ peculiarem: est. n. vtrinqꝫ rō eadē. Q̄ si cō/
cessum sit: alterū duoꝝ ꝓbandū admittendumqꝫ est:
aut vt id omne qd mouet ēt moueat: aut vt qcq̄z talē
sit: qd q̄zuis intus habeat feratqꝫ motū nihilo seclus
tñ nō moueat: sed sint ambo act⁹ in re patiente factio
atqꝫ passio: ⁊ in addiscēte doctio ⁊ addiscētia. Nōne

ste Alex. si loco ei⁹ qd ē ptātē hñs mobile collocauerim⁹. nā deide ostur⁹ē mo tū i eo esse qd mouet. pterea ēt qd physice mouet ptāte extrā motiuū sit ⁊ ē actu redit tale cū egerit imobile: nō tñ mouet: neqꝫ i eo est mot⁹. iō merito mobile in ea definitiōe assūpsit nō aūt motiuū a quo motus imobili ꝑuenit.

c Nō tñ ita intelligēdū est hoc. ait Simp. vt id qd mouet formā hēat illi simi lem q̄ imobili reponit. nā in motu locali nō est h̄ vsqꝫquaqꝫ veꝝ. aīa. n. corp⁹ lo/ caliter mouet: q̄ tñ in loco nō est: q̄zuis igit nō oporteat vt penitus eadē sit for/ ma q̄ ab agēte in eo qd fit reponitur: peculiariter tñ in vtroqꝫ repit: domifica/ tor. n. domū facit fm eā domū q̄ est in ipso. ⁊ aīa ēt nō ex quacūqꝫ eā mouet: sed ex eā localis motionis q̄ in ipsa est q̄ eandē formā hꝫ cū eo qd mouetur.

d Aꝝ. Them. qꝫ aiūt grece h̄ nō ἔχει τινὰ λογικὴν ἀπορίαν. i. hꝫ dubō/ nē q̄dā logicā: ⁊ Simp. rōnē reddē conat, cur logicā appellauerit. huiusqꝫ rei misitas cāo reddit vl' qꝛ ex ꝓbabilib⁹ ꝓcedit: vl' qꝛ ἐν λόγῳ h̄ ē in fmone tm̄/ mō seu vbis appētia hꝫ: a reb⁹ aūt nihil roboris accipiat. nā vt idē Sim. paulo post docet rō illa in h̄ fundat: ꝙ act⁹ duo sūt: alter q agētis ē: alē patiētis: ⁊ hi q dē diuersi: qd ñ credim⁹ nisi ob id qꝛ noīa hñt diuersa. alter. n actio: alter passio appellat: vel iō logicā dixit: qꝛ cōis est ⁊ nō ex ꝓprijs principijs rei.

e Id qd Arist. dixit ꝙ si oꝫ hāc ēt actionē vocare: equoca vtiqꝫ erit. decñ patat Them.

gñ atiōe ⁊ cor ruptiōe sunt. nam ⁊ si cele stia moueant a causis imo. tis: ab his tñ nō ꝯ mouent q̄ ipa mouēt. si. n. sunt potē tia motiua: si sp motam. si potētiaꝫ qs respectu alte. rius ⁊ altern mot⁹ recipiat nec qescūt h̄ ēt. sicut necq̄ me sube dñr tñ: qꝛ ille qdē nō qescūt ob id qꝛ mouent nō pñt. h̄ vō qꝛ mouet sp. vnū ē ēt āno/ ratiōe dignū/ simū. ꝙ Sim pli. in supiori b⁹ vt affirma re in corpib⁹ celestib⁹ aliqd ꝯspici rōnē q̄ inicē mutuo: ⁊ agūt ⁊ repa tiunt: nō qdē q̄ten⁹ h̄ infe/ riora mouēt. nō. n. eo mo/ tu repatiunt. sed ea rōne q̄ ipa mutuo se respiciūt. fm. n. dñtes re/ specti⁹ ⁊ cōpli catiōes q̄dāꝫ subeunt alte/ ratiōeꝫ. patiū turqꝫ q̄tenus eis inest qd ē potētia. vnde alia sit i ipsis affectio ob cōeꝫ astraꝝ in eodē angulo ꝯcursum alia ob triāgula/ rē vel sexāgu larē situ. sicu/ ti diuersi indi cāt effect⁹ qua diuisis sil' col/ locatiōib⁹ ꝓ/ ueniunt.

b Aliā ēt vti litatē afferet ait Simp. te/

The. si aiad/ uerti ad effel/ lēdū ptē illā diuisiōis in q̄ dici posset ac tionē i passio passionē esse i agēte. Atēñ Simpli. alio mō hūc locū itelligit ⁊ ad ꝑorē inducte diuisiōis ptē h̄ ipꝫ refert. nā dicit Ari. aut illoꝝ vtrū ꝙ ipassio est: aut actō qdē in agēte pas° vō i patiēte. nā si ppea qa motū vel pas sionē actū eē diximus ipsius mobilis velit ipsaꝫ ēt actio nē aliqs ap/ pellar. illō io sciuerit ꝙ h̄ equoce actio respcū illius actiōis q̄ agē ti attribuit di cetur.

a Sim. diuer sa vt a The° h̄ i loco senti re: ipse enim h̄ ita scripsit mot⁹ ē vn⁹ ñ mō sbto: verū ēt dīnitōe cū i moto ab ip so mouente: idqꝫ vna ē ei⁹ vt̄i° act⁹ mo/ bilis q̄ mobi le ē. neqꝫ. n. i eo separ esse ab h̄ ⁊ eē i h̄: h̄. n. ab mo/ tū ipꝫ ꝯplēt. verū actio et passio separ. nā alia qdeꝫ agēs respicit. alia vō geni/ tū vñ Simp. ea Aris. vba h⁹ i h̄: ⁊ h̄ ab h̄ nō in ipsuꝫ motū refert: queādmodū The. Ale. in sequut⁹: sꝫ in actionē ⁊ pas sionem.

b ουσιωμέ νην ἐν τῷ ἀπείρῳ dic ipe: hoc ē: vt sbā vbo red dat: q in ipso infinito sbat: vel cui⁹ subā in ipso infini to est consti/ tuta.

c In hac par te Simp. dis/ sentit a The.

hoc statim ridebitur: In ipso agēte nō esse ꝯstitutum
actū. P. mirū: q fieri possit: vt passa res duobus ⁊ q/
dē ipēdio differētib⁹ motib⁹ moueat. Deide qnā aut
q̄les erūt mot⁹ illi: difficile est reddere: quū ppetiens
res vnā dūtaxat spēꝫ motus hēre ferreqꝫ videat: q̄ tū
in motu: tum in passiōe ⁊ affectiōe sit posita. Eadē ⁊
plura incōmoda ꝯsitur: si in re mouēte vtrūqꝫ actū:
⁊ mot⁹ duos ꝯstituerim⁹. Nā statim possis occurre/
re: si ita statuat rem motā moueri nō posse: qꝛ vterqꝫ
mot⁹ in mouēte: neuter in mota re collocat. Atqꝫ h̄
oīa fluere vñr: ex eo ꝙ mot⁹ illi existimant esse diuer
si. Hꝰ itaqꝫ opinio reijciēda explodēdaqꝫ est. Si igit
ꝯ: vn⁹ ⁊ mote rei: ⁊ mouētis act⁹: sꝫ ⁊ sic quoqꝫ absur
dū illud suscipit: duaꝝ reꝝ discrimine spēi distātiuꝫ:
agētis ⁊ patiētis: vnū atqꝫ eūdē actū hēi. Ut. n. albi ⁊
nigri nō vn⁹ ē act⁹: ita faciētis ⁊ patiētis vnū eē actū
videri nō posse accedere: si vn⁹ idēqꝫ act⁹ fuerit agē/
tis ⁊ patiētis: idē q̄qꝫ fore doctionē ⁊ addiscētiā do/
cere ⁊ discere: demū agē atqꝫ pati. Q̄ si ē ita docentē
in docēdo discere oportebit: ⁊ faciētē in faciēdo pati.
Iā si vn⁹ dūtaxat ē act⁹: vbi nā collocabit? ꝓfecto si
definitionē spectas i re mota vi ꝯstituēd⁹: Mot⁹. n. ē
rei mobil' act⁹. At h̄ q̄ꝫ in ꝯsentaneū actū agētis ñ vi
deri positū in agēte. Nullū igit effugiū videri: si duo
20 illa: act⁹ vn⁹ eē dicant. Q̄obrē si neqꝫ vn⁹ est: neqꝫ
diuersi: fortasse qd demū ē ⁊ vn⁹ ⁊ diuersi q̄dā mō vi/
debūt: ita vt vn⁹ sbto sit: diuersi ꝯsiderōne ⁊ defiᵐ in/
telligāt. Hūc i modū dicētes nulle vrgēt āgustie. Nō
. n. act⁹ agēti ⁊ mouēti eripit: q̄zuis sbto vn⁹ eē ⁊ i re
mota tm̄ hēi dicat. Quū. n. is q docet erudit ⁊ ibuit
addiscētē: eruditio ea: q̄ i addiscēte suscipit: ñ ita trās
fert i addiscētē: vt docēti eripiat: atqꝫ ita doctor sine
vlla actiōe remāeat. Discipul⁹ sol⁹ sit q agat. i. solus
sit in actu: ñ ē inq̄ꝫ ita: sꝫ pñte eo q docet: ⁊ agēte atqꝫ
id faciēte: qd patit: suscipitqꝫ discipul⁹ erigit ꝯstituit
21 addiscētis act⁹. Neqꝫ illō obstat qd supi⁹ ē adductū:
duaꝝ reꝝ spē dñtiū factiōis ⁊ passiōis: vnū actū eē ñ
posse. Dixim⁹. n. sbto vnū eē oportē actū: sꝫ ꝯsiderōe
⁊ cogitatiōe diduci. Est. n. vna eadēqꝫ speculatio ꝓ/
spectatioqꝫ: q̄ discit ⁊ q̄ tradit a docēte. Et doctio ni
hil ē aliō: q̄ꝫ id qd docēdo ꝯdiscēdoqꝫ ⁊ discēdo pari
tur: eq̄ ⁊ ipa susceptio disciplie. Ueꝝ doctio ē ipa tra
ditio disciplie. Disciplia vō ⁊ ꝯdiscētia ē ipa susceptō
doctionis. Discētis āt ptās ad actū ꝑducit a docēte.
Nō ē igit docē ⁊ discē idē: q̄zuis circa eadē specula/
mīa vsent ⁊ q docet ⁊ q addiscit. Neqꝫ ascēdere ⁊ de
scēdere idē: lꝫ eadeꝫ via vtrūqꝫ inter ꝯficiat. Dñt. n.
eaꝝ reꝝ definitiōes: ⁊ queādmodū hinc cepto itinere
ascēsus est: illinc descēsus: spatiū quoqꝫ dīo: idē ita si
addiscētē spectes: disciplina: si docētē: doctio doctri/
naqꝫ nūcupat: ⁊ speculatio tñ ē vna q̄ ab vtroqꝫ tra/
ctat. Nec ē āt: vt ea q̄ vnū ⁊ idē eē, ꝓrsus dēnt: ⁊ q/
b⁹ oīa oꝫ eē cōia: definitiōe quoqꝫ ⁊ ꝯsiderōne nō dif/
ferāt. Nā Athenis Thebas ꝓficisci ⁊ Thebis Athe
nas reuerti: neqꝫ idē est: neqꝫ sil' pōt facē q̄sq̄ꝫ vtrūqꝫ.
Uia tñ vna ē ⁊ mōtes ijdē ⁊ diuersoria eadē. Sꝫ ꝯce/
dam⁹ ex supabūdāti idē eē doctionē ⁊ disciplinā siue
addiscētiā. Nō tñ seq ꝑt ex eo: idē eē docē ⁊ discē: nā
q̄zuis hinc illuc: ⁊ illinc huc eadē eē distātia videat.
22 Nō tñ idē ē hinc illuc: ⁊ illinc huc distare. Reuera āt
neqꝫ doctio ⁊ addiscētia idē ē: neqꝫ factio vlla ⁊ pas/
sio: sꝫ ea qb⁹ h̄ insūt mot⁹ ⁊ act⁹: q q̄zq̄ꝫ sbto vn⁹ est:
23 diffōne tñ ⁊ ꝯsideratiōe distrahit. Quid itaqꝫ de
motu cēt sentiēdū ñ solū ondim⁹ i vniuersū: sꝫ ēt pti/
culatim duab⁹ definitiōib⁹ diligēter ⁊ acute mōstra/
uim⁹. Prior fuerat h̄. Mot⁹ ē act⁹ rei ptātē hñtis i eo
qd ptātē hꝫ. Altera h̄. Mot⁹ ē act⁹ rei mobilis in eo

qd mobilis. Neqꝫ difficile deinceps ē ad h̄ exēpli sin
gulas ad spēs motuū ꝓpā definitiōeꝫ adiūgē. exēpli
gr̄a. Alterō ē act⁹ rei alteralis i eo qd alteral'. Auctio
ē act⁹ rei auctil' i eo qd auctilis: ꝙ si tertiā q̄ꝫ definitō
nē adijcē libeat: nihil ꝓhibet: quū ita definire possu/
m⁹. Mot⁹ ē act⁹ mutu⁹ rei actiue ⁊ passiue poⁿ. Lice
bit ⁊ hāc definitōeꝫ ad spēs mot⁹ pticulares accōmo
dare ac trāsferre edificationē auctionē medicationē.
Qd facile asseq̄mur: si qd i gñali mot⁹ dñitiōe gñā/
li vocabulo ptātis posuim⁹: ad pticularē singulariū
24 spēꝝ appell'onē deduxerim⁹. De motu satis h̄ sunto.

25 Quoniā vō scia nāl' circa magni tudinē motū: ⁊ tps vsat: q̄ oīa aut finita eē oꝫ aut isinita: vtpote q̄ ñ vt q̄litates: aut vt pūcta ꝯsiderent: ꝯñs ē de isinito vidē: sit ne an sec⁹: ⁊ qd
sit isinitū si sit. Q̄ vō ptineat h̄ notio ad sciaꝫ nālē:
arg'° sūt oēs q hāc pſhle ptē attingerūt: qppe q de isi
nito spaliqd dicē ꝯsueuerit: sꝫ ⁊ mlti illō tāq̄ꝫ pnᵐ qd
dā reꝝ sūmo honore affecerūt: Pythᶜᶦ atqꝫ Plato q̄ꝫ/
dā p se sbāꝫ eē atqꝫ nāꝫ: atqꝫ ita pnᵐ voluēn: neqꝫ ter/
rā illō qdē: aut aq̄ꝫ: aut aliō corp⁹ illū eē arbitrati sūt:
sed ipāꝫ ex seipa nāꝫ infinitā in isinita sba ꝯstitutā. ᵇ
Dissentiūt tñ iter se plimū. Pythaᶜᶦ nūeꝝ asserue/
rūt eē i isiᵐ: ñ illū qdē icorporeū ⁊ ab oī abiūctū mā
sꝫ illū quē eē sensiliū reꝝ pnᵐ autumāt. Illi. n. sensilia
oīa drsuata ortaqꝫ eē a nūo putauerūt: atqꝫ hic sūpta
occasiōe i nūerū oīa ꝯferebāt: ⁊ nāe fons q̄ternio fe/
rebat. Egressi ēt celo isiᵐ eē qdā exteri⁹ dēfendebāt
qd ñ cōmētitiū mō: sꝫ delirāmēto q̄ꝫ simillimū vi: nā
nꝫ q̄le illō eēt: nꝫ cui rei vsui eē posset: dmrabit. Pla
to vō ex̄ celū: nꝫ corp⁹ eē vllū: nꝫ icorpeū qcq̄ꝫ existi
mauit: nā nꝫ ideas qdē suas ex̄ celū locauit: nꝫ oīno
locū vllū ill' attribuit. Infiᵐ porro ñ solū sensilib⁹ re
b⁹ vt illi: sꝫ ēt itellectilib⁹ eē pnᵐ credidit. Pnnᵐ. n.
⁊ sensiliū ⁊ itellectiliū reꝝ Plato nūeꝝ putauit. Ex/
cogitata rōne: queādᵐ idee q̄ꝫ ipse ꝯtineri nūeris vi
derēt. Nūeri vō pnᵐ duitas: duitatis magnū ⁊ puū
dimiᵐ dupliū: paucitas mltiᵈ°: dfect⁹ excess⁹: exqꝫ
his oib⁹ isiᵐ idefiᵐ siue itermiatū ex cōpoꝝ sectiōib⁹
⁊ auctiōe icremētoqꝫ numeroꝝ statim elucet ⁊ orit.
26 Sꝫ ⁊ i h̄ q̄ꝫ a Platone Pythaᶜᶦ dissidēt. Illi ᶜ non
vnūquēqꝫ nūeꝝ: sꝫ pareꝫ tñi dicebāt eē isiᵐ: eūqꝫ eē
cāꝫ sectiōis ei⁹: q̄ i ptes eq̄les i isiᵐ exhibit. Quat hūc
nūeꝝ qb⁹ iest: auctorē eē isinitati. Cōtra nasci finita/
tē ab ipari ea rōne: ꝙ adiect⁹: atqꝫ addit⁹ pari sectio
nē illā i ptes eq̄les itcrimat. Sꝫ aliō arg'ᵐ ē apō illos
finitat cāꝫ nūerū iparē eē: isinitatis parē. Accipiunt
nūeros ipares vnitatē ꝯūgū: eos cū vnitate seorsū cō/
ponūt. v. g. 1. 3. 5. 7. 9. Unū ⁊ tria ꝯficiūt q̄tuor 4ᵒʳ ⁊
qnqꝫ ꝯstituūt nouē: septē ⁊ nouē efficiunt. 16. sexde/
ci ⁊ nouē qnqꝫ ⁊ vigiti ꝯstituūt: ita fit vt hꝰ oēs nūe
ri q ita colligūt q̄drāgulares repiant. Ea pp geome
traꝝ ex° gnomonas arithmeᶜᶦ nūeros ipares vocāt
qppe q collectis nūeris p ordinē si adijciāt: sꝫ q̄dra/
ti retineāt: queādᵐ hi q ꝯstituūt ex lineis. Plāe gno
monas eē i geometria igrare ñ opꝫ: alioqn ⁊ hec ea
spe ꝯscribimus: vt nō sit futur⁹ nobis cū oīno iperi/
tis fmo. Ita ipares nūeri vnitatē forme ⁊ nāe cōser/
uāt. Pares si addant vnitati: nouā ꝯtinue spēm exci
tabūt: Dūeqꝫ in infiᵐ abibūt. Triāgularis: septigu
laris: decangularis: ⁊ relique postremo forme: q̄ ex
hꝰ ꝯgestu collectiōeqꝫ nascerēt. Hūc i modū nūer⁹
27 par solus a Pythagoricis iudicat⁹ ē infinit⁹. At
Plato duo ꝯstituit infinita magnū atqꝫ puū: vtrūqꝫ
enī ex corpoꝝ sectiōe h̄ diuidēdo illud adijciēdo cre/
28 scēdoqꝫ i infinitū hēat est necesse. Ex physicis aūc

ceterisqꝫ ex/ positoribus: neqꝫ. n. hac d cā putat ipse Pythago. i nūero pari isi nitateꝫ collo casse: qa is in ptes eq̄les se cari possit. nā nō ei⁹ sectiōis in ptes eq̄les q̄ i nūeris fie/ ri pt: sꝫ potius q̄ i magnitu/ dib⁹ cā est isi nitū: nūeri. n. vel ēt pares: aut nō plimū in eq̄lia diui dūt: aut si di/ uidūt ad vni tatē vsqꝫ dūe niēt diuisio nē sistūt tan/ dē: i magnitu dib⁹ ēt nō so/ lū in ptes eq̄/ les extrahit sectio i isinᵐ verū ēt nihil vetat qn in p tes ineq̄les se ctio i isinituꝫ possit fieri. Aꝝ. pterea ñ vl' sectionem inequalis vel cāꝫ isiniti assi gnare. ait igit ipe: qꝛ par in vnaquaqꝫ se/ ctiōe diuisio/ nis cuiuscumqꝫ ē cā: nā se/ ctio q̄libet: si vna tñi fuerit i duo diuidit id quod diui dit: siue equa lia: siue ineq̄/ lia fuerint: e sectiōe āt q̄ fit semp in duo enascit infini tū: at duita paris ꝑncip. ium est. ppe igit parē infi nitū eē dixe/ rūt: eodē etiā mō parē ipsi additionis cā nāꝫ vnuꝫ vnū semper addi citur.

a Hoc mō greca Themiſtij vba h' i loco ſe hñt τῷ μεγέθει γὰρ πάντες τὸ πᾶν ἄπειρον ποιοῦσιν, οἱ μὲν μίαν τὴν ἀρχὴν ὑποτιθέμενοι καὶ ταύτην ἄπειρον καὶ πάνυ σαφῶς· οἱ δὲ πλείους μὲν, οὐ πεπερασμένας δὲ τῷ ἀριθμῷ ἀλλ' ἀπείρους καθάπερ Ἀναξαγόρας τε καὶ Δημόκριτος, ὁ μὲν κατὰ τὰς ὁμοιομερείας, ὁ δὲ κατὰ τὰ σχήματα, τούτοις δὲ ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸς Δημόκριτος ἀργεῖσθαι μὲν ἐκ. τοῦ ἐ: oēs.n. magnitudīe infinitū oē faciūt. alij.n. q vnū tm̄ pnc^m ponūt h' ē z admodū maniſeſte infinitū faciūt: alij vo plura qdē ſ; ea nūero nō finita ſ; īfini ta vt Anaxagoras z Democritus q̄z alter i ſimilarib' ptib' alter in figuris conſtituit infinitatem.

Hoc.n. argumento innixi Epicurei crediderunt vniuerſū eſſe infinitū: vt tradit Simpli.

nōnulli opinati ſunt nāe alteri infi^m heſiſſe: aut igni
aut aeri: aut alicui iter hec medio: q̄zuiſq; varia d̄ pn
cipijs iter ſe ſentirēt: ī vnā tm̄ oēs ſniam cōfluxerunt: a
īfi^m eē ſua magnitudine pn^m z cām rex̄ oīum oporte
re. Hoc alij vnū: alij pl'a z nūo īfinita poſuerūt: vt De
mocrit' z Anaxagoras: q̄x̄ alter i'ſimilarib' ptib':
alter in figuris cōſtituit īfinitatē: ita tn̄ vt initiū capi/
at Democrit' ab eo qd̄ ē nūo infi^m: deinde teriari rē
putet i id qd̄ ſit magnitudīe īfi^m ex mutua ſiqdē īfini
tox̄ collocatiōe atq; cōcurſu q̄dā īfinita magnitudo
cōſtat. Plane hi q pl'a pn^a z nūo īfinita dixerūt: nullū
locū īfinito iter pn^a reliqſſe cernūt. Q̄ūo .n. tria vel
4^or vnū vel duo vel q̄dlubet īfinita eē ſil' pūt: S; nz
poſt pn^a illud vidēt collocare potuiſſe. Nā qcqd ex
his cōponit: q̄ z nūo z magnitudīe ſūt finita: ip̄z q̄z
30 cōfinitū eē nece ē. Atq; h' ex eox̄ dictis ſequūt. Cete
rū ſūma rō ē eos q eē infi^m i rex̄ nā arbitrabāt: pn^m
id facē voluiſſe. Si.n. fuiſſet i rex̄ nā infi^m: q̄ noīe cē
ſeri alio q̄z pncipij potuiſſet: vtpote qd̄ a nullo pncī°
d̄rinari z gn̄ari potuerit. Nā a q̄ cedo. Dices a forā.
Forā īfinita nō ē. Dices a mā. At nihil ē mai' mā ex
q̄ ſit. Dices fruſtra qdē eē īfinitū i reb': ſ; eē tn̄. Atſi
tāta res fruſtra ſit qd pōt i nā eē nō fruſtra? Merito
q̄z iprocreabile z icorruptibile iudicat. Nā ſi aliqñ
fcm̄ aut pductū fuiſſet: magnitudīs ſue aliqd̄ pn^m ne
ceſſario hūiſſet: quū minime videat potuiſſe ex abru
pto cūctiſ; cōcretimq; coaleſcere atq; coire: deinde ita
coactū collectūq; momēto d̄repēteq; cōparuiſſe: quē
admodū ſūt nōnulla: q̄ ita (qd̄ z p̄ lib. diximꝰ) alterā
tur. Cōtra ſi corrūperet: hēret aliqñ ei' magnitudīs
exitū quēdā ac tminū: ī quē eēt illa corruptio d̄ſitura
Q̄obrē recte illi qdē vt dixi īfi^m z pn^m eē z ſempit/
nū pn^m fecerūt. Ille q̄z noium ābit': q̄ gubernās: q̄
ītēperās: q̄ cōtinēs oīa: q̄ ex̄ ītra cūcta cōplectēs: nō
tā ſpecioſus q̄z ver' fuerit nām ei' ptātēq; eſtimanti
b'. Nā Anaximādro vnū id eē ac ſolū numē viſum:
quē z ſecuti ſūt hi: q neq; mētē neq; cōcordiā neq; cāz
vllā efficiētē generādis reb' adhibuerūt. De infini/
to igitur eē phyſico agendū ſatis demonſtratum ē.

31 DEinceps q̄rit ſit ne īfi^m in re/
b': z vn̄ nā cōiecta/
tio aliq̄ ad eā rē poſſit īduci. Quinq;
hñr loci e qb' ſumi aliqd pōt de nā īfi
niti. Prim' ex tpe ducit: eo q̄ īmēſuz
īcōprehēſibile z īnūerabile videat eē. Scd̄s ex di
uiſiōe cōtinui. Nā z mathematicis ei' rei vſus opuſ/
q; ē: ſumūtq; id pnūtiari adeo cuiuſdā ac pncipij lo/
co. Terti' ex ppetuitate gn̄onis: q̄ pculdubio cō
ſtare nō poſſet niſi ex īfinita aliq̄ mole: tāq̄z penni q̄/
dā e fōte manaret: ſuppeditareturq; obiter qcqd ide
ad ortꝰ rex̄ abradit atq; deſecat. Quart' ex ipſo
corpox̄ nexu ac ſerie: q̄ nullis ita marginib' cōphē/
ſa circūſcriptaq; videbant: q̄n aliō ſubide corp' in
termīo ſp occurreret: q̄ cauillo z poſteros q̄z nōnul
los pſpicio abuſos. Quuz.n. inquūt id qd̄ terminat
oē clauditurq; ad aliqd eē termiatū z clauſū oporte
at: qcqd q̄zlubet ſepi' ex̄ has videbit alio deinceps
32 poſſe cōferri atq; traduci. Quit' ex ipſa vi ītelligē
di z viſa cōcipiēdi imaginādiq; capit. Atq; h' ceteris
q̄z illis: q̄ mō attulimꝰ videbat fidē q̄zdā z cōfirma/
tionē adiūgere: q̄ſi extremū z finis cōſtitui vllus z ap
phēdi nō poſſe. Sed re quantauis aīo ſuſcepta atq;
cōficta maiorē alterā afformare ſp atq; imagiare lice
ret. Atq; illo mō z nūex̄ oportere ītelligi īfi^m z corpo
rū ſectionē z id qd̄ extra celū ſit ſpatij liberā z inof/
fenſiſſimā eſſe vim mētis: nec inuenire repagulū: me
ta cōcludi aut coarceri nō poſſe. Ita celo egreſſis cō/
tinuo vaſtum qddā inane aut immēſum aliqd̄ corp'
cogitatio affingit: alioqn ſimul cōſtituit immēſum z
īfi^m inane: corpus q̄z cōſtitui immenſum z infi^m opz.
Si.n. ea nā vacui ē: vt poſſit corpus recipe: ſimul infi
nitū ponit vacuū: necio corpus: itē infi^m recipi pote
rit: qd ſi poterit recipi vtiq; ſtatiz recipietur. Quāq̄z
enim in reb' corruptibilib' ſiqd pōt recipe: pōt z nō
recipe: q̄ in his nece nō eſt: vt poteſtatē e veſtigio cō
ſequat actus: quū vel plerūq; res pereat anteq̄z ſuſci
piat ea q̄ pōt. In his tn̄ quox̄ ſuba tpe circūſcripta ñ
ē: ſed ppetuo ſine tpali definitiōe cōſtat: neceſſariuz ē
vt id fiat ſtatim qd̄ pōt: z qd̄ nōdū factū eſt: nec fieri
qdē amplius poſſit. Q̄obrē in reb' ſempiternis z i
defectis accidētiā cōtingētiāue inuenias: qppe q̄ i cer
tū ſemp ac pfinitū euētū ppēdāt: nō vt caduca ſucceſ
ſiuaq; parē habeāt in alterutrū librā: aut momētū: ſ;
neceſſario faciāt ea q̄ faciūt: imo vo poti' fecerint.
Neq; refert in illis poſſe dicas an eſſe. Nō enim fieri
pōt vt ſempiterna al's alia cōſpiciant. Quare ſi infini
tū fuerit inane: corp' q̄z īfi^m aliqd dabit. Nimirū eo
dē mō īfinitos eē fatebunt mūdos in vacuo. Naz ſi
33 hic cur nō z alibi eē cōcedant. Plane ſpiſſum z dif
ficile captu ē infi^m. Ac pte qdē alia eos q id nō aſci/
ſcāt: pleraq; ſubabſurda ſuſcipe eſt neceſſe. Primum
mathematice diſciplie tollūt: deinde tollit auctio nu
merox̄: z tpis: quox̄ vtrūq; q nō agnoſcūt videt ne/
q; veſtibulū qdē ipm̄ pſhie nālis īgreſſi: caſuro pcul
dubio ſi ita fuerit mūdo. Nā pmanēte qdē z cōſiſtēte
celo: nō pōt inijci repagulū tēpori: q̄ creſcat duretq;
in infinitū. Quū igit q hec adimūt de rex̄ nā diffici/
liora q̄dā videant afferre: vt pceſſu q̄ſtionis clarius
oñdet: ſūma rō h' ip̄z q̄rere pſcrutariq; velle: ſit ne vſ
piā infi^m: z q̄nā mō ſi ſit: z an vt ſuba: an vt herēs al/
teri accidēſq; nāe. Potiſſimū vo ad inſtitutū phyſi/
ci ptinet rimari: ſit ne īfinita magnitudo: ſ; ſenſilis.

Pythagoricus Archytas vt Eudemus retulit: extra celū ē corp' infinitū pbabat hoc argumēto: interrogabat.n. ſi q's i extremo celo eēt: poſſet ne ne manū extēdē baculū ne: ſi poſſet erit igr vl' corpus vel locus ibi. ſi locus, corp': q' locus ē qd corpus recipere: z in eternis poſſe z eē eādē hēt rōnē: hoc deīde pceſſo infinitū illud eē cōtēdebat q' quocūq; fine dato idē ipſe īterrogabat: nō poſſe aūt manū ponere abſurdū vr. qd.n. hoc prohibeat.

34 INitiū aūt accōmodatiſſimuz rei
explicāde ſumetur: ſi quos
modis: id q̄ de agit veterib' dcm̄ ſit: in
dicabit pus cōmōſtrabiturq;. Dr̄ itaq;
infinitū: p id qd̄ cū nō ſit de gn̄e quanti
tatis pcurri trāſiriq; nā ipſa nō pōt. Quēadmodū z
vocē ſolem' iuiſilē vocare: qd̄ minime videri oculis
queat: inepta ad id officij: z repugnāte nā: ad id exē/
pli: z pūctus z q̄litas īfinita dicūt: q i quātitatis ge
nere cōſtituta nō ſūt. Dicit alio mō infinitū: id qd̄ ca
ret extremo qd̄ aſſeq: z q̄ puenire qs poſſit. Atq; in
hūc maxime ſignificatū cōſueuimus accipe nomen ī
finiti. Eſt z id tertio infinitū: qd̄ egre z cū labore per
agit: vt quū iter lōgiuſculū dicimꝰ eē īfinitū. Quar/
to z illud recte vocaueris infinitū: qd̄ tametſi nā ſua
cōfici pcurriq; pōt: qdq; magnitudis finē z terminū
aliquē obtinet: nobis tn̄ z i acceſſum z inuiū eſt: vt
labyrinth' aut pelagi altitudo. Quinto dr̄ infi^m: tū
id qd̄ ppetuā adiectionē capit: vt nūerus: tū id qd̄ īfi/
nitā abraſionē deſectionēq; patit: vt continuū z ma/
gnitudo. Que z vtrāq; rōnē īfinitudinis recipit. Nā
ſecta diductaq; re i ptis duas: alteri pti ſp pōt adijci: z
35 ab altera ſp pōt abradi. His ita expoſitis pſpicie/
mus: vtx̄ eē poſſit infinitū p ſe a ſenſilib' reb' abiun
ctū q̄le: Pythagorici cōſtituerūt. Et ſane nece ē: eos
q ita ſentiūt inſectile illd̄ īdiuiduūq; cōcedere. Si.n.
diuidere voluerit: aut i magnitudinē: aut i multitudi
nē diuidēt. Ita īfinitū erit q̄ztitas: aut nūs ñ ſepatim
vlla ſuba: ita ſit vt ſi tueri ſuā ſniam volūt: maxīe ne/
ceſſū ſit ipartile illd̄ z īdiuiſile ſtatuāt. Q; ſi dederit
ſtatim d̄ſinat infi^m eē extra quā niſi vt pūctus z vox:
quorū alter q̄ ex nā nō hz: vt ſit vlli' magnitudinis
capax: pōt h' rūſo īnfinitus dici: altera q ſub ſenſū ocu
lox̄ venire idonea nō ē p abuſionez inuiſilis z decolor
36 dr̄. De h' aūt gn̄e infiniti: neq; illi ſunt locuti: neq; nos
in pn̄tia querimus. Sed de illo: qd̄ neq; pcurri pōt: ne
q; terminū hz quo poſſit pueniri. Q; a ſi alteri nāe
innecti adherereue infinitū dixerint rōne z veritate cō
uicti: nō erit amplius infinitū illud in nūero pncipiox̄
habēdū collocādūq;. Sed ea nā potius: cui herere il/
lud cōceſſum fuerit: quēadmodū: neq; inuiſile pōt di/
ci orōnis ſermōiſq; elntū: ſed ipſa lrāx̄ vis z poteſtas
cui accidit z heſit inuiſile. At illi infinito ſunt viſi pin/
de ac pn° quodā z elnto rex̄. Plane quū numer' z
magnitudo a ſubſtātia eximi z ſeiūgi nō poſſint: nōne
ſūma ſit amētia: infinitū: qd̄ ſi vlli accidit: nūero z ma
gnitudini accidit: ſeiūctū a ſubſtātia z ſepatū: putare:
37 Uerū z illud quoq; nullo mō dici pōt: infinitū eſſe
p ſe actū aut ſubſtātiā aut pn^m quoddaz ſimplicemq;
nām oi carentē ſubiecto: qualē eſſe aīam dicimus aut
intellectū mentēue: ita vt rōne idē ſit infinitū z eſſe infi
nita. Eſt.n. ea nā rex̄ apprime ſimpliciuz: vt neq; rōne
qdem diſtrahi: aut ſecari poſſint in plura. Non eſt ita
in cōpoſitis z cōcretis. Non.n. eſt idem albū: z eſſe al/
bo: ſed albū eſt corpus affectū albedine: albo vo eē: ē
colorē eē: q obtutuz diſtraher. Si itaq; qd̄ pauloante
dicebā infinitū eſſet ſimplex quedā nā citra oēm com
poſitionē mixtionēq;: ſed ipſūmet ſeorſum per ſe: abſo
luteq; infinitū: ſingule quoq; illius ptes infinite nečio
haberent. Querat.n. ptes infinite ſubſtātie: aut eādē
ſuſcipiūt definitionē: aut diuerſam: ſi eandē: ergo par/
tibus ēt cōpetet: id qd̄ cōpetit vniuerſo: infinitas igit:
z imenſas eſſe cōuenit: ſi diuerſam: ex diſſimilibus igr̄
38 ptibus finitū cōſtabit: ita neq; ſimplex erit: neq; pn^m:
Cetex̄ ſiqs numerū ſtatuerit aliquē infinitum: aut
magnitudinē aliq̄z infinitā: nō pptere a partes quoq;
effecerit infinitas: qppe q ſubijceret nām alterā: in q̄
reciperet īfinitas. Neq; vetaret rō vlla: qn numeri ps
eſſet nūerus: z tn̄ nō eſſet nūerus infinitus: q̄ nō eedē
infinitatis definitiones haberent z nūeri. Eſt.n. nume
rus collecta ex vnitatibus multitudo. Infinitū vo eſt
īpercurſilis z imperactilis q̄ztitas. Qui vo infinitum
eo mō ſubſtātiā putat: pinde ac in definitione eius per
ſe cōprehēſam z poſitā: q fieri pōt: vt nō videat ſingu/
las quoq; partes eius oportere eē infinitas? Nam
quēadmodū aque pars: ois eſt aqua: q̄ totū z partes
eādē definitionē hñt: ita z ptes infiniti erūt nečio infi/
nite: q̄ vt dictū eſt eādē eē toti' ſubſtātie z partiū defi
nitionē opz. Cōſtabit igit infinitū ex plurib' infinitis
ſi plures eſſe in eo pticule cōcedant. Q; ſi noſtris rōni/
bus victi: infinitū: ſed īdiuiſile fecerint: eodē vt aiūt in
luto nihilo ſeci' reuoluētur: ita.n. cogētur fateri: id ni
hil aliud eſſe q̄z punctū. Prorſus nitunt Pythago
rici ſubſtantiā quādā eſſe demōſtrare infinitū: ſed ī tu
tāda ea ſnīa ſibi nō cōſtāt. Manus dant ſtatim: z mo/
uent loco: fatēturq; accidere oportere infinitū: atq; al
teri herere nature. Numex̄ ſiqdē parē aſſerūt infinitū
39 eſſe: atq; ita nūero infinitatē attribuūt: z in ptes ſecāt:
quo ſit vt īfinitū ſubſtātia nō ſit: ſ; multitudo. Ue/
rū querere: an tale ſit vſpiā infinitū: nihil aliud eſt: q̄z
querere: an poſſit tāta moles aīo cōcipi. Id.n. qd̄ ſine
ſubiecto cōſiſtit: ſolius animi actioni ſubijcit. In totuz
indago hec īfiniti: ſiue vt id a mathematicis agnitū ē:
ſiue vt inter ideas eſt poſitū: certe inſtōnis noſtre q̄li/
tatē excedit. An ſit aūt corpus ſenſile magnitudine in
finita vllū: noſtra eſt functio pdere. Id aūt tum cōib':
40 tum phyſicis argumētis inqrit. Communia ſunt
hec. Omne corpus ſupficie claudit: ē.n. hec definitio
corporis. Infinitum nulla ſuperficie clauditur. Cor/
pus igitur infinitum eſt nullum: neq; intellectile: qu o
genere apud mathematicos habentur: neq; ſenſile:
41 quo naturalia. Omnis numerus ſiue in ipſis vnita
tibus fuerit: ſiue in ipſis rebus: hominibus equis aſi
nis cōſtitutus numerabilis eſt: omne numerabile pōt
percurri: infinitum nō pōt: nullus igitur numerus infi
42 nitus. Sed quēadmodū polliciti ſumus: deinceps
z phyſicas rōnes afferamus: neceſſe eſt ſi fuerit infini
tum aut concretū aut ſimplex id eſſe: ſed enim neq; cō
cretum eſſe neq; ſimplex poteſt: non eſt igitur infinitū.
At concretum quidem non pōt eſſe ideo: quot elemē/
ta definita z cōprehenſa ſunt numero. Nā aut ex om/
nibus cōſtabit: aut ex qbuſdā: aut qd̄ reliquum eſt: ex
vno quod ſit infinitū. At ex vno nequit. Q̄obrem in/
quies? Quia omne corpus nāle ingentam atq; infi/
tā quādam vim hz in ſe: aut.n. calliditatē aut frigidita
tem: aut humiditatē: aut ſiccitatem. Rex̄ aūt finitarū
finite ſunt vires. Infinitarū vo contra infinite. Om/
nis vo infinita vis fortior z valētior eſt q̄z finita. Qui
etiam ſicut oē quod robuſtum eſt abſorbet z deſtruit
debiliora z ibecilliora que ſunt: ita infinita vis vim
finitam extinguit. Quare ſi intra res cōpoſitas elemē
tū aliqd̄ infinitum ineſſet: abolerent cetera corrūperē
turq;. Quibus cōſumptis atq; ſublatis ingenio infi/
niti nō eſſet concretū aut cōpoſitū amplius: ſed ſincex̄
intēperatum ac ſimplex. Atq; hoc quoq; q̄z ſit impoſ
ſibile poſterius demōſtrabitur. Nunc id qd̄ obijci
poſſet huic rōni videtur eſſe antea amoliēdū. Quā
uis enim (dicet quiſpiam) corpus infinitū mole immē
ſa ſit: erit tn̄ minore potētia q̄z finitum. Nā z ſi magni/
tudo aeris ſuperare magnitudinez ignis dicatur: vis
tn̄ corporis minoris pollentior atq; amplior ſit q̄z ma
ioris. Sed ſoluit: hec eni tunc recte dicunt veraq;
ſunt quū vtrūq; corpus finē habet z terminū aliquez
ideſt quū vtrūq; finitū eſt. Quū vero caret altex̄ fine: z
alterū nō caret: mentita ratio eſt. Qua de cauſa? Quū
lz aer ille qui maior eſt igni: imbecillior ſit igni: ſi tn̄ p
adiectionē magnitudinis q̄zlubet auctus amplifica/
tuſq; fuerit: erit aliqñ ptāte z libra pari cū igni: eoq;
poterit maiorē etiā num aſſequi ſi augeatur identidē:
ſed z infinito maiorē: ſi infinita mā adſit: de qua fieri
poſſit adiectio. Quid igit iuuat? Sextantē. Ubi grā:
ignis valētiorē eſſe q̄z aeris tantūdem. Si repēſari pt
infirmitas numero. Sit.n. qncuplo ſit decuplo valen
tia ignis maior: neceſſe eſt.n. finitis vtiq; illis corpori
bus: ſuperantie numerus aliqs cōſtituat. Sed ſi ma/
gnitudinē aeris cēties aut millies auxero: nōne pote/
ſtati ignis poteſtatē aeris parē effecero? Maiorem ſi
decies millies auxero: z lōge maiorē: ſi centies milli/
es. Si ergo infinitus cōcedit: nōne ſupra oēm mēſurā
pportiōis eē cōcedit? ita vt finitū ignē vis aeris infini
ti: quēadmodū diximꝰ obruat. Opz.n. eq̄tas eē cōtra/
rū rerum ptātes ac vires: ſi ſeruari cōpoſita volumꝰ.
Ex his pz ex īfinito vno: finitis ceteris: nō poſſe dici
43 cōpoſitū īfinitū. Ex plib' q̄z coalitū aut cōpoſituz
eē min' pōt. Nā q ceteris ſingula locū relinquant? ſi
oēm locū amplectūt z occupāt ſingula? Atq; ergo rō
nē pauloante oblit' ſum afferre: tūc quū de vno age/
bat. Si.n. infinitū vnū in cōpoſitionē vllius acceſſe
rit: vbi nā elnta reliq̄ collocabis? Q; igit nequeat cor
pus cōpoſitū vllū infinituz haberi: ex his vt arbitror
44 plane oſtēſum eſt. Q; vo neq; ſimplex quoq; hūc
in modū ediſces. Si ſimplex eſſet aliqd̄ infinitū: illud
aut elementū eſſet: vt ignis aqua: aut nā altera: qualē
Anaximāder ambigētē igni z aque atq; ancipitez af
ferebat. At is qdē mehercule optima rōne vr̄ iudica/
uiſſe: nullū ex elemētis infinitū eſſe debere: ne reliqs

a Arist. vba q̄ huic loco rn̄dēt: hec ſūt. ſi ăt fm accñs eſt infinitū zc. vbi The. ceterīq; greci expoſitores verbū illud fm accñs ab Arist. poſitū eē aiūt p accñte: ipſi nāq; voluīt h' in loco, pbari infinitū nō eſſe accñs Simp. hui' ē ſnīe q Arist. nūc q̄z pbet infinitū ñ eē ſubſtātiā ſit .n. duplr pt q̄s imagiāri infinitū eē ſubāz. altero qdē mō p ſe ea rōne vt idē ſit eē infinitū z ſbam: hocq; eſt, pori rōne īprobatū. altero vo mō p accñs. ea rōne vt accidat infinito eē ſbam quēadmodū accidit inuiſili vt vox ſit. qd nūc Arist. refellit quā expōnē vr auer. velle imitari: q̄ aūt rōe adducatur vt ab alijs expoſitorib' differētiā narrat ipſe: qz nōdū Arist. vr pertrāſiſſe ad oñdendū īfinitū nō eſſe accñs. cū ſtatī alia ēt afferat argumēta q̄b' pbat īfinitū ſbam non eſſe. ea deīde pte vbi ſic ait hz ergo accñs ē infinitū zc. oñdit īfinitū accñs nō eē. qſi h' idē faceret: h' ea dē eēnt repetita qd vr incongruum.

reb⁹ pre magnitudie viriū ſuarū obliteratione᷑ ꝛ abo
litionem vi ferret:ſunt.n.mutue in elemētis diſſiden
tie:aer⁹ humecta ē nā:hūoꝛ gelida:ignis feruida. Si
ergo vnū ex illis infinitū poſuiſſet:videbat reliq̄ ſtati
delitū ꝛ aſſumptū iri. Eſt.n.nā cōpertū vt imbecillio
ra pauciora q̄ʒ ab opulētioꝛib⁹ ꝛ valētioꝛib⁹ obteran
tur. Eo nām alterā ſtatuit īfinitā:vn ꝛ el'nta: ꝛ reliq̄
45 deriuaret atq̄ʒ deduceret. ¶ Uer quū duplex ſit in ea
re q̄ōpo ſit ne vſpiā talis nā aliq̄ pter el'enta: altera
ſi ſit:an eſſe videat īfinita:vtemur cōi rōne:quā neq̄ʒ
el'ntū vllū:neq̄ʒ pter el'nta qc̄q̄ʒ eſſe demōſtrabit infi
nitū. Primū docebit nullā poſſe eſſe nām pter ea que
nuncupant el'nta. In id.n.diſſoluunt res ex quo ſunt
facte:nā oꝛta de terra reuertunt in terrā:genita de ce
lo redeūt rurſus in celū:queādmodū in tragedia cani
tur. Cur igit nō videmus res in tale aliq̄ō vllas diſ
ſolui: q̄ō neq̄ʒ ignis:neq̄ʒ aer:neq̄ʒ aq̄ : neq̄ʒ terra ſit.
46 ¶ Poꝛro vnū ſubijcere el'ntū aliq̄ō e q̄tuoꝛ illis aut di
uerſum a q̄tuoꝛ:ſiue finitū id ſiue īfinitū ꝯſtituat: hois
eſt ꝑ ſcij ne delirātis dicat.ᵇ ¶ Queādmodū viſuʒ
Heraclito eſt:q pn̄ᵐ vnū atq̄ʒ el'ntū vnū ignē aſſeruit:
reliq̄ ab igni oꝛiginē ſumere. Inde nos ille perinde ac
periturus incōminat⁹ ē deflagraturū q̄nq̄ʒ oꝛbē:vt
47 huic.ſ.oīa redeāt:vn ꝓfcā ꝯ̄riuata q̄ʒ fuerit. ¶ Uer
Heraclitus eadē rōne q̄ Anaximāder fundamēta gnō
nis ſuſtuliſſe deprehēdit. Quū.n.iter media illa Ana
ximādri nā nō ſit pticeps diſſidētie alicuius cū q̄tuoꝛ
el'ntis:ꝑfecto neq̄ʒ ipſa in vllum illo ꝛ: neq̄ʒ in ipſam
illa ꝯuerti mutari q̄ʒ poterūt. Ita de ea neq̄ʒ q̄tuoꝛ illa
coꝛpa:neq̄ʒ aliud q̄dpiam ꝓficiſcet:q̄ō q̄dē huic illi⁹
placito repugnantiſſimū eſt. Qn̄(ſi dijs placet)opus
ē inde reꝝ ſemina ꝛ el'nta decedere:cur igit introdu
cta eſt:quū ſit gn̄andis reb⁹ pꝛoꝛſus inutilis. Heracli
ti v̄o ignis ſeu q̄dlubet el'ntū aliō actu coꝛpeum:ſi re
bus ſubijciat:hēbit q̄dē ꝓculdubio aliquā itra ſe diſ
ſidētiā:vn̄ poſſit in ꝯ̄riā quoq̄ʒ nāʒ abire. Sed nihilo
leui⁹ tn̄ q̄ʒ Anaximāder errauit. Nā aut diſſidētiā il
lā in abitione ꝛ ꝯuerſione ſeruabit:hoc eſt:ſi ignē eſſe
ſtatueris:aut calidıtatē ſecū in nām ꝯ̄riā ferret:i quā
vertet:q̄ō fieri nō pōt:aut coꝛrupta caliditate frigidi
tatē aſſumet:quo facto ſtatim deſinet ignis eē:at ſi fu
iſſet pn̄ᵐ el'ntū q̄ʒ remāſiſſet nec fuiſſe coꝛruptū. Prete
rea que nā rō obſtat:cū aerē quoq̄ʒ dicam⁹ eē h⁹ el'n
tū: quū ſili mō poſſit aer in ignē cōuerti. ¶ Sed dixe
rit q̄ſpiā nos q māʒ carere ꝯ̄rijs affirmam⁹: eaſdē an
guſtias icurſuros:in q̄s v̄ʒ Anaximāder icidere:at nō
ne plurimū differūt ille aſſertiōes:quaꝝ altera el'ntū
ip̄m atq̄ʒ pn̄ᵐ ꝯuerti ꝛ ꝑmutari ꝯcedit:altera nō ipſaʒ
mutari mām:ſed in ea recipi mutatiōes reꝝ oīum de
fendit: Nā mutari aliq̄d q̄ō ꝯ̄rio vacet nā nō ſinit. Cō
trariarū reꝝ mutatiōes i mā ꝯ̄rias recipi q̄d ꝓhibʒ:
Nos itaq̄ʒ q ſentimus reb⁹ genitis vnā ſubeſſe māʒ:
pn̄ᵐ icoꝛruptū ꝛ imoꝛtale ſeruam⁹. Hi v̄o q vnū ſubij
ciunt el'ntū nulla rōne pn̄t illō ab interitu ꝛ coꝛruptio
ne defendere. Atq̄ʒ hec velut extra mām dicta ſint ha
cten⁹. Redeūdū nūc ē ad id:vn̄ obambulauit oꝛatio.
48 ¶ Intētio erat nullū coꝛp⁹ eē poſſe īfinitū. Id ita ne
ceſſarijs reb⁹ addicit oib⁹ reb⁹ ꝑcauēdū eſt loco:iſti
tutū.n.a nā eſt:vt oē coꝛp⁹ ſenſile q̄ō ſit tum oꝛtus tū
interit⁹ pticeps(de motu.n.ān pn̄tia q̄rit)aliquo i lo
co ſit:ꝑinde ſu⁹ eſt ſingulis addit⁹ loc⁹ a nā:idēq̄ʒ tū
toti:tū ptib⁹ iūctus aſſignatuſq̄ʒ eſt. Exēpli grā. Toti
terre idē ꝛ glebe. Toti igni idē ꝛ ſcintille. Nō ꝙ eadē
exequata q̄ʒ moles ſit vtrūq̄ʒ cōplectēs:ſed ꝙ queād
ipſi toti ſupnus aut ifern⁹ peculiaris ē locus: ſit item
peculiaris ꝛ ptib⁹. Hec quū ita ſint:ſi coꝛp⁹ vllū infi
nitū hētur aut ex ptib⁹ ꝯſilib⁹ cōſtabit:ꝛ generis ſo

cietate ꝯiunctis:aut ex diſpib⁹:hoc eſt mēbꝛis genere
ꝛ nā diſtātibus:hec.n.ſunt q̄ tum Homogeneū tū He
terogeneū vocāt. Si Homogeneū ꝛ locus quoq̄ʒ cēſe
bit eodē iure totius ꝛ ptium:ꝛ q̄ō maxime ſequēs eſt
eq̄ infinitus totius ꝛ ptiuʒ. At pars erit ne imobilis
an cōtra: Nō mobilis:cur.n.ſurſum potius q̄ʒ deoꝛſū
ferat: ſi tn̄ ꝯcedēdū eſt illis:ſummū ꝛ imum aliq̄d ſta
tui poſſe in infinito. Eſt.n.locus ois infinito peculia
ris ꝛ debitus:ſed nullus peculiariſſimus. Mouebit
ne itaq̄ʒ pars ad loca ſimul oia ꝛ ſimul occupauerit
oia:an vndiq̄ʒ ꝑ vim agitata ꝛ ꝯuulſa vagabit: Sed
ꝛ quo pacto ſiſtetur q̄eſcetue ſemel ipulſa: Nec.n.tuʒ
demū vi poſſe q̄eſcere quū ꝓpꝛiū locū attigerit. Nā ꝛ
is quē reliquit fuerat ꝓpꝛius. Moueri itaq̄ʒ ptes infi
niti nō pn̄t. Nā infinitū eſſe q̄c̄q̄ʒ ꝛ moueri:vel Melliſ
ſus ipſe deſperauit poſſe:q̄ʒuis nō recte illud q̄ō ois
motus infinito eripiebat:quuʒ tn̄ alterari id potuiſſe
videret. Dices moueri infinitū vniuerſum eo mō quo
globus q eodē i loco manēs:ꝑ ptes obit q̄ō oꝛbe vni
uerſo nō pōt:ſed ſi hoc eēt veꝝ:ſequeret id pn̄ᵐ:vt q̄a
totū homogeneū ſit:ptes quoq̄ʒ ſingule circulo moue
rent. Ad hoc nō cernit:cū ꝯ̄ potius tum aqua:tū ter
ra e regione differri atq̄ʒ recta nō circulo videantur.
Preterea ſi circūuoluat eſſe finitū opoꝛtebit: vtpote
q̄ō figurā nanciſceret ꝛ foꝛmaʒ. Erit itaq̄ʒ cum pars
tum totū immobile. Ego v̄o nō hoc dico qꝛ quieſcere
infinitum nō minus impoſſibile arbitroꝛ q̄ʒ moueri.
Queādmodū.n.ad vnū moueri locū neq̄t:qꝛ ſinguli
eque ꝓpꝛij accōmodatiq̄ʒ ſunt:ita neq̄ʒ in vno pōt lo
co ꝯſiſtere:qꝛ nullus eſt maxime peculiaris ꝛ ꝓpꝛius.
Sed ꝯcedamus q̄eſcere totū infiᵐ ꝛ ptes:erit igit cō
mentitia quedā res motus nō ꝑſpicua nō oibus notat
poſtremo que nullā expoſitionē aut cōmētationē ex
poſtulet:niſi foꝛte ad res imobiles cognoſcēdas defi
49 nitione mot⁹ aliq̄ opus eē putauerint. ¶ Poꝛro ſi in
finitū q̄ō eſt Heterogeneū ſit.i.ex ptibus ſpecie ꝛ na
tura diſſili coꝛpoꝛatū:erit igitur tum cōpoſitū ꝛ cōcre
tum ex pluribus:tum attactu cōgeſtuq̄ʒ ꝛ cōmiſtione
ptium ſola vnū:quo euenit vt nullus nālis locus poſ
ſit infinito tribui:ſed ſingulis gn̄ibus ſinguli tribuen
di:ex q̄bus illud cōſtet tanq̄ʒ ex ptibus totū:ita mot⁹
nō in toto poterit:ſed in illis ptibus ꝯſpici. Sed attē
de obſecro:que ſequātur. Partes ille que diuoꝛtio ge
neris diſcrepant aut finite numero aliquo aut infinite
ſtatuentur. Si finite:aut imēſam ꝛ īfinitā vnā pluref
ue dabis:aut finitas oēs vt nūero ita ꝛ mō: quoꝛum
vtrūq̄ʒ abſurdiſſimū ē:hoc qꝛ ex ptibus finitis:infini
ta moles oꝛirī:nō pōt:illud q̄ō pars ea q̄ imēſa īfinita
q̄ʒ ponit depopulabit ꝛ obꝛuet ceteras. Ita fiet vt eaſ
dē rōnes quas ſupꝛa attulimus repetere iterum ꝛ af
ferre poſſim⁹. Propterea el'ntū nullū vt ignis vt terra
pōt eſſe:in miſtione aliq̄ infinitū. Eſt.n. definitus his
locus:neq̄ʒ ſunt oēs idonei accōmodatiue:ſed ſupnus
igni ifern⁹ terre tribuit. Quapꝑ nullus eoꝝ q Phyſi
ce ſūt locuti ignē aut terrā arbitrat⁹ eſt eſſe infinita:ſʒ
aut aquā aut aerē poti⁹:q̄m loci ignis ꝛ terre maniſe
ſtiſſime noſcebant:hoꝝ erāt latētioꝛes ꝛ q vtriq̄ʒ nāe
tanq̄ʒ ambigerēt. Dices ptes īfiniti eius q̄ō Heteroge
neū ſit eſſe nūero īfinitas. Loci ergo illaꝝ erūt habe
būtur q̄ʒ īfiniti. Q̄ō ſine vlla ꝯtrouerſia ꝓtinus reſpu
endū eſt. Sūt.n.ꝛ loci ꝛ locoꝝ differētie finite. Nā ſu
pernū infernū dextrū ſiniſtrū anterius poſterius:que
diſcrimina loci ſunt:ſerio ꝯtinent. Finita igit numero
erūt ꝛ el'nta quum nullus locus poſſit plurib⁹ el'ntis
cōpetere. Nō.n.differūt ſpecie ea:q̄bus vnus idemq̄ʒ
loc⁹ naturalis ac ꝓp̄us ſit:aut cū Democrito ſentiēdū
affirmādū q̄ʒ ē:fieri poſſe:vt motus ois ſit ſp̄e ſilis:vt

> ᵃ Themiſtius v̄o grece ὁ μὲν ἀὴρ ψυχρός τὸ δὲ ὕδωρ ὑγρόν ait h̄ ē aer q dē frigid⁹ aq̄ v̄o hūida ꝛ h̄ idē hʒ Ariſ. q̄ō aiaduertes Simp. dixit h̄ in loco Ari. rōnē tn̄ mō ꝯ̄rietat⁹ q̄ i q̄litatib⁹ repit hāiſſe:ob quā ſolā h̄ eſt vſus exēplo: nullo hito reſpectu illi⁹ cuius eēnt he q̄litates ꝓp̄e. vł foꝛſitā ait ip̄e ex erroꝛ libra rioꝝ ita ſcriptū eſt: ſūt tn̄ q̄dā q aſſerāt Ariſ. vſuʒ eū rōne:eū exemplo ēt Anaxi. ei⁹ q̄ʒ ea v̄ba eē q̄ ab Ariſ. referuntur.

> ᵇ ἐν δὲ ςοιχεῖον ὡς σῶμα ὂν ἤδη κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦτο ἄτοπον εἶναι φημι. hec v̄ba omiſiſſe vł latin⁹ iterp̄s q̄ in grecis tn̄ codici b⁹ hn̄tur. q̄ꝝ ſenſus iſ eſt, vnū āt elemētū dico quod coꝛp⁹ ſit iam actu h̄ nāq̄ʒ abſurdū eſſe affirmo.

> ᶜ In latinis codicib⁹ loc⁹ hic mēdo nō caret i grecis eniʒ ſcribit h̄ pacto. νῦν γὰρ ἔστι τοιοῦτον ἄπειρον ζητοῦμεν. h̄ ē,nūc.n. ſi tale aliq̄d īfinitū ſit querimus.

ſimilia ſint elementa:vt inſectilibus indiuiduiſq̄ʒ coꝛ
poꝛibus idē ſit q ꝛ vniuerſo loc⁹. Atq̄ʒ hec atomis ip
ſa ſuſtinet:q̄ ſi ꝑ foꝛmā finita ſunt ꝛ magnitudine nūe
ro:q̄ pacto id q̄ō ex his cōſtabit poterit eſſe infinituʒ:
Q̄ꝛ v̄o ex eo ꝙ finita ſunt loca:coꝛpa quoq̄ʒ finita eſſe
opoꝛteat:q̄s eſt q nō aiaduertat: Nā coꝛpa coequant
ꝛ cōſentanea locis ſunt. Non.n.locus vllus eſt maioꝛ
coꝛpe q̄ō cōtinet in loco. Et ſi maioꝛ eſt locus:nō erit
igit coꝛpus q̄ō recipit infinitū. Neq̄ʒ coꝛpus ꝯ̄ maius
eſt q̄ʒ quātus eſt locus. Si.n.excederet locū:aut reci
peret in vacuo aut nuſq̄ʒ eſſet:quoꝝ alterū paulopoſt
demōſtrabimus falſum eſſe. Alteꝝ in ipſo ſtatim limi
ne apparet q̄ʒ ſit ridiculoſum : nihil.n.abſq̄ʒ loco aut
50 moueri pōt aut q̄eſcere. ¶ At v̄o Anaxagoꝛas ſub
abſurdā cōmētus eſt cām:cur immēſuʒ illud ꝛ miſcel
laneum chaos immobile eſſe voluerit: Dicebat enim
qꝛ ꝯtineri a nullo poſſet q̄ō infinitū eſſet:ſed fulciri at
q̄ʒ inniti ſeipſo ꝛ tanq̄ʒ ſua vi librare ſeſe atq̄ʒ ſuſpēde
re opoꝛteret:q̄etem illi atq̄ʒ immobilitatē accidere ita
volēte ꝛ tribuēte nā. Ceteꝝ hoc non recte dictū ē. Nō
enim eo loci in quo queq̄ʒ res eſt:ſemper nālis ē q̄es:
pōt inuita:pōt vi detineri eo loco in quo nāliter nō q̄e
ſcat:vt lapis e palo tectoue pendēs. Fulcīo aūt illa in
nixus argumētū ē vſolēte quiet:ſ.potiuſq̄ʒ nālis:vtpo
te que carētiā atq̄ʒ egentiā loci ſignificent:in quo mo
tus ꝯſtitui exercerīq̄ʒ poſſit. Plane nūq̄ʒ docuit Ana
xagoꝛas:vtrū ſi locus eſſet:q̄eſcere infinitū nihilomi
nus opoꝛteret eo mō:quo ea que in naturali loco q̄e
51 ſcūt. ¶ Idcirco.n.terraʒ nā ſua immotā dicimus atq̄ʒ
pigrā:qꝛ ſi adeſſet etiā euolādi euagādiq̄ʒ locus:nihi
lo tn̄ magis illa moueret. Ea rōne tellus nā hʒ:vt in
imo ſedeat ſemꝑ quieſcatq̄ʒ. Q̄obrē ſi cui infinita di
cat:eo mō quo nūc medio ſpatij poſita:non iō q̄eſcat
neceſſe eſt:qꝛ infinita cū ſit ſemetipſa fulciat:aut qꝛ ſi
bi ipſa nitat:aut in ſeipſaʒ ꝯſiſtat:ſed qꝛ habeat a nā:
vt grauitate ſua mediā regionem obtineat. Reddēda
igit aſciſcēda q̄ʒ eſt rō aliqua nālis:cur infinituʒ illud
q̄ete tā inexoꝛabili ſempiterna q̄ʒ toꝛpeat. Nā ea quaʒ
reddit Anaxagoꝛas ab ipſa mole nō ab ipſa re ſūpta
52 eſt. ¶ Nā quidē mehercule rn̄derit de partibus infi
niti: Utrū ille quoq̄ʒ ip̄e ſe fulciāt: ꝛ q̄ō ſequēs ē q̄gāt
imobiles: h̄ neq̄ʒ ipſe q̄deʒ Anaxagoꝛas diceret. An
v̄o qꝛ finita ſit ptiū magnitudo:moueri poterūt ptes:
totū moueri nō poterit. At ſi hoc fuerit:coꝛpus infini
tū imobilitatē illā nāliter nō hēat. Si.n. Homogeneū
eſt:ptes quoq̄ʒ eodē modo quo totū eē imobiles opoꝛ
tebit. Quapꝑ vt totū in toto eſt:ita partes in ptib⁹ eē
neceſſe erit. Et ſi hoc accidit toti a mole ipſa nō a nā:
idē ptibus ſingulis ſuis cuiq̄ʒ molibus accidet ñ ipſa
nā. Q̄ꝛ ſi nō vi vlla neceſſitateue:ſed ex nā hʒ:vt in ſe
ipſo ſit totū:vtq̄ʒ ſibi ipſi ſit locus:cur nō idē ꝯueniat
ptibus: ſunt.n.loca ſpecie eadē totius:ꝛ ptium toti⁹:
ignis ꝛ ſcintille idē.totius aque ꝛ cyathi idē. Si igit
infiniti locus eſt recipi itra ſeip̄ʒ ꝛ cōſiſtere:nʒ mouet
totū:neq̄ʒ ptes igit mouebūt. Is itaq̄ʒ q hūc i modū
ſentit:motū eque tollit atq̄ʒ illi faciūt:quos initio re
53 tulimus vniuerſum imobile poſuiſſe. ¶ Sed ꝛ nullo
pacto fieri pōt:vt coꝛpus ſit vllū infinitū. Si.n.oē coꝛ
pus ſenſile aut graue eſt aut leue:ꝛ ex ſuaꝝ queq̄ʒ q̄li
tatū niſu in ꝓp̄a deferūtur loca:coꝛp⁹ īfinitū neq̄ʒ gra
ue pōt eē nec leue:nullū vtiq̄ʒ locū aſſignare īfinito po
terim⁹. Nēpe aut totū erit graue:atq̄ʒ ita i loco īferno
ꝯſtituet:ſupnus erit ſupuacu⁹:aut totū erit leue:atq̄ʒ
ita ſupnū locū occupabit:īfern⁹ ſupfluet:aut dimidiū
erit graue ꝛ dimidiū leue. Sʒ q̄ rōne ſoꝛticioneue infi
54 nitū dimidiaueris. ¶ Deinde ſi ꝑs ſūmo:ꝑs imo loco

ponat nōne ſtatim terminabit ꝯcludetur q̄ʒ circūſcri
ptione illa locoꝝ: Nā ſūmū ꝛ imum ſunt noīa termio
rū. Iā ſi in loco ſit īfinitū:quū loci diře ſint ſupnū infer
nū anteri⁹ poſteri⁹ dextrū ſiniſtrū:necīuʒ eēt eadē mō
ſtrare in īfinito diſcrimina:at diſcrimina illa ad res fi
nitas ptinēt. Neq̄ʒ putādū ē diřas ſex locoꝝ q̄s mō di
xim⁹:ex habitu ꝛ relatione tm̄ nr̄a cōſtitui: nā vt īfra
docebit. Duplex hī genus illaꝝ:altere creant:ꝛ pen
dēt a nobis:altere inſtituunt ab ipſa nā. Si aūt i loco
eēt aliquo infinitū:opoꝛteret diřas illas ſpectare in in
finito q̄ ab ipſa nā nō q̄ a nr̄a inſtitutiōe aut rn̄ſiōe pē
55 derēt. ¶ His illud adijcit:ſi infinitus eē locus nō pt:
oē aūt coꝛpus in loco ē:nō poſſe coꝛpus eē vllū infini
tū.n. v̄o pn̄ᵐ eſt:eſt ergo ꝛ ꝯn̄s. Ceterū eē in loco idē ē
ac ſi eē in aliquo loco dicamus. Nam ſi in nullo loco
res eēt:neq̄ʒ in loco oīno eſſe poſſe videret:queādmo
dū neq̄ʒ eē q̄ʒtitas poſſet:ſi neq̄ʒ pedalis neq̄ʒ bipeda
lis neq̄ʒ alteri⁹ vlli⁹ foꝛe repiret. Si ergo i aliq̄ loco
ꝯceſſeris infinitū eſſe:erit nimiꝝ aut in ſupno aut i in
ferno aut vtrūq̄ʒ alibi collocatū. Q̄ō nos ſupius nul
56 lo mō eſſe poſſe ꝓbauimus. ¶ Ex his liquet nō poſſe
hēri coꝛpus vllū actu infinitū. Plane ēt abſurda ſunt
illa:q̄ ſuſcipiēda ſunt his:q ꝑ oia tollunt infinitū de re
bus:q̄ʒuiſq̄ʒ ſupꝛa de hoc nō nihil ſit dictū. Denuo tn̄
illa eadē ſed fuſi⁹ repetent. Nā ꝛ initiū tp̄is ꝛ finē at
q̄ʒ interitū mūdi ꝯſtituūt. Q̄ō q dicit:nil aliō dicit q̄ʒ
tūc fuiſſe tp̄s quū nō erat tp̄s. Quicq̄d.n. fit:in tp̄e fit
ꝛ hec v̄ba ſemel aliq̄n:tūc ꝛ reliq̄ id gen⁹ tp̄is admo
nēt:tp̄s appellāt:de tēpoꝛe ꝑdicātur. Cōfeſſum ē etiā
apud phos motū eē ꝑpetuū pennemq̄ʒ:neq̄ʒ ſine vllo
aut exoꝛdio ſed pꝛoꝛſus ante retro q̄ʒ eulternū motuʒ
aūt comitatu tp̄is fluere. Atq̄ʒ h̄ pn̄ᵐ ex opiniōe illa cō
ſeq̄tur:q̄ infinitū excludit. Alteꝝ eſt illud incōmodū:
q̄ō de ꝯtinui diuiſiōe quā tollūt:ꝛ nūeri multiplicatio
ne infinita ſupius iduximus. Q̄ꝛ ſi eq̄oꝛ eſt illa ſnia:q̄
neq̄ʒ eſſe neq̄ʒ nō eē infinitū affirmat:opus ē volenti
bus diſcere ad explicationē noſtrā atq̄ʒ interꝑtationē
attēdere. ¶ Palā ē igit id q̄ō di infinitū mō quodam
hēri:alio nō hēri actu nō eē:eſſe po⁹. Quā diſtinctio
nē qꝛ nobis ſepiſſime iductā meminim⁹:nō eſt cur ex
planādū hoc loco putemus. Q̄obrē ſi ex auctione nu
meroꝝ ꝛ tp̄is:ex diuiſiōe magnitudis nec̄io īfinitū eſ
ſe colligit:quū poꝛes rōnes actu eſſe illud nō ſinātre
liquū eſt vt ptāte eē dicamus. Ac ꝯtinui q̄dē coꝛpis ſe
ctio ſi in infinitū extrahit(nā inſectiles linee facile cō
futātur)erit hoc q̄dē modo poteſtate aliq̄d nō actu in
finitū. Qui.n.infinitā actu ſectionē inducit: cōpoſitio
nē ex infinitis actu ꝯſtituit. Nā i quot diuidi ſecari q̄ʒ
cōtinuū pōt:ex totidē videtur eſſe cōpoſitū. Id v̄o q̄ō
ex infinitis cōſtat fit mole ꝛ magnitudine infinita: q̄ō
57 nos pauloante deſtruximus. ¶ Quum v̄o dicimus
eſſe aliq̄d potētia infinitū:nō ita loquimur vt ſolemus
de ere quod potentia ſtatuā dicimus:qꝛ futurū ſit ali
q̄n ſtatua. In ere.n.ꝛ ſtatua quū pmuʒ aduenit:actus
poteſtas extinguitur:qꝛ id quod eſt ꝑmutatum in ſta
tuā nullā amplius facultatem gerit:vt fiat denuo ſta
tua:habet.n.rn̄ſum in his relationemq̄ʒ poteſtas ad
actum:vn̄ efficit vt poteſtas illa ꝑuenire ad eū actum
poſſit:quo rn̄ſum habebat referebaturq̄ʒ. Nō ſic in
īfinito:ſed idē ē poteſtas actuſq̄ʒ īfinito q̄ infinitū ē:qꝛ
actus ꝛ ꝑfectio infiniti q̄ infinitū eſt:in eo habet:q̄ō ē
plus cōtinue poſſe. Si.n.aliū actum poteſtas illa infi
niti deſideraret perinde ac ſtatum foꝛmaʒ ꝛ ſpeciem:
nihil aliud videret q̄ʒ finē deſiderare. Id autē eſt coꝛ
ruptionē ſuam ꝛ interitum peteret:quod fieri non po
teſt. Omnis ſiq̄dē actus conſeruare ſubiectū ſuum oʒ

⁊ queadmodũ ꝑfectio rei mobilis ĩ eo qđ mobilis ſeruat poteſtatẽ ſꝫ quã res adhuc poſſit moueri: ita act⁹ ⁊ ꝑfectio infiniti in eo eſt: vt alterius ſꝑ poſſit. Oꝛ ſi ea poteſtas tolleret᷑: tolleret᷑ ẽt eẽntia ĩfiniti. Sicut.n. ea que tũc ſolũ ſũt: quũ fiũt gerũturq̃ꝫ: ſi deſinãt geri: eſſe ẽt deſinũt: vt ludi: vt dies: vt tp̃s: vt flãma: ita ea q̃ tũc ſolũ ſunt: quũ in ptãte ſunt: ſi poteſtatẽ amittãt: amittũt eſſentiã. Siqs ꝟo eiuſmodi aliquã poteſtatẽ in ſectione magnitudinũ infinita q̃rat q̃ referat᷑ ⁊ inſtituat᷑ ad actũ: reperiat illã anteq̃ꝫ accepta ſit ſectio. Tũc.n. queadmodũ ẽs ptãte ſtatua ẽ: anteq̃ꝫ fingat᷑ fundatur ue: ita q̃uis magnitudo anteq̃ꝫ diuidat᷑ venire ad actũ diuiſiõis ei⁹ põt: que in infinitũ eſt abitura. Ceterum diia ea: q̃ꝫ q̃ꝫ diuidi in infinitũ magnitudines pñt: ñ tñ pñt eẽ actu in infinitũ diuiſe: nã alterũ ĩpoſſibile ⁊ a ſeipſo euertit᷑. Nã ſi diuiſe nõ ſũt: neq̃ꝫ igit᷑ in infinitũ. Qui.n. ꝯfici diuiſio potuit. Alterũ eſt poſſibile in infinitũ magnitudines diuidi: quũ id qđ reſtat ſecari

58 ſemꝑ ⁊ diuidi ĩ ĩfinitũ poſſit. ¶ Uniuerſam itaq̃ꝫ coactãq̃ꝫ ꝑfectionẽ abſolõneq̃ꝫ infiniti nemo requirat. Eo mõ quo domus lecti bidentis. Sed queadmodũ dici ſolet ludos quũ edunt᷑ actu adeſſe ⁊ diẽ ⁊ tp̃s: ita de ĩfinito dõm ſentiẽdũq̃ꝫ ẽ. Nã neq̃ꝫ olympica certamia momẽto ꝑſoluũtur: neq̃ꝫ dies ſil᷑ tot⁹ p̃terit: ſꝫ vtrũq̃ꝫ ſucceſſiõe ptiũ labit᷑: ita ⁊ ĩfinitã diuiſionẽ ꝓbãdũ: neq̃ꝫ ſil᷑ extare totã neq̃ꝫ abſolui ſũptitariq̃ꝫ vniuerſam poſſe: ſꝫ ptib⁹: q̃ꝛ ſꝑ aliqd obiter reſtat magnitudis diuidũde. Plane tp̃s ⁊ diuiſio ĩfinita vident᷑ eẽ q̃ꝫ ſimillima: tũ in eo ꝙ vtrũq̃ꝫ tũc ſolũ eſt quũ fit: tum in eo ꝙ nõ ſil᷑ totũ: ſed ſucceſſione ptiũ exiſtit. Sed ⁊ ſilis q̃q̃ꝫ hacten⁹ ĩ vtroq̃ꝫ ĩfinitas eſt: ꝙ aliud atq̃ꝫ aliud ꝯtinue capit᷑: atq̃ꝫ illud finitũ terminatũq̃ꝫ eſt. Differũt in eo: ꝙ pars tp̃is ꝯtinuo vt oꝛta eſt perit: q̃ꝛ oẽ p̃teritũ ſimul atq̃ꝫ p̃teritũ eſt aboleſcit euanetq̃ꝫ. Ea ꝟo ps q̃ eſt deſecta diuidẽdo: ꝑmanet ⁊ ſupſtes ẽ. Ceteꝝ neq̃ꝫ tp̃s generãdis reb⁹ neq̃ꝫ magnitudo diuidũdis põt deficere.

59 ¶ Nõ eſt aũt ĩgnoꝛãdũ nõ ſolũ in diuiſiõe: ſed ẽt in adiectione infinitudinẽ ꝯſpici. Nã ſi quantũ definita magnitudine demeris tãtũdẽ adieceris alteri: queadmodũ exibit in infinitũ adẽptio: ita exibit in infinitũ adiectio: ita vt ſectioni adiectio q̃ſi ex altera pte rñdeat vt qcqd hinc eſt deraſum: illinc collatũ atq̃ꝫ appoſitũ videat᷑. Nec tñ ois ſectio adiectioq̃ꝫ põt eẽ ĩfinita. Naꝫ[a] ſi ſemꝑ eq̃les poꝛtiones magnitudinis deſeces: aliq̃ñ vniuerſam exhauries. Quaꝑꝑ ſecãde ſunt res vt in ĩfinitũ abeãt: eadẽ ꝓpoꝛtiõe nõ eadẽ magnitudine ptiuꝫ exploꝛata. Si.n. acceptã q̃ꝫtitatẽ p̃m dimidiaueris: atq̃ꝫ ſubinde ĩ dimidia alia diſſecueris: id qđ reliquum fuerit: eãdẽ ꝓpoꝛtionẽ nõ magnitudinẽ ſeruare videberis: quo fit vt nũq̃ꝫ defutura ſit mã ſectioni: ꝑinde

60 q̃ꝫ neq̃ꝫ adiectioni. ¶ Infinitudo igr̃ ĩeſt ĩ vtriſq̃ꝫ po[a]: ſed differũt. Nã.[b] q ſecat: põt quãtalubet magnitudine minoꝛẽ magnitudinẽ facere. Qui ꝟo adijcit nõ pt quãtalubet magnitudine maioꝛẽ oſtẽdere. Nihil eni ẽ maius celo: ſed tãtã põt ꝯficere: quãta põt ex diuiſione obuerſaria rñdẽteq̃ꝫ colligi. Nã ſi q̃lubet magnitudine liceret maioꝛẽ accipe: foret coꝛpus aliqđ actu ĩfinitũ: q̃le ſit Phyſici qdã arbitrati ſũt eẽ. Oꝛ quũ coꝛpus ĩfinitũ eẽ nõ poſſit: neq̃ꝫ poterit quoq̃ꝫ vllũ ex adiectiõe infinitũ ꝯſtitui. Pꝛoꝛſus ĩfinita põt eẽ adiectio:

61 ſicut ⁊ ſectio ĩfinita. Infinitũ ꝟo ex adiectiõe coꝛp⁹ eẽ nõ põt. Ea rõne Plato duo ĩfinita inuexit: magnum ⁊ ꝑuum: quoꝝ alteꝝ adiectiõi: alteꝝ ſectiõi aſſimilauit: atq̃ꝫ illis noĩb⁹ ceu ꝑ enigma duas illas res nobis ſignificauit. Uerũtñ duo quũ ſtatuiſſent: neutro vſus ẽ ĩ aſſignatiõe p̃n°ꝝ. Sũt.n. nũeri penes illũ p̃n[a]: ĩ qb⁹ nꝫ

diuidẽtib⁹ neq̃ꝫ adijciẽtib⁹ ꝯtigit ĩfinitas. Nõ diuidẽtib⁹: q̃ꝛ ad vnitatẽ ſoluti ꝯſiſtũt. Nõ adijciẽtib⁹: quiꝫ ille ad denariũ vſq̃ꝫ nũeros augeri nõ vlteri⁹ putet: in deq̃ꝫ ceu ĩ oꝛbẽ alternãdo reciꝑocat᷑ iterariq̃ꝫ circlo.

62 Quod ſi recte dicim⁹: ⁊ ĩfinituꝫ ex iugi ꝑenniq̃ꝫ coꝛpoꝝ diuiſiõe ⁊ exhauſtione ꝑſpicit᷑: liqdo appet aliud eẽ infinitũ q̃ꝫ vt nõnulli opinant᷑. Qui infinitũ id putãt extra qđ capi nihil pt. Nos ꝟ ĩfinitũ eẽ defendim⁹ ex qđ ſꝑ capi aliqd põt. Atteſtat᷑ nobis ea ꝯſuetudo: q̃ ſolet eos annulos infinitos vocare: q pallã fundãue nõ hñt: q̃ſi in his ſꝑ capi aliqd extra queat: atq̃ꝫ ĩ h̃ vident᷑ eẽ ſimillimi infinito: Differũt ꝟo: q̃ꝛ ĩfinitũ vtrũq̃ꝫ exigit: ⁊ vti ſemꝑ aliqd extra apꝑhẽdi poſſit: ⁊ vti nũq̃ꝫ idẽ repetat᷑ recurratur ue: id qđ ãnuli ⁊ globi nõ hñt. Eadẽ rõne neq̃ꝫ nũeros ĩfinitos dicem⁹: ſi vt inq̃t Plato a denario

63 q̃ſi reſiliũt atq̃ꝫ reciꝑocãt. ¶ Si itaq̃ꝫ licet ĩfinitũ deſcribere: ĩfinitũ id erit: cui⁹ ſm acceptã q̃ꝫtitatẽ aliqd ſꝑ extra licebit apꝑhẽdere. Quãtitas aũt alia magnitudo ẽ: alia nũeri. In vtriſq̃ꝫ cõpit᷑ ĩfinitas: q̃ꝛ ſꝑ ⁊ nũerũ maioꝛẽ ⁊ diuiſionẽ vlterioꝛẽ licet extrahere. Ideo ꝟo in ea finitiõe adiecim⁹ ſm q̃ꝫtitatẽ acceptã: q̃ꝛ mehercle ſm ſpẽm ꝯtinuũ in diuiſiõe infinitũ nõ ẽ: ſed finitũ: q̃ꝫuiſq̃ꝫ nõ eadẽ ſit cõtinue q̃ꝫtitas: ẽ tñ ſꝑ eadem ſpẽs diuiſiõi ſubiecta. Nã ⁊ id qđ ẽ defectum: ⁊ id a q̃ deſecat᷑: vtrũq̃ꝫ ſemꝑ ẽ linea aut ſuꝑficies aut coꝛpus. ¶ Eſt itaq̃ꝫ vt dixim⁹ ĩfinitũ hoc: id ꝟo cui⁹ nihil extra licet ꝑ̃ẽdere: ꝑfectũ poti⁹ atq̃ꝫ totũ: nõ ĩfinitũ ẽ dicẽdũ. Ita.n. definimus totũ vt ſit id a quo nihil abeſt eoꝝ: q̃ ad ꝓpꝛiã ꝑfectionẽ abſolutãq̃ꝫ plenitudinẽ requirunt᷑: vt arcã: vt hoĩem: tũc.n. demũ ea dicimus tota: quũ nihil deeſt abeſtq̃ꝫ foꝛme. Poꝛro id qđ in ſingularibus viſitur totis: in eo q̃ꝫ ꝑſpicit᷑ maxĩe: qđ ꝓꝑe ⁊ potiſſime ⁊ ſimpl'r totũ eſt. Id aũt ꝓꝑe ⁊ ſimpl'r totuꝫ eſt cui nihil penit⁹ deeſt: h⁹ ⁊ habet᷑ illud qđ tum ꝑfe

64 ctũ: tum abſolutũ cõſũmatũq̃ꝫ nũcupamus. ¶ Et ſane vident᷑ duo hec vocabula: totũ ⁊ ꝑfectũ: aut eadeꝫ oĩno aut cognatiſſimã ſignificationẽ habere. Nã totũ vocamus facta ad ptes relatione: quaꝝ nulla deſit ab ſitue. Perfectũ facta relatione ad finẽ ⁊ terminuꝫ. De eodẽ quoq̃ꝫ p̃dicãtur ꝑfectũ ⁊ totũ: atq̃ꝫ alterũ alterius cõſentaneũ eẽ dignoſcit᷑: ita ſi qđ ꝑfectũ eſt: exitũ hꝫ ⁊ finẽ: totũ quoq̃ꝫ finẽ hẽbit ⁊ exitũ. Recti⁹ itaq̃ꝫ Parmenidi q̃ꝫ Melliſſo viſum: ille finitũ eẽ totũ putauit: idq̃ꝫ medio ſpatij libꝛatũ atq̃ꝫ ſuſpenſum: Melliſſus vnũ ⁊ infinitũ res duas maxĩe repugnãtes cõmiſit: nõ linũ lino vt in adagio eſt. Si.n. illđ totũ eſt: cui⁹ nihil extra ẽ: ĩfinitũ ꝯ: cui⁹ aliqd ſꝑ eſt extra: fieri q põt: vt

65 oia ſint vnũ ſil᷑ ⁊ ĩfinitũ. ¶ Ita eo erroꝛe ꝙ ſilia ⁊ eadẽ eẽ totũ: vniuerſum ⁊ infinitũ rebant᷑. Eadẽ ĩſignia ĩfinito dederũt: q̃ toti ⁊ vniuerſo cõueniebãt trãſlatis illuc p̃rogatiuis nominũ: vt regere vt cũcta cõplecti: vt cõtinere in ſe oĩa diceret᷑: q̃ de toto ꝓpꝛie afferri ⁊ p̃dicari debuerãt. Nã ĩfinito vna tm̃ rõne cõueniũt: q̃ten⁹ infinitũ ceu mã reb⁹ ẽ: q̃ tote ⁊ ꝑfecte dicunt᷑. Que.n. tota ꝑfectaq̃ꝫ ſunt: cõpoſita ipſa ſunt: in qbus ẽ foꝛa. Sane mã ſeoꝛſum infinibilis interminataq̃ꝫ ẽ. Eadeꝫ põt ⁊ totum ⁊ ꝑfectum quadam tenus dici: q̃ꝛ capax ſit ⁊ cõceptaculum foꝛme. De mã ꝟo atq̃ꝫ foꝛma concretum ⁊ cõpoſituꝫ naſcit᷑. Id itaq̃ꝫ qđ mãe ſola poteſtate tribuit᷑: i. vt potẽtia totuꝫ perfectumq̃ꝫ ſit: illi nõ cum adiunctione atq̃ꝫ exceptione potẽtie: ſed ſimpliciter abſoluteq̃ꝫ de materia pꝛedicant. Atq̃ꝫ ita illa q̃ debẽtur toti: aſciſcere infinito ⁊ vendicare conantur: ꝙ ꝟo materie inſit ĩfinitio aperte liquet. Nã ⁊ magni

[a] Querit hic Simpli. quã ob cãm opoꝛteat ſꝑ eandẽ ſeruare ꝓpoꝛtionẽ ne vt ſectio in ĩfinitũ abeat cũ nihil ſit q̃ꝫ vetet qñ variata ẽt ꝓpoꝛtio ĩ ĩfinit̃m ſectio abire poſſit. naꝫ ſi a certa q̃ꝫtitate dimidiũ abſtuleris ab eo poteſ deinde ẽtiã ptẽ auferẽ: a q̃ poſtea q̃rtã. ⁊ h̃ pacto in infinitũ abibit. Et ſoluit ipſe ꝙ ſi eadem ſeruet᷑ ꝓpoꝛtio ſꝑ poterit ĩ ĩfinituꝫ abire at ſi ea variet᷑ poterit conſũmi

b Ego ꝟo ... i loco ſuꝫ ... ceps. Illđ ... q̃ſi uerim ... mõ Ariſt. ... q̃ꝫ imitatus ... The. đ ſectio ... ne ſint locum ... nam ſi eodem ... mõ q̃ mathe ... neſcio q̃ rõne ... aſſeuerauit ... nõ poſſe qui ... talubꝫ magni ... tudie maioꝛ ... oſtẽdi. q̃lib ... n. linea ... ꝓcedet math ... poſſe dari ... toꝛẽ: ꝙ ſimi ... q̃ꝫ de math ... ſectiõe ... ſectiõe ſerua ... nẽ h̃ cãm ... ea q̃ fieri ... coꝛpe ſenſi ... ac nãli: nõ ... deo quõ ... ſecat poſſi ... q̃ꝫtalubet ... gnitudie ... ſẽſiliq̃ꝫ ... rẽ facere ... gnitudine ... oiuꝫ q̃ nã ... ſtat rõ ſit ... miata mag ... tudis ⁊ ꝑu ... tis ſicuti ... a. ũt 2° de ... p° etiaꝫ. lib ... phyſices ... cultatiõe ... te ꝑſiteant ... nima nãli.

Siqs nũerũ ... ſꝑ ꝑ ſe ⁊ a ... magnitudie ... abſtractũ acci ... piat nõne tũc ... cunctiq̃ꝫ nũe ... ro poterit vn ... tatẽ addere ĩ ... ĩfinitũ igr̃ nu ... mer⁹ exire po ... ſit abſq̃ꝫ ma ... gnitudiſ diui ... ſiõe. adiectio ... q̃ꝫque ſꝑ fit ĩ ... nũeris ab hiſ ... accepta q̃ ge ... nerationi ſũt ... coꝛpꝛa in hoĩ ... nũer⁹ etiã ... celeſtis mot⁹ ... coꝛpis aq̃ naꝫ ... magnitudis ... diuiſione cui ... ſcitur.

Dubitat ... Simp. ... non dixiſſe ... Ariſt. fieri ... ſenſibili fieri ac ... ſectionẽ ĩ ĩfinitũ ... ẽ ſectio

tudinũ ſectio: ⁊ adiectio ꝯ̃ria ſectiõi q̃ꝫtitatẽ ſubiectã nõ foꝛmã aut ſpẽm mutãt: qđ ⁊ ſupꝛadixim⁹. Iã mã ñ ꝑ ſe ſꝫ a foꝛa hꝫ: vt tota finita: ꝑfectaq̃ꝫ ſit. Sẽꝑ ꝟo ab alia q̃uis foꝛ[a] ꝯtineri vꝫ: põtq̃ꝫ ei⁹ aliqd ſꝑ capi extra ſpẽs: atq̃ꝫ ob id merito ĩfinita: inabſoluta ⁊ ignota cẽ

66 ſet: quũ ĩfinitũ oẽ neſcio ſit ignotũ. ¶ Sed q̃ ꝓducti ſumus dixerit q̃ſpiã: mõne qđ maxĩe p̃ter opinionẽ hominũ ſit: ĩfinitũ ptẽ poti⁹ q̃ꝫ totũ fecim⁹? Qui paulo ante diceremus ĩfinitũ eẽ mãm: mã poꝛro pars cõpoſiti ſit: queadmodũ ſtatue ps ẽ es: ſed certe nos q̃ꝫ illi veri⁹ rectiuſq̃ꝫ q magnũ ⁊ ꝑuũ: q̃ duo ad mãm ptinẽt ĩfinita ꝯſtituũt: demũq̃ꝫ fateri cogũtur: intellectilia q̃q̃ꝫ a mã ꝯtineri: q̃ꝛ neceſſe ſit oĩa ab ĩfinito eẽ cõpꝛehẽſa: ita fieri vt ſcite res atq̃ꝫ cognite ab ignoto ⁊ ĩdefinito

67 ꝯtineant᷑ atq̃ꝫ definiant᷑. ¶ Ex his ꝟo q̃ nos opinamur. i. ex h̃ qđ mãm eẽ ĩfinitũ dicim⁹: ⁊ qđ ſequẽs eſt ĩfinitũ a toto ꝯtineri euenit: vt q̃libet magnitudine minoꝛẽ cape videat᷑ licere maioꝛẽ nõ licere. Mã nãq̃ꝫ ĩtra magnitudinẽ diuiſam ĩcluſa: ſi minoꝛẽ velis efficere: q̃ſi miniſtrat haſtas: ac p̃ſtat: vt ĩ ĩfinitũ extractio ꝓdeat: ſi maioꝛẽ nõ p̃ſtat vt ꝓdeat: alioq̃n mole aliq̃ externa op⁹ eẽt. At extra magnitudinẽ nihil ẽ illi⁹ magnitudinis reliquũ. Et quũ reꝫ foꝛa ꝯtineat finiatq̃ꝫ: neẽe ẽ exhauſtionẽ cremẽtũq̃ꝫ ꝓhibi hacten⁹: ñ vltra

68 q̃ꝫ quãta ſit res. ¶ Eadẽ ẽ in nũeris ratio. Eoꝝ p̃t minim⁹ nõ maxim⁹ ꝓmi. At ĩ magnitudine ꝯ̃ri⁹ moduſ eſt. Nã ſecãtib⁹ diuidẽtibuſq̃ꝫ nullũ occurrit minimũ. Adijciẽtibus ꝟ aliqd occurrit maximũ. Quidnã igit᷑ cãe? Nẽpe vt ego ſentio: q̃ꝛ nũerus ex vnitatib⁹ ꝯſtat. Nihil.n. aliđ ẽ nũer⁹ q̃ꝫ vnitates multe. Nã ⁊ ternarius binariuſq̃ꝫ multaꝝ vnitatũ ſũt noĩa. Ex q̃t ãt vnaqueq̃ꝫ res ꝯſtat: tñ totidẽ diuidi ſecariq̃ꝫ põt. Quare ⁊ nũer⁹ ĩ vnitates ſecabit᷑: vnitates ꝟo ipſe erũt inſectiles. Quicqd.n. ẽ vnũ in eo qđ eſt vnũ inſectile ẽ: ⁊ hõ vn⁹ in eo qđ hõ ĩdiuiſilis ẽ: q̃ꝛ neq̃t in alios hoĩes diuidi. Oꝛ ſi põt in ptes ſecari ⁊ diuidi: nõ põt in eo qđ vn⁹ ẽ. Unitas plane vſq̃ꝫquaq̃ꝫ ⁊ penit⁹ vna ẽ: nõ eniꝫ vnitati tali ſubiecta mã ẽ. Quare opꝫ in vnitatẽ cadere ac deficẽ ſectionẽ. At magnitudo nõ ex vnitatib⁹ ſꝫ ex magnitudinib⁹ ꝯſtat: ita fit vt cũ nulla diuiſio ad ĩdiuiſilia vſq̃ꝫ ꝑueniat: minimũ vtiq̃ꝫ pꝛẽdi non poſſit. Per diuiſionẽ ꝟo magnitudis nũerus ĩ ĩfinitũ exit: q̃ꝛ diuiſio illa nũerabilis ẽ: ⁊ oẽm multitudinẽ finitã excedere ẽ aggerãdo ſubĩde adijciẽdoq̃ꝫ. Poꝛro nõ hꝫ ex ſe ĩfinitatẽ nũer⁹: ſꝫ ex mã. Quare oĩno ois ĩfinitaſ a mã ꝓficiſcit᷑: ⁊ mãe fert᷑ ois accepto. Quũq̃ꝫ mã poteſtate nõ actu ſit: recte dr̃ ĩfinitatẽ quoq̃ꝫ ptãte eſſe nõ actu. Recte ⁊ illđ: tũc ſolũ poſſe ĩfinitũ eẽ quũ fit. Naꝫ ⁊ mã difluit ſꝑ: nec ꝑmanet. Numerus itaq̃ꝫ a mã mutuat᷑ ĩfinitatẽ. Ex nũero ꝟ nõ habẽt magnitudines: vt

69 poſſint ĩ ĩfinitũ excreſcere. Nã maioꝛa q̃rẽti extrema mũdi facies occurrit eo mõ quo in nũeris vnitas. At mũdus diffundi augeriq̃ꝫ neq̃t: alioq̃n eẽt aliqd celo maius. Totũ ꝟo ſi totũ eẽ tẽdit: neẽe ẽ eẽ terminatũ. Sed ſi vnicuiq̃ꝫ coꝛpi ſemꝑ liceret adijcere: nihil eẽ totũ aut vniuerſũ poſſet: ſꝫ ĩfinita q̃dã ⁊ ſenſilis magnitudo: qualẽ veteres nõnulli. ſ. ſomniabant.

70 Sed ſcire licet quũ ĩfinitũ dicim⁹ ĩ magnitudie tp̃e motu ꝯſtar̃. Nõ ita loq̃mur vt putem⁹ ĩfinitũ eẽ gen⁹ qđdã ⁊ cõem adeo naꝫ illoꝝ: ſꝫ ita vt eo oꝛdie quẽ res ille gerũt iter ſe: eodẽq̃ꝫ ſint ĩfinitudinẽ aſſecute. Tp̃s.n. ꝑꝑ mot⁹ ĩfinitatẽ ĩfinituꝫ ẽ. Nã ⁊ a motu hꝫ vt ſit. Motus ꝑꝑ magnitudinẽ ẽ ĩfinit⁹: q̃ꝛ mot⁹ ois circa magnitudinẽ verſat᷑: auctio: diminutio: alteratio: ꝑlatio. Magnitudo ex ſua nã vĩ ĩfi[tem] ĩdepta: q̃ꝛ ĩ mag[ne] alias deinceps extrahit᷑. Ceteꝝ credam⁹ hec ĩ p̃ñtia ita eẽ vti dicim⁹. Nã ꝓceſſu opis demõſtratione clariſſima explicabũtur hec oĩa.

71 Neq̃ꝫ tñ exiſtimãdũ ẽ rõnẽ hãc q̃ dr̃ nihil eẽ actu ĩfinitũ ⁊ ĩpcurſile cremẽtũ ꝟſus: eripe mathematicis facultatẽ tractãdi đ ĩfinito. Nõ.n. linea ĩfinita op⁹ ẽ illis: quũ finita ⁊ terminata ſꝑ vtant᷑. Satis hñt ſi quãtã volũt obtineãt. ¶ Sꝫ ambigat aliqs ſi finit⁹ ſit mũdus p̃mũ illud ſpectamẽ theoꝛema ne in libꝛo elẽtoꝝ q demõſtrauerint? Naꝫ dat᷑ his diametros mũdi ſupꝛa quã ꝯſtitui triãgulus debeat: vbi nã duo latera triãguli collocabũt᷑. ¶ Sꝫ ſoluit᷑ p̃mũ: nõ das q̃lẽ petũt: petũt aũt que poſſint extrahi. Deinde apud Geometrã nihil intereſt ſit ne aliqd extra mũdũ necne. Cogitatio ſola eſt q̃ datã lineã ꝓhebit in imẽſum. Neq̃ꝫ ꝓpterea neceſſe ẽ ꝯtinuo eẽ actu: qđ qs affingit aut cõcipit aĩo. Foꝛte.n. nõ fuerit in reb⁹ linea q̃lẽ illi affoꝛmãt: neq̃ꝫ coꝛp⁹ itẽ aliqđ in tris dimẽſiões fuſũ ſine diſſidẽtia aut renitentia aliq̃. Sed queadmodũ nihil vetat lõgitudine latitudine ⁊ pũcto indimẽſili ſeꝑatim atq̃ꝫ ſeoꝛſũ vti q̃ꝫuiſq̃ꝫ nulluꝫ illoꝝ ꝑ ſe ſubſiſtat actu: q̃ꝛ tñ fingunt᷑ ſubſiſtere in cõſideratione ꝑ ſe ſine mẽdacio veniũt. Ita ⁊ diametri illius cõmẽticio ⁊ imaginario ĩcremẽto vti citra metum culpe aut falſi poterim⁹. Neq̃ꝫ abſurdũ id ſeq̃t᷑: quaſi nullus ſit extra celũ locus: q̃ꝛ lineamẽta illa loci nõ indigẽt. Nõ.n. ois linea nãlis ẽ: q̃ ⁊ nãm requirat ⁊ locũ. Nã mathematice quedã habent᷑: quaꝝ veluti locus eſt aĩus ſpeculãtis. Ideo.n. mathematica dicunt᷑ abſtractu ⁊ abiunctu cõſtare: q̃m ab his que in nãlibus coꝛpib⁹ viſitãtur loco q̃litate tp̃e actiõe motu affectionib⁹ ⁊ reliquis generib⁹ eximũtur abiunguntur q̃ꝫ. Ipſi ꝑ ſe mẽſus atq̃ꝫ ipſa cõtinua eſtimãtur atq̃ꝫ ſpectãtur: ꝙ ſi deſcribẽdo triãgulo neceſſaria eſſet mẽtio loci: is q locũ adimeret: ipſam quoq̃ꝫ demñſtrationẽ euerteret. Pꝛoinde nemo ita dicit: q̃ꝛ linea in h̃ loco: aut in illo ſit: neceſſe eſt hoc aut illud ſeq. Queadmodũ itaq̃ꝫ Democritus quũ ꝓbare niteret᷑ coloꝝ varietatẽ nõ natura conſtare coꝛpoꝛibus: ſed ex habitu nr̃o rñſioneq̃ꝫ cõtingere nihil ſtatuit ꝯ̃riũ Geometre: q̃ꝛ coloꝛib⁹ diſciplina illa nõ vtit᷑. Ita is q locũ eſſe infinitũ negat: imo ⁊ is q locũ oĩno eẽ inficiaretur: non eſt impedimento his: qui de lineis cõmẽtantur ratiocinãturq̃ꝫ. Nã q locum auferũt: id auferũt: quo Geometre non egent. Oꝛ ꝟo mathematice res nõ ſint in loco aliquo conſtitute. Ariſtoteles adeo ipſe declarat. Oꝛ'uis inquit in loco ille nõ ſint: eſſe tñ ex inſtitutione ⁊ diſpõne nr̃a videtur. Hec ille. Sed cedo quenã nãlis aſſertio geometriã poſſe euertere? Illa mehercule opinoꝛ que p̃ncipia ⁊ elementa inſectilia ⁊ minima faceret. Ita diuiſio infinita adimeret᷑: qua adempta coꝛruerẽt plurima a mathematicis veriſſime ⁊ faciliime demõſtrata: ꝙ ſi in maioꝛi minoꝛiq̃ꝫ linea explicari eadẽ pñt: queadmodũ ⁊ faciunt ⁊ fatẽtur mathematici: qd nã ꝑ deũ opus eſt maxima? Eſt.n. eadẽ ſecãdi maximã ⁊ minimã rõ: q̃ põt ⁊ extrahi. Ita igit᷑ de infinito agunt: nõ vt de imꝑcurſili ſpatio: ſed vt de linea ea

72 q̃ poſſit ⁊ extrahi. ¶ Eſt itaq̃ꝫ h⁹ infinitũ. Et vt diximus ad cãm mãlẽ refert᷑. Eſt.n. materia ipſa infinitum: ſi per ſe ſola ſpectetur: vtpote q̃ꝛ in priuatione: infinitas autem ipſa priuatio eſt: non tñ iccirco quia infinitas in materia priuationeq̃ꝫ eſt. Materia ipſa per ſe põt eſſe diuiſionis illius ſubiectum: ſed coꝛpus continuũ ſenſile. Nam diuidunde res ſubſiſtũt actu. Sed q̃ꝫobꝛẽ dictũ nobis eſt diuiſionis ĩfinitatẽ ad mãm ꝑ

ne magnitudinis. ſꝫ eius tñ q exiſtere ⁊ ꝑmanẽ poſſit: quõ.n. qđ ꝑſiſtere ⁊ permanere neq̃t cremẽtum ſuſcipe põt ⁊ ſolus is nũerus permanet q ex magnitudinis ſectiõe ꝓdit. alij vero enũerati neq̃ꝫ ꝑmanẽt nec eẽ hñt niſi ĩ opinione vel ĩ imaginatione nr̃a: abſtract⁹. n. numer⁹ ſolo cõſtat itellu. celeſtis ꝟo motuo: ꝑ ꝯis atq̃ꝫ coꝝ q̃ gñant ⁊ coꝛrũpunt᷑ nũeri ea rõne q̃ ꝑcedentia coꝛrũpũt᷑ hũt eẽ ptes ꝟo diuiſe magnitudis ꝑmanẽt: ⁊ ex ipſis qua rõe ⁊ ipſe ſũt magnitudies dicitur ĩfinitũ ſm adiectionẽ. qua ꝟo vt vnitates accipit᷑ facitũt infinitũ qđ nũero inest.

tinere? Nempe q꞉ cōpoſitū ⁊ id qđ diuidit' corpꝰ n̄ amittit forā ſ ī diuiſiōe: ſꝫ retinet. Ita cū nō poſſit a forā pēdere a m̄a pēdeat: ac videnť qdē veteres īfinito vſi ꝓinde atq꞉ m̄a. Sꝫ diſſentaneū erat: quū ita vterenť: exiſtimaȓ nihilominꝰ coercē ⁊ ꝯtinē id cetera: n̄ ꝯtineri.

Quiſq꞉ fuerunt adducte rōnes q̄ īfinitū eē ꝓbabāt prima ex tpe ducebaȓ. ſcđa ex magnitudinis ſectiōe tertia ex ppetuitate generatiōis. quarta ex rex ordine. qnta ex vi intelligēdi ⁊ imaginādi. ex his tn̄ tres tm̄ ſoluit. huius vo rei rōnē inuenies: The. quā Sim. explicat. primā eni ⁊ ſcđam n̄ ſoluit q꞉ neceſſario ꝓbāt eē īfinituꝫ aliqđ nō tn̄ id qđ actu ſit: ſed qđ potentia q ſi vo ceteras i id tendūt vt infinitum actu oñdāt: iō eas diluit.

73 Reliquum ē ad eas aggredi rōnes qbꝰ īfinitū n̄ potētia mō: ſed actu eſſe defendiť. Ex illis alie minꝰ neċarie ſūt: alie veras ꝙ̄nes videnť afferre. Nā putare icirco hēri actu infinitū aliqd oportere: ne rex ḡnatio exhauſtis ſūptitatiſq꞉ ꝑncipijs ꝓcūbat ⁊ ꝯcidat. Lubrica ⁊ caſſa rō eſt quū fieri poſſit: vt m̄a rex finita corruptionē vniꝰ gn̄ō alteriꝰ bicaria ſubeat: ⁊ obitox loco naſcentia pollulēt.

74 ¶ Ea quoq꞉ rō q̄ dicit finitā rē ad aliqd finiri terminariq꞉ oportere ſemp: tametſi veriſimilis videatur: facile tn̄ in hūc modū eſtimātibꝰ falſa depħēdiť. Eqdē haud cōceſſerim finitā rē terminari ad aliqd ſēper. Nā ad aliqd terminari nihil aliud ē: q̄ꝫ tāgere ꝯ qđ tāgat. Atq aliđ ē tāgere: aliud finē atq꞉ extremum hēre. Nā tāgere ad alterū referť externe: hēre finē ad ſeipm iterne. Tactꝰ tāgēdo ꝯficiť: finis ⁊ extremū habēdo. Q̄uiſq꞉ nōnulle res poſſint ⁊ hēre finē ⁊ tāgeȓ: nō tn̄ idē ē rebꝰ tāgere ⁊ finē hēre. Accidit. n. vt finita q̄ ſūt ēt tāgāt: vt ſūt oia q̄ nō tota mō in ſe: ſed ptes etiā vniuerſi ſūt: atq꞉ id quoq꞉ nō in eo qđ finita ſūt: ſed in eo ꝙ ptes ſūt mūdi. Q̄ꝛ ſiqd eſt vere ac ſimplr totuꝫ. i. ꝙ nullo mō aut reſpectu ſit pars: ſed abſolute totuꝫ ⁊ ſemp nimix extra terminatū alio eē nō poterit. Preterea q̄cūq꞉ rē ꝯferas hꝫ extremū ⁊ terminū: nō itē quocūq꞉ conferas tāgit: nā linea pedalis q̄uis relata t̄minos ſuos hēbit notas ⁊ pūcta: nō tn̄ quouis relata ēt tāget: q꞉ linea ois ſolā lineā tāgit. Proinde queq꞉ res q̄cūq꞉ collata ſuos fines tueť ⁊ obtinet: nō itē neċe eſt vt tāgat oia ad q̄ cōferre libuerit. Q̄ꝛ ſi linea nō tāgeret lineā: tn̄ ꝓpterea īfinita iterminataq꞉ fuerit. Q̄ꝛobrē nō idē ē finiri rē ⁊ ad aliud extra finiri. Sꝫ neq꞉ nūerꝰ aliqs puta denariꝰ tametſi finitꝰ aliqd obiter tangit. Nec q̄ꝫuis ꝑ ſilētiū ſit finis īpoſitus voci finita illa ꝓinde vox tāgere ſilētiū poterit. Hi quoq꞉ q adſtare inane qđdā extra celū autumāt: q̄ꝫuis finitū eē celū putēt nō tn̄ tāgi ab eo poſſe vacuū illud ꝯcedūt. Naꝫ ſola ſe corpa mutuo ꝯtingūt. Sꝫ ⁊ īdiuidua illa Epicuri corpuſcula q̄ ꝑ inane vagari ⁊ volitare credunť: q̄ꝫuis finita viderenť eē: nō tn̄ terminari aliq̄ extra aut tāgere dicebāť: alioqn vir ille tm̄ tribuebat huic inēto: vt ea q̄ vetuſtate collapſa obſoletaq꞉ eēnt recōcinari inſtaurariq꞉ diceret: ſubſidio minutularū q̄rūdā aggeſtionū qbꝰ recreata illa ſibiq꞉ reſtituta derepēte alia q̄ſi ad inſtar ſubdititi ptus ⁊ ꝑſtigiatorie ſubiectiōis extarēt: ſūpto credo de furibꝰ ꝯmēto: qbꝰ ea ſolertia ē celādis q̄ iteruertiſſent: vt aliā his tū ſpēm: tū formā ⁊ figurā īducāt. Sed de h̄ ſatis. Cetex quū ea terminenť ad aliqd q̄x ſemp extra licet aliqd cape. Id āt cuiꝰ aliqd ſꝑ ex̄ licet cape: īfinitū eē ꝯceſſū ē. Nimix ſi finitax rex ea nā ſit: vt ad aliqd ſꝑ extriſecꝰ terminenť: ſit ēt eax illa nā: vt īfinite īmēſeq꞉ hēanť. Quare aut efficite: vt n̄ ſit idē rē ad aliqd terminari ⁊ licere ſꝑ extra cape: aut oñdite īfiniti nām nō fuiſſe nobis recte deſcriptaꝫ: aut poſtq̄ꝫ hec ꝑſtare nō poteſtis: ne ꝑdicate obſecro rē finitā poſſe ſemp ad aliqd terminari: niſi mauultis đ re finita īfinitū dici afferriq꞉ poſſe: ſꝫ cōꝑate ⁊ cōferte ſi lubet ea q̄ diximꝰ: ꝯſpiciteq꞉ an nobis par vis ſūptorū ſit. Infinitū nos vocamꝰ id cuiꝰ extra ſꝑ aliqd capitur. Totū ⁊ vniuerſū id cꝰ extra nihil licet accipe. Totū igiť qđ ē negt eē īfinitū: atq꞉ alterā qdē ꝓpōnē ēt ipi ꝯcedūt: h̄ ē extra totū nihil hēri: vtpote qđ tū necium ſit: tū ſuapte nā clariſſimū. Alteram nos ſupra certiſſimis argumētis addiximꝰ: ſꝫ ſufficere hec ad reꝑhen-

75 ſionē ⁊ ꝯfutationē rōnis illiꝰ exiſtimo. ¶ Diſcutiamꝰ nūc id qđ obijciť alia rōne: licere. ſ. q̄uis magnitudīe accepta maiorē imaginādo fingēdoq꞉ cape: ⁊ adijceȓ ſemp q̄ꝫtū qs cogitatōe aioq꞉ ꝯcepit. Neq꞉ poſſe quē q̄ꝫ ēt id volētē conātēq꞉ ita mētē ⁊ cogitationē abducere ibibereq꞉: vt nō vlteriꝰ ꝓdeat coaceruando aſſidue accumulādoq꞉: vſq꞉ dū moles q̄dā inmēſa ꝯſurgat. Sed q̄ꝫobrē obſecro neceſſe eſt magnitudinē ꝯſtitui īfinitā ī rebꝰ: q꞉ viſiōe ſola cogitatiōeq꞉ pōt īfinita ꝯflari? q̄ſi vo de nobis pēdeāt oia: atq꞉ ita res ſint ꝓut ipſi ꝯcepimꝰ. Nā ſi te extra vrbē eē ꝯcipio: ſi celſiorē mōte. Num ꝓpterea extra vrbē ſis? Nū vt Homero dictū ē vertice mōtis excedas? Amplū ꝓfecto nimis atq꞉ ꝑclarū fuiſſet nobis a dijs imortalibꝰ iūctū: ſi oē id: cuiꝰ queq꞉ cupiditas icēſſeret: ſil' collibitū fuiſſet affingere id repn̄tareq꞉ oino: ꝯfeſtiꝫ nobis extaret: cōcipiat hercules ſe ꝑſtātiorē deo: ⁊ ferat extēplo qđ ꝯcipit: ſiqs ea libidie teneaȓ. Nō ſūt igiť oia: q̄lia ipſi ꝯcipimꝰ: ſꝫ q̄lia ſūt pleraq꞉ pauciſſima nouimꝰ. ¶ Tēpꝰ aūt atq꞉ motꝰ nulla vi cogi pn̄t: vt initiū aut finē agnoſcāt: ſubeſt. n. vtriq꞉ infinitudo: nō tn̄ ſil' nec actu nec tota quū fluxe ſint ptes illox caduceq꞉. Ee dū ſiūt ſuccedūtq꞉: tū q̄ſi legiť ⁊ texiť motꝰ ⁊ tps. Ad eūdē modū ꝯtinuox diuiſio īfinita ē. Q̄ꝛ ſi viſa illa imaginaria vehemēter quē vrgēt ac torquēt. Simus vel ꝑiculo liberales. Audeamꝰ fortiter: īfinitatē demꝰ qd ni? Sꝫ imaginariā atq꞉ fictā: q̄ neq꞉ actū neq꞉ ſubſiſtētiā ꝑferat. Nā acriꝰ qdē ītuēti vr̄ neq꞉ imagīatio quoq꞉ ipa īfinitudinē aſſeq poſſe: tū ꝙ deponit aliqn̄: tū ꝙ finitū ſꝑ aliqd adijcit: idq꞉ eatenꝰ dū mēs labore cogitatiōis affecta laceſſitaq꞉ deſtituat: manuſq꞉ faſtidio det.

¶ Themiſtij Phyſices Liber quartꝰ. Interprete Hermolao Barbaro.

1 Eodem ferme ordine de loco agēdū diſputandūq꞉ ē. Primū an ſit: deinde[a] quēadmodū ſit: vtrū ſeorſum: vt ſubſtātie atq꞉ ꝑ ſe: an potius in alio ꝯſtitutus: poſtremo qd ſit. Quā vo ad inſtitutū noſtrum pertineat ratio hec oſtēdit vetus opinio: que alicubi oia eſſe contendit: ⁊ ꝙ vſq̄ꝫ nō ſit: ne eſſe qdē videri: quod qdē nō procedit. Nā quū viderēt ea q̄ nō ſūt: vt hircocerūꝰ: vt Sphīx: nullibi quoq꞉ eē: cōmeaȓ ⁊ reciprocare rōnē putabāt vt ea q̄ ſunt oia eſſent itē alicubi. Verū vt in totuꝫ illi oberrent: fortaſſe tn̄ q꞉ veriſſimū ſit nālia corpa: ignē: aerē: aquā: terrā: queq꞉ de his ꝯcreta ſunt in loco eſſe aliquo oportere: ꝓprium Phyſici fuerit de nā loci diſſerere. Iā ſi pħs nālis de motu cōſiderat: motus vo naturaliū corporum cōmuniſſimus atq꞉ primus eſt: is q loco vtitur profecto vel noie hoc: de loco nobis co-

2 gitādū cōmētandūq꞉ eſt. ¶ Q̄uis aūt longe difficillima ea qđ ſit:[b] quū ex ipſa ꝑ ſe loci natura: quā haud facile qs ex rebus vtiq꞉ adiacētibus loco definiat: qđ paulo infra monſtrabitur: tum vel maxime ea rōne ꝙ ꝑmi viā facimus cōmuniſq꞉ nullo qdē initio vel omnino veſtigio vetex: cui poſſit inſiſti: nemine ad hoc eni cōperto: q nedū in ea re paulo plus viderit: ſed ſcite īdubitauerit quoq꞉. Non tn̄ deprecandū aut ſubterfugiendum nobis id oneris eſt. Alioquin non pollicentibus: niſi quatenus vires noſtre ſufficiant.

3 Ac primū qdem eſſe in rerum nā locū plurimis declaratur euētis. Cedūt ſuccedūtq꞉ mutuo corpora: ⁊ eo loci vbi aqua inerat: difluēte aqua idētidē ſubindeq꞉ aer ingreditur. Eodē mehercule mō: quo in vaſculis ⁊ dolijs cerniť: ita ſit vt idē permanere locus: ſed diuerſa excipi corpora videātur. Ex his q̄ diximus duo eueniūt: vnum vt locū eſſe oporteat: alterū vt neceſſe ſit ab his corpi-

4 bus que locanť diuerſam rē locum hēri. ¶ Preterea quū corpus oē ſi nō detineať ꝑpediaturq꞉ in ſuū q̄q꞉ locū ipēſe cōmigret: ignis ī ſublime: terra in imū: palā ſit nō mō locū eē ſimplr abſoluteq꞉ ſed ⁊ peculiares velut vires q̄ſdā eiꝰ hēri: eaſq꞉ loci videri ⁊ eſſe diſtātias differētiaſq꞉: ſupra īfra dextrorſū leuorſumq꞉ añ retro verſus: quo videlꝫ corpora moueanť differātur q꞉. ¶ Neq꞉ credat q̄ſpiā huiuſcemodi locox diſcrimina varietateſq꞉ ex nr̄a tm̄ inſtitutione creari pendereq꞉ a deo: ſed quēadmodū ſumus ⁊ ꝑfati ab ipſa plane nā inuētas collocatas ⁊ affirmatas ſciat. Quo aūt hec dif-

5 ferāt: nō īpēdio obſcux internoſcere. ¶ Nobis nāq꞉ idē plerūq꞉ ē ⁊ infernus ⁊ ſupnꝰ locꝰ. Nā ſcādule imbricamētaq꞉ edium: q̄ mō nobis meditullio impluuij agētibus ſupna ſunt: cōmodū aſcēdētibꝰ tectū: ſient īferna: ⁊ colūna: q̄ nūc eſt a dextra ſi me cōuertero puncto fiet a leua. At ſitus nā diſpoſitos ꝑfixos ⁊ ꝯditos ipſi corpox nāliū motꝰ atq꞉ īpetus ꝓdūt ⁊ detegūt: vt ſupnus is ſit quo ignis ⁊ leuia cōuolāt: infernus quo glebulēta ⁊ grauia ꝓſternuntur ⁊ corruūt: ⁊ hercule hos locos nā nō ſolū maxio iteruallo diſpeſcuit: ſed ēt viribꝰ ⁊ poteſtate ſeiūxit: qđ qdē inde datur intelligi q꞉ ſinguli ſuas ⁊ maxime differētes quoq꞉ nās tū recipiāt: tum ꝯſeruēt. ¶ Sed ⁊ q̄ꝫ nō ſit locus idē q de ſtatu noſtro inſtitutioneq꞉ naſciť cū eo: q nā preſcribiť: Mathematice res affatiꝫ oñdūt. Ille neq꞉ locū habēt neq꞉ mouētur vllatenus: q꞉ ꝑ ſe nō ſubſiſtūt: de nr̄o tn̄ habitu rūſuq꞉: tum a dextra: tum a leua intelligi pn̄t ⁊ fingi: nō ꝙ locū nā ſint vllū adepte dextrū leuumq꞉: ſꝫ ꝙ itelligāť tm̄ de eo ſitu poſite: ⁊ quēadmodū eas res imaginatiōe cogitatiōeq꞉ abſoluimus ⁊ ſeparamus a motu: ⁊ q̄litatibꝰ reliqs: ita ⁊ locū ⁊ reſpectū hꝫ quez

6 illis nā nō addidit: ſolū imaginādo tribuimus. ¶ Iā hi q vacuū introducere nitebanť: tanq̄ꝫ locū quēdam ſubſitū id rebus volebāt. Quid. n. ſi vacuū ſit eſſe aliud pōt: q̄ꝫ locus corꝑe deſtitutus viduatuſq꞉. ¶ Q̄uis aūt ſatis hec ſint ad cōmuniendū id qđ ſumus aggreſſi: nō eſt tn̄ poetarū auctoritas in ea quoq꞉ re cōtēnenda: inſuper habēdaq꞉ penitus Heſiodi inq̄ꝫ qui omnium primus nobis cōmēdauit ⁊ ꝓdidit locū. Nihil. n. aliud ꝑ naturā illā biantē: quā chaos ⁊ patorē appellat: q̄ꝫ locum ⁊ inhabitaculū rerum intelligi voluit: ꝓinde ac rebus precauendum eſſet: protinus aliquo: in qđ reciperentur atq꞉ reconderentur. Atq꞉ hic ex eorū numero videtur fuiſſe vnus: qui res omnis alicubi eſ-

7 ſe arbitrabatur. ¶ Q̄ꝛ ſi locus eſt ita vt Heſiodo viſūt ꝓfecto ea natura erit admiratione ⁊ ſpectatu digniſſima. Nam ſi rebus omnibꝰ primum ſuppoſitus ⁊ ſubiectus eſt locus: neceſſario ſequitur rerum primū fuiſſe comparuiſſeq꞉ locū: ꝓpterea nihil ſine loco fuiſſe: locum contra ⁊ ipſum chaos ſine reliquis rebus aliquando adſtitiſſe: ita ⁊ tempore ⁊ natura preceſſerat. Nā loco ſublato: reliqua eſſe continuo peritura: non itē que in eo cōtinentur ademptis ipſe perimitur: vt ſi ignis interſtinguatur: non ſit abolitus ꝓpterea: ⁊ locus: ſed ſi rem eſſe nihil aliud eſt q̄ꝫ alicubi eſſe loco vtiq꞉ corrupto: res quoq꞉ locate obiter interibunt.

8 Sed cauēdū eſt: ne dū vltra q̄ꝫ ſit par loci nām honeſtare illuſtrareq꞉ tēdimus tanq̄ꝫ frigidiuſculi rideamur: alioqn magnis viris e regione pugnantibus: quox rōnes ꝑtermittēde nec ſūt qbꝰ illi nedū vt equiorē vllam ſniam preferāt: nihil loco relinquūt: ſed penitus de rebus extermināt ⁊ interdicūt eſſentia. Proinde incōmināntur: ſimul qs attentauerit: quid ſit locus afferre: coactum recātare ⁊ cōfiteri nō eſſe. Nā ꝑmū deſigna inquiunt nobis in quo naꝫ genere locū collocaueris? Nōne liquet in genere corpox? Eſt. n. locus in tris dimēſiones fuſus. At ſtatim abſurdiſſimū illud ſeqtur: corpus in corpore recipi: ⁊ duo corpora eūdē locū accubare occupareq꞉. Nam ſi ⁊ locus ⁊ id qđ recipitur corpa ſunt in dimēſus equales attēſa: nimirū bina ſimul corpa ſingulis locis aſſiſtentur collocabūturq꞉. Qđ portēti maxime cognatū atq꞉ affine meditationibus Chryſippi Zenoniſq꞉ veteres tanq̄ꝫ aptiſſimū maximūq꞉ mēdacium ꝯſone diſploſerūt. Quod ⁊ pleriq꞉ dicato ſeorſum ope amoliri: ⁊ cōfutare ſūt conati: ꝑcipue vo Aphrodiſieſis Alexāder in libris his quos đ miſtiōe cōpoſuit: paſſimq꞉ vtcūq꞉ īcidit mētio in reliqs rex nāliū cōmētarijs: q̄x lectionē volētibꝰ adire ꝓmptū ſit rōnes illas ediſcere. Et hercules ſi corpus nō ſit locus: haud plane videre ſe qd demū eſſe aliud poſſit. Nā diffundi in tris dimē-

9 ſiones ſoliꝰ eē corporis ꝓpriū. ¶ At aqua dices poſt aerē locus recipit: ita locus eē ꝑ hec oñdiť. Sed attēde vt ex hoc quoq꞉ diſſentanea q̄dā icurrāt. Quū aq̄ꝫ excipit locus is vbi aer fuerat ante: manifeſtū eſt ſuperficiē quoq꞉ aq̄ receptā eē ad idē exemplū: quo recepta aeris fuerat. Si ergo ſupficiē recipit: lineas quoq꞉ ⁊ pūcta recipiet. Quare locus erit vt corpibꝰ ita ⁊ pūctis ſuꝰ. Sed hoc ē ipoſſibile: ꝙ locus pūcti nō diſtat a pūcto: nec locꝰ linee ſupficieiq꞉ a lineaitē ⁊ ſupficie diſcrepat. Quid. n. ſit ꝑ deū ſupficiei locꝰ ꝑter ſupficiē aliud. Et maior qdē ſupficie locus eſſe non pōt. Ea. n. parte qua ſupficiē vinceret excederetq꞉: nihil ſuperficiei vtiq꞉ ꝯtineret. Et fortaſſe qđ in trāſcurſu dixerim locus ſupficies ē: tq ſi linee locus nō differt a linea: ⁊ is q ſupficiē recipit: nihil ē ꝑter ſupficies: ⁊ is q ꝯtinet pūctū ipſemet pūctus ē: efficiť: vt quū corpꝰ ali-

10 qđ aliquo in loco recipiť: locꝰ ille ſit corpꝰ. ¶ Preterea vnaqueq꞉ res aut elemētū eſt: aut ex elemētis ꝯditū. Atq꞉ h̄ veriſſimū ipromiſcue atq꞉ ſimplr eſt: ſiue de corpeis ſiue de icorpeis loq̄mur. Et corpox corporea ſūt elm̄ta: icorpea icorporeox. Neutrū hox ē locꝰ. Primū iter icorpea cooptari ⁊ collocari nō pōt q꞉ dimēſū ⁊ magnitudinē ꝑfert. Nec iter corpa qđ vt diximꝰ īl-

11 lo corpa receptāť. ¶ Iā locū eē initialē ⁊ ꝑmā rex putare ⁊ tāq̄ꝫ originale ꝑnm oibus: hoīum ē parū ꝯſiderate loquētiū ⁊ ī maximis rebꝰ errātiū. Naꝫ q̄ pacto ꝑnm eē voluerint: num vti mām? At qdnaꝫ vr̄ de loco tanq̄ꝫ de m̄a ꝯditū ꝯſtitutūq꞉. Num vti formā? Num vti cām mouētē? Num vti finē? At profer qd vis ho-

12 rū q cōſtet? ¶ Sed ⁊ Zenonis rō ſupponēda non eſt. Si fuerint res ingt ī loco oēs: fore vt ipſe quoq꞉ locꝰ in loco ſit ⁊ huiꝰ ēt loci aliꝰ: ſubide locus: atq꞉ ita dei-

13 ceps ī īfinitū alij ꝯſtituāť. ¶ Si qs vo vacuū: vt nō ēt ita de rebꝰ etiā tollat: palā eſt: ſi fuerit locus: non eſſe illū ſine corꝑe futurū: ſed fore vndeq꞉ verſus pleniſſimū ⁊ ꝯfertiſſimū in plenū. Qui locū defendūt qd ſtatuāt de rebus his que augentur ⁊ creſcunt? his q̄ꝫtuꝫ adijcitur corporis tm̄ accidit ⁊ loci. Nā ⁊ tote cōtineri ⁊ recōdi cernūtur. Neceſſe eſt itaq꞉ maiorem efficī locū ⁊ vna cū corpore itumeſcere ⁊ gliſcere. Sꝫ quo-

nam modo⸗aut vnde ampliabitur locus⸗difficilis ex
plicatu res eſt. Recte igitur initio dicebamus eum q
loci naturam reddere temptauiſſet: periclitaturū ne
locum non eſſe fateri maxime cogeretur.
14 SAne nos alia via aggreſſi duplicē
locū eſſe cōperimus. Alterū
primū: nō primū alterū: ſed qui ꝙ me
dio alio locus ſit: locus per aliud com
mode appellabi͏̄. Per aliud locus eſt
is qui pluribus corporibus eſt cōmunis. Primus q
ſuus cuiq; cōſentaneus adequatuſq; habetur: id hoc
exēpli patuerit. Domus vrbs terra aer celum nō ſūt
loca prima: ſed per aliud. Is vero qui nihil ꝑter te: am
plectitur ambitq;: locus is primus eſt tuus: quia pro
pter hunc locum qui primus ⁊ tuus eſt dūtaxat vera
ſunt que de locis nō ꝑmis dicūtur. Iccirco enim verū
eſt te domi eſſe: quia in loco illius aliquo tibi equa
to poſitus cōſtitutuſq; es: ⁊ in vrbe ꝑpterea: q: domi:
⁊ in terra itidē q: in vrbe. Sed ſi ꝑprius locus eſt is:
qui primus continet ambitq; corpora: neceſſarium ē:
vt locus ſit tanq̄ extimū quiddā limes finis ac termi
nus: vtpote quo primū corpora definiātur ⁊ terminē
tur. Nam quum nihil ſit mediū nō poteſt dici: ad ali
ud ꝑmū corpora terminari ⁊ ad hunc proxime. Dicet
qſpiā ſi locus eſt terminus primus ⁊ ꝑximus rei: q
diſtinguet a forma⸗ Eſt.n. forma ꝑma que terminat
definitq; corpora: ⁊ que magnitudines ad ſubiectam
15 mām accōmodatas habileſq; impartit. ¶ Sane ſi h̄
reſpicias locus videbit̄ forma eſſe: ſin vero alia quedā
accidētia loci ꝯſideres: ad nām materie ꝓpenſius de
clinabit. Videt̄.n.[a] locus eſſe corporis: ⁊ magnitudi
nis ſpatiū. Que ꝯditio in mām quoq; ꝯuenit. Ea nā
q; quū ꝑ formā finitur cōtineturq; ſupficieb⁹ ⁊ termi
nis: magnitudo ⁊ corpus quoddā efficit̄. Et ſuapte
quoq; natura ſpatiū eſt: q̄q; finibus exēptū indiſtin
ctū interminatūq;. Si.n. a globo ſpheraue terminos
⁊ affectiones remoueris: nihil ꝑter mām: ſpatiūq; illō
merū abſolutūq; reſtabit. Nec.n. exiſtit ꝯſtatq; termi
nis ſpatiū: ſʒ finit̄ terminis. In terminis quoq; non ē:
ſed in ſubiecto. Ex hoc loc⁹ videri ſimillimus mate
rie pōt. Alioqn cognatio quoq; illa nō tenuis fuerit:
ꝙ quēadmodum māitem ⁊ locus formas ac ſpecies
multas que corporibus inſūt: vnus idēq; ſuſcipere cō
tinereq; videat̄. De ea potiſſimū ſimilitudine motus
eſt Plato: vt idē eſſe mām ⁊ locū in Timeo aſſeuera
ret. Id.n.[b] qō formas alternatim ac ſucceſſu reciperet
modo ſyluam.i. mām: modo conceptaculum.i. ſedem
ac locū vocabat: ceu vna re multis nominibus dicta
ſignificataq;. Verūtn̄ aliter in Timeo: aliter in his q̄
Agrapha inſcribūtur: ediſſerit de conceptaculo: illic
materiā precipientē participantēq;: hic numerū.i. ma
gnum ⁊ paruū eſſe conceptaculum rebus ⁊ formis
oibus ſtatuit. Per hec vt dixi: videri pōt materia eſſe
16 idem ⁊ locus. ¶ Ac ceteri quidem ferme oēs locū eē
aliqd putauerunt. Solus[c] Plato auſus eſt non ſolū
dicere locum eſſe: ſed ēt finire quid eſſet: q̄q; id parū
proſpere tranſlationibus agens non proprio ſermone
nām eius indicans euelanſq;. Liqdo igitur ꝯſtare ar
bitror locum: ſiue quis materiam eum putet eſſe: ſiue
formam: tractatu vtcūq; ꝑ difficilē videri: vtpote in q̄
noſcēdo ad principia recurramus: quorum ſpeculat⁹
per ſe altiſſimus eſt: ⁊ haud facile cuiuſ adeūdus: q:
conamur ſeparatiꝫ cognoſcere ea: que ſeorſum cogno
17 ſci nō poſſunt. ¶ Porro fieri non poſſe: vt forma aut
materia locus ſit non eſt impendio laborioſum oſten
dere. Forma ⁊ materia ab ipſa re ſeparari non pōſſūt: lo

cus pōt vbi.n. aer fuerat: per viciſſitudines: nūc aqua
nunc terra: nunc denuo aer inuehitur. Non.n. locus
aliquid corporis eſt: non pars: non affectio: non habi
tus: non poteſtas. Nā huiuſcemodi qualitates a cor
pore nō exoluūtur: loc⁹ exoluitur hercules vt vaſi eē
ſimillimus. Eſt.n. vas locus tranſlatilis ⁊ ipm quoq;
nihil ē rei. ¶ Igit̄ dixerit qſpiā locū nō eſſe cōteti lo
catiq; corporis accńs: Iccirco q: ſeparat̄ a corpore.
¶ An ita ſoluit̄: vt eſſe in loco: accidēs ſit inſeparabi
le corporis: locus nō ſit locati corpis accidēs: ſed pla
18 ne illius cuius ſuperficies: atq; exitus eſt. ¶ Mā aūt
eſſe negt locus alia etiā num rōne. Quod quum ma
teria cōtineat̄: cōtinere cernitur locus. Iam de foris
externuſq; locus eſt: materia ⁊ forma interna. Plato
vo q cōtēdit oſtēdere locū eſſe mām: nō videt ſe (ſi ita
ſentiat) ſuas illas ideas nūeroſq; ſpecificos in loco eē
conſtituturum: q: vt dixi mām ſubiectam numeris fa
cit: quā ille interim magnum ⁊ paruum: interim parti
19 cipationē ⁊ ꝑceptionē appellitet. ¶ Preterea ſi res q̄
mouent̄ in locos proprios ferunt̄: in materiā ⁊ formā
nulla res fertur: q: ſecū ⁊ intra ſe continet vtrāq; na
turā: certe neutra locus erit. Equidem libenter pol di
ſcerem: q: fieri pōt: vt corpora: ſi locū ideſt materiā ⁊
formā intra ſe cōtinent: moueant̄⸗ vt locus ſupernus i
fern⁹ diſtēt⸗ vt ad ea loca differant̄⸗ At in mā ⁊ forā
qdnam eſt ſupra⸗ Quid infra⸗ Querenda enim ⁊ aſ
ſignanda ſunt loca: ad que corpa nālitus deferuntur.
20 ¶ Qz ſi materia formaue locus ſit: quū materia ⁊ for
ma motu corpoꝝ moueātur: ibiq; adſint: vbi ipſe res
adſint ⁊ corpora. Primū ſequitur illud abſurdū mo
ueri locos poſſe: deinde quō elabent̄ ne locū eſſe in lo
co concludant⸗ Si enim tunc in loco corpus eſt: quū
hinc illuc aut contra defertur: profecto ⁊ locus corpo
ris eſſe in loco videbitur: ſi ipſeq; ſimul cum corpore
21 deferatur. ¶ Preterea cum vicibus corpora permutē
tur: aer in aquā: aqua in aerem abeat: ſi formā eſſe pu
taueris locū: ꝯtinuo locū fateberiſ poſſe corrūpi: q: ⁊
forme in trāſmutationibus ⁊ conuerſionibus corrū
punt̄. At quenam ſit loci corruptio: difficile eſt affer
re vel fingendo. Aut ſi materiā eſſe locū dicas: cur aq̄
recens ꝓgenita nō in aeris loco maneat: qppe q iā va
nuerit: in aeris mā maneat: qppe q̄ incorrupta ſit ſem
per atq; vt inqt Plato: vna atq; eadē manēs differen
tiū formaꝝ ſignaculis ⁊ impreſſionibus exculpatur.
22 HActenus ambigendi rationes
attulimus. Ab his
quot modis res dicatur in altero eē ex
23 ponendum videtur. Id.n. ꝑtinere maxi
me ad demonſtrationem preſentem pu
tamus. Ac primū qdem vnus ſignificatus is eſt: quo
digitus dr̄ in manu eſſe ⁊ pars ois i toto. Alter inuer
ſa vice: quo totū in partibus vt os in oculis fronte na
ribus bucca. Tertius: quo ſpecies in genere: vt hō in
aīali. Quartus: quo genus in ſpecie vt in homīe aīal.
Neq; mirū videatur: ſi in hoīe eſſe animal dr̄: quaſi id
qō plus eſt in eo qō minus eſſe non debeat. Nā ſi acri
ter inſpexeris inuenies animal tanq̄ partē in homīe.
Proindeq; in hominis definitione includi comprehē
diq; animal. Quintus: quo forma eſt in materia: vt le
ctus in ligno: ⁊ ſanitas in temperatura calidoꝝ ⁊ fri
gidorūq;. Sextus: quo in rege intelligitur poſitus re
rū grecarū ſtatus: ⁊ quo demū in ꝑ aliquo mouente
gubernāteq; dicunt̄ aliqua eſſe collocata. Quale eſt
illud Homericū. Hec Iouis in genib⁹. Septimus q
ad bonū ⁊ finē ꝑtinet: vt quū dicimus oia in felicitate
⁊ beatitudine poſita. Sunt ⁊ alij modi: qbus res eſſe
dicunt̄

Sim. oſtēdit locū ꝑmitēs in hūc fere modū ſcriptū relīqt. Vı̄ eqdē loc⁹ eē ſpatiū illud, qō magnitudinē ſuſcipit. ea enim magnitudo ī loco eſt: q̄ eſt ſpē ſua terminata: ī q̄ duo pōt ꝯſpici ⁊ ꝯſiderāi. ꝑmū ē ſpatiū interminatū qō intelliger̄ poſſumus vt remotū ⁊ abſolutū eſt q̄cūq; termino ceteriſq; accńtibus q̄rū ſuſceptiuū ē: alterū vo ē finis terminuſue illi⁹ ſpatij itermīati q gdē ipm ꝯtinet terminatq;. is autē forā eſt. at id qō ab h̄ ſeq̄ſtratū itelligitur aliō nīh il ē q̄ māvl qō idē eſt dicere ſpatium. hoꝝ deīde occaſione mouet idē Simp. Dub. magnitudis n. ſpatiū q̄ntū qōdā ē ſʒ q̄ntū forā ē. cur ergo ipꝫ māꝫ appellat Ari. In q̄ gdē re ꝯtrouerſia eſt īter Alexā. ⁊ Simp. Alex. n. ſpatium oē qō magnitudini ⁊ q̄ntitati attinet forē attribuet̄ vī. nā ⁊ ait, q̄ hī loco ō mā dr̄ nō eē accipiēda ſicuti ea q̄ ab exacto examie auctoris ꝓdeūt: ſʒ tn̄ mō tāq̄ oportūa ad oſtēdū ꝓpoſitū. Simp. vo oino ꝯtēdit mā le illō ſpatiū: nū ꝓpe q̄ntū ē: neq; forāꝫ niſi eius forē: q̄ magnitudini ⁊ q̄ntitati attinet, fiat ꝑticeps. ſʒ tātū mō eſſe fuſionē q̄ndā iterminatā idefinitāq; ⁊ conatur oſtēdere in hac eadē ſnīa Ariſt. eē q ait ēāt id ipꝫ mā

cūnerē nāq; q̄ntū eſſe credit: q dr̄ ex relatiōe accńtiū a ſub: q h⁹ū ꝑ aliō in ſunt: vt color ſe hꝫ ab ſupficiē cōpar⁹ ō q̄re logr̄ ipe p⁹ po te. analyti. lib⁹ ca⁹ 10. ⁊ 2⁹ ō aia cap. 21.

c Per aliud cōe qd ē: qō diuidit̄ in id qō ꝑ accńs dicit ⁊ id: qō ꝑ tē vt ēt Simplici h̄ expōit.

d Querit h̄ Alex. q̄nā ex his modis q ſup⁹ ſūt enūeratī: loc⁹ ī aliq̄ dicat̄: ⁊ ſolum dicens nāq; vt affectio vel hi⁹ aut oino vt i ſibi: an pꝫ vt ps i toto: q dī. n. pacto ſupficies ps ē: q̄ qdēꝫ rōne vt termin⁹ ſunt terminati corporis: q̄ vo longitudie ⁊ latitudie ē ō ſint ps ē corporis cui⁹ ſubia tribus cōſtat dimēſiōibus. vū ſup⁹ q̄ loco Ariſt. docuit multa in aliq̄ eē ...

dicūtur in altero.[a] Sʒ oīuꝫ quos enumerauim⁹ ⁊ q̄s
pretermiſimus: ille eſt maxime ꝓprius atq; ꝑcipu⁹: q̄
res in aliquo tāq; in vaſe ⁊ loco dedita cōſtitutaq; dr̄.
24 ¶ His ita explicatis id qō eſt ꝯns inueſtigemus. Siˀ
ne qppiā in nulla re ita vt i ſeipſo. Et vtrū modus hic
ſub aliquē coꝝ cadat: quos ꝑmiſimus. An h̄ oīno eē
nō poſſit. Porro veriſſimū eſt: oīa aut nullibi eē: aut ī
altero: ſed quonā mō īquies: vſualis illa locutio reci
pit̄: qua ſolemus plerūq; in ſeipſo eē quē dicere. Sed
ſcire licꝫ hoīem nō ꝑmo: ſed ꝑ aliō in ſeipſo eſſe poſſe.
Ex eo enī ꝙ hoīs aīa in corpore hoīs collocata eſt: to
tiuſq; hoīs pars in alterā partē recepta: fieri pōt h̄ ar
gumēto: vt eē aliqd in ſeipſo dicat̄: iccirco q: ps ī par
te ſit ꝯdita. Nā ⁊ aīal ꝓpterea ſuimet mouēs hr̄: quia
ps illius altera moueat altera moueat̄. Aliō mō arbi
trari totū in toto eē prorſus eſt diſſonū: ꝙ ſi qs ruſtice
vrgeat nō dicere ſe aīaꝫ eē in corpore collocatā: ſʒ ipꝫ
prorſus aīal in ſeipſo prorſus: is vī ꝯſuetudis licētiaꝫ
ignorare: q̄ efficit: vt pleraq; a ꝑtib⁹ cōmode ⁊ apponi
te dnoient̄. Quēadmodū itaq; petaſatū calceatūue di
cim⁹ Socratē: nō ꝙ totū corpus calceo petaſoue idu
tatū ſit: ſʒ ꝙ tn̄ pedes iniecti munitiq; habeant̄: ita ⁊
aīal in ſeipſo eē ꝯſueuimus dicere: qm̄ ps altera intra
ptē alterā aīalis cōdita ꝯceptaq; eſt. Eodē exēplū poſ
ſumus amphorā: h̄ eſt vas illō fictile: qō cū ipſo vino
ſit, dicere in ſeipſo eē: eo ꝙ in vaſe vinū includit̄: nō ꝙ
25 ſeorſū: aut vas ī vaſe ſit: aut vinū ī vino. ¶ Prohinc
nō ſimplr̄ abſoluteq;: ſed ꝑ aliud ⁊ ſm ptē in ſeipſa res
fuerit. Pleraq; aūt per aliō eē dicunt̄ in aliquo. Eſt.n.
in hoīe albedo, ideo q: in corpe eſt: ⁊ ī corpe ꝓpea q:
in ſuperficie eſt.[b] At in ſupficie nō ꝑ aliud amplius: ſʒ
per ſe īmediateq; fuerit. Verū tāetſi in ſupficie ſit pri
mū albedo: nō eo tn̄ iudicāda eſt: eadē res albedo ⁊ ſu
perficies: ita vt ſeq poſſit ī ſeipſa rē eſſe. Alia ſiqdē de
finitio ſupficiei: alia albedis ⁊ coloriſ eſt. Itē definitio
aīe diuerſa eſt a definitiōe ſcie: atqui ſcia ꝑmū ī aīa ha
beri dr̄. Eſt enī in hoīe ſcia: iccirco: q: ꝑmū in anima.
26 ¶ Demū ſi ſingl'a pcurrere: ⁊ eſtimare velis repies de
finitionē recipiētis rei alienaꝫ eē a definitiōe recepte.
Qō quū ita ſit: quo pacto eſſe ī ſeipō qdpiā pōt⸗ Alio
quin a ſeipſa rē eē diuerſaꝫ ⁊ alienā oporteat. Eſt ne ī
ſeipā reſ aliq̄ coꝝ modoꝝ quoſ retulim⁹. Et herculeſ
q̄cūq; recipiūt̄ in re diuerſa recipiunt̄. Nā totū qō vr̄
eē in ptib⁹ nō dicim⁹ eē in ſeipſo. Aliō.n. eſt totū: aliō
ptes ipſe. Totū eſt vnū ⁊ ſibiipſi idē. Partes ⁊ plures
ſunt: ⁊ differentes. Sed neq; rō ipſa quā dixim⁹: ſinit
rē eſſe in ſeipſa vllā: q: definitiōes: ⁊ nature ei⁹ qō eſt
primum in aliquo: ⁊ ei⁹ in quo primū eſt aliqd: ꝓcul
dubio differentes ⁊ diſcrepātes habent̄. Quare ſi qd
in ſeipſo eēt: naturas ⁊ definitiōes pugnantiſſimas ſu
biret: imo eſſet illa ipſa q̄ pugnāt. Sed quēadmodū
nequit eſſe: vt vinum ſit amphora fictilis ſil' atq; vinū:
aut e diuerſo: vt amphora fictilis ſit vinū ſimul ⁊ am
phora: ita nequit eſſe: vt in ſeipſo ſit qdpiam. Verū (vt
aūt dcm̄ eſt) eſſe ī ſeipſo aliquid penes ſingq; partē pōt:
ita vt totius amphore ps.i. ipſum vas fictile vinum
excipiat: non ꝙ ſit ipſum vinū: ſed res a vino diuerſa:
ps.i. vinū in vaſe ipſo excipiat̄: nō ꝙ ipſummet ſit vas
in quo ſit: ſʒ qō in re altera: ⁊ a ſe oīno diuerſa: tāq̄ in
vaſe collocet̄. Semp.n. ꝺfinitio ei⁹ qō in altero eſt: di
ſtat ab ea q̄ eſt eius in quo eſt alteꝝ. Quemadmodū
in ſeipſo ipſe nihil per ſe poſſit: cōſtare de ſupradictis
27 rōnib⁹ puto. ¶ Qz vo neq; ꝑ accńs eē in ſeipſa res
poſſit ꝑuincemus h̄ mō. Illud ꝑus notauerim nō idē
intelligi cū ꝑ ptē ⁊ cū ꝑ accńs dr̄. Quāuiſq; vtrūq; per
aliō ſit:[c] per plurimū tn̄ vtrū aſſeras intereſt: aīal per

partē obtuit̄: q: oculi qbus officiū obtutus abſolui
tur: ps ſunt aīalis: Per accńs fluctuat malus in naui.
quia in naui q̄ fluctib⁹ iactat̄ accidit malus: albedo
quoq; q: motu hoīs in quo eſt mouet̄ penes accńs dr̄
moueri. Atq; hi duo modi habent̄ qb⁹ res ꝑ accidēs
dici exiſtimantur. Primus quum pars afficit̄ affectio
ne totius: alter quum accidēs afficit̄ affectionē ſubie
cti. Verū genus accidētis afferimus quo quid in ſe
ipſo eſſe per accidens poſſit⸗ Quod equidem ſciam:
plane video neutrum: alioquin ſit neceſſe alterum aut
ſuimet vt pars aut vt accńs fiat: qō qdē ſupra captum
cogitationis eſt. Atq; ita quidē ſi aliqd eſſe accńs in
ſeipſo poſſet: nulla ratione alia poſſet: niſi q: vel ps eē
vel affectio ſuimet poſſet. Eodē mō amphora ī ſeipſa
per accńs eſſe non pōt: niſi aut pars aque ſit aut acci
dens amphora. Nam ſimulatq; aqua collocata eſſet
in vaſe: ipſum quoq; vas quod aut pars aut accidēs
fuiſſet aque: in ſeipſo vtiq; collocaretur: hoc vero per
ridiculū eſt: preterq; ſequit̄: duo corpora eſſe eodē in
loco futura: tū vas qō in ſeipſo eſſet: tū aqua q̄ cōti
28 neret̄ in vaſe. Veꝝ de his ſatis. ¶ Ex hoꝝ modoꝝ
explanatiōe Zenonis cauill⁹ facile diſſuit̄: q̄ ille vte
bat̄ ad demonſtrandū ſi locus aliqd fuiſſet: in alio lo
co ſubinde locū eſſe oportuiſſet. Prorſus vt dixi res ī
aliquo eē[d] multifariā pōt itelligi: eritq; locus nimiꝝ
ipſe in aliquo vtiq; nō in loco. Is enī q ꝓprie locus ē
corporis nobis obducti ⁊ circūdati ⁊ ambiētis ē vlti
mum. Eſſe vo in aliquo dr̄ locus.i. in corpore eo: cui⁹
ipſe pars atq; exitus fuerit: nō tāq̄ in loco: ſʒ tāq̄ in
toto. Nā ⁊ ſanitas in aliquo eſt: tēperamēto.ſ. calido
rū frigidorūq;: nō tāq̄ in loco: ſed tāq̄ ī corpore: cui⁹
eſt habitus. Caliditas itē atq; frigiditas ī corpore nō
vt in loco: ſed vt q̄litates eius ⁊ affectiones hn̄tur: ita
⁊ locus in aliq̄ ſit dū nō ita vt loco. Alioquin diſſen
29 taneum fuerit eam rem in infinitū extrahere. ¶ Sed
ſatis decreuimus indubitatū diſputatumq; in cōtraria
eſt. Nunc decernendi ſententia ⁊ fiducia in ſumēda.
30 QVoniam vo loci nā cōpertu ex
ploratuq; ardua ē. Pri
mū cōſiderabim⁹: ⁊ quaſi reponem⁹: ea
q̄ in eſſe loco cōi homiū itelligentia opio
neq; indicant̄: deide ſenſiꝫ irrepem⁹ ad
cōmunitiōnē abſolutionēq; reliquoꝝ. Ac primū qui
dem cōfeſſum eſt oibus locum complecti cōtinereq;
eas res quaꝝ eſt locus. Deinde locū rei illius quā cō
tinet: nihil eē qō nos ſupra neceſſarijs rōnib⁹ addixi
mus. Tertiū eſt locū primū citimūm: ⁊ ꝓpriū maiorē
minorēue corpore: eo qō cōtinet̄ eſſe non poſſe: nō mi
norē: qui enī ambiret amplecteturq;: nec maiorē: q:
in partē illam ſubſiduā corpus: alteꝝ poſſet iferri ſuf
farcinariq;: ita cōfieri: vt iā neq; proprius: neq; ꝑm⁹:
neq; citim⁹ ſit futurus. Quartū eſt: vt locū a corpore
collocato ſeparabilē eē dicamus. Atq; hec nos ex ſuc
ceſſu ſubeūtiū corpoꝝ: ⁊ viciſſitudinario rerū igreſſu
egreſſuq; veꝝ eſſe ſupra docuimus. Poſtremū qō af
firmauerim eſt: vt q̄cūq; ī loco ſunt: aut ſupiori: aut in
31 inferiori loco eē neceſſe. ¶ Subiectis his hūc ad mo
dū ꝓſpiciēda ⁊ reducēda ſunt reliq̄. Prorſus neceſſe ē
talē definitionē afferre: q: tū argumenta ꝯtria diſſol
uant̄: tū ea ineſſe videant̄ loco aſſerere ac tueri poſſi
mus. Inter hec illō quoq; manifeſtū obiter fiet: qdnā
cauſe fuerit: qō ī ea re explicāda enodādaq; difficulta
32 tē ⁊ ſcrupulū pareat. ¶ Primū ſcire opꝫ nullā haberi
poſſe de loco mētionē: niſi mot⁹ localis aliqs habere
tur: ꝓpterq; id potiſſimū celū eē arbitramur in loco:
q: in motu ſit ⁊ excitu maxio. Tria āt gnā localis mo

tus ſunt:delatio auctio minutio. Nã ⁊ in auctiõe rerũ loc⁹ ex loco mutat̃: ⁊ qđ ꝑus fuerat hic q̃ʒ dodrantēʒ. Ꝟ.ḡ. occupauerat loci: maiorē deiceps minorēue ſibi locũ adoleſcẽdo minuendoue cõparauit. ℭ Mox ⁊ illud quoqʒ notatu dignũ nõ ex oib⁹: q̃ mouebantur veniſſe nos in cognitionem loci: ſʒ ex his mõ q̃ ꝑ ſe ac ꝓꝓe mouebant̃. Nã q̃ ꝑ accñs mouent̃: quẽadmodũ ꝓꝓrie nõ mouent̃: ita neqʒ loco egere: neqʒ loci in notitiam perducere poterãt. Sʒ ⁊ diſcrimẽ quoqʒ nõ admodũ tenue viſitur inter illa ipſamet: q̃ ꝑ accñs mouent̃: q̃dã ſimul a toto ſubiectoue ſeꝑaueris: ꝑ ſe moueri diſſerriqʒ pñt: vt corporis mẽbra: vt nauiũ claui. Quedã nõ pñt: vt albedo: vt ſcia. Neutrũ genus nos in primã loci cognitionẽ perrexit. Sed ea dũtaxat occaſionẽ momẽtũqʒ ꝑſtitere: q̃ per ſe ac ꝓꝓrie mouebãtur. Per ſe autẽ mouent̃: ea q̃ diſſeparata diſiũctaqʒ ſunt ab eo: quo cõtinent̃: eiqʒ qđ nihilominus tãgunt minime ꝯtinuant̃. At man⁹ implexa volumini ſcribendo ſeorſum eſt a reliq̃ corpore: nõ tñ eſt a reliq̃ corpore ſeꝑata: neqʒ attigua brachio: ſʒ ꝯtinua eſt: proinde nemo ſm illã ptẽ: neqʒ per ſe mouet̃: neqʒ in loco per ſe eſt. ℭ Veꝝ quẽadmodũ ex his: q̃ per ſe mouent̃ ꝓculdubio nã loci petẽda ꝓmẽdaqʒ eſt. Mouent̃ autẽ per ſe in mũdo aĩalia. Nũ igit̃ mũdũ eẽ aĩalis locum cẽſueris: minime: nũ igit̃ aerẽ? neq̃q̃ʒ. Q̃robrẽ? qa ꝓbatũ ſupra eſt locũ: neqʒ anguſtiorẽ: neqʒ ampliorẽ eẽ poſſe: q̃ʒ corpus locatũ. Quiſnã igit̃ erit loc⁹ Callię peculiaris ⁊ ꝓꝓri⁹? ꝓfecto nullus ali⁹ niſi ei⁹ aeris extrema ⁊ citima ps: q̃ ſolus Callias ambit̃: atqʒ circũdat̃. Per id eẽ in aere: Calliã veꝝ eſt: ꝑ aerẽ in mũdo.

34 Quo fit vt hic ꝓm⁹ ſit Callie loc⁹. ℭ Quũ ḡ: id qđ ꝯtinet nõ ẽ a re ꝯtẽta ſeiũctũ auulſumue: ſʒ iũctũ plane ꝯtinuatũqʒ: ea res nõ in loco eẽ: ſʒ in ſuo toto putãda ps ẽ: vt man⁹: vt crus: vt thorax ĩ corꝑe. Quũ vo ꝑcidit̃ diſſeparaturue: ita tñ vt tãgat: tũc in eo loco ẽ: vbi ꝯtinẽtis eſt finis. Hic iã neqʒ ps eſt corporis contenti: quũ ſit extrari⁹: neqʒ arctior itẽ aut capacior. Sʒ q̊q̊ vſus equalis ⁊ q̃drãs ⁊ ꝯſentiẽs finib⁹ marginibuſqʒ ambiẽtis corporis vltimis: qa [a] ꝯtiguoꝝ extrema ſũt ſil̃. Plane ptes: q̃ in toto ſũt: nõ in toto: ſʒ cũ toto mouent̃: ea vo q̃ ſeꝑata ſunt in loco nõ cũ loco moueri intelligunt̃. Sʒ occurrat aliqs: nõne res q̃ i vaſis locãt̃: vna cũ loco ipſo moueri viſunt̃: quoties vaſa ipa: vtcũqʒ mouent̃? Veꝝ vaſa nõ ſũt loci q̃s q̃rimus ꝓꝓrij: q̃ppe incluſis corporib⁹ ãpliora capacioraqʒ: ſʒ extrema: hoc eſt concaua illa fictiliũ iternaqʒ facies: id maxime ac proprie locus eſt: vtpote que habeat receptis rebus amplitudinem parem.

35 **S**I itaqʒ vera ſunt h̃: aptũ eſt locũ eẽ t̃minũ rei ꝯtinẽt[is] extremũ q̃ id qđ ipſa ꝯtinet tãgit. Atqʒ h̃ etiã alia rõne mõſtramus. [b] Nã quũʒ q̃tuor habeãt̃: quoꝝ aliqđ neceſſe ſit locũ eſſe. Forma, mã, ſpatium iter rei ꝯtinẽtis extremas margines cõprehẽſũ: ipſi termini vltimi corporis ꝯtinẽtis. Si de trib⁹ nullũ eẽ locus: ꝓbat̃: id qđ reliquũ ſubſidet: locũ videri neceſſe eſt. Sʒ.n. mãm locũ eẽ nõ poſſe declarauimus ſupra euidẽtiſſime: errorẽ quoqʒ illorũ coarguimus: q ꝙ ⁊ loc⁹ ⁊ forma cõplecti ꝯtineriqʒ videbant̃ inſcitia diſputãdi rõcinãdiqʒ locũ eſſe ſuſpicati ſunt formã. Sane tãetſi vtrũqʒ ſit termin⁹: nõ tñ vtrũqʒ rei eiuſdeʒ eſt terminus: forma rei cõtente terminus eſt: locus vtiqʒ ꝯtinẽtis. Eqdẽ ſiquis de me id querat preſſius: neqʒ terminũ quidẽ nũcupauerĩʒ formã: vtpote que nõ ſit ſuperficies: ſed rõ ⁊ id qđ ſub h̃ verbo: quid ſit rẽ eſſe percipit̃: niſi quis dignatõi ei⁹

[a] Cõtiguoꝝ extrema i eodẽ ſũt ait. Ap̃ hũ illđ i eodeʒ expoſuit The. imitat⁹ Alex. h̃ ẽ ſil̃ ꝙ ſi h̃ mõ expoſuerim⁹ fateri opʒ vtno tat Sim. hũc aliũ eẽ mõ ap̃ enũerat: q̃ aliqd i altero dĩ eẽ: qdo ſũt ſil̃. ⁊ h̃ ꝯcedit Alex. attamẽ Aſpaſi⁹ i codẽ exponit vt i loco eo mõ quo ſuperius ꝯceſſim⁹ vini amphoraʒ eẽ in ſeipa ob id qa ꝑ ſe ꝑte ẽ: ⁊ ſuperficies (ait ip̃e) eius qđ i loco ẽ: in ipſo loco eſt cũ vna fiat ſuꝑficies: ob iꝑartibilitatẽ. Querit tamẽ Sim. ſi vna efficit̃ quõ ſit i aliquo. ⁊ ait

hoc tribuat quatenus mãm fuſã diffluẽtẽqʒ quaſi coercet finibus ⁊ itra certos limites reuocat: veluti norma q̃dam mẽſuraqʒ reꝝ ac numerus. ℭ Reliquũ eſt

36 vt doceamus ſpatiũ illud: qđ iter cauũ vaſis iteriacet locũ eẽ nõ poſſe. Sane ꝑuẽtus hec opĩo eſt: ⁊ coꝝ maxime affinis ꝯſentaneaqʒ ſentẽtie: q vacuũ i reb⁹ aſſingũt: polluit viguitqʒ ea ꝓmũ etate Chryſippi: mox ſb Epicuro emerſit atqʒ floruit. Aſſerunt ipẽdio nõnulli idẽ quoqʒ Platonẽm exiſtimaſſe. Ceterũ oẽs hi qui de loco id ſedulo ſentiunt: vt veriſimili argumento nitantur lubrico tñ planeqʒ vitioſo atqʒ falſo mouent̃. Quum enim in cogitationẽ loci veniſſent ⁊ adhibito ſenſu clariſſime deꝑhẽdiſſent: corpora cõtinua alia atqʒ alia eodẽ in loco per alternationẽ ⁊ ſucceſſuʒ haberi ac recipi: iere curſu vt locũ eẽ ſpatium illud intercep̃tũ marginibus dicerẽt: ꝙ vnũ idemqʒ manẽs exciperet concedẽtia ac ſubeuntia vicibus corpora quaſi ſeiunctum ⁊ diuulſum a ſingulis que ingrederentur. Ut vo ita cõnixe opinarent̃ vaſa potiſſimũ in cã fuere. Quũ eni intra eandem ſuꝑficiẽ fictilis: q̃ certis finibus circũſcribebat̃: interim aquã interim aerẽ icludi contineriqʒ ituerentur: arbitrabãtur illud equor: qđ intra illos fines coercituſqʒ iacebat: quodqʒ ideʒ permanere ſemp̃ ⁊ abiunctum ⁊ ſolitariũ videbat̃: eũ admodũ: quo ⁊ ſuꝑficies ipa ſuccedẽtib⁹ corporib⁹ locũ eſſe ⁊ cõceptaculuʒ oportere. Eſt aũt indiciũ: quo mouent̃ fallicioſum ac tenue. nã ſi vas eẽ locus poſſʒ vacuus corpore: fortaſſe ſpatiũ illud: qđ cõminiſcũt̃ ꝑuideret: ac ferere potuiſſent: non dant̃ aũt id genus loca. Simulatqʒ eni egreſſus dilapſuſqʒ humor eſt: obiter ſeſe aer inſinuat: atqʒ inde deriuat⁹ eſt error: ꝙ dimẽſum illũ ac ſpatiũ: qđ corporibus ſuum qbuſqʒ adiũgit̃ inectiturqʒ corporib⁹: detrahũt ⁊ vendicãt loco: neqʒ ꝑſpiciũt oẽm dimẽſuʒ in loco eſſe aliq̊ oportere: iccirco qa corpus quoqʒ: cui ſoli õbet̃ dimẽſus. ⁊ ſpatiũ ſemp̃ in loco eſt. Declarãt id vaſa enea ⁊ quoq̊ verſus obſepta: q̃lia ſunt. Clepſydre: ex his ne ſtillicidia quidem eliquant̃: niſi orificio altrinſecus aliq̊ adaptato: vnde ſit aditus aeri ad eum locũ ſubinde iplẽduʒ: quem aqua diffluẽdo vacue feciſſent. Sʒ eo q̃qʒ falluntur maxie ꝙ vaſoꝝ ſuꝑficies caua nũq̃ʒ adducit̃. Nam ſi vt veſice ⁊ vtriculi ſolẽt vẽto: aut aqua dilapſa concideret ſolidareturqʒ: nõ taʒ facile opinor decepti ⁊ ſeducti fuiſſent: ergo igit̃ de ſpatio corꝑis mei atqʒ aere illo quo ambior ſiccine imaginator. Quuʒ primũ me mouero ſuꝑficies: que me operit ⁊ cõtinet: coaleſcit atqʒ diffundit̃: ⁊ ſe in ſeipaʒ (vt ita loq̃r) iſinuat: eã vo ſuꝑficiẽ: q̃ qa ſolidoꝝ corpoꝝ ſit: coĩr ⁊ cõfũdi nõ põt: corp⁹ ꝯtinue aliqđ tãgit. Illi igr̃ corp⁹ i eo ſpatio r̃cipi autumãt: ꝓindeqʒ itra ſuꝑficiẽ ſpatiũ illđ ſeorſum haberi ſemp̃ ceu patorẽ: ⁊ amplitudinẽ quãdam cõdẽdis ⁊ hoſpitãdis corporib⁹ delegatam.

SEd ſtatuamus iqes aq̃ dilapſa nullũ corp⁹ igredi: nõne iacebit itra ſuꝑficieʒ ſpatiũ ſeparatũ. At Gale. v. ſ. ſapiẽtiſſime accutiſſimeqʒ nõne abſurda ⁊ futilis coꝝ diſputatio ẽ: q ſumũt id qđ i q̃õne diſcutiõeqʒ ponit̃. Quũ eni q̃rem⁹ h̃ ipʒ eẽ ne poſſit ſpatiũ tale: extẽplo illud tute tibi cõſtituis ⁊ q̃le volebas apigis: nulla id prorſus ratione cõmuniẽs. ℭ Preterea. Rẽ impoſſibilem poſtulas. Nihil eniʒ aliud eſt ingrediẽtiũ ⁊ faceſſentium corporuʒ tollere ſucceſſionem: q̃ʒ ipſa corpora tollere: neqʒ aliud facis q̃ʒ ponis nec celũ eẽ nec terram neqʒ aliquod poſtremo eorum corporum que nunc hñtur: neqʒ gigni ſubinde poſſe alia: ita effi cis vt

nũqd in cõ nẽte corꝑe.

b Rõ hec diuiſiõe ꝓcedit: vt Sim. ait. q̃ q̃dẽ ſi erit inefficax niſi diſſuʒ ſi erit ꝙ ea diuiſio nequaq̃ manca ſit: q̃ nitit̃ ip̃e dicẽ i hũc modũ. ſi id qđ ſm locũ mouet̃: ſm loci traſmutat̃ neceſſe id eẽ l cũ: ſʒ qđ ill traſmutat̃ q̃ ſm locũ mouet̃. tranſmutat̃ aũt qđ loco mouetur aut ſʒ aliqd coꝝ q̃ in ipſo ſũt: in ipo vo nihil eſt ꝑter mãʒ ⁊ formã aut ſm aliqd qđ ipſi hereat: ipſi aũt hẽret aut ſinit rei ipʒ ꝯtinẽtis aut ſpatiũ illi⁹ finis mediũ ſi qd aliqd euiuſmodi eſt.

Simp. ẽt ait ta Gal. petere q̃ ſibi ipſis pugnãtia ſint qꝛ q poſtulat in vaſe nullũ eẽ corp⁹: eſſe tñ ſpatiuʒ dimẽſionẽue: poſtulat i ipo vaſe ⁊ eẽ ⁊ ñ eẽ corp⁹: naʒ ſicuti corpus nequaq̃ eſſe ꝑt ſine dimẽſiõe: pari rõne dimenſio ſine corpore ſubſiſtere nequit.

a Medũ eẽ reor in latino codice nã ip̃e εἶναι τὸ μὲν συμβεβηκός ποσὸν γάρ, τὸ δὲ οὐσία, σῶμα γὰρ αἰσθητόν. grecũ. h̃ ẽ qa alteruʒ accñs ẽ q̃tũ.n. alteꝝ vo ſuba: corp⁹ etenim ſenſile.

ꝑ Galenum

cis vt illud ſpatiũ: in quo nũc ſunt corpora: ⁊ ĩ quo nõ ampli⁹ ſũt futura: relinquat̃ ſolũ in reb⁹: h̃ aũt eẽ nõ põt. Neqʒ igit̃ qđ Galen⁹ putat. Nã ſpatiũ ſine corꝑe neqʒ ſubſiſteret: q̃n frãgerent̃ potius diſſilirẽtqʒ era q̃ʒ corpore vacarent. Eteni vacuũ inaneue nihil eẽ: ⁊ vo vacuũ eẽ mox ꝓbabimus. ℭ Cur vo parietẽ putas vndiqʒ v̊ſus ab aliquo corpore nõ poſſe nõ tãgi. Siquidem in hoc neceſſe nõ eſt vacuũ admoliri. Doliuʒ ⁊ craterem poſſe. Eteni ſilr̃ hunc ſemp̃ aliqđ corpus quaqua vſus obit ⁊ tangit: diã dũtaxat in figura ẽ. ℭ Sed dices vñ nam ſpatiũ illud ſi nõ eſt ſeꝑatum a corpore: intelligit̃ tñ quo quo mõ ſeorſuʒ a corpore? Tu vo inq̃ʒ: vñ albedinẽ? vñ nigritiã? Ea tãetſi in cõtẽplationẽ veniunt ſine corpore: nec tñ ꝑ ſe ſunt: nec a corpib⁹ redẽpta abſoluta ꝑciſa: ſʒ ſola ẽ cogitatio: q̃ id cõminiſcit̃. Nõ eni idem eſt in hac aqua ipſa aque eſſentia ⁊ ipſe dimẽſiones aque. Pariter in hoc vino neqʒ in hoc aere. Sed ⁊ q̃litates q̃ʒ animo tñ ſeq̃ſtrate atqʒ adeo abiũcte corporib⁹: nõ q̃dem ſeorſuʒ hñtur: ſʒ ſeorſuʒ intelligunt̃ a nobis: qualitates inq̃ʒ ille ſm quas eſt hoc aqua illud aer illud vinum adeque ⁊ ſpatium id quaſi per ſe ſolitariumqʒ concipimus. ℭ Quũ itaqʒ tria illa corpora i eodẽ ſpatio ſʒ vicib⁹ cõſidere: ⁊ veluti caſtra metari viderẽt: q̃ʒuiſqʒ qualitatib⁹ ⁊ nã diſſentiãt: tãtũdẽ tñ equoris icubare obtinereqʒ viderent̃. Cõtigebat illos credere id qđ vt aſſeuerantiſſime poſtea tuebant̃ ſpatiũ illud a receptis corporib⁹ eẽ diuerſũ. Nã ⁊ ſẽſu id ꝓbari poſſe: quo. ſ. nullũ eſt iudiciũ acrius obtutuqʒ iſto gemino ſi itẽderimus agnituros aerẽ q poſt vinũ igrederet̃: nõ qualitates vini: ſʒ ſpatiũ idẽ occupatuꝝ. Ita cũ corpora ꝑ q̃litates ſuas caliditatẽ frigitatẽ candorẽ nigroreʒ in loco ñ ſint: ſʒ a ſpatio id. ſ. habeãt: neſcio ſpatiũ illđ veteres ꝓ loco corpoꝝ habuere. ℭ Ceteruʒ nõ acute h̃: nec eni ſeq̃tur ex ſpatio hñt res vt in loco ſint: eſt igit̃ ſpatiũ locus. Quẽadmodũ nõ ſequit̃: ex ĩpetu habẽt res vt moueant̃: eſt igit̃ ĩpet⁹ mot⁹. He ſũt ferme cauſe: q̃ illius ſecte hoĩes in errorẽ ꝑcipites egerũt. ℭ At locũ q̃deʒ nõ eẽ ſpatiũ illud: qđ iter rei ꝯtinẽtis terminos iacet manifeſtarie palã fiet: ſi meminerim⁹ earuʒ ꝓꝓrietatũ q̃ nobis ſupra formula q̃dã agẽtib⁹ ceu cõmunes deſcriptiũcule indicate atqʒ adiũcte ſũt loco. Ac ꝓmũ q̃dẽ locus ꝯtinet: ꝯtinet̃ ſpatiũ. Locus a corporib⁹ ſeꝑabilis diuiduuſqʒ ẽ: ſpatiũ cũ corporib⁹ adeſt abeſtqʒ. Dixim⁹. n. euʒ q ſine corpore ſpatiũ poſtulat velit nolit vacuũ poſtulare. Dixim⁹ ẽt eãdẽ neſcio permanere amplitudinẽ ſpatij. Spatiũ diuerſoꝝ idẽ eẽ nõ põt. Itẽ locus nihil eſt corporis. Spatiuʒ minimo min⁹ ipʒ corp⁹ eſt. Preterea. q locũ eẽ ſpatiũ aſſerit: nõ ſolũ corpus in loco eẽ aſſerit: ſed ẽt locũ in corpore: quũ aliquãto recti⁹ dicat̃ ſpatiũ i corꝑe eẽ q̃ʒ corpus i ſpatio: qa [a] alterũ accñs ẽ: q̃litas, ſuba, alteꝝ corpus. ℭ Eqdẽ perlubẽter illđ didicerim: quũ corp⁹ in loco recipit̃ ſeruet retineatqʒ ſuã dimenſionẽ: eſt eni ſuus cuiqʒ mẽſus ꝓmũ: deide ita i loco r̃cipit̃: an abijciat ſuã: atqʒ ita in eã mõ que loci ẽ recipiat̃. Si rñderint: ſuã abijcere: doceãt: q fieri poſſit vt incolumi corpore dimẽſiões corporis corrũpãt̃. Et hercl̃es: cur ꝓprias exuat vt alienas iduat? ꝙ ſi vtrãqʒ ſeruatã ⁊ retẽtã velint: qua rõne? quo digeſtu duas ſil̃ cõmiſerit? vtrã eſſe in altera dixerit: vtrã cõtinere: vtrã cõtineri cẽſuerit. Jam illud diſcrimẽ rõnis affert: ſi eẽ ſil̃ duo corpa nequeũt: q̃ʒobrẽ opinemini duo ſpatia duas dimẽſiões poſſe. Nã cetera accñtiũ caliditas, frigiditas, albedo, nigritia, ipedimẽto nõ ſũt: nec ſtat per ea: quo minus eodẽ in loco plura ſint corpora. Nec eni molẽ aut amplitudinẽ qualitates. id gen⁹ hñt: ſʒ ſole dimẽſiones ⁊ ſpatia: q̃ñ vo illi hoc fortaſſe: tã q̃ʒ ſequẽs admitterẽt. Noſtre ptes ſunt: q̃ refellere ill[orum] occepim⁹ hoc ipm qđ ſequẽs ẽ coarguere. ℭ C[o]gitãdũ ẽ igr̃ ⁊ q̃rendũ de illis: nũ aucto ampliatoqʒ corpore augeant̃ dimẽſus loci: necne. Si primũ: poſſʒ eni qs facile credere magnitudinẽ augeri: q̃ ꝯtinet ex alteri⁹ magnitudinis icremẽto: ñ ſecus tñ id fuerit: atqʒ ſi pullũ augeri de alimonia catuli crederet. Si 2[m]: iã id nemo facile crediderit: qui eni fieri põt: vt locus ille q auct[is] reb⁹ ipſe nõ eſt auctus: ſit amplius capax rei maioris loco. ℭ hec aũt rõ in nos recurrere: aut retorq̃ri non põt: q vltimã corporis ambiẽtis marginẽ locũ eẽ ſtatuim⁹. Nõ eni põt ꝑ ſe ſuperficies augeri. Hec ferme ſũt q̃ nos ſeorſuʒ ꝯ eã ſentẽtiam excogitauimus.

37 **R**Ationes vo quib⁹ vtit̃ Ariſtoteles: q̃ʒq̃ʒ ſubobſcuriores vident̃ eſſe: conabimur tñ ꝓ fide ſaltẽ inſtitute nobis cõmẽtationis mediocrẽ illis lucẽ iferre. Si inq̃t ſpatiuʒ vllũ per ſe eſſe n. aliter poſſet i ſeipſo manere: ifinitos hři locos oporteret. Q̃robrẽ? Quũ ſi vas aq̃ aut aeris plenũ aliquo traducat̃: quicqd in eo reſpectu de tota aq̃ ſtatuit̃: idẽ in partib⁹ aque ſpectabit̃. Quũ itaqʒ tota aq̃ in eo motu obtineat dimẽſionẽ ſuã ⁊ gerat ptes quoqʒ in eodẽ motu ſuas queqʒ dimẽſiões obtinebunt ⁊ gerent. Porro q̊cũqʒ delata fuerit amphora palã eſt habiturã ſpatiuʒ: aliqđ eſſe inter ꝯtinẽtis aeris terminos. Eius autẽ ſpatij ſuas ſibi portiones cũ aqua: tum aq̃ ptes habebũt. Sed collige obſecro vno in loco: quot dimenſiones ⁊ ſpatia habebuntur. Primũ id qđ vniuerſa geret amphora: tuʒ id qđ tenebit aq̃: que ps eſt amphore. deinde qđ ptes aq̃ ſingule nãciſcent̃: ꝑter hec qđ tota aq̃ habebit in ãphora: vtpote q̃ in loco. i. i ãphora ⁊ i vltimis caue ſuperficiei terminis ſit. Accedũt ⁊ ea: q̃ ad ſinglãs ptis ſortito accõmodant̃ his: ſi adieceris id qđ ẽ amphore toti⁹: in eo qđ corp⁹ eſt: quẽadmodũ ⁊ aq̃: itẽ id qđ ptis ẽ in eo qđ corp⁹ eſt ps: cõperies plurimas: atqʒ adeo ifinitas eodẽ in loco dimẽſiões ⁊ ſpatia. ℭ Ego [b] abſurdius q̃ddã in ptib⁹ video: nã ſingule ⁊ i ꝓꝓrio aderũt loco: ⁊ i loco maioris ptis cubabũt. Quũqʒ abeat ſectio oĩs in infinitũ: abibit in ifinitũ ⁊ iſta locoꝝ ageſtio: eniũero ſi ſpatiũ locus eſſet: nõ ſit diſſentaneũ putare ſingulas ptes in loco eẽ ꝑ ſe: qa in ſuo queqʒ ſpatio ſita ꝑ ſe collocata videret̃: qđ q̃dẽ ſpatiũ toti⁹ loci ps eẽt. Hi vo q vltimũ ꝯtinẽtis eẽ locũ volũt: vt nos ꝑ accñs ptẽ eẽ in loco cõſtituũt: qa totũ in loco ꝑ ſe eſt. At hi q ſpatiũ vniuerſuʒ illud interiacẽs faciũt locũ: qua rõne defenderint: ne ptes ꝑ ſe in loco eẽ videant̃. Ita confit vt neceſſe ſit locos ſingulis reb⁹ infinitos adiũgi. ℭ Euenit ẽt vt locus in loco ſit: nã ſpatiuʒ id: qđ extremo illo ambitu cauoqʒ icluditur: ſi trãſlata alio amphora ſit: erit in alio quoqʒ ſpatio: atqʒ ita i alio loco ſubĩde collocatũ. ℭ Nun hec icõmoda ſequunt̃ eos: q vltimã continentis faciem locũ putant? Minime: ſed quã ob cãm? Quia ſi trãſferatur moueaturqʒ amphora haud ꝯceſſerim. ſ. aquã ⁊ aque partes aliũ locũ eſſe occupaturas: quũ eadẽ ſuperficies in cauea maneat: q̃ aquã amplectit̃: nec diuariet̃: vt ſpatia. ℭ Sʒ q̃res ſi vinũ ⁊ partes in dolio trãſlato eundẽ locũ occupant quem antea occupabãt: quo pacto veꝝ ſit id qđ ⁊ dĩ frequẽter vinũ de atrio i penũ fuiſſe trãſlatũ? Sane quũ ita trãſfert̃ doliũ: ꝑ ſe nõ mouet̃ vinũ: q̃ppe qđ acq̃eſcat in dolio: ſed doliũ ipm i quo vinũ eſt mouet̃ ꝑ ſe atqʒ transfertur: id eni in quo aer aqua vinũ aut aliđ quid

b Sim. aſſerit. hac rõne voluiſſe. Ar. oñdẽ ſeq̃ nũ niſi i actu ee ea rõne. nam ſeq̃t q̃ʒ ptẽ ⁊ i loco ee ⁊ moueri ꝑ ſe: qđ aũt i loco ꝑ ſe ẽ ⁊ per ſe mouet̃ determinatũ eſt ⁊ actu ſubſiſtit: vt ẽ ſuꝑi⁹ declaratũ. pter ergo corpia qđ in loco ẽ ꝑ ſe erũt ⁊ actu diuiſe: at iñite ſũt ptes i cõtinuo: erũt igit̃ ſil̃ actu ptes. ea loci erũt infiniti: vnicuiqʒ.n. ptiũ in loco ſit ꝑ ſe ꝓpri⁹ debet̃ locus. Ar. aũt h̃ itulit: ũ mõ ſeq̃. i. infinitos eẽ locos: ⁊ ñ infinitas eẽ ptes: ob id qđ loco nũc ſermonẽ habʒ. Conat̃ ꝑterea idẽ Sim. has rõnes diluẽ. ait. n. illđ incõmodum: ſeʒ infinitas eẽ ptes actu ſeꝑatas: infinitaqʒ loca: q: credim⁹ eas partes: q̃ i loco ꝑ ſe ſũt: oportẽ vt actu ſint ſeꝑate: ſʒ ãt neceſſe q̃dẽ eſt ꝯtinẽti: ſi velim⁹ oſtendẽ locũ eẽ ſuꝑficiem vltimã rei ꝯtinẽtis: qđ. n. ꝑ ſe ẽ i loco: cũ circũſcribant̃ externa q̃dã ſuꝑficie. op⁹ ẽ vt actu ſeꝑatũ ſit. ꝙ ſi velim⁹ dicẽ aeṛ locũ eſſe ſpatiũ illđ: ñ ẽ neceſſe fateri: nã cũ ſpatiuʒ illđ ꝑ vniuerſas ptes diffũdat̃ nihil vetat ptes ꝑ ſe in loco eẽ: nec eas tñ eẽ diuiſas: eo. n. mõ partes ſũt i loco q̃ hñt eẽ: vñ cũ loc⁹ continuũ quid ſit: hẽatqʒ ptes: ꝯtinuũ ẽt erit corp⁹ qđ i ipo eſt ⁊ ratiõe q̃

totū ⁊ ratiōe ēt ꝑtiū⸗ ego tn̄ Sim .n. h̄ mō occurre- rē. ſi ꝑs in lo- co ē ꝑ ſe: ꝑ ſe ēt moueri ꝑo terit ſꝫ locū: qđ vo per ſe mouetactu ē vt īfertꝰ oñdi tur: at ꝑs vt ī toto ē: nō eſt actu ſꝫ poᵃ.

piam eſt locatū: deferr̄ mouetur qꝫ: nō vtiqꝫ aer nō aq̄ nō ꝑtes. Hec aūt tūc moueri videnꝰ quū viciſſim ſub- eunt ac ſuccedūt in doliū. Qꝫ ſi ſpatiū locus foret vna cū vaſis: ipſa quoqꝫ corpora ꝑ ſe ⁊ ꝑtes corpoꝝ moue rent: ⁊ ad exēplū vaſoꝝ dimēſiōes varias ⁊ ſpatia ob ſiderēt: ⁊ loca diuerſa mutarēt: ⁊ ſingl'e ſingulis locis diſtribuerent: nō qdē ꝑ accñs: ſed ita vt qſqꝫ locꝰ ꝑs ſit loci maioris: atqꝫ ille alius exinde maioris: eatenꝰ dum ad ampliſſimū locū ⁊ ad capaciſſimuꝫ ſpatium veniatur: in quo celū cōtineretur. ⸿ Ita hercules h̄ de opīone illa mirabile ceu corollariū ferimus locuꝫ eſſe partem loci oportere: queadmodū dimēſionis ⁊ ſpatij partē ſpatium eſſe ⁊ dimēſioneꝫ opꝫ. Atqꝫ hoc nō illi quidē dicunt ſed tāqꝫ extrinſecus ſequit̄. Illuc nūc recurrimus: vinum aūt contendūt per ſe moueri quū aſportatur: ⁊ dudū oſtendimus quot anguſtias adituri ſint ſi id cōceſſerint: aut fatebunt̄ qeſcere. Sꝫ o rem ridiculā. Thaſiū vinū Athenas ſine vllo mo- tu perferri. Non enī reddere cām diſcriminis poſſūt: quibus videtur locus eſſe dimenſio: cur vinū motis vegetibus per ſe moueri nō poſſit: per accñs poſſit.

38 SAtis hactenus dictū atqꝫ adeo ꝯfe ctū ⁊ cōprobatū videt̄: locuꝫ dimēſionē aut ſpatiū n̄ poſſe. Demōſtra tū eſt etiā nec māam eē nec formā. Nam extra ea q̄ abūde a nobis ſuperiꝰ in eaꝫ rē adducta meditataqꝫ ſunt: ꝓterqꝫ id qđ tā ⁊ ſi in ma teria qeſcere corpora videant̄: queadmodū ⁊ vidētur in loco: nō tn̄ a materia abiūgunt̄: queadmodū abiū- gunt̄ a loco: certe neqꝫ ſīl'itudo ipſa reſpōderit q̄dra- uerit ue. Quū enī de mā loqmur: id qđ priꝰ fuerat aq̄ nūc aerē vocamꝰ. Quū vo de loco habet̄ mētio: vbi

ᵃ Hec verba interpoſuit Them. vt du bōni occurre ret: q̄ ex vbis Ariſto. oriri poſſit. ait. n. ipe: dico aūt ꝯtētū corpus qđ delatione moꝛ: q̄ verba vñr ꝓferre oē corpus qđ locali motu moꝛ: in loco eē: h̄ tn̄ falſū ē. ſi celū rſpe- xerimus: qđ motu locali moꝛ: attn̄ per ſe ī loco n̄ eſt. The. Alex. ī ſequutꝰ ait ꝑ dlatiōeꝫ mo- tū rectū volu iſſe. ⁊ illđ qđ de loco oīno ī locū moꝛ. Aſ paſius vo di- xit nō ꝯſtuit enī ſeqt̄ ſi oē qđ ī loco ē lo cali motu mo uet̄ vt qđ ī lo co ēt ſit. At Sim. ꝯſtit af- firmat: ita tn̄ vt eodē mōī loco eē dicat̄ q̄ ēt moꝛ: ce- luꝫ. n. ꝑ ꝑtes moꝛ: ⁊ ꝑ ꝑtes ī loco ē: ī cir- culo eniꝫ ait Aꝑ alia aliā ꝯtinet: ⁊ iō tā tūmō circulo mouetur.

39 priꝰ aq̄ fuerat tibi nūc eē aerē dicimus. ⸿ In plenū ſi locus neqꝫ mā, neqꝫ forma, neqꝫ ſpaciū eſt: nēcio q̄r- ta res fuerit: ꝯtinētis. ſ. corporis terminꝰ ac limes ex- tremus: ꝑm qđ ꝯtento corpori circūſecꝰ adiūgit̄ atqꝫ cōmittit̄. Porro ᵃ in loco corpꝰ omne eſt qđ pōt mo- ueri delatiōe ⁊ qeſcere. Dixi delatiōe vt celeſte corpꝰ

40 exciperem. Nec enī idē delatio ⁊ circūlatio eſt. ⸿ In totū videt̄ locus cognitu ⁊ cōpertu difficilis: ⁊ pror- ſus magna q̄dā res eē. Quū enī multa ſint: q̄ ad eā na turā ꝓxime videant̄ accedere: ⁊ quaſi calcē vrgere fa cile nimirū in re taꝫ varia quaſi fuligine ob oculos ia cto: caligat ⁊ ꝯfundit̄ aīus. Precipue vo dimēſiōes ⁊ ſpatia metā ꝑmūt: atqꝫ collimāt: qa ꝓculdubio ſimili tudine ambigūt cū loco affinitateqꝫ maxīa. Nā ⁊ imo bilia ſunt: queadmodū locus ꝑmꝰ: ⁊ diuerſa corpora ſucceſſim excipiūt cōdūtqꝫ: ita plane vt locus ſolet: ſꝫ aperuimus iā rōnē captionis illiꝰ. Quū enī exeūtia ⁊ ſubeūtia corpora: q̄ꝫuis diuerſas affectiōes: ſpatiū tn̄ ⁊ dimēſū eq̄lē in quē recipent̄ hr̄ent: arbitrabant̄ nō eq̄lē mō illū: ſꝫ vnū atqꝫ eundē hr̄i ſeorſum corporibꝰ recipiēdis dicatū. Alioqn ⁊ ipa ſucceſſio corpoꝝ ꝓꝑ celeritatē oc'los hoīuꝫ ꝓſtigebat. Aer q̄qꝫ adiuuabat ⁊ ꝓhebebat errorē: tāqꝫ iuiſus īcorporeuſqꝫ. Ita illis nō ſolū termini ⁊ extrema vaſoꝝ ſꝫ ⁊ ſpatiū īteriacēs locus eē neceſſario videbat̄. Nā īteruallū illđ: qđ ī ca uea ē ſine corpore eē ⁊ plane vacuū putabāt: qđ vt di xi tenuitas aeris ⁊ ḡcilitas facit: ꝓꝑ quā el'ntū illđ mi norē ſenſuꝫ q̄ꝫ cetera iuehit: q̄ ꝓꝑ inſignē euidētiā ſui

41 facile dignoſcunt̄ nec viſuꝫ effugiūt. ⸿ Eſt āt n̄ vas vniuerſuꝫ locus: ſꝫ ītrorſus extimū caueꝫ. Hꝫ locꝰ nō ſimpl'r: ſꝫ ꝑ accñs ꝺlatilis eſt. Nā corpꝰ ipm cuiꝰ vlti- mū locꝰ eſt: ꝑ ſe ꝺfert̄: ⁊ queadmodū vas locꝰ eſt dela tilis: ita locꝰ vas eſt imobile. Quū enī in re mota mo- uet̄ qd piā: vt nauis in fluuio: id qđ ꝯtinet nauiꝫ ſimi- lius eſt delato vaſi q̄ꝫ loco. Nā locus ſuapte amat ten ditqꝫ eē imobilis: ⁊ hercules merito quū terminꝰ ſit: ⁊ vna cū re adſit: cuiꝰ ē terminꝰ. Sunt enī extrema ſꝑ cū ea re cuiꝰ extrema ſūt. Quare ex his oibꝰ ꝯſtituit̄ definitio cōpletiſſima abſolutiſſimaqꝫ: vt locꝰ ſit rei cō

42 tinētis extremū: imobile ꝑmū ac citimū. ⸿ Proinde terra mediū cōplexa mūdi īfimus locꝰ eē vulgo exiſti mat̄: extima vo atqꝫ vltima celi facies ſupremꝰ ac ſū mus: atqꝫ id ꝓꝑea ꝙ vterqꝫ videt̄ imobilis. Sāe vnꝰ reuera imobilis eſt: alteꝝ ſēſus iudicat. In h̄ loca mo uētur ferunt̄ nutu ſuo grauia ⁊ leuia corpora. Leue ē qđ ſurſuꝫ vſus ſublime corripit̄. Graue qđ ꝺorſū ter- re caducū illidit̄. Infernū locū facit ipm plane medi- tulliū cardoqꝫ mūdi ꝓterqꝫ terra: mox aer ⁊ aq̄. Nā oē corpus graue: ab his tribꝰ elemētis circūdat̄: aut oī bus: vt extātes ī fluminibꝰ lapides: aut duobꝰ vt gra dientia ⁊ nantia. Supernum facit vltimꝰ celi tergus: ⁊ ſiquid deinceps eſt celo attiguum.

43 ILlud itaqꝫ corpꝰ eē qđ alteruꝫ cor pus eſt ambiēs: in loco ē. Il- lud vo eē qđ nihil eſt: in loco non eſt. Qua ꝓpter terra q̄ꝫq̄ꝫ imora atqꝫ vna ſede ſemꝑ herēs: tn̄ in loco eſt: hꝫ enim extrinſecus alteꝝ corpus qđ ſe cōplectit̄. Corpꝰ cele- ſte nō eſt in loco: qa eē celuꝫ nihil eſt ampliꝰ. Nam ſi aerē aquāue ad exēpluꝫ celi cōſtituas: eē q̄ nihil ſit ne qꝫ ipſa q̄ꝫ in loco viderent̄ eſſe. ⸿ Dices q pōt celum localeꝫ motum mouere ſi caret loco? An aliquo mo- do mouet̄ aliquo nō mouet̄? Nō mouet̄ ꝑm totum: qꝛ toto quoqꝫ nō egredit̄ loco. Nā ea toto egrediunt̄ loco: q̄ directo motu mouent̄. At celuꝫ circulari mo- uet̄. Atqꝫ his motꝰ dūtaxat ꝑtiuꝫ eſt: ⁊ ꝑtibꝰ ſui qui- buſqꝫ ſunt loci. Nā globi ſphereqꝫ oēs in celo: q̄ in ſe orbe toto recurrunt atqꝫ voluunt̄: gradatim ſibimet ſuplatę ac viciſſim mutuis adheſionibꝰ nexe: viciſſiꝫ ḡ ꝓximi queqꝫ circuli ſupficie cōtinent̄. Ita locos alte- rę alteris cōplexu illo cōphēſuqꝫ mutuo pariūt. Neqꝫ totū igit̄ neqꝫ vniuerſuꝫ in loco eſt: ſꝫ ꝑtes. Haꝝ q̄daꝫ in girum circulūqꝫ torquent̄: nōnullę ſurſuꝫ feruntur: alię ꝺorſuꝫ currūt. Surſuꝫ ⁊ ꝺorſuꝫ agunt̄: q̄ aut rari tudinē: aut denſitudinē agnoſcūt. ⸿ Ceteꝝ huic loco Eudemus in tertio reꝝ nāliuꝫ volumīe ad hūc ferme modū occurrit. Ipm (inqt) vniuerſuꝫ erit ne ī loco: an nō erit: an vtrūqꝫ ꝺōm. Certe in loco nō erit: quū nihil ſit extra qđ ambiat: an ſi ſit ꝺ illo idē tidē q̄ramꝰ. Nec nō erit. Nā aſtra ⁊ reliq̄ que ītra extimū celū habent̄. locabunt̄ ꝓculdubio in illiꝰ extremis ea ꝑte qua cōti- net. Sꝫ q̄ ita in aliq̄ ſūt: in loco eē dicunt̄. In quo autē partes ſūt: ī eo totū quoqꝫ eē hr̄iqꝫ oportebit. Atqꝫ ita totū erit in loco. Sꝫ ⁊ alio quoqꝫ mō vr̄ eſſe alicubi to tum: quia ſcilicet omne totum in partibus. eſt. Veruꝫ eſſe alicubi multiplices habet ſignificatus.

44 Vt vo cōpertiꝰ ⁊ latius pateat: quē admodū eē in loco aut nō eē celū oporteat: q̄dā paulo altiꝰ repetemꝰ. Diximꝰ retro aliq̄ eē ī loco poᵃ: in ꝯtiuꝫ eē actu nōnulla. Poᵃ ī loco ſūt ꝑtes ꝯti- nui: q̄ ⁊ ſeparī pñt a toto. Sūt. n. ea ī loco poᵃ: q̄ ſi ſepa rarent̄ ꝓcidātur qꝫ actū eē pñt ī loco. Ita q̄ añ ſepatio nē ꝯtinuę ſūt: ſepatiōe facta ꝯtigue ī acerui modū hñ- tur. Actu in loco ſūt ⁊ ipſa cōtinua quū ab aliq̄ corpe ꝯtinent̄: ⁊ ꝑtes ꝯtinuoꝝ quū a toto diſſepant̄. ⸿ Itē

45 q̄dā hñtur in loco ꝑ ſe: vt corpa q̄ delatu q̄ auctu q̄ di- minutu moueꝰ. Quedā ꝑ accñs vt colores: vt anima Hec in loco ꝑ ſe eē nō pñt: qꝛ nequeūt a ſubto diſiūgi: queadmodū ꝑtes ꝯtinuoꝝ: q̄ ſola poteſtate ī loco ſūt.

ᵃ Hūc eūdē loci Simp. ꝯtractās: h̄ in mediū affert. Prope ī lo- co ꝑ accñs eē nō pōt niſi ipſꝫ vniūſuꝫ neqꝫ vltimꝰ orbis. nā ſi id in lo- co ē ꝑ accñs, qđ vl' eiꝰ ē ꝑ ſe vel eī accidit qđ ꝑ ſe ē ī lo- co. vniuerſuꝫ q̄dē nulliꝰ eſt vl' ꝑs vl' acci- dēs. orbis vo extremꝰ eſt q̄ dē ꝑs vniūſi: non tn̄ eiꝰ qđ loco ſit per ſe nō igt̄ ī loco ꝑ accñs fue- rit. per accñs igt̄ accepiſſe vr̄ ꝓ eo qđ ē ꝑ alib. nā qđ eſt ꝑ alib cōe eſt eī qđ ꝑ ac cidēs ⁊ qđ ꝑ ꝑtes eſt.

ᵇ Ex q̄ accl- pe ſux. The. opīonē celuꝫ in loco eē nō ꝑ ꝑtes q̄dem cōtinuas. qa vt Sim. h̄ in loco ait. neqꝫ circuli vltimi niſ circuli ali- cuiꝰ alteriꝰ ꝑ- tes ꝑ ſe ſūt in loco. nā etſi ī uiceꝫ ꝯtineāt̄ n̄ ſūt tn̄ ſepa te qt̄ ſi ꝑtes nō ſūt ꝑ ſe in loco: totū ēe ꝑꝑtēo neqꝫ eē ī loco: ce- lū igt̄ appel- lat vniūſū ce leſte corpꝰ qđ ex ꝑtibꝰ orbi- bus veluti ꝓ ꝑriis ꝑtibꝰ cō ſtat: q̄ꝑ vniū- q̄ſqꝫ ꝑ ſe ī lo- co ē: ⁊ hac rō ne totū ꝑ ꝑ- tes ī loco dr̄: ꝑ oibis vt- ſimꝰ, q̄ neq̄ ꝯtinet̄ ab aliis ī loco ꝑ ꝑtes n̄ ē: neqꝫ ꝑ ſe, ꝓꝑe ſꝫ ꝑ accñs ea rō- ne q̄ ſua intri- na ſupficie attigit orbeꝫ ꝯtū ⁊ ad eū fuitur ea ꝑte oīꝑ ſupficiē illi locari ⁊ ab eo quodā mō ꝯtineri: ſ. ſchiſat tamē Sim. ꝯ The. hac ꝑte hoc mō ſi vltimꝰ orbis in loco

Quonā igit̄ mō erit celū ī loco? Nū actu? At nullo fo rinſecus corpore ꝯtinet̄. Nū poteſtate? At neqꝫ nūq̄ꝫ ꝯtinebit̄? Nū ꝑ ſe? At delatu moueri nō pōt. Nō eniꝫ deferri ⁊ circūferri idē ſunt: ſꝫ deferri eſt vniuerſū lo- cū deſerere: circūferri eſt ī ſe eodē ſitu ꝑ eādē ambitu- dinē recurere. Nuꝫ ꝑ accñs? Certe h̄ Ariſtoteles vo- luit: idēqꝫ ſequunt̄ expoſitores. Ait enī ꝑ accñs mouē tur vt aīa atqꝫ celū. ⸿ Ego vo admodum vereor ne tueri Ariſtotelē h̄ loco poſſimus: quominus ſibi ipſi pugnare variareqꝫ videat̄. Hic idē eſſe ꝑ accñs ⁊ per partem facit ᵃ ſupra: quū oſtēderet nihil eſſe in ſeipſo vt in loco per ſe: ꝯceſſit ꝑ partē nō per accñs rem eſſe in ſeipſa poſſe. ⸿ Ceteꝝ fortaſſe hic fuſius ⁊ ḡnalius capit vbū ꝑ accidēs. pro vbo ꝑ aliud. Alioqn mos quoqꝫ ariſtotelicꝰ eſt geneꝝ loco vti vocabulis ſpērū. Ac ſupra qdeꝫ alio ſignificatu ꝑ parteꝫ accepit: alio hic. Illic ᵇ per partē dicit eē quū pars in ꝑte recipit̄. Hic ꝯ quū totuꝫ in partibꝰ. ⸿ Quō igit̄ in loco per accñs celū mūduſue erit? Nēpe qa mūdus non conti nuatiōe vna tāq̄ꝫ mēbroꝝ coalitu inexuqꝫ coijt: ſꝫ par tes hꝫ abiūctas q̄ inīectu mutuo ſe attingūt: ⁊ mutuo cōplectunt̄: vt globi quoꝝ ſinguli ſingulos motꝰ ex- ercent: ꝓpterea qꝫ in loco ſunt ꝑtes. Totuꝫ itidē in lo co ē ſed ꝑ accñs. Eſt enī totū in ꝑtibꝰ: ⁊ a partibꝰ ſepa ri nō pōt: non tn̄ ꝑtes oēs in loco ſunt: quia nō ambiū tur oēs. Nā circulus vltimus q inerrabilis dicit̄: vt- pote arcēs ⁊ ꝯtinēs cetero: ſimpliciter in loco nō eſt: ſed penes interna q̄ ambit. Tāgit enī orbē Saturni: ⁊ qđdam mō cōtinet̄ penes externa oīno expers eſt loci. Sꝫ ⁊ ꝑtes quoqꝫ extremi globi eūdē ſequūt̄ mo dū qui vniuerſo debet̄. Neqꝫ enī ille in loco ſunt actu neqꝫ poᵃ: quū ſubiecto auelli nō poſſint. Sꝫ neqꝫ ꝑ ſe in loco ſunt. Solū ergo ſi qua poſſunt: ꝑ accñs poſſūt Atqꝫ h̄ neqꝫ adhuc qdē abſolute. Nō enī abſolute in loco ꝑ accñs extremꝰ eſt orbis. Proīde queadmoduꝫ ille eſt in loco ꝑ accñs totꝰ: ita ⁊ ꝑtes ꝯſtituēde ī loco ꝑ accñs ſūt. Quūqꝫ is penes iterna tn̄ in loco ſit: ꝑtes quoqꝫ eādē rōnē habebūt. Iā q pōt eē? vt vniuerſum in loco ſit ꝓꝑe ⁊ abſolute? quū id qđ ita eſt in loco ſē- per aliqd exteriꝰ habeat: eē vniuerſuꝫ nihil eē poſſit. Alioqn de ſuo noīe ceciderit: nec vniuerſū ampliꝰ fue

46 rit: ſi adderet̄ exteriꝰ aliqd: in q̄ cōprehēderet̄. ⸿ At hercules qdnā eē eē vniuerſuꝫ pōt? nō inane non cor- pꝰ. Nā corpꝰ aut finitū fuerit aut īfinitū: ſꝫ finitū erit ⁊ illud in loco: atqꝫ ita in īfinitū abibit̄. Si īfinitū ꝓ- māt̄ rōnes: qbꝰ id ſuꝑ īpulimꝰ. ⸿ Qꝫ ſi nō de nihilo ē vetus opīo obire opireqꝫ celū oīa: ⁊ eē oīa ītra celū: ⁊ celū eē id qđ vniuerſuꝫ vocamꝰ: forte neqꝫ licuerit q̄- dē aliqd extra celū ſaltē finger̄: qppe qđ loci nō egeat ſed in quo reliq̄ tāqꝫ in loco coercita cōphēſaqꝫ ſint Locꝰ vo nō eſt oē celū: ſꝫ dorſuꝫ iterius: atqꝫ ea ꝑs tm̄ que vltima a celo citima terris ꝓxime deſpicit mūdū: ⁊ mortale corpus h̄ tangit. Eo mō terra eſt in aq̄: aq̄ ī aere: aer in ethere: ether in celo: celum in nullo.

47 NUnc qđ ſumus polliciti ꝓſtādū ē: vt eas ratiōes dilui poſſe mōſtre mus: qbꝰ merito addubitatū veteribꝰ ē qdnā de loco ſtatui oporteret: nō ē igit̄ neceſſe auctis corporibꝰ augeri locū ⁊ ī doleſcere. Nullus enī terminꝰ rei ꝑ ſe diminui augeri ue pōt: ſꝫ corpore ābiēte ꝑ reciprocationē cōpſſo vl' dēſando ꝑ ꝯculcationē adducto: atqꝫ coercito: margi nes quoqꝫ ipē qbꝰ īcludit̄ terminaturqꝫ ꝑ accñs coer cent̄: ⁊ cōprimunt̄. Ita ſit vt ea q̄ augent̄ maiorē ⁊ ca paciorē locū īdipiſcant̄: qꝛ ſi locꝰ ſpatiū ⁊ īteruallū fo ret: augeri ampliariqꝫ ꝑ ſe vtiqꝫ poſſet: vñ eueniebat: vt diximꝰ: locū in loco eē oportere. ⸿ Pūcti qꝫ nullꝰ eſt locꝰ: quū neqꝫ a ſubto ſepabilis ſit: neqꝫ ab vllo cō tineat̄. ⸿ Sꝫ neqꝫ duo corpora eodē ī loco erūt: quū nō ſit corporeū ſpatiū locus: imo neqꝫ ſpatiū qdem: ſꝫ terminꝰ intra quē ſpatiū eſt: nō ſeorſuꝫ abiūctimqꝫ: ſꝫ ſemꝑ īplexū inexūqꝫ corpori. ⸿ Quare locꝰ erit alicu bi nō vt in loco: ſꝫ vt terminꝰ in ea re: cuiꝰ eſt terminꝰ. Nō. n. oīa ſunt in loco: ſꝫ corpora: atqꝫ ea q̄ꝫ nō oīa: ſꝫ

48 ea ſolum q̄ delatu mouētur. ⸿ Ferunt̄ quoqꝫ ī ſuos q̄qꝫ locos optima rōne. Nā q̄ ſe mutuo q̄ſi nexu: nec violēter tagunt: q̄qꝫ alteꝝ icludūt ⁊ īplicāt: viciſſiꝫ co gnata ⁊ cōgenera q̄dāmō ſūt: ignis aeri aſſinitate con iungit̄: aer humori: humor cognatiōi terrenę ꝯſentit. Quū. n. in qđdā cōe cōueniāt qđ ītra ſe gerunt: facilli me in ꝓxima ⁊ finitima vicibꝰ ꝑmutant̄. Ergo que ad cognata ⁊ congenera deferunt̄: in ꝓprios deferri lo- cos vident̄: vtpote a qbus cōtineant̄ ⁊ ābiant̄. Que porro ſe tāgūt mutuo: ⁊ in loco ſunt ⁊ agūt patiūtur- qꝫ mutuo. Partes vo q̄ a toto nō ſunt deſecte abiūcte ue: neqꝫ in loco per ſe hñtur: neqꝫ mutuo agere patiue pñt: adeque in ſuis queqꝫ locis morant̄: ⁊ qeſcūt rō- nal'r. Nā ſi rō eſt vt ad cognata ſibi queqꝫ ⁊ finitima deferant̄: rō ēt fuerit vti in cognatis el'ntis morentur: atqꝫ cōſideāt: habeāturqꝫ q̄ſi ꝑtes corporis el'ntiqꝫ cō- tinētis. Nō qdē eo mō īplicite atqꝫ cōmiſſe: ī quo ꝑtes in ꝯtinuis cernunt̄. ī. quo aq̄ aq̄ pars eſt: ſꝫ eo mō q̄ tā

49 gēria: ſꝫ diſſita diſſepataqꝫ ſolēt. ⸿ Mutuo autē ſibi illa materię vicē ꝓbēt ⁊ mutuo cōicant cōmutāturqꝫ: q̄ꝫuis h̄ nō eadē oibꝰ formula cōtingat. Veꝝ de hoc ꝓlius diſqſitiuſqꝫ ī loco. Nūc deſcripte liqdo explica ri nō pōt: illđ ꝓ tpe ſatis eſt diſcere. Si māam ſibi mu- tuo exhibēt ꝑminiſtrātqꝫ: queadmoduꝫ ᶜ in toto ꝑtes ꝯtinuoꝝ manēt: ita ea q̄ mō tāgunt: ſīl' coaluerint con uerſiōe facta ī el'ntis: ad q̄ mouētur eē māſura. Quor ſi ſpatiū locus fuerat: quonā pacto corpora in ꝓprios acta locos fuiſſent? qñ corporibꝰ non cuiuſuis corpo ris vltimū nālis eſt locus: ſed vltimum cognati ⁊ fini timi el'nti: quo nutu ſuo ⁊ motu ſpōtali ferūtur. Spa- tium vero quum ſit tranſlatitium indiſcriminatuꝫ in- differenſqꝫ nullū pōt eſſe nālius ⁊ cognatius altero. Hactenus: vt ſit ⁊ qd ſit locus abūdanter dictum.

50 COnſequens ab his ē: vt ꝺ ina ni ſiue de vacuo agat̄ a phyſico. Qui. n. locū eē dimēſū: ⁊ ſpatiū putāt: diſſiniūt idē ſubito eē locū ⁊ vacuū rōne ⁊ cogitatiōe diſtat̄. Nā idē ſpatiū quū eſt obſeſſuꝫ impletūqꝫ corpore locū exiſti- māt vacuū ⁊ inane quū vacat: ita vacuū nihil aliđ eſſe definiūt: q̄ꝫ ſpatiū abſolutū carēſqꝫ corpore. Qꝫobreꝫ vt dixi ad ſeriē doctrine interꝑtatio h̄ quoqꝫ de vacuo pertinet. Plane ᵈ nobis igrediendū ē via ⁊ rōne qua cepimus: ſcrutādūqꝫ ſit ne vacuū: an ſecus: ⁊ vt ſit: quē

51 admodū ſit: ⁊ qdnā rerū ſit. ⸿ Primum afferēda ſunt ea: quoꝝ alia efficiūt vt vacuū nō ſit: alia vt eē videat̄ in rebꝰ. Sꝫ ⁊ cōes in eā rem ſnīe īueſtigāde ſūt nobis atqꝫ ita deiceps in reliq̄ ꝓcedēdū. Sane hi q vacuum nihil eē conant̄ oñder̄: bona illi qdē mēte vidētur eē: ceteꝝ alia via q̄ꝫ ꝑ ianuā nitunt̄. Nō. n. ꝯ ipſaꝫ inanis nāam: quā veteres tātis alioqn opibꝰ cōmunierāt: dire cto ꝯgrediūtur pedēue ferūt: ſꝫ ſi qđ illi errore aliq̄ va cuū eē arbitrabant̄: ī eo laborāt: vt id vacuū nō eē de

ē, qa etꝰ inter na ⁊ caua ſu- pficie ꝓximū ſaturni orbeꝫ ꝑtigit: ne eē ē fateri locū in loco eē. qđ ve lut abſurdū habitū ē ſupe riꝰ. h̄ vo oñ- dit: nā ꝑ ſup ficiē īternam. tāgēo ſaturni orbē ē eī locꝰ ⁊ viceuerſa ꝑ eandē locat̄: pōt attn̄ faci le dilui Sim rō qꝛ ītima vl timi orbis ſu pficies, ſi reſ- piciat ſaturni orbē eī quęꝫ eſt eīᵃ ē locꝰ: vt vo reſpicit ſaturni orbeꝫ nō hꝫ rōnē lo ci ſꝫ ſinis vel termini. eo- dē mō ꝺ ſup- ficie ſupremi orbis ē ꝺꝫ eſt: q̄re non ſeqt̄ loci locū eē: qa alia rōne locꝰ ē: et alia rōne in loco: nec h̄ ſolū in hac re opꝫ af firmare ſed multiſ ī alijs: aq̄. n. fluuiis eadē ſupficie locꝰ ē ⁊ in lo- co: nā ſūdus aluei ē ī loco per ſe: nec in alio ꝓterq̄ꝫ in ſupficie eſt: nēq aq̄ a q̄ tāgit̄: flueñ ēt aq̄ in loco ē ī alueo a q̄ ꝯtinet̄: ea dē ergo ſupfi cies ⁊ locus ē ⁊ nō locꝰ: ſed nō ē eadē rōt abſurdū vero eē ſi ea ratiōe q̄ eēt locꝰ in loco ēt eſſet.

ᶜ Greca Them. vba in hūc ſe habēt modum.

ὥσπερ τοίνυν τὰ συμπέφυκα τὰ μόρια μένει ἐν τοῖς ὅλοις οὕτως καὶ τὰ ἁπτόμενα.

hoc eſt quemadmodū ergo continue partes in totis manēt eodem etiam mo do que tangunt.

d Duo h̄ animaduītit Simp. ꝑᵐ qđ ex aſpaſio excerpſit: id ē ſignat̄ queadmodū ſit ⁊ qdnā ſit. nā ſupꝰ dū de loco ſmonē haberet eodē pacto locutꝰ eſt Aꝝ. cum tamen īueſtigare itēderet an locus ſit ⁊ qdnam ſit ⁊ᵐ quō ſcrutandum eſt quē

monſtrẽt. ❡ Nã quũ intellectus ⁊ ↄceptio vacui ĩ eo
habeat̃: vt ſit ſpatiũ vacãs ſenſili corpore: ⁊ ẽt ſi aliq
aerẽ nõ eẽ corpus ſenſile iudicabãt: pindeqꝫ qđ aeris
plenũ eẽt: vacuũ eẽ credebant. Neceſſe eſt eũ qui con/
tra illam ſniam ordine diſputaturus ſit: non ſpeciatĩ
coarguere: aut ĩceſſere ſiqs ſeorſũ aerẽ aut aliqd aliđ
eẽ vacuum dixerit: ſꝫ recta ipm cardinẽ petere: cõmõ/
ſtrareqꝫ gñatim vacuũ in rebus eẽ nõ poſſe. Supfluo
igit̃ Anaxagoras ↄſtrictos ĩflatoſqꝫ pferebat vtres:
quib⁹ inſiliẽs aerẽ eẽ reſiſtẽtẽ oſtenderet: argumento
quoqꝫ ad eandẽ rẽ de Clepſydris capto: q̃ nõ añ ĩſtil/
latum humorẽ admitunt: q̃ꝫ aer incluſus vtcũqꝫ diffle
tur faceſſatqꝫ. Itaqꝫ initurus cũ ſecutorib⁹ vacui p̃liũ
nõ ad id: qđ quiſqꝫ ſeparatim de re aliqua ↄſtituit fle/
ctẽda torquẽdaue acies eſt: ſꝫ tenẽda ⁊ dirigẽda ĩ vni
uerſũ ad id: qđ ipſo nomine preferri ⁊ ſignificari vĩ.
Demõſtranduꝫ eſt igit̃ nobis: nullũ eẽ ſpatium poſſe
actu a corporib⁹ ſeparatũ. Illud aũt ſi ſit: aut ĩſertum
corporib⁹ eſt: ita vt nullũ ſinat eẽ ↄtinuũ: aut extra cę/
lum habet̃ imẽſum qđdã ⁊ infinitũ inane: qđ mundũ
⁊ interna mũdi cõplectit̃. Sane hi modi duo eoꝝ ſũt
qui vacuũ ĩtroducũt. Alij inſititium reb⁹ iplexũqꝫ ⁊ ĩ/
terſperſum p oẽs nãs volũt: vt Democrit⁹ ⁊ Leucip/
pus ⁊ pleriqꝫ alij: cui ſñie mox ⁊ Epicur⁹ acceſſit. Hi
cũ id qđ vere ⁊ quaqua v̑ſus ↄtinuũ eẽt diuidi nõ poſ
ſe arbitrarẽtur: illã cãm diuiſionis corpoꝝ afferebãt:
qa in rebus eẽt inane qđdã admixtũ. Alij (vt veteres
nõnulli) paratũ ⁊ coactũ extrĩſecus putãt celũ terrãqꝫ
abiẽs cui ſecte ſe poſtea Zeno Citiẽſis addixit.

53 ÆStimande aũt excutiẽdeqꝫ p̃/
muꝫ ſunt rõnes eo
rum: q vacuũ introferũt. Mot⁹ inquunt:
cui loco ſit opus: hĩ nullus põt: niſi va
cuũ admittat̃. Loco aũt opus eſt dela/
tioni ⁊ auctioni. Tollit̃ delatio p̃mũ: qa ſi res mota p
vacuũ nõ mouet̃: nẽc io p cõfertum: ⁊ plenũ mouebit̃.
Corpus ẽ p corpus mouebit̃: ⁊ totũ corpus erit in to
to corpore collocãdũ: ⁊ duo corpora eodem loco ſede
bũt. Quot ſi duo: cur ⁊ nõ plura ↄcedim⁹? Nõ. n. mõ
eſt oppletius: qa duplicatũ ſit q̃ꝫ pri⁹: quũ vnũ corp⁹
implebat. Nã tũc ⁊ eque ↄtinuũ erat ⁊ eque farctũ: ⁊
tamẽ adhuc vĩ alteꝝ potuiſſe recipe. Cur ergo nõ ite/
rato rurſus alteꝝ: ⁊ frequẽtato ſepius: alteꝝ poſſit re
cipere: atqꝫ ita ↄtinue indẽtib⁹ ſuffarcinãtibuſqꝫ ↄſite
rit: vt paruo in corpe recipiat̃: collocetur qꝫ maximuꝫ.
54 Nã paruitates multe magnũ qđdã ĩtegrant atqꝫ cõ/
flant. Nõ ſolũ igit̃ equalia ſibi corpora: ſꝫ ẽt ineq̃lia
⁊ ampliora r̃ceperit. Plura enĩ eq̃lia recepta quoddã
ineq̃le cõſtituũt: qđ ſubinde ⁊ in plura eq̃lia: ⁊ plura
ineq̃lia diſtrahi põt ac diuidi. Quare vacuũ ſit opꝫ in
reb⁹ ſi motũ eẽ volumus. ❡ Uict⁹ hac rõne. Melliſ/
ſus qui vacuũ eẽ non putabat: nihil moueri poſſe opi
55 nabat̃. ❡ Auctionẽ quoqꝫ nõ conſtare inani ſublato
vł patere ĩtuitu. Nã auctio cõficit̃ alimẽto in corp⁹ vł
quequaqꝫ diſtributo atqꝫ diſperſo. Hoc autem fieri
non poſſe: niſi penetratu cibi coaleſcentis: ⁊ quoquo
verſus accedentis atqꝫ euntis in corpus. Quũ vero
alimẽtũ omne ſit corpus nõ poſſet corpus alterũ per/
meare: niſi vacuum qđdam corporibus eſſet inexum.
Ita illi de motu primã rationẽ inducunt. Sed ⁊ alia
quoqꝫ via occurrũt: videri aiunt nõnulla ita in ſe cõ/
primi ⁊ tãq̃ꝫ ſubire: vt q̃ꝫq̃ꝫ in minorem ſeſe molẽ reci
piunt: de ſubiecta tñ eorũ nihil abeat pereatue. Iam
dolia quoqꝫ tãtũdem vini capere etiam ſi cõiecti ĩmiſ
ſiqꝫ ſint vtres: quaſi vacuę q̃dã habeant̃ ſedes in vi/
nori quas ſeſe res ĩpulſe apploſeqꝫ ↄferãt: teſtimonio

Quomodo q̃d
ue ſit vacuũ:
cũ oſtẽſurus
ſit vacuũ nul
lo pacto eſſe:
nit igr̃ Sim.
hec qdẽ ꝓpo
ſuiſſe ñ quia
vacui cẽntias
reſpiceret: ſꝫ
vł habita rõ/
ne eoꝝ q va/
cuũ eẽ crede
bãt q̃ ſcꝫ mõ
⁊ qđ ipm po
ſuerint: vł ob
id q̃ꝫ q vacuũ
aſſerebãt: id
cauſaꝫ mot⁹
eſſe credebãt.
Ap. ẽt ei⁹ cãꝫ
nãm eẽ opi/
nat̃ quã q̃dã
mõ vacuũ eẽ
ↄcedit: lõ ipſe
hac ẽt rõne q̃
dã pacto va/
cuũ ↄcedit: q̃
ſit vt ille eẽ q
ſtiones circa
vacuũ hẽant
locum.

eſſe cinerẽ: q tãtũdẽ aq̃ excipit: quãtũ vas ipꝫ vacuũ
56 excepiſſet. ❡ Demum corpora a corporib⁹ diuiſa eẽ
nõ poſſe: niſi ſeſe inane inſinuaſſet: obſtitiſſetqꝫ: ne in
vnã oĩa cõgeriẽ ⁊ maſſã nature coirẽt: ↄfunderẽturqꝫ.
Atqꝫ hui⁹ potiſſimũ diſſeparatiõis diſcretiõiſqꝫ. Py
thagorici cauſe faciũt vacuũ: cuius. ſ. iternẽtu dirẽptiſ
qꝫ fiat: ne corpora corporib⁹ coaleſcãt ↄgermaneſcãt
ue. Quãq̃ꝫ hercules nõ ſatis id q ↄſtare poſſit intelli
go: vtcũqꝫ tñ affirmãt ĩfluere ⁊ ĩſpirari mũdo: inflari
qꝫ vacuũ de illo halitu extero: q circũfuſus eſt cęlo.
❡ P. nec ipaꝫ nũeroꝝ nãꝫ retineri ↄſtareue potuiſſe:
imo neqꝫ futuros qdẽ nũeros vnq̃ꝫ fuiſſe: niſi q̃ inani
tas iterpollis vnitates diſcrimiaſſꝫ. Atqꝫ h̃ afferri ſo
lẽt ab his q vacuũ aſtruũt. Cõtra q̃s aliq queãdmodũ
ꝑperã diſputẽt: ⁊ qb⁹ rõnib⁹ velicent̃ initio diximus.

57 NOs iam qui veꝝ ſenſerit arbitra
bimur. Initiũ aũt q̃õnis
aptiſſimũ iudico ĩueſtigare qd res: qua
de re agitur noĩe ipſo ſignificet. Itẽ vn⁹
ſignificatus: an plures ei⁹ nominis ha/
beantur? Si vnus: vt illđ ipm videat̃ poſſit eẽ necne.
Si plures qs illoꝝ ſit: qs nõ ſit ad id qđ q̃rim⁹ accõ/
modatus et verus. Quot ſi nullus demõſtrabitur ve
rus: cõcludẽdum erit vocẽ cõmentitiã ⁊ vero inanem
eſſe: que ita ferat̃: ⁊ cui ſubſita nulla res ſit. Si itaqꝫ
ſciſcitauero: qdnam in appellatione vacui ſignificari
putent aliud reſpondebũt? quã locũ ſignificari ĩ quo
nullum eſt corpus. atqꝫ hoc aliud nõ eſt: q̃ꝫ dicere lo/
cũ in quo ſit nihil? Nã idẽ qđ corpus eſſe conſtituunt
Ergo ſi vacuũ eſſe definiunt id in quo nullũ ſit corp⁹:
corp⁹ aũt oẽ eẽ tactile arbitrantur: oẽ vo tactile qđ
eſt: grauitatẽ ⁊ leuitatẽ hꝫ: ſyll'o elicit̃ vacuũ eẽ id: in
58 quo neqꝫ graue: neqꝫ leue ſit qcq̃ꝫ. Ex his ſequit̃ pũ/
ctũ eſſe vacuum oportere: quũ in puncto nihil ſit / nec
graue / nec leue: q̃ꝫuiſqꝫ locũ in definitiõe adiũgãt: ni/
hil tñ añ p̃ſtabũt q̃ꝫ ſtatuant vtrũ locũ eſſe velit eũ: ĩ q̃
ſpatiũ ſit ↄceptaculũ tactilis corporis. ❡ Ea pp aliq
d̃finiẽdo eo ſpatiũ addiderũt vt vacuũ eẽt ſpatiũ: ñ ple
nũ corpore tactili. Hũc in modũ ſcopulũ ⁊ l aq̃ꝫ illuꝫ
euitãt: qdẽ: ſed alteꝝ iberẽt: ⁊ ĩcidũt lõge ĩcõmodiorẽ
extricabilioreqꝫ. Si. n. ſpatiũ h̃ aut colorẽ: aut ſonuꝫ:
aut q̃litatẽ aliquã ſine g̃uitate ⁊ leuitate ſuſcipet: vtꝝ
defendẽt vacuũ illud ẽt tũ eẽ atqꝫ ita vacuũ: q eſt ſub
viſuꝫ auditũqꝫ venerit: eoqꝫ fuerit ſenſile: an negabũt
At q̃uo? Erit enĩ aliqd ñ vacuũ: qđ alioqn nõ erit ple/
nũ corpore tactili. Nõ eſt aũt ĩpoſ'is fictio: eẽ aliqd cor
pus: qđ neqꝫ graue: neqꝫ leue: nꝫ tactile ſit: cuiuſmodi
celeſte mõſtrabim⁹. Si qđ itaqꝫ tale corp⁹ vt dixi eẽt
in locũ: inanis tñ locus foret: q̃ꝫuis corp⁹ viſile r̃cepiſ
59 ſet. ❡ Quo circa nõnulli ne id fateri cogerent̃: diuer
ticulũ iuenerñt: excogitata rõne queãdmodũ illis ãgu
ſtijs elaberent̃: Itaqꝫ vacuũ eẽ ſpatiuꝫ inquunt: in quo
nõ ſit actu qcq̃ꝫ. i. ĩ quo nullũ oĩno ſit corp⁹: neqꝫ natu
ra corporea: neqꝫ tactilis: neqꝫ aliđ genus ſenſilis. Ce
terũqꝫ ſequit̃ ex ea deſcriptiõe ⁊ qdẽ ipſi ↄfitẽtib⁹ va
cuuꝫ eẽ nãm: qppe q̃ nullũ actu ſit corp⁹. Idẽ ⁊ locũ
eẽ nãm putãt. Certe recti⁹ illi q̃ꝫ pleriqꝫ alij nãm cor
poris coalluere: accuſandi tñ in eo ſũt: q vacuũ eẽ ma
teriã crediderũt. Naꝫ mã a reb⁹ ſepari nõ põt niſi de/
finitiõe. At vacuũ ſi ſit: ſeparatũ eẽ actu ⁊ abiũctũ opꝫ
60 Illi vo q̃runt id qdẽ: ſed inter q̃rendũ d̃ſerũt. ❡ Illud
aũt prius eſt vt ſciamus: h̃ ipſo qđ ſeparatuꝫ dĩ ñ poſ/
ſe cõſtitui vacuũ. Supra expoſit⁹ eſt nobis hic locus.
Quuꝫ enĩ d̃mõſtrarem⁹ ſpatiuꝫ a corporib⁹ ſeiunctuꝫ
nõ poſſe locũ eſſe: obiter q̊qꝫ ratiõe atqꝫ vſu cõi neqꝫ
vacuũ eẽ poſſe oſtẽdim⁹. Si enĩ eẽ negt ſpatium vllũ

ſine corpore: neqꝫ locus vtiqꝫ erit ſpatium qđ poſſit a
corporib⁹ ſeparari: neqꝫ erit ſpatiũ qđ iam ſit actu a
corporibus ſeparatũ. Uacuum vero atqꝫ locus apud
eos qui ita ſenſerunt ſola cogitatiõe definitioneqꝫ diſ/
ferũt. Nam vt dcm̃ eſt locũ tũc intelligimus: quũ re/
ceptũ eſt corpus: q̃ꝫ neceſſe eſt locum eſſe alicuius cor
poris locũ. Uacuũ tunc accipimus quũ nõ receptum
eſt corpus: ita illi quũ vtrãqꝫ rẽ ſpatij abiunctiõe ⁊ ſe/
peratione deſcriberent: rõnes que id vni eripiũt: eędẽ
extorquebunt ab altero. Quis igr̃ fortaſſe illa ſuffi/
ciant. eſt tamẽ ſeorſuꝫ id nobis hoc loco fuſius ⁊ ex/
actius explicãdum demõſtrandũqꝫ rõne: latius nume
roſiuſqꝫ cõſciſſo nullũ eſſe vacuũ poſſe: neqꝫ per ſe: ne/
qꝫ ita admiſtũ in reb⁹: vt tenuiora in craſſioribus ſo/
lent: qđ genus aerẽ ꝓferũt: quẽ quũ vacuuꝫ eẽ ↄtẽdãt
ignorare vident̃ vacuum nõ corpus: ſed ſpatiũ corpo
61 ris eẽ debere. ❡ Propterqꝫ h̃ viſũ illis eſt vacuũ eſſe
oportere: eodẽ argumẽto quo viſum eſt his: q locũ eẽ
ſpatiũ ideo poſuet̃: qa neciuꝫ videbat̃ aliquã regionẽ
haberi in quã reciperent̃ ↄderẽturqꝫ corpora. Sane
vtriqꝫ rõnes ducũt ex eiſdẽ locis: vtriqꝫ. n. d̃ motu ag
greſſiões ⁊ cõmẽtatiões ſuas eliciũt. Nã vacuũ eẽ aſſe
rũt cãm mot⁹ nõ ſimpl'r cãm: ſꝫ vt ſubiectã quãdaꝫ re
gionẽ: in qua corpora moueant̃: atqꝫ h̃ nihil aliđ ẽ q̃ꝫ
dicere vacuũ eſſe idẽ ⁊ locũ. Si enim inquunt nõ ſit ita
penetrari corpora oportere ⁊ reliq̃ q̃ ſupra attulim⁹.

62 QUoniam itaqꝫ ex motu potiſſi/
mũ colligũt eẽ vacuuꝫ
in reb⁹ [a] p̃mũ h̃ ſi placet adeam⁹ diſcu
tiamuſqꝫ. Prorſus cuiuſqꝫ mot⁹ cãꝫ ar/
bitrari eẽ vacuũ: neqꝫ veriſile eſt: neqꝫ
ipſi volũt. Nõ. n. alterationi opus eſt loco: in q̃ Mel/
liſſuꝫ nos ſup̃ obiurgatiõe iuſta iceſſuim⁹: ſꝫ neqꝫ ad
motũ localẽ regrit̃ loc⁹: pñt enĩ ſuccedere ſibi mutuo
corpora: ita vt locos queqꝫ ſuos viciſſim deſerãt: ⁊ in
alienos idẽtidẽ migrent atqꝫ igrediant̃. Cui. rei obeũ
de nihil hercules opus vacuo eſt aut ſpatio aliq̃ ſepa
to. Nã [b] aqua tãetſi neqꝫ ſpatium: neqꝫ locũ nouũ re/
quiri: partib⁹ tñ diffluctuãtib⁹ viciſſimqꝫ ſubeũtibus
cõcedẽtibuſqꝫ: qđ in reciprocationibus ęſtuqꝫ p̃terqꝫ
⁊ in vorticib⁹ cernit̃: moueri agitariqꝫ cõſtat. Quiſnã
igit̃ vſus eſt vacui: ne corp⁹ recipiat̃ ĩ corp⁹: Si queꝫ
locuꝫ mõ hęc pars in ſedit eũdẽ pars altera obtinuit.
63 ❡ Scđm quod afferunt hꝫ eſt. Si denſent̃ cõprimã/
turqꝫ corpora ſubeſſe vacuum oportere: in qđ ſeſe illa
quaſi receſſu ad hũc vſuꝫ parato recipiãt. Hoc autem
falſum eſt. Nã [c] corpora ex amplo tumore in exiguuꝫ
reſidẽt tenuiorib⁹ corpuſculis tãq̃ꝫ euaneſcẽtib⁹ atqꝫ
diſſlatis: aq̃ aere ꝓfligato: aer igni dipulſo: terra exp̃ſ
ſis humorib⁹. Et. n. ſemp ſubtile aliqđ corp⁹ admiſtũ
⁊ iſitũ craſſiori: cui⁹ compſſu obliſuꝫ excludit̃: hinc ẽ
vt ignis nõ poſſit cõprimi: quũ ſit tenuiſſimo corpore.
❡ Tertiũ qđ aiunt ẽ h̃. Si qd augeſcit: aut corp⁹ cor
pore penetrat̃: aut aſciſcit̃ inanitas. Sane ſi auctionẽ
capiũt ꝑ q̃libet magnitudĩs ĩcremẽto ꝑſpicue mẽtiũt̃.
Nã pleraqꝫ intumeſcũt ⁊ amplianť: qb⁹ nihil accedit
accreſcitue. Aq̃ enĩ quũ in aerẽ trãſit: q̃ꝫuiſqꝫ nihil ei
adijcit̃: tñ moles ipſa dilatat̃: ⁊ tumor attẽdit̃. Si aũt
de ea auctiõe loquunt̃: q̃ ad aĩantẽ nãm ꝑtinet: ⁊ q̃ de
alimẽto ꝓuenit: ſua ſibi voce: ipſi ſeſe reuincũt: atqꝫ ar
ma ſua ĩcurrũt: nec alienis iã: ſꝫ plane ſuis opib⁹ tenẽ
tur. Eſt enĩ rõ ea q̃ d̃ auctiõe fit vtcũqꝫ anceps ⁊ lubri
ca: Conari aũt introducere vacuũ vt cõem difficultatẽ
ſaluãt: q̊ ĩtroducto nihilo ſeci⁹ hereãt: eſt ludibrio ha/
bere nõ aſſerere vacuũ. Uolebãt ſeruare auctionẽ eui
tatis in cõmodis: que ↄſeq videbant̃. Ceteꝝ offẽdũt

[a] Primo rõ/
neꝫ ex motu
acceptã ẽ ag/
greſſus: q̃ꝫ ea
efficacior vi/
debatur. ait
Simpli.
[b] At dicet
fortaſſis aliq
vacuuꝫ tueri
voluerit: non
ea moueri h̃ꝫ
locũ dicim⁹:
q̃ locũ nõ de
ſerũt vniũſa:
ſi qdẽ ⁊ celuꝫ
multi aſſerũt
h̃ꝫ locuꝫ neq̃/
q̃ꝫ moueri: q̃ꝫ
vniũſi nũq̃ꝫ
e ꝓpo loco
migrat: neqꝫ
hoꝝ rõne va/
cui ĩtroferi/
m⁹: ſꝫ coꝝ q̃
dum mouẽt
locum cõmu
tant. Ideoqꝫ
Simp. refert
Stratonem ac
cõmodatiori
vſuꝫ eẽ exem
plo hac in re.
ſi qs lapillũ ĩ
vas aq̃ plenũ
inijciat ⁊ eo
oppo ↄuertat
vas: mouebit̃
lapillus: nec
vacuo erit o/
pus: nã aq̃ ei
ſuccedet: idẽ
in nautib⁹ tu
eri poſſu/
m⁹ maxie in
piſcibus.
[c] Dubitat h̃
in loco Sim.
quonã pacto
hac rõnẽ di/
luẽs Ariſto.
duo ↄcedẽ vĩ
oĩno eis op/
poſitaq̃ ꝓba
uit libro de
aĩa. p̃m ea au
gerĩq̃ ſũt in/
anima. dinde
auctionẽ etiã
fieri abſqꝫ in
greſſu alimẽti.
Et refert p̃o
rñſionẽ Ale.
qui ait ob id
Ap. de his h̃

ad illa potius q̃ꝫ caueãt. Nã ſi alimẽtũ p inane corpo/
ris d̃meat: ſimul adiectio aliq̃ reliquo corpori ſit vide
q̃ꝫ periclitet̃ rõ: aut nõ vndiqꝫ v̑ſus augebit̃ corp⁹: ſꝫ
eatenus ſolũ vbi vacuę ille ꝑtes cõparuerint: atqꝫ ita
nõ erit ꝓprie auctio: aut ſi vndiqꝫ duoꝝ alteruꝫ dede/
rint: aut vbiqꝫ vacuũ eẽ corpus: aut corpus meare p
corpus. Q. ſi vtrũqꝫ abſurdum eſt: rurſum ex duob⁹
vtrũlibet optãto: aut alimẽtũ eẽ vacuũ: aut partẽ nul/
lam corporis augeri. Cedo nunc quale nã operep̃ciũ
feciſſe ſe putent: qui vacuũ intulerũt: qa queãdmodũ
aliqd accideret reperire nõ poterãt: alioquin nõne ſe
ipſos quoqꝫ accuſant vecordie: q quũ ad functionem
augumẽti vacuũ eẽ neceſſariũ p̃dicarent. vacuo tñ ad
miſſo auctionẽ tueri nõ poſſunt. ❡ Rõ etiam cinerũ
cõtra eos facit ⁊ cõmeat qui illa vtunt̃. [d] Aut enĩ mi/
nus aque poſt cineres ↄtineri oportebit ĩ vaſe: nã va
cuitates minores cũ cineribus q̃ꝫ añ cineres habebũ
tur: aut ſi tãtũdẽ: qđ tñ ſtatim q̃ꝫ ſit abſurdũ apparet:
neceſſariũ erit: vt aqua p plenos cineres meet ac pe/
netret. Qđ etiã illi recte autumãt eẽ falſiſſimũ. Iã ad
id qđ volunt nullã rõcinationẽ adiũgũt. Nõ. n. queãd
modum eẽ vacuũ poſſit oſtẽdũt: ſed rep̃hẽdũt in qb⁹
addubitant ⁊ argumentis inſtant: quę neqꝫ ipſi quidẽ
recte diſſoluũt. Nos citra preſidiuꝫ vacui difficulta/
tibus omnibus abunde ſatiſfaciemus.

64 HAnc qñ motus cauſaꝫ eẽ vacuũ ar
bitrant̃: id potiſſimũ in p̃ntia
penſiculabim⁹. Et qa vt dcm̃ eſt nõnul/
li vacuũ ĩſerunt̃ atqꝫ interſeminãt reb⁹
nõnulli ſeparatiꝫ ⁊ adaggeratũ extrĩſe/
cus cõſtituunt: eſtimem⁹ primũ: vtrum gen⁹ hoc po/
ſterius cãm motus habere poſſit. Plane abſurdũ eſt
motus cãm vacuũ putare: quũ ipſe ſimpliciũ corpo/
rũ nature motuũ ſuoruꝫ cauſę apertiſſime videantur.
Quibuſqꝫ. n. ſuus naturaliſqꝫ nixus eſt: igni act⁹ ad
ſumma terrę ad ima impetus. At vacuũ quũ ſit indif/
ferens vndiqꝫ: quo pacto põt cauſa eẽ: vtres ſurſum
aut deorſum ferantur? quare ſi eẽt corpus vllũ in va/
cuo: aut in oẽs ꝑtes diriperet̃ diſtraherẽturqꝫ: aut vbi
qꝫ acqeſceret. Eqdeꝫ qetis cauſam aliquanto rectius
vtriuſqꝫ q̃ꝫ motus vacuo attribueris. ❡ Eadẽ rõ con
tra eos quoqꝫ valet: q locuꝫ eſſe ſpatiũ ſeparatuꝫ vo/
lũt. Nã queãdmodũ nãlia corpora in ſuos locos aut
ferantur aut qeſcant demonſtrare non poſſunt. Nos
vero qui locũ eſſe vltimũ cõtinentis corporis opina/
mur: ferri ⁊ qeſcere in illa ĩfinitima atqꝫ ↄgenera ⁊ qe
ſcere in eiſdẽ nullo labore ꝓbauimus: ſed ſpatiũ circũ
ſecus ĩdifferẽs ẽ: ⁊ caret omni diſcrimĩe. Qui. n. diſta
bit ab ĩfimo ſup̃mũ in ſpatio? Porro nunc qa corpo/
ra: q̃ ſurſuꝫ ſũt differũt ab his q̃ deorſum morant̃: ter
mini q̊qꝫ illoꝝ: qb⁹ cognata corpora ↄtinent̃ neceſſa/
rio: differũt. Nõ. n. vt mathematici ſup̃ficies ſuas: ita
nos noſtras: ſepatos eẽ dicim⁹ locos: vtpote q̃s natu
ralib⁹ ineſſe corporib⁹: ⁊ nũq̃ꝫ abſolui ab his cõmeare
ue ↄtẽdamus. Hi v̑o qui ſpatiũ dicũt locũ eẽ: ↄfeſtim
65 illđ a nãlib⁹ ⁊ ſimplicib⁹ corporib⁹ reuocãt. ❡ Nihil
itaqꝫ differat ſpatiũ qđ ſit ĩ igni: ab eo qđ ſit ĩ aq̃: quũ
ſpatiũ illud nihil corporis ſit: ſed p ſe ac ſeorſuꝫ ĩtelli/
gatur eo mõ quo cũ vacat. Dictũ eſt eniꝫ vacuũ nihil
aliud q̃ꝫ locũ ſed priuatũ corpore exiſtimari ab his q
ſpatio locũ definiũt. Si igit̃ ſua cuiuſqꝫ nã ẽt mot⁹ eſt
cauſa: ſpatiũ v̑o illud qđ afferũt motũ oẽm tollit: ſilr
quoqꝫ tollet ⁊ vacuũ. Nõ ẽ aũt ſpatiũ illđ: nõ erit igr̃
⁊ vacuũ. Queãdmodũ. n. ſimul atqꝫ vnũ ĩfert̃: alterũ
quoqꝫ neceſſe eſt ſit illatũ: ita ſimulatqꝫ de reb⁹ vnuꝫ
admit̃: alteꝝ quoqꝫ neceſſe eſt ſit adẽptũ. Addit. Ari/

pacto h̃ rõnẽ
hẽt: q̃ꝫ nõduꝫ
notũ ẽ qd ſit
vł quo mõ au
ctio fiat: h̃. n.
articulate ĩ
lib⁹ d̃ gñõne
fiẽt manifeſta.
ꝑ pe v̑o reie/
cta hac rñ. ob
id q̃ꝫ illis oc/
currit Ap. ex
ratiõe ẽt vere
auctiõis: q̃ ex
alimẽti ĩgreſ/
ſu efficit̃. Aut
qꝫ queãdmo
dũ reiectũ rõ/
nẽ p̃us ex mo
tu acceptã: ſi
motũ indeter
minate itelle
xerint: dũ ſi
motũ tñmõ
localẽ: codeꝫ
ẽt mõ ĩ p̃ñtia
rũ eos redar/
guit p̃o ex rõ/
ne auctionis
quocũqꝫ ac/
cepte: poſtea
ex vera aucti
onis rõne: q̃ h̃
volunt etiam
Them.
[d] Eudemus
dubõnẽ d̃ ci/
nerib⁹ ſoluit
dicẽs: ĩ cinere
veluti ẽt ĩ cal
ce nõ nihil ca
lidi ſeruari: ⁊
hinc ẽ q dũo
vnũt: ſi ſup ĩn
fundatur aq̃:
calx qdẽ ipa
ſꝫ ĩ cinere aq̃
p ipꝫ trãſiẽs
corpa cõbu/
runt: q̃ ſit vt
ex aq̃ aſꝑſiõe
multi effluãt
attollanturqꝫ
vapores: ⁊ ea
d̃. cã corporis
moles minui
tur: nõ tñ to/
ta ↄſumit̃ ci/
neris ſba: vt
tantumdem
poſſit aq̃ ſu/
ſcipe. Credit
igr̃ ipſe h̃ qđ
d̃ cinere addu
ctũ ẽ eque ill'
fauere q va/
cuũ ponunt:
ac illis q den
ſationẽ: dicen
do nõ mõ ex
vacuitatib⁹ ci
neris q̃õnem
ſolui poſſe: ſꝫ
⁊ ex aq̃ ẽt ra/
ritate: q̃ cine/
ris ↄpulſione
denſat̃: ita vt
nõ eã molem
ampli⁹ hẽat
quã añ cine/
ris infuſionẽ.

ſtoteles eū q ſpatiū eē locū ꝑdicat:fateri oportet ptes eē in loco per ſe. Sꝫ qꝛ nos id tractādo loco ſemel ex/poſuimꝰ:nō magnopere eſt:cur nobis denuo recurrē
66 dū ſit. ¶ His itaqꝫ q vt motꝰ eſſet vacuū addiderūt: cuenit eꝯ̄rio nihil moueri ſi vacuū fuerit. Nā queād/modū nōnulli dicūt ideo terrā qeſcē:qꝛ ea ſupficies in tra quā claudit̄ idifferēs ſit nā ambigētē:⁊ q̄ ꝑpēdat negātē:ita ō vacuo ſentiēdū eēt. Nō.n.poſſꝫ eē qdpiā in vacuo:q̄ res potiꝰ q̄ꝫ alio differri ōberet. Nā vacuū
67 q̄tenꝰ vacuū ē:oēꝫ dr̄iā abdicat. ¶ P. Quū motꝰ oīs aut violētꝰ aut nālis neccio ſit:vbi vo violētꝰ ē ꝑceſſiſſe aliquē nālē oporteat:oīs.n.violētꝰ motꝰ ē aliq nāli poſterior:⁊ ecōuerſo ipſiꝰ nālis.i.q ex altera pte nāli rñ/deat. Nō.n.violētꝰ eēt niſi nāli ꝯtrouerſiꝫ opponeret̄: ſimulatqꝫ oñderimꝰ motū nālē i vacuo ꝑuari ⁊ retineri nō poſſe:palā erit neqꝫ violētū vllū poſſe. Age q̄nā pacto nālis exercebit̄ motꝰ in vacuo? quū in vacuo i/finitoqꝫ nulla dr̄ia ꝯſtitui poſſit. Nā ſi i īfinitū dr̄ oīs ſitus:īferni ſupni medij ſūmi tollunt̄:quorſuꝫ tū i ſuos queqꝫ corpa moueri pſpicuo cernimꝰ. Sil' vo vacuꝫ effert̄ dr̄ia oīs admittit̄. Queādmodū.n.ipſiꝰ nihil nl'la eſt dr̄ia:ita neqꝫ vacui vlla eē pōt. Vacuū porro Democritꝰ n̄ ens ⁊ ꝑuationē appellat. Quar̄ ſi motui naturali opꝰ ē diſcrimie ⁊ diuerſitate aliq ꝯtinētis:vacuo aūt nulla pōt ineē marie ſequēs:ē vt motꝰ oēs tā nāles q̄ꝫ violēti aſſertiōe illa ōficiāt. Deſtruit̄ itaqꝫ motꝰ ſi aſtruit̄ vacuū. Et hercl'es veriſſimū fuerit:vt motꝰ eē
68 poſſit:amoliēdū eē vacuū nō aſciſcendū. ¶ Sꝫ q̄ꝫuis ſatis videat̄ oñſuꝫ ex eo ꝙ nālis motꝰ i vacuo eſſe nō pōt:violētū q̄ꝫ in vacuo ōſendi nō poſſe:ſeorſū tū eiꝰ quoqꝫ rei puto reddēdā eē rōnē. Motꝰ oīs vi ⁊ ꝯ nāꝫ exercitꝰ:qō genꝰ iacl'atio eſt:aut pn̄te atqꝫ adiūcta re q̄ vim attulit:aut abſēte remotaqꝫ fit. Neutro mō hr̄i pōt i vacuo. Nā ꝓpulſio illa atqꝫ ꝓiectio ſat] cāe nō ē vt qcq̄ꝫ agitet̄ ⁊ moueat̄ i vacuo. Res eni q̄ ita mouetur vi autore ⁊ ꝓpulſorē ēt num ceſſant:aut mouet̄ eo ꝙ aer q añ miſſuꝫ iaculū hēbat̄ illo īpetu retro circū/fluit atqꝫ reciprocat:idqꝫ ſucceſſu ſemper alteriꝰ aeris fit:atqꝫ itidē alteriꝰ q̄ſi idē opꝰ vrgētis:eatenꝰ dū vis ꝓpulſiora faceſcēdo ſeneſcēdoqꝫ deſerat. aut eo ꝙ aer iactu illo ipulſus īpellit:⁊ ꝯſequio arreptꝰ adagitatuſqꝫ miſſis rebꝰ ꝓ vehiculo ē. Quū.n.mobiliſſimꝰ ſit:⁊ nā cedēs maxie ⁊ diſſipabilis:oi ipulſu facillime pellit̄: ſimulqꝫ excitꝰ leuit̄ ⁊ tāq̄ꝫ cōmonitꝰ itineris ē vllo la/bore. Ceteꝝ ſꝫ vltionē ⁊ ſua ſpōte dilabit̄:motūqꝫ eū: quē ſemel ībibit diutiſſime retinet:pernicior futurus: ſi res nālē locū vſus acta īpactaqꝫ fuerit:neutro gn̄e tela mouebūt̄ i vacuo. Sꝫ neqꝫ quū ꝑſto ē id qō pellit trahitue dicē pn̄t fieri pulſionē vllā aut tractationē in vacuo. Nō ſtatī tormēta illa adhibemꝰ ꝑcūctabimur/qꝫ motꝰ illos velint nāliter? an ꝯ nāꝫ accidere? atqꝫ ita
69 ad eaſdē āguſtias ruertet̄. ¶ Jā aſſignar̄ nemo poſſit in vacuo:vbi nā qetuꝝ qdpiā ſit:hic potiſſimū:an alibi. Nā ſi hic ꝯcedis:cur nō ⁊ vbiqꝫ ꝯceſſeris? ita qe/ſcat̄ in vacuo nec̄e ē. Opꝫ.n.aut ſemꝑ vt qeſcant in vacuo res:aut ſemꝑ vt moueāt̄. Dices īpedimēto aliqd futurū in vacuo ne ſemꝑ moueri res poſſit:qō fortiꝰ ⁊ valētiꝰ ſit q̄ꝫ res q̄ mouet̄. Sꝫ eodē nr̄a redibit oro:ſciſcitabimur.n.qeſcat ne tale valētiꝰ:at vndenā:h' loco nō alibi:an moueat̄. At queādmodū:ſi nō ſit motꝰ in
70 vacuo? aut q̄ rōne poſſit moramētū afferr̄. ¶ P. aiūt nihil moueri ꝑ plenū:iccirco qm̄ reſidere i ſe atqꝫ ſubire nō pn̄t ea:q̄ vere plena ſūt. Per vacuū poſſe:vtpote in quo nulla ſit diſſidētia:nullū ipedimētū:q̄ fieri:vt ꝑ aerē q vacuo finitimꝰ eſt corpa faciliꝰ cōmeēt:ꝑ aquā egriꝰ:ꝑ terrā nullo mō.ḡ.quū in vacuo nihil ſit graci/lius aut ceſſiliꝰ altero:vndiqꝫ i oēs tractꝰ res i vacuo different̄. Hidē eculei admonēdi Chryſippo ſūt:q̄rē/dūqꝫ qdnā īterſtet:q̄ minꝰ euolet mūdꝰ i vacuo:petat/qꝫ euagādo oēs receſſus ⁊ latebras vacui:⁊ cur nā velit hac potiſſimū pte vacui:in q̄ iacet ⁊ ſedet celū ꝯſti/tuiſſe ⁊ ſtabiliuiſſe ⁊ ſe mūdū. Vt.n.ordo reꝝ ⁊ habi/tus ille oīa cōtinēs atqꝫ modificans efficere poſſit ne poſitus i vacuo mūdus diſtrahat̄ dilacereturqꝫ. Nullā tū afferūt cauſam:cur mundus cū illo habitu atqꝫ ordine vniuerſus hac potiſſimum ſede conſtiterit.

Plato in timeo.

Huic opioni aſſentire vꝫ Plato in Timeo vt refert Simpli.

Huiꝰ loci h' eſt fidel' iterꝑtatio:quū.n. mobiliſſimꝰ ſit:mō primū ſuſcepſerit lōgiꝰ ꝓgredit̄: motū eū q ei eſt impreſſus diutiꝰ ſuās ⁊ velocior ē eiꝰ motꝰ q̄ꝫ ſit is q̄ res ꝓpulſa in ꝓpriū ōfertur locū.

71 PReterea vel argu^to^ illo patebit motū in vacuo exerceri nō poſſe:ꝙ velocitas ⁊ tarditas ſine qs motꝰ nō ꝯſtat:i vacuo non ſbſiſtit. Res mehercule euidētes ⁊ q̄ nulliꝰ ꝓbatōis indigeāt:ac pꝰ qdē in his corporibus:q̄ ꝙ de ſimilaribus ptibꝰ ꝯponunt̄ homogenea appellari diximꝰ: queqꝫ ad alteꝝ locū ſūmuꝫ aut infimū mouentur. Duplicē rōnē ꝓpēdimꝰ:cur aliqñ ineq̄li celeritate decur/ſiones ſuas obeāt peragātqꝫ etiā ſi figura nō diſcre/pat. Aut.n.id faciūt mediē regiōes:ꝑ q̄s mouentur: vt huic ꝑ mare eūdū:illi ꝑ cenoſam ſubluuieꝫ ſit:huic per humorē:illi per aerē tranſitꝰ:h' tranqllo nauiget: ille hyemāti atqꝫ turbato:h' 2°:ille aduerſo vehatur. Fit.n. hac rōne maxie:vt corpa tātūdē itineris h' ſe/gnius:illa velocius ꝯficiāt. Aut ineqtas ponderum. Nā vt cetera ſint paria:quo qcqꝫ grauiꝰ eſt:eo niſu celeritateqꝫ ꝑualet:vt ſi due maſſe:auri vna:argēti alte/ra ꝑ aerē deferant̄. Veꝝ de dr̄ia grauiū ⁊ leuiū habe/bit̄ mox mētio peculiaris in loco. Nūc de his corpo/ribꝰ agēdū:ꝑ q̄ grauia mouent̄ ⁊ leuia. Si igit̄ horū fuerit alterū craſſius:alteꝝ tenuius:ꝓculdubio res q̄ ſint pari tū figura tū pōdere:tm̄dē eq̄ris ꝑ tenue q̄ꝫ ꝑ craſſuꝫ velociꝰ ꝑagent. Nō.n.eq̄ facile ē aquā ⁊ aereꝫ ſcindere. Deſtinet̄ globulus eris q cētenariā lineā motu ſuo trāſabire ⁊ ōcurrere ōbeat. Nōne ꝑ aerē id mēſus q̄ꝫ ꝑ aquā faciliꝰ celeriuſqꝫ trāſmittat:q tāto cele/riꝰ q̄ꝫto aer:ē q̄ꝫ aq̄ dilutior. Sꝫ ⁊ ꝓportio q̄ꝫ tꝑm illorū itra q̄ mouebit̄ tāta plāe fuerit:quāta ⁊ corpoꝝ:ꝑ q̄ trāſeūdū ē. Nā q̄ ꝓportiōe aer cōparat̄ ad aquā:eadē tꝑs i q̄ ꝑ aerē qcqꝫ ōfert̄ rñdet ad tꝑs i q̄ ꝑ aquā id fit. Quāto.n.aer rarior ſolutiorqꝫ q̄ꝫ aq̄ ē tāto alteꝝ tēpꝰ altero breuiꝰ vī. Cōtraqꝫ:queādmodū tꝑs hꝫ ad tēpus:ita corpꝰ ad corpꝰ:his ita ꝓpoſit] māifeſtū ē nullā afferri poſſe i vacuo ꝓportionē ſbtillitat] ad plenū: vtpote qō nullo mō ſit corpꝰ. Q̄ꝫ ſi quē rñſū hꝫ ꝓportiōis plenū ad vacuū:eūdē tꝑs i q̄ ꝑ plenū iter ſit:ha/bꝫ ad tꝑs i q̄ ꝑ vacuū meat̄. Plenū āt ⁊ vacuū nulla ꝓportiōe iūgūt̄. Profecto neqꝫ tꝑs ⁊ tꝑs ꝓportōe vlla iūgent̄. At finiti cuiuſqꝫ tpis ad q̄dqꝫ tꝑs ꝓportio aliq̄ ē. Illō itaqꝫ tꝑs cū q̄ nulla ſocietas ꝓportiōis hēbit̄ tēpus eē nō poterit. Erūt ḡ res aliq̄:q̄ ſine tꝑe moue/būt̄ idqꝫ ꝯcedēdū i vacuo ē:aut qō vo ꝓpiꝰ fuerit:ne/qꝫ mouebūt̄ qdē:quū motꝰ oīs tꝑe abſoluat̄. ¶ Et vt faciliora videāt̄:ea q̄ diximꝰ ſubtū ſit tribꝰ horis:pō/dꝰ aliqō ꝑ aerē q̄ tenuiſſimꝰ ē cētū pedalē magnitudi/nē ōcurriſſe:q̄ro quāto nā tꝑe eadē mēſura fuiſſꝫ ꝯfe/cta ꝑ vacuū? Si ſexq̄hora rñder] atqꝫ ita ꝯceſſeris morā eiꝰ tꝑis i q̄ facta ōlatio ꝑ aerē ē ꝓportiōe illa maio/rē hr̄i:ꝯtinuo q̄ꝫ fateri cogeris:aerē eē altero tāto q̄ꝫ vacuū craſſiorē. Siue itē tripla ſiue ōcupla:ſiue milleſima dixeris:eadē euētura icōmoda ſt. Nulla.n.ꝓportio ad vacuū pōt vl' fingi:ſꝫ quātācūqꝫ attuleris i infi/
72 nitū reſidebit:excediqꝫ poterit. ¶ Q̄ꝫ ſi qs adhuc cōtēderit pondera in vacuo moueri tꝑe oportere:ſciat ſe alios laqueos ihesuꝝ. Percurrat lapis magnitudinē

Themiſtius Alexā. itaqꝫ tus rōnē aꝯ ꝯ ſtoicos cōuertit.

Simpl. hanc rōnem expo/nēs:in eiꝰ fa/uorē hec ait. ſi qs crediderit nihil ab/ſurdi ꝯcludi ob id:qꝛ ⁊ ſi eq̄li i tꝑe maius tū ē ſpatium qō ꝑcur/rit cū i vacuo q̄ꝫ cū i pleno morꝰ, is aiaduertat:ꝙ nec ipſe ēt Ariſt. cōcludere voluit eoꝝ eq̄litatē. ſꝫ rōnūꝫ ſolūmō ſilitudinē. nā cum ſit priꝰs monſtratū vacuū ad plenū nullam hr̄e rōnē ſicuti nihil ēt ad nūerū. merito nūc veluti abſurdū cōcludit eq̄li in tꝑe permeari plenū aliqō ⁊ vacuum.

cētū pedū hora vna ꝑ vacuū:ꝑ aerē duabꝰ tm̄dē:qꝛ ꝑ aereꝫ ꝓculdubio plus tꝑis ſumptitat̄:q̄ro? hora vna ptē aeris aliq̄ꝫ ꝯfecerit? Et negari nō pt̄:ſit ea ꝑs quā talubet:ſit dimidiū:mouebit̄ ḡ eq̄li tꝑe ꝑ plenū ⁊ va/cuū:qō ſtatiꝫ abſurdū eſt. Quāobrē ſeqtur:⁊ qdē abſurdius aliud:plenū ad plenū eandem habituꝝ ꝓportionē tēpoꝝ. Exēpli cā. Semiſtadiū aeris ad ſtadium aeris:q̄ꝫ plenū ad vacuū.i.ſtadiū aeris ad ſtadiū va/cui. Nā queādmoduꝫ hora vna ſtadiū vacui:duabꝰ: ſtadiū aeris ꝑcurrit̄:ita ad eādē ꝓportōeꝫ ſemiſtadiū aeris:aut qcūqꝫ alius modus ⁊ ſtadiū aeris ꝑcurret̄.
73 ¶ Hactenus Ariſ. cogētiſſimis ⁊ neceſſarijs rōnibꝰ ꝯ aſſertores vacui diſputat:pter hec q̄ ille adijcit:nec ꝯfeſſa nec ꝓrſus vera ſūt:ſupqꝫ obſcura ⁊ ſalebroſa ⁊ q̄ tū audiēti/tū legēti ꝯſueuerint ſupfluā morā īferre. Qō genꝰ neqꝫ ad h' nr̄ꝫ iſt tutū magnopꝑe ptinet:⁊ ab breuitate iterꝑtādi remotū eſt:alioqn hūc locū:ſicui noſcēdi hec quoqꝫ ſtudiū ⁊ ocium ſuppetit expoſitoribus aditis diligētiſſime tractatū ⁊ explanatū inueniet. Quū [a] igit̄ hec diſſentanea:⁊ nāe pugnātia videant̄: tollēda ea ſnīa ē vñ illa ſeq ⁊ ꝓficiſci noſcunt̄. Porro argꝰ q̄ in h' ſupra adhibuimꝰ certis ꝯnibꝰ ad ꝯfeſſuꝫ liqdūqꝫ ꝑducūt. Eoꝝ ſumma in eo actu cardo eſt:ꝙ quū cuilibet motui opus tꝑe ſit:eū quoqꝫ motū:q in vacuo ꝯſtituit̄ ſuuꝫ hīe tꝑs oporteat. Tꝑis āt oīs ad tꝑs vtiqꝫ ſi vtrūqꝫ ſit finitū hētur ꝓportio aliq̄. Talis igit̄ ſit neceſſe eſt vacui ad plenū ꝓportio:qualis eiuſ eſt tꝑis:in quo ꝑ vacuum magnitudo aliqua decurritur ad tempus:in quo per plenum id ſit.

a Si qui attū eē vacuū ꝯcedat:id tū vacuū qō ꝑ ſe ſepatū qdem ſit:⁊ ꝑ id fieri motum:qꝛ ꝑ plenū neq̄q̄ꝫ fieri valeat cōtinere tū hoc vacuū ſꝑ corpus aliqō qō fit nec̄e expelli ab eo quod mouet̄:ſi ꝑ vacuū trāſire voluerit:nō illis illabeti cōmodis:ait Sim. q̄ fuerūt iducta:vel qs poterit iducere:rō enī ꝫ tꝑis:⁊ velocitat] ſeruabit̄ i motu non qdē ex ꝑte vacui:ſꝫ ex pte corpis in vacuo reperti qō diuidi vel expelli oporteat.

74 HAnc itaqꝫ motus ineq̄bilis cām de duabꝰ alterā tollūt hi q vacuum intuunt̄ aſſerere:[b] ſꝫ neqꝫ illā tuen/tur:q̄ de pōdeꝝ diſcrimine ⁊ momētis corpoꝝ naſcit̄. Nec.n.dici pt̄ in vacuo hēri aliqd:qō aut ꝯ tendēdo:aut ceſſando ſedendoqꝫ ineq̄litatē motuū faciat. Quid.n.ſit ſedētariū qd irrequietū in vacuo:aut qlnā motus fruſtello ⁊ ſegmēto vacui accidat. Preterea nōne cerdones ſaltē h' ſciunt. qō illi tueri non pn̄t:excuſſores/fabri ferrarij/aurifi/ces/lixe/naute/piſcatores/oēs poſtremo q vtcūqꝫ ſedē vel offim̄ tenēt in mari aut victū ididē capiūt:quoties aut ꝑpēdiculū ꝯſulūt:aut trutinā librāt:aut euerriculū ⁊ gaſapā imergūt:aut anchoras iaciūt:ſi.h.ḡ. īterrogent̄:cur ꝑ idē mare āchora decē pōdo ⁊ āchora triū pōdo in eādē altitudinē miſſe:in eādē effigiē ōformate:tꝑe tū ineq̄li deſcēdāt:hec celeriꝰ:illa tardiꝰ hereat fundo. Rñdebūt opinor Hercules nō ſine riſu dignā.ſ.qōnē de q̄ ad Apollinē referat̄:cur decē pondo ſint grauiora q̄ꝫ tria. Ceteꝝ hāc cām reddē illi nō poterūt eruditi alioquin ⁊ ſapiētes viri. Etſi i vacuo plūbi maſſe ⁊ pumicis moueāt̄ aut eq̄liter moueri cōcedēt:aut nl'lā rōnē hēbūt:cur plūbea velociꝰ moueatur. In pleno āt nec̄e ē moueri velociꝰ qcqd ē grauiꝰ: qꝛ ſcindit vi ⁊ niſu maiore ſubꝫ:ſiue aquā id ſiue aerē ſtatuamꝰ. At in vacuo nō ocyꝰ ferꝝ q̄ꝫ ſuber corruit? Quū vacuū vtriqꝫ cedat eq̄lr:ſꝫ neqꝫ cedat qdē:quū .n.id nihil ſit:ſubtilis hoīs eſt:putare vacuū cedē:ita fit vt dr̄ia grauiū ⁊ leuiū.i.reꝝ momēta tollant̄:⁊ qō ſequēs ē oībꝰ q̄ mouent̄ eq̄lis ⁊ idiſcriminata volucritas accidat. Qō ſi h' ridicula ſunt ⁊ ꝯſtare nō pn̄t:declinādā tibi eā ſnīam cēſeo:de q̄ creant̄. Sed dixerit aliqs dr̄iam q̄ poſſet ex figura ꝯſtitui ſupſtitē illiſ adhuc videri. Nā q̄ri ſolet. Quāobrē plūbū i latitudinē deſectū ⁊ deminutū in laminas fluitet:coactū i maſſā aut i lōgitudinē tereti ambito diffuſū ēt pōdere inigore mergat̄? Ac noſ qdē facile poſſumꝰ illā rōnē afferre:ꝙ lamine iuectu aque vel aeris multi:quē amplitudine oraꝝ ſub ſe colligūt facile iliderē in ſūmoqꝫ reſti/tāt:⁊ defendunt̄ a merſu ꝑſidio figure ieſſicacis ſcidēdo ⁊ ꝑſſuēdo ſubō. Alie vero forme qbus ille obtu/ſus ⁊ hebetatus nō obſtat:qꝛ ꝑ anguſtias coeuntium marginū minꝰ iſtrati moliminis āplectūt̄ ꝓpellūtue: ad iſtar mucronis facile adapiunt ⁊ diſſecat pte q̄ in/gruūt:ꝑcipue vo aer id ſentit:vtpote iter elūta fluxiſſimū atqꝫ molliſſimū. Vtrū vo illi quoqꝫ hāc cāꝫ reddere poſſint ipſi viderint ego nō ꝑſpicio. Hoc[c] ideꝫ in atomis q̄ri de Epicuro pt̄:velit in eq̄li velocitate moueri illas an eq̄li. Si ineq̄li rōnē deſidero. Si eq̄li req̄ro ꝯſtātiā:oñdat quonā pacto ꝯtinuabūt ⁊ aſſequēt̄ ſeſe ille viciſſim atqꝫ ꝯphendēt:aut qñō ad iſertū complexūqꝫ mutuū veniēt:vt ſubinde res alias queādmodū ipſe ꝑdicat ꝯcurſu illo ꝓgenerēt. Doceat q poſſit fieri:eq̄li motu ꝓmiſcue oībus dato. Patet igitur va/cuum argumento motus non aſciſci:ſed tolli.

b Series huius loci i latino codice ꝑpoſtera eſt vt facile poterit vnꝰ qſqꝫ aiaduertere. ſi qs verba latina digerere voluerit in eum ordinemq in grecis ꝯſpicitur:h' pacto opꝫ legere ⁊ emēdare. hāc itaqꝫ ⁊c. q vacui ſtuūt̄ aſſerere:⁊ alterā ēt q ſilr ex eorū dr̄ia naſcit̄ ꝑ q̄ ſit motus nec.n.dici pt̄ in vacuo hr̄i ⁊c. q ſequunt̄ ad eū vſqꝫ locum vbi ait ⁊ ſegmento vacui accidat:nā ſtati ſeqt̄ ſed neqꝫ illā tuēt̄ q̄ de pōderuꝫ diſcrimine ⁊ momētis corpoꝝ naſcitur nonne cerdones ſaltē hoc ⁊c.

c Alex. Themiſtius q̄ꝫ ꝯ Epicurū contorquet Ariſ. rōnē. Simpl. attū ait:ꝙ ſi qs poſuerit atomos eq̄li velocitate et ſꝑ moueri nō pt̄ incōmodū illud aufugere:ꝙ ſi aſſerat eas qñqꝫ etiā qeſcere nihil amplius incōmodi conſeq̄tur. naꝫ poterant viciſſim ſeſe aſſequi.

75
76 SEd etſi citra reſpectū motus ipſam ꝑ ſe nām vacui eſtimamꝰ: vere vacuā eſſe cōperimus. Quū igit̄ corpus ſubire ꝑ corpꝰ nequeat:ſi corpus addatur in corpus neceſſe ē ptē aliq̄ꝫ eius qō addit̄ cedere ingrediēti:⁊ tm̄ indidē abire q̄ꝫtū acceſſit:atqꝫ h' in nōnullis aptiſſime cernit̄. Nā ſi lapidē in aquā miſeris:tm̄ aq̄ recedet:quāta eſt lapidis moles in alijs quoqꝫ q̄ꝫq̄ꝫ minus id ſenſu ꝑcipit̄:pōt tū qbuſdā argumētis facile ꝯiectatio elici. In hydraulis h' ē in his inſtr̄is q̄ ad aquā mouēt̄:quoties aqua his aere ac ſpū oppletis infundit̄: ſingule tibiaꝝ itrinſecus foraminibus addite meantis aeris trāſitū indicāt ſo/nitu. Js ad exitū ꝓperās feſtinanſqꝫ ad ora inſtr̄i ſtrepitū ciet. Qō ſi nullā dederis regionē:in quā ꝯiecto alio corpore pulſi aeris ptes euadāt:aut cōpreſſuꝫ reſidebit in ſeſe:tumoreqꝫ priſtinū coeundo ⁊ denſendo q̄ſi ꝑcinget:quatenus vas tm̄ inditi corporis capiat: q̄ꝫtū aeri abijt molis:aut franget̄ ⁊ diſſiliet potiuſq̄ꝫ alteꝝ corpus excipiat. Hec adeo manifeſta oībꝰ adeo ſingulis horis ⁊ vulgo compta:aut nō vident illi aut videre diſſimulāt. Sed ad ꝓpoſitū ſtatuat̄ corpus in vacuo:abibit ne recedetqꝫ de vacuo tm̄:quātus eſt ingreſſi corporis modus:qō eſt ridiculū:an manebit ēt pars illa vacui:poſtq̄ꝫ receptū ē corpus? At qñō? Nōne h' admirabile:niſi forte magis ipoſſibile:ꝑ corpus illud receptū equale vacui ſpatiū penetrare? Qō ſi dixeris poſſe penetrare vacuum:qꝛ nihil eſt vacuum:h' ipſum eſt:qō volebam tenere. Si vero nām in eo quādam haberi ꝯtendūt:quia ſpatium quoddā ſit in tris dimēſiones porrectum ac fuſuꝫ:nullo mō efficere aut cōſeq poterūt:vt res ꝑ ſpatiū illud deferant̄. Sit.n.h' mō inconueniens par:vacuū dicere mea re ꝑ corpus: ⁊ aquā aut aereꝫ dicere. Nā q̄ꝫq̄ꝫ calida h' aut frigida ſint:grauia:leuia:aut aliter id genus affecta:vacuum nō ſit:nō tū ideo valet:vt illa ſe mutuo penetrare non poſſint vacuū poſſit:ſed (vt dictū eſt ſupra) hn̄t a ſpa/tijs ⁊ dimēſionibus corpora vt ſint in loco:q̄ꝫuiſqꝫ ab alijs accidentibus ſpatia non videantur abiuncta:definitione tū cogitationeqꝫ diſſident. Non.n. ꝓpterea lapis tm̄ loci obſidet:qꝛ candidus nigerue ſit:calidꝰ: frigidus:grauis:leuis:ſed qꝛ eius dimēſus ſit tātus: q̄ꝫq̄ꝫ vero corpa ꝑ grauitateꝫ in locos ſuos ferunt̄:ſil' tū tenuerunt illos:per amplitudines ſuas ⁊ ſpatia eē dicuntur in loco. Tumor enim ſolus ex his q̄ corpori inſunt ad rationem hanc pertinet:non grauitas:non leuitas poſtremo affectio illa vel q̄litas. Nā ſi lapis exēpli gratia cubus.i.figura teſſeraꝝ a ceteris accū/

ſibus abſolui poſſet: ſola amplitudine atqꝫ mẽſu retẽ
to: tñdẽ regionis occuparet q̃ꝫtū cū oibꝰ accñtibꝰ oc
cupat: q̃re ſi in vacuo q̃ꝫ fingat̃ eẽ: tñdem loci obtine
bit: ſiue cū q̃litatibꝰ ſiue abſqꝫ q̃litatibꝰ itelligat̃. At/
qꝫ tūc q̃ro ab illis qdnã differret corpꝰ h̃ cubū: ab eq̃
li vacuo: atqꝫ loco? Et Hercules ſi duo hec in eodem
77 ſũt: cur nõ tria ⁊ q̃tuor demũqꝫ ĩfinita. ℭ Et vt repe/
tẽdo demõſtratiõis huiꝰ vim colligẽ planiꝰ poſſis: q cor
pus in vacuo eẽ ꝯtẽdũt ſpatiū in ſpatio collocatū eſſe
ꝯtẽdũt. Nã neqꝫ vacuū cedẽ pt: quũ nihil ſit: ⁊ corpus
ex ſolo hꝫ ſpatio vt in loco ſit: ſed ⁊ corpꝰ fatebunt̃ in
corpe. Quũ.n. nõ ex accñtibus reliq̃s: ſꝫ ex tumore ⁊
amplitudĩe corpa nãciſcant̃ vt ſint ĩ loco: ſi tumor eſſe
poterit ĩ tumore: reliq̃ accñtia nõ vetabũt: ne ſit corpꝰ
in corpe. Quare ſi abſurdū ẽ hr̃i corpꝰ in corpe: abſur
dū erit hr̃i corpꝰ in vacuo. Nã corpus ĩ vacuo fac: vt
in tumore ſit tumor. Tumor in tumore cãe ẽ: vt ſit cor
pus in corpe: hũc in modū elicit̃ ſupfluo ac temere va
cuū ꝑꝑ illã rõnẽ adhibitū fuiſſe: vt corpa q̃ ſeipſa ꝯde
re ⁊ recipe nõ poſſent in ſe hr̃ent vacuū in qđ reciperẽ
78 tur. ℭ Sed ⁊ hinc vel clarius ꝯſtabit vacuū ſupflue
re. Nã ſi cuiuſqꝫ rei dimẽſus q a q̃litatibꝰ ſaltẽ rõne di
ſtrahit̃: nihil differt a vacuo: corpa ãt quũ mouẽt̃ vna
cū ſuis q̃qꝫ dimẽſionibꝰ mouent̃: qdnã corpibꝰ opus ẽ
ſpatijs dimẽſionibuſqꝫ nõ ſuis? Si.n. vt qcqꝫ dimẽſio
nẽ hꝫ ⁊ ſpatiū ita idiget alterius dimẽſiõis ⁊ ſpatij: ipꝫ
quoqꝫ vacuū: qđ ſm illos dimẽſionẽ hꝫ ⁊ ſpatiū: alte/
rã ſubinde ſibi dimẽſionẽ ⁊ ſpatiū coaptabit: atqꝫ hec
deinceps aliã ad vſqꝫ ĩfinitū. Hactenꝰ illud egimꝰ: vt
ꝓbaremus vacuū ſeparatum non poſſe conſtitui.

79 HAnc ne illud quoqꝫ poſſe cõſtare: ꝙ
rebꝰ ĩſertū diſtributūqꝫ dicit̃.
Sunt.n. q id ex cõpreſſiõe ampliatiõeqꝫ
corpoꝝ colligãt. Nã ſi cõpreſſio inquunt
eſt quoties corpus ex amplo tumore in
exiguū reſidet: ampliatio quoties de exiguo ĩ amplū
attollit̃: neceſſariū videri vacuū eẽ rebus imiſtū: ĩ qđ
⁊ dẽſentia abeant ⁊ rareſcẽtia diffundant̃. Neqꝫ ꝯpſ/
ſionẽ mõ ampliationẽqꝫ adimi ſublato inani: ſꝫ cete/
ros itidẽ motus. Quũ.n. qppiã mouet̃ in loco: corpa
circũſtãtia ꝑ q̃ trãſitū facit cogunt̃ in anguſtum: ⁊ q̃ſi
coercẽt ſe vt aditū nouo tanq̃ꝫ hoſpiti faciãt: atqꝫ ita
vacuã regionẽ relinquunt: q̃le ſepe aiaduertimus fie/
ri: quũ qs ꝑ ꝯfertiſſimã multitudinẽ iturus hinc atqꝫ
illinc ꝑꝑl'o decedẽte trãſmittit̃: ꝙ ſi corpibꝰ inane nõ
eẽt inhibitū. ſequeret̃ vna re loco mota nutare orbeꝫ
fluctuareqꝫ vniuerſum. Et quũ ꝓxima a ꝓximis q̃qꝫ
corpibus pellerẽt̃: celū quoqꝫ ipm elidi ꝓindeqꝫ mun
do egredi ⁊ q̃ſi circũfluere oporteret: qđ i natabulis ⁊
vrinãtiū vaſis cernit̃: cũ in his aliqđ corpꝰ mouet̃: at
qꝫ huic ſnĩe aderat Xuthus ignorãs reciprocationẽ:
ſucceſſionẽqꝫ corpoꝝ in eodẽ loco nõ ſolū fieri motu
circulari ſolẽ: qđ ille quoqꝫ videbat: erat.n. illuſtrius
q̃ꝫ vt cõniueri poſſet: ſꝫ ⁊ motu q̃ꝫ directo. Tñ paulo
obſcurius: dicebat ⁊ illud Xuthus. Niſi vacuū [a] aſci
ſceret̃: corpa in ꝯuerſiõibꝰ eq̃lẽ eẽ ãplitudinẽ retẽtura:
ita ex aque ſextario ſextariū aeris extitoꝝ. Nã q am/
pliari poterit: ſi regiõe ⁊ loco caruerit: ĩ quẽ dilatet̃ at
qꝫ fundat̃: niſi qs orbẽ vniuerſum vt dixi defluctuare
⁊ exagitari ꝯceſſerit. Et dũ vacuū minꝰ cupit vitar̃ ici
dere velit ĩ maiꝰ. Nã q̊ deciderit aut obſecro fluctua/
uerit mũdꝰ? In corpe certe nõ poterit: ĩ vacuo igr̃ qđ
circũfundat̃ mũdo. Plane rareſcẽdo corpa ampliari
ꝯſtat argtͦ vaſoꝝ: q̃ aere aut liq̊re: plꝰ nimio rareſcẽte
diſſiliũt. Nã muſti q̃ꝫ dolia hũore largiꝰ difflato eua/
poratoqꝫ interim diſrumpuntur. Ubi nam igitur am

[a] Uerba Ap. q̃ his rñdent ſũt h̃: aut eq̃le ſꝑ ẽ mutare aerẽ ⁊ aq̃ꝫ q̃ Simp. exponens ait h̃ mõ. eſt ⁊ alia q̃daꝫ fictitia põ in gñãtionibus. naꝫ ⁊ qs dicẽ poſſet: ꝙ qñ aq̃ ſextariū ĩ aerẽ vertit̃ amplitudĩe maiorẽ aer aliuſ ex q̃piaꝫ alia

plificate res reciperentur: niſi cõtinens quaſi decede/
ret: ⁊ in vacuas ſedes ſeſe conferret.

80 VErũ ſi vacuũ corpibꝰ ita iſitū putãt:
vt ĩ raro corpe ſpatia q̃dã ina/
nia ſepati hẽant̃ q̃ poſſint corpꝰ excipe:
eaſdẽ excitabimꝰ rõnes: qbꝰ ſupra: ⁊ lo/
ci: ⁊ vacui ſepatiꝫ auctores coarguimꝰ.
Nec releuabit illas remediū ꝙ diſtructū ⁊ q̃ celiꝫ de
minutū dicat̃: q̃ correctiõe illi ꝯ difficultates eas ſe cõi
unt qbꝰ occurſuꝫ ẽ his: q coactū illđ ⁊ ſolidū adiũxer̃
corpibꝰ. Utriqꝫ.n. vr̃r ſpatium ſeparatuꝫ admittere.
81 ℭ Q ſi nõ ſepatū: ſꝫ iſertū: ⁊ vt ita dicã dilutū ĩfuſuꝫ
iſpſumqꝫ raris corpibꝰ volũt: q̃ꝫq̃ꝫ Vitilius aliquãto
ñ tñ v̓e loquit̃: pᵐ ex ea ſnĩa eueit: vt vacuū nõ cuiuſ/
qꝫ delatiõis cã ſit: ſꝫ eiꝰ dũtaxat q̃ ſupna ſpectat. Nã ſi
id in quo vacui plus ĩeſt: rariꝰ leuiuſqꝫ cẽ nece ẽ: q̃ ãt
rariora leuioraqꝫ ſũt: ſurſuꝫ ẽt faciliꝰ migrãt: eiꝰ dela
tiõis tñ q̃ ĩ ſublime niſus ẽ cã relinqt̃ vacuo. Ea ꝑꝑ ⁊
ignẽ eẽ rariſſimū putãt: q2 ſurſuꝫ celerrime deuolat.
Propterea nõ quẽadmodū locꝰ cã motꝰ ẽ: ita vacuuꝫ
cãm eẽ faciũt motꝰ: ſꝫ quẽadmodū vtres retibꝰ inexi
eo ꝙ ipſi fluitãt: retia quoqꝫ ĩ ſũmo ꝯſtituũt: ita ⁊ va/
cuū eo ꝙ ipm ſurſuꝫ fert̃: ſubſtẽtat ⁊ leuat ẽt rara cor
pora. At qũo ferri vacuū: quẽ eẽ locū vacuo arbitran
tur? Certe dari alteꝝ vacuū ẽ nece: ĩ q̊ vacuū qđ fert̃ ĩ
82 motuqꝫ ẽ: recipiat̃. ℭ Sꝫ ſatiſfaciat vacuū motui le/
uiũ: grauibꝰ qũo ſatiſfaciet: quã afferũt cãm: cur illa
deorſuꝫ ꝑcipitent̃ ⁊ ruãt? Nõ.n. ꝯſeq̃ trahunt̃ a va/
cuo quẽadmodū leuia. Quã igr̃ cãꝫ afferũt? Nũ nãꝫ
At poterãt h̃ idẽ q̃ leuibꝰ dicẽ: deqꝫ his q̃ ſurſuꝫ ĩce
dũt. Deĩde ſi q̊ qcqꝫ rariꝰ ⁊ ianiꝰ ẽ: eo ocyꝰ euolat: ma
nifeſtū ẽ ipꝫ inane eẽ ocyſſime euolatuꝝ. At ĩ vacuo
motū ocyſſimū aſſignare nõ lꝫ: neqꝫ tp̃s oĩno vllū: ĩ q̃
motꝰ ille exerceat̃. Nã ſil' tp̃s dederis: vacuū ꝓportio
nẽ hẽbit ad plenū. Q ſi dixerit vacuū ꝑ ſe moueri aut
euolar̃ ñ poſſe: quũ ea lege corpibꝰ additū iſertũqꝫ ſit
vt nũq̃ꝫ ab illis ſeparet̃: doceãt nos: quũ dẽſentia cor
pora ꝯbũt̃: vtꝝ excludãt ⁊ exꝑmãt vacuū an retineãt
Si excludũt: palã ẽ vacuū ꝑ ſe moueri poſſe: ſi retinẽt
qd q̊ ꝯferret ad ꝯpreſſionẽ: ſi ẽt ꝯdenſatis corpibꝰ va
cuū ſubeſt adeqꝫ vt ꝑus. Cũ.n. vacuū illi ad cõdenſa/
tionẽ maxĩe neciuꝫ opinẽt̃: vt ĩ illđ coacta ꝯſtrictaqꝫ
corpa ſeſe recipiãt: q fieri pt: vt tũ an̄ tũ poſt denſatio
nẽ tñdẽ iſit corpibꝰ vacui? Et ſi fieri illud pt: qũo tue
būt̃ ne tñdẽ molis ⁊ amplitudinis hẽant: q̃ꝫtuꝫ an̄q̃ꝫ
cõdenſuiſſent: ſi neqꝫ corpis qcq̃ꝫ: neqꝫ vacui vlla ps
abeſt? Itẽ qũo vetabunt: ne denſari corpa in ĩfinitum
poſſint: ſi ſꝑ tñdẽ vacui ſubſitū ẽ. Q̃đ ſi abire aut de
cedere vacuū cõpreſſiõe fcã ꝯceſſerint: quonã abibit?
quo pacto mouebit̃? q̃lis nã motꝰ erit vacuo nãlis.
Nimiꝝ dicãt illud opꝫ: q leuibꝰ debet̃. At qũo fiet ĩ
tẽpore: velocitates certe comparari nõ poſſunt.

83 SEd qm̃ v̓iſimile eſt qđ putãt: vacuū
eẽ ꝯſtituẽdū in rebꝰ vt dẽſentia ⁊
compreſſio fieri poſſit: vl' in ꝑſentia idi/
cãdũ: quẽadmodū nobis ſine ope vacui
84 condenſatio fit ſuperſtes. ℭ Eqdeꝫ pri
mũ id facillime ac breuiſſime poſſem refellere: vacuū
nõ eſſe neceſſariū argumento illo quod afferũt: ꝙ cuꝫ
aqua mutat̃ in aerẽ: maior viſit̃ aeris amplitudo: q2:
qđ ⁊ notari velim: nihil vꝫ obſtare qn ecõtrario alius
aer alio loco eadem menſura ꝯuerti poſſit in aquam
atqꝫ ita ꝑ hec conſarcinato quod laceſſitū fuiſſet: par
vtrinqꝫ rõ fiat: quaſi repꝛhenſiõe quadã ⁊ cõpenſatio
ne nature: q̃ iſtituit vt vtriuſqꝫ elemẽti modus equa
mẽto amplitudinis vt cunqꝫ facto: naturali hac vicij/

ꝑte illi eq̃… in aq̃ ſextar… uꝫ commu… eq̃litatẽ ſu… uat: ignis eq̃… q̃uqꝫ in aer… ꝯuerſus p… portionẽ ſe… uat. ſic.n.… or melius… diri v̓ba A… q̃ꝫ vti The… e odeꝫ mod… Alex. forſ… ſis expoſu… cū ait eq̃li… equalia ſ… trãſmutatio… nẽ. niſi eqd… ambo eẽ… bobus eq̃… voluerit.… aũt aereꝫ aq̃… veluti The…

ſitudine ſolidet̃. ℭ Sed cõmodius ⁊ dignius tãta re
puto receſſere id altiuſcule ⁊ rõnibꝰ addicere neceſſa/
rijs ⁊ ſumptis ex his q̃ ꝯfeſſa olim ⁊ cõprobata ſunt
nobis: intẽtio eſt corpa poſſe abſqꝫ inani denſere atqꝫ
rareſcere: dñſuꝫ ẽ calidi: frigidi: duri: mollis: dulcis:
amari: hũidi: ſicci. Poſtremo ꝯ̃rietatis cuiuſqꝫ nãlis
vnã eẽ ſubiectã mãm ꝑ ſe imꝑcabilẽ imortalẽqꝫ ſecu/
lis oibus: eãqꝫ in actū de ptãte ꝯferri atqꝫ ꝯſtitui: q̃ꝫ/
uiſqꝫ a rebꝰ abiũcta nõ ſit: obtinet tñ definitioneꝫ atqꝫ
nãm diuerſam a rebꝰ. Ea ſb̃e alteri q̃ reꝝ eſſentie vis
atqꝫ rõ ẽ: dico forme iugata ⁊ copulata ꝯſtituit res q̃
ꝯcreta ⁊ cõpoſita appellant̃: q̃ꝫq̃ꝫ v̓o nũero vna ẽ: vi/
cibus tñ ĩfinitas formas alternat fundit̃ ꝑmit̃: mille
modis putat iſculpit̃ fingit̃ effigiat̃ afficit̃: ꝯſſa calca
taqꝫ dẽſitudinẽ ⁊ ſpiſſitudinẽ facit: attẽſa ⁊ fuſa rari/
tudinẽ leuitatẽ. Quẽadmodū v̓o quoties calet ⁊ fri/
get ñ diuerſaꝝ nãꝝ ꝯfuſiõe miſtioneue calet ⁊ friget.
Nã q̃ꝫq̃ꝫ calor ⁊ frigus diuerſe res ſunt: eadẽ tñ mã ẽ:
q̃ viciſſim his tãetſi ꝯ̃rijs ſternit̃: queqꝫ ad ea de ptãte
ad actū refert̃. Quẽadmodū inq̃ꝫ tãetſi ꝯ̃riaꝝ q̃litatũ
oẽꝫ affectionẽ colores ſapores ⁊ id genus ceteras cõ
cipit: mõ tñ alia eſt q̃ mõ calida: mõ frigida: mõ ſiti ſa/
poris: mõ fatui: mõ nigra: mõ candida cernit̃. Et quẽ
admodū nũero vna eſt: q̃ calida: ⁊ frigida reddit̃: ita
vna ⁊ eadẽ eſt: q̃ magna fit atqꝫ ꝑua: cum.n. eadẽ mãe
portio qñqꝫ aq̃: qñqꝫ aer fiat iterdū ampla: iterdū an/
guſta: nec ſit aliud: qđ aqua fcm̃ ẽ: aliud qđ factuꝫ eſt
aer: ſed eadẽ plane nã vtrũqꝫ fcã ẽ. Igit̃ ⁊ quũ mã ip/
ſa de aq̃ fit aer: nullo addito extrinſecus corpe: aut va
cuo ĩtrito maior ⁊ ãplior reddit̃. Contra quũ de aere
aq̃ fit: nullo deraſo adẽpto ue minor ⁊ arctior ꝓuenit.
Atqꝫ in h̃ maxime diſſidemꝰ ab his: q ꝑ ꝯcretionẽ ex
cretionẽqꝫ ortus reꝝ abſoluunt. Illi ꝑ appõnẽ ⁊ deſe/
ctionẽ gñãtiones ⁊ corruptiões ꝯſtituunt: neqꝫ ſubie
ctū vnū oibus elemẽtis ſinternũt. Nos vnã mãꝫ rebꝰ
ſubſitã hr̃i ꝓbauimꝰ: q̃ in totũ mutaret atqꝫ in varios
modos ⁊ formas ꝯuerteret̃. Quẽadmodū itaqꝫ vna
q̃ꝫq̃ꝫ ſit caleſcit eadẽ ⁊ frigeſcit nõ alterius rei miſtura
appoſitura ue: ſꝫ ſuapte poᵃ: ꝑ quã illa ipa eſt in q̃ ver
tit̃: ita ⁊ magna: ⁊ ꝑua euadit nõ acceſſione magnitu
dinis detractione ue: ſed illa ipſa vi ſua: q̃ vtrãqꝫ ãpli/
tudinẽ poᵃ ꝯtinet. Eodẽ igit̃ mõ ſi aer dehiſcẽdo rare
ſcẽdoqꝫ pandit̃: aut craſſeſcẽdo ⁊ coeundo cõpellit̃ ĩ
anguſtū atqꝫ ꝯ̃hit̃: tota ea rõ tribuẽda mãe eſt: q̃ cum
ꝑtãte, tum magna, tum parua ſit: iterim actu interim
ꝑtãte ſub vtroqꝫ habitu viſitat̃. Ut.n. cũ qd de calido
calentius fit: nõ ita vꝫ mutari q̃ſi prius aliq̃ ps nõ fue
rit calida. Nã ⁊ calida erat vniuerſa mã anteq̃ꝫ calidi
or fieret: ⁊ nulla ps erat nõ calida: ſed nũc cum cremẽ
tũ ⁊ tẽſio caloris fit: vniuerſa atqꝫ oẽs ꝑtes ĩcremẽtuꝫ
ſimul accipiũt. Nã ſi ꝑtes alie calide hẽrent̃: alie cali/
diores: quũ mã facta calidior eſt: vtiqꝫ nõ eſſet nũero
vna mã: q̃ pluris minoriſqꝫ d̃rias ⁊ momẽta recipet:
aut q̃ de calida calidior fieri videret̃: ſed pñti ac ꝑce/
denti calori nouus calor adiectus ⁊ admiſtuſ acceſſiſ
ſe intelligeret̃. Quẽadmodū itaqꝫ h̃ recte in affectiõi
bus dr̃: ita in denſentibus ⁊ rareſcẽtibuſ corporibꝰ re
cte dicet̃ vnã ⁊ eandẽ hr̃i mãm: q̃ vtrũqꝫ recipiat non
forinſecus qcq̃ꝫ mõ ingredi mõ egredi: vt dicunt hi q
vacuū rebus inſitū volũt. Ignorãt plane illi nãꝫ mãe
nõ ſequs atqꝫ hi q in ferro: qđ canduiſſet igni non in
mã ꝯceptū ignẽ putabãt: ⁊ ferrū in ignẽ eẽ ꝯuerſum.
85 ℭ Poſſumus ⁊ aliud exẽplū afferre. Partes circuli
deuexe ⁊ curue oẽs hñr. Si igit̃ in interiora nitant̃ ⁊
vergant ad centꝝ: atqꝫ ita in minorẽ orbiculū ſe ꝯ̃hat
⁊ corrigat circulus ſubeunte vndiqꝫ curuamine ⁊ de/

cedente ꝑſiliter deuexiores ꝓculdubio incuruioreſqꝫ
fiẽt: nõ ꝙ ꝑtes alique q̃ in circulo fuerint maiore d̃ re
ctis cernue ⁊ incurue ſint future: ſꝫ ꝙ q̃ curue fuiſſent
ꝑus: mõ ꝓniores curuioreſqꝫ hẽbunt̃. In totũ plus ⁊
minus nacte res dñr: nõ ꝑꝑea ꝙ qcq̃ꝫ adſit abſitue: ſꝫ
ꝙ ea q̃ adſunt tentionẽ tota aut remiſſionẽ accipiunt:
vt quũ alique res calidiores dulciores cãdidiores ef
ficiunt̃. Ita quũ mã aut extendit̃ aut ꝯ̃hit̃: neqꝫ vete/
rẽ amplitudinẽ ꝑdit: neqꝫ nouã acq̊rit: vt ſentiũt hi q
vacuū eius rei cãm ꝯſtituunt. Sed idẽ ſubiectū: eadẽ
nã de amplo tumore in exiguū coercet̃: ⁊ de exiguo ĩ
amplũ expãdit̃ id: qđ de circũferẽtia circuli pauloan̄
mõſtrauimus. Ideꝫ igit̃ erit ⁊ qđ denſum ſit: ⁊ qđ ſit
raꝝ: ⁊ vna erit vtriqꝫ mã. Neqꝫ rara exiſtimãda: q̃ im
biberint vacuū: denſa q̃ excuſſerint. Sane denſa ſunt
grauia. Rara ſunt leuia. Itẽ denſa viam moliunt̃ de/
orſum. Rara ſurſum cõmigrant. Quãobrẽ ſi vacuuꝫ
nihil ꝯducit vt rara ſint: neqꝫ ꝯducet vt ſurſum feran
tur. Itẽ ſi nihil ꝯducit vt denſa ſint: neqꝫ ꝯducit vt de/
orſum ruant. Plane denſum ſpectat vt graue ⁊ duruꝫ
ſit raꝝ: vt leue atqꝫ mobile: nõ tñ hoc ꝑpetuũ ẽ: nec vt
qcqꝫ durius ẽ: ita ẽt grauius fuerit. Nã in ferro ⁊ plũ
86 bo diſſonat rõ. ℭ Ex his q̃ dicta ſunt late pꝫ: vacuuꝫ
neqꝫ ſeparatū neqꝫ aggregatū: neqꝫ in raris corpibus
eſſe ꝑmiſtum: ſed ne potentia qdẽ. Q̃đ ſi cui libuerit
vacuum dicere id qđ cã motus ſit: qđqꝫ efficiat vt gra
ue ſit qcqꝫ aut leue: ꝑfecto is videbit̃ ꝯtendere vacuū
eſſe mãm. Ea eſt q̃ raritatẽ ⁊ denſitatẽ recipit. Raritu
dinem ⁊ denſitudinẽ conſequunt̃ grauitas leuitas du
rities mollities. Haꝝ altere delationis cauſe ſunt gra
uitas leuitas. Altere patibilitatis impatibilitati ſiue
⁊ oino alterationis durities mollities. In hũc modũ
hactenus de vacuo egiſſe ſit ſatis.

87 SEquitur vt de tp̃e agamus: ſed
prius ẽ: vt rõnes cões
qdẽ ille atqꝫ extrarie: ſed accõmodate ⁊
neceſſarie afferant̃: qbꝰ ſit ne tp̃s reuo
cari ſolet in dubiũ: qbus ꝓſolutis tũ de
inde qd ſit: ipſi pede cominus collatio docebimus.
88 ℭ Nihil eẽ tp̃s aut egre eẽ ⁊ ꝓſus obſcure de ſequẽ
tibus ſtatim ſuſpicari qs poſſet. Primũ ꝯſtat ex non
entibus: nã ꝑteritū fuit nõ eſt: futuꝝ erit nondū eſt: ex
his dies ⁊ mẽſis ⁊ annus ⁊ infinita ad hoc cui lapſa
nataqꝫ ſecula texunt̃. Q̃đ ex nõ entibus ꝯſtat: neceſſa
rio nihil ẽ. Momẽtū v̓o: ⁊ id qđ ſub h̃ v̓bo nũc ſigni
ficat̃ nõ pars tp̃is eſt: ſed exitus terminus ⁊ ꝯfinium
89 tp̃is. ℭ Preterea ꝑtes rei q̃ ꝯſtet ex ꝑtibꝰ: aut oẽs ex/
tant aut alique: oẽs vt in linea bipedali: aliq̃ vt in lu/
dis in põpa in bello: tp̃is qđ ⁊ ꝯtinuū ẽ ⁊ cõſtat ex ꝑti
bus: nulla pars extat: ſed trãſabiere exoluereqꝫ alie:
alie ſunt future. Nã momẽta diximꝰ ſupra nõ eẽ tp̃is
ꝑtes: alioqn ſecari poſſent in ꝑtes: ⁊ metiri totũ ⁊ di/
no dimẽſuꝫ aliquẽ ⁊ amplitudinẽ obtinerẽt. Ea.n. nã
ꝑtiũ ẽ: ex qbꝰ aliqđ totũ itegrat̃: qđ diſtrahi ⁊ dirimi
poſſit in ꝑtes. Sed neqꝫ ex momẽtis cõponit̃ tp̃s: ſed
ex ꝑterito: ⁊ futuro tñ. Nõ erit ergo tp̃is ps momẽtū.
90 ℭ De ipo quoqꝫ momẽto: qđ ꝑteritū ⁊ futuꝝ definit:
ſeorſum vꝫ in q̃õnẽ vocari quẽadmodū ſit: vtꝝ vnum
hẽat̃ idẽqꝫ ſemꝑ: an aliđ ſemꝑ atqꝫ aliđ obiter ꝓdeat:
ita vt ipulſo ⁊ corrupto priore: poſteriꝰ ſubinde aliđ
ꝯtinue igeneret̃. Nã plura eẽ ſil' momẽta nõ pñt. Q̃ñ
neqꝫ ꝑtes tp̃is plures ſil' pñt exiſtere: niſi altera cõtinẽ
altera ꝯtineri intelligant̃: vt quũ dicimus adeſſe men
ſem ⁊ calẽdas: in eo v̓o qđ ꝓprie adeſt ⁊ inſtãs iũctũ/
ue eſt ſiue momẽtum non põt intelligi ꝯtinere: vnum:
alterum contineri vnũ amplius alteꝝ minus. Quare

Nõ ab re (ait Sim.) ꝯplũbi ⁊ ferri h̃ in loco meminit: ſꝫ vt oñderet raꝝ formã ꝑ ſe eẽ: neqꝫ ex vacui commiſtione ꝯſtare: nã ſi ex vacuo hẽret res ꝙ raro ſit q̃ eẽt rarior: eẽ ẽt leuior: qđ tñ in plũbo nõ conſpicit̃. nã rarior eſt ⁊ mollior ferro: grauior tamen.

Hec 2ᵃ rõ a priori differt ait Simp. ꝙ pᵃ qdem tp̃s ꝯſiderat rõne q̃ ex ꝑtibꝰ: cõponit̃ at 2ᵃ q̃ ĩ ꝑtes diuidit̃ vñ in pᵃ q̃ eſt cõpoſituꝫ qđ accipit̃: in 2ᵃ q̃ partiri põt.

neceſſe ẽ corrũpant̃ ꝛ obruant̃ ꝑus: vt poſteriora ꝛ ſe
quẽtia generent̃. Quũ vero corruptũ oẽ corrũpat̃ in
tpe: mom̃tũ ſi corrupit̃: aut in ſeipſo aut in tpe corrũ
pet̃: ſꝫ. n. nõ in ſeipſo: idẽ. n. eẽ: ꝛ nõ eſſe ſil' eueniet: q2
eodẽ pũcto corrũpi gnãriqꝫ oportebit: nec ſequs fue
rit ac ſi hoc lignũ in ſeipſo corrũpi ꝛ in ſeipm̃ mutari
ꝯuertiqꝫ diceres. Si in alio tpe: q̃ro vtrũ tp̃s illð bre
uiſſimũ ſit: vt momentũ: an dimenſu aliquo ſit. Si vt
momẽtũ: duo momẽta hẽbunt̃: ſimul ꝛ id qð corrum
pendũ eſt: ꝛ id in quo abſoluẽda corruptio ẽ: ſi dimẽ
ſu aliquo: nec momẽtũ ſit: aut ꝑteritũ igit̃. aut futurũ
erit. In neutro deſinere aut corrũpi momẽtũ põt: nõ i
ꝑterito: q2 quũ ortũ illius momẽti ꝑceſſerit: ſequeret̃
momẽtũ fuiſſe corruptũ anteq̃ꝫ ortũ. Nec i futuro: q2
quũ futurũ nõdũ ſit: momẽtũ illud nunq̃ꝫ corrũpi poſ/
ſet: ſꝫ ſp̃ corrũpendũ: ꝛ ſemp̃ corruptũ iri videret̃. Nã
ꝛ id quoqꝫ futurũ ſemp̃ ẽ in quo corrũpi dꝫ. Sed ꝛ fa/
cilius hoc idẽ explorabim⁹ alia via ſic pote. Tp̃s oẽ
ꝑterito ꝛ futuro deſcribit̃: ſi in tpe momẽta deſinerẽt:
id qð expers ipertqꝫ eſt: ꝛ oĩno minimũ atqꝫ breuiſſi/
mũ: attẽderet̃ diffunderetur qꝫ cũ eo qð ptes ꝛ ampli
tudinẽ ꝛ dimẽſionẽ hr̃et. Iã ſi momẽta mutuo ſeſe nõ
tãgũt: q2 tp̃s nõ ꝯſtat ex momẽtis: quẽadmodũ linea
nõ ꝯſtat ex pũctis: atqꝫ hoc nobis hoc loci ſimplici⁹:
ꝛ rudius dr̃: poſt ẽt cõprobabit̃: ſi momenta igit̃ atti
gua nõ hñt: occurrit: q̃dã abſurdius ꝛ maius icõmo
dũ. Nã ſi momẽtũ in alio momẽto corrũpit̃: iter mo/
mẽtũ qð corrũpit̃ ꝛ momẽtũ in q̃ corrumpit̃ ꝑculdu/
bio iaceat aliqð tp̃s neceſſe eſt: quẽadmodũ iter que/
qꝫ puncta capit̃ linea: totũ igit̃ hoc qð intercipit̃ tp̃s
momẽtũ illud durabit. At in medio tpe infinita ſunt
momẽta: q̃ñ diuiſibile in ĩfinitũ ẽ tp̃s eo ꝙ ꝯtinuum.
Erũt igit̃ plura ꝛ ĩfinita momẽta. Hec ꝯſequũt̃: ſi cõ
91 tinue alið atqꝫ alið momẽtũ gignat̃ ꝛ fluat. ¶ Si ꝟo
vnũ idẽqꝫ in toto tpe ſtatuat̃. Primũ q̃ro q̃ poſſit tp̃s
ħ totũ qð oĩno cõtinuũ ẽ: aut finita aliq̃ eius portões
mẽſis ann⁹ vno tm̃ nõ duob⁹ extremis: ꝛ termĩs: clau
di? Quo inq̃ꝫ vnũ idẽqꝫ momẽtũ ſit: vñ mẽſes auſpicã
tur ꝛ ordiunt̃ intrãtes ꝛ quo deponũt ꝛ finiũt exeun
tes: q̃ñ nullius rei diuiſibilis ꝛ finite vnus tm̃ termi/
nus: aut extremũ hr̃: nõ linee nõ ſupficiei nõ corporis.
92 ¶ Scðꝫ q̃ro: ſi vnũ idẽqꝫ momẽtũ ſp̃ manet: quo euũ
inuehit̃: quũ ꝛ eẽ ſil' ꝛ fieri ſil' ea dicant̃ q̃ eodẽ tpe ꝛ
ſũt ꝛ fiũt: nõne vetera cũ nouis ꝛ noua cũ veterib⁹ cõ
fundent̃. Nec regnũ Nelei ab ĩperio Ceſaris tpibus
diſcrepat. Nihil. n. ꝑteritũ eẽ poſſet: ſi momẽtũ vnũꝫ
idẽqꝫ oĩbus etatis oĩbus ſeculis ꝑmãſiſſet. Hactenus
expoſitũ nobis eſt ad ea: q̃bus tempus tolli videtur.

93 Ceterum ea q̃ de tpe tradita a maioribus ſunt tm̃ ab
ſunt: vt inde aliqd adiumẽti cape poſte
ris liceat vt⁹ hi q̃ mõ cõmẽtationẽ illaꝫ
ineunt nõ mõ nõ ꝑſoluãt: ſed reꝫ ſuapte
nã lubricã ꝛ ancipitẽ maiore ꝑiculo ꝯſtituant. Id qð
nos paulo ante cõmiſimus. Quãtũ. n. obſecro ꝛ ob/
ſcura ꝛ aliena ſunt illa: q̃ a nõnullis iactata ꝛ tractata
reperio dicẽtibus ſpherã ꝛ globũ vniuerſi orbis ip̃m
eẽ tp̃s: argumẽto: ꝙ quẽadmodũ in celo ſunt oĩa: ita
in tpe eẽ oĩa videant̃. Atqꝫ hoc illorũ ego ꝑmũ accu/
ſo: ꝙ rẽ multijugo ſignificatu fuſam ꝛ variã ꝓ vnius
rei ſigno accipe ꝛ abuti vñr. Nã quũ eẽ in aliquo reꝫ
multifariã dicat̃: id qð nos hoc libro diſtinxim⁹ ipſi
ad vnã mõ ſignificationẽ accõmodãt. Nã impitia diſ
putãdi ꝛ reſoluẽdi tãta fuerũt: vt rõnis falliciſſime
ſꝫ ꝑſpicue alioq̃n decipulũ ꝓuidere nequerunt. Atqꝫ
ita illi facile irretiti atqꝫ ſuffocati videre vñr: idẽ eſſe

a Neq̃ aq̃ꝫ vi
latin⁹ iterꝑs
expreſſiſſe pe
nit⁹ vim gre/
corũ ꝟborũ. eo
rũ. n. fidelis i
terꝑtatio hec
eſt. vt tpis eſ/
ſentiã docer̃
aggreſſi: ip/
ſam ẽt num
eius exñtiaꝫ
lubricã ꝛ an/
cipitẽ eꝫ cõ/
ſtituãt ac fe/
cerint he rõ
nes q̃ paulo
ſup⁹ nos ad
duximus.

celũ ꝛ tp̃s. Iã qd erat facilius q̃ꝫ huius videre ꝯriũ.
tpis ptes ꝑteritũ ꝛ futurũ ſunt: celi nõ ſunt: tp̃s fit: ce/
lũ iã eſt: celũ ſtã eſt: tp̃s ſtã eſſe non põt. Sed qd ego
hic ſupfluo imoror? Stultũ mediuſſidius eſt: opinio/
nẽ tã leuẽ: tã ſupine ſimplicitatis iceſſere ꝑter q̃ꝫ exole
94 tã ꝛ rudis cuiuſdã olẽtiſſimã vetuſtatis. ¶ Proide[b]
alij nõ ip̃m celũ: ſed ipſam totius ꝯuerſionẽ celi tp̃s fa
ciũt. Ex ea ſnĩa ꝑmũ id ſeqtur: diẽ ꝛ noctẽ nõ eſſe tp̃s:
quũ neqꝫ nox ſeorſum neqꝫ dies ꝯuerſio ſit celi totius:
ſꝫ hemiſpheriorũ. Semirotũdorũqꝫ ꝛ ptiũ celi circui/
tus. Preterea rotatio vniuerſa celi nõ vna nec ſimplex
ẽ. ſꝫ ex plurib⁹ motib⁹ ꝯſtat ꝛ qdẽ aduerſis ꝛ obnitẽti
bus: mũdo. Tp̃s ꝟo ꝛ vnũ ꝛ ſimplex ẽ. Itẽ motus ce
li totius nõ eſt eq̃lis: ſed q̃ ſub eq̃noctiũ ociſſimus ẽ:
ſub polos repigrat̃ ꝛ q̃ſi retũdit̃: tp̃s reb⁹ oĩb⁹ idẽ eq̃
leqꝫ hr̃. Iã q̃ fieri poſſet: vt tp̃s eẽt in terra: eẽt in mari
ſi ꝟtigo ꝛ volubilitas celi ipſa tp̃s fuiſſet: niſi qs ne ħ
quoqꝫ reueritus ſit dicere terrã ꝛ mare cũ celo ꝯuer
ti. Deĩde ſi ꝛ quẽadmodũ Plato fingit: captiui a pue
ris hoĩes in arctiſſimas tenebras ſubterrenis atqꝫ il/
luminis carcerib⁹ icludant̃: intell'm tpis atqꝫ ſenſum
hẽbũt: ꝯuerſionis hr̃e nõ poterunt. Preterea ſi plures
mundi forent: qd qdẽ iã vr̃ Democrito: plura quoqꝫ
ſil' tp̃a ꝯſtitui oporteret. At ħ diſſentaneũ eſt: q̃ꝫuis. n.
motus plures eodẽ tpe habeant̃: plura tñ tp̃a ſil' hẽri
nõ pñt. Sup[c] hec ſi verũ eſt añ ꝯditũ celũ motũ aliquẽ
exordinatũ ꝛ icõditũ fuiſſe: cui ſnĩe ꝯſtat graues alio
q̃n auctores adeſſe: nonne tp̃s ante ꝯuerſionẽ celi fuiſ
ſet. Nã motus ois ſiue ordinat⁹ ſiue exordinatus ſit:
ſpatiũ tpis exigit quo decurrat. Atqꝫ hec lõga diſcep
95 tatione nõ egent. ¶ Illud potius ꝑpendendũ qð ꝛ la
tius pꝫ: ꝛ gnãlius eſt: vtrũ motus aut mutatio vlla ſit
tp̃s. Quilibet motus in re mota tm̃ hr̃: atqꝫ eodeꝫ in
loco vbi res mota eſt vtpote ad definitioneꝫ rei mote
ꝛ rõnẽ eſſentie ptinẽs. At tp̃s vbiqꝫ ꝛ rebus oĩb⁹ idẽ
adiungit̃. Motus itẽ alius ocior ꝑnitiorqꝫ ſegnior ꝛ
retardior alius. Eq̃le ſemp̃ ẽ tp̃s: atqꝫ hoc neqꝫ ꝓlixũ
96 neqꝫ difficile fuerit idicare. Tarditas ꝛ velocitas tpe
deſcribunt̃: finit̃ id. n. eẽ velocius qð breuiore mino/
riue tpe plus ſpatij ꝑagit: tardi⁹ qð pluri min⁹. Tp̃s
ꝟo nõ deſcribit̃ tpe: nec. n. fieri põt paruo vt tpe mul/
tum tpis labat̃: neqꝫ ꝯ multo vt parũ. Non ſolum aũt
rõne hac velocitatis ꝛ tarditatis differũt motus ꝛ tẽ
pus: ꝙ ille ptinẽre ad motũ vñr: ad tp̃s nõ vñr: ſed ẽt
illa ꝙ q̃ꝫtitas motus tpe definitur: vt longus is mul/
tuſqꝫ habeat̃ qui multo tpe agit̃: breuiſ ꝯ qui paruo.
At tpis q̃ꝫtitas non definit̃ tpe. Quamuis. n. multuꝫ
ꝛ paruum tp̃s dicatur: non tñ dr̃ multuꝫ ꝛ paruũ per
collationem ad tempus q̃uo illa motui tribuuntur: ſꝫ
alia ratione quam infra reddemus. Iam patet tẽpus.
neqꝫ motum: neqꝫ mutationem eſſe.

97 Hanc q̃ramus vtrũ ſit aliqua ſalteꝫ
affinitas inter motum ꝛ tp̃s:
an q̃eti potius ceſſationiqꝫ finitimuꝫ vi
deat̃. Sed quanã id explorauero iqui/
es: facillime qdem opinor: ſi ꝯſideraue
ris habitum in quo vtiqꝫ ſepius ꝯſtituti ſolemus pre
ſentiſcere ꝛ deprehendere tpis fluxuꝫ. Ac recordare
qdem primum ſi q̃ñ de longa in ſomnia atqꝫ excubia
feſſus aut ex laſſitudine aliqua obdormiuiſti arctius
ꝛ qð de Vlyxe Homerus ſcribit: ſi q̃ñ quietem placi
diſſimam illam ꝛ morti ſimillimã carpſiſti: tunc Her/
cules etiam ſi te ſomnus in alterum diẽ attinuerit: ſi/
mul expergitus es: nihil interim temporis fluxiſſe ad
uertiſti. Quod Heroibus illis qui in Sardo dormie
runt accidiſſe fabule narrãt. Non. n. ſenſuꝫ vllũ habe

b Põnẽ ha
Theophra.
Eud. ꝛ Ale
Platoni a
tribuunt. ſed
Sim. ſuis
tit̃ oñdet. p
rẽ ꝟo qdã py
thagoreis im
ponũt nõnul
li ẽt ſtoici.

c In ħ ẽt pla
toni alludi
imo ħ argu
mẽto ꝯnatu
Alex. Pla
tonem redar
guere q2 ſit
pus nõ aliud
ſit q̃ꝫ celi mo
tus nec ẽ ſa
fateri tp̃s fu
iſſe anteq̃ꝫ di
ſet.

mus eius tpis: qð dormiẽtibus nobiſ abſumit̃: ſꝫ ꝑm̃
momẽtũ extremo iũgim⁹: ꝛ mediũ tp̃s vt nõ ſentim⁹:
ita de medio tollimus. Quẽadmodũ itaqꝫ quũ merũ
ꝛ ſolitariũ momẽtũ ẽ. tũc nõ ẽ tp̃s ita quũ vnũ momẽ
tũ vr̃: qð vnũ nõ ẽ tũc tp̃s qð ꝑterijt ꝑterijſſe nõ vr̃. In
totũqꝫ ipſi quũ aut nõ mutamur mouemurue: aut cũ
mutatio motuſue latet: tp̃s ſentire nõ poſſum⁹: hic fit
plerũqꝫ vt nos ꝛ qdẽ incenatos in pranſoſqꝫ iprouiſa
ꝛ ſubita nox adoriat̃ ſupueniatqꝫ quoties voluptate
ſtudij alicuius cui icubuim⁹ capti: aut in opus nobis
plauſibile ipẽſius itẽti labore nõ frãgimur: vñ orit̃ il/
lico vt motus ille neqꝫ afficiat corp⁹ neqꝫ aĩo pñtiſcat̃
Ꝯtrio quoties laborioſe: aut faſtidiẽter q̃cq̃ꝫ agim⁹
gerimuſue q2 motũ hꝫ vehemẽter ſolemus aduerter̃
neceſſe ẽ vt ip̃m quoqꝫ tp̃s mirifice ꝑſẽſeamus. Ea de
cã egroti ꝓlixos dies q̃runt̃: ꝛ tedia horarũ iceſſunt:
ſepe illud occurrit Ariſtophanis i ore: in aĩo ẽ. Quã
tũ Iuppiter ꝛ q̃ꝫ longũ noctis huius demeaculũ. Ex
his pꝫ tpis ſenſuꝫ cũ ſenſu motus eẽ ꝯiunctũ: ꝛ ab eo
potiſſimũ excitari atqꝫ pẽdere. ¶ Clarũ ẽ igit̃ tp̃s ſine
motu nõ eſſe. Nõ ꝙ ipſi moti demũ itelligam⁹ ꝛ tp̃s:
vt Gale. interꝑtat̃: ſꝫ ꝙ de cogitatiõe ꝛ itellectu mot⁹
in cogitationẽ: ꝛ intellectũ tpis veniam⁹. Cur igit̃ il/
le tã temere iſthoc deſcẽdit obrepſitqꝫ velicãdi ꝯdicẽ
diqꝫ ſtudio? Immobilia multa ꝯcipim⁹ itelligim⁹ co
gitamus: dũ mouemur: vt polos mũdi ꝛ cẽtrũ terre:
nihilomin⁹ illa cũ motu nõ ſunt. Porro debuit audir̃
Ariſto, vtiqꝫ aptiſſima ꝛ clariſſima voce teſtãtẽ dicti/
tantẽqꝫ. Nos ſimul ꝛ motũ ſentimus ꝛ tp̃s. Sꝫ ꝛ. n. ꝑ
plurimũ refert: verũ iccirco tp̃s eẽ aliqd mot⁹ dicas:
q2 ex notiõe motus pẽdet notio ꝛ cõmonitio tpis: an
iccirco q2 ipſi moti demũ itelligim⁹ ꝛ ꝯcipimus tp̃s.
Verũ Galenus in pleriſqꝫ oĩbus fere ad hũc modum
98 moleſt⁹ iportunuſqꝫ ẽ. ¶ Nos igit̃ ſupiora nectam⁹
ſi tũc tp̃s nõ ꝑcipimus: quũ nullã mutationẽ ꝑcipim⁹
illð ãt fit quoties tpe ꝓ momẽto ꝛ idiuiſibili vtimur.
Cõtra ſi nũc tp̃s ꝑcipimus: quũ ꝛ motũ eẽ: ꝛ q̃ꝫ lõguꝫ
ſit ꝑcipimus: palã eſt tp̃s citra motũ mutationẽue nõ
itelligi adeo: ſꝫ ne eẽ qdẽ ꝯſtareqꝫ poſſe. Sane ẽt ſi q̃e
ſcẽdo ꝛ nihil agẽdo motũ alicuius corpis tecũ aĩo cõ
tẽpleris ſtatiꝫ ꝯcepis ꝛ itellexeris. tp̃s. Si. n. ob ortis
tenebris nullo corporis ſenſu adagitato: nulla ꝟba ð
foris auocãte: ſꝫ ocio plane ſummo de nauigatiõe: de
ambulatõe: de lucta: de bello: de pace ſoli ꝯſiliũ aliqð
ineam⁹: ꝯtinuo videbit̃ ſeſe nobis tp̃s offerre. Ceterũ
ſi ſolũ tp̃s motũ aſſeq̃t̃ adduciturqꝫ cũ eo: ſꝫ exaduer
ſuꝫ quoqꝫ motus ipſe comitat̃ ꝛ rñdet ad tp̃s. Nã ſil'
lapſuꝫ ꝛ ꝯfectũ aliqð tp̃s aiaduertim⁹: ita atqꝫ ſtatiꝫ
admonemur ꝛ mot⁹: itelligimuſqꝫ initã ꝛ ꝑſolutã ite
rea motionẽ: mutationẽue aliq̃ꝫ: vt ſi duas horas ab
iſſe nobis cognoſcim⁹: nõ aliũde id colligim⁹: niſi de
actib⁹: q2. ſ. aut deambulauim⁹: aut ſcripſim⁹ aut de/
clamauim⁹ tm̃. Quãobrẽ neutrũ pt ab altero ſeiuga/
ri. Sane ꝑores rões aſciſcũt nõ eẽ idẽ motus ꝛ tp̃s.
Sequentes oñdunt tp̃s ſine motu haberi poſſe.

99 Quapropter tp̃s aut accidẽs aut affectio aut
herẽs ꝛ additũ: vtcũqꝫ ãnexũqꝫ motu ñ
ipſe motus exiſtimandũ. Nã accñtia ꝛ
affectiões q̃ꝫuis nõ ſint a ſubiectis ad/
iũcta: tñ eadẽ ſubiectis nõ ſũt. Altius itaqꝫ ordiẽdũ ẽ:
vt ea res q̃ꝫ latiſſime pateat. Quicqd ꝑ locũ mouet̃:
quẽadmodũ ex aliquo mouet̃ in aliqd: ita in aliquo
ſpacio ꝛ iteruallo mouet̃. Atqꝫ hoc ego cãe facio cur
motus quoqꝫ ipſe ꝯtinuus hẽat̃: q2 videlꝫ cũ magni
tudine q̃ ꝯtinua ẽ attẽdit̃: ꝛ ſpatio q̃ſi allinit̃ applica

Gal. in his q̃
de demõſtr.
ſcripſit lib. 8.
vt ꝛfert Sim.
ħ ſcriptũ reli
q̃t. q̃ qdeꝫ li/
ber nũc ꝓſide
ratur. referẽs
ãt Sim. q̃uo
ſit incert⁹ gal'.
ꝯ Ariſ. ſic ait
eo ꝑ occaſiõe:
q̃ þ iloco di/
cta ſũt: ſuſpi/
cat admirabi
lis Gal' Ari.
dixiſſe ob id
tp̃s abſqꝫ mo
tu nõ eſſe: q2
nos moti ipꝫ
itelligim⁹. ꝛ
huic deide rõ
ni qðdã anne
ctit abſurdũ:
nã ea q̃ pe/
nit⁹ ſũt imo/
bilia neceſſa/
rio erunt cũ
motu. ſi qdẽ
ꝛ cop intelle
ctiõe ea cuꝫ
motu eſt. cuꝫ
nihil nos im
mobili itelle
ctiõe itelliga
m⁹. dixerit ip
ſe inſup nõ ſi
ne dimẽſu ea
eẽ q̃ dimẽſu
carent: ſi nos
ea cogitaue/
rimus cũ di/
menſu: quẽ/
admodũ plu
rianos ima/
ginatiõe effi
cimus. Sed
ħ q̃ ꝯſiderat̃
ꝑ opꝫ bat ait
Sim. ꝙ Ar.
dicti⁹ ẽ opio
nis: vt velit
... moueri:
... nõ opa
... ſoluꝫ
... ſicas mu
... tiões mot⁹
appellandas
... q̃re nõ
... moti tẽ
... itelliga/

turqꝫ: q̃ꝫq̃ꝫ ſtabili ꝛ ſedentarie rei fluxa ꝛ ſubitaria.
Quẽadmodũ itaqꝫ mot⁹ ex magnitudie vt ſit ꝯtinu⁹
obtinet: ita tp̃s ex motu. Quare ꝛ ad motuꝫ ꝛ ad tp̃s
ꝯtinuitas ptinet: merito ei⁹ magnitudis: in quã recep
tus eſt motus. ¶ Dr̃ ꝟo i magnitudine aliqd ꝑus ali
qd eẽ poſterius ſitu. Prius. n. ħ punctũ: poſteri⁹ illud
i ſtadio ẽ: q2 ħ ad carceres: illud iacet ad calcẽ. Quũ
itaqꝫ magnitudis ꝑus ꝛ poſteri⁹ aliqd ſit: idẽ eẽ i mo/
tu cõpertũ ẽ. Prius i motu ẽ: qð ad ꝑus in magnitudi
ne ſuo motu rñdet: poſteri⁹ qð ad poſterius. Verũ iter
eſt ꝙ i magnitudine ꝑus ꝛ poſteri⁹ ꝑmanent: in motu
ſp̃ abolet̃ ꝛ corrũpit̃ ꝑus. Quãuiſqꝫ nõ ſit in motu q̃e
q̃ꝫ ꝑus: niſi ſit itidẽ in magnitudie. Nec tñ ꝑpetua i to
tũ rõ vtrinqꝫ ẽ. Nõ. n. ꝯſeruat̃ ꝑus in motu quẽadmo
dũ i magnitudine ꝯſeruat̃. Eodẽ mõ q̃ꝫuis motus ſit
eo ꝯtinuus: q2 ſpatiũ ꝯtinuũ ẽ: nõ tñ eodẽ iure ꝯtinu⁹
ꝛ ſpatiũ hr̃. Nã ſpatiũ ita ꝯtinuũ eſt vt cõpareat ꝛ ꝑ/
maneat vniuerſum: motus vt iugiter fluat ꝛ idẽtideꝫ
peat. Ex his pꝫ i motu eẽ ꝑus atqꝫ poſteri⁹. Sꝫ ꝛ rõ
quoqꝫ pariter explicata ẽ. ¶ Nũc ad examinãdũ vr̃:
vtrũ ꝑus ꝛ poſterius q̃ i motu ſunt: motus ipſe ſint: an
aliq̃ res a motu diuerſe: ꝛ vtrũ ſubiecto idẽ ſit mot⁹ ꝛ
ꝑus ꝛ poſterius q̃ in motu ſunt: definitiõe ꝛ rõne non
idẽ. Profecto vr̃ diſſidere motus a definitiõe ꝑoris ꝛ
poſterioris in motu. Nã ꝛ ꝑus ꝛ poſterius magnitu/
dinis q̃ꝫq̃ꝫ ſubiecto magnitudines ſunt: definitio tñ
magnitudinis a nã ꝛ definitiõe illorũ abiungit̃. Is. n.
q̃ ꝑus ꝛ poſterius definit: ſitũ ꝛ locũ in definitiõe ꝯſti
tuit. In definitionẽ magnitudis neqꝫ locus neqꝫ ſit⁹
igredit̃. Eũdẽ in modũ definitio mot⁹ a definitiõe ꝑo
ris: ꝛ poſterioris in motu diſſentit. Nã finiturũ motũ:
dicet mobilis rei actũ eẽ: ꝑoris ꝛ poſterioris reddítu
rus rõnẽ: altera via conabit̃. Quẽadmodũ itaqꝫ tã ꝛ
ſi pr̃ ex ſubiecto ſit Socrates: pr̃is tñ ꝛ Socratis rõ/
nes euariant. Itẽ quarius tãetſi ex ſubiecto ſit lignũ:
diuerſa tñ ꝛ citra ſtãm ligni definitio aſſignãda qua
rio ẽ: q2 quarius in eo ꝙ quarius nũerus ẽ nõ lignũ.
Ita ꝑus poſteriuſqꝫ in motu: q̃ꝫq̃ꝫ ex ſubiecto hñt vt
ſint motus: diuerſam tñ ꝛ demutãtẽ a motu eſſentiaꝫ
obtinẽt. Ea nũc q̃ñ a motu differre mõſtrata ẽ: cape/
ſcẽda nobis ħ locũ diſq̃rẽdaqꝫ ẽ. Itaqꝫ aiaduertẽdũ
diligẽter ẽ: quẽadmodũ tũ prius: tũ poſteri⁹ itelliga/
100 mus i motu. ¶ Ergo quẽadmodũ q̃ꝫdiu lineã ꝯcipi
m⁹: vnã ꝯtinuã itegrã ꝑpetẽ: nihil neqꝫ ꝑus: neqꝫ po
ſteri⁹ notat̃ in linea. Sꝫ ſil' diſiecta i ptes ẽ: aut iterpũ
cta definitaqꝫ notulis: ſtati ꝑus ħ: poſteri⁹ illð i linea
facimus: ita in motu ꝑus ꝛ poſterius nõ añ ꝯcipim⁹
q̃ꝫ definiat̃ ꝛ q̃ſi dehiſcat aut diducat̃ i ptes: atqꝫ ita
vn⁹ ille tanq̃ꝫ ali⁹ atqꝫ alius poſſit afferri. At q̃uo di
uidi pt motus? Nũ pũctis? At mot⁹ caret ſitu ꝛ poſi/
tu. Sꝫ dõm puto motũ: ſi nõ eũ q̃ ꝓprie ẽ: ſaltẽ ſui ge/
neris aliquẽ q̃ſi ſitũ hr̃e: vt putat: ſcribit nũc man⁹ ꝯti/
nuata ſerie nec iterpollat ſtilũ: dico illũ motũ quẽ ab/
ſoluit ꝑorẽ eẽ eo quẽ initura abſoluturaqꝫ ẽ. Quãob
rẽ? nẽpe q2 illũ iam ꝯfecit: hũc icipit: ſtat itaqꝫ ſecari
motũ hũc poſſe: ꝛ aſſignari aliqð hꝫ diſcrimẽ i eo: q̃le
ẽ pũctus in linea: qð ptis ꝑoris depõ finiſqꝫ ſit: ſeq̃n/
tis ortus initiũqꝫ: ſignũ id ꝟbi gr̃a: ſit hoc qð dico.
Nũc ſi igit̃ diuidẽ denuo motũ illũ currẽtis manus ꝛ
volumini iplexe voluero: vtar ne eodẽ ſigno momẽto
qꝫ quo ſum in ꝑori diuiſiõe vſus: an pñte qð mõ effe/
ro: imo qð nemo iã poſſit efferre? Paretqꝫ me nõ illo
ꝑore qð abijt: ſꝫ alio ꝛ inſtãte ħ atqꝫ iũcto vſurũ. Ex
his duob⁹ ſignis vtrũ dixeris ꝑus? vtrũ poſterius? an
añq̃ꝫ rñdeas teſtatũ ſcriptura ẽ: illud eẽ ꝑus: cui⁹ opa
iteruẽtuqꝫ ꝑorẽ diuiſionẽ cõmiſimus: illð poſterius:

m⁹ aſſerit nõ
ſine motu ip/
ſuꝫ conſtare:
ſed ꝙ motus
intell'o i tpis
cognitioneꝫ
nos perducit
ꝛc.

cuius poſteriorē. Sꝫ q̄zobrē ꝑus ē h̄ altero? Nū iccirco q2 h̄ ī tabula ſcriptuꝫ ē hic: illud illic: nequaq̄ꝫ: alioqn ſi ſcriptū nō fuiſſet: neqꝫ hoc prius: neqꝫ illō poſterius hēref: qō ridiculū eſt. Nā cur ita? Cōſtat igit̄ prius hoc vtiqꝫ p̄teriiſſe poſterius alteꝝ ſubſequutum.

101 ¶ Quū ergo diuidimus motū ⁊ ī plura momētis ſecamus: qd aliud q̄ꝫ tp̄s ⁊ tp̄is ptes aſſerimus? Preteritū.n. ⁊ futuꝝ ex qbus ꝯſtat tp̄s: nihil aliō ſunt q̄ꝫ ſeries prioris ⁊ poſterioris in motu: q̄ momentis diffiniunt̄: ⁊ tanq̄ꝫ aliud atqꝫ aliud numerant̄. Quare idē erit tp̄s ⁊ prius ⁊ poſterius in motu nō ſimpl'r: ſꝫ quoties diffiniunt̄ ⁊ numerant̄. Diffiniunt̄ vero non alio mō q̄ꝫ quū duo momēta aſſerūt̄ ⁊ accidūt aīo vnū vt ꝑus ⁊ ꝑoris motus extremū: alteꝝ vt poſterius ⁊ poſterioris motus extremū. Itē nō aliter diffiniunt̄ q̄ꝫ extrema a mediis diuerſa eē ꝯcipimus. Quū.n. aīus eiꝰ momēti memor: de quo ꝑdie cogitauerit: poſtridie de altero cogitat: ꝯtinuo itelligit id eē tp̄s: qō duobꝰ momētis: ꝑinde ac duabus marginibꝰ includit̄: atqꝫ ita demū vniuerſitatē illā pōt diſtribuere in ptes ⁊ horas qndecim aut ſexdeciꝫ dicere: tanq̄ꝫ ſi de linea finita pedē qs recidat: duobꝰ modis inditis pūctis. Sꝫ ⁊ vnū quoqꝫ momētū ſepe facit vt itelligat̄ tp̄s. Veꝝ hoc nō abſolute aut ꝑpetuo: ſed quoties momētū illud ꝓ initio ⁊ ꝓ exitu inſumit̄. Nā ex h̄ quoqꝫ prioris ⁊ poſterioris ſenſus qdā elicit̄. Id.n. prius ē: cuius momētū ē exitus: illud poſterius cuius initiū. Ita oīno ꝯfit: vt nā oīs ⁊ eſſentia tp̄is a ꝑore ⁊ poſteriore in motu ducat̄. Erit igit̄ h̄ definitio tp̄is: diſcrimē ꝑoris ⁊ poſterioris in motu: quoties diſtinguunt̄ diſcriminātur qꝫ: hoc eſt quoties in nūeꝝ veniūt ⁊ ꝯcenſent̄ ab aīo. Numerus.n. nō vnius ē neqꝫ eius rei q̄ ꝓmiſcua penitꝰ idiſcretaqꝫ ſit: ſꝫ eius q̄ ptes diuerſas ſuiqꝫ gn̄is hēat. Nōſq̄ motꝰ ip̄e ſꝫ ptesª ī motu penes ꝑus ⁊ poſteriꝰ numerate ſunt tp̄s. Quare vt q̄ dicta ſunt oīno breui ꝯ̊ne teneamur: cōmodiſſime definiemus hoc mō. Tp̄s eſt numerus de priore ⁊ poſteriore motu collectus.

102 Illud aūt argumēto ē: tp̄s eē nūerū oportere: ꝙ ᵇqcqd rōneꝫ pluris ⁊ minoris capit: nūero idicat̄ eſtimaturqꝫ. Nūerus ḡ qddaꝫ ē tp̄s. Sed ⁊ prius, atqꝫ poſterius recte adiectū ē: qō hinc liquet. Numerant̄ motus ⁊ qdē plures ſil'. Naꝫ ⁊ augeſcē ⁊ caleſcē ⁊ deferri qs eodeꝫ pūcto pōt: atqꝫ ita tribꝰ ſil' agi moueriqꝫ motibꝰ hmōi motuū. Ternariū nūeꝝ nō dicimꝰ eē tp̄s: ſed eū nūeꝝ quē ſeorſum in ſingulis motibꝰ prius ⁊ poſterius faciūt. Neqꝫ pturbari quē velim: ꝙ quū numeratas ptes ī motu tp̄s eē dicamus: nō tn̄ nūeratas res mō: ſꝫ nūeꝝ in definitiōe locauimus. Nā res nūerate ſolēt iterim nūerus dici. Queādmodū.n. duplex ſignificātia mēſure eſt. Nā ⁊ qō mēſurat: vt olla: vt cadus: vt modius: ⁊ qō menſurat̄: vt triticū in modio: vt vinū ī cado: vtrūqꝫ noī mēſure cōicat. Dicimur.n. hēſitaſſe modiū: non ligneū: ⁊ bibiſſe cadū nō ipſam vegetē eneā: ita ⁊ nūerus nō ſolū eſt is: q ex vnitatibus ꝯſtat: ſꝫ ⁊ res ipſe q̄ numerātur. Ille diſcretus eſt nō ꝯtinuus: ⁊ ad nāꝫ tp̄is explorandā ſignificandāqꝫ ptinere nō pt imo ipedimēto eſt potius: hic ꝯtinuus eſt: eo mō quo tripedaneū teluꝫ.

¶ Neqꝫ accedēdū Galeno eſt q tp̄s cauillat̄ definitū eē per tp̄s. Is quū pleraqꝫ ſignificata ꝑoris poſteriori ſqꝫ dinumeraſſet: dixit cetera nō ꝯgruere definitiōi: ꝑus ⁊ poſteriꝰ tp̄is ſolū videri ꝯgruere. Ita efficiebat̄ vt tp̄s nūerus motus eſſet ſm̄ ꝑus ⁊ poſterius tp̄is. ¶ Sed ᶜſciendū eſt prius ⁊ poſterius: q̄ in motu ſunt nō hr̄e a tp̄e: vt prius ⁊ poſterius ſint: ſꝫ eꝯ̄rio potius efficere: vt ꝑus ⁊ poſterius adſint ī tp̄e. Qō aūt prius ⁊ poſterius in motu eſt: dictū eſt a priori ⁊ poſteriori ī magnitudīe ꝓficiſci: vñ ⁊ ꝯtinuitas naſceret̄. Atqꝫ h̄ euidēter Ariſto. idicat. Prius inqt ⁊ poſterius ī loco ꝑmū hn̄t: inibiqꝫ poſitu ꝯſtāt ⁊ ſitu. Sed cū ea in magnitudine aſſerant̄: neceſſe eſt in motu quoqꝫ eaſdem rōnes aſſerri. ¶ Sed ꝯcedat̄ Galeno ꝑus ⁊ poſteriꝰ ī motu nihil aliud ſignificare: q̄ꝫ ꝑus ⁊ poſterius tp̄is: qd tū poſtea? Neqꝫ.n. nos fere aliud dicimꝰ. nā quūꝫ tp̄s eē ꝑus ⁊ poſteriꝰ in motu dicamus: neceſſariūqꝫ ſit: vt idē aſſerāt definitiōes ⁊ noīa q̄ definiunt̄: nihil certe aliud fuerit ꝑus in motu: atqꝫ poſterius q̄ꝫ ꝑus ⁊ poſteriꝰ tp̄is. Quāobrē hoc illū latuit q definitionē oppugnat: ⁊ mehercle tutius fuerat illam admittere.

103 ¶ Sed ⁊ vt aliud atqꝫ aliud tp̄s ſit: hoc facit motꝰ: q alius ſemꝑ atqꝫ alius cernit̄. Ceteꝝ q̄ri ſolet: quum plures motus ſil' ac pluribꝰ locis exerceant̄ exercet̄ Athenis: exercet̄ Lacedemōe: exercet̄ Corynthi: qd nā cauſe eſt: cur nō ⁊ plura ſint tp̄a? Qm̄ inquā idem momētū idēqꝫ vbiqꝫ nūc ē: ab ipſo āt nunc hꝫ tp̄s: vt idē ⁊ diuerſum itelligat̄: atqꝫ vnuꝫ tp̄s eſt tunc: quum vnū eſt nunc: plura quum plura diaqꝫ. Plura ⁊ dia. ſunt: quoties vnū vt ꝑus: alteꝝ vt poſteriꝰ deſignat̄. Sꝫ adhuc ſubiit qō ābigas: q fieri poſſit: vt ipſa nūc momētaqꝫ differāt: quū rō ⁊ nā vna ſit oibus: q̄ꝫuis ꝑus h̄ poſterius illud itelligat̄. Aut Socratē aliū putemꝰ fuiſſe: quū in Lycio ſederet: aliū quū in foro ageret: qō ſophiſte pollicēt̄ oñdere. Sꝫ ſoluit̄: queādmoduꝫ ſocrates: q̄ꝫuis ſeſe huc illuc ꝯferret: tn̄ ſubiecto vnꝰ erat rōne diuerſus: q2 nō idē ſit ī Lycio ⁊ ī foro eē: ita ⁊ ī ipſiꝰ momenti: q̄ꝫuis ſubiecto nā vna: atqꝫ ſuba hēat̄: rōne tn̄ definitiōeqꝫ differret. Eſt.n. alia rō eius nūc qō apud Homeꝝ Hector dicit: quū equos alloqt̄ inhortaturqꝫ. Nūc agite alipedes generoſuꝫ attollite pectus. Promite p̄ntes aīos diſcrimine herili. Cōſtet veſtra manus. Alia huius qō hoc albo nunc ſcribit̄.

104 Et vt planius ꝯdiſcant̄ hec paulo ſunt altius petēda. Magnitudinē comitat̄ motus. Motū comitat̄ tp̄s: vt diximus. Quappequū eſt, vt haꝝ quoqꝫ reꝝ cāe efficientes ī generāteſqꝫ eadē inter ſe ꝓportione rn̄deāt. Magnitudinis efficiens cā punctus eſt. Motus ea res q̄ mouet̄ in motuqꝫ eſt. Tp̄is ip̄m nūc ſiue momētum: erit igit̄ momentū vnū. ᵈQueādmoduꝫ vnū eſt punctus: vnus eſt lapis: ſiue huc ſiue illuc ferat̄. Sed rōne definitioneqꝫ diſcrepat. Nā rē q̄ mouet̄ deferturqꝫ ita cōſeqtur momētū: vt ipſam delationē tp̄s. Sed ⁊ cognoſcit̄ quoqꝫ ip̄m momentuꝫ nō alia re q̄ꝫ ea q̄ mouet̄ ⁊ fert̄. Nā ꝑus ⁊ poſterius q̄ repiunt̄ in motu: ſecus rē delatā ⁊ eius trāſitū nūerant̄. Alioqn illa qeſcēte nullum diſcerniculū ꝑoris ⁊ poſterioris extaret. Sꝫ qm̄ mobile īterim locū ꝑorē obtinet: īterim poſteriorē: fit ita vt in motu tū ꝑus tū poſterius incernat̄. Porro h̄ tū ꝑus tū poſterius qō nūerari dicimus: ip̄ꝫ oīno nūc ē: vñ fit vt ſubiecto idē ſit ꝑus ⁊ poſterius nūc. Rōne vtiqꝫ ⁊ definitione diſſentiat. In eo.n. qō numeꝝ p̄bet quodqꝫ pōt tanq̄ꝫ aliud atqꝫ aliud accipi: efficit̄ rōne ⁊ definitione diuerſuꝫ. Pro eo ꝟo ꝙ res q̄ defert̄ notior ex delatione ſua: quum oē qō mouet̄ monſtratuꝫ aliqd ſit ⁊ ſuba: ip̄m quoqꝫ momētū notius erit ⁊ manifeſtius tp̄e. Nā de tota imenſitate tp̄is ſolū momētū

105 attingit̄. ¶ Claꝝ eſt aūt ſemet comitari ⁊ appellare viciſſim momētū ⁊ tp̄s: ita vt ſine altero neutrū poſſit ꝯſiſtere. Eſt enim tempus fere de momentis conſtitutus conflatuſqꝫ numerus. Nam momentū quodāmō

vnitas tp̄i ē. Et ſic̄ vnitas repetitiōe alternatiōeqꝫ numeꝝ facit: ita momētū reciprocatiōe ⁊ iteratiōe tp̄s: ⁊ queādmodū vnitas q̄ꝫq̄ꝫ ī ſectilis ꝯſtituit tn̄ numeꝝ ſectilem: ita momentū qō idiuiſile eſt īuehit tp̄s qō diuiſile eſt. Ceterum dr̄ia in eo noſcit̄: ꝙ momēta vnā cōtinentiā pariūt: vnitas diſcretionē molit̄. Plane continuat momēta tp̄s vt dixi: ſꝫ ⁊ diuidūt quoqꝫ eo modo: quo motum ſuū mobile: ⁊ delatile delationē. Eſt enī ideo iugis ⁊ vna delatio: q2 vnuꝫ eſt qō defertur vnū inq̄ꝫ nō ſimpl'r. Nam hoc quidem modo vna res fuerit qua mōſtrat̄: corpuſqꝫ eſt: qua lignū: qua ferrū, qua lapis: ſed qua defert̄. i. in eo ꝙ in motu delatioqꝫ eſt: quo reſpectu vnū eſſe nō poteſt ſi motum diſtrahat iterrūpatue. Tunc.n. neqꝫ ꝯtinuus neqꝫ vnus fuerit motus: q̄ꝫuis ſit id: qō moueret̄ vnuꝫ: ſed tūc ⁊ vnꝰ ꝯtinuus eſt: quū qō defert̄ in eoqꝫ defert̄ eſt vnū: hoc ē quū nō iterlaxat nec itergeſcit: alioqn iterpollādo prior motus definit̄ ⁊ poſteriori abſcidit̄ atqꝫ dirimit̄. Deīde repetit̄ ſeries ꝯtinuaturqꝫ vicibꝰ.

106 ¶ Atqꝫ ad hec oīs res que refert̄: ita ſe hꝫ: vt pūctꝰ ad lineam. Quāq̄ꝫ nōnihil itereſt: q2 punctꝰ aſſignari bis tū ꝓ initio tum ꝓ exitu pōt. Eſt.n. ꝑmanēs qdā pūctus: ⁊ ſitū fere ſtabilē hꝫ. At qō defert̄ ī eo qō defert̄ bis aſſerri nō pōt: q2 ꝯtinue a ſtatu ſuo ꝯmutat: nō ꝙ ꝯmutet a ſe: ſed ꝙ aliū ſubīde ſemꝑ atqꝫ aliū locuꝫ demutat ⁊ vertit. Nā ſi bis eodē in loco hēri poſſet: iā inibi īſiſteret: atqꝫ ita nō ꝯtinue moueret̄ vt ſubiacebat. Eodē modo neqꝫ momētū aſſignari bis pōt. Dicat aliqs ſi momētū bis aſſignari nō pōt: qūo ptinebit ad numeꝝ? Certe vt puncta: nō ea q̄ ꝑnᵐ finiſqꝫ ſunt: ſꝫ que vtrinqꝫ extremas linee clauſulas īſidēt diuerſa iter ſe diſtinctaqꝫ ſunt: ita vt tū hoc tū illud ſeorſuꝫ mōſtrari ⁊ accipi poſſit. Ad eūdē modū ⁊ momēta qbꝰ icludit̄ tp̄s accipiunt̄ vti diuerſa: hoc vt prius: illō vt poſteriꝰ aſſerat̄. Idē ꝟo bis accipi nullo mō pōt: q2 nullo mō

107 ē: t pōt tp̄s ſiſti. ¶ Palā quoqꝫ ē tp̄is ptē nō eſſe momētū: ſic̄ neqꝫ res que defert̄: pars eſt delatiōis: neqꝫ linee punctus. Nam lineā partiri eſt in lineas: ⁊ motū in motus ⁊ tp̄s in tp̄a. Sꝫ querit̄ vtrius extremuꝫ ſit ip̄m momētū: vtrū motꝰ an tp̄is. Dictū ē.n. aliqñ motū momētis ⁊ iſtātibus diuidi. Soluit̄: ꝑ ſe extremū ē tp̄is: ſed q2 tp̄s nihil aliud eſt q̄ꝫ ptes motꝰ ſm̄ prius ⁊ poſterius numerate. Quoties momētū ⁊ nūeratū accipit̄: tūc motꝰ quoqꝫ ipſiꝰ extremū ⁊ terminꝰ fuerit ita ꝑ acciñs erit terminꝰ motui: ⁊ vbiqꝫ ſil' motibꝰ oībꝰ aſſidebit. Cā ea quā dixi: q2 videlꝫ nō eſt ꝑ ſe terminꝰ motui: alioqn ei tm̄ motui ꝑſeruiret addictūqꝫ eēt: cuius eē terminꝰ diceret̄. ſꝫ ꝑ ſe terminꝰ tp̄i eſt: qō nūero motus deſcribit̄. Numerꝰ ꝟo pluriū reꝝ ſil' eē idem pt. Exēpli gr̄a. Denariꝰ veterinoꝝ ⁊ hoiuꝫ. Quāuiſqꝫ tp̄s nō ſit nūerus. Is q̄ nūeramꝰ: q ob id nūerus nūerans recte appellabit̄. Sꝫ is quē nūeramꝰ: q ⁊ numeratus nūerus dr̄: hꝫ tn̄ ꝓprietates ⁊ veſtigia nūeri nūerantis. Vbiqꝫ.n. tp̄s vnū idēqꝫ habet̄ numerat̄ ꝯcenſet̄ pluribꝰ ſimul motibꝰ corrogat̄ auctiōi delatiōi ᵛ alterationi. Iaꝫ ſatis oñſum vi tp̄s eſſe: tū numeꝝ: tū numeꝝ motus ſecus prioris poſterioriſqꝫ ratione.

108 Sed ⁊ ꝯtinuū q̄ꝫ ſit tp̄s opꝫ. Motꝰ enī vniuerſus ⁊ ipſe ꝯtinuus eſt. Sꝫ ambigas cū numeri ſectio exhiberi nō poſſit in īfinitū: ſꝫ finē offendat ⁊ qdē minimus habeat̄ vt duitas: q̄ꝫobrē nō poſſit: ⁊ tp̄s aliqō oñdi minimū? An duplex ē nūerus: alt̄ q ex vnitatibꝰ ꝯſtat: atqꝫ hic eē minimꝰ pōt: alter q ñ ex vnitatibꝰ abſolute: ſꝫ ex rebꝰ ꝯſtituit̄: vt eqs canibꝰ lineis. Nā ⁊ quqꝫ lineas ⁊ quqꝫ triāgula dicer̄ numeros ſolemus. Tales nūeri ſi de multitudie q̄ris minimū hn̄t. Nam due linee ⁊ duo equi minimū ſūt: ſi magnitudinē ſpectas nō hn̄t. Nā queqꝫ res talis in īfinitū ſecabilis ē. Eodē mō ꝑfiniti alicuiꝰ certiqꝫ tp̄is Verbi gr̄a. Duaꝝ horaꝝ: ī eo qō ꝯtinuū ē aſſerri breuiſſimū aut minimū aliqō neq̄at: q2 in eo reſpectu nō eſt numerabile. In eo ꝟo qō ꝯfinit̄: ⁊ quodāmodo diſſerat̄ momētis priore poſterioreqꝫ hactenꝰ ⁊ nūerari pōt: ⁊ minimū indipiſci. Due hore quo ad numeꝝ ptinet minime ſūt: quo ad magnitudinē ⁊ ꝯtinuationē ñ

109 ſūt. ¶ Nec caret rōne ⁊ tp̄s multū ⁊ paucuꝫ longū ⁊ breue dicat̄. Habet.n. ꝯditionē vtriuſqꝫ q̄ꝫtitatꝫ: tū ꝯtinue: tū diſcrete. Nā q̄ iuge ⁊ ꝯtinuū eſt dr̄ lōgū ⁊ bue: qua diſtinguit̄ nūeraturqꝫ: in hoc nūerus dr̄ multꝰ ⁊ paucꝰ. Nō tn̄ volucre aut tardū ꝓprie dixeris tp̄s: qm̄ neqꝫ vllus quoqꝫ nūerus aut tardꝰ aut velox hētur.

110 Pareſt aūt vt ſil' vbiqꝫ ideꝫ tp̄s ſit: q̄ꝫuis qō priꝰ ⁊ poſteriꝰ eſt diuerſa iter ſe ſint tp̄a. Naꝫ ⁊ motus p̄ſens vnꝰ eſt: tametſi p̄teritꝰ ⁊ futurꝰ diuerſi. Preterea tp̄s ⁊ nūerus ñ is: quo numeramꝰ: ſꝫ id q numerat̄: hic āt idē ē oīuꝫ. Vt denariꝰ: ſiue is equoꝝ ſiue hoiuꝫ fuerit. Nūerate ꝟo res i. hoies decē ⁊ eq decē nō ſūt ampliꝰ eedē. Ergo ſi tp̄s ſm̄ prius ⁊ poſterius nūerat̄: neceſſe eſt: vt prius ⁊ po

111 ſterius diuerſa ſint tp̄a. ¶ Iteꝫª queādmodū motꝰ vnus ⁊ idē ſel' digeſtꝰ pōt iteꝝ atqꝫ iteꝝ inſtitui: ita ⁊ tēpus pōt vnū ⁊ idē iteꝝ atqꝫ iterū reuerti: ver, eſtas: autūnus: hyems. Subſtātia itaqꝫ tp̄is hec eſt. Nam in motu prius ⁊ poſterius nūerata ſunt tempus.

112 Porro tp̄s quū ita ꝯfiniat̄ ꝑncipal'r motū mēſurat. Per acciñs ꝯ mēſurat̄ a motu: ñ ſolū.n. dicimꝰ motū multū: cū q multo tp̄e agit̄ exercetur qꝫ ſed tp̄s e diuerſo multū ī quo multꝰ cōficit̄ motus. Alioqn hoc ⁊ in ceteris mēſuris q̄qꝫ viſitur. Oēs.n. a mēſuratis viciſſim ꝯqꝫ mēſurant̄. Nā ⁊ modius tritici modiū ligneū: ⁊ cadꝰ vini cadū eneū remetit̄: ſi quadrent. i. ſi neqꝫ exuberēt neqꝫ ſubſidant.

113 ¶ Atqꝫ hoc in mēſuris ꝯtinuis ñ admodū mirū eſt: qñ ⁊ ipſe ille nūerus q ex vnitatibꝰ ꝯſtat quodāmodo a nūeratꝭ rebꝰ vice īuerſa recurrit̄ renūeraturqꝫ. Queadmodū.n. ex denario decē eqs itelligo: ita ex eqs decē denariū nūerū app̄hēdo: q2 vnitates decē video eqs decē rn̄dere ⁊ accōmodari nec poſſet denariꝰ vnq̄ꝫ itelligi: niſi aut ſingulis eqs ſingl'e vnitates ſortito tribuerent̄: aut equꝰ vnꝰ decies ꝑmeret̄. ¶ Sane ꝯbita rōne vtrūqꝫ ꝯtigit vt ⁊ mēſuret ⁊ mēſuret̄ tp̄s. Nā ſi vt dictū ē magnitudīs motꝰ: ⁊ motꝰ tp̄s aſſecla comeſqꝫ eſt, quē famulatū hꝫ ad magnitudinē motꝰ euꝫ hēbit tp̄s ad motū: ⁊ queādmodū motꝰ magnitudinē mēſurat: ꝯtraqꝫ a magnitudine mēſurat̄. Nā ⁊ viā dicimꝰ multā: q2 ꝓfectio multa ſit: ⁊ ꝓfectōeꝫ ecōuerſo mīl'tā: q2 multa ſit via: ita ⁊ tp̄s motū metit̄: ⁊ motꝰ remetit̄ tp̄s. Proīde motū multuꝫ dicimꝰ: q2 ⁊ tp̄s multū ſit: ⁊

114 tp̄s multū: q2 ſit mīl'tꝰ ⁊ motꝰ. Sꝫ quonā pacto motū mēſurat tp̄s: An q2 ptē aliq̄ꝫ definit: q̄ vniuerſū motū mēſurat: vt paſſus: q replicatus totam ſtadii lōgitudinem conficit. Nam hora mēſis annus eſſe aliud poſſūt q̄ꝫ tantus: aut tantus curſus motuſqꝫ ſolis.

115 Quoniam ᵇ vero propterea in tēpore motus eſt: quia menſuratur a tempore. (Nihil enī aliō eſt motum eſſe q̄ꝫ oriri ⁊ fieri: cui iam aſſunditur ⁊ attenditur tempus: atqꝫ id quod hunc fluxum menſurat) palam eſt ⁊ ceteras

a ἀλλὰ τῷ ἀριθμοῦμενον τῆς κινήσεως, ſed qō nūeratur in motū.
b Hac rōne motus Aſpaſiꝰ q. ſ. in motu pluris minoriſue rōnē tp̄e ꝓpēdimª credidit Ap. ſentire tp̄s eē nō res nūeratas: ſꝫ ip̄ꝫ numeꝝ q̄ nūeramꝰ: quē Aū. h̄ in loco eſt imitatus: ſed Aſpaſ. vt ſuā tueret̄ opinionē multa cōmutauit ī huiuſmodi textu ſermonis Ariſto. vt refert Simp.

c De hac re Sim. loqns credit ip̄e duplex in motu priꝰ poſteriuſue inueniri: ⁊ hec iuicē eē diuerſa. alteꝝ qdē qō a magnitudie hꝫ: qō ex loco ⁊ pōne naſcit̄. alteꝝ ꝟo qō ex tp̄e ꝓuēit: ait.n. motuꝫ mediū qōdāmō locū hr̄e iter locum. tp̄s ⁊ vtriſqꝫ accipe mēſurā nūmqꝫ ꝑoris ⁊ poſterioris. ſꝫ a loco qdē ꝙ locet̄ ⁊ pōnē quodāmō hēat retinet: ⁊ h̄ rōne qua ſpatiū pōneꝫ hꝫ. a tp̄e ꝟo tp̄eus efficit̄: h̄ ꝟo ei ieſt ea rōne q̄ īfluxu ſubaꝫ hꝫ. priuſ ergo ⁊ poſteriꝰ qdī ſpatio ē rōne pōnis a loco mēſurat̄. qō ꝟo fluxū ꝓtēſio nēqꝫ ꝯſeqt̄ a tp̄e vñ nō vtiqꝫ aberraret inqt Sim. q motū definiret nūeꝝ ꝑoris ⁊ poſterioris qō motui ieſt rōe fluxꝰ. ſic ſi locū definiret ꝙ nūs ſit ꝑoris ⁊ poſterioris qō eſt ſm̄ pōnē ſpa

ⁱ motꝰ terminꝰ ē mutamētū. ſꝫ q2 nō ē motus cāut ꝑnᵐ ſit ⁊ ꝑnn cīuꝫ ip̄mqꝫ momētū tanq̄ꝫ ꝑnª ⁊ cās h̄ qdeꝫ linee illō ꝟo tp̄is hic eſſe ſupponit: merito tn̄ bis ꝓportiōe rn̄deus qō fert̄ accepit.
a Simp. pea q̄ hic ſcribit̄ voluit magis dearticulate exponi id qō ſupiꝰ dcm̄ ē ſ. momētum ſeu ꝑus ⁊ poſteriꝰ eē ſuba eadem. eo.n. mō momēta ſūt eadē q̄ ea q̄ iteꝝ atqꝫ iterū ſūt: veluti motꝰ q ab eodē in idē ſepe no repetit̄: veluti ſol q ſuo motu q̄ ānua ab eodem ſigno ad idē reuertit̄. at hoc nihil aliud ē q̄ꝫ idē ſpē regirari. ait deide. Sim. Ap. loco ſupiꝰ habito ob id potiꝰ dixiſſe eē idē ſubo q̄ꝫ ſpē: q2 q̄ eadē ſūt vl' gn̄e vl' ſpē pl'imū ē iuicē p̄nt differre. nā que gn̄e ſūt eadē ſpē differūt: q̄ ſpē nuō diſtant. q.n. ſuꝫ nuō diuerſa accn̄tibꝰ qbuſdā dn̄t vt a Platōe. Socrates. motꝰ ꝟo momenta ⁊ tp̄a que iterūatqꝫ iteꝝ: eadē ſūt paruꝫ adeo diuerſa ſūt: vt q̄ſi nuō eadē videat̄: vñ ⁊ pythagorei h̄ mō eadē ē nuō iterū atqꝫ iteꝝ ſieri aſſerebāt. ꝯfirmat deide Simp. h̄ idē Eudemi auctoritate cuiꝰ ꝟba longum eſſet referre.

b Nō exit ab re qdā refert̄ ex. Sim. accepta: q̄ nō paꝝ lucis afferet

bis q̃ ſubcīu cte ſcribūt a The. p⁹ igit aniaduertit Simp. ad id qđ ħ in loco ait Ariſt. tpe motū menſu rari ⁊ eē mo tus.nā nō eo mō accipit eē mot⁹ q̃ a pi pateticis accī pi ſepl⁹ ſolet p ſpe.ſ. atqꝫ foꝛa ipſi⁹ rei: ſꝫ p extēſiōe ⁊ ſpatio exū tie rei.vñ cuꝫ motus ſit tm̄ mō duꝫ ſit: ⁊ nō ſit aliđ eē motū q̃ꝫ ſpm fieri:nō vt etiā Alex. auctoꝛ eſt tā mot⁹ q̃ꝫ eē ei⁹ tpe mē ſurant atqꝫ ħ nō mō imotu veꝝ ē:ſꝫ in oī b⁹ q̃ nō pma nēt ſꝫ fluunt: q2 ipſa ⁊ coꝝ eē idē ſt. mo tus. n. ſubā. actus qdā p tēſus ē ⁊ flu xu ꝯſtat. ſꝫ ea q̃ nō mō duꝫ fiūt ſūt:ſꝫ vni uerſa ēt pma nēt ⁊ ſbſiſtūt vt puta hō:eē qdē ipoꝛ tps metit ħ ē ſpa tiū exñtie ip ſoꝝ.ipſa vero minime.neqꝫ n. tps hoiem ipm metit ne qꝫ ei⁹ dimēſū ſꝫ vlna vl' ſiſe qđ.ifert⁹ dei de interuallo q̃daꝫ ſoluere volēs. Sim. quo nā pacto aliaꝝ reꝝ eē i tpe ſit cū tps ſit dū ſit: alia vo pmanētia ſint.rōi.n. cō ſentaneū vř: vt qđ in tpe ē vna cū tpe at tendat.i hāc fere ſniaꝫ ſcri pſit.alia vo a motu.q̃ i tpe eē dicūt vtpu ta hō equ⁹:ip ſa ēt rōne mo t⁹ ſube ipſoꝛū q ſignificat ħ vbo qđ dico, eē/qđ actus ē ſube ⁊ entis: ⁊ act⁹ qdē ip fect⁹ipſiſtens, qꝫ ⁊ tm̄ nō eē hūs ſit atque ſit.hac igr̄ rō

quoqꝫ res futuras i tpe rōne illā q̄ menſurant a tpe. ¶ Nā eſſe in tpe aliqđ bifariā dr̄:vno modo q̄ ſit tū cū tps eſt:altero vt ſunt ea q̃ in nūero eē dicūtur:atqꝫ hic poſterioꝛ modus ruſum diducit. Nā aut res in nūero ſunt tāqꝫ ptes affectioneſqꝫ nūeri:vt duo par ⁊ īpar:aut ita vt eaꝝ reꝝ habeat aliqs numer⁹:q̃ gñe decē equi ⁊ decē boues eſſe ī nūero vident. Si igr̄ tps eſt nūerus:pꝫ ea que in tpe ſūt:ī nūero quoqꝫ eē opoꝛ tere. Ac momētū qdē ⁊ prius ⁊ poſteri⁹:ita ſunt i tpe vt ipar ⁊ vnitas in eo nūero q ex vnitatib⁹ cōſtat. Nā queadmodū illa ſūt accñtia numeri:ita hec ſūt accñā tpis:at res ita ſunt in tpe:nō vt īpar ⁊ vnitas:ſꝫ vt eq decē in nūero. Queadmodū itaqꝫ ſemp eſt aliqs nūe rus:q excedit ea que in hūc modū in nūero eē dicūt: q2 oī nūero determiato pōt ſemp maioꝛ aliqs aſſigna ri:ita ⁊ tps ſemp amplius ē:excedēſqꝫ ea q̃ tpe ꝯtinē tur. Tēpus.n.nūerus qdaꝫ eſt. Qꝫ ſi ita hꝫ:ea que ſūt in tpe:neceſſe eſt:vt ꝯtineant a tpe:queadmodū ea q̃ ſunt in nūero ꝯtinent a numero:⁊ ea que i loco ſūt cō tinent a loco. Atqꝫ hic ſignificatus maxie ꝓpri⁹ ⁊ pri

116 mari⁹ ē:quo res eſſe in tpe dr̄. ¶ Nā putare eē qcq̃ꝫ in tpe:icc irco q2 tunc ſit quum tps eſt:aut eē in motu: q2 tūc ſit quū motus eſt:nihil eſt aliud q̃ꝫ putare celuꝫ eſſe in milio.q2 tunc celuꝫ eſt quū ⁊ miliū. Ueꝝ vt eē ſimul multa poſſint:eē in altero quidpiaꝫ nihil ē aliđ q̃ꝫ vnū ab altero ꝯtineri. Vñ ꝯſequēs eſt:vt vtrūqꝫ ſit ſit:nō tñ ſimulatqꝫ res aliq ſimul ſūt: ꝯtinuo altera in altera ꝯtiebit. Atqꝫ hoc p^m accidit his q̃ eē dicūt i

117 tpe. Accidit ēt vt pati res oblēdiqꝫ a tpe videantur. Nā ⁊ putreſcere ⁊ exedi res tpe ⁊ īueteraſcere cōſene ſcere ⁊ obliuione deleri dicunt. Non.n.eadē rō tēpo ris eſt:quum domū hāc excedificatam in tēpoꝛe dici mus:illā tpe ⁊ vetuſtate collapſam. Sed hinc ab opi fice excdificat i tpe:hic vtrū:⁊ a tpe collapſaꝫ:⁊ colla pſam in tpe dicimus. Itē docemur in tpe:ſed a magi ſtro dediſcimus in tpe:ſed ſola iniuria tpis. Demum aliam cām q̃ꝫ tps obliuionis:⁊ ſpontaliū obleſionuꝫ afferre ñ poſſumus. Proinde nō male vident videt:q tps auctoꝛē interitus ⁊ coꝛruptionis appellant, quuꝫ numerus mutus ſit. Motus aūt diſcutiat ⁊ deturbet: quod prius extabat. Qꝫ ſi vera ſunt hec:conſtat imoꝛ talia ⁊ perpetua quaten⁹ talia ſunt:ī tpe eſſe nō poſſe: nam neqꝫ incluſi ſunt tpe:neqꝫ ad capiēdā ⁊ ferendaꝫ iniuriam tpis parata:neqꝫ cū tpe cōmutant: neqꝫ tpi pꝛoꝛſus aſſiſtunt. Igitur neqꝫ menſurantur:neqꝫ circū ſiſtuntur a tpe:q2 nullū tps ſubſtantiam eoꝛū pōt ex cedere. Sed contra potius ipſa oē tps allatū tranſcen dunt ⁊ ſuperant. ¶ Sed occurrit. Nā ſi motus ppe tuus eſt que īfra ꝓbabit:ppetua aūt ī tpe eſſe nō pñt: vř efficit:ne ſit motus in tpe:an q2 diuerſus aſſidue mo tus ē:neqꝫ nūero vnq̃ꝫ ideꝫ hꝫ:ſꝫ ⁊ eſt ⁊ oꝛit cum tpe: imo vo cum motu ipſum tps efficit:vt alteꝝ alterius ope initi idigereqꝫ videat. Quapp^a tametſi tps motū neqꝫ excedat:neqꝫ ꝯtineat:q2 tñ viciſſim addita cōne xaqꝫ ſūt:vtiqꝫ hoc noie motus eſſe in tpe dicitur.

118 ATq2 tps mēſura mot⁹ eſt:erit etiā qetis mēſura. Et.n.qes priua tio motus eſt:habituꝫ vo ⁊ priuationē eodē inſtrumēto cognoſcim⁹:oculis lu cē ⁊ tenebras auditu vocē ⁊ taciturnita tem. Quare erit ⁊ quies in tpe:non tñ:q2 ī tpe:ꝯtinuo erit ēt in motu. Nō.n.tps eſt motus:ſꝫ nūerus ⁊ acci dēs motus. Neqꝫ ſi qcq̃ꝫ eſt i accidēte:erit itē i eo cu ius eſt accidēs. Nā neqꝫ ſiqđ in die fuerit:erit ēt ī cur ſu ſolis. Igit quies nō erit in motu ipſo:ſed in nūero ⁊ accidente motus. Pꝛohinc ſolemus dicere egrotātē

tanto tpe quieuiſſe:non tñ eodem modo qetem mēſu rat tps:quo menſurat motum:ſꝫ motum p ſe:qetē per accñs:ex^b eo videlꝫ:q̄ tunc quū aliq̃ res qeſcit:alibi agit motus quē tps p ſe mēſurat. Nox.n.p ſe mēſura eſt ei⁹ curſus quo ſol ſub terrenas oꝛbis plagas illu minat:p accñs doꝛmitionū:⁊ qetis:⁊ ſomni:quo tunc aīalia perfruuntur. Quieſcere vo non dicuntur ea q̃ penitus īmobilia ſunt:ſed ea q̃ q̃ꝫq̃ꝫ moueri pñt non ſunt tñ in motu. Hec igitur:que ita īmota ſūt vt quie ſcant.i.que ad accipiendū ⁊ ferēdum motū apta pa rataqꝫ ſūt:exceduntur a tpe:⁊ propterea que ita quie ſcunt merito dicuntur quieſcere in tpe:q2 ſue quietis adeſt ⁊ ſupereſt tps. Menſurat vo tps res q̃ mouen tur in eo q̄ mouent:⁊ res que qeſcūt in eo q̄ qeſcūt. Nam motum eaꝝ reꝝ ⁊ qetem quātum vtrūqꝫ ſit me

119 titur. ¶ Non ergo ſimplr̄ res que mouent mēſurant a tpe:ſed reꝝ quanti ſunt motus. Nam ſolem mēſura re ſimplr̄ tps non pōt:q2 eius eſſentiam nō mēſurat ſꝫ motum:neqꝫ nos id fugiat motus qetiſqꝫ mēſurā dici tps poſſe:numeꝝ nō poſſe niſi motus dici. Prius eniꝫ ⁊ poſterius quoꝝ numerus tēpus eſt ī motu habent non in quiete vtpote cuius eſſentia nō cōſiſtat in pꝛio ris alicuius ad aliquod poſterius tranſitu.

120 MAnifeſtum eſt ex his q̃ dixim⁹ ea q̃ neqꝫ mouent neqꝫ qeſcūt:nō poſſe a tpe menſurari. Tps.n. tm̄ mot⁹ qetiſqꝫ mēſura eſt. Sꝫ ea que nō ſunt:in tpe eſſe non pñt: q̄lia ea q̃ conſtare nullo modo queūt. Uerbi grā:vt diame ter cū boꝛis q̃dret ꝯueniatue.i.vt cōmēſurabilis late ri ſit. Hec.n.neqꝫ mouent neqꝫ qeſcūt. At tps mēſura eſt motus ⁊ qetis. Motus p ſe.p accñs qetis. Quecū qꝫ itaqꝫ oꝛtū ⁊ īteritū agnoſcūt:denū oīa q̃ īteriꝫ ſunt īterim nō ſunt neceſſe:eſt in tpe habeāt. Afferri.n.tps aliqđ pōt qđ eoꝝ excedat eſſentiā:quodqꝫ ampli⁹ ſit euo illo:quo ſue cuiuſqꝫ eoꝝ ſubſtātie mēſurāt. Ea q̃ꝫ que nō ſunt:vtcūqꝫ a tpe ꝯtinent:eē vident in tpe.qm̄ aut a pterito aut a futuro aut ab vtroqꝫ oīa ꝯtinēt. A pterito Homer⁹:a futuro:dēliquꝫ ſolis ⁊ lūe. Ab vtro qꝫ ea que ptim fuerūt:ptim futura ſūt:vt bellū pſicuꝫ. Sed q̃ nulla rōne icludunt i tpe:ea neqꝫ fuiſſe vnq̃ꝫ: neqꝫ mō eſſe.neqꝫ futura ſequētib⁹ ſeculis videntur. Eoꝝ vo que nō ſunt:ſi ꝯ̃ria ⁊ oppoſita ſemp ſūt vt dia metrū incōmēſurabilē eſſe cū coſta:ī tpe eſſe non pñt: q2 ppetua ſempiternaqꝫ ſūt:q̄ ſi hoc in tpe nō ſit:neqꝫ illud quoqꝫ fuerit diametrū cōmenſurabilē eē cū co ſta:q2 opponit perpetue ſempiterneqꝫ vitati. At q̃ꝝ oppoſita non ſunt ſemper:ea poſſunt eſſe ⁊ non eſſe:⁊ generationi ⁊ coꝛruptioni debentur.

121 IPſo nunc bifariā vtimur ꝓpꝛie ⁊ latius. De ꝓpꝛio agenduꝫ eſt pꝛius. Sane illud tale eſt:q̄le definiui mus ſupꝛa:quo videlꝫ ⁊ ꝯtinuat ⁊ diui dit tps. Nā pteritū futuro cōmittit at qꝫ ꝯtinuat. Utrūqꝫ.n.termino cōi tāq̃ꝫ copula īnectit iungiturqꝫ. Sed ⁊ diuidit quoqꝫ atqꝫ diſcrimiate quē admodū lineā punctus. Ceteꝝ differt a puncto i eo q̄ pūct⁹ manet ⁊ reſiſtat:hoc nō manet:ſꝫ aliđ ſemp atqꝫ aliđ oꝛit. Pꝛeterea pūct⁹ actu ſecat lineā:hoc poteſta te diuidit tps:quippe qđ actu aſſignari accipiqꝫ non poſſit. Nā aſſignare volētē pūenit ſp atqꝫ pꝛelabitur. Quo fit vt ſola rōne cogitatiōeqꝫ aſſignet. Ac i eo q dē qđ momētū diuidēs ē ⁊ finis pteriti ⁊ initiū futuri: q̃ꝫuis vnū ſubo ſit: rōne tñ in duo momēta diſtrabit Nā rō finis a rōne ꝑncipij diuerſa alienaqꝫ eſt. Cōtra ſi ſpectet i eo qđ ꝯtinuat:tūc ⁊ ſubito vno ⁊ rōne vna cenſebit:

ne in tpe ſūt cū ex gnōne coꝛruptiōe ſūt pmaſtus.q̃ ſūt vt ſi alia ēt p ter motū ac.. ſim⁹.ipſas. ſubas q̃ i tpe ſūt eas ēt rōe ꝓpꝛijcuiuſqꝫ ip ſaꝝ mot⁹ q dē aliud nō eſt q̃ꝫ eſſe ca exteñſio ⁊ fluxus in tpe eē ait Ariſ. Qui ꝓꝓ q̃ vere ē ſē vtpote eter na:quoꝝ eē nō ꝯſtat ſēpiterna ab Ariſ.⁊ Pla tone.appellat hec nō in tpe ſed in euo di vno manet ſemper.

a Sim.nō ap pꝛobat. The rū.ea.n.rōne (ait ipſe) non erit magis in tpe motuſqꝫ motu tps.ipe vo rū. q̄ ſi mot⁹ eternus ſit nō tñ idē ſp nūo pma net:ſꝫ aſſidue alius ē ⁊ alt: ⁊ hac rōne i tpe ⁊ ꝯtinen ⁊ menſurari poteſt.

b Alex.ait tps eſſe qeti mēſura in ꝓpea q2 q motu accid cui⁹ p ſe tps mēſum ē. Sim. aliō expoꝛit q2 ſp qes medii eſt inter duo mot⁹:quoꝝ p ſe tps menſu rat.⁊ p^m qđ momētū mīn⁹ ē mot poꝛis q pce du qerē:po ſtremum vo mot⁹ poſteri oꝛis ſpatium qđ mediū ti ligtur iter mometa tps erit quo g menſurabit ſꝫ p accñs q2 accidit vt q iter tēpus ſit media.

a Voluiſſim pli. ſicco pe de pterire ea qđ cauſis ite ru⁹ a The. ⁊ ceteris expo ſitoib⁹ ħ i lo co afferūt: ſi

cenſebitur:quemadmodum ⁊ in lineis mathematicis punctus. Nā ſi pūctum vt diuidentem attuleris:qua ſi debiſcet in duo:aliuſqꝫ atqꝫ alius definitiōe mōſtra bitur. Si vt cōtinuantē:vnitas in eo ⁊ coalitus appa rebit. Ita ⁊ hoc qđ nunc vocamus: vt ſemp ſubiecto vnū eſt:ita definitiōe nō ſemp eſt vnū. Nam ſi mōſtre tur vt dirimens altero tñ genere vnū.i.ſubiecto vide bitur. Sin vt cōtinuans:vtroqꝫ.i.ſubiecto ⁊ ratione. Alioquin momentum ſemper potentia eſt:ſiue vt ſe cans:ſiue vt copulans afferatur. Nam ⁊ differt hoc iam a puncto:q̄ punctus q̃ꝫq̃ꝫ ipſeqꝫ ſecat ⁊ copulat: nō tñ potentia ſemper eſt. Sꝫ ambigit modo vt actu: mō vt potētia conſtet. Hacten⁹ de eo qđ ꝓpꝛie exacte

122 qꝫ appellat nūc. ¶ Eſt ⁊ latioꝛ ali⁹ fuſioꝛqꝫ ſignifica tus. Nā tps id qđ iunctū vtrinqꝫ eſt ⁊ ꝓxime adiacet: tū pteritū tū futurū rōne vicinie ſolet hoc aduerbio dē mōſtrari. Nā ⁊ vēturū quē nunc dicim⁹:q perēdie ſit vēturus: ⁊ veniſſe nūc:q pꝛidie venerit. At diluuiū ⁊ bellū troianuꝫ nō dicim⁹ nūc fuiſſe:q̃ꝫuiſqꝫ abīde tps fluoꝛē ac ſeriē ſuā aduſqꝫ hodiernū attiuerit:q2 tñ ab ħ eui remotiſſima illa ſunt:ħ noie cēſeri nō poſſunt.

123 IAm oliꝫ aliquādoue dicim⁹: dēmō ſtrationem poꝛis aut poſterio ris alicui⁹ momētī ad pñs ſignū referi mus:vt ſi olim captū Illiū dicim⁹: aut oliꝫ diluuiū futuꝝ:nece eſt tū pteritum momētū:quo captū eſt Iliū:tū futuꝝ qđ ad diluuiū p tinet:vtrūqꝫ ad notā pñtē reuocare atqꝫ cōferre:argu mēto eſt:qđ quū alicui⁹ rei geſte regēdeue certū tēp⁹ ſupputare aut afferre nō poſſum⁹:nec ſcire vtqꝫ ꝓſite

124 mur qñ fuerit futurave ſit. ¶ Dicat aliqs ſi ad qđqꝫ tps accōmodari ħ aduerbiū aliqñ pōt:q2 nullū eſt tē pus:qđ aut ñ habuerit aliqñ aut habituꝝ nō ſit certū initiū:hđ aūt aduerbiū pfinitū ſemp ⁊ terminatū tēp⁹ oſtēdit:nōne maxime vř futuꝝ:vt oē tps pfinitū dter minatūqꝫ ſit: Nūqd ergo deficiet itercadetue aliqñ tē pus:qđ eē nō pōt:qa neqꝫ motus quoqꝫ vnq̃ꝫ ceſſaue rit. Aut igit aliud ꝯtinue tps exoꝛit:aut idē iteꝝ atqꝫ iteꝝ alternat ⁊ cōmeat. ¶ An idē eſt de tpe ſentiēduꝫ qđ de ipſo motu ſtatuit. Nā ſi idē ⁊ vnus aliqñ exer cet motus:erit itidē vnū idēqꝫ tps. Sin in illo ſequi⁹:

125 in ħ quoqꝫ ſeqꝫ. ¶ Et hercules manifeſtū eſt ſemp aliud atqꝫ aliđ tps oꝛiri:idqꝫ de momēto ipſo cogno ſcit:quū eni ſimul id ⁊ initiū ⁊ exitus ſit:liqdo pꝫ:alte rius tpis exitū alterius eē initiū opoꝛtere. Nā idē mo mētū ꝓ exitu:⁊ initio eiuſdē tēpoꝛis eē nemo niſi aut iperitiſſimus aut obſtupid⁹ dixerit. Alioqn circa idē duo maxime pugnantia atqꝫ oppoſita verſarent. Sꝫ neqꝫ deficiet vnq̃ꝫ cadetue tēpus:qa ſemp i initio eſt. In initio poꝛro eſt:qa ſemp in momento eſt.

126 IAm ꝓximū adiūctūqꝫ eſt ⁊ q̄ſi im minet pñti momēto:ita vt ī fu tuꝝ ꝓpēdat eiuſqꝫ ps ſit. Quādo nā ꝓ ficiſceris:iā qm̄ ꝓpe ē ꝓficiſcēdi tps. Sꝫ ad pteritū q̃ꝫ interim reſpicit eiuſqꝫ ps efficit:mō ne a pñti ſit lōginquū. Quā oliꝫ ꝓfect⁹ es. Iā qm̄ pdie. Nā Illiū captū iā eē nō dicimus:icc irco q2 id a noſtra etate quemadmodū longe ſit poſitum.

127 MOdo ⁊ nup pteriti ps eſt ⁊ ꝓpiquū pñti. Qñ veniſti mō nupue: qm̄.vꝫ.tps id ꝓximū iūcto īſtātiqꝫ hꝫ. Pꝛidē qđ lōgīquū eſt:⁊ a nr̄a etate me moꝛiaqꝫ remotū. De repēte ea dicuntur facta:que inopinantib⁹ nobis ipꝛouiſa ⁊ ſubitaria ac cidūt. Sꝫ ⁊ illis potiſſimū dbet ħ vox:q̃ pūcto bꝛeuiſ ſimo tenuiter atqꝫ iſēſilr ab oclis vaneſcūt ⁊ diffluūt.

128 QUoniā vo oīa ⁊ oꝛiri ⁊ occide re videbāt in tpe:icc ir co ſapiētiſſimū alij: ſtultiſſimū alij ap pellauer tps. Simonides ſapiētiſſimū: q2 beneficio etatis multaꝝ reꝝ notitiā indipiſcimur. Paro indocile ⁊ ſtultiſſimū: q2 iniuria tpis rū obliuio rū delicta hoib⁹ inuehuntur. Atqꝫ hic recti⁹ meo quidē aio q̃ꝫ Simonides. Oīs.n. mutatio nālis deturbat ⁊ diſſipat. Quare tps coꝛruptiōis po tius q̃ꝫ generationis per ſe cauſa fuerit:q2 vt ſupꝛa di ctum eſt:motus ſuapte nā īpellit ⁊ diſijcit que prius habebantur. Qm̄ autē pꝛioꝛe natura ꝓfligata impul ſaqꝫ euenit:vt res ſe in aliā naturā conuertat: huius oꝛtus cā per accidēs videtur motus ⁊ eius numerus fuiſſe. Illud eqdē cōſtat tps nō ſatis eē gignēdis reb⁹ futuꝝ niſi act⁹ adſi:quo auctoꝛe ⁊ pꝛincipe gñent:vt ars vt nā vt doctrina:poſtremo vt actio aliq̃: coꝛrū pēdis ⁊ obliterādis futuꝝ:ēt ſi nulla cā extrinſec⁹ ad inuet:vt cernit i his que ſola vetuſtate aut ſitū ducūt: aut collabunt aut fatiſcūt. Qꝛobrē recte ꝯiuenim⁹ di cere labē atqꝫ īteritū de tpe potiſſimū accidere. Uerū tamē nec interitū p ſe tps creat:ſed creari accidit illū in tēpoꝛe. Nā ^a aūt ⁊ ſubita cuiuſqꝫ mā coꝛruptiōis eſt cauſa. Nā queqꝫ res oꝛta mō creſcit ⁊ viret:mō adul ta eſt:mō ſtatu pcipiti cernit:habetqꝫ ꝓculdubio limi tes atqꝫ ambit⁹ vite cōſtitutos ⁊ certos. Ac de tpe q dē abūde tū vt ſit tū qđ ſit explicatū nobis ſcio. Nec omiſſum eſt quot modis illa vba. Nūc/oliꝫ/aliqñ/iā/ nuper/modo/pꝛidē/⁊ repente:dicantur.

129 HIs ita diffinitis:aptū eſt oēm mu tationē ⁊ oē qđ mouet fieri moueriqꝫ in tpe opoꝛtere. Uelocius.n. ⁊ tardius in oī mutatiōe cernunt. Uelo cius vo nihil eſt aliđ:q̃ꝫ id qđ pus tran ſit in ſubiectū ac pūenit. Uoco ſubiectū:id quo tendit mot⁹ locū foꝛmā ⁊ q̄litatē:⁊ vt clari⁹ id ſit:exēpluꝫ in delatione ſumat. Quū p eq̄le ſpatiū:due res aguntur ea moueri veloci⁹ dr̄:que pꝛioꝛ ſpatiū cōficit. Utiqꝫ ſi ⁊ eiuſdē gñis ſpatiū ambab⁹ ſit ſubſitū.vꝫ. vtriqꝫ re ctū aut vtriqꝫ oꝛbiculare:⁊ motu ptereavniformi ferā tur. Ita duab⁹ his rōnib⁹ obſeruatis ea res velocioꝛ intelliget:que pꝛioꝛ calcem tenebit:q̄ ſi cōditionū il larum defuerit altera fieri poſſet:vt res tardioꝛ pus fi nem attingeret q̃ꝫ velocioꝛ. Ueꝝ hec alibi diligenti⁹ ⁊ perquiſitius tractāda ⁊ digerēda ſunt nobis. Quo niā itaqꝫ mot⁹ omnis ⁊ ocioꝛ eē ⁊ tardioꝛ pōt:hoc vo nihil aliud eſt q̃ꝫ habere prius ⁊ poſterius:neceſſe eſt eſſe motū oēm ī tpe. Prius eni ⁊ poſteri⁹ dr̄ facta colla tione ad diſtātiā ⁊ abſentiā a pſenti momēto. Nā mo mentū futuri ⁊ pteriti terminus cōfiniūqꝫ eſt:q̄re quū momentū in tēpoꝛe ſit. In eodē eni eſt momentū ⁊ mo menti diſtantia:manifeſtū eſt vetiſſimū eē qđ dicim⁹: ſi prius ⁊ poſterius omnis habet motus. Ea aūt ſunt in tēpoꝛe oēm motum eſſe in tēpoꝛe opoꝛtere.

130 ATq̃ꝫ obrē eē vbiqꝫ volum⁹ tē pus i terra mari cē lo:nempe tps eſt affectio q̃dā ⁊ habit⁹ mot⁹. Poꝛtiōes.n.nūerate in motu ſūt tps. Terra vo mar celū ⁊ id gen⁹ reliq̃ ideo mobilia ſūt:qa aut in totuꝫ:aut i pte in loco ſunt. Et herculē mot⁹ ⁊ tps vincta ⁊ religata mutuo ſunt. Quare in quibus perſpicitur mot⁹:in his quoqꝫ ſpe ctabitur ⁊ tēpus:⁊ vt queqꝫ ſe habent ad motum:ita ſe habebunt ad tps:pinde res potentia mobiles:po tētia q̃qꝫ intelligent i tpe:cuiđ ea ſūt:q̃ ^b qeſcunt. Que vo iā mouent in actuqꝫ ſunt/actu q̃ꝫ hēbunt in tpe.

eni nāꝫ ꝓpꝛie audiuim⁹(ait ille)ipſa effe ctrix eſt atqꝫ motrix coꝛ poꝝ:⁊ hac rō ne magis ē cā gnōnis ⁊ q̄ ea ſint:q̄ eo rū iterit⁹:naꝫ nō ad iteritū ſꝫ ad gnōneꝫ ⁊ eē ſpectat: ſꝫ q2 cū ħ ſit lex gnōnis in reb⁹ his cadu cis:vt ſi vnuꝫ gñet aliđ oī no intereat:i de euenit vt ſp gnōnē coꝛ ruptio ſbſeq̃ tur.at q̄ ſi ali qđ ſiuerit q ſit coꝛruptio nis cāe dice m⁹:eā eē tū hui⁹ mūe ſb lunaris nā: vtpote q̃ ſēp nequeat foꝛ mas dtinētiū ꝯtroꝝ diſſo lutio q̃ ſiſt in uicē eē ñ pñt q̄ ſi hec vera ſint:necē etiā fuerit vt tps pꝛīcipalr quē dē ſit gnōnis auctoꝛ.2° vo iterit⁹. veruꝫ Ap. reſpici ens cās q̃ ma gis apparent ħ i loco ꝓtu lit tps eē ma gis coꝛruptio nis cām.

b Per ea q̃ mouēt po^a ⁊ po^a i tpe ſunt audit The.in ſecut⁹. Alex. ea q̃ q ſcunt at ait. Sim.q̃ nā pacto que qeſcūt in po^a ſūt i tpe:eū ſu perl⁹ dixerit tps ñ mō mē ſurare motū ſꝫ ipaꝫ ēt ge tē.p ea igr̄ q̃ ⁊ po^a mouēt ⁊ po^a in tpe ſunt: exponit Sim.q̃ non dū ſūt genita pñt attñ gñā ri.veꝝ facile The. ⁊ Ale. ab eo effuge rēt icōmodo vt idē ēt tra dit:nā qetē p accñs tēpus metit:hac vo in pte đ his ē ſmo q̃ actu ⁊ p ſe ſūt in tē poꝛe.

131 Cum q̄ enūrate ptes in motu ſūt tē/pus: ſi nō ſit vſqȝ res q̄ numeret ↄſtat: neqȝ numeratū q̄ȝ eē vſpiā futurū. Quot ſi nihil aliud numerare pōt q̄ȝ aīa: aut aīe ea portio: q̄ dr̄ ītellect⁹ ⁊ ratio: niſi extauerit aīa vtiqȝ: neqȝ ipm̄ tp̄s extauerit. Si igitur duplex eſt nūerus: nūerabilis hic: ille nūeratus: hoc eſt: potētia hic: actu ille: quū neuter poſſit cōſiſtere: ſi nec poteſtate: nec actu habeat̄ aliqd numerans: perſpicuo liquet non extitur̄ tp̄s: niſi extiterit animus. ¶ Qūq̄ȝ Boethus putat nihil vetare numerū eſſe ſine eo qđ numeret: queadmodū ſenſile ſine eo qđ ſentiat. Sȝ fallit̄. Ea/q̄ referūt̄ ad aliqd ſil'hn̄tur: ⁊ que poteſtate ſunt: ad res eiuſdē habit⁹ referuntur. Qūobrē ſi nō ſupet id qđ poſſit nūerare: hoc eſt (vt ita loq̄mur) ſi nō ſupet numeratiuū: neqȝ nūerabile ſuperabit. Quāuiſq̄ȝ illđ: cui accidit eſſe nūerabile: poſſit eē ſine eo qđ nūerat: nō tn̄ ipm̄ nūerabile h̄ pōt: neqȝ qua nūerabile eſt. Igit̄ mot⁹ pōt eſſe ēt ſi nulla res numeret: prius [a] ⁊ poſteri⁹ eē nō poſſunt niſi numerentur atqȝ mōſtrent̄. Si ḡ tp̄s mōſtratio aſſignatioq̄ȝ prioris ⁊ poſterioris ↄſtituit q̄ effeceris: vt ſine actiōe animi tp̄s ↄſtet. ¶ Immo [b] neqȝ mot⁹: quoqȝ ipſe cōſtabit aīo dēpto: cū circularis mot⁹ fons ⁊ origo ſit oīuȝ motuū. Hinc.n.corpa tū alterant̄: tuȝ minuunt̄ ⁊ creſcūt. Illū vo itelligētia certo deſiderio ītētiōeq̄ȝ cieat. Sȝ ⁊ aīaliū quoqȝ mot⁹ ſūt opa aīe. Motuū aūt oīuȝ tp̄s eſt numerus: qcūq̄ȝ eni motus ⁊ vnus ⁊ cōtinuus fuerit: habebit prioris ⁊ poſterioris diſcrimina: nō ſoluȝ delatio ſed auctio ſed generatio ſed alteratio.

132 Queritur aūt cur n̄ ⁊ ſil' plura ſint tēpora: ſi plures ſil' ſpectātur ⁊ exercent̄ mot⁹: cuiuſq̄ȝ aūt motus numer̄ dicim⁹ eē tp̄s? Anq̄ momētū idē ⁊ nūero vnū hr̄: qđ oīb⁹ illis pſeruit delationi auctioni alteratiōi: ipſumq̄ȝ eſt qđ numerat̄: qđ mō vt prius: mō vt poſteri⁹ ſolet afferri. Quot ſi illud eſt vnum oībus: tēpus quoqȝ eē vnū oīb⁹ oportebit. Si eni tp̄s aliter atqȝ eſt motib⁹ inheſiſſet: ſecari vtiqȝ cū illis poſſit ac diuidi: queadmoduȝ poſſunt cū corporib⁹ calor/frigus/albedo/nigritia. Sȝ q̄r duratio ⁊ cōmoratio ea: q̄ numerat̄ in motib⁹ tp̄s ē: nihil prohibȝ vnū idēq̄ȝ tp̄s pſto eſſe pminiſtrareq̄ȝ pluribus motib⁹. Atqȝ h̄ quoqȝ in eo numero cernit̄: q ex vnitatibus orit̄: in eo ſūma eadē eſt: etiā ſi ex differētibus ⁊ diſſidentibus reb⁹ ducat̄: canū hic cet⁹ illic eq̄rū habet̄: ſeptē tn̄ ⁊ hi ⁊ illi dicunt̄. Quare queadmodū idē numerus diuerſis reb⁹ adiūgitur: ita in plures mot⁹ ſimul vni⁹ tp̄is opa ſufficit. Non tn̄ ppea velocitas eadē: neqȝ idē locus oīum motuū eſt: q̄r tp̄s earuȝ rerū numeratu nō ↄſtat: velocitatis dico tarditatiſue: aut differētie oīno alterius: vt q̄ corruptio hec: illa ſit auctio: hec alteratio: illa dlatio: ſed prioris ⁊ poſterioris tm̄ vt dixi. Prius aūt atqȝ poſteri⁹ idē adeſt oībus motib⁹: qui ſimul cient̄. Hec ſunt q̄ Ariſtoteles h̄ loco dicit. Ea vo q̄ ſup h̄ parere difficultatē cupiā poſſent in mediū cōſideratui hominum afferemus.

¶ DIGRESSIO.

Si prius poſteriuſq̄ȝ in magnitudine ⁊ ſpatio pꝰ hn̄tur: mox in motu q̄ inibi exercet̄: tuȝ deīde ī tpe: q̄ pacto in auctiōe: minutiōe: alteratiōe prius ⁊ poſterius notauero? q̄n̄ nulle illaruȝ magnitudinē vllā: aut ſpatiū permeant: neqȝ locū ex loco mutant: ſed in corpore ita ſpectātur: vt vniuerſum id ſenſim alteraſcat ⁊ vniuerſum paulatiȝ increſcat. Unde inq̄ȝ tēpus in h̄ motib⁹ ſuū prius ⁊ poſterius reponat? queadmodū reponit in motu locali. Q̄ ſi in illis motib⁹: neqȝ prius neqȝ poſterius inuenitur: qūo eor̄ motuū nūerus poterit eē tp̄s? Sȝ forte in auctiōe ſuſpicari q̄s poſſet dari aliqueȝ locū: vn̄ res diuertit: ⁊ locū itē aliquē in quē itendit: q̄a mutatio ea de minore ſit in ampliorē locū. At in alteratiōe gn̄atione ⁊ corruptione: qđ ſuffugiuȝ habeas: in his neceſſe eſt tp̄s ſibi ipſi prius ⁊ poſteri⁹ pbeat. Quo ſit vt tēpus aut ſolū motū localē principaliter menſuret: aut ſi ceteros quoqȝ menſurat principaliter certe eo priore ⁊ poſteriore: nō egeat: qđ ſpatio ſituq̄ȝ oritur.

Preterea ſi cōis oīum motuȝ numerus tp̄s ē: q fieri pōt vt a motu pēdeat eēntia tp̄is? Nā ſi neq̄ȝ ab hoc neqȝ ab illo motu tp̄s pēdet: ſane neqȝ a motu ſimpliciter pendet: ſit enim abſurdum idem eſſe prius ⁊ poſterius in oibus motibus dicere. Nam ⁊ hoc ipm̄ in q̄ōne eſt: qui poſſit fieri vt oīs mot⁹ inuehat momentū vnuȝ. Eniuero illud vnū aut gn̄e/aut ſpē/aut nūero vnū habebitur: ſi genere aut ſpecie: ſaltē numero plura eſſe momenta vtiq̄ȝ oportebit: ſi nūero: ſcire velim qui conſtet vt rerū numero diſſidentiū vnuȝ numero accn̄s ⁊ affectio ſit. Dixi affectionē: q̄r Ariſtoteles q̄q̄ȝ tp̄s vocat affectionē ⁊ accn̄s mot⁹: oīno impoſſibile eſt: vt res vna atqȝ eadē nūero iſit in plurib⁹. Alioq̄n vnū qđ eēt dehiſceret in plura: demūq̄ȝ vnū eſſe deſineret. Ita videt̄ motib⁹ plurib⁹ plura momenta defendi: ⁊ ſingulis q ſimul agant̄: deberi ſingulaq̄ȝ ſil' oriant̄ ⁊ fluāt. Res mehercle q̄ captū q̄ȝ hoīs refugit. Cōtra ſi nō ſit ideȝ momētū pculdubio tp̄s nihil fuerit motus.

Nec illđ q̄ȝ ſatiſfacit qđ inq̄t. Queadmodū ſūma ⁊ ſupputatio ipſa que nūero aliquo cōprehēſa ē: eadeȝ ad decē equos ⁊ ad dcē pecudes ptinet: ita oēs mot⁹ vnius tp̄is decurſu ſufficiunt̄ atqȝ ſupplent̄: id aūt eſt idē prius ⁊ poſteri⁹ nūerari ſpectariq̄ȝ in oīb⁹ motib⁹: qđ ſtatiȝ falſū ē. Nō.n.idē prius ⁊ poſteri⁹ ex oī motu colligit̄: niſi id ratiōe tm̄ fictionēq̄ȝ nr̄a: vtpote qb⁹ collibeat res diuerſas eodē nūero dicere. Facit h̄ cogitatio ⁊ iſtitutio nr̄a vt dixi: q̄ res diſcrimie maxio diſcrepātes cōivſu: q̄ſi ſiles ↄtēplant̄: ēt ſi nulla euidētia aut veritas ſubſit. Iā illđ q̄ mō recte? Tp̄s ad cogitatiōnē tm̄ valere nullā ſoliditatē hr̄e aut ſubam? Atqȝ huic ſentētie liq̄do adeſſe videt̄. Ariſtoteles: q̄n̄ is aīo adēpto tp̄s q̄q̄ȝ adēptuȝ iri ↄcedit. Nā vocar̄ mēſurā tp̄s aut numer̄ putare: h̄ ipſi cōminiſcimur: ⁊ nr̄a illa iterp̄tatio eſt: vt eni. Boethus ait: nulla mēſura ↄſtituit̄ a nāt̄: mēſurare ⁊ numerare nr̄a eſt functio noſtrū eſt opus. Hec arbitror non ſtrictim curſimue: ſed penſiculate ⁊ diligēter eſſe tractanda pmendaq̄ȝ ⁊ vt non temere deſciſcēduȝ: ita non facile ac leuiter accedendum.

133 Sed q̄m̄ mēſurabilia oīa cognato ⁊ cōgenere aliquo mēſurant̄: lineę lineis: vnitatib⁹ vnitates: quū tp̄s mēſurabile ſit: poterit ēt tpe mēſurari. Illđ q̄ lenā ſit in pſentia veſtigādū a nobis. Ceterū palam eſt qđcūq̄ȝ tp̄s [c] mēſura tp̄is ↄſtituit: idē motus quoqȝ alicuius mēſurā futurā. Nā tp̄s dē mēſura mot⁹ eſt. Si igit̄ motū aliquē pncipeȝ dederis q menſura ſit motuū alior̄: pfecto tp̄s q motui illi pſeruiet: mēſura tp̄is ei⁹ habebit̄: in quo mot⁹ alij exercebūt̄. Sȝ q̄ſnā pnceps ille mot⁹ eſt? Alteratio ſane auctio gn̄atio eē nō poſſūt: q̄r nec plane vniformes [a] ſūt: erit ḡ delatio: nō oīs vtiqȝ: ſȝ ea q̄ orbicularis eſt: ⁊ q̄ celo vniuerſo debet̄: cuius rō ⁊ nūerus nūq̄ȝ in icerto eſt: adeo vt nihil pinde ↄſtet. Quappis ceteros mot⁹ reger̄ ⁊ metiri dicer̄: ⁊ eor̄ mēſura iure vocabit̄. Mēſura porro ſit ſi ſub aliquā tp̄is rōnē ſupputationēq̄ȝ veniat: ex q̄ motus fuiſſe tāt⁹ aut tātus poſſit itelligi. Annus.n.mēſis ⁊ dies ⁊ noīa tp̄is ſunt: ⁊ mot⁹ certos pfiniūt. Nā hora ⁊ tp̄s eſt: ⁊ pfinitā ſibi mūdanę ↄuerſionis portiūculā vēdicat: ita ſit vt illa motuū oīuȝ rō mēſuraq̄ȝ ſit. Tp̄s vo qđ motū illū primariū demetit̄: ceteros quoq̄ȝ mot⁹ ſubinde mēſurat: neqȝ ad motus adeo: ſȝ ēt ad tēpora eādē rōnē hēbit: nā tp̄s lōgius a breui mēſurabit̄. Proinde mēſura dici hora eſt: menſura mēſis dies: mēſura anni mēſis. E diuerſo q̄q̄ȝ tp̄s mēſurat̄ a motu: nā tātus aut tātus celi mot⁹: tm̄ ſibi aut tm̄ tp̄s determinat. Atqȝ h̄ aptiſſime liquet. Temporis mēſurę ſunt anni/mēſes/dies/hore: hec aūt nihil aliđ ſunt q̄ȝ ſolis cōmeat⁹ ⁊ curſus. Nō ḡ caret rōne penitus eor̄ ſnia: q motū orbicularē celi tp̄s eē dixerūt: qppe cū ab eo: ⁊ ab eius tpe mot⁹ alij mēſurēt̄. Quāto tpe captū eſt Iliū: annis decē: h̄ eſt decē recurſib⁹ ⁊ reciprocatiōib⁹ ſolis ſignifero circulo. Propterea qđ dici ſolet: nō eſt peſſime vſurpatū: nexa eē ī orbē oīa: atqȝ humanas res quēdā eē veluti circulū: ei⁹ rei cā ea eſt: q̄r tpe oīa mēſurant̄: indidēq̄ȝ pn̄m ⁊ finē accipiūt: pinde q̄ſi circuitu quodā obambulatiōeq̄ȝ tēporis. Tp̄s aūt eē vr̄ circulus ea rōne q̄ ⁊ mēſurat circularē motū: ⁊ ab eodē retroq̄ȝ mēſurat̄. ¶ Ceter̄ [b] nihil aliud mēſurata res eſt/q̄ȝ mēſure plures: queadmodū nihil aliđ ſtadiū eſt/q̄ȝ cubiti multi atqȝ vlne. 134

¶ Themiſtij Phyſices liber Quintus interprete Hermolao Barbaro.

1 Quoniam vo alia per ſe: ex accidēti alia: alia p parteȝ mutant̄: neceſſe eſt prius q̄ȝ ad ea q̄ per ſe mouent̄ nr̄a ↄſideratio intēdat̄: attingamus leuiter ea ⁊ tāq̄ȝ expediamus: que per accidens ⁊ per parteȝ moueri dicuntur. Per accidens igitur mutatio eſt: quum muſicus ambulat. Sed q̄obrē per accn̄s? q̄r non ambulat in eo q̄ muſicus: ſed tāq̄ȝ is: cui muſico eſſe q̄dā forte acciderit: rurſum vt q locū ex loco mutet. Sed ⁊ id quoqȝ per accidēs habet̄: ea.n. q̄s p ſe locū de loco mutat: q̄ ī loco aliquo eſt. Per ptē mutant̄: h̄ more quoties ſimplr recuratū quē dicim⁹: q̄r in eo oculus ↄualuit aut pect⁹. Per ſe ea mouent̄: q̄ neqȝ ex accn̄ti neqȝ p ptē mouent̄: vt quū equ⁹ currit: quū deurit̄ veſtis: quū lignū vniuerſuȝ flāmat̄: quū oculus ſaneſcit. Nō.n.oīb⁹ oīa motibus moueri pn̄t: ſed q̄dā ſolū motu locali: vt celeſtia: nōnulla alteratiōe tm̄: vt pect⁹ vt oculus. ¶ Cōtra itē alia p accidēs mouēt: vt quū edificat muſicus. 2 Alia ptibus: vt cū is qui meſſeȝ exterit: machinariaſ molas abagitat manu. Alia p ſe: vt ea q̄ neqȝ p accn̄s neqȝ partib⁹ mouēt. ¶ Quuȝ vo quinque res ad functionē oīs motus neceſſarię habeant̄: mouēs: qđ mouetur: tempus in quo ſit mot⁹: diuerticulū vn̄ motus accepit: intentio q̄ pcedit: q̄ri ſolet in quonā ex his cōſiſtere motū oporteat. Plane ſupra demonſtratū eſt: motum in re mouente eſſe nō poſſe: neqȝ itē vt conſtat 3 in tpe: neqȝ aūt in eo vnde ſoluit: collocari pōt: h̄ eſt in albedine: quum quis de albedine in nigritiā mutat̄. Non enim a carceribus nomē accipit mot⁹: ſed a calce quo pergit: ⁊ in qđ res conuerti feſtinat. Nā qđ de albedine ad nigritiā mouet̄: nigreſcere non albeſcere dicitur: pari pacto interitus ⁊ corruptio nuncupatur: non ab ente vn̄ mouit: ſed a non ente quo properat.

4 ¶ Reliquū igit̄ eſt vt mot⁹: aut ī ipſa re ſit: q̄ p ſe mouet̄: aut in formis ⁊ accn̄tib⁹ in q̄ abitio eſt. Quāuis aūt ſupra ſatis docuerimus: motū in re tn̄ illa: q̄ moueatur eſſe cōſtitutū ⁊ poſitū ſuperq̄ȝ: ad diluendā qđ neȝ admonere ⁊ meminiſſe ſufficeret deſinitionē motus: in qua dictū eſt motū eſſe rei: q̄ moueret̄ actū: nō tn̄ ab re fuerit: hoc quoqȝ loco in ea pauluȝ diuertiſſe hactenus: vtrum in formis accidentibuſq̄ȝ atqȝ locis: in que motę res tendunt: poſſit ineē motus intelligi. Ac primū quidē motus ineſſe loco nō poteſt: quū nā loci ea ſit dicta: que ſit imobilis. Debemus enim differentiā illā tenere memoria: que inter vas ⁊ locum retro nobis cōſtituta ⁊ expoſita eſt. Dices/accidentia ⁊ 5 affectiōes cādorē/fuſcedinē/frigus/calorē eē mot⁹ videri. Ac hercule ſi ita eēt: mot⁹ q ad q̄litatis illas iſtitutus dr̄: inſtitut⁹ videret̄ ad motū: ex quo accipi alterū pōt: aut vt res moueri adhuc pgant: quū iā ſūt mutatę: aut ſi moueri dcināt: in motu tn̄ eſſe dicant̄. Liquet igit̄ ipſas qualitates ⁊ affectiōes nō eſſe mot⁹: ſȝ ipm̄ qđ cū pfatione venie dixerim: affici atqȝ ipȝ trāſmutari: ita vt nō albedo ſit mot⁹: ſed ipſa inalbeſcentia. Iā ↄſtat nullā formā poſſe motū eſſe: aut motū habere. Mouere aūt nōnulle forme dicūt̄: vt aīal aīa: ⁊ lapidē grauitas: nō tn̄ ab his mouent̄: illa q̄ten⁹ pereantur. i. q̄tenus ad ea genialis trāſmutatio inita ē: nec eni grauitas lapidē ſcētē ⁊ ↄcreſcentē vaporē pgignit ipſa: alioq̄n mot⁹ in his neceſſario: hr̄et̄: qđ ſtati reuicit̄ falſuȝ: q̄m̄ in rebus motis nō in mouētib⁹ motū eē perſuaſiȝ: atqȝ adeo cōprobatū rōne eſt. Atqȝ h̄ a nobis hacten⁹ hūc in modū diſcuſſū ⁊ diffinitū ſit. Adijciendū ⁊ illđ ſtudioſis mētib⁹ eſt: quot aduerbia h̄ per ſe: p accn̄s ptiatim: pn̄t etiā in eas res in q̄s mot⁹ ſuſceptus eſt cadere. Ita inalbeſcēs mutari p accn̄s dr̄ ī id qđ ītelligit aīus: accidit ſiq̄dē colori vt ītelligat̄. Partiatim dr̄ in colorē: q̄r coloris ps ſit albedo. Eodē mō qui Athenas pficiſcit̄: partiatiȝ in Europā pficiſcit̄: q̄r ea vrbs ps ſit Europe. In albedinē vo ↄuerti ⁊ mutari dicimur: ⁊ Athenas pficiſci p ſe. Queadmoduȝ igr̄ p ſe: p accn̄s: ptib⁹ moueri res dicāt̄ q̄ȝ/q̄ mot⁹ n̄ in ipſis formis ⁊ accn̄tib⁹: ſȝ ī re mota icluſus ↄſtitutuſq̄ȝ ſit: ab his q̄ dicta ſūt nimis q̄ȝ dilucide cōmōſtratū vr̄.

6 ¶ Ceter̄ de mutatiōib⁹ q̄ p accn̄s ↄſtant: relinquēda oīs ſupſedēdaq̄ȝ rō eſt vtpote q̄s nullo pcepto directo aut ppetuo poſſis icludere. Id adeo euenit: q̄r infinibiles ſunt. Nā pmiſcue qđlibet in qđq̄ȝ ⁊ vt cūq̄ȝ mutari p accn̄s pōt: in magnitudinē colorē: in nigritiā muſica: in amaritiē gelu: poſtremo in q̄litates oīa oēs ac ſpēs: q̄r vt dixi h̄ genus vagum pluriforme ītermina tūq̄ȝ eſt. Illo modo dicere poſſum⁹ demutare albedinem: cum demutat corpus: cuȝ moleſcit: cuȝ igneſcit: cum gelaſcit: cum mille modis afficitur. Quāobrem tranſilienda ⁊ pretermittenda ſunt iſta.

Porro agendū de mutatiōe ⁊ cōuerſione p ſe: q̄r ⁊ deſinita eſt: ⁊ ſp aut circa ↄ̄ria: aut diſpata vſat̄. Albū eni aut ex nigro fuſco ue: aut ex nō albo pducit̄: atqȝ h̄ leuiter re ab ſe ītelliget̄: ſi ad mutatiōes ſingl'as vel reſpexeris. Neqȝ nos pturbet: q̄ quū ſupioribus libris dixerim⁹: ex oppoſi

põne cōſtat: quadrauerit priori ⁊ poſteriori in motu: q̄ſi Ariſt. tāq̄ȝ cōe ſit vſū motum a magnitudine menſurari: rationabiliter effecit ob id q̄r euidens ...
vnde plurima explicauit ac ſi de motu locali verba faceret.
c Alias etiā dub. h̄ mō ſoluit: h̄ nob̄ in pn̄tiar̄ eſt īquirēdū: q̄nā pacto Ar̄ ... tpe pnūciat q̄ ſuicē pugnar̄ vn̄r: nā ⁊ affectionē motū habuitq̄ȝ eē ait ac ſi ... tū nō ſit: ⁊ q̄ idem preterea n̄ ſit ī dſntib⁹ nūo motib⁹ ac ſi iſepatū eēt. nungd ...

tis ꝯſtare mutationes:hoc loco intermedia quoqȝ in numerū aſciſcamus. Nā res que tranſmutat' intermedijs vtitur tanqȝ oppoſitis. Quū enī intermedia participatione ⁊ confuſione vtriuſqȝ contrarij coalita tēperataqȝ videantur: ſimul res aliqua ex intermedio in ꝯ̄triū cōmeat:non in eo cōmeat qȝ medietas eſt:⁊ vtriuſqȝ nāe conſors ⁊ ꝓxima:ſicut neqȝ cū huc ſe vertit:ſȝ in eo qȝ ꝯ̄trij pticeps:exēpli gratia. Tepēs refrigeratur:non in eo qȝ frigore:ſed in eo qȝ calore participat. Idē ꝯtra recaleſcit.nō in eo quod calori:ſȝ in eo qȝ frigori affinitate ꝯiūgit'. Quapp̄ ⁊ mediū extremī opponi ⁊ extrema medio iudicant'. Queādmodū medie in fidiculis chordȩ imis ⁊ citimis cōparate graues ⁊ lōge ſūmis ⁊ ꝑncipalib' acute vidētur ⁊ ſinulȩ pari pacto aquilū nigro collatū cādicat cādido nigricat.

7 ℭ Diffinitis ijs:quū trāſmutatio ois ex aliquo tēdit ad aliqd:queādmodū vel clariſſime nomē ipm oſtendit. Quadrifariā ħ reſpectu diuidit':aut.n.de euidēti in euidēs:id aūt eſt ð ſubto in ſubtū:aut de nō ſubiecto in nō ſubtū:aut ð ſubto in nō ſubtū:aut ð nō ſubieto in ſubtū fit. Uoco ª ſubiectum id qȝ affirmatione oſtēdit':affirmationē appello:vt albū:vt nigrū:vt feruidū:vt glaciale:poſtremo qcqd euidēs ētatqȝ ipa re ꝯſtat. Quot ſi ſubiectū nobis affirmationē ſignat:nō ſubtū ſignabit negationē. Q͛obrē neceſſe eſt ex q̄tuor illis generib' tris dūtaxat trāſmutatiōes hēi. Primā eā que icipit ab affirmatiōe ⁊ dſinit in negationē:alterā que ꝯtrouerſim huic rñdet.i.q ā negatiōe viaȝ capeſcit ⁊ in affirmatione deponit. Tertiā q ab affirmatiōe auſpicat' ⁊ ſilr in affirmatione finit. Quartū gen' trāſmutationis cōſtare nō pōt:ea rōne q nō circūſiſtit' oppoſitis:nō.n.oppoſita ſunt nō ſubiectū:⁊ nō ſubtū: q̄ vterqȝ terminus negatio eſt:neqȝ aūt ꝯ̄ria:q̄ cōtraria ſibi affirmatione cōciſcūt. Dicit' igit' ð nō albo fieri albū:⁊ de nō aqua oiri aq̄. Hoȝ vtrūqȝ de nō ſubto in ſubiectū venit:⁊ de negatiōe in affirmatiōeȝ: cetez differūt. Nā albū ⁊ muſicū nō fit ſimpl'r:ſȝ hō aliquis fieri dī albus ⁊ muſicus:aq̄ ſimpl'r fit:nō eni aſſignari aliqd pōt qȝ quū iā ſit actu dmū aquā fiat:queādmodū in priore ꝯuerſiōe pōt:cum albū qd aut muſicū fit: hō Callias luſcinia. Dixerit aliqs:nōne mām corporibus oib' ſubiectā afferim':q ſit id qȝ fiat aqua:verū nō ita ſubijci pōt mā aut aſſignari in ſimplici ꝯuerſione vt Callias ⁊ hō in accñali. Et hercle qs ē tā ignarus rex:cui duo illi genitus differre nō videant':q ꝑſpiā efficit' muſicus:⁊ is q aq̄ ꝑducit'? An ſi paulo accurati' explorariſ:iuenies alter ē nō ſimplicē genitū:ſȝ tenuē quaſi genitū:vtpote quo ps rei aliq ñ vniuerſa ſubā ꝑgignatur:alter ē ꝑpriū abſolutū ⁊ ſimplicēt:qppe q vniuerſaȝ aq̄ ſubam in ortū ꝑuehat nō accidēs:aut q̄litatē mō:vt quū qd aridū/liqdū/cādidū/ fit. Quāuiſqȝ tā aq̄ qȝ muſicū de nō ente oriēt':q̄ vt retro ꝓbatū eſt:oē qȝ fit:de nō ente fieri ſit neceſſe:tñ ħ diſcrimine ſepant':q ſi muſicū nō oritur ex oino nō ente:qȝ ex Callia orit' q nōdū eſt muſicus:aq̄ orit' de oino nō ente. ℭ Sȝ occurret qſpiā videri aquā quēadmodū ⁊ muſicū ex aliq.i.ex aere fieri:pindeqȝ non de nō ente oino:ſȝ de nō ente hactenꝰ:q̄ de aere q nō ſit aq̄. Sȝ facile ſoluit' ſi ei' dcie meminerimus:q ſup nobis ꝑ libro ꝯſtituta ē. Aer nō obmanet:quū ð aere aq̄ ꝑducit'. Callia obmanet:quū de nigro fit alb'. Et vt plani' diſtīnē illā teneas:reponat' duo ħ:q ex orone nr̄a ſequunt':fit Callias de ñ albo alb'. Quū dicis de nō albo:de ruffo:de rauo:de nigro:ð aqlo:ð flauo pōt itelligi. Hec oia qȝqȝ opponunt' albo:tñ opponūt' vt affirmatio affirmatōi:⁊ vt euidēs euidēti. Eodem

a Eudemus ſbtā noie quo dā mō ꝑuationes ꝑhēdi ceſuit:q̄ ipſis ſunt ſileſ: pliuū.n. iter eſt:q̄ eccū dicere ⁊ id viſū nō hē:eſt ē 4m ħ gen' in determiatū. aut Sim.⁊ ea ꝑ relinquēdū:q.n. ex ñ albo in nō albū trāſmutatur termiatā trāſmutationē nō haber

mō quū aq̄ orit' de nō aq̄:queādmodū i trāſuerſiōe nō ſimplici:q nō albū dicit:dicit rubrū:aut nigrū:aut flauū:ita in illa ſimplici ⁊ abſoluta q nō aquā dicit:dicit aut aerē:aut terrā. Ergo dixeris queād^m albū oſtendit' nigro aut fuſco ꝯ̄triū:cur ⁊ nō aerē demōſtraueris aq̄ ꝯ̄triū? Id.n. re ab ſe itelligit':q̄obrē q̄ ſube ſubſtantijs nō aduerſant'. Quū itaqȝ declaratū ſupi' ſit quū dicim' de ſubto in ſubtū mutationē inire:id aut ð affirmatiōe ⁊ ꝯ̄riō:aut de negatiōe itelligi oportere:ſeqt' vt ſi ħ qȝ dico nō aquā:neqȝ affirmationē:neqȝ ꝯ̄riū ſignificat:neceſſario qȝ reliquū eſt negationē ſimpl'r ⁊ abſolute ſignificet. Erit igr ħ gen' ꝯuerſio ort' ⁊ gñatio de nō ente ſimpl'r. Uoco aūt ñ ens ſimpl'r:nō id qȝ oino ⁊ vſquequaqȝ ſit nihil:ſȝ id qȝ nuda ⁊ mera po cuiuſmodi originalis ⁊ pª mā eſt. Idē ſȝ obuerſe de interitu ⁊ corruptione dōm:vt ea.vȝ.in nō ens ſimpliciter deſinere ⁊ procumbere intelligatur.

8 HEc ſi ita ſe hñt:pluriſicariā vī ſignificare nō ens:nā ⁊ nō albū dī ē̄ nō ens:⁊ nō hō dī ē̄ nō ens. Sȝ ⁊ mēdaciū qȝ dī ē̄ nō ens. Omittat' aūt nobis ħ gen':q: id in complexiōe tm̄ ⁊ diſtractione dīonis ſeu diuiſiōe ꝯſpicit'. In reliqs duob' ſigtis:queritur vtrū nō ens moueri dicat'. Ego vero aio moueri ſolū tale nō ens:q̄le nō albū eſt:nō bonū:non turpe:nō calidū:ñ q ipȝ ñ albū:aut ipm:nō bonū:vtiqȝ moueant'. Nō qui fieri pōt ꝑorſus vt moueat' qȝ nō eſt? Sed Callias qui ſit nō albus:ſit nō bon' ipſe moueat'. Q: hȝ negatiōes nō per ſe:ſed ꝑ accñs moueri cōceſſerim:ea rōne q accidiſſe aliq̄ videant' his rebus:que per ſe mouent'. Ceterū nō ignē:nō aquā: ⁊ reliqua ſilia quo pacto moueri intelligunt'. Nū per ſe:nō ꝑñt:quū nuſq ſint? Nū per accñs? At quibus nā reb' accidiſſe:nō ignē:nō aquā non aerē dixeris? Fieri igit' neqt:vt ea q ita ſūt nō entia vllo gñe mouēatur. Q: ſi ita eſt:gñatio qȝ mot' eē nō poteſt. Quare neqȝ mouet',neqȝ qeſcit qȝ eſt nō ens:qppe qȝ neqȝ in loco qdē ſit vllo:neqȝ gñatio mō nō eſt mot':ſȝ neqȝ corruptio. Nā quū mot' oīs:aut motui ſit:aut qeti cōtrarius:ſi corruptio mot' eēt:gñatio qȝ ꝯ̄ruptiōi ꝯ̄ria ēraut qeſaut mot' foret. Poſſum' igit' oia hec vel ſyllō cōplecti ħ quo dicturus ſuȝ gñe:ois mot' tranſmutatio eſt:ois trāſmutatio aut ꝯ̄rijs,aut diſperatis obitur:motus igit' ois:aut cōtrarijs:aut diſperatis obibit:nullus autē motus diſperatis includit'. ergo motus ois in ꝯ̄rijs collocabitur. Uoco contraria que affirmatione ſignantur. Eodē b ⁊ priuantia referunt' in motibus:vt cecum:nudum:illiteratum:infelix.

9 SPectandū eſt igit' i qb' generib' ꝯ̄ria habeāt':vtpote ad q ſola ptinere vt' mot' poſſit. Ac pᵐ qdē in ſuba null' erit motus:quū nihil ſit ſubſtātie vlli ꝯ̄riū. Nā priuatio forme nō eſt ꝯ̄ria. Quāuiſqȝ ſupiorib' libris aliqñ vſurpatū ħ ſit vt formā ⁊ ꝑuationē dicerem' eē ꝯ̄ria:nō tñ id p̄ſſe:aut ꝑprie itelligi:ſȝ data qdā ⁊ rudiuſcula rōne voluim'. Nā ſi exacte loquēdū ſit. Priuatio abſentia qdā eſt forme:atqȝ adeo nō ens:nō aūt enti:aut forme ꝯ̄ria. Q: ſi eo q fieri aial ex genitura ⁊ ſemie dī:demōſtrari poſſe aliqs putet ꝯuerſionē ſubalē de ſubto in ſubtū ꝓcedere:pindeqȝ motū videri:eodē in luto reuoluit':denuoqȝ in nomē gñatiōis ⁊ ortus icurrit:quē ꝓſtat motū eē nō poſſe. Quid eni eſt cedo ꝑ deū qȝ in ea mutatiōe ꝯuerſiōne moueatur? Nū aial? At cū orit' nōdū eſt aial. Nū ſemē genitale? At nō remanet ſemē ſȝ diſſoluit' atqȝ corrūpit'. Deide

b Sī ꝑuatio in motib' dē mō ſe hȝ cur ꝯ̄riū: aut Ap.) affirmatiōe mōſtrat':q ignoratio eſt Sim.cur generatio:q ꝑuatiōe i ... maȝ mutat ē:e motum nūo ſit ab ta:⁊ nō dicat ex ſubto ... ſubȝ. Quia inde ħ rñde mō:ſic qȝ ... tētia ē 2ª ... qȝ daȝ. ... ſubaȝ reſp qȝ dā qȝ ... dēo.pari ... ſu ⁊ priuan 2ª:qdā ... ſube:qdā ... cidētj ... tio:q accid ea rōne q ſuba ē nō ... hil entj par cepo eſſe ... ea rōne affirmatiōe mon ſtrari ... iecti noie ... hēdi:id i ... ipa ē mou ... ꝑ:at ſbe ... rio qa oino ſuba decidi decidit ēt ab entj rōne ð cā negatiō tm̄ mō mōſtrat'.naȝ ... in ħ loco ap pellam' ſub ſtantiāqȝ ... qȝ eſt ac

vt concedat' hoc illi:quo pacto reijcet ſemē eſſe contrariū animali:certe mot' ois ꝯ̄rios terminos regrit. ℭ Sed dicet quiſpiā:quū aqua in ignē ꝯtit' itū videri motū in ſubſtātijs fieri:vtpote q de ꝯ̄rio in ꝯ̄riū conuerſio illa ꝑcedat. Huic occurrit Alexander:conceditqȝ nonnullas ignis q̄litates eē q̄litatib' aq̄ cōtrarias:frigiditatē caliditati:⁊ humiditatē ſiccitati. Nec tñ ex eo accipi vult vniuerſum ignē eſſe aq̄ ꝯ̄riū:qppe que nō ex qualitatib' tm̄:ſed ex alijs quoqȝ cōpluſculis cōſtent. ℭ Ego ª ꝯo falſū eſſe arbitror id qȝ proponit'. Nā ignē in aquā nego ꝯuerti poſſe:niſi ſe pri' in aerē ꝯterit:aer ꝯo atqȝ ignis apertiſſime iam non aduerſantur. Quid igit' obſecro in ea mutatione mouebit'? quādo neqȝ aqua pōt:qppe q corrūpat': neqȝ ignis quippe qui nōdū ſit ortus. Quod aūt poſt motū oēm fuit motū:hoc erit id qȝ antea mouebat'. Ex his dilucet in ſubſtantia motum haberi non poſſe.

a Ab ħ Them. aſſerit ꝯ̄rium eē vt ei qȝ Ap. 1º de gnōe ⁊ corru. lib. de elītoꝝ trāſmutatiōe docet.

10 SEd neqȝ in relatiōe ꝯſtitui mot' pōt. Ea eni q i illo gñe ponūt' de ſuo ſtatu atqȝ habitu decidūt: vel ſi nullā mutationē accipiāt:ꝯbi cauſa. Nix:q nihi nūc rñdet a leua ēt ſi ipa nō differat':ſimul poſt locū egreſſus alio me ꝯtulero rñdebit a dextera. Itē denari' numerus fieri duplus pōt:nulla adiectōe q̄titatis facta:ſȝ ſi dūtaxat quari' cōtrouerſim atqȝ altriſecus opponat'. Nā ⁊ orō ipſa q̄ꝗqȝ de vera in falſaȝ ⁊ ꝯtra ꝯuertit':tñ ſires q in ea ſignificant' cōmutauerint cōuariateue fuerit. Una eni hec eadēqȝ orō dies eſt:vera erit die exoriētib' tenebris falſa. Si igit' mot' ois abſoluit' ꝑ mutationē ꝯuerſionēqȝ rei q mouet':relōnes aūt ſine vlla mutatiōe ⁊ ꝯuerſiōe creant' ⁊ pereūt:clariſſime ꝯ̄ illa efficit' quā volebam':motū in relōib' non poſſe conſtitui.

11 SEd neqȝ motū vllū ineniaſ:quū agere ſub eo qȝ eſt mouere: pati ſub eo qȝ ē moueri:ꝯtineāt ac recidāt. Mot' aūt nullus eē poſſit in eo qȝ ē mouere:⁊ lōge magis nullus in eo qȝ eſt moueri:vt.n. deridiculus ſit q ita dicat ita:ſȝ tāto ridiculoſior q ſentiat. Ce
12 tez Ariſtote. ex eo plurima dducit icōmoda. ℭ Primū:q̄ mutatiōis mot' futura ſit mutatio alia ⁊ mot' ali'. Res hercle captu difficilis:ſȝ nec opinabilis: q̄ cogitatiōe in ifinitū ibit':occurſura ſemp i termio mutatiōe aliq priorez:ꝑ quā motiōe poſterior: atqȝ recēs
13 emerſerit. ℭ Tū deinde motū ⁊ moueri ⁊ quieſce
14 re oportebit. ℭ Mox queādmodū id qȝ mouet' corp' ⁊ aia:vt ſubiectū:⁊ ħ aliqd mōſtrat':ita ⁊ mot' ipſe
15 mōſtrabit'. ℭ Poſtremo qū alia res ē mot':alia res q mouet':alio eni hō eſt alio ambulatio:aliud equus: aliō curſus:pari ratiōe mot' ille q ponit' moueri:alia vtiqȝ res erit a motu. Quo euēit vt mot' ſit' mot' ſit
16 ⁊ nō mot'. Illō iā dmētie primū alteraſcere motū localē putare:aut alteratiōnē auctionē:ue dferri motu locali. Sane oia ħ ſubiectis hērēt ⁊ corpib' accidūt:nō
17 ſeorſus ipſa ꝯſiſtūt. ℭ Plane mutari ꝑ accñs mutationē:⁊ moueri ꝑ accñs motū recte dici fere pōt. ꝟ.g. ſi currēti acciderit vt ſaneſceret:bono piclo dixeris curſū illū qdā nō factū icolumē. Nō q curſui reſtituta ſit ſalus:ſȝ q is cui accidit curſus ꝯualuerit currēdo. Uerū accñtarios mot' dudū a nr̄a cōmēta^m repulim'.

18 MAnifeſtum igit' arbitror motū eē in trib' dūtaxat gñib' collocatū,q̄litate,q̄ntitate,vbi. In ſūt.n.ſinglis his ſua ꝯ̄ria q regrāt' i motū:motū i q̄litate alteratiōnē vocam':q̄litatē ħ loco accipim':nō ita vt ſubarū diſſas q iterim appellari ſolēt ħ noīe rōnale,volatile,aqtile,greſſile: ſed ita vt intelligam' affectiōes ⁊ q̄litates id genus: que patibiles ⁊ alteratiles nūcupant':nigritiā,frigiditatē:caliditatē:albedinē. Motū in q̄ntitate q voces nō hȝ gñale nomē:ꝑinde diducim' ita vt eū q ad ampliorē magnitudinē tēdit:augumētū:eū ꝯo q ab hac recedit decremētū dicam'. At localis mot' nſi cōtingās nō illa gñali modo:ſed ꝑpria qȝ nomē clatura caruerit. Q͛obrē nos ei nomē cōmeti ſum' cōe:delationē:q̄qȝ iꝑpropriū illud qdē. Ea eni ꝑpe ferri ⁊ deferri vident':q vi correpta ſiſtere ſe ac ſuſtinere nō pñt: de
19 niqȝ oia ea que ipſa ſe nō mouēt:vt inanima. ℭ Sȝ de alteratiōe illō eſt diſquiſiti' explorandū. Quū enīȝ q̄qȝ ex albo fit albi' aut ꝯ̄ ħ tento remiſſius:difficile eſt ꝑpicere q pacto iter ꝯ̄ria mot' ille ꝯſetur. Sed ſoluitur. Tertius ⁊ remiſſi' candidū ꝑpatione ꝯtrariorȝ permiſtio neqȝ coaleſcit. In q̄.n.plus ē cādoris: in eo nigritie min' hȝ:⁊ qȝ penus cādidū eſt:ampli' nigroris eſt pticeps. Quū igit' de nigro ſimpl'r ad albū ſimpliciter demutatio eſt:tū de ꝯ̄rio ſimpl'r in ꝯ̄riū:ſimpliciter mot' ꝑcedit. Quū ꝯo de albo fit albi' qdpiā: tū de ꝯ̄rio ſimplici:ſȝ de ꝯ̄rio tñ vtcūqȝ fit mot': q in albo remiſſo ps qdē ipſi' nigritie ꝯfula eſt. His eni diffinitis ꝯſtat qȝ intēdim' tris mot' trib' deberi gñi
20 b'. ℭ Immobile porro multis capit' modis. Primū id dī imobile qȝ nullo mō moueri pōt auerſante ⁊ repugnāte nā:vt ſon' inuiſilis:q̄ nā inept' ⁊ ibabilis ſit vt viſitari poſſit. Alio mō dī imobile qȝ ipulſū fatigatiōqȝ perdiu vix egreqȝ dimouet':hoc eſt qȝ difficile ſe roqȝ moueat':queādmodū icōmobiles eos vocam' q ſero obiraſcūt'. Tertio ⁊ illō ſolet imobile nūcupari: qȝ q̄uis apta ⁊ ꝯſentanea ſit nā ad motū ferēdū accipiēdūqȝ:ſi tñ quoties pōt,mouet':aut eo mō quo pōt. Qȝ gen' imobilitatis qetē voco:qes.n.ꝑuatio mot' eſt:priuatio ꝯo ad eas res pertinet:que paratā habēt naturam:vt poſſint id capere qȝ nondum ceperunt: atqȝ id agere eoqȝ modo quod ⁊ quo non agunt.

Them. Alc. eſt mutat' q magȝ minui qȝ in ſola q̄litate accipi ab Ariſ. reſulte. ob id forſitā: vt Sim. ait: q̄ hec q̄litati ſut ꝓpa. ſȝ Porphy.⁊ ſi ēt Ap. ꝟba in alteratiōe tm̄ exponat: deinde:attica pp̄ inglioriſſeant. ſub q̄ gñe ſit reponendus mot' q ē iter magȝ ⁊ min' q̄ magis mi nu qȝ i omnı motu: reperit' tā i cremēto ⁊ decremēto ⁊ delatiōe:qȝ i alteratione.

21 COntra iter oppoſita vt oſtēdim' mutatio ois itercidit. Oppoſita aut ꝯ̄ria ſunt aut diſpata. Diſpatoȝ nihil eſt mediū. Cōtrarioȝ eſt aliqd. mediū eſt:q res mobilis ꝑus nālr applicat q̄ ad poſtremū:vtiqȝ ſi ꝯtinue ⁊ ſm nām moueatur. Mediū porro momētis tribus minimū conſtat:quippe quod duabus extremitatibus quibus tāqȝ clauſis lis cohibetur huic inde reſpondeat.

23 COntinue dicitur tūc res moueri:quum neqȝ pars tēporis in quo agit' mot':neqȝ rei ꝑ quāȝ tranſitus eſt ſaltuatim aliq̄ ꝑtermittit'. Q͛uis eni is qui a ſūma chorda vellicatim deſcēdit ad imā interhabitis medijs nullo tēpore pulſum interpollē habuerit:q̄ tñ rei per quā motus is habebat' partem aliquā ꝑtergreſſus eſt ſaltu: videri pōt interruptum motū mouiſſe. Sȝ latius planiuſqȝ exēplū in motu locali eſt. In quāquertio qui ſaltant cōtinue moueri iccirco nō vident':q̄ ſpatij illi' in quo operāt' ꝑtes medias intactas relinquūt:qȝ ſublimati vicib' ⁊ deducti trāſilūt. Ceterū ꝯtinuitas mot' nō ois hinc ꝑuenit. Nā illo qdē mō decurſus eqtoꝝ in ſtadio laceſſitus erit ⁊ diſſitus. Nū igit' rectius fuerit cōtinuationē mot' ex ſerie tpis accipi:ita vt is habeat' cōtinu' qui nihil tēporis interceperit. Nā rei qdem per quā fit mot' hiare aliqd atqȝ itermitti poſſe pars ꝯ̄ria:⁊ tñ nihilominus iugis ⁊ ꝯtinu' mot' intelli

gif. Sꝫ de ipſo continuo accuratiꝰ nobis agendū eſt poſt. Nūc qm̄ id qḋ adhibitū: ſiue ꝓximum: ſiue attiguū dicitur cōmuniꝰ ⁊ fuſius eſſe q̄ꝫ ꝯtinuū vi: ⁊ qḋ deinceps ⁊ ꝯñs eſt cōius etiā q̄ꝫ adhibitū: de hoc primū: qḋ latius patet: aggrediendum eſt nobis.

25 Deinceps ⁊ ꝯñtia ſūt: iter q̄ nihil eiuſdē gñis habet̄ iter ſitū. Nā ſi alteriꝰ gñis aliqd intercedat nihil officit̄. Aedes meę ſunt deinceps ⁊ conſeq̄ntes tuis: ſi nullę vtiqꝫ ſint edes iter meas ⁊ tuas. Itē lineę deicipes ſunt iter q̄s nulle hñtur collocate ꝯſtituteqꝫ lineę: Et deincipites hoies inter quos nemo ſit mediꝰ. Id aūt qḋ deiceps eſt: ſemper 2m eſt ⁊ ab eo qḋ eſt primum vero aut pōne ſituqꝫ vt in lineis ⁊ domibus cernitur: aut nā vt in vnitate ⁊ duitate perſpicitur. Eſt eni vnitati deinceps duitas ⁊ duitati ternio: quia alius numerus non intercedit. Dicitur ⁊ p̄m ab ordine vt exordium añ narrationeꝫ. Et eni exordiū conſequit̄ narratio: q: deinceps eſt exordio: ⁊ q: nihil eiuſdē ſpēi medium hꝫ. Atqꝫ hoc eſt qḋ ꝓprie exacteqꝫ deiceps ⁊ ꝯñs dr̄. Sꝫ ⁊ ea q̄qꝫ interim cēſent̄ hoc noie: que vnius ſunt gñis etiā ſi diſcrimine ſpēi diſſideāt. Nā ⁊ certamē dr̄ eſſe deiceps ⁊ cōſequens pompe: ⁊ nympheum Gymnaſio.

26 Adhibitum ꝓximū ſiue attiguū ē qḋ rē aliquā cōſequit̄ mō eoꝝ quos p̄texuimꝰ: aliqꝫ: qḋqꝫ p̄ter h̄ hꝫ ēt terminū cū termīo illius atqꝫ extremitate cōiūctū. Hoꝝ alia ſolo noie adhibita ꝓxima ⁊ attigua nūcupant̄: vt p̄teritū dr̄ ꝓximū ⁊ attiguū futuro: alia ipſa re tangūt vt corpa. Tāgūt āt ea quoꝝ ſūt ſil' extrema: extrema terminos ⁊ limites voco. Quū itaqꝫ duoꝝ corpoꝝ extrema ſic cōmittunt̄: tūc hr̄e ſe illa mutuo atqꝫ attingere ⁊ conſequi dicimus. Nec tamen propterea continuātur. Sed quū duo illi corporum exitus coaleſcunt: ⁊ vniuntur: tunc moles vna ⁊ continua redditur.

27 Nec fieri tñ cōtinua ḋ attiguis pñt niſi ea q̄ nā coibili ſunt. Tangit vtiqꝫ lapidē lignū: ſꝫ fieri ligno ꝯtinuatꝰ quātauis ferruminatiōe nō p̄t. Adeo ignorādū nō eſt: ea fieri poſſe ꝯtinua quoꝝ cōtactu coaugumētatuqꝫ nā vna exit atqꝫ ꝯfundit̄: h̄ ⁊ in tpe ⁊ in lineis viſit̄: p̄ſertiꝫ vō in iſitiōibus ⁊ in occulationibꝰ arboꝝ. Fiūt arte nōnulla cōtigua vt lignū clauis ⁊ glutino: veꝝ h̄ ꝓpe ꝯtinua exiſti
28 mari non pñt. ℭ Manifeſtū eſt itaqꝫ qḋ ſumus p̄fati ꝯñs eē prius ⁊ cōius q̄ꝫ adhibitū ꝓximū ſiue attiguū. Quicqd eni eſt attiguū: neceſſe ē vt ſit ēt ꝯñs. Qḋ vō ꝯſequēs eſt nō ꝯtinuo cōmeat vt ſit itē attiguū. Quare priꝰ hoc ⁊ maiore ambitu fuerit q̄ꝫ illḋ: vtpote qḋ tāq̄ꝫ genꝰ magis hiet: atqꝫ ī plura ſe fundat. Nā etiam in numeris cernit̄ ꝯñs: attiguū ñ cernit̄. Rurſus attiguū gñalius q̄ꝫ cōtinuū eſt: q: ſeſe res priꝰ tāgāt neceſſe eſt q̄ꝫ coaleſcāt vt vniant̄. Patet igit̄ in his eē nō poſſe coalitū in quibus nō poſſit attactus. Nō tñ retroflectitur in qbus ſit cōtactus vt poſſit itē haberi coalitꝰ: nā vt poeta inqt Epeus: q̄ꝫq̄ꝫ veterinū illḋ tāgebat: nō tñ coaleſcere illi: aut cōgerminaſcere poterat hō q̄
29 erat. ℭ Atqꝫ hec ſi vera ſūt: ⁊ ſi qḋ cōſequēs eſt: a cōtiguis diſtāt: pūctus quoqꝫ ab vnitate diſtabit: nā pūcto attigi res pñt vnitate nō pñt. Quia cōſequunt̄ nō attingunt ſe vnitates. Inter pūcta quoqꝫ ſemꝑ aliq̄ linea capitur. Inter vnitatē nihil interuenit: q: neqꝫ iter duitatē quidē ⁊ vnitateꝫ itercedere: aut hiare aliquid poteſt. Manifeſtum eſt igitur ea tm̄ poſſe cōtingere: que poſitionem ⁊ ſitū habeant. Conſequi ea que etiaꝫ poſitione ſituqꝫ careant vt adhibita ⁊ ꝓxima.

30 Motus vnꝰ multipl'r ꝯſiderabit intelligi: q: ⁊ nomē ipm vniꝰ pluri
31 formē ſignificatū hꝫ. Primū gñe vnꝰ dicunt̄ motꝰ: q in eodē p̄dicamēto v̄ſant̄ vt delatiōes: q: in gñe qḋ vocat̄ vbi: cōſtituunt̄ ⁊ reponunt̄ oēs: vna gñe delatio eſt. Itē oēs alteratiōes gñe vnꝰ eſt motꝰ: q: in q̄litate cōp̄hendunt̄ ⁊ collocant̄ oēs. Dicit̄ ⁊ vnꝰ ſpe q ad vnā ſpēm indiuiduā ptinēt. i. ad ſpēm citimā ⁊ ſenſibꝰ ꝓximā. Ita oēs in albeſcētia motus vnus eſt ſpe. Eſt eni albedo ſpēs q̄dā vltima ⁊ īdiuidua qualitatis. Q; ſi q̄ ſūt ambigua. i. q̄ ſil: tū genera: tū ſpēs videant̄. motꝰ q̄ꝫ qui de his effluxerint eādē rōneꝫ ancipitis nature ſe
32 quētur. ℭ Sꝫ queri poſſet: ſi vnꝰ ſpecie motꝰ eē dr̄ is: quē idē mobile ex eodē termio ad eūdē terminū proficiſcēdo ꝯſtituit: id adeo eſt quoties idē eſt mobile: idē eſt terminꝰ vñ diuertit: idē ē terminꝰ quo ꝯcedit: nōne orbicularis motꝰ erit eadē ſpecie cū directo: q: p̄t eadē res ex eodē termio ad eūdē terminū ꝓcedere: iteriꝫ
33 recta: iterim giro. ℭ Soluit̄. Scite d. m̄ eſt motū eē vnū ſpecie: quoties id in quo ꝯſtituit̄ ſpecie īdiuidua vnū eſt. Sꝫ linea ⁊ orbis in qbꝰ illi duo motꝰ gerunt̄ differūt ſpecie. Nō eſt igit̄ motꝰ rectꝰ eadē ſpecie cuꝫ circulari cēſendus. Hactenꝰ dcm̄ qs ſit motus generē ⁊ ſpecie vnꝰ: diſtintione ſumpta de rebus citra quas agitur. Nunc quiſnā ꝓprie ac vnus ſit prodendum.

34 Quoniam igit̄ tria eē videntur ī motu mobile vt hō: vt ſydus: res circa quā verſatur motus: ea duplex eſt locus ⁊ affectio. Tertiū id in quo motus fit: atqꝫ h̄ ipm tp̄s eſt. Neceſſe eū motū q vnꝰ ſit futuros hr̄e: ſingula hec numero vnū: vt formā vnā circa quā obeat̄ motꝰ: colorem vnū: lineā vnam: tū ipſam rē mobilē. Coriſcū, Calliā, ⁊ Socratē. Poſtremo tp̄s. plane vnū nūero tp̄s acci
35 pit̄ qḋ cōtinuum iugeqꝫ ſit nec iterlaxet. Quot ſi ex tribus his aliqḋ nūero vnum eſſe deſierit: neqꝫ motꝰ quoqꝫ vnitatē ſuā retinuerit. Si eni Plato ⁊ ambulet ſil' ⁊ albe fiat: q̄ꝫuis tū ſubꝫ qḋ mouet̄ vnū ſit: tū tp̄s idē oīno atqꝫ ꝯtinuū: q: tñ duę res ſunt q̄s Plato mouet locus ⁊ color: huiſcemodi motꝰ nūero vnus eē nō poteſt. Itē Callias ⁊ Socrates ſi ab eadē ęgritudine: puta, lippitudinē ꝯualeſcant: non erit ſanatio ea motꝰ
36 vnꝰ q: ſubta conſtituunt̄ duo. ℭ Sed ⁊ ſi idē Callias ambulet nonis atqꝫ iteꝝ idibus: motum hūc vetabit vnū eē diuerſitas tp̄is: vtpote qḋ neqꝫ vnū neqꝫ continuū fuerit: alioqn abſurdius qddā euenerit. Nā ſi de ambulatio heſterna nūero vna cū hodierna dicat̄ cōtēdit̄ id qḋ iā obſoleuit corruptūqꝫ eſt vnū idēqꝫ eē cū euidēti extāte atqꝫ ſupſtite. ℭ Ceteꝝ q̄rit̄ videri nullū motū eē poſſe vnū: etiā eū in quo tp̄s vnū atqꝫ ꝯtinuū ſit: cū ſemꝑ motꝰ prior corrūpat̄ obiter atqꝫ vaneſcat. Quo igit̄ pacto defendet̄ vnus. ℭ Sꝫ [a] ſoluit̄. Certe motꝰ talis vnꝰ eſt: q: iugis ⁊ ꝯtinuꝰ hꝫ: nō interpollis, neqꝫ diſtractꝰ, neqꝫ ſeiūctꝰ ab eo motu ſeu parte motꝰ q̄ aſſidue diſperit. Hoc aūt nō hñt motꝰ illi in
37 ter q̄s vicibꝰ iterquieſcit̄ aut tp̄s itercidit. ℭ Veruꝫ ambigat q̄ſpiā: motꝰis q vnꝰ eſt futurus: vnū nūero ſubꝫ reqrit: cū fluxa ⁊ labētia ſint nālia corpa: nullus motus idē numero ſubtū habebit. Eadē addubitatio de habitudie corpoꝝ fuerit. Qui. n. vna eē ſanitas vi
38 deat̄: quū id qḋ ſaneſcit vnū eē nō poſſit. ℭ Sꝫ q̄ꝫq̄ꝫ diſcuſio iſta ad nos h̄ loco nō ꝑtinet. [b] Nā queādm cōſtent ſil' duo illa: eādē eē ſubaꝫ corpoꝝ: ⁊ nihilominꝰ

[a] Eo mod ait Eudem vt Sim. re lit. alteratio delatio vt vn ſit hꝫ: q̄ tp̄ ēt. nā neqꝫ al teratio neqꝫ delatio pm net: ſꝫ fluit ſp alia ē ſicut tp̄s: iccirco p prie vna dēqꝫ potius ſpe q̄ꝫ nūero dicēda eſſe

[b] Ea qḋ libꝰ ḋ gnōne pꝑa eſt. ait Sim ſecū. n. trahit dubiū pdiffi cile ſolutu q̄ nā pacto qua augēt. vnum ꝑmaneant.

ꝯtinue occiduā eē ⁊ ꝓfugā mutatiōibꝰ ⁊ ꝯuerſiōibꝰ ꝑpetuo addictā: q̄ſtio nr̄a nō eſt q motū ⁊ nālia cōmētamur. Nō tñ cōniuēdū id eſt qḋ de habitudie corporū ſubdit̄: ſꝫ cōmonēdi ſūt nobis q h̄ noſcūt: nō eē diſſētaneū vt vnus idēqꝫ habitꝰ p̄die ⁊ poſtridie fuerit valitudo, ſcia, ꝓbitas: ſeries. n. ⁊ ꝯtinuatio tp̄is ꝯtinuas q̄ꝫ poſſeſſiōes habituū facit. Actum vō ipm atqꝫ adminiſtrationē vnā eē non ꝯceſſeriꝫ: niſi que iūcta ſit ⁊ ꝯtinue defluat. Adeo conſequens eſt vt q̄ꝫuis vnius geſtionis ⁊ actus tm̄ vnus ſit habitus: tamen vnius habitus plures eſſe actus ⁊ geſtiones poſſint.

39 Quia vō motꝰ ois ꝯtinuꝰ ē: vtpote q ſecabilis ⁊ diuiſibilis ſit neceſſe ē q ſit vnꝰ eūdē hr̄i ꝯtinuū: ꝯqꝫ q ſit ꝯtinuꝰ eūdē ⁊ vnū itelligi. Nō. n. p̄t q̄lꝫ motꝰ cuilꝫ motui eē ꝯtinuꝰ: queadmadū neqꝫ corpus cū q̄lꝫ corpe: neqꝫ oibꝰ cū oia attinerit: vt voci linea: ſed q̄rū extrema coire ita vt facta vnitas ſit eoꝝ motꝰ p̄ōt eē ꝯtinuꝰ. Vex q̄dā res carēt extremo. Nā vnitatis cū ſit in ſectilis nullū eſt extremū. Ex hoc gñe nihil p̄ōt fieri ꝯtinuū. Sūt ⁊ alie res quibus nō deſunt quidē extrema: ſꝫ que diuortio nāę ⁊ ſpēi diſſideant. Ea q̄ꝫq̄ꝫ ſunt gñe abiūcta: cōe tñ nomē hoc ferūt extrema. Proinde qui extrema ſ lineę: ⁊ extrema deambulatiōis appellat: vocē eādē rebꝰ lon
40 go interſtitio deſitis tribuit. ℭ Quapp̄ nihil e duobus illis ꝯtinuū: aut vnū ꝯflaueris: ſꝫ q̄: neqꝫ ſpecie: neqꝫ gñe ꝯueniūt ꝯñtia tñ atqꝫ adhibita inicē feceris Pōt. n. q̄ſpiā iter currēdū febrē incidere: atqꝫ ita continget motꝰ diuerſos deiceps: ⁊ ꝯñtes hr̄i. Quapp cū thede cādētes in cerealibꝰ accipiētiū: ⁊ tradētiū vicibꝰ curſu ꝯtinuo differunt̄: q̄ꝫq̄ꝫ motꝰ illi ſpe ꝯueniūt: nō tñ ꝓpe ꝯtinui: ſꝫ ꝯñtes ſucceſſiuiqꝫ ſūt: ꝑpea q̄ extremitates ſue ſingulis diſcrepātes diuerſeqꝫ habēt̄: Sꝫ ſi motꝰ iter ſe plurimū diſtēt: ꝯñtes tñ atqꝫ adhibiti pñt itelligi: nō tp̄s in q̄ gerūt̄ exercēturqꝫ. ſit vnū atqꝫ ꝯtinuū. Cōtinui vō eē nō pñt niſi ēt extrema ꝯſentiant q̄ in vnā nām coaleſcere poſſint: atqꝫ confundi.
41 ℭ Quāobrē neceſſariū eſt motū eū q ſit vnus: ⁊ cōtinuus futurus: non ſolum vno ſubiecto eſſe: ſꝫ ēt ſpecie vna: ⁊ tēpore vno: queādmodū ⁊ initio diximus.

42 Super h̄ motū q ꝯſumatꝰ pfectuſqꝫ ſit veriꝰ vnū: appellaueris q̄ꝫ eū q ceteris paribꝰ ichoatꝰ iperfectuſqꝫ habeat̄. Perfectꝰ motꝰ ē q ad finē ⁊ abſolutionē ſuā ꝑuenit: iperfectꝰ q nō ꝑuenit. Vnitas. n. de pfecti iuſtiꝰ q̄ꝫ ḋ iperfecti affertur.
43 ℭ Eodē argumēto rectiꝰ vnū vocaueris q ſit ęq̄bil' ⁊ vniforis q̄ꝫ ieq̄bil' ⁊ pluriformis: vtpote quē illa ipſa diſſormitas diuidē q̄dā mō atqꝫ iterrūpere ⁊ diſtrahē videat̄. Porro in q̄lꝫ motu alteratiōe, augumētatiōe,
44 diminutiōe, eqtatē, ⁊ ineqtatē iuenias. ℭ Naſcit̄ [a] āt ieqtas h̄ iterdū culpa eiꝰ rei i q̄ ꝯſtitutꝰ ē motꝰ. Vt cū qd ſuꝑ arcuatā: aut obtortā lineā mouet̄: fieri. n. neqt vt in magnitudie ineq̄li ac diſſormi ſit ęq̄lis ⁊ vniformis motꝰ. Ea vō vniformi ⁊ eq̄bil' magnitudo hꝫ: cuius q̄lꝫ ps cuilꝫ diſariā ꝯplanata coeq̄taqꝫ ē: ita vt poſſint coaptari viciſſiꝫ atqꝫ cōmitti. Interdū nō ipſa rei nā: ſꝫ modus ⁊ rō ineq̄litatē fac: vt ſiqd mō ſe velociꝰ mō pigriꝰ moueat: q̄ꝫuiſqꝫ adeo cetera habeāt̄ parilitas magnitudis: ꝯtinuatio tp̄is: ꝯueniētia ⁊ ꝯſēſio ſpeciei: ſil' citatio ⁊ feſtinātia claudicat: motꝰis ieq̄bil' ⁊ diſſormi efficit̄. Hic dat̄ itelligi tarditatē ⁊ velocitatē ſpēs motꝰ eē nō poſſe: q: iſint oibꝰ motibꝰ. Nā ⁊ alteraſcere ⁊ creſcer̄ ⁊ i loco moueri: q̄dā velociꝰ: q̄dā tardiꝰ dicunt̄. Nā ex his q̄ ḋorſū pōdere natiuo ḋuergūt grauiora q̄qꝫ celeriꝰ: ⁊ ꝯcitatiꝰ corruūt: leuiora ſegniꝰ ⁊ cūctātiꝰ deuoluūtur. Quapp neqꝫ grauitas ⁊ leuitas reꝝ: q̄ in eūdē ſitū ꝓcūbūt feruntur qꝫ diſſidio ſpēi diſtauerint: q: neqꝫ motꝰ ipſi q idē ꝑueniūt diſcrimie
45 illo differre noſcunt̄. ℭ Plane motꝰis ꝓpe vnꝰ eſt q pariter eq̄lis vnimodꝰ: q̄ꝫuis is q̄ꝫ ſꝫ deptiꝰ dignatiōe huiꝰ nois cēſeat̄ q icquꝰ, ſentꝰ, eminulus, ſubſultāſqꝫ ſit: q̄lis q ſuꝑ ſinuoſā ⁊ iflexā lineā exercet̄. Porro qḋ minꝰ q̄ḋqꝫ departius: eſt ꝯſtituit̄ ⁊ tēperat̄ ꝑmiſtiōe ꝯrij. Ex his illḋ q̄ꝫ obiter aptius ⁊ dillucidiꝰ factū eſt: qḋ ſupiꝰ dicebat̄: motꝰ diuerſos ⁊ ꝯñtes ſint: ꝯtinuos tñ eē nō poſſe. Nā ſi ꝯtinuus motꝰ eq̄bilis eē ⁊ vniformis pōt: motꝰ aūt diuerſi vniformes ⁊ eq̄biles eē nō pñt. Relinqtur motꝰ diuerſos nō poſſe hr̄i cōtinuos. Aeq̄bile. n. ⁊ vniforme definiūtꝰ: cuius queqꝫ pars cuiqꝫ coaptari cōmittiqꝫ poteſt. Partes albefactiōis ⁊ curſus coaptari ⁊ committi qui poſſunt?

46 Tunc aggrediēdū ad ea ē: q̄ ḋ oppōne motꝰ q̄runt̄. Opponit̄ motui motꝰ: opponit̄ ⁊ qes. Sꝫ motus vt contrariū: qes vt ꝑuatio. Primū de con
49 trarijs motibus eſt agendū. ℭ Q: igit̄ motus ois ex aliquo termino in aliquē procedit: ⁊ ex cōtrario in ꝯriūm abit. Nimiꝝ motꝰ illi aduerſi ⁊ cōtrarij ſtatuent̄ qui de ꝯrio in ꝯriū viſe verſa ꝓficiſcun
50 tur egrotatio ſanatio. Nā altera de ſanitate in egritudinem vadit: altera de egritudie in ſanitatē obuerſe: h̄ adeo iductiōe clareſcet. Videnť ꝯria eē egreſcer̄, ſaneſcere, aſcēdere, deſcēdere. Progredi, regredi: leuorſuꝫ flectere: dextrorſū icedere. Atqꝫ h̄ ſecꝰ locos ꝯria colli
15 gunt̄. ℭ Q; ſi trāſmatatio vlla ē: q̄ ꝯrijs careat: tū ea q̄ ex vno termio abierit: ꝯria illi: q̄ ſe ad eūdē terminꝫ ꝯferet. Vñ. n. corruptio ⁊ obitꝰ mouit: eo ſe ortꝰ ⁊ gñatio īſinuat: corruptio ab ente diuertit. Gñatio ad ens cōtēdit. Pariter vñ ſoluit ortꝰ: eo ꝑgit iteritꝰ. Gñatio de non ente recedit ad ens. Corruptio ab ente ad non ens ꝓcedit: itaqꝫ motꝰ hoc gñe motibꝰ aduerſantur.

52 Quies vō opponit̄ motui q̄ſi ꝑuatio: dico q̄ſi ꝑuatio: q: ñ ē ꝓpriꝰ [b] ꝑuatio. Sꝫ q̄lis nā qes motui op
54 ponit̄? Diſtōne vtiqꝫ opꝰ eſt aliq̄. Nō. n. ꝓmiſcua rōne oēs oibus oppoñuntur. ℭ Qm̄ igit̄ ois motꝰ duos hꝫ in qbꝰ ꝯſtituit̄ limites. Patet eā qetē ſiue morā: q̄ v̄. g̃. in imo loco trahit̄ eē oppoſitā motui: q de imo ſurſuꝫ v̄ſus agat̄. Et ꝯrio eā qetē q̄ ducit̄ in ſublimi eē oppoſitā motui q idē ꝯcedat. Nec eni qetē illā opponi dicēdū ē: q̄ hr̄ i eo loco: q̄ res defert̄. Nā locꝰ eſt finis: nullus finis opponit̄ motui ſe petēti: ſꝫ cognatꝰ potiꝰ eſt ⁊ q̄ſi ꝯſpirat cū eo. Iā q̄ nālitꝰ mouent̄ finē motꝰ ſui eo loco idipiſcūt̄ q̄ mouebant̄. Finis porro q p̄ōt illius rei ꝑuatio eē cuiꝰ eſt finis? Ita relinquitur quietem illam eſſe oppoſitā motui: que in eo ſit loco: vnde cōmeat motus.

56 Poſſunt etiā diſtōne alia: ⁊ motus motui: ⁊ qes qeti: tāq̄ꝫ ꝯria atqꝫ oppoſita capi. Sī. vꝫ. qes motuſue nālis aliꝰ: aliꝰ ꝯ nām poſſit afferri Ac i motu qdē locali facile id reperias. Nā terrę nāle eſt ꝓcumbere ⁊ ruere: cōtra nām ſubire ⁊ ſublimari. Itē ⁊ quies in imo nālis eſt terrę: ꝯtra naturā in ſūmo. In auctione ⁊ alteratiōe diſtributio iſta nō eque cōſtat: neqꝫ eni inalbatio naturalis eſt: nigricatio contra naturā: neqꝫ vtrūuis plus habet vna q̄ꝫ altera. Sꝫ neqꝫ ſanatio pluſq̄ꝫ egrotatio: eo q̄ oē animal ac capiendum vtrūqꝫ ferendūqꝫ natura paratum aptumqꝫ eſt. Sed neqꝫ illud dici poteſt auctioneꝫ eſſe

[a] Querit h̄ i loco Sim. q̄ nā mō ineq̄tas in alteratio culpa eiꝰ rei naſci poſſit in q̄ motꝰ ꝯſtitutꝰ. ſi qdē q̄litas in alteratione ſe hꝫ ſicut locꝰ in delatiōe i q̄ defert̄: id qḋ mouet̄: pars vō albefactionis alteri pti coaptari ⁊ cōmitti q p̄ter̄ id dico q: nō ꝑmaneant p̄teo: nā neqꝫ cogitatiō e id fieri poſſe eſt: ſed quia po vna nequaq̄ꝫ eſt alteri ſimilis: crementū attū ⁊ decrementū quia ſm magnitudinē ſiūt he mutatiōes in recta fieri ⁊ equales etiā videri pñt. An aliā quādaꝫ reperi as ineq̄litatē eo qḋ creſcit: vtputa ſi nūc qdē defectu alimēti augumētatio ſiſtatur: nunc vō ad interitū ēt v̄gat: vt imorbo euenit ſolet. nā ineq̄bilis augumētatio nūc redet: veluti etiā ſi aliqñ plus ⁊ aliqñ minꝰ diminuat̄. an alteratiōe ēt exordiata q̄litatis tēſiōe eq̄litas naſcit̄. nā qñ nūc qdeꝫ vehemētiꝰ incaleſcit: deinde remiſſiꝰ: et iteꝝ poſtea vehemētiꝰ: in q̄litas ōrit̄ culpa q̄litatis in q̄ motus conſtituitur.

[b] Illḋ eſt (ait Simplicius) quies eiuſmodi ꝑuatio q̄lem docuit in ꝑncipiis Ariſ. a q. ſ. nō ē ampliꝰ reditꝰ in formā. ſꝫ medio q̄ ſaꝫ mō iter ꝯtrarietateꝫ ⁊ ꝑuationem opponi īuicē videnť motꝰ ⁊ quies.

naturalem diminutionem contra naturaꝫ aut e diuerſo. Item neqꝫ illud: auctionem eſſe aliquā auctioni cōtrariam. idest naturalem ei que ſit contra naturā. De generatione quoqꝫ ⁊ corruptione idem dicendum nō videri eſſe naturalem hanc: illam contra naturā. Alioquin ⁊ ſeneſcere ꝓculdubio naturale eſt. Sꝫ neqꝫ generationē vllam videmus generationi hac fortiōe cōtrariam. Atqꝫ ita ſuper his poſſet quiſqꝫ merito ad

57 dubitare. ¶ Sꝫ ſi omne violētū cōtra nām eſt: corruptio violenta nāli erit ꝯtraria. Nōne igiť ⁊ generationes quoqꝫ nōnulle violente ꝑterqꝫ fatū habenť. Naꝫ fato euenire dicitur quod naturale eſt: ⁊ nature inſtitutionē atqꝫ ordinē ſequiť. Nōne ⁊ auctiones quoqꝫ alique violente ⁊ minutiones item alique imodice aliquando cernuntur: que iam liquido inuicē opponantur. Proinde auctio illa precox itemperataqꝫ dicitur: quoties frumenta ſeminibus nōdum lerādo opertis

Annotāt hex poſitores greci: ſicuti refert Sim. pipateticos ſenſiſſe eaq̄ ꝑm nām ſūt fato diſponi.

58 deꝑſſiſqꝫ celeriter indoleſcunt. ¶ In alteratiōe quoqꝫ eandem rationē inuenies: ſi in cognoſcere ⁊ intendere cura volueris. Nōne ſanari diebus nō decretorijs: q̊s medici indices ⁊ creticos vocant: contra naturā eſt: decretorijs naturale? Erunt igitur ⁊ corruptiōes aliq̄ ſibi contrarię ⁊ generationi corruptio. Neqꝫ hoc rō aliqua prohibet: quia non eodē reſpectu cōtraria corruptio corruptioni ſtatuitur ⁊ generationi corruptio. Nā in eo qđ corruptio eſt: generationi cōtraria poniť In eo vō qđ talis ⁊ preter nām corruptioni vtiqꝫ nāli. Etenim ſi hec fuerit voluptifica: illa ſub triſtis: vel hoc diſſidio poſſunt exiſtimari ⁊ appellari cōtrarie.

59 ¶ Nō eſt autem aliud omnino genus contrarietatis putādū hoc: quod modo explicauimus: ⁊ quo motū ⁊ quietē innaturalē ⁊ contra naturā diuiſimus: ſed in priores modos recidit. Motus eni ⁊ quietes vt ſunt eo modo ꝯtraria quo nobis expoſitū eſt: totū ſibi hoc genꝰ naturalis ⁊ cōtra naturā abunde diſtribuūt. verbi grā. Motū de inferiore loco ad ſuperiorē diximus eſſe cōtrariū motui: qui de ſuperiore ad inferiorē ſit: horū alter naturalis habetur igni: alter cōtra naturā.

60 E conuerſo eſt ſi de terra loquaris. ¶ Idem exemplū in quiete congruit. Quū eni quies in ſublimi (vt oſtēſum eſt) cōtraria motui ſit: qui inde ſit ꝓfectꝰ: vtrūqꝫ colligitur: ⁊ quietem illam eſſe natura terrę cōtrariā:

61 ⁊ motum huiſcemodi naturalem. Quobrē ⁊ motꝰ cōtrarius motui eſt. idest naturalis motꝰ motui ꝯ̄ naturam: ⁊ quies motui qui ſit eiuſdē rei. i. quies ꝯtra naturam rei: contraria eſt motui eiuſdē nāli. Dixi eiuſdem rei: quia quod contra naturā eſt terre: pōt eſſe alteri elemento naturale. exēpli cā. Cōtrarij motus ſūt quia ſublimi deorſum verſus: ⁊ qui ab imo ſurſuꝫ nituntur: nihilominus vtrūqꝫ dicimus naturalē: alterū

62 igni: alterum terre. ¶ Ceterū queritur ſi res que aliunde quopiam mouetur: partē habet eius rei: vnde moueri cępit parteꝫ illius quo vadit: quum quies in termino a quo venit contraria ſit motui inde ſoluēti: qui poteſt vitari: ne circa idem duo contraria habe-

63 antur. ¶ Sed nullus labor eſt ſoluere: quin contra id gemina defenſio eſt. Nam aut illa omnino contraria eſſe negabimus: quum alio genere quieſcat res in termino cum nondum mouetur: alio cum inde iaꝫ mouetur. Non enim inſectile aut indiuiduum eſt quod mouetur: quemadmodum aliquando monſtrabitur: aut reſpondebimus motuum ⁊ quietem non eſſe contraria proprie: quum motus motui potius q̄ꝫ quieti videatur eſſe contrarius. De contrarietatibus ⁊ oppoſitionibus quietis ⁊ motus hac fini egiſſe ſit ſatis.

¶ Themiſtij Phyſices liber Sextus interprete Hermolao Barbaro.

1 SI continua ſunt: quorū extrema ſunt vnū: attigua quoꝝ extrema iungūtur ⁊ ſiľ hńtur: īpoſ'e eſt ex indiuiduis: atqꝫ inſecabilibus cōſtare cōtinuū. Nā ſi cōtinua linea eſt: pūcta vō ex qbꝰ illa ꝯſtitueret indiuidua neceſſe eſt: vt ea pūcta mutuo ſe primū attingāt: ſi coire debēt ⁊ coaleſcere. Alioqn ꝯtinua alio gnē rōne ue nō cōſtantur. At quonā nō extrema coibūt eaꝝ rerūꝫ que extremis carēt. Qđ. n. extremum indiuiduo vel fingas: quū oē extremū ab eo ſit diuerſuꝫ: cuius eſt extremū. Quoꝝ aūt coire ⁊ ſiľ eē extrema nō pńt: quo pacto ex illis vnū aliquid aut continuum effici poterit.

2 ¶ Et hercule qs modus pōt afferri: quo indiuiduū ſuos fines atqꝫ oras excedat: alioqn neceſſe eſt id qđ finibus claudiť: fines ſuos amplitudine ⁊ magnitudine ſuꝑet. At in pūcto qđ diſcrimē in mēſu repias: nōne ipſe ꝯtactus vniuerſaꝫ eiꝰ molē exhauriat? Nō. n. ptibꝰ vllis aut extremis pńt ſe mutuo tāgere: qbꝰ extrema de ſunt ⁊ partes: ſed in ipſo applicatu ꝯfundūtur: ⁊ q̄ſi ſumptitātur ⁊ exoleſcūt vniuerſa: atqꝫ tota in totis viciſſim recipiunť ⁊ ſubeūt: ſi mō pńt tota appellari q̄ nullas hńt ptes. Nihil igiť ex pluribꝰ indiuiduis ꝯſtituiť maiꝰ: ita vt in pticulas ſecari vllas poſſit. Nā neqꝫ is locꝰ amplior fuerit: in quo ifinita īdiuiſilia cōiunganť: q̄ꝫ is in q̄ ſit vnū: q2 indiuiduū qđ indiuiduo ꝑpori ſuꝑuenit ſpatio ⁊ capacitate maiori nō īdiget: in magnitudine aūt ꝯtinua ſemꝑ locꝰ totꝰ amplior q̄ꝫ ꝑtiū habeť. Itē ſi ptes magnitudīs ſeiugate locis diſcluſeqꝫ ſunt: ita vt vna h̄ ſitu vna illo ſit poſita: qđ in linea cerniť. Cōgeſtus aūt īdiuiſiliū nullā magnitudinē attollit: qūo igiť ptes i his loco ſeꝑabūť. ¶ Si dicet qſpiā vt falſū ſit ex mutuo ꝯtactu īdiuiſiliū magnitudinē ꝯtinuā poſſe ꝯſtitui: qđ ⁊ rōnes q̄ paulo aū nobis allate ſūt reuincūt: fortaſſe illud recte dicať: indiuiſilia ſeſe mutuo ꝯſeq vt pūcta pūctū: ⁊ momēta momētū. Quo fieri vt magnitudinē atqꝫ tp̄s ex īdiuiduis ꝯſtare poſſimꝰ ꝯcedere: nō qdē ꝯtingētibꝰ aut ꝯtinuatis: ne in eas anguſtias recidamꝰ: q̄s ſuperiꝰ de rōne extremitatū īduximꝰ: ſꝫ deīcipibꝰ ⁊ ꝯſ̄itibꝰ. Ueꝝ is q hoc ſentiat: ꝑmū ſe in eo falſū hꝫ: q2 alterā ſpēꝫ quantitatis tollit: illo eni mō oēm quantitatē diſcretā pinde vti numeꝝ facit: ꝯtinuā: nō reliquit. Deīde i eo deciꝑiť: qđ rē impoſ'eꝫ ſumit: id adeo hūc in moduꝫ colliges: inter ea pūcta que ꝯ̄ſitia defendūť: aut aliqd: aut nihil ītercedit: ſi nihil: certe ſe tāgūt: nedū ꝯ̄ſitia ſunt: q2 ſi nihil interiacet: nihil pōt ꝓhibere quin tāgāt. Si aliqd: queramꝰ illud qd ſit: atqꝫ inane qdē eē nō pōt: q2 id de rerum nā prioribus libris exegimus. Aut igiť corpus / aut lineā / aut ſuꝑficies fuerit. Et dudū liquet: lineā eſſe oportere: q2 inter queuis duo pūcta neceſſariū eſt hiare ⁊ ītercipi lineā. Quū aūt in qualibꝫ linea poſſint capi ⁊ deſignari pūcta: ſtatiꝫ in ea quā eē intermediā opꝫ ꝯcedere: pūctū vtiqꝫ aliqd notaueris: qđ adeque in meditullio illo haberi videbiť. Quonā igiť iure ꝯ̄ſitia dicebanť: iter que pūctū erat aliđ iterſitū? Quāobrē ex duobꝰ alteꝝ: aut cōſtituant attigere ſe viciſſim impertia: aut ſi id dicere nō audēt fateanť ꝯſequentia eſſe nō poſſe: Si eni īpoſſibile eſt vt ſe contingant: neceſſariū eſt vt nō ſint ꝯſequētia. Cōſtat igiť neqꝫ hoc mō magnitudinē vllam ex inſectilibus poſſe cōcreſcere. ¶ Eſt ⁊ illud ex his que diximꝰ ꝓpalam

factū magnitudinē cōtinuā ſecari ⁊ diuidi ſꝑ poſſe in magnitudines alias: q̄ ⁊ ipſe ſint idētidē ſectiles atqꝫ diuiſiles: atqꝫ h̄ poterimus vel ſyllogiſmi nexu cōplecti. Oīs magnitudo ꝯtinua: aut ſectilis ē: aut iſectilis: nō iſectilis: q2 ꝯtinua eē nō poſſet: ſectilis igr̄: oē porro ſectile: aut in ptes obiter ſectiles: ⁊ diuiduas ſecari pt: aut in iſectiles: nō in iſectiles: q2 tūc illđ qđ ſecať ex īdiuiduis iſectabilibuſqꝫ ꝯſtaret: qđ nos mō īpoſſibile ꝓbauimꝰ: in ptes igiť ſectiles. ¶ Preterea ſi ex īdiuiduis aliq̄ magnitudo exiſteret: linea lineā pūcto poſſet excedere. At quū linea oīs: tū maior: tū minor dimidiari poſſit: quoties linea maior q̄ lineā minorē i pūcto vincit: ptiľr diſſecabiť media: pūctus q̄ꝫ dimidiari diſſecariqꝫ poterit. Proinde quēadmodū linea ex īparibus pūctis pt ꝯſtitui: poterit ēt circulus aliqs repiri: q ex pūctis nūero īpari ſit ꝯflatus. Illū q̄ꝫ qūo dimidiaueris? Ita ꝑmū tolliť facultas ⁊ rō dimidiandi dimetiēdiqꝫ circuli. Deinde ⁊ ipſe q̊ꝫ diameter tolliť. Nā cardo q exps ⁊ īdiuiduus medio globi ſubijciť: lineā directo a marginibus ꝓfectā p mediū nō īcurrit: ſed altrinſecus ꝑuectā iterius q̄ſi cauet ⁊ vitat ita vt duas qdē in ptes: ſed nō eq̄les tota rotūditas diducať. Ita neqꝫ ſemicirculus q̄ꝫ ſuꝑſtes erit. Nā quū neceſſe ſit: vt alterutri parti totū centruꝫ accedat: maior ſemꝑ illa portio fuerit: cui centrū acceſſerit. Pleraqꝫ ⁊ alia poſſent afferri: ſiqs v̄ba Ariſto. h̄ loco diligēti

Rōnes has nō ex Ariſto. ſed ex Eudemo Alex. q2 acceptas retulit Themiſtius.

4 diſcuſſione ꝑpēderet. ¶ Ad hec ſi ex īdiuiduis: atqꝫ īpartibus magnitudo ꝯſtaret: neceſſariū eēt motꝰ eos q ſuꝑ magnitudinē agerēť: ex imptibus q̄ꝫ motibus eſſe coalitos. Nā (vt prioribus libris oſ̄dimus) motꝰ e magnitudinis comes aſſeclaqꝫ eſt. Et quēadmodū ſi eſt ꝯtinua magnitudo: motus q̊ꝫ ꝯtinuus efficiť: ita ſi ex diſcretis ⁊ imptibus illa cōponiť: motus q̊ꝫ ex diſ-

5 cretis ⁊ imptibus videbiť eſſe cōpoſitus. Sed vt ſeq̄le huius neceſſitas latiꝰ pateat: ſubijciať magnitudo aliqua: q̄ ſit ex tribus indiuiduis cōflata qbꝰ aſcripta

6 ſint. a. b. c. res ſuꝑ eā magnitudinē mota eſto. g. Que moueať motu cuius note ſint. d. e. f. Cōſtabit igiť motus ille ex tribꝰ indiuiduis motibꝰ: q2 ſinguli qq̄ꝫ tres motus eo mō īdiuidui hēbunť: quo tres magnitudīs ptes in qbus gerenť. Nā ſi motū q ſuꝑ. a. ptē magnitudinis exerceť: ꝯtenderis eſſe diuiſilē: ꝯtinuo ⁊ ipm a. cogeris fateri diuiſile: q2 diuiſioni motus ſemꝑ diuiſio ſpatij rn̄det ⁊ ſimul habetur. Quare ⁊ dimidiū motus ſuꝑ dimidium. a. obibiť. At nos ſumpſimus. a. quod indiuiduum atqꝫ impers eſſet.

7 DEmōſtratū ē ſi magnitudo indiuiduis ꝯſtaret: ipm quoqꝫ motum ex indiuiduis ⁊ īpartibus motulis ꝯſtituꝝ. Nunc hoc q̄ꝫ ſit īpoſſibile oſ̄demus. Perſpicuū ē moueri nō poſſe rē: niſi ꝑſto ſit: ꝑſenſqꝫ motus. Itē eo mō rē moueri quo motus adeſt. Si itaqꝫ motus ſuꝑ a. magnitudinē indiuiduā indiuiduus ⁊ inſectilis fuerit: erit ⁊ ſuꝑ. a. ipꝫ moueri vt ita loquar iſectile. Hoc aūt impoſſibile eſt: nō eſt igiť motus vllus inſectilis. Queres cur id ꝓ īpoſſibili hēať: quī hercules neceſſe eſt rē q̄ alicunde quopiā moueť: nō ſimul ⁊ moueri ⁊ motā eſſe eo quo mouebať: idest ꝓficiſci Thebas ⁊ iam ꝓfectū eſſe. Neqꝫ ſimul in foꝝ deſcēdere: ⁊ iaꝫ deſcendiſſe: ſed prius ꝓficiſceris. Thebas q̄ꝫ ſis ꝓfectꝰ: ⁊ in foꝝ deſcendiť anteq̄ꝫ deſcenſuꝫ ſit. Proinde quo pacto effeceris: vt res agitabilis ſuꝑ. a. magnitudinē ꝑ̄ſite motu. d. q ſit inſectilis moueať: cū ſit impoſſibile: vt i magnitudine impti res ante moueať q̄ꝫ ſit mota: ante ꝓficiſcatur q̄ꝫ ſit ꝓfecta. Alioqn diuiduus fieret motus: q ſubiectus eēt indiuiduus. Quodāmodo aūt huic qđ dico moueri appoſitū erit qeſcere: qū nullus motus pōt oſ̄di fuiſſe: neqꝫ in eo vn̄ mouit res: neqꝫ aūt in eo quo ꝑmota iam eſt. Nā ſiue in hoc: ſiue in illo qeſcat iam nō moueť. In intermedijs ergo mouebiť. Erunt igiť: tum magnitudo: tū motus diuidua. Quobrē ex duobꝰ alteꝝ: da: aut ea: q̄ erāt inſectilia ſecari: ⁊ diuidi vlterius poſſe: aut id fieri poſſe negas: ꝯſtitue nobis deridiculū ſaltē illud: eū q ꝓcedit in foꝝ inter ꝓcedendū illico ꝓceſſiſſe: ⁊ eū q in pireū viā capeſcit inter ꝓficiſcendū: in pyreum illico deſcendiſſe.

8 ¶ Neqꝫ h̄ loco ſapientiſſimū. ſ. Epicuꝝ depudet opire ſalebrā ſalebra: ⁊ grauiorē plagā recipere vt leniorē repellat: ⁊ qdem qđ minus ſit: diuināte quodāmō ꝑſagienteqꝫ Ariſto. futuꝝ aliqū hoīeꝫ: q ad eū modū īpeti turus ꝓteruituruſqꝫ eēt: q̄ꝫobrē vt calūniā illā ꝯ̄ cogitatiōe legētis excluderet: ſubiūxit q̄ hic ſequūtur qbus v̄bis nihil eē pōt expſſius. At ille alter facie ꝑfricta viget atqꝫ oblogtur ruſtice: vt res (inqt) mobilis ſuꝑ vniuerſam magnitudinē. a. b. c. moueanť i nullo tū ſigno moueť pūctoꝝ imptiū: ex qbꝰ illa magnitudo cōponiť: ſed in ſingulis iā ē ꝑmota. Ne tu vſqꝫ eo allucinator Epicure ⁊ ſupinꝰ fuiſti: vt laq̄os iſimtos nō puideris quos iherere te atqꝫ icurrere oportebat: ſi ita ſentires? Primū illud qs vno te excepto cōniueat: motū eū q ſuꝑ magnitudinē illā ex īdiuiduis tribꝰ a. b. c. cōpoſitā exercēť nō ex tribꝰ motibꝰ ꝯſtituꝝ: ſed ex tribꝰ terminis motus: ⁊ qđ cū venia dixeriꝫ ex tribꝰ motū mutatūqꝫ eē? Totius. n. motꝰ. d. e. f. Partes d. ⁊. e. ⁊. f. nō poterūt cēſeri motꝰ quū dicas nō moueri rē penes eas ptes: ſꝫ iā eē ꝑmotā. ¶ Age ⁊ illđ q effugias? rē eē motā veꝝ futuꝝ: quā tū nūq̄ꝫ fuerit veꝝ moueri: ⁊ cucurriſſe aliqd: qđ nūq̄ꝫ fuerit veꝝ currere ⁊ ambulauiſſe aliquē quē nunq̄ꝫ fuerit veꝝ ambulare. Et poſtremo v̄a eē ꝑterita q̄ū nūq̄ꝫ ſuꝑiore tpe ve-

9 ra fuerit iſtātia. ¶ Iā ſi qcqd moueri nāliter pt: quoties n̄ īpediť: aut moueť: aut qeſcit. Nimiꝝ res q̄ moueri ſuꝑ. a. nō ꝯcediť: neceſſe eſt vt in. a. qeſcere cōcedať. Siľr in. b. ⁊ ſiľr in. c. ita ſit vt res: q̄ i ſingulis partibus ꝓindeqꝫ in vniuerſa magnitudine dī qeſcere: defendať nihilominꝰ vniuerſam illā vtiqꝫ ꝑegiſſe. Preterea aut in q̄libet illius magnitudinis pte motus hēbitur: aut in nulla. Si in qualibet qūo res in motu poſita nō mouebiť? Si in nulla? Sed qes in q̄libet: qūo tueberis ne ſit motus ex quiete compoſitus.

10 DEinde ſi magnitudo ex iptibꝰ cōſtet tp̄s q̄ꝫ ex iſectilibꝰ iptibuſqꝫ ꝯſtabit. Siqs. n. ipti ſubiecta magnitudīe tp̄s dicat imps eē ſꝫ ſectile: ſtati magnitudinē i ptē ex ptibꝰ ꝯſtař fateri ꝯpelliť. Cōfeſſuꝫ ē qcqd ē vniformiť ⁊ eq̄biľr velox minori tpe minꝰ itineris ſpatijqꝫ ꝯficē. Si igr̄ tp̄s illđ ſit diuiſile: in q̄ ſuꝑ̄ magnitudinē īdiuiſilem res moueť: palā ē: i pte tp̄is ptē magnitudis aliq̄ꝫ iri ꝑcurſā. Nece ē itaqꝫ: vt is q magnitudinē ex imptibꝰ ꝯpoſitā putat: tp̄s q̄ꝫ ex iptibꝰ ꝯpoſitū eē ꝯcedat. His v̄o q tp̄s imps atqꝫ īdiuiduū arbitrabāť ꝯtigit: velociorē ⁊ tardiorē motū adimē. Res mehercle i oculis oīum poſitas: ⁊ q̄ penes cūctos certā fidē: ⁊ ꝓmiſcuā notitiā poſſidēt. Quis. n. nō viderit aſellū ire ſegnius equo: celocē velocius corbita? Et hercules ſi de plebe vulgaria aliquē iterroges: cur bige plauſtro ociores dicāť? Rn̄debit opinor: ⁊ qdē nihil ab Epicuro ꝯ̄ placitj ꝯſultiſ q̄ꝫ ſapiē mutuatꝰ q2 hora vna bige ſtadia trigita ꝑcurrūt. Plauſtrū tribꝰ aut q̄tuor horis idē ſpatiuꝫ ꝯficit. Quāto. n. tpe eq triginta ſtadia peragūt: boues egre

ſeptē ꝯficiūt. Quenā iſthec ſapiā eſt ſcire: qḋ velocius
ſit breuiori tpe magnitudinē equalē ꝑcurreꝰ: qḋ vero
ſit tardius eq̄li tpe breuiorē. Ego ⁊ Atrieſes mei ideꝫ
iter eādē viā ingreſſi ipſe publico curru: illi onerario
carpēto nō eq̄li tpe in p̄riā ex vrbe Nicea ꝑuenimus:
ego dieb⁹ noctibuſqꝫ duab⁹ / famulitiū q̄tuor. Hec vſ/
qꝫ adeo vſitata exploratacꝫ oibus tollūt hi q tp̄s eē ſi
11 ne ꝑtib⁹ arbitrant. ¶ Sed q̄ſo adhibe aīum. Si tp̄s
vllū imps ⁊ breuiſſimū hēreꝰ: q̄ro moueri qcq̄ꝫ in eo
poſſet: an nō poſſet? Si nō poſſe dixeris: neqꝫ in eo ſa/
ne toto potuerit: qḋ ex illis īpartib⁹ ꝯflareꝰ. Nā q̄uo
in toto eo moueri res poterit q̄ in nulla totius ꝑte mo
ueri p̄t? Si poſſe rn̄deris: neceſſariū ē fatearis ſpatio
īdiuiſibili: tū qḋ velociꝰ: tū qḋ tardius ſit poſſe moue
ri. Neqꝫ in vna re q̄ mō tardius: mō velocius moueꝰ
ītelligo: ſed in diuerſis. Et vt nr̄a parump̄ diuageꝰ ⁊
ludat orō. Ponamꝰ in celo moueri teſtudineꝫ: ſeu ma
lis aīal aliud teſtudini de ꝓximo tardū: ea ſi tpe imp̄/
ti ⁊ minimo moueaꝰ: ꝓfecto ſpatiuꝫ aliqḋ ſumptita/
bit. At h̄ tam modicū tā breuiculū ſpatiū celerrimus
ipſe ſol: ille inq̄ꝫ alato iuectus curru tpe impti ꝯficiet
ne an breuiore q̄ꝫ ſit imps: ſi impti efficies ſolē teſtudi
ni eque pigꝝ ⁊ tardū. Sūt. n. ea eq̄ tarda ⁊ eq̄ velocia
q̄ eq̄li tpe eq̄lē ſpatiū ⁊ magnitudinē ꝑagunt. Si bre/
uiore q̄ꝫ ſit imps vtiqꝫ illud tp̄s qḋ breuiſſimū ſpatiuꝫ
12 ē nō erat breuiſſimū. ¶ Ac ꝯ illos q̄dē q̄ dicta ſunt ha
ctenus ſufficere poterāt: ſed q̄n ocium eſt: ne ſit nobis
frauditi eo verſat paulo diutius. Alioqn ꝯſequemur
hac morula vt id exploratius atqꝫ aptius diluceat: ne
qꝫ tp̄s: neqꝫ magnitudinē commiſtiōe indiuiduoꝝ atqꝫ
īptiū ꝯponi. Quū ḡ neceſſe ſit equuꝫ breuiore tpe q̄ꝫ
ſcorpionē tātūdē ſpatij trāſabire: deſigneꝰ id qḋ velo
cius eſt lr̄a. a. ⁊ ei qḋ eſt tardius aſcripta ſit lr̄a. b. ꝑa
gat. b. rectam lineam q̄ ſit. c. d. tpe qḋ ſit. e. f. palaꝫ eſt
ꝓpṁ. a. qḋ ſtatuiꝰ velocius breuiori tpe q̄ꝫ ſit. e. f. tp̄s:
eandē magnitudinē eſſe decurſuruꝫ. Sit hoc tp̄s bre
uius: verbi gr̄a. e. g. Si igiꝰ. a. vniuerſam lineam tpe.
e. g. ꝑegit ipſum. b. qḋ eſt tardius equali tpe maioreꝫ
lineam confecerit. Sit aūt minor hec linea. c. h. Quū
itaqꝫ. b. qḋ ē tardius. e. g. tpe. c. h. magnitudinē ꝑficit:
ꝓfecto. a. qḋ eſt velocius eādē. c. h. magnitudinē bre/
uiori tpe īceſſerit. Atqꝫ ita. e. g. tp̄s diducendū iteꝝ di
13 uidēdumqꝫ erit. Sit illḋ. e. l. Ergo ſi. a. lineā. c. h. tpe.
e. l. tranſit: neceſſe eſt vt. b. q̄ tardius eſt eq̄li tpe illam
14 nōdum trāſierit: ſed minorē. Sit ea ſi lubet. c. ¶ His
exēplis datur ītelligi eā eē differentiā īter velocius ⁊
tardius mobile: ꝙ alterū. i. velocius ſecat tp̄s: alterū.
i. tardius magnitudinē diuidit: q̄ id qḋ velocius ē tn̄
dem ſpatij breuiori tpe ꝑficit: ⁊ ꝯtrario qḋ eſt tardiꝰ
eq̄li tpe minus ſpatij ꝯficit. Porro quuꝫ ea acceptio
poſſit eē ꝑpetua. Semp. n. velocius ⁊ tardius p̄n̄t ītel
ligi: ſemp̄ quoqꝫ ⁊ tp̄s diuidere ⁊ cū tpe magnitudinē
15 poſſumꝰ. Comitanꝰ. n. ſemet illa: ⁊ q̄ſi obuerſe rn̄dēt:
diuiſio magnitudinis ⁊ diuiſio tp̄is. Nā ſi diuiduum
tp̄s ē: diuidua quoqꝫ magnitudo hr̄. Et quot modis
16 diuiduum tp̄s vr̄: totidē ⁊ magnitudo ꝯſpiciꝰ. Atqꝫ
hoc maxime patere ſolet in his: que equali velocitate
mouenꝰ. Semp. n. ſexqui tp̄is ſexqui magnitudinis
obiꝰ: ⁊ ſexqui tertio illius ſexqui tertium modi rn̄det
demū q̄ꝫtum cuiqꝫ libuerit tp̄is ꝯcedere: tantundeꝫ
17 equabiliter concedet ⁊ ſpatij. Quot ſi tp̄s in infinituꝫ
attenderis: magnitudo quoqꝫ ꝓcedet concreſcetqꝫ in
18 infinitum. E diuerſo ſi magnitudinem ſupra q̄ꝫ res ꝯ
tinue moueꝰ: q̄ꝫ lubet auxeris: tp̄s quoqꝫ tantundeꝫ
adauxeris: ita ſit vt eo plane mō quo infinitas ꝯpetit
tp̄i ēt magnitudini ꝯpetat. Quare ᵃ ſi ipercurſile ⁊ ſi
ne fine fuerit tp̄s: ipercurſilis erit ⁊ infinibilis magni
tudo. Et ſi tp̄s infinitā diſſectionē capit: īfinitā capiet
⁊ magnitudo. Qḋ ſi ad tp̄s vtraqꝫ infinitas pertinet:
vtraqꝫ pariter ad magnitudinem pertinebit.

19 Et q̄ꝫ hoc Zeno aut ignorat: aut cer
te diſſimulat: q̄n ſuſtuliſſe de
medio motū credit ea rōne: ꝙ ſi is ꝯce/
daꝰ: futuꝝ putat: vt finito tpe infinita ꝑ
agi trāſiriqꝫ videāꝰ. Id. n. qḋ moueret
tāgere īfinita: eaqꝫ ſeorſuꝫ ēt ſingula oporteret: cū ma
gnitudo oīs in īfinitū infinities ſectilis ſit: ⁊ tp̄s ꝙo eiꝰ
motus q ſup̄ magnitudinē gereret: finitū eē ab oibꝰ
ſit ꝯceſſum. Nā ſi rote inq̄t curruū: q̄ ꝯuoluunꝰ i ſta/
dio: nihil relinquūt ſtadij: qḋ nō dimetianꝰ ⁊ diuidāt
quū diuiſio illa ſit īfinita: ⁊ ꝑtes diuiſe ſint ēt infinite:
q fieri pōt: vt finito tpe ꝑcurranꝰ? Unū hoc ille īpoſſi
bile iudicabat: ꝓpea quot aut ꝯniuebat: aut certe nō
poterat aſſequi. Dupl'r intelligi ſolere: cū magnitudi
nem infinitā: cū tp̄s: cū oē continuum diceremus: aut
q̄ in infinitū ꝯciderenꝰ: aut q̄ nullū finē ⁊ extremuꝫ
agnoſcerēt. Eam magnitudinem q̄ q̄ꝫtitatis ſue nullū
finē hr̄et: ēt nos accedimus finito tpe vniuerſam tāgi
⁊ ꝑcurri nō poſſe. Aſt eam q̄ q̄ꝫq̄ꝫ diuiſionē īfinitā ac/
ciperet: finē tn̄ aliquē modi ſui ⁊ q̄ꝫtitatis nanciſceret
q̄ ꝑtāte nō actu infinita eſſet affirmare: atqꝫ adeo ꝓdi
care l'ꝫ ⁊ tangi vniuerſaꝫ poſſe ⁊ tpe finito ꝑcurri. Nā
⁊ tp̄s quoqꝫ ipſum penes q̄ꝫtitatē finitū hr̄: penes di/
uiſionē ſectionēqꝫ īfinitū: deniqꝫ oibus modis ac gn̄i/
bus īfinitū q̄bus ⁊ magnitudo cenſeꝰ. Utrūqꝫ. n. infi/
nitū ꝑtāte eſt: eo ſit tū vt tpe: qḋ ſit poᵃ īfinitū: infinita
quoqꝫ magnitudo nō ſimpl'r: ſed cū eadē adiunctiōe
potentie decurratur: tum vt ꝑtes itē magnitudinis: q̄
ſola rōne cogitatiōeqꝫ īfinite ſunt tāganꝰ ꝯficiānturqꝫ
ꝑtibus tp̄is ſola rōne cogitatiōeqꝫ infinitis: q̄n ꝓſertiꝫ
⁊ nos quoqꝫ ꝯcedimus: imo ēt certe id demonſtratōe
ꝯcluſioneqꝫ ꝯprobamus vtrolibet ſignificatu: neqꝫ
magnitudinē tpe infinito finitam: neqꝫ finito infinitaꝫ
poſſe tranſiri. Sed ſi tp̄s infinitū fuerit: magnitudinē
quoqꝫ infinitam fore. Contra ſi magnitudo fuerit infi
20 nita: tēpus quoqꝫ futuꝝ eſſe infinitum. ¶ Eſto itaqꝫ
magnitudo finita cui aſcriptum ſit. a. b. tp̄s infinitum
cui. c. Secetur a tpe pars finita. c. d. in quo magnitu/
do. b. e. ꝑficiatur: hec pars. i. magnitudo. b. e. replica
ta aut vniuerſam. a. b. magnitudinem partiliter ſoli/
dabit ꝯmenſurabitqꝫ: aut certe vltimo inductu ꝑtem
poſtremā excedit: nihil. n. intereſt vtrum quadret an
ſuperet: dūmodo tanta quanta eſt. b. e. pars: tāto ⁊ eq̄
21 li tpe ꝑcurraꝰ: hec ergo. b. e. pars vniuerſam. a. b. ma
gnitudinē menſurabit: ⁊ partem extremam excedet.
Erat igiꝰ finitū tp̄s omne ī quo vniuerſa ꝯficitur. In
tot. n. partes conſectum tp̄s eſt: in quot ipſa magnitu
do. Qꝫ ſi quēpiā obturbat id qḋ. b. e. magnitudo non
ſumptitat nec menſurat adequate magnitudinē vni/
uerſam: ſed excedit: pōt ſibi defingere magnitudineꝫ
alterā: q̄ totam expugnat adequateqꝫ ꝯmenſuret. Et
ſi. n. vniuerſam tpe infinito ꝑcurrit ipſam: tn̄. b. e. fini
to ꝯficiet. Quare ſi. b. e. magnitudo magnitudinē. a.
b. adequate menſurat: ⁊ tp̄s quoqꝫ in quo. b. e. magni
tudo ꝑcurriꝰ adequate mēſurabit tp̄s ī quo magnitu
do. a. b. vniuerſa abſoluiꝰ. Alioqn diceret quiſq̄ꝫ ēt
b. e. ꝑtem magnitudinis vniuerſe tpe infinito oporteꝰ
trāſiri. Quod eſt īpoſſibile. Nā ſi alteꝝ extremū tp̄is
. i. punctum: vnde res auſpicata motū eſt: puta ipꝫ. b.
ꝓfinituꝫ determinatumqꝫ eſt: totā quoqꝫ. b. e. determi
nato ⁊ finito tpe eſſe decurſam opꝫ. Quum. n. breuio
ri tpe pars q̄ꝫ totum peragaꝰ: neceſſariuꝫ eſt breuius

ᵃ Sim. dub[...] tat, q̄nā p[...] to hoc vero [...] ſit. tp̄s. n. ip[...] curſile eſſe [...] ſine careat [...] qꝫ p̄nᵒ ſicut [...] 8. huius m[...] ſtrabiꝰ ⁊ cum [...] ſit ēt ꝯtinu[...] ad ipm vtra[...] qꝫ infinitas [...] tinet: ad ma[...] gnitudinē [...] vtraqꝫ infini[...] tas ꝑtineret [...] ꝑt: cuꝫ ma[...] huꝰ ſit mon[...] ſtratū nulla[...] magnitudi[...] nē eē imper[...] ſilē, ⁊ īfinit[...] Rn̄. ipſe q[...] curi tp̄s du[...] plex ē: h̄ q̄dē [...] īfinitū q̄n[...] ad extrēa [...] tinet vt po[...] qḋ ⁊ p̄ncipio [...] careat ⁊ fine [...] circularem [...] motū mēſu[...] alrḋ ꝙo vnū [...] qꝫ finitū rōne [...] extremoꝝ: ad quē ea m[...] mō ꝑtinet in[...] finitas q̄ ex d[...] uiſiōe enaſci[...] tur: qḋ mot[...] recti ē mēſu[...] ra. pari ēt p[...] ſu duplex e[...] magnitudo [...] altera q̄ꝫtita[...] tis verſiqꝫ [...] reat: nō ea q[...] dē rōe q̄ ter[...] minata ſit [...] in. 3ᵒ hoc e[...] reprobatū. ſ[...] q̄ veluti ī ci[...] culo videm[...] p̄nᵐ nō h[...] qꝫ terminū [...] altera ꝙo q[...] vtrūqꝫ ext[...] mū hēat p̄[...] cipiū. vꝫ. ſi[...] nē vt ea ſit q[...] gnōni ⁊ co[...] ruptiōi ſunt [...] obnoxia.

Illud tp̄s eſſe ambifariā finitū id eſt exordiū ⁊ finē ha
bere. Exordiū ꝓpterea: q̄ idē ſit principiuꝫ magnitu
dinis totius ⁊ partis. Finem ideo: q̄ breuius ſit.

22 Eandē demr̄ationē ꝯ eos adiūge/
re poſſumus: q inuerſa vi/
ce magnitudinē īfinitā ⁊ tp̄s finituꝫ pu
tāt: adeo quā illi īfinitā ꝓdicāt: finitā eē
rō eadē ꝓximus extorquebit. Idē p̄t oſtē
di ēt ſi ſit diſformis ⁊ ineq̄bilis motus. i. ineq̄bili exci
tu velocitateqꝫ actꝰ. Quāq̄ꝫ. n. poſita ꝯſtitutaqꝫ ineq̄/
litate motus eq̄li tpe: eq̄lis magnitudo nō ꝑſoluiꝰ ſed
aut longiore eq̄lis: aut breuiore: ſi tn̄ finitā magnitudi
nē ſecueris in ꝑtes eq̄les: in totidē q̄ꝫ non tn̄ eq̄les tp̄s
ꝓpṁ cedi ſecariqꝫ poterit. Quamuiſqꝫ vt dixi hꝰ tp̄is
ꝑtes ineq̄les ſint: tn̄ ad demonſtrandā finitudinē tp̄is
ſatis hr̄: ſi ꝑtes illas nūero finitas eē vincamus. E di
uerſo q̄ꝫ ſi tp̄s finitū fuerit: magnitudo aūt exiſtimeꝰ
īfinita: ad functionē ꝓbatiōis ſufficit: ſi magnitudinis
illiꝰ īfinite finitas nūero ꝑtes eē teneamꝰ. Unꝰ igiꝰ mo
dꝰ hr̄ dūtaxat quo tpe īfinito finita magnitudo p̄t im
pelli: ſi. vꝫ. eadē moles repetitj iteratiſqꝫ motibꝰ recur
raꝰ: quēadmodū celeſtia corpa: qḋ ſi finitū corpꝰ tpe fi
nito īfinitā magnitudinē nō ꝑcurrit: manifeſtū ē ſi cor
pus īfinitū moueri poſueris: tpe finito magnitudineꝫ
finitā nō poſſe ꝑcurrere. Quū. n. corpꝰ īfinitū finitā li
neā ꝑcurrit: tūc ⁊ ipſa q̄ꝫ linea corpꝰ illud īfinitū reme
tiꝰ atqꝫ ꝑtrāſit. At hoc eē īpoſſibile indicatū eſt: tum
quū pauloan̄ ꝓbaremꝰ: finito tpe infinitā magnitudi
nē nō poſſe ꝑſolui: q̄n ꝓſertim ēt ſi infinita ſit magnitu
do: ⁊ corpus itidē qḋ moueꝰ infinitū ſimulatqꝫ tp̄s fi
nitum conſtituiꝰ: reliqua ēt finita conſtituuntur.

23 Hactenus Zenonis cauillꝰ fecē:
vt in h̄ ꝑter rē fortaſ/
ſe longiuſcula orone diuerteriꝫ. Nūc re
grediendū ē: vn̄ diſceſſimus. Neqꝫ igiꝰ
linea: neqꝫ ſupficies: neqꝫ vllū oīno ꝯti/
nuū pōt indiuiduū ſtatui: aut ex indiuiduis: atqꝫ im/
ꝑtibus coalitū videri. Neqꝫ ſolū ꝓores rōnes h̄ cogūt
ſed ⁊ illa ꝙ alioqn ſecari poſſet inſectile. Quū. n. quo
libet tpe ⁊ velocius ⁊ tardiꝰ moueri res poſſit: ⁊ quū
id qḋ velocius moueꝰ: eq̄li tpe plus ꝯficiat ſpatij: q̄ro
h̄ plus: erit ne duplū triplū dimidio tm̄: aut q̄uis alia
ꝓportiōe ſignatū. Sꝫ ꝓferaꝰ exēpli gr̄a: dimidio tm̄:
id aūt eſt ſexq̄alteꝝ ſpatiū qḋ res velocior decurrit eq̄
li tpe. ad id qḋ res tardior ꝯficit: ꝯcidaꝰ hec magnitu
do in tris ꝑtes: igiꝰ ꝑnicius mobile vniuerſa ꝑfungi/
tur: tardius nō vniuerſaꝫ: ſed duas tm̄ ꝑtes abſoluit.
Ita. n. ſexq̄altera rōne magnitudo magnitudini rn̄de
bit. Si igiꝰ ex tribꝰ imꝑtibus īdiuiſibilibuſqꝫ magni
tudo ea ꝯponiꝰ: ſupra quā velocius mobile agitaꝰ:
tp̄s quoqꝫ in quo agitaꝰ ex tribꝰ imꝑtibus ꝯpoſitū
ꝯſtitutūqꝫ erit: q̄ vt demr̄atū eſt tp̄s magnitudinem
pone ſeq̄tur? Sed q̄n tardius mobile duo imꝑtia ꝯ
ficit: eo tpe: quo velocius mobile tria: ꝯn̄s eſt: vt quū
2ᵐ īpers obibat: dimidiū tp̄is ſumptitatum eē dicaꝰ.
Tp̄s vero ꝯpoſitum erat: ex tribus imꝑtibus: igitur
vnum inſectile tp̄is dimidiari ſecariqꝫ oportebit.

24
25 Uāq̄uā āt ſatis ē libris ſupioribꝰ
ꝯprobatuꝫ: id qḋ vere ⁊
ꝓprie nūc momētūqꝫ appellaꝰ: oporteꝰ
īdiuiduū atqꝫ īpers eē: ⁊ in quouis tpe
vnū: atqꝫ idē hēri: qḋ ſit p̄terito exitus ⁊
ꝯn̄ti p̄nᵐ: tn̄ hoc q̄ꝫ loco ꝯmodiſſimū arbitror eſtima
re denuo id: atqꝫ ꝑſpicere: vtrū eiuſmodi eē: quale tūc
oñdimus videaꝰ. Nemo hercules (vt ego q̄dē ſentio)
fuerit q negare audeat p̄teriti tp̄is fineꝫ eſſe id: aū qḋ

ᵃ Alicui for/
ſan videbitur
(ait h̄ Sim.)
rōnē hanc: q̄
Ariſ. Tpe. q̄

nihil futuri hr̄. Nā q̄uo hr̄i futuꝝ aliquod p̄t: anteq̄ꝫ
p̄teritū ſit finitū. Si. n. tum eſſet futuꝝ: nō poſſet vtiqꝫ
amplius futuꝝ dici: ſed plane p̄teritū: vtpote qḋ intra
fines p̄teriti ꝯtentū eſſe ⁊ coercitū videreꝰ. Eſt ⁊ illud
(vt arbitror) ꝯfeſſum ꝯceſſumqꝫ oibus: momētuꝫ eſſe
futuri exordiū tp̄is. Porro exordiū eſſe nō pōt: niſi ta
le ſit: quo nihil p̄teriti relinquaꝰ. Nā q poſt initiū fu/
26 turi p̄teritū amplius maneat. ¶ Proinde q̄riꝰ finiſ p̄
teriti tp̄is ⁊ initiū futuri: vtꝝ duo ſint momēta ſeorſū
abiuncta: an vnū idēqꝫ habeaꝰ: ᵃ qḋ vt p̄teritū definit
ita futuro ꝓbeat auſpiciū? Sed putādū eſt vnū ⁊ ideꝫ
haberi. Nā ſi abiuncta ⁊ diuerſa dicanꝰ: primū ſe nō
p̄n̄t attingere: q̄ inſectilia ſunt: ⁊ nulla pars coꝝ vlti
ma eſt: ſed ipſamet ſibi vltima extremaqꝫ ſunt. Atqꝫ
hoc abunde ſupius eſt nobis ꝓbatū: quū doceremus
non poſſe tp̄s ex ꝯn̄tibus: aut ꝯtiguis momentis con
ſtare. Nullū. n. ꝯtinuū ꝯſtituere aut attollere p̄n̄t imꝑ
tia. Si ḡ ſe non p̄n̄t attingere: neceſſe eſt aliq̄d interce
dat. Id nō pōt aliud eſſe q̄ꝫ tp̄s. Nā quū ⁊ p̄nᵐ futuri
⁊ finis p̄teriti extrema ſint tp̄is: quēadmodū inter li/
nee extrema nihil aliud q̄ꝫ linea intercipiꝰ: quēadmo
dū inter vltima corpis nihil niſi corpus iteriacet. Nā
vacuū ſupra in exiliū nāe mūdiqꝫ egimus: ita inter ex
trema tp̄is nihil niſi tp̄s intercidit. Si ergo inter pre
teriti tp̄is finē ⁊ p̄ncipiuꝫ ꝯn̄tis interſitū tp̄s eſſet: pꝫ
illud neqꝫ rōnē futuri neqꝫ p̄teriti habituꝝ. Q̄obrēꝰ
q̄ pūcto ⁊ momēto ꝯtinereꝰ. Poſt iunctuꝫ aūt ⁊ p̄n̄s
momētū nihil p̄teriti viſiꝰ: ante ꝙo nihil futuri ꝯpa
ret. Sed ſi neqꝫ p̄teritū eſt: neqꝫ futuꝝ: nihil aliud eſſe
totū pōt: q̄ꝫ momētū meꝝ ac ſimplex: ⁊ quū oē tp̄s ſit
ſectile: poterit tp̄s illud qḋ eſt: momētum ſecari. Oīs
porro tp̄is ſectio ꝑtem p̄teritā monſtrat: ꝑtem futurā
27 oñdit. ¶ Quāobrē collige quot incōmoda ꝯſequāꝰ.
Nā tp̄s: hoc itermediū / hoc inq̄ꝫ tā ꝓlixū ⁊ lentū mo
mētū: qḋ in futuꝝ p̄teritūqꝫ diuidiꝰ: in eo qḋ poſt finē
p̄teriti remanet: vniuerſum eſſe futuꝝ opꝫ quo euenit
vt ꝑs futuri ſit p̄terita. In eo qḋ p̄nᵐ futuri ꝑuortit:
vniuerſum vr̄ eſſe p̄teritū: erit itaqꝫ p̄teriti ps futura.
Omitto ꝙ illius momēti ps vr̄ p̄terita: ps futura co/
gnoſciꝰ: ꝙqꝫ ſi ſectum ꝯciſumqꝫ multoties fuerit: in
28 vno momēto plurima ſpectabūꝰ: eaqꝫ nō ſit. ¶ Qua
re ſi hec eſſe non p̄n̄t ꝓculdubio affirmandū eſt vnuꝫ
⁊ idem momentum haberi: qḋ ſit pro clauſula ⁊ cal/
ce preterito: pro initio ⁊ miſſu futuro.

29 Et nōne ſeq̄tur ex his q̄ dcā mō
ſunt: res mehercule ⁊ tā
etſi veriſſima: p̄ter tn̄ fortaſſe opinionē
multoꝝ: nihil videlꝫ momēto poſſe mo
ueri. Si. n. poſſet res momento moue/
ri: poſſit ēt tardius ⁊ velocius moueri. Cōſtituamus
igiꝰ tardius mobile pedalem lineā exegiſſe momen/
to: ex his: que ſuperius demōſtrata ſunt: oportebit ve
locius mobile nō momēto vt tardius ſꝫ breuiore ſpa
tio q̄ꝫ ſit momētū eandē magnitudine trāſmiſiſſe. Se
30 cabiꝰ itaqꝫ qḋ nos eē īſectile oñdimus. Quare nihil
moueri poterit in momento: ſed neqꝫ quieſcere. Naꝫ
illud q̄eſceꝰ arbitramur: qḋ tūc quū q̄eſcit: moueri ni
hilominus pōt: idoneo ad id atqꝫ habili nature eius
ingenio: ſi ḡ nihil pōt momēto nāliter moueri: profe/
cto neqꝫ q̄eſcere. Quuꝫ itaqꝫ vtriqꝫ tp̄i: vt docuimus
idē momentuꝫ ꝓſeruiat: huic vt depō ⁊ abſolutio: illi
vt ꝓmptio ⁊ inchoatio: ſiq̄d preterito tpe moueri ītel
ligereꝰ: ꝯn̄ti q̄eſcere manifeſtiſſime illud eodē momē
31 to moueret atqꝫ quieſceret. Nam parte qua p̄teriti fi
nis caſuſqꝫ eēt neceſſario moueret. Qua vero p̄ncipi
uꝫ ⁊ ortus futuri: q̄eſceꝰ vtiqꝫ oporteret. Atqꝫ hāc diſ

ᵃ nitunꝰ ꝓbare
nūc eē indiui
duū atqꝫ im
pero: ꝑetē qḋ
in p̄ i erat ꝓ
bandū. ob id
n. probare co
nanꝰ nūc idē
eē qḋ p̄terito
huis ſit futu/
roqꝫ initiū vt
ex h̄ ꝯuincāt
deinde illḋ eē
ēt īdiuiduū.
id ꝙo ea rōne
ꝯprobant: q̄
ſi diuerſa ſint
ſe attigere nō
p̄n̄t: cū ſit oñ
ſuꝫ in ſuperiori
bꝰ ea q̄ ſint ī/
ꝑtia attingeꝰ
ſe nō poſſe ꝯ
tinuūqꝫ ꝯfice
re. vn̄r igitur
ꝓ ꝯperto ac
cipe nūc mo/
mētaqꝫ eē īꝑ
tia atqꝫ īdiui
dua. Qui du
bitatiōnē hac
diluere volēs
ait dici poſſe
id qḋ nūc q̄ri
mꝰ ē nunq̄d
termini am/
bo vnū ⁊ idē
nūo ſint: ⁊ h̄
ē qḋ nunc ap
pellaꝰ. ad qḋ
ꝓbādū velu/
ti ꝯfeſſum ac
cipiꝰ non poſ
ſe duos ter/
minos ſe im/
mediate tan/
gere: ita vt ꝯ
tinuū q̄d con
ſtituant ea de
cā q̄ opꝰ ſit
ea q̄ ſe tāgūt
ꝑtibꝰ q̄buſdā
ſe tāgere: ter/
minꝰ ꝙo vnuſ
q̄ſqꝫ ꝑ ſe q̄dē
īpers ē īdiui
duuſqꝫ. nā ni
hil ē qḋ vetet
ꝙ inuicē ſint
ſeparati atqꝫ ab
iūcti: qḋ tn̄ in
p̄nᵒ atqꝫ fine
mōſtrabit eē
īpoſſe. vſr aūt
oñſuꝫ ſupra ē
nō poſſe ex ī/
pertibꝰ: q̄ ſe
tāgāt: ꝯtinuū
ꝯponi: ⁊ ex
h̄ deinde mon
ſtraꝰ nō eē du
os terminos q
ſe mutuo tan
gant: ſequētē
deinde rōne,
ꝙ ēt ita duo
nō ſint: vt ſint
inuicem ſepa
rati ⁊ diſiūcti
ex quibus col
ligitur ꝙ vnū
atqꝫ ideꝫ ſint
qḋ etiam con
ſequitur vt ſit
indiuiduum.

ficultatē incidunt hīc q momēto moueri res poſſe de/
fenderent: nos nō incidimus: q id nō poſſe ꝯtēdimus.
Si qđ.n. momēto poſſet moueri: illud tuꝫ p̄terito tpe
vniuerſo tū in fine p̄teriti tpis moueret. Eodē mō: qđ
poſſet in momēto qeſcere: ⁊ futuro tpe vniuerſo: ⁊ in
pn° atqꝫ exordio futuri qeſceret. Ita eueniret: vt in eo
dē illo momēto: qđ vtriuſqꝫ tpis collimitiū ponit: qe
ſcere moueriqꝫ oporteret. Utrūqꝫ igit caueat ſentire phs:
q̄ꝫq̄ꝫ alterꝫ impenſius. Ur.n. illud quaſi exploratius
non moueri momento: q̄ꝫ nihil momento qeſcere. Ce
terꝫ ⁊ hoc quoqꝫ recipiendum cōprobandūqꝫ ē. Nam
ſi corpus qeſcere tunc putamus: quū ita ſe nunc hꝫ vt
prius: in momento aūt nihil ſit prius: nimirꝫ res mo/
mento non qeſcet. Neceſſe eſt igitur qcquid mouetur
quieſcitue moueatur ⁊ quieſcat in tempore.

32 Hanc ⁊ illud quoqꝫ arbitrandū in/
ueſtigandūqꝫ eſt: vtrꝫ qđlibet
mobile ſit diuiſile: an ꝯ̄ idiuiſile atqꝫ im
pers; eo mō quo apud mathematicos
pūctus: q q̄ꝫq̄ꝫ ſtatuit indiuiduus indi/
mēſiliſqꝫ: tū ſuo motu lineā dr̄ parere: q̄ diuidua eſt:
⁊ menſu: attēſioneqꝫ fundit. Et hercules diuiſile eſt.
Nā ſi id qđ mutat ⁊ vertit: neqꝫ in eo eſſe: in qđ verti
tur neceſſe eſt. Alioqn nō verteret: ſed iam eſſet mu/
tatū atqꝫ verſum: neqꝫ in eo vñ receſſit: q nondū in cō
uerſione motuqꝫ eſſet. Reliquū eſt: vt ptiꝫ in vno: par
tim in altero termino hēat: quū neqꝫ in vtroqꝫ totuꝫ:
neqꝫ vtiqꝫ in neutro eſſe poſſit. Quare neceſſarium ē
oē qđ de loco ad locū mouet eē diuiſile: atqꝫ h̄ vel in/
ductione ꝯſtabit. Quāq̄ꝫ in alteratiōe ⁊ auctiōe illud
ēt aliquāto ſit notius. At in his quorꝫ ſubitaria ⁊
cūctim cōcreta mutatio ē: quonā pacto fieri p̄t: vtpꝫ
in diuerticulo ſit: ps in exitu hēatur: anceps locus. Et
q Alexādrū in p̄ eius libro de motu varie anxerit: de
inde expoſitoribus q̄ꝫ reliqs iniecerit difficilē ſcrupu
lū. Nā defendere nullā fieri momētariā cōuerſionē: ſꝫ
in his in qbus fieri videat: tū in lactis coagulatū: tū
in corpibus vſtulatis ⁊ nigricātibus ſole: tū in collu
ſtrationibus: q̄ inuectu illatuqꝫ luminis repentine te/
nebris accidūt: ſemꝑ aliq̄ꝫ ptē pus cōuerti: q̄ꝫ totū. vꝫ.
eā q̄ maxime corripi patiqꝫ idonea fuerit: aut q̄ ꝓxia
rei: q̄ influit cietqꝫ motuꝫ. Hoc tueri ⁊ dicere eſt hoīs
carētis ſenſu. Senſus.n. palā nobis oñdit: nōnullorū
corporꝫ coactas ⁊ adunatas eē ꝯuerſiones. Atqꝫ h̄ q̄ꝫ
in ptē taxatiōis eius: q̄ nobis ꝯ̄ Melliſſum īſtituta ēt
initio opis ſumpſimus. Sed neqꝫ illi quoqꝫ veri ſunt:
q Ariſto. putāt de eo ſolū mobili loculū: qđ in loco v̄
ſat: cū clara voce teſtet: ſe de toto agitabili itelligere
atqꝫ ſentire. Proinde tps eſt: vt ea nos q̄ ad huius
loci enodationē ptinēt in mediū afferamus. Interp̄ta
mur itaqꝫ Ariſto. de cōpoſito p̄teriſſe genus illđ mo
mētariarꝫ abitionū: vtpote vt qbus: ea q̄ ita ꝯuerterē
tur ⁊ ſectilia eſſe ⁊ magnitudine atqꝫ oī menſu diffun
di nulla ꝯtrouerſia eſſet: iōqꝫ nulla rōne ad eam rē a/
ſciſcendā opus eſſe cognoſceret. Nā ſi ea ſubito ⁊ con
cretim ꝯuerti exiſtimant: quorꝫ oēs ſimul partes to/
to corpore alterari: aut augeri contingit: manifeſtum
eſt huiuſmodi ꝑfunctionē nō poſſe: niſi in ea re obiri
geriqꝫ q̄ conſtet ex partibus: qbus.n. nulle ſunt par/
tes: qui poſſunt cunctis: atqꝫ oibus partibus affici.
Aut g̃ ſubitaria mutatio ꝯſtituenda non eſt: q̄ vno im
petu oēs partes afficiat: aut ſi id negari nō pōt: deridi
culū eſt q̄rere: an diuiſilia ea ſint: q̄ hoc genere cōmu/
tant. Quapropter merito Ariſto. nullā de ea muta/
tione mentionē habuerit: ſed ad ea tm̄ indaginē ſuam
adiunxerit: que motibus alijs agitarentur.

Simp. h̄ i lo
co ait: nō eſſe
vſqꝫq̄ꝫ tutū
plenā fidē ſen
ſus iudicio
adhibere his
in rebꝰ: facile
.n. ſenſum la
tere vtiqꝫ poſ
ſent ptes qđā
tenues admo
dum q̄ nō ſit
oēs i lactis co
agulatu ꝯtūt
alia igit via
conatur ipſe
Alex. rūſio. re
fellere. atqꝫ
vel in his cō/
uerſiōibus: q̄
momentarie
vñr: aliqua
eſt ꝑticula q̄ꝫ
tūlibꝫ exigua
que vniuerſa
ſtatim cōuer/
tit: qđ vi etiā
aſſeuerare A
lex. vel nulla
ſi aliq̄ hēatur
cum ea diuiſi
lis ſit: ſimulqꝫ

33 Porro motꝰ bifariā diuidi ſolet: nā
tū penes tps: tum penes ꝑti
culares motus ſingularꝫ mobilis ptiū:
ſciſſilis ⁊ ſectilis eē cognoſcit. Penes
tps iō: q longior motus lōgiore trāſmit
tit tpe: breuior breuiore ꝑſoluit. Penes particulares
ptiū motus ea rōne q cū in tota re mobili motꝰ totus
miniſtret agaturqꝫ: neceſſe ē: vt ptes i ptibꝰ geri exer
ceriqꝫ videat. Sꝫ ⁊ illa q̄ꝫ ſectilia ſunt: circa q̄ motꝰ
v̄ſant: locus: modꝰ: affectio: nō eadē tm̄ in oibꝰ formu
la: ſꝫ modꝰ .i. magnitudo: ⁊ q̄ꝫtitas ſua pte diuiditur.
Affectiōes ⁊ q̄litates ex accñti: q .i. accidūt corpi: qđ
diſtrahi poſſit: ⁊ dirimi: id āt ē: qđ diuiſiōis capax ſit.
Eo ꝯſit vt tā motꝰ: q̄ꝫ ea circa q̄ motꝰ admiſtrāt: diui
dua ſint ppea q diuiduū quoqꝫ pᵐ ē id: qđ mouetur.

40 Cum aūt oē qđ ꝯuertit ex aliquo
ꝓcedat in aliqđ: neceſſariū
ē: vt cōuerſa res: ſimulatqꝫ ꝯuerſa eſt:
pmū in eo ſit i qđ ꝯuertebat. Uerbi cā
eū q Athenas ꝑuenit ſimulatqꝫ ꝑuēit
applicuitqꝫ: pmū eē Athenis opꝫ: ⁊ eū q augeſcēdo
increſcēdoqꝫ factus eſt tricubitus: ſimulatqꝫ ita ino
leuit: tū pmū eſſe tricubitū: ⁊ eū q recurat: recuratus
ē ſimulatqꝫ recuratus ē: tū pmū ſanū atqꝫ valētē eē.
Dico ſimulatqꝫ curatus eſt pmū: ⁊ ſimulatqꝫ primū
applicuit: q poſſet eē: vt is q āno ſupiore fuiſſet athe
nas ꝓfectus: nō tñ eē nūc Athēis: ſꝫ quū pmū appli
cuit: tūc necio erat Athenis. Patet ⁊ h̄ ēt rōne: id.n.
qđ mutat ab eo recedit: atqꝫ id deſerit vñ mutat. Ne
qꝫ aliud ē ab aliquo mutare: q̄ꝫ illud deſerere vñ mu
41 tauit. Quarꝫ v̄o hoc ita ſe hēat plane vt dicimus:
eſtimemus ꝯuerſionē eā: q̄ diſperatis termīs ꝯtinet: ⁊
vt dixi duas ſpēs mittit ortū ⁊ obitū. Quū igit aliqđ
ſe de nō ente ad ens ꝯuerti ſtatiꝫ vr̄ deſeruiſſe: ⁊ reli/
qſſe nō ens: ſtatim g̃ ſe in ente ꝯſtituit: quū nihil in in/
terlinitio mediū hēat: qđ neqꝫ ſit neqꝫ nō ſit. Idē vi/
dere i reliqs mutatiōibus lꝫ. Et hercles vbi nā ſi res
ea q̄ mutata eſt: niſi in eo in q mutata ē: nā id vñ abijt
42 diuertitqꝫ exuiſſe: iā deſeruiſſeqꝫ cōfeſſum ē. Sed
ambigat aliqs nōne ſi in intermedio interuallo ne fue
rit res ea q̄ mutat: i alio eē videbit q̄ꝫ quo ē mutata:
qñ nō ois mutatio circa diſpata v̄ſat: ſed aliq̄ ē: q̄ cir/
ca ꝯ̄ria: ꝑindeqꝫ latiuſculos ſinus hēat meditulliūqꝫ
⁊ interſtitiū capiat. Uerꝫ hoc nihil officit: ad ea q̄ di/
ximus. Nā ſi in intermedijs illa res fuerit: vtiqꝫ non
dū ſit ꝑfecte ꝯuerſa: ſed adhuc mutat atqꝫ conuertit.
Nr̄a āt rō ſumebat rē: q̄ eſſet tota cōuerſione ꝑfecte ⁊
abſolute ꝑfuncta. Qualis in intermedijs reſidere nō
43 pōt. Alioqn videbit: id qđ eſt mutatū: quū iam eſt
mutatū: adhuc mutari: ad id in qđ iā eſt mutatū: q̄ꝫ/
obrē cōſtat: id qđ eſt genitū: ſimulatqꝫ genitū ē: tū pᵐ
eē cōparereqꝫ oportere. Illud ꝯ̄: tū pmū obſoleſcere.
atqꝫ nō eſſe qđ eſt corruptū: ſimulatqꝫ corruptuꝫ eſt.

44 Atqꝫ hoc: i quo res pmū dr̄ cōuer
ſa: opꝫ idiuiduū eē: carereqꝫ
ptibus idqꝫ vnuꝫ tm̄ hr̄i. Primū.n. id
dr̄: q̄ nihil ē pus qđqꝫ id a ſe nō aliūde
obtinet. Quobrē taetſi recepte ſunt rō/
nes: ille hō audit: hō guſtat: olfacit: obtuit: nō tñ pma
rie ſunt: nec primū cōpetunt functiones ille hoī: ſꝫ ſen
ſorijs: ⁊ internūtijs ſuis: hoc eſt auribus lingue nari/
bus oculis. Dr̄ ⁊ triangulus eqlaterus duos rectos
hēre: vtiqꝫ non primū: q ea affectio primum debet
triangulo. Quicqđ enim in partibus: aut in genere p̄
mum ineſt: non pōt de integritate: aut de ſpē primum
afferri. Ergo ſi quicq̄ꝫ aliquo primū eſſet conuerſum

vniuerſa ...
uertat: fal...
erit vtiqꝫ ...
Ariſto. aff...
mar eꝰ ...
mutatur ...
hāc in eo ...
ex q̄ mutat...
ptē v̄o ill...
in eo ad q̄...
At ſi nll...
beat pođ...
uerſa ſimul...
tat ruit quo...
in libro pᵐ...
uerſus Me...
liſſum add...
ctū ē ab A...

mutatūqꝫ in tpe: quū oē tps diuiſilē ſit: nō pᵐ i tpe: ſed
pᵐ in ptibꝰ ꝯuerſum mutatūqꝫ videret: q̄re aut priꝰ p̄
ꝯceſſeris: aut pmū eē idiuiſibile: iſectile imptile dede/
45 ris. Quobrē manifeſtū eſt: id qđ pmū eſt ortum ⁊
obitū: id iniduo eē ortū ⁊ obitū. Proinde nō deerit no
bis rō ad illā argutiolā rñdēdi: quā ſophiſte interro/
gant: qñ nō moriens moreret: quū iā in morte eēt: an
tū ēt quū in vita foret: vtrū horꝫ dicas: abſurde ridicu
loſeqꝫ dixeris: ſi quū i vita foret eodē igit tpe ⁊ vixe/
rit ⁊ mortuus fuerit: ſi quū iam erat in morte: morie
igit q iam ſit mortuꝰ: ſi neutro tpe nō ē igit mortuus.
Ceterꝫ cōplexio nō efficit: nā poſtremū hoc qđ cōclu/
dūt nō ſeqt: iccirco nō eē mortuum quēpiā: q neutro
tpe ſit mortuus: vt.n. diſſuꝫ mō: demōſtratūqꝫ ē: nō in
tpe morit qcq̄ꝫ: ſed in termino ⁊ confinio tpis.

46 Sed ſi finis mutatiōis ⁊ extat ⁊ ſen
47 ſu ꝑcipit. Nā motus oīs pro
cūbere finiriqꝫ aptiſſime cernit: ⁊ finis
hꝰ hr̄: vt q finis eſt: inſectilē ⁊ indiuiſi
bilē eſſe neceſſe ſit. Nōne ⁊ pncipiū ali
qđ: tpis i motu poſſit afferri: in quo pncipiuꝫ moueri
⁊ ꝯuerti res: cepit: qđ eſt.n. cui cū extremū aliqđ ſit:
nihil ſit pncipiū: Age ꝯ̄: ſi pncipiuꝫ vllū poſſit afferri:
vtrꝫ tps id: an momētuꝫ ⁊ pncipiū tpis fuerit: Si tps
quū diuiſibile tps oē ſit: nunq̄ꝫ ita diuiſio tpis illa de
fecerit: vt ſubiri ad initiū poſſit. Atqꝫ ita nullū penitꝰ
pmū tenebit inexhauſta mā: vñ futurꝫ ſit ſp: qđ demi
nui ſecariqꝫ tenuius ⁊ ꝯciſius poſſit: qđqꝫ pus ille vi/
deat fuiſſe q̄ꝫtulamcūqꝫ ptē attuleris. Si momētum:
quū oē qđ mutari ꝯuertiqꝫ icipit: ſtatim quadātenus
mutet: nimirꝫ videbit aliqđ poſſe momēto ꝯuerti q
ipoſſibile ē. Itē quū de qete qcq̄ꝫ ꝓcedit ad motū:
manifeſtū eſt extremū illius qetis momēto concludi.
Quero igit: vtrū extremū h̄: qđ momētū eſt: idem cū
pn° mutationis ſit: an diuerſum: ſi diuerſum: duo mo
mēta erunt attigua. Nā ⁊ qetis extremitas ⁊ initium
mutatiōis momēta eē eque indiuidua videbunt: neqꝫ
tps aliqđ dari intermediū poterit: vtpote in quo neqꝫ
moueret corpus: neqꝫ qeſceret. Quod ſi idē eſſe pncipiū
⁊ finis dicat: quēadmodū neceſſariū ē: eueniet qetis fi
nē pncipiū eē mutatiōis: ita rē ⁊ moueri ſil: ⁊ nō mo/
ueri ꝯtinget. Nā in eo: qđ in fine ſit qetis: nōdū moue
tur in eo vero: qđ in pn° mutatiōis ſit: iam mouetur.
48 Nō ſolū v̄o pmū tpis aſſignari atqꝫ afferri nō p̄t:
in quo res moueri ꝯuertiqꝫ cepit: ſed neqꝫ ipſius rei q̄
mouet ⁊ ꝯuertit: aſſignari pᵃ ps p̄t: q̄ ſit mota pmuꝫ
atqꝫ ꝯuerſa. Pōt.n. ſp corpus oē ad exēplū tpis diui/
di. Mirꝫ hercules mirꝫ: ⁊ p̄ter cōem hoium ſenſuꝫ
(vt Theophra. inqt) quū finis ſit aliqs motuū: initiū
tñ eſſe nō poſſe. Atqꝫ ita rē aliq̄ꝫ eſſe: q̄ nō vtrinqꝫ: ſed
altero tm̄ extremo ſit clauſa: ambulationis ⁊ nauiga
tiōis finē extare: nō extare pncipiū: poſſe reddi qñ de
ſierit: equus currere: qñ calcē attigerit: nō poſſe: qñ ce
perit: qñ ſit miſſus. An forte nō id vult Ariſto. pn
cipiū oīno nō eē motus: ſed pncipiū afferri ⁊ deſigna
ri nō poſſe. Sed q̄ꝫobrē: q quū finem motus indiuiſi
lē eſſe monſtrauerit: eo pōt finis aliqs motui afferri:
pncipiū cum idiuiſile eē nō poſſit: neqꝫ igit p̄t afferri.
Atq equū fuerit dixerit aliqs initiū eandē rōnē ſequi
quā finis: vt ſi pūctus linee finis ſit: initiū q̄ꝫ ſit pūctꝰ.
Sed ⁊ ꝓloquum q̄ꝫ ⁊ enūciatio q̄dā cōis eē ⁊ maxima
vr̄: eſſe idē originē ⁊ ꝓgreſſionē nō poſſe. Nihil p pn°
⁊ ꝓ eo cuiꝰ ſit pncipiū eē: neqꝫ igit motus poterit pn
cipiū motus eē. Quod ſi motus nō p̄t eē pncipiū motus:
certe diuiduū nō erit id qđ pncipiū motus ꝯſtituit: ne
q̄ꝫ latitudine tpis: ſed momēto ꝯſtabit eo mō q̄ finis

ſꝫ certe quēadmodū finis motus pōt afferri: p̄t ēt af/
ferri pnᵐ: ita tñ: vt intelligamꝰ pnᵐ motus afferri poſ
49 ſe: pmū motū afferri nō poſſe. Atqꝫ h̄ me hercle veriſ
ſimū eſt. Fit.n. motus in tpe: ⁊ tps infinituꝫ eſt ſectile.
Idē ⁊ Ariſt. ꝓceſſu declarat: ſi diligēter aduerteris:
pari iure vltimū motū afferri nō poſſe: ſinē tñ: q ſit in
50 ſectilis poſſe. Proinde neqꝫ tpis: neqꝫ magnitudi/
nis: neqꝫ loci: neqꝫ adeo molis vllius: circa q̄ motus
obit aſſignari: pmū afferri ne poterit. Sūt.n. oia ea cō
tinua: ⁊ in īfinitū ſecare volētibus ꝓmpta: niſi qs am
bigat in alteratiōe: q̄ſi coloris frigiditatis caliditatis
in q̄ res mutat: aſſignare pmū poſſis: cū affectiōes ⁊
q̄litates ꝓſus inſectiles: atqꝫ indiuidue ſint. Sed per
accñs ex ſubiectorꝫ diuiſiōe ſectioneqꝫ diuidant.

Iſta demōſtratio: diſſoqꝫ tps ⁊
magnitudinē eſſe diuidua:
clare dilucet: oē qđ mouet: fuiſſe dudū i
motu: nō q deſierit moueri: ſꝫ q ptē mo
tus ſui ꝯfecerit. Quū.n. res mobil quo
addū mouet ſit res actu mobilis: neċe ē rē actu mobilē
pus i motu fuiſſe. Nā quū q̄libet magnitudīs portio:
quā decurſam afferas ceſim diminui ſecariqꝫ in īfini/
tū poſſit: ſequēs eſt: vt res: q̄ mouet īfinitū p eūdē locū
52 ſit mota. Sꝫ ⁊ illđ quoqꝫ neċiū ē: id qđ ē motū. In/
finitū aū ſit motū: eadē rōne: q ptes magnitudis de/
53 curſe q̄ īfinitū ſecant: īfinito illo motu trāſierit. Iā
ſi tūc dicimus rē mutatā quū accipit vltimū motꝰ ſui:
qđ ē momētū: momētū v̄o in q̄libet totoqꝫ tpe eſt: po
terit igit in toto tpe afferri: mutatā eſſe rē mobilē: q
54 momētū quoqꝫ in toto tpe p̄t afferri. Preterea id
qđ cōuertit: nec dū eſt vniuerſum: nec dū a ꝯuerſione
atqꝫ motu ceſſauit: neċe eſt momētis ſingulis: aut con
uerti: aut ꝯuerſum videri. Cōuerti certe non pōt: nihil
.n. p̄t momēto ꝯuerti: neceſſariū g̃ eſt in quolibet fuiſ
ſe ꝯuerſuꝫ. Quare ſi momēta ſunt īfinita: id qđ muta/
tur neċe ē dudū aū fuiſſe mutatū. Uerꝫ ꝯ̄ quoqꝫ id qđ
mutatū ē necio aū q̄ꝫ mutabit: q motū mutatūqꝫ eē
55 quoddāmō pauſa finiſqꝫ ē mutatōis ⁊ motꝰ. Quicqđ
.n. de aliquo mutatū i aliqđ eſt: in tpe eē mutatū opꝫ:
tps aūt oē diuiſile ē. Nā aut in eodem momēto ē: in q̄
quū cepit mutari .i. vñ diſceſſit: aut in alio. Nō i eodē
q nō inita eſſet mutatio: in alio igit. Ergo tps iteria
cet: q neqꝫ pūcta neqꝫ momēta p̄nt eē ꝯtigua. Et quū
tps oē diuiſile ſit: dimidio tpis aliq̄tenus mutata res
erit dimidio dimidij parcius: ſed tñ ad quēdā modū
oīno atqꝫ rūſum: ſubindeqꝫ in īfinitū ꝓut ceſum diui
ſumqꝫ tps fuerit. Ita ⁊ mutatio aliq̄ por ſemꝑ hēbit:
q̄ ad ꝓportionē abſoluta iā ⁊ ꝑfecta dicat. Nā muta/
57 tū eē finis: atqꝫ exitus ē eius: qđ ē mutari. Atqꝫ h̄
in locali motu latius pꝫ: ea rōne: q ſpatiū ꝯtinuū ē: ⁊
58 diuidit eo mō quo tps. Idē quoqꝫ in ceteris moti/
bus ſtatuendū eſt: qppe quū mutatio ois exigat tps:
⁊ id qđ mutatū eſt: neceſſe ſit vt p mutatiōes priores
ad h̄ ꝑuenerit: vt mutatum eē dicat. Quod ſi nōnulle
mutationes hñtur: q̄ ꝯcretim fieri videant: vtiqꝫ non
ꝯuenit in illas: qđ in ceteras ꝯuenit. Illas v̄o fieri cō
cretim intelligo: in qbus nō ſolū ptes ſimul oēs mutā
tur: ſed ēt ad quarꝫ ꝑfunctionē neqꝫ opus qdē vllo ſit
tpe: in quo ipſo mutari pus ſit: q̄ꝫ eē mutatū. Por
ſus Alexāder arbitrat oia in tpe cōmutari. Theo
phraſtus v̄o addubitāti ſimilius caute id ⁊ ſolicite ſi
ne vlla affirmatiōe aut ꝯcernēdi fiducia diſſerit. Alio
qn difficile erat nō agnoſcer qđ vel ſenſui accidebat:
ꝯuerſionē eā q̄ ꝯ̄ tenebris ad lucē fieret: momētariā eē
ſimul lumē iferret i domū. Sꝫ ꝯ̄ h̄ alio loco q̄rēdum.
59 Peruicit itaqꝫ Ariſto. res mutata necio mutabat.

⁊ res q̃ mutat̃: an̄ quoqꝫ mutata eſt. Itẽ mutatã eſſe rẽ prius ↄtingit: q̃z mutari. Retro ẽt cõuerſa vt mutari ↄtingat: an̄q̃z ſit mutata. Atqꝫ h̄ rõ facit: vt ꝑ^m nũq̃z poſſit afferri huiꝰ ĩfinitatis cãz. ¶ Ariſto. aſſerit eſſe magnitudinẽ atqꝫ tp̃s: q̃ in ĩfinitũ dirimi ſecariqꝫ pñt: ꝓterqꝫ ⁊ illõ: ꝙ nullũ ĩpers ꝑt eẽ ĩperti attiguũ. Quar̃ qð in linea cernit̃: in q̃ ſi id qð a pte vna reddit̃: ꝓportiõe adiũgat̃ adijciaturqꝫ alteri: nũq̃z defecerit ſectio. Idẽ in ↄtinuis oibꝰ eadẽ rõne ſpectabit. Certũ ẽ igit̃: id qð fcm̃ ẽ: fieri ꝓus oportuiſſe: ⁊ qð fit: eẽ aliq̃tenus fcm̃. Neqꝫ de oibus loquor: ſed de his ſolũ: q̃ tũ diuidua ſunt: tũ mẽſurã ⁊ magnitudinẽ obtinẽt. Nã attactus dici vtiqꝫ factus ꝑt: nũ tñ fieri (vt ita loquar) preceſſit: q2 nõ ſigillatim ſenſimus: ſꝫ ↄcretiꝫ ⁊ cũctiꝫ momẽtoqꝫ extitit. Sed vel gnãtiꝫ diſcurrẽdo rẽ faciliꝰ aſſeq̃mur. Aq̃ h̄ facta eſt: q̃ ⁊ q̃nqꝫ fiebat. Eq̃ta eſt ſolo domus: q̃ ⁊ q̃nqꝫ equabat̃: edificata domus ẽ: q̃ ⁊ aliq̃ñ edificabat̃: tũ. vꝫ. cũ fundamẽta iaciebant̃. Q̄ ſi q ꝓuerſa diligẽtia ↄtendãt: non domũ ipſam videri: ſed fundamẽta tũc ↄſtitui illõ ſaltẽ ↄcedãt opꝫ fun^ta eſſe domus illius aliqd: atqꝫ hoc ſatis ẽ nobis: ꝓinde futuri ſimus veri: ſi affirmabimus an̄q̃z facta eẽt domꝰ fieri prius domũ: aut aliqd domus oportuiſſe. Idem modus ⁊ in corruptiõe ꝓſpicit̃. Semꝑ. n. eẽ corruptũ ꝓus eſt q̃z corrumpi: ⁊ corrũpi priuſq̃z eẽ corruptum. ex his bono iam periculo aſſeuerandum liberius ẽ: nullius mutationis primum poſſe conſtitui.

67 Ceterũ ꝓplurimum refert: ſiſti ne ac ↄſiſtere rẽ dicemus: nã ↄſiſtere ẽ a motu ceſſare: ſiſti ẽ ad ceſſationẽ tẽdere: demũ ſiſti ẽ q̃etari: tranquilariqꝫ ↄſiſtere vero iaꝫ q̃eſcere. Id igit̃ qð ſiſtit̃ ⁊ q̃etatur: neceſſario mouet̃. Nã quũ oĩa aut moueant̃: aut q̃eſcant: ſi id qð ſiſtit̃ nõ q̃eſcit: certũ eſt
68 moueri oportere. ¶ Palã eſt ẽt in tp̃e ſiſti rẽ: q2 ocius
69 ⁊ tardiꝰ ſiſti res dr̃: qð nõ eẽ ꝑt niſi in tp̃e. ¶ Quare q̃cq̃d de re: q̃ mouet̃ dictũ eſt: idẽ de re que ſiſtit̃ dicẽdũ ſentiendũq̃ eſt. Nã ⁊ in quo toto primũ ſiſtitur tp̃e: in qualibet eius tp̃is parte ſiſtet̃: nec aſſignare lꝫ: in quo primũ ſiſtat̃: atqꝫ hoc merito q̃ñ ſiſti ⁊ moueri idem eſſe monſtratum eſt.

72 Sed Neqꝫ poſſumus reddere: q̃ñ ꝓmũ q̃eſcere aliqd cepit. Nã momẽto q̃eſcere nihil ꝑt. Tũc. n. q̃eſcit res quũ ex nã ꝑt ẽt moueri: ſed ex nã hꝫ: vt
73 moueat̃ in tp̃e: q̃ ⁊ q̃eſcit in tp̃e. ¶ Itẽ q̃eſcẽ dr̃: qð ita ſe nũc hꝫ vt ꝓus: ita vt q̃es nõ vno. ſed minimũ duabus notis ↄſtet. Nõ erit igit̃ inſectile id: in quo q̃eſcit res: ſꝫ tp̃s. Tp̃s v̾o nullũ ẽ ꝓmũ: quẽadmodũ: neqꝫ magnitudo vlla ꝓma: neqꝫ ↄtinuũ ꝓmuꝫ. Quo fit vt neqꝫ ipſius q̃etis aſſignare liceat primũ.

74 Quoniã q̃cq̃d mouet̃: mouetur ĩ tp̃e: fieri neq̃t: vt ĩ quo ꝓ mouet̃ tp̃e in eo ſit penes aliqd ſpatij. Capio penes aliqd ſpatij eſſe: ꝑ eo qð ẽ ipſam rẽ motã: ⁊ oẽs ptes in eodẽ eẽ: ⁊ eq̃li ſpatio: alioqn eueniret: vt res ⁊ q̃eſceret ⁊ moueret̃ ſil̃. Nã qd aliud ẽ q̃eſcere: q̃z in eodẽ loco eſſe: ⁊ rẽ q̃ mouet̃ ⁊ ptes: ſꝫ q̃rit̃ ſi res nullo tp̃e ſunt penes aliqd ſpatij: ſup qð mouent̃: neqꝫ eq̃lẽ ſibi locũ obſidẽt: quo pacto vñr vniuerſuꝫ illud ſpatiũ poſſe ↄficẽ: ¶ Soluit̃. Penes aliqd ſpatij nõ tp̃e: ſꝫ momẽto res adſunt: momẽtũ porro extremũ ⁊ finis ẽ tp̃is. Itẽ momẽto tm̃ eq̃lẽ ſibi locũ in ſpatio obſidẽt: momẽto autẽ neqꝫ moueri pñt: neqꝫ q̃eſcere: iã eq̃lẽ ſibi occupãt locũ in ſpatio ptãte ⁊ fictiõe nr̃a nõ actu alioqn ↄſiſterẽt

Siſti ⁊ moueri: ait Simp. differt h̄ mõ diuiſo. n. bifariã motu: qð reſpicit id ex quo mouet̃ res q̃ mouet̃ moueri appellat Ariſt. qð v̾o id reſpicit ad qð mouet̃ ſiſti aut q̃etari. Sꝫ cuiꝰ nã rei gratia hec eadẽ de ipſo ſiſti ſũt repetita. ſi. n. nihil eſt aliud ſuꝑfluo factum vi vt eadẽ de ſiſti q̃ de motu fuerint replicata. Ad h̄ rñdet Simp. ea de cã ꝓbaſſe Ari. ea oĩa cõuenire vni qð alteri ↄuenit: vt h̄ vnuꝫ ⁊ idẽ eẽ oſtẽderet. nã videbat̃ hoc eẽ ꝓter cõeꝫ exiſtimationẽ. Vel ẽt dicere poſſumꝰ: ait idẽ auctor: ꝙ ⁊ ſiſti ſit moueri. nõ tñ ideꝫ

75 ⁊ tp̃s ĩ momẽta ĩfinita dirimeret̃ actu. ¶ Eodẽ ferme gñe falſus ẽ Zeno. Si q̃eſcũt inq̃t oĩa: q̃ eq̃lẽ ſibi dimẽſionẽ ⁊ ſpatiũ obtinent: id aũt ꝙ moueri vꝫ atqꝫ ferri eq̃lẽ ſꝑ ſibi dimẽſionẽ ⁊ ſpatiũ incubat. Neceſſariuꝫ ẽ telũ ĩtortũ dũ fert̃ q̃eſcere. In quo iaꝫ mentita rõ eſt.
76 ¶ Nõ. n. id qð mouet̃ ac fert̃ ↄtinuo eq̃lẽ ſibi dimenſionẽ ⁊ ſpatiũ ĩſidet: ĩmo nullo tp̃e in aliquo hꝰ ſpatio ẽ: ſꝫ momẽto dũtaxat: quẽadmodũ paulo ſuꝑius indicatũ eſt. Non ↄſtat ãt de momentis tp̃s: neqꝫ actu momenta ſunt: neqꝫ vt tp̃is partes habentur.

77 Sed quatuor Zenonis rõnes ferũt̃: q̃s nõ temere quis aut facile diluat. Prima ſi motus inq̃t fuerit neceſſe eſt id qð mouet̃ dimidiũ magnitudinis prius ↄficere. Sed dimidia ſunt infinita: quũ oẽ dimidiũ q̃zlibet modicũ dimidiari rurſus poſſit ac dirimi. Nõ eſt aũt poſſibile finito tempore infinita decurrere: neqꝫ eſt poſſibile igit̃ q̃cq̃z moueri. ¶ Sed ſoluimus. Sectio ↄtinuoꝝ nõ eſt actu: ſꝫ poᵃ in infinitũ ex̄hibit̃: ⁊ res q̃ mouet̃ ſpatiũ id in quo digerit̃ motus nõ ſecat actu. Alioqn neqꝫ ↄtinue: neqꝫ ſupra vnã magnitudinẽ moueret̃: neqꝫ motꝰ is poſſet eẽ ↄtinuus: ⁊ quũ eodẽ iure infinitudo inſit in magnitudine ⁊ tp̃e: infinita magnitudo nõ poſſet tp̃e finito ꝑcurri: ſed infinito atqꝫ eo gñe infinito: quo magnitudo eẽt. Eſſet aũt magnitudo infinita ſi actu diuide
77 ret̃ in infinitũ. ¶ Scd̃a rõ eſt quã ille Achillẽ vocabat: inflato nimiꝝ iactabũdoqꝫ: ⁊ plane tragico noĩe. Nedũ inq̃t hector: at ſꝫ ne tardiſſimã q̃deꝫ limacẽ acupediꝰ ⁊ nauus Achilles ꝓno curſu ↄtinuauerit. Nã ſi is q pone ſeq̃tur neceſſe eſt prius ad eã metã notãqꝫ veniat: vñ is q ꝓibat receſſit: nũq̃z hercule ſi curſu velociſſimo fuerit ꝑuenire an̄cedentẽ: aut ꝑuortere poterit. Nã illo interim tp̃e in quo is q ſeq̃tur iniectũ ſpatiolum ↄficit: aptũ eſt eũ: q ꝓcedit addidiſſe idẽtidem aliqd. Quãuiſqꝫ minus ſemꝑ adijciat: q̃ppe quẽ expeditior ⁊ velocior vrgeat adijcit tñ oĩno ↄtinue ſubindeqꝫ aliqd. Sit itaqꝫ decuplo celerior Achilles limace. Stadiũ ſit magnitudo q̃ decurrit̃. Limax dimidiũ ſtadij obierit: doleat. n. h̄ auctariũ Achilles: cũ tã pigro aĩale cõpoſitus. Quãto igitur tp̃e dimidio ſtadij Achilles ꝑfuncturꝰ ẽ: tãto limax decimã reliq̃ dimidij portionẽ abſoluerit: rurſus q̃zto decimã hãc trãſmiſſurus Achilles ẽ: tãto limax alterius decime decimã ptẽ adiecerit. Quare quũ decime ſꝑ ptis acceſſio fieri dẽat: atqꝫ ita ſꝑ aliqd ꝓori ope adiungat̃: vtrũqꝫ malũ ſeq̃t̃: neqꝫ volucer pigꝝ ↄꝑhendere aut aſſeq̃ poterit: neqꝫ ſtadiũ ſumptitari vnq̃z aut ꝑſolui ↄtiget. ¶ Sol
78 uit̃. Huius incõmodi: qð ſeq̃ vꝫ: ca ẽ ſectio in infinituꝫ nõ ptãte ab illo ĩtellecta: ſꝫ actu. Atqꝫ h̄ rõ a ꝓore ĩ eo tm̃ euariat: ꝙ illa ſectõe ĩ dimidia ĩfinita vtit̃: h̄ nõ vtitur: ſꝫ alia. i. q̃ in ꝓportiõe hꝰ poſita ẽ: q̃ ĩter ſe motus rei velocis ⁊ tarde rñdẽt. Q̄ ſi finitã magnitudinem poſſe ꝑcurri veꝝ ẽt: quẽadmodũ ⁊ demr̃auimꝰ: ſꝑ qð volucre pnixqꝫ ẽ nãciſcet̃ ⁊ relinq̃t ea q̃ ſegniꝰ mouebunt̃. Si. n. duodecuplo velocius q̃ppiã altero fuerit q̃ztũ die tota id qð ẽ tardiꝰ ꝑficit: tm̃ id qð eſt velociꝰ vltima hora diei ↄficiet: ita in fine hore tardiorẽ rẽ velocior appꝛ̄hẽdet. Zeno v̾o ↄtẽdit: definitã aliq̃z ptẽ ꝓus: deinde totũ abſolui ⁊ pagi oportere. Atqꝫ hic captio. ſ. ꝑuenit vt dixi: ꝙ ſegmẽta in ĩfinitũ educit ac ꝓuehit: q̃zuis. n. ptem potius ꝓmã decurri dicamus: nõ tñ definiri vllaꝫ in motu iugi poſſe ↄcedimus: alioqn tũ magnitudo: tũ motus dirimerent̃ diſtraherẽturqꝫ: neqꝫ ↄtinuus aut vnus eſſe amplius poſſet. Zeno aũt per quã ꝑueriliter ⁊ ludicre ratiocinat̃: cuꝫ ita ſumit

penitus q̃ſi qð mouet̃ Siſti. n. nõ ſimpl̃r moueri: ſꝫ ad ceſſationẽ moueri: itaqꝫ vt eſſe de motu ſuꝑ demonſtrata vera eẽt q̃ de libet mouẽ ſtẽderet ⁊ reſpicit id ex quo: ⁊ vni ſpicit id ĩ q̃ ea ꝓp h̄ idẽ monſtraret ſluit in ipſo ſiſti.

eũ q digito ꝓcedat: nemo vnq̃z ↄtinuauerit. Nã ⁊ nos q̃z idẽ ꝓbamus qð ꝓcedit: alioqn ꝓcederet ⁊ nõ ꝓcederet: ſed ſemꝑ illũ ꝓcedere oportere: iã nõ ꝓbamꝰ. Proinde neqꝫ aliq̃z determinatã definitãqꝫ ptẽ ĩ ſpatio reddas: quã q̃s in motu ↄficiat: ſed ſatis afferas: ſi illũ ad metã aliq̃ñ atqꝫ calcẽ ocius tardius vẽtuꝝ ꝓnuncies: eoqꝫ magis hoc de volucri ⁊ ꝓcincto dd̃ꝫ. Quũ itaqꝫ velocioris motus tale tp̃s ſit: vt res tardior non plus retro diſtet relinquaturue q̃z quãto res eſt tardior: ne
79 ceſſe ẽ rẽ tardiorẽ velocior vtiqꝫ ↄſequat̃. ¶ Tertia rõ eſt de ſpiculo ĩtorto qua nos ſupra: q̃ſi ꝑſumẽdo ⁊ occupãdo diſſoluimus. Semꝑ. n. vnaqueqꝫ res q̃ mouet̃ ſpatiũ eq̃le ſibi occupat obtinetqꝫ momẽto. Sed ex momẽtis vt dixi ingeniũ tp̃is coalitũ nõ eſt: neqꝫ in momẽta diuidit̃. Hoc nõ ↄceſſo nec in finẽ recepto ia
80 cet ⁊ fatiſcit tota cõplexio. ¶ Quarta rõ de his ſumpta ẽ q̃ agitent̃ in ſtadio. Tris v̾bi grã cubos. i. teſſelaꝝ figura q̃dratos ꝑ longitudinẽ eq̃les mole ⁊ velocitate ↄſtituit: hoꝝ vnũ moueri: alteꝝ q̃eſcere: tertiuꝫ aduerſo ire motu velut occurſabũdũ. Quũ itaqꝫ is q mouet̃ ↄ̃ nitentẽ ⁊ obuiũ celerius ꝑterit q̃z iacẽtẽ torpentẽqꝫ alteꝝ: ꝑſuadet ſibi hõ acutus inuictiſſimaꝫ ſe atqꝫ adeo ineffugibilẽ plicã cõmentũ vt ſit neceſſe fateri: eq̃le ſpatiũ ab eo q ↄ̃rio motu nitit̃: ⁊ ab eo q ↄſiſtit q̃eſcitqꝫ: quoꝝ vterqꝫ eq̃lis ꝑnicitatis ⁊ põderis ẽ:
81 tp̃e nihilominꝰ ineq̃li eẽ ꝑcurſum. Quid ni: Vir caliſſime quũ h̄ q̃eſcat: ille ↄ̃riũ curſuꝫ agat. Q̄ ſi vtꝫqꝫ q̃eſceret: diſſẽtaneũ id ꝓſus atqꝫ abſonũ plane fuiſſꝫ.

82 Sed ⁊ ꝓter has rõnes ſolet de tranſmutatione ea q̃ri: q̃ inter diſperata verſat̃: ⁊ ea q̃ ↄ̃ria aientibus appellat̃. Quũ res q̃ mouet̃ oĩs de quopiam in q̃dpiã moueat̃: in ea ↄuerſione q̃ diſperatis ↄtinet̃: res in neutro cernit̃: neqꝫ in eo vñ diſceſſit ꝑfectaqꝫ eſt: neqꝫ in eo in qð abit atqꝫ cõuertitur. Quoties. n. ex albo in nõ albũ itur: aut ex ente in nõ ens: manifeſtũ eſt illud qð eo tẽdit neqꝫ albũ neqꝫ nõ albũ videri: neqꝫ ens itẽ neqꝫ nõ ens. At hoc ĩpoſſibile eſt q̃ñ hꝰ pugnãtie nihil eſt mediũ. ¶ Sed ſoluimus. Res q̃ ↄuertit̃ vterqꝫ quodãmõ terminus ẽ nõ neuter: ita vt alba ⁊ nõ alba: muſica ⁊ nõ muſica ſit nõ q̃dẽ in totũ: ſed ptim alba ⁊ muſica: ptim nõ alba non muſica. Eundẽ in modũ ⁊ res q̃ corrũpit̃ pte erit: pte nõ erit. In neutro tñ abſolute niſi abſolute ac penitus ſit corrupta. Atqꝫ hec nõ aduerſant̃: q2 reſpectu rõne q̃z alia eẽ: alia nõ eẽ res dĩ. Qð q̃dẽ remediũ atqꝫ exceptio pugnãtiã longiſſime defendit a dicto.

84 De ſphera q̃z ea q̃ nobis axe ĩmobili eterna ipſa v̾tigine ſuꝑfert̃ de globis q̃z alijs q circa cardinẽ ĩmobilem torquent̃ in giꝝ: ſcio addubitaſſe non nullos quaſi q̃eſcere oporteret illos: q2
85 ſꝑ eodẽ in loco eſſe hẽriqꝫ viderent̃. Veꝝ facile ſoluimus. Primũqꝫ id occurrit ptes orbiũ nõ eſſe ſꝑ eodeꝫ in loco ꝓrſus: ſed ↄtinue in alio atqꝫ alio loco ↄſtitui. Sed neqꝫ totus eodẽ in loco põt eſſe. Nõ. n. circuli ſꝑ ĩidẽ curuature ue fuerint: ſi initia notaꝝ diſcrimie diſtinguant̃: niſi ꝑ accñs forte rõne ea: quot idẽ ſbm circulis oibꝰ hẽat̃. Quãobrẽ cuiꝰ circuli ꝓn^m mõſtratũ ẽ. A. diuerſꝰ erit ab eo cuiꝰ ꝓn^m mõſtratũ ẽ. B. ita nũq̃z totꝰ orbis ĩ eodẽ curuamie aut circũfe^ria collocat̃.

86 Poſt hec illõ ſubijciẽdũ puto nullũ indiuiduũ moueri ex̄ q̃z ꝑ accñs poſſe. Quo gñe tñ pũctũ q ĩ corꝑe ↄtinet̃: tũ ſocratẽ q in naui vehit̃: ad motum illoꝝ moueri agitariqꝫ dicimus. Partes quoqꝫ cũ ĩſint ĩ toto ꝑ accñs mouent̃ vt pũcta. Sꝫ ĩtereſt tuꝫ ꝙ ptes ſi a toto ꝓcideris moueri ꝑ ſe pñt: tũ ꝙ motꝰ ptiũ a motu totiꝰ apprime ẽ diuerſus. Qð vel in celo poſſumus aptiſſime ĩtueri. Cũ. n. totius vnimoda vniformiſqꝫ volucritas ſit: ptium varia ⁊ difformis hꝫ. Nam diuerſa eſt cõcitatio ptiũ: q̃ ſub polos ſunt: ⁊ ptiuꝫ q̃ ſub maximũ illũ equnoctij diuiſorẽ diſcriminatorẽqꝫ circulũ agitant̃. At pũcta nũq̃z rõne vlla niſi ꝑ accñs mouent̃: eo ꝙ ↄtineãt̃ ĩ rebꝰ:
87 qbꝰ ꝑ ſe accidit motꝰ. ¶ Qð ſi nihilominꝰ putas poſſe punctũ moueri: ↄſtituamꝰ h̄ ita eẽ: videamuſqꝫ qð ex illo ſũpto ſequat̃. Ac ꝓ^m q̃dẽ ſi mouet̃ aliqd qð careat ptibꝰ: certe id aut d̄ magnitudine ĩ magnitudinem moueri: aut d̄ q̃litate ĩ q̃litatẽ: aut d̄ eẽntia ĩ negationẽ: aut ↄ̃ de negatiõe ĩ eẽntiã oportebit. Erit igitur pũctus aut ĩ eo vñ cepit moueri: h̄ nõ q2 q̃eſceret: aut ĩ eo quo trãſit: h̄ nõ q2 iã eẽt ꝑfunctꝰ motu: aut qð reliq̃ũ ẽ: ĩ vtroqꝫ ptẽ hẽbit: hoc quoqꝫ obtineri nõ põt
88 q2 id qð imꝑers eẽt cõſtitueret̃ ex ptibꝰ. ¶ Atqꝫ vna tm̃ rõ ẽ: q̃ ꝑ ſe moueri poſſent imptia: ſi. vꝫ. ↄſtaret ex momẽtis tp̃s. Quũ. n. res momẽto quolibet moueretur: qð neceſſe vtiqꝫ ẽ: ſi de momẽtis tp̃s exiſteret: cõſtitui poſſet punctũ ⁊ ĩdiuiduũ momẽtis ſingulis motũ fuiſſe atqꝫ mutatũ: ⁊ qð ſequẽs ẽ toto tp̃e ĩ motu ⁊ agitatũ fuiſſe. Ita euẽiret vt motꝰ q̃z ex his q̃ mutatũ eẽ appellaueriꝫ. i. ex terminis motꝰ cõponeret̃: ex momẽtis tp̃s coaleſceret: ex ĩſectilibꝰ atqꝫ pũctis magnitudo ↄſurgeret: ꝓterea mutatũ eẽ nõ ſꝑ priuſq̃z muta
89 ri: aut moueri ↄtingeret. ¶ Itẽ q̃cq̃d ꝑ locũ mouet̃: ſi ſpatiũ vllũ maiꝰ ſe decurrit prius neceſſario peragit aliquid minus ſeq̃z equale. Nã ſi agitabile pedaneũ fuerit: nũq̃z paſſus duos obierit: niſi ſemipedẽ ꝓuſq̃z pedẽ abſoluat. Semipes plane minor ẽ q̃z pes: q̃ magnitudine ↄſtituimꝰ eẽ id qð moueret̃. Quãuiſqꝫ res ĩ loco ſeipſa minori eẽ neq̃q̃z poſſit: agit ſe tñ atqꝫ ĩcedit ſꝑ ꝑ ſpatia ſe minora. Hec quũ ita ſint: ſi ꝑ ſe mouerẽt̃ imptia: oporteret aliqð ſpatiũ fingere minꝰ illis: ꝑ qð ita agitarent̃. Hoc fieri neq̃t: niſi ex ptibus ↄſtare dicant̃ imptia. Dices hec ſi vt cetera ꝑ minꝰ ⁊ anguſtiꝰ ſpatiũ: ſꝫ ꝑ eq̃le ſibi ſꝑ moueri ſolere. Sꝫ tñ quũ lineã v̾bi. g. ↄficerẽt: nõne lineã quoqꝫ metiri videret̃. Plane q̃d poſſit negari ñ video: Hoc ãt ſil̃ ↄceſſeris: nõne ĩtelligis te lineã ex pũctis ⁊ ĩdiuiduis fateri eẽ cõ
90 poſitã. ¶ Itẽ ſi ĩ tp̃e res mouẽt̃: pũctꝰ q̃z quũ ⁊ ĩpe ꝑ eq̃le ſibi ſpatiũ moueat̃ moueri ĩ tp̃e poterit. Sꝫ quũ quãtulocũqꝫ tp̃e aſſignari aliqð breuiꝰ poſſit: ĩpo illo tp̃e aſſignabit̃ aliqð minꝰ ⁊ breuiꝰ in q̊ pũctꝰ eq̃le ſibi ſpatiũ ptrãſiuit. At h̄ ĩpoſſibile ẽ: q2 ĩ minori minꝰ ↄficit̃ ſpatij: atqꝫ ita aliqd eẽt minꝰ: q̃z illud ĩdiuiſile qð moueret̃: ita fit vt ĩdiuiſile diuiſile efficiatur. Nã vno gñe dũtaxat imptia ⁊ ĩdiuiſilia mouerent̃: ſi momẽto videlꝫ exerceri motus abſoluiqꝫ contingeret.

Poſtremo doꝫ ẽ nullã eẽ ĩfinitã mutationẽ: q2 ſingularũ certi ⁊ ꝓſcripti ſũt exitꝰ. Sane ĩ reliqs motibꝰ ortu obitu auctione minutiõe alteratiõe: h̄ ẽ vel clariſſimũ: ortꝰ ⁊ obitꝰ termini ptes ipſe diſpatiõis ſũt: alteratiõis ↄ̃rie q̃litates ⁊ ſua cuiuſqꝫ mutatiõis extrẽa: auctiõis ãplitudo cuiuſqꝫ ſua ⁊ nãe ↄueniẽs. Minutiõis ↄ̃ria huic
92 rõ. ¶ At ĩ motu locali nõ põt eadẽ ꝓcepto cadere: q̃ñ nõ oĩs motus localis inter ↄ̃ria aut diſpata verſatur. Nã nec aĩalium motus oĩno terminatus definituſqꝫ eſt neqꝫ de ↄ̃rio in ↄ̃rium ꝓcedit: nec conuerſio circuloꝝ: q2 recurrentibus in ſe illis per eandeꝫ ambitudinẽ ſꝑ rediens ſuapte eterna fit. Verumtñ neqꝫ motus

Noĩe magnitudinis h̄ ĩ loco, nõ mõ q̃z ↄ̃trarios: in qua auctiõis motus eſt: ſed locus ẽt cõprehenditur: ait Simpli.

a Sciēdū eſt: ait Simp. in ꝓhēio libri huiꝰ ꝗ ex his qḋ mībus:q̄ in h̄ 7o exponūt̄. ille q̄ potiores ſūt ⁊ huic negocio magis ꝓprie i.8. ēt repiunt̄ fortioribꝰ ēt demōſtrōnibus cōprobate:q̄ꝑ ⁊ qbuſdaꝫ viſus ē liber h̄ ſupfluus .ſ. h̄ negocio: vtpote in q̄ leuiores ac vt ait Alex. dialectice magis demrōnes afferant̄. vñ eadem ꝗ attū capita oīa huius opis examinauit h̄ 7o derelicto 8m ſtati ē aggreſſus. Thē. ēt qui ſua paraphraſe opꝰ h̄ vniuerſum fere illuſtrauit ad hūc librū accedēs mlta illiꝰ capita de īduſtria ꝑtermiſiſſe vr. qt tamē ait idē Sim. pñs liber nō plurimū vr̄ ceterorū libroꝝ nobilitati diſſonat̄: nec Alx. artificio indignus:iō dixerim ego ꝓo librꝝ hūc cō o fuiſſe Ariſ. ꝯ inde vo q̄dā ex his q̄ hic ſunt expoſita ⁊ ea qdē exactiꝰ diſſicta vtpote q̄ ei negocio attinerēt maxīme i 8. ⁊ digeſſiſſe atqꝫ res hec vtilitatē non aſpnandā affert: ꝑexercemur.n. ⁊ ꝑparamur ad faciliorē caꝫ rerū apphēſionez: q̄ maxīe reuera ſūt cōtinētqꝫ ī ſe totū fere phyſicū negociuꝫ. b Dubitauerit qſpiā fortaſſis: ait hic Sim. q fieri poſſit vt vitiū ⁊ virtꝰ aīe dicant̄ gnō aut iteritꝰ. ſiqdeꝫ

illi vt indefiniti ſint:infiniti oīno pñt intelligi:qḋ qdē ꝓbabit̄ h̄ qḋ dicturus ſum giie. Qḋ ſectū eē ipoſſe ē: ſecari nō pt. Uoco īpoſſibile id qḋ eſſe pōt nullo mō: ⁊ qḋ eſſe factū īpoſſibile eſt:fieri nō pōt. Quū.n. īpoſſibile ſit:diametrū cōmēſurabilē eſſe cū coſta:ēt nūqꝫ
93 poterit cōmēſurari cū coſta. ¶ Hec ſi vera ſūt:quum motū localē īfinitū fuiſſe ſit īpoſſibile:neqꝫ iſtitui quoqꝫ pt q ſit infinitus futurꝰ:ſed qꝫtū ferri ⁊ moueri res ptītū quoqꝫ delatā ⁊ motā fuiſſe poſſibile eſt. Finiti itaqꝫ motus erūt:tū hi qbꝰ aīalia:tū hi qbus celeſtia corpa mouebunt̄. Ac finiti qdē nō ſimplr abſoluteqꝫ ſꝫ ſi ad magnitudinē in qua ciētur agūturqꝫ ſpectes. Nā ſi ad tp̄s reſpicias poterit vnus idēqꝫ ſpē motus īfinitus atqꝫ eternus iſtitui:q ſup finitā nihilominus magnitudinē alternādo cōmeādoqꝫ digerat̄ ⁊ rurſus
94 icipiat. ¶ Porro ſi motus vnꝰ alteri motui ſuccedat: vt ſi ꝯlationē alteratio ſubeat:alterationē excipiat auctio:auctionē ortꝰ atqꝫ obitꝰ ꝯſequāt̄. Atqꝫ h̄ ꝑpetuo atqꝫ idētidē fiat:h̄ vtiqꝫ noīe īfinitus motꝰ poſſit itelligi:nō tñ vt ſit vnꝰ:q2 ex tā diuerſis atqꝫ adeo pugnātibꝰ motibꝰ nō pt vnus coaleſcere atqꝫ ꝯflari. Sane nullus motus infinitū ſibi tp̄s ꝑterqꝫ circularis cooptat.

¶ Themiſtij Phyſices. Liber ſeptimus. Interprete Hermolao Barbaro.

1 [Q]Uia Oē qḋ mouet̄ ⁊ fert̄:aut a ſe aut ab alio moueat̄ neceſſe eſt. Quecūqꝫ a ſe mouent̄ manifeſtū eſt hēre illa intra ſe aliqd:qḋ motū illꝫ miniſtret ac pſtet:vtpote in qbus vis mouēdi ꝯtineatur atqꝫ iterum lateat. Quecūqꝫ vo alicūde mouēt̄/extrinſecus motu locali:in his ſuccedit illa diuiſio:vt
10 alia mediū hēant quo mouent̄:alia careāt. ¶ Porro q̄drifariā res ab alio mouēt̄/trahunt̄/pellunt̄/vehūtur/in girꝫ torquent̄. Atqꝫ oēs locales motus in hec q̄tuor genera digerunt̄. Naꝫ iaculatio vehementior pulſio eſt:qꝫ nālis ſit rei iacte motus:cū de iaculantis manu receſſit. Si ḡ q̄tuor modis ab alio moueri res pñt:īpoſſibile eſt pellēdo/trahēdo/vehēdo/torquendo/nō tāgere ea rōne:ꝑ iter id qḋ ꝓxīe mouet:atqꝫ id
11 qḋ mouet̄ oīno nihil iteruenit. ¶ Sed neqꝫ iter id qḋ alterat ⁊ id qḋ alteraſcit:q2 ſil eēꝫ debēt illoꝝ extrēa: quoꝝ alteꝝ afficit:alteꝝ patit̄. Alterant̄ āt ſenſibilia a ſenſibilibꝰ. Sēſibilia vo ſunt ea:qbus corpꝰ differt a corpe:grauitas leuitas:frigꝰ:calor:⁊ ſilia. Tāgit ⁊ id qḋ calefacit ⁊ qḋ frigefacit. Poſtremo id oē qḋ ꝑcutit cietqꝫ ſenſū. Nā ſenſus ad actū ꝓmoti affici quodāmodo atqꝫ altari cēſent̄. Proinde igni aer ꝯtiguus dr:aeri corpus:color lumini:lumen aſpectui:eodē pacto de auditu ⁊ ceteris ſenſibꝰ ꝓnūciandū. Sil eſt cū aure ſonꝰ:cū guſtu ſapor:cū olfactu odor:cū tactu caliditas:ita vt nihil inter mouētē ⁊ motū hiet eque:neqꝫ iter id qḋ auget:⁊ id qḋ auget̄ qcqꝫ interiaceāt:q2 res augent̄ alicuius acceſſu:minuunt̄ detractione.

12 [Q]Uot āt modis alterant̄ in aīa:totidē:qꝫ pñt aīantia:nō tñ retro agit. Nā ſenſus quoties operant̄ ꝓprie q̄dā ⁊ peculiares aīalibꝰ alteratōes hñ
14 tur. ¶ Oē vo qḋ alterat̄ oportere ſenſibilibꝰ q̄litatibus alterari. In reliqs nullā poſſe alterationē oñdit:ꝯ his q̄ ſtatī ſequūt̄ aptiſſime īdicabit̄.
15 ¶ Nā ſi alia q̄litate qꝫ ſenſibili poſſet alteratio ꝯſpici certe in formis figuris ⁊ ꝯuatiōibꝰ eoꝝ atqꝫ mutationibꝰ maxīe caderet. Nō cadit āt:nō pōt igit̄ alteratio ꝑterqꝫ i ſenſibili q̄litate ꝯſtitui. Primū nō cadē in figuras ⁊ formas alterationē hic vel clariſſime demrat̄.

Id qḋ iā ē figuratū effigiatūqꝫ nō venit āplius appellatiōe māe. Simulatqꝫ.n. ꝯflata ē:ſtatua nō vocat̄ amplius es aut argēm:⁊ lectica ſimulatqꝫ fabricata ē nō lignū āpliꝰ eburne dr:ſꝫ ꝑ ꝯnoīationē illa enea aut argētea:h̄ lignea aut eburnea dr. Nō ſic ea q̄ alterāt̄:ſꝫ ſꝑ appellationē ſubiecte māe retinēt. Nā es ⁊ calidꝫ ⁊ friūm dr:⁊ lignū ſiccū ⁊ humidū:q2 vꝫ. ea res q̄ ꝑ alterationē ē affecta q̄litatibꝰ nouis poſt affectionē penitꝰ remāet viſitaturqꝫ eadē q̄ añqꝫ cēt affecta. Ea vo q̄ ꝑ ꝯfigurationē nouā ſibi formā cooptat nec remāet
16 nec ſpectat̄:oīo eadē q̄ añqꝫ diffingeret̄ fuiſſet. ¶ Et hercules hꝫ ꝯuerſiōes ortui ⁊ gnātiōi perſiles ſūt:q2 vtreqꝫ ſubiectā māꝫ quodā pacto ꝯmutāt queādmodū abſurdūqꝫ ē genitū hoiēꝫ q̄ gignit̄ alterari:aut domū aut nauī putare:q2 qḋ alteraſcit ſꝑ idē oñdit̄:ita ſit diſſonū:qḋ effigiatur deformaturqꝫ alterari aut affici dicer̄. Quāuis āti oī ortu ꝑcedē alterationē oporteat:qppe q̄ māꝫ ꝑus refrigerari aut cōpmi ſit neceſſe:nō tñ ex eo accipi pt q̄ gignant̄ dū gignūt̄ alteraſcē aut gnātiōes poſſe alteratiōes vocari. Et qdē ꝯ genitu reꝝ cōis illa ⁊ oīuꝫ fere cōprobata auctoritate ſnīa añqꝫ in lucē edant̄ ꝑus certā alterari atqꝫ affici māꝫ oportere. Nec tñ ꝓpea qḋ ita afficit̄ qḋqꝫ ita precedit ſupeſſe idē:aut manēt̄ eadē nā poſſe:q̄ ꝑus ꝯtinebat̄. Nā lutū ⁊ creta neqꝫ humor ē neqꝫ terra:ſed vtrunqꝫ ſpē ſua ⁊ diuerſa coaluit. Nō igit̄ qḋ factū eſt puta intritum aut amphora dixeris alterari:q2 anteqꝫ fierēt
17 neqꝫ intritum hoc:aut amphora illud fuit.

[S]Ed neqꝫ corpis qdē atqꝫ aī habitus: q̄le ſunt ſanitas/morbi/vtutes/⁊ vitia/pñt eē alteratiōes:neqꝫ circa illos alteratio vlla verſari i aīa aut i aīaliū corpore. Uirtutes ſiqdē pfectiōes q̄dā ſunt. Quapp qḋqꝫ tūc maxīe ſꝫm nām eſt:quū ꝓpriā virtutē obtinuit. Uitia ꝯ corruptele q̄dā ⁊ labeſ. Queādmodū itaqꝫ id qḋ pficit̄ ñ alterat̄. Abſurdūa eſt.n. domū:q̄ integit̄ dicē alterari potius qꝫ integi ⁊ culmen accipe:eodē pacto de virtutibus aī ⁊ corporis ſentiendū. ¶ Preterea virtus oīs ⁊ vitium in mediocritate ⁊ exceſſu ꝯſiſtūt. Mediocritas ⁊ exceſſus in genere relationis hñtur. In genere relationis ꝓba
20 tum eſt quinto libro non poſſe cadere alterationem.

[S]Ed ⁊ partis intellectualis habitus ⁊ adeptiones habituū nō ſolū nō ſunt alterationes:veꝝ neqꝫ oīno q̄dē cenſeri gnātiones pñt. Nā ſcie de vñibus ꝯſtant. Uñia ex particularibus colligunt̄. Itē neqꝫ is actus:q ad itellectū ptinet:gnātione vlla alteratio neue ꝓuenit:qppe q̄ oīa tꝑali pfunctione nō parātur:neqꝫ pficitur eoꝝ eſſentia tpe:qꝫuiſqꝫ extāte fluenteqꝫ tpe ⁊ itelligamus ⁊ cōtemplemur: nō tñ ꝓpea intelligimus aut cōtemplamur in tpe:exēpli gr̄a. Quāuis tpe exñte tangamus:non tñ iō valet vt tāgere ēt videamur in tpe. Hoc aūt inde liquet:q2 quū ſingulis ptibus momentiſqꝫ tpis tāgant ea que tāgunt. vr ad ꝓcreandū tactū non eſſe neceſſariū tp̄s. Idē in nictationibus dixeris. Ea vero ad quorū procreationē non exigit̄ tp̄s:quo de potētia conferantur ad actū:neceſſe eſt ſubito momentoqꝫ procreari.

[N]Ec motus āt oīs oī ꝓportiōe rñdet: neqꝫ cōis oībus oīs mēſura eſt:q̄ enim pōt inter alterationē ⁊ delationeꝫ haberi cognatio:quū inter rectuꝫ quoqꝫ atqꝫ orbicularem motū ſimilitudo non cadit:q2 loca ꝯferri non pñt orbis ⁊ linea rōne ea:ꝗ neutꝝ maius minuſue altero eſt:ſꝫ neqꝫ velocitas mo

tuum

eadē ꝑm aīa huīe nūc vtrū riat:nūq ro iſicie terea ei pacto ꝑ adeptio rat dom integit aī. vītu ſilitudo te:q2 tem rteſue m ſint dom bitus:ſꝫ pfectiōni tus par eē:vtiqꝫ rer aīarū te virtut deide re Ari. ſuſſ rōe addu vt hec om q2 ꝯſider id ꝓpu nām ſe h̄ qḋ ꝓpri fectionē ptiꝫ ꝓp virtutē poſſit act pfectas re q̄ ei ſi ꝯuenitū admodū ſi corpꝰ ſit: pfecti q̄qꝫ eſt q2 ꝓpo nere ſing pōt nec q ſꝫm nā ꝯpetūt t ſi mēb lū nulla corpea ſit. nā ⁊ uera eis rent:q̄ nām cē dixerit ergo m cadaue ſil corp iuſmōi ēt nō a nalis e re dūda nā ꝯuen qꝫ ꝓprio uenien fungi nō aīa ꝓpt eſt:nec ta rōnali rito ꝑt lari ſed ti cadau nulis iam cta eſt paro igt qdem po ma eſt vniuerſ uſcui ſtātie vi la q̄ ei ſꝫ ꝯpetit veluti c uer relin neqꝫ tal

plius pōt ꝓ ꝑpe appellari:ſi ſ quo ceqḃ eo pōt colligi argumēto:q2 non pōt eē actus ċdere q ei ſpeciei ꝯueniūt: recte igt̄ pfectionē q̄ habitū ⁊ vtutes ꝯſeq ptibus ſꝫ ꝯparauit vtpote q̄ potiſſima ſit ꝑs neqꝫ acceſſ ꝓ ꝑpe poſſit vo ſuo appellari roſa abſente ſubtuꝫ interꝫ ſal.

tuū aut tarditas:in collationē mutuā veniūt:ſic̄ neqꝫ ſtilus vino acutior pōt intelligi:neqꝫ enſis chorda poſtrema. ¶ Ueꝝ dicet qſpiā cōem oīuꝫ motuū menſurā ſine dubio videri tp̄s eē:mouēdi/nandi/volādi/repēdi/gradiēdi/increſcēdi/decreſcēdi:⁊ ceteraꝝ corporis functionū. Nā eodē tpe hic loco ꝯmigrat:ille febricitat:hic īdoleſcit:ille minuit̄. ¶ Sꝫ nō ꝓpea gñalem ꝯſtitui aliquē motū opꝫ:in quo tāqꝫ in gñe ceteros cōtineri ⁊ cohiberi dicamus. Sola porro ea:q̄ gñe ⁊ natura ꝯueniūt cōmitti viciſſim ⁊ cōpatiōnē vocari ſolēt:in quo illud plane reſcitu dignū eſt:q̄dā eē omonyma.i. eiuſdem nominis diſſentientia genere:quibꝰ cōmune aliquid habeat̄:q̄daꝫ quibus nihil ſit cōmune. Item alia eſſe remota:alia proxima.

35 [Q]Uoniam vo moués oē aliqꝫtuꝫ ſpatiū:aliqꝫto tépore:aliquāta vi mouet:q̄rit̄ vtruꝫ quemadmodū maior ⁊ mltiplicata vis multiplicatū pōdus mouet:ita ⁊ ps potentię partē pōderis moueat. Ueluti vtrū ſi colūnam quinquagīta hoies mouerint:quīquageſimā colūnaris pōderis ptē per ſe vnus de qnquaginta mouē poſſit. Et vtrū:ſi vnius diei ſpatio ſtadiū vnū claſſem quīquagīta hoies ꝓ multo traxerint:dimidiū claſſis eodē tpe duo ſtadia trahere ⁊ mouere totidē hoies poſſint:ſꝫ vigintiqnqꝫ ſtadiū dūtaxat vnū. Et vtrū queādmodū ſtadiū totū qnquaginta valēt:ita vnus de qnq̄ginta qnquageſimā ptē ſtadij eodē tēpore mouere co
36 lūnā poſſit. ¶ Certe hoꝝ q̄dā ſequunt̄:ꝓportionēqꝫ ⁊ reſpōſuꝫ ſine vlla dubitatiōe agnoſcūt:q̄dā ꝯtumaciter ⁊ icoibilr diſſonāt:nec rōne vlla ꝯueniūt:cuiꝰ poſtrema q̄ſtio eſt. Nā ſi rō illa ꝯgrueret:eueniret debiliſſimū ⁊ ībecilliſſimū idē pōdꝰ īpellere:qḋ robuſtiſſimus ⁊ valētiſſimus pōt tm̄ nō tādiu neqꝫ tā cito: hoc aūt ſupra captū eſt hoīs. Ut eni ea dr̄a ſit:ꝗ alter facile:alter egerrime:moueat:oīo poſtrema demētia eſt putare ībecilliſſimū ⁊ gracillimū hoiēꝫ mouere pondus:qḋcūqꝫ fortiſſimus ⁊ lacertoſiſſimus agitet ⁊ nauigium ⁊ cētenariā molē. ¶ Ac opꝫ qdem oē qḋ pōt mouere per certū aliquē exceſſuꝫ potētie moueat. Eſt vo q̄dam in aliqbus mouētibꝰ potētia vſqꝫ adeo exilis ⁊ tenuis:vt nedū rei mobilis poām ſupet:ſꝫ ꝯ quoqꝫ lōgiſſime ſuperet̄:ita vt nō poſſit vlla cōparatio cadere. Habetur ⁊ potētia alia:q̄ vix vincit̄:ſꝫ tñ vincit̄ īparqꝫ eſt:alia q̄ par:alia q̄ iam ſupior ſit:ꝓpterea vnius hoīs poa ꝓcul eſt:vt poſſit. v.ḡ. lapidem mouere. Decē adhuc īpotens numerus. Trigīta neqꝫ vincūt: neqꝫ vincunt̄:ſꝫ vnius acceſſu dat manꝰ qḋ reſiſtebat ⁊ ſequit̄. Atqꝫ hoc nō vnꝰ facit:ſed illa ītegritas atqꝫ vniuerſitas oīum. Nā ⁊ ad equilibriū vnus calculus ſup pōdio additꝰ deſcēdere alteram lancē cogit atqꝫ ꝓcūbere. Semꝑ vo id ꝓpius eſt vt moueat qḋ plus eſt:qꝫ id qḋ eſt minꝰ:queādmodū in magnitudinibꝰ ea ꝓpior tripedali eſt:q̄ pede tm̄ deficitur:qꝫ ea q̄ ſexquipede aut cubito. Propior ēt num illa:que tm̄ duobus digitis vnoue vincit̄:nōdū tñ ſarcias tripedē niſi digitꝰ alter acceſſerit:eā vo eſt nō vltimus q ſupuenit digitꝰ:ſꝫ qcqd añ ꝯgeſtū collectūqꝫ ex adiectiūcu
37 lis oībꝰ ē. ¶ Ceteꝝ in his:quoꝝ certa determinataqꝫ quātitas eſt:facile tū ꝯtēplari ſenſu:tū rōne ꝯſeq poſſis:qdnā illḋ ſit:qḋ poſtremo appoſitū tripedē ſolidet. In naui vo q̄ trahatur remulco ⁊ in ſtatera difficile ē reddere:quū tāta vis:aut poa coaluerit:vt primū agitari ꝑmoueriqꝫ poſſint. Iā h̄ loco ſe oggerit caputqꝫ exerit aceruralis illa ꝑſtigia:quā ſoritē appellitāt:q̄lis ex acceſſu teruntij in cumulo diuitiaꝝ:⁊ i aſſignatōe caluitij ſolet afferri. Nō eſt igit̄ mirꝫ:ſi vnus mouere nihil pōt ſolus:comitatu alioꝝ pōt:nā ſi vnꝰ in theatro:qꝫuis exerta ⁊ ꝯtētavoce iclamitet:ſolus opinor:exaudiri nō poſſet:vtiqꝫ cū multi raui ꝯiūcta poſſet. Id enim qḋ cūctim ex oībꝰ reponit̄ pluſculū diuerſumqꝫ ab eo eſt:qḋ diſcretim a ſingulis ꝓuenit. Quiſqꝫ vnū ſit qḋ ex oībꝰ ⁊ qḋ ex ſingulis ꝯſtat:ſemꝑ tñ vis i vnū collata aſtrictaqꝫ aīoſior ⁊ firmior eſt qꝫ diffluēs diſſociataqꝫ ptibꝰ. Quāqdē aliquātū cibi vicibꝰ īgeſti ad valitudinē facit. Multa tādūdē ſil deuorata iā ⁊ nocēt:⁊ ęgritudinē pariūt. ¶ Proinde ad argum Zenonis de occaſiōe hac calūniā ſarciēs:facilis ⁊ abſoluta rñſio eſt. Nec eni ſequit̄:ſi modiꝰ milij totꝰ r̄ fuſus murmur ⁊ ſtrepitū ciet:ſingula quoqꝫ ſemina poſſe granatim ſuā murmuris pticulā ciere. Neqꝫ ſi lapidē multa ſtillicidia incauāt:neceſſe eſt ſingulis ſtillicidijs ſepatim ſua ramenta rñdeāt. Nec eni ſemꝑ ad diſcretionē potētiaꝝ ſubiecte magnitudines diſſecant̄:ſꝫ nōnulle q̄qꝫ poſt ſunt:que illas q̄ſi trāſcurſu ꝑtereāt:nō diuidendo ſecādoue:ſꝫ ita afficiendo ⁊ ꝑparando:vt ſecari ⁊
38 diuidi aliqū poſſint. ¶ Sed de his ſatis hoc loco:nā ſeorſuꝫ illud exploratu digniſſimū eſt:vtrum vniuerſi iunctim poſſint in eūdē nūerū pōderis:q rōne de ſingulis expūcta ⁊ ſubducta colligitur:hoc eſt:vtrum ſi ſinguli in pōdus librale ſufficiunt:cētū vtiqꝫ hoiēs centū librale:an hoc etiā amplius moueant. Nā minus hercules nō eſt putādū:ſꝫ vt dixi:ēt amplꝰ ⁊ grauꝰ: quū cōicatꝰ:ille laboris vnīꝰ ⁊ ope aīantiores ⁊ vegetiores in qḋqꝫ munus reddit. Qḋ vel in eqs curulibꝰ aptiſſime cernit̄:in his ſil paulo incaluit ęmulatio flagrātia q̄dā maior:⁊ ſtudiū fere īpēſius certādi ⁊ vīcēdi cognoſcit̄: Ecōtrario nō ſine rōne eſt:vt diſtributū in ſingulos pōdꝰ:a ſingulis ſortito moueri nō poſſit. Atqꝫ h̄ forte nećiuꝫ fuerit vtiqꝫ:ſi idē veꝝ ē in ſparſis ⁊ diſſitis ptē illā viriū deperire ⁊ obſoleſcere:quā coalitus ⁊ ꝯtētio faceret. Atqꝫ h̄ ex pte magna videri ſimile pōt ei:qḋ his accidit:q in geometria nūeris ludūt:vt eni ibi:qḋ dūtaxat duplū eſt:iterim q̄druplum valꝫ:ita hic rerū vires ſocietate multiplicant̄ ⁊ cętu.

[R]E fert etiā ꝑplurimū in motu qualiqꝫ ſit forma qḋ mouet̄. Habet eni plerūqꝫ cāꝫ hāc figura:vt res mō ęgre:mō facile moueant̄: Nā ſphericū corpꝰ:ēt ſi id a quo pellit̄ vim debilē afferat:tñ ſuapte ſpōte defert̄ opportunitate ⁊ ꝓ curatiōe figure:cuius ꝓcliuitas quaſi via ꝓgredit̄:⁊ regit ad motū. Ita id quidē facilius contingit moueri qꝫ cętera. Hec omnia ſeorſum peculiares quoſdam atqꝫ adeo indifficiles tractatus habent.

¶ Themiſtij Phyſices Liber Octauus interprete Hermolao Barbaro.

[A]B his cōſeq̄ns ea qḋ ē factꝰ ne ſit aliqū motꝰ:ita vt ceperit eē:quū añ nō fuiſſꝫ: ꝓideqꝫ ⁊ ꝯſumari ac deſinere debeat:ita vt nihil moueat̄ vltra:an neqꝫ factꝰ ſit vnqꝫ neqꝫ ꝯſumari vnqꝫ poſſit:ſꝫ ⁊ fuerit ſemꝑ:⁊ ſꝑ ſit futurꝰ nullo neqꝫ fine obſtrictꝰ neqꝫ addictꝰ exordio:ſꝫ ābifariaꝫ añ retroqꝫ euiternꝰ/īmortalis/īmēſus/a q ꝓ vita ſit rebꝰ oībꝰ nā ꝯſtitutis ⁊ factis. Eqdē motū eē fatent̄ oēs:q de nā agūt:quiqꝫ de ortu reꝝ ⁊ iteritu cōmētant̄:ꝑpetuū vo ac ſempiternū eē aliq diſſitent̄. Atqꝫ hi qdē:q innumerabiles mūdos hñi ꝯſtituūt:quoꝝ alij aſſidue oriant̄:alij occidāt:q2 videbāt gēituras illas ⁊ obitꝰ

a Qui ꝓ vita ſit rebꝰ omnibus ⁊c. ob id dictum ē. ait Sim. q2 ea ꝓpter vtuē dicimus q̄ iterne a ſeipſis mouēt̄. vñ cū ea oīa q̄ nā ſunt ꝯſtituta i ſeipſis nāꝫ habeant:q̄ motus ꝓnm ē:ea etiā viuere merito poterit qſpiā dicē ea rōne: q̄ iternā ꝓpētudinē ad motū hñt:vt vita ēt ꝓpē ſꝫ motū eſt ꝓpētudo ipſa ad motū:vt i h̄.8. notatū ſi et. Alex. autē deiñ puta h̄: vt ide oñdat̄ immortalē eē motū atqꝫ inexauſtū. nā ſi eo pacto rerū nāliū ꝯpōne motꝰ ſe hꝫ:q̄ vita aīatoꝝ:ſi cuti ſine vita aīata neqꝫ pñt eē:ita neqꝫ poterunt abſqꝫ motu eſſe nālia: ſi itaqꝫ eterna ſint nālia: q̄tenꝰ nālia ſūt vtpote q̄ nunqꝫ inceperint nūqꝫ ēt in nō ens ſint abitura:cū ſꝑ vnꝰ rei nālis īteritꝰ ſit in aliā mutatio:corrupta nāqꝫ aq̄ aer ſit: erit igit̄ ⁊ motus eternꝰ q̄ nālia ſūt. at Alx ait idē. Sim. nō ex reꝝ nāliū eternitate motꝰ eternitatē mōſtrat: neqꝫ eni huc vſqꝫ ꝓprobatū ē nālia ꝑpetua eē:veꝝ ex ipſa nālis motꝰ ꝯfinitione motū nāle eē eternuꝫ mōſtrat. ⁊ ex h̄ deinde corpꝰ nāe.

a ℭ Jo. Grāmaticꝰ ſicuti teſtis ē Simp. ꝑ aīm hanc de mūdi ratione: q̄ gi patetici ꝓbo bāt motū eē ſempiternū nixus ē īfrin gē: ⁊ duobus potiſſimū argumētis īnitit: qbꝰ conat diruere id fundamētū. f. q̄ neceē eē vt motū res ipſa mobilis tpe ꝑcedat. ꝓ°. qdē qa id veluti ex motꝰ dēfinitiōe ſequens Ar. accipit: q̄t ſi res ſe ita hēat: neceē id eē verū in q̄ſ motu: cū defi nitio cuicūqꝫ ꝯueniat qꝺ d̄finitꝰ rei ābitu ꝯtinet: ſꝫ ſi h̄ ꝯceſſerimꝰ neceē ēt fuerit fatere celū tē pore ꝑceſſiſſe celeſtē motū: q̄ dato cōcludat ꝺcidē motū celi incepiſſe q̄nqꝫ. 2° ēt falſū fūdamētū id eē ꝯtēdit: n̄ ſolū in motu celi: ſꝫ ī h̄is ēt iſe riorībus. naꝫ ignis ſil' atqꝫ genitꝰ ē: ſi ex ſuā regiones fuerit: ſtatim ſurſū fert: nō ergo tpe res q̄ moueri p̄t motū ꝑcedit q̄t ſi qs ꝯtenderit oīno eā ꝑcedē ea rōne: qua tpe lignū ꝑcedit qꝺ qdeꝫ poᵃ ignis eſt. ꝑce dit dico motū ignis: reſꝑ̄ h̄ multis argumētis. ꝓ° quia in ligno nō reperitur ea poᵃ: cuiꝰ ē actꝰ motus q̄ ſurſuꝫ fertur ignis: qꝛ mutatio q̄ lignū in ignē vertit gñatio eſt nō motꝰ: dēin res q̄ mouēt vna quaqꝫ ſpecie motꝰ ꝑmanē tes ī ꝓphaeaꝝ. Iſta n̄ aūt corrupte mouentur: lignū vo igᵐ ꝑmanēs

ſempiternos ſine motu eſſe nō poſſe: motū quoqꝫ arbitrabant̄ eſſe ꝑpetuū. Idē ſentiūt ⁊ ij: q vnuꝫ eternūqꝫ poſuere mūdū. Qui v̄o vnū qdeꝫ eſſe: ſed nō eternuꝫ cōcedūt: motū quoqꝫ genitū aliq̄n vel fateri cogunt̄.

2 ℭ Duo aūt gn̄a eoꝝ ferunt̄: qui negāt mūdū eſſe perpetuū: neqꝫ p̄ter hos eſt alius modus. Porro qdā fuere: qui (vt Anaxagoras) dicerēt: cū oia aliq̄n ſil' eſſent miſta confuſaqꝫ: tpe infinito admoliri manus cepiſſe mentē: adornaſſeqꝫ mundū ⁊ motum. Quidā qui (vt Empedocles) longis īteruallis moueri ꝑ vices ⁊ qeſcere oia crederent: moueri tunc quū cōcordia aut diſcordia hec cogeret: illa diſtraheret: quieſceret tpibꝰ medijs: Quāobrē ex Anaxagore ſnīa motꝰ ſemel initus queādmodū ⁊ mundus ſemp duraturus videtur. At ſm Empedoclem alternat vicibus interpollatqꝫ aliquando vt ſit: aliquādo vti non ſit.

3 Alius veritas arbitrāda nobis cōquirēdaqꝫ ē vtpote q̄ nō vtilis mō ad explorationē ⁊ cogn̄ē nāe ſit futura: ſꝫ ad eā quoqꝫ partē phīe: q̄ de ꝑ exordio ⁊ cā reꝝ ſuprema ac ꝑncipe

4 ſatagit. ℭ Ceterū cōmodiſſime initiū ab ijs cepero: q̄ nobis ſupius edocta demrātaqꝫ ſunt. Motus eſt rei mobilis in eo quod mobilis ceſſans ⁊ inchoata ꝑfectio Neceſſeᵃ eſt ergo ſi q̄nqꝫ aliqs inceptus eſt motꝰ quū ante nō eſſet: ꝑceſſiſſe res aliquas: que motū illū poſſent accipe. Nā hoc vel ſine definitione motꝰ neceſſariū comprobat̄ hoc mō. Si futura ſit alteratio: mōne opꝫ antegreſſuꝫ id eē: qꝺ poſſit h̄ pati: ſi delatio id qꝺ poſſit agitatum hunc ferre: ſi deuſtio id qꝺ corripi poſſit incēdio: p̄terqꝫ ⁊ id qꝺ hanc vim poſſit afferre.

5 ℭ Que quum ita ſint. i. quum neceſſariū videat̄ eſſe: vt res que debent moueri: habeant̄ anteq̄ꝫ motū accipiant: interrogandi ſunt mihi de rebus ij: qui natiuum eſſe motū ⁊ exordium habuiſſe tpis opinantur. Quū. n. per ſe non ſubſiſtat motus: ſed contineatur atqꝫ inſit in rebꝰ: ſtatim ſe illuc cogitatio refert vt querat: vtrū res ille infinituꝫ tp̄s anteceſſerunt motū ſempiterneqꝫ fuerint: an ipſe quoqꝫ aliquādo ſint genite.

6 ℭ Quot ſi aliq̄n ſunt genite: quū anteq̄ꝫ gignerentur non eſſent: nēcio aliqs motus p̄eijt: cuius ꝓcuratiōe ꝓdirent ac ꝓmerent̄ in lucē. Neqꝫ nūc id contēdo: vt ortus iſte ſit motus: ſed vt res illas per motū ortas ⁊ natas eſſe cōcedāt. Eo euenit vt motu: quē ꝑmuꝫ ipſi cōſtituūt: aliū exhiberi priorē oporteat. Nec. n. īſtitui motꝰ pōt: niſi preſto ſit res: que motū capere ⁊ gerere debeat. Porro vt res: que motū capiat procreet̄: neceē eſt priorē aliuꝫ motū cōſtituere: qua qdē rōne nullum exordiuꝫ motus tenebit̄: qꝛ ſemp eū quē ꝑmū putaueris alius antecedet. ℭ Sed ꝯcedant hec fortaſſe illi: tū capere ſe mutationē illaꝫ priorē atqꝫ ortū dicant: q̄ res naſci ⁊ gigni vident̄ anteq̄ꝫ motū accipiāt. Ceteꝝ hec ſolū nō tollit ſed differt incōmoduꝫ. Nā ſi definitionis eiꝰ meminimus: q̄ cōcedit̄ eē motꝰ: cōfeſſumqꝫ illud iam eſt: oportere prius adſtitui res: q̄ debēt moueri: q̄ꝫ motꝰ agat̄: quū ea: que ꝑ motū gn̄ari ꝯtingit: neceē ſi motu in gn̄atiōe ꝑticipent: ſemp licebit q̄cūqꝫ motu priorē motū exhibere ꝑ quē res ille ad gn̄ationeꝫ veniſſe dicant̄. Quū. n. de nihilo nihil fiat: ſꝫ de eo: qꝺ ꝑte ſit: ꝑte nō ſit: prorſus neceꝫ eſt an̄ fuiſſe aliqd: qꝺ partū illū cōuerſionēqꝫ ſuſtineret. Ita rurſus eadem inqſitio reuertet̄: ꝓcunctabimurqꝫ id qꝺ ꝑceſſiſſe ſumit̄ ꝑpetuū ac ſempiternū: an natū aliq̄n ⁊ ꝓcreatum intelligāt. Nā ſi ꝓcreatū: admoueri ſibi eoſdē aculeos ſentient: qbꝰ paulo ante purgebant̄. Alioqn ij: q mūdū ꝯſtitui exedificariqꝫ faciūt: ꝑindeqꝫ: primordium aliqꝺ motꝰ inuenſūt: vnū mō ſuffugiū tuendi ſe ab ijs anguſtijs relictū eſt: ſi de nihilo creata eē oia: initio fateant̄.

7 ℭ Sꝫ alterā ꝑtem diſiuncti defendas: ⁊ duaſqꝫ nō ꝓgenitas illas vnq̄ꝫ: ſꝫ ſempiternis ſeculoꝝ etatibus ꝑceſſiſſe: motū vtiqꝫ aliq̄n ꝓgenitū ⁊ inchoatuꝫ fuiſſe. Sed ſtatiꝫ ipſo in limine occurrēti temere: id a rōne dictū vi. Nā ab ijs: quoꝝ id placitū eſt: primuꝫ id ſciſcitor: cur res moueri tā repente? cur tūc potiſſimū ceperint? innumerabilia ſecula tāto ꝑtertiꝫ tempore ꝯſederint? Sed ⁊ ſequētia q̄qꝫ ſi īterueris aut pedem cōtuleris: abſurdiora obtuſioraqꝫ videbunt̄. Nam ſi quū hec mouere: illa moueri poſſent: vtraqꝫ tū hec ab agēdo: illa a patiēdo qeſcerēt. Nūc v̄o mutata rōne: ⁊ hec mouere: ⁊ illa moueri ceperūt: neceꝫ eſt cā aliq̄ mutationis extiterit: ꝑꝑ quā illi edificatores atqꝫ opifices mūdi mouere occeperint: quū an̄ nō mouerīt: qꝺ tū mouere potuerint. Neqꝫ. n. fieri ſine cā pōt: vt ea q̄ ⁊ ꝑus: ⁊ nūc eadē ſunt: nūc demū agant: an̄ nō egerīt. Sed totū id tribuēdū rōni ē: aut ꝙ īter ſe longioribꝰ īteruallis diſſeparata erāt: q̄ꝫ vt agitatrix vis ꝑtinere ad res tā remotas ac d̄ſitas poſſet: nūc collecta adductaqꝫ ꝓximāt: aut īntermediuꝫ aliqd habebat̄: qꝺ obuiaret ⁊ ꝓhiberet: quodqꝫ mō impulſū ſublatūqꝫ ſint:

9 Q̄dcūqꝫ hoꝝ attigeris vlcus ē: qꝛ vtcūqꝫ dixeris: motus aliꝰ ſemp inuehit̄: q ꝑmo illo ſit ꝑor. ℭ Nā ſi res ſemp fuerūt: nec tū mouētes ſemp: neqꝫ ſemp mote: ſꝫ in ꝑn̄ti ⁊ mouere ⁊ moueri ceperūt: manifeſtū eſt: eas nō eodē habitu aut diſpōne fuiſſe: qua nūc ſunt: quūꝫ nōnulle mouēt: nōnulle mouent̄: ſꝫ aut mota ⁊ mouētia demutarūt: aut tantū hec aut tantum illa. Si itaqꝫ ꝑore aliquo motu ſemp eſt opꝰ vt ꝑmus incipiat: qui dixeris res nō natas: ſꝫ ſempiternas fuiſſe: eaſdē plagas accipiet: quas qui natas aliq̄n ⁊ progenitas ſentiunt. Siqs v̄o pergat contendatqꝫ motū illum poſſe principē ſtatui: per quē rebus mouentibꝰ preparatio atqꝫ habitus cōtingit: ſm quē mouere ceperunt: nihil tamen ſerio cōmuniet. Nā rurſus mutationis huius cauſaꝫ requirimꝰ: neqꝫ poterit hiſcere: niſi nobis motum alium priorem vel ingratis cōprobet.

10 Sed qd hec perſequor: quū illi ſeipſos ita reuincant atqꝫ coarguant: vt ne dū incōſtātia: ſed etiā pugnantiſſima dicere videantur. Nam

b qui ᵇ dicunt aliq̄n nō fuiſſe motuꝫ: dn̄t fuiſſe tp̄s: quū motꝰ an̄ nō eēt. Nihil. n. ſigre aliud vident̄ v̄ba illa aliq̄n: ⁊ an̄q̄ꝫ tp̄s: ſꝫ tp̄s citra motū eē nō pōt queādmodū ſupioribus libris eſt mōſtratū. Qui itaqꝫ aliqꝺ fuiſſe tp̄s dicunt quo nullus motus eſſet: nihil aliud preſe ferunt: q̄ꝫ tunc motū fuiſſe quū motus nō erat. Quot ſi quis etiā de genitura tpis nobiſcum diſſentiat: putetqꝫ factū fuiſſe aliq̄n tp̄s: quū an̄ nō eſſet. queādmodū Plato in Thimeo videt̄ ſentire: qui vna cū celo genitū eſſe tp̄s affirmat. Ad hoc refellendū ſatis eſt cōis phoꝝ cōſenſus: qui perēnitatē eternitatēqꝫ cōſone tribuunt tempori. Democritus adeo quum ꝓbaret nō eſſe orta oia: que hn̄tur in mūdo:

mobile ē: qꝺ ſcꝫ nōdū eaꝫ habꝫ poᵃᵐ q̄ actui ſit iūcta eiꝰ tū nāe ē vt eā poſſit adipiſci. Ar. itaqꝫ cum ꝓtulit oportere vt id qꝺ moueri p̄t motū ꝑcēdat itellexit mō q̄ 2° loco expoſuimꝰ: ignis aūt cū ſurſū moueri poſſe dicimꝰ itelligimꝰ mō. vn̄ aliō ignis moueri ſurſū p̄t alio lignū: ignis nāqꝫ rōne eiꝰ poᵉ q̄ vltia actu ēt ſeruat: lignū potētia remota rōne q̄ in ignē verſuꝫ aſcēdere poteſt. b ℭ Philo etiā minus Joānes grāmaticus has duas rōnes infringere conatus eſt: ad primā nāqꝫ que ex tpis ꝑpetuitate motꝰ perpetuitatē ꝓbat: ait ipſe q̄t ⁊ ſi ea noīa videāt̄ ex vi ꝓpriꝫ ſign̄ati tp̄s iportare: nō tū q̄n illis vtimur ſignificāda eaꝝ reꝝ nā ⁊ ꝯditiōe q̄ extra tp̄s ſunt ⁊ a tpis mēſu ſeparata: ſtati ēt ea ... eē obnoxia cōcludendū: qꝛ hoc nō ex earū reꝝ ꝯditionē ꝯſequit̄: ſꝫ modū ... quo nos eas res cognoſcimꝰ nam queādmodū deus ipſe ca ēt q̄ tpis curric...

nequaꝗ̄ ... culcatē h... Ceterūꝫ ... niſi violē... ſꝫ opꝫ ... rūpatur ... ignē ... Has tamē ... lebras ... Simꝑ. h̄ ... cōcedit ... motꝰ ... nē oibꝰ ... re. verū ... fūdamētū ... ſemp mot... tpe motū ... dere. ve... motibus ... minatio ... ꝑnᵒ. ſ. ... continē ... adeo ꝑ... vt veꝝ ... qꝫ mobile ... tecꝫ ... q̄ tū nō ... uebat. ... v̄o q̄ ꝑ... motu ... ſp qdē ... motꝰ ē ... ſp idē ... ſꝫ ꝯtinue ... ⁊ aliꝰ ē ... q̄ mouent̄ ... quēcūq̄ ... tiꝫ ſp ꝑ... qꝺ poᵃ ... puta ſol ... ariete ... poᵃ ... vt poſt ... tanꝫ ꝑ... vn̄ cū ... ꝑmeat ... tiāqꝫ hꝫ ... tanꝫ ... māᵐ ē ... ꝑus eſt ... motꝰ ... rū adit. ... v̄o. Jo. gr... nē ſoluit ... pacro ... ipē: id qꝺ ... cimus ... moueri ... ⁊ id poſſe ... ueri dicim... qꝺ ꝑfect... facultat... tentiā ... vna cū ... ctu ꝑman... p̄t: ⁊ hac ... ignem ... ſurſū fer... cimꝰ: n... deorſū ... p̄terea ... rī poſſe ... mus qꝺ ...

ſubiacēt abſqꝫ tpe cognoſcimꝰ a nos vicēuerſa q̄ extra tp̄s ſūt nō niſi tpal'r cognoſcimus: vnde neqꝫ intelligere neqꝫ a inueſtigare poſſumus ea que extra tēpus ſunt: niſi nominibꝰ vtamur tp̄s ſignificātibus: nō ob id tū tpe ea terminari cenſendū. cuꝫ igitur dicimꝰ aliquādo nō fuiſſe motuꝫ: aliquādo nō fuiſſe tp̄s: nō eſt itelligēdū ꝙ eo tpe motus vel tēpus fuerit: ſꝫ ꝙ tēpus vel motus nō ſemp fuerit. a ℭ Ait p̄terea Joā. grā. rōneꝫ eā: que ex momento ducit̄: qꝺ quidē mediū ſēp eſt p̄teritū futuriqꝫ tpis p̄tereid qꝺ q̄ritur: nā querit̄ nūqd tp̄s ſp ſit: ad qꝺ cōprobāduꝫ tāq̄ꝫ prinᵐ aſſumit: nunc ſeu momētū eſſe ſemp mediuꝫ tpis. hoc aūt idem eſt ac ſi ſumeret tp̄us eſſe ſempiternum: veluti ſi linea eēt longiſſime ꝓtracta: ita vt eiꝰ extrema non poſſent cōſpici: in q̄ōnē veniret: deinde an finita eſſet vel infinita: ⁊ qs in huiꝰ rei inueſtigatiōe veluti principiuꝫ poneret punctū eiꝰ eē nāe vt mediū ſit linee ſemp: ex hoc deinde cōcluderet eā eē infinitā eadem ratione qua ꝑipathetici h̄ in loco. Has tū inſtātias quo refellat Simp. nō aſcribemꝰ: qꝛ longo nimis vtit̄ ſmone.

ꝓ argumēto ſumit: ꝙ vna illa res maxie que tp̄s vo-

11 cat̄: exordio atqꝫ origine careat. Sed ne multitudine ſola teſtiū certare ac fidere videamur: rōnibꝰ eſt agēdū ꝑſcrutādūqꝫ: vtrū fieri potuerit aliq̄n tp̄s: quū an̄ nō eſſet. Et hercules ſibi herere nō p̄nt: quibꝰ id vr̄. Nā q̄nqꝫ: olim: aliq̄n: antea: nūc: appellatiōes ⁊ noīa

a tpis ſunt. Et vtᵃ cetera preter eā: qs nō itelligit momētū ⁊ tp̄s ita eē viciſſim ꝯſentanea atqꝫ cōnexa: vt alteꝝ eſſe ſine vtroqꝫ nō poſſit. Momētū. n. interlimitiuꝫ ⁊ cōtiniū tpis eſt: qppe qꝺ exitꝰ p̄teriti ſit: ⁊ initiū conſequētis. Neqꝫ tpis vlla ps accipi pōt alia: q̄ꝫ momētū. Si itaqꝫ in oi gn̄atiōe vſus momēti eſt: ad mentioneꝫ illiꝰ admonitio vtriuſqꝫ tpis corrogabitur. Quappꝛ ſi nūc cepit eē tp̄s: etiā ꝑus fuit tp̄s: qꝛ hoc momētū: qꝺ huiꝰ ꝑnᵐ eſt: finis erat alterius. Qꝺ ſi hec eſſe nō p̄nt: eternū tp̄s ſit oportet: et ſi eternū eſt tp̄s: eternus erit ⁊ motus: q̄n oſtenſum eſt ſine motu temporis intellim haberi: aut conſtare non poſſe.

12 Jſdem tantū in ꝯtrariū rōnibus demōſtrandū eſt: icorruptū īmortalēqꝫ motū eſſe nunq̄ꝫ interiturū: nūq̄ꝫ caſurū. Naꝫ queādmodū ij q motū gn̄ari ⁊ aliq̄n cepiſſe arbitrant̄: fateri cogunt̄: aliquē eſſe motū ꝑmo motu ꝑorē: ita ij qui motū aliq̄n ꝯſumari ⁊ deſinere oportere putāt: fateri cogent̄: aliquē eſſe motū citeriorē citimo: ⁊ poſteriorē

13 poſtremo. Nā corrupto motu: querit̄ aut res ſil' corrumpent̄: aut manebūt. Si corrūpent̄: nimirū: qꝛ nihil in nihilū reuertit̄: in aliqd ſe cōuertēt: ſꝫ oēm conuerſionē mutationēqꝫ cōmitat̄ motꝰ: igit̄ poſt motuꝫ abolitū alius motꝰ infert̄. Si manebūt: adhibebimꝰ ea tormēta q̄ ſupra cū de ortu ⁊ prinᵒ loqueremur: cur quū hec moueri poſſint: illa viꝫ mouēdi obtineāt: infinitū tp̄s ſtaturaqꝫ ſeſſuraqꝫ ſint: ⁊ cur quū ꝑus mouerēt hec: illa mouerent̄: nūc neqꝫ moueāt hec: neqꝫ illa

14 moueant̄. ℭ Illud ſane in explicatiōe nāe maxie obſeruandū cauendūqꝫ eſt: ne qd ſine certa rōne ꝓbetur: neue id pro cā ſumat̄: qꝺ cā eſſe nō poſſit. Atqꝫ h̄ qdē ꝑceptū oēs ad vnū veteres ꝯtēpſerūt. Nā quū Empedocles vices illas mouēdi quieſcēdiqꝫ ſtatuiſſet: motūqꝫ ab amicitia ⁊ odio ꝓficiſci dixiſſꝫ: quietē itermedijs agi tpibꝰ nullā cā: cur tā inſignis alternatio ſie

15 rettattulit. ℭ Sed neqꝫ Anaxagoras rōnē adhibuit: q̄ꝫobrē veternoſa ⁊ ſedentaria illa mens: q̄ innumerabilibꝰ ſeculis obtorpuerat: atqꝫ inſinuatis manibꝰ ceſſauerat: tūc demū de repēte diſcuſſis ferijs: miſcellam mouere agitareqꝫ ceperit. Cur ad id tam ſero: cur nō tēporius: cur nō longe antea aggredi admoliriqꝫ manus placuit. Atqui nihil ē in vniuerſa nā: qꝺ aut rōne aut ordie careat: alioqn nā cā eſt ⁊ ordis ⁊ reꝝ ipſaꝝ: que rōne ꝯſtāt ⁊ ordine. Qui v̄o tā imēſo ſpatio dicit quieuiſſe oia: q̄ mō moueri cepiſſent: ſiue īfinitū exerceri tp̄s debēt: ſiue rurſus ad ferias reuocari: qui tueri ordinē aut rōnē poſſint: ignoro: q̄n preſertiꝫ dr̄ia cōſtitui aut fingi nō poteſt: cur motꝰ nūc potiſſimuꝫ non antea ceperit. Si enim vniformē ⁊ ꝯſentaneū eſſe nāe tenorē atqꝫ habitū eſt neceē: neu ſit nūc h̄ mō: al's alr̄: ſed queādmodū ſemper igni ad ſuperiora cōſcenſus cōſtat: terre ad inferiora deſcenſus: ita ⁊ toti nāe ſua cōcinnitas cōſtans perpetuaqꝫ habet̄: aut accedendū eſt: aut ſi deſciſcendū eſt: cōminiſcenda afferēdaqꝫ rō: cur ſequius ſtatuas. Q̄n quidem vel earum reꝝ: que ſemper ſui pares ac ſimiles eterneqꝫ ſunt: nō oēs: cā ⁊ prinᵒ carēt. Q̄nāuis enim triāgulum duobus rectis equales angulos ſemp obtineat: nihilominus habet̄ rō q̄dā ⁊ cā: ꝑꝑ quā illud in triāgulo ſit ſempiternum atqꝫ ꝑpetuū. Cāe v̄o ꝑpetuis ſunt nō oēs: ſed ꝑmarie q̄dam ac ꝑncipes: quarūqꝫ nō ſit amplius aliq̄ cā. Jis igit̄: q ad hāc formulā diſputauerint: cōtinuo dilucebit nō relinq tp̄s ſi oblitteret̄: aut nō cōpareat motus.

16 Hanc ſoluēda ⁊ ꝯfutāda ſunt ea que huic aſſertiōi vident̄ aduerſa. Nā dicat aliqs ſi verū eſt nullū perēnare motū: ſimpl'r quoqꝫ enūtiatū veꝝ ſit: motū ſempiternū nō eſſe. Oīs aūt mutatio termiata finitaqꝫ eſt: qꝛ oīs de certo exordio in certū exitū ꝓcedit: extrema quoqꝫ illaꝝ ꝯtr̄ia habentur: ſempqꝫ diuerticulū ab intētiōe diſcordat. Oīno nihil

17 moueri poſſe in īfinitū ſcimus. ℭ Jaꝫ ſi ꝯſtat intuitu id: qꝺ prius nunq̄ꝫ agitatū eſt: agitari tū poſſe ⁊ motū incipere: quē neqꝫ ptes vnq̄ꝫ neqꝫ integritas pertulit: cur tam aliena: tā de nihilo ſit opio: que motū mundi ad aliquā originē reuocat: quū poſſit idē in hoc vno intelligi: qꝺ in ceteris ſenſus agnoſcit. Mouentur in aīa ignis: aer: aqua: terra: ⁊ que ex ijs mixta cōcretaqꝫ ſunt: ⁊ aliq̄n inchoāt: motū qui nunq̄ꝫ an̄ illis acciderit: aliq̄n repetunt eū a quo inſecuta ſit qes. ℭ Mouentur ⁊ animātes de quiete ⁊ quidē altiſſima: alioquin ad ea: que de inanimis dicta ſunt: facilius aliqs abſolutiuſqꝫ rn̄deat: ꝙ agitatū illū accipere de foris videant̄ ab alio: qꝺ ⁊ ipm agitabat̄: ꝑindeqꝫ nō ſerio admodū inducat̄ id: qꝺ rō laborabat. Ad ea v̄o: q̄ de aīalibꝰ afferunt̄: haud facile inuētu eſt: qua via ſit occurrēdū. Mouent̄. n. ea plerūqꝫ ſuapte de oīmoda ⁊ maxia qetudine: auctore ⁊ ipulſore nullo: ꝙ ſi motuꝫ aīalia: quē nulla res ꝑus: neqꝫ itrinſecꝰ: neqꝫ extrīſecꝰ attulit: auſpicari tū exordiriqꝫ p̄nt: qd ꝓhibet: ne ideꝫ quoqꝫ nā vniuerſa poſſe dicat̄? Si eniꝫ id contēplari in ꝑuo mūdo licet: cur non intelligere licet in magno.

18 ℭ Sunt igit̄ obiecta hec a nobis eodē ordie: quo expoſuimꝰ purgāda: ſi oīs motꝰ de ꝯtr̄io ſoluit ⁊ in ꝯtr̄iuꝫ deſinit: neceē eſt oēm motū cōcludi ⁊ termiari ꝯtr̄ijs: ita vt nullus iugis cōtinuꝰ aut perpes eē poſſit: etiā ſi replicatiōe regreſſioneqꝫ in īfinitū regat̄: qꝺ genus ideꝫ ⁊ vnus motꝰ cēſeri nō pōt. Sicuti neqꝫ chorde vnus idēqꝫ ſonꝰ ē: q ꝑᵒ ictu: ⁊ q 2° reddit̄: de q̄latiꝰ ⁊ accuratiꝰ ꝓceſſu docebimꝰ. Sꝫ queādmodū aliq̄n dixiſſimo tus oīs cohiberet̄ ꝯtr̄ijs: veꝝ eēt: nullū neqꝫ ſēpiternū poſſe: neqꝫ ꝯtinuū motū hr̄i. Si v̄o ē motꝰ aliqs ꝑpeꝫ ⁊ ꝯtinēs: q ꝯtr̄ietate nō arceat̄: nec ſe de ꝯtr̄io in ꝯtr̄iū digerat: nō ... clariſſime calūnia illiꝰ argumēti patuerit?

19 ℭ Ac rō qdē illa de inaīaliuꝫ motu: qui quū priꝰ non eēt: factꝰ tū recēs dicat̄: facillime reprehēdit̄: nihil. n. in eo eſt: qꝺ magnope admirari d̄bueriīt: q̄n res ille: q̄ agitatorē extrariū h̄nt: p̄nte illo moueri neceē: abſente qeſcere. Neqꝫ ſeq̄t̄ ſi hec moueri incipiūt: ⁊ rurſuꝫ qeſcūt: nullū adeo motū eſſe ꝑpetuū. Quid. n. ꝓhibet moueri aliq̄ ꝯtinētes ⁊ ſemp: atqꝫ etiā ꝑticulariuꝫ motuū eſſe cās. i. vn̄ motꝰ inanimis extrinſecꝰ miniſtrent̄. Porro quereret: cur non ſemp moueant̄ inaīat q̄ꝫuis mouētia in ꝯtinuo excitu agitatuqꝫ ſint: ad preſentē locū nō ꝑtiet: in q̄d mō agit̄: ſit motꝰ vllus ſempiternꝰ: an ſecꝰ. Jlla v̄o qꝺ cōmodius tractari cū alia pōt: que ſciſcitat̄: cur cōpluſcula hꝫ ſint habeāturqꝫ in nā: q̄ interiꝫ ſtent: interiꝫ moueant̄: ceu inde totius

20 huiꝰ diſputationis cardo ⁊ deciſio pēdeat. ℭ Naꝫ de aīalibꝰ itidē: q̄ ꝓrius vident̄ tū moueri: tum qeſceret ⁊ quū mouent̄ itra ſe motꝰ illius cāꝫ deliteſcentē hr̄e:

b eadē qꝺ ſolet ꝯſtitui. Ceterū ᵇ neqꝫ h̄ difficile ſoluit̄: q̄ꝫuis ea rō: ſiqua ꝑſuadere maxie videat̄ poſſe motū oēm incipe: q an̄ nō fuerit: nūq̄ꝫ oīno qeſcūt aīalia: ſed ſemp inſitis qbuſdā: atqꝫ igenitis motibꝰ agitantur.

b ℭ Grece Ariſt. ⁊ The. συμφυτους aiūt id qꝺ inſitis atqꝫ ingenitꝫ latine expſſit iterpres. ſimplr aut dupr expoſuit: vel eniꝫ ꝑ inſitos motꝰ eos itellexit: ait ipſe: qui nāl'r aīali inſunt: vl' fortaſſe inſitos eos motꝰ appellauit: q ab his virtutibꝰ emanant: que a poſterioribus vocātur miniſtrantes: quales ſunt q̄ attrahit: q̄ detinet: que alterat: ⁊ que excernit. he enī ſemp operāt̄ in corporibꝰ rerū aīataꝝ ⁊ potiſſimū animalium.

Neq̃ tñ illa cã: quã ĩtra ſe gerũt oẽs agitat⁹ pſtat ſed vnũ: qui ꝑ locũ obit. Extrinſec⁹ plerıq̃ mot⁹ afferũt ab aere circũciſo q ambeſt. Nã ⁊ caleſũt ⁊ frigeſcũt: ⁊ inalbeſcũt ⁊ fuſcant: ⁊ tuent ⁊ audiũt: cõcepto atq̃ hauſto extrinſec⁹ motu. Nihil igit obſtat: niſi fortaſſe neceſſe eſt corporib⁹ ab operiẽte nos aere multos mo-

a ℂ Grece a Them. ita loqt τούτων δὲ ἐνίας τὴν διάνοιαν, ἢ τὴν ὄρεξιν κινεῖ, ἐκείνη δὲ τὸ ὅλον. hoc ẽ quo⁊ alij mẽtem: vel appetitũ cient: qui deide vniuerſum animal agitat.

tus accidere. Quo⁊ ᵃ alij mentẽ exercẽt: alij appetitũ cient: alij vniuerſũ aĩal agitant: recalefactio bibendi deſideriũ cõmouet: deſideriũ aĩal ꝓducit ad fontem. Iã ſomnus rõnẽ hãc aptiſſime ꝯdocet. In eo tametſi nulla pars corporis moueri vr: multe tñ mutatiões iterius miniſtrant: fit cibi cõcoctio: fit ſucci eius ĩter venas ⁊ viſcera diſpẽſatio: fit fluento⁊ ad excrementa ⁊ ſedimẽta collectio: ſpirant: ſomniant: varijs viſis animus mõ in gaudia mittit: mõ terriculamentis horreſcit. Partes quoq̃ ipſe atq̃ eſtime corporis margines: mõ rigent ⁊ cõglaciant frigorib⁹: modo calore diffundunt atq̃ tabeſcũt: q̃⁊ vtrũq̃ aeris facit: q circũſecus nobis obducit. Tãdẽ emicãt expgita: ⁊ aliq̃ huiuſce gñis cãtq̃ aĩalia velicari ⁊ excitare de qete ſolent. Sꝫ de aĩaliũ ⁊ ĩaĩaliũ motu: ⁊ de tota q̃õne hac: facile qd ſit ſequẽdũ videbimus: ſi queãdmodũ paulo añ dixi: gñalez cãm illam didicerimus: cur nõnulle res ea nã ſint: vt aliquãdo quieſcant: aliqñ moueantur.

21 Repetendum eſt itaq̃ altius: atq̃ hũc in modum diuidenda eſt rerũ nã. Neceſſe eſt aut oĩa que ſunt ĩmobilia eſſe: aut oĩa moueri: aut aliqua ex ijs moueri: aliq̃ nõ moueri. Quod ſi dam⁹ motũ ⁊ quietẽ: rurſus hoc in tria mẽbra diſtinguim⁹: neceſſe eſt eñ aut alia ſemper moueri: ⁊ alia nunq̃ moueri aut oĩa ſimul nunc quieſcere: nunc moueri: aut qđ eſt reliquũ: aliqua ſemper moueri: aliqua ſemꝑ quieſcere: aliq̃ nunc qeſcere: nũc moueri. Dein ex ijs quid magis verũ ſit requiramus. Erit hoc ⁊ finis ⁊ diſſolo oĩuz difficultatũ: que

b ℂ Ob id ait Simpli. q aſſerit oĩa ſꝑ moueri min⁹ eſt huic diſcipline infeſtus q̃. ⁊ ſi nã tãz mot⁹ q̃z quetis ſit cauſa ⁊ prin^m: auferatur q̃ natura ex qetis etiaz ablatiõe: actũ mot⁹ eſt nãe ꝓprior magis ⁊ peculiarior q̃z qes: preterea ẽt q motũ tollit: quietem ẽt tollit. ea. n. qeſcunt q̃ moueri etiã pñt. qui autẽ quietẽ tollit: is non motuz aufert. in re⁊ ẽt nã quedaz repiunt que mouẽt ſemp. nihil ãt ẽ qđ penit⁹ ſit immobile ⁊ ea ꝯ cã minus eſt nãli moleſta ea aſſertio q̃ motuz tollit: q̃z ea q̃ qetez.

22 pertigere motũ poſſint. ℂ Nõ eſſe oĩa ĩmobilia aſpectus ipſe teſtimonio eſt: cui qđ accidit nõ agnoſcere: iniquũ eſt: ꝓterq̃ deridiculũ: vbi ſenſus fidem facit. rõnẽ querere: quedam adeo imbecillitas animi atq̃ retuſio eſt: nõ ſtatiz pſpicere: qđ deſideret: qđ nõ deſideret rõnẽ. Habent. n. nõnulla: que certiora illuſtrioraq̃ ſunt: q̃z vt rõnẽ vllaz expoſtulent. Et pterea non reuocãt in dubiũ: q nãlia cõmentant: vtrũ ĩmota ſint

23 oĩa: queãdmodũ initio opis diximᵘ. ℂ Alte⁊ ᵇ caput b erat: vtrũ oĩa moueant ſemꝑ: q̃z q̃z aũt nõ moueri oĩa vſq̃ adeo manifeſtũ eſt: vt nullius ꝓbationis idigeat: qa tñ nr̃e diſcipline minus infeſta aſſertio eſt: q̃ tollit quietẽ: q̃z ea que motũ: nõ fuerit diſſentaneũ ad id aliquã rõnẽ adiungere. Plane fuerũt nõnulli: q moueri ſemꝑ oĩa affirmarẽt: ſꝫ latere id ſenſum magna ex pte nec cerni. Cõtra hos q̃z uis nõ diffiniãt: vtrũ motu oĩa vno ⁊ ꝯtinuo moueant: ⁊ ſi vno: qualis naz ſit ille: an oĩb⁹ ſimul motib⁹: nõ eſt tñ ĩpendio difficile diſputare. Nihil augeri ⁊ minui põt cõtinue: ita vt auctio coheręſcat minutioni: ſed ſemꝑ inter auctionẽ ⁊ diminutionẽ interſtitiũ mot⁹ ſit: ⁊ media qes interiacet. Naz ſi mot⁹ auctionis ⁊ minutionis vnus cõtinenter eſſet: res que augeſcerẽt in decremẽtũ ⁊ minutionẽ tẽdere ac pergere dicerent. Sed neq̃ motus ipſe auctionis ꝑpetu⁹ eſt: adeo vt ſi qs cubitis duob⁹ vigeſimo anno auct⁹ ſit: nõ eſt neceſſe ꝑtẽ illi⁹ cremẽti aliquã ſingule hore attulerint. Alioqn ve⁊ ſit: qđ ⁊ dĩ a nõnullis. Si quinque milia gutte lapidẽ inforant: ſuã conſtare ſingulis ſtillicidijs ſcobem in lapide. Et ſi caprific⁹ parietẽ herẽdo inaſcẽdo dehiſcere faciat fiſſura ⁊ diſcuſſura palmipede: ſuas ſingulis ꝑtib⁹ tꝑis diſcuneature illi⁹ rimulas: iam inde ab initio ort⁹ cõgruere ſortito. Quo⁊ vtrũq̃ falſiſſimũ eſt. Nã queãdmoduz centeni nauim trahũt ſinguli: ſi ſeorſuz incubuerit. neq̃ mouere qdẽ loco pñt: ita tot aut tot gutte lapidẽ cauant: ſingule nihil cõminuũt. Nõ. n. ſi magnitudo diuidua eſt: quã multa ſtillicidia fodiũt: ex eo accipi põt: ſingula pꝛtẽ magnitudis illi⁹ ab ſumere: ſꝫ q̃ inde perijt: cõi opa oĩuz periſſe dĩ. Itẽ queãdmodũ nauis: que a qnquaginta moueri nõ poterat: vnius adiecta corrogataq̃ manu ⁊ mouet ⁊ trahit: ⁊ queãdmodũ bilanx: libra: cui⁹ examen decẽ hinc ⁊ hinc talenta equauerãt: addito denarij vnius põduſculo ſtatiz laborat ac deuergit altriſec⁹: ita tot gutte: q̃ nõdũ ꝯficere aut exterere lapidẽ poterãt: acceſſione vni⁹ iaz terebrãt excauantq̃. Eo argu^{to} manifeſtũ eſt: ea⁊ re⁊ q̃ ſe minuũt: nõ ꝑticulã aliquã idẽtidem adimi: etiã ſi diuiſile ſit in infinitũ: qđ diminuit: ſꝫ aliqñ exoleſcere eas atq̃ abire in totũ: Idẽ in alteratiõe ꝓbãdũ. Nõ. n. ideo diuidi alteratio oĩs in ĩfinitũ põt: qꝛ res q̃ alterat diuidua in ĩfinitũ ſit: ſꝫ interim ẽ cũ momẽto tota exigit: vt cũ qđ cõcreſcit: aut cõglaciat. Prorſus nulla põt ꝯtinua infinitaq̃ eẽ: qꝛ oĩs alteratio ꝯ̃rijs ceu clauſulis qbuſdã ⁊ euripis arcet. Cete⁊ eger: q in ſanitatẽ itꝛodẽc ita mutat: vr̃ qdẽ alteraſcẽ: ſꝫ poſteaq̃ ꝯualuit: aptiſſime ab eo motu qeſcit. Iã lapides qs edepol videt tãto pſertim tꝑe molliores duriores ne factos: aut alio motu ex

24 ercitos. ℂ Mi⁊ hercules eẽt montes in celũ ſubrectos: ſaxa ĩmẽſe vaſteq̃ magnitudinis: ignorãtib⁹ nec aduertẽtib⁹ nobis moueri. Preterea ipſa tellus medietatẽ mũdi obtinẽs qeſcere in ĩmo clariſſime itellit ſic ⁊ reliq̃ in ſuis locis nãlia corpa. Alioqn ſi mouet: q̃lis obſecro mot⁹ is ẽ: num nãlis? Iã regio illis ꝯuenies ⁊ ſalutaris tenet: num pter nãz? At ſũt in ꝓprijs ſuiſq̃ ſedibus. Hactenus cõfectuz: neq̃ moueri poſſe ſemper: neq̃ quieſcere omnia.

Neq̃ illud quoq̃ dicẽ poſſum⁹ hec q̃ mouent ſemꝑ motũ pati. Illa q̃ qeſcũt: ſemꝑ ſine motũ eſſe: cũ viſus doceat violentos quoſdã ⁊ cõtra nãm mot⁹ hẽri. Hẽri itẽ auctionẽ minutionẽq̃: qua⁊ certus ꝯſtitut⁹ eſt ambit⁹. Simul eñ ad quẽdã modũ incremẽta mẽbro⁊ ſunt facta: ꝓcũbit mot⁹ q̃ſi iaz creſcẽdi etas ad tꝑs exceſſerit. Itẽ neq̃ ſemꝑ quieſcũt oĩa: que qeſcũt. Quicqd. n. pter ordinẽ nãe ex ꝓprijs obturbat exagitaturq̃ locis: ſtatim deſinit qeſcere: indeq̃ vbi añ qeſcebat: demigrat: ſed neq̃ qđ paritur: ſemper paritur: quia ſimulatq̃ paritũ eſt: deſinit pari. Neq̃ qđ occidit ſemper occidit: qꝛ finis aliquis: tũ ortus: tũ interitus eſt.

25 Reliquum eſt nobis ingret duo illa q̃ reſtãt: ꝓmũ vt⁊ oẽs res hẽant h⁹: vt iteriz agitent: iteriz qeſcãt: alte⁊ an nece ſit: tria eẽ re⁊ gña vnũ ea⁊: q̃ pñt qeſcẽ ⁊ moueri: alte⁊ earũ: q̃ ſꝑ qeſcũt: mo vo ſꝑ pigra ĩmotaq̃ ſunt: 3^m ea⁊ q̃ ſꝑ mouet. Ut⁊ ſit ho⁊ veri⁹: vꝫ aliũde ordiẽtib⁹ cõmoſtrãdũ. Ita. n. facili⁹ fiet: itelliuq̃ capiet motũ eſſe

27 aliquẽ ſempiternũ. ℂ Ex ijs oĩb⁹ q̃ mouet ⁊ mouẽt: alia ex accñti: alia ꝑtib⁹: alia ꝑ ſe moueri ⁊ mouere dicunt. Qđ ſi memores ſum⁹ eo⁊: q̃ nobis ꝓmiſſa ſũt libro ab hic 4°: ſcim⁹ qđ ſit moueri ꝑ ſe: qđ ex accidẽti: qđ ꝑtib⁹: ac ea qdẽ: q̃ ex accñti mouent: ꝓtermittenda ſunt nobis: vtpote q̃ ĩfinibilia ĩterminataq̃ ſint: neq̃ in ꝑcepta poſſint ĩcludi: aut diſtõnez artificem capere. Que vo ꝑ ſe mouent: q̃dã vi ⁊ pter nãm: q̃dã nã mo-

a ℂ Sed poteri qſpiã forſitan dubitare. ait Simp. quo dictũ ſit eaq̃ mouent locali motu a gñãte mouẽri ꝑ ſe: qđ. n. gñãt ſubaz ⁊ formaz fac et gñãtio nõ eſt. aliud aũt eſt trãſmutatio q̃ in gñatiõe ſit: ⁊ alia mot⁹ localis. Preterea qđ ignẽ gñãt ſil' atq̃ ẽ genit⁹ deſiſtit ab ope ãpliuſq̃ non agit q̃nq̃: q̃ pacto ergo ſi eri põt vt ip̃z ꝑ ſe moueat: atq̃ q q forma gñãt quodã mõ etiam mouet id qđ eo motu aptũ eſt moueri: efficit eniz actũ ⁊ motuz illi⁹ fore vna cũ ipſa: ſicuti q amphoram facit cã ẽt eſt vt ea vinũ cõtineat: ñ tñ q formã facit ⁊ ea mediante motũ ꝓprie mouet formã eo motu velutiqui lapidẽ mãu mouet. nã mouet ea q̃nq̃ abſente eo qui generauit.

uent. Nã mouet ea: q̃ cãz ⁊ p̃n^m mot⁹ itra ſe poſſidẽt: vt aĩalia: vt arbores: ⁊ vt ex inanimis pluria: que mouent: ita vt ſunt nãlr ĩſtituta: deorſũ grãuia ⁊ terracea: ſurſuz leuia ⁊ ignea. Preter nãz mouet ea: q̃ tñ vi: tuz nõ ita vt ſũt nãlr ĩſtituta mouet. Lapis ſurſuz ꝓiect⁹: ignis deorſũ depulſus. Mouent ẽt aĩaliũ corpa aliqñ ꝯ nãz vt ſaltãdo. Iis. n. quũ grauia glebulẽtaq̃ ſint: ſaltᵘ nõ pt eẽ nãlis mot⁹: tametñ vo aĩaliũ corpora ſaltãdo ꝯ nãz mouent: ipſa tñ aĩalia nõ dicunt moueri ꝯtra nãz: qꝛ ci⁹ q̃z mot⁹ p̃n^m itra ſe obtinẽt. Corpa vo: qꝛ talis mot⁹ ubi: neq̃ in eo q corpa: neq̃ in eo q grauia

28 conuenit: ꝯ nãm moueri ꝓbant. ℂ Quecũq̃ itaq̃ ꝯ nãm mouet: nulla dubitatio ẽ: qn ab aliq̃ extrinſecus moueant: vtpote a q̃ de nãe ſue inſtituto cogant decedere. Nihil. n. ſe ꝯ nãm moueret: niſi externa vis cogeret ⁊ alien⁹ ĩpulſus De iis vo: que nãlr mouentur: ſolet q̃ri: moueant hec q̃z ab aliq̃. Plane q̃ nãlr mouẽtur: ꝓpterea ita moueri vident: qꝛ nõ ab alio: ſed a ſe mouent. Ac aĩalia qdẽm ſine dubio ab aliquo moueri neceſſe eſt. Quis. n. neq̃ ab alio: neq̃ extrinſecus moueãt: diſcretio tñ q̃dã mouentis ⁊ moti: rõne deꝑhẽdit: neq̃ in h̃ vis fuerit: moueãt ab aliq̃ aĩalia necne: q̃ppe q ꝯſtet illa moueri ab aĩa. Sꝫ ꝺ eo iã noſtro qđ ẽ: quonã pacto aſſerri ſeorſũ poſſit in aĩalibus id qđ mouet: ⁊ id qđ mouet. Atq̃ h̃ q̃z facile ſoluit. Queãdmodũ in naui: ⁊ ijs q̃ igenij nõ nãe ſũt opa: ita in aĩalib⁹ ꝑteo: q̃ mouẽt: ab ijs q̃ mouent diuiſe abiũcteq̃ ſunt. In hũc modũ dici totũ aĩal ip̃m ſe mouere: tãetñ hẽat itra ſe id qđ mouet diductũ ab eo: cui mot⁹

29 affert. ℂ Erat altera q̃õnis ꝑs a quonã i aĩa moueãt: quũ nãlr mouent: qđ qdẽ ꝓdifficiles explicat⁹ hꝫ: qꝛ neq̃ ab alio moueri vident: neq̃ externũ agitatorem hẽre: queãdmodũ ea: q̃ pter nãz ⁊ vi mouent. Neq̃ ab aliq̃ qđ iteri⁹: vt cã ⁊ p̃n^m hẽat: queãd^m aĩalia: qđ. n. aſſerri poſſit i illis: qđ mouet diſtĩctũ ab eo: qđ mouet

30 aut qđ agit diuerſũ ab eo qđ patit. Nã h̃ diſcrimẽ in aĩalib⁹ repit: q̃ppe q̃ ex aĩa forment ⁊ corpe: q̃ duo capiũt exiſtima^{tionem} mouẽtij ⁊ moti: qñ pſerti nullo gñe diuidunt ĩnaĩa: ſꝫ vno q̃ſi glutino ꝯtinent atq̃ ꝯcorporant. Si. n. itra ſe auctorẽ mot⁹ ſui aliquẽ gererẽt: q̃lis in aĩalib⁹ aĩa ẽt: ſi ſpõte mouerẽt: ſpõte ẽt ſtarẽt vt aĩalia: ſꝫ nec vnã viã ſꝑ agerẽt: imo diuerſas ſi ſpõtaneo agitatu ferrent: vt aĩalia ãbulãt: illa ſaltãt: currũt: tripudiãt: ſurſuz: deorſuz: ꝓgreſſiz: ceſſiz in lat⁹ incedũt. Inanimis vnus tñ motus ⁊ ſimplex deputat⁹ ẽ: eoq̃ vr̃ is ad certã ⁊ ꝯſtitutã necitaẽ nãe referri. Quobrẽ ⁊ hec quoq̃ ab aliquo qdẽ moueri neceſſe ẽ: ſꝫ a quo habeat hoc: eſt incertũ. Sed tñ quemadmodum hoc quoq̃ accipiendum ſit inſtruemus.

b ℂ Querit hic Alexã. ſi id nãle eſt: vt Ariſt. ait: qđ p̃n^m hꝫ vt patiat ⁊ moueatur: q fieri pt vt corpus qđ circulari motu agitat: celũ vꝫ: nãle ſit ipſum. n. eſt a paſſione liberũ. Et multiplr res pendet. Prio q rõne: q̃ nõ ẽ imobile corpus hoc: ſed ab alio i aliđ mouet nõ eſt a ꝑtãte liber: quatenus vo ꝑtãtis ẽ partcep̃s: catenus ẽt paſſibile: ẽ quodammõ. hac igit rõne mot⁹ p̃n^m in ipſo ẽt ẽ quo moueri põt. Uel recti⁹ q

31 Horum q̃ mouent: alia ſm ſuã nãz mouẽt: alia ꝯ ſuã nãm: vt cũ claua ferrea lapidẽ mouet. nã neq̃ q̃ ferrea eſt: neq̃ q̃ grauis lapidez leuat: neq̃ mot⁹ hui⁹ cãz itra ſe poſſidet: ſed extrinſec⁹ accipit: atq̃ imbibit vim mouẽdi. Illa ſm nãz mouẽt: q̃ mot⁹ illi⁹: quẽ miniſtrãt p̃n^m itra ſe obtinẽt. Quicqd vo actu cã ẽ: nãlez vim hꝫ mouẽdi ea: q̃ ꝑtãte ſũt talia. q̃le id actu ẽ: qđ mouet. Qđ. n. actu calet ius hꝫ ĩ id: qđ po^a cal'm ẽ. Nã calidũ actu: q̃ties calefacit id: motu ciet iteriore: ⁊ ſuo. Et queãdmodũ qđ calet: cã mouẽs ẽ ei⁹: qđ põt calorẽ accipe: ita qđ pt calorẽ accipe. nã obnoxiũ atq̃ audiẽs ẽ ei: qđ iam calet. Nã vt illud faciẽdi p̃n^m int⁹ agnoſcit. Ceterũ ignis ⁊ ſimplicia corpa: quũ mouent: ab alio moueri mãifeſtũ ẽ. Sꝫ vi ⁊ ꝯ nãz mouent: quũ in alienos locos trudunt cogũturq̃. Scdm nãz cũ in ꝓꝑos ⁊ ordiatos a nã ferunt. Ea vo delatio q̃ ſe res aliq̃ in ſedẽ ſuã confert: nihil aliđ ẽ niſi act⁹ ⁊ ꝯſumatio po^e ei⁹: quã añq̃z moueret habuerat. Actuz porro ab eo accipit: qđ cã efficiẽs ẽ: vt ſit talis: q̃ vltra in eo loco manẽ nõ poſſit: vñ exagitata ẽ. Illđ itaq̃ qđ facit vt ſe in ignẽ aer ꝯuertat: cãz q̃z hꝫ: vt agat eo mõ q̃ ignis ⁊ q̃ leue: agere aũt nõ pt vt ignis niſi ſurſuz ferat: qꝛ act⁹ ignis ẽ ſurſum ferri. Quicqd. n. ab aliq̃ parit mouet vel ſil' tale actu eſt: q̃le po^a erat: ſimulq̃ cũ habitũ recipit: quẽ recipe poterat: ſi nihil obſtiterit cõtinuo aget ꝑ nã ⁊ q̃litate habit⁹: quẽ recepit. Nã q ꝯdiſcit ſil' atq̃ ꝯdidicit etiã cõtẽplat: mõ nihil ĩpediat: nõ volũtas: nõ ꝯ̃ſidia: non occupatio aliq̃. Queãdmodũ itaq̃ is q diſcipulũ cõmẽtationẽ aliquã iſtruxit: cã eſt: cur is q ita iſtructus eruditusq̃ eſt: ſpõte ſe ad illã ꝯſpectionẽ ꝯſiderationẽ

a q̃z cõuertat ⁊ ꝯferat ita res ᵃ q̃ facit: vt qđ graue erat: mõ ſit leue: cã eſt: vt nũc ſurſuz ꝯuolet: qđ deorſũ aliqñ

32 vergebat. ℂ Eſt aũt alr ignis: alr lignũ leue po^a. Lignũ potentia leue eſt: nõ abſo^{te} ſed remota: qꝛ. ſ. verti põt in ignẽ. Iã ignis abſo^{te} ⁊ ꝓpinq̃: qꝛ. ſ. ſtatim põt ſurſum aſcẽdere. Sicut alr muſicus ꝑtãte eſt: qui diſciplinã illã nõdũ tenet: ſꝫ põt ſi velit: alr q iã qdez tenet: ſed ab vſu atq̃ opa ꝓcul eſt: atq̃ hic medi⁹ quidã eſt hit⁹ inter actũ ⁊ po^a ſimplicẽ. Sed ⁊ is q hĩtũ illũ ſcie poſſidet: medi⁹ eſt ĩter eũ: q nõdũ poſſidet: ⁊ euz q iam in actu exercitioq̃ eſt. Quicqd igit de p^a illa ⁊ lõgiq̃ po^a in actũ tranſfert aptiſſime ab alio ⁊ a cã extrinſec⁹ accñre mutat. Ignis. n. nõ ipſe a ſe: ſꝫ ab alio parit: ſil'r nec aer: nec aq̃: nec t̃ra. Quñ vo iã ꝑfecta ⁊ ꝯſumata ꝯuerſio eſt: iã fact⁹ ignis: iaz recept⁹ ⁊ hauſtus hit⁹: q recipi haurirq̃ poterat ab eo: q oĩa hec pferebat ⁊ poſſidebat actu: q̃z q̃z tũc q̃z po^a leuis eſt: nihilomin⁹ po^a hec lõge ꝑfectior itellit eẽ q̃z p^a: vtpote quã ſi nihil ĩpedierit extrariũ: ſtatiz inſecuturus ſit act⁹. Ubi gr̃a. Aer q̃ ad dũ po^a illa tã remota leuis ẽ: ⁊ quo ad dũ pt in ignẽ ꝯuerti: mõ ꝯdit: ſil' vo ꝑtãte ꝓxima fact⁹ ẽ leuis. i. ſil' ꝯuerſuz in ignẽ eſt: ſi nulla vis ferat ꝯtinuo ſubuolat. Quecũq̃ igit cã ẽ: vt prior ⁊ remota po^a in poſteriorẽ ſe ꝓximã ꝯferat: cã ẽt ẽ vt act⁹ ⁊ exercitiũ ꝯſequat. Quobrẽ q̃ties dicim⁹ ignẽ ſuſtulit: aut terrã decidere alieno actore id ita accipi volum⁹: vt qꝛ ipſa ſe parere ⁊ procreare elemẽta non poſſunt: primũ ab alio facta intelligant: deinde vt cõſequens fuerit ea niſu nature illius in quã cõmeauiſſent: ſtatiz moueri: niſi quid exterius prepediſſet.

33 Qui vo id qđ reſiſtit ⁊ ĩpedit: amouet: ꝑtiz agitat ipſe: ꝑtiz nõ agitat. Nã q ꝺmolit colũnã: ⁊ q ĩ aq̃ lapidẽ ab vtrib⁹ ſeparat: p^m colũnã: aut lapidẽ agitat: tũ deide ex accñti parietẽ atq̃ vtres mouet: Si itaq̃ oĩa: aut vi: aut nã mouet: vtrũq̃ aũt: ⁊ id qđ vi: ⁊ qđ nã mouet aliũde moueri mõſtratũ eſt: nõne oĩa ab alio moueri ꝯficit? Sed qui herẽt cũ his illa q̃ nobis oliz dcã ſũt nãlia corpa itra

b ſe hẽre p̃n^m qtes ⁊ mot⁹? Certe ᵇ herẽt atq̃ ita ĩtelligẽda ſũt: vt rẽ hẽre itra ſe p̃n^m mot⁹ nihil aliud ſit: q̃z nãz hẽre audientẽ idoneã habilẽ: vt in id ſe vertat: quo externa vis: ĩperat: ⁊ in qđ poſtq̃z eſt verſa: tali ſe aut tali motu: niſi qđ obſtet: exerceat. Quã itaq̃ qcqd mouet ab aliq̃ moueat: ex ijs q̃ dixim⁹ idubita^{te} luce collit.

34 Mouentur vo oĩa ab eo qđ mouet bifariã. Naz aut mouet tm̃ ñ ẽt mouet: aut ip̃z q̃z aliũde mouet ⁊ mouet. exẽpli gr̃a. Lapis mo ueri pt ab hoĩe: moueri pt a claua: cuz mouet hõ: tũc is originẽ toti⁹ mot⁹ itra ſe poſſidet: nec

dem: ait ipſe: dõm eſt non eo mõ intelligẽdu diuino huic corpori motũ ſui natura meſſe quo reb⁹ aĩatis. ſꝫ quo ea q̃ ab aĩa mouent: q̃ qdez nõ ab externo aliquo mo ꝯ re: ſed iterne cãm hñt motrice principiũq̃ motus actiuũ: ſed ſi hec vera ſunt: ait deide: cur nõ ẽt p̃n^m hꝫ quo poſſit. aliter poſſit i cõtrarıã moueri. reſp. ꝓmo in ꝯtrariã moueri nõ poſſe qꝛ circulatiõ nihil ꝯ̃riũ eſt nõ qeſcit aũt tum ob id qꝛ nõ mouet ad id in quo: cũ eo fuerit ꝯue tũ ſit neceſſe ſtare: tum qꝛ qete nõ eget: quecũq̃ mouent ⁊ a ſeipſis ſtãdi nãm hũt: ea ẽt poteſtatẽ hñt vt ex ſeipſis qeſcãt. Simpli. vo hãc rñſionẽ poſtremã ꝓpendẽs: ait hec protuliſſe Alex^m iuxta eã opinionez quã de aĩa celi habuit i cõmẽtarijs: libꝛ ſcdi de celo: candẽ. ſ. eẽ in celo aĩaz ⁊ naturã. ibi. n. in hũc modum ſcriptum reliquit. nos aũt oſtẽdere nitimur nõ aliaz qdẽ eẽ corporis diuini naturã. altã vo aĩaz. ſꝫ veluti grauitas terre ⁊ leuitas igni ⁊ non multo etiaz poſt ait nam que alia ab hac erit eius nã. aĩa eniz ꝑfectior quadã nã eſt. vñ rõni cõſonũ eſt corporis ꝑfectioris ꝑfectiorẽ eẽ nãz. Hec aũt oĩa ꝯformia ſunt opiõni ei⁹ de anima. credidit eniz aĩam

getũ eē a corpore īſeparabilē veluti ēt natura eſt.

agitaẛ extrinſecus:cũ mouet clauã:tũc ea ⁊ motũ lapidi preſtat:⁊ ab alio accipit:ꝓinde origo motꝰ nõ in clauã hẛ:ſed ad viꝫ referẛ. Nec abiẛ tñ in infiniᵗᵘᵐ: ſꝫ ſtatur in aliquo: qđ iam aliũde nõ mouẛ: lapidē mouebit claua: clauaꝫ manꝰ: manũ hõ: hoīeꝫ nihil niſi ipſe ſemet. Sane lapidē mouet: ⁊ hõ: ⁊ claua: ſꝫ hõ potiſſimũ mouet: tũ q̃ clauã hõ mouet: hoīeꝫ claua nõ mouet: tũ q̃ ſine hoīe claua nõ mouet: ſine claua hõ moueret.

35 ¶ Ergo manifeſtuꝫ eſt id qđ ceteris fons ⁊ ꝓnᵐ oīs eſt motꝰ: etiam ſi interceſſu alterius interuētuq̃ moueat: nihilominus cãm illaꝫ interius gerere: eo fieri: vt qcqđ mouẛ: ab aliquo qđ ipm ſe moueat moueatur: aut ſtatim ⁊ ꝓxime: aut medijs rebus que moueanẛ ⁊ moueãt: ita vt illud tãdē ꝓᵐ ſũmũq̃ teneatur: qđ iã ꝓcuratiõe nulliꝰ: ſꝫ a ſe ceteris motuꝫ miniſtret ⁊ afferat. Naꝫ ſi id moueri ab alio dicaẛ: id q̃ꝫ a q̃ mouẛ: moueri dicẛ ab alio: ⁊ illđ rurſus ab alio: vt in infinitũ inq̃ſitio iſta caſura ſit: qđ fieri nullo mõ põt. Si. n. nullũ caput cãꝝ mouẽtiũ hẛẛ: qđ motꝰ totius exordia ꝓᵃ reciper nullũ vtiq̃ motũ geri adminiſtrariq̃ viderẽꝰ. Preterea ſeq̃reẛ in magniᵗᵉ īfinita tpe finito: īfinitũ motũ poſſe ꝯſtitui. Nã ſi īfinita ſint ea q̃ mouẽt ⁊ mouenẛ: neċē ē ex ijs ꝯcreſcē magniᵗᵉꝫ aliquã īfinitã: nõ qdē q̃ ex oībꝰ: alioqn tã diuerſis ⁊ pugnãtibꝰ coaleſcat: ſꝫ q̃ ſaltē vnitate attigua coat: qc qđ eñi mouet: q̃ mouẛ neċē ē tãgēdo moueaẛ ⁊ moueat. Sꝫ colligamꝰ qđ nobis hactenꝰ rõnes ſupiores attulerint? Si neċiũꝫ ē oīa q̃ mouent: moueri itidem aliũde: ex duobꝰ alterũ relinq̃ẛ: aut vt in ꝓmã cãꝫ mouentē: ſꝫ imobilē ſtandũ ſit: aut ſi nõ imobileꝫ: ſaltem in eã q̃ ipa ſe moueat. Quũ. n. id qđ mouet oēt: aut moueri, aut nõ moueri neċe ſit: ⁊ ſi nõ moueaẛ eē imobile: ſi moueaẛ: aut a ſe: aut ab alio moueri: quũq̃ aſſertũ ſit nõ ſeq vt ab alio moueaẛ oē qđ mouet: reſtat vt ſi id mouẛ: moueri a ſe nulla dubiᵗⁱᵒ ſit: ꝑſertim quũ ſit ferre ꝯſentaneũ: vt id qđ ſeipꝫ mouet: potior cã motus eē itellĩaẛ q̃ꝫ id qđ ab alio mouẛ. Id. n. qđ ꝑ ſe tũ ꝓus ⁊ ꝑſtãtiꝰ pluriſq̃ eſt: tũ cã q̃ꝫ ei qđ ꝑ alteꝝ agit.

40 Tunc alio capite diuidētibꝰ q̃renda rõ ē: q̃ id qđ ſeipꝫ mouet: mouere dicaẛ. In ꝓmis ſecãdi videnẛ modi: qbꝰ ipm ſe aliqđ mouē poſſit itelligi qm itaq̃ magniᵗᵘᵈᵉᵐ q̃ mouẛ ꝯtinuã eē ꝯfeſſum ē: neċē ē ſiqđ ſe moueri dicaẛ: vt aut totũ a toto: aut totũ ⁊ ptē a pte: aut totũ a pte: aut ptē a toto: aut partē a pte exiſtimemꝰ moueri. Hoc poſtremo in duo mēbra diuidiẛ. Nã aut ita ps apte mouebiẛ: vt ſinglē ptes a ſingulis vice inerſa ⁊ mutuo moueanẛ: aut ita: vt vna ps moueat: altera ecõuerſo ñ moueat. Atq̃ h̃ ſignatu vltio accipi oportere id mõſtrabiẛ: qđ autocinetũ. i. qđ ꝑ ſe moueri: ſiue qđ ſemet mouẛ dicaẛ. Nã reliq diuiſionis illiꝰ modi in eo ꝯſentiunt: atq̃ id peccãt oēs: quot totũ a toto moueri ſigñant. Qđ qdē ꝯtīgere nõ poſſe: clariſſima rõcinatione paulopoſt docebimꝰ.

41 ¶ Primũ h̃ mãdãdũ memorie eſt: ꝑter mēbrũ vltᵐ cetera eãdē plagã accipe. Nã ſi a pte totũ mouẛ ipſaꝫ ſe quoq̃ illa ps mouet, nã adēpto ſubſiduo: qđ ab hac pte dꝫ moueri: relinq̃ẛ ſola ps hec: q̃ ipa ſe totã mouebit. Eadē iductio cõpetet: ſi a toto ptē moueri dixeris. Idē eueniet: ſi mouē ſe ptes mutuo ſinglē ſingulas ceſeanẛ. Nã ſi ſingule mouẽt eas: a qbꝰ mouẽẛ: ſinglē quoq̃ ſeipſas mouebũt: aut ſtatī: aut ꝑ mediũ. Nõ fuerit abre diuertiſſe hyc tãtiſper: vt modi illi in idē recidere videreẛ.

42 ¶ Quã vo abſurduꝫ ſit totũ a toto ſe moueri: mltis e locis fides aſtruiẛ. Primũ q̃ro vtrũ eodē motu: q̃qđ ſe mouet: moueaẛ totũ a toto: an diuerſo. Si diuerſo: illud iã nõ mouebit ſemet: ſꝫ q̃ñ diuerſi ſuat motꝰ: id qđ mouẛ: intellĩẛ alterũ ab eo qđ mouet. Si eodē nõ video quēadmodũ aſſeq cogitatiõe qs poſſit: eodē motu deferre ꝯferriq̃ aliqđ: aſſicere aſſici. Nõ abſilē id futurũ: atq̃ ſi eãdē rõnē ⁊ diſcere ſilē ⁊ doceri dicamur: eandē valentiaꝫ ſanitatēq̃ curare ⁊ recurari. Q̃q̃ ãt ſũt hec obtuſiſſima: fortaſſe tñ ineptiora incõmodioraq̃ videbunẛ: ſi recolere ⁊ meminiſſe ſupioꝝ placuerit. Quicqđ aliquo mouẛ: id poᵃ eſſe: ad qđ mouẛ. Qđ. n. caleſcit erat poᵃ calidũ: ⁊ qđ frigeſcit: poᵃ fridũ. Itē qcqđ mouẛ actu eſſe id ad qđ mouet. Exēpli grã. Id qđ calefacit actu ēe feruidũ. Id qđ frigeſcit actu eē gelidũ. Hecñ ita ſũt: ſi id qđ ſemet mouet: a ſeipſo. i. totũ a toto mouẛ: eodē reᵘ ⁊ actũ ⁊ poᵗᵐ ꝑferet: poᵃꝫ q̃tenꝰ mouẛ: actũ q̃tenꝰ mouet. Jam ꝑfectũ ſilē ⁊ iperfectũ dicetur: ipefectum q̃ poᵗᵐ obtinet: ꝑfectũ q̃ in actu ꝯſiſtit. Quare ⁊ calidũ ſilē ⁊ fridũ videbiẛ: imo calidũ ⁊ nondũ calidũ: fridũ ⁊ ñ fridũ fuerit. Relinqtur ergo eiꝰ qđ ipm ſe mouet: ptē

43 eſſe q̃ moueat: ptē q̃ moueatur. Ea que mouet ꝓrius ipſa imobilis eſt: ea q̃ mouẛ iterim aliud quoq̃ extrīſecus mouet: interim tñ mouẛ.

¶ Atq̃ h̃ in aĩalibꝰ vr̃ facillimũ. Nã aĩalia, eiꝰ gñis ſũt: que ꝑ ſe moueri dicanẛ: mouenẛ illa eo: quo declatũ ē mõ. Seorſũ enim hꝫ id qđ mouet ⁊ imoᵇᵉ ē: vt aĩa: ſeorſum id qđ ab aĩa mouẛ: vt corpꝰ. Corpꝰ vo nõ ēt neċio aliđ mouet: ſꝫ aliqñ mouet: aliqñ nõ mouet: quũ lapis trahiẛ: tũc mouẛ ⁊ mouet: at quũ dormiẛ: nõ mouet: ſꝫ mouẛ. Nã ⁊ nutriẛ ⁊ creſcit ⁊ ſpirat. Hactenꝰ liq̃do appet in rerũ ipſa ſe moueat: diſcretõeꝫ hẽri mouẽtis ⁊ moti: ac ptē qdē illã: q̃ mouẛ neċio corpꝰ eē: q̃ qcqđ mouẛ neċe ſit eſſe cõtinuũ. An vo altera quoq̃ pars: que mouet: corpus ſit: nondum ſed in loco docebimus.

44 Eſt autẽ aliqđ mouēs imobile ēt: alia via ꝓbanimꝰ. Nã ſi aliqđ eſt: qđ mouẛ ⁊ mouet: aliqđ: qđ tãtũ mouẛ: merito ne dicã neċio ᵃ aliqđ dꝫ eē qđ mouet ⁊ nõ mouẛ. Hãc collationem exēpla ſingillatiꝫ de rebꝰ ſumpta ſeriã faciũt. In oībꝰ: q̃ de duobꝰ ꝯſtãt ſi alterũ ꝑt eē ꝑ ſe: põt ⁊ alterũ. V. g. Ex vino ⁊ melle melities ꝯſtat: ſi põt mel ſine vino ſeorſum ꝯſiſtere: poterit ⁊ vinũ ſine melle ſeorſum hẽri: ita cũ aliq̃ ſint q̃ moueãtur ⁊ moueãt: ſi iueniũẛ: q̃ moueaẛ tñ, iueniētur ēt q̃ tãtũ moueãt. Ex ijs oībꝰ rõcinatio tota colliẛ h̃ mõ. Oē qđ mouẛ ab alio mouẛ: id qđ ſupra aſſeruimꝰ. Quia vo exiſtiᵗⁱᵒ iſta i infinitũ exire nõ põt: id qđ ꝓᵐ mouet: aut ſtabit: aut ſemet mouebit: ſi ſtabit: erit imoᵇᵉ: ſi ſemet mouebit: regro illud ꝓᵐ qđ motũ miſtrat: q̃ñ nihil a ſe: totũ a toto moueri ꝓbatũ ē: ita ſꝑ defendiẛ imoᵇᵉ: qđ ceteris fons: atq̃ ꝓnᵐ motꝰ ſit. Igiẛ Anaxagoras recte: q̃ mētē imobilē ſtatuit: quã motꝰ ꝓnᵐ ſtatuiſſꝫ: ḡ auctorē motꝰ ꝓᵐ eſſe imobileꝫ oportere: ſatis effectum explicatũq̃ eſt.

45 Eternum quoq̃ eē ꝓᵐ motorē hinc licꝫ cognoſcē: q̃ ſi motũ eſſe eternũ neċe eſt: id q̃q̃ qđ ſit hꝰ motꝰ cã: eternũ eē ⁊ ꝑpetuũ ꝯuenit: ab oĩ mutatiõe ꝯuerſiõeq̃ libeꝝ: interitꝰ: atq̃ ortꝰ imunē. Porro: q̃rere: vtrũ qcqđ ē eternũ moueat tñ: non moueaẛ aũt: nihil ad rem ptinet.

¶ Concedamus aũt: ſi cui id placeat: plura eē mouētia: ⁊ qdē imobilia: q̃ interim ſunt: interim non ſunt: q̃les fortaſſe aĩaliũ: tametſi nõ oĩuꝫ aĩe videanẛ. Quã obrē vo aĩaliuꝫ genus indefecta ſerie attineaẛ: ⁊ quēadmodũ aĩe eoꝝ q̃ñq̃ ſint: q̃ñq̃ nõ ſint: ⁊ qua ratione nũq̃ iſtic ſucceſſus ꝓcumbat: certã eſſe cãm: ⁊ neceſſariã ⁊ imortalē opꝫ: q̃ imutationis ⁊ ſubrogationis eterne: nõ põt cã eſſe aliq̃ nõ eterna. Nã illud edocenẛ ac ſcite dici nõ põt: corrumpi ſꝑ cũ rebus: q̃ occiderēt ſua ꝓnᵃ: ſubindeq̃ oriri cũ rebus ſubcēturiari anticipareq̃ alia: atq̃ ita munus ſucceſſionis obiter īpleri ⁊ ꝑpetuo ꝯtineri. Nos ſummã illã ⁊ ꝓncipē cãm ⁊ verũ ꝓnᵐ q̃rimus. Nã alie cãe: q̃ viciſſim fiunt vt aĩaliũ aĩe: innumerabileſ īfiniteq̃ ſunt: neq̃ vllo pacto ſimul

46 hñt. Cur. n. hoc potius q̃ꝫ illud ꝓnᵐ feceris. Prorſus ꝑpetue huius ꝯtinuationis reꝝ ⁊ nunq̃ caſure ꝯſtituendus eſt auctor ſempiternus ⁊ ſtabilis: nullo fine defectionem cui facturus. At ꝓnᵃ corruptilia: ſiqua hꝰ ſunt aĩalibꝰ: cõi caſu cũ aĩalibus corrũpunẛ cõmoriũturq̃. Erit igiẛ preter hec cã vtiq̃ altera: q̃ efficiat vt ꝓncipia illa vim hẽant generãdi ꝓcreandiq̃ reliqua.

48 ¶ Ceteꝝ ᵃñ ſatis eſt ex antelatis oĩum motũ eē aliquē ꝯtinuũ ⁊ ſempiternũ: qđ. n. deinceps ⁊ ꝯñs ē: neq̃ ꝯtinuũ eē: neq̃ ſempiternũ ꝑtinē: eo ea res q̃ ſempiternũ illũ motũ itēperat: vna ſempiternaq̃ eſt. Naꝫ ſi alia atq̃ alia diuerſis tpibus ꝓbareẛ: ꝑfecto motus ab ea ꝯtinuus ꝑficiſci nõ poſſet: ſed alius atq̃ alius: ⁊

49 ꝓinde vt ſectus ⁊ ꝯñs ꝓueniret. ¶ Ex his affirmare atq̃ adeo ſine dubõne decernere poſſumus ꝓmũ hẽri

50 qddã atq̃ imobile ꝓncipiũ reꝝ. Reliquas ptãtes vñ aĩantes mouenẛ: nec ſcienter nec ꝓprie appellari ꝓn-

51 pia. ¶ Primũ q̃ neq̃ motũ quoq̃: qbus aĩalia moueanẛ: cãs oĩum hñt: ſed vnius mõ q̃ ad locũ ptineat. Is. n. ſolus interiore vi nã cieẛ ⁊ editur: reliq extrinſecus afferunẛ: neq̃ aĩales ſed nãles cenſenẛ auctio/minutio/ſpiratio. Qđ genus nõ ab aliquo nobis inſito principio miniſtraẛ: ſed a circundante nos aere: aut a cibo q̃ ꝑ alimento nobis additus ingeſtuſq̃ ſit. Deinde vel eius quoq̃ motus qui verſaẛ in loco: quē ſolũ diximus ſponte ab aĩalibus gigni: nõ tota rõ intus ē: ſꝫ occaſio atq̃ initamētũ hẛ extrīſecꝰ. Fere. n. ad cupedias cibi mouenẛ: aut qđ alio genere deforis oculos teneat. Vñ fieri neq̃t: vt vllo motu ꝯtinue moueãtur. Nã ſi nõ aliud neceſſario ſomnus coquēdo cibo req̃riẛ: at quũ dormiunt aĩalia certe ſtant: nec mouenẛ a ſe. Sed altera cã eſt: cur ea interim q̃eſcãt: interiꝫ moueanẛ: atq̃ ea cã tametſi ſemꝑ moueat: non tñ ſemper eodem modo ſe hꝫ: neq̃ ſemꝑ equaliter afficit aĩalia.

52 ¶ Manifeſtũ ē itaq̃ ex his q̃ diximus oportere vnũ primũ eſſe qđ moueat: nec moueaẛ vtiq̃: ſi quēadmodũ ꝓbabimus imortalis ⁊ eternus eſſe motus dꝫ. Si itē neċiũ eſt vt mũdus q̃ circũactu ꝯtinuo voluiẛ: ⁊ moueaẛ in ſe: ⁊ nihilominus ſtare itelligaẛ. Sicut. n. ea nã primi ꝓncipij eſt: vt ⁊ moueat ⁊ ſit imobile: ita id qđ mouẛ inde: vtraq̃ rõne ptcipat. Nã ſi ad ptes reſpicias mouẛ: ſi ad totũ perſtat inmobilis.

53 Quod ſi ꝓmũ mouens ſempiternuꝫ inmortaleq̃ eſt: illud quoq̃ qđ inde primũ mouẛ ſempiternũ imortaleq̃ fuerit. Si. n. aliud atq̃ aliud hẽretur cui ꝑ rector ille ꝓmꝰ motũ afferret: ꝯtinuus aut vnus motus eſſe nõ poſſet. Sed quorſuꝫ dixi cui ꝓmo motũ afferret? Quũ illa quoq̃ q̃ oriunẛ ⁊ occidũt a ꝓncipio mouenẛ imobili nõ tñ ſtatim ⁊ ꝓxime: ſed medijs in interſtitio plurimis: alioq terrena hec neq̃ mutatiões ꝯuerſioneſq̃: poſtremo neq̃ interitus aut ortus hẽent: ſi nullũ corpus icideret: qđ a cã illa imobili ⁊ ꝓncipe moueret: qđq̃ ſubidē reliq̃ moueret: ita vt mortalitati vicaria ⁊ ſempiterna ſubiectione ſuccurreret. Nã quũ primũ illud ac ſummũ ſꝑ ſui par ſuiq̃ ſilē ſit: nõ ꝑt eodē mõ ſemꝑ atq̃ vniformiter nõ mouẛ: neq̃ aliq̃ rõ eſt: qua ad mutua rei mobilis obſtrigaẛ: aut ad mutationē alterius variet. At celũ ⁊ q̃ cũ celo circũagiẛ. Sol iccirco nõ coſdem ſꝑ effectus pariũt: q̃ rebꝰ: ijs mouẽt varie ⁊ diſformiter accidũt. Alius motus appulſu: alius abſceſſu cõtingit. Atq̃ ita diſcrimen illud hinc oriẛ: vt res mõ exerceri agitariq̃: mõ q̃eſcē ſedereq̃ videãẛ. Ex his oībꝰ arbitror ꝓpalã factũ qdnã cãe ſit: cur nõ oĩa moueanẛ aut q̃eſcãt: ⁊ cur moueanẛ hec ſꝑ: illa tñ q̃eſcant imotaq̃ ſint. Sꝫ ⁊ nõnulla q̃ꝫ hẽri viſitariq̃ diximꝰ: q̃ mõ ſtãt: mõ in motu atq̃ exercitu ſunt. Quũ. n. aliq̃ ſint ꝑ ſiniſtima: aliq̃ ab his ſcđa: q̃ quãq̃ a ꝑpetuo tñ a mobili ⁊ ꝯuariabili ꝓnᵒ mouenẛ: neċē eſt aliq̃bus eã eē nãꝫ: vt iugē ⁊ vniformē motũ exerceãt: aliq̃bus vt laceſſituꝫ atq̃ diſſormē. Nã ⁊ ꝓncipia vñ mouenẛ hoc differũt ꝙ alteꝝ vniforme: alteꝝ diſſorme cognoſcitur.

54 Satis erat hac indagine demõſtraſſe illud eſſe ꝑpetuũ: qđ ꝓmũ a primo moueret. Sed hoc ⁊ aliunde vel aptius ⁊ ꝯmunitius dilucebit. Si. n. neceſſariũ eſt indefectũ ⁊ perennē eſſe aliquē motũ: q̃lis ē: et eſt q̃ ꝑ orbē in celo agiẛ: ⁊ quē agitator ille ꝓmus q̃ſquis ē affert: ꝑfecto ⁊ corpus quoq̃: cui nãle ſit circũagi torq̃ueriq̃ ꝑpetuũ eſſe ⁊ ſempiternũ opꝫ. Nunc illud obiter explicandũ atq̃ alio initio aggrediendũ vr̃: cur motus: nullus ꝑter orbicularē ꝑpetuo attineri ꝯtinuariq̃ poſſit.

55 ¶ Tria ſunt motuũ gnã q̃litatis magnitudĩs loci. Is q̃ eſt loci: ꝓmus eſt oĩum motuũ: tpe/nã/ꝑſtantia: q̃ ineſt in rebꝰ ⁊ corporibus eadē dignatione auctēq̃ ꝑditis. Nã primus eſt localis motus: q̃ ꝯſtet ceteros motus inſtitui ſine motu locali nõ poſſe: motũ localē ſine ceteris poſſe ꝑſpicuũ eſt. Primũ auctio ſine delatione nõ fit. Nunq̃ enim cremēta mēbris accidũt: niſi qđ qs eſitauerit biberit ſumpſerit ꝯfecto: ꝯfici eſculenta ⁊ poculēta non pñt: niſi ꝓximent accedãtq̃ corpi aĩaliũ ſtirpiũ hoĩuꝫ atq̃ ita ſuccus is in oēs partes diſtribuaẛ atq̃ ꝑmanet. Ita videri neceſſariũ: vt aut nos q̃ creſcimus: aut cibus ipſe quo alimur: aut vtriq̃ locũ ex loco vertamus. Auctio igiẛ ⁊ minutio ſine loci mutatione miniſtrari nõ pñt. Sed neq̃ alteratio: cũ. n. qualitatũ q̃ ad motum hunc ptinent oĩum ꝓncipia denſitas ⁊ raritas ſint. Nã grauitas leuitas mollitudo aſpritia calor ⁊ frigus: quã q̃ꝫ neq̃ raritates dici: neq̃ denſitates pñt: ab his tñ ꝓdeunt pariũturq̃ ſine dubio. Denſitas porro ⁊ raritas ex ꝯcretione ꝓueniunt: ꝯcretio ⁊ ſeceſſus nõ fit: niſi ptes loco demigrent. Gñãtio quoq̃ ⁊ corruptio poſteriores nã hoc motu ſunt. Siue. n. nihil ſunt aliud q̃ꝫ ꝯcretio ⁊ ſecretio: vt Democrito placet: ſiue (vt nobis vr̃) ex alteratione ꝓueniũt: q̃ñqdē ortũ atq̃ obitũ reꝝ ꝯcretio ⁊ ſecretio vñr ꝑcedere: vtrũ dixeris prior aliq̃s motus ob locũ inueniẛ: ita ꝓma pars ꝓpõnis nr̃e aſſerta eſt: ſine motu locali nullũ motũ poſſe ꝯſiſtere.

56 ¶ Nũc paucis altera q̃ꝫ veriſſima eē monſtrabiẛ: ſine ceteris motibꝰ motũ localē poſſe inſtitui. Sed qđ h̃ facilius? q̃nã obſecro neċitas? vt id qđ i loco ferẛ: augeſcat ⁊ alteraſcat: naſcaẛ aut itereat: hactenus ꝓbatũ eſt motũ localē iter oēs motus ꝓmũ eē nã.

57 Nũc dicemus quēadmodũ ꝓmus q̃ꝫ ſit tpe. Hũc motum eterna ſolũ agnoſcũt: ꝓinde q̃ ſolus igenio ſit ad ꝯtinuãdũ ⁊ ꝑennãdũ appᵗᵘˢ: qđ ifra mox eſtimabimꝰ. Aeterna caducis ⁊ genitis ꝑora ſunt tpe. Igiẛ motꝰ illoꝝ ꝑor tpe q̃ꝫ ceteroꝝ hẽbiẛ. Diximꝰ motũ localeꝫ eē ꝓmũ tpe ⁊ nã: nũc reliquũ ē vt eũ ꝑſtãtia q̃ꝫ ⁊ dignitate ⁊ ꝑfectiõe mõſtremꝰ. Qđ qdē cognitu ⁊ ꝑſpectu facillimũ eſt: tũ ea rõne ꝙ abſolutiſſimiꝫ ⁊ pulcherrimis corpibus deputatus delegatuſq̃ eſt: tũ ꝙ nobis

a ¶ Mouẽte ordine. Themiſtius proceſſit quo Ariſt. in hiſce probandis ſecuti pꝫ ſit ... neċē ꝯferãtur ambo. Ariſt. enĩꝫ longe ſupius rõnẽ hãc addiderat. hic ãt ē aĩaduertenduꝫ q̃ vba ea latina merito neq̃ cã neċio greca ita ſe hñt: ἄλογον ἦν α μὴ ἐπὶ μὲν ἀναγκαῖον q̃re Ariſto. ſunt excerpta que qdē perpendens Sim. ait: ob id ita locutũ: quia q̃ſi ex quodã cõſecutionis mõ ⁊ non demonſtrationis neceſſitate rẽ collecta ratio hec: ⁊ ſi ſũdamẽti neceſſario innitẽ videaẛ. Vel forſitan ēt id nõ eſt in oībus vſq̃quaq̃ verũ: q̃ ſi duo ſint: q̃ inuicē iuncta ⁊ compoſita iueniãtur: ſi alterũ eoꝝ põt eſſe ꝑ ſe: poſſit ēt ꝑ ſe alterũ eſſe. Syllaba. n. q̃ ex vocali conſtat ⁊ ꝯſonante reperiẛ: vocalis qdeꝫ ꝑ ſe ꝓpriuꝫ hꝫ ſonuꝫ ſolaq̃ põt ꝓferri: cõſonãs vo nõ niſi cũ vocali: q̃ ergo in qbuſdã ſꝫ ad modũ paucis fallit ea regula: rõ nõ ꝓbabilis hec ēt recte ait. Ariſt. cũq̃ imitatꝰ The. merito ne dicam neceſſario.

a Ex his ait Simp. inſurgere ꝑt dubõ ⁊ nõ admodũ leuis. i. añbabiris. n. hoc ē in ꝓnᵒ octaui oñſum ē: motũ eē eternuꝫ nõ qdeꝫ q̃ cõtinuus ſit: ſed ob id q̃ ſemper neceſſe ſit quãlibet mutationē aliaꝫ ꝑcedē: ⁊ q̃ꝫlꝫ eiuſq̃uis poſtremã aliam ſubſeq. Sed hac qdē rõne ꝓbaturꝙ motus ſit eternꝰ nõ q̃ ꝯtinuus ſit: ſed qui deincepo ⁊ ꝯñs. Rñdet Simpli. verum eē ꝙ in ꝓnᵒ ꝓbatũ eſt ſemꝑ motũ eē ꝯñr. Sꝫ. n. euidens erat in his maxime rebus q̃ hãc nobis ꝓximã regionē occupant ſub lune globo. in his. n. aũ quã cũq̃ mutatõnē alia ꝑcedit ſemꝑ: ⁊ poſt quãcũq̃ etiã alia ſuccedit. Sꝫ deinde accipit tanq̃ ex ſuppõne q̃dã qđ neceſſe ſit ꝙ mutatõibꝰ his ſe inuicē viciſſim ꝯñtibus ſit prior mutatio q̃dã ꝯtinua: q̃ cauſa ſit ⁊ auctor ſucceſſiõis hꝰ ius indefecte ⁊ ſempiterne. demõſtratuꝫ eſt ergo ſeriē motuũ q̃ vicis ſꝫ ſe cõſequãtur ꝑpetuã eē in his q̃ hãc ſub lũa regio

nem incolũt verũ hec conſtare non põt niſi ab vno ꝯtinuo motu cuſtodiatur.

non iā inde ab ortu aut crepūdijs: ſʒ poſt aliq̄ʒtū tp̄is iā adultis pfectiſq̄ʒ accidit: quū firma inceſſui mēbra hñt. Alioq̄ aīalia in pmordio īchoata ⁊ rudia ſunt⁹. ¶ Dicet q̄ſpiā pugnāt hec ſupioribus. Dictū eſt motum localē porē eē ceteris motibus. Nūc poſterioꝛ cō probaꝛ exēplis: qñ pus gigni nutricariq̄ʒ aīalia q̄ʒ ingredi poſſe ⁊ mutare locū videnꝛ. ¶ Sʒ ad h̄ facilis defenſio eſt. Singulatim ortus ⁊ gñatio porē motu locali: in vniuerſuʒ motus localis porē ortu. Necīuʒ eſt.n. vt eius rei q̄ pariꝛ: pceſſerit aliq̄d pariēs: q̄d anteq̄ʒ pareret motū localē vtiq̄ʒ exercuerit. Nam tum quū gignit gigni q̄d gignit dici aut exiſtiari nō pt. Ita fit vt ſit nec̄e añq̄ʒ q̄cq̄ʒ oriaꝛ añceſſiſſe aliq̄d q̄d locuʒ ex loco mutauerit. Preterea ſi gñatio pª ſtatuereꝛ oīa q̄ aliquē motū ppeſſa eēnt puſq̄ʒ moueréꝛ genita atq̄ʒ orta fuiſſent. Nō eſt ḡ gñatio por motu locali. Q̄d ſi gñatio poſterioꝛ vinciꝛ: ſupfluū eſt auctionē aut alterationē pores defendē: q̄ꝛ auctio ⁊ alteratio ꝯſequūꝛ

58 ortuʒ ab eoq̄ʒ ſunt ſcd̄e. ¶ Illud quoq̄ʒ huc ptinet q̄ꝛ īperfectiſſime animātes localis motus ex ptes vñr vt arbores cetera rūq̄ʒ fruguʒ gñia. Et q̄ q̄ꝛ ancipiti ſunt

59 nā Zoophyta nominanꝛ. ¶ Iā ea q̄ motu locali mouenꝛ minimū de ſua ſuba nāq̄ʒ ꝯcidūt: vtpote cū hoc gñe nihil itegritati depereat. Nō ſic ea q̄ alteranꝛ: nō ſic ea q̄ creſcūt: quoꝝ alia in q̄litatē demutāt: alia i q̄ʒ

60 titate mōq̄ʒ varianꝛ. ¶ Preterea id q̄d ſemel mouet pnᵐ ētū eoꝝ q̄ mouenꝛ tū eoꝝ q̄ mouēt. Hoc aūt vllū ſibi motū niſi localē vēdicat. Quare vel hac rōne primus motuum localis aſſeriꝛ. In plenuʒ res ꝑprie ac ſimplr moueꝛ q̄ locū mutat. Que v̄o nō mutat: ſʒ aut augeꝛ aut minuiꝛ aut afficiꝛ nō ſimplr abſoluteq̄ʒ: ſʒ quodā gñe moueri dī. Quā itaq̄ʒ ſit pmus motuū lo

61 calis puto ex his que ſunt dicta conſtare.

Tunc q̄ſnā iter locales ſit pmus ex plicādū vī. Sane ª rōnibus illis q̄bus hoc ꝑbaturi ſumus: illud q̄ʒ obiter cōi vſu mōſtrabiꝛ: eūdē motū cōtinuū ⁊ ſempiternū eē. Nā ex reliq̄s nullus ſtatui ſempiternus pōt: vtpote q̄ teris extremiſq̄ʒ arceanꝛ: oēſq̄ʒ ſe ab oppᵗᵒ i oppᵐ ꝯferāt. Gñatio i ens coꝛruptio ī nō ens ꝑcūbit. Alteratio affectionū ꝯrietate ꝯpeſciꝛ. Auctio ⁊ diminutio itra certos ſe magnitudis ⁊ paruitatis limites ꝯtinēt. Quū itaq̄ʒ ꝯrios ad uerſoſq̄ʒ motus vniri ⁊ coaleſcere ipoſſe ſit. Que v̄o ꝯtinuanꝛ vnita ⁊ coalita eē oporteat: nimiꝝ ceteri motus iūgi ⁊ attineri nō poterūt. Quā v̄o fieri neq̄at: vt ex ꝯrijs motibus vnitas ⁊ coalitus fiat: ita vt res q̄ illis motibus moueꝛ tanq̄ʒ vno duobus vtaꝛ in apto ē alioq̄ re ab ſe itelligiꝛ: ſi ita dicaꝛ futuꝝ vt res ſil̄ ⁊ albeſcere ⁊ nigreſcere ſaneſcere morbeſcere creſcere decreſcere oriri occidere videanꝛ. Si igiꝛ q̄d albefit nō ſil̄ nigrefit: alioq̄ finis ⁊ exitus albeſcēdi eēt nigreſcē: manifeſtiſſimū puto: quuʒ nigreſcit res altero motu agitari: q̄ʒ eo q̄ pus quū inalbebaꝛ. Q̄d ſi nūc ſeq̄us atq̄ʒ antea mouebaꝛ: res aūt ⁊ tūc ⁊ nūc extabat. clariſſimū ē. eā rē de vno motu i alteꝝ ꝑceſſiſſe itergeuiſſeq̄ʒ. Nā ſi in tp̄e nullū interſtitiū motus fuiſſet: fateri nec̄e ētidē ꝯrios motus: tāq̄ʒ vnū ⁊ ꝯrū egiſſe. Eadē rō in gñatiōe coꝛruptiōeq̄ʒ cōgruit: ne attineri inuicē poſſint: q̄ʒuis.n. ꝯrie oīo nō ſint: opponunꝛ tñ ⁊ quodāmō aduerſanꝛ. Sʒ ꝯria ea: q̄ꝛ lʒ in vtroq̄ʒ gñe motuū. i. tū in ꝑprijs veriſq̄ʒ motibus: tuʒ in īꝑprijs ſp aliq̄d iter mediū hēaꝛ: tñ i veris ac ꝑprijs q̄es media eſt: in īꝑprijs nō q̄es: ſed tp̄s itercidit. Quū.n. occidit aliq̄d. quoties ad non ens cōuerſum mutatumq̄ʒ eſt: dici nō pōt queādmodum in nō ente q̄eſcat. Inter

a ¶ Eſt animaduerſione dignū: ait hic Simpli. q̄ꝛ in hūcviſq̄ʒ locū eſt veluti ſuppō quodā acceptū q̄d nūc mōſtrabiꝛ ſcʒ aliquē eē motum ꝯtinuuʒ: quod The. ēt grece expſſit: q̄ ait ἅμα γὰρ καὶ τὸ πρότερον ὑποτεθὲν ὅτι ἐντέκε τουτινὰ κίνησιν εἶναι συνεχῆ ἀΐδιον δηλὸν ἔσται τῇ μεθόδῳ. hoc ē vna.n. ⁊ id q̄d ſuperius ſuppoſitū eſt: q̄.ſ. aliq̄s motus eē poſſit ⁊ continuus ⁊ ſempiternus eiſdeʒ rōnibus ꝑbatum euadet. Addit preterea Sim. exacte ſcie eſt: vt

coꝛruptionē igiꝛ. q̄ in nō ens ꝑcūbit: ⁊ gñationē q̄ īni

63 tiū a nō ente capit: tp̄s erit iterpoſſe nō q̄es. ¶ Alioq̄ ſit abſurdū: ſi id q̄d ortū tātiſper eſt ꝯtinuo interire dicaꝛ: neq̄ʒ tp̄e vllo obmanere i ea ſoliditate euidētiaq̄ʒ quā ſibi genitura ortuſq̄ʒ attulit. Hactenus ſatis ꝑbatum eſt nullū motū ex reliquis poſſe hr̄i continuum.

64 Nam v̄o ſolus mot⁹ localis ꝯtineri ſerie ſempiterna poſſit: tñ nō oīs: ſed q̄ ꝑ orbē fiat: mō idicaturi ſumus. Quicq̄d moueꝛ aut ꝑ orbē: aut ꝑ lineā directā: aut ꝑ genus aliud q̄ʒ ꝑ orbemq̄ʒ ꝑ directā moueꝛ: vt ſi ꝑ aliq̄d q̄d ſit ex vtroq̄ʒ ꝑ miſtū. Quāobrē ſi illi ſimplices motus: q̄ ꝑ orbē aut ꝑ directā ſunt ꝯtinuari nō pñt: neq̄ʒ is quoq̄ʒ videbiꝛ q̄ ex ſimplicibus cōponiꝛ. Nā ſi perpetuitas eripiꝛ ſimplici: cui dignius tribuatur: concreto q̄ vendices? Primum igiꝛ id monſtrandū eſt: motū eoꝝ q̄ recta atq̄ʒ e regione moueanꝛ ꝯtinuari non poſſe: cū nulla aūt infinita ſit linea in quā aliq̄d moueaꝛ: neceſſarium eſt reciprocare ad initia: ⁊ regredi ſi continuari ꝑennareq̄ʒ debeat. Sed ea q̄ ita reſiliunt retroq̄ʒ cōmeāt motib⁹ ꝯrijs agitanꝛ. Nā ⁊ aſcenſus deſcēſui: ⁊ ꝑgreſſus regreſſui: ⁊ dexter ſiniſtro ꝯrius eſt. Sunt.n. hec ſitus ⁊ loci diſcrimina. Cum itaq̄ʒ id q̄d ſurſum verſus ferꝛ anteq̄ʒ reflectaꝛ ſtat: ſi ꝯtinuus aſcēſus cū deſcenſu dicatur: nimirū q̄d ſurſum ferꝛ ſimul quoq̄ʒ deorſuʒ ferri videbiꝛ. Eadē plaga recipiꝛ: ſi rō ad reliq̄s quoq̄ʒ ꝯrias appliceꝛ: ꝑrorſus vero q̄ fieri pōt? vt duo motus pugnantiſſimi coaleſcāt ⁊ efficiantur vnus. Certe negari nō pōt pugnantiſſimos eſſe motus: eūʒ qui ad ſupna inſtituiꝛ: ⁊ eū q̄ ad iferna ſuſcipiꝛ: q̄ppe q̄ longiſſimo interuallo nature ſpēq̄ʒ differāt. Idē diſſidiuʒ iueniꝛ in ceteris motibus: ſi ad ſuos q̄q̄ʒ ꝯrios collati cōparatiq̄ʒ fuerint: nā vt ſit vnus ⁊ ꝯtinuus motus opʒ eo mō quo vnū eſt mobile ⁊ vnū eſt tp̄s: ita vnaʒ quoq̄ʒ ſpēm motus nō plures hr̄i. ¶ Quam v̄o motus: q̄ hinc illuc ꝑcedit: motui q̄ illinc huc obuerſe reuertiꝛ: maxime videaꝛ eē ꝯri⁹: ex eo ſumiꝛ indiciū: q̄ꝛ ſi res q̄ motibus illis moueꝛ occurrerint mutuo ſibi

b obſtrepūt ᵇ ⁊ obuiāt: tātiſperq̄ʒ obliſe ſuſtinēt: q̄ ad altera alterā ſecū attollat rapiatq̄ʒ: aut i ꝑnicie agat: q̄ res ꝯrioꝝ dignoratio notaq̄ʒ eſt. Nā motus q̄ altroꝛ

65 ſus in latuſq̄ʒ fit nō pugnat aſcēſui. ¶ Quā v̄o q̄cq̄d retro flectiꝛ ſiue i orbē ſiue in lineā moueaꝛ necīuʒ ſit itergeſcat añq̄ʒ remeet: nō ſolū cōprobari ſenſu pt: ſʒ ēt doctrine idaginib⁹ ꝑſuaderi. Quicq̄d moueꝛ fertur q̄ʒ in quo loco necīo adeſt abeſtq̄ʒ: ⁊ quē necīo tʒ ⁊ deſerit: ibidē q̄ʒ necīo q̄eſcit ⁊ ſtat. Atq̄ʒ is loc⁹ vtrūq̄ʒ vſum ⁊ pncipij ⁊ exitus pbet: necīo igiꝛ q̄eſcit: q̄ꝛ eodē momēto adeſſe ⁊ recedere eodē i loco nō pōt. Alioqui fateare nec̄e eſt i eodē loco aliq̄d: tū eē: tū non eē. igiꝛ momētū aliud fuerit i quo res adeſt alicubi: aliō in quo deſerit ſepaturq̄ʒ. Inter momēta v̄o q̄ʒlubet ꝑpe aſcita hiat ⁊ iteriacet tp̄s: in medio igr̄ tp̄e ꝑculdubio res eo loci q̄eſcet: i quo adeſſe a quo recedere dicebaꝛ. Plane in medijs punctis ſpatij illius directi finitiq̄ʒ: ſup q̄d res deferꝛ: nō eſt neceſſe res q̄ moueaꝛ vt adſit abſitue: vtpote quoꝝ nullū cōſiſtat actu. Neceſſe eſt.n. vt qui actu punctus ⁊ actu medius ſit: vicem q̄ʒ finis ⁊ initij prebeat. Etiam vero ſi ſubiecto vnus eſt duo tñ definitione monſtranꝛ. Porro i ꝯtinua magnitudine: quoad motus nō dirimiꝛ nullus punctus eſt actu: ſed tum demū actu punctus fit: quū res q̄eſcit: a motu pᵐ: deide vt ꝯſtitit retrō indidē rurſuſ flectiꝛ. Ita locus ille atq̄ʒ pūctus in q̄ motus icidiꝛ actu medius eſt: ⁊ finis ⁊ exordiū motus. Finis pteriti exco

vna ⁊ eadem methodo ꝯtra reperiantur ea q̄dem rō adeo ⁊ vtilia theoremata.

b ¶ Rō ho[c] a ſigno du[ci]tur: ⁊ ſignu[m] ab Ariſt. p[ro]prie appella[tur] ait Simpli. q̄ ex poſterio[ri]bus ⁊ ꝯſeq̄[ue]tib⁹ prioꝛa ꝑ[ro]bat. nā q̄ ſe mutuo ob[ſtre]pūt non eſt [cau]ſā cur aliq̄[ſi]ne cōtrari[a] ſed potiuſ [con]traria conſe[quun]tur.

letiq̄ʒ. Exordiū ꝯñtis ⁊ reciproci. Simulatq̄ʒ igiꝛ ſtetit res ꝯtinuo mediū actu exeriꝛ: q̄d ſil̄ pnᵐ extremūq̄ʒ fit: ſimulatq̄ʒ v̄o h̄ fit: ꝯtinuo res deponit iterq̄eſcitq̄ʒ. Qui.n. a ceu pncipiū ⁊ finis pūctus eēt: niſi res q̄ mouebaꝛ ꝯſiſtere. Ceteꝝ quū res ꝯtinue mouet: adeſſe ac ſepari ſil̄ eodē in pūcto nō pt: atq̄ ſi pt: pt momēto nō pt tp̄e: niſi q̄s ēt in tp̄e defendat: q̄ꝛ momētū aliq̄d

66 tp̄is ſit: q̄ppe q̄d ſecet ⁊ diuidat tp̄s. ¶ Nū igiꝛ d̄ pūctis q̄ extremas margines obtinēt idē dī q̄d d̄ medijs demr̄atū eſt. i. num queādmodū nec̄e nō eſt: rē q̄ continue moueaꝛ pmū adeſſe in medijs pūctis mox ſepari ac recedere: ita nō ſit in extremis neceſſe pmū appellare: tū deide regredi reſultareq̄ʒ? Et certe ſi iccirco res moueꝛ ꝯtinue: q̄ꝛ pūcta linee quā pcurrit poª nō actu hñt: ꝑfecto quuʒ extrema ſint actu: q̄ ꝑ pnᵒ ⁊ ꝑ exitu eē poſſint: necīū eſt in his rē q̄ ꝯtinue mouebat fateri q̄eſcere. Si.n. motus directus cū retrogrado ⁊ reflexo attinereꝛ: pūctus ille: vñ reciprocatio inita eēt: neq̄ʒ actu pūctus neq̄ʒ finis neq̄ʒ pncipiū foret: ſʒ tñ poª queādmodū q̄ hñenꝛ in medio. Preterea ſi pūctus q̄ in medio ē ſil̄ fit actu: extremū motus ꝯtinuo initium q̄etis ꝯſtituiꝛ: manifeſtū ē rē in eo pūcto potiſſimū ſtaturā ⁊ q̄eturā eē: q̄ iā ſit actu extremū ⁊ ſuapte nā pncipiū. Sed aſtringamus tādē ea q̄ diximus: nec vagari amplius aut diffluere patiamur. Si res q̄ cōtinue moueꝛ nullo vtiꝛ actu pūcto imo in eo quo ſic vtiꝛ: nō pt ꝯtinue moueri. nec̄e eſt id q̄d in linea reflexū eſt

67 añq̄ʒ reciprocaret ſtetiſſe. ¶ Ac dicere q̄dē pūcta intermedia ſine euidēti eē: ſed ptāte tñ hr̄i: vel ad defendēdā Zenonis difficultatē vtile oportunūq̄ʒ ē. Is magnitudinē finitā trāſiri nō poſſe dicebat: vtpote in qua dimidia eē innumerabilia īfinitaq̄ʒ viderenꝛ. Veꝝ nos rñdimus ſupra: nedū infinita: ſed neq̄ʒ duo q̄dē dimidia actu eē: nā ſimulatq̄ʒ deuelliꝛ deſinit eē magnitu

a do ꝯtinua: veꝝ eē dimidia īfinitaª nō actu: ſʒ poª nihil ē abſurdū ꝯcedē. Neq̄ʒ ipoſſe eſt q̄ īfinita ſint poª peragi. Quapp̄ is q̄ diſſecat ⁊ numerat dimidia tollit: id q̄d ꝑ certo in q̄one diſcuſſioneq̄ʒ ſumiꝛ. Q̄d his v̄bis ꝯcipiꝛ: vtrū ꝯtinua q̄ʒtitas dimidiationē in īfinitū reciperet. At v̄o ille cū ita ꝑſcindit oēm ꝯtinuationeʒ a q̄ʒtitate ꝑindeq̄ʒ ⁊ a motu tollit: nā ex diuiſiōe q̄ʒtitatis ⁊ linee motus q̄ʒ diuidiꝛ. Eſt ⁊ in tp̄e momētuʒ vt pūctus in linea: idēq̄ʒ ⁊ pteriti finis eſt: ⁊ ꝯñtis exordium: queādmodūq̄ʒ pūcta itermedia ptāte eē: ita ⁊ mo

69 mēta expedit. ¶ Ceteꝝ q̄ʒuis idē momētū futuro pncipiū ſit: ⁊ finis pterito tp̄i: ſi tñ id ſpectes: ad q̄d mutatio ptinet. rectius loq̄reꝛ ſi futuro: id q̄ʒ pterito vēdices. Verbi gr̄a: qm̄ eius tp̄is in quo Socrates occidit momentum eſt aliq̄d in quo primum occiderit: ſi tp̄s reſpicias: pt h̄ extremū pterito cōpetere ⁊ tribuit vtpote cuius ſit finis. i. dici pt Socratē in fine pteriti tp̄is occidiſſe. Si v̄o rē q̄ ſecuta ē: id eſt ip̄m occaſum attēdas: cōmodius feceris: ſi in pnᵒ ꝯñtis q̄ʒ ſi in fine pteriti mortuū dixeris. Dicet q̄ſpiā in fine pteriti tp̄is Socra. moriꝛ: q̄ꝛ in toto pterito moriebaꝛ: in pnᵒ ꝯñtis nō moriꝛ: ſʒ mortuus ē: q̄ꝛ veriſſimū eſt in toto ꝯñti ac futuro eē mortuū Soc. Si igiꝛ momētū vt eſt ita ſumptū ſit ſil̄ ꝑ fine: ⁊ ꝑ initio tp̄is nimiꝝ in eodē momēto Soc. ⁊ moreꝛ ⁊ mortuus fuiſſet: q̄d nihil aliō eſt: q̄ʒ q̄ ſit mortuus viuere. Soc. nā q̄ moriꝛ nondū ē mortuus. Q̄d ſi duo momēta feceris: fateri opʒ ꝯñia eē momēta: q̄d ꝑtinus falſum ē: quū tp̄s ex idiuiduis ꝯſtare nō poſſit. Veꝝ h̄ q̄d ꝯiunctioꝛ eſt loco: in quo d̄

70 motu i vniuerſuʒ egim⁹. ¶ Nūc placet quā īſtituera mus ſerie ꝑſeq̄. De q̄d recta ferꝛ: tañq̄ʒ reſiliat: necīo q̄eſcē dicebam⁹. Atq̄ʒ h̄ diſtictius ⁊ exq̄ſitiusᵇ hinc ꝑ

a ¶ Sʒ q̄ fieri poteſt: ait Simp. vt ſint poª īfinita dimidia i linea. q̄d.n. poª eſt: id oē eſſe actu poteſt: ⁊ q̄ actu eſſe ſuppoſuerit: ⁊ ſi falſum q̄dē forſitam dicat nō attū ſupponit īpoſſibile q̄d: erunt itaq̄ʒ infinita. at i tertio. hui⁹ operis libro monſtratuʒ eſt: neq̄ʒ fieri poſſe vt ſit vl̄ magnitudo vel multitudo infinita. Quire ſpicit id. ſ. dimidia īfinita poª eē: audiēdū eſſe ꝑ eo: q̄d eſt in. infinitū poſſe diuidi: h̄.n. fieri in linea pōt. nō q̄ꝛ ſint poª infinita dimidia: niſi q̄s ea ꝑp īfinita appellare voluerit id q̄d in infinitū diuidiꝛ b

habimus. Quicq̄d in ꝯtinuo motu ē: niſi aliunde obturbeꝛ ad locū īſtitutū ꝯdictūq̄ʒ ꝑuenit. Porro ad eū locū q̄ ꝑuenit motu locali pus ēt ferebaꝛ. Vt ſi ad. N. ꝑuenit eodē q̄ʒ añq̄ʒ appellaret ferebaꝛ. neq̄ʒ tunc mō quū ꝑpinq̄bat calci: ſʒ ſtatī ab initio mot⁹ ferebaꝛ ad N. ſi ad id nō ꝑ diuerticula: ſʒ directo ⁊ ꝯtinuo itinere cōmigrabat. Hec quū ita ſe hēant: ſi id q̄d de īferioꝛe loco ad ſupiorē nitiꝛ: ſil̄ eo veniſſet nō ſtaret: ſed eodē ꝯtinuatoq̄ʒ ipetu referreꝛ: necīū eēt vt quū ab hinc illuc ſubire occepit: huc q̄ʒ ſtatī moueri cepiſſet. Q̄d tñ etſi ꝑ ſe ridiculoſus ē q̄ʒ vt iprobādū ſit: latiuſ tñ q̄ʒ ſit abſurdū patebit h̄ gñe. Si.n. id oē: q̄d deſcēdit ex ſupioꝛe loco ad īferiorē deſcēdit: manifeſtū ē: ſi id q̄d ab īferioꝛe ferꝛ: ꝯtinue ferri deorſuʒ ⁊ deſcēdere ꝯcedaꝛ puatiʒ in loco ſupioꝛe: vtpote in quo nunq̄ʒ videaꝛ futuꝝ: q̄d ꝑriuſ ipoſſibile ē: ita efficiꝛ vt res pus q̄ʒ reditū capeſcat in ſupioꝛe loco q̄euerit. Quare mot⁹ pm⁹ cū 2ᵒ ꝯtineri nō pt. q̄ñ q̄es iterſita ſeriē diuellit ⁊ diri

72 mit. ¶ Eſt alia rō accōmodatioꝛ. Quicq̄d ſe in albū ex nigro aut ex nō albo ꝯuertit: oēs coloꝛes q̄ albi nō ſint fuſcū flauū purpureū abijcit: illū vnū q̄ ſit alb⁹ acq̄rit: nā in fine mutatiōis ſil̄ ⁊ por coloꝛ abolitus eſt ⁊ albedo ꝯcepta. Si igiꝛ i eodē extremo. i. eodē momēto ex albedine in nigritiā reciprocaret: tres functiōes eodē pūcto obiret ialbeſceret denigreſceret renigreſceret. Quāobrē is q̄ de nigro i albū ē mot⁹: nulla rōe ꝯiūgi pt cū eo q̄ ꝯriā viā de albo i nigꝝ īſtituit: aut ſi q̄ pt ꝯiūgi id bñficio tp̄is accidit: cuius ꝑennis ꝯtinuatuſq̄ʒ fluoꝛ: motus q̄ʒ q̄ ſil̄ agāꝛ videri ꝯtinuatos fac. Nō tñ ita ē: ſed vniuerſum tp̄s ſempiterna ſerie ꝯtinetur: motus deincipes ⁊ ꝯñtes hñr: nā q̄liſnā obſecro albefactiōis nigrefactiōiſue exitus fuerit: q̄ñ illud niſi q̄ demētet: tueri nō auſit: albefactionis extremū eē nigreſcere: ⁊ nigrefactiōis albeſcē. Atq̄ʒ hec icōmoda eos ſequūꝛ q̄ motus oēs poſſe cōtinuari defenderēt.

73 Solus itaq̄ʒ motus ꝑ orbē nll̄as anguſtias plagaſq̄ʒ accipit: ſi cōtinuus dicaꝛ. Naʒ id q̄d v̄bigr̄a ex. A. pūcto mouit: vno met ipetu frequentationeq̄ʒ: atq̄ʒ (vt ita loq̄r) ꝑpoſito ad eūdē pūctū in linea circulari ferꝛ: nō.n. aliud punctū añ ꝑuenerit quū nullū ſit actu punctū in circulo: ſʒ neq̄ʒ ab alio pūcto reſiliet aut regredieꝛ ad. A. q̄ꝛ ſil̄ ad A. ⁊ ad. B. moueꝛ. Nec tñ ꝯrijs motib⁹ agiꝛ: nā neq̄ʒ motus oīs ex. A. ꝯrius motui ē: q̄ ad. A. ꝑcedit: ſed h̄ tm̄ in ſpatio directo cōperias: vbi ⁊ finis ⁊ initiū actu ſpectaꝛ: ⁊ res q̄ ita alternat eodē pūcto bis mō vt fine mō vt pnᵒ vtiꝛ. Proinde necīū eſt cū reflectiꝛ: vt eodē in pūcto adſit: ⁊ ab eodē recedēdo mox abſit: vñ fit vt motus h̄ ꝯtinuatus eē nō poſſit: ſed mediū aliq̄d tp̄s ad pauſam q̄etēq̄ʒ coꝛrogeꝛ. At in ſpatio ſpherico q̄d vetaꝛ motū geri ꝯtinuū nullo fine nullo initio vēdicari. Nā dicat aliq̄s veliʒ q̄d initiū quē finē i circulo ſtatuat. poſtremo q̄d pūctū afferri poſſit: in quo neceſſe ſit: id q̄d inibi moueꝛ: pus q̄ʒ moueaꝛ q̄eſcē? Ita ſphericus motus alternādo reciprocādoq̄ʒ ſolus nō diſtrahiꝛ: ceteris iterſtitiū ⁊ diuulſio motus in ipſa ꝑmutatione redeūdi repedādiq̄ʒ accidit: q̄ꝛ por ille ſp ab eodē in idē reuertiꝛ: alteri nūq̄ʒ in illō vñ ꝑfecti ſunt: ſʒ i aliud dirigūꝛ. Accedit q̄d circulares mot⁹ nūq̄ʒ i eodē ſpatio ē: q̄ꝛ nihil actu definitū in circulo hēaꝛ: ſʒ in certa iterminataq̄ʒ vtriq̄ʒ ſecus extrema ois circūferētie ſunt: adeoq̄ʒ ſp alia atq̄ʒ alia circūferentia circulo oriꝛ. In recta linea idē ſpatiū pt ſepe decurri: vt quuʒ q̄s hinc illuc: ⁊ illinc huc denuo cōmeet: q̄ꝛ pſcripta ⁊ ſignata ſunt extrema: quapp̄ neceſſe eſt: vt interquie

q̄ꝛ nūq̄ʒ ea d̄ iuſio ſit finem ſortitura.

b ¶ Q̄d latinᵒ iterps diſtictius ⁊ exq̄ſitius eſt interpretat⁹: grece λογικώτερον ait The. ſicuti ⁊ Ariſt. veꝝ hoc in loco rectius forſaſſe interpretari poſſet logice magis vl̄ dialectice. ait eni Simp. locū hunc exponeno: logicas rōnes eas appellat: que nō ex his ꝯficiuntur q̄ propria peculiariaq̄ʒ ſunt rei q̄ probatur: ſed ex gñalioꝛib⁹ q̄buſdā q̄ alijs ēt rebus pñt accōmodari. has ēt rōnes dialecticas ſolit⁹ eſt appellare: ac ſi ex probabilibus cōſtēt. in his igitur rōnib⁹ ea aſſumunꝛ q̄ nō his modo congruunt q̄ ſm locū mouenꝛ: verum oibus q̄ d̄ oppoſito i oppoſitū mutanꝛ: veꝝ rōnes poreo: q̄ vl̄ ex differentijs motuo qui ſit ꝑ lineā rectā: vel ex ſbiecta magnitudine accipiūꝛ ꝑ quā fit: vtpote que ex his conſtēt q̄ peculiaria ſunt ⁊ ꝑ ſe cōpetūt: ꝑprias appellat Ari. eaſdēq̄ʒ demōſtratiuas.

a ℂ Que vi ſpelluntᷣ quo plus ab initõ ſepantᷣ tardi⁹ mouentᷣ eua neſcẽte vi ei⁹ q̄ ipulit: que ṽo nãlr̃ mouentᷣ: ait Simp. velocius ⁊ hõ: qꝛ magis his eſt ꝓpinquũ: que ſibi cognata ſunt vel qꝛ ſꝑ minus ſit id qꝺ īpedit diuidi qꝫ opꝫ: qꝺ ṽo minus eſt facilius põt diuidi. vel etiaꝫ qꝛ id qꝺ loco ꝓpo ac peculiari magis ē vicinũ min⁹ eſt cõtrarium magiſqꝫ ſile. vel ob id: qꝛ cuꝫ motũ aſpicatᷣ a ꝯtrario eſt nuꝑ ꝑmutatũ: neqꝫ adhuc penit⁹ eſt qualitatuꝫ illius expers a qbus ī has eſt tranſmutatum: ⁊ quãto magis ꝓcedit ſincerius euadit. nã ſi hoc motu mouetᷣ ob eã trãſmutationẽ qua ī hoc ipſuꝫ qꝺ factũ eſt ꝯuerſum eſt: cũ ꝑfecte ſincere, qꝫ fuerit verſum: velocius mouebitᷣ. naꝫ virtutẽ q̄ mouetᷣ perfectiorem tunc erit adeptum.

b ℂ Hãc eãdẽ demõſtratiõnẽ: q̄ Ariſto. ꝓbat cor⁹ nulluꝫ finitũ vim hr̃e infinitam credidit Jo. Gra. nõ parũ momẽti hr̃e: ad cõprobandũ celũ mundũqꝫ eternuꝫ nõ eē: ſed corruptibile. qꝺ n. finite virtutis eſt, tpe infinito: ait ipſe: ꝑdurare nequaqꝫ põt. Simp. artẽ ipſam oĩ conatu improbat. inquit. n. in hunc errorem incidiſſe: qꝛ eum latuit que nã iuerſit differentia penes Ariſt. in

ſcat anq̄ꝫ retro ſe in viã det. Propterea. n. ſpatiũ idem plerũqꝫ alternari rediriqꝫ p̄t: qꝛ res in extremis q̄lẽcũqꝫ morulã trahit: pedẽ anq̄ꝫ referat. Nã ſi nõ interquieſcet ꝯtinuato vtiqꝫ motu acta retro fuiſſet: vt ĩ circulo ꝯtingit. Neqꝫ rectus ãt ſolus nõ ē ꝯtinuus: ſꝫ neqꝫ circularis q̄qꝫ ſi reflecti poſſit: nec in orbẽ ferri torq̄riqꝫ videatᷣ: qꝛ finis cũ p̄n° iã nõ ꝯfunderetᷣ: neqꝫ pũcto aliquo tãq̄ꝫ vno: ſꝫ tanq̄ꝫ duob⁹ vti ꝯtingeret. Quãobrẽ tũc eadẽ linea tãetſi ſpherica ꝑagrari ſepius ⁊ replicari videbitᷣ: vtpote quã ñ vt ꝯtinuã vnãue ampli⁹: ſꝫ vt deincepẽ ⁊ ꝯſītẽ repetere ac recurrere liceret. Cũ vero nõ reflectitᷣ: qꝺ in circulo mouetᷣ: ſed in orbẽ circũagitur: tũc ſpatio illo vt vno ⁊ ꝯtinuo vtitᷣ: ſimulqꝫ ſe vno ꝯniſu ⁊ frequentatione circũfert. Alioq̄ q̄ digno rõne vices illas nũerauerís: quaꝝ neqꝫ ꝯſtitutũ p̄n^m: neqꝫ certus exitus hr̃. Simulatqꝫ. n. aut p̄n^m aut extremũ aſſignãs ĩ circulo q̄etẽ irreq̄eto tribuis. Quot ſi aliqs ſibi q̄ſdã vices itelligit: id eo euenit: qꝛ ſecũ ipſe pũctũ aliquẽ in circulo tanq̄ꝫ p̄n^m ſtatuit: aliũ tanq̄ꝫ finẽ affin

74 git. ℂ Ex his late pꝫ: nõnullos phyſiologos veteres ꝑperã ſenſiſſe: q̄ dicerẽt oĩa in ꝯtinuo motu eẽ. Cuꝫ. n. moueri oĩa circulari motu neqꝫ poſſint: neqꝫ ipſi putarẽt: ſed ⁊ corrũpi gnãriqꝫ aliq̄: augeri alia ⁊ diminui: nõnulla ẽt alterari atqꝫ affici faterentᷣ: ꝑſertim q̄ ortũ ⁊ interitũ reꝝ alteratiões eẽ defenderẽt. Quũ igitᷣ circulari motu moueri oĩa nõ poſſint: ceteri vero mot⁹: q̄ in ꝯ̄rijs formis ⁊ qualitatibus continentᷣ: neqꝫ perſeuerantes neqꝫ perpetui ſint: conficitur: ne oĩa in continuo eſſe motu agitatuqꝫ videantur.

75 Quam ṽo prima delationũ ſit ea: q̄ exercetᷣ ĩ globo: nũc ṽo aperiemus. Queqꝫ delatio vt ſupra eſt memoratũ aut orbicularis eſt: aut directa: aut ex vtroqꝫ motu ꝑmiſta. Simplices vñr p̄ores eſſe ꝑmiſtis: qꝛ priora ſunt initia q̄ꝫ q̄ de initijs ꝓdeunt. Ita reſtat vt oñdamus ſphericã eẽ priorẽ directa. Oẽ qꝺ recta ferᷣ: aut finitã aut īfinitã lineã ꝑagrat. Infinita linea eſſe non põt: ⁊ ſi eſſet vlla: nihil poſſet in ea moueri. Nõ. n. fit qꝺ īpoſſibile ē fcm̃ eẽ: infinitũ ṽo īpoſſibile eſt vt ſit ꝑcurſum. Nõ igitᷣ ꝑcurritur. Si aũt finita ſit linea aut reciprocat ⁊ motus dirimitᷣ: aut nõ reciprocat ⁊ iã q̄ſcit ꝯſumpto ⁊ interſtincto motu. Solus itaqꝫ orbicularis ſimplex ſempiternuſqꝫ eſt: ſed ⁊ nã prius ac tpe. Nã ẽt ſi nõ eſſet ſpeciatim ꝓbatũ circularẽ eẽ ꝑpetuũ: ſed ſolũ illud oſtẽſuꝫ: aliquẽ motũ poſſe īmortalẽ ⁊ ſempiternũ inſtitui: cuꝫ p̄mũ tñ ꝯſtat aliquẽ de ceteris motibus p̄rogatiuã illã ferre nõ poſſe: tenetᷣ id genus motui ſpherico aſciſcendũ. ℂ Extra hᷣ rõne quoqꝫ idẽ aſſeritᷣ: ſolũ orbicularẽ motũ eẽ ꝯtinuũ ⁊ perennẽ. In motu directo definitũ p̄n^m eſt definitũ mediũ definitũ extremũ ita vt aſſignari poſſit tũ locus vñ moueri res cepit: tũ locus q̄ ꝑfecta res eſt. In orbẽ neqꝫ p̄n^m neqꝫ extremũ aſcribitur. Non. n. pũctus hic potius q̄ꝫ ille p̄n^m extremũue fuerit: ſꝫ ſinguli vicẽ p̄ncipij medij extrẽiqꝫ poſſident. Semꝑ igitᷣ qꝺ in orbe rotatᷣ in exordio eſt: ſꝑ in medi tullio: ſꝑ ĩ exitu. Dꝛ tñ quadãtenus celũ q̄ſcere: ꝓpea qꝫ nunq̄ꝫ toto orbe locũ egreditᷣ. Cur ãt ſilᷣ moueri celum ⁊ ſtare dicatur ea cauſa eſt: qꝫ p̄ncipium finiſqꝫ rotũdoꝝ ꝓprie centrũ eſt. Prin^m ea rõne: qꝛ definitio globi ⁊ rõnis ei⁹ eẽntia de cẽtro ⁊ cardine naſcitᷣ. Nihil. n. aliud eſt globus circuluſue q̄ꝫ eq̄lis vndiqꝫ ſec⁹ a cẽtro diſtãtia. Finis ꝓpea qꝛ linee a ſũmo curuamine in directũ extracte recipiuntᷣ ⁊ ꝓcũbũt oẽs in centrũ inibiqꝫ ꝯuie ſunt. Qꝛ igitᷣ nõ ad finẽ: ſed circa finẽ tale corp⁹ mouetᷣ: finis ṽo ſꝑ eũdẽ locũ obſidet: icc irco

qꝺ in rota mouetᷣ ſꝑ mouetᷣ qꝛ nunq̄ꝫ p̄t finẽ attingẽ: eũdẽ aũt locũ ſꝑ obtinet finis: q̄ eſt cẽtrũ: qꝛ ſꝑ q̄ſcit ⁊

76 imobile ē. ℂ Merito igitᷣ orbicularis motus reliq̊s mẽſurat ⁊ regit. Dies/nox/hora/ſine dubio mot⁹ ſũt: hos ꝯuerſio celi mũdana metitᷣ. Ceteꝝ humanas res in orbẽ necti ⁊ ad inſtar ſphere circũagi: verbũ veꝝ ⁊ ab hoc motu ſumptũ vꝛ. Sed ⁊ eq̄bilẽ ⁊ parilẽ eẽ agitatũ illuꝫ neceẽ eſt. Nã ex directis q̄ ipulſu ⁊ vi ꝯ̄ nãm cientᷣ ineq̄biles eẽ nulla dubõ eſt: ſꝫ ⁊ nãles q̊ꝫ ⁊ ſpontanei q̄ꝫto plus ab initio ſepantᷣ: eo citatiores ꝑnitioreſqꝫ ſunt. Proinde ᵃ ſibi celeritatẽ obiter corrogãt q̄

a nã mouentur: qꝛ quo propius accedunt ad calceꝫ: eo iunctiora ſunt cognatis ⁊ ſibi ſalutaribus locis.

79 Probatũ eſt ſupra p̄mũ motorẽ oportere īmobilem ⁊ ſempiternũ eẽ: nũc pte opis ſũma īdiuiduũ ⁊ incorporeũ eẽ docebim⁹. Ac p̄^m qdẽ ꝯſtituamus: oẽ qꝺ mouetᷣ a corpe nõ nã nutune ſuo: ſed aliena vi atqꝫ extrinſec⁹ moueri cernimus ṽo eoꝝ q̄ hoc gñe mouentᷣ ⁊ mouent: vim maiorẽ diutius mouere idẽ põderis: q̄ꝫ minorẽ: ſed ⁊ velocius idẽ ſpacij ꝯficit: qꝫ valẽtius ſit q̄ꝫ qꝫ īfirmius. Eadẽ mola aſinus aut mulus die integro tm̃ tritici exterit cõminuitqꝫ: q̄ꝫtũ biduo ſit optabile hoi molere. Itẽ mulus momento ꝓpemodũ verſat: quãq̄ꝫ hõ vix hora torq̄at. Hec ſi latiſſime nota ꝑſpectaqꝫ ſũt: īpoſſe ē: vt id qꝺ ꝑpetuo mouetᷣ: moueatᷣ a corpe. Nã aut finitũ dixeris corpus mouẽs eẽ aut īfinitũ. Certe īfinitũ eẽ nõ p̄t: finitũ ğ. Si finitũ deinceps: q̄ro finita ſit vi an īnfinita: ſi finita afferri igitᷣ poterit vis alia maior hac: aut diutius eãdẽ molẽ ac magnitudinẽ ꝑmouebit. Aut q̄ꝫto vis minor. Nõ diutius qꝛ tpe īfinito nihil ē diutius. Nec q̄ꝫto vis minor: qꝛ q̄ maior ē eq̄lis

80 minori eẽ nõ p̄t. ℂ Dices ᵇ īfinitã eẽ vim corꝑis celuꝫ

b mouẽtis. Quicq̄d igitᷣ tpe finita vis mouet: mouebit īfinita nõ tpe: qꝛ vires ille nulla ꝓportiõis ꝯſenſiõe iũguntᷣ. Prohinc queãdmodũ aſſignari nõ p̄t: q̄ꝫto īfinita vis finitã excedat: ita nõ p̄t q̄ꝫto minus illud ſit tps in quo īfinita vis mouet: q̄ꝫ id in q̄ mouet finitã. Aut ğ īfinita vis nõ mouebit id qꝺ finita ⁊ minor põt: aut mouebit mom̃to nõ tpe. Quoꝝ vtrũqꝫ abſurdiſſimũ ē. Quã ṽo inopinabile ſit īfinitã vim ītra magnitudinẽ finitã ꝯdi: vel hic ꝓbatᷣ: qꝫ vbi magnitudinẽ afferr̃ maiorẽ lꝫ: ibi ⁊ maiorẽ afferre vim lꝫ. Põt ẽt ex his q̄ ſupius demõſtrata nobis ſunt idẽ breuiſſime hũc ĩ mo^m oñdi. Inmobilis ē motor p̄mus: nõ igitᷣ corp⁹: qꝛ corpus oẽ qꝺ mouet mouẽdo ẽt mouetᷣ. Quicq̄d. n. mouet ſi ſit corpus: aut pellẽdo aut trahẽdo aut vehẽdo: aut torquendo mouet: niſi forraſſe in iactu alia rõ ſit atqꝫ aliud genus mouẽdi. ℂ Nã iaculũ quũ de manu iaculãtis receſſit: ſuo motu ferri vr̃ ꝑdiu abiũcto ceſſanteqꝫ auctore. Quare oritᷣ qꝺ miſſa vi res: q̄ poſſit motu ſuo moueri: ſepato atqꝫ ẽt extĩcto q̄ miſerit. Nec

c n. p̄t a ſe: q̄ppe: q̄ nõ eius gñis ſit: ᶜ qꝛ is a miſſu ſtatiꝫ

83 q̄euit. ℂ Ad hᷣ aliq̄ rñdẽt: nõ ſolũ eẽ iaculatorẽ q̄ mouerit: ſed aerẽ q̊ꝫ ꝓximũ: q̄ ſimulatqꝫ illata vis iaculo ē: ipſe ẽt ꝑmotus adagitatuſqꝫ ſubinde quoqꝫ iaculũ moueat. ℂ Veꝝ hᷣ defenſio nõ diſſoluit: ſꝫ trãſfert difficultatẽ. Rurſus. n. q̄õi loc⁹ ē: q̄ꝫobrẽ aer ille ꝓximus

d moueatᷣ nullo tãgẽte: ᵈ ſi neqꝫ moueri ꝓbãdũ ē: ſi q̄cq̄d

ter hr̃e vir trice infi ⁊ poſſe m nitum tẽ ꝑdurare tẽ ueri. Ariſt aliud op ſibi velleq quid infini vim hẽat q qꝫ vniuer ſimul mou ſempitern aliud q alı ꝑmaneat n tum ſemp no tẽpor infinitam actu vniuer ſimul: ei q dem inceſſ opus: qꝺ no mouen infinitum ro: qꝺ ĩ ĩn tum d: q in infinitũ ueri: nõ tam ſm actiuam motricẽ que vniuer ſimul ſit. S ſm paſſiu ⁊ po ei in qꝺ ꝑpetue uetᷣ. Quãꝫ impoſſibil dem eſt q īfinita mou que ſimul uerſa ſit co rt finito in nihil atta verat corp finitũ ĩ infin moueri. ob qꝛ virtus q cunqꝫ accep ĩ re q̄ ĩ infin eſt ſꝑ finita ñ icc irco necceſſe e ſinere: cũ a ⁊ alia ſꝑ ſuc dat. cuꝫ ob qꝺ perpetu mouet. tã id qꝺ po a mote ſꝑ ind huius ſgitᷣ ignorãtia ceptus cred dit, qꝺ ſimo ſtratuꝫ fuer nullã eẽ tã vim corp finiti: motri dico q̄ vniue ſa ſilᷣ ſit: hac rõne cõfici poſſe finitum corpus in ĩ nitũ mouer c ℂ Loc hic defectu ſus. eſt gre n. ita loquit Themiſtius

ὅστε γὰρ ὑφ᾽ αὐτῶν οὐ γὰρ τῶν αὐτοκινήτων ἐστιν οὔτε ὑπὸ τοῦ βάλλοντος ἀπέστη γὰρ ἐκεῖνος ἀφείς. hoc eſt: nec. n. põt a ſe q̄ppe q̄ ei⁹ generis ſit qꝺ poſſit ſeipſm mouẽ: nec ab eo q̄ miſit: qꝛ is a miſſu ſtati q̄euit. d ℂ Hic ẽt deſunt quedã que poſſunt hoc mõ iterpretari: nec. n. a ſeipſo cũ ſit non ſit nec ab eo q̄ miſit: vtpote qui q̄euerit iam. a quo igitur. niſi neqꝫ moueri

a ℂ Hec oĩa ſunt ex Alex. excerpta (ſi Simp. credimus) nã ⁊ ipſe ait aerẽ vim recipere ab eo q̄ miſit traditã: qua nõ modo moueri ſꝫ mouere põt, eaqꝫ talẽ effici: vt et ſeipſo deinde motus mouere poſſit. ⁊ hac rõne quodã mõ reditᷣ veluti qꝺdã ſeipſm mouens/ breui tñ tpe. ingit p̄terea qꝫ aer q̊uis ⁊ ab eo q̄ miſit: ⁊ a ſe moueatᷣ: attñ recedente inuitente deſit ab eo moueri is non deſinit eo motu mouerĩ quo a ſe mouetur. Veruꝫ ait Simpli. ſi ea voluerim⁹ rememorari, q̄ ſunt ſupiuſ ab Ariſt. ſcripta de his q̄ mouẽt ſemet nõ leuis īſurgit dubõ circa ea q̄ ſũt nuper explicata nãſi aerẽ cõceſſerim⁹ eo motu ſemet mouere: nece erit affirmarᷣ aerẽ mouere ſe qꝛ ĩ eo alia ſit pars q̄ mouet: ⁊ alia q̄ mouetᷣ: ſicut ĩ aiab⁹ aĩa mouet: corp⁹ mouetᷣ. verũ hoc in q̄tuor eſſe elẽntis repiriñ poſſe ꝓbauit Ariſt. vtpote que p̄ncipiuꝫ aĩmõ hẽant quo moueantur ⁊ patiantᷣ non aũt quo moueãt: q̄ rõne poſſint ſe mouere. Diſſoluit attamẽ Simpli. hãc dubõnẽ ⁊ iq̄t recte Alexã. nõ q̄dẽ abſolute ⁊ ſimplr̃ affirmaſſe aerẽ eſſe motuꝫ ex ſe: ſed q̄dãmodo effici veluti ex ſe motũ a motore primo. cuꝫ motus q̄ ei ē a motore impreſſus ꝑdaret ⁊ adiuuet

monetur ab aliquo moueri neceſſe eſt. Naꝫ magnes lapis qui ⁊ herculeus dicitur tametſi ferũ trahit nõ proximum modo ⁊ iunctum: ſed etiam remotũ ⁊ longule deſitum: ſi tamẽ amoueatur aut condatur: neqꝫ proximum neqꝫ remotum trahet. ℂ Huius rei illa cã eſt: qꝛ ferrum aut acus que ad lapidem currunt: nullam vim habẽt in ſe: ſed a lapide mutuãtur. Simul is de medio tollitᷣ aut occulitur: vis illa in acu vaneſcit. Hoc idem in aere viſitur: alioqui abiuncto qui miſit quieſceret ⁊ iaculum deſcenderet: ſi eandem rationeꝫ cum actore ſuo ſeruaret: quaꝫ cum magnete ferrum. ℂ Quãobrem fortaſſe illa ſit ſeria ⁊ recta ſolutio: ſi nõ mõ agitari proximus aer dicatus: ſed vim quoqꝫ mouendi conciperet: non qualẽm ferrum a magnete ꝑcariam: ſed ſui generis aliam: quã ſibi vt propriam vendicet: ⁊ quã pro ſua poſſideat ⁊ vtatur. Nã ⁊ ferrum cãdens feruenſqꝫ non mõ igni concaluit: ſed ⁊ ꝓpriam quoqꝫ calefaciendi vim cepit: quã deinceps in alias quoqꝫ res partiri atqꝫ imprimere poſſit. Ita calor tanq̄ꝫ ꝑ manus traditᷣ duratqꝫ in aliquã multas vices: vſqꝫ eo dũ pria illa vis q̄ ab igni ꝓfecta inuſtaqꝫ ferro eſt: diſpenſatione iſta ⁊ ſucceſſu digeſta ſenſim

a īmoriatᷣ ⁊ quaſi ſenio deficiat. ᵃ Ita de aere ⁊ aqua dicendum. Illa cũ multiplici potẽtia ſint grauitate ⁊ leuitate participẽt: tñ vi ſua ferri videntᷣ: quãtũ: vt ferentᷣ principiũ: ⁊ cãm extrinſecus ab actore impulſoqꝫ hauſerunt. Inde euenire: vt ſemet mouentia iudicentᷣ: ⁊ p̄terea moueri ſilᷣ ⁊ mouere aliquãdiu poſſint ac moueri q̄dem non ab eo amplius qui vim primariam attulit: ſed plane nutu ⁊ poteſtate ſua: quã tamẽ ab ipſa illa vi principe receperunt. Nam ⁊ aque que ferneſcunt ſubditis ignibus etiam: interſtinctis illis ſunt calide: nec ſolum hoc: ſed etiam calefaciendi ſubinde alia poteſtatem habent. Atqꝫ hanc cãm rectius eſt: q̄ꝫ reciprocationem afferre. Ea q̄ꝫuis fortaſſe in iactu accidat: nõ tamen accipi pro cauſa motus poteſt. Nam ⁊ ambulantibus nobis concurſus ille ⁊ ſucceſſio aeris fit: non tamẽ propterea dicimur ambulare: denuꝫ commeatio illa ⁊ reciprocatio nullius motus cauſam habet: ſed ſimplex ceſſio ⁊ cõmigratio aeris eſt: neqꝫ enim aer ille circumfluens ita ſe cõtrahit aut

neqꝫ in eo aliud eſt qꝺ ꝓprie moueat: ⁊ aliud qꝺ moueatᷣ: queãdmodũ ea ſe hñt q̄ ꝓprie ex ſe moueri dñr. aer. n. q̄ ꝓximus eſt ei q̄ ipulit totus mouetᷣ: ⁊ eo motu ipſe ẽt ſubſequẽtẽ mouet quadã vrẽs ꝓpulſione qua ẽt vſus eſt īpetẽs p̄mus cũ ipſꝫ mouit: neqꝫ mouet quodã īmobili vti aĩa mouẽtis corp⁹ mouit ſꝫ eo pacto: q̄ corp⁹ ipellẽtis ſuo ipſi⁹ motu aerẽ mouet q̄ deĩde īmanẽte ipſi motu ſbſeq̄ntẽ mouet.

b ℂ Pythagorici viſi ſunt affirmare vt tradit Simp. p̄mũ motorẽ eẽ in medio. vnde ⁊ ſoliti ſunt appellare centrũ locũ veſte ⁊ ionis turrim. ſed Ariſt. opinatᷣ euꝫ in circulo. ⁊ Eudemus addidit in circulo maximo q̄ eſt ꝑ polos vtpote q̄ velociſſime moueatᷣ. Themi. vꝛ ꝑ circulum exponere id qꝺ motu diurno circũuoluitur. ſ. celũ vltimũ vel vniuerſum. Simp. celũ vniuerſum. Alex. vero extimã circũferẽtie partem vtpote que ociſſime moueatᷣ. Verũ dubitat Alex. quo nam pacto hec vera poſſint eſſe. nã ſi in parte aliqua circuli primũ motorẽ ſtatuerimus: qui fieri p̄t vt ipſum quoqꝫ non moueatᷣ ſaltim per accñs. niſi fortaſſis quis voluerit iuſta polos ipſum ſedem hr̃e. ſed hoc ab Eudemi Ariſto. qꝫ ſnia alienũ eſt q̄ aiunt partẽ que maxima eſt iuſta ſeu vicina motoꝝ ociſſime moueri. poſt ṽo nõ mouetᷣ. Hãc

queſti. diluit Alex. hoc pacto. ſi motor in aliqua ꝑticula extime circũferentie ſedẽ hr̃et: cũ illius motus ꝑ ꝑtes ſit: ꝑ accñs vtiqꝫ ipſe quoqꝫ moueretᷣ. Sꝫ qꝛ in tota eſt circũferentia illa vltima: que tota nõ mouetᷣ: nec locũ mutat: ſed in eodeꝫ manet ſemꝑ: ⁊ ĩ eo eſt qꝺ celerrime mouetᷣ: ⁊ per accñs nequaq̄ꝫ mouetᷣ. hoc igitur mõ ſoluit Alex. vr̃qꝫ affirmare motorẽ eẽ in tota ea circũferentia que extra orbeꝫ eſt. at q̄ recte ẽt prius ꝓnũciauerat hec q̄ de motore dcã ſunt nõ ſunt ita audienda vt credamus q̊ locũ aliquẽ motoris occupet vtpote quem impartibilẽ eẽ ſit monſtratũ neqꝫ q̊ forma eius ſit ĩ quo ſedẽ hꝫ: ſꝫ q̊ ſubã ſit incorporea q̄ ipa ꝑ ſe ipſaꝫ ſubã ſit. nã ⁊ ſi orbiculare corp⁹ illud ab aĩa moueatᷣ q̄ in ipſo reſidet: vtpote qꝺ aĩatũ ſit eget attñ q̄dã alio qꝺ ei principiũ motus cõferat. ⁊ hoc in oĩbus aĩatis eſt videre: qꝫ aliq̄d extra ipſa eſt, q̊ cã ē ipſis principiiqꝫ mot⁹ aĩalis: cũ motus aĩatoꝝ rerũ: q̄ in loco ſit: non niſi ex alicui⁹ rei deſiderio proueniat. quo loco vr̃ Alexã. ſenſiſſe Ariſt. velle motorẽ primũ eẽ tñ mõ ſinalẽ cauſam. attamen ſi opinatᷣ queadmoduꝫ rõnes multe oñdũt eum eſſe etricẽ ẽt cãm eſſe. ipſe etiã vna cũ Platone

diffundit: vt vim vllam poſſit aut opem aut impulſuꝫ afferre: ſed ſimulatqꝫ elapſum eſt iaculum ꝯtinuo aer vt eſt a tergo ſe oggerit circumaſſiſtitqꝫ. Quid tu igitur huic ſed cãm tribuis eius motus: quo telũ ſepa

84 rato ⁊ quieſcente auctore perlabitur. ℂ Illud auteꝫ arbitror ignorare non poſſe huiuſmodi motum neqꝫ vnum neqꝫ continuuꝫ eſſe: cum multa ſint ea que mouent: eaqꝫ attactu ſolo coniuncta: ſed neqꝫ equabilem cenſeri poſſe conſtat cum difformis ⁊ laceſſita velocitas eius ſit. Hoc eniꝫ naturales motus a ceteris diuariant: qꝫ naturales initijs repigrantur: ſed frequentantur in fine: alteri his obuerſe ab iceptu p̄cipites ſunt: in exitu retunduntur. Quãobrem ſiue de motu rei ꝓiecte loquaris: ſiue de pulſu tractioneqꝫ: neqꝫ ꝯtinuatio his: neqꝫ eq̄bilitas competet. Primũ iactus nõ p̄t vnus aut ꝯtinuus motus intelligi: qꝛ diuerſa ſunt: q̄ motum illuꝫ quaſi ſarciunt ſubcenturiantqꝫ. Deinde nec pulſio aut tractio. Nã taꝫ ⁊ ſi vnuꝫ eſt: quod ⁊ origo ⁊ perſeuerantia illoꝝ motuum ſit: ⁊ qꝛ tñ ſingulis pulſionibus ⁊ tractionibus obeundis ſuo initio molitioneqꝫ opus eſt: interquieſcãt auctores oportet tãtiſper: donu ſe ad vices identidem nixuſqꝫ muniunt. Porro q̄ ſic mouent laceſcunt ⁊ obnoxij generis ſunt. ℂ Ex his omnibus rõ inoffenſiſſima nectitᷣ: primuꝫ mouens indiuiduuꝫ eſſe ⁊ carere partibus: qñ neqꝫ eo moueat quod mouetur neqꝫ hauſtam alicunde viꝫ conferat: neqꝫ opes ſuas contra rerum naturam exerceat: ſed ſuopte ingenio ſempiternum motum itemperet atqꝫ influat mundo. Qꝺ autem ita mouet ſemper vegetum ⁊ infatigabile eſt: ſoluſqꝫ motus is equabilis lenis ⁊ vniformis cognoſcitur: qꝛ mouens nullaꝫ mutationem in eius perfunctione patitur. Plane vt equabilis motus ſit: neceſſe eſt id quoqꝫ qꝺ mouetur ab oĩ eſſe varietate mutationeqꝫ liberum.

b
85 Caeterum neceſſe eſt primum motorẽ ᵇ aut in centro aut in circulo ſedeꝫ habere: ſunt enim ea principia: ſed ociſſime mouentur ea: q̄ finitima ⁊ ꝓxima ſunt mouenti. Perniciſſimus aũt motus eſt is: quo mundus cõuertitur. Illic ergo ē id qꝺ mouet.

ℂ Explicit liber phyſicorum.

tone exiſtimat aĩaꝫ eius quidẽ motus eſſe cãm qui eſt de loco in locũ. Sed mẽtẽ immotã cãm eſſe cur circa eadẽ: ⁊ ſm̃ eadẽ ⁊ in eodẽ ſemꝑ res moueatᷣ: vna ſemꝑ rõne: ⁊ eodẽ ordine. ſi igitᷣ impartilis eſt motor primus ⁊ ſeorſum a corpore penitus ipſe. ſe ipſo ꝑfectus: vſqꝫquaqꝫ a mũdo corpeo exemptus. recte vtiqꝫ fecerim⁹ ſi eũ ⁊ nuſq̄ꝫ ⁊ vbiqꝫ eſſe concedimus. Pythagorici vero ſi in cẽtro ſedẽ hr̃e dixerunt: ob id affirmabãt: qꝛ ptẽ illã p̄ceteris mũdi ꝑtibus idoneaꝫ magis crediderũt ⁊ habilẽ vt fiat p̄nceps bonitatis opificis. Ariſt. vero ipm eẽ ait in primo mobili: qꝛ id primo recipit motũ a ſummo reꝝ opifice. qꝫ ſi hec vera ſint nõ amplius vereri opꝫ ne cogamur ꝯcedere. primũ motorẽ moueri ꝑ accidẽs: quẽ ſedẽ hr̃e diximus in ſupmo celo ait Simp. nã magis in ipſo celũ ē q̄ꝫ ipſe in celo: q̄ppe qui mundũ vniuerſum ſua cõtineat virtute infinita. Nam neqꝫ ea vſqꝫquaqꝫ tuta eſt rñſio quã Alex. excogitauit. qꝛ ſi ea ꝑ non mouetᷣ ꝑ accidens qꝛ in tota eſt circũferẽtia: que tota nõ mouetᷣ. qua igitur rõne in ea eſt parte que celerrime mouetᷣ deinde ſi ita in ea ſit vt in totã ſit digeſtus: ⁊ tota per partes mouetur: cur ⁊ ipſe per accidens motu partium non mouetur.

ℭ Hermolaus Barbarus Georgio Merulę ſtatielenſi. S.

Plato in diuina illa ſua inſtitutione de legibus inter prima commemorat: in omni rep. preſcribi caueriq; oportere: ne cui liceat: que compoſuerit: aut priuatim oſtendere: aut in vſum publicum edere: anteq̃ ea conſtituti ſuper id iudices viderint nec damnarint. Utinam hodie quoq; haberetur hec lex Merula vir doctiſſime: neq; enim tam multi ſcriberent: neq; tam pauci bonas literas diſcerent. Nunc ⁊ copia malorum librorum offundimur: ⁊ omiſſis eminentiſſimis auctoribus plebeios ⁊ minutulos conſectamur. Et qđ calamitoſiſſimum eſt: periti iuxta imperitiq; de ſtudijs impune ac promiſcue iudicant. Ex hoc fonte perſuaſio illa exitialis ⁊ mōſtroſa manauit: philoſophos iure conſultoſq; non poſſe eoſdem eſſe ⁊ eloquentes. Quam ſententiam qꝛ multis locis tum fando in coram: tum ſcribendo taxauimus: non dubito quin odia ⁊ offenſionem multorum incurrerim: aut qđ tibi frequens prouerbium eſt: irritauerim crabrones. Sed quando militie huius ſacramētum adijmus: capitale eſt decedere preſidio. Equidem ſtatui modo in me aliqđ facultatis ſit: non rixando iurgandoue: ſed ſcribendo interpretandoq; probare cauſam meam viris doctis: vt ipſa mihi res teſtimonium afferat: nullam eſſe omnino materiam: que genus illud dicendi preſſum ac floridum eque recipiat atq; hiſtoriam nature. Non eam modo: que rationes eius particulares ⁊ ſenſiles continet (nam hoc Plinius ſcđs extra omnem controuerſiam conſtituit): ſed eam quoq; in qua vniuerſales ⁊ ſpectatiue querūtur. Qđ genus in Themiſtio ꝑmus ego attigiſſe (qđ ſciam) credo. Hoc meum propoſitum (rogo te) Merula quibuſcunq; potes rationibus prouehe. Eſto mihi non defenſor adeo: ſed adiutor ⁊ cenſor. Quoniam vero negari non poteſt: incidere in philoſophia locos: quibus explicandis fingere ac nouare quedam neceſſe ſit: idq; ⁊ M. Tullius ⁊ omnes veteres cōcedunt: modo id nobis cum prefatione quadam ceu preſtito honore agatur: aut (vt ille ait) modo: que ita nouis nominibus notamus: latina moneta videantur percuſſa: in hoc te equiſſimum habere velim eſtimatorem ⁊ iudicem: vt ſiqua in libris his inueneris: aut omnino factitia: aut licenter: ne dicam immodice ac duriter trāſlata: aut per abuſionem audacule tranſpoſita: aut imitatione aliqua fortiter afformatam: culpam tu nobis hanc totam ꝑſtes atq; condones. Nec tamen multa te (vt arbitror) offendent: decem ad ſummum aut circiter verba opere toto comperies: que arrepta de foro dici non poſſint: atq; horum ēt num aliqua iam latinis auribus trita deſumpſimus: aliqua ipſi peperimus. Cetera non abhorrent ab vſu vel doctorum. Sed explicare non poſſum q̃ mihi hec que ſcripſi non ſatiſfaciant. Non ꝙ melius potuerim tum cum illa ſcribebam: ſed qđ nunc: ſi mihi eadem exigenda ſtillo eſſent: infinitum q̃ videantur mihi poſſe ⁊ cōmodius ⁊ locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obijciat: cum te excuſaris barbare quid loqueris? Non enim ad id valere hoc: qđ modo dixi: volo: quo qui perfrixiſſe ſe queruntur: ſed vt declarem me in illa hereſi conſtantius preſtare: vt putem fere facilimum eſſe philoſophiam latinis literis mandari: quandoquidem illa ipſa minus latina: que aut q̃ in rariorem ſunt vſu: aut q̃ priuata ⁊ ſua philoſophis ſunt queſita: venia dicere: neceſſe habuimus: nihilominus arbitramur poſſe illuſtrius ⁊ elegantius nominari. Alioqui ego ea non proinde ſignanda eſſe recipiendaq; cenſeo: ſed tantiſper dum aptiora: aut inuenio: aut ab alijs doceor: tanq̃ ꝓcario his vtemur. Dicauimus porro tibi libros Themiſtij de ingenio anime vtranq; ob cām ⁊ vt argumento hoc vtcūq; ſcires: te a nobis amari coliq;: ⁊ vt agnoſcēs in nobis impetus aliquos bone frugis indices: ꝓ tua bonitate humanitateq; qbuſcunq; rebus poſſes faueres. Uale. Uenetijs. M.cccc.lxxx.

ℭ Themiſtij Paraphraſeos de Anima Liber Primus: Interprete Hermolao Barbaro.

Quum enarrādis interpretādiſq; ijs: que de anime natura tradunt: q̃ fieri proxime poteſt ſequi Ariſtotelem velimus: conari nos oportet inuoluta ⁊ obſcura eius inſtitutionis: que de hac ab illo edita eſt aperire ⁊ illuſtrare dicēdo: illuſtria ſimpliciter ad verbū transferibere: ambigua ⁊ cōtrouerſa diſſoluere. Poſtremo id: quod aliquāto operoſius eſt: breuiter ⁊ cōciſim aſtricta planius fuſiuſq; explicare. Nam quū pleraq; oīa Ariſtotelis ſcripta eiuſmodi habeantur: vt demirari preſtantiam hominis eius facile ſuppetat: nulla profecto commentatio eſt: in qua ille perinde ingenij ſui vim atq; ſublimitatem oſtenderit: atq; in ea que rationem anime continet. Siue enim multitudinem qōnum queras ſiue copiam rerum pulcherrimarum: ſiue doctrine ſubtilitatē ⁊ vbertatem: eiuſmodi ſunt eius libri de Anima: vt vni illi homini: omnia que ad hoc genus pertinent: innumerato fuiſſe conſtitiſſeq; videantur. Adeo intelligitur: ne numerādo quidem percenſendoue attingi illa a veteribus potuiſſe. Atq; hec omnia liquido mox intrantibus patebunt.

ℭ De vtilitate ⁊ preſtantia ſcientię de aīa. Cap. I.

1 Statim itaq; hunc in modum orditur. Omnem notitiā omnēq; ſciam tum bonā a pulchrāq;: tum nobilem atq; eximiam videri. Accidere vero vt altera ſit nobilior ⁊ pulchrior altera: aut ꝓpter euidentiam b demōſtrandi: aut ꝓpter ſubiecte materie preſtantiam. Id licet in Geometria ⁊ Aſtronomia aīaduertere. Geometrie certitudo demōſtrandis rebus ⁊ indicandis maior. Aſtronomie nobilitas amplior merito eius nature: circa quam verſatur. Demrationes vō ꝓbationeſq; eius imbecilliores aliquāto q̃ geometrie ſunt: ꝓpter qđ de rebus agit ferentib⁹ ⁊ agnoſcentib⁹ motum. At in ea ſciētia que ad animā ꝑtinet bonū vtrūq; reperias: ⁊ ꝯſtātiam demrandi ⁊ nature nobilitatē. Cōſtantiam ea rōne: ꝙ alie ſcie ab hac ſcia ſuam cōſtantiā ⁊ certitudinē reponunt. Nobilitatē iccirco: qꝛ ceteris reb⁹: qb⁹ formatur mundus ingenium aīe fere antiſtat. Atq; hoc verum ſiue infimam ⁊ deſpicatiſſimā ſpectes: que tributa arboribus eſt: ſiue ſummā illā: ⁊ nobilem intellectū ac mentem: que ſeu ꝑs aīe ſit: ſeu potētia: ſeu deforis īmigret: atq; inſinuet ſe naſcētib⁹: ſeu natiua ſit: atq; intus cōi ortu ꝓueniat: qđnā illa admirabilius eē pōt: atq; diuinius. 2 ℭ Tertium id nos ad p̄ſentem curam maxime inhortari atq; incēdere debet. Qđ quū relique ſciētie nullā fere nobis oportunitatē occaſionēq; ad cetera afferant cōdiſcenda: que extra ſe ſint: vna cognitio aīe ad notitiam ꝑtinet oīum rerū: ad eāq; magnū atq; incredibile hꝫ momentū. Nulla. n. pars phie eſt: cui hec nō ꝓſeruiat: cui nō ſit q̃ cōmodiſſima. Ac v̄tutes qdē negocioſas actuoſaſq; facilius conſequamur: ſi ſubam atq; vim aīe: cuius ille ceu decora q̄dā honeſtamēta:

Laus libri de anima

a ℭ Uerbum Grecum. τιμίαν pulchram interpretatur: ceteri vō honorabilem. vnde Simpli. hoc in loco ait: bonum ⁊ honorabile eadem ſubiecto eē: ⁊ rōne tantum differre. bonum enim dr̄: qꝛ diligit ⁊ ꝑp ſe eligit: honorabile vō dr̄: qa excellat et ob id venerētur illud hi qui id in honore hn̄t.

b ℭ ἀκρίβειαν vbū qđ euidentiā vel certitudinem conſtantiāq; interpretatur latin⁹: varie expoſuerūt auctores. latini nāq; ⁊ Auer. referūt illud in demōſtrationes huius doctrine: ſicuti etiam vr̄ Themi. h̄ loco Simp. aūt Philopo. ꝙ nō in demrationes: ſed in eius ſubiectū: ea. n. de cā nobilem maxime eximiāq; habendam hanc ſciam aiunt: qꝛ ſubiectum id cōtemplet qđ ⁊ nobile ſit ⁊ ꝯnatie certum. ſꝫ vn̄ hec naſcat cōſtantia diuerſimode oſtēdunt. ait. n. Phil. duob⁹ modis accidere: vt vna ſcia altera ſit certior. aut. n. qꝛ alterius ꝑnia demonſtrat: aut qꝛ ſbiectū qđ magis firmū

que ſunt habuerimus ꝓſpectā ⁊ cognitā. Nature vō atq; mūdi cōtemplatores exploratoreſq; qui eſſe poterim⁹? ſi nobis ignorabit̄ ea nā: que fons atq; initiū ſit oīum motuū: Fortaſſe ⁊ corporum oīum ꝑtertim aīaliū atq; plantarū? Quobrem aīa ſi ſe prius ipſam bene ac plane cognouerit vtq; erit digniſſima: cui de alijs rebus diſputāti diffinientiq; fides hēat. Si vō ſibiipſi ignobilis fuerit: aut ſi ſe falſam habuerit: qui ſit equū vti de rebus alijs recte ſentire aut decidere videatur.
3 Atq; hec fere eſt huius ſcientie vtilitas.

ℭ De difficultate ſcię de aīa definitionis. Cap. II.

4 Non eſt autē ꝓpterea molitio hec impēdio facilis: niſi forte magis ⁊ difficillima: nam neq; que res aīa ſit in promptu ē cognoſcere: neq; leuiſſimū definitionē eius afferre. Primū rō finiendi que ſit optima: ⁊ quo gn̄e cōtineat: adhuc longe dubia eſt apud phos qō: neq; apud phos mō: ſꝫ etiā apđ oēs: qui ſcias vtcūq; ſermocinales attingūt. Oēs enim rebus: quas tractant: adhibere definitionem conant̄. Ac alijs qdem vna rō atq; via vr̄ eſſe finiendi c oīa: que per ſe ſunt. ℭ Alij ꝯ putant nō eſſe vnam rationē definitionū oīum: ſꝫ ꝓut diuerſa negocia ſunt: ita 5 diuerſas eſſe definiendi rōnes ⁊ vias. ℭ Qđ ſi ita eſt difficilior nobis ꝯſideratio prefert: qꝛ neceſſe ſit ꝑmū id querere qnam in quas res modus definiēdi conueniat. Sed idē ſcrupulus euenit ēt ſi vnā eſſe definiendi formā ꝯceſſeris: ſiue. n. finire opꝫ ſecādo diuidēdoq;: vt Platoni placebat: ſiue cōponēdo colligendoq;: vt Ariſtoteli: ſiue alio gn̄e demōſtrādo: neceſſe erit ſemꝑ cuiuſq; rei ꝓpria tenere ⁊ veſtigare principia: ſi nām illius explorare ⁊ cōprehendere debeas. Ita in eādem difficultatē incideris: qđ enim in rebus diſcrimen eſt: idē eſſe in ꝑncipijs rerū opꝫ. Proinde alijs negocijs alia ꝑncipia tribuuntur: alia ſuperficieb⁹: alia numeris: etiā ſi in illis ꝓpinqua ⁊ ꝯfinia videant̄: vtpote q̄ cōueniant genere qū in principio quātitatis ⁊ numeri ⁊ ſuperficies reponunt̄. Ex ijs vtrūq; liquet vt nec vnum ita laborioſum eſſe de anima ſcribere.

ℭ De qōnib⁹ ꝑtinētib⁹ ad ſubam aīe cognoſcēdā: ⁊ q̄ ſunt in definitione aīe adhibenda. Cap. III.

6 Diſſeramus ab ijs ꝓxime ꝙ ⁊ quanta a nobis ordinē perſequētibus querēda ⁊ determinanda aīa ſint. Primū natura ipſius ⁊ ſubſtantia accipienda eſt: deinde accidentia: que illi iuncta ſint: noſcenda. Horū alia anime propria ſunt intelligere cōtemplari. Alia nō quidem propria: ſed que per aīam: tū aīalibus tribuantur delectari dolere ſentire viſiones concipere ideſt imaginari. Cum igitur due res potiſſimum habeantur: in quas ois de aīa inquiſitio digeritur. i. quib⁹ tota hec cōmentatio cōſumit̄ atq; conſtat: ipſa videlꝫ ſuba aīe ⁊ eius accn̄tia. Primū videnť ea querēda: que ad indicationē ſube ꝑtinent. Id cōmodiſſime fiet ſi genus ſummū: in quo illā cōtineri neceſſe eſt: ꝑmo loco adhibuerim⁹ qōnes ꝑmiſſa: vtrum id eſſe ſubam: an quātitatē: an q̄litatē oporteat. Preterea nō mō longinquum illud ſupremūq; genus inueniēdum eſt: ſed ēt ꝓximum ⁊ iunctum. Nō. n. ſuos numeros definitio hoīs hēat ſi ſubam dicas: ſed ſi aīal afferas cōperto aſſeroq; gn̄e: ſequēs d eſt de quonā gn̄e loquaŕ teſtari. Nā cuiuſq; gn̄is biceps rō eſt: qꝛ opꝫ aut actu eē id: aut potētia. Quū ⁊ ſemen potentia non actu aīal ſunt: auis actu nō potētia animans dicit̄: cum actū vſurpo ꝑfectionē intelligo. Quorſum hoc dicamus ſequētib⁹ ꝓpalam

mā̄le ꝯtēplatur. hac rōne poſtremā ſcia de aīa ἀκρίβειαν hꝫ, ⁊ ait: huic ēt expōnt aſſentiſſe Alexā. verū Simpl. ob id certam: qꝛ aīa ſit maxime euidens et manifeſta. ait. n. ꝙ ſi ſcia que đ celo hr̄ ſcie đ aīalib⁹ ſubiecti nobilitate ꝑſtet et tamen cedit τῇ ἀκριβείᾳ quia animalia nobis ſt ꝓxima neq; ita fallere pn̄t.

c ℭ Loc⁹ is nō vr̄ integer qui pōt fideliť iterpretari h̄ pacto. ac alijs qdem vna rō atq; via videt̄ definitio, ea cognoſcēdi que volum⁹: quēadmodū vna eſt via eoꝝ q̄ per ſe ſunt. ſ. demratio.

d ℭ Ari. vō ait verū eorū que in potentia ſūt: aut magis act⁹ qdđ: quem locum aniaduertēs Simpl. ait recte dixiſſe: aut actus nō aūt actu: quia aīa forma eſt: forma vō actus eſt nō in actu cōpoſitum nāq; ꝓprie dr̄ eē in actu. ait attamē idem Simp. nō abſolute ꝓtuliſſe an act⁹ ſit: ſꝫ an ſit actus qdđ: quia nō ſincere ⁊ oīo act⁹ ē. ſiqdem ⁊ ipſa rōnalis aīa ⁊ intellꝰus cuius eſt particeps potētia materialiſq; appellaŕ: vere enim aīa media quodam mō ē iter formas puras et formatas: vtpote que tota per ſeipſam totam coīonē oſtendat cū vtriſq; ꝯiūis magis eā. Ari. ad id qđ determiat q̄ ad id qđ

determinatur declinauerūt ob id/ qꝛ ꝑ ſe viuit ⁊ excitatur ſicq; velo/ ei princi^m mouendi corpa. Phil. ēt aſt. Ari. voluiſſe per potentias ⁊ actū intelligere qōnē an aīa corpus ſit vel īcoporea: ꝑ ea q̄ in potentia ſūt corpora oſidens. nullū .n. corpus eſt qō ſit oīno a potentia liberū: vñ et recte dixit que in potentia ſunt. potētia.n.eſt ipſa mā: in potentia ꝟo cōpoſita q̄ eius ptes hñt. per actū aūt incorpea vñ nō dixit/ q̄ i actu ſꝫ act⁹: qꝛ ea tm̄mō q̄ mā carent incorpea q; ſunt pñt abſolute dici actus. nā q̄ſunt mālia 8 poti⁹ in actu ſunt q̄ꝫ actus: qꝛ nunq̄ꝫ ſūt a potentia libera ⁊c.

fiet. Erit ergo p̄nceps qō vtrū aīa ptāte ſit: an actu potius ⁊ ꝑfectione ſuba: ꝑfectio iteruꝫ biuio diſtrahit̄ i primā qualis eſt habitus ⁊ poſſeſſio: in ſcđam qualis 7 eſt vſus/ geſtio/ adminiſtratio/ functio. ℭ Scrutādū ⁊ illud diuidua ſit an īdiuidua. Et ſi diuidua videat̄ ſit vt corpus ⁊ moles: an vt ars ⁊ diſciplina poti⁹: qm̄ ⁊ medicinalē ⁊ phiāꝫ in membra diuidi cōplura ſcimus. Si īdiuidua defendant̄: ſit oīno ac penitus ſimplex nullius ꝑmiſtionis aut coalit⁹ aut multitudinis: particeps. An in ptibus qdēꝫ nulla enariatio habeat̄: ſed in potētijs ⁊ viribus tum ꝑmiſtio: tum diſcrimen poſſit intelligi. Et hercules ꝓbare alteꝝ neceſſariū ē. Nā pars a pte diſpecit̄. Potētia ꝟo a potētia officio ſoluꝫ ⁊ actione diſtinguit̄. Hinc alij multaꝝ eſſe potētiarū aīam rentur: ſub vna tm̄ vniuerſitate ſubiectoq; collocatā. Alij ptib⁹ ⁊ mēbris multiplicib⁹ dirimūt: quas ⁊ loco diſcludūt ⁊ diſparant: queādmodū Stoici fortaſſe ⁊ Plato. Quartū ordinē ea qō obtinet eadē ſpecie oīs aīa cenſeat̄ nec ne: aut ſi nō cenſeat̄: vtrum oēs ſub vno ſaltē gn̄e cōtineant̄: vt hoīs ⁊ eq aīe An ēt in gn̄ib⁹ quoq; diuortiū ſit: vt q̄ꝫuis hō ⁊ equ⁹ ſub aīali collocent̄: aīe tm̄ ipſoꝝ nō videant̄ ſub vno aliq̄ gn̄e aīe comprehendi. Hos ſcrupos diluere nō eſt: niſi vniuerſa tot⁹ aīe ꝯtēplatio adeat̄: quā diligētiā a ꝓorib⁹ ſuphabitā video: q cū de aīa tātū humana tractarēt ꝯfectū obiter de oīb⁹ putauerūt. Nos plenā cōmētationē aīe fuſo ⁊ numeroſo examine moliemur.

ℭ Utrū vna definitio vl̄is ſit oīb⁹ animis querenda: an ſingule ſingulis gn̄ibus accōmodāde. Cap. IIII.

Rimum illud pede eundum eſt vtrū vna definitio oīb⁹ animis habeat̄ ⁊ vna eſſentie rō: an alia equo: alia hoī adiūgat̄. Dico āt ſic pote Et definitio aīalis in vniuerſū hec ſuba animans ſentiens. Eſt ⁊ ſeorſum definitio hoīs hec: aīal rōnale morticinū. Js igitur qui definitionē aīe veſtigat: debet ne talem q̄rere q̄lis ad aīal: an qualis ad hoīem pertinet. Atq; hoc nō abſimile eſt ac ſi id dubites in eo: vtrū aīe finitio vt ſpēi certe ꝑ collationeꝫ ad ſigularia redenda ſit queādmodū ſi hoīem ꝑ Dionem ⁊ Theęcetū ⁊ Socratē definires: an tāq̄ꝫ gn̄is in ſpēs ac mēbra diuiſi: neq; paꝝ refert hoc: an illo mō definias. Genus enī aut mera notio eſt ſine euidēti ſoliditate q; aliqua: ſed ex tenui ſuboſcuraq; ſil'itudine ſingulariū collecta: aut penitiſſime nihil: aut q̄ꝫ ſingularia multo poſterius. At ſpēs nā quedā eſſe amat ⁊ forma. Nā rō hoīs ſimul atq; iugata māe eſt: hō fit. Certe ⁊ ſeorſum illa pulcherrima cōſideratio eſt: vtrū noīa generū ſpecierūq; notiōes fabraq; animi ſint: an māe potius alique in ſingularibus cōtente. Sane videnť illa nudis notionibus ꝓxima: que tm̄ cū ex ſingulariū collatione ac ſimilitudine reponātur: in ſingularia ⁊ nās euidētes: ac ſolidas recidant. Nam neq; aīalis notio ſba eſt aīata ſenſibilis: multoq; minus notio hoīs pōt aīal eſſe rōnale mor^le: ſed ſingulares hoīes ꝓprie aīalia rōnalia ⁊ dicunt̄ ⁊ ſunt. Atq; h̄ dilucebit vel hinc ſiqs vnū dūtaxat hoīeꝫ toto orbe ꝯſtituat: queādmodū fabule diluuij tpe Deucalionē fuiſſe teſtantur: nimirū tūc hoīs definitio in vnius hoīs rōnē iclūſa comprehēſaq; fuerit. Uerū hec ꝯiunctiora accōmodatioraq; ſunt tractatui: q peculiariter gn̄ib⁹ ⁊ ſpēb⁹ dicat̄.

ℭ Utrū in aīali vno multę aīe ꝯtineāt̄ an vna tm̄: que tm̄ diuerſis partibus: ac viribus conſtet. Cap. V.

9 Ancde numero aīaꝝ agam⁹: qō plane diligentē inq̄ſitionem expoſtulat. Primum id ſubit querere: an multas ineſſe aīali aīas ſit putādū vegetalē altricē appetibilē intellectualē: queādmodū ⁊ pticule: in qb⁹ ille ſunt poſite: an multas qdē in vno aīali nō eſſe. Sit.n. deridiculū: vt diuin⁹ inqt Plato: tāq̄ꝫ troianū equū iſideāt plures aīas in quolibet hoīe ꝯtineri: ſꝫ ſingulas in ſingulis: que ptib⁹ tm̄ differētib⁹ ꝯſtent. Alioqn vl' ſi vnā ſꝫ interſtinctā dirēptāq; ptib⁹ ſtatuerim⁹ difficile determinatu erit: q̄le īnaꝫ ſint: ⁊ quo gn̄e differant: h̄ eſt vtrū alia nutrix alumnaq; ps ab auctrice: ⁊ vtraq; ab illa cui ꝓcreādi vis data eſt: an rōne ſola diſtēt: ſubto: nō diſtēt. Utcūq; tm̄ tres ille ſe hn̄t inter ſe videnť ab imaginaria ⁊ appetibili diſcedere: nec ſolū ſpēi: ſed ēt regionis ⁊ ſubti diſcriminib⁹ ſepari. Pleraq; nutriūť augent̄ ⁊ ꝓcreant: qb⁹ nec ſentiēdi: nec viſiones cōcipiēdi: nec appetēdi facultas habet̄. Queādmodū ſentiunt aliqua: que tm̄ intelligentia careant.

ℭ Utrū de membris prius q̄ꝫ de integritate agēdum ſit: ⁊ actibus q̄ꝫ de membris ⁊ partibus ⁊ de ſubiectis q̄ꝫ de actibus. Cap. VI.

10 Ed ſi quedā ptes diuerſe: quedam eędē cognoſcunt̄: queri ſolet vtrū de aīa vniuerſa prius: an de ptib⁹ ceu notiorib⁹ diſſerēdū ſit. Poſſet ſane cuiq̄ꝫ ipm totū notius ⁊ manifeſti⁹ videri q̄ꝫ mēbra: qꝛ in magnitudine quoq; prius ipſam integritatē: q̄ꝫ ptes ſenſu pcipimus. Jn docēdo quoq; ab vl'ib⁹ ſemp ꝑinde ac euidentiorib⁹ ⁊ clariorib⁹ auſpicamur. Ecōtrario neſcio quonā mō ptes videňt notiores eſſe q̄ꝫ totū. Naꝫ priora ſemp initia ijs ſūt que de initijs ꝓdeūt: totū porro ex ptib⁹ ꝓdeat neceſſe eſt. Quot ſi prius de ptib⁹ eſt agēdū ſuccedit illa inq̄ſitio de eaꝝ ſubſtantijs prius: an de actib⁹ ⁊ functionib⁹ ſit tractādū: ac maiori qdē ex pte momenta ipſa ⁊ opera aīe cognobiliora q̄ꝫ ipſa aīa ſunt. Nam ſentire ſe atq; imaginari nemo eſt q nō itelligat: ſide ad id vel experimēti ducta: quoꝝ iudicio nullū exq̄ſiti⁹ eſt. Quid āt ipſe ſenſus ſit nō oēs pcipe idonei. Deide ſi de actibus ꝓus eſt dōm: iuncta qō eſt: vtrū act⁹ ipſi ꝓus: an incidētia: qb⁹ in actum cient̄: ſenſus: tractari explicariq; debeāt. Fere.n. notiora ſunt ea: que pcutiūt ſenſuꝫ q̄ꝫ ipſa a pcuſſio: vt viſilia q̄ꝫ viſio: auditilia q̄ꝫ auditio: fortaſſe^a etiā intelligibilia q̄ꝫ intellꝰs. Opponunt̄ porro hec ꝑ relationē: ſenſile rn̄det ad ſenſuꝫ: itelligibile ad itellectū. Atq; hec ⁊ tot capita qōnuꝫ habent̄: que ad aīaꝫ pertinēt: queq; ſimul explicatę diſſoluteq; fuerint: ad definitionē eius ornādam ſarciendamq; neceſſarię ⁊ commodiſſime videbuntur.

ℭ Accidentia cognita conferre ad cognoſcendā naturam ſubſtantię Cap. VII.

11 Erum ſi cuiuſq; rei definitionem rectam acceperis: non ſolum vſui tibi erit ad ea quoq; accidentia pernoſcenda: que per ſe contineantur in re. Quod quidem videre in mathematicis licet: vbi ex linee directe ⁊ arcuate. Jtem ex trianguli ⁊ plani definitionibus: facilia perſpectu ⁊ cōpertu ſunt ea: que per ſe figuris illis dicunt̄ accidere. Non ſolum in quā iſtud huc proderit: ſed etiam vice inuerſa ſi accn̄tia perfecte cōplexus fueris: magno id tibi adiumēto: tum ad notitiā ſubētū ad mōlitionē definitionis erit. Dixi ſi ꝑfecte complexus fue b ris: nō vt ad id minus demr̄ationē adiūgeres^b: ſꝫ ſat eſt ea ꝑſequi: q̄ aut incurrāt in ſenſuꝫ: aut q̄ poſſint cogitatiōe imaginatiōeq; cōprehēdi. Nā remota admodum accn̄tia ⁊ trāſlatitia queq; nāꝫ rei de longinquo

a ℭ Reoq̄ potentias ... mouent: ... Simp. ... reo ſunt ipſ... opationib... q̄ magis ſu... ſenſiles: ſic... ſenſile ipm... qō appetib... in ſenſili re... rit̄ atq; q̄ce... q; fuerit ... lectile in ſen... libus. qō ... exēptuꝫ eſt ... ſupra noſtru... intell'm id... ti⁹ ab intelle... ctu nro pro... ctū cognoſc... imus. Aūt ... Philo. qu... ceterj ordu... illuꝫ ſeruau... vt de reou... prius: deinde... de actib⁹ ꝑ... tentijs trac... uerit. cuꝫ ... de itell'u eg... ab intellect... exordia acc... pto ad intell... ctilia ꝓceſſi... ⁊ hec eadem... fortaſſe intel... ligere volu... The. vbi au... fortaſſe eius... intell'ibilia q̄... intellꝰs.

b ℭ Deſunt hic ꝟba q̄da... in latino codi... ce: q̄ in greco leguť: que ſi... latine pn̄t in... terpretari: q... fieri non pō... vt ſine defini... tionis cogni... tiōe venemu... aliqd corp... rei inſunt p... demōſtratio... nem.

a ℭ Nemo tm̄ aiit Phil. credat ab id: qꝛ ex accidētibus in definitionis inuentionē progrediamur: ⁊ vice ēt verſa ex definitione in accidētiuꝫ cognitionē mutua eſſe inter hec oſtēſiones3 g alia.n. ſūt accidētia ꝑ que definitiōes cognoſcim⁹: ea ſcꝫ q̄ ſenſu b cognoſcim⁹: ⁊ alia que ex definitionib⁹ mōſtrāt: ea. ſ. q̄ ſenſui ſunt īmādiſeſta: vl' ēt dicere poſſumus: qō ēt magis approbat Alex. aut idē Phil. ꝙ nō eſt mutua oſtēſio: qꝛ ea obambulatio nō eadem ſit rōne: cū .n. ex accidentibus definitiōes in 12 quirimus ea ſēſu nobis cognita ſunt ꝙ ſunt: deide definitiōe inuenta quid ſint ⁊ q̄lia, ⁊ ꝓpter quid ſint per eam compro bamus.

b ℭ Definitio notior eſt in mathematicis q̄ꝫ ſint accidentia: ait Sim. qꝛ definientia quā ta ſunt aut q̄lia que ſenſu 13 aut phantaſia apprehenduntur. que vero ſubſtantie ſunt: mō ſūt nota ex ſe ab intellectu coruꝫ qui ſenſibus viuūt: ſed ex accidētibus.

c ℭ Attici at tamē expoſitores quos in ſequit̄ Phil. ⁊ Sim. etiaꝫ in idē vr̄ ten dere videtur Ap. novit ratione aliq̄ ex añtis deſtructione: ſed acceptis duab⁹ q; inuicem iuncta ⁊ equalia ſunt. duas ex his reglas ⁊ illas qdēꝫ optime nēcias tradit.

cōnıueāt nec attingāt: ad rōnē definiēdi nō cōferunt. c Qō genus peccat Chryſippus: qui quū deū finiturus aſſerturuſq; eēt: id extēplis altarib⁹ ſacrificijs ſtatuis cōprobat: ratus argumēta id genus magnaꝫ vim ad mōſtrandū illud hr̄e: verū aliena illa ſunt ⁊ a natura deorum abiuncta. At moueri ſempiterno agitatu: ⁊ Apollinē ſortibus futura ꝓcinere: Aeſculapium deplorata cōclamataq; hoīum corpora vite reddere: momenta ſunt ad definitionē dei efficacia ⁊ ꝓpria vt ita dicatur. Deus eſt aīal ſempiternū ꝓuidēs ⁊ beneficū homini. ℭ Plane oīs demr̄ationis ꝓn^m definitio obtinet. Tantiſper^a obambulatio quedā ⁊ circulus eſt. Ut enim ex accn̄tib⁹ definitio ſtatim elucet: ſi ſcienter ⁊ recte de ijs: que extrinſecus apparent ſumantur: ita ex definitione accn̄tia addicunt̄. Sane^b in qbuſdam faciliter a definitionē in notitiam accidentiū ꝓcedit̄: vt in mathematicis: in quibuſdā ecōuerſo ꝓcliui⁹ ex accn̄tib⁹ in definitionem ſubitur. Qō fere in nālibus viſitatur. Eſt aūt vitiū in accn̄tiū enumeratiōe vel maximū afferre: q̄ nihil ad definitionē facere videantur. d Cōtra quoq; in aſſignāda definitione grauiter deerraueris: ſi ex cōceptu ꝟboꝝ nullū accidēs eius rei comparat: q̄ definit̄. Q̄obrē oēs eius gn̄is definitiōes .ſ. ex qb⁹ nulla pōt coniectatio accidentiū elici: nimirum dialecticę atq; adeo inanes habentur.

ℭ Perquirendum eſſe: vtrū omnes affectiones ſint cōmunes anime ⁊ corpori: an altere alterius ꝓprie peculiareſq; habeantur. Cap. VIII.

Ec eſt minus ijs que dicta ſunt vtile: ad ſubaꝫ aīe explicādaꝫ: opa eius oīa ⁊ affectiōes diuidere ī cognoſcereq;. Sint oīa ea corpori ⁊ aīe cōmunia: h̄ eſt ꝑmiſtioni: q̄ ex aīa ⁊ corpore ꝓuenit: an ex ijs alia aīe habeant̄: alia corpori ꝓpria. Atq; hoc q̄ꝫq̄ꝫ ꝓus eſt vt ſciamus: per q̄ꝫ difficile tm̄ atq; īpendio arduū vr̄ multis adeo futuris qui tuꝫ audere: cōcupiſcere: obiraſci: tum ſentire ⁊ intelligere peculiares eſſe aīę affectiōes affirment. Ac mihi qdēꝫ videnť plurime aīalis ꝑfunctiōes aīs hr̄i corpibuſq; cōes. Aīe tm̄ ſiqd aliud intelligere ꝓpriū eſt. Ceterum ſiue itelligere imaginari eſt: ſiue nō pōt ſine imaginatione cōtingere: fieri nequit: vt h̄ quoq; offm̄ ſine miniſterio ⁊ vſu corpis obeat̄: cuꝫ niſi via ꝓcurationeq; ſenſuū viſa ⁊ imagines aīs inſculpant̄. ℭ Quāobrē ſtatim qō hec decidi ⁊ definiri pōt hoc gn̄e. Si qō eſt aīe opus: aut affectio ꝓpria: pōt ꝯtigere vt aīa ſeorſuꝫ a corpore ſit: ſꝫ ſi nihil eſt: ſoli aīe ꝓpriū: imo corp⁹ ad oīa munia in ſocietatē pticipatūq; recipit̄. Siue illud hoc eſt qō oculis cernitur: quodq; forma iſta: que ſub obtutū venit ⁊ figura mōſtrat̄: ſiue interius ⁊ latēti⁹ aliud: quale cōminiſcebat̄ Plato: non pōt cōtingere: vt ſeorſum a corpore habeat̄ obmaneatq;. Alioquin ocioſum aliqd nā creauerit: qō defendi nō pt. Eſt eniꝫ cōpertuꝫ h̄ nihil in nā torpere nihil feriari: ſua in ſingulis reb⁹ ingenia contineri: officia queq; ⁊ geſtiones ſuas agnoſcere agitareq;: ⁊ q̄ſi pēſa ꝑſoluere. ℭ Erit fortaſſe aliqs qui rōnis huius inductionē ceu minus ſanaꝫ: aut ſeriam reprehēdat: ſed qui hoc cauillat̄ viꝫ argumēti nō peruidet. Calumnia aūt talis ē. Oportebat inquit accepto ꝯn̄tis oppoſito: ita tollere demolirīq; añs: at in noſtra rōne cōtrarius ordo ſeruat̄. nam ſumpta eius qō primū in cōnexo erat priuatiōe: infirmatio poſtremi ſubiungit̄. ℭ Uerū qui taꝫ male animat⁹ eſt: vt hec que in dialectica: atq; in exercitio argutiaꝝ iactata ⁊ prompta oībus ſunt ignoraſſe Ariſtotelē putat: is plane ignorātiſſim⁹ vr̄. naꝫ ꝟbū illud

poſſet cōtingere^c: quo Ariſtoteles in rōne ſua vtit̄: nō hꝫ neceſſariā cōnexionē: tunc enim veꝝ ſit perempto qō ſequit̄: interimi qō ꝓcedebat: ſed poſſibilem ⁊ cōtingentē tm̄: in quo gn̄e obſeruatio in ꝯriū ē: vt abolitio añtis: aboleat ꝯn̄s. Ea res hoc exēplo patuerit. Si nauigauerit Dion pōt cōtigere vt bn̄ ⁊ ꝓſpere nauigauerit: ergo ſi nō nauigauerit nō pōt ꝯtingere vt bn̄ ⁊ ꝓſpere nauigaſſe dicat̄: nō aūt ſequit̄ ergo ſi nō pōt ꝯtingere vt bn̄ ⁊ ꝓſpere nauiget: ne nauigare quoq; ſimpliciter poterit. Jdem de eo qui aliquid agat: ꝓficiſcat̄: ambulet: currat. Demū eadēꝫ in oībus ratio erit: in quibus cōiunctio incidens cōtingenſq; habebitur nō neceſſaria. Eodē mō ſi aīal erit qō ꝓcul eſt ⁊ ad nos accedit: pōt cōtingere: vt ſit equ⁹: igitur ſi aīal nō eſt: neq; equus vtiq; vt ſit: pōt cōtingere: non auteꝫ ſequitur: ſi non eſt equus: neq; igitur aīa: ſemper eniꝫ id qō ſequitur cōtingenter: tanq̄ꝫ pars añtis ſit: ꝓpterea ꝙ qn̄q; accidit: qn̄q; non accidit. Jta qui añs interimit: totū interimit: toto aūt ſublato ſeqnens eſt d parti quoq; abolitionē afferri. ℭ Sꝫ^d ⁊ ſeorſuꝫ quoq; ipſum añs litigioſuꝫ cōtrouerſumq; eſt: in quo dr̄ ſi qō eſt aīę opus ꝓpriū: pōt cōtingere vt ſeparet̄: aliūt id nō eſſe neceſſariū: q̄ūo poſſit accidere vt ꝓpriū op⁹ hēat aīa: non ſit tm̄ ſeparabilis: queādmoduꝫ ne oculus aut man⁹ a corpe ſeparari pn̄t: etiā ſi ꝓpriū aliqō opus oculoꝝ: aliqō manuū ſit. ℭ Porro illa ꝓpoſitio que per negationē añtis: elidit ⁊ perimit̄ ꝯn̄s: ſi nihil eſt aīe ꝓpriū: ſeparari igit̄ non pōt: neceſſaria eſt nec oblocutorē inuenit. Quippe quoq; preclaruꝫ illud ⁊ indubitabile ꝓloquium ꝓfatūq; vendicet: in quo dr̄: nihil a nā ſine vſu aliquo fieri. ℭ Q̄obrem igit̄ affirmant aliqui amare odiſſe iraſciq; aīam. Certe queādmodū dr̄: q̄ꝫta vis pila planitie puncto tāgi: nō ꝙ planities aut linea poſſit ipſa ſeorſuꝫ cōſiſtere: ſed ꝙ rl'a: in qua ſit illa planities directa: neq; ꝙ pila poſſit contingi. i. ipſa figura: ſed ꝙ ea: in quo illa ſit forma. Nā neq; rectitudo a regl'a: neq; figura ab ęnea pila: neq; tactus punctiuus nullus oīno tact⁹ a corpe: aut a toto abiuncta ſunt: ita ⁊ aīę affectiones cōes videnť eē cū corpe: letari: dolere: timere: audire: amare: odiſſe: iraſci: miteſcere. Hoꝝ nihil pōt aīa ꝓpeti ſine vi opeq; corpis: vtpote per qō plerūq; ſecrete etiā animi cogitationes: ⁊ affectus ꝓdant̄. Nā ⁊ in ruborē effundimur cū verecūdia cutē accipit: refugit metu ſanguis: ⁊ pallore frigeſcim⁹. Atq; hec qdē neq; ipſis poetis ignota ſunt: vt in illo. Oculis micat acrib⁹ ignis. Et in illo Palluit ⁊ gelidus coit in precordia ſanguis. Dētib⁹ ora ſtrepunt. Eſt aūt argumento vel maximo h̄ affectiōes haberi aīe corporiq; cōes: ꝙ qūo cauſe alioqn magne plerūq; incidāt aīalib⁹ ⁊ iraſcēdi ⁊ metuēdi: neq; metu tm̄ tentant̄: neq; iracūdia cōmouent̄: ⁊ interim ex diuerſo leui ſepe irritamēto grauiter excandeſcunt: proinde ad iracūdiā proniora ſunt in fame aut ſiti: aut ſi qbus humorib⁹ infeſtent̄: qō maxime melācholici ſuſtinēt. Hi valitudinis vitio ⁊ nature ſue tēperamēto minimis qbuſq; periculis ꝯſternant̄. Jta oīa hec videnť ex varia corpoꝝ miſtiōe atq; habitudine ꝓficiſci: ⁊ pro temperature mō remiſſius vel intenſius fieri. Neq; ꝟo corp⁹ tanq̄ꝫ inſtr̄m ⁊ machinamentū affectionū eſt: qualia ſenſibiliuꝫ viriū ſua ſunt organa ⁊ internuntia ſentiendi: ſed maior quedā affinitas eſt corpori cum perturbationibus animi: q̄ꝫ ſenſibus cum inſtrumentis. Hec ſi paulo affecta laceſſitaq; fuerint: munus ſentiendi legitimuꝫ abrumpunt ⁊ impediunt. Corporis mala permiſtio non impedit affectiōes: ſꝫ ꝓmouet poti⁹ atq; exacuit: vt poſſit itel-

dit. Pria eſt quoꝝ opōnes a corpe poſſunt eſſe ſeparate: hec ēt a corpore ſeorſum eſſe pn̄t. Scđa quorū opōnes ſeorſuꝫ a corpore nō pn̄t eſſe ea ēt a corpe ſeorſum eē nō pn̄t. Si.n. eēt opatio a corpore ſeparata ſubſtantia ꝟo nequaq̄ꝫ: cuꝫ opōnes ſint a potentijs: ⁊ potētie ex ſuba effluant h̄ ſeq̄ret̄ incōmodum opōnes aliq̄s ſine potentia vel ſubſtantia eſſe.

d ℭ Duicdu bifariam reſpōdit Phi. duob⁹ modis aliqd dici pōt proprium: altero qdē modo vt ꝑs totius eſt: cōparatiōe .ſ. ceteraꝝ partiū quo mō oculo ꝓpriuꝫ eſt videre: qꝛ in toto illi tātū/ mō parti hoc cōuenit: nō tm̄ ꝙ ei tātoto nō egeat. Altero ꝟo: qꝛ alio ñ eget vt perſiſtat: queadmodū ī hydromele dulcedo meli eſt ꝓpria: ⁊ nō ē aque cōis: qꝛ ſeorſū ab aq̄ ēt mel dulce ꝑmanet: hoc ſignatu poſtremo intelligūt peripatetici opatiōes aīe ꝓprias.

ligi corꝑis nām ꝓprie cū affectionibus cōuenire.
¶ Anime definitionem eſſe cū materia coniungēda
⁊ quid ſit definitio phyſica ⁊ dialectica: ⁊ que ſciētie:
quibus modis definiant. Cap. IX.
15 Hec ſi ita habent: neceſſe eſt in de/
finitionē aīe adhiberi mām:
q̄ꝫobrem oēs materiā affectibꝰ definiē/
dis adiungunt: queādmoduꝫ is qui irā
dixit feruorē ſanguis circa cor cā puniē
di doloris. Igiť ad phyſicum ꝑtinet de ea aīa noſcere
que ad ſuas affectiōes actiōeſqꝫ materiā reqrit: q̄ꝫq̄ꝫ
diuerſa rō eſt: qua finire phyſicus ſolet ab ea: q̄ diale/
16 cticus. ¶ Huic ſolius forme negociuꝫ ideo iraꝫ finit:
vt ſit doloris vlciſcēdi cupiditas. Phyſicus materiaꝫ
corrogat eoqꝫ tam terminat: vt efferueſcentiā ſanguis
circa cor dicat. Rō. n. iracūdie libido ⁊ ſtudium illud
eſt reponēde vindicte. Sed rōnē hanc atqꝫ formā. i.
deſideriū tale in tali mā eē collocatū opꝫ. Queādmo
dum definiturus domū alius forma ⁊ rōne ꝯtentꝰ eſt.
Hoc mō. Domus eſt cuſtodia ⁊ defenſio a ventis im/
bribus caloribꝰ frigore. Alius ſola mā. Domꝰ eſt li/
gna lateres intrita. Erit ⁊ cui vtrūqꝫ cōplecti ſtudiuꝫ
ſit. Domus eſt munitio ab ijs que de foris ingruāt ex
tali aut tali mā. De tribꝰ his: qđ genus phyſico cōue/
nit? Utrū id: in quo ſolius forme ſit mētio ꝑtermiſſa
⁊ neglecta materia? an id in quo ſolius materie ad/
monitio habeť forma ſuppoſita? an id potius: in quo
iunctim forma ⁊ mā declarať. Quot ſi poſtremū hoc
genus phō nāli cōgruit: cui ſecte reliqua duo vēdica/
ri aut tribui debent? Certe definitio: in q̄ ſola vis for
me afferť: que ſeorſum ꝯſiſtere: cōfirmationēqꝫ ⁊ ſo/
liditateꝫ hr̄e nō pōt: ſola dialecticis aſciſciť: vnde illa
17 plerūqꝫ futilis inaniſqꝫ habeť. ¶ Ea vero q̄ mām tm̄
⁊ affectiones eius que abiungi nō pn̄t ſectať: nullius
qdē fuerit niſi eius qui nām exploret: quippe q̄ circa
oīa verſetur: que materiā ⁊ eius opa atqꝫ affectiones
appellent: ſed ceſſans ⁊ manca niſi forme meminerit.
Ac formā quidē ſemꝑ in definitiōe collocare debemꝰ
que locū principem teneat: ita tn̄ vt a mā non receda/
mus: etiā ſi forma rōne poſſit abiungi. Etenim forme
nāli mā ſemꝑ opus vſuſqꝫ eſt. At mathematicis lineā
directam citra mām definire cōcediť: qr res que apud
illos tractantur a nexibus materie liberiora exulta/
tioraqꝫ ſunt q̄ꝫ forma nālis. Atqꝫ hoc vt diſtinctiꝰ ca/
piatur paulo altius ordo petendus eſt. ¶ Naturalis
corporis opa: alia nālia ſunt: alia extrinſecꝰ veniunt.
Nālia ſunt calor/frigus/ſiccitas/humor/nutritio/au/
ctio/minutio. Extriſecus veniūt que artificio aliquo
cōparantur. Artificium aliud mām exornat: aliud de
fectū ⁊ inualentiam corrigit. Materiam exornant ex
cuſſores: ſignifici: poſtremoqꝫ ſellularij. Inualentiam
corrigit medicina: agricultura. Eſt ⁊ genus tertium
ſiue id affectionem vocare: ſiue accidens malis: quod
q̄ꝫq̄ꝫ non poteſt a corpore naturali euidenter ſeiungi:
ineſt tn̄ in corpore vt naturale nō eſt: quo numero ſūt
illa rectū/inflexum/triangulum/cōcauum/deuexum.
Demū in oībus: que ſibi mathematici cōtemplantur
naturales affectiones a cōſpectione ſua reijciunt: ſo/
las meraſqꝫ magnitudines: ⁊ nuda: atqꝫ inania ſpatia
eſtimant: finiēdis his neqꝫ māꝫ: neqꝫ nāleꝫ qualitateꝫ
adiungunt. ¶ Iterū quoqꝫ alio initio ordiendum eſt.
Circa formā plurime habenť ſpeculandi rōnes ⁊ vie.
Forma eni aut nālis eſt: aut matheca aut artificiaria.
Nālē ⁊ phyſici ⁊ dialectici occupant: ſꝫ dialectici ma
teriā negligūt: phyſici ſemꝑ accurant: ceteras formas
artifices ⁊ matheci ſortiunť. Horꝫ alij ſolitarias ⁊ ab
ſolutas ꝯſiderāt: alijs in mā negociū eſt. Quobrem vt
illis ſemꝑ ſine mā: ita his nunq̄ꝫ ſua cōmētatio ē. Ille
ſummus ſupremuſqꝫ oium artifex vr̄: qui circa veras
formas. i. que ab oī nexu ⁊ mācipatu materie aſſerūť
ſtudiū ſuū exercet. Cū dico ab oī nexu: intelligo eas:
que tuꝫ retū cogitatiōe a mā ſequeſtranť: q̄les ꝑmus
vltramūdanuſqꝫ phs ſpectat. Atqꝫ hec q̄ſi extrinſecꝰ
diſtincta digeſtaqꝫ volumus: vtpote que nō admoduꝫ
aliena ab h̄ inſtituto ac ꝓpoſito viderenť. ¶ Sꝫ re/
ferēda eſt vnde deerrauit oro. Dicebamꝰ aīe affectio/
nes a mā nāli aīaliuꝫ ſepatas nō eē: neqꝫ ſiť ſupficies
p̄t p̄cidi rōne: ita poſſe irā: timorē: ⁊ reliq̄: ſꝫ horꝫ oiuꝫ
definitiōes cōione corꝑis: qđ in ijs apertiſſime cōmo/
ueť exagitaturqꝫ conflari ⁊ cōſtitui oportere.
¶ De ſnijs veterꝫ de aīa ⁊ d̄ opiōne Democriti. C. X.
19 His ita preguſtatis a: deīceps pedē
a conferre par eſt: ſꝫ prius eſt
vt ſnias veterꝫ diſq̄ramus. Et hercules
equū ſit eos ad ꝯſortium diſputationis
huiꝰ corrogari: qui in pte hac phie: aut
aliqd inueniēdo: aut ſcribēdo: ⁊ cōmētando nos iuue
rint: vt ⁊ bn̄ ab ijs dicta recipianť in fide: ⁊ ꝯria repu
b dienť. Quō b due res ſint qbꝰ inaīa ab aīantibꝰ diffe
runt. Altera q̄ aīalia videnť ꝑ ſe moueri: nō videntur
inaīa. Altera q̄ ſentiunt hec: illa non ſentiunt. In duo
hec diductio ſectarū facta veteribus eſt: alij de motu:
alij de ſenſu finitionē aīe colligūt. De motu Democri
tus Anaxagoras: fortaſſe etiā Plato: ij q̄ arbitraban
tur id qđ nō moueť mouere alia nō poſſe: aīam in nu/
mero habuerunt earꝫ rerum: que mouerentur. Unde
illā Democritus ignē ⁊ calorē quēdam eſſe credidit:
quū enim innumerabiles figuras oriri moueriqꝫ dice
ret: quas atomis ſuis referret acceptas: carūqꝫ pan/
ſpermiā ideſt vniuerſitatē ſeminariū: elementūqꝫ to/
tius nāe ꝯſtitueret. Putauit aīam ex ijs que rotūde or
biculateqꝫ hr̄enť: cōſtare: argumēto: tuꝫ q̄ figura illa
maxīe penetrare videať in corpora: tū q̄ ſimul agita/
tur ipſa aut pelliť ſecū alias quoqꝫ res ſubinde rapit
20 ⁊ cōmouet. ¶ Nihil aūt mirū eſſe: ſi oculi aſpectū eiꝰ
nō capiunt: q̄ꝫuis corpꝰ eē dicať. naꝫ ⁊ illa que ꝑ aerē
volitāt ramentā vt ipſe appellat ⁊ papuli: quorꝫ ingēs
vis turmat in feneſtris in ſole adaptis inſerta longos
ꝑ totos radios tractu reciprocat: niſi ſudo celo ⁊ ſolo
aſſerto oculis vſurpari nō pn̄t. Quiſqꝫ aer ſpēꝫ p̄beat
inanis cuiuſdā equoris: ſunt tn̄ in eo ſolida corpa: ſed
indiuidua pauxillaqꝫ ac minutiſſima: qbꝰ oppleť pro
inde atomos alias maiores: tardioreſqꝫ: alias miores
celerioreſqꝫ eſſe: ſed celerimas ⁊ minimas oium glo/
bulentas ⁊ ſphericas: quarꝫ cōciliatu ⁊ cōcurſu extite
22 rit aīa. ¶ Quapꝑ ⁊ vitā reſpiratiōe definiri dicebat.
Nā quū aer is qui nos ambeſt: cōpreſſis corrogatiſqꝫ
alijs corpuſculis ſpherulas iteriores: q̄rꝫ agitatu aīal
agitať elidat: periculumqꝫ ſit: ne deſtitutū eo preſidio
alias extiguať: ſuppetiatū accurrūt alie atomi: que ſe
inuices faceſcētiū inſinuent. Qđ qdē per hauſtū ⁊ re/
ciprocationē ſpūs fit. Ita incurſatione confluctuatio/
ne: que mutua ſubeuntiū ⁊ euolantiū atomorꝫ: qđ ſpi
rādo reſpirandoqꝫ accidit animā adhiberi ne defluat
ꝓindeqꝫ eatenꝰ viuere aīalia quoaddū atomos ſphe/
ricas accipere poſſint ⁊ reddere.
¶ De opiōne quorūdā Pythagoreorꝫ de aīa. C. XI.
Uere ⁊ Pythagorici aliq ait Ari/
ſtoteles: qui idē de aīa ſenſe/
rint: quos ego tn̄ q̄ fuerit nōdū cōperi.
Ex ijs alij corpa indiuidua: que in aere
mouerenť: alij cāꝫ agitatricē illorꝫ eſſe

a ¶ Nō pa… nobis ꝯſen… poterunt… Simpli.… ratio opion… antiquorꝫ… ad dubitan… nem: tum… inuētionē… ad eaſ adu… terimus: qui… reſpicientes… hi q̄ dē hoc… illi vero / alij… de aīa ſentien… ⁊ hec qdem… ſellimus illi… vero approba… uerimus.
b ¶ Quia ce… q̄ rebꝰ inſunt… accītia: ꝓpr… precipue: au… Simpli. cōſe… rūt plurimū… ad inueſtiga… daꝫ earꝫ eſſen… tiā: vt ſupius… dictū: ideo q̄… his que ani… tn̄ ſunt abe… qꝫ definiuit… hoc eſt q̄… animatis… bus propri… ſunt qua vi… lia ſunt ani… ſbaꝫ collige… vult: ea vo… oiuꝫ opiona… cōſenſu: ab in… terna cā mo… ueri. hoc. n… ſolis ē aīatis… ꝓpriū ⁊ ſenti… re: hoc tn̄ nō… ita ꝓpriuꝫ eſt… intelligēduꝫ… vt oibꝰ. Sed… qr ſolis aīatis… conuenit mo… ueri auteꝫ ab… itrinſeco pn̄… eſt oibꝰ aīatis… ꝓpriū: nam ⁊… plante augeť… ⁊ iminuūtur.

aīam arbitrati ſunt. Eoqꝫ id accidere: q̄ illa nūq̄ꝫ qe/
ſcere quālubet ſereno tranquilloqꝫ aere videantur.
Sane ij propriū eſſe aīe putāt mouere: ꝑſertim qui il/
lam deſcripſere vim ſemet agitantē mouentēqꝫ. Fere
enim diſceſſum eſt in id oibꝰ: vt motū eſſe peculiariſſi
mū aīe crederēt: ac cetera quidē moueri ab aīa: ſꝫ ani
23 mā a ſeipſa. ¶ Eodē mō ⁊ Anaxagoras aīam eſſe fō/
tē ⁊ initiū motus predicat: idem quicūqꝫ oīa moueri a
mēte intellūqꝫ autumāt. Nō tn̄ videť id Democrito:
quippe qui inter mentē ⁊ aīam nihil itereſſe affirmet:
ꝓhinc ſenſus veri nuntios eſſe dicebat: ⁊ oīa que ſen/
ſibus viderentur vera eſſe defendebat quaſi ſenſus ⁊
aīus cōfunderenť. Un̄ ⁊ ſentire ⁊ ſapere pro eodē ha/
bebat magno alioqn teſte Homero nixus: qui quodā
verſu de Hectore. Jacet inqt aliud ſapiens: q̄ꝫobrē nō
ita de intellectu locutus eſt tanq̄ꝫ de vi ea qua veritas
ideſt qua rerꝫ cāe: atqꝫ exitus cognoſcuntur: neqꝫ vt
ea que a ſenſu ſit diuerſa: ſed idē oīno eſſe vtrāqꝫ vim
24 ideſt aīum ⁊ aīam teſtatus dilucidū eſt. ¶ Anaxago
ras minus id clare indicat. Plerūqꝫ cāꝫ boni pulchri
q̄ intellūi tribuit: ceu qui ceteris aīe viribus dignita
te antiſtet ⁊ diuinior habeatur. Plerūqꝫ ꝯfundit vt aīaꝫ
cū aīo ꝯiungere videať. Cuꝫ enim oibus aīalibꝰ ma/
gnis paruiſqꝫ ꝑfectis ⁊ iꝑfectis: intellūm aſciſcat: ſine
dubio ſignificat nō diſtare intellectū a ſenſu. Nā ſen/
ſus in oibus viſiť: intellūs nō in oibus. Sed ne in ho
mine quoqꝫ omni cōparet: ita oēs phi: qui animantia
ex eo ſpectabāt quot ipſa ſe mouerent: cōuenire id in
aīam potiori modo ⁊ meliore nota dixerunt.
¶ De opiōne Empedoclis ⁊ opre. Thimei ſiue Pla
tonis in Thimeo. Cap. XII.
25 Et qui ex eo q̄ aīalia cognoſcunt ⁊
ſentiunt definitionē aīe affe
runt. Hi aīaꝫ ex ꝓncipijs ⁊ elemētis rerꝫ
cōſtitutā intelligūt: adeo quot cuiqꝫ ini/
tia videbanť ex totidē ꝯſtare aīaꝫ ꝓba/
bant. Quot ſi qs vnū dixiſſet: ex vno ſilo aīaꝫ exiſtere:
fatebať ita ꝯtingere: vt aīa que ex pricipijs eſſet com
poſita: tum ipſa principia: tū ea que de principijs na/
ſcerenť: poſſit cognoſcere. Nā Empedocles qui qua/
tuor naturis cōſtare vult oīa: quibus concordiā ⁊ di/
ſcordiam initia capitalia preficit: ex totidem conflari
animam ſenſumqꝫ teſtatur hoc carmine.
Terrea pars terras: pars vndea conſpicit vndas:
Aethera dium ether: vis ignea percipit ignes:
Pax pacem monſtrat: litem lis aſpera ſentit.
Statuit aūt ex oibꝰ ijs aīaꝫ ꝯfici: qr putabat alias nās
ſentiri ⁊ apprehēdi nō poſſe: niſi ꝑ hāc ſilitudinē: que
cū rebꝰ eſſet aīa inſita. Atqꝫ h̄ illi cū ceteris erat cōe.
26 fere. n. ꝯſenſus veterū ē: ſilibꝰ cognoſci ſilia. ¶ Eadē
cā motꝰ eſt opinari Timeus aīaꝫ ex elementis cōpo/
ni: quorꝫ alterꝫ indiuiduū: imāle: incorporeū hēretur:
alterꝫ diuiduū: ⁊ qđ ad nāꝫ corporꝫ ꝑtineret. i. nā: que
inſeparabilis corporꝫ cōis eſſet. Ex ijs mediā exiſtere
aīaꝫ duarꝫ nārꝫ ꝑmiſtione coalitā: ac indiuiduā qdē ⁊
imālē nām fortaſſe mētē putabat. Diuiduū vero ⁊ me/
diū qd intelligat eſtimemꝰ. Qualitates ſane ꝑme: hu
mor ⁊ ſiccitas: cetereqꝫ ijs cōiuges: circa corpora qdē
diuidue nō videnť: ſꝫ circa māꝫ. Sꝫ ⁊ poꝰ nālis a di/
uidua eſt ⁊ qdē circa corpa: hec. n. mā vtiť nō informi
nudaqꝫ penitꝰ: ſꝫ elemētis ⁊ corpe. Naꝫ ⁊ cogit ⁊ dif/
fundit: ꝓindeqꝫ circa hec p̄t diuidua ⁊ ſectilis videri.
Idem de pte ſenſuali: ⁊ de ea q̄ ad libidinē ⁊ iraſcētiā
ꝑtinet. Dicať illas circa corpa diuiduas hēri: quū in
corporibꝰ ⁊ circa corpora verſari ꝯtinerīqꝫ videanť.
Atqꝫ h̄ tam in illis veruꝫ ſit: q̄ irrōnales oīno bruteqꝫ
ſunt: q̄ in ijs q̄ rōni parēt atqꝫ ꝯſentiūt. Quobrē ſi oēs
circa corpora diuiſiles eſſe neceē eſt: relinquiť nullam
aliā vim niſi rōnalē mediā ab illo cenſeri: qr iter indi/
uiduā nām. i. que careat ptibus: ⁊ huic ꝯriā ambigat
atqꝫ ab duabꝰ his facultatibꝰ cōdita ⁊ tēperata dicať.
¶ Plane ꝯditā eſſe aīaꝫ iꝓprie dr̄. Nō. n. ita pōt cō/
ſtituta itelligi: vt corruptis atqꝫ in vnū ꝯfuſis naturis
duabꝰ: ſpēs ab his tertia diſſultarit: qđqꝫ fieri in cete
ris miſtionibꝰ cerniť: coalitu diſcrepantiū rerꝫ: q̄ ſine
illorꝫ interitu nō pōt accidere: ingenium aīe ꝓuenerit.
Sed cū aīaꝫ dr̄ ex duplici nā ꝯſtare: id ita accipiēduꝫ
eſt: vt rōnabilis aīe nā minoris eſſe q̄ꝫ intellūs: ⁊ plu/
ris q̄ꝫ irrōnabiles potētie iudiceť: cū vtroqꝫ tn̄ cogna
tionē quādā hr̄e: qualeꝫ fere miſta ⁊ cōcreta: cum ijs
ex qbꝰ formanť. Quapꝑ duabꝰ illaꝫ opibꝰ ad res no
ſcēdas cōprehēdendaſqꝫ vti eiuſdē ⁊ diuerſi: quoties
gn̄a ⁊ generū formas colligimus: idē ⁊ ſilia querimꝰ:
quoties vero dn̄as ꝑſequimur diuerſitatem incidimꝰ:
atqꝫ has vires potētiaſqꝫ ab elementis illis accipit: q
bus cōſtat. Potētiā eiuſdē ab īdiuiduo ⁊ incorporeo
initio. Potentiaꝫ aduerſitatis a diuidua ⁊ corpali nā.
Ita Timeus aīaꝫ ex elemētis ꝯfectā vult: nō tn̄ oēs vt
dixi: ſed rōnalē: qualem ⁊ mundi aīam exiſtimare qs
poſſet. Nā potētias patibiles iniuſtas inteſtaſqꝫ poſt
a ſecūdanis dicit: qui ab eo mortaliū aīaliū opifices ⁊
creatores vocanť. Ut igiť Timeus aīam ex elemētis
affecerit: quo ſilibus ſilia cognoſceret: ſatis arbitror
b demonſtratū. ¶ Idē ꝓbat in ijs que de phīa b diſſe/
ruit. i. cū aīal inquit ꝓncipio ex idea vnius: ⁊ ꝑma lon
gitudine: latitudine: altitudine cōſiſtit. Alia quoqꝫ ad
idem exēpli. Cum. n. incorporeā nām a quātitate con
tinua remotiſſimā putarent: vtpote que nullā molleꝫ
aut diffuſionē hr̄et: ſed ſub diſcretā cōmode poſſe ca/
dere viderent: numerū illi ⁊ multitudinē aſciſcebant:
nō oēm: ſed quā vere ⁊ ſimplices vnitates attollerēt.
Dixi veras vnitates ac ſimplices: qr numerus: qui ad
incorporea ꝑtinet: nō cōſtat e x ijs vnitatibus: que cor
porali nāe mortaliqꝫ tribuūtur. Nullum. n. corpꝰ ꝑfe/
cte vnū eſt: qr diſtrahi pōt ſubinde in plura: imo infi/
nite ſecari: q̄ꝫob: ē numerū illuꝫ tanq̄ꝫ ex ſpēbꝰ ⁊ for/
mis collectū formalē ſeu ſpecificū appellabant. Con/
traqꝫ eiꝰ gn̄is numeros vt rerū formas ⁊ ſpēs p̄dica/
bāt. Atqꝫ huic ſnie verſus ille de ꝓxio ꝯgruit. Queqꝫ
ſuos retinent numeros: numero oīa cōſtāt. Elementa
igiť mūdi intelligibilis: quē per ſe aīal vocant prima
⁊ ſumma ex ſpecificis numeris ꝓdiderē: ideas vnius:
ideā primi binarij: ideā ꝑmi ternarij: ideā ꝑmi qua/
ternarij. ¶ Quō. n. neceſſe eſſet vt in mundo intelligi
bili ideę: ⁊ ꝑna mūdi ſenſilis ſpectarenť: ſenſilis auteꝫ
mūdus ex longitudine: latitudine: ꝓfunditate conſta
ret: ideā longitudīs ꝑmū binariū ſtatuerūt: qr vniꝰ ad
vnū directio. i. a pūcto ad punctū extractio longitudo
eſt: longitudinis ⁊ latitudinis iunctim ideā ꝑmū ter/
niorē: qr planarū ꝑma trianguli figura eſt: mox longi
tudinis latitudīs ſimul ideā ꝑmū quaternariuꝫ: quia
ꝑma ſolidarꝫ eſt Pyramis conuſqꝫ Atqꝫ oīa hec Xe/
nocrates: in ijs que de nā cōmētatꝰ eſt explicat. Indi/
dem ſiqueꝫ iſta delectant: hauriat licebit. Illud igitur
per ſe aīal hoc eſt intelligibilē mundū ex ꝑmis ijs ꝓn
cipijs cōciliatū ⁊ conditū arbitranť. Particularia vo
es ijs: que hoc ordine ſequūtur ſuccedūtqꝫ: queādmo
dū enim iter ſe cōparanť ſenſibilia: eadē quoqꝫ colla/
27 tione ſibi rn̄dent ideę ſenſilium: ¶ Eſt ⁊ aliud genus
quo illi h̄ de aīa ſolent exponere. Quō. n. plibꝰ vtatur
ꝑtātibꝰ aīa ad capiēdas cognitiōes rerū: intellūi: ſcia:
ſenſu: opione. Intellꝫ ab vnius idea p̄beri miſtrariqꝫ

a φυτικὴν a ut ipſe hoc vegetaleꝫ.

b ¶ Librum de phīa appellat Ariſt. qui nulli peculiariter eſt inſcriptꝰ ait Philo. ⁊ eſt Pla. legitimꝰ: cui titulus eſt: vt ait Simpl. de bono expſuetudine Platonis: in quo quideꝫ libro opionē Pytha. ⁊ Plat. enarrat d̄ entibus.

affirmabāt. Sciā a pⁱma dualitate: qꝛ ſciā ad vnū ab vno ꝓcederet: h̄ eſt a ſumptionibꝰ ad cōplōnē cōcluſioneꝗ̄. Opiōnē a pⁱma trinitate: q numerꝰ ad planā figurā referebat̄. Nā opiōnis eſt ex ꝓpōnibꝰ vtrūꝗ̄ verū falſum cōcludere. Senſū a pⁱmo q̄ternario ortū hꝛe: a quo pⁱma idea ſolidi corpis emanabat: circa qd̄ ſenſus nr̄i v̄ſant̄. Ac reꝝ qdē oiū initia forma ⁊ ſpēs ⁊ ſpecificus numerꝰ credebat̄. Ipſius vō numeri elementū ⁊ ſeges tū vnitas: tū dualitas indefinita erat: quā vnitati iuxtim ſubdebāt: vñ infinita vis ⁊ ꝓuētꝰ numeroꝝ exiret. Nā ex eo ꝙ vere vnū ſit: ⁊ qd̄ ſolitariū habeat̄ nihil ꝯſtitui: aut deriuari pōt: ita creandis generādiſꝗ̄ numeris neċe erat corrogare nāꝫ alterā: ⁊ vnitati ꝯiungere: quā vt dixi interminatā ⁊ indefinitā dualitatē appellant. Dualitatē iccirco: qꝛ iāꝫ ⁊ diuiſſilis ⁊ multitudīs opifex videat̄. Indefinitā ꝓpterea ꝙ ꝓprio fine extremoꝗ̄ careat. Sit. n. vnitas que finē ſuū oibꝰ ſpēbꝰ ideiſꝗ̄ p̄beat. Dualitate enim vnitas ꝯtinenter adiecta numeros ſpecificos q̄ſlubet multiplicari cōtingit. Porro dualitas hec imaginē refert māē: q̄ ſubdit̄ obſternituꝛꝗ̄ corporibus. Unitas adeo ſilr̄itudinē forme mālis preſtat. Quapp ſi aīa ex eiſdē p̄ncipijs cōdit̄: ex qbꝰ numerꝰ ſpecificus ꝯficit̄: nō miſtiōe aut ꝯfuſione duaꝝ nāꝝ vt dixi: ſꝫ qꝛ collinitiū vtriuſꝗ̄ ordīs teneat: tum indiuidui incorpeiꝗ̄. vnde ⁊ pendet ⁊ regit̄: tūꝫ diuidi ⁊ corpalis cui preeſt ⁊ impat: ſi inq̄ꝫ ex eiſdē initijs concreta aīa eſt: ex qbꝰ numerus ſpecificus cōponit̄: rō eſt vt illa rerū oium capeſcere notitiā poſſit. Hoc modo apud Platonem Timeus ⁊ adeo ipſe Plato ex ſilr̄itudine ⁊ affinitate principiū ꝓbat: ingenium aīe ad rerū cōprehenſionē ⁊ ſciam idoneam pollenſꝗ̄ eſſe.

a ℭ Xenocrates Platōis ſucceſſor: vt Philo. ait: h̄ pacto animā diffiniebat hac rōne adductꝰ q̄ aiaduertit Platonē de aīa loquentē: nūc qdem ex motu eā definire: vt ī phedro: nunc vō ex vi cognoſcendi ex numeris. ſ. veluti in Timeo: tō ipſe vtrūꝗ̄ cōplexus eſt: vt pfectꝰ eius oſtēderet naturā. Simp. vō ait h̄ mō aiā definiſſe Xeno. vt ꝓpriā eius nāā oſtēderet: que media ē inter formas ⁊ formata. nūerus enim formis: mobile vō formatis maxie conuenit: vt ſ idicaret ꝙ nō ſimplr forma eēt: neꝗ̄ ſimplr quid formatū, non ait eſſe ſimplr numerū. eo. n. ē. inferior q̄tuꝫ ab impartibili cadit: nec ſimplr mobilem affirmauit. eſt. n. tantuꝫ eo preſtātior q̄tū ſbāꝫ ptibilē excellit: vtrūꝗ̄ tñ quodāmō eſt ea rōne: q̄ eā vtriſꝗ̄ communionē hꝫ. hac igit̄ de cā ait eē numeꝝ ſeipm mouētem.

ℭ De opionibꝰ mltoꝝ: q de aīa male ſenſert. C. XIII.

28 Uere exᵃ poſterioribꝰ: q duas illas rōnes cōplexi cognitionē ⁊ motū dfinitionē aīe de vtroꝗ̄ ꝯſarciūt: quēadmodū q numeꝝ ipm ſe agitātem mouentēꝗ̄ aīam deſcripſit. Is ex eo ꝙ numerū appellabat ītelligi volebat cognoſcēdi viꝫ: q hꝛet̄ in aīa: ex eo vō ꝙ ipm ſe mouētē dicebat: facultatē eiꝰ mouēdi ⁊ agitādi mōſtrabat. ℭ Porro oēs q ꝓpriū aīe ꝯſtituūt cognoſcere ⁊ ꝯtēplari: qꝛ id nō putant alr̄ poſſe ꝯtingere: niſi ex initijs rerū cōſtet: ꝓut qſꝗ̄ diuerſa de initijs ſentiūt: ita inter ſe de aīa diſcrepant. De initijs aūt euariaſſe ſnīas veteꝝ conſtat: non mō vti de nā ⁊ q̄litate eoꝝ: ſꝫ ēt de nūo maxie diſſiderent: q̄ꝫq̄ꝫ in vtroꝗ̄ alij plus: alij minus diſcordāt. Ii q corpea p̄nᵃ poſuerūt lōgiſſime diſparant̄ ab ijs qui incorpea. Propiores ſunt ijs: qui permiſcēt idest partim quibus corporea: partim incorporea viderentur. In numero quoꝗ̄ ampliſſime diſtant: qui vnum p̄nᵐ afferunt: ⁊ ij qui infinita. Partius ab vtriſꝗ̄ diſiungi

29 tur: qui plura vno conſtituit. ℭ Atꝗ̄ ita ꝯſter q̄ꝫtum ⁊ quale diſcrimē inter illos de primordijs hebet̄: tātū ⁊ tale de aīa opinionū diuortiū eſt. Sane hoc de illorū ſnīa ſequit̄: qui cognationē reꝝ ad aīam ptinere tanq̄ꝫ ꝓpriū eiꝰ munus ⁊ pēſuꝫ exiſtimāt: qppe q non videret id quēadmodū tuerent̄: niſi illam ex p̄ncipijs cōſtitutā ⁊ cōflatā diceret. Uerūtñ ⁊ illi: qui mouēdi viꝫ ceu inditā: atꝗ̄ ingenitā aīe ſuſpicati ſunt: nō ſine rōne vident̄ nām aīe de p̄ncipijs explorāſſe. Quid. n. aut munitiꝰ: aut vero ſitius eſt: q̄ꝫ cām vehemētiſſime agitantē mouentēꝗ̄ cetera in nūm aliquē principioꝝ redigere. Quobrē nōnullis aīa ignis vr̄: tum qꝛ ignis gracilento ⁊ tenuiſſimo corpe ſit: vñ ſe quodāmō īcorporeū aſſerat: tū qꝛ ⁊ mouet ſe: ⁊ ceteris motū p̄ſtat: q

30 bus approximat. ℭ Democritꝰ aūt vtrūꝗ̄ elegātius ⁊ lautius exprimit: nā mouere ignē cetera pre ſui exiguitate ⁊ ptiū ꝓbat: moueri bn̄ficio figure efficacis ⁊ ꝓcliuis in motū. Quoꝝ ᵇ vtrūꝗ̄ globoſas illas ⁊ rotundas athomos ꝯſecutas volebat: ex quaꝝ turba ⁊ concurſione fortuita nō ſolū aīam: ſed ignē quoꝗ̄ format ⁊ efficit. ℭ Anaxagoras vō: quēadmodū retro

31 mox diximus: nihil cōſtanter decernit: idē aīam putet eſſe cum aīo atꝗ̄ mente: tan diuerſum. nam mō cōfundit: modo mentē principē facit: eiuſꝗ̄ vi ⁊ ratione oium rerum deſcriptionem ⁊ modū deſignari ⁊ cōfici p̄dicat: proindeꝗ̄ ⁊ ſimplicem eſſe ⁊ abſolutā ab omni miſtura. Homiomeriam vero idest oium mēbroꝝ ſimilitudinē vt rebus māam ſubijcit: quā mēs digereret: ⁊ in qua tāq̄ꝫ operaret̄. Sꝫ ⁊ duo hec motū ⁊ cognitionē neċio tribuebat aīo. Motū his vbis. Quū ſil̄ inqt oia maſſali cōgeſtu coiſſent: incidēs mēs ſecernere ⁊ diſponere occepit. Cognitionē inibi: ſane hoc inquit idest cognoſcere maxime debitum aīo eſt.

b ℭ Reddit Philo. rōnem cur Democritꝰ atomos rotūdas tenuiſſimas maximeꝗ̄ mobiles affirmauerit: atꝗ̄ tenuiſſimas qdē quia in geometria monſtrat circulū oibꝰ figuris q capacidē ſint ambitus maiꝰ ſpaciū areamꝫ ꝯtinere: ſpacium ⁊ recta nec figurāq̄ plurimum ſunt angulorum capaciores ſunt qꝛ magis accedūt ad nām circuli quos vt figura circularis q̄ ratūdem ſpatij arce: vt capiat quātūque alia ex angulis minoribꝰ minor erit ambitus: vnde iter atomos q̄ tum rīs cq̄lis ſunt rotūdas merito gracilio res ⁊ tenuiores ſupponat. maxime autem mobiles: qꝛ circulus planū pfecto tāgit ⁊ ei id cōtinue ꝓcliuis ad motum videt.

ℭ De opione Thaletꝫ Alcmeonis ⁊ alioꝝ. C. XIIII.

32 Uidetur ⁊ Thales Mileſius mouēdi viꝫ aīe accōmodatā putaſſe: argumēto ꝙ herculeū lapidē. i. magnetē aīatā reꝫ dicebat: qꝛ ferrū trahere ⁊ cogere videret̄. Idē Anaximeni ⁊ Diogeni viſuꝫ: demū oibꝰ q aīaꝫ aereā ⁊ flabilē credunt. Utrū. n. defendunt h̄ ſcito: nā ꝙ moueat exilitatē tenuitatēꝗ̄ partiū cāe faciūt ꝙ moueat̄: id eē ingeniū aeris ꝯtēdūt. Heraclitꝰ quoꝗ̄ id qd̄ rebꝰ p̄nᵐ dedit: aīe tribuit: qppe quā calorē eſſe ſpirabilē diceret: halitus. n. vaporꝗ̄ is vnde omnia ꝯfici putabat: nihil aliud eē q̄ꝫ ignis poterat: ignē porro ⁊ minimo minꝰ incorporeū: ⁊ ſemp fluidū videri. In motu aūt eſſe oīa vt pleriꝗ̄ alij Heraclitus volebat. Huic ſnīe aderat Alcmeō Crotoniata: q cognomēto Phyſicꝰ dicebat̄. Aīam inqt ille īmortalē eē opꝫ: rōne ea q̄ ſemp agitetur: eoꝗ̄ ſimillima rebꝰ īmortalibꝰ videat̄. Moueri: eniꝫ ⁊ reliq̄ īmortalia inceſſabili agitatu: ſolē: lunam. errones: vniuerſuꝫ celum. ℭ Jam grauiꝰ illa: atꝗ̄ importuna opio eſt: q̄ ad auctorē Hipponē refert̄: aīaꝫ exiſtimari aquā. Is eo īdicio motꝰ eſt ꝙ rerū oiuꝫ genitale ſemen humidū hꝛet̄. Importuna ⁊ illa Critie: qui ſanguinē eſſe aīaꝫ dicebat: ꝓpterea ꝙ ſenſuꝫ: cuiꝰ vim ꝓpriā eſſe aīe iudicabat: ꝓcuratiōe ⁊ merito ſanguinis aīalibꝰ accidere arbitrabat̄: qm̄ ptes que eſſēt exangues: vt oſſa: vt vngues: vt dētes: ſenſu quoꝗ̄ vacue hērent̄. Quāq̄ꝫ huic dicto vident̄ nerui reſiſtere: qui tametſi carent ſanguie: nihilominꝰ tñ cāꝫ ſentiēdi p̄cipuā obtinēt. Ac cetera qdē elemēta ſuos aſſertores ⁊ haurarios habuerūt. Sola terra ſectorē nō inuenit. Terrā nemo ſeorſuꝫ vel noīauit: niſi qs dixit aīam ex oibus elemētis cōſtare: aut oia elemētum eſſe.

ℭ Epilogus generis: ꝙ omnes vno ex tribus animā definierunt: aut motu: aut cognitione: aut tenuitate: idest incorporeo Cap. XV.

33 Ex hac igit̄ p̄cenſione recitatiōeꝗ̄ liquet duas res propoſitas veteribꝰ fuiſſe: in quas definitionē aīe referrēt cognitionē ⁊ motū. Sed ⁊ tertiū opinor vel igratis incurrūt ⁊ cōprobant: vt incorporeā ⁊ ſubtiliſſimā eē aīaꝫ putēt: ita tribus momētis nāꝫ notionēꝗ̄ aīe cōplectunt̄: motu cognitiōe: icorporeo. Nā q tenuiſſimis eē: atꝗ̄ adeo fugientibꝰ aciem ptibꝰ aīaꝫ volunt: eoꝗ̄ agitabilē atꝗ̄ pmobilem videre videnf̄: tanq̄ꝫ in ſomnio aīaꝫ eē incorporeā oportere. Illud iam notiſſimū: aīaꝫ ab oibꝰ

in p̄nᵃ relatā fuiſſe. Ab ijs qꝛ cognoſceret: ab illis vō q̄ moueret oia agitareꝗ̄ videret̄. Idꝗ̄ vt dixi ꝓpter ſilr̄itudinē illā ⁊ cognationē accidere. Quꝗ̄ Anaxagoras: ſꝫ ſolus cognationē ⁊ affinitatē hāc ſuſtulit. Is. n. tametſi oia cognoſci ab aīa ꝯcederet: qꝛ tñ ſincerū illū ⁊ miſtionis ex partē putabat: nullā ei cū rebꝰ quas cognoſceret ſilr̄itudinē relinquebat: quēadmodū āt itelligere poſſet res: qbꝰ cum nullā collationē hꝛet: neꝗ̄ vlla pte ſcriptoꝝ ſuoꝝ expreſſit: neꝗ̄ ꝯiecturā: aut indiciū vllū reliqt: id vnde ſcrutari liceret hoc: excepto vno: ceteri in id populariter cōfluūt: vt ex ijs facul̄ta

35 tibꝰ quas cognoſcunt cōditā aīam velint. ℭ Iaꝫ ij q ꝯtrāa inter ſe p̄ncipia faciebant: aīaꝫ quoꝗ̄ ex ꝯtrarijs cōpoſitā rebant̄. naꝫ Empedocles cū q̄tuor naturas ex qbus conſtare oia vult ſiccitatē: frigiditatē: caliditatē: humorē initia poſuiſſet: ſine dubio voluit eaſdeꝫ cōtrarietates in anima contineri eū dixit.

Terrea vis terras: vis humida percipit vndas.
Aether ab etherea ſentitur: ab ignibus ignis.

Sed ⁊ ij qui ex vno dūtaxat elemēto aīam fabricant̄: eius quoꝗ̄ q̄litatē ſolā tribuūt aīe. Heraclitus caliditatē que igni cōueniat. Hippon humiditatē: que aque ſit ꝓpria: ideoꝗ̄ ⁊ denotatiōe ⁊ veriloquio noīs altercant̄: explicationēꝗ̄ vboꝝ ad ſuā quiꝗ̄ ſnīaꝫ ꝯferūt. Alij. Zeon. i. vitā appellatā dicunt: qd̄ nomē id bullitionē ſignaret: ceu feruor eēt atꝗ̄ ignis aīa: q̄ viuiſcerem. Alij aīaꝫ pſychē vocatā affirmāt: q̄ frigꝰ notat̄: qꝛ ad vitā aīaliū tuēdā euētatiōe ⁊ refrigeratione ſit opus: idꝗ̄ cōmodi per reſpirationē accidere.

ℭ Generaliter contra oēs: qui putant aīaꝫ eſſe corpꝰ mouens ⁊ motum. Cap. XVI.

36 Hactenus ſola d̄curſa nobis hiſtoria eſt: q̄ a maioribus aīe nā lr̄is tradita ⁊ monumentis hꝛ: ex ijs aliqua expreſſim ab ijs dicuntur: aliqua nos ab ijs intellecta ſcrutinio coniectamur. Primū vō eoꝝ ſnīam eſtimemꝰ: q motū aīe veluti reꝫ illi maxie ꝓpriā genuināꝗ̄ aſcripſerunt: quiꝗ̄ ꝙ credebāt moueri illam qꝛ moueret: talem definitionē eius prompſerunt. Aīa eſt ſui met mouens: aut potens ipſam ſe mouere. Hocᵃ mō Plato in libro de legibus decimo finit. Ceterū fortaſſe nō illud mō falſum eſt: aīam moueri: qꝛ moueat cetera: ſꝫ etiā ſeorſuꝫ id defendi nō pōt aīam a ſe aut ab alio moueri. ℭ Quꝗ̄ vō plurimas rōnes cōmentatio nr̄a de nāli auſculatione ꝯtineat: qbus oſtēdit̄ neċium nō eē moueri oē qd̄ mouet. Nūc tñ vel gr̄a claritatis: vel ꝙ in loco id cadit nōnullas illarū: hac q̄ꝫ pte repetiſſe cōueniet. Aīs oē qd̄ mouet moueri oportere: ergo aut a ſe dices: aut ab alio moueri qd̄ mouet. Profecto ab alio nō eſt neċe: alioqn inqſitio in infinituꝫ caſura ſit. Sed ne a ſeipſo quoꝗ̄ ꝓpter eas ruinas in quas incidere dicētes id oportere: quaſꝗ̄ q̄ꝫ mox demōſtrabimus: ſꝫ ipm ſe aliqd mouet. i. ſi ſui met mouēs ē: aut pte alia mouet alia mouet̄: aut eadē mouet̄ ⁊ mouet. Si alia mouet: alia mouet̄: dubitatio nulla eſt qn concedere oporteat: aliqd eē qd̄ moueat nec moueat̄: qd̄ illi pro īpoſſibili deteſtant̄: qꝛ idem deſereret̄ a ſemet ſuimet mouēs ampliꝰ ꝓprie diceret̄: ſꝫ ps illiꝰ altera motū afferret: altera motū accipet. Atꝗ̄ h̄ gn̄e nulluꝫ incōmodū ſuſcipit̄ ſi: aīalia ⁊ frutices ipſa ſe mouere dicant̄: naꝫ ſtirpes ⁊ frutices ab aīa vegetali: cuiꝰ vi alunt̄ auctātur: etiā moueri atꝗ̄ agitari videntur. Quot ſi totū toto ſe mouere ⁊ moueri defēderis p̄mū illud vlcus eſt: ꝙ rē indictā ⁊ icogitabileꝫ cōprobas: eiuſdē rei aliqd ſibi cām eſſe: cuiꝰ eſt alij fieri poſſe: vt

a ℭ Philo. atꝗ̄ Sim. qꝫ aiunt Ariſt. a Platone verbis tm̄ modo diſſentit. Ariſto. n. motionis noīe corporeā tm̄ trāſmutationē auditꝗ̄ motionis appellatio vulgaris ē ⁊ populo conſueta. Hmōi vō motionē anie nequaꝗ̄ cōuenire non mō Ari. verū ēt Plato cōtendit: ipſam tamē moueri affirmat aialibus itellualibuſꝗ̄ motionibꝰ: que oia motꝰ noīe cōprehendit.

ſimul deferat ⁊ d̄ferat̄: alteret ⁊ alteret̄: adeoꝗ̄ ſimul ⁊ doceat ⁊ doceat̄ idē ſpeculamē: curet ⁊ curet̄: eādē inualētiā quo nihil dici pōt obtuſius: illud huic non ſuppar: qd̄ inducemus h̄ mō. Omne qd̄ mouet̄: q̄ mouet̄ potentia eſt. Oē qd̄ mouet: qua mouet actu eſt: ſi ergo ſuimet mouēs a toto ſe mouet̄: erit ſimul a toto: hoc reſpectu: tñ actu: tñ poᵃ: ſimul pfectū ipfectūꝗ̄: ſimul calidū nec dū calidū: ſimul ſciēs: ⁊ inſciens. Hec que nūc libamus in libris: quos dixi nālibus fuſius explicata: exornataꝗ̄ vberius ſunt: inde reliqua petat

37 licebit: ſi cui hec preciſius poſita videbūtur. ℭ Nos vō q̄ nr̄a intentio eſt pergemus oſtēdere aīam moueri nō poſſe: quū oē qd̄ mouet̄ duoꝝ generū altero moueat̄: aut per ſe: aut per aliud. Per aliud mouent̄: que cū ipſa nō moueant̄: in eo tñ ſūt qd̄ mouet̄: vt in naui vector ⁊ ſarcina. Nauis p ſe vector ⁊ ſarcina per aliū moueri dicūt̄ motu nauis. Dixi motu nauis: qꝛ alio motu moueri per ſe poſſent: poſſent nutriri: augeri: alterari: ⁊ locali ēt aliquo motu moueri pter motū nauis. Sed ponimꝰ vectores ſedere ⁊ qeſcere: tūc nauis (vt dixi) per ſe: vectores per aliud mouebunt̄: eodem mō de accidētibꝰ corpis ſentiendū eſt: albedine: nigredine: pede: bipede: tripede: que per aliud ideo mouentur: qꝛ ꝯtinent̄ in rebus: que p ſe moueant̄. Ea igitur que hac forā. i. p aliud mouent̄: ꝑnt eē nec corpa: nec

38 egētia loci per ſe. ℭ Quū igit̄ bifariā res moueri dicāt̄ aut p ſe aut p aliud. Uideamꝰ nūc vtrū aīa p ſe moueri poſſit. i. motū p ſe accipe: naꝫ aut ex accn̄ti: aut p aliud poſſe aīaꝫ moueri: neꝗ̄ ipſi diffitemur: quū illa in corpe hēat̄: qd̄ p ſe mouet̄. Igit̄ de q̄tuor motibus: delatiōe: alteratiōe: auctiōe: minutione: ſciſcitor. Uno ſe aīa: an pluribꝰ gn̄ibꝰ moueat: item an oibꝰ. Sꝫ demonſtratū eſt qcqd aliq̄ ex quatuor illis motu nō per accidens moueret̄: prorſus in loco eſſe ⁊ cingi corpe

39 oportet̄. ℭ Nec. n. credēdū eſt veteres illos: q ſubāꝫ aīe de motu finiūt: exiſtimaſſe aīaꝫ p accn̄s moueri: ꝙ ſi corpus eſt aīa ꝓfecto ꝓpriū etiā locū ſibi deſiderat.

40 ℭ At q̄lis nam hiccine dabit̄: certe qn̄cūꝗ̄ attuleris illuc ſe aīa p nāꝫ ꝯferret: quō applicita appulſaꝗ̄: eo

b dē quoꝗ̄ loco p nāꝫ qeſceret. Quotᵇ q cōceſſerit: fateat̄ neċe ē poſſe violētos q̄ſdā motꝰ ⁊ qetes hērī: qbꝰ aīa vi moueat̄ ⁊ ſtet: naꝫ ſi aliq̄ nālr pergit: īde auulſa pturbataꝗ̄ mouebit̄ vi ⁊ ꝯ nām. Sed q̄leſnā obſecro violētos aīe motꝰ: aut qetes fingas: haud facile cōminiſci eſt: etiā demētiri volentibꝰ. Aīatū corpꝰ ſe pevi ⁊ ꝯ nāꝫ moueri cernimꝰ: qn̄ alieno īpulſu aut collidit̄: aut iacit̄. Aīe hōꝫ aliquos motꝰ: aut quietes nullo vnq̄ꝫ tpe vidimꝰ: alioqn per nām ꝯrij ⁊ aduerſātes motꝰ ad aīaꝫ ptinerent. Dicat aliqs aīaꝫ ꝯ nāꝫ nō moueri: ſꝫ motibꝰ oibus q̄ꝫq̄ꝫ aduerſis ⁊ ꝯrijs tñ nālibus

41 moueri. At nullū elementū ꝯrios motꝰ agere nāliter videmus: ex elemētis porro aīam ꝯſtitutā eſſe volūt: alij vno: alij pluribꝰ: ignis ſuopte nutu ſemp in celuꝫ viā molit̄: terra ſemp in mediū mundi grauitate ſua fert̄ ⁊ pondere: elemēta reliqua ſuas iter hec regiōes premunt. Jam ſi neceſſariū putant moueri aīam: quia moueat ipſa corpꝰ: quaſi reciprocet rō nec fieri poſſit vt aliqd moueat ipſum niſi prius moueat̄: ſequēs eſt ⁊ ꝓbabile eodē motu moueri corpus ab anima: quo ipſa mouet. Quod ſi hoc ſequit̄ cōtra quoꝗ̄ cōmeat: verūꝗ̄ eſt motu quo mouet̄ corpus eodē mouere ſe animā. At corpus locali mouet̄ motu: quare etiā aīa ſeu tota: ſeu pars eius motu locali mouebit̄. Quod ſi eſt: modo corpus ingreditur: modo rurſus egreditur: qua cōmigratiōe ⁊ mortua quoꝗ̄ animalia reuiuiſcere ⁊ exuſcitari contingit.

b ℭ Fundamentum quo innit̄ hec rō vr̄ anguſtias pati. nāꝫ non vr̄ verū vſꝗ̄ quaꝗ̄ qd̄ nālr mouetur poſſe etiaꝫ vi moueri. celuꝫ enī nālr mouet̄: vi aūt nequaꝗ̄ pt moueri. Aūt pipatetici precipue Alex. nō moueri a nā ſed a quadaꝫ vi preſtātiori q̄ nā ſit vel aīa que in his interioribꝰ eſt. Sīqdē celuꝫ vt ait ēt. Ari. eo motu mouet̄: qꝛ appetit primo aſſimilari: qd̄ qdeꝫ p̄mū diuinūꝗ̄ vbiꝗ̄ cū ſit: celum vō vbiꝗ̄ eſſe nō pt ē vbiꝗ̄ per pteīalia ēt que trāſuerſis motibus mouēt̄ nō nā mouēt̄ ſꝫ ab aīa. Philop. vō fundamētuꝫ id veꝝ eē in his q̄ recto motu mouēt̄ qui qdē contrarietate nō caret Simpl. ēt in idē fere tendit. in his eniꝫ veꝝ etiaꝫ aſſerit q̄ q̄ꝗ̄ mouent.

¶ Contra Theophraſtum: qui rationes Ariſtotelis
reprehenderat. Cap. XVII.

SEd reſiſtit huic loco Theophraſtꝰ
in ijs libꝛis: in qbꝰ tractat locos
ab Ariſtotele ante tractatos. Nõ eodẽ
inquit mouet̃ aĩa motu: quo mouet ipſa
corpꝰ. Judicia: cõpꝛehẽſiones: aſſenſio
nes ſunt aĩe motꝰ: locales ṽo ſunt corpoꝛis. Preterea
neqȝ retoꝛtionẽ illã videri ſeriã neceſſariãqȝ: vt .ſ. eo
motu: quo corpꝰ mouet̃: eodẽ moueri aĩaȝ ſit neceſſe:
nam trahit̃ lignũ ab hoĩe: non tñ ꝯ hõ vr̃ trahi ligno.
Iteȝ vapoꝛes vi ſolis in ſublime rapti rectis angulis
ſubuolant: ſol ipſe verſa vice nõ rapit̃ nec in lineã mo
uet̃: ſed in oꝛbẽ ⁊ circulũ. ¶ Solũ eſt. Primũ demõ/
ſtret ille iudicia ⁊ aſſenſiones eẽ motꝰ. Hoc nunq̃ȝ pꝛe
ſtabit vtiqȝ: ſi definitionẽ motꝰ recipit: quã ſupꝛa nos
attulimus. Motũ eẽ ꝯtinuũ ⁊ attẽdi cũ tpe: ex indiui
duis motionibꝰ nõ cõponi: de poᵃ ad actũ ꝯferri: ⁊ dũ
cõfert̃ obiter retineri potentiã. Quoꝝ ille oĩum tãq̃ȝ
vr̃ oblitus: qđ eo magis mirari ſubit: ꝙ ille edito cõ/
mẽtario amplexus eſt oĩa que de motu ab Ariſtotele
inuẽta oſtẽſaqȝ ſunt. Ceteꝝ hoĩes qui lignũ trahũt: ⁊
ſol qui in girũ toꝛquet̃: quo motu mouent: eodẽ etiaȝ
motu mouent̃. Mouẽt adeo ⁊ mouent̃ motu locali.
Quot ſi alio motu nũo aut ſpẽ mouent̃: nihil ad rem:
nec .n. tenere aliud Ariſtoteles voluit: q̃ȝ vt id qđ loca
a li motu ᵃ mouet: ſi ꝓpterea ꝙ mouet ẽt mouet̃: neceſſe
ſit etiã ipm quoqȝ motu locali moueri. ¶ Sed neqȝ
hoc neceſſariũ Theophꝛaſtus putabat ſi motu loca/
li aĩa moueret̃ cõmigrare illam poſſe ⁊ mox remigra
re in corpꝰ vnde ſemel exiſſet: nã ij qui aĩaȝ ſpũm eẽ ⁊
aurã quãdã rebant̃: vt motũ inqt loci ꝯcederent aĩe:
tñ opinoꝛ id negaſſent remeare: aut regredi poſſe: que
ſemel eſſet egreſſa. ¶ Sed optime vir pace dixerim
tua: neqȝ h̃ recte: neqȝ ijs cõſentanee: que illi met opi/
nant̃: nã ſi põt exire corpꝰ e corpe: cur nõ ⁊ denuo po/
terit ingredi. Quũ hoc in ceteris oĩbꝰ locis: vaſiſqȝ fie
ri viſitet̃. ¶ Sed adhuc Zenoni relicta eſt anſa dictu
ro ꝓpterea igredi aĩam non poſſe rurſum in corpꝰ: qꝛ
tota eſſet toto coꝛpoꝛi inexa ꝑmiſtaqȝ: eo ꝯfieri: vt ſine
diſſolõne miſtionis eius: cuius vinculis cõtinet̃ exire
nõ queat: diſſoluta miſtione itrare nõ poſſit. ¶ Uerũ
eos q aĩaȝ in corpe tanq̃ȝ in vaſe q̃dã ⁊ loco ꝯſtituũt:
nullũȝ ꝑfugiũ ſubleuat qn cogant̃ fateri: aĩalia ſemel
obita extinctaqȝ aĩari denuo poſſe ⁊ ad vitam redire:
qđ genꝰ maxĩe periclitant̃ Democritici ⁊ omnes qui
aquam aut ignem animã affecere.

a ¶ Inmo in ſolo locali motu ait phi. verũ eſt, quot ſi aliqd pꝛo/pterea mouet q̃a mouetur: opꝰſit eo motu moueri q̃ mouet.

¶ Sentire ⁊ intelligere nec motus eſſe: nec anime
motus. Cap. XVIII.

42 TAnqȝ illi tot ⁊ tantis rõnibus re/
uicti tandẽ cõcedant nullo
motu coꝛpoꝛali aĩam moueri niſi ex ac/
cidenti: hoc eſt: qꝛ id in quo eſt mouea/
tur: atqȝ hos motus nihil vetare quin
aliunde afferri miniſtrariqȝ videantur. Quũ eniȝ aĩal
vi aliqua agit̃ neceſſe eſt aĩam quoqȝ ipulſus illius
participem fieri ꝯcedãt. Hoc inq̃ȝ opȝ inuitiqȝ cõpꝛo/
bẽt. Illud ſi volũt tãtiſperdũ viderimus tueãtur: mo/
tibus aĩe: qua aĩa eſt: ipſam a ſe moueri: eoſqȝ motus
inſitos eſſe aĩe per nãm: cieriqȝ ab ea tanq̃ȝ interioꝛes
ac ſuos: ita fieri vt hoc genus motus aĩe ab alio pꝛe/
ſtari nõ poſſint extra: q̃ȝ ſibi a ſe. Sed amabo doceãt
qui nam iſti motus ſint ſui peculiareſqȝ anime: num
ſenſus? at ſenſus ſine ijs que habentur extra: qꝛ tanq̃ȝ
foꝛes ⁊ feneſtre ſunt aĩe: viȝ ſuã exercere non pñt: num
appetitus? at hic rapitur trahiturqȝ ab ijs rebꝰ: que
appetuntur: num intellectio? at intellectio pendet to/
ta ex ſenſibus: qꝛ ſine viſis imaginibuſqȝ nõ ꝑficiatur:
ſed cõceſſo qđ volũt hec ab aĩa ꝑfici ſola: ꝯñs iccir
co nõ dant. Quero eniȝ de illis cõtinuos eſſe eos: ⁊ an
exerceri defendant in tpe. Et hercules nõ pñt: nec er/
go ſunt motus: q̃ȝobrẽ ſi iſti neqȝ motus ſunt: neqȝ ab
aĩa ſola pꝛoueniunt: cõminiſci aliud genus opȝ: qbus
aĩa moueri: ⁊ qui ꝓdire de ea ⁊ peculiares eius eẽ di/
cantur. Plane ijſdem motibus ipſa a ſe ⁊ ab alio mo/
ueri nõ põt: nihil enim eſt qđ per ſe ⁊ extrinſecꝰ ſimul
haberi poſſit: aut ꝙ ſimul ⁊ per ſe ⁊ per accñs alicui
cõpetat: nã neqȝ fluuijs ſui motꝰ: neqȝ flãmis ſui vtro
qȝ reſpectu ſimul cõueniunt: que enim per ſe inſunt in
aliquo ſeparari non pñt: nec cãm extrinſecus accidẽ/
tẽ requirunt. ¶ Sed occurritur nõ videri ſenſum a
ſenſilibus moueri: ſed ſenſilia id agere ⁊ habere rõnẽ
b talẽ vt ſine ijs ſentiri nõ poſſit. Senſuȝ ᵇ araneis eſſe
perſimilem: que muſcas culices ⁊ aſilos in pedicas te
larũ incidentes irretitaſqȝ aggrediãtur. Id nõ beſtio/
larũ facit infelix acceſſus: q̃ȝq̃ȝ ſine acceſſu illo nõ craſ
ſantur aranei: ſed vis eius gñis inſita ⁊ cibi cupedia.
Eodem mõ ſenſilia quũ in machinamenta ſentiendi .i.
ſenſoꝛias ptes incurrerint: ad cõpꝛehenſionẽ ſui pꝛo/
uocare admonereqȝ animũ. ¶ Sed ſiquem iſta exem
ploꝛũ ſuboꝛnatio moueat me illud ſtat: ꝙ queãdmo/
dũ culex phalãgiũ excitat ⁊ venatoꝛẽ captura: poſtre
mo oẽ ꝯcupiſcẽdum id a quo cõcupiſcitur: ita ⁊ aĩam
moueri ab illis: dũmtque extrinſecꝰ accidũt ſenſibꝰ.
Ceterũ ille ipſe qui ſibi hoc exẽplo tã placet cõfeſtim
lauat: ceu penitẽdum qđ dixerit ⁊ ab araneis pauimẽ
to applodit̃: eandẽ inquit rõnẽ hȝ res viſilis ad aſpe/
ctum quã pauimẽtum ⁊ ſolum ad inambulãtes. Qđ
q̃ȝ ridiculum ſit ſtatim agnoſcit̃: qui enim fieri põt vt
ſenſilia ſint loci: aut cõceptacula functionum ſenſus:
nõne irrittamẽta potius incitamẽtaqȝ ſenſuũ vident̃?
qđ qdem latius patet in cõcupitis appetitiſqȝ. De .n.
appetibile ꝓpe eſt vt appetentẽ vi ducat ⁊ trahat: nõ
vt fundus ſit ⁊ capacitas aliqua: in qua pernecesse ſit
deſideria ⁊ appetitiones aĩe cõtineri.

b ¶ Ratiõ[nes] Ari. ait Philop. efficaces ſunt ꝯtra eos triſtimõ q oẽm aĩaȝ irrõnalem ẽt ſeipſaȝ mouere ꝑ ſe ꝯtederunt: ſed ꝯtra Platonẽ q hoc tñ de rõnali aĩa aſſeuerabat, nullam penitus vim habentẽ eã eni a ſenſibus moueri negabat: ſiue luti expergefieri; velut ſi geometra peritꝰ a ſomno excitet̃, ſtatiȝ ſpeculat̃ theoremata: nõ q fuerint ab eo q excitauit ei impreſſa: ſed quoꝝ ideas in aĩa ſeruabat. ait ẽt hoc modo tuo aĩalia cẽ aĩam ṽo cuȝ ſm ſeipſam agit: intelli agit: nec ſenſibus eget.

¶ Si motus ſit eſſentia anime: futurũ vt aĩa mouen/
do ſe pereat. Cap. XIX.

43 PReterea quero motibꝰ iſtis mo
ueri aĩaȝ tãq̃ȝ aĩaȝ: an
tãq̃ȝ aliud putẽt. Si tanq̃ȝ aĩaȝ: qđ iam
⁊ fatẽt̃: queãdmodũ id qđ a caloꝛe mu
tat̃ recedit a caloꝛe: ⁊ id qđ ꝑ locũ mo/
uet̃ recedit a loco: ita ⁊ aĩaȝ q̃ mouet̃ i eo ꝙ aĩa: ꝯtin/
gat ab eſſentia ſua recedere: nã nos q aĩaȝ moueri ex
accidẽti volumus: ſiue is motꝰ in loco: ſiue in q̃litate:
ſiue in magnitudie habeat: illas anguſtias nõ ſubimꝰ
nec cõcedere cogimur motũ aĩe exitũ ⁊ receſſum eſſe
ab eius eſſentia: ſed ab vno accidẽte: per qđ mutatur.
At ij qui moueri aĩam tãq̃ȝ aĩam putant: quũ motum
aĩe quaſi ſubſtantiã eius eſſe definiant: neceſſe eſt pla
gam illam accipiãt: quã nos alioqn facile repellimꝰ.
Si .n. mouet̃ tãq̃ȝ aĩa: ⁊ in eo ꝙ anima: atqȝ hic motꝰ
ſubſtãtia eius cõcedit̃: quo mouet̃ in eo ꝙ aĩa: nulluȝ
effugium eſt: quin aĩa dum mouet̃ ſuã ſubaȝ deſerat.
Ut enim flãme flabꝛa flumina: quoꝝ in eſſentia motꝰ
eſt: neqȝ puncto qdem tpis: in eadem ſoliditate confir
mationeqȝ permanent. Flumen niſi fluat nõ erit am/
plius flumen ſed aqua aut colluuies: flabꝛa niſi flent̃
non erunt flabꝛa: ſed aer aut vapoꝛ. Nihil enim aliud
ventus eſt q̃ȝ fluctus aeris: ita neceſſe eſt vt anime mo
tus qui eſſentia eius eſt: in cõtinuo lapſu fluoꝛeqȝ ha/
beatur: vnde igit̃ plurimarũ rerũ illa memoꝛia? vnde

cõſtantia: ac tenacitas diſcipline? ¶ Hoc ꝯcedit ille q
dẽ ⁊ fatet̃ motũ eſſe ingeniũ ⁊ eſſentiã aĩe: ſed quanto
inqt illa plus mouet̃ ⁊ agitat̃: tanto id largius efficit
ne deſerat̃ a ſe: neue a nã ſua ⁊ ſubã ꝯcidat. Uita .n. ait
ille motus eſt: ⁊ viuere idẽ in aĩa eſt qđ moueri: ſed q
hec dicit, diſcrimen, qđ inter motũ ⁊ actionẽ hr̃: igno
rat. ¶ Sed ne illud quoqȝ intelligere vr̃ agere ⁊ gere
re id: cuiqȝ qđ datũ ⁊ iunctũ nã eſt ꝯſeruare nãm agẽ/
tis: ⁊ actionẽ illaȝ ꝑſeuerantiã eſſe eius a quo ꝓdeat:
ad quẽ modũ viſio ad viſum: auditio ad auditũ refer
tur. Cõtra moueri ſm id qđ nã tributum ſit: id eſſe di
ſtrahi ⁊ remoueri ab ea ſubã: ex qua mouet̃: ex quo ⁊
ꝑnicies ⁊ exitum ſeqtur. Itẽ actiones momẽto edunt̃
ꝑficiunturqȝ viſio, auditio, intellectio. Motus attẽſio
nẽ poꝛrectionẽqȝ tpis exigit. Eſt .n. motus inchoatio
⁊ rudimentũ actus: qppe qui abſolutione careat atqȝ
inſtabilis ſit: nec vnq̃ȝ in vno fixus: non in loco ſi ꝑ lo
cũ agat̃: non in magnitudine: ſi ſuꝑ quãtitatẽ ſit: nõ in
ſubã ſi ſm ſubam fiat: qualis fluminibus ⁊ vẽto. Nã
celeſtia coꝛpoꝛa ꝓpterea incoꝛrupta ſunt: qꝛ ꝑ locũ nõ
ſm ſubam mouent̃: ita eoꝝ nã ſemꝑ eadẽ eſt: in alio
tñ atqȝ in alio ſitu ſemꝑ vñr. ¶ Quot ſi id qđ nos ac/
tionem ſenſuum appellamus: motũ tu vocari ꝯtende
ris: de noĩe nihil ꝯtrado: lȝ enim oĩbus vocabula ar
bitratu ſuo interpꝛetari ⁊ fingere: ⁊ generibus abuti
ſpẽrum loco ſpẽs poꝛro actionis eſt motus: naȝ ſi mo
tus eſt: actio eſt: ſi actio eſt: non item ſeqtur vt motus
a ſit: atqȝ hoc ſepiſſime vſurpatũ a Platone ᵃ cõperio.
Quãobꝛeȝ de voce nullũ nobis certamẽ eſt: de rebus
ſumma diſſenſio: nihil .n. taȝ diſtat ab aliquo q̃ȝ inter
44 ſe actus ꝑfectus ⁊ imperfectus. ¶ Uerũ hi qui mo/
ueri aĩam ſuſpicati ſunt: ipſam qdem aĩam ꝑ ſe moue
ri nunq̃ȝ opinoꝛ conſpexerunt: ſed quum aĩal moueri
viderent: dixerunt aĩam eſſe primã que moueret̃. Cõ
tingebat aũt hoc illos credere argumento plurimaꝝ
reꝝ: qđ ſub conſpectũ cadebat: fere .n. nihil mouet: ꝙ
non contraqȝ moueri cernat̃. Poꝛro ſi iccirco mouet̃
aĩa: qꝛ cã motus eſt coꝛpoꝛi: ſeqtur ẽt vt quieſcere de/
beat: qꝛ cã ſtatus ⁊ qetis eſt coꝛpoꝛi. Non ergo plus
põt ad aĩam motus ꝑtinere q̃ȝ quies. Ex qbus ꝯclu/
dit̃ vim aĩe ⁊ rõnẽ eius eſſentie in motu cõtineri non
poſſe: nullũ quoqȝ ſempiternũ ⁊ inceſſabilẽ agitatum
eſſe: quo ſe aĩa moueat: nã ſi id eſſet: rõ cur aĩalia inte/
rim qeſcerent: afferri non poſſet. Atqȝ hec q̃ȝq̃ȝ ꝯ eoꝝ
opinionẽ dĩr: qui motus quoſdã incoꝛpoꝛeos anime
ſomniabant: in Democritum tñ conuenire ẽt vñr: qui
hanc partẽ apertius peccat: nam atomi ille: ex qbus
aĩam conficit ſemꝑ agitant̃: nec vnq̃ȝ cõmittunt quin
alias moueant. Plane hi qui moueri per locũ aĩam: ⁊
mouere ſubinde coꝛpus affirmant ꝑſimile ⁊ pꝛoximũ
qddã cõmẽto illi vñr afferre: Cuius Philippus: qui
mimos ſcripſitauit: meminit: apud queȝ legit̃ machi
natoꝛem fabꝛice Dedalum ligneolam Venerẽ feciſſe:
que fuſili argẽto infuſo agitaret ſe ⁊ geſtus moueret.
Inuenit huic cõpendio fabꝛũ ꝯſine Democritus: q̃ȝq̃ȝ
meo qdem aĩo luce ipſa clarius erat videre: moto aĩa
li: aĩam que intus eſſet ꝑ locũ moueri nõ poſſe: ſed ſi/
mul deliberauiſſet ꝯſtituiſſetqȝ aĩa: ad numen eius tã
q̃ȝ neceſſarios motus al's ⁊ imperatos capeſcere.

a ¶ Plato ait Simp. tranſitus ẽt q ꝑ actionem aĩe ſit motuȝ appellat: q̃ queãdmodũ eſt cõſiderare ⁊ cõſulere: imo ipſum ẽt receſſuȝ ab intellectu ⁊ i diuiſibili ſubſtãtia motuȝ appellat. Ariſt. aũt ſolũ trãſitũ q ſucceſſione fiat ꝯtinuꝰ ſit motum appellat.

¶ Spãliter ꝯ Timeum: ſiue platonẽ. Cap. XX.

45 VIderi ꝑt ẽt Timeus de aĩa locutꝰ
vt Democritus: nã Timeꝰ
⁊ moueri aĩam dicit ⁊ moueri itidẽ coꝛ
pus: cũ .n. aĩa ferruminata ⁊ addicta ſit
coꝛpoꝛi ꝯſtitutaqȝ interius ex elemẽtis:
demũ diuiſa ꝑ armonicos numeros ſuo motu rapere
coꝛpus di: ipſa vno motu qui ſit in oꝛbẽ moueri. Sa/
ne dubitari non põt Platoneȝ ex his dialogis: quos
ſcriptos reliquit: aĩam non eſſe coꝛpus putaſſe: alioq.
nec Ariſto. ꝯ Platonem inuehit̃: ſed ꝯ Timeum: q ſi
ne coꝛpus eſſe circulum crediderit: ſiue quum coꝛpus
eſſe non crederet: ita tñ ei appellare collibuerit: certe
reddere rõnem debuit: aut cur ita ſentiret: aut cur no/
mine abuteret̃: ꝑſertim quũ non ſit equũ in altiſſimis
b phĩe q̃õnibus aliud ſentire: aliud dicere. Cum .n. ſpᵇ
digna res hoĩe eſt: ne a mẽte verba diſſentiãt: cum id
maxime in rebus obſcuris ⁊ creperis obſeruandum
quo ea que ſuopte ingenio remota ⁊ ꝯdita videant̃:
verbis illuſtribus ⁊ q̃ȝ maxime põt declarãtibus vẽ/
dicent̃ a tenebꝛis. Pꝛecipue vero id a nobis exigẽdũ
exqſitius eſt: q neqȝ aĩam: neqȝ multo magis mẽtẽ eſſe
coꝛpus ꝯcedimus. Tractãda vero nobis eoꝛuȝ opĩo
accuratiſſime ⁊ religioſe ẽt videbat̃: q oĩa hec: q̃ ſub
aſpectũ ⁊ oculos recidũt ⁊ ſubiecta ſunt nobis ab aĩa
reſpuũt diuinã quãdã ⁊ celeſtẽ nãȝ adhibẽt: eque aĩ
mus atqȝ mẽtis ſit. Pꝛobabilis me hercle ⁊ rõne nixa
ſñia. Nã apud Platonẽ vehiculũ illud claꝝ ac ſplẽdi
dũ: nihil aliud q̃ȝ ingeniũ eq̃ aĩus cõſtet: oſtẽdit. apud
Ariſtotelẽ quoqȝ nãm quandã aĩe tributã iuenias: q̃
qnto coꝛpi ꝓpoꝛtiõe rñdeat: quã ⁊ ad oẽs aĩaliũ aĩas
ꝑtinere cẽſuit. certe ſupinas illas opĩones: q̃ aĩam aut
ignẽ: aut aquã faciũt: aut ſanguinẽ: aut atomos rotũ/
das ⁊ leues inceſſere aut ipellere nulla laus eſt: qꝛ i id
quis igenio vtcũqȝ pingui atqȝ tardo: medũ Ariſt. vir
tãtus diligẽtia ⁊ doctrina ſuffecerit. Pꝛoinde ſi Ariſ.
q ſñiam vetuſtiſſimã ⁊ grauiſſimã ⁊ ꝓxime accidẽteȝ
ad veꝝ repꝛehẽſurus taxaturuſqȝ erat: illuſtrẽ in phĩa
ꝑſonã citauit: cui ⁊ Plato dialogos ſuos aſcripſerit:
nemo ei tãq̃ȝ male aĩato in Timeũ aut in Platonẽ in
re ſuccẽſeat. Fere .n. tota eius oĩo nõ in hoĩuȝ: ſȝ i ꝯfu
tatiõe opionũ verſat̃: ⁊ ſi ex his q̃ ſcripſerint ſuſpica/
ri licebat: id ſe qđ ſcriberẽt ⁊ ſentire: vt cũ meminit ⁊
repetit Plato ea: quoꝝ auctoꝛ Timeus ferebat̃. Opi
fex inqt: aĩe deꝰ quũ illã creauiſſet rectã. Poſtea ꝯuer
tit ⁊ deflexit in circulũ: mox qꝛ directio ꝑoꝛ i latitudi/
nẽ diffundebat̃: medio doꝛſo circulũ diſſecuit: q i du/
os duplici nexu ſerieqȝ dehiſceret: vnus q ambiret ex
teriꝰ: alter q iteriꝰ hrẽt̃. Eũ q itus eẽt rurſuȝ cõminuit
⁊ circulauit i ſeptẽ: ꝓpterqȝ hoc toꝛq̃ri celũ inqt: atqȝ
in oꝛbẽ moueri opoꝛtuit: qꝛ circulꝰ eẽ aĩa ꝓbaret̃. Iã
ꝯſonãtes q̃ȝ ⁊ varios cantus cieri motu: qꝛ ipſa ⁊ aĩa:
q̃ celũ moueret intẽtione q̃dã ꝯſonãtiũ numeroꝝ: ve/
lut in fidibus q̃ harmonia di diſtingui ꝯſtareqȝ crede
rẽt. Duas .n. rõnes hr̃i qbus aĩa in collatiões ⁊ ꝓpoꝛ
tiones muſicas diuidi opoꝛteret. Primã vt ipſa cõcẽ/
tus illius ſenſum ſibi hrẽt: ſibiqȝ poſſidẽt. Alterã vt ꝑ
46 hoc celo emodulatos ⁊ ꝯſonãtes motꝰ afferet. ¶ Sa
ne ꝑmo loco id repꝛehẽdimus: ꝙ aĩam magnitudinẽ
faciũt: tãto grauius ꝙ de rõnali loquũt̃. Nã aĩaȝ mũ
di talẽ eẽ Timeus vult: q̃lis eſt ſola nudaqȝ mẽs: nul/
lis vt viribus alijs: ſenſu appetitione iraſcentia ei ſit
opus: q̃s cetere aĩaliũ aĩe ad dijs ſcõarijs poſt itertas
accumulataſqȝ obtinẽt. Eo ſit vt poteſtates hoc genꝰ
in oꝛbẽ moueri non dicant̃. Nã ſenſus per directũ fo
ras ꝓfert̃: ſil'r ⁊ appetitus. Hoꝝ igit̃ rõneȝ q aĩaȝ aut
mentẽ eẽ magnitudinẽ volũt: ſiue circulũ: ſiue globuȝ
47 itelligãt: aliquot de cauſis iꝓbamus. ¶ Primum
ꝙ magnitudo oĩs ꝯtinua eſt: ⁊ qꝛ cõtinua ẽt vna: ⁊ ꝙ
eius ꝑticule in cõeȝ terminũ finiũt in eoqȝ copulant̃.
Intellectꝰ alio gñe vnꝰ: alio ꝯtinuus eſt: ſi mõ ꝯtinuꝰ
dici aliq̃ rõne põt: nã de ſequẽtibus libꝛis ꝓbabitur
quõ idẽ ſit intellectus ⁊ itelligẽtia. Hic itellectu agẽte

b ¶ Semper digna res homine eſt ne a mente verba diſſentiant.

a ℭ Rectius forſitan inter pretari poteri mus: ſi loco eius qđ dixit de intellectu agēte nūc lo/ quor: de itelle ctu actu dixe rimus. ait.n. ipſe.
λέγω δὲ τὸν νοῦν τὸν ἐνεργοῦα.

a nunc loquor: a eo modo quo ꝯtinua eſt intelligētia eo
dē ꝯtinuū eſſē intellectū opꝫ. Sed intelligentia idē eſt
ꝙ ītelligibile. Intelligibilia porro vna ſunt: ꝓpterea
ꝙ ꝯſequuntur ſe: vt numeri: nō vt magnitudo. Quūꝫ
n. hec poſt illud intelligo: tum diſtincti ⁊ diſcreti ſunt
actus: nec attinent̃: ſed deincipes ⁊ ꝯñtes ſunt vt nūe
ri. Aliqñ ⁊ plures actus in vnū aliquē deſinunt: vt in
ꝯcluſionē ꝓpōnes ⁊ ſumpta. Non ergo vni ſunt actu:
q̄ aut ꝯtinui ſint: aut ad vnū terminū copulent̃: ſꝫ eo
mō quo dixi. Si itaqꝫ intelligibilia ⁊ actus intelligē/
di hac tm̄ forma vnitatē hñt: ſequēs eſt: vt intellectus
quoqꝫ hac tm̄ forma ſit vnus: ſiue ita: vt oīno careat
partibus: qualis definitio primoꝝ principioꝝ habet̃
ſiue ita: vt non quemadmodum magnitudo conti/
nuus ſit: ſed quemadmodum numeri qui ꝑ ordinem
quendā ac ſerie digerant̃: vt ſi vnitatē pmo loco cōſti
tuas: deinceps binarium: tū deinde ternariū. ℭ Pre/
terea ſiue ille Timeus: ſiue Pythagoras fuerit indi/
gna plane auctore ſuo ſnīa eſt: intellectū ⁊ mētē dimē
ſum ⁊ magnitudinē dicere: nā quo pacto intelligat in
tellectus ſi magnitudo ē: ꝓſertim quū ei vt putat Ti/
meus opus ſit ꝯtactu ꝑterqꝫ acceſſu ⁊ ꝓpinq̄tione q̄/
dā ad res quas appҺēſura ꝑcepturaqꝫ ſit. Aut.n. ſin/
gulis ꝑtibus ꝯtingit: q̄bus rē totaꝫ intelligit: aut non
ſingulis ꝑtibus: ſed toto curuamine circuli: aut ſingu
le ꝑtes intellectus ſingulas ꝑtes rei: ⁊ totus totā tāgit
⁊ tāgendo intelligit. Si primū. i. ſi ſingulis ꝑtibus tā
gendo rē totā intelligit: quū ꝑtes hꝫ neceſſe ſit: aut pū
cta: aut magnitudines ſtatui: ſi mō ꝑtes rei appellāde
ſunt puncta. Si puncta cū hec innumerabilia in qua
qꝫ re infinitaqꝫ habeant̃: cūqꝫ oē īfinitū impꝑtranſibile ſit:
nihil vnq̄ꝫ intelliget: ſi magnitudinē. i. ſi partes ille q̄
tangunt rē dimenſu aliquo ⁊ magnitudine diffundū/
tur fiet vt ſepe: īmo vt infinities reꝫ vnā intelligat: qđ
tm̄ ſatis ſit ſemel intelligi. Nec.n. bñ fit ſemꝑ: qđ ſepe
fit: nec idem eſt bñ qđ ſepe. Nā veꝝ haberi īueniriqꝫ
pōt ēt ſi ſemel intenderis. Si ergo ſufficit qualibet ex
ꝑticulis tangere: qđ eſt opus motu: aut amplitudine
aliqua. Id.n. ad cuius ꝯſtitutionē abſolutionēqꝫ nul/
lus eſt vſus magnitudinis: ſuapte nā expers magnitu
dinis eſſe oꝫ: ēt ſi diuidi aut diſtrahi ex accidenti poſ/
ſit. nec.n. plus hꝫ albedinis qđ bipedale albuꝫ eſt: q̄ꝫ
qđ pedale: neqꝫ tripedale q̄ꝫ bipedale: q̄ amplitudo
⁊ menſus ad eſſentiam ⁊ ſubſtantiā qualitatum nihil
ꝑtinet: ſed albedo quatenus albedo eſt indiuidua eſt:
⁊ in re diuidua. i. in magnitudine cōtinetur. Ita de in
tellectu eiuſqꝫ vi ⁊ ꝑtāte ſentiendū eſt: in quo ſi circu
li illius ⁊ magnitudinis maior minorqꝫ portio eodeꝫ
modo intelligūt nimiꝝ magnitudo ſuperfluit: nec q̄c/
q̄ꝫ ad nāꝫ intellectus confert: eſt.n. natura eius ⁊ ſub/
ſtantia ipſe actus. Sic quaſdā res momento exiſtere:
at fieri dicimus: q̄ñ ad ꝑfectionē illaꝝ nulla ꝑfunctio
48 tꝑalis exigit̃. ℭ Si ſm̄ dixerint. i. non ſingulis par/
tibus tangere: ſed toto curuamine: atqꝫ ita intelligere
intellectum: ſciſcitor que ratio illos tm̄ vrgebat: vt il/
lum attactum ad reꝝ cognitionē neceſſariū dicerent:
aut queadmodū accidat: vt ex particulis que ipſe ni/
hil intelligant cōſtet: intelligere tñ poſſe videat̃. At q̄
ſi ꝑꝑ hanc vnam cām tangit: vt intellectus intelligat:
tangit aūt partibus: non nē opꝫ: vt primū partibus il
lis intelligat. Qđ ſi neutrū hoꝝ placet: pedē referant
⁊ tertium teneant: hoc eſt ſingulas partes rei a ſingu
lis partibus intellectus ⁊ totā a toto contingi. Sed ⁊
hoc quoqꝫ illa ratio reꝑhendit: ꝙ ſi ita dicat̃: nō relin
quit̃ facultas: qua res īdiuidue poſſint intelligi. Sūt
aūt plurima ex his: que intelligimus indiuidua. Sed

qđ hec taꝫ diſquiſita: atqꝫ ſcrupuloſa orōne perſequi
mur. Quis nō videt: ſi magnitudo intellectus ſit: intel
ligentia vero tangēdo ꝑueniat/ fore/ vt neqꝫ per pun/
b ctos: neqꝫ per magnitudinē oīa poſſint intelligi. b Nō
ꝑ pūctū: q̄ diuiſilia pūcto cognoſci nō poterūt qñ im
poſſibile eſt vt indiuiſilia diuiſilibus aliq̄ ꝓportionis
iunctione collationeue cōgruant. Nō ꝑ magnitudinē
q̄ ꝙ diuiſile eſt: vt indiuiſibilia cognoſcant̃ cām hr̄e
non pōt. Alioq̄ apertiſſimū eſt: vtrūqꝫ genus ab intel
lectu cognoſci. Quare fit vt neqꝫ magnitudo eſſe poſ
ſit: neqꝫ opus ei ſit ad res intelligendas tactu: ſed alia
ꝓculdubio nā eſt eius ꝓſtātior aliquāto atqꝫ diuinior
ab oī amplitudine ⁊ mēſu corporeo liberata: atqꝫ indi/
uidua q̄dē cōprehēdit: q̄ ⁊ ipſe indiuiduus eſt ⁊ ex/
pers magnitudinis. Diuidua vo: q̄ vi ſua ꝯtrahit ⁊
ſequeſtrat: ita vt tanq̄ꝫ indiuidua poſſint ītelligi. Nā
qđ hoc verbo qđ fit rē eſſe ſignifico. i. rōnē ⁊ formam
ipſe cōmunit: ipſe indiuiduā ⁊ ſimplicē facit: ⁊ ꝓīne fi
nitiōes ipſe ſunt forme: quas ille in mā poſitas a mā
primū exoluit: demū intelligit. ℭ Sed nequis angu/
lus relinquat̃: in quē illi ſe condant: dicat.n. aliqs nō
agnoſcūt hoc platonici nec intellectū eē circulū: ⁊ ma
gnitudinē putāt: ſed diſſimulare non pñt. Qui.n. ītel
lectū intelligere circū actu fatent̃: ſtatim ꝯcedāt intel
lectū eſſe circulum ⁊ magnitudinē oportere. Si.n. ali
ter intelligāt q̄ꝫ circūactu: cur tam temere orbicularē
motū intellectui aſciſcunt. Si vo circūactu qđ ⁊ ꝑdi/
cāt: nō pōt videri nō circulus: ⁊ magnitudo que ita fe
rat̃: qñ ꝓſertim hoc ꝯſiliū deo fuiſſe teſtant̃ cū circina
ret. i. cū de recto in circulū rē formaret: qđ nō aliter ei
accidere intelligentia poterat. Itaqꝫ neciuꝫ eſt hec q̄
attulimus incōmoda ſuſcipi ab his: q̄bus id de ītelle
ctu vꝫ: aut.n. pūcto intelligere illū oporteret: aut ꝑ ma
gnitudinē. Si pūcto diuidua ⁊ ſectilia nō cognoſcet: ſi
ꝑ magnitudinē: diuidua non attinget. ℭ Sed ⁊ circū
actus ille quū ſit ꝑpetuus intelligētia q̄qꝫ ꝑpetua ſem
piternaqꝫ erit. Aut igit̃ ſemꝑ ītelligit eandē rē: aut cō
uariat: Si eandē: maior ei cū q̄ete q̄ꝫ cuꝫ motu cogna
tio eſt. Si cōuariat: quō id tueberis ſi circūactus ⁊ cō
uerſio ſemꝑ eſt vna. Preterea intelligentia: aut nunq̄ꝫ
aut aliqñ ꝑficiet. Si ꝑficiet: ceſſabit motus: ſi nunq̄ꝫ ꝑ
ficiet: nunq̄ꝫ ēt intellexiſſe videbit̃. At nōne oēs intel/
ligētie certi ſunt fines: ſiue illa in actione ⁊ vſu verſet̃
ſiue in cogitatione ⁊ cōſpectione ſola conſiſtat. Actiua
oīs ad aliud ꝑtinet ⁊ alterius gr̄a ē: eoqꝫ hr̄ extremū.
Spectatiua q̄qꝫ vltimū īuenit: q̄m eiſdē illis rōnibus
ſe terminauit: q̄bus ī ꝯtēplādo ſpeculādoqꝫ vtit̃. Rō
oīs aut definitio aut demōſtratio eſt. Oīs definitio cō
cluſa finitaqꝫ eſt: nulla demr̄atio pōt infinitam ꝓgreſ/
ſionem hr̄e: q̄ neqꝫ reflectit̃: neqꝫ propoſitiōes ſemel
aſſumptas retractat: oīs ſcīa ſilīs directo inceſſui eſt.
ℭ Item contra eundem. Cap. XXI.

49 Rorſus videt̃ motus ſi habet̃ in
animo potius hr̄i cōtra
nām: q̄ppe q̄ actiōibus eius obſtrepat
impedimētūqꝫ ⁊ remorā afferat. Eſt.n.
opus mētis q̄eti q̄ꝫ agitationi ſimilius:
neqꝫ intelligētia modo ſimpliciū terminoꝝ: ſed ēt ea:
que ad rōnem ſyllogiſmi ꝑtinet: ſtatim potius quēdā
pre ſe fert ⁊ cōſiſtentiā in cōcluſione: q̄ꝫ trāſitū aut re/
ceſſum illius qđ demonſtrat̃. Hac de cā abſtemi pur
gatius ⁊ vibracius: q̄ꝫ temulēti cognoſcūt. Item ſilē/
tio noctis q̄ꝫ interdiu: corpore inoffenſo q̄ꝫ cōturba/
to ſenecta etate q̄ꝫ iuuenta: q̄ iuuenum corpora pluri
c fario motu intereſtuāt. ℭ Motus igitur abiunctior c
alieniorqꝫ eſt ab anime nā: q̄ꝫ ſtatus: q̄re neqꝫ beatum

b ℭ Que hic in loco demōſtrata ſunt de intellectu ni/ mō cum icorporeū eē oſtē/ dūt: ait Sim/ pli. verum q̄ corpē ēt tāq̄ īſtrō in ſuis intellectiōbꝫ nō vtat̃ qđ īpartibile eſt/ vel qđ per ter/ minos ꝓcedit qua ratiōe co/ vti poterit: co/ qđ ꝑ cōtinui/ tatē partibile procedit. niſi ſpēs q̄ cogno/ ſcit: in aliquo partibili eſſ/ nā tūc coope/ rat̃ inſtrm̄ ob apprehenſio/ nem rei parti bilis.

c ℭ Ariſt. ve ro hoc in lo/ co vr̄ hac vti rōne: ſi motus aīe ſubā neq̄ q̄ꝫ fuerit: ꝑter nāꝫ aīa moue bit̃. vbi Sim pli. q̄ōneꝫ mo uet quo tiam pacto hoc ſe/ quatur. nam motus nō eſt ſubſtantia ce/ litatū celum non mouetur ꝑter nāꝫ. Ait autem ꝙ ſicu ti in tertio li/ bro dicet. intel lect⁹ ſubā ipā eſt actio. nō ſo mō q̄ aīabus eſt ꝓſtātior ve rū ⁊ aīa nr̄a: cuꝫ oēm que exterius hꝫ di uagationē cō traxerit ſepa/ teqꝫ ⁊ ſpartili ter quoad fie/ ri poterit vi/ xerit. ob idqꝫ actioneꝫ ēt in ſubam colli/ git veruꝫ lon ge magis in diuina vniuer ſi aīa nō q̄ñ q̄ ſꝫ ſꝑ ſuba erit actio ⁊ ſi mo/ tus eēt actio ipſi⁹ ſuba ei⁹ eēt motus. ꝙ ſi h̄ neq̄q̄ ſit: vel ergo non mouebit̃: vel mouebit ꝑter naturam.

a ℭ Nō equi dem id expri mere vr̄ lati/ nus īterpres qđ grece vo/ luit The. cui⁹ verba hoc in loco hec ſunt ἔστι πόνον δὲ καὶ τὸ μεμίχθαι μὴ δυνάμενον ἀπολυθῆναι καὶ προσέτι φαῦλον εἴπερ βέλτιον τῷ νῷ τὸ μὴ μετὰ σώματος εἶναι, καθάπερ εἴωθέ τε λέγεσθαι, καὶ πολλοῖς συνδοκεῖ, καὶ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς οἱ οὐκ αἰσχύνονται, τὰς τῶν ζῴων ψυχὰς βελτίους ὁμολογεῖν τῆς τῶν οὐρανίων. quorū hoc ē fidelis interꝓtatio. Pretera nō mō la/ borioſa res h̄ ſꝫ cū corpe. ſ. commiſceri ⁊ ꝑ eo nō poſ/ ſe abſolui: ve rū ēt fugiēda ſi locupleti⁹ ei melius qꝫ ſit ꝙ ſine corpe ſit: queadmodū dici cōſueuit ē hocqꝫ ēt mul tis vetꝫ anti quis. tū etiaꝫ his q̄ hoc cui ꝓantiquos reſpondet fate

pōt neqꝫ ꝑpetuū dici: qđ egre ⁊ cū labore fit. Violentū
⁊ coactū intelligere: q̄cquid ꝯ nāꝫ alicui eſt. Qui mo
tū eſſe ſubām aīe putant: neceſſe eſt fateant̃ ſubāꝫ aīe
officere ⁊ fraudi eſſe actionibus ⁊ functionibus aīe.
Preterea: ſi motus ꝑ eſſentia intellectui eſt: quo mō
intelliget res: que motu ⁊ mā vacent. Hec aūt ratio ꝯ
nos recurrere nō pōt: q̄ꝫuis.n. īmobile eſſe intellectuꝫ
dicamus: afferre tñ poſſumus queadmodū ea quoqꝫ
q̄ in motu hēant̃ ītelligat. Nec.n. intelligit quatenus
mouent̃: ſed quatenus eandē formā ⁊ ſpēm obtinēt:
nec ſm̄ nām: ſed ſm̄ formā intelligit: ēt ſi res innexaꝫ
mām habeant. Sed q̄ras ecq̄d ipm̄ motū intelligat:
intelligit. Hercules: ſed eodeꝫ modo quo cetera: q̄. ſ.
formā ipſam ⁊ rōnem motus intelligit: vt cū motum
talē aut talē actū eſſe declarat. At hi q̄ motū eē ſubāꝫ
animi arbitrant̃: difficile pñt monſtrare rōnē qua im
a mobilia ſub ꝑceptione animi veniāt. ℭ Deinde a non
ne laborioſiſſima res eſſe vr̄: aīaꝫ detineri arceriqꝫ cor
pore: tāq̄ꝫ neruis ⁊ vinculis cum ſoluta corpore ⁊ bea
tior ſit futura ⁊ ſuis opibus vti liberius ⁊ vegeti⁹ poſ
ſit. Iā hec noxia fugiendaqꝫ aīe ꝯiunctio videat̃: ſi lo
cupletius ei ſit expediri ⁊ migrare de vita. Ita ꝑclare
agi ac decidi cū aīa: ſi ei q̄ꝫ ocīſſime miſſio cōtingat ⁊
cōmeatus a corpore. Que ſnīa pleriſqꝫ cū veteribus
placuit: tum ēt hoc eui ꝓbat̃. Porro in plenū: qui hoc
dicant: non vident ſe aīas aīalium q̄ꝫ hoīum ꝓſtantio
res eſſe facturos: ſi ille pñt a corpore ablegari exolui
q̄ꝫ humana nō pōt. ℭ Sed ⁊ cā ea ꝑꝑ quam ſtatuunt
aīam in circulū moueri q̄ꝫtum coniectare lꝫ de his: q̄
diſſerunt: delitēſcit adhuc in obſcuroqꝫ eſt. Nā ſi ver
ba ⁊ ſcripta coꝝ attendas originalis aīe ſubā non eſt
orbis: ſed que prius in rectā lineam formata erat re/
uocata ad incudem eſt ⁊ in circulū contorta. Ita por:
ac potior aīe nā directio q̄ꝫ circulus fuerit: quali.n. ex
accidenti atqꝫ extrinſecus circulata eſt: non vt eſſe in
ciperet anima: q̄ppe que iam extabat: ⁊ ꝯfirmatione
hēbat: ſed vt agere ꝯſonantes motus poſſet. Alioqui
⁊ illud peccant ꝑpoſterū: quot corpori tribuunt cām
motuum anime: non aīe motuum corporis. Sed ne ī
eo quoqꝫ laudandus. Timeus vr̄ ꝙ facile paſſus eſt
deſiderari a nobis rōnē: cur aīe vberius ⁊ ꝑclarius eſ
ſet moueri q̄ꝫ q̄eſcer: aut moueri hoc gñe: q̄ꝫ illo. Atq̄
hoc maxime in opibus adeo q̄rendū ꝓdendūqꝫ eſt.
ℭ Aīam non īmigrare cuilibet corpori ꝯ antiquos: q̄
nihil de corpore dixerunt. Cap. XXII.

51 Neo quoqꝫ ⁊ Timeū ⁊ plurimos
q̄ de aīa ſcripſerūt coarguen
dos puto: ꝙ quū annecterent aīam cor/
pori: in eoqꝫ collocarent: nihil vltra pro
greſſi ſunt miro in reliqua ſilentio q̄ ad
cōmentationē iſtā maxime ꝑtinerent. Nā nec queād/
modū affectū diſpoſitūqꝫ eſſe corpus aīandū debeat:
nec q̄ cognatio inter corpus ⁊ aīam habeat̃: vnq̄ꝫ di/
52 xerunt. ℭ Non.n. oībus oīa pari ſillo ꝯueniunt: neqꝫ
coaptari ſociariue ſingula ſingulis pñt: neqꝫ quodqꝫ
⁊ vtcūqꝫ fors tulit: in qđqꝫ agit ⁊ vtcūqꝫ fors tulit: ne
qꝫ itē temere accipit aut patit̃ a quolibet qđlibet: de/
mū nunq̄ꝫ agit hoc: illud patit̃: ſi nulla cōio: aut ꝯgru
entia nature ſit eius: q̄ agat cū ea q̄ patit̃: ex q̄bus vi/
ciſſim admotis iunctiſqꝫ: vnū opus opa cōi ꝑueniat.
Ex his vero q̄ caſu interueniunt. i. q̄ aliter cadūt atqꝫ
caſura ſunt ꝑ nām: nullū munus idē duobus efficitur
verbigratia: ex lapide ⁊ arbore: aut ex arbore ⁊ hoīe.
53 ℭ Quāobrē fere veteres cōperias in demōſtrādā: q̄
lis ſit aīe vis naturaqꝫ laboraſſe. De rōne corporis: ne
irā q̄dē vllā in eoꝝ ſcriptis inuenias: ceu īdifferēs ac

trāſlatitia cuicūqꝫ corpi īmigraret: id qđ ridende die
a Pythagora fabule continēt: quas cū auctor illella
ciuilē aliquē vſum confinxiſſet: quidā phyſice interꝑ
tari vident̃ rati occurrentē incidentēqꝫ aīam in īcidēs
⁊ occurrēs corpus intrare. Sed q̄ iſtud portentū aſſe
rere poterant: viderēt ſingulis aīalibus: īmo ⁊ ſingu
lis corporibus aīalium ꝓpriam formam ⁊ peculiarē
adiunctam: intelligerēt quātū diſcrimē inter corpus
equi vermiſqꝫ eſſet: haberet̃ quātū inter pulicis ⁊ ho
minis intereſſet: ſcirent ſe q̄ putarent in qđcūqꝫ vti ac
cidiſſet incurriſſetqꝫ corpus poſſe q̄ꝫlibet aīam condi:
veluti ſi ita contingat elephantis aīam in culicis cor/
pus: perinde dicere ac ſi in fiſtulis textoriā recipi dice
rent: aut fabricā in pectē: ⁊ radiū: iā ſi artiū ea eſſet nā
aut in ſuis inſtr̃is habitare: atqꝫ in ea ingredi ſua ſpō
te poſſent: vtiqꝫ tibicinuꝫ in tibias nō in lyrā intraret
lyrciniū in lyras nō ī tibias trāſiret. Igit̃ ⁊ aīas ī ſuū
aliqđ ac ꝓpriū corpus (ſi ſuū aīe inſtrm̄ eſt corpus) di
uertere oportebit. Dixi diuertere īmo nō diuertit ſed
fabricat̃ architectaturqꝫ ꝯueniēs ſibi accōmodatūqꝫ
inſtrm̄: deformat ipſa ſibi ⁊ preparat domicilium: nō
deformatum ante ⁊ preparatum demum ſubit. Non
n. quemadmodum cythara dedolatur prius ⁊ condi
tur: tum demū adhibetur ad muſicā: ita ⁊ corpus or/
nat̃ ante inſtruiturqꝫ: mox aīe ſumendū offert̃. Qua
le igitur ſingulis animis corpus inſtrm̄qꝫ cōueniret.
Item qua rōne anima illud ſibi confingeret: neglectū
b a Timeo b penitus ⁊ retro habitum videtur.
ℭ Animā non eſſe harmoniam: ⁊ de anima mundi ⁊
v ruꝫ anima noſtra ſit vita potius q̄ꝫ anima appel
litanda. Cap. XXIII.

54 Ed ⁊ alia opinio de aīa fert̃ tq̄ nihi
lominus q̄ꝫ ſuperiores collimet
c ad verū ſuperqꝫ c copioſum atqꝫ vbereꝫ
tractatū hꝫ: que nō ſolum in cōi examie
venire vſu ſoleat: ſed ⁊ ſeorſum quoqꝫ
veteribus frequentata iactataqꝫ ſit. Ea huiuſmodi ē.
Aiunt aliqui aīam eſſe ipſius corporis intētionē quā
dam: que harmonia dicat̃. Harmoniā eſſe concordiā
que diſſimiliū ſonorū ꝑmiſtione cōmitioneqꝫ naſcere/
tur. Corpus quoqꝫ ex cōtrarijs ⁊ diſſimilibus videri
cōpoſitum. Illud ergo qđ tam cōtrarias q̄litates calo
rem frigus humorē ſiccitatē mollitudinem duritiam
qđqꝫ tā pugnantia elementa ad coalitū ⁊ cōſortiū re/
uocat: ⁊ in conſonantiā quādā modificat̃ ⁊ temperat
nihil aliud eē poſſe q̄ꝫ aīam: queadmoduꝫ in muſicis
id qđ grauitatē ⁊ acumen vocū reducit ad cōſpirantē
ſonū: nihil aliud eſt q̄ꝫ harmonia. Probabilis quidē
d oratio: ſed ab d Ariſtotele ⁊ Platone multis argumē
e tis ꝑſciſſa. ℭ Ac primū e q̄dē prior eſt aīa corpe. Har
monia eſt ſuo inſtrō poſterior. ℭ Aīa īperiū hꝫ ī cor
pus: preeſt ⁊ dominat̃ in corpe: pugnat etiā aduerſa/
turqꝫ aliquādo corpi. Harmonia nō pugnat cū inſtru
mēto. ℭ Itē harmoniā mō intēdit̃: mō remittit̃. Aīa
neqꝫ intendit̃ neqꝫ remittitur. ℭ Preterea ꝯſtāte har
monia offenſio cōſonantie nō pōt accidere. Anima cō
f ſtante: accidit obleſio ⁊ vitiū corpi. ℭ Poſtremo f cor
poris harmonia nihil aliud eſt q̄ꝫ firmitas/ valentia/
pulchritudo: q̄ diſſolutio ⁊ intēperātia corpis: nihil
ē aliud q̄ꝫ īfirmitas: atqꝫ morb⁹/ turpitudo/ deformi
tas aīa neqꝫ firmitas: neqꝫ valētia: neqꝫ pulchritudo
pōt eē. Nō igit̃ harmonia ē: hec oīa ſꝫ alio loco a phi
loſophis afferunt̃. Illa ꝓpria huius partis: q̄bus hic
55 Ariſtoteles auctores illos inceſſuit. ℭ Harmonia eſt
cōſentientiū ⁊ ꝯſonantiū vocū ꝓportio: earūqꝫ ex cō/
fuſione ⁊ collatōe ꝑfecta cōpoſitio. Aīa neqꝫ cōpoſi/

ri animantiū aīaꝫ eē ea pre ſtātiores q̄ ce li eſt aīa: cum he q̄dē a cor/ pore liberari poſſint illa vo nequeat.
b ℭ Ait atta mē hoc ī loco Phil. Pla. tū in Timeo/ tū ēt in phedro nō mō de aīa veꝝ de corpe ēt qđ ipſaꝫ ſu ſciꝑet ſermo/ nē habuiſſe ⁊ q̄dē plurimū ióqꝫ recte Ari ſto. dixiſſe ab/ ſurdū h̄ plu/ res incidiſſe/ nō aūt de eo vt Pla. eximeret
c ℭ Grece Them. ſic ait δεδωκυῖα δὲ ἀθυμίας καὶ ἔξηντας μένη καὶ ἐν τοῖς διαλόγοις h̄ eſt reprobata tū ⁊ examinata tū cōīb⁹ tū ꝓpriis rōnibus eſt: quem locū ꝑtractāt Phil. ait rō/ nes aūt que ī cōmuni habe te Ariſto. ap/ pellat nō ſcri ptos ſermōes quos cū amicis habuit: et̃ commētaria exoterica hoc eſt exteriora/ in quoꝝ ordi ne collocant̃ dialogi tum aliꝗ tum q̄ eu dem⁹ īſcribit̃ que ob id ex/ terna nūcupa uit: q̄ ea non legitimis au/ ditoribus cō/ ſcrip⁹ et: ſed in cōeꝫ multorū vtilitateꝫ ede dit.
d ℭ Ab Ari/ ſto. tuꝫ hic tū in Eudemo. a Platone vo in phedone.
e ℭ Rōnes he ſūt ex pla/ tonis phedo/ ne excerpte.
f ℭ He vo ex Ariſto. Eu demo.

tio eſt neqꝫ ꝓportio. Jteꝫ aīa ſuba eſt. Harmonia non
eſt ſuba. Jtē aīa corpus mouet. Harmonia nō mouet
inſtr̄a:ſed his pn̄s ꝑſtoqꝫ eſt. Muſicus ipſe eſt q mo/
uet ad cōcordiā ⁊ ꝯſonantiā cordas:q̄ꝫobrē aliaꝫ da/
ri aīam oportebit:q̄ concordiā illā harmoniāqꝫ faci/
56 at. ¶ Sed purgebimus hinc infeſtius ſi q̄remus quē
admodū accōmodari poſſit. harmonia vlla ad opera
functioneſqꝫ aīe:aut ad affectiones:qualiſnā harmo
nie ſit ſentire audire videre? q̄lis amare/q̄lis odiſſe/
57 qualis letari/qualis egreſcere. ¶ Ac harmonie q̄dē
verbū non ſimplici rōne dictū vr̄:nā ꝑmus eius ſigni
ficatus ab organicis ⁊ coaptione magnitudinū eſt ꝓ
fectus:q̄ſitū ⁊ motū h̄ent. Cū.n.ita inuicem due am
plitudines collocanť vt nihil eiuſdē gn̄is interibi ha
beať:tunc optime coaptate ⁊ ꝯnexe dr̄. Connexio āt
⁊ coaptatio hec harmonia vocať:vt ligna lapides ⁊
q̄cunqꝫ e nālibus inter ſe artificioſo applicitu cōmit/
tunť:atqꝫ iunguť. Ex hoc initio nomē illud in alias
res ꝑ ſimilitudinē flexū deriuatūqꝫ ē vt ea quoqꝫ har/
monice coaptata dicamus:q̄ rōne aliqua inuicē ſocia
ta ⁊ coita videanť:ita vt ꝯcorditer in vnū ꝯſentiāt:at
qꝫ cōſpirent:nihilqꝫ intercapedinis ſuſpenſiue pateat
hiet ve:nihil ꝓmineat:nihil in receſſu vmbraqꝫ obſo
leſcat:nihil ſubſultet:nulla ſit ſine vſu ſuo ⁊ optīa rō/
ne ꝓportio. Hec cū fuerint:vt dixi ꝯnexa ⁊ aptata cui
cunqꝫ mā̄e acciderint:dicenť:queādmoduꝫ muſicus
ſubcentus tūc optime ꝯcordare ⁊ cōgruere dicimus:
qn̄ nulla itermedia rō eſt:que modulatorē facere cō
ſonantiā poſſit. Ex his duabꝰ harmonie formis vtrā
facimus aīam? Primā non poſſumus:qn̄ illa appo
ſitioneꝫ ⁊ cōpōnem req̄rat:qualis eſt oſſis ad os:aut
oſſis ad neruum. Ridiculū eſt hꝫ harmoniaꝫ ꝑtinere
58 ad aīum aut ſenſuꝫ putare. Scd̄a ēt forma defendi nō
pōt. vꝫ. talem harmoniam eſſe aīam:qualis naſciť ex
collatione ⁊ ꝓportione miniſtroꝝ. Alioq ſi ita ſit ex
alia atqꝫ alia partium miſtione:alia vtiqꝫ aīa diſſulta
ret:ita fieret vt ſinguli multas aīas mutare poſſe vidē
59 renť. ¶ Atqꝫ hoc idē req̄rere de Empedocle ſolemꝰ:
q ſingulas corpis ꝑtes cenſet ꝓpriā miſtionē ⁊ ꝓpor/
tionē ſuā hr̄e:aliā carni:aliā viſceri:aliā neruo:aliam
oſſi adiunctā:q̄ro igiť hꝫ ꝓportioneꝫ aīam putet eſſe
nec ne. Si putat:qn̄ multe ſint ꝓportiones:ſeq̄ť mul
tas quoqꝫ aīas in eodē corpore futuras:ſi nō putat:q̄
ramus:an aliud eē aīam p̄ter ꝓportionē velit:q̄ demū
mēbris ꝓportione ſua aſtrictis totoqꝫ corpi accidat.
Jtē an amicitia illa cui primatū detulit cā ſit fortuite
⁊ temerarie miſtionis:an alicuius certa ꝓportione q̄
ꝯſtet. Illud quoqꝫ doceri velimus:vtrū ille idē amor
ꝓportio ipſe ſit:an extra proportionem aliud.

¶ Animam non moueri:ſed corpus per animaꝫ:⁊ ꝙ
corpus mouetur per aīaꝫ dupliciter:ideſt per ani
mam a qua ⁊ ad quam. Cap. XXIIII.

60 Ex his igitur que dicta hic ſunt:⁊
q̄ alio loco ab alijs afferun
tur intelligi dať eos q aīam eſſe intētio
nē quādā ⁊ harmoniam in corpe arbi/
tranť:vt nō ꝓxime ad veritatē accedāt
tn̄ non temere admodū deerrare. Nā queādmodū ini
tio quoqꝫ p̄fati ſumus opinio hec īpēdio ꝓbabilis ⁊
veriſiľis vr̄. Primū q: ſi aīa ſit alia q̄dā res:q̄ꝫ ipſa cō
pago tēperaturaqꝫ corpis:qn̄ ſoluta cōpagine exol/
uitur ⁊ interit aīa. Idē ꝯrio ordine ſi agas ꝓbari vr̄:
ſi aīa nō ſit illa ꝓportio cur aīa abeūte ſtatim cōpago
⁊ miſtio ſoluiť:quā corpis harmoniā vocāt. Si ergo
miſtione corrupta occidit aīa:aut cōmigrāte aīa diſſi
patio miſtionis ⁊ exitiū ſequitur:ꝓfecto due ille res
non vſīr lōge diſtare. ¶ Dices aīam nō corrumpi mi
ſtione corrupta:ſed vitam illam:quā dedit aīa corpo
ri:nam aīam eē abiunctam a corpore vitāqꝫ animan/
tibus īſpirare atqꝫ īfluere de foris eo mō:quo ſol q̄ꝫq̄ꝫ
remotus ab aere:tn̄ aeri lumen preſtat. ¶ Ego vero
primum illud demiror eorum qui hoc audent dicere:
ꝙ arbitrantur exempla vim probationum hr̄e:quuꝫ
tn̄ exēplū ad faciendam fidē infirmiſſimum argm̄ ſit.
¶ Deinde illud reprehendo ꝙ ne efficiunt q̄dē q̄ꝺ vo
lunt. Sol.n. vnus qn̄ ſit corpibus oībus ſplendoreꝫ
ſuum impartit:aīam vero vnā eſſe q̄ aīalibus oībus
vitā tribuat:nemo auſit dicere. Alioq ⁊ ſol ipſe q̄ꝫq̄ꝫ
eſt vnus nō tn̄ lumē ſuū equalr̄ oībꝰ exhibet:alr̄ aerē
aliter aquā:aliter lapidē:alr̄ lignū:aliter argētū collu
ſtrat. Jtē aliter color purpureus:aliter viridis ꝑtici/
pant lumine. Aīam quoqꝫ ſiq̄s vnā ꝯtendat eſſe:opꝫ
eodem mō aliter atqꝫ aliter ab aīalibus carpi:neqꝫ ꝑ
aīas diſcrimē:ſed ꝑ vitas hēbiť:atqꝫ (vt ita loquar) ꝑ
animatiōes. ¶ Deinde illa vnica aīa q̄lis nā erit:cer/
te qualiſcūqꝫ ſit ad ſe Ariſto. hoc loco pertinere non
putat. Ait.n.ſe aīam illā vnicam neqꝫ q̄rere neqꝫ fini
re:ſed aīam hoīs:aīam eq aīam bouis:quas ſiue q̄s
vitas aīationeſqꝫ:ſiue aīas appellet:nihil pugnauerit
Ariſt. ſed queādmodū qn̄ lumē definiret ita. Lumē
eſt ꝑfectio ꝑſpicui corpis:nō ip̄m ſolē finiebat:ſed reꝫ
q̄ a ſole ꝓdiret:ēt ſi eadē finitio ipſi ſoli poſſit cōpete/
re:ita hoc loco aīaꝫ finiturus:nō ad ſingularē illaꝫ:q̄
tam longe abſit a corpore conſiderationē intēdit:ſed
ad ꝑfectionem iunctā:q̄ organicis corporibus ſua ſin
gulis ab illa ſingulari tribuiť:q̄ꝫuis forte vtriqꝫ defi/
nitio vna ꝯueniat. Ut.n.nihil vetat:duas hr̄i ꝑfectio/
nes ꝑſpicui corpis:quarū ꝑfectior vna ſit ſol altera im
ꝑfectior lumē:ita dici de aīa p̄t:nihil obſtare duas eē
aīaliū formas:quaꝝ vna ꝑfectior ſit:vt aīa ea q̄ foris
eſt:altera imꝑfectior:vt ea q̄ ītus ad ſingulas ꝑtinet.
Hāc igiť aīam:quā tu vitā vocas:animā ego nūcupo
inſeperabilem ⁊ indiuiduam corpori:eoqꝫ diſſipabi/
lem atqꝫ mortalem. non quidē abſolute ſimpliciterqꝫ
ſed eo mō quo lumē in aqua. Atqꝫ hoc inter vtrunqꝫ
cōſtat:ſolum de noie controuerſia eſt:de re enim quid
ſentias:ꝓbe ac dilucide indicas. ¶ Animā itaqꝫ illā
mundi vnicā atqꝫ vniuerſalē:que corporibus prebet:
ſiue aīam dicere:ſiue vitā malis:q̄ nihil aliud ē q̄ꝫuis
quedā vitalis generabiliſqꝫ ꝑ oēm nām īuecta:clariſ/
ſime aſſerunt ea aīalia:q̄ ortu ſpontali de mā putri ꝓ/
ueniunt:ea ex tali excrementorum ⁊ ſordium miſtio
ne:aut ex tali ſorta ſpirant/viuiſcunt/mouentur/vt in
Aegypto mures ⁊ in nr̄o celo vermes ⁊ locuſte ⁊ q̄
huius generis plurima. ¶ Sed q̄d hoc ad illos:q ſin
gulas aīas haberi a ſingulis:eaſqꝫ ſeꝑatas intelligūt
vn̄ vita ſingulis aīalibus cōtingat:fortaſſe exēplo nō
mouenť:qui ſuā cuiqꝫ corpi aīam de foris cōminiſcū
tur:q̄ vitā in quolꝫ faciat. ¶ Sꝫ q hoc volūt:primū il
lud mihi rn̄deant:ſtatuāt in oībus aīalibus:an ī ſolo
hoīe ſingulas accōmodari ſingulis aīas:q̄ ſeꝑate tn̄
abiunctēqꝫ habeanť. Et hercules id in oībus aīalibꝰ
defendere fabule ⁊ nuge mere:quid.n. deridiculoſius
dici excogitariue pōt q̄ꝫ ſeꝑatas eē aīas pulicū:q̄ vi/
tā pulicibus afferāt. Dices ī vno hoīe ſingulas ſingu
lis diſtributas:eaſqꝫ ꝓcul a ſingulis eē. Sed q̄lis ab
ſecro aīaꝝ illaꝝ ſortitio fuerit? que dr̄ia? q̄ ſecretio? ſi
oīa q̄ eadē ſpē ſunt participatione materie diſtinguun
tur:ex mā diſcrimē ⁊ differētiā obtinēt? Prorſus aīa
que vitā vegetalē p̄ſtat:⁊ q̄ iracundiā ⁊ cupidines cō
tinet:nō pōt itelligi:q̄ rōne ſeorſuꝫ a corpe maneāt:nā
ea que princeps eſt ⁊ que intellectus vocať forte pōt

Digreſſio aīa vna ſit vel plures tamē ſeparate.

Anima mundi vnica ē ꝙ vl'is q̄ corporibus vitā prebet.

adiuncta defendi:q̄ vim intelligendi aīe imittat ⁊ in/
fluat. At reliquaꝫ nā̄s inherere:⁊ quodā mō itexi cor
poribus neceſſe eſt:ſi p̄ſtare vires ⁊ actiones ſuas de
bēt. Ueꝝ elegās hec ⁊ nobiliſſima q̄ꝺ vberius ſuo lo
61 co ⁊ diligētius penſiculabiť. ¶ Ex his ergo que di/
cta hactenus ſunt planum eſt:aīam neqꝫ harmoniam
eſſe:neqꝫ tamen ſine harmonia conſiſtere.

Libro tertio

¶ Utrū aīa intelligendo ꝯtēplandoqꝫ moueať:⁊ du/
bitationes ſuꝑ verbis illis Ariſto. vbi dicit itelle/
ctus nobis vt ſubaꝫ quandā accidere. Cap. XXV.

62 Nunc illuc ꝯferēdus eſt ſermo:vt vi
deamꝰ an moueri aīam videa
tur rōne ꝙ aīam timere/audere/iraſci/
egreſcere/letari/ſentire/intelligere dici
mus:qn̄.n.res illas oēs videanť mo/
tus eſſe:credere aliq̄s poſſet ſaltē talibus motibꝰ ani
63 mā inſterni ac ſubijci. ¶ Hoc aūt neceſſe nō eſt. Atqꝫ
hec rō ſiq̄s ea vtať duplr̄ reꝑhendi pōt. Primū ꝙ af/
fectiones ille nō ſunt motus:deinde ēt ſi motus eē cō/
ceſſero:tn̄ aīe motus eſſe nō pn̄t:ſed ꝑmiſtionis ⁊ ſum
me.i.totius aīalis:ita tn̄ vt proficiſci ab aīa videanť.
In ira iudicat aīus dignā eſſe rē ſuccēſiōe vindicatio
neqꝫ:ſed aīalis cor agitať ⁊ ſanguis q cordi diffuſus
eſt ſuccēditur inflāmaturqꝫ. Si igiť feruor ille ⁊ inflā
matio ſanguinis ad aīam ꝑtineret ſola eſſet aīa q̄ cō/
moueri ſubiraſciqꝫ diceret. Quū aūt aīa ipſa inflam
mari aut feruere nō poſſit:incorporea q̄ꝺ eſt dōꝫ ⁊ cō
fitendū vr̄:non aīam:ſed aīalia eſſe:q̄ obiraſci ⁊ excā
deſcere videanť. Aīam vero:q̄ de iniuria iudicet iudi
ciū aūt non eſt motus:ſed quies tranq̄llitas potiꝰ.
Q̄ꝺ de ira dictū eſt idē de metu ꝓbandū. Iudicat aīa
rem dignā formidine:pars deinde q̄dam ꝯbitur cor/
poris:mox frigeſcit ꝯſternaturqꝫ:⁊ vt poeta iq̄t. Pal
lor ſimul occupat ora. Atqꝫ hec plane corporis aīati:
hoc eſt ipſius aīalis affectiones ⁊ motus eſſe noſcun
tur. Impaleſcere aīaꝫ aut erubeſcere q̄s niſi putidius
aut fatuus dixerit? Eodē mō ſi cognoſcere motus eſt:
ad vniuerſum hoīem ꝑtinet:nō ad ſolā hoīs aīam:vr̄
hec quoqꝫ ꝑticula quadā intus affecta ꝯtingere:q̄ vi
caria ſanguini aut ſpiritui ſit. In ꝑturbationibus aūt
bifariā corpꝰ moueť ab aīa:aut.n. ꝑtes corporis mo
tu loci moueť:vt qn̄ iraſcimur ſanguis q quaſi lo/
co excitus ꝓſilit emicatqꝫ ⁊ q̄ꝫ relique corporis ꝑtes
vehemētius exardeſcit:aut ꝑtes corpis nō demigrāt
loco:ſed alteraſcunt vt qn̄ metuimus extrema cor/
poris pallor friguſqꝫ obſidet. Que aūt q̄bus in affe/
ctibus ꝑtes corporis cōmoueanť alia inſtōne nobis
64 agendū eſt. ¶ Plane hi q motus:quoꝝ cā eſt aīa:ſo
li aīe tribuunt:ꝓinde ſentiunt:ac ſiq̄s aīam texere edi
ficareue diceret:nā ⁊ hoꝝ motuū cā eſt aīa:hitus ⁊ rō
edificādi ī aīa ē:ſed queādmodū opifex ⁊ ſtructor edi
ficat nō ars ipſa edificādi:⁊ Cytharedus pulſat non
muſica:q̄ꝫuis opifex edificet ex arte:⁊ cytharedꝰ pul
ſet ex muſica:ita aīs nec miſericordia flectiť:nec iracū
dia cōmoueť:ſed hō ꝑ aīam. Quare hō ⁊ nat ⁊ lauať
⁊ veſciť nō volūtas aut ꝓpoſitū:quo gerūť hec oīa.
Qn̄ aūt dico iſthec ꝑ aīam fieri:nō ita dico vt in aīa
ipſa ſit motus:nā manus ⁊ mēbra ſunt q̄ accipiunt ⁊
ſubſtinēt motū:ſed qn̄ dico hoīem moueri ꝑ aīaꝫ:id
velim intelligi:motus illos quos aīa corpori cōicat:
aut ꝓdire ab aīa:aut ad aīam referri. Nā qn̄ ea que
extra ſunt ſenſibus accidūt:ita mouet corpus vt rerū
q̄ ita ſentianť imagines:aduſqꝫ receſſuꝫ aīe penetrēt.
Qn̄.n.a corpore ad aīam vie q̄dā ⁊ foramina pate/
ant:ꝑ q̄ ſenſus ad illū tanq̄ꝫ ad arcē ictus ⁊ ꝑcuſſiōes
ſuas trāſmittunt:quas ab incidētibus hauſerunt:ita

¶ Sꝫ q̄re/ nalis q̄s ꝑ po teſt. ait Philo. quo nā pa cto cognoſce re ſeu itellige re vtriuſqꝫ ſit nā alia q̄deꝫ ꝓpote q̄ ſint ꝑtes aīe irrō/ nalis:q̄ a cor/ pore ſeparari neq̄t:cuꝫ for/ ma ſit animati corpis:atqꝫ in corpore ſit tāq̄ꝫ in mate/ ria forma iſe/ ꝑabilis:meri to igiť. cuꝫ ꝑ ſe tē nequaq̄ꝫ poſſit actiōes ē nō eius:ſꝫ vtriuſqꝫ dicē tum itelligere ꝯ:q̄ꝺ ad rō/ nalē aīe ꝑtes ꝑtinet:q̄ q̄dē ſeꝑabilis ē:q̄ nā rōe vtriuſ ꝙ eſſe dixit. Ad hoc itaqꝫ dicimꝰ:ait ip ſe:ꝙ dū rōna lis aīa:extra corpꝰ eſt. ⁊ ab eiꝰ nexu eoqꝫ reſpectu:quē

maxime ſit:vt is q̄ꝫq̄ꝫ imobilis incōtingibilis:inume
rabiliſqꝫ eſt:tn̄ oīum plagaꝝ quas q̄qꝫ nūtij accepe/
runt eſtimator ⁊ arbiter ſit. Dicimus itaqꝫ ꝑ aīam fie
ri tales motus:q: in nobis cā eſt aīa:qua ſenſus pa/
tianť ⁊ ferianť a rebus:⁊ qua deide hꝫ vulnera ad ſe
tāq̄ꝫ ad iudicē ꝑferanť. Nā ſimul imortua inſtr̄a ſunt:
pelli nō p̄ſſt. Cōtra recordatio reminiſcētiaue non ad
aīaꝫ ſꝫ ab aīa ꝓficiſciť:quo.n. ſenſus finit deponitqꝫ:
inde initiū accipit:memoria. Proinde illa ꝓmptis de
theſauro ſuo reꝝ q̄ſi ſimulachris ꝑmū:deinde repeti/
tis atqꝫ retractatis ita reminiſciť. Hac igr̄ rōne ꝙ ani
mus qn̄ reminiſci vult ꝓducit ⁊ ꝓmit res:quaꝝ ve/
ſtigia ⁊ notas ī ſe tanq̄ꝫ in theſauros ꝯdiderat:ab eo
ꝓdire ⁊ oriri memoria dr̄. ¶ Quot ſiq̄s dicat imagi/
nes ⁊ ſpēs illitas impſſaſqꝫ aīo q̄eti propiores eſſe q̄ꝫ
motui:nihil itereſt vtiqꝫ q̄ꝫtū ad locū hunc attinet:q:
interim eius:cuius memoriā ꝯſeq̄mur:ſine aliqua ꝑ/
turbatione meminimus. Interim ē qn̄ nos recorda
tio ipſa cōmoueat vt ſepe qn̄ admiſſum a nobis ali/
q̄d fede aut dictū ſuꝑbe recolimus:memoriaꝫ rubor
ſeq̄ť qn̄ formidoloſuꝫ ⁊ terrificū horror ac tremor.
Sed ⁊ ambulādo quoqꝫ ⁊ diſputādo ſepenūero no/
bis alicuius rei venit in mentē. Ueꝝ ambulare diſpu
tare ꝑhorreſcere erubeſcere apriſſime motus ſunt:at
iudicare ſentire cōprehēdere cōtemplari nullo pacto
ſunt motus:aut ſi ſunt nō ſunt eodē iure cū ceteris:ſꝫ
functiones ⁊ actus aīe appellanť. ¶ Quot ſi l̄ꝫ quo/
qꝫ noīar̄ motus placeat:de vocabulo vt p̄dixi nec pu
gnandū:nec magnoꝑe accurādū eſt. Illud ſtatuendū
vt ſi actiones ille nūcupāde ſint motus:diuerſo vtiqꝫ
a reliq̄s motibus gn̄e cenſeanť:q̄ꝺ ⁊ ipſe nobis Ari
ſto. p̄cipit. Hoc inq̄t pati aut alterari nō eſt conſidera
re ſpeculari ꝯdiſcere:q: in ſpeculādo ⁊ ꝯdiſcendo ꝑfi
cimur. Aut ſi eſt opꝫ aliud genus plage ⁊ alteratiōis
intelligi. Et iteꝝ is inq̄t qui de poᵃ in actū ſcie cōferť
ab eo q actu ſit ſciens:aut nihil patiť:aut duas eſſe al
terādi rōnes putādū eſt. Rurſus in libro tertio. Uide
tur inq̄t ſenſile ip̄m de ꝑtāte ſenſum in actuꝫ ꝓuehere
trāſferreqꝫ. Nec.n. patiť q̄cq̄ꝫ:aut alterať ſenſus cum
ita transferť:quo ſit vt hec alia motus ſpē ꝯtineri di/
cātur. Nā motus imꝑfecte rei actus ē:hic āt ⁊ ſimplr̄
actus vr̄:⁊ actus rei ꝑfecte:diuerſum igiť credi:atqꝫ
alienū ab illo hn̄ eſt. Ex his verbis liquet clariſſime:
eum q ꝓprie appelleť motus:nō eē actu ſimplr̄:atqꝫ
ita aliud genus hēri quo patiātur ⁊ moueāť ſenſus.
Ita illud appet iā nō ī eo pugnādū vt aīa oīno nō mo
ueať:ſed ī eo vt corporeis motibus moueri nō poſſit.
¶ Atqꝫ hec ad hūc modū expoſita nō eſt impēdio ar
duū noſſe:q̄ꝫq̄ꝫ neqꝫ admodū facile. Si.n. putādū eſt
vt queādmodū gladius incidit ꝑ aciem:⁊ ſphera vol
uiť ꝑ figurā:nec tn̄ incidit acies:nec figura voluiť:ita
⁊ hō q̄ꝫq̄ꝫ ꝑ aīam iraſciť:non tn̄ aīa hoīs iraſcať:cer/
te tā p̄clarā ⁊ nobilē nām videmur plus equo deijce/
re:quaqꝫ cū tam humili gn̄e accidētiū ꝯferamus. Ce
teꝝ tametſi aīa in vno eo ꝑſimilis accn̄tibus videať:
tn̄ magna ex ꝑte reperiť abſimilis. Globus neqꝫ ip̄m
ſe cōuertit:neqꝫ ſimul diuerſis ꝯuerſionibus agi pōt.
Gladius quoqꝫ neqꝫ per ſe accidit:neqꝫ multas ſimul
aut varias ceſuras exercet. At aīa ipſa fons eſt motꝰ
ipſa p̄bet initiuꝫ:ipſa ꝓcurat:ipſa ſe de motu vno ad
aliū refert:ipſa ꝑ ſe trāſitionē hāc facit. Dꝫ aūt trāſitio
nes facere mutareqꝫ aīa:non illo quo corpora gene/
re in q̄bus noīa illa motū corporalem deſignāt:q nō
niſi tpe poſſit abſolui ⁊ cōtinuus habeať:⁊ qui de ali
quo imꝑfecto ad ꝑfectum iſtitutus ſit. In aīa Ꝟo oēs
mutationes momētarie diſiūcteqꝫ ſunt:nec pedetētiꝫ

erga ip̄m gerit ē libera rōne nō vtiť nā neqꝫ q̄rit:neqꝫ inuenit neqꝫ ꝑ ꝓpōnes ad ꝯclōnē diſcurrit:ſed cū mēs pura ſit: abſqꝫ vlla inq̄ſitione res intuet vt pote q̄ reꝝ oīum rōnes in ſe ipſa hēat:nec a corpore turbať: ipſa cū libuerit cōtemplať ſine tpe. nam corpus et eſt ignorātie cā ⁊ ob id ēt inq̄ſitionis ⁊ inētionis:⁊ ea ꝺ cā intelligentiaꝫ ſeu rōnē:q̄ mēs eſt ipſecta eſſe viriuſqꝫ nō ipſius anime ꝑ ſe dixit Ariſto.

ac tractim:ſed ſtatim ⁊ vniuerſim de potentia in actū ꝓmote vt viſio:q̄ a cādidis ad nigra:ab his ad rubi data qb⁹ ad viridia ↄferaꝝ:Sʒ vtcūqʒ iſta ſe hn̄t:quē admodū dixi:haud multū difficilia exploratu vīr.

❡Contra Xenocratem dicentem animam eſſe nume rum ſeipſum mouentem. Cap.XXVI.

65 A vero q̄ de intelligētia afferūt īpenſam ⁊ diligētiā ⁊ at tentionē reqrunt. Neceſſe eſt aut vt ver ba ipſa phi ꝑponamus vt ſunt:plane ni hil vt additū īminutū īuerſumue ſit cla ritatis explanatiōiſqʒ grā. Nec.n.obſcura vſqʒ eo ſūt vt intelligi:atqʒ cōprehendi non poſſint. Vr̄ inqt intel lectus intus accidere vt ſubā q̄dā nec aboleri aut cor rumpi:alioq maxime aboleret ab ea inualētia q̄ ſene ctuti ↄtingit. Nunc v̄o accidit ↄ̈ id qd̄ in ſenſorijs eſt videre. Si.n.accipere poſſet ſenex oculū iuuenis:cō/ tueret vt iuuenis. Quare ſenectus nō eo venit:ꝙ ali/ qd aīa ipſa ꝑpeſſa ſit:ſed eo ꝙ illud:in quo aīa ↄtine/ tur obleſum eſt:quēadmodū ebrietas atqʒ morbus,

66 ❡Intelligētia quoqʒ ⁊ ↄtēplatio vaneſcit obſoleſcit qʒ interiore quadā pte laceſſita ⁊ corrupta:ipm per ſe īpatibile eſt:cognoſcere v̄o/amare/odiſſe/nō illius af fectiones ſunt:ſed ↄtinentis. Quapp ↄtinente corru/ pto neqʒ meminit:neqʒ amat:q2 nō erāt illius hec:ſed cōis.i.pmiſtionis ⁊ ſumme:qd̄ iā eſt corruptū. Intel/ lectus porro qddam fortaſſe diuinius eſt ⁊ īpatibile. ❡In his v̄bis primū[a] ↄtinuatio ⁊ ſeries ipſa ſermo nis dubōnē hʒ:quū.n.id ageret:atqʒ id velle addice/ re:ne moueri aīus videreꝝ:nihil attinebat hac inten tione īītellectū dicere ſubam eſſe quādā:q̄ intus acci/ deret:nec aboleꝝ. Nec erat rō q̄ʒobrē hoc loco de im mortalitate aī diſputaret:q2 neqʒ de reliqua aīa vtruʒ mortalis eſſet hac parte agitabaꝝ:ſed ſolū illud in qd̄ ne erat:moueri ne an nō moueri intell's poſſet. ❡De inde in eo q̄ʒ verba illa calūniā ſubſtinēt:ꝙ rō qua in tellectus īcorruptus ⁊ īmortalis aſſeriꝝ:vr̄ idē in ſen ſu pollere:atqʒ ita illū quoqʒ ab interitu vēdicare:im mo vero ſi diligēter aduertas fere hoc egiſſe Ariſto. cōperies:vt ſenſum q̄ʒ eē īmortalē oñderet. Si abole ri inqt intell's poſſet:maxime id ab inualētia futuꝝ:q̄ in ſenectute ↄtingeret. Nūc v̄o accidit ↄ̈ id:qd̄ in ſen/ ſorijs cerniꝝ:nā ſi vti poſſet ſenex oculo iuuenis:vide ret vt iuuenis:ex qbus verbis talis rō nectiꝝ quēad/ modū ſenſus nō patiꝝ laborātibus ſenio ⁊ fatiſcētib⁹ inſtrīs:ita neqʒ intell'm pati interiore illo affecto col/ labefactoqʒ. Neqʒ ī ſenſu ſolo ꝑſtat:ſed ꝑgrediꝝ vltra. Quare inqt ſenectus nō eo fit:ꝙ aīa qcq̄ʒ ſit paſſa:ſed eo ꝙ illud in quo aīa ↄtineꝝ laceſſituʒ obleſumqʒ eſt: quēadmodū temulētia ⁊ egrotatio. Hoc ſi ē ita vege/ tatrix aīa eodē mō quo mens īpatibilis efficiꝝ:proin/ deqʒ īmortalis. ❡Tertio ſubit q̄rere:quale nā inſtrʒ illud ſit:qd̄ tametſi interius corrūpaꝝ:intellectū tn̄ im patibilē ꝑmanſuꝝ dicat. Itē q poſſit ſimilitudinē aut ꝓportionē hr̄e cū corporalibus inſtrīs:iam vtrū illd̄ hoī tm̄:an alijs quoqʒ aīalibus habeaꝝ. Age vero ſi latentiore aliquo interioreqʒ inſtr̄o intell's vtaꝝ:q̄ren da rō eſt:cur non ↄueniat aīam ſenſualē ſeparataʒ ab inſtrīs putare:nō.n.ad ↄſtituendā diam ſufficit dice re intell'm inſtr̄o interiore vti:⁊ ↄdito ſenſum exterio/ re ⁊ ꝓmpto. ❡Quia vero Ariſt.mō verbū hoc intel ligere:mō illud cognoſcere vſurpat:ſi noſcenti hec ſtu diū ſcire:qd interſit:an intelligere:eſt ſimplices termi nos cōprehēdere:cognoſcere:terminos cōplexos iū/ gere aut diuidere: Tum quoqʒ ſuccedit qd̄ vtra ꝑſtā tior virtus:ea ne q̄ appellationes ſimplices ꝑcipit:an

ea q̄ ꝑceptas ad cōplexū ↄiunctionēqʒ reuocat. Vid ri poſſet alicui poſterior h̄ maiore vi eſſe argumēto d̄ artibus capto:nā ſimplicia cognoſcē ligna ⁊ lapides nullius eſt artis:ſed ↄnectere ⁊ cōponere:tn̄ ↄ̈riuʒ eſt qd̄ neqʒ difficile demonſtraꝝ. Nā quū in cōplexu mō veritas:mō falſitas verſeꝝ:intelligere nō niſi vere poſ ſumus:cognoſcere ēt falſe. Preterea intelligere eſt tā q̄ʒ amplecti ⁊ attingere rē:quā intelligas. Cognoſceꝝ eſt tanq̄ʒ circuire luſtrareqʒ rē ⁊ circūſpicere:nec acce dere. Eoqʒ imbecilitas q̄dā intētionis mōſtraꝝ:qua/ lis dr̄ia inter clariores oculos hebetioreſqʒ habetur. ❡Hec ſunt q de verbis illis vocari pn̄t in dubiū. De

b fenſiones[b] ſolutioneſqʒ in aliud tp̄s differre cōmodi⁹ eſt:quo ſe quoqʒ nobiliſſimus ph̄s ad pleniorē diſcuſ ſionē ſuſtinet:ac reſeruat. Nā hoc loco cā diſcernendi magis diſputandiqʒ diligentia:q̄ʒ cum ſententia aut fiducia decernendi diſſeruit.

❡Contra Andronicum dicenteʒ Ariſtotelis verba contra Xenocratem non intelligi. Cap.XXVII.

67 Oſthec Ariſto. definitionē Xe/ nocratis dānat:neqʒ de v̄bo calumniā ſarcit:vt Andronicus ⁊ Porphyrius taxant:ſed plane it ↄ̈ men tē ⁊ ſenſum Xenocratis:queʒ ex libris his colligas:quos ille de reꝝ nā perſcripſit. In his ſe Xenocrates ꝓdit aīam ſe numeꝝ credere:q ex vnita/ tibus conſtet. Hanc igiꝝ illius ſniam Ariſto. īter oēs que de aīa feranꝝ maxime irrōnabilem dicit:de qua plurima flagitia ↄñtur. Prima ſunt ea que eueniunt: eo ꝙ moueri vnitatem putat:mox ea p̄cipua:que ꝓſi ciſcunꝝ eo ꝙ aīam numeꝝ facit:nā quo pacto pn̄t in/ telligi vnitates moueri:vtrū ex illis alique moueant alique moueanꝝ:an oēs ⁊ moueant ſimul ⁊ mouean tur:ſi ſimul oēs quō cum īdiuidue ſint ⁊ partibus ca reant:mouendi ⁊ motū accipiendi vim hn̄t:que.n.ſi/ mul moueꝝ ⁊ mouent ſectilia ⁊ diuidua eſſe neceſſe eſt. Quot ſi dixerit al's moueri:al's mouere:non igiꝝ aīa ex oībus ↄſtituta conciliataqʒ erit:ſed tn̄ ex illis

68 q̄ mouēt. ❡Demū ſi vnitas moueꝝ:neceſſe eſt alicu/ bi ſitum ꝓportionēqʒ habeat. At ſi acceſſerit vnitati: ſitus ⁊ poſitio punctus fiet. Motus puncti non aīal: ſed lineā facit:neceſſarium vero eſt:vnitas q̄ in aīa ſit: ſitum ⁊ poſitū habeat:⁊ alicubi ſit:nā ⁊ aīa alicubi ē. ❡Itē ſi a numero numeꝝ aut vnitateʒ demas exiſtit alia ſpē numerus. At plantis ⁊ aīalibus qbuſdaʒ:vt ſunt inſecta:ēt diuulſis ideſt viuacitas ꝑtinax:⁊ aīam

69 eadē ſpē retinent. ❡Preterea ſi vnitates aīe ſitū con firmationēqʒ obtinent:nihil intereſt aīam vnitates di cas:an minuta illa corpuſcula q̄ Democri. credidit glebulēta ⁊ leuia. Enimuero ſiqs cōſtitueret atomos illas nō ſpheras eſſe:ſed puncta:quātitate retēta ſola nihil ꝓhiberet īītelligi:ī illis aliud eē qd̄ moueret:ali

c ud qd̄ moueret:ſicut in corpibus. Hec.n.[c] ex magni/ tudine aut paruitate dr̄ia diriꝝ:h̄ ē vt ī magnis diſcre/ tio hr̄i poſſit mouētis ⁊ moti:in paruis nō poſſit. Sʒ ſi hec quāta ſint:illa nō ſint:ad hec id p̄t ꝑtinere:ad il/ la nō pōt:conceſſio dimenſu paruitas nihil obuariat.

70 ❡Iā q fieri pōt vt aīa vnitas ſit:in quo.n. vnitates ille ab vnitatibus alijs differrēt: Si.n.ſolo poſitu at qʒ motu:iā nō vnitas:ſed pūcta ↄuenit vocari. Igiꝝ cū oē corpus hēat pūcta:vel anteq̄ʒ aīa:manifeſtū eſt pū cta aīe eodē in loco futura:vbi pūcta ſunt corpis:⁊ q̄ʒ regionē ſingula corpis occupāt:ī eādē ſingula aīe im migrabūt:atqʒ ita nihil vetauerit:qn eodē ī loco duo ſint puncta:ſi duo:cur nō ⁊ plura:tandemqʒ infinita: Nā ea quoꝝ locus indiuiſilis eſt:ēt in vnum cōgeſta

molem nō attollunt:neqʒ locū capaciorē reqrunt iun

71 cta:q̄ʒ ſingula. Dein ſi numerus pūctoꝝ que vtcūqʒ hn̄tur in corpore pōt eſſe aīa:cur nō hn̄t aīam oīa cor pora. Itē quo pacto a corpibus ſepabunꝝ diſcedētue aīe:ſi neqʒ linee a ſupficiebus:neqʒ a lineis pūcta pn̄t

72 abiungi. ❡Atqʒ hi q ita de aīa ſentiunt:primū vr̄r: incidere cōem errorē eoꝝ:q aīaʒ eſſe corpus penetra lium ⁊ tenuiſſimaꝝ partiū arbitranꝝ:deinde in aliū: quē incurrit Democritus:q aīam ex paruis ⁊ rotun dis corpuſculis ↄfecit. Ac cōe qdē illud vitiū nō pn̄t effugere:qd̄ ⁊ multi fortiter ↄceſſerunt:quos nec ve ritū eſt aīam ↄfiteri corporeaʒ. Atqʒ vt illi duo corpa eodē in loco ↄſtituūt:ita hi vno pūcto cogunꝝ īfinita

73 ↄcedere. ❡Ille ꝓprie cū Democrito ruine Xenocra ti:q putat aīal a nūero vnitatū moueri:vt ille a multi tudine ſpherulaꝝ putabat:nam qd intereſt minutas ſpherulas eſſe cāʒ motus:an vnitates dicas: ſeu ma gne ille ſeu exigue ſtatuanꝝ:mō q̄ moueanꝝ ⁊ moue/

74 ant. ❡Igiꝝ q motū ⁊ numeꝝ in definitionē aīe cōfe runt:in hō laqueos atqʒ alios ēt cōpluſculos inherēt: nā neqʒ ipſam eſſentiā aīe ex ea definitione vniuerſaʒ colligimus:qd̄ tn̄ oīs definitio abſoluta dʒ ꝑſtare:ne qʒ in accn̄tiū notitiā venimus. Atqʒ hoc q̄ʒ veꝝ ſit fa/ cile aīaduertes:ſi verba illa pēſaueris. Fac periculuʒ nuſq̄ʒ aliqd de affectiōib⁹:aut de functiōibus eius ex ꝑſſeris:nō quēadmodū cogitet:nō qua rōne icelligat: nō qua ſentiat:nō q̄ leteꝝ aut doleat:nō qua iraſcaꝝ/ti meat/ſperet. Plane eſt vt aliqñ diximus adeo nō eli/ cere qcq̄ʒ hoꝝ poſſimus:vt ne ↄijcere qdē aut diuina re facile ſupperat:q̄ tn̄ oīa ſcire ⁊ docē illū oportuit.

❡Contra eos qui dicunt animaʒ ex elementis eſſe coa litam. Cap.XXVIII.

Actenus attulim⁹ ea qb⁹ Ari ſto. Xenocratī [a]ſniaʒ īpugnat. Nunc q̄ʒq̄ʒ alio loco atqʒ ocio eſtimāda nobis eſſent:q̄ delateat An/ dronicus:q Ariſto. putat ea ſcripſiſſe: q̄ non poſſint intelligi:q que ea:q̄ alij recte atqʒ in tp̄e dicta iudicant:ipſe aliter neqʒ recte neqʒ in tp̄e interp̄ tatur. Vr̄ tn̄ mihi hoc loco ſaltē neceſſaria rō eſſe illi us verba cū verbis ph̄i nr̄i ↄferre:vt appareat quan to clariora hec ⁊ ꝓbabiliora q̄ʒ illa ſint ad ſenſuʒ Xe nocratis ꝑcenſendū. ❡Numeꝝ inqt vocabāt animā ea rōne:ꝙ nullū aīal eſſet ex ſingulari ⁊ ſimplici cor/ pore:ſed oīa ſm̄ aliquas ꝓportiones ⁊ numeros con fuſis ⁊ ↄmiſtis q̄tuor el'ntis cōſtarēt. Fortaſſe igiꝝ ſen tiebant eadē his:q aīam harmoniā definiunt p̄terq̄ʒ ꝙ Xenocraticoꝝ ſm̄o aptior aliquāto ⁊ illuſtrior vi debaꝝ ꝙ vnius verbi acceſſione factū eſt:naʒ quū illi numeꝝ aīam dicerēt:hic non ſimpl'r numeꝝ:ſed eū q ſe moueret aīam eſſe mōſtrabat:quēadmodū ſi illi q̄ʒ aīam non ſimpl'r harmoniā feciſſent:ſed eā q̄ ſe ipſaʒ crearet ↄſtitueretqʒ. Ipſa.n.aīa eſt:q̄ cōpaginē nectit: q̄ coaleſcentiā ↄtinet:q̄ ꝓportionē ⁊ ↄcilium quatuor elntoꝝ itēperat. Sed qd̄ dixi Xenocratē putare aīaʒ eſſe numeꝝ ipſum ſe mouentem ex libris eius maxi/ me in quinto volumine de natura ſumitur.

❡Cōtra Empedoclē dicētē:ſil'ia cognoſci ſil'ibus:⁊ tn̄ ſimilia a ſimilibus pati nō poſſe. Cap.XXIX.

75 Einceps Ariſtote. hec īquit. Sūt incōmoda eos ſequētia:q tum aīam moueri volūt:tuʒ corpus eſſe ſtatuunt:ſiue id tenuiſſimū oīum ſiue maxime incorporeum appel lent. Reliquū inqt eſt ꝑpendere qua rōne a nonnullis dicaꝝ aīam ex el'ntis ↄſtare. Ac illi qdem ſtatiʒ rn̄dēt:

vt in reꝝ notitiā atqʒ ſenſuʒ ꝑueniat:atqʒ ita ꝑueniat:

76 vt rē vti ē ita cognoſcat. ❡Sed hercules ne ſic quo/ qʒ aſſecuti ſunt id:cuius grā hoc finxerūt:iccirco vo/ lunt aīam ex el'ntis exiſtere:q2 rentur ſimilia nō niſi ſi milibus poſſe cognoſci. Certe ſi ſola el'nta eſſent for taſſe aliqd dicere videreꝝ:ſed plura longe hn̄tur:im mo infinita q̄ elementa non ſint:ſed q̄ de el'ntis ↄcre/

77 ta. ❡Eſto terrā terra:aquā aqua cognoſcā:quō De um: quō hoīem: quō ↄcretoꝝ innumerabiles formas: Sanguinē: Carnē: Neruos: Oſſa: Viſcus: Equum vero equid equo vllo intra nos collocatio dignoſci/ mus. Non.n.res ↄcretas temere quocūqʒ mō incide rint el'nta ↄſtituunt:ſed rōnem quādā:atqʒ ꝓportiōe ſeruata:vt de oſſe Empedocles cecinit. Terra tulit: futes apte compacta per amplos. Quadrantē crepe re lucis de partibus octo. Semis mulicebero datus: oſſa hinc candida facta. Nulla igiꝝ vtilitas aīam fa/ cere ex el'ntis:niſi rōnes quoqʒ ſingulaꝝ reꝝ ⁊ cōpoſi turas ineſſe in aīa dixeris. Ad hūc modū poſſent oīa cognoſci ſimilibus:nā ⁊ el'nta el'ntis ex qbus ipſa cō ſtaret ⁊ cōcreta ↄcretis dignoſcerenꝝ:atqʒ hoc q̄ʒ īpoſ ſibile ſit non eſt neceſſe admodū ꝓbari. Quis.n.dubi tauit vnq̄ʒ eſſe in aīa lapidē: hoīem: platanū: iteʒ bo nū ⁊ non bonū:poſtremo ita oīa vt non rōnes reruʒ:

78 ſed ipſe res in aīam recipi dicerenꝝ. ❡Iā vero gn̄a ⁊ vl'ia:que in decē principijs cōtinenꝝ:q poterunt ab aīa cognoſci ſubſtātia/q̄ʒtitas/qualitas:⁊ reliqua ge nera. Neqʒ.n.el'nta ſunt genera:neqʒ ea q̄ ex el'ntis cō ſtanꝝ:ſed maior pars eoꝝ longiſſime ab el'ntis diſtat: nec el'nta rebus exiſtimari p̄t:qualia ſunt ad aliqd fa cere/pati/moueri/hr̄e. Nā ⁊ quantitas quoqʒ ipſa ⁊ qualitas q̄ʒq̄ʒ pōt aliqs dubitare de his:non tn̄ el'nta ſunt. Gn̄a porro notiones ſunt animi nr̄i non el'nta re rum. Sed liberales ſimus ↄcedamus genera eē el'nta illud rn̄deant:numqd ex oībus generibus ↄſtare ani/ mā ꝓbent. At non vr̄ cōia oībus generibus el'nta eſ ſe:vt hoī ⁊ factioni ⁊ paſſioni:deinde ſequētibus dice re:ergo ↄſtare aīam ex ſola ſubſtantia:aut quō q̄ʒtita tem ꝑceperit. Dices ſinguloꝝ geneꝝ el'nta q̄dā eſſe ⁊ p̄ncipia ꝓpria e qbus aīa ↄſtituaꝝ. At aīa ſubſtātia ē ex p̄ncipijs quantitatis:quantitas non ſuba:naſciꝝ ⁊ ex p̄ncipijs eoꝝ que ad aliqd referunꝝ:relatio oritur non ſuba:ipſius aūt facere/pati/moueri/hr̄e:nōne ri diculum ſit principia in aīo querere:ſi qd̄ impoſſibi/ le eſt pōt ridiculū dici. Alia igiꝝ rō inueſtiganda eſt: tum qua res ab aīa cognoſcanꝝ:tum qua in aīa recipi ⁊ ↄtineri dicanꝝ:nam hi qui aīam ex oībus rebus far ctam ⁊ ↄditā volunt vt ſciat ⁊ intelligat oīa in hos ti bicines atqʒ in alios vel grauiores offendunt.

❡Veteres neqʒ de vniuerſa anima:neqʒ de humana perfecte locutos. Cap.XXX.

79 Eterū nōnulli abſurdius arbitrā tur:q quū ↄſtituāt ſimilia a ſil'ibus pati non poſſe:ↄcedūt tn̄ ſimi lia ſimilibus oportere cognoſci:⁊ dein/ ceps fatenꝝ ipſuʒ cognoſcere/intellige re/ſentire/nihil aliud eſſe q̄ʒ pati. Demirari q̄qʒ Em/ pedoclis lʒ:qui terrā terra cognoſci putauit:neqʒ ani maduertit eas maxime aīalium partes vacuas eē co gnitiōis ⁊ ſenſus:q̄ maxime terroſe glebulēteqʒ ſint:

b neruí:[b] vngues capilli/oſſa/que tn̄ ſi rō Empedoclis vera eſſet ſimilium ſui notitiam ꝑceptionēqʒ habuiſ/

80 ſent. ❡Iteʒ ex ſingulis el'ntis anima plus ignoratiō nis:temeritatiſqʒ q̄ʒ cognitionis acciperet. Nā vt illd̄ vnuʒ cognoſcat vn̄ ↄſtaret:cecutiret ⁊ caligaret in cē

c tera. Preterea videtur Empedocles[c] deū ignorātiſſi/

a ❡Prima hāc dubōneʒ mouit Alex. ſ̄ Philo. credimus.q etiā eaʒ conatus ē ſoluere:hoc mō:ait.n.ꝙ po[a] in p̄cedē tibus oſtēdit ceteras aīe vir tutes/incorru pte ſint necne dū oſtēdit ꝙ actiōes:q̄ ipſa rū eſſe videnꝝ ſūt ꝓprie vtri uſqʒ po[a] ergo oſtēdit ꝙ cor ruptioni ſunt obnoxie.nam hoc ſuperius aſſumptuʒ eſt ꝙ ſi affectio/ nuʒ vel opera tionum aīe ſit aliqua:que a corpore poſſit eſſe abſoluta ipſam ēt aīaʒ cōtigit abſol/ ui:quot ſi nō neq̄q̄ʒ.qm̄ igi tur nullas he po[c] operatio nes hn̄t,q̄ ſit a corpe abſo/ luta nō igiꝝ a corpore ſepa/ rari poterunt cum hoc igiꝝ id ſit monſtra tum iure me/ rito q̄rit,quo nā pacto mēs ſe habeat.

b ❡Tenebro.

c ❡Verba greca hoc in loco ſunt hec: οὐ γὰρ ... τῷ μεγ... ἢ σμικρότη τι, αἱ μὲν ... ὅσον τοῦ ... χαλαὶ ... ἀλλ' εἰ ... ἀειτμὸν ... λάπτοιεν, ... σμικρότης ... γκαὶ τὰς ... δὲν κωλύει. q̄ ſi fidel'iter in terpretenꝝ hi bent ſe h̄ nō ... nam neqʒ ex magnitudie vel paruitate hn̄t vt hec q̄ dē aīe ſimile levō minime. Sed ſi numerū ſeruauerit paruitas q̄ nihil illis obſtabit.

a ❡Magna grecoꝝ expo/ ſitorū pars ni tanꝝ ꝑſuade/ re Ariſto. rō/ nes vim hr̄e tamē ↄtra id qd̄ verba Xe/ no. ſufficiēte nus ſonare vi denꝝ nō antē contra ſenſus medullā ⁊ in/ tellectuʒ quo ꝓtulit ea Xe/ no. attn̄ nō eo dē mō oēs eo rū ſenſuʒ ſūt interpretati. Philo.n. ob id aīaʒ eē nu/ merum ait di xiſſe:q2 plenē tudo formaꝝ eſt rō q̄dam rōnibus cō ſtans. In ſe ip/ ſa oium re rū rōnes hʒ: formas āt nu meros ſolitus eſt appellare. q̄ ⁊ Ariſ. in ſubſequētib⁹ eos laudat q aīam eē dixe/ rūt locuʒ for/ maꝝ. ea v̄o d̄ ille ipſaʒ mo uē appellaꝝ. q̄ ſe ipſam ... ē: vtpo

re que ab aīo nō hʒ et vnuat ſi ipſa ſe ipſa viuēo. S m pli. ſo alio ne Xeno. dſcu dit vt ſupra annotauim⁹ q̄ ibi legatur.

b ❡Hoc in loco nemo Ariſt. ⁊ Theo. inter eas membra cōmemo/ rat que nō ſen tiā: qd̄ in libro dub. nem af fert: expoſito/ res attn̄ ſicco pede pertran ſeūt: vno exce pto Simp. q ait id ea rōne diſtulit Ariſt. q: tactus ſen/ ſorū ſpūs eſt. alij vō dicūt p neruos vo/ luiſſe itelligere a q̄ ex oſſib⁹ prodeūt ⁊ ſen ſu carent.

c ❡Hoc in lo co appell̄ Deū mo. recte inter/ pretaſſe in li/ bro p⁹ auſcul tatōis phyſice ſpherū.i. deū lʒ ibi q̄ſi op/ poſitū annota uerimus nos ⁊ h̄ ideſt affir māt ceteri gre ci:annotat et hic Phil. ex ſnia Alex. ar/ gumētuʒ hoc eē ꝓbabile nō neceſſarium. rō.n. ea rōne ignorātiſſim⁹ deus vel ipſius dēs quia nō cognoſcit. q ea cognoſceꝝ que preſtātio/ ra ſunt melius eſt: ⁊ ea q̄ de teriora ſūt. ſa tius eſt nō co/ gnouiſſe.

unū facere:quum.n.vt ille inquit deus:quē ſpherum
vocat ⁊ cōcretione comitioneqꝫ quatuor naturaꝝ ex
titerit ſolo interuentu ⁊ ꝓcuratione concordie in vna
hac molitione diſcordia nullas ꝑtes habuerit: euenit
vt ſoli deo ignorabilis diſcordia ſit:que ab oībꝰ aīali
bus ⁊ qdē mortalibus caducíſqꝫ cognoſcať:qn̄ cū ex
81 oībus ꝯſtet in oīa quoqꝫ h̄ iuris hꝫ.¶ Demū quāob
rē non ſunt animata oīa ſi oīa aut el'ntā:aut ex elemē/
tis ſunt.¶ Itē cur vna res ſit aīa ſi elnta ſunt multa?
Quo ſit vt hꝰ elementa ſimiliora materie videantur
82 eſſe:q̄ꝫ forme.¶ Et ꝑterea eſſe debeat alia quedā pre
ſtantior excellentiorqꝫ nā:que deformet:q̄ tēperet: q̄
cogat:que certa rōne ⁊ cōpagine elnta cohibeat.Hāc
ꝯuenit aīam credi non elnta aut aliqd qꝺ ſit ex el'ntis
ꝯcretū.Eſt.n.aīa ꝑclarius qddā ⁊ melius.Preclariꝰ
aūt eſt illud qꝺ ꝯtinet:q̄ꝫ qꝺ ſpergiť:diſſipaturqꝫ.At
illi non erubeſcunt ſtructuram mentis referre ad el'n
ta.Sane id qꝺ locupletiſſimuꝫ atqꝫ optimū eſt: mēm
ſemꝑ ⁊ facere ⁊ deſcribere dr̄:queādmodū ars.alioq
rō maxima videbať:vt qꝺ pulchritudine ⁊ dignitate
pollebat:ipm ⁊ antiqſſimum ⁊ principaliſſimū ⁊ ori/
go alijs crederetur non huic elementa.
¶ Superfluo videri aliquibus aīam ex vtroqꝫ cōtrario
concretam eſſe:ſufficiat enim alteruꝫ qꝛ eadem ratio
pollet in contraria Cap̄.XXXI.
83 N vniuerſum veteres ph̄i iuſta obiur
gatione in eo pulſanť: ꝙ nemo de tota
aīa adhuc cōmentatus vr̄:alij vim eiuſ
mouendi tm̄ attingunt:alij de rōne ꝑci/
piendi ſola cognoſcendiqꝫ diſputant.Ceteras aīe fa/
cultates:aut deſpicatas:aut incognitas habuerunt.
Atq multa erant aīalia:q̄ tametſi viuere exploratiſſi/
mū eſſet:qēſcere tm̄ ſede ſtabili affixa ſemꝑ ⁊ adherē
tia viderenť.In his aīa ꝓculdubio vim mouendi hr̄e
non pōt:cuius non cōparet vſus.E duobus igiť alte/
rum erat neceſſe:aut vt carere aīa dicerenť:aut ſi hoc
ſuſtinere non poterāt:vt cām aliquā ⁊ rōnē afferrent:
cur aīata quum eſſent tm̄ vagari ⁊ ſedes mutare non
poſſent.Uigent illa ſentiunt nutricanť increſcunt:ab
ſolui ⁊ a loco demigrare non pn̄t.Atqꝫ illis ipſis mo
tibus auctionē dico atqꝫ ſenſum:q̄ꝫq̄ꝫ mouenť vt cete
re aīantes:non tm̄ vis oīs ad aīam referť:ſed exterio/
ra quoqꝫ ſuum in id momentū hn̄t ad ſenſum:ſenſilia
ad nutricationē auctionēqꝫ alimenta.Atqꝫ eius mo/
tus q in loco agiť:dux ſola ⁊ princeps eſt aīa.Eodeꝫ
modo vegetabilē aīam vr̄r negligere:q ex elementis
intellectū ⁊ ſenſum moliunť:quaſi duas vires ꝑcipu
as aīe:ſolaſqꝫ nouerint:qualis igiť ea aīa eſt qua vi/
uiſcere dr̄:que gignanť e terra:nā neqꝫ ſenſualē neqꝫ
intellectualē pn̄t hr̄e:neqꝫ eam q̄ mouendi vim obti/
net.Ueꝝ qbus idē eſſe intellectus ⁊ ſenſus placet:vt
Democrito:nonne in re aptiſſima ⁊ cōpertiſſima:vr̄r
errare?Conſtat ⁊ luce clarius eſt:plurima eſſe aīaliuꝫ
gn̄a:que ſentiendi vim ꝯtinent:intelligendi non conti
84 nent.¶ Quot ſiqs hoc quoqꝫ gratificeť Anaxago/
re fateaturqꝫ intellectū ineſſe in tota animāte nā:eūqꝫ
certā eſſe aīe partem:vniuerſam vero eē aīam:que ex
oībus viribus ⁊ partibus conflareť.Ita.n.vr̄ ſentire
q cecinit.Planta olim volucerqꝫ fui popilla puerqꝫ:
nondū tm̄ vniuerſam aīam cōplecteť:neqꝫ de viribus
oībus diſputabit:neqꝫ de aliqua vna ꝑfecte:eodeꝫ re
cidit:qꝺ in his carminibus legiť:que ad auctorē Or/
pheum referunť:ingredi ſpirabilem aīam:que anhe/
litu traherеť:vn̄ igiť viuunt ea que non reſpirant?vt
plante:vt inſecta:vt cetera id genus aīalia impfecta.

¶ Animam non eſſe per omnia corpora inuectam: ⁊
fuſam. Cap̄.XXX.II
85 Llud quoqꝫ fugit eos:q aīam ic/
circo ex elementis faciunt
vt res cognoſcat:ꝙ neceſſariū non erat
ex oībus conditam putare: quum alte/
rum contrarium abunde ſufficere potu
iſſet:tum ad ſe noſcēdum tum ad oppoſitum:nam de
recto eſtimamus:qꝺ oblimet.Regula.n.in vtrūqꝫ iu
dicio pollet.At obliquuꝫ quod eſt obſtipumqꝫ:neqꝫ
ſuimet neqꝫ recti poteſt iudex ſtatui.
¶ Ueteres de aīa nihil bn̄ dixiſſe. Cap̄.XXXIII.
86 Abetur ⁊ alia preter has quorū
dā opinio:qui aīam di/
cunt per quatuor elementa ⁊ per natu/
ram rerum oīum inuectaꝫ fuſamqꝫ eq̄/
biliter oēs mundi partes vegetare ani
mareqꝫ.Hanc ſn̄iam ſecutus Thales dicebat deoruꝫ
plena eſſe oīa:cui ⁊ illud de ꝓximo cōgruebat.Iouis
oīa plena compita ⁊ omne foꝝ.Fortaſſe vero hoc ſit:
qꝺ ⁊ zenoni vr̄ qui deum meare ac ꝑtinere per omnē
ſubſtantiam cenſuit.Atqꝫ ita in intellectuali:deū eſſe
intellectum:in aīali aīam:in nāli nām:in affecta affe/
ctionem ⁊ habituꝫ.Foreqꝫ hoc neqꝫ a Platonis dog
mate multum abhorret:cuius illa ſunt verba.Quuꝫ
deus inqt aīam in medio collocaſſet per vniuerſum
infudit:⁊ per oēm globum porrigi iuſſit:⁊ corpus ei
exterius induit.Habet hec opinio plurimas ⁊ variaſ
qōnes.Cur.n.ſi aīa per ignem:ſi ꝑ aerem cōmeat:ſi ꝑ
cetera elementa:non cōſtituit aīal?ꝑmiſta ⁊ confuſa
conſtituit?ꝑſertim quum ꝑſtantiores eſſe aīas ſimpli
cium corpoꝝ putent:q̄ꝫq̄ꝫ nē hoc quoqꝫ rōne vlla cō/
87 probant.¶ Ceteꝝ vtrinqꝫ vrgenť ſiue aīal fatcātur
ignē:ſiue non fateanť:nam ſi fatenť ſine rōne loquun
tur:ſi non fatenť;ſeqtur in aliqbus corporibus aīam
88 contineri:que tm̄ animata non ſit.¶ Ac videnť qdeꝫ
exiſtimare per tota elementa aīam eſſe diſtributam ⁊
ſparſam:verbigrā:per aerem totum:⁊ per aquaꝫ to/
tam ea rōne:ꝙ partes elementoꝝ oēs eadem nā ⁊ ſpē
viſebanť.Ergo quum illā aque portiunculaꝫ que in
miſtionē aīalium decerpiť aīatam eſſe intuerenť:con
tingebat illos credere:in vniuerſo elemento hr̄i con/
tineriqꝫ aīam:queādmodum.n.partes ſimpliciū cor/
poꝝ:que ad temperaturā ſtructurāqꝫ aīalium corro/
ganť/efficiunt/vt illa ex oībus elementis cōpoſita ⁊
coalita ſint.Ita videre ſe credunt:partes aīaꝝ:que ex
ſingulis elementis carpunť:facere vt animata eē aīa
lia videanť.¶ Hec ita ſi ſunt:queādmodū aeris por
tio in nobis eiuſdē forme ac nature cū elemento vni/
uerſo eſt:ita ⁊ ea pars aīe:que in nobis inde tanquā
bractea deſecta eſt:eadē ſpē ꝓbabiť cuꝫ aīa vniuerſa
ſimpliciū corpoꝝ.Iam illi hoc loco laborant ⁊ perti/
naciter defendunt:nullū eſſe conſortium ſpeciei inter
aīam elementarem ⁊ nr̄am:ſed illam longe ⁊ ꝑfectio
rem ⁊ immortaliorem haberi.Quod quum dicūt ſe
ipſos coarguunt:amittit.n.vim rō eoꝝ:qua vteban/
tur:ꝓpterea videlicet vniuerſum aerē eſſe aīatū ⁊ ſpi
rabilem:ꝙ aeris portio:que in nobis eſſet ſpirabilis
animataqꝫ videretur.Uana ⁊ caſſa rō ſi alia ſit anime
noſtre natura:alia elementaris:⁊ alia item aīe confir
matio in aeris noſtri portione:alia in aere vniuerſo.
Aut igitur non eſt dicendum animas elementorū im
mortales ⁊ pluris eſſe q̄ꝫ noſtras: aut nihil efficiunt
quum nituntur oſtendere per totam naturam cōmea
re pertinereqꝫ aīam:eo ꝙ particule elementoruꝫ:que
in nobis eſſent:animate viderentur eſſe.
¶ Contra

¶ Contra Platonem qui partes anime diſcludebat
locis. Cap̄.XXXIIII.
98 Acile igiť eqs animis appꝫbit nō
claruiſſe hac parte ph̄i vete
res:nec tā difficilem locū pulcherrime:
aut accuratiſſime ꝑtractaſſe:q̄ꝫobrē alia
rō ineunda eſt quare ab aīa res cogno/
ſci dicāť:quom id elntoꝝ ꝯcretꝰ ꝑſtare nō poſſit.Affe
rēdus eſt ēt alius modus vnde na moueať aīa:ſi oīno
neceſſariū ſit moueri:ſꝫ nec eo motu quo corpora mo
uentur ab aīa:neqꝫ demū eo q ſit rei inabſolute actꝰ:
ſed eo fortaſſe qui abſolute atqꝫ perfecte.
¶ Plātas ⁊ ſtirpes ſine dubio aīatas eē.Ca.XXXV.
90 Einde cū homo per aīam ſciat ⁊
ſentiat:opinetur:deliberet
iraſcatur:concupiſcat:demū vtcūqꝫ viꝫ
appetentem exerceat:item quō motu lo
cali aīalia per animā moueantur:auge
antur:conſtent:iminuantur:ita tm̄ vt ꝑpoſitum illud
ſit augere conſtareqꝫ ſequens:⁊ accidens collabita/
ſcere ⁊ minui.Quod quidem cōtingit:quō plus di/
ſpendij ſit:atqꝫ amplius perit:defluit q̄ꝫ accedat:atqꝫ
eat in corpus.Quō itaqꝫ omnia hec anime opa vide/
antur eſſe/merito dubitari pōt:q̄nam actionū illaꝝ di
ſcretio ſit:vtrū tota anima ad fūctionē oīum adhibea
tur:⁊ an vniuerſa ea ſentiamus:intelligamꝰ:ſciamꝰ:
decernamꝰ:obiraſcamur:ꝯcupiſcamꝰ:⁊ reliqua que
nobis enumerata ſupiꝰ ſunt:⁊ an ex tota anima ema/
nēt iſta ꝓficiſcanturqꝫ.Itē an vitā actus ex his vnꝰ
pluresue faciāt:aut oēs:aut nullus:ſed alia cauſa ꝯſti
tuenda hn̄daqꝫ ſit.Demū id qꝺ q̄ritur tale eſt:vtrum
oēs actiōes:munera:opa momētaqꝫ animi ab vniuer
ſo eo fluant:an potius alia ꝑs ſit qua ſentiamꝰ:alia q̄
91 ſapiamus:alia qua appetamꝰ.¶ Qꝺ qdē iā Timeꝰ
videť cēſuiſſe:quō diceret:alio nos itelligere:alio ap/
petere:alio iraſci:ꝑindeqꝫ actiōes illas ita diſpeſcit:
vt primā cerebrū.i.capitis arcem dicat tenere:ſcdam
in domiciliū cordis deducat:i iecur tertiā ac ſedes ab
dn̄is releget.Sed ſi hec vera ſunt:qua rōne aīus ꝯti/
nebitur ne defluat:que illi vnitas qs coalitꝰ fuerit:ꝑ/
ſertiꝫ ſi partes tāta intercapedine diſcludanť q̄ꝫ actio
nes:quarū ad ſe multe nō pertinent?Que res igiť co
hibebit potētias a deo ſepatas?Certe dici nō pōt cor
pus eſſe:qꝺ aīam cogat aut contineat:quō potiꝰ econ
trario corpus ꝯtineri ab aīa equū ſit:vtpote cuiꝰ ab/
ſceſſu corpus ſtatim vaneſcat labaſcat diſſipeť ⁊ cor/
ruat.Q̄ꝫobrē ſi qua res ꝯtinendi vim hꝫ:ꝑfecto illam
92 eē aīam par eſt.¶ Eodē mō q̄rere iterum oportebit.
vtrū vna ſit hec quoqꝫ que ꝯtinet:an ꝑtibꝰ cōſtet.Si
vna:cur nō vna iā vnde ab initio aīa ꝯcedebatur:red/
denda eni afferrēdaqꝫ rō eſt:quare vnū ſit illud a quo
potētias aīe locis diſiūctas vniri ꝯtinerіqꝫ velis:aīa
vna nō ſit:que tm̄ corporis partes lōgius diſiūctas di
nulſaſqꝫ cogat:atqꝫ contineat.Dices illud qꝺ cōtinet
aīaꝫ ꝯſtare ꝑtibꝰ.At quō oē qꝺ ꝯtinet rē ꝑtibꝰ ꝯſtātē:
ſi ⁊ ipm ꝑtibꝰ ꝯſtet:rurſum ab alio ꝯtineri ſubide ne/
ceſſe ſit.Manifeſtū eſt qcqd aīam ꝯtinere dicatur:ab
alio iterū:atqꝫ ab alio ꝯterū iri:ita vt res in infinituꝫ
caſura ſit:neqꝫ inqſitio exitū:neqꝫ aīa id a q̄ ꝯtineať ⁊
cohibeať iueniat.¶ Nā ⁊ apꝺ nos q̄qꝫ q̄ꝫuis aīam
ſubito vnā dicamꝰ:q̄ ſe tm̄ multis viribꝰ ſpargat:vt po
mū:qꝺ ſubito vnū eſt:varias tm̄ ⁊ diuerſas q̄litates ob
tinet:formam:halitum:colorē.Non tamen ſermo ad
huc periculo caret:tanto magis anceps ⁊ lubricꝰ his:
qui vim quandam eius ſempiternam ⁊ īmortalē:ca/
ducas mortaleſqꝫ ceteras faciūt.Quod quo modo ⁊

Plato ⁊ Ariſtoteles acriter ac perſpicienter vidiſſēt:
alter in ipſa ſtatiꝫ ꝯſtōne molitiōeqꝫ hoīs:rōnalem .i.
mentis optimā portionē in habitaculū ꝓprium cōdi/
dit:alteri extrinſecus accedere viſa eſt.Utriqꝫ porro
id ꝯſilij fuit:ne quā offenſionē turbāue immortalitas
eius:aut cōtagio mortaliū ꝑtiuꝫ:aut vicinitate cōtra/
heret.Itaqꝫ vtriqꝫ opioni īpedimētū hoc accidit: ꝙ
nō ſimplicē ſed ꝯcretū ex ꝑtibꝰ ⁊ viribꝰ aīum dicunt.
E quibus aliqua etiā tāto inter ſe tractu faſtigij ſepa/
ranť:q̄ꝫto a caducis ſubciſiuiſqꝫ eterna ⁊ īmortalia di
ſpeſcūtur.Difficilis ſcrupulus:⁊ qui vtrāqꝫ familiaꝫ
anxerit:q̄ꝫuiſqꝫ ſeu virium ſeu partiū dirēptus in aīa
ſit:grauis vtcūqꝫ rō videať:⁊ q̄ leuiter exitū inueni/
re nō poſſit:difficilior tm̄ eſt his quibus multaꝝ par/
tium dicatur.Si eni aīa vniuerſa vniuerſuꝫ corpꝰ cō/
tinet:eoqꝫ ꝯuenit ſingulas aīe ꝑtes ꝯtinere aliqd cor/
pis:cuinā obſecro ꝑticule corpis mēs ⁊ rō ꝑerit?Ni/
93 miꝝ id:vel queādmodū fingas perdifficile eſt.¶ Ma
xime aūt ſtirpes oſtēdūt ꝑtes aīe nō eandē rōnē inire
quō ꝑtibꝰ corporis:ita vt ii diſperate regiōibꝰ ſint:he:
habeanť ⁊ ille ſuis locis diſcluſe.Nō eni aīe altricis:
quā arbores poſſidēt:ꝑs radicibꝰ exhibita:ꝑs trūco
adiūcta:pars ramis ⁊ frōdibꝰ data:ſꝫ vniuerſa i vni/
uerſis eſt.Nā ⁊ auulſe ꝑciſeqꝫ viuunt:⁊ trāſlate de ſe
minarijs ſpēm eādē ferūt.Uidemꝰ itē ex aīalibus ijs:
que ꝙ mēbra ꝑcinctu inciſurave ſepata hn̄t.Appella
mꝰ īſecta ēt diuulſa diutiꝰ viuere:partēqꝫ vtrāqꝫ ſeor
ſum moueri:qꝛ.ſ.ineſt illis adhuc rō vitalis:nō qdeꝫ
eadē numero.qꝛ ſeparatio facta eſt:ſꝫ eadē ſpecie:nā
vtrūqꝫ fruſtellū aliquādiu obit/vite munera ſentit ap
tiſſime:ac ſe loco mouet aut īpingit ꝑreptatqꝫ.Ipe in
piſcibꝰ vidi:ꝑtes abſciſſas cōprehēdi aut teneri nō q
uiſſe:quorūdā caudas ꝑſectas:īſinuaſſe ꝓdiu ſpiras:
⁊ īplicuiſſe nexꝰ:nōnulla ēt trūcata capite palpitaſſe:
94 vt Strutio q̄ ſolaria dr̄.¶ E qbꝰ oībꝰ ꝯſtat ꝑtes illaſ
aīe ſeiungatas eadē eē ſpecie:tū iter ſe:tuꝫ cum aīa vni
uerſa.Inter ſe:vt q̄ iā ſunt diſcrete:⁊ ſepatis ac diſiectꝫ
trūcis adiūcte.Cū vniuerſa:vt quō aū ꝑciſionē diuul
ſionēqꝫ itegris ⁊ idiuiduis habebať.Nā aūq̄ꝫ diſcer
pereť nō certis in mēbris:ſed in tota ea fuiſſe ꝑtes ille
videnť.Aīam Xo:neqꝫ ipſam a ſe ꝯſtat:neqꝫ ſuis po
teſtatibꝰ diſtrahi:ſꝫ a corpore culpā hn̄te in quo ſita
eſt.Quot ſi ſegmenta illa piſciū īſectorūue neqꝫ ꝑtina
citer ſupuiuūt:neqꝫ admodū diu mouenť:nihil miꝝ
quō partibꝰ officialibus careant:qbus vitam nāmqꝫ
tueātur.Nec tm̄ minus tota viuacitas aīe illis in ꝑti/
bus ꝯtineť:que mox ſolido in corpore ſpectabať.
¶ Plātas ⁊ ſtirpes ſines dubio aīatas eē Ca.XXXVI.
95 Ane dubitanduꝫ nō eſt:an ꝙ nutri
untur ⁊ augentur fructices:id
ab aīa vegetali alūnaqꝫ habeāt.Una.n.
hec animalibus ⁊ ſtirpibus ineſt cōmu
nis:qui igitur fieri poteſt:vt ea vis i ani
mali anima ſit:in planta non ſit?Deinde vnde viuerēt
vigerētqꝫ plante:niſi vitam acciperent ⁊ nanciſcerē/
tur ab anima?In hoc quoqꝫ differunt a nō viuentibꝰ
viua:ꝙ ali:ꝙ creſcere:ꝙ ꝓlē de ſe dare poſſunt.Neqꝫ
illud moueat:ꝙ hāc a ceteris ſeparari ꝯtingat: cete/
re ab hac ſeparari non poſſint:quom eadē ratio inea/
tur ſenſuali:cum ea que inceſſui ⁊ ꝓgreſſui preficitur
tm̄ non omnibus animalibus.Tametſi igiť ſenſus ſi
ne illa vi motrice in aliquibus habeť: tamen anima
eſt ⁊ appellať:q̄ꝫq̄ꝫ vis ea:qua viuimꝰ ipſa primo nō
eſt qꝺ ſequentium diligens lectio cōmōſtrabit.

¶ Explicit Liber primus de anima.
Them. t

¶ Themiſtij de anima, Liber Secūdus interprete Hermolao Barbaro.

¶ Diuiſio entiū: ⁊ q̄ ſit ꝑfectihabia ⁊ quotuplex. Ca. I.

1 Aque veteres de aīa tradiderūt abūdāter arbitror libro ſuperiore expoſita: nūc ordīe aliūde petito cōmuniem⁹ ipſi definitionem
a aīe: eā q̄ maxie fuſa ꝓinde cōiſſima videat: queqꝫ oēs aīas ambitu ſuo ꝯtineat: nec ſolū humanā: de q̄ tm̄ priores: ptī ꝙ ita collubitū erat: ptī ꝙ inuiti fallebā
2 tur egerunt. ¶ Rerū itaqꝫ ſūmū ⁊ ꝓncipaliſſimū genus ſubām facimus: ſuba vō aut mā aut forma eſt: aut aliquid ex vtroqꝫ permiſtio. De qua rōne vberrime dictū eſt in his libris: quos de inſtitutione ⁊ primordijs nature perſcripſimus: alioquin hoc quoqꝫ
b loco nō abre fuerit: ex his q̄dā repetere. Mām b potētia eſſe ſubām ꝯſtat ſine confirmatiōe aliqua. Non enī eſt qd̄ ſub verbo hoc hoc c qcq̄z mōſtramus: ſed tā
c q̄z habilitatē q̄zdā: ſeu ꝑparationem: que ꝓcreandis rebus opportuna idonea aptaqꝫ ſit. Formam vō perfectionē eſſe ⁊ ceu expletionem abſolōnēqꝫ ꝑparationis illius. i. que q̄ſi aſſerat: ⁊ manū extremā īponat ei rei: tā potētia ſola ꝯſtaret. Poſtremo formā id eē: cui⁹ merito res ꝓrogatiuā illā ferūt: vt noīe hoc qcq̄z: ſiue h̄ aliqd cenſeant. Tertiū ſūma eſt: que ex ambab⁹ coeuntib⁹ ꝯciliat ⁊ naſcit: in q̄ iā mā ſimul ⁊ forma ſpectatur: que due res vna q̄dā exit integritas: neqꝫ rōne cogitationeue amplius: ſed ſenſu. Ac reuera h̄ aliqd eſt: mō illud diſcrimen intelligat res a mā vt fierēt: a forma vt eſſent: hīe. Que quom ita ſint: tūc opulēter ⁊ nauiter habere ſe rē ⁊ perfectā eē dicim⁹: quō ꝓpriā formā adepta eſt: ad quā feſtinauerat. Hanc igit for-
d mā ⁊ ſpēz ſiqs entelechiā d. i. verbū ex vbo perfectihabiam appellet: haud iure reꝑhēdet: ceu nouo vſus ⁊ horrenti vocabulo. Nā ſi ſupradicta nobis vera ſūt: ⁊ perfectio rei e ſua cuiqꝫ forma dicit: ⁊ a forma res hꝫ: diuiter ⁊ bn̄ hr̄e ⁊ ꝑfecte poſſit. Nihil vtiqꝫ aliō id nominis ſignificauerit q̄z eū quez exprimere volum⁹ habitum perfectionis. Uerum ꝑfectihabia bifariam in rebus eſt: vno modo vt ſcientia: altero vt ꝯtēplatio ⁊ cōſideratio: que actu inita ſit hā: altera vt habit⁹ altera vt miniſtratio ⁊ defunctio habitus intelligit.

¶ Animam eſſe formam ⁊ perfectionem corporis naturalis vitam habentis. Cap. II.

3 His ita retractis: atqꝫ in memoriā ſubiectis ducam⁹ noſcētes hec in reliqua. Nomē ſubſtantie potiſſimū vēdicāt corpora: ⁊ e corpib⁹ maxie q̄ nālia ſint, ignis, aer, aqua, terra: ⁊ ꝑterea q̄cūqꝫ de his a nā ſūme ꝓueniūt. Sūt enī corpa nālia alioꝝ corporū principia: nā lectica: aſſeris: peſſuli: ſera: calcei: tunica: demū oīa: que artificio aliquo comparantur: cōparatione naturaliū vicem accidentiū obtinēt. Accidit ligno: vt lectica eſſet. Accidit ferro vt ferra. Accidit pāno vt veſtis. Omne itē artificiale. corpus in ſtrato naturali cōſpicitur: valeāt ergo artificialia: man⁹ ad nālia admoliamur. Ex naturalib⁹ nōnulla poſſident vitam: nōnulla vacant. Uitā appello: que e animal vt per ſe nutriatur augeaturqꝫ efficit. Omne igit corpus naturale. ⁊ particeps vite neceſſe eſt ſubſtātia ſit: nec ſubſtātia modo: ſed cōdita ⁊ ꝯcreta ſubſtātia. i. q̄ ex materia atqꝫ forma ſit. Quoꝫ itaqꝫ in qd̄ habet vitā nō ſit ſimpliciter corpus: ſed tale corpus: cūqꝫ in viuo corp⁹ ꝓ materia ſubiectoqꝫ habeat:

vt vō tale corp⁹ ſit a ſpecie reponat ⁊ forma. Quis. n. dicere auſit: corpus eſſe viuo formā: ſed vt dixi corp⁹ materie ⁊ ſubiecti locū tenet. Quoꝫ inquā idqd̄ hꝫ vitā: nō ſit ſimplr̄ corpus: ſed tale corpus: ⁊ quom differant ab his: que nō viuant: non in eo ꝙ corpus: ſꝫ in eo qd̄ tale corpus: hoc eſt in eo qd̄ viuit ⁊ animā continet: concluditur animam eſſe ſpeciem perfectionēqꝫ ⁊ ſubſtantiam: ita vt ſit forma.

¶ Animam non eſſe corporis: ſed formā corporis perfectionemqꝫ. Cap. III.

4 f Nam vo f aīa nō ſit corpus: neqꝫ ſubiectū: q̄zq̄z eſt aliqn̄ demōſtratū: non tamen moleſtū erit hoc quoqꝫ loco recenſere. Aiata ab inanimis in eo diſtant: ꝙ viuunt hec: illa nō viuūt: nō in eo ꝙ corpa hec ſint: illa nō ſint: ſequit igitur aīam nō eſſe corpus ſed vite aiantiū cā. ¶ Itē hoc rōne alia clareſcet: quom in re concreta: neqꝫ vtrūqꝫ poſſit eſſe ſubiectum: neqꝫ vtrūqꝫ forma: ſed apertiſſimū ſit corpus eſſe qd̄ ſubijcitur. Eſt enī corpus qd̄ deſcribitur: ducit: fingit: ⁊ niſi aſtringeret ⁊ cohiberet ab anima diſſipari ⁊ fatiſcere idoneū: relinqtur neceſſario aīam eſſe perfectionē ⁊ formā. ¶ Preterea dici recte nō poſſet: aīal ex aīa ⁊ corpore exiſtere: niſi hec vt forma: illud vt mā caperetur. Tripliciter enī cōponi res dicūtur ex his: que inſint. Primū illud genus latiſſimū in prōptuqꝫ eſt: quō qd ex rebus tāq̄z ex ptibus corpalib⁹ cōponit. v. g. quom ex lapidibus atqꝫ lignis exedificat domus: ex carne ⁊ oſſibus conſtituit aīal. Aliud genus cōpoſiture ē: vt quom ex aq̄ ⁊ melle mulſum ꝯficit: demū qcqd ex pluriū rerū ꝯfuſione ⁊ miſtione ꝯſtat. Atqꝫ hoc gen⁹ a priore diſcrepat: ꝙ in illo ptes ⁊ totū diſiūcta ⁊ diſcluſa ſunt locis: in h̄ qcqd loco ſecernit nō venit in miſtionē: q̄ totū ⁊ ptes eodē in loco vident eē. Re vera aūt abolite ⁊ corrupte ſunt ptes: tenet integritas. Terti⁹ mod⁹ eſt: quo ex ere ⁊ figura cōſtare ſtatuā dicim⁹: ⁊ quo ex lapidibus ⁊ ſtructura edes. Q̄obrē quom aīal ꝑmiſtionē ex anima ⁊ corpore dicim⁹: ſi ꝓmo genere ſtatuam⁹: nō eſſet totum corpus toto ſe aīatum: nec ali poſſet nec creſcere circūundiqꝫ: ſed aīa aut vniuerſa corpori vniuerſo: aut ptib⁹ partes accideret. Qd̄ ne in captū q̄dē mētis cadit. Age vō ad quātitatē aīali anima: nō ad qualitatē conferret: q̄ partes id gen⁹ coite non aliter ꝯferre toti ſuo ſolēt. Neqꝫ ſcd̄a itē forma cōpōnis dici pōt cōſtare ex aīa ⁊ corpore animal: q̄ nō coaleſcit animal: corruptis demū anima ⁊ corpore. Queadmodū miſcelle: q̄ de elemētis ita corruptis fiūt: imo animal cōſtitui nō poſſet: niſi ſalua ⁊ ſuperſtite: vtraqꝫ natura. Reliquus ergo terti⁹ modus eſt: quo aīal ex anima effici ⁊ corpore dicat. Quare quom in ea iūctione ſemꝑ hoc forme: illud materie vim ꝑferat: corpus aūt forma eſſe aīe nō poſſit: ſeqtur aīam eſſe formam corporis oportere. Nēpe vt ſtatue denoiant a forma ſua: ita ꝙ aīalia ſua neceſſe eſt. Per aīam porro vtrūqꝫ cognoſcit ⁊ aīal ⁊ cadauer: vtpote per quā ⁊ adſit ⁊ abſit aīantib⁹ vita. Spēs ergo ⁊ forma aīantis eſt aīa.

¶ Animam eſſe actum primum ⁊ ſcd̄m: ſed primū magis. Cap. IIII.

5 g Forma vo duplicit er ſolet intelligi: g nā aut ita vt ſcientia: aut ita vt ſcietie agitatio cōmētatioqꝫ: ſciētia habitus eſt. Agitatio ⁊ ꝯſideratio actus. Eadē diſtributio īueniri pōt in aīa. Somn⁹ ceu habit⁹ aīe eſt: vigilia vti actus. Neqꝫ hoc dico: vt ex eo accipi velim vniuerſā anime

vim functiōeſqꝫ eius oēs in ſomno feriari aut ceſſare: atqꝫ ita ſolū habitū relinq quō ſaltem aptū ſit: quō qs dormit vimiliā altricem nō eſſe ꝯſopitā. Illud dico vt intelligamus multas eē aīe vires: que dormiētib⁹ nobis tāq̄z oſcitēt ocienturqꝫ: nihil agāt: aut exerceant qualis eſt ſenſibilis: ⁊ ea q̄ delegata inceſſui eſt. Erit igitur anima corporis viui: partim prima: partim 2a perfectio. Sane in homine prior ſcientia eſt q̄z conſideratio meditatioqꝫ: quia recipit ſciā Socrates aīā q̄z mediteur: aut conſideret. Q̄obrē mirari non ſatis poſſum eoꝝ prudentiā: qui dicunt periculū eſſe aīantibus ne dormiant ſi aīa actus ſit: quaſi hallucinentur nec ītelligāt: q̄ ab Ariſtotele hoc loco ꝑſpicue ⁊ dilucide dicant. Ex eo inqt ꝙ aīa ineſt in nobis vigilia ſomnuſqꝫ accidit. ¶ Illud qd̄ ne digni⁹ eſt: ꝙ ꝺ̄finitio h̄ vim nutricē nō vī agnoſceret: ſi ꝓmū actū ꝑfectionēqꝫ aīam dicas. Sed ſoluit. Habit⁹ ab actu ⁊ miniſterio in nutriēte vi nō abſoluit. nā ibi habitū eē nece ē: vbi ſit actus: idqꝫ in phyſicis: q̄ nā duce nulla rōne extrinſecus adhibita: nulla doctrina ꝓueniunt. Nō ſic econtrario: vbi habitus ibi quoqꝫ vt ſit act⁹. Quo ſit vt q animam ꝓma ꝑfectione deſcribit: oēs anime poteſtates videatur eſſe cōplex⁹. Ita in ſomno ceteris virib⁹ ſolus permanet ⁊ relinquit habit⁹. At ei⁹ qua alimur cum habitu agitatio quoqꝫ ⁊ exercitiū iungitur.

¶ Aīam eſſe perfectionē organici corporis. Cap. V.

6 N quod igit genus aīa referat declaratū iā eſt: vt ſubſtantia. ſ. ⁊ ꝓma ꝑfectio ſit: reliquū eſt: vt cui⁹ ſit ſubſtātia doceam⁹. Et hercules res ꝯſultatiōe nō indiget. Protinus decerni pōt aīam eſſe ſubām corpis: ſed q̄liſnā corpis: hoc exquiſiti⁹ ⁊ maturi⁹ vidēdū. Cōſtat corpa aut naturalia eē: aut nō nālia. Naturalia voco: que ītra ſe ꝓncipiū illud tenēt: quo nāles motus cieri vident: vt terra: aqua: plante: animalia. Nō nālia ſunt: que hoc ꝓncipio carent: lect⁹ nauis: palliū. Atqꝫ hec nobis fuſi⁹ ⁊ prius Ariſtoteli diffinita ſūt his libris: q nature ꝓncipia ꝯtinent. Iterū naturalia corpora ſecam⁹ in duo genera: q̄dam viuunt: q̄dam nō viuūt. Uiuere q̄ dicātur ſupra quaſi occupatus oſtendi: quō dixi ea q̄ ꝑ ſe alerent ⁊ creſcerent: qd̄ genus aīalia ⁊ frutices ſunt. Nā elemēta q̄ initium motus intra ſe poſſidēt: nālia q̄dē ſunt: ſꝫ in his vite vacuitas eſt: q̄ per ſe: nec alūtur: neqꝫ autem augent. Lapides quoqꝫ q̄zuis grādeſcere videant: non tamē viuunt: q̄ crementum illō nō ex alimento intus molito diſpenſatoqꝫ in penitas partes attollit: ſed acceſſiōe tm̄ ⁊ appoſitiōe materie: aut ſi per omnes partes attollitur: erit in his vtiqꝫ ratio aliq̄ vitalis exiſtimāda: ſed admodū tenuis ſubobſcuraqꝫ: neqꝫ mirū eſt lapides adoleſcere: quādo ⁊ parere quidā putātur: vt Clearchus affirmat. Sꝫ certe illi: aut ꝯſortio tm̄ nois gignūt parturiūtqꝫ: aut alia forma eſt gignēdi: q̄z que aīalibus addita eſt: videt enim ſepicule natura ſuos fines tāq̄z trāſgredi. Proindeqꝫ in aliqb⁹ dubiū ſit: aīalia ſint an radices. Radices an lapides. Poſtq̄z igit corpoꝝ q̄dam hn̄tur naturalia: q̄dā nō nālia. Itē alia que vita ꝑticipēt: alia quib⁹ negata ea ratio ſit. Nō poteſt anime perfectio cuiuſlibꝫ corporis dici: ſed naturalis: neqꝫ naturalis itē oīs: ſed viui. Uiuum autem omne organicū inſtructumqꝫ eſt. De mortalibus ⁊ genitis loquor: quibus ad vitā ꝑſidio cibi ſit opus. Nihil enī eſt quod ſimpliciter conſiſtat explectumqꝫ ſit: ſed omne animal cōtinēter labit ⁊ ſubinde ſarcitur: anima nūq̄z qeſcit a munere: h̄ eſt nutricatiōe. Ita q̄zq̄z ptes ſubduci ſemꝑ ac perire neceſſe eſt: tamē ſūma ſuppletur idētidē: eo quia incolumis exigit. Quare fit vt quedā ceu organa ⁊ machiamēta vis hec deſideret: quibus tāq̄z famulitio ad hāc functionē ꝑſtandam. i. ad nutritionē vtat. Atqꝫ hec inſtrumēta in aīalibus perſpicua manifeſtaqꝫ ſūt: os: gula: ventriculus: aluus: vene ⁊ reliqua: que ad vſum alimonie cōparata his ſunt. In fructicibus aūt: atqꝫ plantis: q̄zq̄z ea minus expoſita ſunt: ex momentis tm̄ ab his geſtorum ſimilia q̄dam his opificia ⁊ organa incognoſci poſſunt. Primū radices ori emule ⁊ vicarie habentur: nā vt aīal per os: ita fructex per radicē ſuccum trahit. Deinde meatus quidā ſtaminaqꝫ ⁊ fibre venarū vice funguntur. Iam inteſtina ⁊ queviſc⁹ aīalium referant: habent ⁊ adipes ſuos. Alburnum liber ⁊ lignum cuti carni ⁊ oſſi proportione ꝯſentiūt. Folia vt operimentū ⁊ munimentū pulpis adiuncta. Pulpe fructibus preſidij gratia obducte: nā pulpas appello: intra quas a natura ſemē eſt cōditū: ſiue eſui ſint atqꝫ admittantur in cibos: ſiue nō mandant. Fructū genitura ipſam ac ſemē intelligo. Siqua igit cōis deſcriptio anime reddi pōt: videt aptiſſima hec eſſe. Anima ꝑfectio eſt corporis naturalis organici.

¶ Declaratio ꝑ exēpla ꝺ̄finitiōis allate de aīa: ⁊ ꝙ organicū idē eſt ꝙ vitā habēs potentia. Cap. VI.

7 Quāobrem vt nō eſt q̄rendū: q̄ ratione vnū ſit cera ⁊ ſigillum: aut īꝑſſio: ita nec illud queadmodū mā cū ſua forma ſit vnū: ſicut enī res vt ſit habet a forma: ita hꝫ a forma vt ſit vnū. Quot modis aūt eſſe qd dicit: totidem vnūquodqꝫ dicit. Decē aūt ſunt reꝝ initia: decē erunt ⁊ appellatiōes vni⁹. Atqꝫ vtrūqꝫ ꝑſtat forma ea: quā
8 nos cū ꝑfatione ꝑfectihabiā appellauim⁹. ¶ Uerbi gr̄a. ſi bipēnis eſſet nāle ens: ⁊ hāc formā q̄ poteſt ſyluam cedere: non ab arte: ſed a natura introductā haberet: bipēnē qui diceret aīal diceret: qd̄ ex ferro tāq̄z ex corpore: ⁊ ex acie mucroneqꝫ tāq̄z ex aīa conſtaret. Nā bipēnis beneficio forme in mucronem emiſſe bipēnis eſt: hebetata porro retuſaqꝫ acie forma conuariat: ⁊ nec bipēnis amplius dici poſſet niſi appellatione cognomini. At quom nō habeat a natura formā ſuā bipēnis: vt non niſi ſalua ⁊ ꝑſente forma bipēnis ſit: nō tamē eſſe animal poteſt. Non enī anima eſt rō ⁊ forma artificialis inſtrumēti: ſꝫ corpis naturalis vi-
a taqꝫ prediti. Atqꝫ hoc iā illud eſt: qd̄ organicū a vocabamus. ¶ Q̄ ſi loco organici poſueris vitā potentia habentis: de ea potentia intelligēdū id erit: quē iūcta ſit actui: quemadmodū ſi ita loq̄reris: poteſt Socrates inambulare: quia iam inambulet. Demū ſi poſſibile eſſe aliqd diceres: quia iā adſit habeaturqꝫ actu: non ſi nō excidit in libro: quem de propoſitionum ratione edidimus: qui ⁊ interꝑtationis inſcribit: vnus hic modus inter ceteros receptus eſt: quo qd eſſe poſſibile diceres. Anima igitur prima ꝑfectio eſt corpis poteſtate ꝙ habeat vitā: ita vt poteſtas illa deſcribēda ſit actu. Atqꝫ hoc eſt concretum illud ⁊ integrū ex ambobuſqꝫ conſtitutum: qd̄ nihil aliud q̄z animal eſt. Nēpe forma tāetſi in materia producitur: non tamen ipſi materie forma eſt: ſed eius qd̄ ex duab⁹ facultatibus conditum eſt. Omne enī tale ſimulatqꝫ formatū eſt: hoc aliquid ſit. Erit igitur nomē hoc organicū expoſitio atqꝫ interꝑtatio eius: qd̄ eſt poteſtate vitā habere: atqꝫ eadem vtriuſqꝫ vis ⁊ ſignificatio habēda.
9 ¶ Ceterum ea que diximus poſſunt exemplo partiū clariora ſpectatioraqꝫ fieri: ſi oculus eēt aīal: formā eius eſſe aſpectum viſumqꝫ oporteret. Eſt enim viſus

ſua oculis perfectio forma ſubſtantia⁊oculus totũ ⁊ integritas ipſa eſt. Corpus oculi ꝓ materia viſui ſternitur: viſu ablato amiſſoue nõ eſt ampliꝰ oculus: niſi mero nomine nihilouerius q̃ꝫ aut ſculptus: aut pictꝰ. Qđ ergo de parte diximus idẽ conuenire in totũ animal putãdũ: qualis enĩ partis ad ptez collatio eſt: h̃ eſt obtutꝰ ad oculũ: talis ſit totiꝰ ſenſus ad totũ aĩal ſẽtiens: ſubindeqꝫ totiꝰ aĩe ad totũ aĩans corpꝰ neceſſe
10 eſt. ℭ Plane ex his q̃ dicta ſunt liq̃re arbitror: aĩam neqꝫ cadaueris neqꝫ ſeminis pfectionẽ eẽ. Alteꝝ qꝛ deſijt viuere. Alterum qꝛ nõdũ in vitam promotum eſt. Itẽ alterũ non põt amplius vitã habere: alterũ põt quidẽ: ſed nõdũ hꝫ. Põt ỽo: qꝛ fieri organicũ põt ⁊ vitaꝫ accipere. Queãdmodũ enĩ ferrũ informe rudeqꝫ poteſtate ſerra eſt: iccirco qꝛ põt in forma id genꝰ excudi nõdũ tñ eſt ſerra: ſꝫ tũc erit: q̃ mõ aciem ⁊ figurã habilem ad ſeccãdũ acceperit: ita ⁊ genitura ſeminalis potẽtia animal eſt: qꝛ poteſt in organicũ corpus exculpi: nõdum tamen eſt animal: ſed tũc erit quo modo per ſe ali ⁊ indoleſcere poterit: ergo vigilia actꝰ eſt eo modo quo ſectio: ⁊ eo mõ quo ꝯſpectꝰ ⁊ oculoꝝ intẽtio. Somnus quaſi rudimentum p̃paratio ⁊ habitus: ex qua vtrũqꝫ ſequi idoneum eſt. Horum alteruꝫ prima perfectio dr: alteꝝ ſcda: animus vtraqꝫ pfectiõe deſcribit̃: ſed p̃ma diffuſius: corpus ỽo ꝓ ſubiecto habet̃: impletumqꝫ queãdmodũ ſerra eſt ⁊ ferrũ ⁊ formã: itẽ oculus pupilla ⁊ viſus: ita aĩal ⁊ corpus ⁊ aĩa eſt.

a ℭ Tribus modis: ait Philop. aliqđ eẽ manifeſtiꝰ dicimus, primo mõ ꝙ res ſit nobis notius eſt q̃ꝫ pp qđ res eſt. 2º ſicutiin phyſicis ẽt dcm̃ ẽ: qđ vſius ꝯfuſiũ ue ẽ notiꝰ eſt pticulari ⁊ diſtincto. 3º ỽo qđ prius nobis qdẽ ẽ: nã aũt poſteriꝰ: queadmoᵐ q̃ magꝫ ꝯpoſita ſũt nobis ſũt magꝫ perſpecta q̃ ſimpliciora: q̃ tñ nã priora ſunt: q̃ ſi recte velimꝰ animaduertet̃ facile conſpiciemus Ari. diſbꝰ his modis eẽ vſuꝫ: nam priꝰ q̃ ſit docuit: deide ỽo q̃ꝫobrẽ ſit. primo. n. q̃ entelechia ſit expoſuit: deide ỽo q̃nam pacto ſit entelechia: qđ faciens: q̃ ẽt mõ pfectionẽ corpori afferat: ex ꝯfuſis q̃ꝫ cõloribus ad ea q̃ magꝫ diſticta ⁊ ptticularia trãſit. 3º etiã a poſtremis q̃ tñ ſunt nobis magꝫ cõperta ad ea q̃ nã ſũt ⁊ priora ⁊ honoratiora progreditur

ℭ Anime partes alias abiũctas eſſe a corpore: alias nõ abiunctas. Capꝫ VII.

11 Quidem ex his nõ eſt obſcurũ videre animam a corpore non eſſe abiunctaꝫ: nec vniuerſaꝫ: ſi vniuerſa ita eſt ſua corpori forma: vt figura ferro: nec ptes ſaltẽ aliquas ſi diuidua aĩa eſt. Sũt enĩ ptes corporis: alique: quaꝝ formas pfectiõeſqꝫ ſine dubio partibus aĩe ſciſcimꝰ: vt oculoꝝ viſus: nec tñ ratio vlla ꝓhibet haberi aliquã aĩe partẽ: que a corpore abſoluta diſparataqꝫ ſit: q̃lis ea: que neqꝫ corporis totius: neqꝫ ptis alicuiꝰ: ita actꝰ aut pfectio eſt vt forma ⁊ figura ferri. Qualis vꝫ mẽs intellectuſqꝫ eẽ: nõdum enĩ oſtẽſum eſt: an eius vis ita ſit corpis humani pfectio vt poſſit tamẽ eſſe abiũctꝰ ⁊ ſeparatus a corpore: ſicut vector ⁊ gubernator a naui: qui q̃ꝫq̃ꝫ eſt actus ⁊ perfectio naui: tñ iũctꝰ aut adherens naui nõ dicit̃. Quo fit vt tãetſi a nobis aĩe natura cõprehẽſa ſit formula gñali: nõdũ tñ exq̃ſite accurateue cognita diſcuſſa videat̃: alioquin finitio illa quã attulimꝰ ſimilior deſcriptioni q̃ꝫ definitio fuerit.

ℭ A notioribus eſſe incipiendum: ⁊ definitionẽ afferendã: que cauſam q̃ꝫobrem contineat: ⁊ omnia ꝑ animam viuere. Cap. VIII.

12 Ed conferamus pedẽ (vt aiũt) accedamuſqꝫ ꝓpius: ⁊ tum de aĩa vniuerſa: tum de facultatibus eius ſingulis diſputemus: ita fiet manifeſtum ſit non ſit aĩa tota parteſue eius alique a corpore auocate. Dicamꝰ igitur qđ ⁊ frequenter hoc opere adeo ⁊ alijs vſurpauimus: ea que manifeſta ſunt nobis contrario reſponſu: ⁊ vice inuerſa eſſe manifeſta nature. Cõcreta a ⁊ cõpoſita maxime manifeſta ſunt nobis. Simplicia nature rationiqꝫ. Primo igitur in oĩbus initium capeſcere par eſt ab his: que perſpecta ⁊ nota ſint nobis: vt inde ad ea pergamus: que ſunt explorata nature. Quare eadem ratio atqꝫ regula tractãtibꝰ animã obſeruanda eſt. Quo mõ ergo anima ſimplex ſit: corpus concretum ⁊ conditum a corpore nobis auſpicium ſumendum eſt: vnde ad faſtigiũ anime niti ac ſubire poſſimus: nec eam modo finitionem eius attingere: que rem declarat vt ſit: qua tamẽ plurimi ſũt cõtenti: ſed eam quoqꝫ que cauſaꝫ ⁊ rationem oſtendit. Nam cetere definitiones in demonſtrationem pro cõcluſionibus conferri habiliores ſunt: q̃ꝫ definitiones haberi. Veluti ſi queſieris quid ſit exquadratio: ⁊ reſpondeatur: figura quadrangula equalis parte altera ablonge: probationis concluſio eſt. Siquis vero dicat quadratum eſſe compertam habere lineam mediã ideſt que duabus lineis media parili vtrũqꝫ proportione reſpondeat: tũ eius rei cauſa reddita ⁊ adiũ-
13 cta videbitur. ℭ Igitur a cognitis exordiũ petemꝰ: quod ad ignata incertaqꝫ accõmodatũ ſit: ⁊ quaſi manu nos ducat: animatũ ab inanimato vita diſtinguit. Et q̃ꝫuis multis aĩa viribus ⁊ facultatibus polleat: quas ſepe enumerauimus: vna tamẽ eſt: que ad vitaꝫ animãtibus miniſtrandã ſola ſufficiat: eaqꝫ vegetalis
14 vocatur. ℭ Huius virtutis opa deſcribũtur tria: nutrire qđ ⁊ primũ ẽ: augere: qđ 2ᵐ: ⁊ gignere qđ tertiũ. Quare omnia que fructificãt/germinãt/pullulãt videntur intra ſe poteſtateꝫ illã ⁊ principiũ gerere: quo ſe in cõtrarios locos ſimul poſſint mouere. Quis enĩ ignorat arbores ſtirpeſqꝫ q̃ñ augentur ſimul ⁊ ſurſũ ramis efferri ⁊ deorſum radicibꝰ mergi: qđ in nullo corpore naturali: nec viuente conſpicitur. Nã oẽ corpus naturale: qua naturale eſt: vnuꝫ dũtaxat ſibi locũ ſcripſit: quo verſus ſeſe agat ⁊ referat. Plãtę ỽo ⁊ frutices ſimul in contrarias regiones nituntur: nõ modo quom augentur: ſed etiã cũ decreſcũt minuũturqꝫ: verum vt dixi vna vi: quã vegetatricẽ appellamꝰ rõ vitalis abſoluitur: huiuſqꝫ potiſſimũ parte ea: q̃ nutriri pleraqꝫ enĩ ⁊ aĩalia ⁊ plante viuũt: que tamẽ neqꝫ au-
15 gent̃ amplius: neqꝫ ſobolẽ vltra pariũt ℭ Seorſum igit̃ a ceteris haberi ea pars põt: cetere ab hac ſecerni: aut abſolui nõ poſſunt. De mortalibꝰ ſemꝑ ſermo: nã diuinę naturę conuenit non ſoluꝫ vti citra oẽm nutritionẽ: munus ſuũ intelligendi: cognoſcẽdiqꝫ obeat: ſed etiã ſine reliq̃s virtutibus animę vel preſtantioribus. Ita patet manifeſtarie vegetalẽ ĩ his: quę gignũtur e terra a reliq̃s animę poteſtatibus ſeiugari: vtpote quę oculis quoqꝫ cernatur: in plantis ſola ex oĩbus
16 facultatibus aĩę. ℭ Viuit ergo ꝑ hãc id omne qđ viuit. Aĩal ỽo primũ per animã ſentientẽ cõſtituit̃ aĩal. Atqꝫ hoc adeo oĩbus ineſt cõmune: vt ẽt aĩalia illa: q̃ ſed ſtabili degunt: nec loco mouent̃: habeãt tñ q̃ꝫdam agnitionẽ ⁊ ſenſum: vt cõchę: ſiue ea mediã inter frutices ⁊ aĩalia naturã obtinere dicant̃: ſiue aĩalia nũcu-
17 pent̃. ℭ Senſuũ primus ineſt aĩalibus tactus: ⁊ queãdmodũ nutriens vis poteſt a ſentiente abſolui: ita ⁊ tactus poteſt a reliq̃s ſenſibꝰ. Ineſt is oĩbus aĩalibꝰ: etiã his q̃ ambigãt: ideſt quę mediam naturam inter
18 animalia ⁊ frutices habeãt. ℭ Quę ſit aũt ratio atqꝫ cã: q̃ꝫobrẽ vegetalis a ſenſuali ⁊ tactus a ceteris ſenſibus ſeparari queãt: idicabit̃ poſt. Plane vis ipſa nominũ q̃bus vtimur edocet: adiũcto ⁊ adhibito ſenſu ñ eſſe amplius id fruticẽ: ſed animal oportere. Ac viuere quidẽ vtrũqꝫ dicitur: tum frutex: tum aĩal: qꝛ ſe nutriũt: animal eſſe vtrũqꝫ nõ dicit̃: qꝛ nec vtrũqꝫ ſentit: quo fit: vt hoc qđ habet ſenſuꝫ aĩal: illud qđ nõ habꝫ fruticẽ appellemus. Viuit auteꝫ vtrũqꝫ per aĩam: non vt quidã arbitrantur: q ſolũ nomẽ vite cõmune duobus illis credũt: q̃ſi frutices natura vtant̃: aĩalia aĩa. Nã ſi nutriri ⁊ augeri ad naturã non ad animã pertinet alterũ duoꝝ eſt cõcedẽdũ: aut nos nõ viuere quo-

ties non ſentimꝰ: aut duas nobis vitas ineſſe. Quorũ vtrũqꝫ abſurdũ ⁊ obtuſuꝫ dictu eſt. Itẽ cõplura ſunt ea: quę q̃ꝫq̃ꝫ vtant̃ natura qꝛ mouent̃: q̃lia ſunt elẽta: non tamẽ viuere vlla rõne defendi poſſunt. Quar̃ nõ eo viuunt aĩantes: ꝙ natura vtant̃: ſed ꝙ aĩa ⁊ pte animę obuia p̃maqꝫ. i. vegetabili ⁊ nutrice. Agedũ q̃ñ ꝯgruit: gignendi vim eſſe aĩe partẽ ꝯcedere: potẽtiã: cuiꝰ finis ⁊ opus genitura ſit: in plãtis nõ ꝯcedere animã eſſe: ſed nãm. Quare oportet plãtas ⁊ fructices: qꝛ partẽ aĩę poſſident viuentes ⁊ animãtes fateri: animalia eẽ nõ fateri. Neqꝫ huius tamen diſcriminis ratio aliqua querẽda eſt: cur aĩalia non dicãtur ſed animata. Conſuetudineꝫ loquẽdi cõem probare oportuit pro rõne vſus ẽ collibitũ ita viuere fructices aĩatoſqꝫ eſſe nõ animalia dicere. Alioquin neqꝫ qui currit ois ꝯtinuo curſor vocat̃: neqꝫ q periclitatꝰ ſemel lucta ẽ: dicit̃ pugil. Sed hac noĩum formã cẽſent̃ hi: q artiũ aliquarum apicem tenẽt: lõga ⁊ diligenti exercitatiõe perfectum. Quapp ⁊ Ariſtoteles mediã rõnem q̃ꝫdã ſecutus animata fructices nõ aĩalia nũcupauit. Quę Plato confunderet: ſtoici neqꝫ animata: neqꝫ aĩalia faterentur. Nec videtur opus longiore aſtructu addicẽdo primas poteſtates; vegetabilem. ſ. ⁊ ſenſibilẽ: per quas animata hec: animalia hec: ꝓbentur: actus eſſe corporis organici naturalis.

ℭ An definitio animę cõmunis ad intellectũ: ⁊ vim motricem pertineat. Cap. IX.

Erũenĩuero poſtq̃ꝫ aliq̃ q̃ꝫ vires ⁊ opera habentur: quoꝝ animam eſſe origineꝫ eſt neceſſe appetendi: intelligendi: ingrediendi: inueſtigandum id puto an ⁊ poteſtates hę ſimili rõne omnes: an non omnes: ſed aliquę actus corpis ſint. Atqꝫ hoc cõmodiſſime explicabitur: ſi declarata priꝰ ea queſtio fuerit: vtruꝫ facultates illę ſeorſum animę ſint: an partes aĩę potius: ⁊ ſi partes animę: vtrum ita partes vt ratione ſola: an etiaꝫ vt locis diſcluſe abiũcteqꝫ habeantur. Sunt enĩ ex his aliquę: quas non ſit difficile contueri ratione cogitationeqꝫ: non locis habitaculiſqꝫ ſecerni. Primũ vix altrix: auctrix: genitrix: neqꝫ in animali: neqꝫ multo minus in plantis abſolute aut diſtincte certis mẽbris videntur: ſed ſimul toto in corpore animantium equabiliter fuſę innexęqꝫ operantur. Atqꝫ hoc negari nõ põt: quom anulſas viuere nõnullas earũ ꝯſtat: q̃ q̃ꝫuis animę in ſingulis ſingulę actu contineãtur: plures tamẽ potẽtia eſſe noſcunt̃. Deinde ſenſualẽ difficile eſt loco diſpeſcere a motrice: ſimul enim veſtigium vllũ eſt ſenſus: ratio motus ſtatĩ emergit id: qđ quom de iſectis loq̃remur: pore libro meminimꝰ: nã vtrũqꝫ fruſtellum ⁊ ſenſum retentat: ⁊ motũ exercet. Quot ſi ſenſum ⁊ motum in illis cõcedimꝰ: profecto viſiones dabimus: ⁊ per hec dolorẽ ⁊ voluptatem: proindeqꝫ ⁊ deſideria: quo fit vt qđ diximꝰ facile in his ſit videre: queãdmodum poteſtates illę nõ locis: ſed rõne cogitationeqꝫ inuicem abſoluantur. Quoruꝫ enim euẽta exitus diuerſos eſſe cõſpicimus: ipſa quoqꝫ inter ſe diuerſa eſſe neceſſe eſt. At ꝑ intercapedines regio-
21 nũ diuellere illas: aut dirimere penitus ĩpoſſibile eſt.
a ℭ De intellectu ỽo ⁊ vi ea: que cõmentatur ⁊ cogitat: nõdum liquet quid probandum aut ſentiendũ ſit.
22 Ceterũ videtur aliud quoddam animę genꝰ eſſe: ſolumqꝫ hoc abſtrahi ⁊ ſeparari cõtigere tãq̃ꝫ ſempiter-
23 num a caduco. ℭ Prima igitur differẽtia hec poteſt animaliũ colligi: alijs vt omnes ineſſe anime poteſtates probemus: alijs vt plures: q̃buſdã pauciores: nõnullis vnaꝫ dũtaxat. Atqꝫ hec poſtrema nõ animalia proprie: ſed animata viuaqꝫ nũcupãt̃. Altera differẽtia eſt: vt viriũ illarũ: alias magis fixas eſſe: alias minus herere dicamus. Verũ de hoc poſterius.

a ℭ Dixit Ar. quoniam nõ plereqꝫ vires aĩe ſe habeãt facile eſt ꝯcedere: q̃dam tñ nõ ſine dubitatiõe ſunt: hanc poſtre- mã ptẽ ĩ intellectũ referũt Alex. The. ⁊ Phi. attamẽ Sim. nõ ob intellectũ aſſeuerat dixiſſe: vtpote q palã ꝓtulerat tpꝰ nullicũ corpi herere: ⁊ inferiꝰ ſubiũgit nũ dũ eẽ mãifeſtã q̃ ſpeculatiuã virtutes ſpectũt: ea de cã: qꝛ nõdum ad pfectã ſpeculationẽ eis nõ deuenerat: eẽ tñ augenꝰ aĩe alterũ qđ ſepari ab alio põt: veluti ſempiternũ a caduco: ea ãt q̃ dubitatiõe nõ carẽt ſunt ſenſus q̃tuor viſus. ſ. auditus ⁊ guſtus: ob id qꝛ certꝫ vtunt̃ orgãis cetere ỽo virtutes cũ p̃ınt ſeue vbiqꝫ reperiant̃ dubitationẽ nullã hũt ꝙ ſubito nõ ſeparent̃.

ℭ Per animam ⁊ corpus viuere aĩalia: ſed per animam primum: nec per quidlibet corpus: ſed per certum ⁊ diſpoſitum. Cap. X.

24 Uncer his q̃ dicta ſũt illõ tractemus. Dcm̃ eſt aĩatũ ab inaĩato vita ſecerni: aĩal a nõ animali: ſenſu igitur id quo viuimus ⁊ q̃ ſentimꝰ bifidũ eſt: eodẽ mõ quo bifidum eſt id: quo ſcij ac ſcientes ſumus: ſcĩa. vꝫ. atqꝫ aĩa. Duo ſunt etiã per que valentes ſumus ſanitas atqꝫ corpus: quorũ alterũ eſt id in qđ recipit̃. alterũ id qđ recipit̃. Itẽ alterũ eſt materia: alterum forma. Primo igitur per ſcientiam ſciẽtes ſumus: quia per hãc ſcire animo dicimur: ⁊ valẽtes primo per ſanitatem ſumus: quia ꝑ illã corpore incolumes ⁊ valentes ſumus. Q̃ñ ergo ⁊ per aĩam primo viuamꝰ: ⁊ ꝑ aĩam primo ſentiamꝰ: neceſſe eſt animã primã eſſe viuenti cãm: non vt ſubiectã aut materiã: ſed vt actũ quendã atqꝫ perfectionẽ. Queãdmodũ enĩ in his q̃ ſupra attulimus exẽplis: ſcĩa ⁊ valitudo forma q̃daꝫ ⁊ rõ ⁊ ſpecies ⁊ actꝰ ſunt vtriuſqꝫ ſubti: ⁊ eius qđ ſcire põt: ⁊ eiꝰ qđ valere: ita ĩ aĩantibꝰ de aĩa ꝓnũſandũ eſt. Q̃ꝫuis ſcĩa ⁊ valẽtia ⁊ cetera id genꝰ de foris ⁊ aliũde q̃rantur: hoc eſt ꝑ doctorẽ aut exercitatorẽ: tñ nihil agit̃ niſi ea re: q̃ aliq̃d agit patiturqꝫ idonea ad id parataqꝫ fuerit. i. niſi obnoxiã ⁊ morigerã vim ꝑ nãm ad ferendũ illud ⁊ q̃ſi patiendũ habuerit: qđ in libris de nã mõſtrauimus. Quo fit vt aĩam in corpore: vt formaꝫ in mã eſſe neceſſe ſit.
25 ℭ Nã quom tria ſint ſubſtãtię genera: ſepius enĩ de cõpoſito idẽ exulceroꝫ veritꝰ: nequid mẽte: aut auribꝰ elaba-: mã: forma: ꝯcretũ: mã potẽtia eſt: forma actꝰ qđ ex vtroqꝫ cõſtat: iã hoc aliq̃d ⁊ ſumma ⁊ vniuerſũ totũqꝫ appellatur. Q̃ñ aũt aĩatũ ex vtroqꝫ conflet̃: nequaq̃ꝫ fieri poteſt: vt anima ſubiectũ ſit corporis: cũ
26 aĩe ſubiectũ eẽ corpus neceſſe eſt. ℭ Q̃ꝫobrẽ recte his dicitur: q̃bus anima neqꝫ corpus eẽ: neqꝫ citra corpꝰ videt̃. Tãetſi enĩ aĩa non eſt corpus: tamẽ aliquid corporis eſt: qꝛ in corpe naturali atqꝫ organico ſedet: non vt veteres quidam putabãt temerario ⁊ fortuito: aut quocũqꝫ vſu ratiõeue cõparato: nuſq̃ꝫ enĩ recipi q̃cq̃ꝫ in quicq̃ꝫ: vt ſors tulit viſuꝫ eſt: quãdo neqꝫ lapides ingenij vocalis: neqꝫ fructices diſcipline ſunt capaces: ſꝫ ſua cuiqꝫ ratio ⁊ tẽperamẽtũ cõſtat: vti q̃libet anima cuilibet corpori cõſentanea eẽ nõ poſſit: ſed inſtructo atqꝫ ita diſpoſito: vt poteſtates anime in illo recepte: vſus ſuos q̃ꝫ cõmodiſſime poſſint p̃ſtare. Apparere enim tum ad ſuũ cuiuſqꝫ ambitũ etatis viteqꝫ accõmodata ⁊ formata eſſe animaliũ corpora faberrimo artificio: tum ad p̃bendas anime functiões aptiſſime ⁊ lautiſſime cõſtituta. In his ⁊ materiã cõmuneꝫ ⁊ ꝓximam pro mõ formarũ natura ſingulis datã adiunctãqꝫ viſitari. Proinde aĩali naturale corpus ⁊ organicum in cõmune attributũ eſt: ſingulatiꝫ talibꝰ talia. Iã perſpicuum eſſe arbitror animam actum ⁊ rõnem eſſe corporis potentia obtinentis vitam.

ℭ Omnibus animalibus tactũ ineſſe ⁊ appetitionẽ aliquã. Itẽ ex q̃bus rebus omnia nutriantur. Cap. XI.

27 Oteſtates anime in q̃buſdaꝫ habẽtur oẽs vt diximꝰ: in alijs plures: in alijs vna. Atqꝫ ita rurſus ab initio repetẽdũ puto. Potẽtias hactenꝰ q̃nq̃ attigimꝰ: altricẽ: ſen

ſibilem:appetitus ꝓmotricem:rationalē. Fructicibꝰ
ineſt altrix:animalibus ſenſibilis:quā neceſſario:ap-
petitus ⁊ deſideria comitant̃. Eſt aūt appetitio [a] mul
tiplex:iracūdia:cupiditas:⁊ volūtas. Neqꝫ hoc dico
vniuerſa hec ineſſe oī ſentiēti:qꝛ ſentiūt plurima:qbꝰ
⁊ iracūdia ⁊ volūtas deſit:ita vt his ſolius cupidita-
tis tenue veſtigiū relinquat̃. Ceterū aīalia: que ſenſu
aliquo vacant:neceſſe eſt parte quoqꝫ aliqua appetitꝰ
vacēt. Plane queādmodū ĩpfectis aīalibꝰ ſola tāgēdi
vis data eſt:q ſenſus abiectiſſimꝰ atqꝫ īfimꝰ oīum itel-
ligit̃:ita ex toto illo apperēdi ambitu ſola cupedia ⁊
titillatio adiūcta eſt:tāqꝫ ignobiliſſimꝰ ⁊ cōmuniſſimꝰ
affectus. Nā quom de oībus rebus ſub ſe cadētibus
iudiciū ſenſus ferant:ſi ſalutares ⁊ cōuenientes occur
runt:ſequit̃ allubentia. Sin cōtrarię ⁊ aliene faſtidiū
ęgritudoqꝫ.allubētiā ſequitur illectatio:faſtidiū auer
28 ſio fugaqꝫ. ¶ Imperfecta autem animalia ſenſum ha-
bent cibi:in qȯ loco guſtus vtūtur tactu:nā ſiccis:ca-
lidis:humidis:frigidis:oīa vina ſine dubio veſcimur
aleſcimuſqꝫ:atqꝫ ſenſus q̄ hec noſcūtur eſt tactꝰ. Has
qualitates quom tāgūt aīalia imperfecta:ſentiunt nō
in eo mō ꝙ ꝯtingibiles:ſed in eo quoqꝫ ꝙ guſtabiles
ſunt:ita fit vt cōueniētes ſibi cōciliēt appetantqꝫ:alie-
na reiectent ac fugiāt:harū deſiderio teneant̃:has ſci
ſcant:illas quantū poſſunt repellant:illas abominen-
tur ⁊ vitēt. Atqꝫ hoc in oſtreis liquido cernere eſt. Il-
ludqꝫ qȯ diximus non eſt admodū obſcurum videre:
queādmodū ⁊ ex calore humoreqꝫ hiſqꝫ aduerſis dua
bus qualitatibus ꝑcipuum alimētū conſtet. Hoc.n.
fines ipſi famis ⁊ ſitis latiſſime apertiſſimeqꝫ demon-
ſtrāt:nam fames ſicci ⁊ calidi appetitio eſt:ſitis frigi
di:⁊ humidi. Si qua ṽo alia ſint que in cibo appetat
ĩpotēs gula:ex accidenti ⁊ ſuperfluo appetuntur: qd
enī ad alimētū vocalitas:quid picturę: qd ſcitamēta:
quid dulcitas cōferat:niſi ꝙ ad cōmendationē condi-
29 mētūqꝫ adhibētur:qꝫqꝫ de his ꝓceſſu clariꝰ. ¶ Nūc
illud ꝑfiniſſe ⁊ admonuiſſe ſit ſatis:animalia q̄ tactū
habēt:ſuū quoqꝫ appetitū habere. An aūt ⁊ viſa cō-
cipiāt.i.imaginentur:diſſerendū olim eſt:ac ꝑfectiora
quidem preter hec progrediendi quoqꝫ ſeu ingredien
di vim obtinent. E qbus aliqua intelligentia quoqꝫ ⁊
ratione ſunt predita vt homo:⁊ ſi qȯ animal hoīe pre
ſtantiꝰ eſſe poteſt:nōdum enim ad eum locū cōmen-
tatione noſtra peruenimꝰ:vt id queri poſſet:vtrū alię
quoqꝫ nature aīaliū habent̃:in qbꝰ vna cum intelligē
tia vires quoqꝫ ⁊ poteſtates alię ſint coniuncte.

¶ Ordo potentiarum aię ⁊ differentia definitionū: quę
per notiones cognominis:⁊ que per eſſentiā cōſtitu-
untur: Item ſingulas definitiones accōmodādas eſſe
ad ſingulas animę ſpecies. Cap. XII.

30 Sane videri poteſt queādmodū ſe-
ries quedam ⁊ textura in figu
ris geometricis cernitur:ita cerni gra-
dus quoſdā ⁊ ordines in facultatibꝰ ⁊
viribus anime. Ut enim figurarum illa
rū cōmune genus afferri nō pōt:neqꝫ natura vna que
in oībus eq̄biliter ſit fuſa:ita nec poteſtatū aīe pōt. [b]
Ea nāqꝫ que ita iter ſe hñt vt ꝑora hec:poſteriora ſint
illa:qꝫqꝫ cōem aliquā notionē hñt que de his dicatur:
fieri tñ nequit vt illa aut genus ſit:aut natura vna:ita
vt ſine his intelligi ſeorſum poſſit:de qbus indicatur
dicitur ue. Quobrē hꝰ definitiōes admonitionē potiꝰ
quādā ⁊ enumerationē cōtinēt:qꝫ ſimplicē ⁊ genera-
lem aliquā rōnem oſtēdāt:qualis eſt figure definitio:
qualis [c] eſt ꝓpoſitionis. Atqꝫ h̄ idē manifeſte liquet:
ꝙ nulla hꝰ definitio ſpeciebꝰ aut membris penitꝰ cō-
gruere aut accōmodari videt̃. Uerūtamen qꝫqꝫ fere
plurima hoc genere finiantur:non tamē deterere id
queqꝫ debet:ſed qualeſcūqꝫ ſint:quia rerum naturam
ſequuntur probande recipiendeqꝫ ſunt. Quemadmo
dum igitur definitio figure:tametſi omnes figuras cō
plectatur:nulli tamen propria eſſe poteſt:ita ⁊ defini-
tio anime:quā mō reddidimus: qꝫuis omnes anime
potentias ambiat:nulli tamen priuatim aut proprie
competit. Alioquin repudiata definitione hac:diffici-
lis inuentu erit:altera eque ad iſtam rationē idonea:
ſiue enim ex motu agitatuqꝫ definitionem anime mu-
nias:ſiue ex ſenſu cognitioneqꝫ:truncam illam ⁊ defe
ctam afferre videberis. Quod altera ſolam vim mo-
uentem amplectitur:altera ſolā ſentientem agnoſcit.
Porro non eo inficias rem perridiculam videri: ita
in phīa ṽſari vt ex his que ſimiliora homonymis.i.
cognominibus qꝫ generibꝰ ſint:cōmunē aliquā defi-
nitionē ſarcias:que nulli rei ſit propria:de qua vox il-
la cōmunis dicat̃:queqꝫ indiuiduis ſpēbus adiuncta
naturā earū docere:aut explicare nō poſſit: ſed eque
in omnes de lōginquo conueniat:ſi modo ſpēs appel
lare fas eſt:quarū nulla natura perſpicitur cōis. Uerū
qꝫqꝫ hoc non debemus eſſe cōtenti:vtcūqꝫ tamē abre
non fuerit:cōmunem illam definitionem ꝓpoſuiſſe. Ut
enim numeros omnes non habeat:nec vniuerſam aīe
vim perfecte cōtineat:nulla tamē aut cōmunior hac:
31 aut accōmodatior poteſt afferri. ¶ Quobrē illo gene-
re:quo figure antecedentes in conſequentibꝰ claudū-
tur:⁊ quo in numeris maioribus minores: exempli
cā:q̄drangule in triangulis:⁊ in bihario vnitas:eodē
videt̃ in ſenſu ꝯtineri qȯ nutrit in appetitu qȯ ſentit.
Et de aīa qdē hactenus pingui Minerua. Quot ſi ac
curratius ⁊ ſubtilius rōnē exegeris:ſingularis pecu-
liariſqꝫ in quāqꝫ aīam finitio flectēda de cōmuni illa
eſt:hūc in modū. Quid eſt vegetalis. Rñdendū. Actꝰ
32 corporis ad cibariam functionē organici. ¶ Ab hac
ad alias ſubeundū eſt ordine:ita vt finiendis ꝑſtātio-
ribus iperfectiores inferioreſqꝫ aſciſcant̃: vſqꝫ dum
ad poſtremā ⁊ nobiliſſimam aſcēdamꝰ. Ea eſt ratio-
nalis:que qꝫqꝫ vltima ortu eſt:tamē poteſtate ⁊ digni
tate cognoſcitur princeps. Illuc ꝓgreſſa natura mor-
talis receptui canit:nec procedit vltra. Quibꝰ aūt vis
hec rationalis conceſſa eſt (de mortalibus ſemper lo-
quor) iidē cetere quoqꝫ anime facultates:tāqꝫ ſatelli-
tes ⁊ miniſtre rationis cōceſſe. Nō ſic e diuerſo imo
ſunt animantes:quibus etiam nū vis ipſa imaginan-
di negata eſt:quedā ſola hac viuunt vt bruta: q̄ ſint e
perfectioribus. At mens qua cogitamꝰ ⁊ ſapimꝰ nō
videt̃ cum alijs viribus cōmunē rōnē inire:neqꝫ enī
potētia:aut pars anime eſſe poteſt vt cetere:ſꝫ ſubſtā-
tia q̄dam intelligitur lōge ꝑclarior melior pulchrior:
que tamē in naturam inferiorem ignobilioremqꝫ ſe in-
ſerta receptaqꝫ ſit. Prorſus ex his quē cōmemorata
ſunt apertū eſt definitionē:que ſeorſū ad ſingulas aīe
poteſtates refert̃:accōmodatiorē eē:qꝫ eā que de no-
tione aliqua cōmuni ⁊ promiſcua ſumitur.

¶ In definitionibus particularibꝰ a rebus ſubiectis in
cipiendum. Cap. XIII.

33 Et vo omnis hec preceptio diligē-
tiſſime abſoluatur:neceſſe ē
primum ſuam cuiuſqꝫ potētie:eſſentiā
⁊ definitionem excipere:dein ita de pro
ximis ſiue attinētibꝰ querere. Proxi-
ma ⁊ attinentia vocamus ea:que ſua cuiqꝫ poteſtati
ꝑ ſe inſunt. Ceterū ſi definitiones huiuſmodi reddēde
ſunt:vt quid ſit itellectus:quid ſenſus:qd vis nutrix:

prīore loco declarandum videtur: quid ſit itelligere:
qd ſentire:qꝛ priores euidentioreſqꝫ nobis actꝰ ⁊ exi-
tus poteſtatū ſunt qꝫ poteſtates ipſe. Primū enim ge-
rimus aliquid deinde ex momētis geſtorū intelligi-
mus quales ⁊ quante ſint vires in nobis:quarū ope-
ra geſtiones ille prouenerint. Quobrem naturā potē-
tiarum neceſſe eſt ex operibus digeri atqꝫ ꝯſtitui: qa
extremū ⁊ finis potentiarum eſt opus. Neqꝫ moueri
debemus:ꝙ nature quidem exiſtimatione actus po-
ſteriores eſſe potētijs videantur:quom via ⁊ ratio co
gnoſcēdi alia nobis:alia nature cōueniat. Sed quo-
niā ita cōpertū natura eſt:vt ſue ſingulis partibꝰ ſu-
biecte res ſint:que ſub potentias cadāt:nec oēs oībꝰ
ꝯgruāt:ſꝫ viſus circa materiā viſilē verſetur:auditus
circa vocalē:quę ⁊ reſponſum habent inter ſe:maxi-
me neceſſariū erit prius vt de illis ipſis incidentibꝰ re
bus:qꝫ vt de operibꝰ ⁊ potētijs diſſeramꝰ: qꝛ videli-
cet hec quoqꝫ notiora nobis:qꝫ opera ſunt. Igit̃ ante
qꝫ doceamꝰ qd ſit intelligere:qd ſit ſentire:qd ali:ſcru
tādū eſt:que res intellectū extimulēt:que res ſenſū in
currāt:qbꝰ rebus alamur:ac ſenſilia qdē ⁊ alimēta:
non mō poteſtatibus ipſis ſentiendi nutriendiqꝫ: ſed
etiam operibus earū atqꝫ actibus magis ꝑſpicua no-
bis ſunt:vtpote quas in ꝓpatulo habeāt:⁊ quaſi ex-
poſita ſenſibꝰ ſint:opera ṽo multoqꝫ his magis facul
tates ipſas ratio ⁊ cogitatio dephendat. Quꝫ illȯ q̄-
dē facile demōſtratu nō eſt:vtrū res que ſubiecte ſunt
menti:eoqꝫ itelligibiles appellātur:priores ſunt qꝫ in-
telligere. Uerum hoc quoqꝫ explicabit̃ in loco. Nūc
placet Ariſtotelis ordinē ac ſeriem premere.

¶ Initium preceptionis declarationiſqꝫ partiū aīe. Itē
omnia deſiderio imortalitatis teneri. Itē duplicē ha-
beri finem. Cap. XIIII.

34 Egrediamur itaqꝫ ad pri
mā ⁊ cōmu
niſſimā aīe viꝫ. Itē ad munera eiꝰ:circa
quā verſatur. Ab hac initium ſumen-
dū cōiſſima eſt:quā tota animās natu-
ra participat. Altrix aīa de qua primū naſcitur ⁊ pro
ficiſcitur vita. Huius tria ſunt opera:alere:augere:ſi-
mile ſibi gignere. Poſtremum hoc finis duorū eſt:qȯ
⁊ viuis oībus ſi defecta aut deprauata non ſint. Itē ſi
non ſpōtino ortu:aut opificio aliquo genita:maxime
cōueniens naturaleqꝫ eſt. Nihil enī eque natura īſitū
habetur:qꝫ aliud quale ipſum eſt parere:aut animās
animātem:fructex fructicē ꝓcreet:ꝓcreādo perēnet:
perēnādo diuine nature particeps fiat:cuiꝰ deſiderio
tenētur oīa:qꝫtū cuiqꝫ eſt ſatis:eiuſqꝫ gratia que natu
ra ſint:agunt quicquid agunt:ita volente ⁊ poſtulan-
te natura. ¶ Duplex autem eſt id:qȯ ſub nomīe hoc:
cuius gratia notari volumus:tum id quo itur:tū id
35 cui itur. Ut enim in moralibus biſariā finis diuidit̃:
vt primus felicitas habeatur: quo omnes laboramꝰ
⁊ tendimus. Alter vt noſipſi ⁊ ſibi quiſqꝫ:cui felicitas
optatur ⁊ queritur. Idem biuium finis in medicina
conſpicitur. Eſt ibi ſanitas tāqꝫ id quo pergit̃:⁊ cuiꝰ
cā adhibitus ⁊ accerſitus medicus eſt. Eſt ⁊ egrotꝰ:
vt is cui parāda eſt reſtituēdaqꝫ ſanitas. Ita in rerū
natura duplicem eſſe finem fateri oportet: vt diuina
illa ſempiternaqꝫ ratio:quā appeti ab omni re dixi-
mus:ſit ſummum id quo res collimāt omnes: ⁊ cuiꝰ
cauſa inſtituunt omnia. Animās ṽo id qȯ generaſcit
⁊ gignitur ſit id:cui ⁊ ad cuius vſum iſthec eternitas
cōparari ptinereqꝫ videat̃. Nititur enim ex ſummis
viribus natura:vt ſe ad effigiem quādam ⁊ imaginē
īmortalitatis ⁊ diuinitatis cōponat. Atqꝫ in hāc curā
⁊ quantū poteſt ⁊ qua ratione poteſt:ſemꝑ incūbit.
Poteſt aūt vno tm̄ genere:quod in propagatione ſub
rogationeqꝫ ſobolis continetur:vt quādo nullū cadu
cū atqꝫ diſſipabile idem numero ſubſiſtere ⁊ obma-
nere ſemper poteſt:ortu vicario mortalitati ſuccurrat.
Qua igitur poteſt:ea pro ſe quiſqꝫ id agit:vt particu
lā ſibi diuinitatis carpat:ceterum quedam amplius:
a quedam parcius videntur attingere. Magis [a] attin-
gunt:quorum perpes accenſus nulla diuulſione aut
interiectione confunditur. Minus attingūt certa ani
malium genera:que ſtatis: ⁊ deſcriptis temporibus
modo comparent:modo penitus abolentur. Rurſus
que renaſcuntur ⁊ prodeunt. Non ergo quicqꝫ ipſum
perpetuo ſtat:ſed viuit ac prolongat euum in ſimili.
Nec idem numero cernitur:ſed ſpecie tanqꝫ ſubcētu-
riāte reficienteqꝫ aliud ex alio:ſemper natura ⁊ naſcē
tium ſorte obitorum ſedes explente.

¶ Animam eſſe animanti cauſā triplici genere. Itē cō-
6 ꝯtra Empedoclem ⁊ alios qui cauſā augumēti: aut
elemēta:aut ex elemētis ignē cōſtituebāt. Cap. XV.

Eſt autem aīa viuētis corpo-
ris origo:cauſa ꝑn
cipiū. Et quom multis modis princi
piū ſiue cauſa accipiātur:vt in inſtitu-
tiōe nr̄a de ꝑncipijs natę docuimꝰ:certū
eſt animam triplici genere cauſā eſſe corporis opor-
tere. Primum vt id a quo motꝰ efficitur. Deīde vt id
cuius gratia effectū eſt aīal. Poſtremo vt id qȯ for-
37 mam ⁊ ſpēm animali exhibet. ¶ Ac cauſam qdē vñ
motus veniat aīam eſſe in promptu fuerit diſcere. Si
enī genera motuū ſingilatī percenſueris:reperies ea
referri ad aīam poſſe. Primū localē qꝫqꝫ hic nō oībꝰ
eſſe cōmunis. Deinde alterationē que ſentiēdo fit. Fit
enim ꝓculdubio q̄dā quaſi alteratio:quom ſentimꝰ.
Nullā aūt res ſenſu viget:q̄ careat anima. Preterea
auctionē:qꝛ nihil per naturam auget̃:qȯ non alatur:
38 nihil alitur:qȯ conſors vite nō ſit. ¶ Nam empedo-
cles:qui cāꝫ augumēti non anime tribuit:ſed elemen-
tis facile conuictus eſt. Fructices inqt ille deorſū ra-
dices agūt:iccirco ꝙ terra deorſū ſuopte nutu fertur
ac pondere:eodēqꝫ quicqd maxime eſt terroſū. E di
uerſo rami ſupra capeſcūt:qꝛ ignis in celeſtē locū ꝑ
naturā effertur. Pari rōne ea que igni eēnt affinia. Ue
rum ille de ſuperno infernoqꝫ ſitu minus recte cōſti-
tuit:qꝛ regiones ille non omnibus eedem ꝓbātur:no
bis qdē tāetſi eedem reſpondent:que ⁊ mūdo: plan
ctis tamē ſatis cōtraria ⁊ aduerſa ratiōe hñtur:q enī
locus mundo īfimus eſt:ſūmus efficitur plācte:nā qȯ
aīali caput eſt:hoc radix eſt planctę. Si enī ex officijs
cognoſcitur diuerſa:an eadē inſtrumenta aliqua ſint:
queādmodum aīalibꝰ caput ſublimē ſitū obtinet: in
quo ⁊ os ⁊ relique machine ad deuorādū ⁊ recipien-
dū cibū viſuntur:ita plantis ſtirpes directe in ſupio-
rē locū dicant̃:vtpote per quas exuggant ⁊ ſuccū tra
39 hant e terra. ¶ Illud quoqꝫ de Empedocle eſt q̄ren
dū:quenā ſit apud eum ratio:qua terra ⁊ ignis tā cō
traria elemēta ⁊ contrarios niſus habētia contineri
neceſſe ſit. Niſi eniꝫ fortius ⁊ valentius aliquid adſti
tuatur:quo illa cohiberi coerceriſqꝫ poſſint:qs nō in-
telligit futurum:vt diſſipata diuulſaqꝫ ꝯtrarijs moti-
bus naturales locos peteſſāt:⁊ ad ſui ſimilia penetrēt
ꝓfecto nihil aliȯ fuerit quod hoc poſſit ꝑſtare qꝫ aīa:
qȯ ſi conceſſerit neceſſe eſt augumētiqꝫ quoqꝫ ⁊ nutri
tionis cauſam fateatur animam eſſe:nō elemēta. Pla
ne Empedocles vt dixi hoc munus elemētis ꝯcredit.
40 ¶ Alij terram vnam de numero adimunt:ſed natu-

Marginal notes:

[a] ¶ Appetitꝰ ⁊ cupiditas ſit Phi. homonima: h̄ ē equoca ſunt: appetitꝰ eniꝫ q̄nqꝫ cōiori q̄dā acceptiōe tria illa ꝯphēdit:q̄nqꝫ ꝓſſe magꝭ accipit̃ vt īfimō nā-les motus ſi-gnat ⁊ ꝯ rō-nē diſtinguit eodem ēt pa-cto cupiditas q̄nqꝫ rōne q̄-dā cōi ea tria ſignat q̄nqꝫ diuidit̃ ꝯtra ꝫ rōnem.

[b] ¶ At ṽo ſi aīa que rei vi-uētis ꝑfectio ⁊ forꝰ ē, cōis ⁊ vniuoca nō eſt his d̄ qbꝰ ꝑdicat̃: forꝰ ṽo rei eſt qȯ-q̄derat eēt qȯ definitio dclat̃ q fieri pōt vt viuū aīal vel aīī eorꝫ dfini-tio ꝑdicetur vniuoce.

[c] ¶ Definitio ergo ꝓpōnis vniuoca non ē:iuxta. The. q in h̄ vī iſeq Alexādrū.

¶ Ea q̄ ꝑ ſe inſunt:hoc ē accñtia per ſe que poſt exce-ptionē defini-tionis ⁊ eſſen-tie ſunt:q̄ren-da non ea ſūt q̄ cōperta ſūt ⁊ māifeſta.nā hec vtiliaſūt ad dfinitiōeꝫ inueniēdā: ſꝫ ea q̄ obſcura ſunt ⁊ occulta: hec.n. ab iuē-tiōe ſube eſſe-nīſ alt. Phi.

[a] ¶ Uel ma-gis ⁊ minꝰ di-xit Ariſto. ait Phil. reſpi-ciēs nō q̄deꝫ ꝑtis ꝓtractio-nē:nā eo mō multa aīalia irrōnalia ma-gis ꝑticiparēt qꝫ hō. ſꝫ q̄lita-tē ꝑticipatio-nis: quemad-modū nō co-deꝫ modo ſo-lis ſplēdorem aīal qȯlꝫ pōt ſuſcipe:aliter eniꝫ aqla:ali-ter hō: ⁊ ali-ter veſpilio.

a ℭ Nõ ignẽ ſi[t] aït Sim. ſꝫ ignis nãm: hõ ẽ formã q̃ ignẽ d̃finit: ñ veluti ꝯcãm: ſꝫ ſimplr̃ ⁊ ꝓ/prie cãꝫ nutri/tiõis reddide/re: ea vſi cõie/ctura ꝙ ſolus enumero elẽ/torũ nutriat': queãdmodũ eñi motꝰ ſur/ſuꝫ d̃ſus cãm eẽ dicimꝰ for/mã ignis: pa/ri ẽt paſſu cã/dẽ eẽ cãꝫ nu/tritiõis dice/bãt. Docet ãt Phi. cur ſo/lus ignis iter elẽta credat' nutriri: aitqꝫ i ceter[is] euidẽs eẽ ꝙ non niſi adiectiõe cre/ſcit eorũ ma/gnitudo: aq̃ eñi aq̃ ⁊ terra terre adiecta fit eorũ vnũ/qđqꝫ maius: ꝯpertũ aũt oĩ/bꝰ ẽ nõ eo mõ fieri nutritio/nẽ vl' auctio/nẽ: ignis ꝟo excreſcit non ignis adiecti/one: ſed mãe diſſilis: quã ꝓ/pria poᵃ i ſuã ꝯuertit ſbam: quo mõ ꝓpe vi fieri auctio ĩ aiatis rebꝰ.

rani [a] ignis efficacem eſſe ſolam ad omne cremẽtũ ⁊
indolẽtiam arbitrãtur: argumẽto ꝙ ignis elemẽtorũ
vnus ⁊ augeri ⁊ nutriri maxime videat': qua occaſſio
ne augumẽti cauſam ad viꝫ caloris q̃ in animãtibꝰ cõ
41 tineatur: referunt. ℭ Uerũ nõ eſt ita: ſed igneꝫ inſtru
mẽtum potius: q̃ꝫ cãm augumenti dicẽdũ. Cauſa ꝟo
⁊ princeps eſt anima: que opoꝛtunitate ignis cõmodi
tateqꝫ vtitur: ac ignis quidẽ ſuopte ingenio amplitu/
dine ĩfinita grãdeſcat: ⁊ vſqꝫ eo excreſcat dũ mã coꝛri
pi apta ſubſit. Contra in his que per naturã conſtant
modus quidã ⁊ exitus magnitudinis cernit': habetqꝫ
cretio oĩs rõnem quãdaꝫ ⁊ ambitũ ꝯſtitutũ ac certũ.
Cõſtituere poꝛro ⁊ rõnem adiũgere nõ ad ignem: ſed
ad aĩam ꝑtinet: ⁊ foꝛmę potiꝰ q̃ꝫ materie munꝰ. i. eoqꝫ
acceptum id referre ei debemus.

ℭ De vi aĩe altricis: ⁊ de natura alimenti. Cap. XVI.

42 VErum qñ anime eius: que vege/tandi vim habet: rudimen
tum primũ nutricatio eſt: abſolutio par
tus ⁊ ꝓcreatio: videt' primum de eo qđ
primũ. i. de nutrimento dicẽdũ. Uidet'
enim opus id per qđ primum vis ea a reliq̃s differat.
43 ℭ Jta placuit quibuſdã cõtraria contrariis ꝓ alimẽ
to eſſe: non tamẽ omnibus omnia: ſed ea tñ cõtraria:
que cõmearent: id eſt que in ſe viciſſim cõuerterentur:
nec modo hoc: ſed que ſe mutuo augerent ⁊ alerent:
ſunt enim quedã res que viciſſim verti videntur: que
tamẽ non alantur. Ex bona valitudine moꝛbus crea/
tur: retroqꝫ ex hoc illa reciꝓcat: ex candido qs pul/
leſcit ⁊ ex pullo candeſcit: nõ tamẽ moꝛbus valitudi/
ne: nec coloꝛ coloꝛe veſcitur. Sunt autẽ quedam res:
quę nõ ſolũ in ſe vicibus tranſeunt: ſed etiã aluntur in
his que tranſeunt: ignis enim humido ⁊ liquido pa/
ſcitur: nã oleũ ex aere ⁊ aqua conſtat: quoꝝ vtrũqꝫ hu
mectũ eſt: ꝑterea omnibus pinguibꝰ ⁊ liquabilibꝰ ali
tur: nõ ecõuerſo illa alũtur igni. Eiꝰ rei rõ eſt: q2 quõ
ignis polleat foꝛma: in aq̃ vis materię ſit: iuſta cauſa ẽ
q̃ꝫobrem foꝛme alimẽto eſſe mãm: nõ materie foꝛmaꝫ
dicamꝰ: in iis ergo q̃ hoc mõ aduerſa ſunt: quo ignis
⁊ aqua dicũt apparere ꝯtraria ꝯtrariis cibo eẽ. Atqꝫ his
44 quidẽ hoc placet. ℭ Sũt alii q̃ in ꝯtrariũ diſceſſerint:
ali ſimile ſili ⁊ augeri eodẽ mõ vtiqꝫ ſuas ratiões affe
rũt: q̃bus ea: que ꝓbant: tueri ⁊ ꝯfirmare conent'. Sꝫ
illos prius obſecro audiamꝰ q̃ putãt cõtrariis ali con
traria. Nihil inquiunt pati ſilia ſilibꝰ poſſunt: alimẽ/
tũ pati ⁊ ꝯuerti opoꝛtet: ꝯcoctio enĩ cõuerſio eſt: oẽm
aũt ꝯuerſionem in ꝯtrariam: ſiue intermediã qualita/
tẽ abire cõſtat. igitur neceſſe eſt vt alimonia ſe ex ꝯtra
ria natura ad ſimilẽ ꝯferat mutetqꝫ: ita vt rei: que ali/
ta ſit accedat q̃ſi inexa cõnataqꝫ videat'. Hoc aũt fieri
nequaq̃ꝫ poſſe incoꝛrupto atqꝫ ĩtegro alimẽto: ſꝫ ⁊ agi
tari ⁊ affici prius opoꝛtuit: demum id qđ erat pẽdere.
45 ℭ Jmmutat' itaqꝫ ⁊ alimẽtũ ab alito nõ alitũ ab ali/
mẽto: trahit enim ſuccum ad ſe vis inanimato inſita:
deinde ꝯficit. Sane queãdmodum faber cedit nõ ce/
ditur a ſylua quã cedit: ita animãs cibũ cõminuit ⁊ cõ
uertit: nec idẽ retro ꝑpetit'. Quot ſi quis ꝯtendat coꝛ/
pus quoqꝫ cũ alit' ĩmutatũ ⁊ affectũ videri viceri: dũ
fateatur aliud genus hoc ab illo ĩmutationis eſſe: nã
quom animans alimẽtũ molit aut coquit: queãdmo/
dum ⁊ faber quom materiã cedit aut expolit quaſi de
ocio in negocium ſe dant: atqꝫ ita ĩmutari vident'. His
ſe rationibus muniunt: qui cõtraria veſci ⁊ nutriri cõ
trariis volunt. Qui ꝟo ſimilia ſimilibꝰ putant: breui/
ter ſic: non alit inquiunt cibus niſi vertatur: atqꝫ eat in
coꝛpus: cui ⁊ coaleſcat: contraria ꝯtrariis coaleſcere
non poſſunt: ſed ſimilia ſimilibus. Hec vtriqꝫ pro ſe
quiqꝫ adducunt. At nos ſi illi vt arbitros cognitoꝛeſ/
qꝫ adeant primum illud ſciſcitabimur: vtrum credant
alimentum dici id quod ad finem accedit ⁊ coit cum
coꝛpoꝛe: an quod initio admouetur ad os vt mox eda
tur: aut condatur in coꝛpus: hoc eſt vtrum panem an
ſanguinem: in quem ſe panis abliguritus vertit. Ac
panis quidem primũ incoctũqꝫ alimentũ eſt: ſanguis
ſummum ⁊ nouiſſimum. Sed video quid reſponſuri
ſint nobis. Dicent hi ſe panem. Jlli ſanguinem crede/
re. Sue vtriqꝫ ſentẽtie conſentienter nobis ratio me/
dia placet: vtrũqꝫ dici alimentum poſſe cenſemus: ita
tamen vt hoc crudum inconfectũqꝫ: hoc concoctuꝫ ⁊
digeſtum dicatur: ita euenit vt parte aliqua vtriqꝫ re/
cte viderint: quatenꝰ enĩ rude crudũqꝫ eſt: veriſſime di
b ci [b] poteſt contrariis ali contraria. Contra quatenus
c ꝓ confecto ⁊ verſo accipit': fateri [c] neceſſe eſt ſilia eſſe
eſui ⁊ cibo ſimilibus: ex quo facile ĩtelligitur q̃ alterũ
tñ defendãt parte veros: parte falſos futuros: eos q̃
46 vtrũqꝫ ſequantur veriſſimos foꝛe. ℭ Ceteruꝫ ſi nihil
alitur: qđ non ſit particeps vite: ꝯcedendum eſt ſoluꝫ
id qđ animatum: qua aĩatũ eſt: nutriri aliqꝫ opoꝛtere.
Dixi qua animatuꝫ eſt: q2 nihil iccirco nutritur: q2 al
bum nigrũue ſit: ſed quia poſſidet animã: eoqꝫ alimẽ/
tum ad aĩantẽ nãm nõ ad aliqđ eius accidẽs ꝑtinet.

ℭ Que differentia ſit inter altricem auctricem ⁊ ꝓcrea/
tricem virtutem. Cap. XVII.

47 ESt aũt id quo nutrimur ab eo q̃ creſcimus: non ſubiecto
ſed ſola ratione ⁊ cogitatione diſtinctũ:
vtrũqꝫ enim opera cibi ⁊ alimenti con/
ſequimur: ſed diſcrimen in eo: qđ qua
ſubſtãtiaꝫ ipſam ſarciendo cõſeruat alibile dicit': qua
ꝟo acceſſionem amplitudinis facit auctificũ vocatur.
Neqꝫ ſemꝑ tamen vtrũqꝫ munus obit: ſed q̃ꝫq̃ꝫ nullo
tẽpoꝛe cõmittitur q̃ꝫdiu vita ſeruatur vt non alat: inte
rim tamen augere deſinit: nam alimẽto opus eſt quo/
ad ꝓlongat ⁊ pertinet vita: augumentũ tẽpoꝛariuꝫ eſt
eiqꝫ exitus in etate certus: ergo aĩatũ quatenꝰ h' q̃cq̃ꝫ
eſt homo vel equus neceſſario alitur: quatenꝰ ꝟo vi/
ridi euo eſt: aut pullaſter hactenꝰ adoleſcere augeri/
qꝫ opoꝛtet: ſimul igitur confirmatus ⁊ coꝛroboꝛatus
ãnis vigoꝛ eſt: qđ adultis fit: ꝓcumbit cretio: nec cibi
ꝑterea auctant: ſed nutrire per totam vitã nõ ceſſant:
adeo vt ad ꝓcreationẽ quoqꝫ ſobolis fetifico lentoꝛe:
id eſt genitali excremento ſufficiant: nihil eniꝫ aliud vi
rus illud ſeminariũ eſt: q̃ꝫ ſedimentũ qđ ex vltimo ali
mento ſuperfluit: quo fit vt coꝛollariuꝫ hoc ⁊ tãq̃ꝫ au
ctariũ cibi quo alimur gignẽdis poſteris fomeſ ⁊ ma
teria ſit. Ac cibus quidem tum ad generationẽ tuꝫ ad
alitionem ſufficit: ſed intereſt: qđ alterũ in alito eſt: al/
terum in eo qđ de alito naſcit': qui enĩ poſſit gigni qđ
alitur ſi tum quom alitur iam eſt: qđ iam eſt generari
48 nõ poteſt. ℭ Quom igitur tria ſint vegetalis aĩe of/
ficia: altere: augere: gignere. Primũ viuẽtibꝰ maxime
neceſſarium eſt: vtpote quot attingat eſſentiam: que ſi
ne hac ope teneri ⁊ conſeruari non poſſit: e duobꝰ re/
liquis: alterum ad magnitudinem inſtitutum: alteruꝫ
ad ꝓleꝫ edendã adiunctũ: ergo vis hec anime ĩmoꝛ
talitatis ⁊ diuinitatis ſtudio maxime tãgitur: ⁊ quo/
ad poteſt duobus generibus ad id ſe accingit ⁊ cõpa/
rat: vno ꝙ alendo ſaluũ aĩal vult: vno ꝙ gignẽdo po/
ſteritatis curã habet. Poꝛro nõ poſſit aĩal cõſiſtere ſi
rõ victualis deſit: q2 potentie eiꝰ: que ſubſtantiã tuet':
49 vſus eſſe ſine materia ⁊ fomento non poteſt. ℭ Pla/
ne queãdmodũ tria ſũt munia poteſtatis huiꝰ: vt dixit

b ℭ Expon[it] Simp q̃ua pacto ſit audiendũ alimentũ eẽ ei q̃đ alitur ꝯtrariũ, vel ſorꝰ ẽ ſime ꝯtra. ni[si] alimẽtũ id qđ nutrit ſolũ ãte ſunt, ſed quia alimẽto annexa ẽ qđ alitur ꝓprio: poᵃ. n. eſt ipm alitũ. ſit igr̃ ꝯtra vt forma ⁊ ꝓuato.

c ℭ Phi. dubitationẽ mouet qui fieri poſſit: vt vltimũ alimẽtuꝫ ſit ſile alito, ⁊ q̃rit q̃d ſit id qđ vltimũ alimentũ appellamꝰ: ⁊ nõ ſi h' affirmar' voluerimus carnẽ ꝓus fieri: o ei. de accedere ⁊ cũ coꝛpoꝛe coire: qđ tñ eſt abſurdũ: eẽt. n. hñ auctio ſꝫ adiectio: niſi h' in ꝙ dixerimꝰ: neceẽ ẽ fateri quicq̃d fuerit id qđ vltimũ appellamꝰ nutrimẽtũ: eẽ ꝯriũ ei qđ nutrit': vtpote qđ ſit opus trãſmutari: ꝙ ſi id dixeris vltimũ nutrimẽtũ qđ ſit iã factũ ſile: videt' ris id nõ ampliꝰ eẽ nutrimentũ ſꝫ ꝑ. Hãc dubitatiõẽ ſoluit Phs. ait ipſe: ⁊ ait ꝙ caro: q̃ dus nutrit' aialibꝰ: dupl' ſpectari põt: vl' ſm ſe añq̃ꝫ cũ coꝛpoꝛe coierit: ⁊ nutrimentum tũc appellari põt: cũ aũt ꝑfecte coierit: vnaqꝫ cũ toto ꝯſiderabit': ñ ampliꝰ nutrimẽtũ ẽ: ſꝫ ꝑs eſt: de his tamẽ ꝑfectiꝰ habitus eſt ſmo in libro de generatiõe ⁊ coꝛruptione.

ſic tria quoqꝫ: in q̃bus verſet' tota: ſpectant'. Primuꝫ
id qđ alitur: deinde in quo alimur: poſtremo vis ea q̃
49 alit. Alit aĩa ipſa nutrix altrixqꝫ: alitur qđ altricẽ ani
mam obtinet: alimur cibo. Atqꝫ tria hec haberi quo
qꝫ opꝫ: vt cõſtet ꝓcreatio. Ceteruꝫ perparũ refert ani
mam hanc nutricem an parentem appelles: niſi foꝛte
honeſtius ⁊ dignius ſit cognomentũ a fine ſumi. Cer
te finis is oĩ vr̃ eſſe: vt ſimile ſibi alterum dedat: qua/
re fuerit nomen clatura ꝓbioꝛ ab rõne: hoc ꝙ pa/
riat ſimile: q̃ꝫ ab ea ꝙ tueat' iã partum: nã ad finẽ hũc
ſe aĩal tueatur vt pariat.

ℭ De inſtrumentis conquoquendi cibi. Cap. XVIII.

50 a SUnt aũt duo q̃bus i nutricatione vtit' aĩa. Primum [a]
vis anime ipſa que nutrit: deinde caloꝛ
infinitus ĩnexuſqꝫ coꝛpoꝛi. Hec aũt illo
differunt: ꝙ anima vim ſuam ipſa ex ſe
cõfert: ⁊ tãq̃ꝫ de ſinu ſuo ꝓmittat coloꝛẽ tanq̃ꝫ machi
namentum quoddã extrinſecus adhibet: eũqꝫ ĩcidẽs
inſtar gubernatoꝛis ĩtẽperat: nã ⁊ ille q̃ꝫq̃ꝫ manu ⁊
clauo nauiꝫ regit: diſſimilis tñ rõ claui ⁊ manus ĩ na/
ui regẽda eſt: nam manu vt coherente ⁊ coalita: clauo
vt extrinſecus adiuncto atqꝫ applicito vtit': ergo vis
anime mouet: ſed ĩmota eſt. Caloꝛ ab aĩa accipit mo/
tum: eoqꝫ alimentum conſumat ⁊ vertit. Alimentum
quemadmodum ⁊ nauis nihil mouet: ſꝫ mouet' tñ: ⁊
coquitur etenim neceſſe eſt vt alimentum confici ⁊ pe
ragi habile ſit: nã cibus qui hoc pati nõ põt ineptũqꝫ
eſt: non eſt alimentum vocanduꝫ. Concoctionem hãc
natiuus ⁊ itimus nobis ⁊ vernaculus caloꝛ facit: quẽ
neceſſario omnes animantes hñt. Satis pro loco di/
ctum arbitroꝛ de alimento: nam latius ⁊ diſquiſitius
dicato ſeoꝛſum opere cõmentandum eſt. Nunc illud
ſufficiat ſciſſe vim anime: que alumnet: tueri ⁊ ſaluuꝫ
facere actiõe ſua id cui inſit: ſi ꝑſto ſit quo alat: ſed no
biliſſimam ⁊ principem duarũ intelligi: qua animan
tes ſimile ſibi pꝛocreant.

ℭ De vi ſentiendi generatim: ⁊ ſenſum eſſe paſſionem
quandam. Jtem ſimile pati tum a ſimili: tũ a diſſimi/
li. Jtem actionem ⁊ paſſionem genera eſſe cõparatio
ne motus. Cap. XIX.

51 HJs expoſitis primuꝫ eſt vt ſummatim de
oĩ ſenſu deinde mẽbratiꝫ de vnoquoqꝫ
dicamus. Ur' ſenſus oĩs mouẽdo ⁊ q̃ſi
patiẽdo aliq̃d fieri. Liceat. n. hoc loco
non exacta ad lineam rõne moueri ſenſum patiqꝫ di/
cere: poſt docebimus queãdmodum accipiendum id
ſit: nã q̃ũo oĩa que alteraſcũt motũ quẽdã ⁊ paſſioneꝫ
accipiant: ſenſus aũt extimulatus incidentium rerum
foꝛmis neceſſario alteraſcat: conſit vt moueri quoqꝫ
⁊ vtcunqꝫ pati dicatur. Demonſtrabitur aũt proceſſu
q̃ũo alteratio iſta atqꝫ paſſio tribuende ſint ſenſibus:
nec. n. per ſe ⁊ pꝛopꝛie tribuunt'. Nunc vero latiuſcu/
le ⁊ craſſius noĩa hec vſurpare non ſit nobis fraudi:
q̃ñ ſenſum alii a ſimilibus: alii a diſſimilibus pati ſe
b ririqꝫ arbitrant': q̃ꝫq̃ꝫ in libris de generatiõe [b] ⁊ coꝛru
ptione oſtenſũ eſt. Utrũqꝫ vere aliquatenus dici poſſe
nec in ſenſibus mõ: ſed in reliquis quoqꝫ oĩbus: q̃ pa
ti aut plagã accipere videant': non tñ alienũ eſſe a ſtu
dio preſenti vr̃ de eadem re hac quoqꝫ parte cõmẽta/
ri. Ergo q̃ũo id quod patit' potentia ſit tale quale id
qđ facit actu: neceſſe eſt: vt ſimulac ꝑfecte ac ꝓbe paſ/
ſum eſt: iã euadat actu ſile autoꝛi: at tñ q̃ũo patit': diſ/
ſimile ab eo diuerſumqꝫ ſit. Uex ſuſtineri tãtiſper id
velim dũ ſuo loco diligẽtiſſime differat' quemadmo/
dum recte perpeti ſenſus dicant'. Prius. n. eſt vt aliq̃
in medium afferamus: que totam rationẽ ſenſus in di
ſcrimen adducũt: atqꝫ in dubiũ reuocant: eaqꝫ purga
52 ri ⁊ dilui neceſſe ſit anteq̃ꝫ ĩ alia diuertamus. ℭ Que
c ri [c] igit' inſueuit id primũ: cur ſenſus ſenſoꝛia ſua. i. oꝛ
gana ⁊ inſtr̃a non ſentiant: quom tñ illa ⁊ ſint coꝛpo/
ra conſtantia ex elementis: ⁊ qđ conſequens eſt ſubie
cta ſenſibus videantur: cur iquã oculos ipſos cur co
loꝛes oculoꝛum non contuimur: quom ꝑ oculos cete
ra videamus? Cur item nec carnẽ noſtraꝫ tangimus
nec carnis noſtre caloꝛẽ: per carnẽ vero cetera quom
tangamus? Sed ſoluit' ⁊ clarum eſt ſenſum ⁊ ſenſilia
in vnum conduci coniungiqꝫ in parte ſenſoꝛia. Senſo
ria poꝛro eſt res ſenſiles imo ⁊ ſenſus ipſos non actu
ſed potẽtia. Quemadmodũqꝫ id qđ deuſtile ⁊ crema
bile eſt: ipſum a ſe conflagrare non poteſt: ſed coꝛripi
tur incendio extrinſecus accidente. Alioq̃n admoue
re ignes ad maceriem non opoꝛteret: ſi ipſa ſibi ad flã
mandum ſponte ſufficeret. Jta ea q̃ ſenſibilia ſunt ſen
tiendi vim obtinent: ipſa ſe nõ cient: ſed a ſenſilibus ĩ/
pellunt'. Senſilia vero nec impellunt: nec mouent: niſi
remotiuſcula ſint pꝛoindeqꝫ extrinſecus habeant'. A
iunctis innexiſqꝫ nulli ictus eueniunt: q2 iam ipſi ſe fe
rirent ſenſus: qđ fieri poſſe ratio reclamat: ⁊ enĩ neqꝫ
marculus per ſe excudẽdo eſt: neqꝫ ſera ſecando: neqꝫ
terebꝛa ĩfoꝛãdo: ſed ⁊ excuſoꝛ ⁊ faber adhibẽdi extrĩ
ſecꝰ ſunt: quoꝝ opa atqꝫ vi: euẽta illa cõſiſtãt: excuſſio
infoꝛatio: ſectio. Ceterũ difficultas hec: non tam Ari
ſtotelem: q̃ꝫ illos perurget: qui animam ſenſualem ꝓ
cula a coꝛpoꝛe ſeparant. Si enim longe ab inſtrumen
tis ſuis poſita res ceteras ſenſiles percipit: cur nõ ipſa
53 quoqꝫ inſtrumenta percipiat? ℭ Sed ad rem: ſentire
bifariam dicimur. Dicimur videre: audire: cuꝫ doꝛmi
mus: quia vtrunqꝫ potentia facimus: dicimur ⁊ vigi/
lantes: quia id actu ꝑſtamus. Q̃obreꝫ diſtinctio hec
probanda eſt: vt tum ſenſus: tum ipſa ſenſio modo ac
54 tu: modo potentia ſit. ℭ Plane intereſt vtrum agere
an moueri ſenſum dicas. Jtem vtruꝫ agere an pati: q̃ꝫ
uis enim ſi mouetur res etiam neceſſario agat. i. in ac
tu: atqꝫ opera ſit non tñ cõmeat ſi ſit in actu vt itidem
moueatur: quia plus hoc q̃ꝫ illud hiet: tanto enim fu
ſius actio ⁊ paſſio q̃ꝫ motus eſt: q̃ꝫto genus diſtat a
ſpecie. Quare quom duplex habeatur actus: quoꝛuꝫ
vnus perfectus: idemqꝫ ſemper eſt vtcunqꝫ pꝛomatur
alter inchoatus ⁊ inabſolutus: conſtat nõ ad genus
prius: ſed ad poſterius referendum motuꝫ eſſe: quip
pe quem alio opere actum ⁊ geſtionem imperfectam
eſſe ꝓbauimus. Ac ea quidẽ que poteſtate talia ſunt
qualia quedam actu habentur: neceſſe eſt paſſionem
ab his ferant: ad eaqꝫ ſe addicte ⁊ obnoxie habeant:
quo fit vt tum a ſimilibus: tum a diſſimilibus paſſio
hec videri poſſit pꝛocedere. Diſſimilia ſunt quom in
teriinitia motus eſt: ſimilia quom finis attingitur: ita
ille maxime nobis conſtituende: recipiendeqꝫ differẽ
tie ſunt: vt aliud eſſe agere: aliud moueri: itẽ aliud age
re: aliud pati ſciamus.

ℭ Adhuc gñalia q̃dam in ſenſu. Jtẽ de ſenſu actu ⁊ po/
tentia. Jtem dñia inter ſciam atqꝫ ſenſum. Cap. XX.

55 ADhibẽda etiã diſtributio illa gñalis de actu ⁊ po
d tẽtia ẽ. Neqꝫ [d] enĩ mõ vno cõpetit: q̃bus
cõpetit poᵃ. Sciũ dicimus hominẽ ite/
rim ꝙ per nãm ſcientie capax ſit: iteriꝫ
nõ ꝙ ſit capax: ſed ꝙ iam cepit habetqꝫ: quo gñe geo
metram ſcium vocamus: q̃ diſciplinaꝫ illam edidicit
tenetqꝫ iaꝫ. Uterqꝫ igitur potentia ſcius eſt: ſed nõ ea

a ℭ The. inſecurus eſt h' loco expoſitionẽ Alex. Simpl. d' o non eſſe h' audiẽdum ait ꝑ id q̃ alimur ipſaꝫ aiam: q2 exempla huic exponi repugnãt. clauꝰ. n. ⁊ temo media ſũt ⁊ iſtrumẽta iter animaꝫ vt mouẽtem ⁊ nauim vt motã: ſꝫ duo hec ait Simp. ſũt calor ⁊ alimẽtũ Phi. atñ refellit expõnẽ hãc q2 alimentũ dũ nutrit nõ mouet vt ẽ ſupius ab Ariſto. ꝓbatum.

b ℭ Qđ Ar. ait dictũ eẽ in v'libus rõnibꝰ de agere ⁊ pati expõit The. libꝝ de gñone ⁊ coꝛruptione quẽ locum exponẽs Simp. ita ꝓtulit nõ appellauit ariſto. librũ d' generatõe ⁊ coꝛrupti. ſimplr̃ v'leꝫ: ſꝫ ea q̃ in eo libꝛo ꝯſcripta ſũt de agere ⁊ pati. que n. ibi ſũt expoſita nõ vt nutritiuã vel ſenſualẽ virtuteꝫ reſpiciẽt: ſꝫ abſolute ⁊ v'lr de ag'e ⁊ pati ſũt examinata.

ℭ The. alex. intelligit q̃ qõnẽ hic ipſa ſenſoria refert: ⁊ expõit qđ ait Ariſt. cur ſenſuũ ẽ ſenſus h' eſt ſẽſorioꝝ. Uerum dñat Simpli. hãc expõnẽ: aitqꝫ neq̃q̃ꝫ eẽ ꝯſen

tanẽ rõni, vt ꝓ oꝛgano id poſuerit ꝙ eo vtit': duo autẽ ait ipſe ſunt q̃ q̃rit Ar. pᵐ cur ſenſus ſeipſos nõ cõphẽdãt cognoſcãtqꝫ. 2ᵐ cur abſqꝫ his que ſũt extrinſeca ſenſum nõ faciũt h' eſt cur nõ opant' ſenſilr̃: vñ dt euaſcat' hec dub. exponit idem Simp. virtus eñi vitalis eſt vr̃ eẽ q̃ ab interno ⁊ a ſemetipſa agat: ⁊ que ꝑterea moueat coꝛpꝰ nõ dr̃ ipſis veluti mouentibus egeat ad ꝓpriã opatione: ꝙ ſi rẽ ꝯ h' ita ſe hꝫ: cur ẽ ſenſuũ nõ eſt ſenſus. Mas ẽt ambas qõnes Ariſt. ſoluiſſe ait Simpli. primã cuꝫ ait ſenſitiuũ ñ eſt actu ſꝫ poᵃ eſt cuꝫ actus ꝑfecti poſſe ĩ ſeipſum ꝯuerti at ſenſus tñ tũmmõ potẽtia eſt. ſcđam ꝟo diluit exẽplo cõbuſtilis nã opꝰ eſt pati ſenſoꝛiuꝫ a re ſenſibili vt ſenſus in actum moueat': ſi nihil. eſt qđ a ſe ipſo poſſit pati: quo igit' pacto deuſtile abſqꝫ igne cremari a ſeipſo nõ põt: ita ſenſoꝛiũ nõ põt a ſeipſo pati. qđ ſi aliq̃s dixerit nõne ignis actu ĩeſt ſẽſorio cur ẽ ſẽſũ nõ mouet: ſoluitur ꝙ neqꝫ ignis q̃ extra eſt in ſenſum agit ſꝫ in ſenſoꝛiũ ⁊ nihil ĩ ſemet agere poteſt.

d ℭ Primus q̃dẽ modꝰ eiꝰ qđ poᵃ ẽ: ait Simpl. mãlis ẽ ⁊ gñationeꝫ reſpicit. ſcđo ꝟo nõ gñationẽ reſpicit ſed contemplationem eiuſque

potẽtia nõ eſt mãlis: ſꝫ foꝛa lis qdẽ: veruꝫ eaꝝ reꝝ ẽ tm̃ mõ q̃ ꝑtibiles ſũt: ꝑtibiles ãt nõ ea ſolũ rõe q̃ diuiſaꝫ oꝑa tionem hñt a ſba: ſed ⁊ ma gis q2 ꝑtibilẽ actiones hñt: vtpote q2 non ſp agunt: q̃ñ vel nolũt: vel ſi velint aliqd adſit qđ vetet.

dem formula: nam prior obſcuriuſcule pretennitérqꝫ rõne vna ꝙ homo: q genus docilis ⁊ eruditionum ca pax eſt: alter hoc amplius ꝙ ſimul collibitũ eſt ꝯtem plari actu ⁊ cõmentari põt: ſi cã extrinſecus non mo/
56 retur. ¶ Ab his tertius eſt: q iam non ſcit actu ſoluꝫ: ſed ẽt in actu: atqꝫ opera cõſiderandi cõtemplandiqꝫ eſt: atqꝫ hic perfecte: ac nauiter ſcire ĩtelligit̃. Priores potentia ſcij: gnariqꝫ appellantur: ita tamen vt illud diuortium ſit: ꝙ alter nondũ condidicit eoqꝫ caret ſciẽ tia: quã ſi aſſequi vult neceſſe eſt: vt ſe de contrario ha bitu hoc eſt de ignorantia ⁊ inſcitia ad notitiã ⁊ ſcien tiam conferat: alter vero iam quideꝫ ſcientiã obtinet: vt Arithmeticam: aut geometriã: ſed ad vſu ⁊ exerci tio abſtinet. Eo datur intelligi non eundeꝫ eſſe modũ defectus in his: hic non hꝫ qdem: ſed põt: ille hꝫ iam:
57 ſed nondũ vtitur habito. ¶ Neqꝫ item idem genus paſſionis eſt huic diſcendo ⁊ hauriendo qđ neſcit: illi mouendo ⁊ excitando quod iacet. Uerum vnus affe/ ctiunculam preſentem amittit: aboletur enim atqꝫ im pellit̃ ignoratio ſuccedente doctrina. Alter quom ſe ad operam reuocat ⁊ cõſiderationẽ intẽdit nihil amit tit: ſed ſcientiam quã intus poſſidet: foras ad vſum ꝓ mit. Quo fit vt in illo prioris qualitatis abitio ⁊ cor/ ruptio ſit: in hoc perfectio potius quedã atqꝫ exorna tio intelligat̃: ſeruat eniꝫ qđ ſcit: quom ſpeculat̃ actu nec ꝑdit ſpeculando ſciam: ſed colit ⁊ ꝑficit. Q̃obreꝫ ĩmutatio hec alteratio exiſtimãda nõ eſt: cũ oĩs altera tio priorẽ q̃litatem excutiat: at hic nihil preter ocium merũ excutit̃: imo crementum potius priori q̃litati ⁊ honeſtamentũ adiungit̃. Quod ſiqs vocabulo vehe mẽter afficit̃: q̃ꝫq̃ꝫ aegre id impetrat: mõ tñ res nobis incolumis ſit ſibi ferat: alterationẽ hoc genus vocet:
58 ſit nomen vnũ certe negocia diſſident. ¶ Alioqn ridẽ dus vꝫ qui hoĩem ſapiẽtia: aut prudẽtia ꝑditum: q̃ñ qd aut cogitat: aut cõminiſcit̃ alteraſcere affirmaue/ rit. Nec ille nõ taxabitur q fabrum excuſſorẽ ſtructo rẽ ⁊ ceteros opifices: quom artium ſui generis aliqd moliuntur affici alterariqꝫ dixerit: q̃ñ vel eum quoqꝫ minus ꝓprie pati ⁊ alterari cõceſſeris: q quom rudis eſt recens adiſcit: ⁊ ſciam a ſciente precipienteqꝫ ſuſci pit: niſi due ſint forme: qbus alterari ⁊ pati res dicant̃
59 vna q̃ proprie: altera qua prorſus improprie. ¶ Qua re quemadmodum q nunc primũ ediſcit: nunc primũ mutat: q vero dudum edidicit habitum intra ſe poſſi/ det: ſed ab vſu ⁊ miniſterio vacat. Ita ſtatuendum in ſenſu eſt ſemen genitale: ⁊ ouum in mutatione prima vim ſentiendi potentia ſortitur: ſimulatqꝫ vero factũ ⁊ conſtitutũ animal eſt: iam compos eſt ſenſus: ſed de ſideratur actus ⁊ functio. Quãq̃ꝫ ĩter ſenſum ⁊ ſcien/
a tiam intereſt. Quod ſenſui[a] ad ſentiendũ opus eſt ex/ trariis rebus ⁊ copijs quarũ ꝑcuſſu excitus reuoce/ tur in opera: viſili: auditili: olfactili: guſtabili: tactili. At ſciẽs theſauros intus hꝫ: quos quom cõmentari
60 collibeat promat. ¶ Scita. n. notiones gñales ſunt:
b quas[b] animus doctrinis inſtructus varia ⁊ diligẽti notione collegit: mox ⁊ in repoſitorium cõdidit: vñ q̃ velit ꝑ arbitrio tanq̃ꝫ e ſinu ſuo facile ꝓferat. At ſen/ ſilia tam ea q̃ per ſe hñr: q̃ꝫ ea que partis ⁊ ſpẽs gene rum ſunt: q̃ꝫq̃ꝫ ita ſubijciunt̃ ſenſibus vt notiones ille gñales ſcientijs ⁊ ĩtellectui de foris tñ hec incidunt: ille domi ſeruant̃: iam illa nature ſunt effecta euẽtaqꝫ has ſibi cõciliat afformatqꝫ animus. Ita fit vt ĩtellige re qdẽ poſſimus ⁊ cogitare q̃ñ volum⁹ ſentire quom volumus in noſtra manu nõ ſit. Eadem rõ eſt cur in his artibus que operoſiores vñr: q2 exteriorem ma/ teriam reqrũt: excuſſoria eſt: fabrica macerie: ſtructo/

a ¶ Eo ꝑ ait Simpl. ſenſui opus eſt exter no ſenſili: q̃ opus eſt ſenſo riuꝫ aliqd ab eo pati ſenſibi li: qđ in ſentiẽ te nõ ẽ: qđ ẽt dꝫ eſſe effecti/ uũ act⁹ ſentiẽ/ di: nõ ꝙ iudi/ ciũ ſenſus effi ciat: ſꝫ q2 paſ/ ſionẽ quandã ſenſorio inferi q̃ excitat̃ indi candi actus.

b ¶ Notiões gñales quas aĩus doctrinis iſtruct⁹ varia ⁊ diligẽti no/

ria intritã ⁊ lapides: non ſimul cuiqꝫ collibitũ eſt: ita continuo artem ſuã exerceat. Proinde Ariſto. magi/ ſtros illarum ſcios ⁊ opifices ſenſilium generũ appel lauit: q2 circa particularia potius q̃ꝫ vniuerſalia ver/
61 ſarent̃. Sed de his poſt. ¶ Nunc illud dicimus tales eſſe potẽtia ſenſus: q̃lia ſunt actu ſenſilia. Potẽtia ve/ ro quẽadmodum hoc loco accipiẽda ſit: ſupra docui/ mus. Nec enim eo mõ accipi dꝫ: quo cũ puerum dici/ mus ꝑtorem aut imperatorẽ eſſe: ſed eo mõ quo cum eũ: q etatẽ impleuerit legitimã adeundi rempublicaꝫ ⁊ magiſtratus gerendi. Ergo quom patit̃ ſenſus non eſt ſimilis ſenſili: q̃ñ vero iam eſt paſſus tũc ꝓtinus ſimilis factus eſt ſenſili: ⁊ talis fere quale ſenſile eſt.
62 ¶ Et hercule paſſionis noĩe abutimur q̃ñ ad ſenſuꝫ referrimus: qđ ⁊ ante hac prefati ſumus. Nã quẽad/ modum res ꝓprie pati ⁊ alterari dicant̃ abundanter in cõmentarijs de nã monſtrauimus: veꝝ ꝙ appoſitũ vocabulũ nõ hẽmus: nec ad ſignificandã potentiaꝫ: q̃ ſunt q habitũ tenent: nec ad ĩmutationẽ eam: q̃ de ha/ bitu ad actũ ⁊ exercitiũ tranſeunt: neceſſario vtimur appellatione ꝓmiſcua tũ potẽtie: tum ẽt paſſionis: ce terũ res ⁊ ſignificãtias diſcrepãt. Nam ſenſus a ſenſi bus ꝓprie pati nõ poſſe: nec alterari ab imaginibus: q̃ de rebus miſſe inſinuẽt ſeſe his: ide fieri clariſſimũ põt ꝙ ſi viſus exalbuit alba nõ ꝑcipit: ſi manus reca/ luit: calida nõ ſentiſcit ſi palatũ ĩdulcuit: dulcia nõ di/ gnorat: aures ſtrepitũ familiarẽ obaudiunt: naribus fetunt iceta: qbus inſueuere nõ obolẽt: ac ſimulachra qdem reꝝ ⁊ ſpẽs ſine mã recipiunt̃ in ſenſum: id qđ ĩ cera quoqꝫ cũ anulo ſigillario cernitur. Nec. n. anul⁹ auꝝ: ſꝫ imaginẽ imprimit: q̃ꝫq̃ꝫ dĩa ea: ꝙ ſenſus q̃ñ recipit ſpẽs eaꝝ materia nõ fit: neqꝫ corporea adactio ne ſignat̃: vt cera: neqꝫ ſuperficie tenus ſculpit̃: ſed ef figies illas foris illapſaſ intra ſe totũ admittit prealte condendas: idqꝫ q̃ñ facit: non priorem habitum mu tat: ſed ecõtrario potius habitũ: quem hꝫ agendo ge/ rendoqꝫ perficit: excolit: confirmat. Atqꝫ in hunc mo dum gñaliter de ſenſu dixiſſe ſit ſatis.

¶ Aliqua eſſe ſenſilia cõia: aliqua propria: aliqua ꝑ ſe: aliqua ex accidenti. Cap. XXI.

63 Nunc de ſingulis ſenſibus ſeorſum agendum: nã cõis de ſenſu tra ctans ꝓprie cõis aut gñalis appellari non põt: quom in ſenſu aliqd vt prius: aliqd vt poſterius ꝯſpici ⁊ notari ꝯtin/ gat. Anteq̃ꝫ vero de ſenſibus ſigillatim aggredior: ꝑ/ mũ dꝫ ſenſibus ꝯſtituẽdũ ẽ. Sũt q̃ ſenſiliũ alia ꝑ ſe: alia ex accidẽti: rurſus eoꝝ q̃ ꝑ ſe ſunt: q̃dã hñtur cõia oĩ/ bus ſenſibus: q̃daꝫ ſingulis ꝓpria. Propa ſunt ea q̃ a
c ceteris ſenſib⁹ dignoſci ñ pñt: ⁊ circa q̃ nec temeritas[c] nec allucinatio ſenſuũ cadit: ſi nã integre corrupteqꝫ iudicet: nec cã ſit q̃ extriſecus obſtrepat: nec poſitura obſiſtat: nec ĩtercapedo: aut receſſus officiat. Falli enĩ aſpectus neqt circa rem viſilem: ſi mundus ⁊ probus oculus habeat̃: ſi ſerenũ ſit: ſi ĩterſtitio iuſto colores abſceſſerint. Pari modo auditus ſe hꝫ ad ſtrepitum: primũ neceſſe eſt nec leſum: neqꝫ offectũ ſenſum eſſe: ſed incolumẽ ⁊ valentẽ: deinde qđ iniectum eſt ſpatiũ cum turba ⁊ tumultu vacare: tum mediocrẽ: tempe/ ratumqꝫ eſſe ratio equa in guſtu ad ſuccos. Tactus in plures differẽtias plicaſqꝫ funditur: neqꝫ vno qli/ quo noĩe comprehendi pñt: que ad ſenſum hunc per tinent: quemadmodum que ad viſum auditũqꝫ: ꝙ ad hunc colores ad illũ ſoni vocant̃. Tangimus glabra aſpera/ mollia/ dura/ grauia/ leuia. Tãgimus calida/ frigida/ humida/ ſicca. Oĩa hec vno ſẽſu cognoſcim⁹:

tatõe collegit mox in repo ſitoriũ condit ⁊c. q̃ vba recte ꝑcedẽ: vt dixit The. in ꝑcedẽ itellectiuã memoriam reponere.

c ¶ Cãm ex plicat Simp. ob quã circa ꝓpriũ ſenſile ſenſus nõ er/ ret: ſed circa cõe: atqꝫ ſenſi lia ꝓpria que ſunt corporea magis ⁊ paſſi biliora magis cõmẽſurate ⁊ proportiona/ ta ſenſui oc/ currunt q̃ cor porea ẽt ẽ co/ gnitio: vna lu ce excepta q̃ ob plurimam eius actiones manifeſte a vi ſu cognoſcit: ſꝫ cõia ſenſilia formaliora ſũt ideoqꝫ magis ſũt ſenſui ꝓ portiõata: nõ eqdẽ ita vt ea q̃ nullo pacto ſenſu: ſed ſola rõe cognoſcã tur vt ſe habet ſuba: ſꝫ q̃ ſen/ ſu qdẽ capiũ/ tur non tñ eq exacte ſicuti q̃ ꝓpria dicũt.

ita lꝫ q̃ńqꝫ coniuges copule ſint: vnus tñ eſt actus: ille vero vno vt dixi noĩe ſignificari ⁊ contineri non pñt: q̃ꝫq̃ꝫ vero plura genera tactui vñr mandata: nõ tamẽ alia rõne ſe hꝫ ad oĩa q̃ꝫ ceteri ſenſus ad ſua. Primuꝫ non fallitur: ſed quẽadmodum nec viſus decipit̃ aut dubitat: qualiſnam color ſit q̃ incidit ob oculos: ẽt ſi decipitur aut dubitat: qualenam id ſit: cui color ineſt: nec auditus: quiſnam ſit ſonus: q̃ꝫq̃ꝫ ignorat qd ſit qđ ꝑſonat: aut vñ a dextra a leuatante: poſticoue ꝑſonet: ita ⁊ tactus leuorem ⁊ ſcabriciaꝫ per ſe ſentit: tameſi id per ſe non percipit qđ eſt leue qđ ſcabrũ. Atqꝫ hec priuatim ſingulis ſenſibus ſenſilia ſunt: eoqꝫ ꝓpria ⁊
64 peculiaria nuncupant̃. ¶ Que vero cõia[a] pluribus
a ſenſibus dñr hec ſunt: motus: ſtatus: figura: numer⁹: magnitudo. Sane motus cõis oĩbus eſt. Primũ viſui ⁊ auditui: quale illud poete eſt. Aures eripedũ pulſu tentant̃ equoꝝ. Deinde olfactui q ⁊ acceſſum ⁊ receſ/ ſum odoris vr̃ agnoſcere. Itẽ guſtui ⁊ planius etiam tactui. Neqꝫ ſolũ vr̃ motus: ſed forte ⁊ ſtatus ⁊ nume rus ꝓmiſcue a ſenſibus oĩbus percipi: q2 ſinguli ſen/ ſus ſalteꝫ ſenſilium ſuoꝝ nouiſſe numerũ pñt. At ma/ gnitudo ⁊ figura viſui ⁊ tactui precipua ſunt. Hacte/
65 nus de ſenſibus per ſe. ¶ Illa ex accñti dñr: q̃ quom ꝑ ſe ſentiri non poſſint: tñ dignoſcunt̃ a ſenſibus: q2 ac cidunt ⁊ cõtinent̃ in is q̃ ꝑ ſe ſub ſenſum cadunt. Sen ſilis eſt Diaris filius ⁊ Diares: non tanq̃ꝫ Diares ſed tanq̃ꝫ is cui albedo accidens ſit. Ari. ſane ꝯ ĩterꝑtat̃. Per accidens inquit ſentimus illum: q2 albo accide/ rit qđ ſentimus: quaſi dicat per accidens Diarẽ ſenti/ mus: q2 albedinis accidẽs eſt Diares. Eſt. n. in more Ariſtoteli ẽt ſubſtantie a ſubiecto accñtis appellatio nem aſciſcere: id qđ in libro decẽ generũ vſurpauit cir cũſcriptis inquit ſemotiſqꝫ reliquis rebus q̃ accidunt dñõ: id eſt circũſcripto ſemotoqꝫ hoĩe ⁊ ceteris de ge nere hoc. Nihil ergo patit̃ ſenſus ab his q̃ ex accidẽ ti ſentimus qua hec ſunt. i. nihil viſus a Diare tq̃ Dia res eſt. Nõ. n. viſilis eſt Diares: ſed Diaris color. Ea vero: q̃ ꝑ ſe cõmouent: ac ꝑcient ſenſus: ſi ſunt propria proprie ſentiunt̃: ad eaqꝫ ſenſuum ingenia actioneſqꝫ nature inſtitute: comparateqꝫ ſunt.

¶ De viſu: ⁊ de incidentibus ſubiectiſqꝫ viſui: ⁊ de per/ ſpicuitate. Cap. XXII.

66 Atqꝫ de his iam agamus mem/ bratĩ a viſu primuꝫ orſi. Aſpectui ꝓpriũ ſenſile ſubiecte res viſi les ſunt. Eſt. n. aſpectus viſus: ⁊ viſus rñdet ac refert̃ ad viſile. Uiſile aũt dixe rim prio ipſum colorẽ. An vero alia q̃ꝫ res a colore di/ ci viſilis poſſit ſequẽtibus docebo. Sunt. n. q̃dã luci bilia q̃ cũ in luce videri nõ poſſint: cuius ꝯriũ in colo/ ribus eſt: tñ ſplendẽt ⁊ refulgẽt in tenebris. Atqꝫ hec vno noĩe indicare nõ eſt. Sed vt ſumus polliciti huic quoqꝫ loco ꝓgreſſu ſatiſfaciemus. Nũc illud conſtitu tum ſit viſile colorẽ eſſe: color aũt per nãm ſuperficieꝫ corporum inſidet. Superficies igit̃ ipſa ꝑ ſe viſilis ẽ: non ꝙ in definitiõe eius contineat̃ viſile: aut vice ob uerſa in definitionẽ viſilis ſuꝑficies recidat. Quorum modorũ alterũ intelligi neceſſe eſt in his: q̃ ineſſe ꝑ ſe dñr. Sed ꝑ ſe viſilis ſuꝑficies eo dꝫ ꝙ colores corpoꝝ
b oĩum recipit: hiſqꝫ tanq̃ꝫ ſtragulum ſubijcit̃: neqꝫ vlla
c ſuꝑficies ſine colore aut reperiri: aut intelligi[b] põt in corpore. Ergo q2 cã[c] quare ſuperficies vr̃ ⁊ cernitur in ipſa ſuperficie eſt: hinc orit̃ vt ſuperficies per ſe vi/ ſilis eſſe dicatur. Plane q̃ꝫq̃ꝫ ſubiecto ideꝫ eſt ⁊ color ⁊ viſile: tamen conſiderationis ⁊ rationis diſcrimini bus differunt: nam viſile obnoxium viſui eſt: ad queꝫ

a ¶ Ariſt. de cõia oĩb⁹ ait: ſicut ẽt The. a ꝑn° cap. dixit q̃ locũ ſimi/ pliꝫ examinãs ait. Qui fieri põt vt cõia oĩ b⁹ dicant̃: ſi q̃ deꝫ magnitu do ⁊ figura ſo lo viſu ⁊ tactũ ꝯphendunt̃: fortaſſis igit̃ oĩb⁹ dixit pro plurib⁹. Sed nuꝫ an ⁊ ma/ gnitudinẽ q̃/ dẽ clare audi t⁹ cognoſcit vtpote q ma/ gnũ ⁊ paruũ q̃ cũ ſonitu ſint̃ iudicat olfact⁹ preterea guſtuſqꝫ per plures vel mi nores ꝑtes magnitudi/ nẽ: hic qdem odẽ ille ve ro rei dulcis capit: ſed eq/ dẽ ⁊ figut̃ for ſitan q̃uis nõ admodũ exq ſite trãſlatiõe vel ſenſus vel rei ſenſilis eẽ ꝑñt ⁊ hi ſen/ ſus capaces.

b ¶ Nõ põt The. vlla ſuꝑficies abſ/ ꝙ colore ĩtel/ ligi q̃ aiad/ uertit q2 vꝫ rõ. ne geometrie ſiere.

c ¶ Ariſt. ita ait ſimſe aũt nõ rõe: ſꝫ q̃ ſi ipſo hꝫ cãꝫ videndi viſibile vbi Simpl. ſꝫ ait dixiſſe ad hiꝫ diaphã q̃ non ob aliqd ei ĩſitũ

refert̃: color impromiſcua ⁊ abſoluta res eſt. Itẽ viſi/ le viſu abiuncto non cõſiſtet niſi potentia. At color ẽt
67 nunq̃ꝫ ꝯſpectus ſemꝑ eſt color. ¶ Color porro diffini tur vt ſit motus actu perſpicui: quod Diaphanes vo cant. Atqꝫ hec natura coloris eſt: vtpote q ſine intue/ ctu luminis videri non poſſit: qui que ſemꝑ in lumine videatur. Q̃obrem neceſſariũ vr̃: vti prius de lumine diſſeramus. Si enim ita compertum eſt: vt color ſine lumine viſilis eſſe non poſſit: nihil agit̃: niſi prius de nã luminis cõmentemur. Sed q2 prius eſt perſpicuũ q̃ꝫ actu perluceat: quippe cũ actus ⁊ perfectio eius ip ſum lumen ſit: de rõne perſpicui loco principe eſt agẽ
68 dum. ¶ Illud igit̃ ꝑſpicuũ[d] dicimus: qđ q̃ꝫq̃ꝫ viſile ẽ
d non tñ a ſe vt ita dicam eſt viſile: ſed opera coloris ex/ terni. Perſpicua ſunt aer ⁊ aqua ⁊ lapides nõnulli: q argumento hoc ꝑlucidi appellant̃. Item vitruꝫ ⁊ cor nua: ⁊ preter hec quedam quoqꝫ alia corpora: ſed pre cipue celum. Atqꝫ hoc inter omnia perſpicua prima/ tum obtinet. ab eo aer: a quo elementum aque: dein/ ceps ordine ſuo reliqua: que dinumerauimus ſupra. Nullum horum per eſſentiam ſuam perſpicuum eſt: verbi gratia: aqua nõ eſt ꝑſpicua: in eo qđ aqua: neqꝫ aer in eo ꝙ aer: ſed in eo ꝙ natura quadaꝫ communi participant: que in illis corporibus inſita cauſam hꝫ: cur ſint: ⁊ cur dicantur eſſe perlucida. Hec omnia effi ciuntur viſilia non de ſuo colore: ſed de alieno quem imbibunt: alioquin ſi eſſe colorata poſſent: tranſpici preterea aut perlucere non poſſent: quando illa tunc maxime perſpicua ſunt: q̃ñ nullo colore ſunt offecta videntur ergo cernunturqꝫ ſi modo ⁊ videri ⁊ cerni poſſunt per alienos colores vt dixi: quoꝝ acceſſu im mutantur: mouenturqꝫ: non qdem ita vt alterari aut tranſire in illos cõuertiqꝫ videant̃: ſed alio gñe. Nec veros colores recipiuntur in aerem quemadmodum celatura anuli ⁊ ſigillũ in ceram. Nã cera nõ in ꝓfun do ſed in ſuꝑficie fingitur: aer vero colores intra ſe to tum initus ebibit: eoſqꝫ trãſmittit ad oculũ: adeo inte rim ⁊ ꝯrios ſimul refert. Quod fieri nequaq̃ꝫ poſſet ſi conuerti aut alterari coloribus diceret̃. Non tñ ſemꝑ colores ad oculũ trãſmeant: ſed tũc quom illa ꝑ q̃ ĩter coloribus ẽ actu ꝑſpicua ſunt: qđ qdẽ pñtia luminis ꝯtingit: corpus aũt celeſte ſꝑ actu perlucet. Ubi vero potẽtia lumẽ eſt ibi quoqꝫ hẽri tenebre pñt: nihil eniꝫ aliud tenebroſum eſt: q̃ꝫ qđ potentia perſpicuum ſit.

¶ De lumine ⁊ natura luminis. Item lumẽ eſſe ad quẽ/ dam modum viſile. Cap. XXIII.

69 Et lumen ꝑfectio ⁊ actus ꝑſpi cui eſt: q̃ perſpicuũ ẽ Dixi: qua perſpicuũ ceu nõ in eo ꝙ aq̃: neqꝫ in eo ꝙ aer: eſt eni ꝑfectio alia ae/ ris ⁊ aque preſtantior: ſed quatenus ꝑ/ ſpicua ſunt aer ⁊ aqua: hactenus lumẽ eſt aeris ⁊ aq̃ ꝑfectio. Ac lumen qdeꝫ quaſi color ꝑſpicuo eſt: quaſi
e color inquã: ꝙ lumẽ[e] non proprie aerem colorat: vt candor niuem: ſed ꝙ aerem viſilẽ facit: quẽadmoduꝫ ſua colores corpora. Item ꝙ ea que poteſtate perlu/ cida ſunt preſtat vt actu perluceãt. Lumẽ vero ipſum nec ignis eſt: nec ſol: nec aſtrum vllum: ſed illorum ſo la preſentia in his corporibus: quoruꝫ communis ea vis eſt: qua perluceant: ⁊ a qua potentia hec referri ad actum poſſit. Sane hoc ſoli maxime tribuitur ⁊ ſyderibus ceteris: deinceps ⁊ igni: ⁊ que de igni plus referãt. Uidet̃ vero ignis illuminãdi vim fortius: nõ in eo ꝙ ignis: ſed in eo ꝙ rationem quandam ⁊ na/ turam communem cum reliquis colluſtrantibus: ⁊ ſplendidis corporibus obtinet. Probant hoc beſtio/

vr̃: ſed ob ad uẽtitiũ lumẽ d ¶ Perſpi/ cuum ait hic Simp. lumĩe vr̃ veꝝ nõ ipꝫ mõ ꝑſpicuũ: ſꝫ coloratũ ẽt vr̃ lumĩe q̃ꝫ/ uis nõnulla ĩ ter hec dĩa ĩ/ tercedat. ꝑſpi cuũ. n. q̃ ꝑſpi cuũ ẽ: tñ nõ q2 illumina/ tũ eſt vr̃: ſꝫ co loratum ẽt vt coloratũ eſt: ⁊ ea ẽt de cã ꝑ ſe viſile eſt: vt pote qđ in ꝓ/ ꝑria nã colo/ rẽ hẽat: qđ in lumine vr̃. ꝑ/ ſpicuũ vero ꝑ ſe viſile nõ ẽ: q2 lumen ad/ uẽtitiũ hꝫ: q̃ tñ mõ vꝫ ea rõ ne qua perſpi cuum eſt.

e ¶ Et ſi lu/ mẽ ait Simp. q̃ſi color ꝑ/ ſpicuo: nõ eſt attñ ei color q2 nõ eque eſt inſitũ lumẽ ꝑſpicuo: ac co/ lor rebus co/ loratis.

le inſectoꝝ: q̃ nicedule ſiue cicidele vocātur. Ee q̃ꝫq̃ꝫ
nec ſunt ignis: nec ignē ferūt tñ pro mō corporis circū
ſecus illuminant aerem. Dictum eſt quid eſſet perſpi
a cuū: ⁊ quid lumen. Id neqꝫ ignem[a] eſſe neqꝫ corpus
omnino: ſed neqꝫ defluuiū a corpore ītelligimus: ſta
tim enim ſi defluuium ſit: corpus ſit opꝫ: ſed aut ignis
aut alterius ſplendidi preſentiam in perſpicuo corpo
re. Non quidem talem preſentiaꝫ qualis ſolet eſſe eo
rum que inuicē miſcenť: aut eorum que cōmittunť co
pulanturqꝫ: corporis ſunt oīa hec: ſed talē preſentiam
quali ea que agunt patientibus rebus ⁊ motum acci
pientibus: preſto ſunt: imo verius quali ea que perfi/
ciunt exornantqꝫ adſunt his rebus: qbus perfectionē
⁊ exornationē hanc afferunt. ¶ Illud primū: q lumē
corpus faciunt: cōcedant neceſſe eſt corpus penetrare
ac meare per corpus: ⁊ eundē locū a duobus corpori
bus equabiliter obſideri: qȯ multis rōnibus aliqñ
a nobis improbatū eſt. Deinde non vident ſi id refe/
rant: futurū vt aer acceſſione luminis corpulentior ⁊
plenior euadat: q̃ꝫ quom in tenebris eſt cuius contra
70 riū cerniť. ¶ Huc accedit vt quom tenebre nihil ali/
ud ſint q̃ꝫ abſentia ſyderū in ꝑſpicuo corpore: lumē ni
hil eſſe aliud poſſit: q̃ꝫ illoꝝ preſentia: oīs vero ꝑſen/
tia eſt eius rei quā ꝑſens ſit ad id: cui preſens eſt qdā
habitus reſponſuſqꝫ: non igiť corpus. Age ſi corpus
eſt lumen: cū nulla ventorū vi cohiberi poſſit ne decū
bat in terram: deſcenſus hic atqꝫ motus quo īfera pe
teſſit: naturalis eē nō poſſet: q2 tenuius ⁊ leuius igni
oporteret intelligi. Poſtremo ſi lumē corpus eſſet: cū/
ctatione aliqua neceſſario moueret. At videmus cō
tra ſimul.n. illatus eſt ignis vniuerſum cōclaue agni
natim puncto tempore colluſtraſ: ⁊ ſimul ortiuus ſol
matutino emerſu reuiſit orbē: ī oēs terras lux momē
to diffunditur. Nam qȯ inqt Empedocles: ſeu q vis
alius id credidit: moueri quidem lumen ita vt partes
terre ortui ꝓpiores ⁊ ⁊ q̃ deinceps iniecte ſunt illumi/
nenť anteq̃ꝫ eſtime: mox ſe ſplendor per vniuerſum ꝓ
fundat ⁊ ſpargat: ſed pernicitate motus ſumma cōtin
gere: ne id perſpici animaduertiqꝫ poſſit: quaſi ſenſuꝫ
⁊ intentionē effugiat. Res tota fictitia eſt: ⁊ cui tū ra
tio: tum experimenta reclament. Si enim aut interca
pedo modica: aut lumen exiguum eſſet: latere id ocu
los: ac ſenſum preuertere ratio fortaſſe probabilis vi
deretur. Nunc ab oriente in occidens: tam imenſo iti
nere tam vaſti corporis motum deprehendi nō poſſe:
haud ſcio: an vlla res eſſe queat difficilior creditu.
71 ¶ Ceterum quom coloris capax ſit qȯ expers eſt co
loris: ſicut ſoni qȯ expers eſt ſoni: ⁊ figure qȯ expers
eſt figure: ⁊ ſaporis qȯ expers eſt ſaporis: coloris aūt
qui proprius habeatur expers ſit perſpicuū corpus
ratio eſt vt ab alienis coloribus moueri: ⁊ īmutari di
catur. Quare ſi proprium aliquem colorem haberet
eueniret ecōtrario: q̃ꝫ euenit: vt colores ad oculū per/
ferri non poſſent. Quom aeri lumen ingruit: eoqꝫ ac
tu ꝑſpicuus fit: tunc lumen pro colore aeri eſt: ⁊ quo/
dāmodo viſile ⁊ cauſa q̃ꝫobrem cetera videantur. At
quom aer potentia perſpicuus eſt: tunc tenebre in eo
vicem coloris prebent: ⁊ inuiſiles nobis ſūt: ⁊ culpaꝫ
b habent pariter ne alia contueri poſſimus. Inuiſilea[b]
vero tenebras diximus: non q nullum oīno ſit his cū
viſu cōmertiū: ſed q egre ⁊ ꝑtenuiter videanť: cogno
ſcit enim vtcūqꝫ oculus tenebras: ſicut reliqui ſenſus
ſuorum ſenſilium priuantias. Plane ſiue luminoſa: ſi
ue illumina perſpicuitas ſit: eadem ſemꝑ ſubiecta na
tura eſt. Queādmodum idem eſt ſubiectum cum qs
videt ⁊ poſtea captus oculis cecutit.

a ¶ Hec vident ait idez Simpl. ĩ Timeū dicta ĩ q̃ dixit Pla. lumen eē ignis ſpēm q̃dā. dixit ꝑterea diurnum lumē idqꝫ quod ex oculis defluit inuicē iuncta vnū corpꝰ cōſtituere: qȯ licet ex ꝯmentariis Iamblici in Timeū excerpere.

b ¶ Iudicat viſu tenebras dixit Simpl. nō q aliqd cernat: ſꝫ potius eo q nihil cernat: cū tñ cernere conet.

¶ Quot modis accipiať viſile: ⁊ queādmodū aſtra ⁊ re
liq̃ de gn̄e ĥ tū noctu tū īterdiu videanť. Ca. XXIIII.
72 Certe non oīa viſilia ſpectanť in lu
mine: ſed quom in ceteris ſu
us cuiuſqꝫ color in lumine videať: non
nulla ſunt q̃ non videnť ad lucē: ſed e te
nebris feriunt ſenſum ⁊ cient. Atqꝫ hec
aut colores habendi non ſunt qñ coloris propriuꝫ eſt
mouere actu perſpicuum: aut alio genere colores exi
ſtimādi q̃ꝫ ceteri. Huius forma ignita oīa ⁊ noctu ful
gentia ſunt: que quom nullū genus cōe contineat: nul
lo quoqꝫ cōi noīe appellanť. Nimirum quō multa hȯ
habeantur: que ſpē ⁊ natura longiſſime diſcrepent: in
vno tamen eo cōi conueniunt: q ignium modo collu/
cent noctibꝰ ⁊ refulgent e tenebris: vt fungi ⁊ quorū
dam aīalium cornua: ⁊ piſciū capita ⁊ ſquame: ⁊ ocu
li ⁊ putres ac preāridi caudices. i. cariētes ſituqꝫ mar
cidi. Horum proprius color īterdiu viſitur: noctu ſplē
dor ſolus ⁊ radiatio iacitur q̃ꝫq̃ꝫ fortaſſe neqꝫ color il
le eſt: ſed repercuſſus quidam ob oculos. Veruꝫ hec
qua rōne in conſpectum cadant alio inquit loco tra/
ctabiť: cui queſtio hec ſit cognatior. i. ī libro de ſenſu
⁊ ſenſili. ¶ Ceterum Soſigenes Alexandri precep/
tor tertio volumine de viſu rōneꝫ afferre conatus eſt:
q̃ꝫobrem aliqua collucere in tenebris videanť: q̃ mi/
hi probat. Flammulenta inquit hec q̃dam tenus natu
c ram[c] etheris ⁊ quinti elementi participant: ea cogna
tione fieri vt admotū ſibi aerem aut perſpicuū aliud
corpus illuminent. Quod autē id maxime noctibus
faciant rōnem eſſe: quia tum maius lumē abſit: alio/
quin euenire interdiu: vt exiguum eorum lumē quaſi
exoleſcat ⁊ offundatur in magno. Noctu ergo cū re/
fulgent aerem proximū ⁊ circumfuſum leuiter ſublu
ſtrant: nō ita vt alia item poſſint videri: ſed vt ſola ſe
vendicent tenebris. Atqꝫ hoc facit exilitas portionis
eius: e qua ꝓficiſciť manatqꝫ lumen: nā ⁊ ipſe quoqꝫ
ignis: q̃ꝫuis ſplendoreꝫ ſuū latius ⁊ diffuſius mittat:
adeo vt aſſerat ēt alia: tñ ſi remotior ſit iam calligant
oculi in cetera: ipſe ad conſpectuꝫ ſui vix ſufficit. Hac
fini declaraſſe ſit ſatis id quod in lumine cernitur: co
d lorē eſſe oportere: q[d] ea natura coloris ſit vt moueat
actu perſpicuum. Quom vero que videnť in tenebris
aut colores eſſe non poſſint: aut alia rōne intelligi co
lores oporteat: efficitur vt duas eſſe differentias viſi/
lium ⁊ colorum neceſſe ſit. Quorum alteri in lumine
non in tenebris videanť: alteri ꝯ conſpici poſſint in te
nebris: nō poſſint ī lumine. Ignis quidem cū vtroqꝫ
gn̄e ambigit: nec īmerito: quando ⁊ in illo quoqꝫ na/
tura ancipiti eſt q ⁊ mouet actu perſpicuum tanq̃ꝫ co
lor ⁊ ꝑterea perficit tanq̃ꝫ lumen. Eoqꝫ neceſſariū eſt:
vt ⁊ interdiu ⁊ noctibus videatur. Fundit enim ſeſe i
e eo lumen vndiqꝫ[e] ⁊ de colore lux exit. Atqꝫ hoc hꝫ ꝓ/
cipuum coloris qui ineſt in flāmis: vt ꝓpinquū aerē
illuſtrare poſſit luminis modo: q̃ facultas extra hūc
nullis coloribus data eſt. Quinimmo color ignis: ꝑ
rogatiuam hanc tulit: nō qua color: neqꝫ q̃ ignis: ſed
qua cōmunis illius nature quaꝫ diximus particeps
eſt. Quare non eſt mirum ſi vnus is q̃ꝫq̃ꝫ color tamē
viſitetur in tenebris.

¶ Ut viſus conſtet opus eſſe intermedio perſpicuo cor/
pore. Cap. XXV.

73 Plane colorē eſſe a natura vt actu
ꝑſpicuū moueat illud indi/
cio eē vl' firmiſſimo ꝑt: q colores vehe
mēter ꝓpe admoti: neqꝫ videri: neqꝫ īter
noſci queūt: mouet ergo color ꝑſpicuū

c ¶ Talem q̃dā tenuē nā ꝑticipant ... ipſe grece ... lem quītū ... mētū ⁊ igni/ quoqꝫ, ea ... rō ēt vt facul tatē hēant ... rē circūdāti tē vt ꝑſpicuā aliud illuminandi.

d ¶ ... hoc Ariſt. ... grece enim ait τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ χρώματι εἶναι ... τικῷ εἶναι ... ĥ eſt: i. hinc eſt ipſi colori ... vt moueat ac/tu ... quod loco Simplicius notat ... eē ſi color ... ſile ē cōſideretur nō qua color ...

e ¶ Querit hic Simp. q̃ ngm cā ſit, cur colores ꝓpe ſint admoti ſenſū ciere nequeunt ... ſit cā ēē ... mine op ē ... aſpicieri vt colores apprehendat: ⁊ coloribus ēt vt viſū mouē poſſint neceē igiť ēē ambo lumine circūfūdant: ⁊ ea de cā oꝫ vt mediū intercedat: q actu ſit ꝑſpicuū vt ab eo vtriꝯ ꝑficiať quapꝓ Ari. cō negat abſolute ... eīꝯ qȯ ꝯueniūt ſuppe... moueat q videri nō poſſit ſed tm̄ nō qȯ colore ē affectū: nā qȯ fulget videri vīqꝫ poſſet: niſi forte ſenſum ipſiꝫ fulgore īmoderato ex/tereret.

aerem: aer adusqꝫ oculum continenter pertenſus aſpe
ctum mouet ⁊ vulnerat. Quot ſi nullus eſſet vſus in/
terſiti aeris: per quem color veheretur ad ſenſuꝫ: ſum
ma rō eſſet: q̃ꝫobrem colores quanto propius accide
rent iminerentqꝫ oculis: eo clarius ⁊ exquiſitius cer/
74 nerentur. ¶ Proinde perperam Democritus cēſuit
q diceret ſi inane eſſet hoc oē ꝑ qȯ cernimus ſpatium:
fore vt acrius ⁊ probius omnia viderentur: qȯ pror/
ſus impoſſibile eſt. Nā obtutus paſſo quadamtenus
⁊ affecto ſenſu contingit: non quideꝫ a colore qui cer
nitur: alioquin impoſitus ⁊ adiunctus pupille preſen
tiretur: ſed quod reliquuꝫ eſt ab aere illo ⁊ perſpicuo
quod interpatet. Q̃ꝫobrem nedum acutius ſed nihil
omnino videri poſſet in vacuo: q2 nihil in eo interme
dium haberetur: quod primo ipſum affectū: tum de/
75 inde ſenſum oculoruꝫ afficeret. ¶ Idem in ſono idē ī
odore contingit: neuter attactu ſenſum exercet: ſed ꝑ
medium aerem a quo ſubinde ſenſus impellunt. Sa/
ne ſiquis ſibi ad machinamenta odorem aut ſtrepitū
ita proxime adigat indatqꝫ vt peritiſſimos aurium:
aut narium meatus: quum poſſunt attingant: nimirū
aut nihil omnino: aut egerrime ſentiet. Quāuis autē
eadem in tactu guſtuqꝫ ratio ſit: non tamen eque in il
76 lis apparet: qȯ q̃ꝫobrem fiat cōſtabit poſt. ¶ Ea aūt
que inter ſonum aut odorem media ſunt aer ⁊ aqua:
non quatenus aer ⁊ aqua ſunt: media ſunt: ſed queād
modum in his perſpicuitas cōis vtriqꝫ natura ē: quā
colores perferunť ad viſum. Ita ꝓbandū eſt duas in
his qualitates cōes haberi: vnā qua ſtrepitus ad au/
ditū: alteram qua odores ad olfactū apportant. Atqꝫ
harum priorē: que pertineret ad ſtrepitum: interꝑ̄tes
aliqui non Ariſto. Diechen appellant quaſi perſoniā
dixeris. Poſteriorem que odoruꝫ eſſet Dioſmon ac ſi
perolatiam vocaris: ideſt veterinas ſeu vehicularias
odoris ⁊ ſoni. Ac vr̄ quidē natalia aquatiliaqꝫ odo
ris vel in aqua ſenſum hr̄e: q nidorum lentorum ſuffi
tus explorat. Homo vero ⁊ aīalia oīa que reſpirant
odorari non poſſunt: niſi aīa vicibus ⁊ reddita ⁊ acce
pta. At que in humore degunt: ēt ſine anhelitu ⁊ reci/
procatione ſpiritus videnť olfacere: quorum omniuꝫ
cauſe reſeruande locis ſuis ſunt. Ex his manifeſtū eſt
viſum finiri ita poſſe: vt ſit facultas coloris recipiēdi
citra materiam per medium actu perſpicuum.

¶ De auditu ⁊ obiecto ⁊ ſono ⁊ ꝺ̄ ſonātibꝰ Cap. XXVI.

77 Poſtq̃ꝫ de viſu diximus: ſeries eſt
vt de auditu dicamus: qȯ
vt q̃ꝫ cōmodiſſime poſſit: exigi prius ē
vt de ſono agatur. Duplex vero ſonus
eſt: vnus actu: vnus potentia: nam ſunt
que neqꝫ actu neqꝫ potentia ſonum obtineant: vt ſpō/
gie ⁊ omne lanitium. Sunt alia que q̃ꝫq̃ꝫ ſonum hn̄t:
tñ aliqñ actu hn̄t: aliqñ potētia: vt es ⁊ lapides ⁊ oīa
plana glutta leuigataqꝫ. Hec quū quieſcunt ſonū po/
tentia continēt: cum vero inuicem colliduť dedunt
actu ſonum ac ſtrepituꝫ. Tunc aūt ſonus deditus dꝫ
quom de rē que ſonat ad aurem ꝓfectus medium ſpa
78 tium complet. ¶ Neceſſe aūt eſt quom actu ſonus:
ſit haberi minimum tria: duo: que concurrāt: ⁊ tertiū
id in quo hic cōcurſus fiat: verbi gr̄a: que concurrunt
corpora ⁊ dura ⁊ ſolida eſſe neceſſe eſt: in quo id gera
tur: aerē. Neqꝫ.n. fieri pōt ictus: aut ꝑcuſſio ſine dela/
tione: neqꝫ delatio item ſine aere medio. Percuſſio ve
ro non queuis ſonitū ciet: neqꝫ oīa corpora ſtrepitum
elidunt: ſed cōplanata ⁊ leuia: ⁊ q̃ aut caua ſint: aut in
latitudine diffuſa. Leuor defendit aeris fracturā: quē
opꝫ incolumē ⁊ indiuiſuꝫ ꝑferri ad auditū. At q̃ lata

a ¶ Magna ĕpic iter grecos auctores diſcordia. naꝫ Phil. ſ. quez ſecutꝰ ē auer. ait in aq̃ audiri q̃dem ſonū nequaq̄ autē poſſe edi. ⁊ rōnē affert ipſe: q̃ enim eſt ait aq̃ craſſitudo q̄prius deſilit q̄ cōcurſus fiat corpoꝝ colliſoꝝ: ob eius nāqꝫ craſſitiez ſitaeq̃ velox motus fieri in ea ꝑit: vt ꝑnicitas rupturam anteuortat. The. autē oppoſitum ſentit cū quo ēt ꝯuenire vꝫ Simp.

b ¶ Recte ĥ in loco notat Alexan. vt ait Simp. neq̄q̄ eē arbitrandū cū echo redditur q aer: qui primo ꝑcuſſit ille idez feraẗ ad corpꝰ vſqꝫ qȯ tranſitū ꝓhibet ideq̄ redeat reuerberatus ad id qȯ primo ꝑcuſſit neqꝫ.n. rōni ſatis ꝯſonū ē: vt ab hmōi plagatas celeritate aeris latio ꝑterea opꝫ vt ſicuti in his q̄ ꝓijciunt: adſit ſemꝑ motor vel ſ motor. Veꝝ qȯ deide adnectit alex. ait idē Simp. cōſideratione eget: recte dicat necne. Sꝫ primus dixit Alex. aer ictꝰ ꝓ celeritatez plage ꝯtinuus permanēs ac indiuiſus: euꝫ q inquit ſibi plagam inaugurat q̄ ⁊ ipſe fuerat informatus: ⁊ ĥ ſeſe ꝯtinuata efficit: donec deuētū fuerit ad vas ſeu corpus ꝯtinēs dū ſi plaga que ex ſucceſſiōe redditur validior fuerit aerio cōcuſſione quod oſtēſuꝫ eſt ēt i hiis fieri q̃ ꝓijciunt at vltimus ille ether: q vaſi ꝓximꝰ ē ictus ⁊ iformatꝰ: q2 a vaſe ꝓhibeť ne vlteriꝰ plagā diſtribuat cū a reſiſtētia rei dure eijciť veluti reppellitur pila a re dura ac deide itez cū aerem ꝑcutit ⁊ informat q ſubſequtur: eoqꝫ modo ſoni diſtributio ⁊ plage vl' eadē redit. Quibus ꝟbis vr alexā. ſonū ponere i figura neqꝫ recte ⁊ dearticulate exp̄mere q̄nā pacto fiat plage diſtributio nūq̄d primus aer ictus ⁊ 2ᵐ ꝑcutiat ſicuti informaſ ait manifeſte. at q̄ nā pōt inferri plaga aeri ab aere q ꝯtinuus ēt ⁊ vnꝰ ꝑmaneat: q ſi diuiſionē oīno imaginemur nō remanet ꝓlixius vnꝰ ⁊ infractus aer reſonans. An potius durū corpꝰ qȯ aerē primū ꝑcuſſit ſubſequētē ēt ac tertiū deinde ꝑcutit. ego igiť ait Simp. arbitror: q nō ſicuti prima lucidi i ꝑſpicuo coloriſqꝫ in ꝑſpicuo in actu ſtatū repn̄tat futurū viſile: ita ēt ſola duri corpis pn̄tia i medio ſonū efficit: ſed ꝑcutiēdo agit ĥ eſt paſſionē īprimens. plaga.n. paſſio ē ſonꝰ tñ paſſio nō eſt ſed actꝰ rerū que percuſſerūt q in paſſiōe adeſt. ⁊ ob id paſſio ꝓcedit: ⁊ totꝰ aer paſſus eſt quouſqꝫ actus ꝓdit q vnꝰ maneť ⁊ cōtinuꝰ ⁊ īfractꝰ. nō attñ ĥm ſe

ſunt q multū aeris amplitudine oraꝝ ⁊ marginū pro
pellunt: egregie ꝑſonāt. Caua item idonea in hoc ſūt:
ꝓpea q a primo ictu per diſſultationeꝫ congeminanť
plage. Quom.n. aer is q intus ē exagitatus exituꝫ q̃/
rat quē obiectu laterum: ob que dum ꝑcipitat offen/
dit: inuenire non pōt: fit vt diu ꝑ hec luctatus ⁊ tortus
valide perſtrepat. Qȯ qdem precipue in auxillis ene
is accidit ꝑſertim ſi leuigata expolitaqꝫ ſunt. At ſi ſu
bula ſubulam cedas infecti ſurdictus reddenť. Nam
plumarū leuitas: q̃ꝫlubet vehemens plaga veniat: cre
79 pituꝫ nō emittit. ¶ Porro[a] ſonus ⁊ in aere ⁊ in aqua
a editur: q̃ꝫq̃ꝫ obſcuriuſculus in aqua eſt: vtpote hebe/
teſcens in ea obraueſcenſqꝫ. Verū tametſi ad ſonum
plus aer ꝯferre: q̃ꝫ aqua videať: non tñ ſufficit ad ſo/
num ſolus: neqꝫ ſolus auctor eſt vocis elliſe: ſed ⁊ cer/
tis corꝑibus opus eſt ⁊ certis ictibus. Corporibus q̃
plana lata leuia ſunt vt dictū eſt. Ictibus q vehemen
ter ⁊ celeriter infliganť: ne aer diſſutus diſciſuſqꝫ co/
natū inefficacem atqꝫ irritum faciat ⁊ libram eludat.
Quom.n. ſuopte ingenio maxime diſſipabilis ⁊ flu/
xiſſimus ſit facile fruſtraſ ictus: niſi rupturam ꝑnici/
tas anteuortat. Quāobreꝫ ſi tympanū tympano cun
ctanter ⁊ ſenſim admoueris: nulluꝫ ſtrepitū attolles:
ſed ſi pulſaueris: ſtridet aer rōne hac cum tela vibran
tur: aut cū virgula ē tnum aut ſcruteola corrigia cedi
tur. Fitqꝫ ĥ quoties ictus ꝑceleri velocitate diſſolutio
nem eius anticipat: perinde ac ſiqs cumulū arene de
latū celeriť diuerberet: ita vt plaga ꝑueniat. Quom
aūt hoc fit tunc aer vice duorum fungiť: ⁊ corporis: qȯ
percutitur: ⁊ medij in quo percuſſio agitur.

¶ De Echo. Cap. XXVII.

80 Redditur aūt Echo ratiōe hac
b q aer ſonore aut voce
ictus quoties[b] planum leuigatū ⁊ ſim/
plex corpus incurrit: nec ꝑterea ꝓgredi
pōt offenſaculo trāſitū ⁊ ſciſſurā vetāte
retro diſpelliť ⁊ diſſultat vt pila. Fieri qdē emulas ⁊
reciprocas ſemꝑ voces neceſſe eſt: ſed pre ſua exilita/
te ſenſum effugere. Semꝑ.n. aer ꝑcuſſus occurſaculū
īuenit: vn̄ reciprocet: alioqn ſi directū ſꝑiter voces te/
nerent: nemo ipſum ſe audire poſſet loquentē. Veꝝ vt
dixi latet plerūqꝫ reflexio: qȯ ⁊ in lumine accidit. Nā
⁊ lumen ſemꝑ redux eſt infractumqꝫ reſilit: q2 ſi nō ſit
in vmbra lumen eſſe non poſſet: ſed exceptis locis: q/
bus ſplendor ſolis ⁊ radius incubaret ſūma ꝑterea ⁊
arctiſſimas eſſe tenebras oporteret: nec tñ ab oībus
equaliter reflectitur ſed a leuigatis īpenſius: q̃lia ſunt
aqua aurum: argentum. Eo euenit vt a ceteris qdem
nulla: a nitidis vero ac ſplendidis euidētiſſima refra/
ctio ⁊ alternatio luminis fieri videať. Quom.n. radi
us ubi gratia ſolis leui ⁊ terſo corpori imiſſus: ideqꝫ
acie repulſa in ſolē refractus iacere vmbras poſſit: ce
teri qui alijs corporibus īmittunť nō ꝯſtat an poſſint.
Contingit credere non oē lumen alternū aut recipro/
cum fieri. Eodem mō ex oī ſtrepitu ſemper echo ſua
rn̄det: etiam ſi non ſemꝑ obloqtur: nec ſemꝑ exaudiť:
ſed tunc demum quom corpus ſinuoſa ⁊ leuigata ſo/
liditate ictum aeris excipit. Si.n. eq̃bilis ⁊ vna pla/
nities offenſa corporis ſit: aer quoqꝫ equabiliter ⁊ cō
tinenter vnus efficitur: retroqꝫ eadem vnitate ſeruata
incolumis ⁊ integer commeat ⁊ reditum capeſſit. Si
vero corpus id prominuluꝫ aſperū inequaleqꝫ fuerit
tum dehiſcere ⁊ diuelli aerem neceſſe erit: quaſi nō in
vnam planitiem: ſed in plures offenderit: qñ preſertiꝫ
vt conſtentur ac ſuppetant omnia: tamen natura diſſi
tuli ⁊ facillime fiſſili eſt.

totũ ꝑncipal'r ſʒ ꝑnı eã ꝑteʒ q̃ duro corpi ꝓxima eſt re, liqs vo q̃ſi cõ, paũt magis q dẽ ꝛ prius his q̃ primo patiẽ ti ſunt ꝯtinue niu⁹ vo ꝛ tar dius remotio rib⁹:ꝛ ea de cã q ꝓpiores ſũt citi⁹ ꝛ magis audiunt q̃ʒ re motiores: nõ igit̃ ꝓuberant̃ ꝑtes ſcđe a ꝓ mis vel figurã tur:ſʒ cõpatiũ tur ꝛ iſormãt̃ ſi' a prio q per cuſſit ꝛ egit:ꝛ q2 diuiſibilia ſũt corpa q̃ pa tiunt̃:diuiſibi liter paſſio dif fundit̃ vniuer ſoq3 aeri q paſ ſus ẽ adeſt ẽt actus ſonor⁹. alio.n.mõ fie, ri nõ poſſet vt ſis tot⁹ adeſſet vbicũq3 ſonus diffuſus ẽ. cũ igit̃ echo red, dit:nõ reddit̃ ob id: q2 vas q verberet:ꝛ ſo, nũ faciat. Sʒ qđ prio iſonu it vtit̃ eo du, ro leui ꝛ cauo veluti coadiu tore ad refle, xionem.

a Aer q au ditui cõgenit⁹ eſt:ait Simp. nõ ẽ is qui ex, terior ẽ:ſed q illi a nã eſt an nexus tãq3 or ganũ. Hic ãt viuus eſt ꝛ vi, ta auditrice i, format⁹: quẽ, admoduʒ hu, mor q in ocu lis ꝯtinet̃ vita aſpectrice.

De intermedio in auditu. Cap. XXVIII.

81 Quãnis aũt non vnus aer ſit vt di, xi q ſtrepitum faciat:inter oia tñ elemẽta principatũ tʒ. Q̃obrem hi q ꝓpriam ꝛ peculiarẽ rõnem audien di vacuo tribuunt nõ lõgiſſime abſunt a vero:propterea ꝙ nihil aliud eẽ vacuũ q̃ʒ aerẽ arbi
82 trant̃. Sonoꝝ igit̃ ꝛ obſtrepoꝝ eſt: id qđ mouere aerẽ põt vniter ꝛ ꝯtinenter aduſq3 aurẽ. Plane audi, tus nã ꝯfini ꝛ cognata aeri eſt:hẽtur.n.in auribus q dam congemitus ꝯflatus q quaſi itextus pãnicule eſt ꝛ cum ſpiritu illo iplicitus:atq3 iedificat⁹:vbi fomes ſenſificus eſt:ꝛ vbi ꝓma ſentiendi vis ſedet. Proinde aer externus quoties cõmotus eſt ꝛ iteriorẽʒ illũ ſuc ceſſit ꝯtinuatur cũ eo ꝛ coaleſcit:ita vt vterq3 ſit vnus queadmodũ.n.aqua aque:ita aer aeri ꝯtinuus fit nõ attiguus:trãſmittit ergo ſtrepitũ aer exterior ꝑ iterio rem ad ſenſum. Atq3 hec cauſa eſt quare animal non audiat oibus membris ſed eo dũtaxat:in quo natura
83 portionem aeris intexuit. Ac aer qdem ipſe iſon⁹ eſt:q2 caret principio vnde ſonus ꝓficiſcatur:ſed faci le tñ diſſipatur diſijciturq3:atq3 omni corpori vltro ce dit:vt q nã deſultoria fluibũdaq3 ſit. Q2 ſi quõ moue, tur coertio aliqua ſit:que illũ diffundi diſſiliri:aut di ſcindi ꝓhibeat:vtiq3 motus hic ſonitũ elidit: aer aũt ille eliſus in auribus:q̃ʒq̃ʒ vt dixi cum exteriori ſe cõ, tinetur:tñ magis ẽt nũ inſonus eſt:q̃ʒ nã reliqui aeris exigat. Atq3 hoc rõne inſtitutum nã vr̃:vt turba oi in terna liber totũ ſe ad externa cõuertat: ꝛ differentiaſ oium vocum accipiat:nam aer congenitus in cõfinio eſt:ꝛ tanq̃ʒ interliminium[a] obtinet inter ſpiritũ ꝛ aerẽ ꝛ vitalẽ:ꝛ aereʒ extrinſecus accidentẽ eoq3 ꝓ vallo ꝛ munimẽto pãnicule vr̃ additus:ne illa tentari aut ob ledi poſſet aeris exterioris appulſu. Ipſaʒ aũt ſpẽs ſo norũ iõ recipit q̃ʒ facillime:ꝙ ſimplex, ſincerus, tran, quillusq3 eſt:ꝛ ad oẽm ipreſſionẽ tener patiẽſq3. Nec mora interuenit:ſed receptas imagines principiũ ſen tiẽdi obiter trãſmittit. Quam vero neceſſe ſit audi tioni gigni nõ pãnicula:ſed aere interiore icta ꝑ igreſ ſum aeris alieni:argumẽto vrinantiũ ꝓbat̃:q tametſi in demerſu ꝑalto exaudiũt:non tñ humor aduſq3 pan niculam penetrat:ſed ſolũ ad aerem iteriorẽ:quẽ ꝯtin git:nec attinet̃. Ex quo facile diſcrimen intelligitur il lud:quo aer ꝛ aq̃ ad aerẽ interiorẽ accedũt:nã aer ſi, mul acceſſit ꝯtinuat ſe ei:nec tangit:q2 nãm ſui ſimilẽ cõperit:ediuerſo aq̃ tangit:nec ꝯtinuat ſe. Veꝝ quem admodũ ſi aq̃ itro irruperit:audire nõ poſſumus:ita ſi aer exterior ſupra modũ ipendio agitatus ipulſuſq3 aduſq3 pãniculã ꝑuaſerit:vis audiendi neceſſario le, dit̃. Huic ꝑiculo obuiam ijt nã:que auriculas aialib⁹ vertiginoſas ꝛ q̃ſi clauiſculis ꝛ grundis qbuſdã itor tas fabricata eſt:vti nõ ſimplex directũq3:ſʒ anfratuo ſum ꝛ flexuoſuʒ iter haberẽt:ne humor:aut flatus in penitas ꝑtes facile poſſet illabi. Sane ſicut humor in pupilla ꝑſpicu⁹a ꝑſpicuo externo colores inuectos excipiẽs ad ſenſoriũ reddit:ita aer iteſtinus ab ex̃neo ſtrepitũ q̃ſi breui manu tollẽs ſubienſq3 ad auditũ re, fert: Atq3 illũ qdẽ humorẽ obductis cuticulis ꝛ mẽ, bra nullis additis:tanq̃ʒ cõpreſſo munito ꝑ q̃ exeat:a fluore ꝛ dilapſu coercuit:nec.n.ꝯtineri aliter potuiſ ſet:niſi tãq̃ʒ in vaſe aliquo ꝯſignatus ꝛ obſeruat⁹ fuiſ ſet. At pãnicula cui mãdatus iterior ſpirit⁹ ẽ:q̃ʒq̃ʒ illũ quoq3 ſic ꝯpeſcit amplexu ne diffundat̃:nõ tñ inclu, dit:q2 ſi icluderet cũ aere extraneo ꝯtineri nõ poſſet. Sed iuolucra illa ꝛ giros in auribus: q ꝑ cuniculos ſinuſq3 ibricatim vndant̃:ꝓ opimẽto aeri ſunt:ne diſi, lire:aut digredi poſſit. Quom vero pãnicula tẽtat̃ la bor:atq3 detrimẽtũ in auditũ decũbit: queadmodum quom cuticula ledit̃ pupille:viſus ꝯſequio noxaʒ cõ
84 trahit. Quãq̃ʒ vero iternus aer imobilis dicat̃:nĩ tñ oino imobilis eſt:ſed imobilis vocat̃:eo ꝙ neq3 ip ſe diffundit̃:neq3 alius ſubinde atq3 alius ad eius vi, cem corrogat̃. Idẽ ꝑtinaciter pãnicule aſſidet:ꝛ audi tui ꝯgenitus inexuſq3 eſt. Per ſe vero motu quodaʒ ꝑ placido ꝛ frequenti citra turbã ꝛ ſolicitudineʒ agit̃: vt auris de hac agitatiuncula perſtrepat. Ac ſonus q dam q ad aures accedit exauditurq3:nõ ẽ iternus ae, ris motus:ſʒ extern⁹ alienuſq3. Nãle porro aeri ẽ cõ, moueri ſemꝑ:ẽt ſi diſcerneret:ꝛ tranqliſſima tẽperies ſit. Atq3 hoc veꝝ eẽ ꝓbãt ſcobes ille ꝛ ramẽta i ſole:q̃ huc illuc irregeto eſtu reciprocãt. Hac rõe:ſi auribus manũ admoueris:ꝑcipies ſtrepitũ q̃ ꝓprius ꝛ itimus agat̃ i aurib⁹ ſicut in cornu. Incolumis quoq3 audi, tus:argumentum eſt quom aures iſonãt tinniuntq3: vtpote vnde conſtet aeri congenito:naturalem vigo, rem ꝛ vtilitatem ineſſe.

Vñ oriat̃ ſonus ꝛ queadmodũ exaudiat̃. Ca. XXIX.

85 Illud plane dubitari ſolet ꝑcuſſũ corp⁹ an ꝑcutiẽs ſonitũ red dat:an in aꝑto eſt ex vtroq3 reddi:ita tñ vt alteꝝ agere:alteꝝ ꝑpeti itelligat̃:nã paſſio a factiõe:q̃ʒuis ſubiecto nõ diffe rat:rõne ꝛ cogitatione tñ euariat. Eſt aũt ſon⁹ breuiſ ſime dixerim aer eliſus paſſuſq3. Aer aũt duplex eſt: vnus is q iter corpora ꝯflatim incuſſa diſpellit̃. alte, ris qui ab hoc ꝓmũ ꝓfectus:mox ſucceſſu motus ꝯti nenter ad auditũ perfert̃. Atq3 hoc eſt iã illud qđ au ditur. Nã exẽplũ quo Ariſt. vtitur nõ cõuenit examuſ ſim. Ait eni ſonũ eẽ motũ eius aeris:quẽ moueri con tingat:eo mõ quo mouent̃ ea:q̃ impetu aliquo ipul, ſa:ꝛ leuigatis ac ſolidis corporibus alliſa reſiliunt. Que.n.ita reciprocant ab his vnde reijciunt̃:abiun gi neceſſe ẽ. At aer q ꝓmo inſonat nõ abiũgi ita vt ad auditũ ipſe accedat:ſed proximũ ſibi ꝛ continuũ ae, reʒ cõmouet. Atq3 hic ſubinde aliũ excitat more quo in fluctibus cernitur:in quibus alter alterum trudit: ꝛ pulſus obiter ſequentem impellit.

De differentijs ꝛ diſcriminibus ſoni. Item exanguia ꝛ piſces vocem non mittere. Cap. XXX.

86 Sonorũ diſcrimẽ[b] quom nitũt̃ ac
b tu:nõ quom potẽtia ſub, ſidũt ꝛ intus ꝓmunt̃ iternoſci põt:quẽ admodũ ꝛ ceteroꝝ ſenſiliũ. Sonoꝝ igi tur principes note acumen ꝛ grauitas. Atq3 hec noia a tactilib⁹ flexa ꝑ tranſlationem ſonis adiũximus. Vt.n.qđ forma in mucronẽ exacutã obti net pauxillo tꝑe vehemẽter tentat:qđ ꝟo retuſam hʒ ſero ꝛ ſegniter:ita ꝛ auditũ exuibriſſans:ꝛ acuta vox icit:ꝛ ꝓpe modũ vulnerat:q̃ſi pungens grauis obtũ, dit offunditq3 tanq̃ʒ trudẽs. Atq3 hoc rõne illa ꝯtin, git:ꝙ altera multũ celeriter mouet:altera parũ ꝓtar, de. Ergo nõ idẽ ſũt celeritas ꝛ acumẽ:neq3 retuſio ꝛ grauitas:vt qbuſdã vr̃:ſed ita euenit:vt motus faſti, giati turbinatiq3 corporis:frequẽs ꝛ preceler ſit:retu ſi ꝟo atq3 hebetis cunctabundus ꝛ tardius. Hinc ẽt fit:vt a corporibus politioribus latioribuſq3 acutior ſonus edat̃:ꝙ aer ab his velocius mouet̃ ꝛ celerius diſſilit:vñ ꝛ auditus valide ꝛ cito laceſſit̃. Ceterũ ꝓpria animantis ẽ vox:inanima vocalia eſſe nõ ꝓñt. Q2 ſi fidiculas aliquando:aut fiſtulas dicimus voca les tranſlatitium eſt:ꝛ abutimur nomine: quod ſepe fit:vt inſtr̃is his quaſi verba formari:atq3 alloquia videant̃. Ex aialibus quoq3 plura non hñt vocẽ:ſʒ q̃ ſunt exanguia his nulla vocis emittende facultas eſt vt inſectis ꝛ his q̃ iteguñt̃ cruſta. Nã ea q̃ vr̃ cane, re vt cicade mẽbrana ſepto trãſuerſo ſubdita:ad quã ſpiritus in eo icluſus atterit̃:obſtrepunt. Sed neq3 pi ſces vocẽ emittũt:atq3 hoc merito:q2 vox aeris mot⁹ eſt:piſces aerem nõ recipiũt:vt q in humore exigant: nã piſces quos amnis Achelous gignit capri dici:eru ditam illã vocẽ grunitumq3 attritu branchiaꝝ cient.

Ariſt. vo ali, ẽ ἢ δια, φορὰ τω̃ ψοφούντων ẽ:dr̃e ſona tium:The. quẽ Philo. inſeqt̃ expõ ſonatium hẽ ſonoꝝ.ſed ſim plici.alio mõ hba illa expo ſuit.nã ait a actiõe.n.vtri ſis eſt Plato ꝛ potẽtias ip ſas ꝛ rep eſſen tias cognoſci mus:quemad modũ igit̃ ꝙ ſonatiuum ſit aliqd ex ſono cognoſcimus pari ẽt paſſu ꝙ tale ſit exta li ſono ꝯprehẽ dimus. vñ cũ paulopoſt in qt Ari. ſic ne, q3 ſine ſono acutũ ꝛ graue exponẽs ſim, pli. ait nõ itel ligit ꝑ acutũ ꝛ graue ſonos ipſos ſʒ ſona tiua acute vel graui ꝛ vt con ueniat cũ ꝓce cedentibus.

De voce. Cap. XXXI.

88 Animal ergo vocem mittit tantũ non oẽ vt dixi:neq3 ab oi corpis pte:nã ꝛ manus colliſſe ſtrepitũ attollunt:ita ſubit querere: quanã ꝑ:e: aut queadmodũ vox reddat̃. Tria ſunt ꝑ que nõ ois mõ ſonus:ſed vox ẽt gignit̃. Primũ ẽ id qđ plagaʒ infert:deinde id cui infert̃:tertiũ id in quo hec agunt̃. Aerẽ ſane i vtroq3 haberi neceſſe eſt:q̃ʒq̃ʒ non eodẽ modo in vtroq3:nam ad vocẽ elidendã non ois aer requirit̃:ſed ſoluʒ ſpũs is:quẽ alterno modo in anhelitu reddimus ꝛ ducimus. Huius igit̃ duplex officium eſt:queadmodum ꝛ lingue:quã nã ad explẽ daʒ victus neceſſitatẽ ac ꝑcipiẽdos ſapores adhibu, it:q̃ actio fere oibus aiantibus data eſt:ꝛ ad ꝯficien, dam locutionẽ qđ genus nõ ad ꝑſeuerãtiã vite:ſed ad cultũ ꝛ lauticiem inſtitutũ vr̃:ꝛ vni hoĩ conceſſum:q2 ſ.non niſi abſolutiſſimis aiantibus tribuendũ fuerit: ꝯceptus animi ſermonis ꝛ verborũ ſignificatione cõ, plecti. Eodem mõ vt ad ſe or̃o redeat:geminus in re, ſpirãdo vſus eſt neceſſarius:hic ad colorẽ q intus ſit refrigerandũ:alter nõ qdem neceſſarius:ſed ad voceʒ
89 formandã inuentus:gratia melioris note. Inſtru, mentum anhelitus guttur eſt:reſpiramus attrahẽdo reddendoq3 aiam ꝑ vices:guttur pulmonũ gratia vr̃ adiunctus:ꝙ hanc partẽ aialia inceſſilia ꝛ ſanguinea feruidiuſculã obtinent: q2 cordi maxime ſit ꝓpinqua vbi fons eſt caloris. Euẽtatiõe igit̃ opus eſt pulmoni bus ꝛ cordi ẽt amplius. Proinde reſpiratio ad vitam cõtinendã nec̃ia eſt. Itaq3 aer ꝑ gurgulionem illatus
90 adductuſq3 feruorẽ illũ recẽtat refrigeratq3. Hui⁹
91 ergo aeris:quẽ ſpirãdo reddimus ꝑcuſſio ꝛ offenſio ad arteriã:ſi ꝯſulto ꝛ decõpoſito fiat illac:qua cõme, at ſpũs:vox eſt. Loca porro ꝛ opificia q̃ reſpirationi adminiſtrãt, ſunt:lingula ea:q̃ ſupne duobus foramẽ tis ꝛ fiſtulis iterpoſita ẽ: tũ arteria:q̃ ad pulmones ꝑ, tinet. Tuſſis vero nõ eſt vox:q̃ʒuis ab hiſdẽ locis: ꝛ ꝑ eadẽ machinamẽta ꝓueniat:q2.ſ.nõ ex ꝓpoſito acci dit. Sed neq3 excreatio neq3 cõcaue manus:q̃ illiſa ſit crepitus:nec plauſitatio:nec q̃ alia vox temere viceq3 fortuita gutturis aut laborioꝝ eliſu ex prõpta: ꝓprie voces ſunt:q2 ſine cogitatiõe aut cõſilio vox miſſa:nõ eſt vox:nã hoc in definitione vocis oino collocãdũ ẽ: qm̃ vox eſt ſonus q cũ ſignificatõe aliqua emittit̃. Si, gnificat ãt vox ois:aut nãlis affectus egritudineʒ vo luptatẽ:cuiuſmodi eſt vox brutorũ:aut ea que hoĩes conſtitutis rerũ noĩbus ꝛ receptis in ꝯſuetudinẽ indi cant. Itẽ alia rõne tuſſedo nõ eſt vox:nã tuſſis eſt ictus tm̃ aeris ꝛ ſpũs redditi. Vox ꝓter hoc illđ hʒ ampli⁹ ꝙ eſt ictus aeris ad arteriã eliſi:qđ qdem hunc in mo dũ opʒ itelligi:aer i voce redditus ꝛ ꝯſpiratus foraſ aerẽ in arteria cõpertum ferit:ictus ille vulnerat arte riam ſiſi ordine:quo ſupra in auditu monſtrauimus: aerem auribus incluſum aer exterior ꝑcutit:interior ictus percutit panniculã. Quam aũt aer is:q reſpirã do emittit̃ neceſſarius ſit ad vocẽ prebendã:illud cla riſſimo argumẽto ẽ:ꝙ ſi ſpũm ſubſtineas includaſq3 vocẽ dedere efferre nõ poſſis. Quare cũ vox mittẽda eſt adductũ aerẽ continere opʒ:atq3 ita internum ꝑcu tere. Et hercules q hoc põt diu ꝓſtare ꝑſeuerãtiſſima ꝛ longiſſima voce eſt. Nemo aũt diutiſſime id põt rõ ne ea:ꝙ feruor ille:quẽ diximus vernaculus iſituſq3: refrigerationẽ obiter multam ꝛ iugẽ expoſtulat. Vt igit̃ multa i pauca referam⁹. Vox eſt aiantis ſonus:q de inſtr̃is ꝛ meatibus ꝛ officina ſpirãdi attollit̃:otũ hñs hinc:ꝙ ſpirit⁹ redditus ꝑcutit aerẽ in arteria cõ tẽtũ:aut ipſam arteriã:idq3 ex ꝓpoſito.i.cũ imagina tione aliq̃ aut conſilio ſignificandi indicãdiq3 aliqd.

Sonus ꝛ i aere ꝛ i aqua edi põt:ꝛ vt ſu ꝑius ẽ dictũ: cũ ꝙ vox ſon⁹ ſit:cur tñ in aere elidi põt q̃rit Simpli. aitq3 qm̃ vox ſignificatiua qdẽ eſt ꝛ ꝑm phantaſiã:qđ mun⁹ eſt vite cuiuſdã ꝑfec tioris ꝛ phan taſie diſtincte q̃ ſit ꝓp⁹ ẽt ſit calidiori, bus elemẽtis purioribuſq3 i qbus degat̃ q̃re ꝛ cor hñt aialia q̃ vocẽ edũt:ꝛ in aere degunt. Pre terea ẽt vox q̃ iter ſonos ꝑci pua ẽ: vtpote q̃ a vita ẽt ꝑſe ctiore ꝓdeat: ꝯſonum eſt vt ẽt in aere fiat q marie dic, cheo eſt.

De olfactu:quem homo hebetiſſimum habeat: eoq3 odorum nomina propria non haberi:ſed a ſaporibus transferri. Cap. XXXII.

92 Olfactus ꝛ odor quid ſit nõ eſt eq̃ facile demonſtrare vt qd color:quid perſpicuũ:qd vox:qd ſonus: Q̃obrem neque nomẽ vllũ odo ratus ꝓditum eſt:ſicut audilibus nomẽ hoc ſonus:viſilibus color ꝛ lumen. Atq3 hoc inde ac cidit:ꝙ ſenſum hunc tardũ ꝛ laceſſitũ habemus. Pro
a inde animalia[a] plurima exqſitius q̃ʒ nos ꝛ ſagacius olfaciũt:vt ex terreſtribus canes:ꝛ ex auitio vulturij
b Ac odorum[b] quidem varietates:aut cũ oblectatione aut cum egritudine ꝛ faſtidio ꝓſentimus:quod neq3 in viſu:neq3 in auditu contingit. Quorum vterq3 ſen ſus in nobis multos hic colores:ille ſtrepitus accipit citra omnem cõmotioneʒ voluptatis aut doloris. Ex hoc aliqui argumentum ſumunt vnũ ſenſum olfact⁹ ad menſuram hominibus datum: quãtus.ſ.ſufficere poſſet hñtibus. Acrimoniam illam vtpote que ad vi tam conſeruandam non admodum pertineret: tanq̃ʒ ſuperfluam deſiderari collibituʒ:hinc fieri vt odores cognoſcerentur non quales eſſent in ſe:ſed quales ꝑ,
93 uenirent ad nos. Huic ſimile ꝛ conſentaneũ illud eſt:ꝙ animalia quoruʒ preduri oculi ſunt: colores q, dem ſentiũt vtiq3 nõ omnes:ſed impendio terrificos dũtaxat ꝛ voluptificos:idq3 propter obeſitateʒ ꝛ rigi ditatem inſtrumenti:tametſi vero neq3 nomina odoꝝ neq3 diſcrimina:neq3 ingenia teneamus:ex ſimilitudi ne tamen ſaporum vocabula his nomenclatura ſene ratitia ducimus. Nulle in ſapore differẽtie ſunt:q̃ gu
94 ſtum hominis lateant. Senſum hunc homines ꝛ certum ꝛ exquiſitum habemus:nam guſtus tanquã tactus quidam eſt:tactu porro cetera animantia ſu, peramus:quo fit vt ſapientiſſimum animalium dicat̃ homo:deprehenſa animi vi ex mollitudine carnis ꝛ nuitate cutis:que in nobis precipua ſit. Atq3 hec tẽ, peratura videatur maxime ad prudentiam apta ꝛ ad ſapientiam ꝛ ad ſubtilitatem ingenij:quando etiã in homine:ſi craſſior calloſiorue ſit cutis:hebetudinem ꝛ tarditatem oſtendi:ſi tenuis luculentaq3 acumen ꝛ acrimoniã promitti. Vtiq3 ſi naturalis ſit mollities.i. quã tribuerit icorrupta natura: nõ que artificio: aut gñe aliquo exercitamẽti queſita:cã forte illa ꝙ i mol, li corpore primus innatuſq3 ſpiritus anime facilibus fundit̃:ꝛ libentius expeditiuſq3 diſcurrit. Cõtra duri ties ꝛ craſſitudo meatus obturant oppillãtq3:ꝛ quaſi repagulo ſunt:ne purus ꝛ liqdus tranſmittat̃. Eteni oibus ſenſibus ſua cuiq3 portio ſpiritus ad functio, nem ꝛ miniſterium tributa eſt:quo circa fieri:vt a pri ma aia quaſi ꝑciſi abiunctiq3 videantur. Et caro non portioni ſpiritus:ſed ſpiritui vniuerſo preſeruit: q ſe
95 per omnia membra diffundit ac permeat. Ceteruʒ vt dixi cuʒ odoratus proprijs nominibus careat mu, tuarijs alieniſq3 vtitur:ita queadmoduʒ ſapores:alij

a Non ob id ſagaci⁹ ce, tera aialia ait Simp. olface re dicunt̃ qm̃ exacti⁹ olfati, liũ ſpẽs diiu, dicẽt:nam id nõ mõ in hoc veꝝ in oi ſen, ſu ipoſ'e ẽ:ſed nos ſuperant quot remoti⁹ olfaciunt ꝛ h̃ idẽ Auer. h. b Nõ ẽ hic itelligẽdũ ait Simp. ꝙ ſua ue tñ mõ vel moleſtuʒ ſint olfatilia. alia eni hec ſꝑ cõ, ſequunt̃: nec ẽt ꝙ vna cum alijs olfatiliũ drĩja mole, ſtũ vel ſuaue diſcernat: nõ n.ea de cã ſẽ, ſorũ deſpexiſ ſet tanq̃ʒ non admoduʒ ex, actum:nã cõ tra id ꝓotius certitudinis eẽt indiciũ:ſʒ id dixit Ariſ. q2 fortiora ea ſunt:nã cũ ol fatus organũ in nobis non ſit admodum ſagax ad iudi candũ:paſſio ne eget ꝛ ea q dem vehemẽ ti vt ad cogni tionẽ excitet̃: q̃ qdẽ ob ve, hementiã vel ſuauis ſit vel moleſta: ꝛ h̃ eſt in cã cur ſi ne ſuaui vel moleſto: ſẽſo riũ.n. vtpote qđ tarduʒ ſit: vehemẽti eget paſſiõe:q̃ fieri neq̃ abſq3 h̃ qđ vl' delectet vel egre ferat̃ ꝛ idẽ ẽt naſcit̃ ꝙ iudiciũ ſin ceꝝ afferre nõ põt q2 ab ipa paſſiõe ipedi tur. nam ẽt ſi ſenſus vt pa, tiat̃ aliqd ſen ſoriũ a re ſen, ſili egeat oio vehementior attñ paſſio ĩpedit actum iudicandi.

dulces: alij amari habent̃: ita ⁊ odores alios dicimꝰ
dulces: alios amaros vocamus. Plerũqꝫ aũt tum vo
cabula: tum res in odoratu ⁊ guſtu conſentiũt: vt ſint
pariter odor ⁊ ſapor hoc ē: vt q guſtu dulcis eſt ſapor
dulcis etiam ſit odor olfactu: qd̃ in melle cernit̃. Ple
rũqꝫ ēt contra: que odorata: non eadē guſtu tenera: vt
vnguenta. Pariter ⁊ auſterus odor ⁊ pinguis ⁊ acer
dici ſolet: atqꝫ oīa hec a guſtu ſumunt̃. Cur vero degu
ſtatis rebus: ſtatim voluptas egritudone conſequat̃:
quum tñ guſtus hoī ſit abſolutior ⁊ certior odoratu:
neqꝫ Ariſtoteles docuit: neqꝫ expoſitores attingunt.

Carpit̃ The. a Simp. hoc in loco: q ait q̄daꝫ ēt degu ſtari abſqꝫ vlla, p ſuo volu ptate vel egri tudine.

¶ Cognitionem ſubiecti ⁊ ſubiecto oppoſiti pertine
re ad eundem ſenſum. Item quot ſignificatus ſint
inodori ⁊ inuiſilis ⁊ talium. Cap. XXXIII.

96 Ergo queadmodũ ad auditũ exau
dibile ⁊ iexaudibile pertinet:
⁊ ad viſum viſile ⁊ inuiſile: ita ad odo
ratũ odorꝫ ⁊ inodorꝫ: qr eiuſdem ſenſus
ſit cognoſcere qũo adeſt: ⁊ qũo abeſt ꝓ
prium ſenſile: ita tñ vt preſentiam per ſe abſentiam ⁊
priuationem ex accidenti percipiat. Qd̃ vero inodorꝫ
eſt multifarie accipit̃: queadmodũ ⁊ inuiſile dr̃ id qd̃
natura ihabili eſt: vt videri ⁊ vſurpari oculis poſſit vt
vox ⁊ ſonus: ſecundo id cuius aſpectũ egre capimus
vt tenebre: tertio id qd̃ oculos noſtros cõfutat ⁊ quo
ꝑꝑ nimietatē lucis repercuſſumqꝫ dirigere aciem aut
ↄtendere difficile. Totidem ſignificatus inodori ha
bentur: nam ⁊ illud inodorꝫ eſt: quod nã ineptiore eſt
q̄ꝫ vt olere poſſit: ⁊ id qd̃ ꝑtenuiter ⁊ exiliter halat: ⁊
id qd̃ adeo tetrum violentũqꝫ obolet: vt tollerari nõ
poſſit. Eadē in guſtu ⁊ guſtabili diſtictio recipiēda ē.
¶ De intermedio ſenſus olfactus: ⁊ queadmodũ aia
lia odorentur preſertim inſecta. Cap. XXXIIII.

97 Sane ad odoratum: queadmodum
ad auditum ⁊ guſtuꝫ corpore
aliquo itermedio opus eſt: ꝑ qd̃ ad ſen
ſum odorũ dr̃ie conuehant̃. Videntur
quoqꝫ eadē elemēta odoratui preſerui
re: q̄ viſui ⁊ auditui aer ⁊ aqua: naꝫ aquatilia quoqꝫ
odorari certũ eſt. Et queadmodum in viſu ꝑſpicuitas
cõis quedam q̄litas in aere ⁊ in aqua cognoſcit̃: ita i
odoratu alia qualitas in eiſdem elementis promiſcua
cõtinet̃: quã diximus dioſmon. i. ꝑlatiam ſiue ꝑodo
riam appellari verꝫ hoc nõ admodũ mirabile eſt: ſimi
98 les ſi hac ꝑte ſenſus eſſe. ¶ Illud eſtimatione ⁊ qõne
dignius vr̃: qũo inſecta odorari ↄſtet: vt apes que ad
quoſdã odores longinquo conueniunt aduolantqꝫ: ⁊
fumo ēt abigunt̃: idubitari ſolet q id poſſint. Qũo. n.
hõ ⁊ aialia habentia ſanguinē oīa odorent̃ recipiēdo
adducēdoqꝫ ſpũm: qd̃ hinc ꝓbatur: qr ſi anhelitũ cõ
tineant: nunq̄ꝫ neqꝫ longius deſita: neqꝫ ꝓpe aſcita: ne
qꝫ ipoſita ēt naribus ſentient. Qd̃ quidem poſtremũ
cõe omnibus eſt: vt ſi in ꝑtes ſenſorias adigant̃ ſenſi
lia perſentiſcere nullus ſenſus poſſit. Cuꝫ inquã odo
rari aialia: q̄ predita ſanguine ſint illi niſi attrahēdo
ſpũm nequeant: controuerſiã hꝫ: queadmodum fieri
poſſit: vt inſecta que non reſpirant nec ſpũm ducunt:
odorari tñ manifeſtiſſime videant̃. Vnũ. n. modũ ſen
tiendi ⁊ rõnē haberi quocũqꝫ ſenſu in oibus aialibꝰ
probabile eſt: aut igitur alium ſenſum ab odoratu ha
bebunt: aut reddenda ratio ⁊ cauſa diſcriminis eſt.
99 ¶ Certe alium ſenſum habere non poſſunt: quo odo
rentur: q̄ꝫ odoratum. Qũo. n. intellectus ⁊ perceptus
odoramentorũ odoratus ſit ſicut viſiliũ viſus ⁊ exau
dibilium auditus: impoſſibile eſt odores ſentire inſe
cta: ⁊ tum bonos: tum malos internoſcere: tñ alio vti
in hoc ſenſu q̄ꝫ odoratu. Jam qũo perimi videant̃ in
ſecta quarũdã rerũ odore: ſi vehemētior violētiorue:
aut ſi putride fuerint: qbus vel reſpirantia ſepenume
ro itereunt: vt ſulfure: vt calce: vt origani puluiſculo
inſꝑſo: vt multorꝫ eius generis ſuffitu incēſuqꝫ negari
qdem non põt: vt ineſſe ſenſum olfactus. Sed afferē
100 dum eſt: queadmodũ olfaciũt ſi non reſpirãt. ¶ Vi
detur itaqꝫ in ſanguineis ſenſoriũ odorãdi diuerſuꝫ
eē ab eo qd̃ in inſectis ſit. Et hercules vt aialiũ quo
rũdã oculi genis ⁊ palpebris vtunt̃ ceu vallo quodã
viſus munimētoqꝫ ꝓminēte: eoqꝫ niſi nictent̃ aut con
niueãt: cernere nõ poſſint. Quorũdã ſunt oculi ꝑduri
⁊ q hoc gñe operculi ⁊ foliculi careãt: ꝓindeqꝫ exerti
incõniuiqꝫ ſint: ſed ſtatim ſine diductu aliquo inciden
tia ⁊ occurſantia cõtuētur: ita odoratus iſectis prom
ptus atqꝫ expoſitus ē: vt viſus duros oculos hñtibꝰ:
vñ munere eo ſine naribus ⁊ olfactione fungunt̃: re
ſpirantibus adopertus ⁊ conditus qui qũo halamꝰ
adaperit̃ panditurqꝫ ampliatis venarꝫ mea tuũqꝫ iti
neribus. Hinc euenit: vt que reſpirãt odoreꝫ in aq̄ nõ
ſentiãt: qm̃ reſpirare non pñt. Quobrem qũo meatus
illi in humore pateſieri nequeãt: ſũma rõ eſt: vt vrinã
tes in eo odorari nõ poſſint: ergo ſiqs diligēti ſubtili
tate id exigat: reſpiratio nõ eſt cã odorãdi: neqꝫ dehi
ſcētia palpebrarꝫ vidēdi: ſed adapiēdi meatus: q odo
ratui obſeruit. Cõſtitutus aũt odor in arido eſt: quē
admodũ ſapor in humido. Quo circa odoramēta icē
ſa recale factaqꝫ fragratiora odoratioraqꝫ ſũt. De his
aũt i cõmētarijs de ſenſibꝰ Ariſt. vberiꝰ differit. Illuc
ğ relegãdi noſcētes hec ſũt. Plane ↄſtat inſtr̃m olfa
ctus tale potētia eē: q̄lis ē actu res odorata. Quũ vero
iã adorat̃ nõ potētia amplius: ſed actu ipſo eſſe.
¶ De guſtu qui exteriore itermedio careat. Itē ſapo
rem in humido haberi. Item quot modis inguſta
bile dicatur. Cap. XXXV.

101 Guſtabile vero quidã tactile eſt
quare ⁊ guſtus perin
de habentur: ac tactus quidam. Demõ
ſtrari ēt põt ratione ꝙ guſtabile eſt ſub
tactile videri cadere hunc in modum.
Guſtabile nihil aliud eſt q̄ꝫ ſapor. Sapor oīs i humi
do eſt humidum exploratur ⁊ deprehēditur tactu: er
go qd̃ guſtabile eſt pertinere ad tactũ videt̃. Quapp
qũo guſtus ſit tactus qdam nõ eſt alieno corꝑe opus
pro intermedio ad guſtandum. i. per quod ſaporum
differentie perferantur ad guſtum: quemadmodũ ad
videndũ perſpicuo: ad audiendum olfaciendũqꝫ aere
aut aqua: per que ſoni odoreſqꝫ apportent̃. Singuli
n. intermedio corpore ⁊ externo vtunt̃: ꝑ quod ad ſe
oīa ſenſilia referant̃: neqꝫ pars aliq̄ ſenſuum vicē in
termedij põt implere: ſed neceſſe eſt haberi aliud: qd̃
ſit abiunctũ ⁊ ſeperatũ a ſenſu. Nõ ſic in guſtu: qr ne
qꝫ ſic ēt in tactu: ſed ſi qd̃ intermediũ in his quoqꝫ ſen
ſibus ↄſtituendũ eſt: qd̃ certe conſtituendũ eſt: vt pau
lo inferius indicabit̃: illud a ſenſu diuiſum aut ſecre
tum eſſe non põt: ſed annexũ eſſe ⁊ partem eius opꝫ:
atqꝫ hoc eſſe carnē: aut aliqd vice carnis. Propterea
ſi in aqua fueris ſentire ſaporem poteris eũ qui conti
neat̃ in aqua: vt vrinãtes aſſolēt q ſalſuginē maris ꝑ
cipiũt nõ tactu: ſed guſtu: neqꝫ tñ aquã vt itermediaꝫ
ſentiũt: ſed vt id cui ſapor ille imiſtus eſt. Et. n. quũ bi
bimus: q̄ꝫq̄ꝫ humor eſt ille quē bibimus: nõ tñ humo
rem vt itermediũ guſtamus: ſed vt id qd̃ aliquē ſapo
rem recipiat: nõ qdem eodē mõ: quo colores ꝑſpicuũ
recipit: quippe q q̄ꝫq̄ꝫ per id videntur: in eo tñ miſce
ri ⁊ cõfundi non pñt. Neqꝫ ab his defluuiũ aliqd̃ de
cidit

cidit: quo perſpicuũ colorari dicat̃: ſed ita vt ſaporem
tēperari miſceriqꝫ cum humore oporteat: e quo ſapor
tãq̄ꝫ humori forma euadat. Qualitas enim ⁊ affectio
quedam humoris ſapor eſt: non tamē in eo ꝙ humor
ineſt: in illo ſapor. Sunt eniꝫ alię qualitates ⁊ affectio
nes humoris in eo ꝙ humor eſt: vt eſſe ceſſilem labilē
fluibundũ ⁊ ſciſſileꝫ: at qualitas ſapor eſt humoris nõ
alia re q̄ꝫ ꝙ in humore poſitus conſtitutuſqꝫ eſt: atqꝫ
illo tm̃modo in eſſe dicitur per ſe in humore ſapor: ꝙ
102 vt ſapor ↄſiſtat neceſſe ſit humorē accedere. ¶ Acce
dit autē ⁊ ↄtinetur humor: vbi ſapor eſt: aut actu: aut
potentia. Sal quom potentia humiduꝫ ſit: ſimul ad
mouetur ⁊ proximat lingue tabeſcit liqueſcitqꝫ quo
⁊ linguam humectat: ergo intermedium corpus: qd̃
103 externum alienũqꝫ ſit: in hoc ſenſu deſideraf̃. ¶ Ce
tera habet cõia cũ reliquis ſenſilibus: vt enim color
viſile eſt: ita ſapor guſtabile. Item quemadmodũ vi
ſus perceptionē viſilis ⁊ inuiſilis habet: naꝫ tenebras
oculus inuiſiles iudicat: ita ⁊ guſtus ſenſum guſtabi
lis ⁊ inguſtabilis obtinet. Nouit enim omnis ſenſus
priuationē ſenſilis ſui: nec priuationē modo: ſed etiaꝫ
exuperantiã ⁊ exceſſuꝫ: q̄ꝫq̄ꝫ hoc poſterius nõ ſine of
fenſione obleſiõeqꝫ occidit: neqꝫ eniꝫ affectio eſt par:
quom ſilentiũ obnoxium: ⁊ cũ violēti ac demētes ſtre
pitus afferunt̃. Silentium quom percipitur nihil la
ceſſit: graues ⁊ exuperantes ſoni officiũt ſenſui: ⁊ plę
riqꝫ exitium ⁊ abolitionem important. Naꝫ exceſſus
ſenſilium imodici: quaſi non ſenſiles euadunt: qr ipa
tibiles ſunt: nec eorum ſuſtineri vis poteſt: eo fit vt nõ
modo exilis ⁊ perexiguus ſtrepitus exaudiri nõ poſ
ſit: ſed nec ꝑmagnus ⁊ inſolens. Preterea triplex igu
ſtabile eſt: primum id qd̃ fatuuꝫ inſipidũqꝫ eſt: vt la
pis: alterũ id cui permultus ſapor ineſt ⁊ guſtuꝫ offē
dens: vt ea que ipēdio acida acria auſteraqꝫ ſunt: ter
tium genus eſt eorꝫ que natura idonea ad ſaporē non
ſunt: vt vox ⁊ aer. Ad hoc exēpli ⁊ inuiſile ⁊ inexaudi
bile trifariam dicitur. Guſtabiliũ itaqꝫ initiũ humor
eſt: vtpote q pro materia ſit ſapori: materia porro ini
tiũ ſui generis ⁊ ipſa eſt: guſtabile vero alterũ poculen
tũ id videlicet qd quom humectũ ſit: ſaporē plus mi
nus naturalem ſalutaremqꝫ animantibus ꝑfert: alte
rum impoculentũ id ſcꝫ: qd̃ obledit ⁊ pernitiē guſtui
adducit. Primum igitur opꝫ rem haberi ſucculētaꝫ ⁊
guſtabilem: idē que ſuccum ⁊ ſaporem ſortita ſit: tũ de
inde poculētam ⁊ tenerã ſorbtui. Sane poculētũ cõ
mune tactui ⁊ guſtui eſt: nã omne poculētuꝫ humorē
ſaporemqꝫ hꝫ: qua humidũ eſt: ad tactũ pertinet: qua
ſaporē habet: ad guſtũ. Si igitur mediocritatē: aut tē
peramētũ excedit: quatenꝰ guſtabile eſt: diſſoluit col
labefactat guſtũ: ſi quatenus tactile aial vniuerſum.
¶ Quot ſint guſtabilia: ⁊ qd̃ inſtr̃m guſtꝰ: ⁊ quale iteꝫ
differētie ſaporꝫ ⁊ genera. Cap. XXXVI.

104 Quom igitur ꝙ guſtabilē ē
ſedeꝫ in humo
re poſſideat: neceſſe eſt machinamētũ
⁊ inſtrumētũ q̄ vtit̃ aia ad guſtãdũ: ne
qꝫ humidũ actu eē: neqꝫ tale vt hume
ſcere ⁊ diffundi poſſit. Nã guſtus a guſtabili patit̃: q̄
guſtabile eſt: oportet igitur ſenſoriuꝫ hoc ꝙ humidũ
ſit potētia: mox humeſieri ⁊ moleſcere actu mõ ſerue
tur: atqꝫ incolume habet̃. Atqꝫ hoc argumēto illo pa
tuerit: ꝙ quom aridiuſcula nobis ⁊ ſiticuloſior ligua
eſt guſtare nõ poſſumꝰ: ſicut neqꝫ quom premadidã ⁊
admodũ dilutã habemꝰ. Quod genus facile in egro
tãtibus cernitur. Illi ꝙ offuſum lingue humoreꝫ ha
bent: tãq̄ꝫ ſolũ eum ⁊ primuꝫ agnoſcunt: reliquos ſa
pores admotos egre diiudicant: eo fit ſepenumero: vt
ſubamara oīa febrientibus videant̃ quõ lingue ſapor
is a bile felleue heſerit. Nã ⁊ ſi ferrũ: aut vehemēteꝫ
ſaporē ori primũ admoueris: mox ſubide aliũ addide
ris: differētiã nõ adeque percipies: qr. ſ. offectio ꝑoris
105 intellectũ poſteriori nõ ꝑſtat. ¶ Saporꝫ aũt gña fere
vt in coloribus notant̃ deſcribũturqꝫ ſimplices alij: vt
dulcis amaruſqꝫ: atqꝫ hi iter ſe ↄtrarij ſunt. Cõſeqtur
dulcē pinguis: amarꝫ ſalſus. In meditullio hñtur: acer
auſterus, ſuauis, acutus, acerbꝰ, acidus. Atqꝫ he dif
ferētię ſaporꝫ videnf̃. Sꝫ teſtemur breui cõplexiõe q̄
hactenꝰ nobis effecta ſunt: id qd̃ in ſenſibus: itē reliqs
fecimus. Senſorium guſtandi tale potētia eſt: quale
guſtabile. Guſtabile eſt id quod tale reddit actu ſen
ſorium: quale ipſum eſt ſenſile.
¶ De tactu queſtio an ſit vnus: ſolutio non eſſe vnũ. Itē
carnem non eſſe ſenſorium tactus: ſed intermedium ⁊
operimentum ſenſorij. Cap. XXXVII.

106 De tactu duo ſunt q̄rendã: primũ
vnꝰ ſit an plures: alterꝫ
quodnã ſenſus huius ſenſorium con
ſtituendũ ſit: vtrũ caro: aut ſimile ali
quid atqꝫ ęmulum carni in his que ca
rent carne: an caro nõ ſit ipſa ſenſorium: ſed potius in
termedium qddam. Aliud vero interius ſecretariũ ha
beatur: qd̃ pro inſtrumēto ⁊ machinamento ſit tactui.
107 ¶ Plane tactum non poſſe vnũ ſenſum intelligi vr̃
illud oſtēdere: ꝙ ſenſus hic vna ↄtrietate nõ eſt ↄtētus:
vt ſenſus reliq viſus cãdoris ⁊ nigritie ⁊ mediorꝫ: gu
ſtus dulcoris ⁊ amaritie. In tactu multe ↄtriorꝫ ↄiuges
copule ſunt: atqꝫ oēs extreme ⁊ citra mediũ: qm̃ in ſin
gulis earꝫ medie q̄litates alie collocant̃. Extreme ſũt
caliditas, frigiditas, hũiditas, ſiccitas, grauitas, leui
tas, mollities, durities, aſperitas, leuor, medie inter
108 has plurime. ¶ Verũ queſtionis huius q̄ꝫq̄ꝫ nõ pro
ba nec ſeria: tñ phalerata ⁊ veriſiliſ videri ſolutio poſ
ſit: ſi dicamus: in reliquis etiã ſenſibus plures contra
rietates cerni: vt in voce non mõ acutũ graue: ſed exi
le ⁊ magnũ: ſed aſperũ ⁊ leue: ſed durũ ⁊ flexibile: ſed
fuſcum ⁊ candidum reperiri: totidē eſſe ⁊ coloruꝫ di
ſcrimina. Sed vt ſum ꝑfatus defenſio hec nõ ſatiſfa
cit. Primũ magnitudo atqꝫ exilitas cõia ſunt ſenſibus
oibuſ: ⁊ per ſe etiã a ſingulis cognoſcunt̃. Leuitaſ itē
⁊ aſperitas: aut trãſlate de tactilibꝰ ſũt: aut ad figurã
referunt̃: ſi mõ figurã vllã voci eē putãdũ ē. Qd̃ certe
putari põt ꝑꝑ aerē: q in voce elidēda ꝑcutit̃: figura vero
inter ſenſilia cõia numerat̃. Nõ idē põt dici de calore:
de frigore: de leuore: aſꝑitate: leuitate: grauitate: qꝑꝑe
q̄ oīa priuati ſubta ſunt tactui: nec ſic vllũ ex his: qd̃ ꝑ
tinere ad reliqs ſenſus poſſit: ğ ſtat ſcrupulus: qd̃ naꝫ
genꝰ: aut q̄ nã ſub ſenſuꝫ hũc cadat: ēt vtrũ nã vna: an
plures: neqꝫ eni ꝓprũ ē aliqd̃ nomē: q̄le in auditu ſo
nus: in viſu colori guſtu ſapor: hoc igit̃ nobis q̄rēdũ
109 addubitãdũqꝫ eſt. ¶ Vtrũ vero ſẽſoriuꝫ tactꝰ ſubtus
carnem cutēqꝫ ſit: an ipſa potiꝰ caro. Certe exꝑimētuꝫ
illud: qd̃ afferri ſolet nihil huc facit: ꝙ ſtatiꝫ atqꝫ ↄta
cta caro eſt ꝑſentiſcere videamur: qñ ēt ſi mēbrana na
ue: aut linteolo tenuiſſimo carnē iuoluas nihiloſequs
idē ſeqtur: vt ſimulatqꝫ attigerit aliqs ſētias calorē ⁊
frigus: ⁊ ceteras eius generis qualitates: ⁊ tñ dubita
ri nõ põt mēbranã eē cẽſoriũ tactꝰ: etiã ſi cuꝫ corpore
coaleſcat. Quod de Hercule fabulis ꝓditur i tunica:
quã Deianira ei ſanguine Centauri tinctã induerit: ⁊
que inheſerit viſceribus. Nimirꝫ nihil hoc magis ſen
ſus viguerit: imo ipedimētũ potius mēbranula obdu
110 cta attulerit. ¶ Quobrē caro nũ ſenſoriuꝫ: ſꝫ ꝓtegmē

¶ Has ↄtrarietates ñ eo mõ intelligit Simp. Plutarchum inſequēs q The. ⁊ Alexan. vt ſint ſenſilia cõia: ſꝫ veluti q̄ſdã ꝓprietates peculiariter ſomnũ cõcomitãtes: ⁊ alia etiã ſenſilia ſiũt ꝓportione.

ſitue operimētum videt̃ iniectum ⁊ circundatum inte
rioribus ſenſorijs tactus: que plura ſint ⁊ ſingulis pa
ribus contrariorū ſua reſpondeant. Nā quemadmo
dum ſi aer ita nos ambiret: vt congenitꝰ iunctus atqꝫ
applicitus vndiqꝫ haberetur: videri poſſemꝰ vno eo/
dēqꝫ iſtrumēto ſētire ſonos colores/odores/eoqꝫ vno
ſenſu videre/audire/olfacere: propterea ꝙ ſenſoria in/
terſtingui ⁊ diſcerni non poſſent: ſed eodē corpore in/
ſtrumentoqꝫ ſimul ⁊ colores cerni ⁊ ſtrepitꝰ exaudiri:
⁊ odores olfieri oporteret. Nūc ꝙ inſtrumēta extrin/
ſecus habentur: ⁊ apertiſſimis diſcriminibꝰ euariant
ea per que vidētur ſenſus impelli: manifeſtiꝰ eſt q̄z vt
cadere cōtrouerſia poſſit plura ⁊ vniuerſa eſſe machi
namēta: que illis ſenſibꝰ delegata mādataqꝫ ſint. Ita
in tactu qr obſcurum eſt vnū caro an plura ſint iſtru/
menta eius: dubitare quidē cōtingit vt dixi: ſed tamē
111 nihil prohibet plura ſenſoria eius intelligi. ¶ Carnē
vero tum vniuerſam: que in viſceribꝰ contineatur: tum
ea que extrinſecus viſitet̃ operculi ⁊ velaminis loco
ſenſorijs illis obductam haberi. Nec eni aerē id eſſe:
aut aquam oportuit: qr corpus animātum qđ firmū
eſſe ⁊ ſolidū neceſſe eſt: quodqꝫ ortus ⁊ occaſus par/
ticeps eſt ex illis elemētis ſeorſum conciliari non po/
teſt. Itaqꝫ relinquitur vt miſtum eſſe e terra ⁊ reliqs
elemētis oporteat: quale caro eſſe debet: aut aliqđ qđ
vice carnis ad ꝓportionē hūi natura ſtatuerit. Quot
ſiquis aīalia eſſe aerea vel ignea crederet: vtriqꝫ in his
difficile fuerit: tū quinque ſenſus: tū inſtrumēta: qui/
bus ſinguli vterentur agnoſcere. ¶ Sꝫ rationē hanc
quemadmodū ducatur attende. Si ſenſus omnis per
medium aliquod in actum prodidit: prodibit ⁊ tactꝰ.
Inter tactile vero ⁊ tactum nihil eſſe mediū preter cor/
pus poteſt: corpus igitur hoc: quo medio tactilia ꝑci
piuntur a tactu: videtur ab aqua ⁊ aere differre: q̄ ce/
teris ſenſibꝰ media ſunt: ꝙ aer ⁊ aqua a tribꝰ ſenſibꝰ
ſunt abiuncta dirēptaqꝫ: corpꝰ id quod ꝓſeruit tactui:
ab eo ſeparatū eſſe non poteſt: ſed cohere⁊ ⁊ cōgeni/
112 tū eſſe ⁊ innexum oportet. ¶ At vero ratio ea qua ꝓ/
barē quiſpiam conaretur vno ſenſu tactum includi: ꝓ
pterea ꝙ caro vna ſit: per quā tactilia omnia cōꝓhē
dantur a tactu: euertitur argumēto lingue: que certa
ſui parte ⁊ tactiliū ⁊ ſaporū perceptionē habet. Nam
ſi animal cetera quoqꝫ carne paſſim ⁊ guſtaret ⁊ tāge
ret: neceſſe eēt vnū ſenſus putare geſtū ⁊ tactū. Nunc
duo ſunt: qr inſtrumentorū vſus non reciprocant. Qꝫ/
uis enim ſenſoriū guſtus intellectū tactiliū habeat: nō
tamē cōmeat: vt tactus quoqꝫ ius habeat in ſapores.

¶ Utrum duo corpora ſolida de concurſo ſeinuicē tan/
gant: ⁊ in quo differat aut non differat guſtꝰ ⁊ tactus
a reliquis ſenſibus. Cap. XXXVIII.

113 Ideo quoqꝫ inſueuit ābigi: ꝙ quō
omne corpus altitudinē ha/
beat: atqꝫ hec e tribus vna dimēſio ſit:
quomqꝫ ea corpora: inter que corpꝰ al/
terū iaceat: mutuo tangere ſe non poſ/
ſint: ꝙ ea ſolū ſeinuicē tangunt: quoꝝ extrema ⁊ ora
ſunt ſimul. Superqꝫ manifeſtū ſit vdis corporibꝰ ſem
per humorem aliquē circūfundi ⁊ adhereſcere. Non
videt̃ fieri poſſe vt duo ſolida corpora de concurſo in
aqua ſe tāgāt: alioquin aut reſiccata erūt extrema: qđ
quidem in humore non poteſt contingere: aut ſi aquā
intercedere fatearis: hiare aliqđ inter margines opor
tebit: nec ꝯſtabit attactus. Quare neqꝫ hamus: cui hẽ
ſerit piſcis neqꝫ piſcis piſcē tāgere poterit: neqꝫ itereſt
q̄z exiguū pauxillumqꝫ ſit: quod interponitur. Eadēz
queſtio in his corporibus eſt que ſe extra aquā tange

re inuicem creduntur: quom omnia ea interſitus aer
diuellat. Sed hoc nobis obſcurius in aere eſt: propte
a rea ꝙ aer minorē ſenſum inuehit q̄z aqua. Ceterū ª
q̄zq̄z vera hec videnť: tū preteritur aliquid: quod mi/
nime cōniuēdum: aut diſſimulandum Ariſtoteli fuit.
Quom enim aquā aut aerem tangant: que in aqua:
aut in aere ſunt: profecto hec nō alio medio preterea
aquā: aut aerem tangent: ſed cum his protinus con/
current: nihil vt poſſit magnū paruumue itercidere.
114 Uerū ᵇ hoc nō id erat: qđ initio volebamꝰ. ¶ Illud
b ergo agitabatur: eſſet ne caro tactilium rerū pars ſen
ſaria: quemadmodū viſiliū pupill: an vero inſtrumen
tū haberet̃ interius. Caro aūt inter inſtrumētū ⁊ ta/
ctilia interiaceret vt media. Uidetur enim maxie po/
ſtulare ratio vt ſimile in tactu: atqꝫ in reliquis ſenſibꝰ
ſtatuatur. Proinde abſurda res ſit: tactum aut guſtū
ſenſilia non per medium: ſed ipſo ſe tangere. Differre
porro a ceteris ſenſibus tactum ⁊ guſtū ſi modo diffe
runt: ꝙ intermedia remotiora alijs: iunctiora his duo
bus propioraqꝫ ſint. Alios per amplius ſpatiū: hos ꝑ
breuius allici agitariqꝫ: eo fit: vt intermediū in his la
tentius videatur: nō modo quia paruum breueqꝫ eſt:
ſed etiam quia congenitū atqꝫ coalitū. Neqꝫ mirum
ſit: ꝙ animal ipſū tangere dicitur: quom ipſum tamē
non tangat res nec tactus eius: ſed mediū illud: ꝑ qđ
tactus impellit̃ icciturqꝫ. Certe pluribꝰ modis tactus
accipitur: primū ad omnes magnitudines ſiue corpo
reę ſiue incorporeę ſint cōiter pertinet: quādo ⁊ lineę
circulos tangere ⁊ circuli circulos dicūtur. Dicūtur ⁊
ſenſilia ſenſum tāgere: quoties ita iminēt ſenſui: vt ex/
trema ſint ſimul. In ipſo aūt ſenſu tactus: tunc demū
dicuntur ſenſilia ſenſum attingere: quom percipiunť
a tactu. Quo fit vt in ceteris ſenſibꝰ nihil intermediū
poſſit eſſe quom tangunt. In tactu vero quia tāgere vt
dixi in eo non eſt coniungi: ſed percipere ⁊ ſentire: ni/
hil prohibeat quin aliquid intermediū ſit. Sane inter
medium hoc incognobile imperſpectūqꝫ nobis eſt:
perinde ac ſi in aqua tactus exiſteret: in qua tāetſi mā
deſcētibus nobis humor quoquo verſus heſiſſet iſqꝫ
in omni contrectatione medius haberet̃: haud facile
tamē animaduerti nobis id poſſet: qđ ⁊ nunc contin/
git: quom in aere ambiente nos tangimus: q̄zq̄z id pre
tenuitate aeris perparū euidens eſt: idē ſit ſi per lin/
teum aut carbaſinam que nos lateret: tactilia ſentire/
mus. Quobrem quemadmodum videmur in aqua tā
gere: ⁊ tamen quod interpollat: aut ignoramus: aut
non aduertimus: ita forte in primo tactu dicendum.
Primum tactum appello ſenſorium: quod interius
occulit̃: quodqꝫ per mediū illud tangit: qđ nobis in/
cognitū inexploratūqꝫ eſt: vel eo magis quo ꝓpinqus
115 ⁊ confinius ſenſorio continetur. ¶ Ergo etiam me/
dium aliqđ probandum ⁊ afferendum in tactu eſt: ne/
qꝫ hoc guſtus ⁊ tactus a reliquis ſenſibus diſcrepat:
ſed eo potius: ꝙ quō in viſu/auditu/olfactu/nō id qđ
medium eſt alteretur: ſed per id qđ mediū eſt organa
ſentiendi ſenſuſqꝫ alterentur. Nam alterari hoc loco
quemadmodum accipiamus de ſuperioribus patet.
In tactu ⁊ medium ⁊ ſenſus ſimul alterantur: patiun/
turqꝫ: frigeſcit enim ⁊ caleſcit caro. Queādmodum
clypeū qui percutit ſimul ⁊ clypeū ⁊ gerulū percutit:
ita idē tactile carnē ⁊ tactū ſimul laceſſit. At ꝑſpicuū
non alterat̃: neqꝫ eni albeſcit aut nigreſcit: aer q̊qꝫ in/
cluſus ⁊ intextus in auribꝰ: neqꝫ acutus: neqꝫ grauis
116 a ſtrepitu reddit̃. ¶ Ergo iter ſe ſenſus iſti nō diſtant
ea re ꝙ medio alteri vtantur: alteri nō vtant̃: ſꝫ ꝙ me/
dium alio genere viſui/auditui/olfactui adminiſtret:

a ¶ Atz. carp... ⁊ ipſe ab... carpitur... riſqꝫ.

b ¶ ... itelligen... bitatio... ꝙ ab A... ex incide... extra ꝓpo... iducta... Phil. ... id Ari. ... duxiſſe... ēt ex ipſa... deret̃ car... potꝰ ra... medij ... ſorū ob... ſꝫ Simpl... ſine vt d... ret: q̄uā ... diā iter... ⁊ ceteros... ſenſus ... qꝫ etiā ... neret̃ iter... gens tacti... itercederet... pus extra... medium ... corpa ſolid... in aqua ... gunt.

a ¶ Nō attiū ... cidū ē. aut ... Simp. carnē ... ꝑ oīno ſē ... carere ſicu ... caret aqua ... hac rōne ... ſilia: ſꝫ q̄ ... ⁊ ipſa ē ... ꝑ qđ ad ꝑ/ ... ſenſiteriū ... buchunt ſpe ... torꝝ tacti ... lium.

a alſo guſtui ⁊ tactui obſeruiat. Uidet̃ quidem caro eo
modo ad tactum ⁊ guſtum ſe habere: ª quo aqua ⁊
aer ad viſum ⁊ auditum. Atqꝫ hoc in hunc modum
cōtemplare. Si rem candidā ſuperpoſueris pupillę:
aut ſi aeri cōnexo ⁊ cōgenito auribus admoueris ſtre
pitum: aut ſi meatibus narium odoramentū indide/
ris: nulla perceptio conſequetur. At ſi tactilia carni
adiunxeris: cōſequet̃. Ergo clarum eſt primū ſenſo/
riū ꝯtingibiliū carnē: eſſe nō poſſe: qr ſi eēt: idē ſtatue/
re quod in ceteris ſenſibus oporteret. Ceterū inſtru/
mentū intus abditur: caro ꝓ intermedio eſt.

¶ Epilogus eoꝝ que de tactu dicta ſunt: ꝗ eſt tactū iter
medio vti. Itē tactū multos ſenſus eē. Cap. XXXIX.

Sed vti Ariſtotelē hac q̊qꝫ pte ſe/
quamur imitemurqꝫ: qui
locū hūc fere ambitioſiuſcule exequu/
tus ⁊ cōplexus videt̃: recenſebimꝰ bre/
ui ſūma quaſi decurſu per capita que
hactenus de vno hoc ſenſu ꝯfecimus. Senſus omnes
aliquo intermedio ad functionem ſuā vtuntur: ergo
⁊ tactus vtetur. Nihil inter tactū ⁊ tactilia mediū vi
ſitur preter carnem. Hec igitur vicem medij exhibet.
¶ Si ꝑ aquā: ſi per linteū: ſi per inanū: ſi per mēbra/
nulā tangeremus media nos laterent: nihil igit̃ mirꝫ:
ſi caro quoqꝫ: que media eſt videtur latere: preſertim
tanto coniunctior reliquis ſenſibꝰ. ¶ Si res ſenſilis
inſtrumēto īpoſita fueri nihil ſentimus tactu: ſi carni
impoſueris tactile protinus ſentias: nō eſt igit̃ inſtru/
mentū tactus caro grauitatem ⁊ leuitatem non tāgen
do: ſed quadā interiore vi ſentimus: ergo ⁊ ceteras cō
trarietates interioribꝰ viribus ſingule ſingulis ſentiū
tur: etiā ſi per carnem intellectum illorum aſſequnur.
Atqꝫ hoc ab Ariſtotele dictū non eſt. Hactenus ra/
tiones illas ⁊ ꝯſectaria repetiuimus: quibꝰ probatur
tactum intermedio vti. ¶ Queādmodum vero tactus
plures ſenſus ſit ſequentes oſtendunt. Sēſus vnꝰ cir/
ca vnum par contrariorū obit: tactus circa plura ver
ſatur: ergo tactus nō poteſt ſenſus vnꝰ ītelligi. Ut enī
viſus audituſqꝫ tametſi duo ſenſus ſunt per vnū: tamē
⁊ idem medium mouētur: ita nihil obſtat quin tactus
poſſit in tot ſenſus fundi: quot contrarietates habēt̃:
⁊ tamē plures illi ſēſus medio vno: ideſt carne ad ſen
tiendum vtantur. ¶ Preterea in eadem parte linguę
ineſt guſtus ⁊ tactus: atqꝫ ita vno loculamēto plures
vno continentur ſenſus: nihil igitur vetat quin idem
poſſit vniuerſa in carne cōtingere: vt q̄zq̄z ſingulis eiꝰ
particulis omnia tactilia ſentiuntur: tamē ſenſus ꝑci/
piēdi his multiplices habeātur. Si quod igit̃ animal
ex aere formaret̃: q̄zuis in eo viſus ab auditu non di/
ſtaret: propterea ꝙ toto ſe ⁊ videret ⁊ audiret: tamen
ex argumēto ſenſilium que apertiſſime diſſiderēt ne/
gari nō poſſet: duos in eo ſenſus eſſe: quoꝝ alter diffe
rentias colorum: alter ſonorū ⁊ vocū varietates ex/
ciperet. Pari pacto cum animal corpulentū ſit: q̄zuis
vnus eſſe tactus ſimplexqꝫ videat̃: propterea ꝙ car/
ne tota res contingibiles ſentiuntur: nō tamē re vera
vnus eſt: ſed quot paria contrariorum ⁊ copulę.

¶ Contra Alexandrum qui putauerit carnē eſſe ſenſo/
rium tactus. Cap. XL.

Iam ſoluere ꝙ Alexāder in
carne ſolꝰ vidit
non impēdio arduum eſt. Si caro inqt
non ſit ſenſoriū tactus: quidnā afferri
aliud poterit: quādo neceſſe oīno eſt ſe/
dem ſenſariam tactui deſcriptā ⁊ certam haberi: quē/
admodū orbes ſinuſqꝫ viſui adiūgūtur: auricule au/
ditui ꝓminēt: lingua guſtui delegatur: nares olfactui
ſeruiūt. Sed meminerit Ariſtoteles ſenſoriū tactꝰ cor
di mandaſſe. ¶ Deinde alia via occurrit: ſi cōem inqt
rationem viciſſim ſenſus ineunt: quemadmodū q̄ me
dia ⁊ iternuntia reliqs ſenſibus ſunt: ipſa nō ſentiūt:
ita par ſit vt caro nō ſentiat: que tactui ꝓ medio eē ſta
tuit̃. Sed ad hoc audiat Ariſtotelē dicētē: aīal nō car
ne: ſed ſimul cū carne ſentire. Preterea nec ſimilitudo
inter carnem ⁊ ceteroꝝ ſenſuū media: qua ille nos vr/
get: in fidem recipi pōt: ꝙ hec inata coniunctaqꝫ habe
antur: illa prorſus externa ſeparataqꝫ ſint. Eſt ⁊ in eo nō
nulla diuerſitas ꝙ eadem corporis pars a pluribꝰ ſi/
mul poteſt attingi: eūdē colorem tueri: eūdē ſtrepitū
audire: decem ſimul: atqꝫ adeo innumerabiles poſſūt:
vt in cuneis theatriſqꝫ. Atqꝫ hec ī dubiū reuocaſſe ha
ctenus: atqꝫ obiter diluiſſe non fuerit inutile.

¶ Senſum tactus maxime corpulentum videri. Itē ta/
ctum mediocritatem eſſe ⁊ quoddā alio modo q̄z ſen
ſus ceteri. Cap. XLI.

117 Plane tactus ſenſuū oīum maxie
corpulētꝰ eſt: nā ⁊ ſubiectę
huic ſenſui res nām corporis maxie re
ferūt ⁊ differētie corporis ſunt: q̄ cor/
pus eſt: nō qua animatū viuūqꝫ. Calor
enim ⁊ frigus. Itē humor ⁊ ſiccitas elemētis primis
peculiares ⁊ ꝓprie qualitates ſunt: de quibꝰ accurate
in libris de generatione ⁊ corruptiōe perſcripſimus.
Senſorium porro tactilſū: ⁊ in quo primo tactꝰ ineſt
honore preſtito vocare tactorium poſſumus: vt audi/
toriū/viſorium/olfactorium. Scire etiā illud debemꝰ
partem eam in qua prima tāgendi cōſtituta vis eſt: ta
lē eſſe potentia oportere: qualia ſunt: que tanguntur.
Erit igitur tactus potētia calidus: potentia frigidus
⁊ cetera ſimili ratione. Quapp iure dictū eſt ſenſoriū
118 hoc valide craſſum ⁊ corpulentū eſſe. Ceterum ſupe/
rius declaratum in cōmune eſt aīalia quodā modo
⁊ genere pati dum ſentiunt: dictū eſt etiā id qđ patit̃:
partim ſiľe agenti eſſe: partim abſimile: ꝙ neceſſe eſt
quom ceperit pati abſimile ſit: quom deſierit ſimile
euadat. Ex hoc ſequitur ſenſorium tactus non ſentire
que eque calida: eque algida: ęque leuia: eque aſpera
incidant. Nec illud interius modo ſed ne mediū: quo
qꝫ ipſum: qđ eſſe diximus carnē: ſed ſolas redundan/
tias ⁊ defectus eſſe que ſentiantur: quaſi ſenſus is me
diocritas extremoꝝ ſit. Mediocritatē vero non eo mo
do acceperim: quo ūtutes ſolemus mediocritates vi/
tiorū vocare: nā virtutes ꝙ in meditullio vitioꝝ ſunt
ſitę: ꝙqꝫ ab his pari vtriuqꝫ intercapedine circunſiſtū
tur. mediocritates appellant̃: ⁊ ſunt. Non hoc in ta/
ctu mediocritas eſt: ſed eo ꝙ id qđ in medio eſt: ſeu qđ
119 mediū eſt vtrūqꝫ extremū potētia cōtinet. ¶ Jam in
hoc quoqꝫ tactꝰ a ceteris ſenſibꝰ diſſidet: ꝙ nō eodē
iure medietas eſt: quo illi cēſent̃. Nā ⁊ id: ī quo ꝑmū
facultas viſibilis ꝯtinent̃ expꝰ eē oīs coloris dꝫ: ⁊ id
in quo vis audiēdi primū ineſt vacare oī ſtrepitu opꝫ.
Ac tactꝰ ab oī q̄litate abſolutꝰ nūq̄z eſt: nā ſenſoriū: in
quo ius tāgēdi habet̃: eſt corpus: nullū corpus eſt: cui
aliqua eſt tactilibꝰ qualitas annexa ⁊ adiuncta nō ſit.
Ita ꝯſtat alio modo tactū/alio ceteros ſenſus medio/
critates eſſe: ac illos qdē iccirco: ꝙ nihil oīno eaꝝ reꝝ
q̄s recepturi ſint ꝯtinēt: tactū iō ꝙ remiſſas ⁊ medias
q̄litates ſumit nō calorē aut frigus ſꝫ tēporē: nec mol
litiē aut duritiē. Sꝫ qđ īter has ambigit: porro medie
q̄litates tāq̄z iudices extremaꝝ hn̄tur. Proinde vtrā
extremaꝝ tactus accipiat neceſſe eſt ad eā ex medio/
critate ſe referat: ab vtraqꝫ aūt patit̃: nō q̄tenꝰ ſiľis eſt:

120 ſed q̃tenus diſſilis. ¶ Preterea. queadmodū ad vi/
ſum viſilia: ⁊ īuiſilia ⁊ vniuerſum priuatiões ad ſēſus:
ita ad actum contingibilia ⁊ incontingibilia ꝑtinent.
Plane incontingibile dici poteſt: nō ſoluꝫ id quod te
nuem ⁊ imbecillem vim obtinet ad ciendū ⁊ laceſſen/
dum tactum: ſed etiam id qđ exceſſu infeſtiꝰ eſt ⁊ cor/
rumpit: vt que vehemēter calent aut algent.

¶ Cōia ſenſuū hoc eſt ſenſuꝫ recipe res ſenſiles citra ma
teriā. Itē ſenſuꝫ nō ꝓprie pati. Iteꝫ exuperātias ſenſi/
lium oibus officere ſenſibus. Cap. XLII.

¶ In libello de ſenſu ⁊ ſenſili.

121 Poſtq̃ de ſingulis ſenſibꝰ ſigillatim ⁊ breuiter executi ſumus.
Eſt enī locus aliꝰ ad explicationē ſen/
ſuum vberiorē ⁊ exq̄ſitiorē nobis ſer/
uatus: reliquū vt eſt in cōe de oibꝰ diſ/
ferat. Senſus ois formas ⁊ ſpēs haurit citra māmꝫ ſi
cut enī cera ſine auro aut ęre ſymbolū excipit. Excipit
aūt ſigillū ⁊ imaginē aureā: nō tñ q̃tenꝰ aurea eſt: ita
oculꝰ colorē: ⁊ aures ſonū: ſilr ⁊ guſtꝰ ⁊ olfactꝰ ſua ſēſi
lia: q̃uis hoc in guſtu ⁊ odoratu incertius eſſe ⁊ icon/
122 ſpectiꝰ videat̃. ¶ Quom ergo ad ſenſus q̄litates ab/
iuncte mā ⁊ ſubito ꝑueniāt: neceſſe eſt ſenſus a ſenſili/
bus pati dicant̃: atqꝫ hͤ paſſio longe abeſt ab ea q̃ in
aīs ⁊ carentibꝰ ſenſu corꝑibꝰ ꝓpa eſt. Patiunt̃ qdem
ſenſus vt dixi: ſꝫ ita vt forma rei ꝑciat ipellatqꝫ iſtru
mētū: mā forinſecꝰ ſedeat: at corpa q̄uo frāgunt̃ cedū/
tur: cremant̃ nō niſi īgreſſu ⁊ acceſſu māę patiunt̃: ce/
dit. n. nō acies ſola aut mucro: ſꝫ gladiꝰ. i. acies ipſa
cū ferro: itē deurit ignis nō forᵃ ignis ſpēſue. Quobrē
iſthęc ꝓpria preſſaqꝫ paſſio eſt: qꝛ in mutationē ⁊ con
uerſionē aliquā decūbit: imo ꝟo qđ ſic patit̃ ſimulac
paſſio finē accipit in māꝫ agētis trāſit. ꝟ. ḡ. qđ incēdi/
tur incēdētis: qđ frāgit̃ ꝯfrigētis: qđ cedit̃ incidētis.
Sēſus nō ꝑſit materie ſenſiliū effici: nō enim albet aut
nigrat: aut opacatur viſus: neqꝫ exacuit̃: aut graueſcit
auditꝰ: ſꝫ qđ diximꝰ ſepe ⁊ ſepe dicemꝰ ſpēs reꝝ ⁊ rō
ꝯcipit̃. Quo fit vt paſſio hec nō in ꝯuerſionē mutatio
nēue: ſꝫ in cognitionē ⁊ iudiciū deſinat. Nulla. n. mā
de forᵃ ſibi accidēte herēteqꝫ iudiciū ferre pōt: qꝛ mā
ſuopte igenio inſipiens bruta irrōnabiliſqꝫ eſt: rō ꝟo
tū de alijs iudicat: tū ratiōe ⁊ forᵃ rōnē ⁊ formā apꝑ/
hēdit. Sēſus aūt ſpēs ⁊ rō ea eſt: que ſedē in ꝑ ſentiē/
di inſtrō hꝫ: nā ſenſus nihil aliud eſt q̃ꝫ facultas ⁊ for/
ma ꝑmi ſenſorij q̃uiſqꝫ ſenſus ⁊ ꝑmū ſenſoriuꝫ ſubto
nō diſtāt: queadmodū nulla forᵃ ſubto diſtat: ab eo in
qđ ipſa recipit̃: tñ diuerſa ſenſorio ⁊ ſenſui eſſētia eſt:
nā ſenſoriuꝫ magnitudo eſt atqꝫ corpꝰ: ſenſus ꝟo forᵃ
123 ⁊ rō corꝑis. ¶ Cōſtat aūt ex his q̃ hactenꝰ cōmemo/
rata nobis ſunt exuperātiā ſenſilis officere: atqꝫ adeo
ꝑnitiē afferre ſēſorio: nā ſi vis maior īgruat q̃ꝫ vt ſuſti
neri a ſenſu poſſit: neciuꝫ eſt eiꝰ ꝑtis iteritū ſeq: qꝛ tēpe
ramētū ⁊ rō ſoluit̃ diſſuiturqꝫ. Nihil. n. aliđ tēꝑamē/
tū ⁊ rō ē: q̃ꝫ mēſurata q̄dā ⁊ modificata medietas. Dē
ꝟo moderatū ab īmoderato diſſoluit̃: vt modulatio
in fidibꝰ atqꝫ cātu: ſi corde voceſqꝫ aut validiꝰ obgraue
ſcāt: aut ipēſiꝰ exuibriſſent q̃ꝫ itētiōis ⁊ ꝯcētꝰ rō poſtu/
lat: ꝑtinꝰ diſſidere incipit: mox ⁊ cōſpiratio tota con/
fundit̃. Atqꝫ hec quemadmoduꝫ eueniat: ex his que
diximus probe arbitror liquere.

¶ Plantas expertes ſenſus eſſe: ⁊ ratio q̃obrē ſint expertes
lꝫ ſint compotes animę. Cap. XLIII.

124 Sed ne illud quoqꝫ ignorari exiſti
mo: cur nō ſētiāt plāte: tā/
etſi ꝑtē aię ſortiant̃: ⁊ momēta tactiliū
q̄litatū agnoſcāt, caleſcūt, frigeſcūt, hu
meſcūt, ſicceſcūt. Plane nō video q̄ du/
bitari in vno eo poſſit: an videāt, audiāt, odorent̃, an
ꝟo tāgēdo ſentiāt ea q̃ tāgūt. Fortaſſe hͤ ꝯtrouerſiam
nōnullā habuerit: eoqꝫ aptiſſime ab his q̃ tāgūt imu/
tari vident̃ ⁊ ꝑpeti: an patiunt̃ qdē ille: ſꝫ nō ita vt for
mā ⁊ rōnē ſolā accipiāt. Nec enī ea nā fructices ſūt: vt
ſpēs q̄litatū mā abiūctas. i. nuda ⁊ mera ſimulachra
earū ꝯcipe poſſint: q̄n qdē nulla ꝑs plante: meduꝫ tota
plāta nām obtinet q̄litatibꝰ tēꝑeratā: vt aīaliū carnes:
⁊ qđ in aliqbꝰ ad ꝓportionē carnis eſt: ſꝫ ſemꝑ ineq̄bi
lē ſubſultāteqꝫ. i. in alteꝝ extremū ꝓpēſā. Nā ⁊ aīaliū
q̃ ab hac mediocritate plus recidūt deteriꝰ ⁊ exiliꝰ ſen
tiūt. Patiunt̃ ḡ plāte mā agētiū ſubeūte: humeſcūt. n.
humore ſuccedēte: frigeſcūt iſinuāte ſe frigore. Mām
igit̃ opꝫ itra ea q̃ nutriunt̃ iferri nō itra ea q̃ ſentiūt: q̃
tenꝰ ſentiūt. Sꝫ mā foris relinqtur. Forᵃ itro admitti/
tur. Iā ſi ſenſū hītent ſata: temere eū fruſtraqꝫ habuiſ/
ſent: q̄uō nec ſalutaria ⁊ vtilia ꝑſeq poſſint: nec vitare
ꝯtraria: qđ tñ aīalibꝰ tributū ē. At plātis negatū: qꝛ imo
tę loco ⁊ affixe radicibꝰ ſūt: nā porro nihil icaſſū: aut
temere viceqꝫ fortuita ſuſcipit. Quot ſi enī plātę ꝯue/
niētē ſuccū hauriūt e terra: id nō agnitiōe: aut iudicio
aliquo faciūt: ſꝫ nā id qđ vel i nutritiōe aīaliū cernit̃.
In his. n. nā ipſa eſt q̃ alimētū bonū ſciſſit ⁊ malū re/
pellit: idqꝫ nec vigilātibꝰ: nec ſentiētibꝰ his q̃ aleſcūt.
Igit̃ neqꝫ inſtrm ſentiēdi vllū plātis datū eſt: neqꝫ cō/
munis ille ſenſibꝰ oibꝰ vitalis ⁊ penetrabilis ſpūs.

¶ Nō ſentire oia: que recipiāt ſenſile. Itē repetitur car/
nem non eſſe ſuum ſenſoriū tactu. Cap. XLIIII.

125 Illud etiā q̄ualr aliquis q̃rat fie/
ri poſſit: vt qđ nā nō videt:
nō audit: nō olfacit: tñ a colore: ab odo/
126 re: a ſono: aliqd patiant̃. An hͤ ita ſolui
tur. Ab exaudibili: q̃ exaudibile ē pati
nō pōt: ꝙ vim exaudiēdi nō hꝫ. Nā lapides q ſtrepitu
maiore diſſiliunt: ⁊ fructices q tonitribꝰ euellunt̃: nō
videntur hoc pati a ſono qua exaudibilis eſt: ſꝫ eo ꝙ
in aere editur. Qui vehemētiꝰ percuſſus ictuſqꝫ quo/
cūqꝫ illo ipetu igruit: cladē importat ſternit ⁊ quatit:
nā veſtes q̃tes ſalſugie: aut aſpergie alia ſitū aut aliđ
vitij ꝯtrahūt: nō ſapor id tāq̃ꝫ guſtabilis facit: ſꝫ tāq̃ꝫ
ea qualitas: que naturā corrūpendi putrefaciēdiqꝫ ha
beat. Quis ꝟo afficiatur aer a ſtrepitu: afficiat̃ odori
bus: nō tamē audit ſed conſtrepit: nec odorat̃: ſꝫ deo/
127 let. Eodē modo aque ſaporibꝰ ⁊ alijs ſenſilibꝰ ꝯfun
dunt̃: nec tamē ꝓpterea ſentiunt. Quis autē corpora
fluxa iterminataqꝫ maxime opportuna iniurie paſſio
niqꝫ ſint: nō tamē plagas quas cōcipiunt etiā poſſunt
ſentire: qꝛ ſenſus paſſione hac nō cōſiſtit: ſed forma ſo
la vt dixi ſine materia percutit: eaqꝫ aliquādiu ēt poſt
impreſſionē ⁊ abiūcto ſenſili retinet̃. Semꝑ enim id
qđ proprie patitur vt ſepe cōmonuimꝰ: materia agen
tis euadit: ideſt in materiā agētis cōmigrat: qꝛ quom
caleſit, frigeſit, ſicceſit, humeſit, motꝰ ⁊ paſſio hec non
in cognitionē ſed in cōuerſioneꝫ ⁊ in mutationē finit.
Atqꝫ hec quoqꝫ rō reuincit: carnē inſtrumentū tactus
eſſe nō poſſe: quoniā qualitates cū materia recipit mo
re quo ſolēt in anima. Nemo enī eſt: cui hec ſepe nō in
caluerit, humuerit, frixerit, itaqꝫ ⁊ hec materia q̄lita/
tū efficit̃: qđ in ceteris inſtrīs nō ꝯtigit. Pupilla nō al
heſcit: aer q in auditorio eſt: nec acutꝰ nec grauis red/
dit̃: ita caro ſenſoriū eē tactꝰ nō pōt: quom nec formā:
nec rōnē nudā excipiat: ſꝫ mām quoqꝫ iduat agentis.
Eniuero id qđ iudicio cognitioneqꝫ preditū eſt: ab ea
re: de qua iudicat: hoc genus pati non poteſt.

¶ Finis Libri Secundi de anima.

¶ Themiſtij de anima, Liber Tertius iter
prete Hermolao Barbaro.

¶ Omnes quinque ſenſus animalibꝰ ꝑfectis tribui nec
plures haberi. Cap. I.

a ¶ Propria q̄dē Ariſt. intentio ait. Simp. in 3° libro eſt agere de rōnabili itellectiuꝫ aia: q̃ ſcilicet i imortalibꝰ reperitur, nā ⁊ in hͦ ope vniuerſo eā aiam cōtēplatur: que in mortalibꝰ eſt: ea forſitā de cā: vt hinc ad ꝯſtātiorē per q̄dā ꝯpatio/nē trāſmittē/retur ſēſili tñ aia i hͦ 3° exordiū accipit: qꝛ in 2° magna ex parte d ea aia egit: q̃ aia libꝰ rōne ēt, ca rētibꝰ cōis ē: vt ḡ tū eiꝰ doctrina ꝯtinua eē: tū ēt vtrarū iulcē collatiōe facilꝰ earū diuerſitatē ituereꝫ: vt ꝯſideremꝰ inſup q̄nā pacto ad ſenſuꝫ vſqꝫ deuenerit q̄dāꝫ rōnis veſtigiuꝫ: veluti ē iparabilitas ⁊ ſeparabilitasque dā: nec nō ſui met ꝯphēſio. ꝑtereaēt qꝛ itellectꝰ practicus ſenſibꝰ ēt vtitur.

128 a Sunt ſane ſēſus q̃ᵃ plurimi habeant̃ ⁊ ſupra
quos nullū adeſſe aliū ſui gñis no/
uerimꝰ numero qnque, viſus, auditꝰ
olfactus, guſtus tactꝰ, qđ ex his q̃
ſequunt̃ facile demonſtrat̃. Tāetſi
enī ſupra q̄ſiuimus eēnt ne pl'es po/
teſtates ⁊ vires in tactu: ꝓpea ꝙ plura eē ſubiecta vni
ei ſenſui videbātur: nō tamē id eo valet vt ſēſus aliqs
pretermiſſus a nobis credatur. Nā q̃ꝫq̃ꝫ plura ſunt q̃
tangantur ⁊ contrarietates itidem plures: nulla tamē
illarum eſt: que ambitū ſenſus huius effugiat. Nēpe
grauia ⁊ leuia q̃uis non ꝑtinꝰ: nec occurſu ꝑmo nec
eo modo tangātur: quo calida, frigida, humida, nō tñ
ſe ſubducunt: nec euadūt: quin ꝑcipiant̃ a tactu: ineſt
enim q̄dam vis ⁊ facultas in nobis diſcernēdi librā/
diqꝫ ponderis: eo nūc q̃rimus: non vtrum poteſtas ea
inter tactorias collocanda habēdaqꝫ ſit: ſꝫ vtrū quali
tas aliqua corporū habeatur: que a nobis compꝛhēdi
non poſſit. Et hercules videtur nulla. Oium earuꝫ iu/
diciū habemus ⁊ ſenſum. Proinde ſi ſenſu aliquo de/
129 ficeremur: neceſſario nobis ⁊ inſtrꝫ deeſſet. ¶ Ac oē
qdē inſtrm ſentiēdi corpus eſt. Corpꝰ oē vno aut pluri
130 bus elntis ꝯſtat ex inſtrīs. ¶ Itē alia i nobis ſimpli
cia ⁊ ſui gñis ſint: alia ambigūt. Pupilla ex humore:
auditꝰ ex aere: olfactꝰ in ancipiti ex alterutro: nā aq̄ti/
liū odoratꝰ ex aq̃: ceteroꝝ ex aere: nullū qđ ex igni: aut
terra cōditū ſit. Ex igne ꝓpea: ꝙ oibꝰ inſtrīs eſt addi/
tus: qꝛ ſingulis ſenſibꝰ portio ſua caloris obtigit. Nec
b pōt aīal parte vlla ſine calore nāli ſentire. Ex terra ᵇ
iō: ꝙ elntū id craſſiſſimū ⁊ ad cognitionē ineptiſſimū
videbat̃: quā ob cāꝫ mēbra ea: q̃ terreſtriora ſūt: vt oſſa:
vt vngues: vt pili: bruta quoqꝫ ⁊ ꝑuata ſenſu hñtur.
Sꝫ tñ terra copioſior ⁊ dñantior in tactu: q̃ꝫ vt ceteris
ſenſibꝰ eſt: ḡ vt dixi nullū nobis ſenſoriū deficit: ex his
que ſimplicibꝰ ꝯſtāt. Sꝫ ne id qđ ex pluribꝰ ꝯſtat deſi
deramꝰ: q̄le caro ē: aut qđ ꝓ carne aliqbꝰ ex ꝓportio/
ne ineſt: ſi mō carnē ſenſorium appellare fas eſt. Qua
re ſi nullū machinamētū inſtrmqꝫ abeſt: nulla quoqꝫ
ſentiēdi vis abeſt: q̃ iſtrō vtat̃. Preterea quom ſenſus
a nā ita iſtituti cōparatiqꝫ ſint: vt iteruētu medij corꝑis
effigies reꝝ ⁊ motꝰ accipiāt: neceſſe eſt mediū illđ aut
extraneū aut ꝯiūctū itelligi. Primū habemꝰ ꝯiūctuꝫ:
quo vtunt̃ guſtꝰ ⁊ tactꝰ. Deīde ⁊ extranea: atqꝫ ea ſūt
aer ⁊ aqua: q̃ ceteris ſenſibus ad iuectū ſenſiliū famu
lant̃ ancillanturqꝫ. Ac greſſilibꝰ qdē ad ꝑcipiēdos co
lores ⁊ ſonos aer ſatis eſt: aq̄tilis aqua: ſed vtrūqꝫ ele
mētū ⁊ ꝓ coloribus ⁊ ꝓ ſonis ſimul idoneū eſt. Item
vtrumqꝫ ſeorſum pro ſingulis: hoc eſt aer ⁊ aqua pro
coloribus: ⁊ aer ⁊ aqua pro ſonis: nullum igitur in/
131 termedium eſt: quo carere animalia videant̃. ¶ Quꝫ
ſi preſto nobis omnia ſunt: ⁊ ea per que ſimulachra
rerum vehuntur: ⁊ ea in quibus recipiuntur: nullus
ſenſus poteſt vel fingi: qui deeſſe animalibus videa/
tur: non quidem omnibus: ſed perfectis: ⁊ que nec lę/
ſa laceſſitaue habeantur: nec trunca. Nam ea que ꝣo/
phyta appellantur ideſt inter animalia ⁊ plātas am/
bigui ⁊ ancipitis generis: alia ex omnibus ſenſibꝰ ſo/
lo tactu vigent: nōnulla adhibent guſtū: quedam etiā
odorantur: quecunqꝫ ꝟo ingredi poſſunt abſolutaqꝫ
c ſunt quinque ſenſibus pollent. Nā talpę q̃ꝫq̃ꝫ viſus:
deeſt: oculorum effigies ineſt: ſiquis membranaꝫ ſedi
luminum pretentam detrahat. Ac videtur quidē na/
tura in eo quoqꝫ animali numerum ſenſuum explere:
ornareqꝫ voluiſſe: etiā ſi cute obducta oculos condi/
dit opacauitqꝫ: ꝙ vſus vidēdi neceſſarius illi eſſe nō
132 poſſet. ¶ Quobrem ſi nihil eſt preter quatuor natu/
ras: ⁊ que de his concreta ſunt: vt corpora ea que ani
mam poſſident. Si itē non eſt affectio: nec q̄litas. cor/
porum extra eas que in conſpectum noſtrum cadūt: ⁊
que ſentiuntur a nobis: nullus ꝓculdubio ſenſus eſt
qui deeſſe animalibus poſſit. Ceterū videtur natura
compertum: vt facultates anime iperfectiores igno/
biliores qꝫ perfectioribus ⁊ nobilioribus ſemꝑ acce/
derent: quo fit vt homini: quia in eo ratio ⁊ intelligē/
tia eſt: omnes ſenſus adeſſe neceſſe ſit.

¶ Non ſtāt talpa ſenſu viſus ait Simp. talpaꝫ penitꝰ carere vi ipſa viſiua ac eiꝰ actu: ſꝫ ea q̃ cōſpicua ſit ⁊ eludens: viſus ergo ꝑticeps eſt: ſed veluti per pelles quaſdaꝫ: ſicut qñ nos ꝓ clauſis etiā palpebris nō nihil lucis ꝑcipimꝰ: neqꝫ enī fieri pōt vt fruſtra ſit cute nā oculos ſit fabricata: ſed per eam cutem operā tur quidē verū obſcur̃ ad modū ꝓ earū imbecillitatē veluti ea ēt q̃ noctu ꝯpaſcūtur.

¶ Nullum ſenſum proprium eſſe: quo ſenſilia cōmunia
cognoſcantur. Item illa per ſe ⁊ non per accidēs ſenti
ri. Item quemadmodum ſenſus circa propria ſenſilia
⁊ cōmunia: ⁊ que per accidens ſunt fallat̃. Cap. II.

133 Et vo neqꝫ illud dici poteſt aliquē
ſui generis ſenſuꝫ ad ea ſen/
ſibilia debuiſſe inſtitui: que cōmuniter
ſentiri omnibꝰ ſenſibus videant̃: eoqꝫ
euenire: vt quom nullus hꝰ cōpareat:
neceſſe ſit videri aliquem ſenſum animali deeſſe. Pro
hinc fieri: vt illa nunc quaſi per accidens ſentiantur:
quia nullum peculiarem ſenſuꝫ natura ſtatuerit: quo
motum: quietem, figuram, magnitudinem, numerum
ſentiremus: in plenum oportuiſſe facultatem aliquaꝫ
comparari: cui ſenſilia hec non vt cōmunia: ſed vt pro
pria ⁊ particularia ſubijcerentur. Viſu hec per ſe ſen/
tiri non poſſe: ſed tanq̃ꝫ appendices coloris magnitu/
dinem, figuram: motum: quietem: numerum ſentiri.
Omnis enim ſenſus vnum ⁊ multa cognoſcit: ergo ſi
per accidens ſentiuntur ęquiſſimum fuiſſe adhiberi
134 aliquem ſenſuꝫ: quo pꝛincipaliter ſentirentur. ¶ Ve/
rum ſoluitur: fieri non poteſt: vt ſenſilia cōmunia per
accidens ſentiantur: nam que per accidens ſentiunt̃
mouere non poſſunt: neqꝫ ſenſum afficere: neqꝫ formā
ſuam imprimere. Viſus ꝟo q̃ꝫq̃ꝫ non ꝓprie afficitur:
tamen quadātenus afficitur a colore: ⁊ auditus a ſtre/
pitu: idqꝫ potiſſimum tūc: quom ſenſorium in actione
atqꝫ opera eſt. Non ſic ea: que per accidens ſentiunt̃:
d nā duplex ᵈ forma eſt: quo quid per accidens ſentit̃.
Prima ea: vt quom iudicamꝰ aſpectu dulce id eſſe: qđ
cernimus: nam ſepe accidit vt liquorem quem flauo
colore conſpicati ſumus: illico enuntiemus mel eſſe:
non expectato de guſtu iudicio. Hoc auteꝫ efficitur ra
tione hac: quom aliquando flauitieꝫ ⁊ dulcedinē per/
cepiſſemus ſeorſum: hāc viſu: illam guſtu: atqꝫ ita no/
tiones ille ad cōmunem ſenſum perlate fuiſſent. In q̃
q̃ꝫq̃ꝫ vnus eſt: omnes tamē notitię ſenſuum reponunt̃
alliniunturqꝫ: ſolet cōtingere: atqꝫ adeo iterim error in
tercidit: vt ſenſus is paſſim idem eſſe in omnibꝰ indi/
cet: quod in vno cōperiſſet. i. vt ſemper que flaua cō/
ſpexerit: cōtinue dulcia eſſe ꝓnunciet: in quo iā tanta
fiducia ꝺcernēdi: ac temeritas eſt: q̃ꝫ ſi vtriuſqꝫ ſenſus
fide ac periculo niteret̃. Altera forma: qua res ꝑ acci
dens ſentiuntur: hec eſt: ſi Cleonis filium accedētē in/
tuear: nec ſolū hoc affirmem candidū eſſe hominē qui
accedat: ſed etiam filium Cleonis: ſane Cleonis filiꝰ:
nō tāq̃ꝫ Cleonis filius ſentietur a me: ſed tāq̃ꝫ cādidū:
cui filiū eē Cleonis ꝯtingerit. Quo fit vt viſus iudiciū
ſuum in colore non ſiſtat: qui tamē ſolus ad ſenſū illū
pertinet: ſed fines ſuos tranſgredit̃ ⁊ ꝓcedit vltra: mā
dēs in quę ius nō hꝫ: ⁊ occupās que notiōi ſue ſubie/

b ¶ Etſi ait Simp. terra i nobis ꝯmiſta dſicit: a vita aut ñ q̃ in nobis viuificat̃ ⁊ leuatur vt ſtati ſenſilē capiat actionem.

¶ Nōtū cre diderim ait Simp. talpaꝫ

d ¶ Duplx ē forᵃ coꝝ q̃ per accidens ſentiuntur.

cta non ſint: imo que neqꝫ alteri⁹ ſenſus. Qꝛ ꝙ̃ hoc nõ
tam cõmittit viſus: ꝙ̃ illa interior vis: que vna cõmu
niſqꝫ eſt: ad quã ſe omnes referũt ſenſus. Atqꝫ hi duo
modi ſunt: quibus res per accidens cadũt in ſenſũ: q
bus tamen filius Cleonis ⁊ dulcedo: quom ſentiunt̃
neqꝫ mouere: neqꝫ afficere viſuꝫ dicunt̃: tametſi viſus
⁊ Cleonis filium iudicet argumento candoris: ⁊ dul
cedinẽ coniectet explorata flauitie: non ſic cõia ſentiũ
tur. ᵃQuom enim magnitudinẽ oculus ſentit: ſtatiꝫ
ſimilitudo magnitudinis in oculo ſculpit̃. Eodẽ mõ
⁊ motus ⁊ figure ⁊ vnitatis. Qui ergo fieri põt: vt q̃
hꝫ ſunt: vt ſimulachrum ſuum expromãt ⁊ relinquãt
in ſenſu: non aliter ꝙ̃ colores ꝙ̃ ſoni aſſolent: ſentiri
tm̃ per accidens videant̃? Reſtat igit̃ vt ſerio ꝯcluda
m⁹ naturã egregie ⁊ ꝑſpicaciter vidiſſe: nec coargui
poſſe: q̃ nulli ſenſui priuatim ꝯctionẽ cõium ſenſibiliũ
mãdarit. Quõ vero de alienis ſenſib⁹ mutuo iudicium
ſenſus ferũt: ꝑ accidens iudicare dñr: idqꝫ ꝯtingit: ꝙ
oẽs ad vnũ deſinũt: terminãturqꝫ ſenſum cõem. Ergo
quom eũdẽ ſuccũ oculus flauũ: guſtus amarũ enũtiet
⁊ vterqꝫ iudiciũ ſuũ ad cõem ſenſuꝫ referat: ſi alio tpe
viſus ad eũdẽ ſenſum notionẽ flaui coloris attulerit:
ꝓtinus colori amaritudo ſciſcet̃: nec argm̃ guſt⁹ cor
rogabit̃. Tũc vero ⁊ falli ſepenũero vſu venit: nõ qdeꝫ
viſum: ſed cõem ſenſuꝫ: quo guſtus ⁊ viſus iudicia cõ
ferunt̃. Eſt.n. ſenſus cõis q cõmittit: vt duorũ ſenſuũ
officia ꝯfundant̃: ipſe culpã hꝫ temeritatis huius: vt
q dicere ſolus poſſit in felle amaritudinẽ ⁊ flauitiẽ in
eſſe: duoqꝫ ea vno in corꝑe cõtineri credẽt: atqꝫ hec cã
vna ꝙ̃obrẽ fallat̃. Decipit ⁊ alio tenore: quom de co
lore ſolo temẽ aſſeuerat Cleonis filiũ eẽ: q e lõgiquo
accedere videat̃. Nec.n. ex vna coloris nota dignora
ri Cleonis filius ꝑtꝫ: ſꝫ plurib⁹ alijs ĩdicijs veſtigijſqꝫ:
qbus ꝑcipiẽdis vnus ſenſus ſupeſſe nõ pt. Forteqꝫ vis
aliq̃ ꝑſtãtior adhibẽda intẽdẽdaqꝫ eſt: q̃ aĩalib⁹ bru
tis adiũcta nõ ſit: allucinabit̃ ⁊ circa cõia ſi vni ſenſui
tm̃ inſtiterit innixuſqꝫ fuerit: vt ſi vni viſui ſe de figu
ra concredat: qũo figura viſui ⁊ tactui ſit cõis.

a ⁋ Sẽſile cõmune ꝑ ꝓpriam ſpẽm cognoſcit̃: ⁊ h idẽ ait Simpli.

⁋ Nõ poſſe vnũ tm̃ ſenſuꝫ eẽ ſenſiliũ oium. Cap. III.

135 Ex his clare dilucet plures ꝙ̃ qnqꝫ
ſenſus eẽ nõ poſſe. Sed que
ret qſpiã ꝯ. Cur ᵇnõ vnus mõ ſenſus eẽ
b poſſit: quo ⁊ colores ⁊ ſtrepitus ⁊ ſapo
res ⁊ cetera quoqꝫ ſenſilia cõprehendã
tur? An ſi vno ſenſu cõia oia cõprehẽderent̃: interno
ſci nõ poſſent. Nũc vero quom illa pluribus ſenſib⁹
capiant̃: manifeſte ſcit̃ vni ea ſenſui ꝯuenire nõ poſſe.
Atqꝫ hec cã vel ſola põt ſufficere: ꝙ quom cõium diffi
cile ſit iudiciũ: multa iudicia ꝯſpirent ⁊ ꝯſentiant ne
ceſſe eſt. Sed ⁊ cõfeſſum id ꝓbatũqꝫ ex antelatis vr̃.
Si.n. ſenſus vnus eſſet vnum eſſe inſtr̃m ⁊ ſenſorium
oporteret. Hoc fieri prorſus nullo pacto põt. Nã in
ſtrumentũ tale potẽtia eſt: quale qõ allicit ſenſuꝫ. Hoc
autẽ non ꝑmiſcuum aut indiſcriminatum habet̃: ſed
conſtitutum ac certum. Uerbi grã. decolor potẽtia co
lor eſt: ⁊ inſonum potentia ſonitus. Neqꝫ enim qõqꝫ
⁊ vtcunqꝫ temeritas tulit: agere in quicqꝫ põt: neqꝫ ex
aduerſum quicqꝫ a quoqꝫ perpetitur: que oia nobis
alio loco expoſita: comprobataqꝫ ſunt.

b ⁋ Simpli. ĩſequẽs Plutar. ait Ar. ñ ſimplr h ĩ loco q̃rere: cur nõ vnũ tm̃ ſẽſuꝫ hẽam⁹ q̃ oĩa ſenſibilia ꝯprehẽdim⁹: ſꝫ plures: huius.n. rei alie ſũt cãe .ſ. differẽs gen⁹ rerũ ſenſiliũ atqꝫ ꝑtibil' aptitudo gñabil' corꝑis ad differẽtes ſẽſus: ſꝫ ait q̃rere h de cõibus tm̃ ſenſilib⁹ cur nõ vnico tm̃: ſꝫ plurib⁹ ſenſib⁹ poſſint ꝯphẽdi. quos et Ar. imitat̃.

⁋ Queſtio an eodem ſenſu: quo ſentimus percipiamus
nos ſentire. Cap. IIII.

136 Quom vero ſentiam⁹ nos ſen
tire. verbigr̃a. ſen
timus nos videre. Solet queſtio eſſe:
vtrum viſu: an alio ſenſu potius iudice
mus hoc: ideſt vtrum viſus functioneꝫ
ſuã: an alius ſenſus intelligat: nam ſi alius ⁊ nõ viſus
dicat̃ duos hẽri ſenſus oportebit eiuſdẽ ſubiecti. vꝫ.
coloris: tuꝫ viſum: quo principaliter colorẽ tuemur:
tũ illũ aliũ: quo nos tueri: ⁊ videre ꝑpendimus: neqꝫ
enim iudiciũ fere de viſu ſenſus vllus ꝑt: niſi q cogno
ſcat id qõ vr̃ ⁊ cernit̃. Itẽ ſi ꝑter viſum opus eſt alio
ſenſu q de actione viſus enũtiet: cur nõ ſit opus iteruꝫ
alio: q de ſecũda actione enuntiationeqꝫ iudicet? atqꝫ
ita deinceps alio: quoadũ inqſitio in infinitũ extra
cta cogat quieſcere. Qõ ſiqs rõne noſtra euictus fa
teat̃: ſm̃ ſenſum de actione viſus ⁊ de ſua ꝓbe iudica
turũ: cur nõ iam inde ab initio hoc idẽ dici de viſu poſ
ſit: ꝑſertim: tanto faciliore: ac breuiore circuitu? iudi
137 cabitur igit̃ viſus de actione ſua. ⁋ Sed illud vr̃ h
loco dubiũ facere. Si viſus functionẽ ſuam ꝑcipit: ni
hil aũt percipit viſus niſi colorem: qꝛ ꝓprium ſenſile
viſus eſt color: neceſſe eſt vt functio viſus ⁊ actio co
138 lorata eſſe dicat̃. ⁋ An ſoluit̃ ſic pote. Liqdoᶜ ꝯſtat
c ſenſum nec vno mõ: neqꝫ ſimplr̃ ſentire: nã tũ ꝙ̃ cum
nihil cernimus iudicamus aliqd viſu: neqꝫ.n. lucem
ſemꝑ: ſed ẽt tenebras aſpectu ꝑcipim⁹: nõ tñ ſili rõne.
Quo igit̃ ſenſu ſentimus nos nihil videre: eodẽ q̃qꝫ
ſentimus nos videre. Atqꝫ ille iã viſus eſt. Ceterũ id
qõ paulo antea inducebat̃: aut temere dcm̃ vr̃: viſuꝫ
ſcꝫ qõdã mõ coloratũ eſſe: qũo inſtr̃m recipiat colorẽ
ꝙ̃ꝙ̃ citra mãm: qua rõne illud itidem euenit: vt ꝙ̃ꝙ̃
abeunte: aut abiuncta re ſenſili: ſentire tñ aĩalia ſub
ortis ſenſibus ac ſuccẽdẽtibus viſis nec̃e ſit. Rõnes
enim ⁊ forme ſenſiliũ: quas ſibi ſenſus tanꝙ̃ copias
aliquas cõparauit: obretinent̃ aliq̃ꝫdiu in nobis ⁊ di
grediẽtibus quoqꝫ rebus externis morã in ſenſibus
trahũt. Illud vero nulla rõne ꝓbari ꝯuenit: qũo cõſtet
flauũ nos colorem obtutu cognoſcere: tñ hoc ipm ꝙ
videamus alio poſſe: ꝙ̃ obtutu cognoſci. Quobrẽ aſ
ſerendum eſt vtrũqꝫ eodẽ viſu perpẽdi: ſed diſpari ge
nere. Naꝫ flauitiem ſentire dicimur: eo ꝙ a flauitie fe
rimur patimurqꝫ. Sentire nos ſentimus: eo ꝙ ictuꝫ
illum ⁊ paſſionem percipimus.

c ⁋ Eq̃ h'ſtl q̃do pꝫ tã ſm The. q̃ grecos alios auctores: nõ mõ cõeꝫ ſenſũ cognoſcẽ q̄ ſenſus qñqꝫ exteriores ſẽtiũt cõtiqꝫ operationẽ: verũetiã ipſimet ſẽſus exteriores: h qꝫ ait Simp. ꝓpriũ eẽ hũani ſenſus ſentire. ſẽ q ſentiant: eſt.n. rõnis op⁹ in ſe ipſꝫ reflectere: ide oſtẽdit ſenſus viſqꝫ ñ nihil rõnis ꝯſcendiſſe. ait preterea ideꝫ Simpli. vtriuſqꝫ virtutẽ cognoſcẽ ſe ipſam cõie.ſ. ſenſus ⁊ ꝓprij: attũ euidẽti⁹ in cõi reperiri: vt potẽ q̄ purior magiſqꝫ ſeparata videatur.

⁋ Itẽ eſſe ſubiecto ſenſum in actu ⁊ genus ſenſile. Item
vtriuſqꝫ actum in ſenſu haberi. Item ſenſilia eſſe etiã
cum non ſentiuntur actu. Cap. V.

Actus ſenſilis rei ⁊ ſenſus ip
ſius ꝙ̃ꝙ̃ ideꝫ
vnuſqſqꝫ eſt: diuerſa tñ in vtroqꝫ rõ eſ
ſentie habet̃. Exẽpli grã. idẽ ẽ actu ſen
ſile ⁊ auditus: ⁊ actu viſile ⁊ viſus: qꝛ
fieri non põt: vt ſit aliqd exaudibile actu: aut viſile: ſi
ne auditu atqꝫ viſu: ſꝫ qõ ſenſile potẽtia eſt: hoc abiun
gi ẽt ſubiecto ꝑt a ſenſu qũo fieri ſepiſſime videamus
vt auditũ q hꝫ: non tñ exaudiat: ⁊ qõ exaudiri ꝑt: nõ
tñ exaudiatur. At quom is q põt audire iã audit: ⁊
id qõ poteſt audiri: iã audit̃: tunc ſimul ⁊ ſenſus ſenſi
139 le actu ſunt. ⁋ Utrũqꝫ vero in ſenſu poſitum eſſe dꝫ:
ꝓpterea ꝙ ſemper facientis mouentiſqꝫ actus in pa
tiente recipit̃: qõ nos in libris naturalis auſcultatio
nis planiſſimo ⁊ vberrimo aſtructu docuimus. Qua
re ⁊ actus rei ſenſilis in ſentiẽte ſit oportet. Hinc quo
qꝫ illud ſumi poteſt: non omne quod mouet moueri
ſubinde oportere: quod quom ſenſuꝫ mouere ſenſilia
videantur: ipſa tamen quieta ⁊ immota ſpectentur:
quod maxime in viſu deprehendere eſt: mouet ocu
lum color immotus ipſe atqꝫ herens. Sed ⁊ tactum
afficit frigus alterata carne: vel inſtrumẽto eo: quod
interius ⁊ occultius ꝙ̃ caro eſt: frigus ipſum non
14 afficitur contra neqꝫ alteratur: tunc quomodo al
terat ſenſum. ⁋ Sane eſt vbi vtriuſqꝫ actiones: ideſt

ſenſus ⁊ ſenſilis rei diuerſis noĩb⁹ appellent̃. Nã cor
poris ſonãtis actũ dicere ſonitum poſſumus: auditus
recipiẽtis auditionẽ. Eſt etiã vbi alteri⁹ actio ĩnoĩata
ſit. Actio viſus contuitio dicit̃. Actio coloris vacat q̊
dicat̃. Itẽ actio guſtus põt vocari guſtatio. Actio ſa
141 poris qũo vocet̃ nõ habet̃. ⁋ Nõ recte igit̃ creditũ
veterib⁹ eſt: q de nã ſunt locuti: colorẽ ſine viſu: ⁊ ſapo
rẽ ſine guſtu haberi nõ poſſe. Quis enĩꝫ actu viſilia a
cõtuitione ſeparare nõ ſit: tamẽ ea que ſola potẽtia cõ
tinent̃: etiã ſi nõ actu cernant̃ poſſunt in reruꝫ natura
cõſiſtere. Quom ergo bifariam dicat̃ viſile: iuſta ob
iurgatione inceſſendi ſunt illi: qui ſignatũ eius vnũ ⁊
ſimplicem eſſe arbitrabantur.

⁋ Senſus oẽs eſſe rõnes q̃ſdã ꝓportieneſqꝫ. Cap. VI.

142 Quod ſi audibile actu: ⁊ auditus
actu idẽ ſũt: haud peſſime
dicũt: q ſenſu rõnes eẽ quaſdã: atqꝫ pro
portiões affirmãt. Qõ qdẽ ⁊ ꝓbari in
hũc modũ põt. Plura ſunt ex ſenſilibus
ꝯcreta ⁊ miſta ꝙ̃ pura ⁊ ſimplicia: vt in ſonis ꝯſonan
tie: in ſaporib⁹ ꝯdimẽta ſcitamẽtaqꝫ: in colorib⁹ cõmiſ
ſure eorũ ⁊ trãſit⁹. Quar̃ ⁊ muſica ⁊ pictoria ⁊ pigmẽ
taria ⁊ pulmẽtaria ſiue ſtructoria: oẽs opa ſua ꝑmiſtio
ne ⁊ ꝯfuſiõe extremorũ abſoluũt: ꝑmiſtio aũt ⁊ cõfuſio
collatiõe ꝓportiõeqꝫ retinent̃. Sil' igit̃ ꝓportiões he
actu ſenſiles fiũt: atqꝫ ita eedẽ ſenſib⁹ a qb⁹ ſentiuntur:
euadũt: neceſſario ſequit̃ ſenſus ꝓportiões eẽ: ꝑpea ꝙ
cũ ꝓportiõib⁹ ijdẽ reddunt̃ iã extremi ſoni ⁊ ſapores
incõpoſiti meriqꝫ: ſiue exceſſu: ſiue defectu dãnentur:
aut ſenſum oĩno nõ laceſſunt: aut obleſionem ⁊ perni
tiẽ afferunt: quia neqꝫ proportione: neqꝫ tẽperamen
to: neqꝫ concordia continentur.

⁋ De ſenſu cõi quẽadmodũ vnus ſit: tũ in ſe: tũ ꝑ reſpe
ctũ ad tpˢ: in q̊ multa cogſcit atqꝫ diſcrimiat. Ca. VII.

143 Quom autẽ ſepe dixerim ſen
ſum in ſuo quẽqꝫ
ſenſorio collocatũ eſſe: ⁊ ita demũ de in
cidentib⁹ ⁊ incidẽtiũ differentijs iudi
care. Hoc ego ⁊ altius petẽdũ ⁊ ſubti
144 lius exqrendũ puto. ⁋ Sentim⁹ hoc nõ mõ albũ a
nigro: luteũ ab aquilo: ſed etiã albuꝫ a dulci diſtare.
Quero diſcerniculũ ⁊ dr̃iam hanc: qua diſtat album
a dulci: que facultas aĩal percipiat nõ viſus: qꝛ viſus
dulce nõ ſentit: nõ guſtus: qꝛ guſtus albuꝫ nõ cogno
ſcit. Plane vero neceſſe eſt ſenſum eſſe: aliquẽ: qui hoc
diiudicet: ꝓpterea ꝙ ſenſiliũ dr̃ias ſentiri perpendiqꝫ
145 nõ alia vi ꝙ̃ ſenſibili ꝯuenit. ⁋ Nõ eſt igit̃ mirum
ſi viſum nobis eſt: ſedẽ tact⁹ in carne ꝯtineri nõ poſſe:
a ſꝫ carnẽᵃ pro medio poti⁹: ꝙ̃ ꝓ iſtrumẽto aĩalib⁹ da
tã. Aut ſi cui inſtrumẽtũ eſſe id placet: nõ tamẽ primũ
ſummũqꝫ: in quo tactoria vis cõſiſtat. Nec ſolũ de car
ne hoc verũ: ſed de pupilla quoqꝫ ⁊ de meatibus au
rium ⁊ nariũ cauernis ſtatuẽdũ proceſſu docebim⁹.
Ad qõ quidẽ monſtrandum pauca ex ſuperiorib⁹ re
petamus. Quẽadmodũ vna poteſtas eſt: que iudicat
album a nigro differre: ita ⁊ vnam eſſe neceſſe eſt: que
dulce ab albo diſtinguat: nam ſi diuerſe vires ſũt: qrũ
altera hoc: altera illud poſſit: vtiqꝫ nullũ diſcrimẽ in
ter ſenſilia ea ꝯſtituere poterũt. Alioquin ſi ego hoc:
tu illud clam me ⁊ ſeorſum ꝑceperis: poſſet cõtinge
re: vt ab vtroqꝫ noſtrũ diuerſa eſſe inter ſe atqꝫ eua
riantia noſcerentur. Qõ oĩno impoſſibile eſt: ſꝫ nam
vim: aut vnum hominem eſſe neceſſe eſt: qui vtrũqꝫ co
gnoſcat: ſi de vtroqꝫ decernere debeat: ⁊ differẽtiã in
ter albũ ⁊ dulce complecti. Ergo quemadmodũ qs
de duab⁹ reb⁹ enũtiat: ita ⁊ duas illas res neceſſe eſt

a ⁋ De carne ait. Sim. ſmones hꝫ h Ar. nõ tanqꝫ de iſto tact⁹: ſꝫ carnem dixiſſe ꝑquo cunqꝫ corpe: corp⁹.n. neqꝫ ĩ põt edem ſui pte dicta ꝯ naqꝫ ſenſilia ſuſcipe: vltimũ aũt ſenſitiuũ nõ iſtꝫ appellat: ſed aĩaꝫ ipſaꝫ ſentitiuã in quã idẽ ſenſibile terminat̃: q etiã iudex ẽ.

ſentiat ⁊ cognoſcat. Porro vis ea: que de reb⁹ diſcre
pantib⁹ arbitratur: nõ ſolum in ſe vna ſimplexqꝫ eſt:
ſed etiam per comparationẽ ⁊ collationeꝫ ad tẽpus.
Nam quõ quis mel flauum ⁊ dulce: niuẽ candidam ⁊
algioſam ſentit: eodem tẽpore vtrũqꝫ ſentit: ⁊ quãdo
alterũ diſſidere ⁊ diuerſum eſſe decernit: ſimul quoqꝫ
idẽ in altero ſtatuit. Dixi quãdo decernit: qõ quidem
verbum per accidens accipi poteſt: qꝛ poſſum dicere
Platonẽ Phm ad Dionyſium tyrãnum in Siciliam
traieciſſe adnauigaſſeqꝫ. Sed ꝙ̃ꝙ̃ nũc dico illum ad
nauigaſſe: nõ tamen dico illuꝫ adnauigaſſe nunc. Fa
cultas vero ⁊ poteſtas illa: que de albi ⁊ frigidi differẽ
tia iudicat: nõ modo nunc iudicat: ſed etiã inter nunc
eſſe: ⁊ nũc differre illa diſtareqꝫ iudicat. Simul ergo
de vtroqꝫ conſtituit ita efficitur: vt nõ ſolũ vna ſit vir
tus: eo ꝙ de ambobus iudicium ferat: ſed etiã ſit vna
ꝙ de ambobus eodẽ momento pronunciet. Eſt igit̃
ſenſualis aliqua vis: ĩ quã functiões diuerſiſſime om
nium ſenſuum terminantur.

⁋ Quẽadmodũ ſenſus cõmunis contraria cognoſcat:
⁊ quemadmodum ſit ſimilis centro. Item ſenſum cõ
munem merito principem ſenſuum vocari: vt cui ſen
ſus ceteri ancillentur. Cap. VIII.

146 Uerum dubitauerit aliqs: ſi ſtatu
endum ita eſt vt diximus
conſequens viderit: vt illud quoqꝫ ſta
tuatur vnam eandẽqꝫ indiuiſam ⁊ ſim
plicem facultatem pluribus motibus:
⁊ quidem eodem puncto: ⁊ qõ grauius eſt etiam con
trarijs ⁊ aduerſantibus moueri. Non modo eni pu
pilla ⁊ lingua flauitiem ſeorſum hec illa dulcedinem
ad ſenſum cõmunem adducunt: ſed etiam ſola pupil
la candorem ſimul ⁊ nigritiam eodem apportat. Qõ
genus accidit q̊ties oculos in paginas ſcriptas conij
cimus: in quibus ſimul album ⁊ nigruꝫ contueri eſt.
Hec vero non ſolum diuerſa ſunt: ſed preter hoc etiaꝫ
pugnant ⁊ diſſident: qui fiet itaqꝫ: vt contrarijs moti
bus exerceri vna vis poſſit? Sane in ſenſibus ⁊ ſenſi
libus: que tm̃ diuerſa eſſent non etiã cõtraria: qꝛ nec
actus ab his profecti contrarij haberent̃: vt dulcedo
⁊ flauities: cõniuere id facilius poſſemus. In vno au
tem ſenſu ⁊ inſtrumento id defendere abſurdius vide
tur: ꝙ̃ vt pretereundũ ſilentio ſit: quandoquideꝫ con
traria percipere ⁊ ſentire ſimul oporteat. ⁋ Sed ec
quid idoneum nobis ſuffugiũ illud eſt? quo multas
phia difficultates ⁊ nodos exoluimus: poteſtatem vi
delicet eam: que cõmunis ſenſus appellitetur: ⁊ quo
actiones particularium ſenſuũ referantur: vna qui
dem numero dicere: ſed que ratione ⁊ conſideratione
in plura ſe fundat: partim igitur diuiſa eſt: quoniam
eſſentia ⁊ ratione diſtrahitur: partim indiuiſa: quoniã
loco ⁊ numero vna eſt. Qua diſtinctione recepta ꝓti
nus appareat: quemadmodũ vna quõ ſit: tamen plu
ra ⁊ contraria ſentiat. ⁋ Sed nõne flagitioſa ſol'o eſt.
Nam ſiquis eandem rem potentia diuiſilem ⁊ indiui
ſileꝫ diceret: nihil ĩpendio admirabile diceret: quõ ne
gari nõ poſſit idem ſimul eſſe potẽtia feruidũ, gelidũ,
148 candidũ, nigrũ. ⁋ At ꝓbare qcꝙ̃ ſimul eẽ actu ꝯtra
ria hoc ego nõ ſolũ admirabile: ſed etiam ĩpoſſibile
duxerim. Prohinc neceſſe eſt differentes act⁹: aut tẽ
pore diuerſo: aut a diuerſis agẽtibus cõcipi. Quapp
ſi ſenſus ĩtellectuſqꝫ ſenſibiliũ ⁊ intelligibiliũ formas
recipiũt: fieri nullo modo põt: vt repugnãtes ⁊ cõtra
149 rias ſimul recipiant. Quobrẽ recti⁹ illud ac verius
fuerit ſenſibilem vim note: ac puncto perſimilẽ dice
re: imo vero circuli cẽtro: quo linee oẽs a curuamiẽ ꝓ

a ℂ Pũcto a q̃dẽ. ait Simpli. aſſimilat aia ſenſi. vtpote q̃ cũ ſit ĩcorpea ſuba ꝛ ĩpartibilis: vtã t attiñ ſenſiterio qð ptibile eſt: ꝛ vna cũ eo opatur qð ꝛ patit̃ et mouet̃ ab ipſis ſenſilibus dum diuerſis ſubri corpis ptib⁹ diuerſe occurrũt affectiões. ꝛ ipſa ẽt p ſe ĩ actione iudicandi nõ eſt penit⁹ a corporib⁹ ſeparata.

fecte directeq̃ terminant̃ procumbũtq̃. Pũctus [a] ille ſimul eſt vnus ꝛ plures: vnus: q2 circuli cardo vn⁹ eſt. plures: q2 pluriũ ꝛ differẽtiũ lineaꝝ ꝑ termino ꝛ collimitio capitur. Ex hac cauſa ſimul ꝛ ſecabilis ꝛ inſecabilis dicitur. Eãdem nãm obtinet facultas hec: quam ꝛ primã ſenſualẽ ꝛ principẽ ſenſuȝ vocare opȝ: ꝓpterea ꝙ q̃ȝq̃ȝ vna multis tñ ſenſorijs cõfinium eſt. Quatenus itaq̃ȝ vna indiuiſibiliſq̃ȝ eſt: de diuerſis ſimul ꝛ vno iudicio iudicat. Quatenus ꝟo plurium ꝛ ſeparatarũ rerũ termini ꝛ fungitur fit: vt vna ſcindatur ꝛ dehiſcat in plures: ꝛ de diuerſis negocijs diuerſa iudicia ꝓferat. Ita nihil obſtet multa ꝛ abiũcta eẽ: que ſentiantur: ꝛ tñ vnã vim haberi que ſentiat: q̃ppe que ſimul vna ſit ꝛ multe. Preterea id qð ſepe cõmonuimus: ipſa non albet ſimul ꝛ nigrat: neq̃ȝ friget ſimul ꝛ calet: nã hoc ꝑabſurduȝ eẽt: ſed quõ ſenſus ſuis quiq̃ȝ officijs ꝑfuncti: ea q̃cognouerũt itus annũtiãt ipſa exꝑs corporis ꝛ tãq̃ȝ ꝓ tribunali ſedẽs ꝛ ſpũ illo curruli inuecta: vñ oĩa iſtrumẽta portionẽ ſuã carpũt hauriũtq̃ȝ q̃ȝtũ ad explẽdum vires ſuas ꝛ obeundum munus ſit ſatis. Et quo vt dixi qnque iterꝑtes ſiue exploratores ꝛ nũtij ſenſus tãq̃ȝ apparitores ꝛ miniſtri ꝓcedũt: illa inq̃ȝ virt⁹ eo ſuggeſtu poſita nõ patit̃ ipſas cõtrarias qualitates: ſed añ ſe poſitas ꝛ ad pedes genuaq̃ȝ aduolutas iacẽteſq̃ȝ ꝯtemplatur: ita demũ iudicium ſuũ ꝓmit ꝛ dulce ab amaro ĩcernit: ꝛ albũ a dulci diſcriminat. Et quẽadmodũ vn⁹ pluribus velicãtibus litigãtibuſq̃ȝ põt ſimul ius dicere: ita nõ ſit a nulla rõne inuentũ: ſenſum aliquẽ in nobis ꝓmiſcuũ contineri: q ꝯrijs ſenſibus ſimul operã det. Illð eẽt abſurdũ putare ſenſuȝ eũ ſimul pati cõtraria. Ex his q̃ dicta iã ſunt ꝯſtare arbitror: neq̃ȝ viſum in pupilla ꝑmũ eſſe: neq̃ȝ auditũ in aurib⁹: neq̃ȝ guſtũ in lingua: ſȝ ſenſus oĩs in ꝑma illa ſentiẽdi vi ſedẽ hr̃e. Qꝫ ſi qñq̃ȝ diximus qnque nobis eſſe ſenſus oẽs: ex eo accipi volumus qnque inſtrumẽta hr̃i: ꝛ qnque canaliculos ſenſilib⁹ ſpũs: q̃s tãq̃ȝ a fonte vno ꝑ inſtrumenta illa riuatos quinque ſenſib⁹ natura diſtribuũt. Sẽſuȝ ꝟo proprie illũ ꝑmũ itelligimus: q inſtrumentis his ceu famulitio vtitur. Iã ea que extrinſecus deferunt̃ qnque ſenſib⁹: tãq̃ȝ diuerſorijs ꝛ domicilijs recipi equũ fuit. At regis ac ꝑncipis ſedẽ vnã ꝯſtitui opȝ. Queadmodũ eniȝ q̃ȝuis multi magiſtratib⁹ libelliones pragmatici exceptores aſſideãt: vnus tamẽ eſt q ius habeat ſẽtẽtie ferẽde: ita ꝛ hic tãetſi multa inſtrumẽta machinamẽtaq̃ȝ ſint: in que reꝝ ſimulachra receptẽtur: vna tñ vis arbitra eſt: q̃ de oĩbus ſciſcat: ꝓnunciet: iudicet. Hec illa vis eſt q̃ nos viſu videre ꝛ auditu audire ſentimus. Eadẽ eni potẽtia ꝑcipi actiones ſenſuũ neceſſe eſt: q̃ oĩas actionũ percipim⁹: nõ ergo veꝝ eſt: ꝙ paulo añ viſi ſum⁹ ꝓbare quom diximu⁹: viſu nos ſentire hoc ꝙ cernamus: ꝛ auditu ꝙ audiam⁹: hoc ſuũ eſt ſenſus cõis ingeniũ: munuſq̃ȝ cui notitiã oĩum ſenſilium nã mãdauit. Hactenus de ſenſib⁹ dixiſſe ſit ſatis.

ℂ De mente intellectuq̃ȝ quẽ veteres exiſtimauerũt idẽ eſſe cũ ſenſu. Itẽ in q̃ differat itell’s a ſenſu. Cap. IX.

150 Prorimum ab his eſt: qñ nõ ſolum ſentiendo: ſed etiã intelligendo cognoſcimus: que rere: ꝙ diſcrimẽ inter ſenſum ꝛ intellectũ [b] ꝯſtituere oporteat. Quo ꝟo nobis quõ hec ſcientius ꝛ inſtructius ꝓcedat afferenda de hoc ſunt veterũ conſulta: qui de natura ſcripſere. atq̃ȝ illi quidem ferme oẽs ſenſum idem eſſe cum animo ꝛ intellectu dixerunt. Quõ enim verſu qðdã cecinerit Empedocles conſilium ad ꝑſens hoĩ ꝛ ſapiẽtia ꝯſtat:

b ℂ Sub itellectu phantaſiã ẽt ꝯphendit: ait Sim. ea rõne ꝙ cũ itell’u hac quidem pte ꝯuenit: q2 ñ egẽt ſenſiliũ ꝑñtia aqb⁹ moueã

nihil videt̃ tribuiſſe ſupra vim ſenſus aĩo: quẽ prout queq̃ȝ res ſenſibus accidiſſet varie ꝛ inconſtanter impelleret. Homerus quoq̃ȝ quõ dicat mẽtẽ oĩb⁹ mutationes varietateſq̃ȝ ambientis nos corporis: ſeq vi naturã animi habuiſſe corporeã: eũq̃ȝ quaſi idẽ eẽ cũ ſenſu putaſſe. Talẽ aĩum plane mortalibus eẽ neceſſe eſt
151 in lucẽ primo q̃lẽ deus extulit ortu. ℂ Iã hi qui animã ex primordijs ꝛ elẽtis rerũ ꝯcretaȝ ꝛ ꝯditã volũt: quo res per ſilitudines earũ iſitas cognoſcat: vident̃ aĩam nihil aliud q̃ȝ corp⁹ credere: q̃ppe q̃ ex corpib⁹ cõſtare dicat̃: q̃ ipſã cognoſcit. Ceteꝝ oportuit non id tñ mõſtraſſe queadmodũ anima cognoſceret: ſȝ etiaȝ queadmodũ falleret̃ fruſtrareturq̃ȝ: tãto ꝑſertim frequẽtiore ꝓpenſioreq̃ȝ ad labendũ ꝛ oberranduȝ vita: tũ ꝙ temeritas ꝛ ignoratio maiorem eni partem nobiſcũ exigunt: q̃ȝ experientia ꝛ notitia: tũ vel maxime ꝙ ea que nouim⁹ portione minima cõtinent̃: ſi collata cõparataq̃ȝ his fiunt: que ignoram⁹. Preterea quõ ſciẽtia ꝛ ignorãtia contrariorũ vna eſſet: qui eni ſciat bonũ cõducere ſimul ſcierit maluȝ fraudi: eẽ: ꝛ qui in illo fallat̃: falſuȝ ſe q̃q̃ȝ in altero habuerit: neceſſariũ erat: vt aut ſimilitudines cõtrariorũ generuȝ ſimul in eſſe anima diceret: quãdoquidẽ cõtraria noſcerẽtur: aut diſſimilitudies: q2 deciperemur: quoruȝ neutrũ eẽ rõne vlla poteſt. Atq̃ȝ hec fere extra ꝓpoſitũ hactenus. ℂ Uerũ q̃ȝ nõ idẽ ſit intellectus ꝛ ſenſus promptiſſimũ illud atq̃ȝ efficaciſſimũ argumentũ videtur: ꝙ quõ animalia oĩa ſint ſenſib⁹ ꝑdita: ſolus homo ꝑter hos ꝛ mentẽ ꝛ intelligentiaȝ obtinet. Preterea qs nõ videt alias eẽ differẽtias rõnalis potẽtie: alias ſenſuũ. i. quinque? Itẽ affectus ꝛ opera quis poſſit negare: alia ſenſib⁹ iũcta: alia intellectui ꝛ rationi tributa? Neq̃ȝ intereſt intelligentiã illaȝ: an rõnalem virtutẽ: an intellectum ꝛ mentẽ appelles. Nã poſterius diligẽter preſſeq̃ȝ digerimus: quid qbuſq̃ȝ nominib⁹ indicetur. Nunc obſecro voces illas promiſcue ꝓ vnare adeuntes hec audiant: tantiſper dum de differẽtijs ſenſus ꝛ animi agitamus.

ℂ Intellectũ nõ eẽ ſenſuȝ: neq̃ȝ itẽ imaginationẽ. Ca. X.

152 At primum quidẽ ꝟtutes animi videtur he: recta opinio ſciẽtia prudentia que ad ſenſum ꝑtinere nõ poſſunt. Itẽ vitia animi ſunt: falſa opinio inſciẽtia imprudẽtia: que nemo ſenſibus tribuere poſſit. Preterea ſenſus cũ aut ꝓprijs: aut cõmunibus ſenſiliũ generibus abſoluat̃: circa ꝓpria qð parte plurima dixerim icorruptus veruſq̃ȝ eſt. Cõtra intellectus q̃ȝq̃ȝ in eo ꝓpria ꝛ cõmunia alio more ſpectãtur: tamẽ frequẽti⁹ a ꝓprijs q̃ȝ a cõmunib⁹ fallit̃: ꝓpterea ꝙ res quãto cõmuniores habẽtur: tãto ꝯſpectiores prioreſq̃ȝ intellect⁹ ſũt. Qꝫ ſi vſq̃ȝ dictũ reperias aĩalia quedam rõne que careãt: aĩum tamẽ ꝛ intellectũ habere ſcito abuſionẽ in eo nois factã. Nullũ enim ꝑter hoiem animal cõpos ꝛ particeps animi eſt: ſed nõnulla ſpectris ꝛ viſionib⁹ valẽt: qð genus phãtaſiã ꝛ imaginationem appellãt. Imaginatio autẽ q̃ȝuis ſit ꝑſtãtior ꝛ nobilior ſenſu: lõge tñ inferior aĩo intellectuq̃ȝ eſt: vtpote que tãq̃ȝ in cõfinio vtriuſq̃ȝ ſit poſita: ita fit: vt ea vis ſenſuȝ qdeȝ ſequatur: ſed actionẽ animi antecedat: ꝓinde viſa ſenſaq̃ȝ ſimul illita animo ſunt excitãt: adiũgunq̃ȝ ſibi cõmotionem illã: quã hypolepſim dicũt. Ac ſi ſuſpitionẽ: appẽſionem: ſuſceptionẽ: aut exiſtimationẽ vocaris quo noie omne iudiciuȝ intellectus ꝛ rõnis: itẽ habitũ oẽm ꝛ formã intelligendi cõplectimur: eoq̃ȝ illð tãq̃ȝ genus accipitur: cuius ſpẽs ſint opinio ſcia pru-

tur ſenſ[...] ipſa: velu[...] ſus: nã ꝑ[...] ſia ex ſe[...] q̃doq̃ȝ [...] genus ea q̃c[...] gnoſcẽda [...] proponi.

dentia. Atq̃ȝ he virtutes q̃ȝuis oriant̃ a ſenſibus: ꝛ ꝑcedentẽ imaginationẽ regrant: non tñ cum illis eedeȝ ſunt. Prorſus ſuſcipe aliqd in opinionẽ ſciam aut prudentiam alterius facultatis eſt q̃ȝ imaginationis: nã
a imaginaria [a] ꝛ viſa ꝯcipere ſimul ac collibitũ eſt poſſumus. Tanteq̃ȝ in eo cuiq̃ȝ copie ſuppetunt vt nihil ſubſit: qð non poſſit ſibi affingere ꝛ ſubijcere oculis: adeoq̃ȝ facile omnia que velimus ad condictũ accurrunt: vt tum quaſi geri agiq̃ȝ videant̃. At credere aliquid aut exiſtimare aut iudicare de rebus quoties inceſſit voluntas: in noſtra manu non eſt: ſed quoties ipſa rei veritas que videbat̃ aptiſſima aſſentiri nos cogit. Neq̃ȝ. n. fieri põt vt qs rei quã nihil dubitat falſam eſſe: aſſenſus ſuos accõmodet: at vero bis duo q̃tuor eſſe neceſſarium eſt velis nolis accedere. Contra vt bis duo ſint qnq̃ȝ: aut bis decẽ viginti non ſint: nemo vnq̃ȝ acceſſerit qui rõnem numeri teneat: ſicut neq̃ȝ vt homo non ſit bipes: aut vt ignis nõ perurat. Qꝫuis. n. ꝛ flãmas gelare ꝛ hoiem eſſe quadrupedem dicas non tñ id qð dicis ẽt ſentis: poſſumus qdẽ ore duntaxat ꝛ lingua tum veꝝ dicere: tũ ẽt dementiri: at opinari ex aĩo intus ꝛ corde. Iteȝ aſſentiri ꝛ diſſentiri nõ poſſumus: niſi que vel iuitiſſimi credere: aut aſpernari compellimur. Nam que euidentiſſima ſunt: ꝛ que ita eſſe vti ſunt videntur: attollunt rapiuntq̃ȝ ẽt repugnantem aĩum ad acceſſionem ſiue aſſenſionem. E diuerſo que nullo modo vñr eſſe auertunt ꝛ reuocãt ẽt volentem accedere: quoꝝ vero incerta ꝛ ambigua rõ eſt ꝛ perinde iudicium anceps quaſi ſuſpendũt aſſen-
153 ſus ꝛ ſuſtinent. ℂ Imaginari quidem in noſtra ꝑtãte eſt non modo que pñt eſſe: ſed ẽt: que non poſſunt: vt tricipites ꝛ tergeminos hoies qualeȝ fuiſſe Herionem confictum fabulis eſt: vt alatos: qualem Zetum ꝛ Calain filios Boree: vt Hypocentauros: vt Carybdim ꝛ Scyllam. Quemadmodum. n. pictoribus: lȝ quacũq̃ȝ forma animal in tabula ponere: ita ꝛ aĩe cõ-
154 miniſci formareq̃ȝ. ℂ Ad hec cum formidabileȝ ꝛ atrocem aliquã cladem impẽdere nobis opinamur: ſtatim contrahimus ꝛ demittimus animum: toto corpore perhorreſcimus: contremiſcimus: ĩpaleſcimus. Contra quõ voluntatem aliquam inſignem aut cõpẽdium magnum ad nos ſpectare inſtareq̃ȝ credimus: fidentes: hilares: geſtibundiq̃ȝ reddimur. At affingimus cuȝ imaginatione ſola hec: vt quõ proponimus terremotus horrendos: truces feraruȝ ĩmitium aſpectus: nulla nec affectio: nec conſternatio ſequit̃: ꝛ quẽadmodum picture non deterrent: ita nec viſa: nec figmenta illa: que ipſi arbitratu noſtro confundimus ꝛ miſcemus. Ex his liquet imaginationeȝ ab exiſtimatione ꝛ apprehenſione diſtingui.

ℂ Imaginationẽ eſſe virtutẽ diuerſaȝ a ſenſu. Cap. XI.

155 Uom ꝟo multa intelligant̃ a nobis: de qb⁹ nihil opinamur ꝛ quibus aſſiſtimus neq̃ȝ obſiſtimus: ꝯñs eſſe arbitror docere quidnam itellectio ab imaginatione viſioneq̃ȝ differat. Non eniȝ propterea ꝙ ſine viſis ꝛ imaginibus intelligi nihil poteſt: putandum eſt eandem vim eſſe: q̃ intelligat ꝛ viſa ꝯcipiat. Ut vero locus hic tractatus eſſe accuratiſſime videat̃ initio pauloaltius petito ꝓ more noſtro de imaginatione diſſeremus. Relinquãtur ſignificatus illi imaginationis: qui per tranſlationem, modo de ſenſibus: modo ẽt de mẽte ꝛ intellectu afferri ſolent: de ſola ea imaginatione loquamur: cuius in ſimulachrum ſpectrũq̃ȝ: tanq̃ȝ rei ſenſe figura quedaȝ effigies format̃ ꝛ creatur in anima. Qð ſi ita

a ℂ Nõ ita ẽ audiendũ qð hic Ar. Th. miſtiuſq̃ȝ dñt ait Simpl. ꝙ imaginari in nr̃a ſit facultate: vt credamus ꝙ imaginatio q̃lib3 in noſtro ſit arbitrio: nã imaginatões multe nobis ẽt inuitis fiunt: ſȝ iõ in nr̃a eẽ facultate di: q2 que dã ſũt q̃ quo tieſcunq̃ȝ ſibi tñ fuerit imaginari poſſumus.

eſt imaginandi vis facultas vna: aut habitus ex illis vnus vĩ: quo veri ſum⁹ aut falſi: nã quatuor ſunt habitus: qbus veri eẽ falſiue poſſumus, ſenſus, opinio, ſcia: intellectus. Intellectum hoc loco accipimus ſtri
156 ctiſſime ꝛ ꝓprie pro eo q nunq̃ȝ falſa reperit. ℂ Primum igitur oſtendo ſenſum non eſſe imaginationes. In ſomnis imaginamur: in ſomnis nõ ſentimus: neq̃ȝ actu: neq̃ȝ potentia. Non potentia: q2 inſomnium eſt cõmotio ſenſorum: que ĩpreſſa ꝛ derelicta intus ſunt. Nec actu multo magis: ꝙ fieri nõ poſſit vt ſopiat̃ animal vigilante ꝛ lucubrãte ſenſu. Preterea ceci imaginantur ꝛ confingunt colores: quos tñ neq̃ȝ actu: neq̃ȝ potentia ſentiunt? Deinde ſenſum oĩbus animalibus nam vulgo conceſſit: vim imaginandi non cõceſſit: ſȝ dedit fortaſſe formicis ꝛ apibus: eoq̃ȝ amplius eqs ꝛ canibus: negauit vermibus. Item ſenſus proprioꝝ generuȝ verus magna ex ꝑte eſt: imaginatio fere omnis mendax ꝛ falſa: eaq̃ȝ tunc potiſſimũ frequẽs multaq̃ȝ accidit: quom quieſcunt ꝛ feriãtur ſenſus: qð q̃dem apertiſſimuȝ eſt. Quoties enim ſenſus circa res ſubiectas actu verſant̃ imaginari nõ dicimur: ſȝ quoties ad opera receſſerunt: nemo tam ſtupidus ſit q ð Socrate queȝ cominus videat: cogitet: ſed de eo quẽ eminus proſpectet obtutu dubio caligãteq̃ȝ. Preterea nemo ꝑt clauſis ꝛ compreſſis oculis: cernere: cogitatio imaginatioq̃ȝ tunc vel efficaciſſima eſt. Pñt ꝛ alia ſuper hec cõplura adduci: qbus luce ipſa clarius comprobetur imaginationem a ſenſu differre.

ℂ Imaginationem a ſcientia: intellectu: opinione differre. Cap. XII.

157 Sed ab intellectu quoq̃ȝ ꝛ ſciẽtia imaginationeȝ diſtare ad hunc modũ breuiter ꝛ faciliime demõſtrat̃. Intellectus ꝛ ſcientia ſemper veri habitus ſunt. Imaginatio perraro ẽ vti fallax ꝛ vana non ſit. Reliquum querit̃: an idem habenda opinio ꝛ imaginatio ſint. Sed hoc abunde ſuperius indicatum eſt. Quom enim imaginationeȝ ab exiſtimatione ꝛ apprehenſione doceremus ſeiunctam eſſe: tunc quoq̃ȝ vſu cõmuni ab opinione ſecreuimus: q2 ſub exiſtimatione opinio vt ſpẽs continetur. Sane opinio ꝛ imaginatio illud habent cõe: vt vera ꝛ falſa eſſe poſſint: que ſub vtranq̃ȝ vim cadunt. Ueruȝ diſſentit in eo ab imaginatione opinio: ꝙ hãc conſequitur aſſenſus ꝛ fides: neq̃ȝ vllo pacto poteſt: vt qui opinatur non credat ita plane eſſe vt opinat̃. Rurſus fidei annectit̃ ꝑſuaſio: perſuaſioni rõ. Eſt. n. opinio quedam cum rõne aſſenſio. Animalibus nõ-
b nullis [b] q̃ȝq̃ȝ adeſt imaginatio: rõnis tñ vſus nullo modo põt adeſſe. Item opinari factu impoſſibilia in noſtra poteſtate non eſt: qð etiam retro diximus: vt alatos homines: aut tergeminos: imaginari certe promptiſſimum cuiq̃ȝ ꝛ facillimum videtur.

Opinio

b ℂ Id de imaginatiõe terminata ꝛ diſtincta intelligendum eſt: ait Simp. nã ꝯfuſaȝ q̃ndaȝ ꝛ ipfectã hñt quecũq̃ȝ ſẽſu non carent.

ℂ Contra platonem q imaginationeȝ dixit eſſe complexionem opinionis ꝛ ſenſus. Cap. XIII.

158 Ex his obiter ꝛ illud conſtat imaginationẽ nõ eſſe opinionẽ cũ ſenſu: neq̃ȝ ꝑſenſum: neq̃ȝ cõplexionem: itẽ opinionis ꝛ ſenſus: qð dico ꝓpter Platonem: q putat imaginationeȝ nihil aliud eſſe q̃ȝ ſentire aliqd: ꝛ illud ita opinari eẽ vt ſentiret̃. At dictum eſt: atq̃ȝ adeo demõſtratũ imaginationẽ cum opinione non ſemꝑ coniungi. Qð facile deꝑhendas ſi picturam q̃ȝpiam contemplerie: in q̃ mirãda extremaq̃ȝ ꝛ monſtroſa ſint depicta: naȝ cogitare qdẽ ð illis ipſis q̃ ſpectaueris ꝛ imaginari tãtiſꝑ

neceſſe eſt:opinari certe ita eſſe vt ſunt deſcripta non
poſſis. Sed ⁊ inde ꝓbaueris imaginationē non eſſe
cōnexionem opinionis ⁊ ſenſus:q: ſi illud deꝰ:quom
fieri nequeat vt talis complexio intelligatur diuerſis
ſubiectis abſolui:hoc eſt vt opinio circa bonitatem:
ſenſus circa nigritudinem verſetur:ēt ſi eadem res ſit
in qua ⁊ bonitas ⁊ nigritudo contineatur: quo gene
re cōplexio opinionis ⁊ ſenſus accidentaria eſſet. Re
liquum eſt:vt opinio atqʒ ſenſus:quoꝝ complexione
deſinienda imaginatio ſit:tum vno genere ⁊ qualita
te ſubiecta vti:tum parē vtrunqʒ rōnem inire:nec vi
159 ciſſim pugnare dicanꝰ. ¶ Sed cū plerunqʒ accidat:
vt tametſi de eadē re ⁊ ſenſus ⁊ opinio habeantur:tū
opinio recta ſit atqʒ vera:ſenſus mēdax ⁊ falſus. Nō
video qui poſſit defendi conſortiuʒ illud imaginatio
nem eſſe. Nam quom ſenſus iudicet ſolem pedalem:
opinio maiorem ē terra:qđ fedus:que ſocietas inter
iudicia tam ꝯ̄ria fuerit:aut qua rōne conciliabiꝰ aut
conflabiꝰ iudicium vnum ex vtroqʒ falſo hoc: illo ve
ro:cum neceſſe ſit:aut repudiata opinione: que vera
eſt:falſum iudicium ſenſus aſciſcere aut ſimul cū opi
nionē retinere ēt iudicium ſenſus:vtpote a quo potiſ
ſimum imaginatio oriaꝰ ⁊ pendeat. Certe hoꝝ vtrum
qʒ impoſſibile eſt:q: neqʒ veram opinionem reſpuere
aliqs pōt re preſertim non cōmutata: ſed incolumi ⁊
ipſa ⁊ eo q opinaꝰ:neqʒ iteʒ fieri pōt:vt is q recte opi
naꝰ ſolem eſſe maiorem terra:credat aſpectui facien
ti pedalem. Jam hoc loco tenetur Plato apertiſſime:
qūo inficiari nequeat talem ſenſum qui ab opinione
diſſentiat miſceri cum ea ⁊ copulari non poſſe:immo
vero hic nedum coaleſcit opinio cum ſenſu:ſed exclu
dit ⁊ reijcit ſenſum:⁊ vna cum ſenſu imaginatio quo
qʒ damnatur. Eſt.n.imaginatio quaſi quedaʒ impreſ
ſio ⁊ veſtigium ſenſus:non cōplexio opinionis ⁊ ſen
ſus:nam remos ſi mergas videnꝰ infracti. Primūqʒ
id ſenſus iudicat:dein ⁊ imaginatio ſequiꝰ; ſʒ opinio
que viſis obſiſtit vtrunqʒ coarguit.

¶ Hoc Plato in ſophiſta ſcripſit:ait at tū Simpl. nō eo modo itel lexiſſe miſtionē:vt ex ſēſu ⁊ opiniōe iuīctē cōmiſtio inſurgat imaginatio:ſed eo mō: q̄ media q̄daʒ miſceri dīr ex extremis:q̄ ⁊ ſi ſimplicia ipa ſint cōmiſta tū dicunꝰ rōe ꝯuenientie:quādo vtraqʒ extrema retinēt:eodē ēt pacto in timeo ait aīam ex īpartibili ⁊ ea ēt q̄ circa corpa diuidiꝰ ſuba ꝯſtare dixiſſe ea rōe q̄ media manēte ēt rei ſimplicitate: cuʒ extremis aliquo pacto cōionem qua dam habent.

¶ Imaginationem habere ſimilitudinem cū intellectu.
Item que ſit definitio eius ⁊ quot modis diſtingua
tur a ſenſu. Cap. XIIII.

Jigitur imagiatio neqʒ ſenſus neqʒ exiſtimatio: neqʒ
opio:neqʒ prudētia:neqʒ ſcia:neqʒ intel
lectus ꝓprie ē:nulla facultas anime re
linquitur: de qua poſſit ambigi:an ſit
imaginatio:niſi que forte de intellectu ꝯtrouerſia eſt.
Nam ſi intellectus omnis ſemper verus eſſet:dubita
ri non poſſet:an imaginatio intellectus foret. Sed ſi
quis etiam intellectus ſit qui fallatur:vtiqʒ non ſit fa
cillimum imaginationem ab intellectu diſtinguere:
qūo fere plurima ſimilitudine inter ſe iungātur. Pri
mum quod ⁊ dixi:imaginatio falli poteſt ⁊ itellectus
deinde quemadmodum in nobis ſitum eſt de quaqʒ
re imaginari ⁊ cogitare qūo volumus:ita omnia in
tellectu affingere ⁊ componere poſſumus; verumtū
nihilo minus differunt:ſed quibus diſcriminibus iā
querendum eſt. Primū vtriuſqʒ natura definienda ſe
orſum videtur:ita apertiſſime dilucēſcet:quenam in
ter vtranqʒ diſtantia ſit. Prius tamen quid ſit imagi
natio demonſtrandum eſt. hactenus enim non quid
ſit:ſed qd non ſit executi ſumus. Qūo igitur pleraqʒ
ita moueantur:vt ipſa etiam moueant vt lapis:q mo
uetur a baculo:quē manus mouet:⁊ nauis que mo
uetur a fluctibus:quos excitant venti:nihil mirum ſi
hoc idē i nſenſu quoqʒ noſcaꝰ. Senſus a ſenſilibus ex
terioribus ꝯmoti laceſſitiqʒ primū ſimulachra ab his
miſſa recipiunt:deinde illā aīe vim:quā imaginatio
nem ⁊ phantaſiā vocamus:īpellūt:cuius ea eſt nā:vt
formas atqʒ imagines rerū: quas ꝑbent ⁊ renūciant
ſenſus retineat ⁊ cōſignet in ſe:ita vt vel digreſſis his:
que ſenſus ciebant:tū veſtigia illorum ⁊ effigies diu
tius hereant:⁊ cunctenꝰ in nobis. Sane nihil eſt tā fa
cile q̄ʒ qūo remota ſenſibilia ſunt:imaginationē a ſen
ſu decernere:quippe ꝙ tūc ab ope ſenſus ceſſet:imagi
natio non ceſſet. At quō ſenſilia ita aſſiſtūt:vt ſenſum
⁊ imaginationem ſimul pellant prouocentqʒ:tū diffi
cile ē facultates illas īternoſcere:qm̄ vtraqʒ circa idē
genus ⁊ eodem tpe abſolui ⁊ verſari vīr. At neqʒ tū
quoqʒ idem genus:neqʒ idem tps:neqʒ eadem rō eſt:
quibus ſenſus ⁊ qbus imaginatio vtaꝰ:ꝑmum quali
tas:que ſenſum extimulat exterius hʒ:at q̄ imagina
tionem interius. Que.n.accepta ⁊ comprehenſa ſenſi
bus ſunt:eorū ſpectris ⁊ ſimulachris imaginatio ex
citaꝰ:ita ſit:vt quēadmodū ſenſile cōpetat ad ſenſum
ita actio ſenſus imaginationi reſpondeat. Quia vero
plurimū ſit vt ſenſu ⁊ imaginatiōe ſimul vtamur:tūc
differentia vtriuſqʒ potentie non admodū ꝯſpicua eē
pōt. Uerum vt dixi iter ſenſum ⁊ imaginationē clariſ
ſimum interſtitium eſt:qūo ſenſus officio ſuo functus
prior depōit:qđ ex more plurimo agiꝰ:imaginatione
adhuc vigente perſeuerāteqʒ:quo qdem tpe veſtigiū
rei ſenſilis conceptum foris ⁊ hauſtum a ſenſu: ſuum
imaginationi ſubiectum efficiꝰ:qđ quēadmoduʒ fiat
de imagine hac capiamus. Lʒ exēplū fingamus anu
lū eſſe:q effigiē ſuā in cera penitiſſime.i.intimius adi
gat ⁊ aduſqʒ fundū expangat:deinde a cera ita pror
ſus itime effigiata obſignari ambiērē obductūqʒ aerē
mox remota cera ⁊ anulo:impreſſionē ⁊ ſugillationē
in aere ſolam relinq. Referamus hoc in ſenſuʒ ⁊ ima
ginationem. Senſile ꝓ anulo ſit:vicem cere ſenſus ob
tineat:imaginatio aeri ſuccedat. Ceterū ſilītudo hec
paſſiones in aiantiuʒ ꝯtinet:aiantibus alio genere pa
ti ꝯtingit:nam hoꝝ paſſio:nō taʒ paſſio q̄ʒ actus ⁊ ab
ſolutio eſt:⁊ quemadmodū ſenſus a ſenſilibus rebꝰ:
ita imaginatio q̄ in actu ſit a ſenſu ꝑficiꝰ. Differentiā
porro vtriuſqʒ potentie potiſſimū docent ea aialia:q̄
quom inſtructa ſenſibꝰ ſint:tamen imaginādi ⁊ affor
mandi viſa igenio carent:vt vermes ⁊ muſce ⁊ cōplu
ra generis eiuſdem:que q̄ʒq̄ʒ a ſenſilibus mouenꝰ:nō
tū retinent notiones aut ſpēs eas:quas ſentiendo cō
cipiunt:ſed qcqd agunt temere agunt: ⁊ caſu ferunꝰ
nullis regētibus viſis:qppe que in his māſitare:aut
ſcrutari nō poſſit. Proinde ſenſus illoꝝ perq̄ʒ ſimilis
ictui ꝑceleri eſt:quē qs ſummo tenus ⁊ in tranſcurſu
impegit:vñ nec cutis adlineſcat:nec vibices attollāꝰ.
Jn qbus aūt exēplaria:⁊ imagines reꝝ ſenſiculataꝝ
firmius ⁊ ſtabilius heſitant:his altera q̄dā facultas
ſupra ſenſuʒ data ē:i qua tanq̄ʒ in erario atqʒ penu ad
vſum prōptuariū forme oīuʒ reꝝ locanꝰ:q̄ʒobrē ima
ginatio:neqʒ ſine ſenſu adeſſe pt:neqʒ verſare agitare
qʒ alias res:q̄ʒ q̄ ptinē videanꝰ ad ſenſuʒ: Oꝫ ſi iteriʒ
ad itelligibilia quoqʒ vſum ſui accōmodat:hʒ ei illate
nus ꝯtingit:q̄tenus ⁊ ſenſui:a quo itellectualia ortuʒ
ꝓgreſſionemqʒ hñt. Jtaqʒ vt cera īpreſſionē ſimul re
cipit ⁊ retentat:tū diuerſis cauſis:recipit:q: nō rigēs
pugnāſue eſt:ſed cedens lentaqʒ ⁊ in oēʒ effigiē tene
ra retentat:q: ꝑter hoc ēt firmā ⁊ ſtabilē hʒ compa
ctionē:ita ⁊ aīa ſenſibiles formas a qbus moueꝰ ⁊ q̄
ſi exculpiꝰ recipit ⁊ cōſeruat:ſed recipit:q: cōpos eſt
ſentiendi ea a qbus moueꝰ:cōſeruat:q: vim hʒ imagi
nandi ea:que ſenſit. Certū aūt illud ē:quoties ſenſus
in ſenſile agit.i.quoties ſenſus in actu ē ⁊ incūbit i ſen

¶ Qđ interpres latine dīr: ſit actiōes ſuas ⁊ mores gu bernēt: grece Phe. ⁊ Ariſt. agerꝰ ⁊ pati dixerūt:vbi ſimpli. exponens ait pati qdeʒ nūc dī cū imaginatio a ſēſibꝰ mouetꝰ agere do cū ipſa primo mota ſponte deinde aſſurgit ⁊ me moria mouet animalia.
b ¶ Siue ſeparata ſit ſiue inſeparabilis ſit hʒ magnitudinē: ait Ariſt. quē locū exponēs ſimpli. dicit nō hʒ eſſe audiēdū p re latiōeʒ ad corpus. nā ſupiꝰ ꝓnūſit difficile eē ēt fingeꝰ ſiqdē corpus eā detineat:ſʒ itelligēdū eſt reſpectu ꝑtiū eaꝝ aie q̄ ſupius ſūt explicate:altricē.ſ.⁊ imaginariā:⁊ hāc exponēm Thē. ſ. grūr: vel potiꝰ dīr aūt idē Sim. q̄m ſcripſit eē cū rōe cognoſcere docebit: ꝯponit ipʒ ſa pere ꝑ ſe cōſiderandū ſiue ſit ſm magnitudinē ſeparabi lis a ſeipſo ſiue nō: ſʒ tū rōe vt ea qđ ſit vtpote ſunt in nobis tres itellꝰ q̄ ſi tres ſubēabi licē ſepate vlꝰ vnꝰ potiꝰ ſit intellectꝰ ⁊ vna ſuba: rōe atttī differētiq to taliter dū in ſe ipſaꝫ ꝯuertaꝰ: aliqñ autē ad exteriora decli nat: ⁊ eadem aūt perfecta aūt ipſecta: vtul tū differentes ſbē hui nō atttī ſē ſubo diſcluſe cuʒ.n. ſubdit Ariſt. ꝯſiderādū quā hēat diuiʒ manifeſtū ē ad ꝑnarꝫ vitas re ſpi ūnd iā apꝑ ꝙ hypoleꝑ differat

filem:toties quoqʒ idem ſenſile imaginationē moue
ri:neqʒ.n.digreſſis rebꝰ aut ſublatis imaginatio tue
ri ⁊ cuſtodire veſtigia eaꝝ poſſet:niſi cognoſceret ⁊ ꝑ
ciperet ea:quoꝝ ſibi cuſtodia eſſet concredita.

¶ Imaginatiōes quot modis ⁊ cur ſint falſe. Item cur
dicatur phantaſia. Item abſolutio definitionis eius.
Iteʒ cur animalia maiore ex parte viſis ⁊ imaginatio
ne ducantur. Cap. XV.

161 Ane quecūqʒ animantia imagina
tionem ⁊ viſa participant:quī
bus interdū integris ⁊ incorruptis:in
terdum diſtortis ⁊ deprauatis vtuntur
g neceſſe eſt vt ab his fere actiones ſuas*
⁊ mores gubernēt. Plane omnis imaginatio ſiue re
cta ſiue contraria ſit tota pendet a ſenſu:cum quo ſem
per incedit:ac pedem pariter ponit; vt ſeu verus re
ctuſqʒ ſit:ſeu contra mendax ⁊ falſus continuo ſe eidē
ſecte imaginatio addicat. Ergo quēadmodum ſenſus
propriorū ſenſiliū:aut ſemꝑ verus eſt:aut rarenter fal
ſus. Contra in his que ſubiecta ſenſibilibus proprijs
exiſtunt:hoc eſt quorum accidentia illa ſunt facile de
cipi ſolet:nam candidum atrūue eſſe hominem q ac
cedit integre ꝓbeqʒ iudicamus:ſed ſi audiamus etiā
Socratē dicere. facile eſt:vt decipi ⁊ errare poſſimus.
Jn cōmunibus item ſenſilibus que appenſa ⁊ annexa
ſunt proprijs:motu:magnitudine:figura:numero fal
li ſolemus:quom de eo qđ ad plures ſenſus pertinet
vno ſenſu iudiciuʒ precipites ferimus. Eodē mō ima
ginatio ſenſilium propriorum preſente ⁊ agente ſenſu
vera incorruptaqʒ eſt. De ſubiectis ⁊ cōibus adiūcto
pariter ⁊ abiuncto ſenſu decipitur:nam ſi ſenſus adiū
ctus deerat:neceſſario ⁊ imagines vacillāt. At quom
abiunctus ſenſus eſt:tunc quoqʒ:ſed impenſe:ac facil
lime imaginatio labitur:q: rerum veſtigia non cōſer
uat:perinde qualia excipit. Quod quidē tūc maxime
accidere moris eſt:quom e longinquo ſenſiliū generū
imagines ad oculum egerrime deferunꝰ:ab hiſqʒ ceu
confutatur ⁊ nubiculatur aſpectus. Si igitur iam cō
ſtat imaginationem eſſe quādam potentiam anime:ſi
item rōne demonſtratum eſt:nullā eſſe de his viribus
quas ſupra recurrimus:reſtat definitionem eius talē
afferre poſſimus. Imaginatio eſt motus anime: queʒ
162 ſenſus in actu poſitus creat. ¶ Ceterum quoniam vi
ſus ſenſuum omnium acerrimus preſtātiſſimuſqʒ eſt
inde imaginatio viſi ⁊ viſionis nomen accepit:⁊ phā
taſia dicta ex argumento lucis. ſine qua cerni ⁊ vide
ri non pōt. Illud vero qđ pauloante hac dixi:iterum
dicam:animalium vitam actioneſqʒ magna ex parte
viſis regi:propterea ꝙ in his imagines diu heſitant:
⁊ ſimilllime perpetuis ſenſibus ſunt. Jn hoc tū diſtin
ctio illa ſuccedit:ꝙ alia viſis ducuntur:q: nullaʒ vim
ſuperiorem hac habeant:vt bruta: alia ꝙ plerūqʒ ac
cidit:vt nobiliorem potentiam:aut morbus intercipi
at:aut ſonus ipediat:neceſſe eſt imaginationē ſequan
tur:vt hoies. Sed qd ſit imaginatio:⁊ q̄ʒobreʒ anima
libus data:affatim expoſitum cenſeo.

¶ De intellꝰu potētie qui vt ſenſus a ſenſilibꝰ:ita ipſe ab
intelligibilibus patitur:nec vllam propriam formam
obtinet. Cap. XVI.

1 E parte vo aie qua vtimur tūc quom aliqd cōtempla
b mur:cōſultamus:decernimus:ſiue [b] lo
co diſcluſa eſt:vt Plato putabat:q rōnē
i capite:irā i pectore:cupiditatē ſubter
ꝑcordia in epate collocauit: ſiue loco qdem a ceteris
viribus aie ſepata nō eſt:ſed rōne dūtaxat:neceſſariū
videꝰ:vt hac parte de natura eius tota diligēter diſq
ſiteqʒ exequamur:tum quenam differētia inter hāc ⁊
reliquas facultates ꝑſertim imaginationem ꝓbanda
conſtituendaqʒ ſit:tū illud per ſe acuratiſſime quēad
2 modum intellectio conſtet ⁊ abſoluatur. ¶ Si igiꝰ [c]
c ſentire ⁊ intelligere in eo affinia ſunt:vt vtroqʒ genere
aia cognoſcere ⁊ iudicare dicaꝰ:qđ ⁊ retro explica
uimus maxime neceſſarium eſt:quēadmodū a ſenſili
bus generibus ſenſuum:ita ⁊ intellectum ab intelligi
d bilibus pelli patiqʒ dicere: Paſſionē [d] vero intellectu
accipere oportet vti in ſenſu accepimus:nā verius di
xeris intellectū ꝑfici ⁊ abſolui q̄ʒ pati:quoties de po
tentia in actum efferꝰ. Porro intellectū de potētia ad
actuʒ cōmeare nihil apertius:qūo neqʒ ſemꝑ neqʒ idē
intelligere videamur:ſed aliud alias: Atqʒ hoc iaʒ ar
gumento eſt intellectum talem iure intellectum pote
ſtatis vocari:neqʒ enim fieri poſſet:vt de actu in actū
quaſi migrationem ⁊ tranſitū fecerit:niſi ſubeſſet po
tentia:qua tam differentes actus crearentur concipe
3 renturqʒ. ¶ Primū itaqʒ opʒ impatibilem intellectū
eſſe:qđ propria paſſione deſcribimus: deinde neceſſe
eſt: vt peculiarem quidem nullam formam obtineat
ſed vt omnium formarum compos capaxqʒ ſit:ita vt
q̄ʒuis poteſtate omnia referat:nō tū ſimpliciter abſo
luteqʒ omnia ſit. Tertium adijcimus:vt ſenſus ſe ad
ſenſilia hʒ:ita ſe ad intelligentia intellectum habere:
⁊ quemadmodum ſenſus nihil eſt actu eorū q̄ ſentian
tur:ita intellectuʒ nihil eſſe actu eoꝝ que intelliganꝰ.
4 ¶ Neceſſarium eſt:qūo omnia intelligat intellectus:
vt omnia quoqʒ potentia ſit:hoc eſt vt nullam ſpecieʒ
certam aut precipuam habeat. Recte igiꝰ Anaxago
ras quaſi ſomniabundus de intellectu vꝰ ſenſiſſe:qūo
illū ſimplicē ſincerū intēperatumqʒ diceret ⁊ ad oīuʒ
rerum quas cognoſceret nā cōmunicatuqʒ alienū:ita
e enim [e] fieri vt q̄ʒ facillime oīa itellectu cōprehendanꝰ
ſi nulla familiaris forma genuinaqʒ habeaꝰ:q̄ adituʒ
ceteris formis tanq̄ʒ pegrinis ⁊ aduentitijs ꝑcludat.
5 ¶ Q̄ꝛobrē qūo intellectus nullam formam vt dixi ꝑ
f ſcriptam ⁊ cōſignatā priuatim poſſideat:neceſſariū [f]
eſt eius natura hoc ſolo deſcribatur:ꝙ idoneus:com
pos:tenerqʒ ſit recipiendis iuxta oībus formis. Ita i
tellectus is quo ſapit ⁊ intelligit animus: nō is quo
aliqñ ꝓ imaginatiōe ꝑ trāſlationē abutimur eorū ge
nerū q̄ cognoſcit nihil actu ꝯtinet anteq̄ʒ cognoſcat.

¶ Intellectum neqʒ corpus eſſe:neqʒ corpore pro inſtru
mento vti. Item intellectuʒ eſſe locum ⁊ conceptacu
lum formarum. Cap. XVII.

6 Uo euenit vt diſſentaneuʒ ſit putare intellectuʒ
confundi:aut admiſceri cū corpore: q:
corpus ſit oportet qđ cum corpore ad
miſcetur. Item ſi intellectus corpus eēt
neceſſario aliquis actus foret ⁊ formam ſui generis
7 aliquā preferret. ¶ Ceteruʒ neqʒ vtitur corpore vt in
ſtrumento:quemadmodum ſenſus vtuntur:alioquin
afficeretur qualitatibus ⁊ affectionibus inſtrumenti
que ꝙ ſemper hererent:coniuncteqʒ cum actionibus
eius oībus haberenꝰ:impedimento eſſent ne reliqua
genera conciperet. Cuius quidem rei exemplū in ſen
ſu perſpicuum eſt:q̄ʒuis enim ſenſus nō ſit corpus:q:
tamen ſedibus ⁊ inſtrumentis corporis vtiꝰ: eiſdem
qualitatibus quibus inſtrumenta afficiunꝰ:afficitur.
Atqʒ hoc quoqʒ in ſenſorijs oībus argumēto vno ꝓ
batur:ꝙ cū vehemens ſenſile: verbi gr̄a:demens ali
quis ſtrepitus auditū icit:aut nimius ſplēdor oculos
acceſſit:aut qd graue olēs accidit naribus:remiſſi ꝑ

a b illis.ſ.potius ad oīas q̄ i ipſo ſape ſūt reuocat.
c ¶ Nō de q̄cunqʒ itelligeꝰ hʒ audiēdū ē: ait Simpli. ꝙ ſ.ſe hēat vt ſē tiꝰ:nō.n.ē eo qđ ſm hītum ꝑfectū eſt qū ꝑ ſe itellꝰ pōt opari: pōtqʒ ꝑterea ⁊ ſeipſum itelligeꝰ qm̄ nunq̄ʒ ꝑt ſēſus ſeipʒ cognoſcere:nec ēt pt vnq̄ʒ ꝑ ſe abſqʒ ſenſiliuʒ pñtia exci tari:vñ cū tñ ꝑlꝰ intelligeꝰ dicaꝰ rōnalis aie:ab infimo exordiꝰ:vtpote qđ facilius poſſit ab audi toribꝰ itelligi ſimꝰ.n.ē nā lis itellꝰ: ⁊ q ab eo ꝙ oīa patiaꝰ nomē ſortitꝰ ē q itel lectilia nō eſt: ſed cū ea reci pit ꝑficiꝰ velu ti ēt ſenſus cū ſenſilia: ⁊ hac rōne aſſimila tur ſenſui.
d ¶ Improꝑ ius ēt in itellꝰu q̄ʒ in ſenſu au diēdū ē paſſi onis nomen: ait Simp. paſ ſio.n. vꝰ mo tū iportare q̄ magis vꝰ ſen ſui accōmoda ri poſſe: rōne ſ.corpei iſtru mēti q̄ eget: q̄ʒ intellꝰu q expers ē huiꝰ rei.
e ¶ Intellꝰ n.is. ait ſimp. veluti māſiꝰ ſternꝰ his re bꝰ:q̄s itelligit purū āt māte oī penitꝰ fora caret ⁊ hac ēt ꝺ cā i corpibꝰ ēt ꝑam mām negamꝰ eē vꝰ ex eīntis ali qd vꝰ aliđ qd qđ foraʒ hēat nā inicē fore q̄udā hñt op pōnē ob quā ſi qd ſit qđ aq̄ uis eaꝝ eſſen tiā hēat ꝓpriā ipediꝰ q̄mīnꝰ alias poſſit re cipere.
f ¶ Intellꝰm aliā nāni ſiuꝰ

a ¶ hẽc: ait ſimpli. vere qdem eſt ſi eã nãm audiamꝰ: q̃ intellectiua ſit vł itelligibilis neqꝫ itelligit: neqꝫ itelligit̃: ſed tm̃ modo potẽtiã hꝫ ad vtrũqꝫ antea q̃ intelligat donec .ſ. ipſe ꝑfectꝰ fuerit. tũc n. nec ipſa itelligibilia ẽ neqꝫ intellectus: q̄ intellectus eſt itellectiliũ cognitio.

terea ⁊ modici ſoni: colores: odores ꝑſentiri non pñt q̄ obſeſſus obtentuſqꝫ maiore vi ſenſus: ꝑindeqꝫ occupatus totus nouum hoſpitem non poteſt admittere ſed excludit. Contra intellectus ſiqd excellẽtius cõmẽtatus contemplatuſqꝫ eſt: non iõ minus: aut deterius humiliora ⁊ inferiora cognoſcit: ſed ꝓbius ⁊ melius: ita fit vt ſenſus ſine corꝑe abſolui ⁊ exerceri non poſſit: itellectus ab oĩ corpore abſtractus adiũctuſqꝫ habeatur. ¶ Recte igitur autumant qui dñt animaꝫ eſſe locũ ⁊ cõceptaculum ſpecierũ: ẽt ſi minus ꝓprie loqui de conceptaculo ⁊ loco videñ: nec tñ id de aĩa vniuerſa accipi põt: ſed de duabus tantum poteſtatibus eius ⁊ partibus intellectuali videlicet ⁊ ſenſuali. Q̃ño vero aĩa locus dĩ: non is locus ſignificat̃ q nos ambiat complectaturqꝫ: ſed ex ea tranſlatione indicari volumus animam quodã pacto euadere ⁊ fieri illa ipſa que intelligit ⁊ que ſentit.

¶ Quemadmodum intellectus poſſit: ⁊ quãdo icipiat perficit ⁊ ſeipſum agnoſcere. Cap. XVIII.

Et qꝫ hic qdem intellectus q potentia definitur ⁊ prio ortu paruulis contingit. Q̃ño autem ꝓgredientibus etatibus paulũ his firmitatis acceſſerit: tum via ſenſuũ ⁊ viſionum ope: multaqꝫ adeo huius generis exercitatione vniuerſales notiones agnoſcunt: ⁊ ſimilitudinẽ in diſſimilibus colligunt: ⁊ idẽ in differentibus diſcretiſqꝫ contemplantur: quo tẽpore animus intellectuſqꝫ abſolutior ⁊ perfectior reddit̃. Nec abſimilis hoĩ gnaro ⁊ ſcienti efficit̃: qui ea que a mathematicis theoremata .i. ſpeculamina appellant̃ ſimulatqꝫ perdidicit: de cetero ipſe ſua ſponte ⁊ citra docentem quecũqꝫ ei collibitũ fuerit cõmentatur. Q̃uãuis aũt intellectus hoc genere confirmatus adhuc quoqꝫ poteſtatem annexam gerat: non tamen eodẽ modo: quo anteqꝫ aut inueniret a ſe: aut aliũde condiſceret: ſed quom proceſſit vt dixi habitus ei qdaꝫ quaſi allinitur qui ante nõ aderat: qualis eſt viſus: quo idoneus promptuſqꝫ fit ſimilia ⁊ diſſimilia ꝑuidere: eadẽ ⁊ diuerſa percipere: ꝯſentanea ⁊ diſſentanea ſpeculari: atqꝫ tunc demũ

a ſeſe agnoſcere ⁊ intelligere incipit. Quom. n.[a] nihil aliud intellectus ſit q̃ ipſa plane intelligibilia ⁊ ipſe notiones: neceſſe eſt ſimul ideꝫ cũ his factus eſt: que intelligit: vt tunc ⁊ ſeipſum intelligat. Quom igit̃ habitum ſolum tenet tunc ipſa intelligibilia eſt: ſed iacẽtia ⁊ depoſita. Q̃ño vero in actum extrahit̃: tunc perinde iure equo cũ ipſa re intellecta incedit eoqꝫ ⁊ ipm̃ ſe merito agnoſcit: etenim ipſe illa eſt que intelligunt̃ a ſe: queãdmodumqꝫ Geometria nihil aliud eſt: q̃ ipſa illa theoremata: que in geometria tractant̃ ita itellectus nihil aliud eſt: q̃ ipſe res que ab intellectu noſcunt̃. Preterea vſqꝫ eodem qeſcit: ac reſidet habitus quieſcunt ⁊ theoremata: ſimul vero excitat̃: expergiturqꝫ ⁊ ad actũ ꝓcedit: tunc geometria circa vnũ aliqõ theorema verſatur ⁊ efficit̃ idẽ illi qõ agitat: nam ſcia huius qõ eſt duobus rectis trianguluꝫ paris habere ⁊ theorema eſt: ⁊ rõ ꝑ quã paris hẽre triangulũ demonſtrat̃. Ita intellectus quom ocioſus eſt: habitũ dr̃ ꝑmere notionũ ⁊ intelligibiliũ generꝫ. Quom xõ notionem aliquã verſat actu: tunc ideꝫ cum notione illa euadere dr̃: ideoqꝫ quoties hanc intelligit ipſum ſe quoqꝫ intelligat eſt neceſſe.

a ¶ Viſus eſt Alexã. locum hũc ꝑtractãs vti Simp. teſtat̃ velle itellectũ ſeipſm ꝑ acciñs itelligere: nã ꝑncipaliter ſeipſm intelligere non põt: q̄ intelligere in pati q̃dã mõ cõſiſtit nihil auteꝫ a ſeipſo ꝑt pati ſeipꝫ itelligit eã rõe q̃ itelligibilia tenet ⁊ idẽ q̃dãmõ euadit ipſis ſpẽbus itellectis vñ principaliter qdem ſpẽs illas ſeu formas: neq̃. q̃ aũt ſeipm itelligit .ſim. pli. aũt ei aduerſat̃: aitqꝫ nõ mõ alia, verũ ſeipſm etiã poſſe itelligẽ ꝑncipalr̃: naꝫ q fieri poſſet

¶ In rebus materialibus aliud eſſe res ipſas: aliud rerum eſſentiam: ⁊ quemadmodum intellectus vtrũqꝫ intelligat per ſimilitudinem ad lineam rectam ⁊ flexam. Cap. XIX.

b Poſtquã[b] ⁊ imaginationes ⁊ intellectus nature a nobis expoſite ſunt: reliquuꝫ vr̃ vt videamus: quenam differentia inter vtranqꝫ virtutem ſciſcenda ꝯſtituendaqꝫ ſit. Primũ illud ſciendũ aliud eſſe aquã ipſaꝫ: aliud eſſentiã aque. Hoc eſt verbũ ex verbo qõ ſuum ſit aque eẽ. Aqua. n. eſt id qõ vſurpat̃ ſenſu ex mã ⁊ forma concretum eẽ: aqua forma ipſa aque ⁊ rõ eſt per quã eſt aquã. Unaqueqꝫ enim res deſcriptionem ſuam non de materia: ſed de forma nanciſcit̃. Pari pacto ſentiendum de artificioſis eſt: vt aliud ſint edes ipſe aliud eſſe edibus ſuuꝫ: aliud ſtatua: aliud eſſe ſuũ .i. eſſentia ſtatue. Aedes ſunt figura ipſa cuꝫ lateribus: lignis: tegulis: ſcãdulis. Eſſentia ediuꝫ forma ipſa ⁊ ſtructura talis eſt. Item ſtatua eſt figura cum ebore: aut ligno: aut ere. eſſentia ſtatue eſt forma ⁊ ſpẽs ſtatue: non tñ hoc perpetuum. Sunt eniꝫ res quaꝝ eſſentie ideꝫ qõ ipſe res ſunt: idẽ enim ⁊ punctus eſt ⁊ puncto eſſe: qõ quidem oĩbus in ſimplicibus ⁊ mã carentibus ſtatuendũ eſt. Quod horũ ratio ꝓpter quam ſunt ⁊ forma per quã

10 ſunt a natura eoꝝ vniuerſa non diſcrepat. ¶ Hec ita quom ſint ſi formã materie annexam ⁊ cõiunctã ſcrutaris hoc eſt frigidum humidum cuꝫ ipſa materia vt aquã totam: cuius ratio ⁊ conſtitutio materie iugata aqua ipſa eſt: ſi aerem: ſi terram: ſi carnem vniuerſam .i. conſortium materie ⁊ forme veſtigas: ſufficit ſola vis ſenſus. Et multo magis eiꝰ comes aſſeclaqꝫ imaginatio. Si vero eſſentiam ipſam aut aque: aut carnis exploras: alia facultas anime adhibenda intendẽdaqꝫ eſt: aut que alio ſe genere formaqꝫ habeat: nã illud magis putandum eſt quemadmodum cauſe ſunt cur vna potẽtia ſit que dulce a ruffo ⁊ flauo diſpeſcat: ita neceſſario vnam eſſe vim animi: que iudicet aliud eſſe ipſas res: aliud rerum eſſentiam: atqꝫ ita vtrũqꝫ vna cognoſcat: ſed que tñ aliter atqꝫ aliter ſe habeat: xbi gr̃a ad aquam vniuerſaꝫ que intellectui noſcenda ſit: viſa ⁊ imaginationẽ opꝫ adiungere: ad eſſentiã vero ſolam eius conſpectandaꝫ nullas ſuppetias requirit: ſed ipſe ſibi itellectus ſupereſſe poteſt: quemadmodũ igit̃ lineam attenſam ⁊ flexaꝫ dicere eadẽ poſſis: q̃q̃ aliter hoc q̃ illo modo ſe hꝫ: ita ⁊ intellectus ꝑt vnus ⁊ idem ſtatui: qui concreta ⁊ compoſita: item qui formas ⁊ ſpẽs meras percipiat: q̃obrem ⁊ aſſimilis rebus fit quas cognoſcit compoſitus: ſi cõpoſitas: ſimplex: ſi ſimplices formas .i. mã ſeorſuꝫ intelligit: ita interdum linee directe interdum arcuate confert̃. Sane Plato actiones intellectus circulis primuꝫ recto: mox circinato recurrentiqꝫ interius cõparat: Ariſtoteles linee explicate: ⁊ replicate: ſiue porrecte ⁊ curuate: ac curuate quidem iccirco: q̄ q̃ño intellectus mãꝫ ⁊ formam iunctim .i. qõ concretum ⁊ cõditum eſt cõprehendit: tum quaſi geminari ⁊ duplicari vr̃ acceſſu phantaſmatum ⁊ viſorum: quorum operã vſumqꝫ in vna ea functione deſiderat.

¶ In mathematicis aliud eſſe rem: aliud eſſentiaꝫ rei ⁊ quemadmodũ ab intellectu noſcant̃. Cap. XX.

11 Sed ⁊ in his que ꝑ ſequeſtrationeꝫ ⁊ preciſionẽ a materia deſcri-

c buntur: qualia ſunt mathematica.[c] Idẽ diſcrimẽ qõ in naturalibus quoqꝫ ꝑſpicitur. Eſt. n. aliud rectũ: aliud ſua recto eſſentia: nam rectum ſine continuo eſſe nõ poteſt: quẽadmodũ neqꝫ ſimus ſine naſo neqꝫ valgus ſine ſuris: propterea q̄ ꝯtinuitas rectitudini ceu ſtragula ⁊ lectiſternium ſubijcit̃. At eſſe recto eſt ratio ipſa recti: ⁊ ꝑ

quã illud eſt rectum: de vtroqꝫ intellectus enuntiatur vtrũqꝫ cognoſcit. Quom dico vtrunqꝫ: intelligo tũ id totum qõ ex ſubiecto .i. ex ꝯtinuo ⁊ ex forma cõponit̃ tum formã ipſam ſeparatam: nec tñ vtrũqꝫ ꝑcipit vno reſpectu habituue: ſed alteꝝ tanq̃ ſimplex: alteꝝ tãq̃ compoſitus. Q̃obrem etiã ſi materiaꝫ que ſenſilibus corporibus ſubijcit̃ diuerſam putes ab ea q̃ mathematicis ſubſita eſt: nihilominus, ꝯria ea tenebit̃ vt in hiſquoqꝫ actiones intellectus alias ſimplices: alias cõpoſiuſculas ⁊ cõcretiuſculas haberi neceſſe ſit. Ac corporibus quidẽ noſcitandis ſine dubio opus ei eſt ꝓcuratione atqꝫ auxilio ſenſus: nõ enim iudicare ſolꝰ poteſt quid aqua: qd caro, ſit niſi ope atqꝫ opera ſenſuum adiuuet̃. Triangulum vero ⁊ rectã ⁊ curã aliquãto facilius percipit: ſibiqꝫ in id munus fere ſufficit: qñ eodem gñe mãm a contemplatione ſua reijcit: quo ipſe res abiuncte mã ſunt. Q̃ño ergo mathematica nõ re ab ſe: ſed ſola rõne a materia abiungant̃: neceſſe eſt itellectus quoqꝫ cõtemplandis his mãm non reuera ſed ſola rõne ⁊ cogitatione precidat.

¶ Anaxagoram imperfecte de intellectu dixiſſe. Item pariter patiatur. Item intellectum ceu nudam tabulam eſſe. Cap. XXI.

12 Ceterum Anaxagoras ꝑtim recte de aĩo partim nõ recte diſſeruit. Illud recte q̄ intellectũ ſimplicem eſſe ⁊ expertem materie arbitratus eſt. Illud non recte q̄ nuſq̃ demonſtrauit queãdmodum animus: qui tali natura predi-

13 tus ferebatur intelligeret ⁊ cognoſceret omnia: qñ qdem id erat neceſſe oſtendere: quoniã ſi intelligeret ꝓculdubio illatenus pati ⁊ affici videbatur: nihil vero patitur quod nõ materiam cõmuneꝫ cuꝫ agente participet: vnde fit vt quodqꝫ a quoqꝫ paſſim indiſcreteqꝫ pati non poſſit: vt ſonor a linea: ſed illa tantummodo

14 quoruꝫ cõmunis ſubiecta materia eſt. Atqꝫ hec Anaxagoras nulla ſuarum ſcriptionum parte digeſſit. A nobis autem iterum ſuggerenda ſunt ea: que ſepe mõſtrauimus: ſi pati ſenſus proprie non dicuntur: quãto impenſius h̃ ab intellectu remouendum: reijciendũqꝫ eſt: equipeꝫ ſenſus vſu inſtrumentorumqꝫ corporeorũ abſoluitur: in quo iam neſcio quid cõmune habet cuꝫ agente .i. cũ genere ſenſili: naꝫ q̃ño vteretur opera corporis: equiſſimum ẽt fuit vt moueretur a corpore. Intellectus contra q̄ poteſtate omnia intellecta eſt: actu nullum anteq̃ intellectum id ſit: longiſſime vr̃ abeſſe a paſſione: preſertim q̃ño nullã formam priuatim ſit adeptus. Uerum queãdmodum in literatoria tabula in qua nihil eſt aſcriptum: ſimul literas ⁊ elemẽta poſueris: iuſtius ſit perfectionẽ q̃ paſſionẽ hoc dicere ꝓpterea q̄ cũ ad hunc vſum comparata inſtitutaqꝫ ſit: non hercules paſſa: ſed conſecuta finem ſuã ⁊ exornationem vr̃: ita intellectus non patit̃: quom actu intelligat: ſed conſumatur ⁊ excollit̃ potius q̃ ob cãm ⁊ minimus materie aſſeritur ⁊ ſimpliciſſimus eſſe comprobatur. Nam ⁊ Ariſtoteles inquit intellectus potentie prorſus nihil actu ẽ ſi: aũt nihil actu eſt pati aut miſceri nullo modo põt: nam ad ſola ea que actu ſunt paſſio ⁊ miſtio pertinet. Fit vero intellectus de intellectu potentie intellectus actu: quo res ipſas intelligit: atqꝫ tunc ſimul ⁊ intellectus ⁊ intelligibilis eſt. Non ergo ab itelligibilibꝰ patit̃: ſed in ipſa intelligibilia q̃ſi tranſit. Sane intellectus potẽtie vr̃ ſoluꝫ ad animã hoĩs ꝑtinere: vtpote q vnus affectiões ſuas hẽat: ⁊ rõni ſubiectas: ⁊ ad rõnem cui cõſentiant ordinatas qõ non in reliquis animalibus cernitur.

¶ Cur idem itellectus ⁊ itelligibilis ſit: ⁊ cur aſſiduitas ꝯtẽplandi laborẽ ⁊ egritudinẽ afferat. Cap. XXII.

15 Uerum illud nũc aueo ſcire quo pacto aĩus ſimul ⁊ intellectus ⁊ intelligibilis ſit: vtrũ id rõne eadẽ: an diuerſa cõtingat .i. vt intellectus ⁊ itelligibilis habeat̃. Sed ſoluit̃ in his q̃ carent mã: idẽ eſt itelligens ⁊ intellectum: q̄ idẽ eſt ſcia ſpectantia ⁊ id qõ in ea ſpectat̃ ⁊ ſcit̃: in his vero formis: ad quas materia pertinet: aliud intelligibile eſt: aliud id qõ itelligit: ꝓpterea q̄ ſpẽs ⁊ forme materiales ex ſua nã intellecte nõ ſunt: ſed itellectus quaſi detracta ⁊ exuta materia intelligibiles facit: q̃ño añ nõ actu ſed potentia intelligibiles haberentur: naꝫ q̃q̃ inepte non ſint vt poſſint intelligi: non tm̃ nã ipſa illaꝝ intelligibilis per ſe eſt. Prohinc merito euenit vt illa non intelligant: ſed intelligant̃ tm̃: at intellectus potẽtie queãdmodũ eſt potẽtia intellectus: ita ⁊ itelligibi-

16 lis potentia eſt. ¶ Q̃obrem[a] nõ ſemꝑ intelligit: imo

a xõ aſſiduitate nimia vr̃ egreſcẽ laceſſereqꝫ: cuius culpam habet potẽtia illa q̃ ſubeſt: inheretqꝫ intellectui. Quapꝑ nec ſemꝑ itelligibilis eſt: ſed tunc ſolum q̃ño ſibi notiones multas quaſi copias ⁊ ſuppetias ad cõmentandum ſpeculãdũqꝫ comparauit. Q̃ ſi alius intellectus habetur: cui nulla potẽtia innexa ſit: vtiqꝫ illum ſemper ⁊ intellectum ⁊ intelligibilem eſſe neceſſe eſt: de quo iam tempus videtur vt diſputandum ſit alio orſu.

a ¶ Nõ ſp intelligit itellectꝰ ait Simp. q̄ plĩmo fluxu a ſubſtantia ꝑfectrice ſecedit vtpote q fiat terminus ſenſuũ ⁊ imaginationis atqꝫ ſimplr̃ vite corporalis ⁊ ob h̃ imꝑfectus ꝑmanet vł ea de cã q̄ ⁊ ſi ꝑfectꝰ iaꝫ ſit intellꝰ, ꝑcedẽs ad externa: impeditur actũ in cõtemplã. fortium q̄ actiue opat̃ ꝑticulatim ob ꝯtribilitatem plurimã: q̃ in eius proceſſu apparet: cuꝫ vel ẽt ob ipꝫ corpus ⁊ caſus q extrinſecꝰ occurrentes vñ plurima emergũt negocia: ac ẽt ꝑ imaginatiões q̃ i determinate excitantur.

¶ De intellectu agente qui neceſſarius ſit ad perficiẽdũ intellectum potentie. Cap. XXIII.

17 Necũqꝫ natura[b] gignunt̃ potẽ-

b tiam initijs obtinẽt: ꝑfectionẽ poſterius ferunt: neqꝫ enim contenta habilitate ſola ⁊ potentiam ſunt. Alioquin natura potentiam illã rebus temere ⁊ fortuito addidiſſet niſi aliqs actus ex ea cõſecuturus eſſet. Eadem rõne humana aĩa non ſolũ eo dignitatis ⁊ nobilitatis proceſſit: vt intellectum potẽtie ſortiret̃: qui ad ferendam intelligentiam aptus ac cõmodatuſqꝫ eſſet: ſed etiam vſqꝫ eo vt accõmodationis huius finem ⁊ abſolutioneꝫ indipiſceretur: cuius gratia ita accõmodata inſtituta ꝑparataqꝫ videbat̃. Neceſſarium itaqꝫ eſt intellectum potentie ꝑfici ⁊ abſolui: nihil a ſeipſo abſoluit̃: ab alio igitur: duas ergo differẽtias eſſe humani animi neceſſe eſt itellectuꝫ potentie ⁊ intellectum agentem: hic priorem illũ quaſi adortus amplexuſqꝫ: primum quaſi educit in luceꝫ e tenebris ⁊ in actu cõſtituit: deinde habitũ in eo quẽdã afformat: in quo vłes rerum notiões ⁊ ſcientie collocant̃: nam quemadmodum neqꝫ rude ſaxum: neqꝫ impolitum es: quorum alterũ domus potentia eſt: alterum ſtatua: aut hoc accipere formam domus põt: aut illud ſtatue: niſi ars mãs illas: que ad domũ ⁊ ſtatuam comparate ſunt fingat ⁊ formã artificioſam imponat: atqꝫ ita demũ conſiſtat domus ⁊ ſtatua: ita itellectum potentie ab altero intellectu perfici opꝫ: q q̄ ipſe perfectus eſt ⁊ in actu ſemꝑ: nulli potentie affinis conſortiue: preparationem illam intellectui ad intelligenduꝫ adiunctã ad inſtar artis excitet excolatqꝫ habitum ⁊ ſcientiam rerum abſoluat. Atqꝫ hic itellectꝰ ſeparatus ⁊ impatibilis impermiſtuſqꝫ eſſet. Intellectus aũt poteſtatis: quãuis eadem fere: qua intellectus agens: dignitate auctoritateqꝫ polleat: q̄ tamen aliquanto coniunctior addictiorqꝫ humane anime ẽ: vr̃ ſocietate hac nobilitatis ſue nõ nihil diſpendij: detrimentiqꝫ facere.

b ¶ Mãe nomẽ: ait Sim. hic nõ cõtori q̃dã rẽe ꝓ q̃ cũqꝫ ſubſtantia eſt accipiẽdũ: nõ eni in q̃bꝫ ſbã agere ⁊ pati inuenit̃ ſed proprie vt .ſ. eſſe ꝑnᵐ motꝰ dñ niſ. in his. n. rebꝰ q̃ nã ſbſiſtũt ⁊ in illis ẽt q̃ has ipſas reo reſpiciũt ẽ agere vł pati: mã ⁊ efficiẽs ꝓprie qdẽ in his q̃ in gñatiõe ſunt: ſm quãdã ãt analogiã i celeſtibꝰ ⁊ i nr̃a aĩa cũ ipſa i nãm ꝓgredit̃ de q̃ .ſ. ſermo ẽ nũc phõ. ſicuti cũ i ſeipſa pure ꝑmanet: ⁊ ipſa ſupra nãꝫ eſt: neqꝫ ẽt vł agit vel patit̃ nec aliqd habet q̄ mãe rõnẽ hẽat: neqꝫ amplius nãlẽ ꝯtẽplatiõi ſubijcit̃ ſed metaphyſice.

¶ Intellectum agentē facere vt res mā̄les intelligibiles intelligant̄ actu. Item quo modo ⁊ qñ intellectus ptā̄tis agat ope intellectus agentis. Cap. XXIIII.

18 QUemadmoduʒ itaqꝫ lumen qūo oculos ⁊ colores accedit: non modo viſui ſed coloribus ēt actum ꝓbet: ita intellectus agens: qūo intellectu potentie agitat: nō ſolū itellectui actū miniſtrat: ſed ⁊ res q̄ potentie intellecte ſunt: facit vt in eo intellecte ſint actu: atqꝫ he ſunt forme mā̄les ⁊ notiones cōes de ſingularibus ſenſibus collecte. Has intellectus potentie neqꝫ pōt ꝑ ſe diſtinguere: neqꝫ ex vna eaꝝ tranſitionē incogitationē alterius facere: neqꝫ cōponere ſed illas a ſenſibus ⁊ imaginatiōe acceptas ⁊ mā̄ exutas in memoria tanqꝫ in ꝓmptuario theſauros ſuos cuſtodit: deinde ingruente intellectus agētis luce ⁊ maſſam illaʒ notionū atqꝫ ſyluā intrāte verſanteqꝫ efficit̄: vt vnus cū illo euadat: atqꝫ ita libero diſcurſu poſſit cōponere diuidere circūſpicere: ꝯſiderare: icognoſcere ſingula: ꝙ qualis eſt artis ad ſuā mā̄m cōparatio: talis eſt itellectus agentis ad intellectum potentie probanda.

¶ Intellectum agentē haberi ꝯiunctū cuʒ intellectu potentie: ⁊ quare ⁊ quoties collibitum eſt ſpeculari poſſimus. Item intellectū agentē eſſe ad ſimilē deo ⁊ nobiliorem intellectu potentie. Cap. XXV.

19 ITem hic oīa facit: ille fit oīa: ex quo ſeqtur vt ī noſtra ꝑtāte ſit intelligere ⁊ ſpeculari qūo volumus: qꝛ intellectus agens non queād modū ars ſeorſum a ſua mā̄ eſt: ſʒ totus itellectui potentie intextus imerſuſqꝫ habet̄: finge excuſſorem in ere: aut in ferro eſſe: nō extrinſecus: nōne ꝑuadet penetrabitqꝫ in mā̄m vniuerſam? eodē modo intellectus agens intellectui ꝑtātis aſſiſtens vnus cū illo traditur: ꝓpterea ꝙ vna res eſt: que ex mā̄ ⁊ forma cōſiſtit: ⁊ tm̄ permiſtio hec rōnes duas habet. Nā ⁊ materie rō eſt per quā anima fit omnia ⁊ rō abſolutionis ⁊ forme per quam facit omnia. Plane intellectus intelligendo quaſi vertit ſe in ea que intelligit: in quo iam ⁊ materiam videmus .i. multitudineʒ notionum ⁊ artificem qui notiones illas arbitratu ſuo diſponat ⁊ tractet. Eſt .n. intellectus agens ceu architectus quidā: fabricatorqꝫ notionum. Quapropter fere vi proximus imitatione deo: nam ⁊ deus quodam modo ipſe res eſt ⁊ ad quēdam moduʒ creator ⁊ opifex reꝝ. Preſtantior vero cognoſcit̄ intellectus parte qua facit q̄ʒ parte qua patit̄: nam oē qō agit ꝓſtātius ⁊ ꝓtioſius ſua mā̄ eſt. Porro qō ⁊ ſuperius dixi idē ē intellectus ⁊ intelligibilis: quēadmodū idē eſt ſcia ipſa actu cum eo qō ſcit̄: non tm̄ eadem rōne: ſed quatenus intellectū ꝑtātis amplectit̄ intelligibilis eſt: quatenus vero ipſemet agens eſt dr̄ intellectus eſſe.

¶ Nomine priorem eſſe intellectum ꝑtātis q̄ʒ agenteʒ. Item agentem ſemper intelligere ⁊ ſine diſcurſu. Itē eternum ⁊ immortalem eſſe. Item eius ſubſtantiā merum actum intelligendi eſſe. Cap. XXVI.

20 IN hoīe [a] ergo prior q̄ʒ agens intellectus potentie habetur: nam oīs habilitas preparatioqꝫ prior tp̄e q̄ʒ actus contingit: nec tm̄ ſimpl'r prior qūo neqꝫ perfecto imperfectū neqꝫ actu potentia prior eſſe vnq̄ʒ poſſit. Subſtātia aūt intellectus agentis eſt actus: non de potētia aliqua ꝑfectus erutuſue: ſed ſuapte nā̄. Atqꝫ hic intellectus vt ſuperius dixi adiunctus impatibilis impermiſtuſqꝫ eſt: ꝓinde eius ingeniū tale non eſt: vt interim intelligat: interiʒ ceſſet: nā hoc accidit intellectui agēti qua intellectui potentie iungit̄. Qūo vero ſecū ipſe ē: qūo nā eius ſola ſpectat̄: q̄ nihil aliud eſt q̄ʒ actus merus: tū infatigabilis: immortalis: eternus: ſemꝑ intelligēs ⁊ ſemꝑ itellectus a ſe eſt: non alia re: aut per aliā: quēadmodū cetera que intelligant̄: ⁊ que intellectus habitu conſtituto a mā̄ diuellit: ⁊ intelligibiles facit: ſed per ſe intelligibilis eſt: ⁊ per ſuam nām habet: vt ⁊ intelligere ⁊ intelligi poſſit a ſeſe. In intellectu qdē ꝑtātis diuiſe ⁊ ſecte notiones ſunt: in eoqꝫ varie tū artes: tūm notitie ⁊ ſcientie collocant̄. Contra in intellectu agente: ⁊ vt expreſſius ac verius loquamur in intellectu qui ſimplex actus eſt: qñ ſubſtantia eius actu deſcribit̄: videtur alia ratio ſtatuenda longe difficilior dictu ⁊ longe etiam diuinior. Nec enim is ex vno genere in aliud trāſit: neqꝫ componit quicq̄ʒ aut diuidit: neqꝫ diſcurſu vtitur ad res noſcendaʒ ſed cōprehenſione quadā: cum .n. formaʒ oīum reꝝ ſimul contineat: ſimul quoqꝫ aggreditur: complectitur ⁊ intelligit oīa. Alioquin ſubſtantia eius definiri actu ſolo non poſſit: qō tm̄ Ariſto. maxime affirmare ⁊ perſuadere contendit: nam ſi alternare aut mutare cogitationes ⁊ actus intelligendi poſſet: ita vt poſſunt: ⁊ vt ſolent ſcientes: neceſſariū eſſet eadē ſub̄a intellectus agentis manente nihilominus abire actus variariqꝫ. Ergo fateri oporteret ſubſtantiam eius ab actu differre: cui aptiſſime Ariſt. reclamat: atqꝫ hoc ēt inter initia operis dixit: vbi verba illa leguntur cōſiderare: amare: odiſſe intellectus illius affectiones non ſunt.

¶ Nominis eſſentiam eſſe intellectum agentem. Item agentem indiuiſibiliter intelligere: intellectum potentie diuiſiliter. Cap. XXVII.

NOs igit̄ vtriuſqꝫ intellectus copulatio ſumus. Si ergo ita habent oīa que ex actu ⁊ potētia cōciliant̄: vt in his aliud ſit ipſa res: aliud eſſentia: ſequitur vt aliud ego ſim: aliud eſſentia mea: ita vt ego ſim is: qui ex actu ⁊ poteſtate conſtituor: eſſentia mea ſit ſolus actus tm̄: q̄ʒobreʒ eadem que conſidero: hec etiaʒ ſcribo ⁊ literis mando. Scribit vero itellectus qui ex poteſtate componitur ſcribit inq̄ʒ non tamen quatenus ex poteſtate cōſtat: ſed quatenus intellectus agens eſt: qꝛ illinc quaſi oīs actio riuat̄ ⁊ ducit̄. Quot ſi itellectus potentie nō accipit indiuiſiliter ea: q̄ intellectus agens indiuiſiliter tradit: nihil eſt qō miremur qñ huius rei exemplū illud exploratū eſt: ꝙ affectiones corpoꝝ, candor, nigror, ⁊ eius gnīs cetere: q̄ʒq̄ʒ ꝓpria rōne ⁊ ſuapte natura indiuiſiles atqꝫ inſecabiles ſunt: in mā̄m tm̄ diuiſiliter ⁊ ſecabiliter recipiunt̄: vt ergo redeamus vñ diſceſſimus: quēadmoduʒ aliud eſt aīal: aliud ſuū aīali eſſe: ⁊ quēadmodū ſuū aīali eſſe ab ipſa dependet aīalis aīa: ita aliud ego ſum: aliud mihi eſſe: ⁊ mea eſſentia. Hec aūt ab aīa ꝓuenit non qdem ſenſuali: quippe que tanq̄ʒ mā̄ intellectus potētie habeatur. Neqꝫ itē ab ipſo intellectu potentie: vt qui pro mā̄ intellectus agentis ſit. Reſtat igitur vt ab intellectu agente tantum eſſentia mea ꝓficiſci: ac pendere dicatur: ſolus .n. intellectus agens proprie ⁊ maxime cenſendus ē forma: imo vero forma formaꝝ. Inferiora autem cetera mō ſubiectorū loco: modo formarū habentur. Sane ordo nature ⁊ proceſſu hic eſt: vt reſpectu inferiorum ſuperioribus vice formaꝝ vtatur: reſpectu ſupiorum inferioribus loco materie. Summā vero ⁊ ſupremaʒ formarū intellectum agenteʒ cōſtituit: quo ſimulatqꝫ progreſſa eſt receptui canit in eoqꝫ finem: quaſi extremā manum imponit: vtpote que nullam formam ſuperiorem aut nobiliorem haberet: cui loco materie ſubijceret intellectum agentem. Q̄ʒobrem nos proprie animus ⁊ intellectus ſumus.

¶ Ariſtotelē ſenſiſſe hoīem eſſe itellectū agentē. Itē qd ſit itellectus patibilis: q ⁊ corrūpit̄ ⁊ abolet̄ in nobis: ⁊ cur primo mortem recordemur. Cap. XXVIII.

AB hec Ariſtoteles nō de nihilo addubitat q̄ʒobrem accidat: vt qūo imortalis animus hominis ſit: q nihil aliud eſt: q̄ʒ eſſe hoīs: tñ nemo recordari earum rerum queat: q̄s in vita didicerit: tractauerit: chariſſimas habuerit: effflictim amauerit. Huius q̄onis diſſolutio ꝯſentanea erit ⁊ his que pauloāte ⁊ his q̄ pridem inter initia diximus. Nemo igit̄ cōmeminit poſt mortem: qꝛ tametſi intellectus agens impatibilis ſit: nec ipſe occidat: tamē intellectus alius in nobis continet̄: qui ⁊ patibilis ⁊ particeps obitus eſt. Nam hic quali natura ſit: ⁊ q̄ʒ ab intellectu potētie differat: poſt docebimus. Porro intellectum patibilem eſt vbi Ariſtoteles ꝓmiſtionē ⁊ cōe appellauerit: quo ea que hic ſunt intelligimus: ⁊ cum quo illa ipſa intelliguntur a nobis: ad quē oīa ea pertinēt: amare, odiſſe, meminiſſe. Nunc illud conſtare poteſt Ariſtotelē nos intellectū agentem putaſſe: qd .n. aliud innuit quom ita querit ⁊ ſoluit? Ideo inquit non recordamur: qꝛ intellectus agens impatibilis eſt: intellectus vero qui patibilis dicit̄ aboletur. Alioquin obuia ⁊ vulgata oībus qō eſt: preſertim vero haud diſſimulanter adeunda noſcitandaqꝫ his: quibus immortalis animus ſtatuitur. Q̄ʒobrē ē .ſ. reꝝ: quas in vita cognouimus mortuis nobis ſtatim oīs memoria deleat̄: cur nemo inimicitias: nemo amicitias a morte meminerit: iam cur nemo innumerabilibus ſeculis ex his: quos deſiderauimꝰ neceſſarijs ſuis ⁊ iuratiſſimis cōparuerit viſitatuſqꝫ ſit. Quo circa locum huc Ariſto. ⁊ parte hac ⁊ ꝓmo volumine digniſſimum explicatione diſcuſſioneqꝫ cēſuit. Plane tum hic: tum ibi rōnes fere eaſdeʒ cōmunit: qō vt q̄ʒ conſpectiſſimuʒ ſit: q̄ʒq̄ʒ modo aptius loquit̄ verba illa in ꝓmo libro poſita ſubijciemus nūc. Intelligere: inquit: amare, odiſſe, affectiones cōtinentis nō illiꝰ ſunt: q̄tenus ipſe eſt. Quapropter continēte corrupto neqꝫ meminit: neqꝫ amat: quia non erant illius hec: ſed cōis .i. ꝓmiſtionis qō iam perijt. Intellectus auteʒ forte diuinius quiddam eſt ⁊ impatibile. Hactenus ſunt que in primo operis huius libro Ariſtoteles dicit: hic vero hūr verba hec. In plenum non intelligit tempore neqꝫ modo intelligit: modo: ceſſat: ſeparatuʒ vtiqꝫ eſt quicqd hoc eſt: ⁊ ſolum hoc imortale ⁊ ſempiternum habent. Ne recordamur antē iccirco ab occaſu: qꝛ hic impatibilis eſt. Intellectus vero: qui patibilis dr̄ abo letur, ⁊ ſine hoc nihil intelligit. Conferamus ergo verba hec cum ſuperioribus. Dicit hic non intelligit tempore: hoc refertur ad illud intelligere ⁊ cognoſcere affectiones illius non ſunt. Eſt enim aliud quod itelligit ⁊ ad quod pertinet non ſemper intelligere: ſed tēpore ⁊ aliquando. Item quod hic dicit ſeparatum vero eſt: quicquid hoc eſt: ⁊ ſolum hoc immortale ⁊ ſempiternum habetur reſpicit verba illa. Intellectus auteʒ forte diuinius quiddam eſt ⁊ impatibile. Item illud non recordamur iccirco: quia hic impatibilis eſt: intellectꝰ vero patibilis abolet̄: ⁊ ſine hoc nihil intelligit reſpōdet ad illud. Quapropter continente corrupto: neque meminit: neqꝫ amat: quia non erant illius hec: ſed communis quod perierit.

¶ De eodem ex qbus verbis aīaduerti poſſit qd Ariſt. de intellectu agente ſenſerit. Cap. XXIX.

QUare ſatis per ſe reuicti ⁊ confutati vident̄ hiq Ariſto. quaſi accuſare audent: ceu hoc loco dubitauerit: nō hoc qō mō nos diximus: expoſuimuſqꝫ: ſʒ illud: q̄ʒobrem non recordamur earū rerū quas intellectus agens ſecū verſauit intellexitqꝫ añq̄ʒ ꝯſtitutionē hoīs accedat. Nonne audiunt Ariſt. clara atqꝫ adeo exerta voce clamantē: extincto cōi intellectū agentem nec intelligere poſſe: nec meminiſſe: qꝛ hec affectiones illius nō erāt: ſed eius cōis qō interijt. Quapropter ⁊ cum denuo hic dicat: nō recordamur iccirco qꝛ h̄ ipatibilis eſt: at patibilis abolitiōi obnoxius eſt: innuere vr̄ hoīem eſſe intellectum illum agentē ⁊ ipatibileʒ. Corrumpit̄ inqt: ⁊ itercidit cōmunis: orvñ q̄ʒq̄ʒ imortales ſumus: tm̄ meminiſſe nō poſſumus eoꝝ: que ſimul cū itellectu mortali didicimus. Cōparanda itaqꝫ ſunt ea que tum hic: tum ibi dn̄r: ⁊ nedum cōſinia ſed conſentientiſſima quoqꝫ ſibi reperientur. Alioquin ſi diligenter excuſſeris: ꝑſpicuo docebunt: q̄nam ſup ea re opinio Ariſtotelis fuerit adiūgēda his. Uerba illa ſunt: que altero ab hoc libro legunt̄: vt que huic interpretationi nr̄e de ꝓximo aſtipulent̄. De intellectu inqt ⁊ vi ea: que ꝯtemplatur ⁊ cogitat nondū liquet: ſed vr̄ diuerſum id aīe genus eſſe: ſolūqꝫ hoc abſtrahi ⁊ ſeparari ꝯtīgere tanq̄ʒ .ſ. ſempiternuʒ a caduco. Erat vero equiſſimū: vt ea que in primo libro leuiter ⁊ dubitāter attigerat: accuratius hoc loco ſumma opis ꝑte diſcuteret. Ac ibi qdem q̄ſitum non hoc q̄ʒobrē patibilis ⁊ corruptibilis intellectus nō recordet̄ actionū: q̄ ad immortalem ⁊ ipatibilem ꝑtinent: erat .n. id conſpectius q̄ʒ vt in eo dubitare aliqs poſſet: qūo nihil ſtultius ſit: q̄ʒ rōnem q̄rere: cur id qō occidere pōt nō recordet̄ actiones eius qō nunq̄ʒ occidit? Sed ꝯ rōnabiliter in dubiū vocat̄: cur is itellectus q neqꝫ pati: neqꝫ cōmori ꝑt nō recordet̄: actionū eaꝝ quas cū itellectu abolito cōi opa exercuit? Soluit hoc ibi Ariſto. ad huc moduʒ vt ēt ſupra dixi. Quo circa inqt ꝯtinente corrupto: neqꝫ meminiſſe neqꝫ amare pōt: ꝓpea ꝙ affectiōes illius nō erant: ſed eius cōis qō interijt obſoleuitqꝫ. Hic quoqꝫ ad eandē q̄onem ſic reſpondet. Nō recordamur inqt: qꝛ hic impatibilis eſt: ac patibilis iternitiōi addictus obſtrictuſqꝫ eſt: ⁊ ſine hoc nihil intelligit.

¶ De eodem verba Theophraſti de coniunctione vtriuſqꝫ intellectus: ⁊ cur non ſemꝑ intelligit: cur obliuiſcitur: cur fallitur. Cap. XXX.

EOdē modo ⁊ Theophraſtus vr̄ de intellectu agēte idubitaſſe in his libris: qbus locos tractat ab Ariſto. ante tractatos. Si inqt illi potētia vt habitus eſt: aut cōgenitus ſit opʒ: aut poſterius acceſſit. Si cōgenitus ſemꝑ: ergo ⁊ iam idē ab initio protinus moueret. Si poſteriꝰ acceſſit quo inſtr̄o aut quo genere abſolutio hec facta eſſe dicet̄. Uidet̄ ergo tāq̄ʒ ingenitus: ſi incorruptus. Inherens vero aut aſſiſtens quom ſit: cur nō ſemꝑ mouet: aut vnde obliuio ⁊ deceptio naſcitur: num de permiſtione.

¶ Cōtra eos qui dicunt intellectum agentē eſſe deū: aut ꝓpoſitiones primas. Item intellectū agentem eſſe ſpeciem anime ceu partem. Cap. XXXI.

NEc vos illos hoc loco potiſſimū taxemus reꝑhendamuſqꝫ: qui ſm Ariſtotelē putant intellectū agentem: aut deū eſſe: aut ꝓpoſitiones: ⁊ que de ꝓpoſitiōibus oriunt̄. Sane hi q ꝓpoſitio-

[a] ¶ Qō the. in hoīe dixit a Ap. i vno ait quē locū ſim plici. aīaduertens ait hoc ſ his q̄ gn̄abili a ſūt ꝯſilia eſſe vtpote qꝛ oīs gn̄atio ex īꝑfecto in ꝑfe

ctā tēdit ... ipſe cū tpe q dē prius ... gdē ipſe cū po[a] eſt in ... ipo qō fit qñ ſi cām eiꝰ pri maʒ reſpicimꝰ ꝯ fit neceſ ſe vt actꝰ poſ tiā eiꝰ rei ꝓcedat q̄ ab ipſa fit. vñ receptu vno ab Ap. appoſitum ... verum in ... q̄ ſempiterna qdē ſunt ſed aliqñ intelli gūt ⁊ nōnūq̄ etiaʒ nō intelli gūt nequaq̄ verū: eſt q ... vno ēt ⁊ codē id qō poꝰ ... tpe prius ſit. nulla .n. rō eſt cur id ꝓus ſit quā id qō actu eſt cum illa mutuo ſibi iuicē cōtinue ꝑ vices ſuccedant: ⁊ hacō cā ipſe ēt Ariſto. ad aīaʒ reſpiciēs nō dixit tpe in ipſa precedere qō poꝰ eſt: ſed tm̄ mō ꝙ aliqñ intelligit ⁊ aliqñ nō: nam ⁊ ſi in hoīe qui ꝯpoſitꝰ eſt ipe poꝰ ꝓcedat i ntellectu aūt ī aīe ſub̄a nequaq̄ cum ſeparabilis ſit.

a ¶ Sim. locū hunc ꝯtra ctans hoc mō dītellectu patibili dubitat Si ⁊ ipſe itellectus eſt: cū immālis ſit q̄ nā pacto abolet̄: nam ſine mā̄ ē oīs itellectꝰ: cui dubitatiōi rn̄det ⁊ ait ꝙ patibilis itellꝰ mā̄lis eſt ⁊ poꝰ: ⁊ totū hoc ꝓm patibilis ⁊ im perfectus totū h̄ donec patibil̄ fuerit: ⁊ ꝓ hoc ēt corruptibilis: q̄tenus .ſ. patibilis eſt. imā̄lis aūt ⁊ actu itellectꝰ ⁊ itelligibilis ē: q̄tenus agentē cōtangit ꝑfecteqꝫ ⁊ immālis ⁊ itellectꝰ ꝑfectus: cū i agētem recurrit ſeu reſpicit: ita vt iteritus patibilis itellectus non ſit reditus in nō ens ſʒ eius reductio in eſſe ꝑfectius. dubiū aūt quā attingit Ariſt. cū dicit nō recordamur q̄ gn̄onē ꝓceſſerunt ſoluit: ⁊ eiꝰ ſolo aīe peculiaris ē nō intellectui ꝑſtā tiori q in hūc modū ſe hʒ: qꝛ itell's qdē agēs ipatibil' eſt: ⁊ ob id imortalis. patibilis vō abolet̄: q̄ patibil' ꝯ vt dcm̄ eſt tingētū in eē permanēs retrahit̄ ſʒ abſ ꝙ patibili vt patibile ē. abſ ꝙ h̄ .ſ. ꝙ ꝓcedat ad corpe diſſolutiōnē ibi nihil intelligit itell's q ipatibilis ē nihil dico ex his q̄ ſūt memorabilia: de qbꝰ nūc ꝓmo

eſt: vtpote q: vt alibi oñſuʒ ē. omnia ſint imaginaria: ⁊ ea rōne i itellectōe reꝝ memorabiliū oīno egemꝰ rōne tēdente ad imagiatione viſqꝫ. abſqꝫ h̄ eīi qūo impatibilis intell's poterit mēorabiliū aliqd itelligere: vñ nō ē audiēdū qꝛ nihil ſimpl'r ſine patibili ipatibilis ītell's poſſit intelligere: naʒ qūo ſepabilis erit vel īmiſtus ⁊ qūo ſb̄ſtātia erit actus.

¶ Nō modo Auer. veꝝ ēt Philo. h̄ attribuūt Alex. ꝙ itell's agēs ſʒ Ariſt. in h̄ loco deus ē rō-

ꝰ credūt ſurdiſſimis eē auribus videnť: quomodo
vocem Ariſtotelis tam contentam illuſtrēqꝫ exaudire
non poſſint. Intellectus inquit hoīs diuinus ⁊ īpatibi
lis eſt: cuius ſubſtantia idem prorſus eſt qđ actus: iſqꝫ
īmortalis ⁊ ſempiternus ⁊ ſeparatus eſt ſolus. Qui ve
ro hec de deo ſuſpicanť dicta: nōne ipſi quoqꝫ inceſſen
di coarguendiqꝫ tarditatis ſunt: q verba philoſophi:
aut nō itelligere: aut certe negligere videanť. Quom
.n. ſtatuiſſet Ariſtoteles in omni nā alterum pro mate/
ria haberi: alterum ꝓ forma mouente perficiētēqꝫ. Ne
ceſſe inqt eſt eaſdem differentias in aīa reperiri ⁊ taleꝫ
aliquē intellectū adeſſe: q pars aīe rōnalis p̄ſtātiſſima
ſit. Atqꝫ hoc quoqꝫ ex illis verbis clariſſime inoteſcit:
quoꝝ paulotenus añ mentionē fecimus. De intellectu
inqt ⁊ vi ea q̄ cōmētať ꝯtēplaturqꝫ: nihil adhuc liquet
ſed vr̄ diuerſum aīe genus eſſe: ſolūqꝫ id abiūgi ⁊ ſepa
ri ꝯtingere tanq̄ꝫ ꝑpetuū a morticinio caducoqꝫ. Nam
⁊ id: qđ plꝰ hic dicit: ſolum hoc ⁊ īmortale ⁊ ſempi/
ternū hēri: non eſt hꝫ vt referri poſſit ad deū: qūo is nō
mō deū īmortalē ſtatuerit: ſed ⁊ poteſtates eas: q̄ mo/
tum nāe celeſtis intēperant: q̄s in Metaphyſicis ꝓdi/
dit vel numero. Q̄obrem cū ex oībus viribus aīe im/
mortalitatem huic vni tribuerit toto ope: recte hoc lo
co dictuꝫ exiſtimo ſolū hoc īmortale ⁊ ſempiternū ha/
beri. Ex eiſdē verbis illud ſubinde colligi ꝯfirmariqꝫ
cupio: Ariſtotelē opinatū fuiſſe itellectū agentem: aut
aliquid noſtri eſſe: aut plane nos ipſos. Iu totū ſi dicat
ſolum hoc noſtri ſempiternum ⁊ immortalem eſſe ſibi
conſentit. Si vero ſimpľr hoc affirmet diſſentit: quom
ipſe multis locis concedat complura eſſe alia: que na/
tura īmortali ſint predita.

Margin: nes ēt recitat Philo. qbꝰ morꝰ Alex. ſ crediderit pª q: ab Ar. ap pellať oīa fa. ciens ſolus dr deus oīuꝫ effi ciens eſt. 2ª q: eiꝰ actio ⁊ eiꝰ ſuba in idem ꝯueniūt. 3ª q: ſemꝑ ē actu.

Questio an intellectus agens vnus in omnibus ho/
minibus ſit: ⁊ cur ſolus homo: ⁊ intelligat ⁊ intelligať
ab alijs. Cap. XXXII.

Hactenus fuit hec ſoluere non ipē
dio arduum. Illud ꝟo
longe ſpiſſius ⁊ ſcrutinio ēt dignius: vtrū
vnus itellectus agens ſit: an multi. Ac ꝑ/
mum qdem: ſi lucem: cui collatus compa
ratuſqꝫ eſt: reſpicias: obtinebit: vnum eſſe: qñ ⁊ ſol vni
uerſis vnus idem lucis ſplēdoriſqꝫ largiať: proindeqꝫ
vnus auctor ⁊ principiū luminis ſit: vñ oīum aīalium
oculi colluſtranť. Quēadmodū auteꝫ luminis huius
mundo publici icorruptio īmortalitaſqꝫ aſpectus ſin/
gulorū animalium nō ꝑtingit: ita itellectus agētis eter
nitas nihil pertinere ad ſingulos hoīes vr̄. Iam vero
ſi multi itellectus agētes inuehendi eſſent: ⁊ ad ſingu/
los intellectus potentie ſinguli agentes accōmodandi
aſſociandiqꝫ viderenť: quonāmodo viciſſim differrēt?
Nam ſingularia que eadem ſpecie hñt: interſtinctione
materie diſcernunť. Intellectus aūt agētes ſed plures
forent eadē ſpē ꝯtinerenť: tum q: omnium eoruꝫ ſub/
ſtantia definiretur actu: tum q: eadeꝫ genera conſtitui
oporteret: que promiſcue ab oībus vſurparentur co/
gnoſcerenturqꝫ. Si .n. non eadem omnibus ſint futura:
ſed diuerſa: qualiſnā obſecro iſthec ſortitio ⁊ diſtribu
tio fuerit? quo itē pacto intellectus potentie oīa intelli
get: niſi intellectus agens: qui illuꝫ ad actum ꝓducit ēt
intelligat oīa. An primum quidē intellectum illuminā
tem credi vnum opꝫ? Illuminatos vero ⁊ ſubinde illu
minantes multos. Quēadmoduꝫ q̄ꝫq̄ꝫ ſol eſt vnus: tñ
lux que de ſole prodit ⁊ mittiť: q̄ſi abiungiť ab eo ⁊ di
uelliť: atqꝫ ita in multos obtutus diſtrahiť diſtribui/
turqꝫ. Quāobrem Ariſtoteles intellectū nō ſoli: ſed lu
mini cōparauit. Plato aūt ſoli: q: intellectum ⁊ animū
hoīs deo eē q̄ꝫ ſimillimū volebat. Quot ſi cui extrema

Margin: Singłaria in eadē ſpē i. terſtinctione materie di/ ſcernuntur.

opinio icredenda videať: omnes hoīes: q ex actu ⁊ po
tentia conditi dicimur: ad vnicū intellectum agentē re
ferri: vnde cōſiſtimus ſumuſqꝫ hoīes. Nihil eſt q̄ꝫobrē
auerſari abſterrerive debeat. Unde .n. cōes ille animi
prenotiones conceptioneſqꝫ oībus haberentur? Unde
ingenita illa impreſſaqꝫ oīum mentibus primoruꝫ no
titia conſtitiſſet nā duce: nulla ratione: nulla doctrina?
Unde poſtremo intelligere mutuo ⁊ intelligi viciſſim
poſſemus: niſi vnus ſingulariſqꝫ itellectus fuiſſet: quē
cōem omnes hoīes haberemus? Quo circa veriſſime
illud apud Platonē legitur. Niſi inquit hoībus cōmu
nia eſſent multa: ſed proprium quid: aut precipuum ⁊
impromiſcuum contineret in ſingulis: non eſſet admo
dum facile oſtendere ⁊ ſignificare alteri voluntatē ſuā.
Huic ſententie argumento ⁊ illud eſt: ꝙ niſi ita dicať:
diſcipline trāſfundi in diſcipulū nō poſſent. Quom .n.
eadem ſint: que tradendis his ⁊ qui docet ⁊ qui addi/
ſcit ꝯſiderat: q: neqꝫ hic docere: neqꝫ ille addiſcere vn/
q̄ꝫ poſſent: niſi ab vtroqꝫ eadē cōmentatio tractaretur:
perſpicuū eſt: eundem eſſe intellectuꝫ preceptoris ⁊ di
ſcipuli oportere: quandoquidē eſſentia intellectus idē
eſſe qđ actus ipſe deſcribitur. Atqꝫ hec fortaſſe cauſa
eſt q̄ꝫobrem ad ſolos homines ꝑtineat docere ⁊ diſce/
re viciſſim alloquiorum ⁊ ſermonum intellectum ha/
bere. Hoc genus animalibus nō poteſt contingere: q:
in his conſtitutio animarum ⁊ preparatio contumax
ineptaqꝫ eſt: vt intellectum potentie poſſint recipere q
ab intellectu agente perficiatur.

Melius queri vtrum oēs homines ⁊ oēs intellectus
ſint vnus: q̄ꝫ vtrū oēs anime ſint vna: ⁊ ꝙ intellectꝰ do
centis ⁊ addiſcentis eſt vnus. Cap. XXXIII.

Et vero qđ ⁊ veteribus ⁊ recētiori
bus queſituꝫ ſcio: vtrū aīe
oēs vna tm̄ aīa ſit: bono periculo preteri/
ri hac parte pōt. Illud magis ad rem vi/
deť: vtrū oēs hoīes vnus ſit homo: vt enī
vna ſit aīa oīum que abiuncta ſeparataqꝫ habeať: po/
teſtates certe ac vires eius multas probari neceſſe eēt
atqꝫ adeo inter ſe clariſſimo diſcrimē diſcrepātes. Nā
⁊ nutricē a ſenſuali: ⁊ ſenſualē ab appetitu differre qs
negauerit? De hoīe aūt ⁊ itellectu ꝯtēplatiuo ꝯſequēs
⁊ neceſſaria q̄ſtio eſt: preſertim his q ſubſtantiaꝫ eius
nihil aliud eſſe: q̄ꝫ actum affirmant. Aut enim eandem
rem non intelligunt: preceptor quom docet: ⁊ diſcipu/
lus quom docetur: quod falſum eſſe nemo eſt qui ne/
ſciat: aut ſi eandem intelligunt: idem ambobus actus
eſt: eoqꝫ ſubſtantia eadem.

Utrum intellectus potentie immortalis ⁊ impatibi/
lis ſit. Cap. XXXIIII.

Sed illud queriť: vtrū quemadmo
dum incorruptionē lumi
nis: quo oculi colluſtranť: non participat
virtus viſibilis: ita īmortalitatē itellectꝰ
agentis nō participet intellectus potētie:
qui ab itellectu agente ita illuminať vt aſpectus a lu/
ce. An ſenſus q̄ꝫuis longe ſit impatibilior q̄ꝫ ſenſoriū:
q̄ꝫuiſqꝫ patiēte ſenſorio ipſe nō patiať. Si .n. ſenex ocu
lo ꝓbo valēteqꝫ vtereť: videret eque ac iuuenis: nō ta
men prorſus impatibilis eſt: ſed paſſionē ſenſorij oble
ſionemqꝫ ad quendam modū agnoſcit. Intellectus ve
ro ſeꝑatus ⁊ expers omnino diſpendij huius eſt. Atqꝫ
hoc de retro dictis poteſt oſtendi: vbi Ariſtoteles nō/
dum de intellectu agente: ſed ſolum de intellectu potē
tie loquebatur. Non eſſe inquit ſimileꝫ impatibilitatē
intellectus ⁊ ſenſus internūtia ⁊ ſenſoria ſenſuū demō/
ſtrant. Senſus eniꝫ poſt validū ſenſile vt poſt demen/
tem

tem ſtrepitū: poſt imodicum ſplēdorē: poſt ferū odorē
ſentire admota incidētiaqꝫ non pōt: ſi decilliora ⁊ cicu
riora prioribꝰ fuerint. Intellectū contra: ſi ab excellēte
aliquo intelligibili trāſtuleris: nihilominus inferiora
⁊ humiliora cognoſcet: niſi forte magis exq̄ſite: nā ſen
ſus ſine corpore haberi nō pōt: intellectus ꝟo abiūctꝰ
ſeparatuſqꝫ eſt. Hec verba priuatiꝫ de itellectu potētie
intelligēda ſūt: q: migratio hec ⁊ trāſitio de genere in
genus ad intellectū potētie pertinet tantū. Itē paulo ſu
pra. Quapropter inqt neqꝫ permiſtū eſſe corꝑi rō eſt:
neqꝫ iſtrumēto aliquo vti quēadmodū ſenſus videnť.
Paulo q̄qꝫ ſupra. Impatibilē inqt dici intellectu opꝫ:
ita tamē vt formas reꝝ ac ſpecies poſſit recipere. Ex q
bus oībus aperte dať intelligi. Ariſtotelē tum de ſen/
ſu ⁊ ſenſorijs: tū de intellectu ita exiſtimaſſe: vt ſenſus
minus quideꝫ obnoxius paſſioni eſſet: q̄ꝫ inſtrumēta:
nō tñ in totū immunis ſeparatuſqꝫ. Intellectꝰ aūt: vt qui
citra corporeū inſtrumētū functiōes ſuas abſolueret:
omnino impatibilis abiunctuſqꝫ diceretur.

Intellm̄ patibilē differre ab itellu poť. Ca. XXXV.

Uerum ſcire illud quoqꝫ auebūt legē/
tes hec: ſi intellectꝰ potētie ini
tio fineqꝫ vendicať īmortaliſqꝫ eſt: qdnaꝫ:
aut quale ſit id: qđ ab Ariſtotele intellectꝰ
patibilis ⁊ occiduus vocať. Hoc nos pol/
liciti olim ſumꝰ oſtēdere: qđ qdē facillime cōſeqmur:
ſi Ariſtotelē ipſum in cōmunionem ſciuerimus. Age
ſis videamꝰ nūc eſtimemuſqꝫ iterum ea verba: que ꝑ/
mo volumine nō ꝓcul ab initijs ſpectanť. Fortaſſe vt
ignis atritu ſilicis crebro: ita frequēti tractatu verboꝝ
philoſobi eliciet aliquādo elideturqꝫ veritas: Intelli/
gere inquit: amare: odiſſe: affectiones nō ſūt illius qua
tenus ipſe eſt: ſed huius qđ illum cōtinet. Quapropter
ꝯtinente corrupto: neqꝫ meminiſſe poteſt: neqꝫ amare:
ꝓpterea ꝙ affectiones illius nō erant: ſꝫ cōmunis: qđ
abolitū eſt. Videť hoc loco Ariſtoteles quō dicit cōmu
ne patibilē ⁊ corruptibilē intellectum accipere. Nā in
tellectum potētie nulla dubitatio eſt quin impatibilē
⁊ ſeparatum putauerit: ⁊ qui formas rerum poſſet ꝯci
pere: ⁊ qui nihil eſſet actu: ſed potētia. Itē qui cum cor
pore miſceri nō poſſet ⁊ cui nullus vſus corporei iſtru
menti eſſet. Preterea cuiꝰ impatibilitas diſtaret ab ea:
que pertineret ad ſenſū. Quare ſi pugnātia diceř Ari
ſtotelē nefas eſt credere: neceſſe eſt intellectū cōmuneꝫ
aliū eſſe ab intellectu potētie. Hic igiť caducus, patibi
lis, indiuiduꝰ, ⁊ inſeparabilis, permiſtuſqꝫ corporei ē.
Ille contra eternus impatibilis, ſeparatꝰ, ⁊ ab oī cor/
poris miſtione ꝯfuſioneqꝫ alienꝰ. Oīa hec Ariſtoteles
diluciſſime hoc opere videtur exequutus.

Quid differat intellectus agens ab itellectu potētie:
vter prior vter preſtantior. Cap. XXXVI.

Recurrit vero ac procedit intelle/
ctus potentie intellectuꝫ
agentem eo modo: quo ſplendor luceꝫ aut
quo flores fructum. Nec enim quicq̄ꝫ om
nium eſt: quod poſſit in primordio ſui per
fici: ſed ſuper inchoatio quedam: ⁊ rudimentum pre/
mittitur anteq̄ꝫ finis ⁊ abſolutio ceu faſtigiū rebus ac
cedat. Quapropter omnia que ſunt: queqꝫ agūtur acer
rime: leuioribus principijs natura pretexuit: ſemperqꝫ
quod minoris eſt eodem in genere priorem ortum ha
bet: q̄ꝫ quod pluris. Separatus ergo impermiſtus ⁊
impatibilis eſt intellectus potentie: quod nos ſuperiꝰ
Ariſtotelem dixiſſe comprobaſſeqꝫ demonſtrauimꝰ.
Non tamen eodē mō ſeparatus: quo intellectus agēs.
Sed attende obſecro: que de intellectu agēte ⁊ intelle/
ctu poteſtatis per cōparationē is dixit. Et eſt iquit in/
tellectus alter qui omnia poſſit fieri: alter qui oīa face
re tanq̄ꝫ habitus quidam perinde atqꝫ lux. Naꝫ ⁊ lux
quodā pacto facit: vt colores potētia conſiſtāt actu co
lores. Atq̄ꝫ hic intellectus ſeparatus impatibilis im/
permiſtuſqꝫ habetur: cuius ſubſtantia eſt actus. Sem
per enim preſtantius eſt id quod facit: q̄ꝫ id quod pati
tur: ⁊ principium q̄ꝫ materia. Atqꝫ hec ita accipien/
da arbitror: ac ſiquis ſolem diceret magis ſeparatum
eſſe q̄ꝫ lucem. Ex quo perſpicuum videtur Ariſtotelē
vtrūqꝫ intellectum ſeparatum putaſſe: ſed agentē ma/
gis ⁊ ſeparatum ⁊ impatibileꝫ ⁊ impermiſtū. Eſt ⁊ in
eo diſcrimen: ꝙ intellectum potentie priorem in nobis
tempore cōmōſtrauit: natura perfectione ⁊ dignitate
intellectum agentem: imo vero neqꝫ illud ſimpliciter
verū eſt: intellectum potentie priorem tempore haberi
agente: etiam ſi in hoc vel illo prius tēpore adſit q̄ꝫ in/
tellectus agens. Quod quidem exemplo illo indicať:
ꝙ neqꝫ ſatellites qui regem preeunt: neqꝫ ſplēdor: qui
preuenit ſolem: neqꝫ flores: qui antecedunt fructꝰ: ſim
pliciter priores dicuntur his.

Margin: Sepatꝰ q d̄ hic itellꝰ ē. ait Simp. nō mō reſpe/ ctu corꝑis vł corpore vite veꝝ ⁊ reſpcū rōnalis vite: actiue. ſ. ⁊ cō/ tēplatiueque diſcurſu con ſtat in abſceſ ſu ab ipſis.

Platonē quoqꝫ poſuiſſe in hoīe intellectū aliū mor/
talem alium immortalem. Cap. XXXVII.

Uero intellectum cōmunem morta/
lem dicit: per quem homo eſt:
qui ex anima ⁊ corpore cōſiſtit: in quo ira/
cundie ⁊ libidines ſedent: quas etiam Pla
to mortales facit. Quod ex verbis illis cō
ſtat: que in Timeo leguntur. Dij inquit quom animaꝫ
īmortali initio preditaꝫ accepiſſent circunligauere ob
duxereqꝫ ei corpus fluidum ⁊ mortale adiecto genere
quodam mortalis anime: in qua perturbationes affe/
ctuſqꝫ animi vehementes ⁊ neceſſarios cōdiderūt: pri/
mum voluptatem que maxima eſſet malorum eſca ⁊
ilex: tum dolorem: cuius vi eſtuqꝫ homines ab officio
reuocantur: mox audaciaꝫ atqꝫ metum: duos conſilia
rios imprudentes ac temerarios: poſtremo iracundiā
infrenem: ⁊ ſpem inanem: quarum altera iudicium ani
mi tolleret in conſideratione libidineqꝫ furendi: altera
conſtantiam frangeret procliuitate ⁊ facultate creden
di: ita ſenſu irrationali: ⁊ qui omnia perrūpit ⁊ vincit
amori confundentes miſcēteſqꝫ genus anime occiduū
conflauerunt. Ceterum veriti ne diuine anime īmorta
litas coinquinaretur vicina mortalitas: quanta licuit
intercapedine optimatē animā ab ea que ſequioris cō
ditionis erat diſpeſcuerūt diſcluſerūtqꝫ: caput a pecto
re diſterminantes diſiungenteſqꝫ collo. Quāobrem vt
ſedes puritatis diuinitatiſqꝫ a regione impuritatis di
ſperata eſſet: in precordijs atqꝫ ea parte que pectus di
citur morticinium anime genus conſtituerunt. In cal/
ce quoqꝫ operis repetēdo ea: que de anima ſcripſerat.
Hec ſunt inquit que de anima dici potuerunt: ⁊ quātū
in ea eſſet: tum mortalitatis: tū īmortalitatis. Preterea
rationes ferre exquiſitiores omnes: ⁊ validiora argu/
mēta que a Platone in Dialogo de īmortalitate aīe ſūt
perſcripta videnť ſe ad intellectum primum: nō ad cō/
munem referre. Primum illa ratio huc tendebat: que
de anime motu indigete ducebatur: ideſt ex eo quot ip
ſum ſe animus moueret. Nam ⁊ nos fere idem videbi
mur dicere quod Plato: qui intellectum definit ipſum
ſe mouentem: ſi loco actus: quo nos ſolo deſcribimus.
accipere motum velimus. eodē vergebat ratio ea que
diſciplina ⁊ notitias: verum nihil aliud eſſe: q̄ꝫ memo/
rias ⁊ reminiſcētias oſtēdere conabatur. Similiter ⁊
illa hoc volebat: que animā hominis cum deo quādā
habere ſimilitudinem comprobabat. Demuꝫ ſi diligē/

Margin: Amor oīa ꝑ/ rumpit ⁊ vin cit.

[library stamp]

ter attenderis ceteras quoq̃ ratiões que paulo firmiores grauioreſq̃ habeantur conuenire omnes ⁊ ꝯgruere huic intellectui cõperies: quemadmodū ⁊ illę: quas ipſemet Ariſtoteles in Eudemo complex⁹ eſt. Ex his abunde arbitror manifeſtum factum Platonē ex his partib⁹: que pertinerent ad animam ſolum intellectū imortalem putaſſe. Contra / tum omnes affectus: tū rationem in affectibus conſtitutam mortalē: quā Ariſtoteles patibilem intellectum appellat. Qualiter aūt hoc intelligi velim proxime declarabo.

Ariſto. in Eudemo.

¶ De eodem intellectu mortali. Itē quo modo affect⁹ humani cum ratione iungantur. Cap. XXXVIII.

Humani affectus omnino expertes rationis non ſunt: cum ⁊ parere interim rationi ⁊ duci monitis conſentireq̃ videantur. Affectus vero reliquoꝝ animantiū: aut penitus vacui rationis ſūt: aut ſi qđ veſtigium rõnis pferunt: perobſcurū id ⁊ tenuiſſimum pferunt. At humanis affectibus iuncta inexaq̃ ratio eſt. Nam audacia metus ⁊ ſpes ſtatim oſtēdunt ſe rationalis animę dictioni ſubeſſe: q: futurum ⁊ conſequens tēpus videtur reſpicere: qđ bruta nõ poſſunt. Quobrē quum nullū animal preter hoiem cõfidat / metuat / ſperet: ſed delectetur tm̄: aut doleat: qđ genus nõ niſi preſentibus ⁊ inſtantibus rebus contingit: que voluptatis: ⁊ que doloris inuehunt ſenſum: qui motus nullum conſortium: aut fedus cū ratione intellectuq̃ obtinent. In homine vno oēs affectus vſq̃ adeo participes rationis poſſunt effici: vt ſimul mediocritatem: ſeu modum accipiunt habeantur ⁊ euadant virtutes. Que res inditio eſt nõ naturam affectuū: ſed ſuperantiā ⁊ exceſſum: ⁊ qđ longius diſceſſerit a nature conſtantia alienā eſſe a ratione. Quocirca recte finiūt ſtoici qui affectus dicūt cõmotiões animi eē a pſcriptione iudicij ⁊ rationis auerſas. ¶ Ita fit vt idē ſit intellectus patibilis ⁊ affect⁹ rõnalis: hoc eſt affectus ⁊ ꝑturbatio aīe humāe: tā ꝓpter habitationē animi ⁊ intellectus in corpore particeps rõnis efficitur ⁊ rõni ſubiecta: neq̃ eni collocari aliter ⁊ habitare in corpore intellect⁹ poſſet: niſi affectibus medijs necteretur obligareturq̃: alioqn vt diuin⁹ Plato inqt impurū cū puro ſociari ⁊ cõciliari nõ poſſet. Dij inqt quō animā imortali origine pditā accepiſſent: obduxere ei corp⁹ mortale: qđ vti fieri poſſet vtiq̃ imortalis forma in corpe mortali clauderetur: texuerunt genus anime alteꝝ fragile ac mortale. Nā vinculū id quo imortalis natura ꝯglutinebat̃ mortali: ipm̄ quoq̃ hñi mortale oportuit: ꝓinde corrupta mortali nā ſil' quoq̃ vinculū ei⁹ itercidit.

¶ Quid Theophraſtus de tribus intellectus ſenſerit. Cap. XXXIX.

Plane facturū hoc loco me opeꝛpciū arbitror ſi verba Theophraſti de itellectu poteſtatꝫ ⁊ agēte ꝑtexuero. De itellectu itaq̃ poteſtatis hec dicit. Quō intellectus inqt hoi extrinſec⁹ accedat: quōq̃ tāq̃ appoſitus inuectuſq̃ ſit: q̄ritur quēadmodū cõgenitus nobis dicatur: demum q̄nam ꝯfirmatio naturaue eius ſit. Certe id [a] qđ dicitur nihil actu eſſe itellectum ad poteſtatē omnia recte hacten⁹ dicit̃: quaten⁹ ⁊ in ſenſu: non tamē vſq̃ eo ad viuū reſecanda res eſt: neq̃ tam nihil actu ꝓbandus: vt neq̃ ipſe etiam ſit. Calūnia hec eēt ⁊ oratio cõtētioni cauilloq̃ ꝓxima: ſꝫ ita intelligendū: vt in animo talis. q̄dam ſui generis potētia ſit ꝓ ſubiecto formaꝝ ac gremio: qualis in [b] rebus materialib⁹ facultas illa eſt: q̄ cõſtitutioni earū ⁊ ꝯcretioni ſubſternit̃. ¶ Porro qđ dicitur mētē extrinſecus accedere: non ita ſtatuendum eſt: vt qui vere appoſit⁹ inuectuſq̃ habeatur: ſed vt qui ſtatim ab ortu quaſi cõprehendere nos complectiq̃ ſoleat. Itē quonā pacto res efficiuntur intellecte: ⁊ qualiſnā videtur paſſio ea: neceſſe enim eſt afficiatur animus ⁊ quaſi patiatur: ſi prodire ac peruenire ad geſtionem debet eadem rõne qua ſenſus. Sed qūo ſit incorporeus qui fieri poteſt vt patiatur aut imutetur a corpore. Utrū item ab illo: an ab ipſo principium eſſe putandū eſt? Plane ipſum pati videri poteſt ab illo ortum habere: nihil enim ipſum a ſe patitur. At vero cauſam preſtare oīum actionū: hoc eſt vt intelligatur vel non intelligatur res: quēadmodum ⁊ in ſenſu perſpicitur: vtiq̃ ab ipſo intellectu proficiſci videtur. Illud hercules perabſurdū forte ſit intellectum qui naturā refert materie: nihil eſſe ipſū exiſtere: ſed tm̄ omnia complecti ⁊ ꝯtinere potentia: ⁊ reliqua: q̄ longum eſſet pſequi. ¶ Quis aūt Theophraſtus q̄ſtiones has compendioſo ac feſtinanti ſermone q̄ſi deguſtet: verba quidē pauca: ſed feta tm̄. rerū multarū ⁊ magnarū inculcat. Plena hec difficultatū ſunt: plena ſolutionum: quas obiter quaſi aliud agēs ſubiūgit: plena poſtremo contentiōis ⁊ diſceptatiōis oratio eſt. Atq̃ hec ille in quinta parte nālium q̄ſtionū ſcripſit: hoc eſt 2° libro de anima. Ex quib⁹ liquet. Theophraſtum de intellectu potētie eadē fere in dubitationem vocaſſe q̄ de intellectu quoq̃ agente q̄runt̃: vtrū de foris accedat: vtrū congenitus habeatur. Diffinitū ꝑterea eſt quemadmodū de foris accedere ⁊ quēadmodum congenitus haberi ꝓbet̃. Iā ſicut intellectū agētem ita intellectū potentie impatibilē aſſerit ⁊ abiūctū a corpore. Impatibilis inquit eſt itellectus: aut ſi patibilis eſt alio more patibilis eſt q̄ꝫ cetera que pati dñr. Nam ſi pati intellectus putandus eſt: non ita putādus eſt vt patiendo ſe moueat: motus eni omnis inabſolutus iperfectuſq̃ eſt. Sed ita putād⁹ eſt pati: vt ad actū ⁊ perfectionem paſſione illa perueniat. Ulterius ēt ꝓgreſſus inquit. Senſus nõ eſt ſine corpore intellect⁹ habetur abiunctus. ¶ Itē eo loco quo retractat ea q̄ de intellectu agente definierat Ariſtoteles. Illud inqt ꝯſiderandum: quod vel in omni natura inuenias: duob⁹ momētis ſingula contineri: quorū alteꝝ ꝓ materia ⁊ potētia ſit: alterum vero pro cauſa ⁊ actore ſumat̃: ſemꝑ vero pſtanti⁹ eſſe: quod agit q̄ꝫ quod patitur: ⁊ pncipiū nobili⁹ eſſe q̄ꝫ materiā oportet. Atq̃ hec qdē ille: q̄ꝫq̄ꝫ confirmat: tamen reuocat in controuerſiam: qualeſnā due ille ſint nature: quibus ratio hominis atq̃ mēs cõſtat. Item priuatim qualenā id ſit quod intellectui agēti ſubijcitur. Miſtum enim quodā modo ⁊ quaſi ꝯcretum videri animum nobis ex intellectu agēte ⁊ intellectu potentie. Si igitur ſociatus congenituſq̃ eſt q mouet: ſtatim ergo ⁊ ſemper mouet. Si vero poſterius accedit quonam inſtrumento: aut qua ratiōe abſolutio hec ⁊ generatio facta eſſe defenditur. Ac videtur quidē carere genitu ſi incorrupt⁹ imortaliſq̃ eſt. Quō vero ſemꝑ iuxtim aſſiſtens ⁊ proximus ſit: cur nõ ſemper mouet? aut vñ nobis obliuio ⁊ hallucinatio accidit? An culpā habet pmiſtio? ¶ Ex his oīb⁹ manifeſtū puto eſſe nõ ꝑter rationem ſentire qui dicāt Ariſtotelē ⁊ Theophraſtum exiſtimaſſe: aliud eſſe intellectū patibilem ⁊ corruptibilem: quem illi cõmunem vocāt ⁊ corpore nõ abiunctum: aliud totū id: qđ ex intellectu agēte: ⁊ intellectu potētie cõponitur: qđ ⁊ ſeparatum a corpore: ⁊ incorruptibilem ⁊ ingenitū ſtatuūt. Atq̃ ita fieri vt partim due nature ſint: partim vna: nā ⁊ id qđ ex duabus facultatibus forma ⁊ materia conditur: vnū eſſe intelligimus. ¶ Ceterū q̄rere: quid quiſq̃ de aīa ſenſerit ⁊ ioci ⁊ cure alterius eſt. At quenā fuerit opinio Ariſtoteles: que Theophraſti: ⁊ que etiā num Platonis facile arbitror colligi poſſe ex verbis his: q̄ ſupra de libris eorum prompſimus: pretexuimuſq̃.

a ¶ Quo mō itell's po[tentie] nihil actu eſt

b ¶ De b lege librū pmū de auſcultati one natu[rali] in digreſſione de mā prima.

¶ Primam actionem intellectus eſſe ſimplices terminos verſari: deinde circa compoſitionē in qua iam ſit veritas / falſitaſq̃. Cap. XL.

21 Ergo intellectus potētie ſimul ac intellectum agentem ceu propriam ſibi formam prehendit. Primum intelligit ſimplicia indiuiſiliaq̃: que in decē generibus continentur in quib⁹ veritas aut falſitas nulla verſatur: deinde vltra progreſſus componit illa: cõnectitq̃: Uerbi gratia: Socrates inambulat: in quo iam veritas aut falſitas poteſt conſiſtere. Componit inquam hec: non vt acervum temerario congeſtu aut interiectu conſtituat: ſed vt que multa ſperſaq̃ ſunt: ad vnitatem ⁊ coalitum reuocet. Atq̃ ita cetum ſimplicium vocum comprehenſione ⁊ intellectione vna cohibeat: vt illud Xenocrates diſputat. Hic autē cõplexus ⁊ compoſitio notionū videtur ſimilis ei: quā Empedocles in conſtitutione membrorum cecinit facta a concordia primum. Quemadmodum apud illum non omnis compoſitio membrorum conſtituit animal: ita apud nos non omnis compoſitio notionū conſtituit veritatem: ſed aliqua etiā compoſitio eſt: de qua mendacium exiſtit: vt ſi cõmenſuratio cõmitatur Diametro: erit mendacium ⁊ falſitas: ſi incõmenſuratio veritas. Deinde quemadmodum illic ex ſimplicibus membris animal ſimplex ꝯficitur: ita hic ex ſimplicibus terminis ſimplex ꝓpoſitio naſcitur.

¶ Nõ modo in rebus: ſed in temporibus quoq̃ veritatem aut falſitatem adeſſe. Item tempus nõ a ſenſu: ſꝫ ab intellectu cognoſci Cap. XLI.

22 b In his [b] quoq̃ ſimul intelligitur ratio tēporis: quō res vel tāq̄ꝫ ꝑterite genite q̃: vel tāq̄ꝫ future ⁊ gignende noſcūt̃. Et hercules preteriti ⁊ conſequētis temporis agnitio propria intellect⁹ eſt ⁊ eius facultatis: que ſuperior viſis ⁊ imaginatiōe habetur. Nā ſenſus ⁊ imaginatio expertes notitię temporū ſunt: preſertim preteriti ac futuri: nec enim creari poteſt in anima aut viſum aut ſenſum aliquod rei: que aut iam interciderit obſolueritq̃: aut nondum ſit orta: ſed quicqd icit imaginationem aut ſenſū tāq̄ꝫ inſtans preſenſq̃ icit: ita temporis ſenſus duntaxat ad animum mētēq̃ pertinet. Circa tempus quoq̃ veritas ⁊ falſitas inoteſcit: nam hec oratio Creſus fuit: vera eſt: illa Creſus eſt: falſa. Porro interim ita componimus: vt quod adeſt rei: adeſſe dicamus: nix excādida eſt. Interiꝫ ita: vt qđ adeſt: negem⁹ adeſſe. nix nõ eſt cādida. In quo quom talis compoſitio ſit: vt dicamus illud huic nõ adeſſe quod adeſt: iuſtius ſit non compoſitionem / cõplexionemue: ſed diuiſionem ſectionemq̃: ſiue etiam diſtractionem ⁊ preciſionem vocare. Nam ⁊ negatio diuiſioni ⁊ diuiſioni ſimillima eſt: ⁊ dedicatio ſiue affirmatio connexioni compoſitioniq̃. Niſi forte nomen diuiſionis vtriq̃ generi cõgruat: quot eas res: q̄s imaginatio a ſenſu confuſas inordinataſq̃ accipit: intellectus diſponit iterſtinguit ⁊ diuidit: ſeorſū de Socrate enuntians: ſeorſū de inambulante cõſiderans: demum ſeparatim efferrens: que ſeparata non ſunt: q̄ꝫq̄ꝫ retro quoq̃ ſimul ita diſcreuit: mox ad vnitatē ⁊ concilium reuocat. Nā vna oratio ſiue vna cõceptio eſt: philoſophatur aut deambulat Socrates: ⁊ veritas item ac falſitas in oratione quatenus vna eſt continetur. Utrūq̃ igitur pontificium ſolus intellectus obtinet: ⁊ q multas notiones in vnum poteſt conducere ⁊ cohibere nectere: ⁊ q notitiam temporis cum rerum cognitione coniungit: quorum neutrum neq̃ imaginationi: neq̃ ſenſibus datum.

¶ Quotuplex ſit indiuiſile. Item intellectionem ⁊ tempus pari iure indiuiſilia ⁊ diuiſilia eſſe. Item intellectum per ſe in nõ tempore intelligere: ſed ex accidēti in tēpore: ⁊ qđ ſit eſſe ex accidēti diuiſile. Cap. XLII.

23 Simplex vero ⁊ indiuiduū bipartito accipit̃: nā aut indiuiduū ita eſt: vt neq̃ potentiam neq̃ actum admittat: quo genere ſunt formę imateriales ⁊ punctus: aut ita vt potentiā tm̄ non etiam actum agnoſcant: qualis linea eſt: ⁊ preterea omnis magnitudo. Ergo intellectus ⁊ tēpus id quod ad intellectionem rerum ſimul adiungit̃ pariliter diuidua ⁊ indiuidua ſunt. Quō formę imateriales comprehenduntur vtrūq̃ indiuiduū eſt ⁊ intellectus ⁊ tempus. Quō vero res potētia ſectiles ⁊ actu inſectiles noſcitantur: tunc intellect⁹ inſecabilis actu eſt: ⁊ intelligit inſecabili tempore. Nam longitudinē ceu genus vnum ſimul vniuerſam intelligit non partem vnam dimidio temporis: dimidio alteram: alioquin nõ eſſet longitudo vna ſꝫ due: ita intellectus nõ longitudinē ſed longitudines intelligeret. Qđ ſi longitudinem vnam in longitudines duas diuelleret: diuelleret̃. ⁊ tēpus.

24 ¶ Eſt ⁊ gen⁹ aliud indiuiſiliū nõ q̄titate: ſed ſpē: qualis homo vel Socrates eſt: ambo enim indiuiſilia ſpē ac forma dicuntur. Nam neq̃ notio hominis diſtrahi aut ſecari ꝑterea in alias ſpecies poteſt: ſed ſi qua poteſt ſecari: fortaſſe tantū poteſt in ſingularia: nec multo minus Socratis notio. Hec igr̃ que indiuiſilia ſpē ſunt: intelligit indiuiduo tempore ⁊ indiuidua intellectione. Nõ enim partem hāc Socratis dimidio tēporis: illam dimidio altero apprehēdimus. Neq̃ item more illo intelligūtur res: quo efferuntur a nobis verba. Nā hoc mirabile in intellectu eſt: audimus in tempore: intelligimus in non tempore: ſꝫ momento: qđ aut oīno tempus nõ eſt: aut ſi eſt partibus caret: nõ ſolū vero intelligit inſectili tēpore: ſꝫ etiā intellectione inſectili: non ita vt ſingulis ſyllabis hereat: ⁊ partē vocabuli parte itellectionis abſoluat: ſed ita vt q̄ꝫq̄ꝫ diuiduū vocabulū eſt: indiuidua tamē comprehenſio ⁊ intellectio ſit. Qđ ſi quis cõtēdat intellectionē eſſe diuiduā: facile cõcedemus: modo intelligat diuiduā eſſe per accidens. Non eni ſuapte natura diuidua eſt: ſed culpa vocabuli: quod cum mora ⁊ ꝓductione vocis effert̃. Proinde quō vox oīs non illico cunctimq̃: ſed tractim ⁊ particulatim edat̃: cõtingit credere intelligentiā quoq̃ non momento vniuerſimq̃: ſed cunctanter ⁊ membratī abſolui: quo fit vt ea res: que per ſe inſectibilis eſt: q̄ꝫq̄ꝫ difficile dictu videt̃: q̄ſi deſcēdat in rem diuiſilē: ad eāq̃ ſe ⁊ ingeniū ſuū accõmodet. Rurſum pleraq̃ per accidens indiuiſilia ſunt: ideſt nõ ſuopte nutu: ſed propter id: per qđ intelligunt̃ hoc mõ confinium ⁊ colliminium tēporis. In quo animus intelligit per accidens indiuiduum ⁊ inſectile eſt: quia accidit tēpori: cui⁹ eſt extremū: ⁊ per qđ ab intellectu cognoſcit̃. Niſi eni annus, mēſis / dies: hora determinaret iunctū pſenſq̃ tēpus: momētū hoc in diuiduū intelligi nullo modo poſſet. Huius rei rõ illa eſt: q in oībus his que ſecant̃ in partes: ineſt aliqđ qđ minimū ⁊ inſecabile eſt: ⁊ in oībus

Them. l 2

¶ De cete[ris] ris oibus aīe viribus agēs Ariſt. tā nāli bus q̄ſenſiti uis: aut Sim. hic: ab eorum cõſiſo doctrine ſumpſit exordiū: ac deinde de actionibus diſputauit: an teaq̄ꝫ de earū ſententia loqretur: vt ſcꝫ ab his q̄ nobis ſunt notiora / ſad ea q̄ magꝭ latēt ꝓgrederetur: i itellectū na aūt virtute ꝯ ꝓmo itell'ur q̄nā ſit ⁊ q̄lis ſpeculat⁹ eſt: anteaq̄ꝫ de intelligibilibus loqret̃: vt ꝓpoſte ga cognoſcibilior ē: ⁊ dein de intelligibilia: vt exꝯtriſq̃ eliciamus ei⁹ actionē erga intelligibilia: vt igit̃ in paſſibili itellectur: poſtea q̄ꝫ ei⁹ ſubā: ꝫ edocuit: q̄ ab ipo cognobilia ſē exponit: que duo ſūt: fo: a. ſ. ⁊ formatū: ac duplicē deinde circa ipſaꝫ actionē: pari ēt paſſu nunc pueſtigata in tellect⁹ agētis ſubā: que ſint ab ipo cognobilia: qualis ſit ēt erga ipa ei⁹ actio docere aggredit̃.

b ¶ In ſem[piternis?] pꝛemio. ait Simpli. ſola ſꝫ ſom⁹ copula ſubi cū ꝑro: in his vo q̄ in ſignatiōe ꝯſiſtūt ſꝫ ſēcdū tēpo ſc. op⁹ ē: ob id ga nõ ſem per ſūt: ſꝫ q̄n q̄ ſūt: ⁊ q̄n q̄ꝫ non.

his que cōdita ꝯcretaqꝫ ſunt: habet̃ aliq̄d ſimplex in cōpoſitūqꝫ. Q̄ḋ q̄dē q̄cq̄d qualecūqꝫ eſt: neqꝫ ſeparari poteſt a rebus: qbꝰ ineſt: neqꝫ ſeorſum ſubſiſtere q̄ꝫuis īſit. Sed neqꝫ ſignificātia nōis poteſt abiūgi a nomine: neqꝫ ſine eo itē ꝓnunciari: forte v̄o neqꝫ intelligi q̄dem a quoqꝫ vlla res pōt: niſi ſecū ipſe vocabulum intus affingat: ad q̄ḋ ſe id ētidē referat: quoties cogitaturus aliquid eſt. Etſi v̄o hec ita ſe habēt: ea tamē intellectus vis eſt: vt voces ⁊ dictiones: que ſuopte igenio ſecabiles ⁊ diuidue ſunt: indiuiduas ⁊ iſecabiles vtiqꝫ per accidens faciat.

¶ Omne continuum indiuiſiliter intelligi: ſed ⁊ quātitatem diſcretam quadātenus. Cap. XLIII.

Plane indiuiſionē eādē hn̄t tēps lōgitudo ⁊ oē cōtinuū ⁊ id q̄ḋ facere pōt vt lōgitudo ſit vna: idem pōt facere vt vnū ſit ⁊ tp̄s ⁊ oē ꝯtinuū. Naꝫ vnitas: ſ̄m quā dicimꝰ ſtadiū eē vnū: ⁊ diē vnū: ⁊ mēſeꝫ vnū: eadē ineſſe ⁊ lōgitudini: ⁊ tēpori videt̃. Ea vnitas indiuidua eſt: ⁊ tn̄ ineſt diuiduis rebus. Eſt ſimplex ⁊ icōpoſita: ⁊ in duplicibꝰ ⁊ cōpoſitis ꝯtinetur: alioq̄n oīs q̄ꝫtitas eēt diſcreta: ideoqꝫ nihil aliud eē q̄ꝫ numerus multitudoqꝫ videret̃. Nūc ⁊ illud fortiter affirmauerim multitudinē quoqꝫ ipſam ⁊ numerū vnitate aliqua cohiberi ⁊ cōp̄hēdi cōtingere: ita non modo continue quātitati: ſed ēt diſcrete vnitas competet: nam binarius ternio: denarius multitudines ſunt vnitatis acceſſu coercite.

¶ Quemadmodum intelligantur puncta ⁊ mometa ⁊ priuationes cap. XLIIII.

Porro punctus ⁊ momentum quō ſimplicia ⁊ indiuidua vocātur: nō eodē iure quo cetera appellationē illā ferunt. Eſt enim aliquid q̄ḋ per ſe: ⁊ ſuapte natura indiuiduū eſt ⁊ incōpoſitū. At punctus ⁊ momentū nō hoc mō indiuidua ſunt: ſed ex defectu ⁊ priuatione continui. Atqꝫ ita intellectus cognoſcit illa definitqꝫ non priuato adortu: aut directo in ea incubitu: quia nullā formā ad ſe obtinent: cui poſſit incumbere: ſed ſequeſtrando ⁊ precipiendo dimenſum ⁊ magnitudinē: atqꝫ illa ipſa quorum limites extremi puncta ⁊ momenta ſunt. Certe hoc genere ꝯueniūt intellectus ⁊ ſenſus: nā q̄ēadmodū aliqua p ſe .i. q̄ facie ſua pellūt: aliqua negatiōe priuatiōeqꝫ ſentiunt̃: per ſe: vt cādor/lumē/vox/ſonꝰ/priuatione/vt nigror opacitas: ſilētiū: ita ſunt q̄dā: q̄ ſua natura: q̄dā q̄ aliena: qua careāt: ad intellectū ſui vtātur: bonum a ſe intelligit̃: malū nō a ſe: ſed ꝙ priuum inopſqꝫ boni eſt. Huiuſmodi videt̃ ſcitum illud apud Platoneꝫ de materia. Cognitio inq̄t ⁊ viſio: q̄ de mā habet̃ nota atqꝫ extranea eſt: actus aūt notꝰ tā in itellectu: q̄ꝫ in ſenſu. Is ꝓprie eſt: qui non de vultu ⁊ facie aliqua eius rei: quā cōtemplamur elicitur: ſed de forma illa qua priuatur

¶ Potētiā ⁊ iperfectionē eē rōnē qua itelligant̃ p̄uationes ⁊ malū. Itē neqꝫ deū: neqꝫ itellectū agētē itelligere p̄uatiōes: ſꝫ ſeipſos: ideoqꝫ veritates eē. Ca. XLV.

25 Ergo q̄ēadmodū ſi ſenſus nō eſſet ea natura: vt poſſet mō ageret: mō nō agere: ſꝫ ea vt ſemp ageret: nūq̄ꝫ accideret: vt aut ocl'us tenebras: aut aures ſilētiū ſentirēt: ita ſi itellectꝰ non ita inſtitutus eēt: vt aliquādo ceſſare ab opa poſſet: neqꝫ mala itelligeret: neqꝫ iformia: neqꝫ numero ſuo ⁊ pfectione carētia. Talis igit̃ itellectꝰ potētie eſt: vt contraria ꝯrijs quodā mō itelligat: agēdo enī itelligūtur forme poᵃ .i. nō agēdo nec itelligēdo formas: itelligūtur iformia: ꝯria aūt ſūt poᵃ ⁊ actꝰ. Prohinc ſi q̄s itellectus[a] eſt ab oī potētia exolutꝰ liberqꝫ: is neqꝫ malū neqꝫ priuationē itelligit. q̄lis exterior itellectꝰ vꝫ.i. agens: ⁊ eo amplius cā reꝝ princeps .i. deꝰ. Eſt enī[b] intell'us agēs a mā abiūctior: q̄ꝫ itell's potētie: q̄ꝫobrē his ſemp itelligit id q̄ḋ maxie eēt: q̄ḋ maxie forma exiſtit: ⁊ q̄ḋ lōgiſſime ab omni priuatione informitateqꝫ abeſt. Talis ipſemet eſt: ſeipm ergo itelligit: atqꝫ hic eſt: cuius ſubſtātiam merito actū vocauimꝰ: ⁊ q proprie ſeparatus eſt: ⁊ qui neqꝫ illū quidem inexuꝫ potētie ꝯtinet: nec eo tamē iperfectior videri dꝫ: q̄ꝫ is qui cōtraria ⁊ priuationes intelligit. Nō eniꝫ numero rerum que ſciūtur: perfectio: aut preſtātia corrogat̃: ſed pōdere: nec qui plurima intelligit: idem etiam pluris eſt: ſed qui meliora nobilioraqꝫ nouerit. At v̄o itellectus ⁊ itelligibile in eo diſticta nō ſunt: quemadmodū in intellectu potētie: ſed intelligibilis eſt: qua intellectus: retroqꝫ intellectus: qua intelligibilis. Itē veritas alio modo in intellectu hoc ſpectat̃: alio in itellectu potētie. Intellectus eniꝫ agens veritas ipſe eſt: quia nō eo verus efficitur: q̄ḋ alia: ſed quod ſeipſuꝫ intelligit. Sed intellectus noſter: vt qui ſimilitudinē illius preteriuem referat: veritatē ſimplicem non attingit: ſꝫ eā que obuerſa ⁊ oppoſita falſitati: atqꝫ mēdacio ſit: q̄r neceſſe eſt: ſi in affirmatiōe veritas fuerit: in negatione haberi ⁊ contineri mēdaciū. Quo fit vt veritati noſtre miſtum ſemper mendaciū ſit: vt quoties de veritate inſtituit̃ mentio: ſimul quoqꝫ de mēdacio cogitemus ⁊ quaſi admoneamur.

¶ Quando ⁊ quemadmodum intellectus intelligēdo fallatur. Cap. XLVI.

26 Plane intellectꝰ quom q̄d ſimpliciū tractat: vt quom formā eius: aut definitionē ⁊ rationeꝫ eſſentię ſpeculat̃: nūq̄ꝫ mētitur: etiā ſi totam reꝫ nō amplectit̃. Nam ⁊ oculus quoad de albedine ſola iudicat falli nō poteſt. Q̄ḋ ſi aſpectꝰ id q̄ḋ album iudicat: auſit Cleonem quoqꝫ aut Platonē dicere: iam ſuos limites trāſilit: ⁊ vltra p̄ſcriptū quaſi periclitat̃: eoqꝫ ſenſus ſepenumero ⁊ facillime collabunt̃. Eodē modo intellectus paucies ⁊ raro errabilis aut nō ratus eſt: q̄ꝫdiu in ipſa finitiōe ⁊ eſſentia rerum ſiſtit: vt boni pulchri honeſti. At quom ꝓcedit vltra ⁊ ꝯditiones annectit: vt ſi nō modo bonū: ſed hoc bonū enuntiet: tunc externis aliena tribuit ⁊ ꝯfūdit. Atqꝫ hinc mēdaciū frequēs ⁊ plurimis error incidit̃ur: vt ergo caueri hoc poſſit: ſola eſſentia ⁊ forma ſpectanda eſt: ⁊ q̄ḋ materia ⁊ eiꝰ appēdiculis vacet. Eſt enim genus hoc rerum peculiare mentis: ac ſuū.

¶ Quod in ſenſu voluptas ⁊ dolor eſt hoc itellectu eſſe bonū ⁊ malū. Itē quo mō ⁊ quādo tā ſenſus q̄ꝫ itellectus pſequat̃ aliq̄d aut fugiat. Cap. XLVII.

27 Tāq̄ꝫ v̄o longe ſuperior ⁊ excellētio: intellectus eſt ſenſu: tamen multa in vtroqꝫ paria ⁊ ſimilia viſitantur. Nam q̄ēadmodum actio ſenſus: neqꝫ alteratio: neqꝫ paſſio eſt: neqꝫ autem motus oīno vllus quom motus omnis progreſſio rei ſit: que acceſſionem ⁊ conſūmationē deſideret: actio ſenſus abſoluta ſemp perfectaqꝫ habeatur.

28 ¶ Quāobrē aut motus eſſe non poteſt: aut ſi motus eſt: aliud genus inuehitur motus: ita cognitio animi habitū obtinentis: neqꝫ motus: neqꝫ alteratio: neqꝫ paſſio dici dꝫ. Nā q̄ēadmoduꝫ quom ſcius aliquis ꝓmit ea que ſcit: non ideo mouet̃: ſed agit: ⁊ actꝰ iſte

a ¶ Intell... ab omni p... ē exolutꝰ ... ſi malum ... priuationē ... telligit.

b ¶ Intell... agēs ſemp ... telligit id q̄ḋ ... maxime ē ... q̄ḋ maxie ... ma exiſtit.

¶ Expedit Ir: ait Sim. his dibꝰ q̄ de ſpeculatiuo itellectu erāt pertractanda: ſūpto exordio ab imperfecto intellectu: po/nec.f.poᵃ tm̄ mō eſt: deinde ad eum progreſſus eſt q habitu pfectꝰ eſt: tandē ea docuit: q̄ de ſubali itell'u: q ſua ſb̄a actus ē erāt īnc ſtigādai: adeo vt nihil: vt ita dixeriꝫ: itactū ⁊ indeterminatū reliquerit: nūc ad eū intellectū trāſit Ar. quē practicum appellāt: q ⁊ imaginatione vtit̃ ⁊ circa bonū vl' malū v̄ſat̃ i q̄ reſicuti i po. ri itell's rōne a ſenſibꝰ velut a notioribꝰ ad itellꝫ trāſmiſit: eodē fere pacto nūc ſenſu vtit̃ veluti exēplari: non q̄dem vt ſimpr̄ cognoſcitiua v̄tꝰ ē: ſꝫ at apphēſiua ē rei q̄ ꝯlectet aut cōtriſtet: hac.n. pte itell'ui p̄ctico aſſilat̃: q ñ ſolū cognoſcit: verū ⁊ q̄ḋ bonū maluve ē īnc ſligatur.

nō eſt motꝰ: q̄r ⁊ pfecte rei eſt actus: ⁊ ipſe pfectꝰ eſt. Idē in itellectu ꝓbandū: actus.n. intellectus potentie generatio ⁊ pfectio q̄dā videt̃. Eſt igit̃ hoc vt dixi in ſenſu ⁊ itellectu aſſimile: itē illō appetere ⁊ fugere: de quo ſed paulo altius ordiar. Sēſus aliquādo ſolū h̄ adnūtiat flauū: aliq̄ñ adijcit dulce id eē q̄ḋ ſit flauū: q̄ꝫ diu flauū ſolū annūciat: neqꝫ fugit: neqꝫ pſequit̃: ſil' v̄o adijcit dulce: q̄le: mel eſt: aut amaꝝ: quale eſt fel: tunc aut perſequitur aut fugit. Idē in itellectu cōperias: q̄ꝫdiu ſolā definitionē ⁊ eſſentiam ſanitatis intelligit: neqꝫ fugit: neqꝫ perſequitur: ſimul vero nectit ſanitatem cū bono: tunc perſequitur. Quapropter q̄ꝫtū voluptas penſat in ſenſu: tantū bonitas in intellectu: ⁊ q̄ḋ valet in ſenſu dolor: hoc pōt in itellectu malitia. Porro notitiā boni ⁊ mali ſenſus habere non pōt: ſꝫ dolorifici ⁊ voluptifici. Diſcretio aūt boni ⁊ mali intellectui adiuncta eſt: qui vt ſupra dixi intelligendis rebus deſcriptionē tēporis adhibet. Ac ſenſus quidē pro eodē habet voluptatē ⁊ bonū dolorē: itē ⁊ malū: trahitur ergo ſenſus ad voluptatē: ⁊ refugit a dolore: hanc ſciſcit appetitqꝫ: illū reprobat: ac repellit. Cōtra intellectus ſepe tranſcendit iudiciū ſenſus: ⁊ appetitiones eius cohercet: ꝓindeqꝫ aliud iudicat bonū eē: aliud voluptariū: ⁊ q̄ḋ titillet: itē: aliō malū aliud q̄ḋ dolorē inurat. Quō igit̃ anime itellectuali allinantur q̄dā imagines: q̄ viſa ⁊ phantaſmata appellauimus: bonū item ⁊ malū hoc polleat in mēte: q̄ḋ in ſenſu voluptas ⁊ dolor: quoties parte hac animi ph̄ātaſma: aut viſuꝫ cū bonitate: aut malitia nectimꝰ: toties pſecutio aut fuga ſuccedit. pſecutio ſimilima affirmatiōi eſt: fuga negationi: ⁊ q̄ēadmoduꝫ nō pōt ſenſus ſine ſenſilibꝰ pellii: ita neqꝫ intellectus is q aīe ꝯgenitus eſt ſine viſis ⁊ ph̄ātaſmatibꝰ cieri. Nēpe quō aut petit aliq̄d animꝰ aut aſpernat̃: p̄ceſſiſſe imaginationē oportet: ꝙ ſi q̄s eſt itellectus qui nihil indigus ſit ita vt neceſſe habeat appetere: neqꝫ inualidus imbecilliſqꝫ: ita vt ei pre metu fugiendum ſit: huic nullus vſus phantaſmatum imaginationiſqꝫ eſt.

¶ Quid differat ſenſus a ſecunda concupiſcentia ⁊ intellectus a volūtate. Itē eādē eſſe potentia que perſecutionem dictet ⁊ fugam. Cap. XLVIII.

29 Plane appetitio ſenſus ꝯcupiſcētia ⁊ deſideriū dicit̃. Appetitio itellectꝰ volūtas. Ad ꝯcupiſcētiaꝫ illecebra ⁊ voluptas. Ad volūtatē bonitas ptinet. Ac ſb̄iecto q̄dē idē eſt ſenſus ⁊ appetitio eiꝰ: ſed rōne cogitatiōeqꝫ diſcrepant. Eodē mō intellectꝰ ⁊ volūtas ſubiecto idē ſunt: ſꝫ diuortio eſſentie ⁊ definitionis euariāt. Sꝫ nec diuerſa vis eſt: q̄ pſeq̄mur ab ea qua fugimꝰ: ita neqꝫ viciſſim a ſe: neqꝫ ab intellectu ſenſuve diſcernunt̃: ſed vna potentia eſt: que perſecutionē dictat ⁊ fugam: vna que vult ⁊ nō vult. Nā ⁊ hec que vident̃ auerſiones eſſe: atqꝫ fuge appetitiones q̄dam ſunt. Quō enī q̄s fugit: hoc ipſo deſiderat q̄ḋ appetit fugere: ⁊ quom nō vult hoc ipſo vult: ꝙ cupit vitare que reprobat.

¶ Intellectū mouere: tā p̄ſente q̄ꝫ abſente ſenſu. Itē itellectū actiuū non ſpeculatiū mouere. Cap. XLIX.

30 Quod autem ſepe cōmemoratū nobis ē: denuo repetēdū videt̃: q̄ēadmoduꝫ ſenſus formaꝫ reꝝ in ſimulachris ſenſilibꝰ ſeruat: ita[a] intellectꝰ in ph̄ātaſmatibꝰ ꝯtinet: ⁊ in ph̄ātaſmatibꝰ itē itelligit: euenit aūt vt intellectus equaliter moueat ⁊ excitet appetitū tā abiūcto ſenſu: q̄ꝫ iuncto. Sola enim opiatio ea: qua aliq̄d: de quo cogitamus bonū eſſe: aut malū credimꝰ: facit vt dignū id perſecutione cautione ve ſit. Quāobrem ſiue ſubiecta res oculis habeatur: quā nobis infeſtā fugiendamqꝫ ſuſpicamur: ſiue nō habeat̃: ſed ſola cogitatione opioneqꝫ noxia iudicetur: continuo aīus fugā arripit ⁊ tāq̄ꝫ deteſtabilē cauet. Atqꝫ hoc itellectꝰ eius officiū eſt quē praticū ideſt actiuū ⁊ adminiſtratiuū appellant. Hic enī appetitū percit allicitqꝫ: atqui cōſpectiuus ꝯtēplatiuuſqꝫ dꝫ nihil mouet: ſed ipſo rei itellectu ⁊ eſtimatiōe ꝯtētꝰ eſt. Prorſus q̄ēadmodū voluptas ⁊ dolor ſe hn̄t ad ſenſuꝫ: ⁊ q̄ēadmodū bonū ⁊ malū ad ipm itellectū actiuū: ita ſe hꝫ ad ſpectatiuū veritas ⁊ mēdaciū. Veritas eſt vice boni: mēdaciū malo ad ꝓportionē reſpondet. Intereſt quot veritas ⁊ mēdaciū impromiſcue ⁊ abſolute res ſūt: bonū ⁊ voluptas ad aliquid referuntur: eſt enim bonū alicui bonum: ⁊ voluptas alicui voluptas.

31

a ¶ Nō eē īntelligēdū q̄ḋ ab Ar. dicit̃ ē intellꝰm nō ſine phātaſmatibꝰ itelligē: ſꝫ itell'u ſpectatiuo: q̄ſi nunq̄ꝫ poſſit ſine ph̄ātaſmate itelligē: ſic vident̃ velle p̄patetici: tum ea q̄ ſupiꝰ ſūt expoſita oſtēdūt: cū docuit Ar. ſpectatiuaꝝ cognitionū ſupmam ſepari: ⁊ eē h̄ ſolū q̄ḋ eſt: ⁊ eē ide ipſi rei ⁊ ſb̄e eē actū ipaſſibileꝫ ⁊ imiſtā: cū vel ē: ea q̄ h̄ i loco ab Ar. ꝓferunt̃: dū nō intell'm ſꝫ dianoeticē appellat: dū ēt eam v̄ſari circa verū vl' falſuꝫ: ⁊ bonū ⁊ malū p̄dicat: nā ab itell'u cōtēplatiuo: non mō eo q ſb̄alis intellectꝰ ē: falſuꝫ excludit̃: ⁊ maluꝫ ſil'r: veꝝ ab eo ēt q ſ̄m habitū iā pfectꝰ ē: ſꝫ i itell'u practico ex neċitate ⁊ malū q̄nqꝫ: ⁊ ei oppᵐ bonū q̄nqꝫ reperit: pp eiꝰ ꝯūſionē ad ea q̄ ꝯīatiōi ſb̄ſūt ⁊ particularia ſunt.

¶ Mathematica intelligi citra materiam abſqꝫ mendacio. Cap. L.

35 Porro aliter itelligunt̃ ea q̄ p ſe intelligibilia ſūt: aliter ea que de abiunctiōe materie nomē accipiūt: lineā dico ⁊ planitiē: ⁊ id genus cetera q̄ in geometria tractant̃. Quāq̄ꝫ enim hec ꝓ marginibꝰ ac terminis corporibꝰ nālibꝰ ſūt: itelligunt̃ tn̄ a corporibꝰ nālibꝰ ſepata. Exēpli grā, ſi ſimitatē a naſo p̄cidere intellectꝰ poſſet: aut ab ea carne: in qua ſimitas eſt itelligeret ſeorſuꝫ a naſo: q̄ḋ cōſiſtere ſine naſo nō pōt. Verū hoc in ſimitate fieri nullo pacto quit: ppea ꝙ in definitione ſimitatis ꝯtinet̃ ⁊ cōp̄hēdit̃ naſus. Eſt eniꝫ ſimitas naſi cauitas. At deuexū ⁊ curuū linea recta ⁊ flexa triāgulū ⁊ q̄drāgulū itelligi ſepatiꝫ a corpibꝰ poſſūt: ēt ſi ſepatim nō ſubſiſtunt. Huiꝰ rei ea cā eſt: ꝙ mathematice res q̄ꝫuis a corpibꝰ nālibꝰ ſecrete nō ſint: tn̄ in rōne ⁊ definitione ſua mām nō teſtāt̃. Quare intellectꝰ ea q̄ actu ſeparata nō ſunt: apud ſe tāq̄ꝫ apō ſeq̄ſtrē videt̃ deponere ad ſolā q̄ꝫtitatē ſpectādā: in q̄ᵒ ope neqꝫ vſus corpis nālis eſt: neqꝫ affectionū herētiū corpi in eo q̄ḋ nāle eſt: q̄les ſūt caliditas/frigiditas/humiditas/ſiccitas: ſed in ꝯtēplatione ſolū ſpatia ipſa mera inaniaqꝫ ⁊ ꝯfinia corporū adhibent̃. Ex eo ꝯfit vt geometria ⁊ arithmetica ex oī cetu diſciplinaꝝ: que ad matheſim ptinēt: abeſſe a materia naturali lōgiſſime videāt̃: vtpote in quibꝰ demōſtrationes ꝓbationeſqꝫ ſine aliq̄ materie mētione procedant: q̄ꝫobrem neqꝫ ſuppetias de ſenſu deſiderant: q̄r neqꝫ mām vllam req̄rūt. At in ceteris aſtronomia/muſica/perſpectiua: q̄ꝫq̄ꝫ ⁊ he conāt̃ remouere materiā atqꝫ ſenſum: nō tamē eque id poſſunt: ſed a ſenſu ꝓficiſcunt̃: ⁊ in ſenſum etiam deſinunt. In hūc modū abſtracta huius generis intelliguntur.

¶ Utrum ⁊ quemadmodū ſubſtātie ſepate intelligantur ab intellectu potentie. Cap. LI.

36 Tanc illud q̄rendū: vtrū res ſimplr ſeparas ⁊ prorſus materie fordibꝰ vacuas ⁊ abſolutas itelligere animus poſſit: q in corpore eſt ⁊ a magnitudine nō abiūctꝰ. Quāuiſqꝫ aliꝰ locus ſit ad hoc demōſtrandū docēdūqꝫ ſeruatꝰ: tn̄ ⁊ nunc quoqꝫ attingēdū id puto. Videbat̃ ſane ꝯſentaneuꝫ: ſicut diuinus ille ſepatuſqꝫ animꝰ q itellectꝰ agēs vocatur nullā intelligit̃ nāliū formaꝝ: ꝓpterea ꝙ potētia liber eſt: ⁊ iperfectionē: qua p̄uatiōe ſolēt cognoſci: atqꝫ hoc nō ignobilitatis: ſꝫ nobilitatis potius ⁊ p̄ſtātie argumētū eſt: nāqꝫ nec mori pōt aut occidere: nec tn̄ eo vilior his eſt q̄ poſſunt occidere: ergo quē

admodū intellectus agens nihil intelligit materiale
quod ſit veriſimile: ac fere conſequens videbatur: vt
intellectus materialis nihil intelligeret earum rerū:
que prorſus a materia ſeparate eſſent. Tamen contra
eſt: videtur enim intellectus materialis etiam faculta
te hac preditus proculdubio: vt res penitus abiūctas
materia poſſit comprehendere: nam qui naturas ma/
teriales intelligit, incernendo ⁊ amoliendo materiā:
longe facilius intelligat neceſſe eſt que per ſe abſtra/
cta diſpendium huius opere nobis remittunt: nō enī
eo inferior intellectus potentie eſt intellectu agēte: ꝙ
genera īmaterialia hic non attingat: ille attingat: ſed
eo ꝙ hic non ſemper attingit nec ſemper intelligit: ille
ſemper attingit ⁊ ſemper intelligit. Et hec olim nobis
ſepius ⁊ diligentius ſcrutanda recuperandaq̄ ſunt.

¶ Repetitio eorū que hactenus dicta de animo ſunt:
quemadmodum ſit omnes res: ⁊ quemadmodū aīa
dicatur eſſe forma formarum. cap. LII.

37 HAnc ea q̄ vſq̄ huc de aīa diximꝰ capitulatī recēſeri placet.
Aīa quadātenus oīa eſt: oīa porro aut
ſenſilia: aut ītelligibilia ſūt: ſcīa q̄ actu
ſit nihil eſt aliud q̄ ipſe res ſcite: ⁊ ſen/
ſus ſimiliter qui ſit in actu nihil ē aliō q̄ ipſa ſenſilia.
38 Que ꝟo ſit huius rō q̄q̄ ſuperius affatim docuimꝰ:
tamē eſt: q̄obrem modo addi aliquid velimus. Res
quedam potentia ſunt: quedā actu habentur: anima
igitur illas res ⁊ formas q̄s accipit: partim actu: par/
tim potentia continet: quoties ſenſus aut intellectꝰ in
habitu eſt: non item in opera: tum potētia euadit illa:
que continet: quom ꝟo in operā procedit ⁊ cōmenta/
tur: tum refert actu illa que cōmentat̄. Etenī res quā
ta eſt: forma ipſa eſt: materia ꝟo non eſſentiat: ſ; gene
rationis potius ⁊ ipſius vt ita dixerim: fieri auctor ⁊
cā eſt. Diffluūt obiter corpora ⁊ diſpendiū aſſidue fa/
ciunt: qd̄ quidem opera ⁊ maleficio materie accidit: ſi
qua ſtant quieſcunt ve: totum id debet forme acceptū
referri. Recte igitur dictū videtur: animam eſſe oīa:
quando nulla res eſt: cuius formam aut ſenſu aut mē
te non vſurpet. Inde ſumitur vt anima cum omnibus
formis eadem fiat: non tamen cum materia earꝫ ⁊ mo
le: nec enī lapis in aīa eſt: neq̄ ignis: neq̄ terra: ita re
linquitur: vt animam effici formas rerū duntaxat dica
mus. Neq̄ ꝟo illō obſtat ꝙ ſi ita ſit: ratio ratiōi: ⁊ for
ma forme miſceri cōnectiq̄ videatur: quādo quidem
ad inſtar manus habetur: manus enim inſtrumētū ſu
per omnia inſtrumenta eſt: vti per quam inſtrumento
rum oium vſus conſtet. Eodem modo animā dicere
formam formarum par eſt: quia relique forme ꝑ ani/
mam cognoſcuntur: nō ſolum ꝟo recte dicitur animā
eſſe omnia: ꝓpterea ꝙ formas omnium cognitiōe cō
plectitur: ſed etiā ꝓpterea ꝙ materie formas exibet:
⁊ vultus imponit. Ipſa enī anima eſt: que materiā ru
dem ſignificatione ⁊ impſſione formarum inſignit: nā
⁊ viuacitas omnis ⁊ vigor qui plurimꝰ in materia cer
nitur: ab anima videtur ortū habere. Atq̄ hoc in ani
malibus quidem cōſpicuum incontrouerſumq̄ eſt: ſ;
in plantis ⁊ elementis obſcurius.

¶ Nihil ſciri aut intelligi poſſe niſi via ſenſuū. Itē quē/
admodum viſa ⁊ phantaſmata intelligendo fingātur
formenturq̄. Cap. LIII.

39 POrro his quibꝰ videtur nulla res eē a magnitudīe
⁊ a ſenſu remota: ꝯſequēs eſt: vt formas
intelligibiles in ſenſibus eſſe ꝯtineriq̄
fateātur. Talia ſūt ea que abſtractu cō/
ſtant: ⁊ mathematica nuncupātur. Item ea que ſenſi/
lium habitꝰ: aut affectiōes dicūtur: atq̄ hec poſterio
ra penitiſſime īdita imerſa ⁊ obligata materie ſūt: oīa
igitur pendent a materia ſenſili. Cuius rei firmiſſimū
argumētū eſt: ꝙ qui iam inde ab ortu cecus ſurduſq̄
fuerit non poteſt geometriam condiſcere: q2 circulū
triangulum: quadrantale animo ꝯcipere aut ꝑſentire
compos non eſt: ſed feruidum: algidū dulce/amarū/
odorulentum/obolidum: atq̄ hec quoq̄ ideo: q2 ſen/
tiuntur. Intellectus quoq̄ vnitatis ⁊ binarij: poſtre/
mo numeri omnis de ſenſilibꝰ venit. Q̄obrē quoties
hoc genus rerum ſpeculatur: meditaturq̄ animꝰ: ne/
ceſſario ſibi viſa quedam ⁊ ſimilitudines cōfingit: ad
que dum cogitat ſubinde ſe conuertit: ſunt enī viſa ⁊
phantaſmata ſenſilibus rebus perſimilia: preterq̄ ꝙ
materiam abdicant.

¶ Aliud eſſe ipſa viſa ſeu phātaſmata ad ꝓpoſitiōes: q̄
de phantaſmatibus componuntur. Cap. LIIII.

SAne ea que in compoſitione ⁊ cō plexu loquēdi ſerieq̄ no
ſcuntur apertiſſime a ſpectris ⁊ phan/
taſmatibus differunt: nam diei ⁊ lucis
phantaſmata ſemper eadem in anima
ſunt. Nexus ⁊ complexionis eorum multiplex ratio
formaq̄ eſt: vt ſi dies eſt/lux/eſt/vel dies eſt/⁊ lux eſt:
vel dies eſt/lux non eſt: vel eſto dies ⁊ eſto lux: que q̄/
dem conſtructiones coniunctioneſq̄ cum inter ſe vi/
ciſſim euariant: tum etiam a phantaſmatibus diſcre/
pant. Item in cōpoſitione veritas ⁊ mēdacium verſan
tur: in viſis ⁊ imaginibus non verſantur.

¶ Differentiam eſſe inter phantaſma rerum ⁊ notionē
ſiue conceptum. Cap. LV.

SEd quero prime ac ſimplices notiōes q̄ a viſis ⁊
phantaſmatibꝰ diſtēt? An notiōes phā
taſmata quidē non ſunt: ſed cōſiſtere tn̄
ſine phātaſmatibus nequeūt: fieri etiā
certe non poteſt: vt idem ſi notio Socratis ⁊ ſpectrū
eius ſiue phantaſma: ſed phantaſma eſt impſſio ⁊ ve/
ſtigiū ſenſus: ⁊ q̄ſi vibexe verbere inuſtus. Inuſtionē
⁊ paſſionem in ſenſu non proprie accipi volumꝰ: ſ; eo
modo: quo ſupra expoſitum plurimis locis demōſtra
tūq̄ eſt. At notio eſt actus ⁊ operatio animi in ſubie/
cto phantaſmate. Hunc in modum intellectꝰ multifa
riam phantaſmatibus vtitur: ꝓpoſitiones enī quas
de phantaſmatibus cōficit: ꝑ caſus articuloſq̄ alter/
no implexu ⁊ ſerie ac diſpoſitiōe multiformi ꝯuariat.

¶ De anima motrice ſecus locū. Itē queſtio vtrū plu/
res partes habeantur anime q̄ tres ille quas Plato
exiſtimauit. Cap. LVI.

40 QUoniam ꝟo animaliū aīa ſum mas vires qbꝰ deſcri
bitur: duas habet iudicādi vnā: hoc eſt
intelligendi diſſentiēdiq̄: alterā mouen
di: hoc eſt locum e loco mutādi. Ad ea
q̄ de intellectu ac ſenſu dicuntur abundāter expoſitū
eſt. Proximum videtur vt quidnam id ſit qd̄ aīal mo
uet: deinceps aggrediamur exquirere: vtrū certa pars
anime: que a ceteris partibꝰ abiuncta magnitudine ⁊
ſubiecto. i. diſcluſa loco ⁊ diſtricta regionalit̄ habea/
41 tur: aut q̄ ratiōe tn̄ cogitationeq̄ ſeq̄ſtretur: an potiꝰ
aīa vniuerſa: ⁊ ſi certa pars mouet vtrū alia ab his ſit
que vulgate iactateq̄ ſunt: rōnabilis/irritabilis/ꝯcu/
piſcibilis: an ex his aliqua: nā vl̄ ī hoc mlt̄a q̄ſtio eſt:
vtrum aīa partibus conſtet: que locis ⁊ intercapedini
bus diſtent: an viribus ⁊ poteſtatibꝰ: que ī eodē ſbto

¶ Intellꝰ noīe: aīt hic Simp. cōprehēdit vniuerſā rōnalis vitāſta vt ⁊ forſitan phanaſia: nō qdem diuiſi tn̄ q̄ ī hoībꝰ repitꝰ: ō q̄ Theophr. i ꝓprijs phyſicis q̄rat/ vtrū ponēdum ſit īrōnalē eſſe vel irrōnalē.

rōne definitioneq̄ diſcernantur: quemadmodū in po
mo cādor/odor/⁊ dulcor. Q2 ſi plures in anima ꝑtes
finxeris ſuccedit illa dubitatio: quiſnā earū numerus
ſit: ⁊ vtrum tres tm̄modo vt aliq̄ arbitrātur: an plu/
res. Et hercules ſi q̄s ad ea diſcrimīa animaduertat
quibus ratio animoſitas ⁊ cupiditas mutuo diffe/
runt: in partes innumerabiles animam conſcindet.
Uidentur enim alie item particule que proculdubio
amplius q̄ ille tres diſtent: nam vis nutricula: que ⁊
animalibus ⁊ ſatis ac ſtirpibus ineſt communis: ali/
quanto plus a tribus his differt: q̄ ipſe inter ſe tres.
Eodē modo ⁊ pars ſenſaria: quippe quā neq̄ ratio/
nabilē neq̄ penitus irrōnabilem poſſis putare: nam
quatenus ſenſiliū generū differentias iudicat: ⁊ occa
ſio q̄dā ⁊ tāq̄ gradus efficitur ad aīum rōnēq̄ ꝓmo/
uēdā: videri poteſt illatenus rōnis ⁊ intelligētie ꝑti/
ceps: quatenus ꝟo adiūcta eſt aīalibꝰ brutis ⁊ ratiōe
vacantibꝰ vtiq̄ noīe hoc irratiōabilis ⁊ bruta exiſti/
mari poteſt. Preterea nō ſenſus demū: ſed etiā virtus
imaginaria videtur a partibꝰ his diuerſa ⁊ differens
rōne. Q2 ſi tres tm̄ partes anime haberent̄: neceſſe eēt
imaginariam aut in rōnabilem: aut in cupiditatē: aut
42 in excādeſcētiā reducere. ¶ Ad hec appetēdi vim:
que ratione/potētia/munere/interſtitio īſigni a reliq̄s
ſeiungant̄ vnā e tribus partibꝰ cēſeri ꝯtingeret: alio/
quin ſubabſurda atq̄ obtuſa res eſt ꝑcidere ac diuel
lere appetitū: qd̄ faciunt qui partitionē illā Platonis
trimembrem ꝓbant: quādoquidē nō modo in parte
irrōnabili cupiditas ⁊ iracundia ꝯtinet̄: quorꝫ vtrūq̄
appetitus eſt: ſed etiā in rōnabili voluntas: que itē ap
petitus mētis iudicatur. Q̄obrē facultas hec diſtra/
hēda nō erat: ſ; tāq̄ ſui gn̄is potētia icolumis ſeruan
da ⁊ ſeorſū cū ceteris partibꝰ in numerꝫ redigenda.

¶ Uim altericē eē cāz aīalibꝰ īceſſus ⁊ motꝰ. Ca. LVII.

43 SEd redeamus vn̄ abſceſſi mus agite/
mu ſq̄ iam pede collato: q̄dnā illud ſit
qd̄ mouet aīal ꝑ locū? Nā auctio ⁊ mi/
nutio vnde ſint cōſtat. Diximꝰ enī ꝓue/
nire motꝰ eos a ꝯcreabili ⁊ altrice potētia. Spiratio
ꝟo ⁊ reſpiratio: ſonus itē ⁊ vigilia q̄bus cauſis oriāt̄
alio loco mōſtrabit̄: ſunt enī ⁊ hec qbꝰ aīal alteraſcit
mouetur q̄. Nūc qd̄ ꝓpoſuimus tractādū quidnā ſit
44 cauſe q̄obrē aīalia moueant̄ ingrediantur q̄. Sane
vegetalis aīa hoc nō facit ipſa: nam motus localis in
ceſſuſq̄ ad finē aliquē agit̄: item cum imaginatione:
perſecutione: vel fuga: vtiq̄ in his: que vltro ſpōteq̄:
nō vi coacta ſe mouēt: at rō nutriēs prorſus imagina/
tione vacat ⁊ qd̄ ꝯſequēs eſt appetitione. Oīs enī ap/
petitio a ſenſu imaginatiōeq̄ naſcit̄: q̄uiſq̄ animalia
quoties cibū ⁊ alimoniam appetūt localē motū inſti
tuant: vt ea quorū indigent perſequātur ⁊ capiāt: nō
tamē ex eo accipi debet: nutricem virtutē idē eſſe qd̄
appetitum. Cuius rei ſigno. i. ⁊ q̄dē certiſſimo: ꝙ in
ſtirpibus alūna vis cernitur: appetitꝰ nō cernit̄: eoq̄
fit: vt in his neq̄ ſēſus: neq̄ imagiātio poſſit exiſtere.
Q2 ſi in anima vegetāte vis eſſet: que ſcḋm locum mo/
ueret: fuiſſet neceſſe vt natura plātis aliquid īſtrumen
tum dediſſet: quo talem motū exigerēt. Nihil enī ope
ribus nature fruſtra voce fortuita iungitur.

¶ Uiꝫ ſēſualē nō eē cāz motꝰ aīaliū local̄. Cap. LVIII.

45 SEd neq̄ vis ſenſualis eſt: id qd̄ ita mouet: quō pleraq̄
aīalia ſint: que ſenſum obtinent: nec tn̄
mouētur ob locū: ꝓinde hec ſi vim mo
uentē habuiſſent: temere habuiſſent.
Natura vero vtrumq̄ adeq̄ deteſtari ⁊ abominari
videtur: neu quid ſuperfluo adijciat: ⁊ neu ex neceſſa/
rijs aliquid relinquat. Leſa: laceſſita: orbata: ⁊ muti/
la ſemper excipio. Animalia autem illa que vitam ſta
bilem ⁊ tellularīam exigunt: nec mouentur loco: non
ideo manca defecta ve ſunt. Quod quidem facile ꝓ/
batur argumento: quia proletaria ſunt: ⁊ ſimule ſibi
progenerant: preterea ⁊ auctantur: ⁊ minuuntur.

¶ Animam in qua iraſcentia: ⁊ cupiditas continet̄ non
eſſe cauſam motus localis. Cap. LIX.

46 CEterum neq̄ ratiōalis portio. i. itellectꝰ pōt id eſſe: qd̄
moueat: quō enī duplex intellectꝰ ſit cō
tēplatiuus hic: actiuus ille. Primū cō/
tēplatiuus non poteſt mouere: q2 de re
bus agendis gerendis ve nihil intelligit: q̄ fugiēda: q̄
perſequēda ſint nō cognoſcit: motus aūt is: quo de q̄/
rimus: aut perſequēdo: aut fugiendo abſoluit̄. Deīde
nec actiuus id poteſt: q̄uis enī agendis rebꝰ admini
ſtrādiſq̄ preſit: non tamen auctor: aut opifex eiꝰ mo/
tus eſt: q2 ſepe accidit: vt quid id qd̄ dignū intelligit
fuga nō fugiat. vꝫ. grā. terremotū aut trucē ⁊ mānſ/
uem belluam. Ut enim cōtremiſcat cor: ⁊ inhorreſcāt
pili: vix hereat faucibus: eſt tn̄ quādo in timore hoc
non arripit̄ fuga: ſed veſtigio īmoto ⁊ habitu rigēte
ꝯſiſtitur. Solet itē cōtingere vt quō aliq̄d illectat vo/
luptatq̄ aīum etiā ſi qua particula corporis cōmoue/
ri ſuſcalpiq̄ videat̄: interim tamē quieſcas: ⁊ eodē in
loco permaneas. Huius rei ratio illa eſt: ꝙ animꝰ ter/
rifica ⁊ mulcebria nō ſolū ꝯſiderat: quō inſtant futu/
ra ve ſunt: preſertim humanꝰ: ſed aliquādo etiā quo
ſunt ꝑterita. Moueri ꝟo ad ea: que ſint ꝑterita ⁊ exo
47 leta qui poſſumꝰ? Ita ꝯcludit̄ intelligentiā nō eē cāz
aīalium inceſſus: imo frequēter vſu venit: vt rō q̄dem
fugā perſecutionē ve īperet: nec tamē cōſilio rōnis ſte
mus: ſed ea ſubiugū miſſa ꝯcupiſcētiā: ac libidinē ſe/
quamur: qd̄ incōtinentes faciunt. Ergo neq̄ ītellectꝰ
neq̄ ſcientia ingreſſum aīalibꝰ miniſtrat. Idē fere in
alio genere videris: medicus aliquādo nō curat: eq̄s
non ſemper equitat: ⁊ tamen vterq̄ artem ſuā callet:
ille medicinalem: hic equeſtrem: quaſi motum geſtio
neq̄: alia ratio non ars aut ſcientia faciat.

¶ Animam in qua iraſcētia: ⁊ cupiditas ꝯtinet̄: nō eſſe
cauſam motus localis. Cap. LX.

48 PReterea neq̄ cupiditas: neq̄ ira cūdia cauſā habēt mo/
tus localis: nam cōtinentes q̄q̄ ob ira
ſcantur: aut concupiunt: tamē ratiōe ꝑ/
ſuaſi: cōfirmatiq̄ reuocātur ad frugē:
⁊ vitio abſtinent.

¶ Intellectum actiuū ⁊ appetitū iunctim cauſā eē ani/
malium motus. Itē que differētia ſit inter intellectū
actiuum ⁊ ſpectatiuum. Cap. LXI.

REliquum eſt duo hec eē q̄ mo ueāt ītellectū ⁊ appe
titū: hoc loco nomine intellectꝰ imagi/
nationē quoq̄ comꝑhenſam veliꝫ. Nā
homines parte plurima imaginatione
potiꝰ q̄ diſciplina: aut iudicio regunt̄: cetera ꝟo aīan
tia imaginatiōe ſola exigūt: ꝙ bruta ſunt ⁊ carēt pru/
dētia: q̄re ſit vt in his vicē intelligētie imaginatio pre/
49 beat. Equidē quoties intellectū dicemꝰ cām eſſe ꝓ/
greſſiōis ⁊ motus: de actuoſo illo ſiue actiuo ⁊ admi/
niſtratiuo accipiēdū ꝑſamur: q̄ grā alicuius finis ꝯſi/
derat ⁊ ꝯſultat. Diſtat hic a ſpeculatiuo diſcrimīe h̄:
qd̄ ⁊ iactatū vulgatūq̄ eſt: ꝙ ſi ſpeculatiuo finis ē in/

ſpectio ſola:actiuo preter inſpectionē appetitio ⁊ pſe/
cutio operis. Plane intētio ⁊ ꝓpoſitū:ita eni appella
uerim:qđ ſcopos dicitur:id autē eſt quo ſtudiū men/
tis tenet collimatqꝫ:⁊ cui conſpectio ⁊ appetitio qua
ſi inhiat:principium actiui intellectus eſt:qñ eniꝫ de
quoqꝫ agendo gerendove cogitamus : oīa ad finem
illum referimus:vltimūqꝫ id in qđ nouiſſimo perue/
nitur conſideratione:⁊ in quo ſiſtunt:qui deliberant:
quemadmodum conſequi intentionem ⁊ propoſitum
queant principiū actionis ⁊ opere eſt. Jtē ecōtrario fi
nis ⁊ terminus actionis ꝑncipiuꝫ eſt inſectionis:⁊ id
vñ cepit diſceptatio. Sūma igiť rō eſt e duob⁹ his ap
petitu ⁊ notitia actiua ꝯciliari cām vnam ꝓgreſſiōis
animaliū ⁊ inceſſus. Quapp vtrūqꝫ appetiti finis grā
eſt:nam ⁊ cognitio actiua quando mouet concupitę
rei gratia mouet:ideoqꝫ ſine appetitu mouere nō pōt:
quādoquidem appetita res ⁊ appetitio inuicem refe/
runtur:atqꝫ reſpondent.

¶ Unum ⁊ idem genus eſſe qđ intelligitur ⁊ appetiť:de
quo oritur localis motus. Cap. LXII.

50 Ergo vnuꝫ eſt id qđ appetiť:⁊ vnū
qđ mouet ex appetitu : neqꝫ
eni vt due cauſe intellect⁹ ⁊ appetit⁹ mo
uēt:q₂ nulla ſpecies generi ſuo opponi
tur vt altera:in intellectu aūt appetit⁹
vt ſpēs ꝯtineť:volūtas eni appetitus intellectualis ē.
Quot ſi due res eēnt ītellectus ⁊ appetit⁹:q̄rū vtraqꝫ
ſeorſum moueret:haberetur alia q̄dam vis cōis:cui⁹
participatu intellectus ⁊ appetit⁹ animal mouerent ⁊
ingredi facerent. Ubi gratia. tā bipes q̄ꝫ quadrupes
incedūt:nō quabipes hoc:illud quadrupes eſt:ſꝫ qua
in cōmuni ꝯueniunt:qđ eſt pedes habere. Nūc hoc ne
ceſſariū nō eſt:q₂ intellectus ſine appetitu mouere nō
pōt:dictū eſt eni voluntatē appetitū eſſe mētis. Cōtra
appetitus pōt ſine intellectu:quom cōſtet iracūdiā ⁊
cupidinem appetitus eſſe:qb⁹ plerūqꝫ hoies ducunť
ratione domita:aut retro poſita. Qđ vt dixi incōtinē/
tes euidenter oſtendūt:q quom qđ ⁊ meli⁹ ſalutarius
eſt videant probentqꝫ:tamen in deterius:ac fedi⁹ ver/
gunt. Rectus igitur intellectus omnis eſt : appetitus
nō omnis rect⁹:neqꝫ aūt omnis imaginatio:q̄ꝫ q̄ꝫ ima
ginationem in loco intellectum vocauimus.

¶ De appetibili. Item de quo appetibili intelligam⁹ ⁊
de quo non. Cap. LXIII.

51 Quāobrem ſemper mouet ap/
petibilis res:appe/
tibilis res eſt:aut q̄ re ab ſe bona ſit:aut
q̄ bona videať:ītellectū mouet id qđ ve
re bonū eſt:cupidinem ⁊ iracundiam id
quod bonū videť:etenim voluptas tūc bonuꝫ videť:
quom libido ad aliquid illecta inflāmataqꝫ rapiť. Ce
terum nō eſt bonum ciet appetituꝫ:nā ⁊ ſūmū bonū:
aut ſi qđ ſimpliciter ⁊ perpetuo bonum eſt:quale for/
taſſe id omnibus rebus cōiter cupitum ⁊ deſideratuꝫ
habeť:nō mouet:aut pellit:niſi alia ratiōe:q̄ꝫ qua nūc
agitur:de quo nobis alia inſtitutione diceť:nūc nō id
qđ in vniuerſum appetibile eſt q̄rim⁹ : ſed id qđ cām
ſingularem ac ꝑcipuam obtinet q̄ꝫobrem animal pro
grediať:q̄le bonum particulare eſt:⁊ quale nām eam
habet:vt modo ſit:modo non ſit non qđ ſemꝑ abſolu
teqꝫ ⁊ omnibus bonum:ſed quod ⁊ aliquando : ⁊ ad
aliquid:⁊ alicui bonum ſit.

¶ Appetitum inter potentias animę cōnumerādū eſſe.
Item quemadmodū vnus appetitus ſit ⁊ actus tres.
Jtē contrarios appetitus in homine reperiri ⁊ cur re
periantur. Cap. LXIIII.

52 Planum arbitror factū potētiaꝫ
aīę quā appetitū ſiue pe
titionē vocam⁹ cām eē igreſſionis ⁊ mo
tus. Quare ⁊ hec poteſtas referendā in
ordinē eſt cęterū partiū aīe ad exēplū al
tricule:ſenſorie:cōtēplatiue:deliberatiue. His vt dixi
adijcienda vis appetentis eſt:de qua ſupra ſermoneꝫ
habuimus. Plus enim hec differunt inter ſe:q̄ꝫ ira ⁊
cōcupiſcentia:aut potentie a q̄bus affectiones he pro
deunt:quo fit vt non triplex anim⁹ ſit:vt quidā finxe/
runt:ſed longe numeroſior fuſiorqꝫ. Sed reuertamur
ad penſum. Una igiť poteſtas eſt q̄ aīal ob locū mo/
uet:quā ſepenumero appetitionem appellitauimus:
atqꝫ hoc verū ſiue rō preſſit:ſiue libido aut iracūdia.
Quēadmodū eni nihil obſtat:quo minus potētiā ſen
tiendi vnā dicam⁹:q̄ꝫuis ſenſus qnque cōtineat:ita ni
hil vetat vnā vim eſſe que appetit:q̄ꝫuis ſe in tris act⁹
53 diffundat. ¶ Hinc euenit ꝑte plīma vt appetit⁹ in no
bis pugnātes ⁊ ꝯ̄rios ſentiamus:quoties rō cupidita
tib⁹:aut iracūdie obuiā it. Atqꝫ hoc in his tm̄ anima
libus pōt ꝯtingere:q̄ ītellectū ⁊ notitiā tp̄is hn̄t : po/
tiſſimūqꝫ in hoie. Nā hō per ſe tp̄s ſentit:cetera ex ac
cidēti. vtpote que nō ipſi⁹ tp̄is ſenſuꝫ ꝓprie habeāt:ſꝫ
motiōis ⁊ paſſiōis eius:quā tp̄e aliquo acceperūt. Cō
ſequētis porro tp̄is nullus his ſenſus ineſt:ꝓpea ꝙ ni
hil pati poſſunt ab his q̄ ſint futura : niſi forte formi/
cas apeſqꝫ ⁊ cetera id gen⁹:ꝙ alimēta in hyemē repo
nūt:ꝓſpiceř in futuꝝ putem⁹:ſꝫ vt dixi ſol⁹ hō ꝓuidet
de lōginquo ⁊ ſpectat retro:q₂ ſolus mēte ītellectuqꝫ
ꝓdit⁹ eſt:q̄ ꝑus ⁊ poſteri⁹ numeret:nihil.n.aliud tp̄s ē
q̄ꝫ digeſtio ꝑoris ⁊ poſterioris in numerū:vñ interp̄s
Ariſtotelis Alexāder mot⁹ eſt credere:tp̄s ab homīe
creari:quaſi nihil aliđ tp̄s eēt q̄ꝫ hois nuda cogitatio
⁊ mera expūctio ſupputatioqꝫ:⁊ cui nulla ī re ꝯfirma
tio ⁊ ſoliditas:aut euidētia rn̄deret:q̄ tm̄ neqꝫ ṽa ſūt:
neqꝫ ꝯſentanea his q̄ Ariſtoteles volumīe 4° aſculta
torie inſtitutiōis ꝓdidit:ſꝫ vt dixi : q̄ties rō cupidita/
ti aduerſa eſt:toties appetit⁹ ꝯ̄rij attollūť:quoꝝ alter
q₂ reſpicit futuꝝ ⁊ ꝯñs tp̄s obſiſtit ac renitiť vitio:al/
ter q₂ p̄ſens letabile attēdit:nec ſpectat a tergo qđ īmi
net:dat ſceleri manus ⁊ p̄ceps agiť. Eſt eni h̄ ingeniū
voluptatis ei⁹ q̄ ſenſus titilat:vt quom p̄ſens eſt ſi de
futuro nō cogites ſūmū bonū abſolutūqꝫ videatur.

¶ Plures numero appetitus haberi. Jtē plura appeti/
bilia. Item admotum animalium localem neceſſaria
eſſe quatuor. cap. LXV.

54 Si igitur vna ea q̄ mouet h̄ eſt
appetit⁹:eſt ēt vnum
id qđ p̄cedit laceſſitqꝫ.i.appetibile:atqꝫ
h̄ a ſe mouet:nec moueť:q̄ꝫuis imagina
tione ab aīalib⁹ ītellectuve capiať : ſed
ad numeꝝ. Plura ſūt ea q̄ mouēt:h̄ ē appetit⁹ plures:
⁊ plura appetibilia nūero ſūt. Itaqꝫ tria ſine qb⁹ mo
ueri aīalia ſꝫm locū nō pn̄t:imo ṽo q̄tuor. eſt id qđ mo
uet:eſt id quo mouet:ſed id qđ moueť. Dixi q̄tuor:q₂
id qđ mouet in duo genera ſcīdiť:alteꝝ eſt ita mouēs
vt ſit tm̄ imobile vt bonū agēdū : alteꝝ eſt ita mouēs
vt nihilomin⁹ obiter moueať:vt appetit⁹. Mouet.n.
aīalia hec vis:ſꝫ ipſa idētidē moueť a bono. Nā mo/
tus ſꝫm locū nihil aliud eſt q̄ꝫ appetit⁹ promptus eui/
dēſqꝫ:qm̄ ṽo motus huius primordiū ortuſqꝫ nō ad
appetitū ſed ad bonū agēdū referť:euenit qđ dicim⁹:
vt appetitū mouere ⁊ moueri neceſſe ſit. Sūt igiť duo
hec vt dixi q̄ mouēt:tertiū qđ tm̄ moueť ip̄m aīal eſt:
qđ īgrediť ⁊ vagať:q̄rtū id quo appetit⁹ mouet:ma/
chinamētū īſtrumētūqꝫ ē:qđ ancillať ꝑſeruitqꝫ mo/

tui:atqꝫ hoc corporeū ſit opꝫ. De quo q̄ꝫuis in cōmen
tarijs:in q̄bus de opibus aīe corpori cōibus agiť dili
gentiſſime diſputādū ſit:nō tm̄ abre fuerit hoc quoqꝫ
loco ſummatim:ac breuiter attigiſſe.

¶ De anima motrice ſecus locum. Item queſtio vtrum
plures partes habeātur anime q̄ꝫ tres ille quas Pla
to exiſtimauit. Cap. LXVI.

55 Illam ergo machinā:qua vtitur
appetitus ad motuꝫ in ea
parte corporis ſtatui neceſſe eſt : in qua
vſum principij atqꝫ exitus ꝑſtet eodem
ſubiecto:ſed rōne non eandē. Talis eſt
locus circiter cor : eſt enim inicium ſex differentia/
rum : ſecundum quas moueri animalia cernimus,
vltro, citro, dextrorſum, leuorſum, ſurſum, deorſum.
Plane ad greſſum duobus immotis ⁊ ſtabilibus
principijs opus eſt vno exteriore ⁊ conſpicuo:cui ani
mal innitens ⁊ quaſi incubans moueatur:altero iter/
no ⁊ condito:circa qđ tum dextera:tuꝫ leua corporis
vicibus remiſſa ⁊ abducta reciprocent. Qđ in tuber
culis vertebriſqꝫ ad cōmiſſuras ſuffragiuꝫ ⁊ trāſitus
oſſium in acetabulis cerniť:nā circa fibulā ſtantem ⁊
īmobilē copule ⁊ gibberi ceu coxēdices cōmeant alte
reno relatu:ois.n.aīaliuꝫ motus pulſu tractuqꝫ agiť :
nam inceſſus eorum ſiniſtris dextriſqꝫ partibus mo/
do porrectis:mō cōductis abſoluitur:hoc vero nihil
aliud eſt:q̄ꝫ pulſus ⁊ tractus. Quemadmodū igiť in
ipſo meditullio globi cardinē collocamus:vñ curua/
tura volubilitatis ſue initiū capiat:ita in aīali neceſſe
eſt aliquid medio loco fixum:atqꝫ imobile ꝯtineri:ſe/
cus qđ ⁊ a quo motus partium oriantur.

¶ Imaginationem eſſe vbi ſit appetitus. Iteꝫ imagina
tionem rationalem ad ſolum hominē ꝑtinere. Jtē ali/
quid eſſe ceu menſuram per quā intellectus iudicat ⁊
ſeligit melius qđ eſt. Cap. LXVII.

56 Plane vt diximus aīal qua appe/
tens eſt ipſuꝫ ſe mouet. Ap
petens vero eſſe non pōt citra imagina
tionē:imaginatio omnis aut ad ſenſuꝫ
pertinet:aut ad rōnem. Ea que ad ſen/
ſum pertinet:cōis eſt animantibus oībus. Ea que ad
rationem ſpectat ſolius hoīs ꝓpria eſt:nā extimatio
⁊ collatio phantaſmatum in ſolo hoīe perſpiciť : hoc
eſt ſolus homo ſelectionē hꝫ eorū que cogitat:nec pōt
57 munus hoc alteri⁹ facultatis eē:q̄ꝫ rōalis. ¶ Quom
vero duobus propoſitis vtrum ſeligendum ſit queri
mus:neceſſe eſt:vt vna aliqua menſura vtrūqꝫ penſe/
mus:ꝓpea ꝙ id quod preſtantius ſit volumus noſſe:
quemadmodumqꝫ quom quis doceri vult e duabus
quantitatibus vtra ſit maior vtitur certa ⁊ conſtitu/
ta menſura:puta palmo vel cubito:ita in phantaſma
tis adhibere ꝑſcriptū qđ opꝫ. v. grā. letabile aut vti/
le loco menſure:ad quam ſe referāt:qui inuenire ⁊ ca
pere qđ conducibilius e duobus ſit conanť. Non.n.
ſimul occurrit atqꝫ incidit aliquid qđ allubeſcat cōti/
nuo vt pecudes trahimur:ſed nectimus ⁊ cōferimus
inuicē multa:ſi hoc ſi illud. Rurſum h̄ ⁊ ex pluribus
cōcluſione inducta vnū reponimus:q̄ꝫobrē appetitus
mutorū vt quē imaginatio bruta ⁊ ſimplex extimulet
opinione ⁊ iudicio deficiť:q₂ rōcinari ⁊ cōmētari nō
pn̄t:hoīs ṽo appetit⁹ ambigit:nā ⁊ cū opīone ⁊ ſine
opiniōe pōt ꝯtingere. Quare in nobis nō oīs appeti
tus eſt volūtas:ſꝫ ꝯ̄ oīs volūtas appetitus eſt : porro
in hoīe interim mouet appetitus irrōnalis rōnalē : ite
rim e diuerſo:mouet ṽo ſꝑ appetitus vehementior ⁊
validior debiliorē lāguidiorēqꝫ nō ita vt debilior ſuū

motū deſerat:ſꝫ ita vt a validiore attollať rapiaturqꝫ
a id qđ de ᵃglobis celeſtib⁹ docēt aſtronomi. Nā ſpera
q̄ ambitū celi vltimū coercet:⁊ q̄ aplanes.i. inerrabi
lis rataqꝫ appellať q̄ꝫq̄ꝫ orbes planetarū pernicitate
conuerſionis ⁊ velocitate p̄cellat: non tm̄ ꝓpriuꝫ eoꝝ
⁊ nālem curſum intercipit:quē leuū ⁊ ꝯ̄rium mundo
agunt:ſed ſeruato his motu indigena ſecū aufert trāſ
uerſos in dexterā. Sane in mūdo ſemꝑ is motus vin
cit:qui natura eminentior ⁊ nobilior eſt qualis:q ex/
timo celo debetur:in hoīe vero accidit:qñ id qđ nā ſu
perius ⁊ preſtantius eſt a ſuppari ⁊ inferiori vincať :
b qđ quidem vt ſepe memoraui incontinentes ᵇexperi/
ri vn̄t:atqꝫ tunc motus tres ſpectanť in hoīe:duo que
ad duas appetitiones pertineant:tertius q̄ ab vtraqꝫ
appetitione raptu illo conficitur.

¶ Animalibus imperfectis imperfectā imaginationē
⁊ appetitionem adeſſe ꝑ q̄s mouenť. Cap. LXVIII.

Sed quom animalia ēt imper/
fecta moueri ſꝫm lo
cū contingat vt muſcas, vt vermes, ⁊ ſi
milia his pluſcula:que omnino carent
appetitu:horum motus ad quam cām
referrimus? Aut ſi ⁊ hec appetunt:qui ſine imagina/
tione pn̄t h̄ facere? Diximus enim ſupra huic gn̄i ani
mantium imaginandi vim tributaꝫ nō fuiſſe. Q̄ꝫobrē
dubitari pōt cū in his quoqꝫ ſigna q̄dam voluptatis
⁊ doloris appareant:q̄ñoqꝫ vbi voluptas eſt, ibi cupi
ditas ſit:vbi aūt cupiditas, ibi ⁊ appetitum ⁊ imagi/
nationē eē oporteat:cur nos retro negauerimus ima
ginationē his adeſſe. ¶ An quēadmodū motus hoꝝ
īdiſtinctus interminatuſqꝫ eſt:ita ⁊ imaginationē īdi
ſtinctam ⁊ interminatā dari his opꝫ : vt imaginatio/
nem quidem hr̄e videantur:ſed inexplanatam ⁊ per/
inde ꝯfuſaꝫ: vt ſenſuꝫ quē inabſolutū impfectuꝫ indefi
nitūqꝫ poſſidēt : ⁊ de hoc intm̄ q̄ſiſſe ⁊ ſoluiſſe ſat ſit.

¶ Quemadmodum vniuerſalis ⁊ particularis propo/
ſitio moueat. Cap. LXIX.

58 Ceterum qñ duplex extiſtima/
tio ſiue apprehēſio ha/
beať vniuerſaliū hec:altera ſingulariū:
prior hmōi ē:oī philoſopho honeſte vi
uendū:poſterior hec. ¶ Philoſophus
ſum:q̄ro vtra illarum īperet motum:particularis an
gn̄alis an vtraqꝫ. Dōm vtrāqꝫ:ſed ita vt hec quieſcē
do ſtādoqꝫ moueat:illa īminēdo iſtandoqꝫ actioni:rō
ea:ꝙ cōcluſio ſꝫm particularē nectiť hoc mō:mihi igi
tur honeſte viuendū:atqꝫ ita ſtatim ſequiť motus niſi
quid obuariet ſufflaminetve.

¶ Animam altricē ineſſe oībus viuis. Item tactum eſſe
in aliq̄bus vbi reliqui ſenſus non ſint nō econtrario.
Item terroſa a cognitione ⁊ ſenſu altera eſſe. Jtē q̄ ex
vno elemento cōſtant vacua eſſe ſenſu. Cap. LXX.

59 Animam nutrientē neceſſe eſt oē
animal habeat qđ ge/
nerat:ſcit ⁊ occidit:atqꝫ hec potentia ſta
tim ab ortu iūcta:q̄ꝫdiu protrahiť vita:
edurat:ſeruaturqꝫ:oē eniꝫ qđ gignitur
ſimulac genituꝫ eſt creationē minutionēqꝫ patiť : hoc
aūt ſine nutricatione ⁊ altione haud fit:itaqꝫ nutricē
aīam in omnibus que augeanť ⁊ minuantur eſſe ne/
ceſſe eſt:ſenſualem non eſt neceſſe:quod nobis radi/
ces ⁊ plante declarant:quibus qñ nullus ſenſus ad
ſit:tamen nulli dubium eſt aleſcere eas:augeri:dimi/
nui:⁊ vt altiore orſu de hoc agatur ſenſus omnes ne/
ceſſario tactus anteit:nā ceteri ſenſus opem tactus re
quirūt:tactus ſine ceteris ſenſibus ſibi ſufficit. Plane

a ¶ Quod d̄
ſphera. ait ari
ſto. The. t ex
poſitores cete
ri de celeſtib⁹
orbibus intel
ligūt. Simp.
vero de pilla
q̄ duo ludūt:
ille eni vicit
q forti⁹ pillā
ꝑcuſſerit : ita
ea ꝑs vicit cu
ius appetit⁹
fuerit fortior.
b ¶ Inconti
nētiā attū ap
pellari. ait h̄
Simp. cū rō/
nē oēm in q̄
pugna eſt cōi
vocabulo ab
Ariſt. ſiue id
qđ ꝑſtāti⁹ eſt
vicat ſiue vin
catur.

quod ex ſimplici corpore exiſtit: aut finitimo ⁊ ꝓpin
quo ſimplicibus: ſenſum tactus habere non pōt. Ta
ctus enim in mediocritate qualitatū tactiliū cōſiſtit:
que vero carēt tactu: reliquos itidē ſenſus deſiderāt:
quapꝓpter nā ſenſum plantis negauit: q̄ corpora earū ꝙ
ꝓxima ſimplicibus ſunt: craſſiora erant: q̄ȝ vt poſſent
ſubtilitatē ſentiendi admittere. Nec itē forme in his
recipi ſine mā poterant: tuȝ obtēperaturā eaꝝ immo
deratā: tum ob plurimā portionē terrenā: qꝺ elm̄tum
inter oīa ineptiſſimū ⁊ alieniſſimū a ſenſu ⁊ cognitōe
eſt: cuius rei periculū intra nos gerimus vt ſepe dixi:
nā in nobis que partes terratiores ſunt: eaſdē inſenſi
biles brutaſqꝫ continemus. Quot ſi aīatum ſit: qꝺ ex
ſimplici elm̄to conſtet: eadē rōne ſenſu omni vacat.

¶ Quobrem perfectis animalibus neceſſarij ſenſus ſint
⁊ q̄ȝobrem celeſtibus animalibus non ſint neceſſarij:
neqꝫ plantis. Cap. LXXI.

E ſenſus qdem neceſſarius nō
tm̄ animatis: ſed aīali
bus eſt: neqꝫ tm̄ cunctis: ſed animalibꝰ
que gradiant̄ perfectaqꝫ ſint: neqꝫ hoc
adhuc ſatis: ſed addendū eſt genitis ⁊
caducis. Hec igit̄ que ſenſu participāt: q̄ nec victus
his ex obuio eſt: nec elementis alunt̄: vt ſata ⁊ que gi
gnunt̄: ac viuiſcunt e terra: a longe petāt cibos neceſ
ſe eſt: qbus vitam tueant̄. Hoc quo pacto ſine oculis
ſine auditu ⁊ cetero ſenſu ꝯtingeret. Niſi eminus pſi/
ſicularent̄ ꝓſequi ſalutaria: vitare noxia qui poſſent
ꝓfecto neqꝫ puncto qdem tpis ſupereſſet his vita: ni/
ſi pꝛmiſtrarent ſenſus ⁊ tanq̄ȝ de ſpecula longe ante
renuntiarēt: ⁊ que appetere atqꝫ adire: ⁊ que declina/
re cauereqꝫ oporteret. Quāobreȝ temere ac ludibrio
nā tot ⁊ tantas aīalium formas feciſſet: niſi ſuppetias
⁊ pſidia cōparaſſet: qbus qꝺqꝫ ad finem ſuum ꝑueni/
re poſſet. Finis vero ſuus cuiqꝫ ⁊ ꝯueniens intelligit̄
ꝓcreare aīal: quale ipm̄ qꝺ ꝓcreat eſt. Plantis qdem
⁊ aīantibus: q ſede vaga non ſunt: ſuus finis fere ad
iunctus innumeratoqꝫ eſt: nec longe petit̄: ſed tanq̄ȝ e
ſinu promit̄: quaſi copias habeāt introrſum ad oē mu
nus ⁊ functionē paratas: nam ⁊ nutriunt̄ ⁊ generāt
⁊ gīant̄: nullo extrinſecus q̄ſito: ſed plane ſeipſis ⁊
opibus ſuis vſa: nec. n. pabuli captādi gr̄a neceſſe hn̄t
vagari: ſed annexū ⁊ ꝯiunctū ferētes citra oēm motū
nature ſue neceſſitatē explent. At aīalia qbus incedē
di facultas adeſt: ⁊ q̄ alimoniā ꝓcul venant̄ ſenſu ca/
rere non poterāt: q prior ēt q̄ȝ mens ac cetere aī potē
tie haberet̄: q̄ȝuis. n. nulla pars animi pſtantior men
te ſit: tn̄ ali ac viuere nō eſt opus mentis ſed guſtus ⁊
61 tactus. Hec vȝ rō q̄ȝobrē nā aīalibus his ſenſum con
ceſſerit: nā aīalibus qbuſdā que mouent̄ in loco: ⁊ q̄
ingenita ⁊ īmortalia ſeculis oībus ſunt rō ſentiēdi ne
ceſſaria eſſe non pōt: cā eadē quā modo reddidimus.
Quia videlȝ nā nihil fortuito fruſtra ve p̄ſertim in tā
tis rebus cōmittit: ſed oīa aut gr̄a alicuius agit: aut
vt ꝓgreſſiones ⁊ appēdiculas eoꝝ: que gr̄a alicuius
molit̄: quales ſunt pili ſubalares ⁊ in qbuſdam cor/
poris partibus ⁊ verruce. Aīalibus vero: q̄ neqꝫ or/
ta neqꝫ interitura vnq̄ȝ ſunt: nullus haberi ſenſuū pt:
neqꝫ pꝛncipaliter neqꝫ vt ꝓgreſſionū. Ac primū alimē
to his non eſt opus de quo fere ne ꝯtrouerſia qdē eſt:
deinde nec ſenſu: ſi. n. ſenſum haberent ꝓpter alteꝝ duoꝝ
habere viderent̄: aut q̄ vberius ⁊ cōmodius id aīe
eoꝝ eſſet: aut q̄ melius ⁊ locupletius coperi neutruȝ
hoꝝ poſſumus tueri: naȝ neqꝫ aīa melius ꝯiunctione
ſenſus intelligit: immo deterius q̄ūo his impedimen
to potius atqꝫ oneri ſit futurus: neqꝫ pōt oſtendi quē
admodū corpus celeſte acceſſione ſenſuūȝ ornatus ⁊
opulentius redderet̄. Ex his conſtat aīantem naturā
vtraqꝫ ſui parte extrema ſine ſenſu exigere: extremas
partes nāῖ celi ⁊ plantas accipimus: q̄ȝq̄ȝ alia rōne
celo: alia plantis ſenſus negati. Plantis: q̄ pre igno/
bilitate ⁊ craſſamento nature partē hanc nec ꝓmere
62 ri: nec capere potuerunt. Celo: q̄ eminentiore ordine
dignationeqꝫ hēbat̄ q̄ȝ vt ad hunc vſuȝ deſcenderet.
Jaȝ in eo ſenſus vtriqꝫ generi ſuperuacaneus videba
tur ꝙ neutrum paſſione foras accerſita conqſita ve in
digebat. Plante: q̄ ꝓxima vt dixi atqꝫ obuiam ſorti
rent̄. Celum q̄ nullo modo paſci neceſſe haberet. Ce
tera aīalium turba que intra hos limites continent̄:
ſiue perfectoꝝ: ſiue imperfectoꝝ ſit: q̄ ortum ⁊ interi
tuȝ agnoſcit: p̄terqꝫ loca ⁊ ſedes mutat: carere ſenſu
non pōt: cuius procuratione copias ad victuȝ ⁊ ad vi
tam ſibi ſuppeditet. Horum vero corpora ex ſimplici
elemento non conſtant: ſed miſtione primorum cōtra
riorum equabili: ita vt temperamentum exeat ad ſen
ſum tactus idoneum atqꝫ molle.

¶ Quāobrem tactus animali neceſſarius ſit: ⁊ q̄ plāte
nec tactu vtantur nec guſtu: ⁊ q̄ ſenſus ceteri per ex/
terius internuntium ſentiant. Cap. LXXII.

63 **Urſum** alio capite tactus maxie
neceſſariū aīali vȝ: nam
q̄ūo animal animatum ſit corpus ⁊ ne
ceſſe ei ſit proxima corpora cōtingere:
nimirū oportuit muniri tactus ſolertia
quo ſalubria ⁊ ꝯducibilia diſcernere ab his poſſet:
q̄ aut ꝑnitieȝ: aut detrimentū afferent: alioquin ſerua
re vitā nō ſit: neqꝫ. n. opinor ad ſalutē aīantium tuen/
dā tactus is ſufficit quo ſe tangunt inanimata: ſed is q
iudicat ⁊ cognoſcit ea q̄ tangit. Plane certum eſt reli
quos ſenſus per quiddam extremū abſolui: tactū per
carnem: aut per id qꝺ ad carnē ꝓportione emula refe
rat̄: q̄ȝobrem niſi dignoſceret ea q̄ ꝓdeſſent ab his q̄
officerēt: q poſſet aut hec adipiſci aut illa effugere: ꝙ
diſcerniculū ſimulac aīali eripit̄ ſaluari ⁊ conſeruari
pōt. Tangunt quoqꝫ alimentū ſuū ſtirpes: ſed tactus
is ſimillimus tactui inaīalium eſt. Adherent. n. plāte
ſtatu imutabili: neqꝫ mouent̄ loco: ꝓinde nec vtunt̄
guſtu: naȝ nequicq̄ȝ incaſſumqꝫ vterētur: ſi nihilomi
nus vitare infeſtos ſapores non poſſent. Ea cauſa eſt
q̄ȝobrē facile cōmori atqꝫ occidere ſoleant: q̄. ſ. iniu/
rias tactilium geneꝝ: quibus ſemꝑ expoſite opportu
64 neqꝫ ſunt: repellere ac cauere nō poſſunt. Animalia
vero priuſq̄ȝ cibū devorēt periclitant̄ guſtu: ob id ta/
ctus illis maxime neceſſarius fuit: eſt. n. guſtus ceu q
dam tactus: q̄ guſtus alimenti ſenſus eſt: omne ali/
mētū corpus ꝯtingibile eſt: nā corpꝰ corpori cibo ⁊
paſtui eſt. Sonus autem color ⁊ odor neqꝫ alunt: ne
qꝫ augent: neqꝫ diminuunt: ſunt enim animali tactus
⁊ guſtus perneceſſarij. Clarum eſt etiaȝ nullū eſſe ani
mal: cui deſit tactus/ ſiue perfectum/ ſiue imperfectuȝ
id ſit. Nam ea que cum genere plantarū ⁊ animaliūȝ
ambigunt: hoc eſt que videntur inter animalia ⁊ plā
tas mediam quandam ſui generis ſpeciem obtinere:
eatenus aīalia habentur: quatenus tactu pollent: re/
liqui ſenſus nō ꝓpter eoꝝ vſum: ſed quaſi ad locuple
tiorem notam videtur perfectis animalibus donati:
nā vt tueri ſe queant ac munire cōtra mala q̄ ingruāt:
anteq̄ȝ accedant ⁊ aſſiſtant ad caput: neceſſe eſt de lon
ginquo p̄ſentire poſſint atqꝫ ꝓſpicere. Itaqꝫ inſenſa p/
nitioraqꝫ videbūt̄: auxilio fuge amollient̄ a ſe: q̄ vo
ſalutaria ⁊ cōmoda ꝯparebūt pſecutiōe ꝯtinuatiōeqꝫ
nāciſcent̄. Huic offō ⁊ ſpecule viſus auditꝰ ⁊ olfactus

prefecti: nam ſenſus rerum per medium aliquid inue
hitur: a medio mouetur cieturqꝫ animal. Hoc autē nō
67 mouet vltra. Sed quēadmoduȝ in rebus inter q̄s di
ſtributus aliquis motus hꝫ eſt: vt pellantur ab alijs
⁊ ſubinde alias pellāt: neceſſe eſt pm̄a res pellat: nec
pellat̄: poſtrema ⁊ diuerſo pellat̄: nec pellat: interme
die que modo plures: modo pauciores ſunt ⁊ pellan
tur ⁊ pellāt. Ita in ſenſu aīalium fit ⁊ ꝑinde in oī alte
ratione: p̄terq̄ȝ ꝙ alteratio imobili ⁊ quieſcēte illo qꝺ
alterat longe penetrat in ſubiectum morigerum atqꝫ
molle: vt ſi anulum in ceraȝ alte miſeris vſqꝫ illuc mo
uebitur ⁊ ſigillum recipiet in profundum: at lapis ꝙ
prerigidus eſt: nullo modo mouebitur: etiā ſi ex ſum
mis viribus incubueris: aqua vero longe lateqꝫ per/
uadetur: ita vt celatura ipreſſioqꝫ per eam facile com
pareat. Aer quoqꝫ plurimum ſolet moueri ⁊ quoſcū
qꝫ mores pati: modo ad numi permaneat ⁊ integer:
atqꝫ incolumis ſit: quāobrem rectius nos de ratione
aſpectus q̄ȝ qui reflexionem cauſantur. Sunt enim q
radios tueris noſtri medijs oculi ꝓfectos egreſſoſqꝫ
ſpiſſitudine offenſa reſultare paribus angulis ad fa/
cies ſuas reduces: atqꝫ viſuȝ contingere arbitrentur.
Uero ſimilius enim eſt vt aer affici a figura ⁊ a colo/
ribus dicatur: quoad vnus infractuſqꝫ maneat: q̄lis
in leui complanatoqꝫ eſt: tuȝ deinde ita affectus offe/
ctuſqꝫ viſum imitus icere: non aliter q̄ȝ ſi ad fineȝ cere
preſſura ſuccederet.

¶ Nullū aīal ortus occaſuſqꝫ participes ex vno elemē/
to conſtitui. Item quemadmodum celeſtia aīalia co/
gnoſcant res ſenſiles ſine ſenſu. Cap. XXIII.

¶ Obid ce/ leſtia hoc lo/ co mittenda: ait Simpl. q vel ſenſus nō hn̄t: vel ſi ha/ buerint ꝺ his nō eſt ſmo in p̄ſenti opere: vbi ꝺ vita mor talis animalis agitur.

66 **Ed a redeamus** ad id vn̄
hic nobis
ſermo ortus eſt: aīaliūȝ que gignūt cor
pora non ſunt ſimpla/ ſimplum voco: ꝙ
ex aliquo triuȝ hoꝝ conſtet/ igni/ aere/
aqua/ nā diuina ⁊ celeſtia hoc loco prefata laude mit
timus. Simplum igitur eſſe non pōt animalium cor/
pus: quia ſenſus tactus ex vno elemento nō cōſiſtit: ſȝ
miſtione: confuſioneqꝫ omnium: nam fundamenta ce/
terorum ſenſuum: que diximus ex ſimplicibus elemē
tis coalita/ viſum/ auditū/ olfactū ex aq̄ vel aere: q̄ȝq̄ȝ
tangunt: non tn̄ ſentiunt tangendo: ſed intermedium
quidem corpus tangunt: quod ad taleȝ vſum miniſte
riumqꝫ ſenſibus iungitur: nec id ſentiūt quod tāgunt
ſed ſenſilia: que formas ⁊ imagines ſuas in mediū cō
tulerunt. Non idē in ſenſu tactus: ſed is neceſſario tā
git tactilia: ⁊ tangendo ſentit ea que tāgit: vnde id no
minis huic[b] ſenſui impoſitum. Ex hac ratione ſeqtur
⁊ neceſſarium eſt fateri: vt ſi tactū eſſe omnibus opor
tet: nec poteſt ex aliquo trium ſimplicium confici: nul
lum ſit animalis corpus quod ex vllo trium illoꝝ exi
ſtat. Dices fortaſſe conſtabit e terra: At primū eadeȝ
ratio in terra eſt: q̄ in ceteris elementis deinde tactus
in mediocritate omnium contrarietatū contingibiliū
poſitus eſt/ frigiditatis/ caliditatis/ ſiccitatis/ humidi
tatis: qua ſimplicibus principijs continent̄: ex eniȝ oī
bus quaſi temperatus modificatuſqꝫ eſt: quoꝝ ſenſus
erat futurus: alioqn terra a ſe elementoruȝ oīum erat
brutiſſima ⁊ ingenio ſentiendi aduerſa: cuius rei indi
cium illud frequenter ſuggeſſimus: ꝙ partes ille ī no
bis priue ſenſu habent̄ que ſortis glebulētioris ⁊ ter/
roſioris ſint: que ratio in plātis quoqꝫ eſt. Nullū igit̄
animalis corpus ſimplum videt̄: quod quideȝ de ge
nito ⁊ mortali accipiendū eſt: cui ſenſum tactus neceſ
ſariū eſſe ad vitā oſtendimus: nam diuinis animali
bus in vanum additus fuiſſet: q̄ vindicata interitu

b ¶ Pōia eiꝰ nois ipoſitio: ait Simp. fuit vt ea ſignifica ret: quoruȝ ex trema ſī vnū: ⁊ inde ad ſen/ ſuȝ tractꝰ trāſ/ lat9: q̄ medio exteriori non eget.

ſunt ⁊ ſpatio vniformi feruntur inceſſabili ⁊ ſempiter
no meatu. Sed neqꝫ guſtus his ineſt: neqꝫ viſus: neqꝫ
auditus: neqꝫ odoratus: q̄ illic neqꝫ ſapor: neqꝫ aer:
neqꝫ color ſit: ſi enim colores: aut ſapores: cognoſce/
rent: certe alicuius gratia cognoſcere viderentur: at
finis hic nuſq̄ȝ comparet. Ceterum aliud genus ani/
malis putare id oportet longe optimatius ⁊ exupe/
rantius: ac forte cognoſcens quidem ſenſilia: ſed alia
ratione: q̄ȝ ſenſu: ideſt illa: qua cauſe generantes affe/
cta ⁊ euenta ſua cognoſcūt. Ac nos quidem haud diſ
c ſimulāter celeſtia [c] hec animalia eſſe dicimus: ⁊ nobi
liora: q̄ȝ vt ſenſum requirant. Sed ſua cuiqꝫ exiſtima
tio ſit: ⁊ his que ignea eſſe: ⁊ his qui paſci hec volūt:
q̄ȝq̄ȝ ſcire cupio: quemadmodum ali poſſint ſine gu/
ſtu: aut guſtare ſine tactu: aut tangere ſi conſtant ſim
plici elemento.

c ¶ Celeſtia corpora aīalia ſunt nobilio/ ra q̄ȝ vt ſenſuȝ requirant.

¶ Tactum attingere animalis vitam eſſentiaqꝫ ceteros
ſenſus ad cultum ⁊ ornatum adiunctos. Item que ta
ctum corrumpunt vniuerſo animali abolitionem af/
ferre. Cap. LXXIIII.

67 **St igitur** tactus vnus neceſſa/
rio nobis tributus: q̄
fit vt aīalia ſimulatqꝫ hoc ſenſu deficiū/
tur vita deficiant: nam neqꝫ animal cōſi
ſtere poteſt ſine tactu: neqꝫ tactus iteȝ ſi
ne animali eſſe: ſed ⁊ primus ſenſus eſt tactus ineſtqꝫ
in animali: qua animal eſt. Proinde ſuperlationes re
liquorum ſenſilium non extinguunt animal totum: ſȝ
ſenſum tantūmodo: vt imodicus ſplendor aſpectū: ve
hemens ſtrepitus auditum: grauis odor olfactū. Qꝺ
ſi examinatos quoſdam ſolo tonitrus fragore accepi
mus: id neqꝫ fragori: neqꝫ tonitruo aſcribendū eſt: ſȝ
aeri qui concuſſus plaga ingēti quocūqꝫ decūbit vul
nerat atqꝫ interficit. Nec color itē animal cōſternat:
ſed metus quē color aliquis horrificus icuſſerit. Pa
ri modo nec odor corrumpit: ſed qꝺ mouetur ab odo
re. Nec ſapor itidem vt ſapor interimit: ſed eo ꝙ par/
tes quaſdam capitales principaleſqꝫ tangit: ⁊ tāgēdo
68 inficiēdoqꝫ vitalitati exitiū parit. ¶ At ſuperātie ge
nerum contingibilium non ex accidenti: ſed a ſe abo/
litionem ⁊ perniciem afferunt: nā ⁊ calor/ algor/ duri/
ties/ ⁊ ſimilia: his cetera ſi validiora incurrant: ꝯſen/
tire cogunt vniuerſum aīal: ⁊ egritudini accūbere de
mūqꝫ intermori. Nec hercule imerito: quom. n. in q̄ȝ
ſenſu demens ⁊ p̄ualidum ſenſile inſtrumentū ſenſus
ſui corrumpat: inſtrumētum autem tactus non certa
parte corporis ſedē habuerit: ſed per carnem vniuer
ſam ⁊ per totuȝ animal fuſum ſparſumqꝫ ſit: maxima
ratio eſt vt corpore corrupto vniuerſuȝ animal corrū
patur. Diximus autem ſupra ſolo tactu potuiſſe vitā
conſtare: ceteros ſenſus non ad eſſentiaȝ: ſed ad orna
tum fere ⁊ meliorem notam eſſentie inditos. Quāob
rem ſublatis reliqs ſenſibus auferet̄ ornatus ⁊ opu/
lentia: ſed ſtabit animal: ſublato tactu ipſam neceſſe ē
aīalis conſtitutionem ⁊ eſſentiam tolli. Primum vi/
ſus aīali iunctus non vt ſit animal: ſed vt vitam in hu
more: aut in aere exigat: aut in perlucido aliquo cor/
pore. Deinde additus guſtus vt iocundum alimentū
ab iniocundo ſecernat: hoc vt fugiat: illud vt ſciſcat:
nā vt veſceret̄ animal ſola vis altrix quocunqꝫ ſucco
eſculentoqꝫ ſatiſfacere potuiſſet: quod in plātis iā cer
nit̄. Tum auditus p̄ſtitus vt ipſi ab alio indicet̄ qd.
Poſtremo lingua adhibita ad gemina opera ⁊ ad p
ceptus saporum ⁊ ad vocis officium.

¶ Finis Tertij Libri de anima.

¶ Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti/ paraphraſis Themiſtij/ De memoria ꝛ reminiſcentia Prefatio. Ad. F. Thronum. L. F.

N tibi agere meminiſſe ve aliquas gratias debeam. F. ſuauiſſime: qui ad editionē impu/
leris Themiſtij mei non facile habeo dicere. Scio enim q̃ʒ ſit ardua ratio: primuʒ
Lucretius interpretari greca: deinde phyſica: tum hoc eui: quo omnes ſcias inuaſit barbaries. Poſtremo
vt facilia ſint cetera: ꝛ vt ſatiſfaciam omnibus: mihi nec ſatiſfacio nec parco. Nec eniʒ accedēdū
Lucretio eſt poete alioquin vt viſum eſt veteribus facundiſſimo: qui vno eo ſe extra periculum
vitiligatorum ꝛ ſubmuſſorum cōſtituit: qd̄ loca peragraret nullius ante trita ſolo. Equidē opor
tuit illum ingenio eruditioneqꝫ non nouitate aut infrequentia fidere: quaſi neminem poſt ſe fu/
turuʒ putaret: qui taxare aut increſcere poſſet: que in illa ipſa tam rara ꝛ inſolenti latinis materia minus probe
aut egregie conciniſſet. Illos ergo ſcriptoruʒ nomine cenſendos exiſtimo: qui ita ſcribūt: vt adiri a doctis ꝛ ac/
curate introrſumqꝫ: tum ſe: tuʒ labores ſuos explorari incognoſciqꝫ cupiant. Qui vero ita vt indiligentes ꝛ cō/
niuentes oculos deſiderent: hi videntur mihi inlectos ſe velle: ꝙ vulgo ꝛ circulatoribus commentantur. Sunt
Hercules ſunt mi. F. quos vnus hic ambitus tota vita paſcat: ꝛ quibus ſatis ſit faſtus ille: ꝙ ſcribere ꝛ cōmenta
ri dicantur. Hos ego vt aui fuſca initiatos literis: ita malis ꝛ noxijs moribus crederiʒ. Quobrem q̄uo tā ma/
le animatus in hoc hominuʒ genus ſim: q̄uoqꝫ ea que emittantur quaſi preſcribam dicanda non proſcenio ſed
choro muſaruʒ: facile potes intelligere q̃ʒ dubius ſnie ſim: teſter tibi aliquas gratias: an cōtra: qui me in diſcri
men tam cōſpicuuʒ ꝛ manifeſtum adduxeris. Quod enim erratum meum tam leue ignoſcendum vel me iudice
ſit: qui mihi ad oēʒ veniam aditum hoc ſtomacho: ꝛ hac ꝓfeſſione mea p̄cluſerim: proindeqꝫ facilius ſit impe/
trare oēm culpaʒ ab alijs ſaltem iniq̄ſſimis q̃ʒ a me mihi. Noui q̃ʒ magna res ſit non vertere ſed bñ vertere. Ut
enim puerile eſt vertere: ꝛ qd̄ ne decurritans quidem aut manum vortens abſoluas/ inambulans/ dormiens/ bi
bens/ comedens: fungaris eo munere: ita bñ vertere non cuiuis promptum. Nam vt p̄termittaʒ cetera: illud ſu
perat oēm laborem: ꝙ qui hoc genus exquiſite ꝛ caſte volunt p̄ſtare: paratas habere debent copias oīum rerū/
verboꝝ/ libroꝝ/ quocunqꝫ genere: quacunqꝫ materia. Excudende oēs ſcede: habēda omnia p̄ oculis: p̄ manibus
in numerato. Quis crederet: vt latine veritas inuiſenda ꝛ adeunda barbaria eſt: tum illa rōne iactata: ꝙ nullus
liber ab omni parte malus: tum illa vt conſcientia hec (ꝙ nihil p̄terieris) oēm remoram tibi adimat in cetera.
Nam linee quanta inſania ſit (ita enim appellare placet ſummam illam ꝛ calumniatricē ſui diligentiam) nemo
pōt reſcire: qui periculum non fecerit. Ut. n. de meo exemplo qui plurimis vincor cura ꝛ ſtudio: id quantum ſic
noſcatur: p̄clare mecum agi putarem: ſi qd̄ hora transfero: non plus q̃ʒ matutinum iuſtū in polituram eius im/
penderem. Nunc ꝛ hoc tēpus primis ꝛ rudibus typis damus: ꝛ fere annis ſingulis a capite retexim9. Fuit. n.
apud me opus hoc annis amplius ſeptem p̄ſſum: qppe qd̄ anno etatis vno de viginti ceptum a me ſit: ne multū
ab eſſe a p̄ſcripto noui videar. Nec tñ propterea magnum aliquid expectari de nobis velim. Nam tametſi ali/
qua in editionibus noſtris ſint: in q̄bus ſi non frugem: ſaltem rudimentum ingenij ꝛ igniculos quoſdā agno/
ſcas: nō tñ mihi id ſummo aut arrogo: vt a doctis viris ꝓbatum iri hec credam. Qui. n. profiteri aut preſe ferre
hoc debeat: niſi doctus. Porro nulla res tam multis munita bonis eſt: q̃ʒ nomen docti. Qui ſe doctū credit: non
pōt non indoctus eſſe: q2 nō videt quanta ꝛ q̃ʒ multa neſciat: quod qui ignorat nec illa ipſa ſcit que ſcit. Qui. n.
pōt ſcire quantum ſciat: qui neſcit quantū a tergo ſcit: qd̄ poſſit ſciri. An gubernator in naui pōt medio pelago
ꝛ arctiſſimis tenebris intelligere quantū nauigauerit: ſi non cōſtet quantū itineris ſuperſit. Dices bono ergo pe
riculo concredis tua manibus doctos non habiturus qui legant. Sed vt tibi concedam non eſſe doctos: nō ne/
gabo gradus quoſdā eſſe: q̄bus vt ego paucos: ita me plurimi ſuperent. Deinde nondū certum habeo: grauius
ſit doctis ſcribere an indoctis. Nam vt de me loquar: non ibo inficias: inueniſſe me pluſcula: que ſi indoctos ꝛ
imperitos inciderint: non dubito futuros: qui aut rep̄hendant: aut vt q̃ʒ benigniſſime mecum decidat: contem/
nant: aut non animaduertant. Ita per illos operam perdiderim. At ſi docti legerint nullum dictum paulo acu/
tius aut ſcitius ſine cōmendatione ꝛ quaſi mercede ſua abibit. Singulis verbis ſua merita ꝛ laudes cōſtabunt.
nihil fruſtra/ nihil ingratis inuentū excultum tranſlatū ve erit. Et ſane merito: q2 ne errores quoqꝫ diſſimulant
abijciunt impune ve hñt. In plenum diſtricta cēſura eſt: nulla gratia fit. Omnia litu ꝛ obeliſcis ceu capitali cal
culo damnant. Prorſus controuerſa ꝛ anceps rō eſt ſcribas non ſcribas: docti indocti ſunt qui legant. Alioqn
(dixeris tu) vita ſemp in latebra exigenda non eſt. Periclitari interim vel cū diſpendio fame oportet. Nec vero
deterreri plus iuſto par eſt. Erit aliq̄d verſari inter doctos ēt indoctum. Nam ꝛ inter cellas apum ſua fucis lo/
culamenta ſunt: quoꝝ ēt aliquis vſus apiarijs conſtet. Et ne ab eodem exemplo recedat: non ſemper a viola ad
violam aduolandum. Eſt qñ pes firmandus ꝛ de te aliq̄d ꝓmendum ingenium qd̄ oleat. Naʒ vt peſſime cedat:
recantandi dabitur locus: p̄ſertim q̄uo nemo tam auerſo ſydere moliatur aliquid: qui ſe non aliquibus ſecuto/
ribus cōmendet: a qs probetur. An mihi defuturus vnq̃ʒ tu es: cuius vel vnius iudicio niti poſſim: aut ſi tu mi
Anto. Cla. Hiero. doſt. nus equum te p̄bueris: que mea errata tam frequentia aut inſignia eripient mihi Antonium Clarium meū: cui
preter id qd̄ clarius vir ꝛ probus intelligit: ēt lectione varia ꝛ multa exercito fides de me non haberi non pote
rit. Nam de Hieronymo Donato meo dicam an noſtro: quid mihi non rñdeam: cuius eminentiſſimum ꝛ diui/
num ingenium doctrina exq̄ſitiſſima ꝛ ſingularis humanitas comitatur. Is mihi vel euidenter noxe comperto
ꝛ aſſiſtere ꝛ ſubſignare ſe ēt quocunqꝫ periculo nominis paratus atqꝫ adeo animatus eſt. Quamq̃ʒ vero hec ita
ſunt: nondum tñ liquet habere tibi gratias debeam: qui me in locum tam lubricū conieceris. Sed ne cui ingra
tus vtcunqꝫ poſſim videri: quoi conſtet quod mihi non conſtat: nuncupaui tibi librum de memoria ꝛ reminiſcē
tia. i. particulam conſilij tui: qd̄ ſi improbabitur non tam mihi qui acceperim q̃ʒ tibi qui dederis penitenduʒ de
pudendumqꝫ ſit. Uolo enim qui hec damnarit autorem flagitij intelligat. Ita fiet vt ꝛ ſe mihi in tua culpa faci/
liores exhibeant ꝛ minus fraudis in me decumbat que partiario alleuata ſit.

Vale Venetiis. M. CCCCLXXX.

¶ Themiſtij paraphraſeos de memoria ꝛ reminiſcentia Liber Primus/ Interprete Hermolao Barbaro.

¶ Nō eoſdē facile meminiſſe q̄ facile reminiſcāt. Ca. I.

Hunc de memoria quid ſit meminiſſe ꝛ quas ob cās habeat: ꝛ ad quaʒ partē aīe pertinere poſſit accurate agendū explicandūqꝫ eſt. Eadem fere de reminiſcentia q̄ri ꝛ diſcuti oportebit: quippe q̄uo non ſit eadē res meminiſſe ꝛ reminiſci neqꝫ memoria. Item: q̄bus eſt p̄cipua: iſdē ꝛ reminiſcentia ē: ſed plurimum accidere ſolet vt memoria precellant q̄ tardo ingenio ſint: reminiſcentia: qui vigore animi celeritate docilitateqꝫ polleant.

¶ Futura ꝛ p̄ñtia ad memoriam non ꝑtinere. Cap. II.

Uom igit̄ notiora ſint actibus ſubiecta queadmodū in libris d̄ ſenſu ꝛ ſenſilibus demonſtratū eſt: vbi ex his q̄ inciderent ſenſibus ꝛ q̄ cōſpectiora euidētioraqꝫ eſſent: oīs nr̄a orō ꝛ cōmentatio ꝓdijt: hoc quoqꝫ loco eundē nobis ordinē ꝓſequēdū putam9: vt p̄mū idicemus ea q̄ ſubiecta memorie ſunt: ſolet. n. in h̄ error itercidere: ac p̄mū q̄dē meminiſſe futura nō poſſumus: ſed vel opinari vel ſperare: quo i gñe ſcia q̄dā ſeu peritia p̄ſagiādi h̄r: quā nōnulli cōiectionē ſiue addiuinationē appellāt. Sʒ neqꝫ inſtātia meminit q̄ſq̃ʒ: q2 ſenſu hec nō memoria cōtinent̄. Nā ſenſus neqꝫ futura neqꝫ p̄terita cognoſcit: ſed tm̄ iuncta ꝛ p̄ñtia.

¶ Sola p̄terita eſſe ſubiecta memorie. Cap. III.

Reliquum eſt vt ſolum p̄terita dicamus ſubijci ꝛ mandari memorie. Id qd̄ adeſt: qd̄ tenet̄: qd̄ vſurpat̄ ſenſu: qd̄ cernitur oculis: nemo ſe recordari dixerit. Sed nec qd̄ cogitatione animi modo cōtemplamur agitamuſqꝫ: ſed alteꝝ ē ſentire. i. ſenſu cōplecti: alteꝝ diſcere ac meditari. Quot ſi ſenſus reꝝ ꝛ ſcia teneatur ſine operibus: ſed extāte adhuc ſimulachro: opera: appello: vt hoc aīal: hoc albū: hanc triangulā figuram pagella hac depicta: tunc vere ac ꝓpe recordari ꝛ meminiſſe videbimur. Ita ꝛ Socratem album eſſe ꝛ trianguli angulos pares eſſe duobus rectis meminero: hoc q2 aliqñ ſpeculatus ſuʒ aut cōdidici a docēte hoc: vel illo: hic vel alíubi: illud q2 ita acceperim: aut viderim: aut aliquo ſenſu cognoueriʒ.

¶ Quemadmodum in omni memoria adhibere tēpus oporteat. Cap. IIII.

Semp vero animus quoties meminiſſe vult: hoc aūt ē aſpicere ad imagines non aliaꝝ rerū q̃ʒ eaꝝ quas olim acceperit: neceſſario adhibet p̄teritum tp̄s. Hinc fit vt q̄uo quis aliquid meminit: dicat huius ſe antehac aliquando: aut ſenſum aut intellectum habuiſſe. Eſt igit̄ memoria nō ſenſus/ non imaginatio/ non intelligentia: ſed aliquo/ uis hoꝝ habitus aut affectio: q̄uo tp̄s adiungit̄: quo facta imp̄ſſio eſt: ꝛ derelictum ſpectrum in aīa. Recēs porro motus quo quid aīam pellit non poteſt memoria eſſe quemadmodum diximus: q2 preſentiuʒ ſenſus eſt: cōñtium ſpes preteritarum memoria omnis: igitur recordatio copulata ꝛ coniuncta cum tempore eſt.

¶ Que bruta habeant memoriam ꝛ que dr̄ia inter memoriam brutorum ꝛ hominum ſit. Cap. V.

Ex hoc ſeq̄tur his aīalibus memoriā adeſſe: que ſenſum ꝛ notitiam tp̄is habeant: nec meminiſſe ea: parte aīe alia q̃ʒ ſenſuali. Nam aſinus qui ſuperiore anno in foueam occiderit ſi hodie locū videat recognoſcet ꝛ recordabit̄ ſe in ſcrobē collapſum. Sed differunt ab hoīe bruta in eo: ꝙ hō non ſolū meminit ſe vidiſſe aliqñ audiuiſſe ue: ſed ēt futuꝝ tp̄s a p̄terito diſcriminat. Bruta hoc ſolum cognoſcunt ſe nō corruere aut olim corruiſſe. Item homo recordari ſe p̄cipit: hoc mutis negatū. Sed aīantes alie memorioſiores ceteris: vt q̄bus purgatior ꝛ abſolutior imaginatio ē: vt apes ꝛ colūbe. Alie ꝯ̄ immemores atqꝫ obliuioſe: q̄b9 offenſa turbulētaqꝫ obtinet̄: vt formices ꝛ muſce.

¶ Queādmodū memoria intelligibiliū reꝝ ſit: ꝛ i quo diſtet a memoria rerum ſenſibilium. Cap. VI.

Ceterum ambigat q̄ſpiā aīaduertens ad id qd̄ mox diximus eadem nos aīe particula recordari qua ſentimus. Si. n. ita ſit videbit̄ memoria intelligibiliū geneꝝ nulla eſſe. Quot ſi vſus memorie ad eas quoqꝫ res ꝑtinet q̄ intellectu mēteqꝫ capiunt̄: vt certe ꝑtinet: nā ꝛ ſpeculaminū recordamur: atqꝫ in his potiſſimū frequens nr̄a mēoria eſt: q̄ vlib9 notionibus continent̄: relinq̄tur non ſolū in parte aīe ſenſibili: verumēt in rōnali ꝛ intellectuali cōſtitutā eſſe memoriam. Sed ſoluit̄: an queādmodū imaginatio ſiue phantaſia ꝛ viſio ꝑ ſe ſenſibilium geneꝝ eſt: intelligibilium ꝛ ex accñti: ita ꝛ de memoria ſtatuendū eſt: vt ad ſenſilia ꝑ ſe p̄ncipaliterqꝫ: ad intelligibilia vero ꝑtinet̄ ꝑ accñs dicat̄. Mens. n. viſione cōtinga vtens quoi q̄ſi innectit̄ implicat̄: ex viſis ꝛ imaginibus: quas actiōe ſua ſenſus in ea imp̄ſſit notas: ꝛ intellectus vl̄es exprimit atqꝫ afformat. Prohinc ſicut ſine opera ſenſuū non poteſt cōtingere imaginatio: ita ſine imaginatione nō pōt accipi aut reponi vl̄e. Q̄ ſi verum eſt neceſſario cōſequit̄ quemadmodum oculus elephantū: qui Athenis viſitur pictus per ſe cōtemplatur: ſed per accidens qui educatus ꝛ natus in India ſit. Iteʒ quemadmodū qui Socratem videt hoīem quoqꝫ in vniuerſum intelligit: ita ꝛ memoria per ſe quidem circa effigies in imaginatione depoſitas ꝛ conſignatas verſat̄: ſed per accidens notionibus mentis obſeruit. Quāobrem memoria per ſe ad ſentienteʒ aīam pertinet ad quaʒ imaginādi quoqꝫ vis pertinet. Per accidens vero ēt functionibus animi ꝛ rationis miniſtrat.

¶ Qui vſus quantitatis intelligentibus ſit: q̄uo res ēt non quante intelliguntur. Cap. VII.

Certe pat̄ tur animus q̄uo q̄d intelligit qd̄ geometra q̄uo triangulā figurā deliniat. Ille q̄ʒuis null9 ei vſus ſit ad demonſtrationē conſtitute magnitudinis: deſcribit tamē triangulum p̄finita certaqꝫ quantitate. Nam in eam ꝓpoſitionem: in qua tres anguli eē duobus rectis pares probant̄: nulla vtimur fixa ꝛ legitima amplitudine: q2 ſiue latus pedale ſit: ſiue cubitale: ſiue dodrātile: ſiue palmare: ſiue quocūqꝫ menſu: eodem modo doceri poterimus duobus rectis equales eſſe tres angulos. Deſignatur tamen ꝛ ducit̄ in abaco triangulus determinata menſura ꝛ ſpecie neceſſeqꝫ eſt equilaterum aut equipedum aut ſchalarem

ponit:mō qcunqȝ ⁊ quātuſcunqȝ deſcribit̃:rectilineā figurā obtēret. Idē facit homo qūo quid aīo cōminiſcitur. Quāuis.n.non de re quāta ⁊ diuidua ſed de re alterius gñis cogitet:ſibi tñ certā q̄ʒtitatē pñtat ad quaʒ ſe dū cogitat refert. Si calidū/ſi odoratū/ſi cādidum ſi qō vis aliud inſectile carēſqȝ ptibus ɔtēplemur:tñ opinor ſemp amplitudinē aliquā vt corpus aut planitiē ꝓponimus nobis:⁊ quaſi ſubijcimus oculis ꝓ gremio ⁊ lectiſternio rei quā mēte agitamus. Sed ſi p̄mariā illā ⁊ optimatē nām que intellectualis dicitur:ſpectare ⁊ viſere cupias:continuo molles quedā ⁊ dimēſio cōualeſcet ⁊ conſurget in animo:quā tota ſpeculatiōe eā idētidē reſpicere ⁊ imaginari neceſſe hēas. Recte igit̃ Platoni viſum qui obtuſiorē humane mētis aciē huic cauſe tribuit. Imaginatio inqt ſociata implexaqȝ aīo actiōes eius turbidat:nec puras ⁊ dilucidas reddi patit̃. Qō vero dicimus cū quātitate intelligi a nobis q̄ quātitate ⁊ corpore careant:non ita accipiendū eſt: vt neceſſe ſit ea eſſe quanta:ſed adhibet̃ qdem intelligendis his quantitas ſed noſcitant̃ tñ vt ſunt:⁊ cādor vt diſſipans tumorem:nigrior vt contrahens.

Quo modo res quante intelligantur:que differentia īter id ſit qō ſibi intellectus fingit:⁊ id quod imaginatio ſibi preſentat. Cap.VIII.

Quāuis vero qō intellectu app̄hendit̃ nature ſue ſorte q̄ʒtū ſit:vt triāgularis ⁊ quadrātalis figura ⁊ cetera eius gñis alumna geometrie corporat:tñ inſinibile atqȝ īterminatū euadit:ſimulqȝ pceptū aīo eſt:neqȝ magnitudo his tāta aut tanta. Verbi grā:pedalis aut cubitalis afferri pōt. Itē non intelligit̃ ita vt eqlaterus aut ſcanſelis:ſʒ ita vt triangulus:hoc eſt genus ipm citra oēm dimenſum magnitudinēqȝ:⁊ in cōe rō ſola trianguli. In imaginatione vero oīa hec certos dimenſionis ⁊ magnitudinis limites pñtant. Et quanta extrinſecus ſunt:tanta quoqȝ intus in loculamentis imaginarijs ſeruant̃. Nihil igit̃ ꝑſpicere aīo poſſumus ſine phātaſmate: ſʒ vt ſum p̄fatus imaginatio intelligentie ſemꝑ coheret vt comes aſſeclaqȝ eius indiuidua.

Quas ad res intelligēdas vtilis imaginatio ſit:⁊ ad quas inutilis. Cap.IX.

Ceterū modo cōmodat/mō incōmodat imaginatio rōcināti. Cōmodat in mathematicis vbi geometria ꝓ menſula ⁊ abaco eſt. Incōmodat viſenti ⁊ tractanti diuina:qbus vis hec figurā magnitudinē ⁊ colorem affingit:ita cōmittit:vt que ſtatu eterno ſunt ⁊ quorum ſubſtātia temporarias vices nō ſentit:ſine mole ⁊ tempore cogitari non poſſint.

Quot memoria non ſit vis ⁊ affectio intellectus ſed partis dumtaxat ſenſibilis. Cap.X.

Si igitur oīa e qbus mens vl̃e ſuū molit̃:imaginatione contineri vñr. Imaginatio āt ⁊ memoria ſubiecto eadē ſunt: ꝓpterea ꝙ vtraqȝ rō affectus eſt:ſenſus cōis vtrunqȝ conficit̃:⁊ vt tā memoria q̄ʒ imaginatio per accñs intelligibiliū generꝝ ſit:⁊ vt notitia motus ac tpis primū pertineat ad ſenſum:tū deinde ad intellectū ⁊ mentē. Quo fit vt nō mō hoibus ⁊ his aīalibus:qbus ꝓuidentia ⁊ opinatio data eſt: ſed ⁊ irrōnalibus multis ineſſe memoria videat̃. Quot ſi pte aliqua intell's ſtatuenda eſſet memoria:nō poſſet aīalibus mutis ɔtingere cū multa:icirco memoria careant q: cognitōe ⁊ ſenſu tpis vacāt. Semꝑ:qdē vt ante retulimus quoties in mentē venit alicuius rei:quaſi ꝑſentiſcimus nouiſſe nos id prius: vel ꝙ audierimus/viderimus/didicerimus: vl̃ ꝙ gñe alio paſſi aut affecti fuerimus:at prius ⁊ poſterius note tpis ſunt. Manifeſtuʒ igit̃ eſt in ea parte animi ponendā ⁊ collocādā eſſe memoriā:in qua cōſtituta imaginatio ſit. Sʒ ⁊ illud ɔſtat eas res per ſe tributas ⁊ mādatas eſſe memorie que poſſent ſub imaginationē ⁊ ſenſum cadere:ꝑ accidēs illas q̄ q̄ʒq̄ʒ e gñe imaginario nō ſūt:tñ ſine imaginatiōe ītelligi ⁊ ſpectari ñ pñt.

Quāobrem recordemur rerum abſentiū. Item imaginationem proprie non eſſe ipm ſimulachrum: ſed actū virtutis imaginantis. Cap.XI.

Sed querat aliqs:qui poſſit fieri vt impreſſione ſola p̄ſente:qua ſimulachrum in imaginatiōe depoſitum eſt:meminerimus rerū abſentiuʒ ⁊ vtrū verū ſit id qō dr̄ de ipſa re:nō de ſimulachro ⁊ imp̄ſſione haberi memoriam. Sʒ hoc vt facilius ⁊ cōmodius diſſoluere poſſimus:⁊ lucē his q̄ dicta dicendaqȝ ſunt maioreʒ afferre:paulo penitus intranda nobis hec rō eſt. Quāuiſqȝ in libris quos de aīa ſcripſimus fere oīa ꝑſoluerimus que ad nām ⁊ potentiā imaginandi ſpectare poſſe videret̃:non tñ inutile ſaltē fuerit:ſuꝑ eo aliqua tā opportuno loco repetere. Sciri igit̃ opʒ ex actibus quos circa ſua quiqȝ gñe ſenſus abſoluunt:formari q̄dā ſimulachra:q̄ tanq̄ʒ ſigilla ⁊ picture eoꝝ q̄ iciderint:inuri nobis atqȝ in ſenſu p̄ncipe:hoc eſt in corde ipſo ɔſtitui/collocariqȝ videant̃. Hoc igit̃ veſtigiū qō deſiſtit ⁊ remanet: ēt abiuncta re ſenſili:imaginationē ſeu viſionē appello:eaqȝ finit̃ hoc gñe. Viſio eſt effigies in viſcere p̄mario.i.cordis imp̄ſſio. Ceterꝝ nō ipſa imp̄ſſio hñda viſio eſt:qppe cū viſio actus ⁊ adminiſtratio ſit eius virtutis cui imprimit̃ ⁊ q̄ ɔcipiendi viſa potentiā obtinet: alioqn nihil viſentibus ⁊ imaginātibus nobis imaginatio ⁊ viſio haberet̃:quia teneret̃ effigies:imo vere imaginatiōes plures ſimul adeſſent:q: plures effigies ⁊ plures imp̄ſſiones ſimul reperirent̃. Preterea aut ɔſtitues viſionem eſſe qūo ſimulachꝝ recens imprimit̃:at in hoc munus inuēti ſunt ſenſus:aut cū iam vtiqȝ eſt imp̄ſſuʒ ſed aſſeruat̃ ⁊ in theſauros cōdit̃:at huic officio antiſtita ē memoria. Ergo ſi imaginatio:neqȝ ſenſus actio ē:neqȝ aūt memoria:relinqtur male ſentire q ſequs ſtatuant. Proinde veriſſimū eſt quēadmodū in ſenſu tria ſunt:ſenſile:vis:ſenſilis:⁊ actus:q ex initu admiſſuraqȝ illoꝝ tanq̄ʒ fetus excludit̃. Et quēadmodū in itellectu tria itē ſpectant̃:intelligibile:vis ītelligēdi:⁊ act⁹ q de ambobus parit̃:ita rō hec ɔtineri tribus videt̃: genere imaginoſo:vi imaginādi:⁊ actu qui ex vtroqȝ orit̃. Atqȝ hic ꝓprie imaginatio dr̄:vt enim qui pñte re ſenſili ab aīa ſenſuali conficitur:pōt ⁊ aſſolet ſenſus vocari:ita ⁊ actuſ qui abſente re ſenſili verſat̃ ob ſimulachrum eius derelictum ⁊ allituʒ ſenſui cōmodiſſime imaginatio appellet̃. Illud nemo ignorat: cū impreſſionem aut effigiem aut figuram dicimus abuſionē eē noium:nam ꝓprie imp̄ſſio ⁊ ſigillum receſſu ⁊ eminētia partiū cōſtat:qualis forma ea eſt:quā que ſignātur anulis p̄tendunt. Hanc imp̄ſſionē non cōmittunt ſenſilia:nec talem ſpēm deſigunt in ſenſum. Nec eniʒ effigiantur aut cōfigurant̃ ſenſus app̄henſis ⁊ hauſtis ſenſilibus. Nā qualis obſecro figura oīno albedini aut colori eſt:qualis ſapori odoriqȝ:ſed inopia vocabuli aptioris cogit nos hoc genus modo imp̄ſſionē:mō figurā:mō veſtigiū dicer̄. Quid ſi imaginatio iā expoſitū. Memoria vero imaginationis ſacrarium ⁊ conceptaculum eſt:proindeqȝ retentatio ⁊ conſeruatio.

Que temperature ingeniorum recordari idonee ſint: ⁊ que non idonee. Cap.XII.

His ita conſtitutis:quoniam in ſenſu principe ſimulachra rerum inſita ſunt:vt diximus. Princeps autem ſenſus in quibuſdam mollior dilutiorqȝ habetur:in quibuſdam rigidior. Item alijs in motu eſt:alijs quieſcit:neceſſe eſt ſimulachra in eo condita eandem ſequi imitariqȝ rationem. Hinc illa numeroſo diſcrimine ingenioruʒ varietas. Alij hec alte fixa continent. Alijs in ſummo herent. Hi perdiu ſeruant. Illi breui labūtur. Hinc accidere vt alij magis: alij minus memoria valeant. Quidam ita damnati vt nihil omnino meminerint. De ſultoria ⁊ fragilis in paruulo memoria eſt:⁊ in ſene qui etate precipiti ſit. In paruulo ꝙ in motu iugi a crēmēto eſt. In ſene ꝙ natura in eo ad occaſum prona minuitur. Eſt memoria ⁊ morbis obnoxia:quorum ſepe iniuriam ſentiens:aut vniuerſa cōmoritur obliteraturqȝ:aut inſigniter laceſſit̃. In his vero qui etate media ſunt que conſtans adultaqȝ dicitur:quia ſtatu indeclini ⁊ temperato exigunt: firmiſſima ⁊ tenaciſſima eſt. Quemadmoduʒ itaqȝ anulus in profugum torrentem defixus:nō ſigillat:ita memoria eorū retinere non poteſt:qui aut vi egritudinis:aut fluxu etatis in motu ⁊ agitatu continuo ſunt. Item q duriuſculos ⁊ inflexibiles ſenſus ⁊ corneolos habēt memorioſi eſſe non poſſunt. Nā qui in lapide ſignuʒ anuli exp̄mas? Proinde vt dixi tam eoſ qui multum indolent q̄ʒ qui decliues ⁊ decrepiti eo ſunt obliuioſos eſſe neceſſe eſt:propterea ꝙ hi acceſſione viriuʒ cretioneqȝ eſtuant:illi cōſumptione diſcobinationeqȝ collabunt̃. Eſt eniʒ ſenibus cor: in quo ſummi ⁊ principis ſenſus regia eſt:ſimillimū edificijs ⁊ parietinis veteribus:qbus tectorium ⁊ picture in eo exciderint pre ſenio. Habet̃ in his cor pregeliduʒ:eoqȝ laxatur ⁊ quaſi corruit algore:atqȝ ita ſimulachra reꝝ que in eo aſſeruabant̃: queqȝ tectorij operis modo illita inductaqȝ fuerant:cōſequio abolentur ⁊ diffluunt. Laborāt vero memoria tum qui preceleres ⁊ impendio volucres ſunt:tuʒ qui admoduʒ hebetes bleniqȝ. Alteri ꝙ ſunt humidiores q̄ʒ ſit neceſſe. Alteri ꝙ rigeant plus equo. Item alteri ꝙ liquidiores mobilioreſqȝ q̄ʒ vt inherere ac deſiſtere imagines poſſint. Alteri ꝙ contumaciores ac retorridiores:q̄ʒ vt plagas ⁊ vulnera conſentiant.

Queſtio quot quoties meminimus non eius potius ſimulachri meminimus quod habetur in nobis p̄ſens q̄ʒ eius quod a ſimulachro refertur. Cap.XIII.

Hactenus extra ſeriem euagati ſumus:nunc tempus ē ad q̄ōnem illaʒ:cuius gratia errauimus quaſi ad cōparendinum ⁊ vadimoniuʒ reuerti. Ita mūitiores paratioreſqȝ accedemus vt aiunt ⁊ conferemus pedem. Erat igitur controuerſia hec nobis propoſita:ſi de memoria ſtatuenduʒ ita ſit vt diximus:vtrū hoc ſimulachrum recordetur aīus: an illud vnde hoc profectum eſt. Si hoc nihil igit̃ qō abſens ſit meminiſſe poſſumus. Si vero illud/qui pōt contingere:vt cum hoc aſpiciat non magis huius recordetur q̄ʒ eius qō non aſpicit. Jam imago hec q̄ ſentitur ſiue ſimilitudo alterius rei eſt:ſiue vt qd ſui generis:quod nā aliud meminerimus. Non hoc ipſum potius quod habetur teneturqȝ intus:⁊ quod inuiſimus quoties recordatio mouetur. Nam qui meminit ſimulachrum ſpectat ſentitqȝ. Quonam igitur pacto meminiſſe poſſumus rei que non ſit preſens. Alioquin hoc modo cernere etiaʒ ⁊ audire abſentia liceret. An recte ⁊ ſcite diximus:habetqȝ ſe res vt oportuit. Quemadmodum enim animal depictuʒ in ſceda:⁊ animal eſt ⁊ imago:item ſubiecto vnum ſed conſideratione ⁊ ratione conuarians:quemadmodumqȝ ſiquis propoſitam in pergula tabulam contemplaretur:ſolumqȝ de picture artificio cogitaret:nec id attenderet quod veri animalis imitatio eſſet:proculdubio ſimpliciter diceret ſe animal ſpectare:ſimul vero animaduerteret ſe animalis veri exemplar videre:tunc imagineʒ eſſe in tabula non animal diceret. Ita de ſimulachris q̄ in nobiſ ſunt cēſeri oportet:quatenus ipſa ſeorſum ſpectant̃ pōſſunt ſpectra ⁊ viſa appellari:quatenuſ vero aliud qd tanq̄ʒ imagines pictureqȝ referunt:tū ſubiecta ⁊ alumna memorie nuncupantur. Nam quom ſenſus cōis ſimulachrum quod in corde eſt ita verſat tractatqȝ:vt nihil p̄terea niſi ipſum illud in ſe imaginetur:tuʒ vt dixi viſioni ⁊ imaginationi ſubijcitur. Quom vero ita vt nō ipʒ in ſe conſideret:ſed vt ſimulachruʒ alterius eſt:tunc repreſentatio dicitur:ad memoriam pertinet ⁊ actus talis memoria nominatur.

Unde eueniat:vt ea que quis meminit:aliquādo meminiſſe ſe neſciat. Cap.XIIII.

Hinc ſolet vſu venire:vt id qō memoria tenere: plerunqȝ neſciamus vnde acceſſerit:ſenſu ne an alia rōne. Nam ⁊ ſpeculantibus nobis occurrunt aliqua:que neqȝ quando neqȝ in quo loco neqȝ a quo didicerimus venire poteſt in mentem: ſepeqȝ dubij ſententie ſumus inuenerimus ipſi eā ⁊ cōmēti fuerimus:an a docente aliquo acceperimus. Interim ita vt heſitemus:imaginatio hec ſit recens ſubitariaqȝ:an recordatio ⁊ ſuggeſtio. Verbi gratia audiui olim a quodam ſermonem:deinde poſt tpe aliquantum multo:ſubit qō audiuerim. Anceps igitur animi mecum dico auctor ne ſermonis huius:an aliunde ꝑcepi:atqȝ ita hoc ipſum veſtigo. Si igit̃ conſiderando ſcrutandoqȝ recoluero ſermonem illuʒ aliunde peruenisſe ad me:tūc fuerit recordatio:alioqn merā ɔceptionē ⁊ cogitationem ere nata exortam dicere neceſſe eſt.

Unde fit:vt ea que quis imaginat̃ fingitqȝ aliquādo meminiſſe ⁊ recordari ſe putet. Cap.XV.

Eſt quando contrariuʒ accidat vt in Antipherōte oriret:ac fere his qui exceſſu mentis tentātur. Nam ea que ipſi ſecū imaginoſaqȝ extremaqȝ cōtinentur:tanq̄ʒ facta ⁊ geſta adnarrāt ita:vt qui meminerint. Quāobrem alij ea que ſenſu nouerunt imaginatos ſe putant: alij ex aduerſo ea que imaginati fuerint:ſenſu conſecutos ſe credunt. Atqȝ hoc fit quoties id quod non eſt imago cōſideramus vt imaginem:aut econtrario quoties id quod eſt imago non accipimus vt imaginē. Meditationes certe reminiſcendo memoriam confirmant ⁊ tuent̃. Meditari nihil aliud eſt q̄ʒ crebro repetere imagines atqȝ recurrere:nō vt in ſe ſpectra ſunt:ſed vt imagines alioruʒ. Hactenus quid ſit memoria:quid meminiſſe ſatis dictum:quod ſic cōiectione breui teſtabimur. Memoria eſt habitus quo imagines rerum poſt impreſſionē cuſtodiuntur ⁊ retinētur:atqȝ hoc:non in tota anima: ſed ſenſu primario:⁊ in ea vi que prima notitiam temporis animantibus commonſtrat.

Finis Libri Primi de memoria ⁊ reminiſcentia.

¶ Themiſtij paraphraſeos de memoria ⁊ reminiſcentia Liber ſecūdus, Interprete Hermolao Barbaro.

¶ Reminiſcentiam non eſſe apprehenſionē diſcipline neqꝫ renouationem vniuerſe memorie: ſed partis eius cuius quis eſſet oblitus. Cap. I.

Hanc Quid ſit reminiſcentia tractemus. Primū ea que i qōnibꝰ populariter ſcriptis deciſa ſunt: vera eſſe conſtituamus. Ea ſunt hꝰ: reminiſcentiaꝫ non eſſe reſumptionē memorie: neqꝫ itē aſſumptionē apprehenſionēue diſcipline. Non.n. reminiſci aliqs dr̄ cū primū imbuit' notitia rei quā ante neſcierit: ſed hoc diſcere eſt. Itē neqꝫ illud reminiſci eſt: diſcere. ſ. ⁊ retinere iugi memoria ſine vlla interuētione obliuionis: ſed reminiſci eſt ex aliquo veſtigio conſeruato ⁊ icolumi referre ſe in cognitionē eius: qd̄ memoria excidiſſet. Exempli gr̄a in ſenſu primate ſita eſt vniuerſa imago ⁊ ſimulachrū rei quā ſenſu pceperis: hoc q̄ꝫdiu ſolidū purū diluciduꝫ inobſoletūqꝫ retinet': ita vt ab oī parte ſui excitare mentē: ⁊ ab ea ſimul collibuerit pſpici icognoſciqꝫ poſſit: nō in eo ꝙ ſimulachrū in ſe: ſed in eo ꝙ aliud pn̄tat: hoc memoria eſt: de qua diligēter executi ſumus priore libro. Qd̄ ſi nō vniuerſum ſimulachrū retinet': ſed pars manſitat: pars interlita eſt: vel diuturnitate: vel alio caſu aut iniuria: vt neqꝫ aīum ciere neqꝫ cieri ab aīo poſſit: quoties ex portione ea q̄ ſubſidua eſt: ⁊ que integra ⁊ limpida obmā ſit exuſcitat' ⁊ quaſi poſtliminio reuertitur id: qd̄ huic nexum iniunctūqꝫ olim intermortuū interceptūqꝫ videbat': tum qd tanq̄ꝫ redux redēptumqꝫ ac reſtitutum in aīe haberi id vr̄: dicimur reminiſci. Atqꝫ ita efficit' vt reminiſcentia ſit reparatio prioris memorie reuocatioqꝫ: nō qdē totius: nā tota res elapſa aīo ē: ſi denuo doceamur qd̄ ſimus obliti: hoc nō erit reminiſci ſꝫ diſcere. Nā ⁊ vt iterū diſcat' ⁊ iterū inueniat' eadē ꝯmētatio vulgo ſolet ꝯtingere. Verbi cā: ſi ex lectione vel auſcultatione verſum illū qs teneat. Irā pande mihi pellide diua ſupbi: eūqꝫ vſqꝫ adeo familiarē ꝓmptūqꝫ hēat: vt ſine vlla cūctatione quoties volet ex tpali facilitate ꝓnunciet: memoria hec vocabit'. Si vero initiū v̄ſus dūtaxat meminerit calcē aut obliuio deleuerit aut anni abſtulerit: deinde aīus ex initio illo qd̄ adhuc ſeruatur quaſi admonitꝰ appellatuſqꝫ ⁊ reliqas ac veſtigia pſecutus: tū ſimilitudinē ⁊ diſſimilitudineꝫ ſcrutatus: tādē ꝯferēdo hec inuicē recolēdoqꝫ in memoriā reponat' eius qd̄ vanuerat: reminiſcentia hec dicetur.

¶ Reminiſcētiā ſimpliciū nō eſſe niſi praro. Cap. II.

Ex his ꝯſtare arbitror ſimplicium nominū nō reminiſcētiā ſꝫ memoriā ⁊ diſciplinā hēri: niſi rōne ea reminiſcētiaꝫ quoqꝫ ptinere ad hec dicamus: qd̄ ſepe eueniat vt pma ſyllaba vocabuli obſoletis ceteris teneat': e qua deinceps in memoriā oblitarū ſcrutinio ⁊ cogitatione coorta referimur.

¶ Reminiſcentiā induci p multos motus qui ordineꝫ ⁊ conſecutionem habeant. Cap. III.

Et reminiſcentiam qdem comitat' memoria neceſſario: nam qui reminiſcit' meminiſſe ad quēdā modū vr̄: q2 ptē ſcilꝫ repetit prioris memorie. Inter reminiſcentiā vero ⁊ diſciplinam ⁊ inuentionem intereſt: ꝙ q reminiſcuntur maius principium momentumqꝫ intus poſſident: q̄ꝫ qui diſcunt aut inueniunt. Dixi maius: q2 tam qui diſcunt q̄ꝫ qui inueniunt certū initium ac ſeminariū intra ſe gerūt: vnde ij diſciplinā accipiāt: illi ſciam pariant: q2 doctrina omnis ⁊ peritia ex aliq̄ prenotione anticipationeqꝫ gignitur.

¶ Quedā ſimulachra neceſſario ſequi: quedā ex aſſuefactione. Cap. IIII.

Quid ſit reminiſcentia indicatū exēplis eſt: vt finiri poſſit: reminiſcentiam eſſe reducem ⁊ quaſi rediuiuā memoriā: ideſt renouationē memorie collapſe: atqꝫ hoc quēadmoduꝫ conſeq leuiter poſſimus ꝓprie intuitu patere arbitror. Nā quom motus anime ita ſe habeant: vt alter alterum conſeqotrahat: ſicubi hoc neceſſarium eſt: facile conſtat: ſimulatqꝫ origo ⁊ initiuꝫ mouerit: ſucceſſionem ab hoc ad ſcd̄m: deinceps ad tertium ⁊ vſqꝫ ad ſupremū ituraꝫ: velut in cathena ⁊ giris: ſi anulus vnus tollatur neceſſario inſequit' proximus: atqꝫ ita alius alio cōmouet' ordine ⁊ attactu. Continuo idem contingit in ſimulachris ijs: que imprimi tanq̄ꝫ veſtigia noſtro animo diximus. Cum primū enim ab vno aliquo eorum excitata mens eſt mouetur continenter a proximo: atqꝫ illud alteri ſubinde originē mouendi eam preſtat. Exēpli gratia: incidit mihi aliquādo ob oculos Coriſcus cum lyra: ab eo tpe ſimulachrum Coriſci ⁊ ſimulachrū lyre impreſſum ⁊ ꝯſignatum in aīo meo eſt: bono poſt tpe video Socratem inſtitui lyra ⁊ fidibus canere: ita ſtatim fit: vt lyra Coriſci mihi veniat in mentē: deinde ſubeat ⁊ perſona que cecinit. Hoc ⁊ alio exemplo docebimus. Audiſtin vnq̄ꝫ qui modulos eos cōcineret. Animule due vagule migrabant cute poſita. Et hec ꝯ illa queſijt. Que nunc abitur in loca? Mox ſi aliquot poſt dieculis alterū audias eiſdem quidem fere numeris ſed alijs verbis canēteꝫ: mens me prima ſubleuat: mox deuerſus reprimit extemplo ſcribit aurem ſimilitudo concentus: atqꝫ ita memineris cantilenam priorem animule due vagule ⁊ etiam cantoris.

¶ Ex principio ſimili vel diſſimili aut proximo reminiſcentiam oriri. Cap. V.

Recita quom ſint neceſſe ē vt ea diſtinctio recipiat' imaginū alias natura ſua ꝓximas ſequēteſqꝫ eſſe hoc mō: q meminit ignis intelligat ēt calorem oportet: ⁊ is q ceſus a Socrate eſt: quot.es meminit ſe ex ſua. Socrate q̄ſi neceſſario i memoriā quo loci in quo plagas tulit: refert'. Alias q̄ nō neceſſario ſꝫ ex ꝯſuetudine ꝯſequant': ⁊ q̄ non ſemꝑ ex ꝑoꝝ ⁊ antecedentiū memoria: ſed ꝓpenſius ⁊ maiori ex pte ſuccurrāt. Verbi cā: accedit ſepenumero: vt enixe cupiēs efferre hoc verbū lupcalia: quaſi exciderit nō poſſim. Igit' tenere id volens refero me frequenter ad lupuꝫ: q2 vtrāqꝫ dictionē lu ſyllaba icipit: ita hoc cōponēdo efficit': vt accepto ꝓnunciatoue lupi noie: ⁊ ex nota illa ſtatim lupcalium cōmonear. Alter ſolitus obliuiſci taurominiū aſſueuit in nomē tauri. Alter itē cui h̄ nomen pleurites: qui laterū dolor dr̄ contumax eſſe cepit retractare ſepius nomē pleure: que latus ſignificat: vt habito initio eo trāſferret' ad id qd̄ ꝯtinendū erat. In ijs igit' vt dixi nō ſemꝑ redeunt ſimulachra que ſemel exoluerint: ſed aliqn̄ eſt: vt q̄ꝫuis nomen lupi retineas: tn̄ recordari lupcalium non poſſis. Illud ſcio poſſe cōtingere: vt qdā ſemel appellati executiqꝫ fidelius ⁊ firmius ſeruent: q̄ꝫ alij ſepius: ex quo orit' vt nonnulli facilius recordent' q̄ vice ſimplici viderint q̄ꝫ q̄ centies.

¶ Reminiſcentiā

¶ Reminiſcentiā aliquādo ꝓdire ſine pnᵒ: aliquando ex principio non poſſe erui. Cap. VI.

Cum ergo aliqs reminiſcit' nece eſt moueat' qbuſdā ꝑoribꝰ ante greſſiſqꝫ motibꝰ quouſqꝫ ad eū motū ꝑueniet: poſt quē motus h̄.i. reminiſcentia ſequi ſolet ex aſſuetudine atqꝫ exercitatione. Quapꝓpter ex hoc nunc aut alio pnᵒ venamur ꝯn̄a ⁊ proxima: ita vt reminiſcētia argutᵒ ſimiliū diſſimiliū ꝓpinquorū ⁊ ꝯfiniū inducantur. Mouēt porro q̄dā ex his pari mō: q̄dā ſil': q̄dā pte. V.g. aſpicio lyrā depictā. Ab ea vt ꝑore ⁊ ꝑcurrente cōmoneor lyre Corriſci: quā ſuperiore āno viderī: atqꝫ ex hoc ruſuꝫ reminiſcor cātionis eiꝰ quā Coriſcus cecinerit. Sane frequēs vt nō occaſione mō hac: ſed ēt pluribꝰ alijs venire mihi poſſit in mētē ⁊ lyre ⁊ carmīs Coriſci. Si.n. ſimulachrū colūne iūctū fuerit ſimulachro cantilene: recordatio colūne memoriā cantilene ſuppeditat. Ex ſil'ibꝰ q̄ꝫ ⁊ diſſimilibus vt dixi multa reuertunt' in mentē. Ex ſil'ibꝰ h̄ mō: vt ſi quō Socratis ſtatuā videro admonear Socratis. Ex diſſil'ibꝰ: vt ſi cādorē ītuitꝰ r̄cordatuſue nigritiā meminerī: aut ſi eſtu tētatꝰ ſubeat algoris memoria. Ex ꝓpinqs q̄ꝫ ita elicit' remiſcētia: vt ſiqs ex eo initio. Multis copijs viri athenienſes ꝑoptare vos puto: remiſcat' v̄borū q̄ ſequūt'. Si ꝯſtare poſſet qd potiſſimū h̄ tpe ciuitati ꝯduceret. Precipuū itaqꝫ atqꝫ efficaciſſimū ī q̄qꝫ re principiū eſt: q̄ iuuento reliq̄ nullo labore ſuccurrūt. Prīnᵒ ſiqdem habito cetera quaſi nexu quodam ⁊ vinculis inuicē aſtricta vltro ad ſeriem cōfluunt.

¶ Eandē rōnē eſſe reminiſcēdi vetera ⁊ recētia, iteꝫ ordinē rerū vſui eſſe reminiſci volentibꝰ. Cap. VII.

Quod ſi aliqn̄ ꝯtingit: vt pnᵒ rei cōpto ⁊ pᵃ pte rōnis obtēta nihilominꝰ cetera nō ſeqnt': nō ē cur qſq̄ꝫ miret': qm̄ h̄ ſi penitꝰ dilapſa obliterataqꝫ ſūt certe ſeq ēt reqſita ñ pn̄t. Igit' īueſtigādo hī: qbꝰ qd excidit reminiſcūt' ex aliq̊ horū q̄ diximꝰ ſup: ſil'i diſſil'i: finitimo ꝯn̄ti. At ſi q̄ ſūt: q interī nō regrētibꝰ nobis ſꝫ ſepe reddāt atqꝫ offerāt ſeſe: fateri nece eſt: ea nullo ex pnᵒ aut ſuggeſtione ſil'iuꝫ diſſimiliuꝫ: ꝯn̄tiū finitimorū agnoſci. Vt ſi recordatꝰ qſpiā numeri quē ceciniſſꝫ Coriſcus reminiſcat' anterioris: certe is nullo huiꝰ pſidio vſus vī in hoc: vt reminiſceret' anterioris. Ceterū hoc īſolēs eſt nec temere paſſim fit. Fere enī añcedere qdam motꝰ ſolent quos reminiſcētia conſequat'.

¶ Aliud eſſe reminiſci: aliud iterū diſcere. Itē vltimuꝫ motū eſſe per quē reminiſcentia eliciat'. Cap. VIII.

Plane quō de remiſcētia agit' nō pinde id ſpectādū eſt: quēadᵐ remotas a nobis res ⁊ tāto ex interuallo repetitas: q̄ꝫ qūo ꝓrias agnoſcamꝰ: ⁊ quas pauloante ſenſu nouerimꝰ didicerimuſqꝫ: vtpote in q̄ maior ꝯtrouerſia ſit. Nā q̄ ꝓpinq̄ ⁊ recēs accepte aīo ſūt magis piclitant': vt quō has meminimꝰ diſcere videamur: q̄ꝫ q̄ nobis pridē itellecte ⁊ cognite fuerint. Sꝫ vnꝰ tn̄ reminiſcendi hec mos ⁊ rō vtriuſqꝫ generis eadē vī. Nā quēadmodū ea q̄ nobis ꝓxia ſūt ex pnᵒ aliq̄: cui ꝯnexa ⁊ ꝯn̄a ſint reuocant' ī mētē: cōſequūt' enī vt dcm̄ ē ſeſe ꝑp ꝯſuetudinē motꝰ: ita ⁊ ea q̄ a nr̄a mēoria ꝓcul abſūt: ⁊ q̄ multo añ didicimꝰ initio q̊dā motꝰ accepto ſolēt ſeſe reddere atqꝫ i mēoriā reuerti. Quapp oīs reminiſcētia ex pnᵒ potiſſimū pēdet: atqꝫ īde ſūma celeritate abſoluit'. Quāobrē eo eū q̄ res īter ſe collocate ⁊ digeſte ſūt: ordinē: motꝰ earū in aīo videt' fuerit: ⁊ ea itē facile memoria ꝯtinent' q̄ notatione ⁊ diſpōne diligēti ſūt pſcripta: vt ꝓpōnes mathematice ꝑſertiqꝫ geometrice: ꝯ q̄ temē habēt' ꝯgeſta ⁊ ꝯfuſanee: ac paſſiue diſpſa: egre cuſtodiunt'. Nā quēadmodū ſenſilia q̄ coitu certo ⁊ diſtributōe q̄dā iūcta illigataqꝫ ſūt exqſite illaborateqꝫ īcernunt': ſecus ſi ī cumulū ⁊ aceruū ꝯiecta ⁊ idiſtincta viſant': ita de ſimulachris animi ſtatuendū ac ſentienduꝫ vī.

Eſt vō diā iter reminiſci ⁊ iterū diſcere ⁊ oīno aliō diſciplina ē aliō reminiſcētia. Is q reminiſcit' ab ipſo ſe mouet': ⁊ ex pnᵒ q̊dā icolumi ⁊ manente intus luſtrat ⁊ veſtigat īnexa ⁊ iūcta pnᵒ. At q addiſcit non ex ſe ſed a ꝑceptore docēteqꝫ mouet'. Itē is q reminiſci vult q̄ꝫuis ei ſil' collibuit: aliqd reſcire nō ſꝑ ad iuſſum occurrat: tn̄ verſando ⁊ ſatagēdo īuenire ac reponi in memoriā eiꝰ volebat: ſolet. Hoc aūt motu multo ⁊ diſcurſu multo cōtingit: quo addū ꝑueniat' ad motioneꝫ eā poſt quā id ſequit' qd̄ reqrebat'. Nā quēadmodum ſtillicidia multa que ꝑceſſerint: lapidem nō ipſa cōminuūt incauātue: ſed q̄ſi ſubigūt ⁊ molliūt. Poſtremuꝫ diſcobināt inforātqꝫ: ita iudicādū in corde eſt: multos id patit' motꝰ añ q̄ꝫ id qd̄ q̄rimus teneat': ſed ſūmus ⁊ vltimꝰ motꝰ ipſe pn̄tat rē: quā ꝯſeq memoria volebamus. Eſt igit' reminiſci mouētē q̄ꝫdā facultatē hr̄e inſitā. Facultatē voco reliqas illas intrinſecus cōtētas in aīo: q mētē appellāt ⁊ excitāt ad īſtaurādū ⁊ recuperādū id qd̄ pierit vanueritqꝫ. Hoc in ſe ipſo qſqꝫ ſepicule cōmittit experiturqꝫ ītimo vt dcm̄ eſt ⁊ idigere motu.

¶ Ex qualibus locis pncipijſue memoria rerū amiſſa facile reuocetur. Cap. IX.

Quāobrē tale pnᵐ accipi oꝫ cui celerrime ad reminiſcētiaꝫ loci rn̄deāt. Locos v̄o aut initia eē in aīa oportere dicimꝰ: q aut iugati: ſilibꝰ: ꝯ̄rijs ꝯſtētq̄les ī dialecticis cōmētationibꝰ mōſtrāt': aut q corpales ſūt ⁊ certa ſede diſpoſiti collucatiqꝫ interuallis. Atqꝫ id cāe erit vt cito ex vna re in memoria alterꝰ veniat'. V.g. ex lacte in cādorē: ex cādore ī aerē: ex aere ī hūorē: ex hūore in autūnū: ex autūno ī brumā: q̄ id erat ſūmuꝫ: cui opaꝫ dabat' vt in memoriā rediret.

¶ In reminiſcendo id qd̄ medium eſt maximū habere momentum. Cap. X.

Sane vī fere ī oī gn̄e id qd̄ ī medio ē rōnē tenēt pncipij: q̄ iuēto facilima traditu cōptu ſūt reliq̄. V. g. aſcribunt' lr̄e octo. a. b. c. d. e. f. g. h. qbꝰ idicēt' ⁊ rn̄deāt octo notiōes: p q̄s itura ſit mēs: dū aliqd veſtigat: cuiꝰ rei vſus ſit remiſci. Lr̄a. E. in meditullio eſt: ea obtēta ſi nō ꝯtinuo ſuccurrit qd̄ veſtigat: ſaltē ſimulatqꝫ ad. H. ꝑuenerit: ſuccurrat id opꝫ: nā quō pᵐ occupata medietas ē: ⁊ ꝑora ⁊ poſterio. īuadet' iuxta poſſumꝰ: ſꝫ ⁊ nihil ꝓhibet qn ⁊ retro agere liceat ⁊ a media i vtrāqꝫ ptē diſcurrere velicati ⁊ ꝑpoſter'. Nā ⁊ poſt lr̄aꝫ. E. ſaltuatī itelligere lr̄am. H. ⁊ ab. H. ad. F. regredi trāſiliēdo īterpollādoqꝫ poſſumꝰ deīn referri ⁊ reciprocare ad. G. Si igit' ea res quā ſcrutamur ī ꝑoribus fuerit: occurret itinere eo qd̄ regit ad. H. Si v̄o ī poſticis: dabit' obuiā ꝯ̄riā viā tenētiq̄ ducit ad. A. Notiōes v̄o q̄rū h̄ ſūt ſymbola h̄ ſūt. Athene. Liciū. Aedes Platōis Calēde. ꝯuiuiū. Socratꝫ vapulaſſe a ſocrate fidicla.

¶ Quot interdū reminiſcamur iterdū nō. itē cur aliqn̄ plus mouēt veteres q̄ꝫ recētes imagines. Cap. XI.

Quod ſi accidit vt ex vno pnᵒ iteriꝫ ſequātur hec: īterim nō ſequāt' teācā eſt: ꝙ ex eodē pnᵒ multi motꝰ depēdēt. Exēpli gr̄a ex illi poſſumꝰ i notitiā morbī iliaci ⁊ ilei reuerti. Quot ſi frequētior tibi

Themi. m

viſus fuerit ilei: ꝗ̃ iliaci: illuc potius ex eo principio rapieris attolleriſq̃. Nã ⁊ q̃ nitida ac ſplẽdida ſunt amplius ꝗ̃ q̃ ſquarroſa ⁊ obſcura oculos in ſe cõuertũt. Põt ⁊ alia rõ hoc eſſe ꝙ ſimulachrũ alterũ vet⁹ alterũ nouitiũ habeatur qḋ nouitiũ eſt validius cõmouet ceteris partibus: nã ſi id qḋ vetus ſenectũq̃ eſt: ita in aĩo alte inhereat vt in habitũ ceſſerit eoq̃ tritũ ei perfamiliareq̃ ſit. Huius meditatio vicem frequentis ⁊ recentis memorie obtinet.

¶ Quot erret interim reminiſcẽtia ⁊ quomodo faciat ſoloeciſmum. Cap. XII.

Ueadmodũ vo q̃dam ſimulachra ita ſunt commiſſa cognataq̃: vt alteꝝ poſt alteꝝ nal'r ⁊ necẽſſ cõſequatur: poſt ignẽ feruor: poſt ſolẽ ſplẽdor: ita q̃dã ſũt q̃ nõ nã: ſed q̃dã cõſuetudine cõfluant. Porro in quo multi ⁊ frequentes ſumus: ⁊ in qḋ aſſueſcimus: huius nobis minimo minus nãm facimus. Proinde ſicuti in nã nõnũq̃ euẽta ꝓueniunt q̃ſi ꝓgreſſiones q̃dã ⁊ errata nãe: ita in his q̃ ab vſu ⁊ conſuetudine ꝓdeũt nihil vetat pctã q̃dã ſpectari vt cui in priore antegreſſoq̃ cedit: ꝑſpe in poſteriore ⁊ ſequẽte deui⁹ labat. Et loco iliaci in notitiã ilei deflectat: ppea ſolet ꝯtingere vt quõ alicui⁹ nois meminiſſe volum⁹: in alteꝝ qḋ q̃rim⁹ vicinũ offẽdam⁹: itaq̃ oberrãtes tũc q̃ſi ſoloeciſmũ cõmittim⁹. V.g. volebã reminiſci. Leophanẽ ſuppoſit⁹ eſt ꝓ eo Leoſthenes ſoloeciſmus eſt. Hactenus de reminiſcẽtia priuatim dictum ſit.

¶ Cõia memorie ⁊ remiſcẽtie: ⁊ oĩ memoria ⁊ remiſcẽtia necẽ adhiberi tps aut certũ aut icertũ. Cap. XIII.

Unc vt gñatiz atq̃ in vniuerſũ de memoria ⁊ reminiſcẽtia diſputem⁹ noſſe opz: caput ⁊ cardinẽ in manib⁹ eſſe notitiã tpis: ſiue illud certũ ꝯſtitutũq̃ habeatur: vt ſi id qḋ mõ memini remiſcorue: aut heri aut ſuꝑiore mẽſe aſpexerim: ſiue icertũ idefinitũq̃: vt ſi id qḋ memini qḋue reminiſcor: vtcũq̃ prius didicerim: aut diu ſit qḋ audieriz videri nouerz. Alioqn niſi ꝓcedat ſciam tpis ad vtrãq̃ motionẽ pertinere necẽ eſt: vt hoc qḋ mõ memiſſe aut reminiſci dicimur: nec meminiſce nec reminiſci eẽ videat: ſed cognoſcere tãq̃ e domo ⁊ ſacrario pectoris nunc primũ ꝓmẽtes.

¶ Uim ſenſualem eſſe que intus iudicet de pluri minoriq̃ tẽpore. Cap. XIIII.

Orro de pluri minoriq̃ tẽpore intus iudicat ea vis aĩe ſenſibilis: q̃ ſedẽ habet in corde: queãdmodũ .n. quoties intelligẽtia magnitudines perſpicit: nõ ꝓcedit foras: queãdmodũ aliq̃ de viſu dixerunt: quẽ proliquatis egreſſiſq̃ a ſede luminũ radijs abſolui reddiq̃ autumãt: ſz opat̃ int⁹ ⁊ effigies magnitudinũ imaginatione depoſitas ⁊ iacẽtes excitat veliicatq̃ qd ſi hoc nõ ſit de magnitudie abſente ꝓnũciare nõ poſſet: nũc ꝓnũciat. Et ſane merito: nihil enĩ aliḋ eſt intelligẽtia q̃ dianoea dr ꝗ̃ cũ imaginatiõe actio intellect⁹ ꝯiuncta. Eodẽ modo de parte illa aĩe ſenſualis dicẽdũ eſt: vt de breuitate ⁊ lõgitudine tpis intrinſecus decidat: ⁊ ab imaginibus inteſtinis ad id pellat̃.

¶ Que diĩa iter memoriã ⁊ reminiſcẽtiã toti⁹ ⁊ partiũ ſit. itẽ vniuerſalis ⁊ ſingularis. Cap. XV.

Uom vero in memoria vniuerſe alicuius orõnis pticulares oratiuncule ꝯſiſtant: neceſſeq̃ ſit: vt quoties ambitũ aut circũductũ aliquẽ lõgiuſculũ memoriter tenemus: ptes quoq̃ eius ⁊ clauſulas memoria cõtẽplemur. Conſtat enim integritas ois ex partib⁹ ptes hoc loco ſunt mẽbra ⁊ inciſa. Quero reminiſcẽtia vl'is a particulari quo differat? An quom in memoria totius contineatur ⁊ pars: ⁊ in memoria vniuerſalis cõprehendat̃ ſingulare neceſſe eſt vt partes prius ꝗ̃ totũ occurrant: ⁊ que minora ſunt queq̃ ab vtroq̃ margine intra vniuerſitatẽ habẽtur: ꝗ̃ que his cõtraria ſunt: quecũq̃ enim ita ambiuntur intuſq̃ ſunt ꝓportione quadam extremitatibus reſpondent: quatenus mutuo proximant ⁊ ſequuntur vt Platonis verba illa in thimeo. Dij deoꝝ quoꝝ opifex idem paterq̃ ego: opera ſiquidẽ nos mea diſſolubiles nã: me tñ ita volente indiſſolubiles. Omne quidẽ iunctũ ⁊ cõcretuz nã diſſolubile eſt. At vo qḋ bona ratione iunctũ atq̃ modulatum eſt: diſſolui velle non dei. Quapropter qr facti generatiq̃ eſtis imortales quidem nequaq̃ nec omnino indiſſolubiles: nec tñ vnq̃ diſſoluemini: neq̃ neceſſitatẽ fati ſubibitis: qr volũtas mea maior eſt nexus ⁊ vegetatior ad eternitatẽ cuſtodiendã: ꝗ̃ illi vitales nexus: ex quibus eternitas veſtra coaugumentata atq̃ cõpoſita eſt. Igitur vna cum ipſo toto intelligunt̃ partes: nam verba illa in fronte: dij deorum extẽplo ſe offerunt: que intelligẽtia ſequẽtiũ excipit. Et hec rurſus intelligentia reliquoꝝ. Ita poſtremũ qḋ intelligentia capit̃: ipſum totũ eſt: nã ſingularia ſimul collata acceptaq̃ ipſa integritas reduntur.

¶ Semp reſpõdere conceptioni rerũ ꝯceptionẽ tẽporũ ſiue certũ id ſit ſiue incertũ. Cap. XVI.

Erte modus qui in reb⁹ ⁊ notionib⁹ cernit̃ accõmodandus ⁊ querendus in tẽpore eſt. Nã ſicut tẽpus annectit̃ ⁊ copulatur cũ reb⁹: ita ⁊ cognitio iungat̃ neceſſe eſt. Proinde vt minor res ſe habet ad maiorẽ: ita ⁊ minus tẽpus ad maius: ⁊ pectinatim: vt tota res ad tps totũ: ita ⁊ partes ad ptes. Atq̃ hoc ex deſcriptione ſubiecta ꝯſtabit. Cõſtituant̃ duo triãgula in mucronez inferiore angulo turbinata: ſz ita vt alterum in altero contineat̃. Id qḋ continet: ſignet̃ notis tribus. K. M. N. Id qḋ contineẽ alijs trib⁹. A. B.

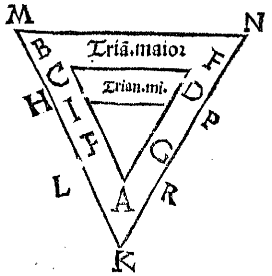

E. Linea vo. A B. ſecet̃ ad punctũ. C. ⁊ ad punctũ. F. ⁊ a ſegmẽtis linee ꝑpetue in alteꝝ eiuſdem trianguli. i. minori latus qḋ cõtrauerſim reſpõdet ad pares angulos ducant̃: vocenturq̃ linea prior. C. D. poſterior. F. G. eodẽ modo ſecet̃ linea. K. M. ad punctum. H. ⁊ ad punctum. L. ⁊ a locis ſectionũ linee perpetue in alterũ eiuſdem triãguli. i. maioris latus qḋ e regiõe reſpicit: dirigant̃ nominẽturq̃ ſuperior linea. H. P. Inferior. L. R. atq̃ hoc ita vt ſectiones vtriſq̃ trianguli in eaſdem deliniationes cõcidant. Ac breuius quidẽ ⁊ interius triãgulũ referat nobis res: quas itelligam⁹. Extimũ vo ⁊ amplius: vice eius tẽporis ſit: qḋ ſimul cuz ipſis rebus ⁊ notionibus ſentit̃. Queãdmoduz igitur q lineas. A B. ⁊. B E. trãſij: videtur ſimul lineas. A C. ⁊. C D. tranſiſſe: vtpote que interiores ſint ⁊ contineantur in A B. ⁊. B E. ita qui lineas. A C. ⁊. C D. peregit: videtur ſimul lineas. A E. ⁊. F G. peregiſſe. Que enim collatio habetur linee. A C. ad lineã. A B. eadẽ eſt linee. C D. ad lineam. B E. nã proportione ⁊ parilitate conſentiunt inter ſe. Unde etiã cancellati ⁊ vicibus cõmutatis ſicut refertur linea. A F. ad lineã. A C. ita refertur linea. F G. ad lineaz. C D. retroq̃. Ita relinquit̃: vt queãdmodũ is qui cognoſcit lineas totas. A B. ⁊ B E. ſimul cognoſcat lineas particulares. A C. ⁊. C D. Ita ⁊ ij qui lineas. A C. ⁊. C D. intelligit: ſimul quoq̃ lineas. A F. ⁊. F G. itelligat neceſſe ſit. Eodẽ iure ſtatuẽdum de triangulo tẽporis eſt. Nam qui lineas. K M. ⁊. M N. confecit: videt̃ lineas quoq̃. C K. ⁊. H P. confeciſſe: ⁊ itẽ lineas. K L. ⁊. L R. Porro linea. K M. ⁊ linea. M N. tẽpus illud ꝑſentant: qḋ reſpondet rebus: que per lineas. A B. ⁊. B E. in minore triãgulo indicantur: vt intellectu earũ tẽpus hoc annexum accipiam⁹. Reb⁹ vo que per lineas. A C. ⁊. C D. notãt̃ miniſtrat tẽpus: qḋ ꝑ lineas. K. H. ⁊. H P. deſcribit̃. At negotijs que linee. A F. ⁊. F G. ſignificant: apponit̃ tẽpus: qḋ ꝑ lineas. K L. ⁊. L R. ſignat̃. Ita fit vt ſimul ⁊ res ⁊ tempus ſocietate quadam ꝓportionis noſcant̃. Ex his late patet eos qui recordantur aut reminiſcuntur: ad intelligentiam generum eorum que recordantur atq̃ reminiſcuntur adiungere tẽpus ſuum ſolere.

¶ Dupl'r falli eos q meminerunt aut reminiſcunt̃. item tria adhiberi ad verã memoriã ⁊ reminiſcẽtiã: rem: tẽpus: animaduerſionẽ. Cap. XVII.

Emoria dupl'r labit̃. Primum ſi eorum que recolẽda ſint imagines cõmutet: vt ſi contẽplatus imaginẽ Theeteti imaginem. Socratis dicas tãetſi tũc videberis meminiſſe Socratis: tamen Theetetus eſt qḋ vides. Nihil enĩ vetat qn errare hoc genus poſſis: ⁊ meminiſſe qḋ non memineris credere. Altero mõ fallit̃ memoria: cum ita accidit: vt cuius re vera meminimus: nõ tamẽ meminiſſe nos aduertam⁹ motione aut morbo aliquo impediti. Qḋ quidẽ ⁊ his vſu venit: qui in aliqd impenſius intẽti quaſi obcecata cogitatione ⁊ abducto itus viſu: apertis atq̃ integris oculis nõ cernunt ea: que ob os verſant̃. Atq̃ ij quidẽ ſomniãtib⁹ ſimiles vident̃: qui ſomniare ſe nõ ſentiãt. Nõ erit igit̃ recordatio aut remiſcẽtia niſi tria hec concurrant negotiũ qḋ moueat: tẽpus qḋ negotio reſpõdeat: ⁊ animaduerſio. Sane tẽpus modo finituz certũq̃ vt dixi: mõ ĩfinitũ ⁊ icertũ adiũgit. Certũ: vt quõ diſputaſſe me pridie memini. Incertũ vt cũ ſimpl'r diſputaſſe me recordor: iudiciũ vt ſit ita: eſt qḋ conſueuit vulgo dici. Equidẽ memini factũ: ſed quãdo non memini: ꝙ tum ſolent qui ſe cauſis ſubſignant: cum his de tẽpore facti non conſtat.

¶ Hactenus cõia memorie ⁊ reminiſcentie: nũc differẽtia ⁊ diſcrimẽ earum: itẽ quot ſolus homo reminiſcẽdi vim habet. Cap. XVIII.

Irimus ſupra nõ eoſdez haberi q facile recordent̃ ⁊ q facile ⁊ bene reminiſcant̃. Diſtat vo memoria a reminiſcẽtia nõ ſolum in eo: ꝙ prior tẽpore memoria ꝗ̃ reminiſcẽtia eſt: ſed in eo q̊q̃ ꝙ cõplures aĩantes memorie participes ſunt. Reminiſcẽtia ſoli homini conceſſa ex numero aĩalium oium que ab hoc eui cõperta nobis ſint: naz parte qua cogitamus rõcinamurq̃ eadẽ ⁊ reminiſcimur. Et queãdmodũ ſyllogiſmus. i. rõcinatio propoſitionẽ: ꝓpoſitioni. i. intẽtionem aſſumptioni cõnectit: ita ⁊ is q reminiſcit̃ minora maiorib⁹ copulat. Qua vi aũt ſyllogiſmi ducunt̃ ad eandẽ exquiſitio pertinet. Exquiſitio porro his data animãtibus ꝓpria eſt: quibus cõſultandi deliberãdiq̃ rõ. His ergo qb⁹ reminiſcẽtia tribuit̃ tribuenda ẽt cogitatio ⁊ ꝯſultatio ẽ. Solus hõ cogitat ⁊ cõſultat. Solus igit̃ reminiſcẽdi vim obtinet. Nã ⁊ inter initia hoc dixim⁹: reminiſcentiã ad rationem ⁊ intelligentiã pertinere. Conſultare autẽ ⁊ cogitare virtus alia eſſe poſſit ꝗ̃ mens: animus: ratio: intellectus.

¶ Memoriã ⁊ reminiſcentiam eſſe corporeas affectiones. item non eſſe illas in noſtra poteſtate. itẽ mẽlicos potiſſimũ hoc genere tentari. Cap. XIX.

Aeterum qr ſine imaginatione reminiſci nõ poſſumus: ꝓpterea ⁊ ſimulachra ⁊ ſpirit⁹ que in corde ſunt reminiſcẽtiã cõmouent: neceſſe eſt hec corporalis affectio ſit: ita remiſcẽtia dicat̃ motus intelligẽtie in tali viſo. Queãdmodũ enĩ qui librum vult ꝑlegere neceſſe eſt in ea ſe vertat q̃ in libro ſint perſcripta: ita de reminiſcẽtia ⁊ intelligẽtia indicãdum eſt. Intelligẽtia cõparat̃ ligẽti. Cor. libro. Uiſa ⁊ phãtaſmata litteris diximus: ⁊ hoc oliz memoriã ⁊ reminiſcẽtiam corpales motus eſſe: cuius rei ſigno eſt: ꝙ ſepe nobis quãuis aliud magis ſuſpicãtib⁹ cogitatio aliqua de repente obrepit: quã intercidere aut reprimere nullo conatu poſſumus: qn deſiſtat ꝓcedatq̃ pertinax: ⁊ inuitiſſim⁹ nobis erũpat: prohinc ſimul humor in corde adagitari cepit: qḋ fit quoties reminiſci aliqd conamur: euenit: vt facili ꝑterea ſiſti ⁊ ſufflamari non poſſit. Ergo ꝑinde afficimur ac ſiquis nos raperet trãſuerſos: ⁊ quãlubet pugnãtes in ſe ꝯuerteret. Tẽtant̃ validiſſime hoc morbo melẽci cibilioſiq̃. Sũt enim permobiles ꝓpterea: qr ſpiritu multo ⁊ craſſo ꝯceptacula cordis ſui habẽt referta. Quõ primũ igit̃ imago aliq̃ in his excita eſt: ſtatim exagitant̃ alie cõſequio ⁊ faſceatim ac turmatim ꝓſiliũt: ꝓpter mobilitatẽ humoris q ſitus in corde eoꝝ eſt. Sed ⁊ illud ꝓbat memoriaz aut reminiſcẽtiã iuris noſtri nõ eſſe: ꝙ nec quodcũq̃ collibunt: nec quoties collibitũ eſt: reminiſci ſemper poſſumus. Quãobrẽ vt miſſum telũ ſiſtere aut reuocare nõ licet: ita quõ reminiſci ⁊ veſtigare aliquid volum⁹: neſcio qd corporeũ cũmouemus: cui affectio hec cõmiſſa mãdataq̃ eſt: nec vltra partes noſtre vlle ſunt: nec eniz per ſe moueri aliqd põt qḋ incorporeũ ſit: ita ratione recta factũ eſt: vt motuz eũ rumpere: cũ quis velit: in ſua manu nõ habeat. Et queãdmodũ q̃renti locuz in codice vt legat: nõ ſatis ẽ adire aperireq̃: aut ſcedas euoluere: niſi id quoq̃ qḋ q̃rit inueniat: ita de intelligẽtia ⁊ ſimulachris dicẽdũ q̃ in corde ſeruant̃: vt tãeſi ea quãlubet tractes verſeſq̃: reminiſci tñ nequeas niſi in illa ipſa offendas que regris. Uñ vt dixi euenit: vt ij maxime imaginoſi cogitabũdiq̃ ſint: in qbus redundatior vis humoris ſtagnat ea ſede in qua imagines reꝝ locãtur. Non enim facile tranquillantur agitatione ſemel inita ⁊ quouſq̃ aſſequantur ⁊ continuentur ea que volunt: recto inceſſu ſcaturiunt: identidem ⁊ ſuboriuntur imagines. Quamobrem ire in illis ⁊ metus ⁊ relique eius generis affectiones ſimul paulo cõmote irritateq̃ ſunt: exacuũt accenduntq̃ ipſe ſe vltro: ⁊ vires obiter corrogant: conualeſcuntq̃: ita vt labore etiam ſummo comprimi ſedari ⁊ extingui non poſſint. Exempli gratia iudicat ratio iniuriam acceptam eſſe: cor ſtatim iracundia eſtuat: mox accenſiõe ſanguinis feruet:

quo tā̄q̄ꝫ auxiliarib⁹ copijs ꝯfirmatū recalefactūq̄ꝫ re‑tro ꝯcalefacit ⁊ exaſpat ſanguinē. Eodē mō met⁹ ꝯtra‑rijs ex cauſis refrictu ⁊ ꝯtractu cordis ꝑfectus nō faci‑le deponit̄. Qđ ⁊ accidere ſolet his q̄ in cantib⁹ paulo validius exuibꝛiſſant: aut qui orationē ꝓſaꝫ verſamue cōtēta ⁊ exerta voce ꝓnunciant. His q̄ꝫq̄ꝫ in fine ratio ſua ſit: eoq̄ꝫ ⁊ quieſcēdū habeant: tamē vox impetu cō‑cepto ⁊ quaſi ex procurſu longius procedit: ⁊ ceſſanti‑bus his aliquādiu poſt ſuperſtes eſt.

¶ Quib⁹ ex cauſis pomiliones, pueri, ſenes, imemores ſint. Cap. XX.

Acterum illi maxie imemores eē dephenſi ſunt: quib⁹ ſu‑periora ꝓportiōe reliq̄ corporis ſūt vaſta vt pomilionibus: rōne qđ vis ſenſus ꝑma‑tis grauata in his oppreſſaq̄ꝫ pōdere eſt: qđq̄ꝫ in tā ob‑eſa ⁊ craſſa materia deſignari aut exprimi formę reruꝫ nō poſſunt: ſed quaſi fruſtrant̄ ⁊ diſſiliūt plagę: nec ini‑tijs mō imaginibus ꝑduri ⁊ ſpiſſi ſenſus reſiſtunt: ſꝫ ſi quas ob inſignē earū pulſum admiſerint hauſerintue: nō ita vident̄ admittere vt cuꝫ reminiſci volunt: facile ad imperiū ſubeant: aut recto itinere ad conditū ſequā‑tur. Sane admodū pueri ⁊ admodū ſenes ideo impo‑tentes memorię ſunt: qđ in motu ꝯtinuo verſant̄. Pue‑ri ꝓpter natiuū cremētum. Senes ꝙ aſſidue minuun‑tur. Nam in pueris ⁊ illa ratio eſt: ꝙ per aliquot ānos ſimiles nanis exigunt.

¶ Peroratio. Cap. XXI.

E memoria ⁊ qđ ſit meminiſſe recordariq̄ꝫ: ⁊ de to‑ta ea natura: ⁊ de parte aię cui⁹ illud offi‑cium eſt. Itē de reminiſcētia: ⁊ quid ſit re‑miniſci: ⁊ memoria quēadmodū redinte‑gret̄ repareturq̄ꝫ amiſſa: ⁊ vnde ꝓficiſcat̄ dictum.

¶ Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti in librꝫ de ſomno ⁊ vigilia Themiſtij ad Hieronymū Donatum. A. F.

Optaui tecū eſſe mi Hieronyme his diebus: quibus interpꝛetatiōi noſtrę in paraphraſim Themiſtij ſūmā manum impoſui: vt coraꝫ cōmunicare ti‑bi omnia ea poſſem: ⁊ qđ tuū in his iudicium eſſet preſens intelligerē. Ac legiſti tu quidem olim hęc ⁊ qđ memineriꝫ ꝓbaſti. Sed ſiue in peiuꝫ effinxi: ⁊ vt ille inquit ab archetypo ꝯcidi: ſiue diſpēdiū limę nō nihil ꝓfecit: certe in totū alia ſunt q̄ꝫ quę vidiſti: ꝙ ſi affuiſſes tu: periculū nō erat: vt ab his quę cōmutaſſeꝫ ꝯtraxiſſemue laberer. Alioquin in hęc impenſius ſtudiū cōtuli q̄ꝫ volebā. Proinde nō dubito futuros: qui noſtrā diligētiā cauillent̄ quaſi tantū curę argumētum ambitus ſit: ⁊ magnę alicuius de ſe perſuaſionis que profecto in me nō ſunt. Nā ſeu ꝙ ſcim⁹ hęc an‑teludia q̄dā ⁊ quaſi crepundia eſſe ingenij noſtri: ſeu ꝙ maiora in hoc genere cogitam⁹: dici nō poteſt: q̄ꝫ in his nec ſatiſſaciā mihi: nec placeam. Sed vtinam multoꝝ error aut ſtirpit⁹ velli aut alleuari poſſet: quibus cū ſe peripateticos bonos appellēt q̄ꝛ infantiſſi‑mi ſint: nec latine loqui ſciant: nec grecę (vt q̄ꝫ leuiſſime dicam) tā conuenit cum ea fami‑lia: q̄ꝫ his qui multis ſęculis ante Ariſtotelē fuerunt. Certe partim fando aſſiſtēdoq̄ꝫ: par‑tim ſcribendo ⁊ cōmentando daremus operam: vt quātū in nobis eſſet recognoſcerēt ſe: ⁊ intelligerent eos qui a phyloſophia eloquētiā ſeparāt minutos plębeioſq̄ꝫ ⁊ plane li‑gneos phyloſophos haberi. Nunc perſuaſio ea tam alte dedita in venas eſt: tā pertina‑citer inheſit in viſceribus: tā difficilē callū obduxit: vt ne duꝫ nos qui nec auctoritate va‑lemus: nec ferre in doctrina quicquā promouimus: ſed quāuis ēt abſolutiſſim⁹: ⁊ q̄ oīa ad manū inumeratoq̄ꝫ habeat: tantas radices ſuccidere aut medicinā adhibere ęgritu‑dini tā ꝯfſlete nō poſſit. De quo quoniā plura param⁹ alia epiſtola: illud tātū dicturi ſu‑mus: vt hortemur te: nō vt tu cū ſtudijs phię bonas litteras ꝯiūgas: quippe in quo ne admonitore quidē eges: ſed vt alios iſtuc exēplo ⁊ ſapientia tua cōpellas. Nec eni ꝙ in quibuſdā deplorata res videt̄: ideo minus laborandū tibi eſt: tū ꝙ ſentētia Hippocratis qui conclamatis ⁊ deſperatis negat admouendas manus: ad morbos animi referenda non eſt: ꝙ ij nō ſemper incurabiles ſunt: tū ꝙ vt ratio iſta cū his nihil ꝓficiat: ab alijs cer‑te peſtē illam defendet. Infinitū enim quātas iacturas facture littere ſint: ſi nō habeant qui huic labi obſiſtat. Nos quidem tēpus omne qđ viximus ⁊ qđ deinceps deum volū‑tate victuri ſumus in illam curam deſtinauimus vt pro virili parte naturalis phia cū ſtu‑dijs humanitatis in gratiā redeat. Vale. Libellū de ſomno ⁊ vigilia: quē ad te vertim⁹: ſcio tibi pro tua in me beniuolētia nō ingratiſſimū fore. Venetijs. MCCCCLXXX.

¶ Themiſtij paraphraſeos liber de ſomno ⁊ vigilia: interpꝛete Hermolao Barbaro patritio Veneto.

¶ Queſtiones ad ſomnū ⁊ vigiliā pertinētes. Cap. I.

E ſomno ⁊ vigilia cōſiderāda hec arbitror. Primū quid ſint ⁊ cui parti ⁊ pote‑ſtati animę credita. Et vtrum ſoli anime com‑miſſa vt priuatę eius affectiones: an ⁊ cor‑pori quoq̄ꝫ promiſcua. Et quamobrē tributa animalib⁹ ſint. Et vtrū vtrūq̄ꝫ omnibus: an al‑teris hoc: illud alteri ſeorſum. Deinde quid ſit inſomniuꝫ: ⁊ quot ij qui dor‑miunt mō ſomnient mō nō ſomniēt. Item vtrū ſomniēt quidē ſemꝑ ſed experrectos memoria non cōmittitur: an ſecus. Et hoc ſi eſt: quā ob cām ſit. Preterea ſint ne preſcita aliqua animi q̄eſcētis: nec ne. Et ſi ſint: qua ra‑tione ſiāt: vtrū ex eo numero ſint que agunt̄ ab hoīe: an quoꝝ cā ſit aliquis deus aut nā aut temeritas.

¶ In eadē particula ſomnū ⁊ vigiliā collocari. Cap. II.

Rimum illud haberi pro explora‑to debet ad eandē anima‑lis partem ſomnum ⁊ vigiliā pertinere: tū ꝙ oppoſita inuicē ſunt: tū ꝙ priuatio eſſe intelligitur vigilie. Appoſita porro ⁊ ex‑trema tam que artis ſunt: q̄ꝫ que in natura ſpectantur: in eodem recipi ſolent: ⁊ eiuſdem ſubiecto affectiones videntur. Exempli gratia. Integritas ⁊ obleſio: tēpe‑ries ⁊ tperies: morbus ⁊ valētia in eodē corpore ſunt. Pulchritudo ⁊ feditas in codeꝫ mēbro ꝯſiſtunt. Firmi‑tas ⁊ debilitas in eodē neruo cernuntur. Viſus ⁊ ceci‑tas in eodē oculo habent̄. Similis ⁊ in ceteris ſenſi‑bus ratio. Itē clarius ex his que ſequuntur liquebit. Nam argumēto quo vigilare aliquē cognoſcim⁹ eo‑dem ⁊ dormire deprehendimus. Vigilantem ſane co‑gnoſcimus: aut q̄ꝛ externo ſenſu aliquo: viſu: auditu: olfactu pellat̄: aut q̄ꝛ inteſtina rōcinatione cogitatione imaginatione. Senſus ꝟo vice habitus eſt. Inſenſibi‑litas vice ꝓuationis. In eodē igit̄ ſubiecto locāda hec ſunt. Ex quo illud qđ volebamus conficit̄ ſomnū ⁊ vi‑giliam eodem ſubiecto ſtratoq̄ꝫ contineri.

¶ Somnū ⁊ vigiliam affectiones eſſe corpori ⁊ anime cōmunes. Cap. III.

Vom aūt ſentire ipſum neq̄ꝫ aīe neq̄ꝫ corporis ꝓpriū ſit. Nā ad idē genus tum actus tū potētia pertinet: ſen‑ſus aūt q̄ in actu ſit: eſt quidam aīe motus interuentu ⁊ comitatu corpis cōualeſcēs. Manifeſtū eſt: affectionē hanc: dico ipſum ſentire: nec peculiarē aīe eſſe neq̄ꝫ itē corpis ꝓpriā: quādoquidem corpus inanime nullā ſentiēdi vim obtinet: ſed ſūme p‑mixtioniſq̄ꝫ. Porro quō vires aię habeant̄ diſticte: ita vt altrix abiuncta a reliq̄s ſit: relique ſeorſum ab hac nō poſſint ꝯſiſtere: certū eſt ea q̄ augent̄ mō ⁊ minuūtur vt arbores: dormire ⁊ vigilare nō poſſe: q̄ꝛ ſenſu defi‑ciūtur: de cui⁹ momētis nā ſomni ⁊ vigilie ꝯpēdet. Nā ſenſus a rōne vitali: que ⁊ vegetalis dr̄ eſſentia: ⁊ pote‑ſtate interſtitio plurimo ⁊ manifeſto deſpeſcit̄: ēt ſi nō id conſtaret: vtrū ſubiecto ⁊ magnitudine differant.

¶ In animalibus omnibus ſomnū ⁊ vigiliam vitibus contingere. Cap. IIII.

Ammihi a lunari circulo caducū ſubciſſiuūq̄ꝫ ē: quot ſi ſō‑ni ⁊ vigilie capax ſit: aut ſemꝑ dormiat aut ſemꝑ vigilet: ſed vtrūq̄ꝫ aīalibus ſingulis tributū a nā eſt: nullū oīno animal pari eo caret: ſꝫ tantū inanima. Quom de aīalib⁹ loquimur: ſem‑per excipiunt̄ diuina. Nā eoꝝ actio iugis eternaq̄ꝫ nec triſtis oneroſaue eſt: ⁊ vigilia in his oīs cōtrarij eſt ex‑pers. Nam ſomnus ⁊ vigilia vt ſępe al's diximus affe‑ctiones ſūt circiter cor: vbi domiciliū optimatis ſenſus locat̄. Preterea quęcūq̄ꝫ nālē aliquā functionē habēt: ſimul paulo plus laborāt q̄ꝫ ſua cuiuſq̄ꝫ nā patit̄ ęgri‑tudinē ſentiunt: cūq̄ꝫ ꝑterea opari non poſſint dant ma‑nus ⁊ remiſſionē: quaſi laboris merent̄. Nā ⁊ veteri‑na ſarcinis: ⁊ vię ſpatio defecta offendūt ſe terrę: nec lo‑ris vllis aut fuſtib⁹ ad ingrediēdū exurgunt. Legēdo: ſcribēdo: ędificādo: demū agēdo q̄dlibet: aut ꝯdendo: laceſſimus: ⁊ motū ſemꝑ ſubſequitur ⁊ excipit reqes. Poſtremo oculi: aures: manus: pedes: ⁊ reliq̄ partes officiales aliquādo a muneribus queq̄ꝫ ſuis ceſſant. Continenter gerere ⁊ adminiſtrare nō poſſunt: ſed ſpa‑tio exacto in quātum vires eoꝝ durare ⁊ ſufficere ope‑ri poterant: vacationeꝫ quandā feriarū vice impetrāt. Ceterum quom ſomnus vigilie cōtrarius ſit. Contra‑riorum vero que interſtitio careant: ⁊ que ſibi per pri‑uationē ⁊ habitū reſpondent: ſi alterum abeſt: alterum adeſſe ſit: ſequitur vt dormire animalia oporteat quo‑ties nō vigilant. Quāobrem quēadmodum morbi ali‑qui peruigiliū ⁊ inſomniū afferunt: nam cōperti ſunt q̄ nouem dies exertis ⁊ incōniuis oculis egerint: ⁊ quē‑admodum hoc idem ſepe citra egritudinē accidit: vt gracilentis ⁊ preariđis: qui naturę ſue rōne longas vi‑gilias patiuntur: ita ſomni copia interi inualētibus: in‑terim valentib⁹ cōtingit. Nā ex his qui febre tentant̄ inuēti aliqui ſunt: quos altus ſopor in iuſtū triduū atti‑nuerit. Paruuli ꝟo tū ꝓpter cibos iunctūq̄ꝫ: tū ꝓpter humorem infantilis etatis longiſſimo ſomno vtuntur. Hec ſi ita ſunt: quicq̄d ſomni capax eſt idē vigilie par‑ticeps ⁊ retro. Nā ſi ſomnus q̄dam affectio eſt: ⁊ qua‑ſi nod⁹ ⁊ vinculū ſenſus: ſenſus aūt omnis ſentire actu pōt. Omnis ꝟo potentia aliquādo in actum refertur. Neceſſariuꝫ eſt: vt id qđ dormit: ⁊ qđ potētiā habet vt vigilet excitet̄: oīno ⁊ actu euigilet. Ita nullus ſit ſōnus q̄ nō poſſit rūpi ⁊ q̄ vt ita loquar expgiſcibilis nō ſit.

¶ Quamobrem animalia omnia dormiant plante non dormiant. Cap. V.

Animalia certe omnia Pedeſtria Volatilia Nantia ſom‑no participāt. Nā aquatiliū genera: ⁊ ea q̄ moli cruſta integunt̄ ſoporari cernunt̄: ⁊ ꝑterea quecūq̄ꝫ oculos habēt. Nam ⁊ q̄‑bus corneoli ꝑduriq̄ꝫ ſunt ⁊ inſecta dormire inditio ſi‑lentij ⁊ conticeſcentie credā apparet: quāquā exiguuꝫ quidā talia: ita vt nos lateant plerūq̄ꝫ. Utruꝫ ꝟo ea q̄‑bus ſcilicea teſta obducit̄: dormiant: nemo quideꝫ ad‑huc ꝙ ſciam fuit: qui viderit aut argumēto aliquo no‑tauerit: ſed ratione tamē perſuaderi id poteſt. Nā ani‑mal eo finimus ꝙ ſenſuꝫ obtineat. Somnus ꝟo imobi‑litas, ⁊ quodāmodo pedica ⁊ obligamentū eſt ſenſus. Contra exolutio eius vigilia eſt. Nō habent vices has plantę: q̄ꝛ vbi ſenſus nō eſt: ibi neq̄ꝫ ſomnus eſſe neq̄ꝫ vigilia poteſt: vbi autē ſenſus eſt: ibi dolor ⁊ voluptas: vbi dolor ⁊ voluptas ibi cupiditas. Plātis nihil hoꝝ poteſt concedi. Nulla enim ratio eſt que cogat fateri

dolere has: oblectari cōcupiſcere aut ſentire. Neqꝫ itē quecūqꝫ aleſcunt: neceſſario etiā ſentiunt. Quāquā cōtra eſt quecūqꝫ ſentiunt vt neceſſario etiā aleſcāt. Sed queadmodum ſepe numero docuimus alimēta hec quibuſdam habent̃: vt plantis. Hoc vero demonſtrat ea ratio: ꝙ vis que nutrit munus ſuū nauius ⁊ expeditiꝰ cō ſopitis q̄ʒ vigilantibus nobis abſoluit. Nam eo tēpore probius ⁊ alimur ⁊ corpulentia pficimus: vtpote: vt quas actiones nihil adminiculentur ſenſus.

¶ In ſomno oēs ſenſus haberi imobiles. Cap. VI.

Hunc differendum videt̃: quāobrē dormiat ⁊ vigilet aīal: ⁊ ſm quos ſenſus. Si ſm plures eſt: aut ſi ſm vnum: quiſnam illic vnus ſit: de quo ſomnꝰ: aut vigilia pēdeat. Sane quom animaliū quibuſdaʒ omnes ſenſus: quibuſdā nō omnes ſed guſtus ⁊ tactus ſunt: eſt enim latiſſime fuſus ⁊ maxime cōmunis omnibus tactus: vt in libris de anima dictū eſt: fieri autem non poſſit vt dormiens animal vllo ſenſu vigilet: manifeſtuʒ eſt animantes omnes in ſomno affici oportere eodē modo .i. ſumma illa imobilitate ⁊ inſenſibilitate offundi. Nam ſi dormiēti auditus in miniſterio ⁊ officio ſit: viſus non ſit: erunt ſimul in eodem due res pugnantiſſime: quia ſcilicet dormiēs aliquis ſentiet: quod impoſſibile eſt.

¶ Soporem tactus ⁊ immobilitateʒ ſenſus cōmunis cauſam eſſe ſomni. Cap. VII.

Illud nunc lubet querere: vtrum ſenſus omnes equaliter ſopiātur in ſomno: an ſit precipuꝰ aliquis: quo ceu ſoporato potiſſimum dormiat animal. Nū hoc vni duntaxat tribuēdū tactui eſt? qui ⁊ maxime neceſſarius ⁊ natura longe primus eſt ſenſuum: ⁊ quod amplius eſt idem ſubiecto cum ſenſu cōmuni? Nam quom natura ſingulis ſenſibus certa quedam munia penſaqꝫ imperarit: oculis vt intuerentur: auribus vt auſcultarent: ⁊ ceteris quibuſqꝫ ſua: quōqꝫ non ſolum peculiariter hec ſenſibus iniunxerit: ſed in cōmune quoqꝫ rationem quandam in omnes ſparſerit: qua ⁊ videre ⁊ audire ⁊ demum ſentire ſe ſentiāt: non enim viſu videre nos videmus: nec viſu enuntiamus: aut guſtu diſtare dulcedinem ⁊ calorem: neqꝫ ſeorſum neqꝫ ſimul vtroqꝫ ſenſu: ſed particula quadam cōmuni que adiuncta ſenſibus omnibus ſit: quam ſimpliciter ⁊ proprie ſenſuū cōmunem vocamus: hec autem vna proprie eſt: etiam ſenſorium eius vnum. Verū quamquam hic ſenſus vnus eſt: tamen ratione in plures hiat: quia in tot diſtrahitur quot genera ſubiecta ſigillatim quinqꝫ ſenſuū habentur: nam calor a ſono euariat ⁊ ab vtroqꝫ odor ⁊ ſapor. Ineſt vero ſenſus cōmunis primum ⁊ maxime in ſenſu tactus: ꝙ ſolus hic ſeorſum a ceteris ſeparatus ſpectatur: ab hoc ceteri nō ſpectantur de quibus omnibus affatim in voluminibus de anima explicatum eſt. Poteſt tota ratio ſi concludi ſomnum ⁊ vigiliam ad ſenſum cōmunem ⁊ ad eius ſenſorium pertinere: ideſt ad ipſum cor. Et quō ſenſus cōmunis ſubiecto idem cuʒ tactu ſit: neceſſe eſt vt animalibus omnibus vigilia ⁊ ſomnus cōmunicari dicatur: quia tactus quoqꝫ vt dixi cōmunicatus oībus eſt.

¶ Impotentiam omniū ſenſuū non eſſe ſomnū: et ſi omnes ſenſus in ſomno impotētes reddunt̃. Cap. VIII.

Porro ex his que ſequunt̃ certiſſimū fiet: ſomnum nō eſſe requiem ⁊ pigritiam ſenſuum omnium: ſed ſolius tactus: hoc ita intelligitur. Si nō eſt neceſſe vt ſenſus omnes ſimul in opera ſint: eodē modo non videtur neceſſe vt omnes ſimul ferientur. Sed enim primum patet: nihil enim cogit is qui non videt vt etiam audiat: aut qui guſtet vt ſimul etiaʒ olfaciat: igitur ⁊ 2m: preſertim quom propenſior ratio videatur eſſe: vt ſimul omnes operentur q̄ʒ vt ſimul quieſcāt. Si ergo quod potius ius habet vt ſit neceſſariū nō eſt omnes ſenſus ſimul pelli: ne illud quoqꝫ multo magis: cui deterius laceſſitūqꝫ eſt omnes ſenſus ſimul immobiles quieſcere. Quāquā vero hoc ita eſt: tamē tactu ſopito neceſſe eſt cōſequio reliquos ſenſus conſopitos eſſe: nec eo valet hoc: vt ſoporationeʒ omnium ſenſuū cauſam eſſe ſomno dicamꝰ: ſed ſolius tactus. Nā quō princeps ſenſuum ⁊ quo ceteri referuntur afficitur: neceſſario ⁊ ſatellites eius affectioni accumbūt. Cōtra ſi illi afficiantur non continuo neceſſe eſt: ſenſum principem conſentire. Illud vero argumento eſt ſomnum non ea re cōſiſtere: ꝙ occioſi omnes ſenſus ſint: quōqꝫ ij actꝰ ſuos exercere non poſſunt. Quoʒ eniʒ quis animo linquitur ⁊ iacet imortuū: quod genus lipopſychiam: ideſt defectum anime appellant: quāquam ⁊ hoc nexus quidā ⁊ impotētia ſenſuū videtur: non tamē dici ſomnus poteſt. Idem in delirijs ⁊ furore contingit vt accedente morbo nōnulli neqꝫ videant: neqꝫ audiant ſepe: neqꝫ omnino aliquid ſentiāt: alioquin nō ſeuirent in corpus ſuum: nec carnem ſuam dentibus peterent: ſi ſenſum aliquem haberent doloris. Preterea duabus venis in collo: que a iugulo vbi ſcindunt̃ caput ſubeunt: foris valide apprehenſis collabuntur homines ſenſibus ereptis: nec tamen dormire dicuntur. Proinde impotentia ſentiendi non ea: que in ceteris ſenſibus ſit: quia ⁊ orbata deminutaqꝫ ſenſibus ſentire nō poſſunt: nec tamen dormiunt: neqꝫ ea que ex aliqua iniuria aut morbo contingat: ſed queadmodum ſum teſtatus ea que in primo ſenſorio cōtineatur .i. in corde: vbi primꝰ eſt ſenſus: que tum ex laſſitudine aliqua tum ex longa excubia ſubſequi ſoleat: nimirum talis impotentia ſenſuum ꝓprie ſomnus eſt. Nam quom ſenſorium illud cōis ſenſus impotens: ⁊ incontinens ſui redditur neceſſario ⁊ cetere officine laſſantur: non e diuerſo.

¶ Quis finis: quod agens: q̄ forma: q̄ mā ſōni ſit. Ca. IX.

His ita conſtitutis querēda cauſa eſt ꝓpter quā dormire animalia ſit neceſſe: ⁊ qualis itē affectio ſomnꝰ ſit. Ac quattuor quidē cauſarū genera in naturalibus libris enumerauimꝰ. Finalem cuius gratia omnia cōſiſtant ⁊ fiant. Agentē vnde oriatur ⁊ inſtituatur motus. Rationariam que rebꝰ nāmq ſuam ⁊ ſpeciē largiatur. Materialeʒ ex qua inſita conſtitui ⁊ generari omnia ſoleant. Somni igitur cauſe he ſunt. Finis. Salus. Et conſeruatio animalis. Agēs ſpiritus vitalis q in corde eſt. Materia vapor qui caput ſubierit: deinde in locum inferioreʒ defluxerit. Forma ſitus ⁊ diſpoſitio illa membroꝝ ⁊ partium corporis: que in dormientibus extra intuſqꝫ cernitur.

¶ De cauſa finali ſomni ⁊ neceſſitate eius. Cap. X.

Primum quō natura nihil cōmittere fortuito: ſed ſup agere gratia alicuius ſoleat: quietē vero vtilē eſſe atqꝫ adeo neceſſariam animalium vite cōſtet: quia continue moueri cū voluptate non poſſunt. Manifeſtum eſt ſomnum ad incolumitatem fuiſſe animalibus iunctum ⁊ ad quietem. Unde vaga ⁊ vulgo etiā recepta tranſlatio eſt: vt ſomnꝰ quietis nomine indicaret̃ q̄ſi veritas ipſa ita plane cogeret. Vigilia vero maxime finem attingit. Nā ſentire ⁊ ſapere finis omnibus eſt: quibus vnum eorum cōpetit. Utrūqꝫ enim optimum eſt. Finis autem eſſe optimuʒ requirit: brutis ſenſus: homini ſapientia ⁊ prudentia finis eſt. Videtur vero neceſſarius eſſe animalibus omnibus ſomnus: non quidem ſimpliciter: ſed neceſſitate illa quā ex poſito ⁊ ex adiunctione vocauimus. Verbi gratia: extra quā ſi perire ſatius his eſt: ſi enim animalia eſſe debent, ⁊ naturam ſuam ſeruare: neceſſario quedam adeſſe his oportet: quibus poſitis alia ſubinde adiūgenda ſint. Nam ſi cōſtituatur quod animal eſſe: neceſſe eſt vt alatur: quo conceſſo neceſſarium eſt e cibo vaporem ſuſtollit: e quo neceſſario cōſequitur ſomnus.

¶ De cauſa agente ſomni. Itē omnis motus principiū eſſe cor habentibus ſanguinem ⁊ carentibus quiddā vice cordis ⁊ ſpiritum interiorem. Cap. XI.

Hunc dicendum eſt quo motu actione ue corporis eueniat animalibꝰ: vt aut dormiant aut vigilent. Denumqꝫ de tota ratione agentis cauſe differendū. in quo ⁊ prolixiuſculi erimus: ac primuʒ quidem admoneri noſcentes hec velim. Omnia animalia ſiue ſanguinem habeant ſiue exanguia ſint: aut eandem aut perſimilem cauſam ſomni habere. Quamobrem quom de ſanguineis: vtpote iūctioribus ⁊ cognobilioribus diſputauero: cōmuni ratione de omnibus obiter diſputatum ⁊ peroratum putent. Principiū ſenſus eadem parte proficiſci: qua ⁊ principium motus: demonſtratum ſupra eſt. Principium vero in animali locus is videtur: qui inter aluum ⁊ caput medius ſit. In his que predita ſanguine ſunt ea pars que circum cor eſt locum medium obtinuit. Quecunqꝫ autem ſanguinem habent: habent ⁊ cor. Eſt igitur ſentiēdi ⁊ mouendi principiū cor: in quo ⁊ ſpiritus vitalis ⁊ refrigerationis principium continetur. Videtur enim natura refrigerationem in humido ⁊ reſpirationeʒ ornaſſe ad calorem eius partis temperandum ſeruandumqꝫ: de quo ſeorſum in loco docebimus. In his vero que carent ſanguine: ⁊ inſectis: ⁊ his que non reddūt nec accipiunt halitum: ſpiritus quidaʒ interior additus nō in corde: ſed in eo quod emulum cordi eſt: qui attolli vicibus ⁊ ſubſidere cernat̃. Atqꝫ hoc maxime deprehendi poteſt in his: q̄ generis toti pennis ſunt: q̄lia veſpe apes ⁊ muſce. Nam diuulſis diſiectiſqꝫ his: pars que proxima preciſamēto eſt modo dilatatur modo cōtrahit̃. Quū autē animal nec mouere quicq̄ʒ nec moliri ſine intentione virium poteſt: intenduntur auteʒ vires preſſo ⁊ incluſo ſpiritu exteriore: neceſſariuʒ eſt: vt aīal quod ſpiret vires illa ſibi extrinſecus corroget. Quod vero non ſpiret: intrinſecus: vnde inſecta ea que pennata diximus: quoties ſe mouent quōdam murmur edunt: quod aura illa his icluſa intuſ manēte ſonātqꝫ accidit. Hāc .n. quoties atterunt ad membranam que ſepto trāſuerſo ſubdita cinctū corporis determinat: bombos illos volando elidunt. Ita ſonus agitatu interioris ſpiritus non anima aut ſpirabilibus vllis viſceribus redditur. Sunt tamen que attritu exterioris aeris ſonent: ſed ea tantum que ſciſſuram ſub precinctu continent.

¶ In corde vigiliam ⁊ ſomnum oriri eiuſqꝫ affectiones eſſe. Cap. XII.

Jentur autem omnia animalia aut ſenſu familiari aut peregrino. Familiarem ſenſum appello: qui interno motu tanq̄ʒ e domo promptus abſoluitur: qualis quom ſimulachris q̄ intra nos habentur: impellimur. Peregrinum ſenſum voco qui extrinſecus inuehitur: ⁊ a gn̄ibus exterioribus venit. Ex his arbitror conſtare ⁊ quo in loco ⁊ q̄ primū particula ſomnus ⁊ vigilia contingere videant̃. Nempe in illa cuius affectiōes he ſunt. Porro cordis affectiones ſunt: ac dormientes quidē agitatione cordis quadam mouent̃. Ideoqꝫ ⁊ pleraqꝫ agunt qualia cuʒ vigilant ſolēt: quod certe ſine viſione aliqua aut ſenſu non poſſet contingere. Nam ſomnium quodāmodo viſum ⁊ ſenſum quiddā eſt. De quo iferius tractabitur. Sed vnde nam ſit vt ſomno excuſſus experrectuſqꝫ inſomnia memineris: ſed que per ſomniū ſimilia vigilantiuʒ operibus geſſeris: non memineris: declaratum in problematis eſt.

¶ Queadmodū cibi ꝯuertant̃ in ſanguinē: de quo ſcire opꝫ quia p̄cipua rō ſomni ſunt cibi. Cap. XIII.

His definitis conſequēs eſt: vt qua motione aut vnde ſomni ⁊ vigilie animalibus contingant apiatur. Fortaſſe enim hic locus cauſam agentem ⁊ materialem facilius ⁊ diſtinctius monſtrauerit. Clarum eſt oportere animal ſimulatqꝫ accipit ſenſum tum primum ali ⁊ creſcere in eo ꝙ animal. Nam quando intra vterum partus eſt: enutritur quidem ⁊ creſcit: non tamen vt animal: ſed vt plantā. Quom autem accedit ſenſus: tunc primum (vt dixi) nutritur ⁊ augetur vt animal. Naʒ anima ſenſualis ⁊ poſterior aduenit. Plane alimentum eſt id: quod ex concoctione poſtremum ⁊ nouiſſimum ſubſidet habentibus ſanguinem ſanguis: carētibus ſanguine: quod vicē ſanguinis prebeat. Conceptacula ſanguinis ſunt vene: initium venaꝝ eſt cor. Atqꝫ hoc ex cōmētatione diſſectionum liquido indicatur. Deuoratus eniʒ ⁊ ingeſtus per os cibus indeqꝫ in locos ſuos: ideſt in inteſtina ⁊ ventriculū collatus euaporat̃ ⁊ ſurſuʒ reſpirat per venas: per quas deīde pmanat ad iecur: in iecinore mutat̃ ⁊ nā ſanguinis tingit̃: a iecinore influit ⁊ ſubit ad cor: in corde vincit̃ ⁊ ꝯficit̃ pleniſſime: inibiqꝫ ī ſanguinē perfecte ꝯuertit̃. Ac vene quidē alie cor adeunt: alie a corde proueniunt. Vene que adeunt cor: tāq̄ʒ miniſtre ac gerule ſunt: vt q̄ a iecinore ad cor incoctū ⁊ imperfectū ſanguinem cōuehāt: quē cor ſuſceptū ſuaui mera cū ⁊ abſolutū ſanguinē reddit. At vene q̄ a corde ptinēt cōparate ad aliū vſuʒ ſunt: videlʒ vt succꝰ p eas ꝯcoctuſ iā pfectuſqꝫ in totū corpꝰ diſtribuat̃ atqꝫ dedat̃. Sane de hoc copioſe agit̃ in libro de alimēto. Nunc in trāſcurſu attingunt̃ vt pnª motionū eaꝝ de quibus mō q̄ritur: ⁊ vt quōnā illud ſit quo vis ⁊ portio ſenſibilis affecta aut ſōnū aut vigiliā miniſtrat: planiꝰ ſciatur. Nec .n. ſomnus q̄cunqꝫ īpotētia ⁊ ereptio ſenſuuʒ eſt: vt retro oſtendimus: argumento eorum qui demētarēt aut deficerent animo aut in ſtrāgulatione ⁊ aſtrictione venarum iugularium viderent̃ intermori: nā in oībus his intercepi ſenſus ſunt: nec tn̄ obdormiunt.

¶ An imaginatio eoꝝ qui linquant̃ animo videri iſomniū poſſit: ⁊ an morbus ipſe ſit ſomnus. Cap. XIIII.

Tam quom accidat aliquā vt defeſſi animo videre aliquid ⁊ imaginari dicant̃ cōtrouerſiaʒ hʒ locus: quia ſi contingit dormire eū qui ita linquitur vtiqꝫ pōt contingere: vt imaginatio illa ſit ſomniū: ſed .n. primū nō eſt: neqꝫ igit̃ 2m. Nam illud cōſtat quāquā nō ſemp nec oīum tn̄ maiori ex parte ⁊ cōpluriū: que in ſomnijs viderimus excitatos nos comitari ſolet memoria. Qui vero tpe quo morbo illo corripitur imaginatus aliquid eſt: demum recreatus nihil oīno cōmeminit. Porro multa dn̄t: qui ita vehemēter tentantur: ⁊ qui extincte anime ſpeciem prebēt: quorū nihil vt dixi reuiuiſcētes exuſcitatiqꝫ recordant̃. Quā

obrẽ viſiones eas ſomnia putare nõ poſſumus. Neq̃ ipſam egritudinem ſomniũ. Idẽ ſentiendum de his q̃ delira fantur: ⁊ qui cõpreſſis iugularibus venis ꝓfocati moribundiq̃ corruunt. Et q̄ qđ ſepius dixi non oĩs interceptio aut impotentia ſentiendi ſomnus eſt: ſed ſolum ea quam diuaporatio alimenti cõmittit.

¶ Quando incipiat dormire animal: ⁊ quãdo perfecte conſopitum dicatur. Cap. XV.

Lane neceſſe eſt id qđ in vaporẽ ſoluitur tabeſcitq̃ aliquatenus ſuſtolli: deinde reditũ capeſcer̃ ⁊ ad inſtar euripi refluere. Nam oẽ calidũ in ſublime nã effertur. Eo loci refrigeratur a cerebro ⁊ ꝯſiſtit: mox reciprocat ⁊ deſcendit ad cor. Refrigerato eius feruore ſonus obrepit. Ita efficitur vt ſomnus maxime a cibis proficiſcatur. Nam alimonia ad ſummum caput viam molita q̃ʒdiu fluxuʒ cerebro im̃iſcet: attentat ⁊ aggrauat. Hinc ſalebre ille verborum incerte: hinc oculos nare: caput vergere: erigendi ſe facultatem auferri cõtingit. Cum vero iam cõmeant cibi ⁊ incidentes cordi calorem eiuſ irrigant: a quo ſemꝑ vis illa humifica ⁊ corpulenta in caput leuatur: tuʒ ꝓfundo ſomno demergamur ⁊ altũ ſoporem flare incipimus. Quã vero humẽtia ⁊ corpulẽtia genera grauedinoſa ſint capiti: inditiũ illud eſt: qđ q̄bus ineſt vis ſomnifera: eandẽ grauedinẽ capiti afferũt: craſſitudine humoris eius: q̃ ſurſum reſpirat: ſeu poculenta hec ſint: ſiue eſculẽta: vt papauera/mãdragore/themetũ/ꝓſlatus. Ergo hunc in modũ ſomnus venit: maxime a vino ⁊ a cibis: iccirco q̄ multa exhalatio eſt q̃ indidẽ attollit̃.

¶ Labores ⁊ morbos ſomnum inducere. Itẽ paruulos plurimum dormire ideoq̃ frequenter incidere comitialem morbum. Cap. XVI.

Liquando ⁊ fatigatione multa pertẽtamur ſomno: cuius ea ratio eſt: ꝙ labor diffundit in quedam nobis tabeſcere facit que vicem incocti alimenti prebent: niſi colliquamẽtum id frigidum ſit. Ita inteſtinoꝝ calor q̃ ex attritu laboreq̃ exprimitur irrecrementa quedam emolit: que ad ſuperiorem locũ redundantia ſomnũ inducunt. Interdum ⁊ morbi hoc faciunt qui ex humidis ⁊ calidis excrementis ꝯualeſcunt: qđ genus in febre ⁊ lethargo cernimus. Homo genituſ premitur ſomno per aliquot dies: ⁊ ĩfantia magis q̃ʒ etate alia: cuius ratio ea ꝙ tũ alimentũ omne ſurſuʒ halat. Hoc adeo declarat caput in paruulis: qđ portione partium inferioruʒ maximũ eſt: quaſi neceſſe fuerit ea membra capacitate acutiſſima eſſe: in que plurimũ alimonie ꝯderet̃. Atq̃ hec cã eſt: quãobrem hec etatula morbo comitiali opportũa ſit: eſt enim peſtis ea perſimilis ſomno: ⁊ ꝙ qui dormiunt ⁊ qui ita corruunt ceſſante aĩa ⁊ ſenſu erepto viſuntur. Hinc origo eius morbi per ſoporem fere accidit: ⁊ q̇ infecti eo ſunt in ſomno frequẽtius q̃ʒ in vigilia collabunt̃. Propterea ꝙ cum effluẽtia illa que in ſomno ſurſum effertur loci ſuperioris vi cõglatias ritu eſtus reciprocat: ſubdeq̃ alius ſpirituſ ꝯtinuo ſuffitu alimẽti copias miniſtrantis attollit̃: neceſſe eſt cõcurſu hoc venas inflari: deinde obrui ⁊ obturari meatus ac ſemitas anime. Hec interclusio ⁊ inſtrangulatio officij ſpiritalis ſonticus ⁊ diuinus morbus eſt. Quum igitur ĩ puero ſuperiora oppleta cibis ſeu ſpiritu ex cibis expreſſo collectoq̃ habeantur: temperandum his vino eſt: quia ſpiritoſum impendio ſit preſertim atrum ſed nec nutricibus prebendum. Nihil enim intereſt nutrices an alumni hauriant: niſi dilutum ⁊ modicũ ſit.

Uſq̃ adeo autẽ ſuperiora pueri plena cibo continẽt: eoq̃ vt diximus incremento eius partis exuperant: vt longo tꝑe caput continere non poſſint: ſed quoq̃ mẽſiuʒ ſpatio collum rigidũ ⁊ inflexibile habeãt. Plane pueri ſimiles ebrijs videt̃: qđ in vtriſq̃ larga humoris copia ſuperioribus ſe im̃iſcet. Eadẽ rõ ꝯuenire põt: q̃ʒobrem initijs fetus quieſcere intra partem videantur.

¶ Quot qui venas conditas habent. Item quot nani ⁊ pueri ſomnolenti ſint. Cap. XVII.

plenum ſomniculoſi ſunt q̃ incertas ⁊ conditas venas habent: ⁊ qui capite ꝓgrãdi ſunt ⁊ pomilionum genus. Priores q̄ pretenues ⁊ anguſti ĩ his meatus: per quos a capite remeat ſpũs: facile obſtipant̃ adaggeranturq̃. Exigua enim ⁊ parua modicis acceſſionibus muniunt̃. Propterea frigefactis venis: nã ⁊ vẽtres oppleti frigeſcũt neceſſariuʒ eſt: vt eo loci immoret̃ ſpũs: donec ſe calor colligat qui alimentũ diſſipari diffundiq̃ faciat. Quãto igitur hic diutius in venis manſitat eo ſomnus diuturnior ſit opʒ. Quemadmodum enim aqua per fiſtulas graciles ducta guttatim ⁊ lente decurrit: ꝑ amplas miſſa celeriter effluit: ita ⁊ ſpũs ille corpulentus parcriuſculos meatus egre tranſmittit̃. Hac de cauſa ſomniculoſi ſunt quorum vene ſunt condite. Nani vero ⁊ quorum vaſta ſunt capita: iccirco premuntur ſomno: quia multa in illis euaporatio eſt: que ſurſuʒ ad caput feratur: magna enim capita exiguo alimento non implentur: neq̃ paruis copijs ſaturant̃. Ergo quom multa ſit materia que in capite collecta eorum eſt: ſequitur multum eſſe: qđ decidat ⁊ refluat. Porro vis tãta calore quo ĩ caput relata eſt: tarde vincit̃ ⁊ ſero ꝑcoquit̃.

¶ Quot melancholici parum dormiant ⁊ multum comedant. Cap. XVIII.

autem quoruʒ edite ⁊ conſpicue vene ſunt propter amplitudinem ⁊ latitudinem vnitatum ſoporulenti eſſe non poſſunt: niſi quid incidat qđ temperiem contrariam inducat neq̃ item melancholici. Nã quom natura eorũ pregelida algioſaq̃ ſit: euaporatio multa vi caloris inteſtini tolli non põt: hinc ⁊ edaci auiditate ſunt qua ſicca ⁊ retorrida eorum temperatura eſt. Et preterea ſunt illis corpora ita affectã: vt quo veſcuntur nõ fruantur: nec eat in corpus: ſed ſimilia videantur infelicibus lignis: ⁊ que in regione arida ⁊ ſicculoſa naſcuntur. Nam bilis atra: q̃ naturaliter frigida eſt frige facit ventrem ⁊ iecur que conceptacula nutrimẽti ſunt: ⁊ alia loca in quibus humor hic redundat.

¶ Quot contemplantes ſomnus inuadit. Cap. XIX.

vero qđ plerũq̃ accidit vt contẽplantibus ſurrepat ſomnꝰ eam cãm habet: ⁊ cũ in motu ⁊ ſolicitudine cogitatio noſtra ſit: eoq̃ impediat̃ concoctio: neceſſe eſt craſſa eſſe euaporamẽta que cõmeant: erit igitur ſomnus collecta copia interni caloris in corde: ⁊ naturalis reciprocatio propter eas cãs: que a nobis enumerate ſepius ſunt.

¶ Quemadmodum animal dum dormire incipit alterascat. Cap. XX.

um vero calor ad ima ſubter fugit frigeſcunt palpebre ⁊ frige facte cõprimunt̃ ⁊ cõfluunt. Ita q̄bus palpebre ſunt cõniuẽdo obdormiſcũt: nihil. n. aliud cohibet/mouet/intẽperat/regit in corpore q̃ʒ calor. Frigent igit̃ ſuꝑiora in

ſomno ⁊ circũquaq̃ extrema corporis. Contra recaleſcunt inferiores loci vt pedes ⁊ interiora vt viſcera ⁊ cetera que intrinſecus continentur.

¶ Quot ſomnus refrigeratio quom ſit: cauſas tamẽ calidas habeat: ⁊ quot homo ſolus quom dormit: ſternatur iaceatue. Cap. XXI.

Ed dubitari põt quot a cibo ⁊ potu altiores ſomni ingruãt: ⁊ quot vina iteʒ ſoporifera ſint ⁊ extra q̄bus eadẽ caliditas nature adeſt: q̃m duo hec ſibi coherere nõ videntur: vt ſomnus refrigeratio ⁊ frigidus ſit: ⁊ cãe nihilominus ſomni ſint calide. Solutio: an hoc eo accidit: ꝙ quẽadmodũ ieiunus ⁊ inanis venter calidus ẽ: ſaturatus friget: ſuffocat̃ enim ⁊ obruitur calor nimietate quemadmodũ ⁊ ignis congeſtu lignoꝝ: ita meatus pertinẽtes ad caput effluentia alimenti euaporãtis frigeſcũt: vbi cibus denſatus ⁊ cõcretus deorſum vice imbris funditur. Atq̃ hoc cauſe eſt quot homines ex crapula potiſſimũ attentent̃. Deinde quẽadmodũ aſpergine calida ꝓfuſi continuo inhorreſcimus: q̄ frigus exterius conducit̃ in vnuʒ ⁊ ſuffugiente calore margines corporis deſertas libere adorit̃: ita illic aſcendentẽ calorẽ ad caput frigiditas cerebri in ſeſe collecta: eoq̃ iuuantior ⁊ animoſior facta ſummis viribus aggredit̃ ⁊ quaſi ĩ regno ſuo comprehenſum retardat atq̃ debilitat: ita cogit cõcreſcere. Poſtremo ſic acceptum domo diuerſus expellit. Adhec quẽadmodum macerie grandi poſita ignis reſtinguit̃: ita multo cibo ingeſto quaſi offundit̃ ⁊ exoleſcit calor internus: nec ante erumpit q̃ʒ paulatim ſubacta ⁊ ſubulacta ſylua hec ſit. Cõtingit. n. ſomnus eo more quo dixi reditu. ſ. corpulẽti humoris: quẽ calor in ſublime ꝑ venas leuauerit: nam quom nõ põt diutius eo loci quo ſubijt alimentum morari: ſed cõgelaſcens aggrauanſq̃ de arce capitis deductu põderis ſui pellitur effici ſolet: vt primũ oculi marcẽtes ſomno decidant: deinde ipſa animalia ꝯſiſtere veſtigijs nõ poſſint ſed pedibus deuacillent ⁊ corruant. Nam calor q̃ ſubrectos nos tenet in intima cõuerſus deſerit. Ac homo q̃deʒ porrectus affuſuſq̃ iacet cũ dormit: ꝓpterea ꝙ ſolus animaliũ erectus incedit. Cadens vero primũ quaſi externatur animo ⁊ ſenſum oẽm amittit: deinde imaginationibus ⁊ viſis illudit̃ obumbraturq̃.

¶ Non omnes cauſas ſomni calidas eſſe: ſed aliquã eẽ frigidiſſimam. Itẽ partẽ cibi fluxiones mouere: partẽ ſomnum facere. Cap. XXII.

Ed an ſolutiones he vulgarie ⁊ futiles videntur nec ad veritatẽꝛ potius q̃ʒ ad ꝓbabilitatẽ quandã ornate. illa vero ſummatẽ ⁊ ſolidã rõnem dormitõis attingit: quã nos mõ executuri ſumꝰ. Cerebrum (vt ⁊ alias diximus) frigidiſſimum comparatione reliquarum corporis partium animalibus eſt his que eaʒ obtinent partem: ⁊ his que carẽt eo quod vice cerebri ſubrogatur. Hoc igitur ſimile generationi imbrium euenire intelligendum eſt quemadmoduʒ. n. quom ex aqua terraq̃ humor exhalat: ⁊ vi ſolis effert̃ in ſublime: vbi ſupernum aeris locum ſubiit: frigiditate regionis eius concreſcit: denuo in aquã cõuerſus in terram defluit: ita vapor ad cerebrum viã capeſcẽs primũ frigidus conſiſtit: deinde cõcrementa ex eo in pituitam ⁊ ſaniem vertunt̃: e quo ⁊ fluctiones mouentur que ob eam reʒ ex capite oriri probant̃. At ea pars alimenti que nõ morbifica nec extrementia ſed frugi eſt deſcendit: ⁊ caloreʒ cordis delata ⁊ cõgeſta refrigerat. Ad refrigerationem vero ⁊ ad ſerã euaporationẽ gracilitas ⁊ exilitas ⁊ venarũ conducit: que circiter cerebrum hñt: quibus pre tenuitate earũ minus caloris iñctum eſt. Porro vbi calor deeſt frigus redũdat. Et hec refrigerationis ſomniq̃ vniuerſa diffinitio eſt.

¶ Quando animalia expergiſcantur: ⁊ quemadmodũ alentis ſanguinis efficiatur diſcretio. Cap. XXIII.

Xpergiſcitur animal quom primũ abſoluta ⁊ profligata concoctio: eſt quomq̃ intimus calor q̃ ambiẽtis frigoris metu ĩ anguſtũ ſe contulerit tandẽ victis difficultatibus: ⁊ ſuperior factus e latebra emicat: qđ non añ accidit q̃ʒ ſanguinem feculentũ ⁊ turbidũ a mundo ⁊ puro diſcreuerit. Eſt enim tenuiſſimus ⁊ mũdiſſimus ſanguis: qui cõmittit̃ capiti. Cõtra craſſiſſimus ⁊ corpulẽtiſſimus qui inferioribus partibus mãdatur. Oĩs añt ſanguinis origo cor ẽ: vt hic ⁊ alibi diximus. Ex tribus vero ſpecubus qui hñt in cordetis q̃ in medio eſt: cõis efficitur vtriq̃ extremo. Ac extremi quidem ventriculi ſanguinem ab vtraq̃ vena recipiunt maiore: ⁊ minore: que aorte appellat̃. Sunt. n. duo hec caua: q̄bus ſanguis a iecinore incoctus ⁊ indigeſtus influit̃. In medio autem cordis ſinu diſcriminatio ſanguinis ſit. Sed de his alio loco differendum vberius eſt. Ceterum q̃ʒdiu ſanguis ex cibo indiſcretus eſt ſopor infuſus edurat: nec ante ſoluitur q̃ʒ ſincerus ea loca q̃ diximus peteſſat. Turbulentus mẽbris inferioribus rigetur: quo facto animalia quaſi onere depulſo excitant̃ ⁊ velicant̃ e ſomno. Dictum eſt q̃ cauſa dormiẽdi animantibuſ ſit corpulẽti. ſ. vaporis naturali calore ſublati reciprocatio ad principem ſenſuum. Dictũ eſt quid ſit ſomnus impedimentũ ⁊ nexus primi ſenſorij: ita vt ſentire non poſſit: ⁊ quidẽ neceſſarius nexus quia conſiſtere animal nõ poſſet: niſi eſſent preſidia quibus tueri ⁊ conſeruare ſe poſſet: inter que precipuũ eſſe alimẽtum videtur: ex quo vapor exhalat. Dictum eſt ⁊ illud ſomnum animalibus exhibitum ad ſalutem: que potiſſimum de quiete contingeret.

¶ Hermolai Barbari patritij Veneti. Z. F. in paraphraſim Themiſtij de inſomnijs ad H. Ponticum facinum prefatio.

Dicaui pridez tibi vt noſti Interpretatiũculam de inſomnijs: qđ pro mea in te beniuolentia: ⁊ pro ea ſpe quam de ingenio ⁊ doctrina tua conceperã volens feci. Nunc ceu fato quodaz noſtra adoreola ſine te nõ poſſit ſtare. Themiſtius noſter te rogat vt ſe tranſcribas. Periclitaẛ. n. niſi ſuppetias venis: ne (quę deſidia ⁊ nequitia librarij eſt) anteuortat ſe impreſſorũ diligentia: quos preter ꝙ lucriones aginatoreſqꝫ ſunt mea cauſa feriari iniquum eſt: preſertim tanto operarum diſpẽdio: quas ⁊ preſtinare magno ⁊ paſcere ad ſaginam oportet. Ego totus in recognitionem perdius pernoxqꝫ incumbo. Nec ſupereſſe huic oneri vacat: alioquin nec poſſum. Scis ꝙ non ſim pigerrimus: ꝙ oderim nebulones: ⁊ qui inſinuatis (vt aiunt) manibus exigunt moleſte mundo ſarcine. Sed hec alias. Tu ſi veneris (ſed venire te neceſſe eſt: atqꝫ adeo ad condictum) ⁊ librario meo ſuccenturiaberis: ⁊ Themiſtium aſſeres: ⁊ me tibi arcius vincies. Si igitur per te non ſtat librarius meus: ideſt ipſum. Veternum ſucceſſorez accepit: reſignatus eſt. Tu (ſi voles) eris accenſus. Quãquã non multum operi deeſt. Nec tam fuit ille aſinus quin plus ꝙ dodrãtem laboris exegerit. Phyſica ⁊ libros de anima ⁊ alia quędam abſoluit. Qđ ſubſiduũ eſt tibi quędam ſors reſeruat implendum. Tu conſtitue malis operas in diẽ vendere an redimere ſarctam paginam. Equidem te optauerim mancipem. Fere enim plus vigilãt qui in rem ſuam procuratores ſunt. Sed iocor: ergo propera: nihil excuſa: omnem veniã negabo. Niſi ſumme atqꝫ ipendio mihi opus eſſet te: careres hac moleſtia. Nunc ea vis eſt: vt ẽt ſi ſcierim incõmodaturum me tibi: tamen inuerecundum eſſe neceſſe ſit. Quod ſcribis ſuperiores literas quas ad te nudiuſquartus dedi: vt iocis eruditulis frequentes probari: certe non diſſimulauerim epiſtolã eam Paulo hilariorẽ fuiſſe: etiã ſi nõ habuerit (de quibus placeret) ſexcenta. Planeqꝫ ſi philoſophum ſpectes intemperãtiuſculus vt vna ea fui. Neqꝫ id vnde mihi acciderit compertũ adhuc habeo: alioqn ſobrios credo ⁊ liberales iocos non damnaſtis. Et hercules miratus ſum vnde mihi tantũ ocij ad ſales: preſertim tam occupato ꝙ ante hanc nunqꝫ. Et niſi ꝙ ad te ſcribebaz q cũ licuit inſanire manias ⁊ intẽperias incidiſſe me vererer. Vale. Venetijs. M.CCCC.LXXX.

¶ Themiſtij paraphraſis de inſomnijs. Libellus interprete Hermolao Barbaro.

¶ Inſomnia ſenſu non percipi. Cap. I.

Poſt hec de inſõnijs eſt agendum. Primumqꝫ illud querendum quoi anime poteſtati cõpareant: ⁊ vtrum affectio mentis: an ſenſus ſit. His enim duabus viribus tantũ noſcantur ea que a perceptionez hominis pertinẽt. Certe neqꝫ mentis neqꝫ ſenſus inſomniũ eſt: idqꝫ ita demonſtrari explicariqꝫ poteſt. Si oculorum officiũ contuitio eſt: ⁊ aurium auſcultatio ⁊ pari ratione ſua ſingulis ſenſibus certa. Si potẽtias anime functionum: ⁊ actum gratia inſtitutas eſſe conſtat. Si ſenſilium generum quedam cõmunia habẽtur vt figura magnitudo / motus / ⁊ cetera his confinia: que pluribus ſubiecta ſenſibus ſunt: quedam impromiſcua ⁊ ꝓpria vt color / ſomnus / ⁊ ſapor. Si preterea ĩpoſſe eſt vt aial dormiens ⁊ cõpreſſis oculis cernat: aut alio ſenſu percipiat: clariſſime concluditur in ſomno nihil ſentire qui dormiunt: ergo inſomnia que ſibi videre dormientes videntur: nullo ſenſu noſcuntur.

¶ Inſomnia non eſſe opinionem nec actum intellectus. Item quid preter ſomnium. Cap. II.

Sed neqꝫ intelligentie aut opiniones aut affectio põt inſõniũ putari. Quõ. n. in ſomno nõ eq mõ ⁊ hoĩes demumqꝫ ſubſtãtie fere oẽs occurrant: ſed ẽt albedo dulcedo ⁊ hmõ que citra ſenſum opinione cõprehendi nõ pñt: ſenſus aũt feriantẛ ⁊ ociantẛ in ſomno efficitur: vt inſomnia ad opinionez aut intelligentiã referri nõ poſſint: Deĩnde preter viſa que obijciuntur in ſomno ſolemus ſepenumero intelligere aliud quiddam. Nam queadmodũ vigilantibus ſentientibuſqꝫ conſiderare interiz cõtingit aliud qddã preter id qđ ſenſu percipiunt: ita dormiẽtibus non ea mõ accidũt que vocantur ſomnia: ſed ẽt preter ſomnia pleraqꝫ. Põt. n. accidere vt qs videre i ſomnijs Socratẽ videatẛ: ⁊ extra hoc aiaduertat Socratẽ ſe videre ꝑ ſomniũ. Equidẽ ſepe viſus ſum mihi cõperiſſe librum quem diu optauerim legere: ſed ſomniare me ſciebaz. Amicus alius noſter quom Panſeptũ preceptorẽ ſuũ reuocatum ab inferis videret: intelligebat ſe: etiã nuz dormiens ſomniũ videre. Jam illud frequentariũ eſt vt inueniſſe theſauros ſomnies. Et anteqꝫ expergitus ſis: deprehendiſſe ſomniũ videaris: ⁊ adhuc dormiẽs: illuſum te ſomnio amicis: qui ſibi ſomniãti aſſiſtere viderentẛ enarares. Ceterũ in ſomno nõ ſemper hoc euenit vt intelligamus ſomniũ eſſe qđ videmus. At i opinione ſemꝑ id qđ opinamur opinari nos ſcim⁹. Itaqꝫ efficitẛ ẽt rõne hac vt ſõnia in opiõnẽ ꝯferri nõ poſſint.

¶ Non omne qđ dormiẽti apparet ſomnium eſſe. item quid ſit ꝓprie inſomniũ ⁊ qd viſum. Cap. III.

Simul quoqꝫ illud arbitror liquere: nõ qcqd apparet in ſomno dici inſomniũ poſſe. Nam tũc ꝓprie ĩſomniũ eſt quom is q ſomniat exiſtimat vera eẽ q ſõniat. Qđ ſiqs ita ſomniat vt itelligere poſſit ſe dormire: ſomniareqꝫ: hoc ꝓprie ſomnium non eſt ſed viſum qđdã atqꝫ phantaſma. Ac videntẛ qdez hec eſſe iſomnia: ſꝫ nõ ſunt: imo vt dixi viſa potius ⁊ phãtaſmata. Viſum adeo proprie illud eſt: quom in ipſo vigilie ⁊ qetis adulte interliminio politi: iſta que vere ſenſu hauſimus: ⁊ q initio ſomni impreſſa atqꝫ allita nr̃o aio ſunt: reddunt ⁊ offerunt ſeſe: ita vt videamur aſpicere ⁊ adhuc diſcernere poſſumus formas eas eſſe: qs in prima illa ſomni nebula ſenſu acceperimus. Eſt. n. quedã qſi vigilia ſomnus is: in quo itelligere ⁊ deprehendere ſomniũ poſſimus. Qđ vero ſepenumero eueniat vt aliud qddã ꝑter ſomnia cognoſcatẛ: experiri facile his eſt: qbus repetere ſomnia quoties exurgũt cure ſit. Nam vt ij qbus ſtudiũ eſt ijſdẽ verbis reddere ⁊ repñtare memoriter q audierint firmius ⁊ facili⁹ recordantẛ: qꝫ illi ipſi a qbus acceperint: ꝓpterea ꝙ alteri ꝑcepta memorie colẽde ſequẽtes: audita ⁊ ꝓnũciata qbuſdã locis ꝯſtituũt: alteri ſimulatqꝫ effati ea ſunt: nihil vltra ſe ad memoriã eius exercent: ita hos melius qꝫ alios ſomnia meminiſſe contingit: qui recenſendis ⁊ recurrendis inſomnijs operam dant.

¶ Qua rõne dormiẽdo i ſomnijs fallimur. Cap. IIII.

Ex his oib⁹ illud qꝫ ꝯſtat eãdẽ rõnẽ q morbo quodã aliq i vigilia falluntẛ: facẽ vt i ſomno qꝫ decipi ſoleamus. Vt. n. ſpũs qdã in egrotis ad caput viam molitus creſſamẽto ſuo viſibile ſpũz vehemẽter ꝯturbat cõmittitqꝫ vt oia q tuentẛ gemia videamur: ⁊ vt lineamẽta albarij opis ĩmaniũ beluaꝝ ſpẽm referãt: nã ſimulachra deliniaturaꝝ ſine mã itra ocl'os recepta: ⁊ cũ ſpũ viſuali male habito ⁊ laceſſito ꝯfuſa formas illas aialiũ truces pñtant. Ita ⁊ in ſomno ille idẽ ſpũs cã eſt erroris. Sed ⁊ valẽtes qꝫ atqꝫ adeo ſcientes iterdũ falli ꝯtingit: vt ſi res nimio tractu remota ⁊ lõgule deſita ſit: aut ſiqua oculi montiũcula obſtupeſcãt: nã ⁊ pedalis ſol ſpectãtib⁹ ⁊ terra moueri ⁊ cõmeare nauigãtib⁹ vĩ. Qđ ſi hꝫ veꝝ i ſciẽtib⁹ ⁊ valẽtib⁹ eſt: qꝫto in egro veri⁹ ſit: ⁊ adhuc i dormiẽte ꝓpẽſius.

¶ Quãqꝫ i ſõnio nihil ſẽtiãt ſẽſus: tñ afficiũtẛ it⁹. Ca. V.

Ceterũ ſiue eadẽ ps aie ſit q imagietẛ ⁊ ſentiat ſiue diſcrepẽt diuerſeqꝫ habeantẛ: nũqꝫ ſine viſu aut ſenſu aliq labimur. Nã allucinari ⁊ obaudire dñr ij verũ qdẽ aliqd vidẽt audiũtqꝫ: nõ tñ ita ve videẽ ⁊ audire ſe credũt. Vtꝝ in ſomno ꝯſtitutũ ẽ: neqꝫ videri qcqꝫ: neqꝫ audiri: neqꝫ aũt oĩno ſenſu alio ꝯmoueri: ſꝫ nũ qꝫuis in ſomno nihil ſentiri ſit veꝝ: tñ nullo mõ ſenſu affici i ſõno nõ eſt veꝝ: qr forme ſenſiliũ generũ q aio detinentẛ ipreſſe euagantẛ ⁊ obuerſantẛ i ſõno ⁊ ꝓnᵐ ſentiendi petẽtes ideſt cor valide feriunt: nec magnopeſequius atqꝫ in vigilia laceſſunt.

¶ Quot imagib⁹ ſõnij mõ fallimur mõ ñ fallimur. VI.

Sane iterdũ ita viget aĩus vt ludificari ſe i ſõno ſẽtiat ſitqꝫ hꝫ qties eua poratio ñ mlta ꝯfluit: ⁊ tũc ſõn⁹ ille minimin⁹ vigilia ẽ: iterdũ ita ſapor antẛ atqꝫ ita i ſeſe mediũ recedit vt nihil oĩno itelligat. Atqꝫ hꝫ euenit quoties offũditẛ redũdãtia ꝯſcẽdẽtis cibi: ⁊ tũc qſi vinct⁹ addictuſqꝫ manus dat ⁊ ad ea q viſa ſũt qſi accepta ſenſibus veraqꝫ ſint aſſenſũ adiũgit.

¶ Inſomniũ eẽ potẽtie ſentiẽtis affectionẽ nõ q ſentiẽs eſt: ſed qua imaginatrix. Cap. VII.

Hactenus ꝯſtat iſõniũ: neqꝫ ad opinionẽ neqꝫ ad itelligẽtiã neqꝫ oio ad rõnẽ aliqꝫ itelligẽdi opinãdiue ꝑtinẽ: ſꝫ ne ad ſenſum qꝫ ſimplr cõſta-

bit. Nam qui videt ⁊ qui audit neceſſe eſt ſimpliciter ſentiat: qui vero ſomniat non ſimpliciter ſentit. Sed tñ ad quendam modum referri poteſt ad ſenſuꝫ quod vti intelligere oportet mox conſiderabimus. Primum illud quod clariſſimum eſt: nobis confeſſum ſit. Inſomnium ſenſibilis potentie affectionem eſſe: nam ⁊ ſomnus vt demonſtratum ſupra eſt ad eandem particulaꝫ pertinet. Nec .n. fieri vĩ poſſe vlla ratione vt aĩal alia particula dormiat alia ſomniet. Quom vero probatũ in libris de anima ſit imaginandi vim quaꝫ phantaſiã appellant eandem eſſe ad numerum cum potentia ſentiendi q̃uis eſſentia rationeqꝫ differãt imaginatio aũt ſit motio ſenſili abiuncto inita cuius originem impulſio ſenſus oblata extrinſecus habuit: inſomniũ quoqꝫ imago quedam ⁊ phantaſma eſſe videatur: nihil eniꝫ aliud inſomnium eſt: q̃ꝫ viſum quod apparet in ſomno ſiue illud ſimpl'r: ſiue quodam genere contingat: indubitabili luce colligitur: inſomnia ſenſualis potẽtie aliũ na eſſe: vtiqꝫ nõ quatenus ſenſualis ſed quatenus imaginaria ſiue phantaſtica eſt.

¶ Cauſa producens inſomnia: ⁊ iterũ quando erremus aut non inſomnijs. Cap. VIII.

Quid ſit inſomniuꝫ ⁊ qua ratione cõcurrant dormientibus viſa ex his maxime doceri poſſumus que accidere viderentur in ſomno. Queqꝫ ſenſilia promouent ⁊ excitant ſenſum in nobis iacentem. Forme vero eorum expreſſe ⁊ cõſignate in ſenſorijs non modo habentur tunc quom ſenſus in geſtione actuqꝫ eſt. Sed etiam tunc quom ab opera diſceſſit: ſenſilibus abiunctis. Ex his quecũqꝫ intus ſe ruantur niſi penitus oblitterentur copia exhalationũ: dormiẽtibus nobis illudunt ⁊ deſcendente ſpiritu qui vi caloris efferebatur ad caput: iciunt ⁊ cõmouent ſenſum ita vt ſomnia ſepe talia eueniant: que veris ſimilima eẽ videantur. Q̃ ſi multa admodum collectio reciprocantis ſpiritus ſit ita vt ea que nobis appareant qualiaнã ſint animaduertere liquido non poſſumus. Tunc errare labiqꝫ cõſueuimus. Et q̃ ſimulachra mera ⁊ imagĩes nude ſenſilium rerum ſunt: tanq̃ꝫ ipſas res vere intueri ⁊ contrectare nos credimus: ſi vero modica affluentia ſit. Et q̃ pre ſua copia obruere aut preſtringere totã aciem mentis non poſſit: ſed iudiciũ ei incolume ⁊ inobſoletum relinquat: tunc nullo errore trahimur viſis ſed obſiſtimus. Proinde quom ita accidit ſolemus dormiendo dicere. Videtur quidem hoc Socrates non tñ Socrates eſt: ſed Socratis ſpectrum. Manifeſtuꝫ eſt igitur reditu vaporis immodici deerare pregrauariqꝫ animum temperato cibo nec falli nec opprimi. Cõtra eſt in quibuſdam egritudinibus: in quibus cauſa allucinationis non eſt deſcendens ac decidens ſpiritus ſed ſubiens atqꝫ aſcendens.

¶ Poſt receſſum rei ſenſilis imagines ⁊ affectiones in ſenſu manere. Cap. IX.

Nam vero abeũtibus ⁊ abiũctis ſenſilibus: aliquãdiu forme eoruꝫ in opificijs ſenſuum eruentur: poteſt vel hinc aperiſſime intelligi: ꝙ quemadmodum telum ſimul de manu iaculantis receſſit ſuo quidem motu differri videtur: ſi origo tamẽ motus ad vim refertur propterea ꝙ ille qui mittit primorem aerem commouet qui colliſus ſubinde alium aerem propellit: atqꝫ hic deinceps alium continenti ſerie donec vires ſeneſcãt: atqꝫ ita telum quieſcat. Hoc ⁊ in aere diximus locali motu ⁊ in humore cernitur. In alteratione quoqꝫ nõ abſimilis ratio eſt. Aque feruẽt

ignibus ſubditis ⁊ ferrum cãdeſcit mollitum flãmis. Alia his admota calorem ebibũt ⁊ hec ĩ alias itẽ res traſmittunt: duratqꝫ ſucceſſio hec quãdiu priã vis pollet: nec dum fatiſcit aut flaccet. Ita in ſenſu ſtatuenduꝫ videtur: alioquin tanto propenſius ꝙ ſenſuꝫ qui in actu conſtitutus ſit alterationem eſſe quandam olim probauimus. Hec igitur cõmotio imaginum non modo vigilantibus nobis: ſed etiã quieſcentibus ſeu leui ſomno ſeu profundo contingit parte ea que viſa ⁊ imagines concipit. Hoc adeo videtur planiſſimum argumẽto ꝙ ſi quis conſpectum ſuum ab aliquo qd̃ intentiſſime obtutus ſit converterit comitabitur nihilominus cum forma rei quam ſpectauerit quaſi affectis poſſeſſiſqꝫ priore pulſu oculis. Pro hinc qui de ſole in opacum ſe conferunt confutatis pre nimio ſplendore luminibus non cernunt. Item ſiquid precandidum aut viride diutius aſpexeris quicquid oculis inciderit videbitur concolor: ſed ⁊ ſi oculos contra ſolem aut aliquid qd̃ fulgeat tendas: deinde conniueas: primuꝫ talis aliquis color videbitur qualis albedo aut viriditas eſt: tum is ſe in puniceum conuertet: prime in purpureũ: atqꝫ ita deinceps in alios: poſtremo in atrũ a quo euaneſcit exoleſcitqꝫ. Eodem mõ que motu cito mouent̃ obtutus noſtros cõfringunt: vt ſi in profluentem rapidũ direxeris: facit porro eſtuatio ⁊ vertigo: vt que ſtẽt videantur moueri. Sed ⁊ validus, demẽſqꝫ ſtrepitus ſurdaſtros reddit: ⁊ odor qui vehemẽter oboleat odoratum corrumpit. Hec omnia euenire ita (vt dixi) certiſſimum eſt.

¶ Senſus differentijs leuibus pelli: nec ſolum pati: ſed agere. item de ſpeculo quod aſpectu ſordeſcit. Cap. X.

Verum q̃ꝫ celeriter ſenſus vel modicas differentias perſentiant: indicio eſt id: qd̃ accidere in ſpeculo videtur: de cuius rõne q̃ꝫq̃ꝫ põt ſeorſum queri tamen viſus eius hoc loco tãtiſper iſẽ vt argumento eius ſciatur: viſum non modo pati ſemp ⁊ affici: ſed etiam agere aliquid interim ſolere. Nam ſpeculorum fulgor aſpectu mulieris preſtringitur tempore menſium. Statim enim ſuperficiem illam quedam veluti nebula ſanguinis obducit: adeo ſi nouitium ſpeculum ſit: haud temere maculam eluas: ſi peruetus facile abſtergas. Cauſa ea quã dixi quot nõ ſolũ ab aere viſus mouetur: ſed aliquando eſt: vt etiam mouere poſſit. Nam ſplendida mouendi vim habent. De gñe aũt ſplendidorum oculi ſunt. Hoc igitur tpe quo mẽſes patimur: nam ⁊ viri ſua menſtrua patiuntur: eodem mõ lumina: quo ceterum corpus afficimur. Omnia .n. mẽbra aſpergine menſtruorum rigantur: precipueqꝫ oculi: qr maxime foraminoſi venulentiqꝫ ſunt. Quãobrẽ tpe genitalis profluij qd̃ cõmotione ⁊ inflãmatiõe ſanguinea ſolet contingere obſcurum quidem diſcrimen in maſculis eſt: eoqꝫ ſi tum ſpeculum inuiſant: nihil id polluitur: qd̃ euidens ſit: ſed tamen polluitur ⁊ operit̃ e liuiecula: eo mõ quo quom mulieres tuentur. Eſt .n. natura ſeminis ⁊ ſanguinis menſtrui eadem: ſed qr candidum illud ⁊ quaſi concolor ſpeculo eſt offectio pui deri nõ poteſt. Plane primũ inficit̃ ⁊ mouet̃ aer a ſanguine genituraue que ſuffuſa oculis ſunt: aer infectus aliũ aerem inficit: qui ſpeculo proximus ſit: ab hoc poſtremũ ſpeculo inquinamentum illud allinitur: qd̃ nitorẽ eius hebetat. Quemadmodũ igit̃ candide veſtes oẽm notã ⁊ ſurſum facillime cõtrahunt: nã in puro q̃ꝫ atqꝫ mundo omnis color externus aſpectabilis ⁊ conſpicuus eſt: ⁊ quecũqꝫ ſordecula quaſi prominet: idem ad ſpeculũ referto. Sane eo qd̃ leue eſt inſperſiones ⁊

inſecturas

inſecturas omnis exaudibiles facit: qd̃ ṽo nitidũ atqꝫ purũ manifeſtas euidenteſqꝫ obtinet. Scire aũt neceſſe eſt tãgi ab aere fere idẽ eſſe qd̃ atteri, oblini, aſpergi, perfundi. Ergo vt leuia corpora egregie perſonãt: propterea ꝙ aer in his elidit̃ incolumis nec facile diſſilit diſſipaturue: ſic ſpecula munda ⁊ ſplẽdida maculas ſuas habent ⁊ perſpicuas: ideo ꝙ offectura in his ꝓpter terſitudinem in quãdam vnitatẽ coit. Quãobrem ṽo macule nouis ſpeculis ĩducte aboleri egerrime ſoleant: ea ratio eſt: ꝙ ⁊ in omnes partes ſerpũt: ⁊ in profundum deſcẽdũt. In profundũ, ꝙ ſpecula plura ſunt. In omnes partes, ꝙ terſa. In vetuſtis aũt nõ perinde ꝙ pertinaciter ſunt: qr non eodẽ adheſu neqꝫ tam alte figuntur: ſed ſuperficie quaſi marginibus innatant. Ex his conſtat (qd̃ volebamus) tenues differẽtias cõprehendi a nobis: eaſqꝫ celeriter excitare vellicareqꝫ ſenſum. Item nõ modo pati viſum: ſed etiam facere. His que diximus adſtipulari videt̃: qd̃ in vino ⁊ vnguentis conſpicitur. Nã oleũ: qd̃ in hoc genus miſcet̃: ociſſime iniectos odores capeſcit. Vini quoqꝫ nã mira eſt alienos ſapores in ſe trahendi nõ mõ earũ rerum: quibus int᷒ additis corrigi medicariqꝫ ſoleant: ſꝫ etiã eaꝝ que ad dolia extrinſecus iuxti aut locant̃ aut naſcunt̃.

¶ Facile decipi qui morbo aut affectu tentant̃. Item aliquando decipuluꝫ intelligi quia iudiciũ animi a iudicio ſenſuum diſcrepat. Cap. XI.

Deam ṽo conſyderationẽ: que nobis initio inſtituta eſt vnum ſubiungi oportet: qd̃ ⁊ patere poteſt ex his que dicta ſunt: abeuntibus ſenſilibus non abire ſpectra: ſed detineri ⁊ ſeruari depoſita. Item facile decipi ⁊ oberrare eoruꝫ ſenſus: qui affectu aliquo perturbati poſſeſſiqꝫ ſint: adeo pro vt quiqꝫ alicui vitio addicti ſunt: ita in eo frequẽs falluntur meticuloſi in metu: amatores in delitijs ſuis. Proĩde vtriqꝫ tenui ſimilitudine earum rerum quas ij formidant illi depereunt facile laceſſuntur: mecticuloſi imminere que timeant: leuiter ſuſpicentur: amantes que ament. Et quo quis obſtrictius tenetur: eo leuiori ſimilitudine circunſcribitur. Eodem modo qui obiraſci faciles ſunt: demũqꝫ qui quacũqꝫ alia perturbatione aut libidine pertentantur. Propenſius vero quibus immodica hec ſunt. Quãobrem ⁊ febrientes monſtruoſa quedam animalia vident̃ in parietinis cernere: qd̃ q̄dem accidit his exigua ſimilitudine: quã interpollatiões q̃dam ⁊ liniamẽta in tectorijs referunt̃. Ceteꝝ hic error pro qualitate morbi maior minorue eſt. Sepe enim leuius premunt̃ q̃ꝫ vt ſe de his: que vident̃ videre: falſos haberi nõ cognoſcãt: interim vſqꝫ adeo tentant̃ accũbũtqꝫ morbo: vt viſis ducant̃ ⁊ aſſenſionẽ adhibeant. Cauſa ṽo quãobrem hec fiãt videt̃ ea eſſe: ꝙ non vna tantũ in nobis iudicandi vis eſt: ſed gemine. Eſt mens que primatũ obtinet. Eſt ſenſus vnde ortũ habet imaginatio. Huius rei ſignum eſt: ꝙ quom ſenſui ſol videatur pedalis: corrigit aſpectum ratio que int᷒ eſt ⁊ maiorẽ eſſe q̃ꝫ videat̃ dictat. Quot ſi vna tãtum eſſet potentia que iudicaret de omnibus: nõ poſſet ſol non tãtus putari quãtus videtur. Plane nõ inficior quibuſdã morbis efficit: vt rõ quoqꝫ atqꝫ mens erroreꝫ ſenſus ſequat̃: qd̃ vſu venit in deliris abalienationeqꝫ aĩ: quo tẽpore ⁊ liniamẽta moueri ⁊ aĩalia eſſe creduntur.

¶ Iudicia ſenſuũ inter ſe ꝯria eſſe deſidereqꝫ. Cap. XII.

Sed quid opus ẽ dubitare an ſenſus iudicia iudicijs animi diſferant? quando vel ipſi ſenſus inter ſe perſpicuo euariant? Naꝫ in his: qui ſuperiores optimatioreſqꝫ ſunt: exquiſitius iudicant ⁊ coarguunt ceteros. Atqꝫ hoc in viſu ⁊ tactu liquet. Si enĩ digito vno vicibus ſcalpas: tactui: vnum quod eſt: videbunt̃ duo viſui non videbuntur: ſed vnum: quia viſus acrior ⁊ certior tactu ẽ. Quot ſi aut ſolus tact᷒ eẽt aut vterqꝫ ſenſus iudicium idem haberet: pronunciarentur duo eſſe: quod vnum eſſet. Cauſa autẽ circũuẽtionis ⁊ decipuli ea eſt: quoniam ſenſilia nõ tantuꝫ quoties mouẽtur moueri nobis videntur: ſed etiã ſtãtia quoties ipſi in nobis ſenſus mouentur: vtiqꝫ ſi eodem modo moueantur quo ſoluenta ſenſilibus cieri. Ita littus videtur nauigantibus moueri ⁊ recedere duꝫ viſus ab alio impellitur.

¶ Quot dormientibus ⁊ noctu magis q̃ꝫ interdiu ⁊ vigilantibus viſa occurrant. Cap. XIII.

Ex his planum arbitror factum non modo vigilantibus nobis motiones illas cõtingere: que per eos ſenſus accipiuntur: qui foras ꝓſpectant: ⁊ quaſi extra corpus ſunt: ſed etiaꝫ illas quas ſentimus: quom affectio ea ingruit: quam ſomnum vocamus. Alioquin ⁊ tunc impenſius id patimur: q̃ꝫ tẽpore alio: quia interdiu excidunt multa ⁊ vaneſcunt ſenſibus opere ſuo detentis: ⁊ mente varijs cogitationibus obruta. Nam paruus ignis luce maioris offunditur. Letitie item ⁊ egritudines modice acceſſu immodicarum ⁊ inſignium exoleſcunt. Quieſcentibus ṽo minima queqꝫ aduolant allinunturqꝫ: noctu preſertiꝫ: ꝙ eo tempore obſolutis ſenſibus ⁊ functionẽ ſuarum quaſi miſſionem ⁊ vacationem habentibus: ⁊ colore in viſcera cõdito: motiuncule omnes ĩobſolete ⁊ incolumes ad ſenſum principem confluant: deinde eſtu paulũ ſedato ſeſe dormientibus reddant.

¶ In ſomnio quot imagines multe occurrãt: item que prime: que medie: que nouiſſime motiones dicãtur in ſomno. Cap. XIIII.

Certe hoc intelligi poteſt ſimile: vt in fluuijs: euenire. Vt enim humor ibi qui fertur ⁊ proflués mouetur: interiꝫ inoffenſus abſoluto vertiginũ orbe decurrit: interim offenſaculo retardatus in multas quaſi ꝓpagines ſcindit̃ dehiſcitqꝫ: ⁊ in varias formas ſubinde reſoluitur. Idem ſtatuere de motionib᷒ ſenſarijs oportet. Motionem appello excitationeꝫ depoſitarum imaginum ⁊ delationem earum ad cor: per quam vis in eo ſentiendi interpellatur. Quemadmodum igitur eo exemplo: quod modo attulimus: anteq̃ꝫ vertigines conſiſtant: medie forme multiplices comparent: ita ⁊ motiones imaginum: que in ſubiecto ſpiritu: aut in corde: aut in ſanguine continentur: ſi quid obuiariauerint ideſt ſi in alteram motionem offenderint: que ſuccedat in multas ſimilitudines ſecantur: diuelluntur: qꝫ ⁊ eas medio itinere preſentant: anteq̃ꝫ in nouiſſimam concedant. Igitur ſenſus primus non ſolum a primis ⁊ vltimis motionibus: ſed ⁊ ab intermedijs laceſſitur. Vt enĩ ſi nubecula primo effigie leonis occurreret: deinde ſe in varias animalium figuras verteret: poſtremo ſimilitudinem hominis referret: nõ modo formas leonis ⁊ hominis videremus: verũ etiã animalium eorum: in que medio tranſitu abijſſet: anteq̃ꝫ hominem redderet: ſeu iucunde ille albeſcenteſqꝫ: ſeu contra ingrate: alioquin infenſeqꝫ oculis accidiſſent: ita ⁊ in ſomno non ſolum extima a ſenſu primo: ſed ⁊ intermedia viſitantur: ſiue ea tericulamentis ⁊ portentis ſimilia ſint: ſiue placida ⁊ tranquilla: ⁊ que ſtatum nature contineant.

Quot ſtatim a cibo nõ ſomnient aĩalia. itez quot nec pueri. item quot mõ ſomnient aĩalia mõ nõ ſomnient. itẽ de turbatis ⁊ tranquillis inſomnijs. Cap. XV.

HE vo ſtatim a cibo nõ ſomniant aĩalia neqꝫ quom primum egreſſa in lucem ſunt: vt infantes: qꝛ multa tũ agitatio motioqꝫ eſt propter alimentariuz calorem. Quãobrem quẽadmodũ humore aliquo vehemẽter cõmoto: aut nulla effigies redditur que appareat: aut reddit̃ qdẽ aliq̃ ſ; lacellica ⁊ tortuoſa vſqꝫ adeo: vt alia oĩno videat̃ eſſe q̃ꝫ ſit: qeſcẽte aũt ⁊ ſtagnãte res in eo ſimili colore ⁊ icolumi forma rñdẽt: ita dormiẽtibꝰ eueniũt viſa ⁊ motiões a ſenſibꝰ q̃nqꝫ: vt ꝓuideri nõ poſſint ꝙ multo fluxu alimonie obruũt̃: q̃nqꝫ diſtorte ꝑpoſtere ⁊ mõſtroſe ⁊ oĩno t̃errima ſomnia: q̃lia q̃ melicis ⁊ temulẽtis ⁊ febriẽtibus accidunt. Quõ eni morbi hoc genꝰ ſpiritoſi vaporulẽtiqꝫ ſint: cõmotionẽ ⁊ ꝑturbationẽ plurimã afferũt. Simul vo a fluctu conſtitit ⁊ diſcretus ſanguis eſt: hiſqꝫ ſanguinez obtinet: ſignificationes a ſenſibus omnibꝰ veniũt incolumes ⁊ diſtincta digeſtaqꝫ ſomnia ſunt. Ita vt ad ſimilitudinem veri expreſſa occurrant.

Quot ſinceris inſomnijs animus modo obſiſtat modo conſentiat. Cap. XVI.

HE inſomnia quidẽ iccirco exiſtimantur vera: qꝛ quom tam ea que inuehit oculorum ſenſus: q̃ꝫ ea que ceteri ſenſus renunciant ſꝫm qetẽ ad locũ ꝑncipẽ itegra ſinceraqꝫ tranſmittũt̃. Neceſſe eſt vt videãt̃ plane cerni teneriqꝫ ac ꝑfecte ſentiri. Eo enim ꝙ motiões ſui queqꝫ generis ad principiũ ſentiendi merace ⁊ inobſolete perueniunt ⁊ vulnerant: confieri nõ poteſt: quin videri, videre, audire, ſentire, nõ ſecus atqꝫ in vigilia oporteat. Proide animus tũc iudicia comitat̃ ſenſuũ. Uerbi gr̃a: ſi in illa viciſſitudine digitoꝝ: de qua diximꝰ ſupra: non fallit̃ viſus: ſ; tactꝰ: neqꝫ vtiqꝫ i ſomno aĩus vniuerſus falletur: ſ; ꝑs tãtũ ea q̃ ſenſui tactꝰ rñdet. Ita altera eiꝰ portio. i. vis tactoria per ſomnũ vnã rẽ duas eſſe ꝓnũciat. Altera. i. viſibilis ↄſtãter obſiſtit ⁊ q̃ſi vigilãs teſtat̃: vnã rẽ eſſe q̃ videant̃ due. Qõ ſi nõ fallit̃ ea pars animi q̃ vidẽmꝰ: qppe que exq̃ſitior ⁊ quaſi rationabilior ſit: q̃ꝫ pars ea qua tãgimus: lõge hoc fidentiꝰ adiungẽduz ⁊ tribuendũ menti eſt: vtpote in qua ſedes ⁊ domicilium iudicij ſit. Nec temere ſopori accũbit: niſi defluxꝰ ſpiritoſi oris exuperet. Ac ↄſentiret qdẽ ſemꝑ in ſomno anima: ⁊ imaginibꝰ que a ſingulis ſenſibꝰ orirent̃ fidẽ adiungeret: niſi virtꝰ aliq̃ potior ⁊ vegetior ↄtrairet. Quale eni quicqꝫ eſt qõ ſenſus apportat: tale a ꝑmo ſenſu ẽt iudicat̃ habeturqꝫ. Quapp quõ tactꝰ ſepe qõ vnũ eſt: duos eẽ renũtiet: ⁊ viſus ſolẽ pedalẽ eſſe ſemꝑ ↄcernat: niſi que alia rõ haberet̃: que q̃ſi ĩtercederet: neceſſariũ eſſet: vt aĩus ſemꝑ iudicia ſenſuũ aſſertione ſua approbaret: atqꝫ ita ſemꝑ vnã rẽ duas eẽ ↄſtitueret: ⁊ ſolẽ pedaneũ ſciſſeret. Nũc ↄtinet̃ q̃dã vis in nobis q̃ efficit: vt q̃ꝫq̃ꝫ pedalis appareat: nõ tñ videat̃ pedalis. Nõ. n. oẽ qõ apparet ẽt videt̃. Niſi quom langore corꝑis ſoporata vis illa arbitra eſt: vt ſepenumero diximꝰ: aut quom nõ mouet̃ motu legitimo nec ſuo.

Motiones in ſenſibus factas inducere ſomnia: itẽ q̃ actu eaꝝ que potẽtia ſint. itez ſomnia explanatiora vltimis ſomnis afferri. Cap. XVII.

QUẽadmodum vo dictũ ẽ: vehemẽtes affectus facere: vt quiuis in ea re quoi afficit̃ facile capiatur: ita ⁊ ſenſuuz motiones in ſomno ⁊ cetera que in ſenſu cõtingunt: videntur cõmittere vt dormientes mentientibus ſomnijs etiã a tenui ſimilitudine cogantur accedere: nam quom dormientibus nobis ſpiritus vel ſanguis reciprocat ad cor: vna ⁊ motiones ille imaginarie ſenſuũ cõmeãt: q̃ in mã ea tãq̃ꝫ in ſubiecto ſuo ↄſiſtũt. Ceterũ aliq̃ actu: aliq̃ potẽtia continẽtur: hoc eſt aliq̃ cũctant̃: nec dũ mouẽt: aliq̃ ꝑſto ſunt: ⁊ pricipiũ ſentiẽdi ad repreſentationẽ ⁊ noticiã ſui appellãt. Ut igit̃ queqꝫ prior accedit ⁊ intrat locũ: ita prior extimulat ⁊ prior ſe aſſerit: hac abſumpta aboletaue: ſequẽtes ſuo queqꝫ ordine rogant̃ ⁊ inferũt ſeſe. Declarat̃ hoc hꝫ exẽplo. Fingat quis ranas qnqꝫ in doliũ ſalis coniectas: deinde eas ita diſponat: vt vnã in ſummo: vnã in imo: tris medio ſpatio: atqꝫ omnes inter ſe paribꝰ interſtitijs collocet: hoc eſt: vt extimarum alteram ad os ⁊ labia dolij: alterã ad fundũ medias in medio ſitu interuallis ⁊ proportionibus ſuis ↄſtituat: ita tñ vt omnes operiant̃ ſale: ſimul igit̃ ceperit ſuprema pars ſalis tabeſcere: rana que parte illa cõdebat̃: prima vendicabit̃ ⁊ prima ſuperficiem obtinebit: ⁊ prima vſurpabit̃ cõſpectu: tuz deinde ſequẽtes ſerie: qua ad eas colliquatio ſteterit: ita ꝓdibũt in lucez. Quom vo in imum diffuſio decubuerit: tũc emerget q̃ ſepulta inibi fuerat. Eadẽ conditione ſunt ſimulachra ſenſilium ⁊ motiones que in ſomno verſant̃. Que ꝑma incurrunt prima animum exercent ⁊ cõmouẽt. At q̃ potẽtia contineri ⁊ tardius percutere diximꝰ: qꝛ tuz ſanguis is qui corpulẽtior ſurſuz halauerat: ⁊ ꝓhibebat offerri ſimilitudines veras attenuatus dilutuſqꝫ habetur: inſomnia exquiſitiora explanatioraqꝫ repreſentãt. Hinc ẽ vt nouiſſimi ſõni afferre nobis ſoleãt cõſtãtiores ⁊ certiores imagines. Quom eni quaſi refrixit ac deferbuit cauſa illa: ea que imagines reruz turbabat: neceſſe eſt: vt ea que olim ſenſibus accepta eo tꝑe deferunt̃ ad cor: puriora ſincerioraqꝫ videant̃.

Animã ſopiri alimonie: nec tñ ſemꝑ ſopiri. itẽ nõ idez eſſe aliq̃ apparere ⁊ videri. Cap. XVIII.

EAi igitur conuariatio ⁊ cõmutatio phantaſmatũ que in ſomno accidit: cõferri põt ei que in nubibꝰ cõtingit: quoius ⁊ ſupra mẽtionẽ habuimꝰ. Nam ille quõ modo effigiez hominis referant: mox ſe tranſitu ociſſimo in cẽtauros cõuertũt. In vniuerſum quicquid apparet in ſomno vt dictũ inter initia eſt ex reliquis ⁊ veſtigijs eſt inherẽtibꝰ earuz rerũ: quas quis vigilans ſenſerit: geſſerit: cogitauerit. Digreſſo autẽ ſenſili atqꝫ abducto: ſi vis illa: que in nobis principatũ iudicij ⁊ põtificiũ obtinet: etiã dormiẽdo ſoluta ſit: nec copia defluẽtis ſanguinis obteratur: ludibria ſomnioꝝ detegimus ⁊ hoc qõ vꝛ coryſcꝰ ſcimus coryſcum nõ eſſe: ſed ſpectrũ coryſci: ita tũ quoqꝫ animꝰ verũ coryſcũ intelligit: ſi vo penitus merſa effuſaqꝫ ſit: tũ ſimilitudo rei credit̃ ipſa plane res eſſe. Nec ita mouet vt in vigilia aſſolet: ſed ita: vt vigor animi totus iacens ſepultuſqꝫ oi eius ſenſu linquat̃. Tãta vis ſoporis ⁊ ſõni eſt: vt diſcerniculũ hoc mẽti eripiat: quẽadmodũ igit̃ ſi qs oculo digitũ ſubderet nec ſciret digitũ ita admotũ cõmittere vt oĩa ei gemina apparerẽt: tũc nõ mõ apperẽt gemina: ſ; ẽt viderent̃ crederenturqꝫ gemina. Si vo id ſciret: apperẽt qdẽ gemĩa: ſ; videri aut credi nõ poſſent. Ita in ſõno ſiqs ĩtelligat obdormire ſe: ⁊ ꝑterea aliqd ſomniet: apparebũt qdez ei que ſomniat. Sed ſecũ dicet q̃ꝫq̃ꝫ apparet h̃ coryſcus eẽ: nõ tñ eſt coryſcus. Nam ſepiſſime hoc euenit vt quis dormiẽdo dicat intꝰ ſomniũ eſſe qõ videt. Qõ ſi dormire ſe neſciat: dabit manꝰ approbabit ⁊ adhibebit aſſenſum.

Imagines rerũ abſentium modo in ipſis ſenſorijs modo in corde verſari. Cap. XIX.

HE vo ita eſſe vt dicimus ⁊ motiones imaginarias ⁊ figuras ⁊ ſimulachra ſenſiliuz diuerſari in primo ſenſu. i. in corde ẽt rebꝰ abiũctis ⁊ ceſſantibꝰ ſenſibus: de qbꝰ omnis ludificatio ⁊ cõmenta oĩum ſomnioꝝ ꝓdeant: clare demõſtratur argumento qõ ſobiungitur. Id qõ in ſecũdis eſt lõge magis aſciſcendum ⁊ aſcribendum eſt primo. Sed in ceteris ſenſorijs etiã ocioſis ⁊ vocantibꝰ reliquie ⁊ veſtigia quedam rerum ſeruantur. Multo igit̃ equius eſt in corde hoc concedi: vnde illa proficiſcuntur ⁊ quoius beneficio functionibus ſuis ſuperſunt. Eſſe autẽ hec in ſenſorijs experiri manifeſtarie quiuis poteſt: ſi adhibeat animũ ⁊ animaduertere ad id conet̃: qõ nobis a ſomno recens excuſſis ſolet accidere. Nam plerũqꝫ viſa ⁊ motiones que ſe modo quieſcẽtibus obtulerant cõtinẽter vel excitatos expergefactoſqꝫ comitantur ⁊ aliquãdiu poſt deſiſtunt. Naz quom quis in ſomno datꝰ ⁊ videre ſomnium occipiẽs caſu aliquo expergiſcitur: fere ſemper accidit: vt ei ſimulachra quedã ob oculos ſtare obuerſariqꝫ videãtur. Pueris certe noctu a ſomno quidem recentibus: ſed plane vigilantibꝰ aſpectantibuſqꝫ: multe ſeſe imagines preſentant: que paſſim vagari ⁊ moueri vident̃: ita vt illi ſe ꝑ metu ſepe intra inuolucrũ expauidi occulant. At hec nihil aliud ſunt q̃ꝫ motus a ſenſilibꝰ profecti impreſſiqꝫ oculis.

Definitio inſomnij ⁊ que inſomnia videantur cum non ſint. Cap. XX.

EXhis omnibus ratiocinatione certa colligitur: ſomniuz eſſe viſuz: qõ ſꝫm quietẽ occurrit: quoties vis que iudicat obligata deſertaqꝫ languore corꝑis eſt. Quapropter neqꝫ viſa ea ⁊ terriculamẽta: de quibꝰ pauloante habita oratio eſt: ꝓprie inſomnia eſſe poſſunt: neqꝫ aliud qcq̃ꝫ qõ ſenſibus excubantibꝰ ⁊ ſolutis appareat: neqꝫ itẽ quicqd occurrit in ſomno inſomniũ eſt: niſi ratio ea q̃ iudicat poſſeſſa omnis ⁊ obruta ſit. Nam qõ non nulli experiuntur in ſomno: vt quodãmodo cernant: deguſtent: exaudiãt: vulſi ⁊ contrectati preſentiant: ſed lãguide alioquin ⁊ quaſi de longinquo: nõ poteſt inſomnium putari. Qui enim ita leuiter obdormiſcũt: vt quaſi in collimitio ſomni ⁊ vigilie ſint: ſiquis ſtrepitũ moueat: aut lumen obtinẽs preterea locũ: in quo quieſcunt: fieri ſolet vt ſtrepituz ⁊ lucez oculis accipiat: quaſi vtrũqꝫ incolumi fieri ſentiant: eoqꝫ ⁊ excitatus aliquis dicat: tu quid ꝑſtrepis? Aut nunquid tu cum lumine accedebas. Ita me hercule videre ſomnium videbar: ceterum nõ fuit ſomnium: ſed geſta hec ſunt. Proinde vt ſe habet is: q ſimpliciter vigilat ad eũ: qui aliquatenus vigilat: ita ſenſus ſimpliciter ad aliquatenꝰ ſenſum. Ac illi quidez in ſomno palpebras nõ conducunt: ſed diſcuneatis exiguo calle oculis ⁊ dehiſcentibus dormiunt. Quom ergo accẽſũ lumẽ in cubiculo viderint: arbitrati eſſe inſomniũ: expgiſcuntur: ⁊ lumen verum fuiſſe dignoſcũt. Sed ⁊ gallinaceorum cantus ⁊ latratus canũ exaudiunt̃ in ſomnijs: ⁊ exiſtimant̃ inſomnia: q̃ mos expergiti aĩaduertũt ſomnia nõ fuiſſe. Jam vo comperti qui quom dormirent ad interrogatũ reſponderint: ſed ij experecti reſpondiſſe ſe non meminerint. Certe cõſtat qui ita dormiunt: q̃ꝫq̃ꝫ ſolutos habere ſenſus vident̃: nõ tamẽ vigilare ſimpliciter alioquin ſomno excuſſo recordarentur: neqꝫ ſimpliciter dormire: alioquin percũctantibus non reſponderẽt. Ex hoc genere nihil poteſt ſomnium vocari. Neqꝫ ſiquid aliud poteſt ꝑter ſomniuz in ſomno vere intelligi. Qualis ea deprehenſio ſiue iudicium eſt: quo quis dormire ſe quom dormit ſentit: ſ; ſimulachrũ viſumue: qõ ortum ⁊ profectum a ſenſibus in dormitione animalibus affertur: in eo ꝙ dormiũt: hoc ꝓprie ſomniant eſſe ⁊ appellari debet.

Quãobrem aliqui nunquam ſomnient: ⁊ quãobrem quidam ſomniare ſero incipiant. Cap. XXI.

PRoduntur certe: qui nũq̃ꝫ qcq̃ꝫ ſomniarit in vita. Exempla etiã ſunt alios ad multam etatẽ non ſomniant eſſe. Cauſa eadem: que facit: vt ⁊ infantes quoqꝫ non ſomnient: neqꝫ ceteri ſtatim a paſtu. Quorum enim ita conſtat temperamentũ: vt ad ſuperiorem locũ plurimus e cibis fluxus ſuccedat: neceſſe eſt: vt quõ delatu ad ima humoris eiꝰ multe motiones cient̃: nullum his phantaſma: aut viſum appareat. Proficiſcẽte vo etate: concocta ⁊ ſubacta materia nihil prohibet: quin ſomnia illis poſſint reſtitui. Nam immutatione vel etatis vel affectionis alicuius ſecuta neceſſarium eſt naturam quoqꝫ ipſam ⁊ temperamentum mutari.

¶ Hermolai Barbari. Z. F. Patritij Veneti in paraphraſim Themiſtij de Diuinatiōe ſm̄ quietem prefatio ad. M. Barbum.

Libellum de diuinatione ſm̄ quietez interpretati ſumus ad te: id munuſculū cum ꝙ e ſcio eſt: tum ꝙ a me venit gratum tibi fore nō dubito. Judiciū tuū qđ ſit: ſimul hec legeris: aueo de te per litteras ſcire. Ceterū hoſpes bienniū meus Ariſtoteles tuus ſiue ꝙ comiter a me ⁊ liberaliter tractatꝰ eſt: ſiue ꝙ veretur ne tam longa peregrinatiōe offenſionē animi tui ſubierit: diſcedere: ſed ne aueili quidē a nobis poteſt. Niſi forte iniquo animo tulit verba illa in litteris tuis interminabūda: quibus (ſi pugnet) perferi ad te manꝰ ⁊ pedes vinctū iubes. Jndignū ſe cathenis putet nobiliſſimꝰ phyloſophus: qui mētes hominū a maximis erroribꝰ ſoluerit: alioqui nullos neruos detrectat: modo tibi vſus ſui cōſtet: vt mihi. Proinde metuit ne (que tue maxime occupationes ſunt) p̄terqꝫ impēſiſſimū in ſacris litteris ſtudiū: ad ſitū ⁊ puluerē reuoces. His rationibus vel cunctis vel ſingulis (niſi maiore aliqua vt cogatur) negat ſe arbitrū vltro ad te. Tantiſper te rogat ſupplex (nec enim tam formidat vincula: vt te dominū agnoſcat) ne ſe interuſurium aliquod diecularuꝫ inuideas: in quo ſi equus fueris exhibiturus ipſe ſe eſt: vel ad penā: etiā ſi iure poſtliminij vti poſſit: niſi ꝙ emptus a te in Aſia eſt: haberi eū loco ſeruorum a manibus velis: vtcūqꝫ manus illas ipſas probas ⁊ doctas: ſed ⁊ pedes quoqꝫ: ſi pateris: aduolutus impetratā a te morulam tantulā vult: qua ſe mihi extremas manus Themiſtio ſuo imponenti cōmodet. Neqꝫ id ſe mea tantū cauſa facere: q̄ꝫ ſua vtpote quoius interſit: expoſitorem ſui iuratiſſimum vindicari tenebris: ⁊ phyloſophiā ſuā latinis reddi: que obſeſſa barbaris ſit. Jaꝫ me hoc loco laudat parce: ⁊ qꝛ phyloſophus: ⁊ quia Ariſtoteles ꝓmouiſſe me aliquid hoc in genere: neqꝫ de latinis litteris peſſime meritū. Ob hec (niſi tu aliquid contra habes) pluſq̄ꝫ ſonticā cām putat: quāobrē appellatꝰ ad condictū non venerit: te quoqꝫ modeſtum ⁊ facilem dominū fore: ſi ſibi hoc ſpatioli dolueris. Et Hercules ſi ſummo iure agatur iuſtas rationes videri: quibus in libertatē ꝓclamet. Sed iocari collibuit illud ſerio Ariſtotelem tuū apud me eſſe adhuc menſem oportet: quoaddū Themiſtius noſter totus exeat. Nec vo ni fraudi ſit: ꝙ re tua inuito te abutor: primum me: inuito te: id faciā humanitas tua metu illo me liberat. Deinde vt inuito te faciā: qđ facere me oportet: eiꝰ rei culpam neceſſitas non ipſe habuerim. Vale. Venetijs. M.CCCCLXXVIII.

¶ Themiſtij paraphraſis de diuinatiōe p ſomnuꝫ interprete Hermolao Barbaro.

¶ An exiſtimandum ſit aliquam diuinationem haberi per ſomnum. Cap. I

Diuinationē in ſomno aliquam eſſe que dormientibus nobis prouenire dicatur a ſomnijs: neqꝫ pertinaciter reſiſtendum: neqꝫ temere aſſentiendū puto: nam quod aut omnes aut plurimi arbitrātur ineſſe aliquid diuinitatis in ſomno: ⁊ viſa pleraqꝫ occurrere p̄nuntia futuroꝝ: argumento eſt: hꝰ perſuaſionem que vſqꝫ adeo infixa hominuꝫ mentibus ſit: ⁊ fere gentium firmata conſenſu: ab experientia ⁊ rerum euentis ortum aliquem habuiſſe. Accedit ꝙ fere nemo eſt: quoi euenire ſigna aliqua dormienti non ſoleant. Nonnullarum etiam rerū preſenſa eſſe quedam in ſomno atqꝫ preſcita credi par eſt: quippe qđ omnino ratione non careat: nec fere vllum inſomnium incidat: ex quo ad diuinatio aut coniectio: aut interpretatio aliqua duci nō poſſit. Parte alia q̄ꝫ nulla grauis ⁊ efficax ratio videatur: vnde iſtec diuinatio proueniat: efficitur: vt difficile ſit homini docto fidē ſuam in hoc obſtringere. Nam putare deuꝫ eſſe ꝗ mittat ſomnia: preter alias rōnes quibus infirmari hoc cōfutariqꝫ poteſt: illa eſt efficacie explorate: ꝙ ſubabſurda res ſit ſignificationes futurarum reruꝫ per ſomnia: non optimis ſapientibus: ſed ſine lege vlla: ac fere peſſimis quibuſqꝫ ⁊ abiectiſſimis hoībus euenire. Porro ſublata origine hac nulla p̄terea poteſt idonea alia vel fingi. Nam qđ dicitur quoſdam eſſe in Boriſthene ⁊ Gadibus: qui vaticinentur futura adhuc rationis incomperte eſt. Et hercules maius quiddam q̄ꝫ vt in hoc captus ingenij noſtri ſufficiat.

¶ Somnia alia cauſas reꝝ eſſe: alia ſigna: alia fortuita: ⁊ quemadmodum ſint ſigna. Cap. II.

Neceſſe igitꝰ eſt ſomnia aut cās earuꝫ rerum que preuidentur putari: aut ſigna intelligi aut omnino hēri fortuita. Membra hec vel omnia congruunt ſomnijs: vel duo ex his: vel vnum. Cauſaꝫ accipio: vt lunā que cauſa eſt: vt ſol deliquio obſcuretꝰ: ⁊ defatigationē que cauſa eſt: vt qs febrem incidat. Signū deliquij eſt: q̄ꝫ ſubit planeta ⁊ ad interuentū tendit: ſignuꝫ febris eſt ſcabrities lingue. Fortuita res eſt: inambulante me ſolem delinquere: qꝛ neqꝫ cā neqꝫ ſignum deliquij inambulatio mea pōt videri. Quapp fortuite res neqꝫ ſemper neqꝫ maiori ex parte viſuntꝰ. Probanda itaqꝫ partitio ea eſt ſomnioꝝ alia pro cauſis: alia eſſe pro ſignis: alia temere: ac vice fortuita euenire. Signa ſunt per que affectiones alique animi aut corporis notantꝰ. Nam ⁊ medici fidi ⁊ qui Paulo peritiores ſunt egrotantium ſomnia diligenter exquirēda ⁊ ſpectāda percipiunt: vtpote que in morbis plurimū referāt ⁊ ad ſalutem ⁊ ad ꝺiecrationem euētus. Decernunt aūt ita ratiōe recta artifices ⁊ operarij alioquin: ſed qui ſuper aliquid tamen meditari: philoſophariqꝫ habeant. Nam motiones que interdiu ⁊ ſm̄ vigiliam contingunt: niſi admodū euidentes amplificateqꝫ ſint: deliteſcūt ⁊ obtunduntꝰ incurſu ⁊ adumbratione maiorū. At in ſomno ꝯtrarium euenit: vt exigue motiones preſertim ſilentio noctis inſigniter ⁊ valide feriantꝰ. Judicium huius rei: ꝙ fere nemo eſt: qui nō ſit in ſomno expertus q̄ꝫ modico ſepe ſtrepitu exaudito acceptoqꝫ auribus fulminare vt tonare crediderit. Interiꝫ tenui pituita diſtillante: guſtare mel aut dulcē alium ſaporē videmur. Interim partibus corporis quibuſdaꝫ leuiter calefactis: ſup ignē ambulare ⁊ audiri putamus. Excitati vero aiaduertimus ita eē rē vt eſt. Quāobrē q̄ꝫ omnium reꝝ minuta ⁊ languida initia ſint: claꝝ eſt: vt principia morboꝝ ⁊ affectionū que ꝯtinentꝰ in corpore parua eē imbecillaqꝫ oportere. Ea ſemꝑ in ſomno ſeſe manifeſtius ꝓdunt q̄ꝫ in vigilia. Dictum eſt quēadmodū ſomnia poſſint ſigna intelligi.

¶ Quemadmodum ſomnia poſſint eſſe cauſe actionuꝫ noſtrarum. Cap. III.

Nunc quemadmodum cauſe poſſit cēſeri: ⁊ que ſint illa que poſſint diſſeremus. Primū illud cōuenit ſomnia cauſas noſtroꝝ actuū potius q̄ꝫ alienoꝝ videri. Ut enim plerūqꝫ qui acturi aliq̄d ſuntꝰ aut qui modo id agunt: aut q iā egerunt abſoluerūtqꝫ illud ipſum per ſomnia ad eundem modum cōtuentꝰ ⁊ gerunt: qꝛ diurna cogitata ceptaqꝫ ad talē motū quaſi viam quandā p̄parant: ita econuerſo frequentariū eſt: vt viſa per ſomnū principia ſint reꝝ que interdiu moliuntur: qꝛ mens nocturnis motionibus mollita imbutaqꝫ ad eas actiones potiſſimū ſeſe accōmodat: quarum ſimulachra in ſomnis imaginata eſſet. Jn hunc modū ſomnia aliquando ſigna rerum ſunt: aliquando vt cauſe actionum habentur.

¶ Que ſint fortuita ⁊ temeraria ſomnia. Cap. IIII.

Reliquum genus fortuitum eſt: ⁊ temere ꝓueniens: preſertim quoties ardua illa extremaqꝫ vehementer ⁊ ſupra omneꝫ fidem hominis poſita ſomniamus. Demum ea quorum origo ſita in nobis non eſt: vt naualis pugne eius: que in terra Perſide cōmiſſa ſit. Poſtremo ea omnia: q̄ a nobis ꝓcul geruntur. Plane de his eo modo ſtatuenduꝫ eſt: quo ſtatuitur: q̄ꝫ quis procedentibus nobis obuius venit: quem modo peregre cōmorantem cogitabimus. Quid enim ꝓhibet in ſomno quin decerni idē poſſit ſane: imo vero in ſomno iuſtius. Queadmoduꝫ igitur ea cogitatio mentioue: neqꝫ ſigno: neqꝫ cauſe poteſt fuiſſe: q̄ꝫobrem nobis amicus occurrerit: ita neqꝫ ſomnium cauſa aut ſignum eius rei: que euenerit dicēdum: etiam ſi eo modo prorſus quo apparuerat euenit ſed tota ea rō fortuita eſt: ⁊ caſu conſiſtit. Eo fit: vt plurima ſomnioꝝ mentiantur: qꝛ que fortuita ſunt: neqꝫ ſemper neqꝫ propenſius accidunt.

¶ Somnia non venire a deo. Item quot melancholici aliquando preſagiant. Cap. V.

Generatim vo q̄ꝫ ⁊ bruta quoqꝫ ſomnient dici nō pt venire celitus ſomnia delegante deo: neqꝫ ad eam finem adiuncta hominibus fuiſſe. Sane q̄ꝫq̄ꝫ diuinitus non mittuntꝰ: ſunt tamen que poſſis demonia dicere. Nam ⁊ natura demonia eſt: non diuina: huius rei argumento eſt: ꝙ parte plurima indocti ⁊ gregarij ſomniare ⁊ vaticinari videntur futura: vt intelligatur non ſomniare illos autore deo. Veruꝫ prout quiſqꝫ natura blatero loquaxqꝫ eſt:

aut melãcholicus:ita viſionibus ꝛ iſomnijs multipli/
cibus vtitur. Porro qũo plurimis ꝛ varijs viſis hoꝝ
animus pulſet̃:non eſt vt ſit mirandũ: euadere interiꝫ
ex his aliqua:que predixerint. Nam ꝛ qui totum dieꝫ
iaculantur aliqñ collimant:ꝛ premium capiunt:vetus
adagium eſt:ſi ſepe iactaueris aliquando venerem ia/
cies. Idem de ſomnijs videtur:ſi quando id conſequi
tur:quod quoi apparuerit ſm quietem.

Quot pauca ſomnia euadant. Item nõ ſequi ſemper
quorum ſigna preceſſerint. Cap. VI.

Ec vero diſſentaneũ eſt pauca eua
dere ex his que obijciun/
tur ꝛ monſtrantur in ſomno: qũo nec ea
quoqꝫ ſomnia que ſigna affectionum cor
poris ſunt ſemper eueniant. Nam neqꝫ ex
omni preſagio ſue tempeſtates ſequuntur vt imbres:
aut venti:quos ſignificatio aliqua e celo pretenderit.
Si enim validior ꝛ vehementior motus q̃ꝫ ſit is queꝫ
ratio prognoſtica denuntiat:prorumpat:tum ſignifica
tio:aut premonitio future hyemis nulla fuerit. Par i
modo interim morbũ incurrit q viſus in quiete ſit am
bulare per cenum. Nam humores q putruerint ꝛ agi
tari occeperint in ſomno facile ſentiuntur: Iteꝫ qui ſu
per prunas ire ſe ſomniat:aliquando eſt:vt paulopoſt
corripiatur febri:aliquando contra euenit:vt qui hec
viderint in ſomnijs:non tamen decumbant:ꝙ natura
in his prepotentior cauſis illis ſit:que egritudinem af
ferunt:eoqꝫ ſubactis:aut diſſolutis humoribus inter/
cludat aditum morbo. Quoties porro luna coronas
circa ſe habet preſagiantur flatus ꝛ pluuie ꝛ tamẽ vſi
tate ſunt:nec inſecuta que imminebant: quaſi recipro/
cantibus:ac pedem referẽtibus cauſis ꝛ ambiente cõ
traria motione in pulſo:iam conſilia q̃ ſumma alioqn
ꝛ optima ratione inieris plurima in irritum recidunt:
ꝛ eliſa maioribus alijs diſſoluuntur. Prorſus non om
ne fit:qđ fieri debet̃ periclitaturqꝫ:neqꝫ idẽ eſt fieri qc
q̃ꝫ debere ꝛ futurum eſſe:ſed ꝓgreſſiones ꝛ ꝓincipia
paſſim ſunt:e qbus euenta ſua nunq̃ꝫ ſpectant̃:ꝛ ſigña
tiones reꝝ multe:quas nulla conſecutio approbet.

Democritũ ſomnia imaginibus a corpore fluẽtibus
tribuiſſe ꝑipateticos motionibus qbuſdã. Cap. VII.

Omnia vero quoꝝ ꝓncipia hec nõ
hñr:ſed que a nobis:aut tẽ
poribus:aut locis abiuncta:aut magnitu/
dine ꝛ genere aliena:aut ſiqua oĩo ad nos
vicinitate ſocietateqꝫ referunt̃:non tñ ꝓn
cipia eoꝝ continemus:huiuſmodi ſomnia ſi quando
prenuntia aliquoius euentus ſunt fortuito cõmittunt̃
ꝛ nulla ratione nature. Nam ꝛ Democritus hoc vole
bat:qui dormientium animos pulſari cenſet extrema
ꝛ aduentitia imaginum viſione:que tanq̃ꝫ membrane
a corporibus direpte continenter fundarent ꝛ fluerẽt.
Ex his alias eſſe beneficas alias ſequioris ingenij ꝓ/
indeqꝫ maleficas ꝛ magnitudine ꝛ pernicie portento/
ſas. Has accedere in ſomnis ad homines ꝛ ſignifica/
re que p̃ſtirentur futura. Eſſe vero qbus ſimulachra
hec adueniant meditantia comentantiaqꝫ ꝛ voces mit
tentia. Alioquin que in ſomno tñ intelligentibus ſen
tiant̃. Quãobrem optabat Democritus imagines op
timatis note ſortiri. Nos quoqꝫ tãetſi ſimulachra eſſe
vlla que volitare vltro citroqꝫ ꝛ vagari ꝑ auras poſ/
ſint negamus:tñ motiones aliquas eſſe cõcedimus:q̃
nos vice ſimulachrorum exerceant. Illas ex initijs q/
buſdam earum rerum prodire que dicenda nobis agẽ
daue ſint:mox aere ꝓmum mutato:tum deinde per au
rium foramina ꝛ narium meatus trãſmiſſas ad cor fa
cere:vt in ſomnijs futurarũ reruꝫ exitus prenoſcere vi
deamur. Ut enim ſiquis humorem:aut acrẽ primo cõ/
moueat:ea pars que ita cõmota eſt:ſubinde aliã cõmo
uet:fitqꝫ hoc diutius autore ẽtiam ceſſante abiuncto/
qꝫ:ita nihil obſtat quin motus quidã ꝛ ſenſus attinge
re ad animas quieſcentes dicantur ab his rebus pro/
fectita qs democritus ſimulachra decedere ꝛ exuuias
illas mitti cõmotus eſt.

Quot preſcita noctu potius ꝛ ſtolidis q̃ꝫ ſapientibus
prebeantur. Cap. VIII.

Ane motiones ee:que ita perueniunt
ad aiam non poſſunt alio tẽpore
ſenſum ſui:q̃ꝫ noctu ampliorem inuehere.
Cũ interdiu ad ſenſum delate obiter exole
ſcant ꝛ facillime diſſoluant̃. Eſt enim aer
noctis:ab omni turba liberior:q: tempus adſilentius
ꝯticeſcẽtiuſqꝫ eſt. Proinde in ſomno ẽt minima ſenſuꝫ
laceſſunt. Nam motiuncule ꝛ ſtrepitus puſilli dormiẽ
rem amplius q̃ꝫ vigilanteꝫ videntur ciere. Motus igi
tur hauſti ſenſibus ꝛ viſa ex his concepta idẽtidemqꝫ
ad principium ſentiendi tranſfuſa:preſenſionẽ futuro/
rum dormientibus afferunt. Atqꝫ hec ratio eſt:q̃ꝫob/
rem ſomnia hec fatuis potius q̃ꝫ prudentibus ꝓbean
tur. Alioquin ſi deus nobis viſa hec dat:non ſm quie
tem ꝛ noctu modo:ſed etiam diu ꝛ ſapientibus daret.
Qđ ſi ita:vt diximus preuidẽtur in ſomnis: futura rõ
eſt:vt cõtemptiſſimis quibuſqꝫ ſtolidiſſimiſqꝫ preſagia
re ꝯtingat. Ineſt enim ijs mens ſilentia deſertaqꝫ ꝛ co/
gitationibus vacua:quarum plenus philoſophantiũ
animus eſt:ꝛ quarum agitatione ſolitarius ꝛ ocioſus
eſſe non ſinitur.

Quot ecſtatici futura preuideãt ꝛ quot de amicis ve
ra ſint ſepe ſomnia. Cap. IX.

Uoſdam ꝶo eſſe q quom exceſſu
mentis tẽtant̃ predicant
futura. Id cauſe eſt:ꝙ quom inteſtinis ꝛ ꝓ
prijs motibus non infeſtent̃:eminus velli
cantur:ꝛ alienos excipiunt:ita vt ea maxi
me ſentiant que extrinſecus gerantur. Eſſe itẽ aliquos
quibus ſomnia de neceſſarijs ꝛ amicis certiſſima eue/
niant:inde proficiſcitur ꝙ de neceſſarijs ſuis impenſe
ſollicitus quiſqꝫ eſt. Ut enim de longinquo ij vice mu/
tua ſe agnoſcũt:ita motiones que in corde ſeruant̃ re/
rum quas familiares charaſqꝫ habemus:notiores no
bis ſunt ꝛ promptius ſe reddunt.

Quot melãcholici:ꝛ phanatici futura p̃ſtiãt. Ca. X.

Elancholici adeo ꝑ nature ſue
vehementia ſimi/
les venatoribus videẽtur. Ut enim illi ꝛ cõ
iectatione ꝛ telo quaſi poſſident feram an
teq̃ꝫ accedant manuqꝫ tollant: ita melan/
cholici pernicitate animi rapida precipites quaſi anti
cipant ꝛ antevortunt futura. Quod enim imaginatio
nes in his volucres ꝛ deſultorie ſunt:leui pulſu excite
tanq̃ꝫ ſigno dato ꝛ que his proxime ſunt: demũqꝫ vni
uerſe prorumpunt. Ut enim poemata. Philegide:q:
nec perſonarũ nec narrationum diſparilitate interpo
lantur:ſed conſequentia annexaqꝫ ſunt:ꝛ ſeriem quan
dam cohibilem continent facile audimus ꝛ properã/
tes abſoluimus:ac ſi venereꝫ quis a principio diceret
ꝛ aduſqꝫ exituꝫ premeret:ita inſani ꝛ fanatici viſiones
ſuas quas perinde colligatas continenteſqꝫ ꝛ permo/
biles habent:celeriter recurrũt:quo fit vt ſimilia per
cipiant ꝛ ꝯſitia longe antea ꝓuideant vt inſtãtia. Tan
ta porro in his concitatio eſt:vt motus ij alio motu eli
di aut ſufflaminari non poſſint.

Quis artificioſiſſimus ſomnioꝝ interꝑs ſit. Cap. XI.

Xquiſitiſſimus ꝶo ſomnio/
rum conie//
ctor is qui ſimilitudines rerum acutiſſi/
me poteſt perſpicere ꝛ diſcernere. Nam re
cta claraqꝫ ſomnia iterpretari cuiuſuis eſt.
Similitudines accipio que nobis ſm quietem varie
obijciuntur ꝛ velociſſime tranſformantur: vt que de
rebus reſpondent in profluente. Si enim vehementior
motus ſit:ſimulachra i eo veris rebus diſſimilia ꝛ tor
tuoſa reddũtur. Idem in ſomno ſtatuimus. Si redun
dantior ꝛ concitatior materia ea ſit:que a ſummo capi
te ad ima cordis defert̃ ſimilitudines expreſſe aut pu
re haberi nõ poſſunt:quoniam multa cõmotio ſinceri
tatem ſomniorum confundit ꝛ conſtantiam viſionum
intercipit. Nimiruꝫ vterqꝫ exercitatiſſimus ꝛ accerri
mus fuerit:ꝛ qui formas illas in torrente prepoſteras
inconditas diſtortaſqꝫ ſciat diſtinguere ꝛ veris exem/
plaribus reddere:vt hominis hanc:illã equi deſignet
quarum tñ neutra incolumis abſolutaqꝫ cernatur:ꝛ q
hoc ipſum preſtare explanandis ꝛ explicãdis inſom/
nijs poſſit:quid ſit ſomnus:ꝛ quid inſomniũ:quãobrẽ
vtrunqꝫ animantibus iunctum. Item qualiſnam di/
uinatio ea ſit:que proficiſcatur ex ſomnijs:dictum ſaꝫ
eſt. Nunc de cõi animalium motu agendum videtur.

FINIS.

Venetijs in ędibus Lucęantonij iuntę Florentini
anno ſalutis dominicę. 1530. nonis ſeptembris.

Regiſtrum

✠ a b c d e f g h i k l m n.

Omnes ſunt quaterni preter ✠ ꝛ/n/
qui ſunt duerni/m/ꝶo ternus.